

تصوير ابو عبد الرحمن الكردي

المصباح المونير

في تهذيب التصدير

ابن الكثير

الإمام: الشيخ أبي عبد الله بن عمر بن الكثير

بـهـكـوردی

مطبعة دار العلماء

شارف الشيرازي رحمة الله عليه

وغيره

في جامعنا في دارالعلم

بكردي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ناسنامه تفسیر

.....

- ناوی تفسیر: تفسیر ابن الکثیر به کوردی
- وهرگیترانی: علی حاجی عبدالله پریسی
- نۆرهی چاپ: یهکهه ۲۰۱۲
- شوینی چاپ: تاران
- ههله چنی و دیزاین: ابراهیم معروف

بلاوکار:

ناوهندی رؤشنبیر بو چاپ و بلاوکردنهوه

سلیمانی

﴿لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوِّ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ (۱۲۸) **إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ**

تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا﴾ (۱۲۹)

رِئْدَانِ بِهِ نَاشِكِرًا كَرْدَنِ قَسَمِ خِرَاطِ وَ نَابِه جِي بُو سْتَم لِيكَرَاو لِه گَه ل هَانْدَانِي بُولِييُورْدَن

خودای مه زن نه فہ رمویت: ﴿لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوِّ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ﴾ خودا ہہ رگیز پیئی
خوش نیہ ہیج کہ س دہنگی ہہ رز کاتہ وہ و قسہی ناخوش بدرکینی. مہ گین کہ سئی ستمی لی کرابی.

عہ لی کوی ئہ بو تہ لہہ گوتی لہ ئیبنو عہ بیاسہ وہ لہ م نایہ تہ دا: ﴿لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوِّ مِنَ الْقَوْلِ
إِلَّا مَنْ ظَلَمَ﴾ گوتی: خودا پیئی خوش نیہ کہ سئی باسی خرابی کہ سئی بکات بہ دہنگی بہ رز مہ گین

کہ سئی ستمی لی کرابی. پیگہ دراوہ بہ و ستم لی کراوہ بہ ناشکرا باسی ئو کہ سہ بکات کہ ستمی
لی کدوہ، بہ لام نہ گہر ستم لی کراوہ کہ نارامی بیئی و خزی بگری ئوہ چاکترہ بوی^۱ حہ سنی بہ سری

دہ لیت: با دہنگی لی بہ رز نہ کاتہ وہ، با شتر ئوہ یہ بلئی: ئی خودایہ یارمہ تیم بدہ بوی و حہ قہ کہی لی
وہ رگہ بوم^۲. لہ ریوایہ تیگی تردا ہہر لہ حہ سنی بہ سری وہ ہاتوہ گوتی: پیگہ پی دراوہ بہ دہنگی

بہ رز باسی ئو کہ سہ بکات کہ ستمی لی کدوہ بہ لام زیادہ پڑوہی نہ کات لہ سری قسہی خرابی پی
نہ لیت. عہ بدولکہ ریمی کوی مالیکی جہ زہری لہ م نایہ تہ دا دہ لیت: مہ بہ ست پیئی ئوہ یہ کہ سئی قسہی

خرابت پیئی دہ لئی، توش پیئی دہ لیتیہ وہ، بہ لام ئو بوختانی بق ہلہ سستی، تو بوختان بق ئو
ہلہ بہ ستہ. لہ بہر ئم نایہ تہ کہ خودای گہرہ نہ فہ رمویت: ﴿وَلَمِنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ

مِنْ سَبِيلٍ﴾^۳ ئو کہ سانہی لہ پاش ناہقی لی کدوہ، توالہی خوئیان دہ ستیننہ وہ خہ تابار نین. ئہ بوداود
پیوایہ تی کردوہ لہ ئہ بوہورہ پیرہ وہ کہ پیغہ مبری خودا (ﷺ) فہ رمویہ تی: (ہہر دوو کہ سئی کہ جنیو

بہ یہ کتری ئہ دہن گوناہہ کہی دہ کہ ویتہ سہر دہ سپیشخہرہ کہ یان بہ مہ رجی ستم لی کراوہ کہ
زیادہ پڑوہی نہ کات)^۴. ﴿وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ خودا بیسہر زانایہ. پاشان خودای گہرہ نہ فہ رمویت:

﴿إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا﴾^۵ ئہ گہر ئیوہ چاکہ بکن (ئو

چاکہ یہ تان ناشکرا بی یان نہینی) یان لہ کاریگی خراب چا ببوشن، بیگومان خودا ہہ میشہ بہ توانایہ

^۱ الطبری (۳۴۴/۹).

^۲ الطبری (۳۴۴/۹).

^۳ الشوری (۴۱).

^۴ ابوداود (۴۸۹۴)، فہ رموودہ یہ کی سہ حیجہ.

بِقَ لَيُبُورِدُن. واته: ئهئى خه لکينه نه گهر به ئاشکرا يان به نهئینی چاکه تان کردبئی و یان لیبوره دیتان به رانبهر نه و که سانهئى که خراپه یان ده رباره کردوون بوو بئى، بیگومان نه و کاره تان له خواوه نزیکتان ده کاته وه و پاداشتی نذر چاکتان نه داته وه، چونکه خودا نذر لیبوره دیه به رانبهر عه بده کانی له گه ل نه وه یشدا که توانای هه یه سزایان بدات. هه ر بۆیه نه فه رمویت: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾ خودا هه همیشه به توانایه بق عه فوو کردن. هه ربۆیه له پویاهه تیکدا هاتووه: (ئهوانهئى هه لگهئى ته ختن (العشر) ته سببحاتی خودا ده که ن) وه هندیکیان ده لئین: پاکو بئى عه ییبی بق تق له لیبوره دیت دوائى له سه رخۆیت دوائى زانیاریت. هه هندیکى تریان ده لئین: پاکو بئى عه ییبی بق تق له لیبوره دیت دوائى تواناو دهسته لاتت. وه له م فه رمووده سه حیه دا هاتووه: (هیچ سامانیک له به خشین که م ناکات. هه ر به نده یه کیش لیبوره بئى هه همیشه سه ره رزه، نه وهئى له بهر خودا خو به که م بزانی بیگومان خودا به رزى ده کاته وه).

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكٰفِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ عَذَابًا مُّهِمًّا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾﴾

بپوا به هه ندئى له پیتفه مبه ران و بپوا نه بوون به هه ندیکى تریان

خودای مه زن هه ره شه له و جووله که و مه سیحیه خوانه ناسانه ده کات که بپوایان به خوداو پیتفه مبه ره کانی نیه و فه رقو جیاوازی ده که ن له نیوان خوداو پیتفه مبه ره کانیدا له بپوا پیکردندا. بپوایان به هه ندئى له و پیتفه مبه رانه هه یه و بپوایان به هه ندیکى تریان نیه. ته نیا شوئینی ئاره زوی خوئیان و نه و باوو ره وشتهئى له بابو و باپه رانیانه وه بۆیان ماوه ته وه، به بئى نه وهئى هیچ به لگه یه کیان به دهسته وه بئى له و باره یه وه. وه هیچ بیانویه کیان به دهسته وه نیه جگه له ئاره زوو په رسته و ده مارگیرى. جووله که (بهر نه فه رتهئى خوا که ون) باوه رپان به گشت پیتفه مبه ره کان هه یه بیجگه له عیسا (سه لامى خودای لیبئى) و موحه ممه د (ﷺ) مه سیحیه کانیش بپوایان به گشت پیتفه مبه ران هه یه بیجگه له موحه ممه د که به پۆزترین و دواين پیتفه مبه ره (ﷺ) سامیره کان (السامرة) بپوایان به هیچ پیتفه مبه رى نیه دوائى یوشع که جینشینی مووسای کورپى عیمران بووه. مه جووسیه کانیش، ده لئین: بپوایان به پیتفه مبه ریک بووه له خوئیان که پئیان ده گوت زه راده شت پاشان په پیره وئى بهرنامه کهئى نه بوون. له ناویاندا هه لگه رئا والله أعلم. مه به سه ته که نه وه یه هه رکه سئى بپوای نه بئى به یه کیک له و پیتفه مبه رانه، نه وه

١ مسلم (٢٠٠١/٤).

بیگومان بپوای به پیغمبره کانی تریش نیه. چونکه برواهیتنا به همو شو پیغمبره رانه که خودا ناروونی بق سهر خه لگی سهر زهوی واجیبه و له مارجه کانی بپوا بپوایه. هرکه سئی بپوای به پیغمبره ریه تی هر پیغمبره رئی نه بی له بر نیره یی (حسودی) یان ده مارگیری و ناره زوو په رستی. دیاره نه وه بپوای به پیغمبره کانی تریش ناروسته و لئی وه رنایگری. به لکو نه وه له بر ده مارگیری و ناره زوو په رستی مه به سستیکی تاییه تی خوی بپوا ناهیتی. بویه خودای گوره نه فهرمویت: ﴿إِنَّ

الذین یكفرون بالله ورسوله ویریدون ان یفرقوا بین الله ورسوله ویقولون نؤمن ببعض

وَنَكْفُرُ بِبَعْضِ ویریدون ان یتخذوا بین ذلک سبیلاً ﴿۱۵﴾ اولتیک هم الکفرون حقاً ﴿ نه وانه ی به دل بپوایان به خودا پیغمبره کانی نیه، دیاره ده یانه وی له نیوان خودا پیغمبره کانی جیاوازی دانین. ده لئین: نیمه باوه پ به هه ندیکیان ده که یین و هه ندیکی تریان به جیگی بپوا نازانین، ده یانه وی له و نیوانه دا ریگه یه ک بق خویان هه لبریزین. به پاستی نه وانه خوانه ناسن. واته: نه وانه بی دینییه که یان دیارو ناشکرایه و گومانی تیدا نیه و بپواشیان به پیغمبره کانی تریش دروست و پوا نیه، نه گهر بپوایان بویه به وهی که پیغمبری خودان، بپواشیان به و که سه ده میتنا که به لگه کانی زور ناشکراو به میترا له به لگه کانی نه وان یان نه گهر به پاستی سه بیران بگردایه و وردبویانه ته وه له پیغمبره ریه تیه که ی هر بپوایان پی ده میتنا ﴿وَأَعْتَدْنَا لِّلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِمًّا﴾ نیمه بق نه و

خوانه ناسانه نازاری نابپویه رمان ناماده کردوه. واته: وه ک چون نابپوی نه وانه ی برد که بپوایان پی نه بوو نازاری به ژان و پسواکری دان. چونکه به وردی سه بری شو په یامانه یان نه ده کرد که بویان هات له لایه ن خودا وه و پشتیان تی کردو هر خه ریگی کورکندنه وی مالی دنیا بوون که زوریش پیویستیان پی نه بوو، یان له بر نه وهی دوی نه وهی که زانیا ن پیغمبره بپوایان به پیغمبره ریه تیه که ی نه ده کرد وه ک چون زوری له زانایانی جووله که حسودیان به پیغمبره ده برد له بر نه و په یامه ی که خودا بوی ناردیوو دژایه تیان ده کردو بپوایان پی نه ده میتنا و شه پریان له گه لا ده کرد، هه تا خودا پیغمبره ی زال کرد به سه ریاند او سه رشوری دنیا و قیامه تی کردن و نابپوی بردن: ﴿وَضَرَبْتَ عَلَيْهِمُ

الذِّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ وَبَاءَ وِ بَعْضٍ مِّنَ اللّٰهِ﴾^۱ چاره په شو زه بونیان بق بریار دراو به رغه زه بی خوا کوون له دنیا و قیامه تدا. پاشان خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَاَلَمْ یَقْرُؤْا بَیْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ﴾ نه وانه ش که بپوایان به خودا پیغمبره کانی هه یه و له ناویاندا فارق و جیاوازی

البقرة (۱۱).

ناگن. مه‌بست له‌م نایه‌ته. لی‌رده‌ا نومم‌ته‌تی موچه‌مه‌ده (ﷺ) چونکه شه‌مان بپوایان به‌همو
کتیبه‌کان هیه‌یه که‌خودا په‌وانه‌ی کرده، گشت پیغه‌مبه‌رانیش که‌خودا ناروونی. وه‌ک خودای مه‌زن
له‌نایه‌تیکی تردا شه‌رمویتی: ﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ﴾^۱ شه‌م
پیغه‌مبه‌ره‌و شه‌وانه‌ی له‌گه‌ل شه‌و بپوایان هیناوه، لی‌یان پوونه که‌شه‌و په‌یامه له‌لاین په‌روه‌دگارانه‌وه
ها‌تته‌ خواری بۆ لایان، همو بپوایان به‌خودا هیه‌یه. پاشان خودای گوره‌فه‌رمویتی که‌پاداشتی
نور زه‌بنده‌و جوان‌و چاکی بۆ ناماده‌کردون ﴿أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا
رَحِيمًا﴾ له‌پوژی قیامه‌تا خودا پاداشتیان شه‌داته‌وه له‌گونامیان ده‌بورئو دلوفانه. واته: پاداشتی
چاکیان شه‌داته‌وه له‌سه‌ر شه‌و بپوا هینانه‌یان به‌خودا پیغه‌مبه‌ره‌کانی له‌تاوانی شه‌وانه‌شیمان خوش
ده‌بی که‌تاوانیان کرده.

﴿يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ
جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْآيَاتُ فَعَقَوْنَا عَنْ ذَلِكَ
وَءَاتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطٰنًا مُّبِينًا ﴿۱۵۲﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهَا وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ مُجْتَدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا
فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِثْقًا عَلِيمًا ﴿۱۵۴﴾﴾

لاساری جووله‌که

خودای مه‌زن شه‌رمویتی: ﴿يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ﴾ شه‌وانه‌ی
شه‌هلی کتیب داوات لئ ده‌کن به‌تاییه‌تی له‌ناسمانه‌وه بۆ بی‌نی. موچه‌مه‌دی کورپی که‌عبی قه‌ره‌زی‌و
سوودی و قه‌تاده‌گوتیان: جووله‌که‌کان داوایان له‌پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) کرد که‌کتیب‌یکیان له
ناسمانه‌وه بۆ دابه‌زینی وه‌ک چۆن بۆ مووسا ته‌ورات دابه‌زی به‌نووسراوی^۲ ئیبنو‌جووره‌بیج ده‌لئیت:
داوایان له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کرد که‌نامه‌یه له‌لاین خوداوه دابه‌زینی نووسرابی بۆ فلان و فلان و فلان
بسه‌لمی‌تی که‌شه‌وه‌ی بۆی هینان پاسته^۳. شه‌م قسانه‌ی ده‌یانگوت همووی به‌هزی بی‌دینی و لاساری
دزایه‌تی و خوانه‌ناسیانه‌وه بوو، وه‌ک چۆن خوانه‌ناسانی قوره‌یش له‌پیش شه‌ماندا هه‌مان داوایان
ده‌کرد، وه‌ک له‌سوره‌تی ئیسرادا خودای گوره‌شه‌رمویتی: ﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِكَ حَتَّىٰ تَعْجُرَ لَنَا مِنَ

البقرة (۲۸۵).

الطبري (۳۵۶/۹-۳۵۷).

الطبري (۳۵۷/۹).

الْأَرْضِ يُنْبِئُكُمْ^۱ گوتیان: بھوات پیٰ ناھینین تا لہم زہمینہ کانہہ کمان بق ہلہدہ قولیننی. بڑیہ خودای
 مہزن لیترہدا ئەفہرمویت: ﴿فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّوْقَةُ
 يَظْلِمِهِمْ﴾ ہر ئەوانہ ئەوہیان لہ موسا دەویست، زۆر لہمیش گہورہتر بوو. گوتیان: خوامان بہ
 ناشکرا پیٰ نیشان بدہ. لہ سزای ئەو بەدقہریہدا بہر ہورہ تریشقہ کہوتن. واتہ: لہ سزای ئەو
 ناھقی و ستہمکاری و سہریچی و لاساریہدا کہ پیٰی ہلسان خودا جہزہبہی دان. ئەم پھوداوە لہ
 سورہتی بہقہرہدا خودای گہورہ بہ تہواوی پھونی کردہتہوہ ئەفہرمویت: ﴿وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ
 نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ نَظَرُونَ ﴿۹۰﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكَ
 لَمَّا كُنْتُمْ كَاشِرُونَ﴾^۲ ئەوسایش کہ بہ موساتان گوت: نئمہ بھوات پیٰ ناھینین تا بہ ناشکرا خودا
 نہبینن. کہ ہر لہ بہر چاوی خۆتان بروسکہ لییدان، دوی ئەوہی کہ مردن، سہر لہ نوئی زیندوومان
 کردنہوہ، بہ لکو شوکری خودا بکہن. پاشان ئەفہرمویت: ﴿ثُمَّ أَخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ
 الْبَلَاءُ﴾ دوی ئەوہ (پاش بینینی گہ لیک بہ لگہی ناشکرا) چوون بوونہ گویرہ کہ پەرست. واتہ: دوی
 بینینی ئەو ہموو بہ لگہ و نیشانہ گہورہ و زۆرانہ لہ سہر دەستی موسادا (سہلامی خواي لیبی) ہاتہ
 دی و لہ ناوبردن فیرعہونی دوژمنیان لہ گہل ہموو سوپاکہیدا لہ دەریادا، ماوہ بہکی زۆر کہم
 تینہ پەریبوون لہ دەریا کہ گہ یشتنہ کۆمەلی خەریکی بت پەرستی بوون بہ موسایان گوت: ﴿اجْعَلْ
 لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمُ آلِهَةٌ﴾^۳ خودایہ کمان وک خوداکانی ئەوان بق پەیدا بکہ. پاشان خودای گہورہ باسی
 بہ سہرہاتی گویرہ کہ پەرستیہ کہیان لہ سورہتی ئەعراف و سورہتی طاھادا بہ دریزی دەکات. کاتی کہ
 موسا (سہلامی خواي لیبی) چوو بق گفتوگو کردن لہ لای خودای گہورہ و پاشان گہ پایہوہ، ئەوہ کہ
 پھوی دابوو، پھوی دابوو. خودای مہزن تہویہ کہی لہ و کہ سانہ کہ ئەو کارہ بیان کردو دایان هینا بہو
 جۆرہ قہ بوول کرد، ئەو کہ سانہی کہ گویرہ کہ پەرستیان نہ کردبوو. ئەو کہ سانہ بکوژن کہ
 گویرہ کہ کہیان پەرست. ئەوہ بوو بہ کۆمە لیکیان کۆمە لہ کہی دا بہ گوشت، پاشان خودای گہورہ
 زیندووی کردنہوہ. پاشان خودای مہزن ئەفہرمویت: ﴿فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَإِنَّا مُوسَىٰ سُلْطٰنًا مُّبِينًا﴾
 چاویژ شیمان لہوہ شیان کرد، بہ لگہی دەستہ لاتداریمان دا موسا ﴿وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقٰلِ
 ذَرَّةٍ﴾

۱ الاسراء (۹۰).
 ۲ البقرة (۵۵-۵۶).
 ۳ الاعراف (۱۲۸).

به هوی په‌یمنی که دایان، کیزی توردمان له‌سهریان به به‌رنی راگرت. واته: نه‌وه‌یش کاتی بیو که پابه‌ند نه‌بوون به بریاره‌کانی ته‌وراته‌وه، پابه‌ندبوونه‌که‌یان کاتی ده‌رکوت که موسا ته‌وراتی هینا بویان و خودا کیزی تووری به‌سهریانه‌وه به به‌رنی راگرت، پاشان به زور پابه‌ند کران و پابه‌ندی خویان ده‌رپی و سوزده‌یان بردو سه‌یر سه‌روهی خویان ده‌کردو ده‌ترسان کیزه‌که به‌سهریاند ا بک‌وی. وه

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَإِذْ نَقَعْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ﴾

نه‌و کاته کیزه‌که‌مان وه ک سینه‌ر به‌سهریاند ا برز کرده‌وه و لایان و ابوو به‌سهریاند ا ده‌که‌وی (گوتمان)

نه‌وهی داومانه پیتان به توندی بیگن. لیره‌دا نه‌فرمویت: ﴿وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ حُدًّا﴾ پیمان گوتن:

به سوزده‌وه له‌و ده‌رگاره بچنه ژوی. واته: به کردارو گفتار سه‌رپیچی نه‌و فرمانانه‌یان کرد که

به‌سهریانا درابوو. نه‌وانه فرمانیان پیدارا که له‌ده‌رگای (بیت القدس) وه بچنه ژوروی به سوزده‌وه.

(که ده‌چوون) ده‌یانگوت: (حطه) واته: نه‌ی خودایه گونا‌ه‌کاشان لئ دپاندو که به‌هوی جیهاد نه‌کردن و

که‌مترخه‌میان‌وه له‌جیهاد کردن تووشمان هاتو سه‌رگردان بوین له‌بیاباندا بق ماوه‌ی چل سال

چوونه ژوره‌وه به‌فنگه خشکه‌و ده‌یانگوت: (حَنْطَةَ فِي شَفْرَةٍ) که‌نمی له‌ناو موویه‌کدا. ﴿وَقُلْنَا لَهُمْ لَا

تَقْدُوا فِي السَّبْتِ﴾ پشیمان گوتن: نابی له‌پژئی شه‌مه‌دا ده‌ستدریژی مه‌کن. واته: ناموزگاریمان

کردن که پابه‌ند بن به‌و شتانه‌وه که خودا لیتی قه‌ده‌غه کریبون و پژئی شه‌مه‌دا راو نه‌کن، وه له‌

سوره‌تی نه‌عرفاندا به‌باشی پوون کراوه‌ته‌وه له‌م نایه‌ته‌وه ده‌ست پیده‌کات که نه‌فرمویت:

﴿وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْبَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ﴾ له‌بارهی نه‌و شاره‌وه وا که وتبووه قه‌راخی

ده‌ریا لیتان پرسه.

﴿فِيمَا نَقَضِهِمْ مَيْتَقَهُمْ وَكَفَرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَلِيلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَعِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا

يَكْفُرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٨﴾ وَيَكْفُرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَنًا عَظِيمًا ﴿١٥٩﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ

عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن سُبُّهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ

مِنْ عِلْمٍ إِلَّا ابْتِغَاءَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٦٠﴾ بَل رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦١﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِدًا ﴿١٦٢﴾

الاعراف (١٧١).

الاعراف (١٦٢).

خودای مه‌زن نه‌فهرمویت: ﴿فِيمَا نَقَّضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَّرِهِمْ بَيَّأْتِ اللَّهُ﴾ به‌هوی په‌یمان شکاندنیان و باوه‌پ نه‌هینانیان به‌نیشانه‌گانی خودا. نه‌مه‌نه‌و تاوانه‌ن که جووله‌که‌کان نه‌نجامیان داوه‌و بووه‌هوی نه‌فرین لی‌کردن و ده‌رکردن و دور خسته‌وه‌یان، له‌و تاوانانه‌ په‌یمان شکاندن و په‌شیمان بوونه‌وه‌ له‌و به‌لینانه‌ی که لی‌یان وه‌رگیرا و به‌وا نه‌کردنیان به‌نیشانه‌گانی خودا. واته: نه‌و موعجیزه‌و نیشانه‌و به‌لگانه‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی موسادا (سه‌لامی خوی لی‌یی) به‌چاوی خویان ده‌یان بینی پوی نه‌دا. ﴿وَقَالِهِمُ الْأَنْبِيَاءُ بِمَثْرٍ حَقٍّ﴾ هر به‌ناهق کوشتنی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان. واته: تاوانه‌کانیان نی‌جگار زور بو‌نه‌وه‌ بو‌په‌لاماری پیغه‌مبه‌ره‌کانیشیان نه‌دا و ژماره‌یه‌کی زوریان له‌ پیغه‌مبه‌ران گوشت (سه‌لامی خویان لی‌یی). ﴿وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ﴾ ده‌یانگوت: نیمه‌ دل‌مان داخراوه. نی‌نوعه‌ بی‌باس و مواهیدو سه‌عدی کورپی جو‌به‌یرو عی‌کره‌و سوودی و قه‌تاده‌و که‌سانی تریش گوتویانه: داپوشراوه^۱ نه‌مه‌وه‌ک قسه‌ی نه‌و موشری‌کانه‌یه‌ که‌ خودای گه‌وره‌ نه‌فهرمویت: ﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيْ أَكِنَّةٍ وَمَا نَدْعُونَآ إِلَيْهِ﴾^۲ گوتیان: نه‌وه‌ی که‌ تو بانگمان ده‌که‌ی بوی دل‌مان پشش (به‌رده‌ی) له‌سه‌ره. وه‌ک نه‌وه‌ی پاکانه‌ی بوی بکن گوتیان: دل‌ه‌کانمان نه‌وه‌ی تو ده‌لیتیت هیچی وه‌رناگری داخراوه‌و په‌رده‌ی به‌سه‌ردا دراوه. خودای گه‌وره‌ نه‌فهرمویت: ﴿بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ﴾ هر خودا خوی موری ناوه‌ به‌سه‌ر دل‌یاندا به‌هوی باوه‌پ نه‌هینانیانه‌وه. له‌ سوره‌تی به‌قه‌رده‌ا له‌و باره‌یه‌وه‌ دوا‌ین پی‌ویست ناکات لی‌ره‌دا دو‌وباره‌ی بکه‌ینه‌وه. ﴿فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ به‌شیکی که‌ میان نه‌بی، باوه‌پ ناهینن. واته: دل‌یان له‌سه‌ر خوانه‌ناسی و لاساری و سه‌ری‌یی و باوه‌پ نه‌هینان پاهاتوه.

بوختان کردنیان بو‌مه‌ریه‌و بانگه‌ش‌ه‌یان به‌کوشتنی عیسا و راستو دروستی نه‌و بوداوه

خودای مه‌زن نه‌فهرمویت: ﴿وَيُكْفِّرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرِيحٍ مُّبْتَلًا عَظِيمًا﴾ له‌ بی‌ دینیان و نه‌و بوختانه‌ گه‌وره‌ بوی مه‌ریه‌میان هه‌له‌به‌ست. علی کورپی نه‌یوت‌له‌ ده‌لیت له‌ نی‌نوعه‌ بی‌باسه‌وه‌ ده‌لیت: تو‌مه‌تی داوین پی‌سیان دایه‌ پال^۳ سوودی و جو‌به‌یرو موحه‌مه‌دی کورپی نی‌سحاق و که‌سانی تریش هر وایان گوتوه^۴. له‌ نایه‌ته‌که‌یشه‌وه‌ ده‌رته‌که‌وی نه‌ه‌وانه‌ نه‌و بوختانه‌ گه‌وره‌یان داوه‌ته‌ پال مه‌ریه‌م و

^۱ الطبري (۳۶۴/۹).

^۲ فصلت (۵).

^۳ الطبري (۳۶۷/۹).

^۴ الطبري (۳۶۷/۹).

کوپره که میشی و هر بهو شیوهه یهش بهو منداله وه سکی پر بووه . هه نندیکیان گوتویانه له و کاته شا له سوپی مانگانه دا بووه (و هس حائض) بهر نه فرینی بهرده وامی خوا که ون هه تا پوژی قیامت .

﴿ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ ﴾ له بهر نه وه یهش که ده یانگوت : نیعه عیسای کوپی مریه ممان له ناو برد (که پیغه مبهری خودا بوو) واته : نه و که سهی که خوئی به پیغه مبهر داده نا کوختمان ، نه م قسه شیان هه ر بؤ گالته پیکردن بوو . ومه ک بت بهرسته کان ده یانگوت به پیغه مبهر (ﷺ) ﴿ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ نَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴾^۱ نهی نه و که سهی که قورنان هاتوه ته خوار بؤ بؤت ، به راستی تو پیاوئ شیتی . له دهنگو باسی جووله که کانداهاتووه ، بهر نه فرین و توله و توپهیی و غزه بی خوا که ون هاتووه ، کاتی که خودای مه زن عیسای کوپی مریه می په وانه کرد بهو به نیشانه وه و شاره زاییه وه . نیره بیان (حه سوودیان) پی برد به وهی که خودا کردویه به پیغه مبهرو موعجیزه ی زور که وره شی پیداره وه ک چاک کردنه وهی که سی به له و لال و زیندوو کردنه وهی مردوو به ئیزی خودا دزوس کردنی وینه ی بالدار له قوربو پاشان فوی پیا ده کرد ده بوه بالدارئ به چاو ده بینرا ده فری به ئیزی خودای مه زن . چه ندین موعجیزه ی تر له م شیوهه یه که خودا پیپی به خشیبوو له ژیر ده ستیا ده هاته دی . له گه ل نه مانده هه مو برویان پی نه ده هینا و دزایه تیان ده کرد ، به هه مو جوئی نازاریان نه دا درغیان ئی نه ده کرد ، هه تا وای ئی هات له و شاره دا له گه لیان دانه نیشته و به جیی هیشته له گه ل دایکیدا زور ده چوو بؤ گه شت ، پاشان به وه یهش وازیان نه هینا ، به لکو خویمان گه یانده پاشای دیه شق له و کاته دا ، که پیاویکی بت په رست بوو له نه ستیره په رستان . به خه لکی ولاته که یان ده گوت (یونان) خویمان گه یانده لای ، پییان گوت پیاوئ له (بیت المقدس) دا په یدا بووه خه لکی گومرا ده کات و سهری ئی ده شیوئینی ، خراپه ده رباره ی پاشا و ژیر ده سته کانی ده کات . پاشا له وه زور توپه بوو پقی هه لسا ، نامه یه کی بؤ بریکاره که ی نارد له (بیت المقدس) که نه و پیاوه بگریئ و بیدات له قه ناره و درک بکات به سه ریدا هه تا خه لکی له نازاری پزگاریان بیئ . کاتی نامه که گه شته ده سته کاربه ده سته که ی (بیت المقدس) هه لسا بهو کاره . له گه ل کومه لئ له جووله کان پوشت بؤ نه و شوئینه ی که عیسای ئی بوو (سه لامی خوای لیئی) خوئی و دوانزه یان سیانزه که س بوون له هاوه له کانی . هه نندیکیش ده لئین : حه فده که س بوون . نه و پوژه هه یینی (الجمعة) بوو دوا ی عه سر شه و شه ممه ، له شوئینه که یدا ده وریاندا ، کاتی عیسا (سه لامی خوای لیئی) هه سته پیکردن و چاره نه ماوه یان دینه زوره وه یان ده بیئ نه و بچیتته ده ره وه بؤ لایان ، ده لئیت به هاوه له کانی : کی له ئیوه (ناماده یی تیا به) شیوهه ی منی بگریئ به به ردا ، نه وه هاوه لی منه له به هه شتا ؟ لایئ له ناویاندا ناماده یی خوئی ده ریپی .

الحجر (۶).

وہک نہ وہی له بق نہو کاره نشی. دووهم جارو سیہم جاریش دووباره ی کرده وه، هموو جاریک نہو لاره نہبی کہس نامادهیی نہوه نه بوو. عیسا (سهلامی خوی لیبی) گوتی: تو نہو کهسه ی، خودای گوره شیوهی عیسا ی کرد به بهریداو هر ده تگوت خویه تی. کلاو پڑشنه یی له بنمیچی مالہ کهدا کراوه و عیسا (سهلامی خوی لیبی) خوه نوچکه یه بردیوه وه، هر بهو شیوه یه بهر ز کراوه بق ناسمان وهک خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ اِذْ قَالَ اللهُ لِيَعِيسَى ابْنِي مُوسَى اِنِّي مُؤَقِّمُكَ وَاَرَاكَ اِلٰى ۱ ﴾ کاتی خودای مه زن فرموی: نهی عیسا من بق خومت ده به مه وه (بهر زت ده که مه وه بق لای خوم) له لای خوت جیت بهر ز ده بی. کاتی که بهر ز کراوه. نهو کومه له چوونه دهره وه، نهوانه کاتی که نهو لاره یان بینی، وایانزانی عیسا یه. هر بهو شوه بریدیان و له قه ناره یان دا درکیان له سره سره دانا. جووله که کان وایان پیشان دا که نهوان هه ولی قه ناره دانیان داوه، زقر که یفیان به وه بوو، چند کومه لی له مه سیحیه کان بریایان به وه کرد له بهر نه قامی و کهم ناوه زیان. جگه له وانه ی که له مالہ کهدا بوون له گه ل عیسا دا (سهلامی خوی لیبی) چونکه نهوانه به چاوی خویان بهر زبونه وه که یان بینی. به لام مه سیحیه کانی تر هر وهک جووله که کان وایان ده زانی نهو کهسه ی له قه ناره دره عیسا ی کورپی مه ریم بووه. هه تا گوتیانه مه ریم له زری دار قه ناره ی هه لواسراوه کهدا دانیشت و ده گریا گوتراوه: نهو کهسه قسه ی له گه ل مه ریم ده کرد والله اعلم. نه مه هه مووی تاقیکردنه وه ی خودایه بهر انبهر عه بده کانی، کاری خودایش هموو پره له کارزانی. خودای مه زن زقر به پروونی و ناشکرا نه مه ی له قورنانی پیروزدا که ناردویه تی بق پیغه مبه ره بهر پیزه که ی به جوانی هیناوه. به موعجیزه و نیشانه و به لگه ی ناشکرا پشتگیری پیده کات که خوی پاستترین پاست بیژانه و پهروه ردگاری گشت بونه و ره و ناگاداری هه موو دیارو نادیاره کانه، نهو خودای که شاره زای نهینی ناو ناسمانه کان و زه مینه و نه وه ی بووه نه وه ی ده بی و نه ویش هه رگیز نابی، گه ر بیویا به چون ده بوو ﴿ وَمَا قُلُوْهُ وَمَا صَلَبُوْهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ ﴾ نه نهوان کوشتیان و، نه توانیان له قه ناره ی دن به لام سهریان لی تی کچوو بوو، واته: که چاویان پیسی که وت له عیسا ده چوو (سهلامی خوی لیبی) وایانزانی نه وه. بویه خودای گه و ره نه فرمویت: ﴿ وَاِذْ اَلَّذِيْنَ اَخْلَقُوْا فِيْهِ لَيِّ سَخٰتٍ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ اِلَّا اَنْبَاۃَ الظَّنِّ ﴾ نهو که سانه ی له ناو خویاندا دهریاره ی نهو کیشه یه دوو دلن هیچ زانیا ره کیان له و باره ی وه نیه جگه له گومان. واته: نهوانه بانگه شعیان بق نه وه ده کرد که ده سته یه له جووله که کوشتیانه و نهوانه ش بریایان پیکردن له مه سیحیه نه فامه کان هه موو دوو دل بوون له و باره ی وه و سه رگه ردان و سه ر لیشیواو مابونه وه. بویه خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ وَمَا قُلُوْهُ ۱

يَقِينًا ﴿ بيگومان نہ یان کوشتووه. واتہ: قہناعہ تی تہ اوایان نہ بوو کہ کوشتویانہ، بہ لکو دوو دل و بہ گومان بوون. ﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْنَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ بہ لکو خودا بہرہ و خوی بہرزی کردہ وہ. خودا ہمیشہ خاوهی دستہ لات بوہ و لہ کارزانہ. جیی ہانایہ و ہیچ کہسی دستہ لاتی نیہ بہ سہریداو ہر کہسی ہانای بق بیات بی؁ ٹومیڈی ناکات و لہ کارزانہ لہ ہموو ٹہ و شتانہی کہ بریاری ٹہ داو دہیکات و دروستی دہکات. ٹیبونوہی ہاتہم پیوایہ تی کردہ لہ ٹیبونوہ بیاسہ وہ دہ لیت: کاتی خودای گورہ ویستی عیسا بہر زبکاتہ وہ بق ٹاسمان. عیسا (سہلامی خوی لیتی) لہ کانیکہ کی ٹہ و مالہ دا بوو چو بق لای ہاوه لہ کانی لہ حہوارہ کان کہ دوانزہ کہس بوون، سہری ٹاوی ل؁ دہ تکا گوتی: لہ ناو ٹیوہ دا کہسانی وا پیدہ دہ بن دوانزہ جار حاشا لہ من دہ کہن، دوی ٹہ وہی کہ بہوایان پی؁ ہینام. پاشان گوتی: کی؁ لہ ٹیوہ (ٹامادہیی تیایہ) شیوہی من بکری؁ بہ بہریداو لہ شوینی من بکوژی؁ و لہ گل؁ من بی؁ لہ پلہ کہ مدا؟ لای؁ کہ لہ ہموویان تہ منی کہ متر بوو ہہ لسا. پی؁ گوت: دانیشہ. پاشان لئی دوویارہ کردنہ وہ. ہر ٹہ و لاوہ ہہ لسا. گوتی: دانیشہ. پاشان پی؁ گوتنہ وہ. ہر ٹہ و لاوہ ہہ لسا و گوتی ٹہ من. عیسا (سہلامی خوی لیتی) گوتی: تو؁ ٹہ و کہسی. شیوہ عیسا کرا بہ بہریداو. عیسا بہر زکراوہ بہرہ و ٹاسمان لہ کلاروژنہ کہ وہ کہ لہ مالہ کا بوو. پاشان کڑمہ ل؁ لہ جوولہ کہ کان ہاتن، ہاوشیوہ کہی عیسیان گرت و کوشتیان پاشان لہ قہ نارہ یاندا (ہہ لیانواسی) ہندی؁ لہ وانہ دوانزہ جا حاشان ل؁ کرد، پاش ٹہ وہی کہ بہوایان پی؁ دہ ہینا. بوون بہ سی؁ کڑمہ ل؁ کڑمہ ل؁ لیکیان گوتی: خودا چندی؁ مہیلی ل؁ بوو لہ ناوامندا ماوہ پاشان بہر زبوہ بق ٹاسمان. ٹہ وانہ یہ عقوبیہ کان بوون. کڑمہ ل؁ لیکیان تریان گوتی: کوپی؁ خودا چندی؁ مہیلی ل؁ بوو لہ ناوامندا ماوہ، پاشان خودا بردیہ وہ بق لای خوی. ٹہ وانہ یش سہنتوریہ کان (السنطوریہ) بوون. کڑمہ ل؁ لیکیان تریشیان گوتی: بہ ندہ و پی؁ مہبری خودا چندی؁ خودا مہیلی ل؁ بوو لہ ناوامندا ماوہ، پاشان خودا بردیہ وہ بق لای خوی. ٹا ٹہ وانہ موسولمانہ کان بوون. دوو کڑمہ لہ خوانہ ناسہ کان پہ لاماری کڑمہ لہ موسولمانہ کہ یان داو کوشتیان. بہر دہ وام ٹہم ٹیسلامہ کوژابوہ وہ و نہما بوو ہہ تا خودای مہ زن موحہ مہدی (ﷺ) پراوانہ کرد. ٹہم سہ نہ دانہ بق لای ٹیبونوہ بیاس راستن. نہ سائیش پیوایہ تی کردہ لہ ٹہ بوکورہ پیہ وہ (ابو کریب) لہ ٹہ بومہ عاویہ وہ ہر بہ م شیوہ یہ؁ چہ ند کہسی تریش لہ زانایانی پیشینہ (السلف) باسی ٹہم دہ کہ یان کردہ کہ عیسا (سہلامی خوی لیتی) پی؁ گوتون: کی؁ لہ ٹیوہ (ٹامادہیی تیایہ) شیوہی من بکری؁ بہ بہریداو لہ جیی من بکوژی؁، ٹہ وہ ہاوه لی منہ لہ بہ ہہ شتا.

۱ ابن ابی حاتم (۱۱۱۰/۴).

۲ النسائی فی الکبری (۸۹۹/۶).

هموو مه‌سیحیه‌گان برّوا ده‌هینن به عیسا (سه‌لامی خوای لیبی) پیش مردن

خودای مەزن ئە فرمویت: ﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِدًا﴾ له‌وانه‌ی ئە‌هلی کتیب، هەرکە سێکیان (بەر له‌ مەرگی) برّوا به عیسا ده‌هیتن. دیاره (عیسایش) له‌ پۆزی قیامت ده‌بیته شایه‌ت له‌ سه‌ری. ئیبنوجهریر ریوایه‌تی کردوه له‌ ئیبنوعه‌بیاسه‌وه له‌ م‌ نایه‌ ته‌ دا ﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ ده‌لن: پیش له‌ مەرگی عیسا‌ی کورپی مەریه‌م (سه‌لامی خوای لیبی) عه‌ و فیش هەر وای گوتوه له‌ ئیبنوعه‌بیاسه‌وه^۱ ئە‌بو مالمیکیش له‌ م‌ نایه‌ ته‌ دا ﴿إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ ده‌لن: ئە‌وه له‌ کاتی دابه‌زینی عیسا دایه‌. بەر له‌ مردنی عیسا‌ی کورپی مەریه‌م (سه‌لامی خوای لیبی) هیچ که‌سی له‌ ئە‌هلی کتیب نامینن مەگین برّوای پێ هیتاوه^۲.
 باسی ئە‌وه‌ وه‌ فرمودانه‌ی هاتوه له‌ باره‌ی دابه‌زینی عیسا‌ی کورپی مەریه‌مه‌وه له‌ ناسمانه‌وه‌ بۆ سه‌ر زه‌مین له‌ کۆتایی دنیادا به‌ر له‌ رۆژی قیامه‌تاو بانگ کردنی بۆ خوا په‌رستی به‌ تا‌ک و ته‌نیاو شه‌ریک دانه‌نان بۆی

بوخاری په‌حه‌ته‌ی خوای لیبی له‌ کتیبی باسی پیغه‌مه‌راندا له‌ سه‌حیحه‌که‌یدا له‌ باره‌ی دابه‌زینی عیسا‌ی کورپی مەریه‌مه‌وه‌ گوتی: ریوایه‌ت کراوه له‌ ئە‌بوهوره‌یره‌وه‌ گوتی: پیغه‌مه‌ری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (سویند به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ ده‌سته، خه‌ریکه‌ کورپی مەریه‌م بیته‌ خواره‌وه‌ بۆ ناوتان. ئە‌وسا ببیته‌ دادپه‌روه‌ریکی دادپه‌روه‌رو خاچ (صلیب) بشکینن و به‌راز بکوژن و سه‌رانه‌ هه‌لگرین و سامانیش ئە‌وه‌نده‌ زۆر ببین هیچ که‌سی وه‌ری نه‌گرین هه‌تا وای ئی دئ یه‌ک سوژده‌ بردن بۆ خودا چاکتره‌ بۆ ئە‌وان له‌ هه‌موو دنیاو ئە‌وه‌یش که‌ تیا به‌تی (پاشان ئە‌بوهوره‌یره‌ ده‌لن: ئە‌گه‌ر چه‌زتان کرد ئە‌م نایه‌ ته‌ بخوینن: ﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِدًا﴾^۳ موسلیمش هەر وای ریوایه‌تی کردوه^۴ خودای گه‌وره‌ ئە‌فرمویت: ﴿قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ واته‌: پیش له‌ مردنی عیسا‌ی کورپی مەریه‌م.

۱ الطبري (۳۸۰/۹).

۲ الطبري (۳۸۰/۹).

۳ الطبري (۳۸۰/۹).

۴ فتح الباري (۵۶۶/۶).

۵ مسلم (۱۳۵/۱).

ریگایه کی تر له نه بوهوره پیره وه

نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بوهوره پیره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: عیسا (سه لامي خوی لیبی) له شویننیکدا پیی ده لئین (فج الروحاء) ده مرئ به پیوه ده بی له حج یان له عومره دا یان هردوویانی کۆ کردبوه وه^۱ موسلیمش هر وا ریوایه تی کردوه^۲ دیسان نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بوهوره پیره وه گوئی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (عیسای کورپی مریه م داده به زئی به راز ده کوژی و خاچ له ناو ده بات (ده شکینتی) نوژی بی کۆده کریتته وه، مال ده به خشئ مه تا لئی وه رناگیری و باج هه لده گری له ره وحاء (الروحاء) داده به زئی له ویتوه حج ده کات یان عومره ده کات یان هردوویکیان پیکه وه) نه بوهوره پیره نه م نایه ته ی خویند: ﴿وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنُوا بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ هه نزله (حنظله) وای ده زانی نه بوهوره پیره گوئی ته تی: پیش مردنی عیسا به وای پی دینن. نازان نه مه هه مووی فرمووده ی پیغه مبه ره (ﷺ) یان شتیکه نه بوهوره پیره خوی گوئی ته تی^۳ نیبنوئ بی خاته میس هر به م شیوه یه ریوایه تی کردوه.

ریگایه کی تر

بوخاری ریوایه تی کردوه له نه بوهوره پیره وه گوئی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (ئیوه چۆن کاتی عیسای کورپی مریه م (سه لامي خوی لیبی) دابه زیه ناوتان، پیش نویته که تان (نیمامه که تان) له خۆتان بی)^۴ نیمامی نه حمده یس ریوایه تی کردوه. موسلیمش هیناویه تی^۵.

ریگایه کی تر

نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بوهوره پیره وه گوئی: پیغه مبه ره (ﷺ) فرموویه تی: (پیغه مبه ران کورپی یه ک باوکن، دایکیان جیایه، ناینیان یه که، وه من له هه موو که س به رترم به عیسای کورپی مریه م، له نیوان من و نه ودا پیغه مبه ریکی تر نیه. بیگومان شه داده به زئی کاتی چاوتان پیی که وت بیناسن، پیاوکی مامناوه ندی نه کورت نه دریت. سورو سپی دوو پۆشاک ی په نگاو په نگ ی له به ردا بی، وه ک نه وه ی سه ری ئاوی لی بتکی و ته پیشی پیوه دیار نه بوو، خاچ ده شکینتی و به راز ده کوژی و سه رانه هه لده گری و خه لکی بو ئیسلام بانگ ده کات، له کاتی شه وا خودا هه رچی ناینه کانه

^۱ احمد (۵۱۳/۲)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۲ مسلم (۱۳۵/۱).

^۳ احمد (۲۹۰/۲)، فرمووده یه کی سه حیحه، سه نه ده که ی لاوازه له لای زوهری له بهر لاوازی سو فیانی کورپی سه سین به لام به ته نیا شه نه یه پیناوه ریگای تری زۆره.

^۴ فتح الباری (۵۶۶/۶).

^۵ احمد (۲۷۲/۲)، مسلم (۱۳۶-۱۳۷).

لهناوي دهباتو جگه له ئيسلام، هەر له کاتي ئهوا چهجال له ناو دهبات، پاشان نارامي دهکه ويته سەر زه مين، ههتا (واي ئي دي) شيرو وشترو پلنگو په شه ولاخ (گاو مانگا) و گورگو مي به يه که وه ده بن و مندالان ياري به مار دهکن و هيچ زيانتيکان پسي ناگه يه ني. چل سال ده مي نتيته وه و پاشان ده مري و موسولمانان نويزي له سەر دهکن) نه بوداوديش هەر به م شيوه يه پيوايه تي کردوه .^١

فرموده يه کي تر

موسليم له سه حيه که يدا پيوايه تي کردوه له نه بوهوره يره وه که پيغه مبهري خودا(ﷺ) فرمويه تي: (پوڙي قيامهت هه ئاناسي ههتا پوڻم داده به زيته نه عماق يان بيداييق (الاعماق بان بدابق) دوو شوينن سوپايه کيان له مه دينه وه بۆ در ده چي له چاکترين خه لکي سەر زه مين له و کاته دا. که برانبه ر يه ک پيزيان به ست بۆ شه پ، پوڻمه کان به موسولمانه کان ده لئين: پيمان بۆ چۆل بکه ن له نيوان ئيمه و نه وانهي که ديليان ئي گرتووين شه پيان له گه ل بکه ين. موسولمانه کانيش به پوڻمه کان ده لئين: نه خيز سويند به خوا له نيوان ئيوه و براکانماندا پي چۆل ناگه ين. شه پيان له گه لا ده که ن، سيبه کي سيه کي له شكري موسولمانه کان ده شکين، هەر گيز خودا ته ويه يان ئي قه بول نا کات. سيبه کيشيان ئي شه هيد ئه بي له چاکتريني شه هيداني لاي خوداي گوره. سيبه کيشيان سه رده که ون، که به هيچ فيتنه يي له پي ناچنه ده ري قوسته نته نيه (قصطنطية) پزگار ده که ن. له و کاته دا خه ري کي دابه ش کردني تالان ده بن و شمشيره که يان به داري زه يتوندا هه لواسيبوو، شه يتان هاواري ده کات له قوسته نتنين. نه چنه ده روه نه و قسه و هاواري شه يتانه پوپوچه (درؤيه) چونکه هيشتا ده ججال نه هاتوه ته ده ر (که نه و سوپايه هاتنه وه شام ده ججال ديته ده ر. خوڻيان بۆ شه پ ناماده ده که ن و پيزه که يان پيک ده که ن، قامهت بۆ نويز نه کري، له و کاته دا عيساي کوپي مه ريه م (سه لامي خواي ليبي) ديته خوار، نويزيان بۆ نه کات و نه بي به ئيماميان. که ده ججال چاوي به عيسا (سه لامي خواي ليبي) نه که وي خوئي له نا و ئاوا چۆن نه توپته وه نه ويش و نه توپته وه، نه گه ر عيسا (سه لامي خواي ليبي) وازي ئي به نيانه، تا به هيلاکدا نه چي نه توپيه وه. به لام خودا به ده ستي عيسا (سه لامي خواي ليبي) نه يکوژي. خوينه که يان پي نيشان نه دات که به سه ري نيزه که يه وه بوو.^٢ موسليم پيوايه تي کردوه له عه بدولاي کوپي عه مره وه گوتي: پيغه مبهري خودا(ﷺ) فرمويه تي: (شه پ له گه ل جووله که ده که ن و کوشتاريان ئي ده که ن، تا واي ليديت جووله که هه تا به رد (هاوار ده کات) ده لئيت: نه ي موسولمان نه مه جووله که يه وه ره بيکوژه)^٣ ديسان موسليم پيوايه تي کردوه له نه بوهوره يره وه گوتي: پيغه مبهري خودا(ﷺ)

^١ احمد (٤٠٦/٢)، أبوداود (٤٣٢٤)، فرموده يه کي سه حيه، سه نه ده کاني له سەر مه رجي موسليمه .
^٢ مسلم (٢٢٢١/٤).
^٣ مسلم (٢٢٣٨/٤).

فرموده‌ی تی: (پژئی قیامت هه‌لناسی هه‌تا موسولمانه‌کان له‌گه‌ل جووله‌که‌دا شه‌ر ده‌کات. پاشان موسولمانه‌کان کوشتاریان ئی ده‌کهن، تا وای ئی دیت جووله‌که له پشنتی داروبه‌رده‌وه خویان ده‌شارنه‌وه، داره‌که یان به‌رده‌که ده‌ئیت: ئه‌ی موسولمان ئه‌ی به‌نده‌ی خوا ئه‌م جووله‌که‌یه له پشتمه‌وه‌یه وهره بیکوژه، جگه له دره‌ختی (غرقد) چونکه له دره‌ختی جووله‌که‌کانه). ئه‌م فرموده‌ی نه‌وای کورپی سه‌معانه لیره‌دا دینین که له‌م فرموده‌یه ده‌چی موسلیم پریویه‌تی کرده له نه‌وای کورپی سه‌معان گوتی: پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) به‌یانیه‌ک باسی ده‌ججال ده‌کرد، زۆر نزمی کرده‌وه و به خرابی باسی ده‌کرد، زۆریش به‌ریزی ده‌کرده‌وه و باسی شته‌شازه‌کانی ده‌کرد (خارق العاده) هه‌تا وامانزانی که له‌ناو هه‌ندی باخی خورماکاندایه، که چوین بۆ لای خورماکانه‌وه پیغه‌مبهر (ﷺ) پیتی زانین، که بیرمان بۆ کوی چووه. فرمووی: (ئیشان چیه ئه‌چنه ناو دار خورماکانه‌وه؟) گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) تۆ به‌یانی باسی ده‌ججال کرد. زۆر نزم کرده‌وه و زۆریش به‌ریزی کرده‌وه، هه‌تا وامانزانی که له‌ناو هه‌ندی له‌و دار خورمایانه دایه، فرمووی: ((ده‌ججال هیچ نیه) ئه‌وه‌ی من زۆر ترسم لئی هه‌یه بۆ ئیوه ده‌ججال نیه. بیجگه له ده‌ججاله. ئه‌گه‌ر ده‌ججال بیته ده‌رو من له‌ناوتانا بيم من دژایه‌تی و به‌رگری ده‌که‌م له باتی ئیوه. ئه‌گه‌ر بیته ده‌رو من له‌ناوتانا نه‌بم هه‌رکسه‌ی له ئیوه به‌رگری له خوی بکات. خودای گه‌وره وه‌کیلی من بی له‌سه‌ر ئیوه. ده‌ججال لاویکی موو گژو لوله: چاوی وه‌ک بۆله‌ تری به‌ریزی بۆته‌وه، ئه‌وه‌ی من پیتی بجوینم (بشوبه‌ینم) عه‌بدولعوزاری کورپی قه‌ته‌نه (قطن) هه‌رکسه‌ی له ئیوه بگاته وه‌ختی ئه‌وو تووشی بیی سه‌ره‌تای سورته‌ی که‌هف بخوینی (له پریویه‌تیکی ترده‌هاتوه کۆتایی سورته‌ی که‌هف بخوینی). ده‌ججال له نیاوان شام و غیرا قدا په‌یدا ده‌بی (دیته‌ ده‌ر) ئه‌ی به‌نده‌کانی خودا خۆراگر بن، له‌سه‌ر باوه‌ر بمینن. یان شوینی مه‌که‌ون). گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا چه‌نده له‌سه‌ر زه‌وی ده‌وه‌ستی؟ فرمووی: (چل پۆژ، پۆژکی به‌ ئه‌ندازه‌ی سالیکه، پۆژکی به‌ ئه‌ندازه‌ی مانگیکه، پۆژکی به‌ ئه‌ندازه‌ی هه‌فته‌یه‌که. پۆژه‌کانی تری وه‌ک پۆژه‌کانی ئیسته‌ی ئیمه‌ وایه، واته‌ سالتیک و هه‌فتا و چوار پۆژ ئه‌میتیته‌وه). گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) ئه‌و پۆژه‌ی که به‌ ئه‌ندازه‌ی سالیکه (ئه‌وانه‌یش که به‌ ئه‌ندازه‌ی مانگیکه و هه‌فته‌یه‌که) نوژی پۆژی بۆ ئیمه‌ به‌سه‌؟ فرمووی: (نه‌خیر به‌ ئه‌ندازه‌ی پۆژه‌کانی تر ئه‌ندازه‌ی بۆ دابننن). هاته‌که ده‌ججال هات هه‌ر له بیست و چوار سه‌عاتدا پینچ نوژی بکه‌ن. گوتمان: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) خیرایی و په‌له‌ی له زه‌ویدا چۆنه؟ فرمووی: (وه‌ک بارانیکه که بای له پیشه‌وه‌ بی. به‌سه‌ر گه‌لینکا بپروا بانگیان بکات، بپروای پی ده‌هینن و وه‌لامی بانگه‌که‌ی ئه‌ده‌نه‌وه.

فرمان به ناسمان دهکات بازارن ئهبارئینی، فرمان به زهوی دهکات گیاو کشتوکال ئهپوئینی، مهپو
 نالاتیان ئیوری ئهگه پئنهوه بۆ مال بهرزو گران پڕ کهلهکه ههلاوساو، له دواى ئهوه بهسهر گه لئیکى تردا
 ئهپواو بانگیان دهکات، وهلامى نادهنهوه، لئیان ئهگه پئنهوه ههژار دهبن. له مال و مولکی خویمان
 ههچیان به دهستهوه نامئینی. به لای کهلاوهدا ئهپوات به کهلاوهکه دهلی: چهند گه نجینهت تیا به بیخه
 دهی. گه نجینهکى وهک پورهی ههنگ شوئینی ئهکهوئ، له دوایدا پیاویکی زۆر جوان و لاو بانگ
 دهکات به شیر لئی ئهدا، ئهیکا به دوو پارچهوه، نیوان پارچهکانی به ئهندازهی تیر بگرته نیشانه لئیک
 دوون. له دوایدا بانگی دهکات به پئکه نین و پوو خوئشی دئنهوه لای. له و کاتهدا که ئهوه لهسهر ئهوه
 حالهیه. خودای مهزن عیساى کورپی مهريهه (سهلامى خواى لئیبی) ئه نئیری لای منارهی سپی (که
 ئه مپۆش ماوه) له لاری پۆژه لاتی دیمه شقوه دانه به زئی. له ناو دوو پۆشاکدا به یه کئیکیان به زهعفران و
 به کئیکیان به وهرس (که گایهکی بۆن خوئش و به زهرد پهنگ کراوه دهستی ناوه ته سه ر بائی دوو
 فریشه که سه ری دانه وئینی قه تری ئاوی ئی دئته خواری که سه ر بهرز دهکاته وه که دانه مرورای لئیی
 دئته خوار، ههچ خوانه ناسی بۆنی هه ناسه ی ناکات مه گین ده مرئ، بۆنی هه ناسه ی به ئه ندازه ی بینینی
 خوی ده پوات. عیسا (سهلامى خواى لئیبی) شوئینی ده ججال ئه کهوئ تا بهر ده رگای شاری (لودد) که
 شاریکه نزیکى قودوس، پئی ده گات و ده یئیری بۆ جه هه نم. له دوایدا عیسا (سهلامى خواى لئیبی) دئته
 لای گه ئی که خوا پاراستونی له شه ری فیتنه ی ده ججال دهستی به سه رو چاویانا ئه هئینی، هه والیان
 ئه داتی به پله یان له به هه شتدا. له و کاتهدا خودا نیگا ده نئیری بۆ عیسا (سهلامى خواى لئیبی)
 ئه فهرموی: هه ندئ له به نده کانی خۆم، ده رکروه (ده رجوانده) هه چ کهس توانای نیه شه پریان له گه ئی
 بکات. به نده کانی من ببه بۆ کئوی تور، له وئ بیانپاریزه. خودا به ئجوج و مه ئجوج ئه نئیری له هه مو
 سه ر به ره و ژیره یی گل ئه بنه وه (دئنه خواره وه) سه ره تایان به لای ده ریا چه ی ته به ریه دا (طبریه)
 تئیده په ئی هه رچی ئاوی تئیدای هه مموی ده خوئنه وه، دوا یبه که یان به لایدا ده پوات ده لئین: دپاره جارئ
 ئیره ئاوی تئیدا بووه. به ئجوج و مه ئجوج ده وری عیسا و (سهلامى خواى لئیبی) هاوه له کانی ئه دن.
 وای ئی دئ که سه ری گایه کیان له لاله سه د دینار بۆ یه کئیکى ئه مپۆی ئیوه چاکتر ده بی. عیسا و
 (سهلامى خواى لئیبی) هاوه له کانی له خوا ئه پارئنه وه، خودا کره مئیکیان له ناو ملیاندا بۆ ئه نئیری، به یه ک
 جار وهک یه ک گیان ئه مرن. له دوایدا عیسا و (سهلامى خواى لئیبی) هاوه له کانی له کئوی تور دئنه
 خواره وه سه ر زهوی (یانی بۆ ده شت) جئ بوستئ له زهوی نیه که له لاشه و بۆنی پئسیان پڕ
 نه بووی. عیسا و (سهلامى خواى لئیبی) هاوه له کانی له خوا ئه پارئنه وه خودای مه زن بالنده یه که ئه نئیری
 وهک ملی و شتر گوره ئه و لاشانه هه لده گری فریایان ئه دنه ئه و جئیه ی که خواى گوره مه یلی لئیه له
 دوایدا خودا بارانئیک ئه نئیری، هه چ خانویهک و هه چ خیه وئ نیه پئگری ئی بکات، خودای مه زن به و بارانه

زهوى ئه شواتهوه ميناى ئى دهكات له دوايدا خوداى گهوره فه زمان دهكات به زهوى: درهختى ميوه دار
 بپويته، به رهكات بينهروهه عه شيره تىكى گهوره له هه نارىك دهخون، له بهر سيبهرى تىكوله كهيدا
 دائه نيشن، به رهكات ئه كه ويته شيره وه بهو جوژه وشترىكى تازه زاو به شى عه شيره تىك دهكات،
 مانگابهكى تازه زاو به شى دهسته يه كه لهو عه شيره ته دهكات، مه پىكى تازه زاو به شى خيلى دهكات.
 له سهر ئه م حاله ته ده بن، خوا بايهكى بون خووش نه نيزى، له بن باخه لىيان نه داو هه رچى موسولمان بى
 نه مرى. خه لگى خراپ له پى لادرو به دفه پ ده ميننه وه. وه كه كه رگه ل به ئاشكرا لاي يه كترى سوارى ئن
 ده بن. له سهر ئه وانه قيامه ت هه لده سى). له مه وه به دا ديسان له پىگه ئى ئه حمه ده وه له م ئايه ته دا له
 سورته ئه نبياء دا: ﴿حَقَّ إِذَا فَتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ﴾ هه تا كاتى ده رگا له يه ئنجووج وه ئنجووج
 ده كه رپته وه. باسى ده كه ين. ئيمامى ئه حمه دو خواوه نى سونه نه كانيش رپوايه تيان كردوه. له م
 جهرخانه ئى دوايدا له سالى حوت سه دو چل و يه كه ئه م مناره سپيه بى مزگه وتى ئه مه وى (الجامع
 الاموي) دروست كرا له بهردى داتا شراو له جى ئه و مناره ئى كه پووخا به هوى ئه و سوتانده ئى درايه
 پال مه سيحيه كان پى هه لسا بن (به نه فرينى به رده وامى خوا كه ون هه تا پوژى قيامه ت) نۆزى چاك
 كردنه وه كه ئى به سامانى ئه وان بوو. بۆ جوونه كان به هيزن له سهر ئه وه كه ئه و مناره يه عيساى كورپى
 مه ريه م لايدا داد به زى (سه لامى خواى لىبى).

فه رمووده يه كى تر

ديسان موسليم رپوايه تى كردوه له سه حيه كهيدا له يه عقوبى كورپى عاسمى كورپى عوروه ئى كورپى
 مه سعودى سه قه فيه وه گوتى: له عه بدوللاى كورپى عه مر م بيسه كه پياوى هات بۆ لاي گوتى: ئه م
 فه رمووده يه كامه يه كه باسه كردوه ده لىت: پوژى قيامه تئا نه وه نده و نه وه نده هه لده سى؟ گوتى:
 پاك و بى عه يبى بۆ خودا يا (لا اله الا الله) يا قسه يه كى له م شيوه يه كردو گوتى نياز م وا بوو كه هه رگيز
 قسه بۆ هيج كه سى نه كه م. من ئه مه م گوتوه: بىگومان ئيوه پاش ماوه يه كى كه پوودا ويكى نۆر كه وه
 ده بينن، ئه م ماله (مالى خودا) ده سوتى و نه وه و نه وه ده بى پاشان گوتى: پىغه مبه رى خودا (ﷺ)
 فه رموويه تى: (ده ججال له ئومه تى منا ده رده چى چل ده مينن ته وه نازانم چل پوژى يا چل مانگ يا چل
 ساله، خودا عيساى كورپى مه ريه م ده نيزى ده لىت عوروه ئى كورپى مه سعوده، ده كه رپى به شويندواو
 له ناوى ئه بان (ده يكوژى) پاشان خه لگى حوت سال ده ميننه وه، نۆزايه تى له ناو دوو كه سدا نابى،

۱ مسلم (۲۲۰).

۲ الانبياء (۹۶).

۳ أحمد (۱۸۱/۴)، أبوداود (۴۹۶/۴)، تحفة الاحوذى (۴۹۹/۶)، النسائى فى الكبرى (۱۵/۵)، ابن ماجه (۱۳۵۶/۲).

فه رمووده يه كى سه حيه.

پاشان خودای مہزن بایہ کی سارد نہ نیرئی له لای شامہ وه، هیچ کہ سئی له پروی زه ویدا نامینئی له دلیدا به نه اندازه ی گردیلہ یه چاکه هہ بی (یا باوہ پی هہ بی) مہ گین گیانی دہیشی. هه تا نه گہر کہ سئی چووینته ناو ناوہ راستی کتویک وه دہ چیتہ ژورہ وه بژی تا گیانی بکیشی). عبدوللا گوتی: نه وه م له پیغمبر (ﷺ) بیست فرموی: (هر خه لکی خراپ نه میننه وه بؤ خراپه کردن. وه م هل وانہ، نه وه نده سووک هلدہ سنه سر خراپه کردن، له عه قلی دپنده دان، نه چاک دہ زانن کہ بیکه نو نه فرمانیشی پینده کن. نه خراپ نه زانن کہ لئی لادہ نو یه کیتی تریش کردی به رگری لی ناکن. شه یقان بؤ نه وه که سانه نه چیتہ شیوه ی مؤفہ وه و پینان نه لی: نیوه به گویم ناکن؟ نه لی: به چی فرمانان پینده که ی؟ فرمانیان پینده کات به بت په رستن، نه وه خه لکه له و بت په رستیه دا پوزیان زور دہ بی و ژانیان خوش دہ بی. له دویدا فو دہ کری به کہ له شاخدا (صو) هیچ کہ س نیه که بیبیسئی و لایہ کی ملی لار نه کاتہ وه و لایہ کی به رز نه کاتہ وه. (به لادا نه بی) فرموی: یه کم کہ سئی که دہ بیبیسئی نه و پیاوہ یه که حوزی و شتره کانی سواخ نه دات، که لئی ناو بدات. له ناو نه چی و هه مو خه لکیش له ناو دہ چن، له دویدا خوا بارانی نه بارینئی وه ک پرووشه ی شه ونم، یا وه ک سیبہر. نو عمان گومانی هہ یه که عبدوللا چونی گوتوه: (زانایان دہ لئین: پرووشه راستره و ریک دہ که وی له گه ل نه م فرموده دا که نه فرمویت: وه ک منی پیاوانه) لاشه ی مؤفی پی دہ پویت، له دویدا جاریکی تر فو به کہ له شاخدا دہ کریت، خه لکی هه مو پاست نه بنه وه و ته ماشا دہ کن، پاشان فرمانی نه درئی، نه ی خه لکینه ورن بؤ لای په روه ردگارتان. فرمانی نه درئی پایانگری پرساریان لی نه کری، پاشان فرمانی نه درئی نه وه ی بچیتہ ناگره وه جیایان بکه نه وه. (نه وه ی فرمانی پینده کری نادم پیغمبره (سه لامی خوی لیبی) نه فرمویت: له چند چند؟ فرمانی پینده کری له هر هه زاری تو سه دو نه وه دو نو. فرموی: نه وه نه و پوزیه که مندال پیر دہ کات، نه وه نه و پوزیه که بؤ لئپر سینه وه قولی لی هلدہ کری و ناره حه تی دہ دست پینده کات.

سيفه تي عيسا (سه لامی خوی لیبی)

له پيشه وه له فرموده که ی عبدو پر حمانی کوی نادمه وه (آدم) باس کرا له نه بوهوره یره وه که پیغمبری خودا فرموی: (که چاوتان پیی که وت بیناسن، پیویکی چوار شانه ی به دریز نه کورت سوو سپی دوو پؤشاکي په نگاو په نگی له بهردایه، وه ک نه وه ی سه ری ناوی لی بتکی، ته ریشی پیوه دیار نیه) وه له فرموده که ی نه واسی کوی سه معانه وه هاتوه: (له لای مناره سپیه که دا له پوزه لاتی دیمه شقه وه داده بزئی. دوو پؤشاکي په نگاو په نگی له بهردایه، دهستی ناو ته سه ربالی

۱ مسلم (۲۲۵۸).

۲ ابوداود (۴/۴۹۸)، فرموده یه کی سه حجه، له سه مرجی موسلیم.

دوو فریشته، که سهری دانه ویننی قه تهری ثاوی لی دیته خورای، که سهر بهرز ده کاتوه وه ک دانهی مرواری لی دیته خوار، هیچ خوانه ناسی بونی هه ناسهی ناکات مه گین ئه مرئ، هه ناسهی به نه ندازهی بینینی خوی ده پوات).^۱ بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه له نه بوهوره یره وه گوتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (له و شه و دا که شه و پیم پی کرا، مووسام دی (سهلامی خوای لیئیی) پیغه مبهر (ﷺ) وه سفی کرد فرمووی: پیاوئک بوو مامناوه ندی نه قه له و لاواز، مووی سهری وه ک به شانه داهینایی پئک و ساف. وه ک له پیاوانی شه نۆ ئه بی و با بوو) وه فرمووی: (عیسام دی (سهلامی خوای لیئیی) پیغه مبهر (ﷺ) وه سفی کردو فرمووی: (پیاویکی مامناوه ندی بوو نه دریز نه کورت، نه قه له و نه لاواز پهنگ سوورو ئال وه ک له حه مام هاتبیته ده ری، وه ئیبراهیم دی (سهلامی خوای لیئیی) له مندالی ئو من له هه موویان زیاتر له و ده چووم).^۲ بوخاری پیوایه تی کردوه له فرمووده که ی موجهیده وه له ئیبنوعومه ره وه گوتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (مووسا و عیسا و ئیبراهیم دی، عیسا (سهلامی خوای لیئیی) سوورو موو گژو لوول و سنگ پان بوو. مووسا و عیسا (سهلامی خوای لیئیی) گه نم پهنگ و که له گه ت و مووی سهری ساف بوو له پیاوانی زوت (الزط) ده چوو).^۳ بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه له نافیع ه وه گوتی: عه بدوللای کورپی عومه ر گوتی: پؤئی پیغه مبهر (ﷺ) له ناو خه لکیدا باسی ده ججالی کرد فرمووی: (خودای مه زن یه ک چاو نیه، به لام ده ججال یه ک چاوه، چاوی پاستی وه ک بۆله ترئ بهرز بوه ته وه و ده ریه پیوه).^۴ موسلیم ئه م فرمووده ی به مرفوعی پیوایه ت کردوه له نافیع ه وه: (خودای مه زن له خه ومدا له لای که عبه دا له پیر پیاوئکی پیشاندام گه نم پهنگ له جوانترین پیاوه گه نم پهنگه کان که بیبینی، مووی سهری له نیوان هه ردوو شانی ئه دا داهینرا بوو، ئاو له سهری ئه تکا (دلۆپه ی ده کرد) هه ردوو دهستی له سهر شانی دوو پیاو دانا بوو، به دهوری که عبه دا (البیت) ته وافی ئه کرد، گوتم: ئه مه کئیه؟ گوتیان: ئه وه عیسا ی کورپی مه ریه مه (سهلامی خوای لیئیی) پاشان له دوایه وه پیاوئکم چاو پی کوه ت مووی گژو لوول بوو، چاوی پاستی کوئیر بوو، له ناو ئه و که سانه ی که زۆر له و بجی و من چاوم پیی که وتبی ئیبنوقه ته نه (ابن قطن) (ئیبنوقه ته ن پیاوئک بوو له کاتی نه فامیدا له ناو چووه) هه ردوو دهستی خستبوه سهر شانی پیاوئ ته وافی به یتی ده کرد، گوتم: ئه مه کئیه؟ گوتیان: ئه مه مه سیحی ده ججاله) دیسان بوخاری

۱ مسلم (۲۲۵۳/۴).

۲ فتح الباری (۴۹۳/۶)، مسلم (۱۵۴/۱).

۳ فتح الباری (۵۴۹/۶).

۴ مسلم (۲۲۴۸/۴).

۵ مسلم (۱۵۴/۱).

پروایه‌تی کردوه له ساله‌وه له باوکیه‌وه گوتی: نه‌خیز سویند به‌خودا پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) نه‌یفه‌رموه که عیسا (سه‌لامی خوی لیبی) سوور بووه به‌لکو فه‌رموویه‌تی: (له‌کاتیکدا که‌من‌خه‌وتبووم ته‌واقم به‌دهوری که‌عبدا نه‌کرد له‌په‌پیاویکی که‌نم‌په‌نگ (نه‌سه‌م‌دی، مووی سه‌ری ساف له‌نیوان دور پیاودا دابه‌زی ناو له‌سه‌ری نه‌تکا (ناو له‌سه‌ری دلۆپه‌ی نه‌کرد) گوتم: نه‌مه‌کییه؟ گوتیان: عیسا‌ی کوپه‌ی مه‌ریه‌مه. پۆشتم و لام کرده‌وه پیاویکی که‌له‌وگه‌تو موو گژو لوولم دی، چاوی پاستی کوپه‌ی بوو. وه‌ک بۆله‌تری به‌رز بووه‌وه‌و ده‌رپه‌پیوو. گوتم: نه‌مه‌کییه؟ گوتیان: ده‌ججاله. نزیکترین که‌سی له‌و بجوايه ئیبنوقه‌ته‌نه (ابن‌قطن)) زه‌هری گوتی: بیاویک بووه له‌فوزاعه له‌زه‌مانی نه‌فامیا له‌ناوچوو له‌مانه‌هه‌موو قسه‌ی بوخاریه (په‌حه‌متی خوی لیبی) پاشان خودای مه‌زن نه‌فه‌رمویت: ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِدًا﴾ پۆزی قیامه‌ت ده‌بیته‌شایه‌ت له‌سه‌ریان قه‌تاده‌گوتی: له‌پۆزی قیامه‌تا (عیسا) (سه‌لامی خوی لیبی) ده‌بیته‌شایه‌ت به‌سه‌ریان‌وه‌که‌نه‌و په‌یامه‌ی پی‌پاگه‌یاندون له‌لایه‌ن خودا‌وه‌و به‌ندایه‌تی ته‌نیا بۆ خودای مه‌زن کرده‌وه. نه‌م نایه‌ته‌وه‌ک نه‌و نایه‌ته‌ی سووره‌تی ما‌ئیده‌وایه که‌خودای گه‌وره‌نه‌فه‌رمویت: ﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ لِيُوحِيَ إِلَيَّ أَن مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ امْحَدُونِي وَأَمْحِي إِلَهُيْنَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ الی‌قوله ﴿الْمَرْيَمُ الْحَكِيمَةُ﴾^۱ نه‌و کاته‌ش که‌خودا فه‌رمووی: نه‌ری عیسا‌ی کوپه‌ی مه‌ریه‌م، ته‌گوتوته به‌خه‌لکی (بیجگه‌له‌خودا) ده‌بی ئیوه‌من‌و دایکم وه‌ک دور خودا په‌رستن. هه‌تا ده‌گاته به‌ده‌سه‌تلات و له‌کارزانه.

﴿فَيُظَاهِرُ مِنْ الذَّيْبِ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتْ أُحْلَتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا﴾ (۱۱۶) وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا (۱۱۷) لَكِنَّ الرَّاْسِيْنَ فِي الْعَلَمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُهَيِّمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا (۱۱۸)

قه‌ده‌غه‌کردنی خواردنه‌پاک و خاوینه‌کان له‌جووله‌که‌به‌هوی سته‌مکاریانه‌وه

خودای مه‌زن باسی جووله‌که‌ده‌کات که‌به‌هوی نه‌و هه‌موو نامه‌قی و تاوانه‌گه‌رانه‌ی ده‌یانکرد، نه‌و خۆراکه‌چاکانه‌ی که‌له‌پیشا لییان قه‌ده‌غه‌نه‌بوو، لییان قه‌ده‌غه‌رکا، له‌وانه‌یه‌نه‌م قه‌ده‌غه‌کردنه‌هر خودا خۆی له‌سه‌ری دانابن له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌وان کتیبی خودایان ده‌ستکاری کردو به‌شاره‌زوی خۆیان

^۱ فتح الباری (۵۵۰/۶).

^۲ المائدة (۱۱۶-۱۱۸).

نذر شد حالاً بوو له خویان حرام ده کردو له سر خویان گران و قورس ده کرد. له وانه یشه بپیاریکی شرعی بویی، واته: که خودای گوره چند شتیکی له توراتدا لی حرام ده کردن له پیشا حالاً بوه بویان. وه كه نه فرمویت: ﴿كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّي إِسْرَءِیْلَ اِلَّا مَا حَرَّمَ اِسْرَءِیْلَ عَلٰی نَفْسِـهِ مِنْ قَبْلِ اَنْ تُزَلَّ التَّوْرَةُ﴾^۱ هه موو جوړه خوارده مهنیه که بز نو هی نیسرائیل حالاً کراوه مه گین نه وی که نیسرائیل پیش له وه توراتیان بویی، له خویان حرام کردی. له پیشدا له باره ی شم نایه ته وه قسه مان کردوه. مه به ست نه وه یه، هه موو جوړه خوارده مهنیه له پیش هاتنی توراتدا حالاً بوه بویان جگه له و خوراکانه ی که نیسرائیلیه کان خویان له سر خویان حرام کردبوو. له خواردن گزشتی و شترو شیره که ی. پاشان خودای مه زن نذر شتی تریشی لی حرام کردن له توراتدا وه که له سوره تی نه نامدا نه فرمویت: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْفَرَسِ حَرَّمَنا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا اِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا اَوْ الْحَوَائِیَا اَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذٰلِكَ جَزَآئُهُمْ بِغَيْبِهِمْ وَاِنَّا لَصٰدِقُونَ﴾^۲ نیتمه هه موو زینده وه ری نینوک دارو پیوی گاو مه پمان له وانه بوونه جووله که حرام کرد، مه گین پیوی که له سر پشتی نه دووانه جتی گرتوه، یان نه پیوه ی له که ل پیخوله کانیا نه، یان نه پیوه ی تیکه لاوی پیسته بووه. بویه نه و سزایه مان دان، سته مکار بوون له ریگه ی نیتمه ده رچوون، دیاریشه نیتمه پاست ده لئین. واته: بویه لیمان حرام کردن، چونکه نه وانه شایه نی نه و سزایه بوون له بهر سته مکاری و له ری ده رچوون و دژایه تی کردن و سه ریچی پیغه مبه ره کانیا ن، هر بویه لی رده دا خودای گوره نه فرمویت: ﴿فِيْظُلْمٍ مِّنَ الَّذِيْنَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ اُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدْرِهِمْ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَبِيْرًا﴾^۳ له سر نه و ناهه قیه ی که له جووله که کان ده رکه وت و نذر که سیان له ریگه ی خودا لادا، له و شته باشانه ی بویان حالاً بوو، بی به شمان کردن. واته: خوشیان و خه لگیشیان له ریگه ی پاست و رده گنپا، نه وه یش سیفه تیکی تاییه تی خویان بوو که هر له دیر زمانه وه و نیستایش پی ناسراون. هر بویه دوژمنی پیغه مبه ره کان بوون، نذر کیشیان لی کوشتن. برهوشیان به عیسا و (سه لامی خوی لیبی) موحه مده یش (ﷺ) نه هینا. پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَآخِذْهُمْ بِالْزُبُوْا وَقَدْ هُوْا عَنَّا﴾^۴ هر با به هوی سوو خواردنیا ن، که پییان کوترا بوو: مه یخون. واته: خودا سوو خواردن لی قده غه کردبوون که چی هر ده یان خواردو له خلگیان له خه لکی و رده گرت به چند جوړ فیل و ته له که یان ریك

۱ آل عمران (۱۳)

۲ الانعام (۱۴۶)

دهخست سامانی ئو خه لکه یان به شتی پروپوچ و ناره وانه خوارد، خودای گه وره نه فه رمویت:

﴿وَأَكْبَهُمْ أَمْوَالَهُمْ بِالْبِطْلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ به فیرۆ سامانی خه لکیان ده خوارد، نیمه ش بۆ ئو بی باوه پانه یان نازاریکی زۆر به زانمان ساز داوه. پاشان نه فه رمویت: ﴿لَكِنَّ الرِّسْحُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ﴾ به لام زۆر زاناکانیان و بهواداران. واته: نه وانهی که خۆپاگر بوون له سه ر ناینه که یان، جی ده ستیان دیاره له و زانیاریه زۆره پر به هره یان، له م باره یه وه له پیشه وه له سوره تی ئالی عیمراندا باس کراوه ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ عه تف کراوه ته سه ر ﴿الرِّسْحُونَ﴾ خه به ره که ی ﴿يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ﴾ یه واته: به وایان به وه ی بۆ تو هاتوه ته خوارو به وه یش و پیش تو په وانه کراوه هه یه. نینبوعه بیاس گوتی: نه م نایه ته هاته خواروه وه له سه ر عه بدوللای کوبی سه لام و سه عله به ی کوبی سه عیه و (سعیه) نه سه دو زهیدی کوبی سه عیه و نه سه دی کوبی عوبه ید که هاتنه ناو نیسه لام و به وایان هینا به وه ی که موحه ممه د (ﷺ) پی پی په وانسه کرا ﴿وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ﴾ به تاییه ته ئو که سانه که نوژی به باشی به جی دینن (ههروه ها زه کات ده ران. له وانیه مه به سه ت پی پی زه کاتی سامان بی، وه هه لیش ده گری زه کاتی گیان بی (النفس) له وانسه هه ر دو کیان بی. والله اعلم ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ نه وانهی که به خوداو به ژنی قیامه ت به وایان هه یه. واته: به وایان هه یه که هیچ په رسته لوی نیه جگه له خوداو به وایشیان به زیندوو بونه وه هه یه دوی مردن و پاداشتی کرداره کانیش چ چاک چ خراپی. ﴿أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ نه و به و زوانه پاداشتیکی زۆر گه وره نه ده ین واته: که به مه شته.

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالذِّكْرِ مِنْ بَدْوٍ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ إِزْرِيْمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوشَعَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿١٣٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٣٤﴾ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجْمٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٣٥﴾﴾

نیگا (وه چی) کراوه بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) وک کراوه بۆ نه وانهی پیش خوی

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالذِّكْرِ مِنْ بَدْوٍ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْكَ إِزْرِيْمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوشَعَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ نیمه نیگامان بۆ کردی هه روه ک نووچ و پیغه مبه رانی دوی نه ویشا نیگا بۆ کردن،

نیگاشمان بقره نیراهیمو نیسماعیلو نیسحاقو یه عقوبو نه وه کانی (یه عقوب) و عیساو نه ییوبو یونسو هارونو سوله یمانو زه بوریشماندا به داوود. موحه ممدی کوپی نیسحاق گوتی: له موحه ممدی کوپی نه بو موحه ممدوه له عیکرمه وه یان له سه عیدی کوپی جو به یره وه له نیبنوعه بیاسه وه گوتی: سوکه ین (سُکین) و عه دی کوپی زه ید گوتیان: نهی موحه ممد (ﷺ) نئمه ناگادار نین که خودا دوا ی موسا هیچ شتیکی بقره مؤؤ دابه زاندینی. خودای مه زن له سه ره نه و قسه ی نه وانه نه م نایه ته ی نارد ه خواره وه: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ هه تا کوتای نهم نایه تانه. خودای گوره باسی کردوه که نیگای ناردوه بقره بنده و پیغه مبه ری خوی موحه ممد (ﷺ) وه که چون نیگای ناردوه بقره پیغه مبه ره کانی پیش نه م و نه فرموت: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ هه تا ده گاته ﴿وَأَنبَأْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ زه بوور ناوه بقره نه و کتیبی که خودا نیگای کرد بقره داوود (سه لامی خوی لیبی).

نه وانه ی له قورئاندا ناویان هاتوه بیستو پینج پیغه مبه رن (سه لامی خویان لیبی)

خودای گوره نه فرموت: ﴿وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ پیغه مبه رانی تریشمان نارد به سه ره اته کانیا نمان گتپراوه ته وه بۆت، له پیشداو پیغه مبه رانی کیش که به سه ره اته کانیا نمان نه گتپراوه ته وه بۆت. واته له پیش نه م نایه ته، واته: له سوره ته مه ککی و سوره ته کانی تریشدا. نه مه ناوی نه و پیغه مبه رانه یه که له قورئاندا ناویان هاتوه: ناده م و نوح و نیدریس و هودو سالح و نیراهیم و لوتو نیسماعیلو نیسحاقو یه عقوبو یوسفو نه ییوبو شوعه ییبو موسا و هارونو داوودو سوله یمانو نیلیاسو نه لیه سه عو زه که ریاو یه حیاو عیساو ذو الکیفل له لای زقرینه ی زانایانی ته فسیر، موحه ممد (ﷺ) گوره ی گشت پیغه مبه ران (سه لامی خویان لیبی). ﴿وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ پیغه مبه ران که به سه ره اته کانیا نمان بقره نه گتپراوه ته وه بۆت. واته: زقر پیغه مبه رانی تریش که له قورئاندا باسیان نه کراوه.

پیزی موسا (سه لامی خوی لیبی)

خودای مه زن نه فرموت: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ خودا بقره خوی (پراسته و خق) موسای دواندوه. نه مه پیزی که بقره موسا (سه لامی خوی لیبی) که به م شتیوه یه وه سفی ده کات، بۆیه پیزی ده گوتی: (التکلیم) واته: دوتیراو. حافیز (الحافظ) نه بو به کری مرده وه یه ی (المردویه) پریوایه تی کردوه له عه بدولجه باری کوپی عه بدوللوه گوتی: پیاوی هات بقره لای نه بو به کری کوپی عه یاشو گوتی:

بیستم له پیاوی ئه م نایه ته ی به م شیوه یه ده خوینده وه: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ واته: وتی (الله) ی به مهنسویی (منصوب) ده خوینده وه. ئه بوبه کر گوتی: که سئی خوانه ناس نه بی و نایخوینتته وه، گوتی: خوینده وه بۆ ئه عمه ش، ئه عمه ش بۆ یه حیای کورپی وه سباب (و ثاب) یه حیای کورپی وه سباب بۆ عه بدوره حمانی سوله می، ئه بوعه بدوره حمانی سوله می بۆ عه لی کورپی ئه بوتالب، عه لی کورپی ئه بوتالبیش به م شیوه یه بۆ پیغه مبه ری (ﷺ) خوینده وه ته وه: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ واته: وتی (الله) ی به م رفوعی بۆ خوینده وه ته وه. ئه بوبه کرپی کورپی عه یاش له بهر نه وه نۆد توپه بوو له و که سه ی به و شیوه یه خوینده وه تیه وه، چونکه ئه و که سه وته و مانای قورنانی گورپی وه، ئه مه پابو بچوونی موعته زلیه کانه دانی پیدانانین و نینکاری ده کن که خودا قسه ی له گه ل مووسادا کردبی یان قسه ی له گه ل هیچ که سئی له دروستکراوه کانی کردبی. وه ک پیاویه ت کراوه له هه ندئ له موعته زلیه کانه وه که له لای هه ندئ له زانایان به م شیوه یه خویندویانه ته وه: ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ پیمان گوتوه: ئه ی کورپی له خنء (واته: کورپی بۆگه ن و پیس) نه ی چی به م نایه ته ده که ی که خودای گه وره ئه فه رمویت: ﴿وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾ کاتی مووسا هات بۆ نه و شوینه ی بزمان دانابوو په روه ردگاری قسه ی له گه ل کرد. واته: ئه مه هیچ گورپین و تفسیریکی تر هه لئاگری.

مه به ست له په وانه کردنی پیغه مبه ران (سه لامی خویان لیبی) نه هیشتنی بره ییوانوه

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ پیغه مبه ران مژده ده رو ترسینه ر بوون. واته: مژده نه ده ن به و که سانه ی کورپراهی خودا و شوین په زامه ندی ئه و ده که ون له چاکه خوازیدا، ئه و که سانه ش نه ترسینن که دئی فه رمانه کانی ئه بن و بپوا به پیغه مبه ره کانی ناهینن به سزا و توله ی سه خت ﴿لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ تا له پاش پیغه مبه ران نه و خه لکه هیچ به لگه یه کیان له لا نه بی بۆ لای خوا، خودا خاوه ن ده ستلانی له کارزانه. واته: خودای گه وره کتیه کانی نارده و پیغه مبه رانی په وانه کردوه به مژده کان و ترساندن په ونیشی کردوه ته وه که چی پی خۆشه و لیبی بازیه و چیشی پی ناخۆشه و لیبی ناره زایه، بۆ ئه وه ی هیچ که سئی هیچ بیانویه کی نه میتی. وه که نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَنْ نُنزَلَ

وَحَزْرًا ﴿١﴾ ننگر نیمه بهر له م قورئانه نه وانمان به نازاری له ناوبردایه، ده یانگوت: نهی په روه رینمان تو بهر له وه بیچاره و پيسوا بین بچی پیغه مبه ریکی خوت بق نه ناردين، تا شوین نیشانه کانی تو بکوهین؟ وه کم نایه تیش که خدای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَوْلَا اَنْ تُصِيبَهُمْ مُّصِيبَةٌ مِّمَّا قَدَّمَتْ اٰیٰتِهِمْ ﴿٢﴾ ننگر له بهر نه وه نه بویه که کاتی (به هوی ناکاره کانیان تووشی به لایه که ده بن) له هه ردو سه حیحه که دا هاتوو له نینومه سعودوه گوتی: پیغه مبه ری خدای (ﷺ) فرمویه تی: (که س له خدای به غیره تر نیه هر له بهر نه وه به بهر په فتاری حرام کرده چ نه وهی به ناشکرا بی یا به نهینی. که س نیه پیا به لدانی له لا خورشه ویستتر بیت له خدای گوره. هر له بهر نه وهی ستایشی خوی کرده، که سیش نیه پوزش بق هینانه وهی له لا خورشه ویستتر بیت له خدای گوره، له بهر نه وهی شیه پیغه مبه رانی نارده که مژده ده رو ترستینه رن) وه له و ته یه کی تر دا هاتوو: (له بهر نه وهی کتیبی دایه زانده و پیغه مبه رانی په وانه کرده) ۳.

﴿لٰكِنَّ اللّٰهَ يَشْهَدُ بِمَا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ بِعِلْمِهِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُوْنَ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ﴿٣﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَدْ ضَلُّوْا ضَلٰلًا بَعِيْدًا ﴿٤﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَظَلَمُوْا لَمْ يَكُنْ اللّٰهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيُهْدِيَهُمْ طَرِيْقًا ﴿٥﴾ اِلَّا طَرِيْقَ جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا اَبَدًا وَكَانَ عَلٰى اللّٰهِ يَسِيْرًا ﴿٦﴾ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُوْلُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَتَاْمِنُوْا خَيْرًا لَّكُمْ وَاِنْ تَكْفُرُوْا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٧﴾﴾

نم نایه تانهی پیشه وه که خدای مهن نه فرمویت: ﴿اِنَّا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ ﴿١﴾ هه تا ده گاته: ﴿وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿٢﴾ پیغه مبه رته پیغه مبه ر (ﷺ) ده سه لعینتی و وه لام دانه وهی نه وه که سانه یسه که دان به پیغه مبه ری تیدا نانین له بت په رستان و نه هلی کتیب. پاشان خدای گوره نه فرمویت: ﴿لٰكِنَّ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ ﴿٣﴾ خدای خوی شایه ت نه دات که نه وه قورئانه نه و نارویه تیه خواره وه بقوت. واته: با نه وانهی حاشای لی ده کن له خوانه ناسان و بهرویش به تو ناکه و دژایه تیت ده کن هر بهروا نه کن. خدای خوی شایه تیت بق نه دات که تو په وانه کراوی نه وی و خوی نه و کتیبی بق ناروی که

طه (۱۳۴).

القصص (۴۷).

فتح الباری (۱۴۶/۸)، مسلم (۲۱۱۴/۴).

قورئانی پیروزه ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾^۱ پوپوچ له پوهی
 ناوهستی (چ پوهوپوچ پاشمله) نه م کارزانی نارویه که هر ده بی ستایش بکړی. هر بویه لیره دا
 نه فرمویت: ﴿أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ﴾ که خدا به زانستی خوی نهی ناروخته خوار. واته: به و زانیاریه که
 پی پی باشه بنده کانی ل^۱ ناگادار بکات له پی پاستو به لگه ی ناشکراو جیا کردنه وه ی پاستی له
 چه وتی و نه وه ی خودا پی خۆشه و لپی پازیه و نه ویش که پی پی ناخۆشه و لپی پازی نیه. وه نه و
 شتانه ی تیایه تی له زانینی نه نیه کان له رابوردو له داهاتوداو باسی سیفته پیروزه کانی خودا که
 پیغه مبه ره نه به زو خوراکره کان و فرشته زور نریکه کانیش نایزانن مه گهر خودا خوی ناگاداری کردین.
 وه ک خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَا يُحِطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾^۲ ناتوانن به هیچیک له
 زانستی ناگادار بن مه گین خودا خوی مه یلی لیبی. وه نه فرمویت: ﴿وَلَا يُحِطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾^۲ ناتوانن
 له زانستی ناگادار بن. پاشان نه فرمویت: ﴿وَأَلَمْ لَكُمُ الْكُفْرَ يُشْهِدُونَ﴾ فریشته کانیش شایه تی نه دن، به
 پاستی نه و په یامه ی بۆت هاتوه و نیگات بۆ کراوه و بۆت هاتوه ته خواره وه له گل شایه تی دانی خودای
 گوره له سهری ﴿وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ شایه تی خودا به سه. پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِنَّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ نه وانه ی خوانه ناسن بی له خوانه ناسان
 ده گرن، پی ل^۱ ون بووی له راده به دهر نه وانن. واته: نه وانه ی هر له دلدا خوانه ناس بوون شوینی پی پی
 پاستی نه که وتن، پییان له خه لکیش ده گرت شوینی بگورن و بروای پی بکن، نه وانه خویان له پیگه ی
 پاست ده رجوو بوون و نیان کردبوو. زوریش لپی دورکه و تبونه وه بویه خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِنَّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرَ لَهُمْ﴾ نه وانه ی له پیگه ی خودا لایانداو ناهه قیان کرد خودا
 لییان خۆش نابی. خودای گوره لیره دا باسی نه و بپراوه ی خوی کردوه له به رانبر نه و خوانه ناسانه ی
 که بپروایان نیه به نیشانه کانی و کتیبه که ی و پیغه مبه ره که ی، به و جزره سته میان له خۆشیان کردوه و
 بونه ته له مپه ره پیگه ی خواداو خراپه ده که ن و سنووره کانی ده شکینن که خودا لییان خۆش نابی.
 ﴿وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُمْ طَرِيقًا﴾ پیگه شیان نیشان نادات. به ره و چاکه بپرن. ﴿إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ﴾ مه گین ته نیا
 پی پی جهه نم، نه مه نیستسینای مونه تبعه (استثناء منقطع). ﴿خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ

۱ فصلت (۴۲)

۲ البقرة (۲۵۵)

۳ طه (۱۱۰)

یَسِّرًا ﴿ هَر تیا ده میننه وه و نه مهش لای خوا ناسانه. پاشان نه فرمویت: ﴿ يَكْفُرُوا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ
الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَتَأْمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ ﴾ نهی خه لکینه، نه م پیغه مبره به پاستی له لایه ن
په روه ردگارتانه وه هاتوه، دهی باوه پی پی بینن قازاجتانه. واته: نهی خه لکینه موحه معهد (سه لایه
خوای لیبی) په وانه کراوه بۆتان. پینمایو و ثابن پاستی شاره زایی به ته وای له لایه ن خوداوه بی
هیناون. بپوا بینن به وهی که بوی هیناون و شوینی که ون، نه وه زدر چاکه بۆتان. پاشان خودا
نه فرمویت: ﴿ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ نه گهر بپوا نه کن، باش بزائن هرچی له
ناسمانه کان و زمه میندایه می خودایه، خودا بی نیازه له نیوه و له بپوا که شتان، هیچ زینای پی ناگات که
بپوانه مینانتان. وه که له نایه تیکی تردا نه فرمویت: ﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
فَأِنَّكَ اللَّهُ لَغَفُورٌ حَمِيدٌ ﴾ موسا فرموی: نه گهر نیوه و نه وهی له سهر زه ویدایه بپوا نه هینن خودا
نیازی به که س نیه و هر شیای ستایش کردنه. لیره دا نه فرمویت: ﴿ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴾ خودا زانایه
واته: ناگاداری نه وانه به که شایه نی شاره زاییه، شاره زای ده کات و کیش شایه نی گومرایه له نیوه
گومرای ده کات. ﴿ حَكِيمًا ﴾ له کارزانه واته: له کارزانه له گفتارو کردارو بپوارو به برنامه دا.

﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا
خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌُ وَحْدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَىٰ
بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٧١﴾

پای نه دان به نه هلی کتیب که هه له پویی له نایندا و پیا هه لدان به عیسی کوری مه ریه مدا نه کن
خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ ﴾ نهی که سانی نه هلی
کتیب، هه له پویی له دینی خۆتاندا مه کن. خودای مه زن پیگری له نه هلی کتیب کردوه که هه له پویی له
ناینی خۆیاندا بکن و زدر به عیسا دا مه لدن. نه وه هه له پویی و پیا هه لدانه له ناو مه سیحیه کاندا زدره،
چونکه مه سیحیه کان له باره ی عیسا وه (سه لایه خوای لیبی) له سنوور ده رچوون و زیاد له پله ی خوی
به رزبان کردوته وه که خودا پی دا وه. له پله ی پیغه مبریتیه وه تیبان په پاندوه کردویانه به خودای
خویان بیجگه له خودا و چون خودا ده په رستن ناوایش عیسا ده په رستن، به لکو زیاده په ویشیان له

شوینکه وتوه کانیشیدا کردوه، به خه یالی خویان نه وانیش له سر ثانیی نه ون و ده لئین نه مانه بی گوناهن (معصوم) له ناوامندا. له هه موو شتیکیدا په پیره ویان ده که ن و هرچی بلئین له قسه یان ده رناچن ئیتر پاسه بی یان درق، گوهرایی بی یا پئیمایی، هه ق بی یا نامه ق بویه خودای مه زن نه فرمویت:

﴿ اَتَّخَذُوا اَحْبَابَهُمْ وَرُحْبَتَهُمْ اَزْكَابًا مِّنْ دُونِ اللّٰهِ ﴾^۱ له بری خودا زاناو په به نه کانی خویان کرده خودا. ئیمایی نه حمده ریوایه تی کرده له ئینوعه بیاسه وه له عومره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (پیاما هه لمه دن وه که مسیحیه کان هه لیان نه دا به عیسیای کوپی مهربه مدا، به لکو من به ندهم بلئین: به نده و پیغه مبه ری خودایه)^۲ بوخاریش هر به م و ته یه ریوایه تی کرده: (به لکو من به ندهم بلئین: به نده و پیغه مبه ری خودا)^۳ ئیمایی نه حمده ریوایه تی کرده له نه نسی کوپی مالیکه وه که پیوای گوتی: ئی موحه مه ده نه ی گه وره مان و کوپی گه وره مان و چاکترینمان و کوپی چاکترینمان. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمووی: (ئهی خه لکینه، ناگاتان له قسه کانتان بی، شه یقان سه رتان ئی نه شه یقینی، من موحه مه ده ی کوپی عه بدوللام، به نده و پیغه مبه ری خودام، سویند به خودا پیتم خۆش نیه له و پله ی خۆم زیاتر به رزم بکه نه وه که خودای گه وره بوی دانام)^۴ به م شیویه ته نیا نه حمده خۆی هیناویه تی پاشان نه فرمویت: ﴿وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ﴾ جگه له پاسه ده رباره ی خوا مه لئین (قسه مه که ن) واته: درق به دم خواوه هه لمه به ستن، هاوسه رو مندالی بق دابنئین، خودا پاک و بی عه بیبه دووره له و درویانه وه بوی هه لده به ستن، ته نیا نه و به گه وره و به رزو بلندو خاوه ن ده سته لات بزانتن، هیچ په رستراوی نیه جگه له و هر نه ویش په روه ردگاریه. بویه نه فرمویت:

﴿ اِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ اَلْقَوْلُ اِلَى مَرْيَمَ وَرُوْحٌ مِّنْهُ ﴾^۱ ناشکرایه که مه مسیح عیسیای کوپی مهربه م پیغه مبه ری خودا بووه. خودا به فرمانی خۆی و هر له نه فه سی (روح) پیروزی خستوه ته ناو تۆلی (په حمی) مهربه م. واته: به لکو نه ویش به نده یه که له به نده کانی خودا و دروستکراویکه له دروستکراوه کانی خودا و فرمویه پیی: بیه بووه. پیغه مبه ریکه له پیغه مبه ره کانی، و ته ی خۆیه ناروویه به جویره ئیلدا (سه لامی خوی لیئی) بق مهربه م. واته: به و ته یه که ناروویه تی به جویره ئیلدا (سه لامی خوی لیئی)، بق مهربه م دروستی کرده. فوی پیا کرده له نه فه سی (روحی) خۆی. به ئیزنی خودا خۆی و عیسا (سه لامی خوی لیئی) په یدا بووه. به ئیزنی خودای مه زن. نه و

التوبة (۲۱).

۲ أحمد (۲۳/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

۳ فتح الباری (۵۵۱/۶).

۴ أحمد (۱۵۳/۳)، فرموده یه کی سه حیحه، له سره مارجی موسلیم.

فوهی کرد به باخالی کراسه که یداو چووه خواره وه تا که یشته نار په حمی له جیتی تۆوی باوک و دایک. هموو شتی دروستکراوی خوی گوره یه. هه ریۆیه به عیسا گوتراوه: ئه و ئه و نه فه سی (پوچی) خودایه، چونکه عیسا (سه لاهی خوی لیبی) باوکی نه بوه، تا لیتی په یدا بیسی، به لکو له و ته ی خودا په یدا بووه که پی پی فره مووه بیه بووه. ئه و پوچه ییشی به جویره نیلدا نار دوه. خودای گه و ره نه فه رمویت: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَّا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ﴾^۱ مه سیحی کورپی مه ریهم له پیغه مبه ریگ زیاتر چی تر نیه، له پیش شه ویش زۆد پیغه مبه ری تر هاتوو و چوون. دایکی شه ویش زینکی راست و دروست بوو، هه ری دوکیان خۆراکیان ده خوارد. وه شه فـه رمویت: ﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^۲ نمونه ی عیسا ش (له لای خودا) نمونه ی ناده مه، هه ره له گل دروستی کرد و پاشان پی پی گوت: بیه (به نادم) شه ویش بوو. وه شه فـه رمویت: ﴿وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَإِنهَآ آيَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾^۳ شه و ژنه ش که و اشهرمی خۆی ده پاراست، نیمه به هۆی پوچی خۆمان فوومان تیگرد، خۆیی و کورپه کی شه ویشمان کرده نیشانه ی ناشکرا بۆ هه موو خه لگی دنیا. وه شه فـه رمویت: ﴿وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا﴾^۴ مه ریهمی کچی عیمرانیش له شهرمی خۆی له کاری شوریه یی پاراست. هه تا کۆتایی سوره ته که. خودای مه زن باسی عیسا ده کات و شه فـه رمویت: ﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ﴾^۵ شه و هیچ نه بوو عه بدیک نه بی، نیمه چاکه مان له گه ل کرد. عه بدپه زاق گوتی: له موعه مه ره وه له فه تاده وه ﴿وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ﴾ وه ک شه م و ته وایه که شه فـه رمویت: ﴿كُنْ﴾ (فکان) بیه، بوو.^۶ نیب نوئه بی حاتم گوتی: شه حمه دی کورپی منائی واستی (الواسطی) گوتی: گویم له شادی کورپی یه حیا له م نایه ته دا: ﴿وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ﴾ ده یگوت: شه م و ته (الکلمة) نه بوو به عیسا (سه لاهی خوی لیبی) به لکو به و ته یه

^۱ المائدة (۷۵).

^۲ آل عمران (۵۹).

^۳ الانبیاء (۹۱).

^۴ التحريم (۱۲).

^۵ الزخرف (۵۹).

^۶ عبدالرزاق (۱/۱۷۷).

الكلمة) بوو به عیسا (سه لامي خواي ليبي).^۱ بوخاري پړوايه تي كړدوه له عوباده ي كړې ساميته وه له پيغه مېروه (ﷺ) فرمووي تي: (هر كه سي شايه تي بدات كه هيچ پرستراوي نيه جگه له خوداو تاكو ته نيايه و شهريكي نيه، وه موحه ممد (ﷺ) بنده و پيغه مېري نه وه. وه عيسا بنده و پيغه مېرو و ته و نه فسي (روحي) نه وه خستويه ته ناو پر حمي مريه موه، به هشت پاسته و ناگر پاسته، خودا له سر نه و ناكاره ي له سري بووه ده يفا ته به هشت)^۲ له پړوايه تيكي تر دا نه مې بؤ زياد كړدوه: (له هشت دهرگاكي به هشته وه، له هر گاميانه وه مه يلي ليبي ده چي ته ژوره وه).^۳

موسليميش هر وا پړوايه تي كړدوه.^۴ خوداي مهن كه نه فرموي ت: ﴿وَرُوحٌ مِّنْهُ﴾ وهك نه م نايه ته وايه كه نه فرموي ت: ﴿وَسَخَّرْ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ﴾ هر چي له ناو ناسمانه كان و زه ميندان همووي هي نه ون، نه و بؤ نيوه ي پام هيتاون. واته: هموو دروستكراوي خودان و له لاي نهويه، نه و (من) ه بؤ ه ند (تبغيض) نيه وهك مه سحيه كان ده يلين (به نه فريني به رده وامي خوا كه ون) به لكو بؤ نيوتيداي غايه يه (ابتداء الغاية) وهك له نايه تي تر دا هاتوه. نيزافه ي (روح) كراوه بؤ لاي خودا له پوي پيز لينا نه وه. وهك نيزافه ي (الناقة و البيت) كراوه ته لاي خودا له م نايه تانه دا كه نه فرموي ت: ﴿هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ﴾^۵ نه مه و شتر ي خودايه. وه نه فرموي ت: ﴿وَلَطَمَرٌ بَيْنِي لِلطَّائِفِينَ﴾^۶ مالي من خاوين كه نه وه بؤ ته و اف كه ران. وهك له م فرمووده سه حيه دا هاتوه: (ده چمه لاي په روه ردگارم له ماله كه يدا)^۷ نيزافه (دان) كراوه ته لاي خودا، له پوي پيز لينا نه وه، نه مانه هموو وهك يه كن، له يهك ده چن. پاشان خوداي مهن نه فرموي ت: ﴿فَتَأْمُرُوا بِاللَّهِ﴾ ده سا نيوه باوه پتان به خوا هه بي و به پيغه مېراني نه ويش پروا بيتن. واته: پړواتان هه بي كه خودا تاكو ته نيايه نه مندالي هه يه و نه هاوسر. باشيش بزائن و بي گومان بن كه عيسا بنده و په وانه كراوي خودايه، هر يو يه خوداي مهن نه فرموي ت: ﴿وَرُسُلِهِمْ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ﴾ مه لين سيانن، واته: عيساو دايكي مه كه نه شهريكي خودا،

^۱ ابن أبي حاتم (۶۳۰).

^۲ فتح الباري (۵۴۶/۶).

^۳ فتح الباري (۵۴۷/۶).

^۴ مسلم (۵۷/۱).

^۵ الجاثية (۱۲).

^۶ هود (۶۴).

^۷ الحج (۲۶).

^۸ البخاري (۷۴۴۰).

خودا پاک و بی عیب و دورره له و قسانه وه نئیوه ده یلین. ئەم نایه ته وهك ئەو نایه ته وایه له سورته تی مائیده دا خودای گوره ئەفرمویت: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾ ئەوانه ی كه گوتیان: خودا سێهه مینه له سێ كسان، بێگومان له دین لایانداوه. جگه له خودای تاك و ته نیا، هیچ كهس بق پرستن ناشی. وه هر له سورته تی مائیده دا ئەفرمویت: ﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْيسَى ابْنُ مَرْيَمَ مَا أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي آلِهَتَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾^۱ ئەو كاته یش كه خودا فرموی: ئەی عیسی كۆپی مەریه، تۆ گوتوته بهو خهلكه (جگه له خودا) دهبی نئیوه من و نایكم وهك دوو خودا بپرستن؟ وه له پێشه وه هر له سورته تی مائیده دا ئەفرمویت: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾^۲ ئەو كه سانه ی گوتویانه، هر خودا خۆی مەسیحی كۆپی مەریه مه. گاوه كان (نه فریسی خویان لیبی) له بهر نه قامی و بی دینیان نه بهرنامه یه کیان ههیه و سنوریکیان ههیه له سهری بوهستن، سهرگهردانیه که یان له راده به ده ره و ههركه سه و قسه یه ده كات. هه ندیکیان بپروای وایه عیسا خودایه، هه ندی بپروای شەریکی خودایه، هه ندیکی تر بپروای وایه كۆپی خودایه، ئەوانه چەند کۆمه لێکی نۆدن و بۆچونیان جیاوازه و قسه یان یهك ناگرێ، هه ندی له بێژره ره كان (المتکلمین) هه ستیان به وه کردوه و گوتویانه: ئەگر ده مەسیحی کۆ ببنه وه، ده بن به یانزه دهسته له رابو بچووندا.

کۆمه لێ و پارتە مەسیحیەکان

هه ندی له زانا به ناویانگه كانی مەسیحیەکان لای خۆیان باسیان کردوه. له وانه سه عیدی كۆپی به تریق (البطریق) كه به تریکی ئەسكه ندریه بووه له ده وره بیری چوارسه دی كۆچیدا. كه ئەوانه (مەسیحیەکان) كۆبونه ته وه له كۆپێکی گه وره دا بپاری ئەو ئەمانه ته گه وره یان دا. له پاستیدا خه یانه تێکی سووك و پيسوایی بوو، ئەوه یشا له كاتی قوسه ننتینا (قسطنطین) بوو، كه بناغه دانهری ئەو شاره به ناویانگه بوو. به لām ناكۆكیه کی ئیجگار كه وته ناویان له هه ژمار كردن نایه، زیاتر له دوو هه زار قه شه بوون، بوون به چەند به شیکه وه، په نجایان له سه ر قسه یه بوون و بیستیان له سه ر قسه یه، سه دیان له سه ر قسه یه و هه فتایان له سه ر قسه یه و زیاترو كه مێرش له مانه. پاشان بۆی ده ركه وت نۆر زیادیان کردوه و ژماره یان بووه به سێ سه د كه سو وه ژده كۆمه ل، هه موو بپاریان له سه ر وتاری

^۱ المائدة (۷۳).

^۲ المائدة (۱۱۶).

^۲ المائدة (۱۷).

(نوسراوی) دا پاشا هلی گرت پشتگیری لی کردو یارمتهی دا (فهیله سوفیکی زور فیلباز بوو) هموو
 نهوانی تری له ناوبردو نه بهیشتن. ثم نوسراوهی نهمانی پیکو و پیک کردو کلیسای بق دروست کردن،
 دهستور کتیبی بق دانان، نه نه مانه تهی (الامانه) بق دروست کردن که منداله بچوکه کانیان تیا فیر
 ده کرد، تا بپوای پی بهینزو کاری پی بکن شوین که وتوی نه مانه پیمان ده گوتن: مه لکانیه
 (الملکانیه). پاشان کومه لیکي دووه میان داهینا. پیمان ده گوت: یعقوبیه (یعقوبیه) پاشان کومه لی
 سته میشیان داهینا پیمان ده گوت: نبتوریه (النبتوریه) هموو هم کومه لانه سی نه قانیمه که یان
 (الاقانیم) دانا له مسیحدا. به لام ناکوک بوون له چونه تی دانانه که یان، له ناسوت و لاهوتا (الناسوت و
 اللاهوت) به خیالی خویان نایا یه کیان گرتوه یان یه کیان نه گرتوه یان له گه ل یه کدان یان تواونه ته وه.
 سی وتاریان هه بوو، هه ریگی له وانه نهوی تری به سی دین داده نا. نیمه هه رسیانیان به سی دین
 داده نین، هه ریویه خودای گوره نه فرمویت: ﴿انْتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ﴾ واز له و قسانه بهینن که بق
 تیه و چاکتره ﴿إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَحْدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ. وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا﴾ بیگومان خودا په رستراویکی ته نیا به پاک و بی عیبی بق خودا که هیچ
 فرزندیکی هه بی هرچی له ناسمانه کان و زه میندایه هه بق نه وه، بق پیکه پیمانی کاروبار هه خوی
 به سه. واته: هموو مولکی نه وه و خوی وه دی هیناوه، هرچی له ناویاندایه به ندهی نه وه و له ژیر
 دهستلات و بریاری نه وان. خودا خوی خاوه نی هموو شتیکه، چون ده بی له و شتانه دا مندال و
 هاوسری هه بی. وه خودای مه زن له نایه تیکی تر دا نه فرمویت: ﴿بَرِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا
 قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ داهینه ری ناسمانه کان و زه مینه و هرکه ویستی کارئی بکات،
 فرمان نه دا: بیه ده بی. وه نه فرمویت: ﴿وَقَالُوا اخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ ﴿٨٨﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا إِلَى
 قوله ﴿فَرْدًا﴾^۲ گوتیانه: خودا بوته خاوه ن فرزند. نای که قسه یه کی په قتان به ده مدا هاتوه.
 هه تا ده گاته تاکو ته نیا. واته: تاکو ته نیا دینه لای خودا.

﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنِ عِبَادَتِي
 وَسْتَكَرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيَّ جَمِيعًا﴾ ﴿١٧٣﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ

البقرة (۱۱۷)

مریم (۸۸-۹۵)

وَزَيْدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَغْبَرُوا فَيَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ

مِنْ دُونِ اللَّهِ وِلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٧٧﴾

نه عیساو نه فریشته گان (سلامی خویان نبی) نه وه حاشایان نه کرده که به ندهیه کی خودان

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ﴾
 مسیح هرگیز حاشای نه کرده که به ندهیه کی خودایه، فریشته نزیکه کانیش هر وها. نبینونه بی
 حاتم پیوایه تی کرده له نبینوعه بیاسره گوتی: ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ﴾ واته: خوی به زل نه زانیوه.

قه تاده گوتی: پیتی شهرم نه بوه. ^۱ هر بویه خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ
 عِبَادَتِي وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْضُرُهُمْ إِلَهِ جَمِيعًا﴾ هر که سی به به ندهایه تی خودا پازی نه بی و بایی هر وایی
 بنوینی هر به و زاونه خودا هموو لایه که له لای خوی کرده کاته وه. له پوئی قیامه تداو فرمانه وای
 خوی به داده ری له نیوانیاندا به جیدینی به بی هیچ که م و کوریک و ناهقی کردنی. هر بویه

نه فرمویت: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجْرَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ﴾ وه نه و
 که سانه کی که خاوهن باوه پرو ناکار چاکن، سه ریاری پاداشتی خویان، خودا زیاتر چاکه یان له که لدا
 ده کات. واته: به نه ندازه کی ناکاره چاکه کانیان پاداشتیان نه داته وه، زیاتریش چاکه یان ده ریاره ده کات
 به سوزه و چاکه و به زهی فراوانی خوی ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَغْبَرُوا﴾ نه و که سانه کی که

له (فرمانی) خودا لایانداوه و پیشه یان لووت به زنی بووه. به ندهایه تی خودایان نه کرده ﴿فَيَعَذِّبُهُمْ
 عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وِلِيًّا وَلَا نَصِيرًا﴾ خودا تووشی جه زنده به بی به زانیان ده کات.
 جگه له خودا هیچ دتست و هاو کاریکیان ده ست ناکه وی. وه که نه م نایه تیش که خودای مه زن

نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ نه و که سانه کی (هر
 له بهر حق به زل زانیان) نایانه وی بمپرستن، به زه بونی ده چنه جهه نه وه. واته: زور به سه رشوری و
 پسوایی و داموای ده چنه ناو ناگر له باتی نه و خوی به زل زانی و مل نه دانه یانه وه بق خودای مه زن.

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿٧٨﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ

وَأَعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلِ وَجْهِهِ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٧٩﴾

^۱ الطبري (٤٢٤/٤).

^۲ غافر (٦٠).

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿يَأْتِيَا النَّاسَ قَدْ جَاءَهُمُ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكَمْ﴾ نئی خہ لکینہ لہ پەرہ ردگارای
 خۆتانہ و ہ بلگہ یه کتان بق ہاتوہ. خودای گہ و ر لیرہ دا پووی فرمودہ ی دہ کاتہ ہ موو خہ لک و
 ناگاداریان دہ کات کہ بلگہ یه کی زقر گہ و ر یان لہ لایہ ن خوداوہ بق پەر وانہ کراوہ، بلگہ یه کی نہ و نندہ
 بہ ہیزہ گشت بیانویہ کی پریوہ و ہیچ گومانیکی نہ ہیشتوہ تہ و نہ فرمویت: ﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ تُورًا
 مُّبِينًا﴾ و ہ پۆشناییہ کی ناشکرمان نار دۆتہ خوار بق نیوہ. نیبنوجورہ یچ و کہسانی تریش گوتویانہ:
 مہ بہ ست پیسی قورناتہ. ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللّٰهِ وَأَعْتَصَمُوا بِهِ﴾ نہ وانہ ی باوہ ریان بہ خوا
 ہیٹاوہ و خۆیان ہر بہ و سپاردوہ. واتہ: نہ وانہ ی خوا پەرستی و خۆسپاردنیان بہ خودا پیٹکہ و ہ
 بہ ستوہ لہ ہ موو کارویار نیکیاندا. نیبنوجورہ یچ گوتی: نہ وانہ ی پروایان بہ خوا ہیٹاوہ و خۆیان
 پابہ ند کردہ بہ قورناتوہ^۱، نیبنوجو ریر پروایہ تی کردہ. ﴿فَسَكِّدْ لَهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنَّا وَفَضِّلْ﴾ بہ و
 زوانہ زوو دہ یانخاتہ ہر بہ زمی خۆی و زیاتریش. واتہ: خودا ہر بہ زمی خۆییان دہ خات و دہ یانخاتہ
 بہ ہشت، چہ ند جاریش پاداشتیان نہ داتہ و ہ و پلہ یان زقر بہ رز دہ کاتہ و ہ بہ و چاکہ یه لہ گہ لیان
 دہ یکات. ﴿وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمًا﴾ دہ یانخاتہ سہر پیٹگی پاستی بہ رہ و خۆی (واتہ:
 پیٹگیہ کی پیک و پاست و پوون کہ نار پیکی و لاری تیا نیہ، نہ و ہ سیفتی خاوہ ن باوہ پہ لہ دنیا و لہ
 قیامہ تدا. لہ دنیا دا لہ سہر بہ رنامہ ی پیک و پاست و پیسی ناشتی و نارامی لہ ہ موو بیرو باوہ پو
 نا کار نیکیاندا، لہ قیامہ تیشدا لہ سہر پاستہ پیسی خودان و بہ رہ و باغہ کانی بہ ہشت دہ پون.

﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلْبَةِ إِنَّ أَمْرًا لَّيَسَّ لَكَ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ
 وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا أَثْمَتَيْنِ فَلَهُمَا الثَّلَاثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً
 فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ أَنْ تَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۷﴾﴾
 بریاری (حوکمی) نہ و کہ سہ ی دہ مرئی و باوک و مندالی نییہ (کہ کونتا نایہ تہ ہاتوہ تہ خوار)

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلْبَةِ﴾ لہ سہر کہ سہ ی کہ باوک و
 فرزہ ندی نیہ و کہ دہ مرئی پرسیاری لی دہ کن. بوخاری پروایہ تی کردہ لہ بہ رائہ و ہ (البراء) گوتی:
 دواین سورہ ت کہ ہاتوہ تہ خوار سورہ تی بہ رائہ ت (براءة) بوہ، دواین نایہ تیش ہاتوہ تہ خوار

۱ الطبري (۴۲۸/۹).

۲ الطبري (۴۲۹/۹).

﴿يَسْتَفْتُونَكَ﴾ بسوہ^۱، نيمامی نه حمہد پويایه تی کردوه له جابیری کوپی عہدوللاوه گوتی: پیغہمبہری خودا(ﷺ) هات بق سہردانم که من نه خوش بووم، له هوش خزم چوو بووم، دهست نویژی کرت و پاشان ناوہ که ی پڑاند به سہردا، یان گوتی: ناوہ که یان پڑاند به سہردا، هوشم هاتوه سہر خوم، گوتم: که لاله نه بی که س میراتم لی نابات، نه و میراته چونه؟ خودای مه زن نایه تی فرهائیزی (الفرائض) ناردہ خواره وه^۲ له هردوو سه حیحه که دا هاتوه^۳. چوار سه حیحه که ی تری پويایه تیان کردوه له هندی له وته کانیدا هاتوه، (که نه مه نایه تی میراته (المیراث)) هاتوه ته خوار که خودای مه زن نه فرمویت: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ﴾^۴ مانای نایه ته که نه وه به، پرسپارت لی ده که ن له باره ی که لاله وه، بلئی: خودا خزی وه لامتان نه داته وه. له پیغہمبہری باسی که لاله مان (الکلاله) کردوه و چیه و له چیه وه دهرهینراوه، له و (اکلیل) وه وه رگیراوه که دهوری سہر ده گری له گشت لایه که وه. هہر بؤیه زوری له زانایان ته فسیریان کردوه به که سی بمری نه کوپی هہی بؤ نه باوک. وه هندی که س ده لئین: که لاله نه و که سه یه کوپی نیه، وه ک خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنْ أَمْرًا هَلْكَ لَيْسَ لَكَ وَلَدٌ﴾^۵ نه گہر پیاوی هیچ مندالی نیه و دهری. بریاری (حوکمی) که لاله دوو دلایه کی بق عومہری کوپی خه تاب دروست کردبوو (پہزای خوی لیبی) وه ک له هردوو سه حیحه که دا هاتوه که گوتیہ تی: سی (بریاری) پیم خوش بوو، که پیغہمبہری خودا گفتی پیدابووین تیاندا بیپرینه وه: وا دیاره عومہر پرسپاری له پیغہمبہری خودا کردوه و له بیر چوه ته وه، به دم پرسپارہ که یه وه بجی، پیغہمبہر(ﷺ) وه فاتی کردوه، باپیر، که لاله، به شی له به شهکانی سوو(الریا)^۶ نيمامی نه حمہد پويایه تی کردوه له مهعدانی کوپی نه بوته لحه وه گوتی: عومہری کوپی خه تاب گوتی: هیچ کاتی پرسپارم له پیغہمبہری خودا(ﷺ) نه کردوه نه وه ندہی له که لاله دا پرسپارم لی کردوه، هه تا جاریک کوتایه سنگم و فرمووی: (نایه ته هاوینه که ت به سه که له کوتایه سورته نیساء دایه (النساء))^۷ (بؤیه پئی ده گوتری نایه تی

۱ فتح الباري (۱۱۷/۸).

۲ احمد (۲۹۸/۳)، فرموده یه کی سه حیحه.

۳ فتح الباري (۲۶/۱۲)، مسلم (۱۲۳۵/۲).

۴ فتح الباري (۵/۱۲)، مسلم (۱۲۳۵/۳)، أبو داود (۳۰۸/۳)، تحفة الاحوذی (۲۷۲/۶)، النسائي فی الكبرى (۵۹/۴)، ابن ماجه (۴۶۲/۱).

۵ فتح الباري (۴۸/۱)، مسلم (۲۳۲۲/۴).

۶ احمد (۲۶/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

هاوینه چونکه له هاویندا هاتوته خواره وه) نيمامى نه حمده به كورتى هيناويه تى. به لام موسليم به دريژى هيناويه تى.^١

باسى وشه به پيى ماناكه ي به پشتو په ناي خودا

خوداى مهن نه فرمويټ: ﴿إِنْ أُرِيدُ أَنْ مَمْرُؤًا هَلْكَ﴾ نه گهر پياوئ مرد. له نايه تيكي تردا نه فرمويټ: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾^٢ هه موو شتى ده مري جگه له خوداى گه وره. وه نه فرمويټ: ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾

٦٦ ﴿وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَرْشٌ رَبُّكَ ذُو الْعَرْشِ وَالْإِكْرَامِ﴾^٢ هر كئ ژيانى له سر زه مينه ناميټى. هر خوداى خاوه ن شكري به رزو به ريزت ده ميټى. پاشان ليره دا نه فرمويټ: ﴿لَيْسَ لَكَ وَلَدٌ﴾ هيچ مندالى نه بى. واته:

كه سئ بمرئ نه مندالى ه بئ نه باوك. نه م نايه ته كه خوداى گه وره نه فرمويټ: ﴿وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا

يُصِغُ مَا تَرَكَ﴾ (نه گهر مردوه كه) هر ته نيا خوشكيكي هه بوو، نيوهى ميراته كه ي ده بات. خو نه گهر

باوكى له گه لدا بويه هيچ شتيكي له ميراث به رنه ده كه وت. چونكه زانايان به كؤى ده ننگ بئ به شيان

كردوه. نه مه به لگه يه له سر نه و كه سه ي كه مندالى نيه به ده قى قورئان. وه باوكيش هر به ده قى

قورئان به تيرپامان و ردبونه وه ديسان. چونكه خوشك نيوهى به فرز نادريټى له گه ل باوكدا. به لكو

هر بؤى نيه ميراث وه رگرئ. نيينوجه ريوو كه سانى تريش ريوايه تيان كردوه له نيينوعه بياس و

نيينوزوبه يره وه كه گوتويانه: كه سئ مرد كچيټك و خوشكيكي لئ به جئ مابوو خوشكه كه هيچ له ميراث

نابات. به پيى نه م نايه ته كه خوداى گه وره نه فرمويټ: ﴿أَمْ رَأَىٰ هَلْكَ لَيْسَ لَكَ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا

يُصِغُ مَا تَرَكَ﴾ گوتيان: نه گهر كچيكي به جئ هيشت، نه وه مندالتيكي به جئ هيشتوه نه و كاته خوشك هيچ

نابات. جمهور دئى نه م راي نه مانن و ده لئ ن: كچ به فرز نيوه وه رده گري، خوشكيش به عه سه به

(بالتعصيب) نيوه كه ي ترى وه رده گري. به به لگه ي تر جگه له م نايه ته، نه م نايه ته به فرز نيوهى بؤ

داناوه، به لام به عه سه به (بالتعصيب) به پيى نه م فرموده يه كه بوخارى ريوايه تى كردوه له ريگه ي

سوله يمان وه، له نيراهيمه وه له نه سوده وه گوتى: مه عازى كوپى جه بل بريارى بؤ داي ن له زه ماني

پيغه مبرى خوادا (ﷺ) به نيوه بؤ كچو نيوهش بؤ خوشك. پاشان سوله يمان گوتى: بريارى بؤ داي ن،

به لام باسى پيغه مبرى (ﷺ) نه كرد.^٤ ديسان له سه حيحى بوخارى هاتوه له هوزه يلى كوپى

^١ مسلم (١٢٣٦/٣).

^٢ القصص (٨٨).

^٣ الرحمن (٢٦-٢٧).

^٤ البخاري (٦٧٤١).

شوره حبیلہ وہ (شُرْحَبِيل) گوتی: پرسیان له نه بومووسای نه شعہ ریہ وہ له بارہی کچو کچی کچو خوشکہ وہ. گوتی: بق کچ نیوہی و بق خوشکہ کہی نیوہی ہیہ، (کچی کوپہ کہی بی بہش کرد) گوتی: بچو له نیبنومہ سعود بپرسہ، نه ویش هاو پای منہ، لیتیان پرسو و قسہ کہی نه بومووساشیان بق گپڑاپہ وہ. گوتی: کہ وا بی من له پی لا نه دمہ لو وانہ نایم کہ له پی پی راستہ وہ بپڑن. فرمان بہ وہ دہ کہم کہ پیغہ مبر (ﷺ) فرمانی پیکردہ. نیوہی نه دمہ بہ کچہ کہی شہش یہ کی نه دمہ بہ کچی کوپہ کہی و بہ ہردوویان (دوو سئی یہک (الثلاثان)) تہ او دہ کہم. سئی یہ کچیکش نه مینیتہ وہ بق خوشکہ کہی. ہاتینہ و بق لای نه بوموسا (پہ زای خوی لیتی) ہوا لمان دایہ بہ وہی کہ نیبنومہ سعود گوتی. نه ویش گوتی: کہ نم زاناتانہ له ناودایہ ہیچ له من مہ پرسن.^۱ پاشان خودای مہ زن نه فرمانیت: ﴿وَهُوَ بَرٌّ لَهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَدٌّ﴾ خق نه گہر خوشکہ کہی بمرئی و ہیچ مندالی له پاش نہ بی براکہی میراتی دہ بات. واتہ: براکہی ہموو مالہ کہی دہ بات، کہ کوپو باوکی نہ بوو. خق نه گہر باوکی مابوو براکہ میراتی لی نابات. وای دانین کہ سئی کی له گہ لدا بووہ بہ فرزند میراتی و ہر دہ گرت، و ہک میترد یا برای دایکی، بہ شسی خویان پی نه درئی، نه وہی نه مینیتہ وہ نه درئی بہ براکہ، و ہک له ہردوو سہ حیچہ کہ دا ہاتوہ له نیبنومہ بیاسہ وہ کہ پیغہ مبر خودا (ﷺ) فرمانیت: (میرات بدہن بہ خواہ نہ کانی، نه وہی بہ جیدہ مینیت بق نزدیکترین کہ سسی نیرینہ یہ).^۲ وہ نه فرمانیت: ﴿إِنْ كَانَتْ

أُثْتَيْنِ فَلَهُمَا الثَّلَاثَانِ مِمَّا تَرَكَ﴾ نه گہر مردوو پیاویکہ و دوو خوشکی لی بہ جیماوہ، دوو بہش له سئی بہشیان ہیہ. وہ نه گہر له دوو خوشکیش زیاتر بوو، بپیارہ کہی (حوکمہ کہی) ہر بہو شیوہ یہ، نا لیرہ دا زانایان بپیری دوو کچیشیان و ہر گرتوہ، و ہک چون کہ ک و ہر گراوہ له بپیری کچہ کانہ و بق خوشکہ کان له م نایہ تہ دا خودای گہ ورہ نه فرمانیت: ﴿إِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلَاثَا تَرَكَ﴾^۳ نه گہر ژمارہی مینہ له دووان زیاتر بوو، دوو بہش له سئی بہشی میراتہ کہ نه بن. پاشان خودای مہ زن نه فرمانیت: ﴿وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رَجَاً لَا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَّيْنِ﴾ نه گہر چہند خوشک و چہند براہک له پاش مردوو بہ جی مابوو و مردوو مندالی نہ بوو، ہر نیرینہی دوو نہ و ہندہی مینہ میراتی و ہر دہ گرتی. نه مہ بپیری عسہ بہ یہ له کوپان و کوپی کوپان و براکان، نه گہر نیرینہ و مینہ کو بوونہ وہ، نیرینہ دوو نہ و ہندہی مینہی پی نه درئی. پاشان خودای گہ ورہ نه فرمانیت: ﴿بِسْمِ اللَّهِ

^۱ البخاری (۶۷۳۶).

^۲ فتح الباری (۱۷/۱۲)، مسلم (۱۲۳۲/۳).

^۳ النساء (۱۱).

لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱﴾ خدا بۆتان پوون ده کاته وه، نه کا لیتان تیک بچی. خودا له هه موو شت ناگاداره. واته: خودا فرهزه کانی بق داناون و سنوره کانی بق دیاری کردوون، شه ربه ته که بیتی بق پوون کردونه ته وه بق نه وه ی له پتی راست نه ترازیون ناگاداری هه موو کاروبارو ناکه مه که شی و چیش له بهره وه ندی عه بده کانی ته ی له چاکه و کیش له وه که سانه نزیکتره له مردوه که وه شایسته ی میراتی وه رگرتنه. ئیبنوجهریرا ریوایه تی کرده له تاریقی کوپی شه هابه وه گوتی: عومر په تیکی (کتفاً) به دهسته وه بوو، هاوه له کانی پیغه مبه ری خودای (ﷺ) کۆ کرده وه و پاشان گوتی: ئیستا بریاریکی وا نه دم له باره ی که لاله وه نافرته تان له ناو شوینه کانی خویاندا (خدرهن) باسی بکن. له و کاته دا ماریک له و ماله هاته دهره وه و بلاوه یان لی کرد. ئو ویش گوتی: نه گهر خودای مه زن بیویستایه نه و کاره ته واو ببی ته واوی ده کرد^۱ ئه م فره مووده سه نه ده کانی راستن، حاکیم ریوایه تی کرده له ئه بوعه بدولای نیسابوریه وه (النسابوری) له عومره ی کوپی خه تابه وه گوتی: بم پرسایه له پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له سی شت، نه وه م پی خۆشتر بوو له وشتری سوور (حُمُر النَّمَم): کی جینشینیه تی دوی خۆی؟ وه له و که سانه ی گوتیان: دان ده نین به دانی زه کات له مال و ساماناندا به لام نایده یین به تق، نایا شه پ کردن له گه لیان چه لاله؟ له باره ی که لاله ی شه وه. پاشان حاکیم گوتی: سه نه ده کانی راسته به مرجی بوخاری و موسلیم، به لام ئه مان نه یان هیناوه.^۲ ئیبنوجهریرا گوتی: ریوایه ت کراوه له عومره ی کوپی خه تابه وه (ره زای خوی لیبی) که گوتویه تی: من پیم شه رمه له م باره ی وه پام جیاواز بی له گه ل نه بو به کردا، نه بو به کر (ره زای خوی لیبی) ده لیت: نه وه بیجگه له کوپو باوکه.^۳ نه وه ی که نه بو به کر گوتویه تی زۆرینه ی هاوه له کانی پیغه مبه رو (ﷺ) تابیعین و پیشه وایانی ئه م نومعه ته له کۆن و تازه دا هه ر وایان گوتوه و قورئانیش به لگه یه له سه ری، وه ک خودای مه زن پینمایه داوه له و باره ی وه و پوونی کرده وه ته وه نه فره مویت: ﴿سَيُنْزِلُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ والله أعلم.

^۱ الطبري (۴۳۹/۹).

^۲ الحاكم (۳۰۴/۲).

^۳ الطبري (۴۳۷/۹).

سورتي (المائدة)

له (مهدينه) ادا هاتووته خواروه

پڙي سورتي مائيدهو گاتي هاتنه خواروهي

تيريمي پڙيوه تي ڪردو له عهبدوللاي ڪڙي عمره وه گوتي: دواين سورته هاته خوار سورته
مائيدهو فتهج بو^۱ پاشان تيريمي گوتي: ثم فرموده چاكو غريبه (حسن غريب). پڙيوهت ڪراوه
له نبينوعه عباسوه گوتي: دواين سورته هاته خوار ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ۱. حاڪيم
پڙيوه تي ڪردو له موسته دره كه ڪهيدا (المستدرک) به شيوهي ثم پڙيوه ته تي تيريمي. پاشان گوتي:
ثم فرموده له سر مهرجي بوخاري و موسليم سه حجه به لام نه وان پڙيوه تيان نه ڪردوه. ۲. ديسان
حاڪيم پڙيوه تي ڪردو له جوبهيري ڪڙي نوفه يروه (تفسير) گوتي: حجه ڪردوه (حججهت) چوموه لاي
عائيشه پيئي گوت: هي جوبهير مائيده ده خوئيني؟ گوت: به لن، گوتي: نه وسا ثم سورته دواين
سورته هاته خواروه، هر حه لائيڪتان تيا دي، نيوهيش حه لالي ڪن، هر حه راميڪتان تيا دي
نيوهش حه رامي ڪن، پاشان حاڪيم گوتي: ثم فرموده سه حجه له سر مهرجي بوخاري و موسليم
به لام نه وان ثم فرموده بيان نه هيتاوه^۳. نيمامي نه حمه پڙيوه تي ڪردو له عهبدوپه حماني ڪڙي
مهديه وه له مه عاويه ڪڙي، نه مه تي زياد ڪردوه ده لئيت: پرسيارم له عائيشه ڪرد (په زاي خواي
لئيتي) له (بارهي) په وشتي پتفه مبهري خوداوه (سجده) گوتي: (په وشتي) ثم قورتانه بووه^۴ نه سائيش
پڙيوه تي ڪردوه^۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْمُعْذِرَاتِ أَجَلَتْ لَكُمْ بِهَيْمَةِ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ عِزًّا مَحَلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ
حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۝۱﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعْتِمَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا
الْمَلَائِدَ وَلَا آيَاتِ الْحَرَامِ يَنْتِفُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ
قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِنْتِزَاعِ

^۱ تحفة الاحوذی (۴۳۶/۸)، سنه ده ڪاني به هيزني به له بهر حويه يي ڪڙي عهبدوللا.

^۲ تحفة الاحوذی (۴۳۷/۸)، فرموده يه ڪي سه حجه.

^۳ الحاڪم (۳۱۱/۲)، فرموده يه ڪي سه حجه.

^۴ الحاڪم (۳۱۱/۲)، فرموده يه ڪي سه حجه، له سر مهرجي موسليم.

^۵ احمد (۱۸۸/۶)، فرموده يه ڪي سه حجه.

^۶ النسائي في الكبرى (۱۱۱۳۸)، فرموده يه ڪي سه حجه.

وَالْمُدْرَيْنَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۴﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّيْتَةٌ وَأَلْدَمُ وَنَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ
 بِهِ وَالْمُنْخَفِقَةَ وَالْمُوقَدَةَ وَالْمُرَدَّبِيَّةَ وَالنَّطِيحَةَ وَمَا أَكَلَ السَّعْبُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النَّصَبِ وَأَنْ
 تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ ذَلِكَ مِنْ دُونِ يَوْمِ الْيَوْمِ يَسِّرُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ
 أَكَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْتَصِمٍ غَيْرِ
 مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۵﴾

خودای مه زن نه فہرمویت: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ نسی کہ لی خاوهن باوہ پان ہر
 بہ لیتیک کہ نہ یدن، پیکی بینن. ٹینونہ بی حاتم گوتی: نہ عمش (العمش) بوی گنرابنہ وہ لہ
 خہسہ مہ وہ (خیمتہ) گوتی: ہمووشتی لہ قورئاندا بہ ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ بوو نہ وہ لہ
 تہوراتدا بہ (یاہیا المسکین) واتہ: بہ نسی ہ ہزارہ کان ہاتوہ ﴿أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ ٹینوعہ بباسو
 موجامیدو کہ سانی تریش گوتویانہ: مہ بہ ست بہ (العقود) پہ ایمان و بہ لیتنہ. ^۱ ٹینوجہ ریر گوتی: کوی
 زانایانی (الاجماع) لہ سہرہ. پاشان دہلن: (العہود) واتہ: بہ لیتن، نہ وہ یہ کہ پہ ایمان نہ دہن بہ یہ کہتری
 (بوو کہس یان بوو گرق) لہ سہرہاوپہ ایمانی یان شستیک تری علی کوپی نہ بوتلحہ گوتی لہ
 ٹینوعہ بباسوہ لہ م ٹاہتہ ددا: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾، (العقود) واتہ: بہ لیتن
 پہ ایمانہ کان. واتہ: نسی کرمہ لی خاوهن باوہ پان ہر بہ لیتیک کہ نہ یدن بہ جیتی بینن، لہ وہی کہ خوا
 حلالی کرہوہ و حرامیشی کرہوہ، لہ وہیش کہ فہرنی کرہوہ و سنوی بڑ داناوہ لہ قورئاندا بہ تہاوی،
 ناہقی مہ کن و پہ ایمان مہ شکینن، پاشان زور گرنکی پیداوہ و نہ فہرمویت: ﴿وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ
 بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُقِيسُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يَكُفُّوا أَلْسِنَهُمْ سُوًّا لِلنَّاسِ﴾، ^۲ نہ و
 کہ سانہ کہ پہ ایمانیان دا بہ خودا لہ پاشان پاشگن بونہ وہ و پہیوہندی نیتوان خوئیان و خودایان پچی (کہ
 خودا فہرمانی پیدابوون نہ بیچرینن). ہہ تا دہ گاتہ (دواپوڑی خرابیان ہہ یہ. زہ حاک دہ لیت: ﴿أَوْفُوا
 بِالْعُقُودِ﴾ واتہ: نہ وہی حلالہ و نہ وہی حرامہ و نہ وہی کہ خودا بہ لیتنی و ہرگرتوہ لہ بووا بہ پیٹہ مہرہ
 قورئان و جیتہ جی کردنی نہ وہی لیتنہی کہ خودا لیتی و ہرگرتوون لہ فہرہ کان و لہ حلالہ و حرامدا.

^۱ الطبري (۴۵۰/۹).

^۲ الطبري (۴۴۹/۹).

^۳ الرد (۲۵). الطبري (۴۵۰/۹).

باسی نهوهی حلاله و نهوهی حرامه نه ناژه له کاندای

خودای مەزن ئەفرمویت: ﴿أَحَلَّتْ لَكُمْ بَيْسَةَ الْأَنْعَامِ﴾ خواردنی گوشتی ناژه لتان بۆ حلاله. که بریتیه له گوشتی وشتر و گاو مانگا و بز و مەر ئەمه قسهی حه سه نو قه تاده و که سانی تریشه^۱ ئیبنو جه ریر ده لئیت: له لای عه ره به کانی ش نه وه هه ر وایه. ئیبنو عومەر و ئیبنو عه بباس و که سانی تریش نه م نایه ته یان کردۆته به لگه له سه ر حه لالی کۆرپه له (جنین) نه گه ر به مردوویی بینرا له سکی دایکیدا، که دایکی سه ر بپا.^۲ فه رمووده له م باره یه وه هاتوه له سونه نه کاندای (السنن) که نه بوداوود و تیرمیزی و ئیبنو ماجه پڕوایه تیان کردوه له نه بوسه عیده وه ده لئیت: نه ی پێغه مبه ری خودا (ﷺ) وشتر و گاو مانگا و مەر و بز سه ر ده برین کۆرپه له له سه کیاندا یه، فرپی ده یان یان بیخۆین؟ فه رمووی: (بیخۆن نه گه ر حه زتان ئی کرد، چونکه، سه ر پڕینی کۆرپه له سه ر پڕینی دایکیه تی). تیرمیزی ده لئیت: فه رمووده یه کی چاکه.^۳ نه بوداوود پڕوایه تی کردوه له جابیری کۆری عه بدوللوه له پێغه مبه ری خودا وه (ﷺ) فه رموویه تی: (سه ر پڕینی کۆرپه له سه ر پڕینی دایکیه تی)^۴ نه بوداوود خۆی به ته نیا هیتاویه تی. پاشان خودای گه و ره نه فرمویت: ﴿إِلَّا مَا يَتَلَّ عَلَىٰ كُم﴾ مه گین نه وه ی که پیتان ده لئین (فرپیده ن (حه رامه)) عه لی کۆری نه بو ته لحه گو تی له ئیبنو عه بباس وه ده لئیت: مه به سه ت به وه گوشتی به رازو خۆین و مرداره وه بوه.^۵ قه تاده ده لئیت: مه به سه ت پیتی، نه وه ی ناوی خودای له سه ر نه هیترا وه و مرداره وه بوه.^۶ (والله أعلم) وایه ر مه به سه ت پیتی نه م نایه ته یه که خودای گه و ره نه فرمویت: ﴿حَرَمْتُ عَلَيْكُمُ النَّيْسَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمَنْخَقَةَ وَالْمَوْقُذَةَ وَالْمَتْرَدِيَةَ وَالنَّطِيحَةَ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ﴾^۷ له سه رتان حه رام کرا وه، مردار بوه وه و خۆین و گوشتی به رازو هه ر ناژه ئی له کاتی سه ر پڕینیدا ناوی غه ی ره ز خودای ئی بئین و خنکاوو به لیدان کۆژاوو هه لدی راوو به شوق لیدان مردار بو بیته وه و نه وه ی ش دڕنده لئی خوار بیتی. نه مانه هه ر چه نده ناژه لن. به لام به م هۆکارو کۆسپانه حه رام کراون. هه ر بۆیه خودای مەزن ئەفرمویت: ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النَّصَبِ﴾ مه گین پێش له گیان

^۱ الطبري (٤٥٥/٩).

^۲ الطبري (٤٥٦/٩).

^۳ أبو داود (٢٥٢/٣)، تحفة الاحوذی (٤٨/٥)، ابن ماجه (١٠٦٦/٢)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۴ أبو داود (٢٦٢/٣)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۵ الطبري (٤٥٨/٩).

^۶ الطبري (٤٥٨/٩).

^۷ المائدة (٣).

دەرچوونی فریای که ون سه ری بزین. هرچی له سه رکیله که برده کاندادا دهنه نری سه رده بری، بویه نه فرمویت: ﴿أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ﴾ گزشتی نازه له حال کراره بۆتان مه گین نه وهی ده خوینتریتسه وه به سه رتاندادا (که هراره) له هندی کات و ساتادا. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿عَلَيْهِ حُلِّي الصَّيِّدُ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ﴾ کاتی له ئیهرامدان پاره به حال مه زانن. هندی له زانایان گوتیانه: مه به ست به نازه له، نازه له مالیه وه ک و شتره گاو مانگاو مه رو بزین. نازه له کیویشه وه ک ناسکو گاو مانگاو که ره کیوی و هوشیوهی نه مانه. له نازه له مالیدا، نه وانیه ئی جیا کراره ته وه له پییشه وه باسمان کرد. له نازه له کیویشا پارکردنیان له کاتی ئیهرامدا. وه گوتراوه: مه به ست پیی، هرچی نازه له بۆتان حال کراره له هه مو کاتی کدا، تنیا له کاتی ئیهرامدا پارکردن قه ده غه کراره. بیگومان خودا و بریاری داوه، خودا له گشت شتی کدا که فرمان نه دات یان قه ده غه ده کات له کارزانه. هر بویه نه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ﴾ خودا چون خوی بیه وی فرمان نه دات.

هرماندان به ریز نینان له پیروزیه کان و مانگه هراره کان

پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ﴾ ئهی کومه لی خاوهن باوه پان، له و ریشوینهی خودا بق ئیهی داناوه لا مه دن. ئیبنوعه بیاس ده لیت: مه به ست پیی دروشمه کانی چه جه^۱ مواهید ده لیت: سه فار مه رواو نازه له قوریانی و هر نازه له له مه ککه سه ربری له دروشمه کانی خودایه^۲. گوتراوه: دروشمه کانی خودا قه ده غه کراره کانیه. واته: قه ده غه کراره کانی خودا حال مه کن، که خودا قه ده غه ی کردون، له بهر نه وه یه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَا اسْتَشْرَحُوا الْحَرَامَ﴾ شه پ مه کن له مانگه قه ده غه کراره کاندادا. مه به ست پیی قه ده غه کردنی شه پ له و مانگانه دار به گه وره زانینیانه و از هینان له و شتانهی که خودا قه ده غه ی کردوه تیاندان له پیش دهستی له شه پ کردن و جهخت کردنه وه له دورکه وتنه وه له و شتانهی هرمان له و مانگانه دا. وه نه فرمویت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَرَامِ فَقَالَ فِيهِ قُلُوفٌ وَقَالَ فِيهِ كَبِيرٌ﴾ لیت ده پرسن: تووشی شه پ بوون له مانگی شه په سدا چونه؟ بلن: شه پ له مانگی وادا گونا هیکی زقد گه وره یه. وه نه فرمویت: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا﴾

^۱ الطبری (۴۶۳/۹)
^۲ الطبری (۴۶۳/۹)
^۳ البقرة (۲۱۷)

أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ^۱ لهُ وَبِذَوِّهِ خُودَا نَاسِمَانِهْ كَانُ وَهَمْ مِیْنِی دُرُوسْتِ كَرْدُوهُ، نُووسِیوِیَه تِی زِمَارَه ی مانگه كان دوازدهن، له چواریندا شه پ قه ده غه یه. (ده وهستی) وه له سه حیجی بوخاریدا هاتوه له نه بی به کره ته وه (ابی بکره) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) له حه جی مالتاوایدا فرمویه تی: (زه مان وهك خوی دوره ده کات له و پژده وه خودا ناسمانه كان و زه مینی دروست کردوه سال دوازده مانگه، له چواریندا شه پ قه ده غه یه. سیانیان به دوی به کدان: زولقاعده و زولحجه و موچه پهم، په جاب موزه پیش (مُضَر) که له نیوانی جومادی و شه عبادیاه)^۲ نه مه به لگه یه له سر به رده و امی قه ده غه کردن هتا کوتایی دنیا.

قوریانی کردن بؤ مائی خودا (بیت الله)

خودای مهن نه فرمویت: ﴿وَلَا أَلْمَدَى وَلَا أَلْمَلَّیْدَ﴾ هر نازه لی ناوی قوریانی له سره بیان ملوانکه ی (قلاده ی) له ملدایه دهستی بؤ مبهن (پئی لی مه گرن) واته: واز له قوریانی کردن مه هینن بؤ که عبی پیروز، چونکه نه و قوریانی کردنه پزلیتانی دروشه کانی خودایه. وازیش له ملوانکه ی ملی قوریانی مه هینن تا جیابکریته وه له نازه له کانی تر، بؤ نه وه ی بزانی له و نازه له قوریانیه بؤ که عبی پیروز، چونکه هر که سی نیازی خراپی هه بی لئی دور نه که ویته وه که سیکیش چاوی پیی بکه وی، هه و له نه دات نه ویش به و کاره هه لسی و قوریانی بکات. بیگومان هر که سی بانگه واز بکات بؤ پئی چاکه، به نه اندازه ی نه و که سه خیری دهست نه که وی، به بی نه وه ی خیر و پاداشتی نه و که سه که م بکات که به گویی نه وی کردوه. هر بؤ یه کاتی پیغه مبهری خودا (ﷺ) له زیلحه لیفه (ذی الحلیفه) شه و مایه وه که (وادی العمیق) ی پی ده لئین، که به یانی هه لسا گه را به سر هاوسه ره کانیدا که نؤ که س بوون. پاشان خوی شوروی و بؤنی خؤشی له خوی داو دروشمی حه ج و عومره ی به جی هینا و قوریانیه که ی و شتریکی (کثیره تنیق علی ستین) له چاکترین شیوه و پهنک بوو. وهك خودای مهن نه فرمویت: ﴿ذَلِکَ وَمَنْ یُعْظَمَ شَعْرَکَرِ اللهُ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾^۲ دیاره هر که س نه و دروشمانه ی خودا دایناوه پیز لی بگری، نیشانه یه، که به دل له خودا ده ترسی. موقاتیلی کوی حیان له م ده قه دا که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا أَلْمَلَّیْدَ﴾ ملوانکه له مل کردن حه لال مه کن، خه لکی چه رخی نه فامی کاتی له ولاتی خویان دهرده چون له غه یره ز مانگه حه رامه کاند، کولک و موویان ده کرده ملوانکه و له ملی خویان ده کرد، موشریکه کانی مه که کیش له توکلی داری مه که که ملوانکه یان دروست نه کردو له ملیان ده کرد، خویان پی ده پاراست. نیبنونه بی حاتم ریویه تی کردوه دیسان ریویه تی

۱ التوبة (۳۶).

۲ فتح الباری (۱۰/۱۰).

۳ الحج (۲۲).

کردوه له ئیبنوعه بیاسه وه (په زای خویان لیسی) ده لیت: له م سوره ته دا دوو نایه ت نه سخ بوته وه، نایه تی (القلاند) و ئه م نایه ته شی که خودای گوره نه فه رمویت: ﴿فَإِنْ جَاءَكَ فَاعْحَمَّ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضَ عَنْهُمْ﴾، نه گه ر جارئ دینه لات، تو (به ویستی خوت) بریار له نیوانیاندا بده، یان خوتیان ئی تی مه گه یه نه.

شه ر کردن له گه ل نه و که سانه دا نیازی که عبه ی پیروزیان هه یه حه لال مه که ن

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَا آتَيْنَ الْكِرَامَ بِنِعْمَتِنَا فَذَلَا مِنْ رِزْقِنَا﴾ نه و که سانه شه نازار مه دن که به هیوان له مالی خودا پۆزی و په زای خوا وه ده س بێتن. واته: شه ر کردن له گه ل نه وانه ی نیازیان هه یه بێن بۆ که عبه ی پیروز حه لال مه که ن، نه و مالی که هه ر که سی چوو بیه ته ناوی بی ترس بووه، هه ر به و شیوه یه شه هه ر که سی بیه وی له مالی خودا پۆزی و په زای خودا ده س بخات به رگری ئی مه که ن و دژایه تی مه که ن و په لاماری مه دن. مواهید و عه تا و نه بولعالبه و موته ریفی (مُطْرَف) کوپی عه بدوللا و عه بدوللائی کوپی عوبهیدی کوپی عومه یرو په بیعی کوپی نه نه س و مه قاتیلی کوپی حه یان و قه تاده و که سانی تریش گوتویانه: له م نایه ته دا: ﴿بَيْنَعُونَ فَذَلَا مِنْ رِزْقِنَا﴾ مه به ست پئی بازرگانیه.^۱ نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که له پیشه وه باسمان کرد که خودای گوره نه فه رمویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ نه گه ر له ماوه ی حه جیشدا پۆزی له خودا داوا بکه ن هیه گونا هتان له سه ر نیه. ﴿وَرِزْقَانَا﴾ ئیبنوعه بیاس ده لیت: به به لگه کانیان خودا له خویان پازی ده که ن. عیکرمه و سوودی و ئیبنوجوره یج باسیان کردوه و ده لیتن: نه م نایه ته له سه ر حوته می کوپی هیندی به کری هاتوه ته خوار، که په لاماری ناژه لیکمی مه دینه ی دابوو، که سالی دواپی هات بۆ عه مره بۆ مالی خودا، هه ندئ له هاوه له کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ویستیان پئی ئی بگرن، له ریگه دا که ده هات بۆ مالی خودا. خودای گوره نه م نایه ته ی نارده خواره وه: ﴿وَلَا آتَيْنَ الْكِرَامَ بِنِعْمَتِنَا﴾.

^۱ المائدة (۴۲). الطبري (۳۳۲/۱۰).

^۲ الطبري (۴۸۰/۹-۴۸۱).

^۳ البقرة (۱۹۸).

^۴ الطبري (۴۷۲/۹-۴۷۵).

راوکردن حلاله هرکاتی له نیهرامدا نه مان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا﴾ هرکاتی له نیهرام لیبونه وه و درچوون
 راوکردنتان بق په وایه واته: دوی نه وهی نیهرامتان شکاندو لی بونه وه، نهی که لیتان قه دهغه کرا بوو
 بومان حلال کردنه وه له راوکردن. نه مه بریاریکه دوی قه دهغه کردنی. نه و راستیهی که له سهری
 داده مزئی نه وه یه که بریاره که ده گه پیته وه بق نه و کاته ی پیتش قه دهغه کردنه که، نه گهر واجب بوئی
 به واجب داده نری، نه گهر موسته حب بوئی به موسته حب و مباح بوئی به مباح داده نری. نه وه ییش
 ده لی: بق وجوبه. به نایه تی زدر وه لام نه دریته وه، نه ویش ده لی: بق نباحیه، هر به چند نایه ت
 وه لام نه دریته وه، نه ویش گشت به لگه کان ریک ده خات نه وه یه که باسما ن لیوه کرد والله اعلم.

دادگهری له هه موو کاتی کدا پیوسته

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ صَدُّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَنْ
 تَعْتَدُوْا﴾ رفی کونیش هه لتان نه نی، که نه یاهیشت به زیاره تی که عبهی مالی خودا بگن، که ده ست
 دریزی بگن، واته: با قینی نه و که سانه ی که رپیان نه دان بچنه که عبهی که پیروز له سالی حوده بیبه دا
 که له سنوری بریاری خودا ده رچن و به ناهه قی ده ست دریزی بگن سه ریان، به لکو ده بی بهو شیوه ی
 خودا فرمانتان پیده کات پی به دادگهری له گه ل هه موو که سیکاندا بجولینه وه. وه ک نه م نایه تی که
 به و زوانه دیت که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا اَعْدِلُوْا
 هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى﴾^۱ نوژمنی و قینی ده ست و کومه لی هه لتان نه نی، به راستی په رفتار نه کن به
 به کسانو بی جیاوازی له گه ل خه لکدا په رفتار بگن. واته: با بقو قینتان له کومه لی واتان لی نه کات
 واز له دادگهری بهینن، چونکه دادگهری نه رکی هه موو که سیکه به رانهر هه موو که سی له هه موو کات و
 ساتیکدا. نیبونه بی حاتم پیواپه تی کردوه له زهیدی کوپی نه سله مه وه ده لیت: پیغه مبه ری
 خودا (ﷺ) له سالی حوده بیبه دا خوی هاوه له کانی که هه ندی له موشریکه کان نه یانیشت زیاره تی
 مالی خودا بگن، زدر به لایانه وه گران بوو، کومه لی له بت په رسته کانی خه لکی خوره لات نیازی
 عومره یان بوو، به لایاندا تپه رین، هاوه له کانی پیغه مبه ر (ﷺ) گوتیان: نیغه ییش ریکه ناده ین نه مانه
 بیژن، وه ک چون هاوه له کانی نه مانه ریکه ی نیغه یان نه دا. خودای گوره نه م نایه تی نارده خواره وه:
 ﴿شَنَاٰنُ﴾ واته: بقو قین وه ک نیبونه بباس و که سانی تریش گوتیوانه.^۲ پاشان خودای گوره

^۱ المائدة (۸).

^۲ الطبري (۴۷۸/۹)، فرموده بیکی مورسه له.

نہ فرمویت: ﴿وَمَعَاوَنُوا عَلَىٰ آلِهِ وَالْقَوَىٰٓ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَىٰ الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ له سر چاکو پاریزگاری (له خوا ترسی) یارم تی به کتری بدن، نک له سر تاوان و دست دریزی. خودای گه وره فرمان دهکات به عهده خاوهن بپواکانی که یارم تی به کتری بدن له سر کاره چاکه کان و واز له خرابه کان بینن. نا شه وه پاریزگاریه، یارم تی دانی له سر پرپوچ و تاوان و به زانندی سنوره کانی خودای لی قه دهغه کردوون. نیبنوجهریر ده لیت: ﴿الْإِثْمِ﴾ واز هیتانه له وهی خودا فرمانی پیداره به کردنی ﴿وَالْعُدْوَانِ﴾ لادانه وه له وهی خودا سنوری بق داناه وه ناینه که تاندا. وه لادانه له وهی که خودا فرزی کردوه له سر تان له خوتاندا یان له غهیره ز خوتاندا. ^۱ نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له نه نسی کوپی مالیکه وه ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (یارم تی براکت بده ستمکاره یان ستم ملیکراوه) گوترا: نهی پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه مه یارم تیم داوه له بهر شه وه ستمی لیکراوه، چون یارم تی شه بدهم ستمی لیکراوه؟ فرمووی: (دهیگری و پیگری لی ده که ی له وه ستمه، شه وه یارم تی دانیه تی) ^۲ بوخاری خوی به تنیا له فرموده که ی هوشه یما (هُشِيم) بهو شیوه به هیتاویه تی. ^۳ نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له به کی له هاوه له کانی پیغه مبهروه (ﷺ) فرموویه تی: (شه خاوهن باوه پهی تیکه لاوی خه لکی دهکات و له سر نازاریان خوراده گری، پاداشتی گه وره تره له وهی که تیکه لاوی خه لکی ناکات و خوراناگری له سر نازاریان) ^۴ شه بوهوره بیره ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هرکه سیک بانگی خه لکی بکات بق پیگای پاست، شه وه به نه ندازه ی پاداشتی نه وانه ی شوینی ده که ون پاداشتی دست ده که ویت، هیچ له پاداشتی نه وان که م ناکات، هرکه سبش بانگی خه لکی بکات بق گومرایی، شه وه به نه ندازه ی تاوانی نه وانه ی شوینی ده که ون تاوان هه لده گری و هیچ له تاوانی نه وان که م ناکات).^۵

نهو نازه لانه ی خوار دنیان قه دهغه یه

خودای مه زن عهده کانی خوی ناگادار دهکات که خوار دنی نازه لی مردار بق بوو به کار هیتانی حرامه. واته: نهو نازه لانه ی که مردار دهنه وه بی شه وهی سر بپین یان پراو بکرین گومانی تیدا نیه که زیانین

^۱ الطبری (۹/۴۹۰).

^۲ أحمد (۳/۹۹)، فرموده به کی سه حیحه.

^۳ فتح الباری (۵/۱۱۷).

^۴ أحمد (۵/۳۶۵)، فرموده به کی چاکه بوخاری پیوایه تی کردوه له (الادب المفرد (۳۸۸۰)) ترمیزی (له (۲۵۰۷)) نه محمد (۲/۴۲)، ابن ماجه (۲۳/۴۰) له فرموده که ی نیبنوعومه را (حافیزیش له (الفتح) دا (۱۰/۵۴۲)) و گوتی

سه نه ده کانی چاکن.

^۵ مسلم (۴/۲۰۶).

ہے، چونکہ خوینکے لاشہ یاندا دہمیتتہ وہ، زانیان بہ لاشہ و ثانیی مہردم دہ گہیہ نی۔ کہ ٹوہ خودا حہرامی کردوہ۔ بہ لام لہ ناو مردارہ بوہ کاندما ماسی جیا کردوہ تہ وہ، کہ خواردنی حہ لالہ، سہرہ پرابی یان سہر نہ پرابی وہ ک یہ کہ۔ وہ ک نیمامی مالیک و ٹہ بودا و دو تیر میزی و نہ سائی و ٹیننوماجہ و ٹیننوخوزیمہ و ٹیننوحیبان پیوایہ تیان کردوہ لہ ٹہ بوہورہ یرہ وہ کہ پیٹفہ مہری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (دہریا ناوہ کہ ی پاک کہرہ وہ یہ و مردارہ وہ بووشی حہ لالہ) کوللہ یش ہر بہ م شیوہ یہ خواردنی بہ مردارہ وہ بی حہ لالہ وہ ک لہ مہ وہیہ دوا باسی دہ کہین۔ ﴿وَالذَّمُّ﴾ خوینی پڑنراو وہ ک لہ نایہ تیکی تردا ٹہ فرمویت: ﴿أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا﴾^۱ یان خوینی پڑنراو۔ ٹہ مہ قسہی ٹیننوعہ بیاس و سہ عیدی کوی جوہ یر۔ ٹیننوعہ بی حاتمہ پیوایہ تی کردوہ لہ ٹیننوعہ بیاسہ وہ کہ پرسیری لی کراوہ لہ بارہی سپلہ وہ گوتی: بیخون، گوتیان: سپل خوینہ، دہ لیت: خوینی پڑنراو تان لی حہ رام کراوہ ٹہ بوہ بدوللا موحہ مہدی کوی نیدریسی شافیعی پیوایہ تی کردوہ لہ ٹیننوعہ مہرہ وہ بہ مہرفوعی، دہ لیت: پیٹفہ مہری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (دو مردارہ بوومان بق وہ دو خوینمان بق حہ لالہ کراوہ، دو مردارہ وہ بوہ کہ ماسی و کوللہ یہ، دو خوینہ کہ یش جگہ رو سپلہ)^۲ نیمامی ٹہ حمہ دو ٹیننوماجہ و دارولقطنی (الدار القطنی) لہ فرمودہی عہ بدوہرہ حمانی کوی زہیدی کوی ٹہ سلہ مہ وہ کہ فرمودہیہ کی لاوازہ۔^۳ ﴿وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ﴾ گوشتی بہ راز واتہ: بہ رازی مالی و بہ رازی کوی، مہ بہ ست بہ گوشتی بہ راز واتہ: گشت بہ شہ کانی ہتا چہ وریہ کہ یشی وہ ک خودای گہ ورہ ٹہ فرمویت: ﴿فَأَنَّهُ رِجْسٌ﴾^۴ بیگومان ٹہ و گوشتہ پیسہ۔ دیارو پوونتر ٹہ وہ یہ کہ و ترا گوشت ہہ موو بہ شہ کانی تریش دہ گریتہ وہ، وہ ک زمانی عہرہ بوہ و ہر دہ گیری و لہ ناو عہرہ بدا ہر وا باوہ۔ لہ سہ حیعی موسلیمدما ہاتوہ، لہ بورہ یدہی کوی حہ سہ بیبی ٹہ سلہ میوہ (رہ زای خوی لیبی) دہ لیت: پیٹفہ مہری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (ہہ رکہ سی یاری کرد بہ نر دہ شیر (النرد شیر) یاریہ کی ناسراوہ). وہ ک ٹوہ وایہ کہ دہستی بہ گوشت و خوینی بہ راز چہ و کردبی).^۵ ٹہ گہر ٹہ م نہ فرین لی کردنہ بق دہ ست لیدانی بی، ٹہ ٹو ہہرہ شوہ جہ خت کردنہ وہیہ لہ سہر خواردن و سود لی و ہر گرتنی لہ بہ رکاہیتانی بق

^۱ الانعام (۱۴۵).

^۲ ترتیب مسند الشافعی (۱۷۳/۲)، فرمودہیہ کی مہرفوعی لاوازہ، پاستتر ٹہ وہیہ مہوقوفہ حوکمی مہرفوعی ہہیہ لہ بہر (أجل) چونکہ ٹو کہ سہ ٹہ وہی حہ لالہ کردوہ پیٹفہ مہری خوا بوہ (ﷺ) کہ لہ خواوہ نیگای بق ہاتوہ.

^۳ أحمد (۹۷/۲)، الدار القطنی (۲۷۲/۴)، البیہقی (۲۵۴/۱)، فرمودہیہ کی لاوازہ.

^۴ الانعام (۱۴۵).

^۵ الطبری (۵۰۳/۹).

خوردن دہی چون بی؟ نہ نہ وہ دہگہ یعنی کہ گوترا گوشت، ہموو بہ شہ کانی تریش دہگریتہ وہ
 لہ پیوو بہ زو ہر شتیکی تر۔ لہ ہردوو سہ حیحا کہ دا ہاتووہ کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ)
 فرمویہ تی: (بیگومان خودا کرین و فروشتنی مہی و مردارہ وہ بوو بہ رازو بتہ کانی حرام کردہ)
 گوترا: نہی پیغہ مہبری خودا (ﷺ) نہی چہ وری مردارہ وہ بوو کہ نہ درئی لہ کہ شتی و پیستی پی چہ و
 دہگری خہ لکی بق چرا بہ کاری دینن؟ فرموی: نہ خیر، نہ ویش حرامہ)،^۱ وہ لہ سہ حیجی بوخاریدا
 ہاتوہ لہ فرمودہ کہی نہ بوسو فیاندا کہ گوتی بہ هرقل پاشی پؤم: کہ پیگری لی کردین (لہ
 خواردنی) خوین و مردارہ وہ بوو۔ پاشان خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَمَا أَهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِدْ﴾ وہ ہر
 نازہ لی کہ لہ وہ ختی سہر پیندا ناوی بیجگہ خوی لی بینن۔ واتہ: ہر نازہ لی ناوی بیجگہ خودای لی
 پیتریت لہ کاتی سہر پیندا حرامہ۔ چونکہ خودای مہ زن وای داناوہ کہ دہی لہ کاتی سہر پیندی نازہ لدا
 ناوی خوی لی بنری۔ ہر کاتی لہ وہ لادراو ناوی غہیرہ ز خودای لی ترا وک بت یان زودار یان بہ یکہر
 یان ہر شتیکی تعر لہ دروست کر اوہ کانی خودا، بیگومان بہ کوی دہنگی زانایان (الاجماع) حرامہ۔
 وہ نہ فرمویت: ﴿وَالْمَنْخِقَةُ﴾ نازہ لی خنکاو۔ واتہ: نہ نازہ لی بہ خنکان مردارہ وہ بوو، بہ
 نازہ زو یان بہ پیگوت ہل بزوتی و بہ پتہ کہی ملی بتاشی و پیی مردار بییتہ وہ نہ وہیش حرامہ۔ وہ
 ﴿وَالْمَوْفُوذَةُ﴾ نہ نازہ لی کہ بہ لیدان۔ بہ شتی قورس کہ تیز نہ بی لی بدری ہتا مردار دہ بییتہ وہ
 دیسان خواردنی حرامہ۔ وک نیینوعہ بیاس و کہسانی تریش گوتیان: نہ وہی بہ دار لی بدری و
 دہست و قاجی شل بیی و مردار بییتہ وہ^۲ قہ تادہ دہ لیت: خہ لکی چہ رخی نہ قامی بہ دار نہ یاندا لی
 ہتا مردار دہ بووہ نہ وسا دہ یان خوارد۔^۳ وہ لہ فرمودہی سہ حیحا ہاتوہ کہ عہدی کوپی حاتم
 دہ لیت: گوتم: نہی پیغہ مہبری خودا (ﷺ) من پہ لار یان تیر دہ گرمہ نیچہر و لی نہ دات، فرموی:
 (نہ گہر بہ تیزہ کہی تیت گرت و کونی کرد بیخو، وہ نہ گہر بہ پانیہ کہی لی دا نہ وہ مردارہ وہ بوو
 مہ یخو)^۴ جیاوازی کردہ لہ نیوان نہ وہی بہ تیر یان بہ تیری کورت و شتیوہ یان بہ تیزہ کہ یان لی
 دہ درئی، حہ لالی کردہ، بہ لام نہ وہی بہ پانیہ کہی لی دراوہ بہ مردارہ وہ بوو دادہ نہی و حہ لالی
 نہ کردہ نہ مہ ہاودہنگی زانایانی لہ سہرہ لہ لای شارہ زایانی ثابنی (الفقہاء)۔ ﴿وَالْمَرْدِيَّةُ﴾ ہنلدیوار۔
 واتہ: نہ نازہ لی کہ لہ شوینی بہ زرو بلندہ کانوہ دہ کہ ونہ خوارو بہ وہ مردار دہ بییتہ وہ نہ مہیش

^۱ فتح الباری (۴/۴۹۵)، مسلم (۳/۱۲۱۷)۔

^۲ الطبری (۹/۴۹۶)۔

^۳ الطبری (۹/۴۹۶)۔

^۴ فتح الباری (۹/۵۱۸)۔

حلال نیه. علی کوپی نه بوت لهه گوتی له نینوعه بیاسه وه: ﴿الْمَرْدِيَّةُ﴾ نه وه یه که له کیو ده که ویتته خواره وه. ^۱ قه تاده ده لیتت: ﴿وَالْمَرْدِيَّةُ﴾ نه و نازه له یه ده که ویتته ناو بیر ^۲ سوودی وتی: نه و نازه له یه له کیو ده که ویتته خواره وه یان ده که ویتته ناو بیر. ^۳ ﴿وَالنَّطِيحَةُ﴾ نه و نازه له یه که به هوی شوق لیدانی نازه لیکتی تره وه مردار ده بیتته وه، خواردنی حرامه، با شاخه که یش برینداری کردبی و خوینیشی لی پروات و له شوینی سه برپینشدا برینداری کردبی. پاشان خودای مه زن نه فرمویتت: ﴿وَمَا أَكَلِ السَّبْعُ﴾ هر چی دپندهی کتوی دپویه تی. وه ک شیرو پلنگو گورگو سه گ. هندیکی لی خواردوه و به وه مردار بوه ته وه. با خوینیشی له بهر چووی و له شوینی سه برپینشیدا بی. به کوی دهنگی زانایان خواردنی حرامه. هر چنده خه لکی چهرخی نه فامی نه وه ی له ده می دپندهی کتوی بمایه ته وه له مه پو و شترو کاو مانگا هر شتی له تر له مانه ده یان خوارد، به لام خودای مه زن نه مه ی له بهواداران حرام کرد ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ به گهر پیش له گیان ده رچونیان فریای که ون سه ریان بهن. علی کوپی نه بوت لهه گوتی له نینوعه بیاسه وه له م ده قه دا که خودای گه وره نه فرمویتت: ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ ده لیتت: مه گین نه و نازه لانه ی که فریای سه برپینی که وت بن و گیانی تیا مابن نه وه بیخون. ^۴ هر وا له سه عیدی کوپی جو به یرو سه سنی به سری و سوویشه وه پویاوت کراوه ^۵ نینوجهریر پویاوتی کردوه له علیه وه ده لیتت: نه گهر فریای نازه لی لیدراو (به دار یا هر شتیکی تر) هلدتیراو به شوق لیدراو که وت ده سنی یا قاجی ده جولا سه رت بری بیخو. ^۶ هر وایش پویاوت کراوه له تاوس و سه سنی و قه تاده و عوبه یدی کوپی عومه یرو زه حاک و که سانی تریشه وه که گوتویانه: سه برپراو کاتی جولهی کرد، نه وه به لگه یه له سه نه وه ی دوی سه برپینی گیانی تیا بوه. نه وه حلاله ^۷ وه له هر دور سه حیحه که دا هاتوه پافیمی کوپی خه دیجه وه (رافع بن خدیج) که ده لیتت: گومت: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نیتمه به یانی ده گه یه نیچیر، کیردمان پی نیه نایا به قایش سه ری برین؟ فرموی: (نه وه ی خوینی ده پرئینی پیی سه برین و ناوی خوی لی بیتن و بیخون جگه له ددان و نینوک، وه نیستا باسی نه وه تان بق ده که م: ددان له بهر

^۱ الطبري (۴۹۷/۹).

^۲ الطبري (۴۹۸/۹).

^۳ الطبري (۴۹۸/۹).

^۴ الطبري (۵۰۲/۹).

^۵ الطبري (۵۰۷/۵۰۴).

^۶ الطبري (۵۰۳/۹).

^۷ الطبري (۵۰۴/۹).

۱. «وَمَا ذُبِحَ عَلَى النَّصَبِ» وہ ہرچیش بق بتہ کان سرہیرا (حرامہ) موحامیدو نیبنوجورہیج گوتیان:
 «النَّصَبِ» ۲. نہو ہر دانہی دەوری کہعبی پیروز بووہ. ۲. نیبنوجورہیج دلئیت: نہو سی سەدو شەست
 بتہ بووہ کہ عەرہ بہ کان لە کاتی نہ فامیاندا نازە لیان بق سەر دەبپی نہو شوینە ی کہعبہ کہ پووہ پوو ی
 بتہ کان بق خوینی نہو نازە لەیان پی دە پیزا، گۆشتە کہیان لەت ئە کردو دەیانزستە نہو بتو
 پەیکەرانی. ۳. زۆر کہس ئەم باسە ی گپراوہ تەوہ. خودا ئەو کارە ی لە خاوەن باوہ پان قە دەغە کرد،
 خواردنی ئەو نازە لانە ی حەران کرد کہ لە لای ئەو بتانە دا سەر پان، ہەرچەندە ناوی خوایشیان لە سەر
 ئەو نازە لانە بہیتایہ لای ئەو بتانە دا. چونکہ ئەو ککارە یان لەو شەریکانہ بوو کہ خودا و
 پیغە مہرہ کہ ی قە دەغە یان کردبوو.

قە دەغە کردنی ہەرشتی لە سەر قوماری تیر دابەش دەکری

خودای مەزن ئە فەر مویت: «وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْوَاجِ» ہەرچی لە سەر قوماری تیر دابەش دەکری
 قە دەغە ی، واتە: ئە ی خاوەن باوہ پان ہەرچی لە سەر تیر دابەش بکری حەرام کراوہ لیتان. عەرہ بہ کان
 لە کاتی نہ فامیادا دەیانکرد، (ئە زلام) بریتی بوو لە سی (قە دەح) لە سەر یە کہ میان نووسرا بوو (أفعل) لە
 دووہ میان (لا تفعل) لە سیئہ میان (غفل) کہ ہیچی لە سەر نیہ. و ہەندئ کہ سی تریش گوتویانہ:
 لە سەر (قە دەح) یە کہم نووسرا بو: (أمرني زبي) لە سەر دووہ م نووسرا بوو: (نہانی زبی) لە سەر
 سیئہ م نووسرا بوو بۆش (غفل) ہیچی لە سەر نیہ. ئە گەر ہە لدرایہ و سەھمی بیکہ دەرچوایہ دە یکرد،
 ئە گەر سەھمی مہیکہ دەرچوایہ نہیدە کرد. ئە گەر سەھمی بۆش دەرچوایہ (غفل) دەرچوایہ
 دووبارە یان دە کردوہ (الاستقام) وەر گراوہ لە دوا ی بەش کردنەوہ بەم قومارہ، وە ک نیبنوجو ریر
 دە لی. نیبنوعە بباس دلئیت: بریتی بوو لە قە دەح (قداح) کہ کارواریان پی دابەش دە کرد
 موحە مەدی کوپی نیسحاق و کہسانی تریش گوتویانہ: گەر ترە ترین بتە کانی قورەیش بتیک بوہ پی
 دە گوترا ہو بەل لە سەر بیرئ (چالئ) دانرابوو لە ناو کہعبە دا، لە ناو ئەو بیرە دا دیاریہ کان (الهدایا)
 دانە تراو سامانی کہعبە ییشی تیدا بوو، حەوت شتی قوماری (أزلام) ی لە لادا بوو تییاندا نووسرا بوو لە
 ہەر شتیکدا گومانیان ہە بوو کار بەوہ بکن، ئەوہ ی لەوہ بۆیان دەردە چوو پابەند دە بوون پیئەوہ

۱ فتح الباری (۵۵۴/۹)، مسلم (۱۰۵۸/۳).

۲ الطبری (۵۱۳/۹).

۳ الطبری (۵۰۸/۹).

۴ الطبری (۵۱۵/۹).

لیان لا نه ئەدا^۱ له فرموده‌ی سه‌حیدا هاتوه پیغه مبه‌ری خودا (ﷺ) کاتی که چووه ناو که عبه‌وه ئیبراهیم و نیسماعیلی دی وینه‌یان کیشرا بوو تییدا (نه‌زلام) له‌ناو ده‌ستیاندا بوو، فرموی: (بەر نه‌فرینی خوا کون، بیگومانه نه‌وانه چاک زانیویانه که هرگیز نه‌مان نیاز گرتنه و تیروپشکیان به‌م شتانه نه‌کرده)^۲ موجهاید له‌م ده‌قه‌دا که خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ﴾ ده‌ئیت: نه‌وه تیری (سهام) عه‌ره‌به‌کان و ئیسکی (کعب) فارس و پۆمه‌کان بوه که قوماریان پی کرده نه‌مه‌ی که موجهاید باسی کرده له نه‌زلام، نه‌وه بق قومار دانراوه، جیی تپوانینه، مه‌گه‌ر بلین: نه‌وانه جاری بق نیستیخاره و جاری بق قومار به‌کاریان مه‌ناوه والله اعلم. چونکه خودای گه‌وره نه‌م دوانه‌ی له‌گه‌ل یه‌کدا مه‌ناوه که (المیس) له کۆتایی نه‌م سوره‌ده‌دا نه‌فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۹۰﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَرِجْسِكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوْنَ﴾ نه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌ران، مه‌یی خۆری و قومار بازی و کپل په‌رستی و گه‌ره له‌سه‌ر تیر کردن له کاره‌کانی شه‌یتان خۆتانی لی بپاریزن، به‌لکو پزگارتان ببی. شه‌یتان مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه به‌مه‌یی خواردن و قومار نازاوه‌تان بخاته ناو له نوێژو یادی خودا لاتان بدات، نه‌یا ئیوه ده‌ست له‌و کارانه هه‌لده‌گرن؟ لی‌ره‌یشدا هه‌ر‌وای فرمووه: ﴿وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ﴾ هه‌رچی له‌سه‌ر قومار دابه‌ش ده‌کری، که هه‌رچی نه‌مانه بکات ناهه‌رمانی خودا ده‌کات. گو‌مراو سه‌رگه‌ردان و نه‌قام بت په‌رسته. خودای مه‌زن فه‌رمانی داوه به‌به‌واداران هه‌رکاتی له‌کاروباریکیاندا دوو دل بوون با (نیستیخاره) بکه‌ن، عیباده‌تی خودا بکه‌ن و پاشان داوای لی بکه‌ن یاره‌متیان بدات بق هه‌لبژاردنی نه‌و کارانه‌ی که ده‌یان‌ه‌ویت. وه‌ک نیمامی نه‌حمه‌دو بوخاری و خاوه‌ن کتیبه‌کانی تری فرمووده‌یش په‌یوایه‌تیا‌ن کرده له‌جایی کوی عه‌بدوللوه‌گوتی: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فی‌ری نیستیخاره‌ی ده‌کردین له‌هه‌موو کاروباریکماندا وه‌ک چۆن فی‌ری سوره‌تیکی نه‌کردین له‌قورئاندا نه‌یغه‌رموو: (نه‌گه‌ر یه‌کی له‌ئیوه ویستی نیشی بکات که نه‌زانی کردنی باشه یا نه‌کردنی دوو پکات نوێژ بکات جگه له‌فرزه‌کان له‌پاشان بلین: نه‌ی خودایه‌ من به‌هۆی زانستی تۆوه داوات لی ده‌که‌م شه‌ره‌زام که‌ی له‌و کاره‌ی من ده‌مه‌ویت بیکه‌م خیر له‌کردنیدا‌یه یان له‌نه‌کردنیدا‌یه، وه‌ به‌هۆی ده‌سته‌لاتی تۆوه داوات لی ده‌که‌م که تونام بده‌ی به‌سه‌ر کردنیدا، وه

^۱ الطبري (۵۱۲/۹).

^۲ فتح الباري (۴۴۶/۶).

^۳ الطبري (۵۱۲/۹).

^۴ المائدة (۹۰-۹۱).

داوات لی دہکم بہ فہزلّو کہرم و گہرہی خوت، چونکہ تو خاوهن توانای و من توانام نیہ، وہ تو زانیاریت ہئیہ (بہمہو) من زانیاریم نیہ، تو لہ ہممو کہس زانارتی لہ نادیارہ کان نہی خودایہ نہ گہر زانستی ہمیشہیی و نہ زلی تودا وایہ کہ نہمہ چاکہ بق دین و دنیاو بزّیوی کوتایی کارمدا باشہ بقم (ناوی کارہکہ بیئی) یان بلی: لہ کاری نیستاو داہاتومدا برپارم بق بدہو بؤیشم ناسان بکہ لہ پاشان بہرہکہ تی تی بخہ بقم. نہ گہر لہ زانستی ہمیشہیی تودا وایہ کہ نہم کارہ لہ دین و دنیاو بزّیوی و کوتایی کارمدا خرابہ بقم یا بلی: (لہ کاری نیستاو داہاتومدا) نہم کارہم لی لادہ، منیش لادہ لہ کردنی (و لہ دلمی بیئہ دہن) خیر لہ ہر شتی کدایہ نہوہم بق برپار بدہ. پاشان بہوہی کہ برپارت داوہ بقم پازیم بکہ^۱ نہ محمد بہم شیوہیہ ہیناویہ تی. تیرمیزی دلّیت: نہم فرموودہیہ، فرموودہیہ کی حہسنی سہیحی غریبہ.

بی نومیذی خوانہ ناس و شہیتان لہ زیان گہ یاندن بہ ناینی موسولمانان

خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿الْيَوْمَ يَسْ أَلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ﴾ نہوا نہمق نہوانہی خوانہ ناسن لہ زیان گہ یاندن لہ دینہکہی نیوہ بی هیوان: علی کوپی نہ بوتہ لہ گوتی لہ نیبنوعہ بیباسوہ واتہ: بی نومیذ بون لہوہی کہ واز لہ ناینہکہ یان بیئن^۲ عہتای کوپی نہ بوپیباح و سوودی و موقاتیلی کوپی حہیان ہر وا پویاہ تیان کردہ. ^۳ ہر بہم مانایہ لہ فرموودہیہ کی سہحیددا ہاتوہ کہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (بیگومان شہیتان بی هیوا بووہ کہ نویژ گہران بیبہ رستن لہ دورگہی عہرہ بید، بہ لام ہہولی نازوہ نانہوہ نہدات لہ نیوانیاندا)^۴ ہلدہ گری مہ بہست پیی نہوہ بی، کہ خوانہ ناسان و شہیتان بی هیوان کہ ہاوشیوہی موسولمان بیئن، لہ بہر نہو پوہوشتانہی کہ موسولمانانی پی جیاکراوہ توہ کہ دژی بت و بت پرستانہ، ہر بؤیہ فرمانی داوہ بہ عہدہ خاوهن باوہ پدہکانی کہ خوراکرو بہ میز بن بہرانبہر خوانہ ناس و دژایہ تی بکہن. جگہ لہ خودا لہ ہیچ کہس نہ ترسن نہ فرمویت: ﴿فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ﴾ لہ خوم بترسن نہک لہ وان، واتہ: کہ دژایہ تیان دہکہن لیان مہ ترسن لہ من بترسن سہرتان دہخہم بہ سہریانداو لہ ناویان نہ بہمو زالتان دہکہم بہ سہریاندا، دلخوشتان دہکہم بہ قہ کردنیان، واتان لی دہکہم لہ دنیاو قیامہ تدا لہ ژوری نہوانہوہ بن.

^۱ احمد (۳/۳۴۴)، فتح الباری (۳/۵۸)، ابوداؤد (۲/۱۸۷)، تحفة الاحوذی (۲/۵۹۱)، النسائی (۶/۸۰)، ابن ماجہ (۱/۴۴۰).

^۲ الطبری (۹/۵۱۶).

^۳ الطبری (۹/۵۱۶).

^۴ مسلم (۴/۲۱۶۶).

خودای مه‌زن نه‌فهرمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾^۱ واه نه‌مپووه دینه‌که‌تم ته‌واو کردو به‌بی که‌م کوپری چاک‌م ده‌رباره‌ی نیوه کرد، نیسلامیشم به‌دینی نیوه هه‌لیژارد. نه‌مه مه‌زنترین به‌هره‌کائی خودایه بق نه‌م نومه‌ته، چونکه خودای مه‌زن نایینه‌کی بق تیرو ته‌واو کردن. بی نیازی کردن له هر دینیکی تر. هر پیغه‌مب‌ریکی تر، جگه له پیغه‌مب‌ری خویان (ﷺ) هر بویه (موحه‌مهدی) کرده دواین پیغه‌مب‌ر (ﷺ) ناردی بق مرؤفو جنزکه، هیچ قه‌ده‌غیه نیه، جگه له‌وهی شو قه‌ده‌غی کردوه، هیچ حال‌لیکیش نیه جگه له‌وهی شو حال‌لی کردوه. هیچ نایینی نیه جگه له‌وهی شو هیناویه‌تی. هرچی شو هه‌والی پینداوه پاستو دروسته، درؤو بی به‌لئینی تیدا نیه، وه‌ک خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿وَوَقَّمتُ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾^۲ قسه‌کائی په‌روه‌ردگارت (له بی لایه‌نگیری و پاستیدا) ته‌واوو بی که‌م کوپری. واته: پاستو دروسته له هه‌والداو دادگه‌ره له فه‌رماندان به‌کردن و نه‌کردن. کاتی نایینه‌که‌یان بق ته‌ولو کردن، به‌هره‌ی زؤریشی پژاند به‌سه‌ریاندا. هر بویه خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ که‌واته: نیوه‌ش به‌نایینی خوتان هه‌لیژترین. چونکه نایینکه خودا خۆشی ده‌ویت و پی‌پازی و به‌پژرتترین پیغه‌مب‌ریشه له‌ناو پیغه‌مب‌ره به‌پژره‌کاندا، هر به‌نه‌میشدا به‌پژرتترین کتیبی خۆیشی ناردوه. نیب‌نوجه‌ریر پیوایه‌تی کردوه له هارونی کوپری عه‌نته‌روه له باوکیه‌وه ده‌لئیت: کاتی نه‌م نایه‌ته هاته خوار: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ نه‌میش له پؤژی حه‌جی (اکبر) دابوو، عومر گریا، پیغه‌مب‌ر (ﷺ) پی‌فهرموو: (چی ده‌تگرینی؟) گوتی: نه‌وه گریاندمی نیمه له زیاد کردندا بووین له نایینه‌که‌ماندا، به‌لام که ته‌واو بوو، هیچ شتی نیه دوی ته‌واو بوون به‌ره و که‌م کوپری نه‌چی. فهرمووی: (پاست ده‌که‌ی)^۳ نه‌م فه‌رمووده سه‌حیحه پشتگیری له‌م مانایه ده‌کات که نه‌فهرمویت: (بیگومان نیسلام به‌غریبی هات، دیسان غه‌ریب (نامق) ده‌بیته‌وه و خۆشبه‌ختی بق غه‌ریبه‌کان)^۴ نیمامی نه‌حمد د پیوایه‌تی کرده له تاریقی کوپری شه‌هابه‌وه گوتی: پیواییکی جووله‌که هات بق لای عومری کوپری خه‌تاب گوتی: نه‌ی گه‌وره‌ی موسولمانان، نیوه نایه‌تیک له کتیبه‌که‌تاندا ده‌خوینن، نه‌گه‌ر له‌سه‌ر نیهمی کۆمه‌لی جووله‌که به‌اتایه خواره‌وه، نه‌و پؤژه‌مان

۱ الانعام (۱۱۵).

۲ الطبری (۵۱۹/۹).

۳ مسلم (۱۲۰/۱).

ده کرد به جیژن، گوتی: کام نایه‌ت؟ گوتی: نم نایه‌ت که نه‌فرمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَأَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾ عومریش گوتی: سویند به خوا من شو پڑوه ده‌زائم که شو نایه‌ت‌ی تیا هاتوه‌ت خواروه بؤ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) شو سه‌عاته‌یش هر ده‌زائم که تئیدا هاتوه‌ت خواروه بؤ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نیواره‌ی عه‌رفه‌ بوو له پڑی هه‌ینیدا بوخاریش ریوایه‌تی کردوه له حه‌سه‌نی کوپی سه‌باحه‌وه له جه‌عه‌روه له عه‌ونه‌وه به‌و شیوه‌یه^۱ موسلیم و تیرمیزی و نه‌سائیش ریوایه‌تیاں کردوه^۲ و ته‌ی بوخاری له ته‌فسیری نم نایه‌ت‌دا له تاریقه‌وه ده‌لئیت: جووله‌که‌کان گوتیاں به‌ عومر: سویند به‌ خوا ثبوه نایه‌تیک ده‌خویننه‌وه، نه‌گر له‌ناو نیه‌دا بهاتایه‌ت خواروه ده‌مانکرد به‌ جیژن. عومر گوتی: من کاتی هاتنه‌ خواروه‌ی ده‌زائم له کویدا هاتوه‌ت خواروه کاتیکیش هاته‌ خواروه پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) له کویدا بوو: پڑی عه‌رفه‌ بوو، سویند به‌ خوا منیش له عه‌رفه‌دا بووم. سوفیاں گوتی: من گومانم هه‌یه که نم نایه‌ت‌ه: ﴿الْيَوْمَ أَكَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ﴾ له هه‌ینیدا بووه یا نه‌بووه^۳ گومانی سوفیاں نه‌گر گومانی له ریوایه‌ت‌کا بوه، نایا عومر هه‌واله‌که‌ی پیداوه یا نه‌یداوه، نه‌وه شو خؤپاریزی (وه‌ری) کردوه. خؤ نه‌گر گومانی له‌وه بوی^۴ که وه‌ستانی پڑی عه‌رفه‌ پڑی هه‌ینی بووه. نه‌وه‌ی که گومانی لئی هه‌بووه له‌لاین سه‌وریه بووه، بیگومان نه‌م شستیکی نؤد پوونه وه جیژی گومان نیه هیه که‌سی له‌ خاوه‌نی سیره‌ت و مه‌غازیه‌کان و (المغازی و السیر) زانایانی شه‌ریعه‌ ناکوکیان نه‌بو له‌سه‌ری. له‌و باره‌یه‌وه چند فرموده‌ی ده‌ماو دم (متواترة) هاتوه که گومان له‌ راستیاندانیه. نم فرموده‌وه به‌ شیوه‌ی تریش له عومره‌وه (په‌زای خوی لئی) پیوایه‌ت کروه، والله اعلم.

رینگه‌دان دان به‌ خواردنی مرداره‌وه بوو له‌ کاتی ناچاری و برسیه‌تیدا

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿فَمَنْ أَضَلُّ فِي مَخْصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِيْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ هه‌رکه‌سی ناچار بوو له‌ کاتی برسیه‌تیدا، مه‌به‌ستی گونا‌ه کردن نه‌بی (له‌و گزشته‌ بخوات گونا‌هی ناگات) بیگومان خودا خه‌تا پؤش و دلؤفانه. واته: که‌سی پیویستی به‌ خواردنی شو وه‌ده‌غه‌ کراوانه‌ هه‌بی که خودای گه‌وره باسی کردون له‌به‌ر ناچاری، بؤی هه‌یه لئی بخوات، خودا لیبورده‌وه دلؤفانه بؤی. چونکه خودا ناگای له‌ نه‌داری و ناچاری عه‌بدی خؤیه‌تی، ده‌زانی پیویستی به‌و خواردنه‌یه، بؤیه‌ چاوپؤشی لئ ده‌کات و لئی ده‌بوری، ئیبنوحییاں ریوایه‌تی کردوه له‌ ئیبنوعومره‌وه به‌ مه‌رفوعی

^۱ أحمد (۲۸/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۱۲۹/۱).

^۳ مسلم (۲۳۱۳/۴)، تحفة الاحوذی (۴۰۷/۸)، النسائی (۲۵۱/۵).

^۴ فتح الباری (۱۱۹/۸).

ده لیت: پیغمبهری خودا(ﷺ) فرمویه تی: (بیگومان خودا پیی خۆشه دهرفتی (رُحمة) به کاربهینری، وه ک چۆن پیی ناخۆشه لاساری به رانبهری بکری) وه له مهرجی پښگه دانی خواردنی مرداره وه بوو ئه وه نیه که سی پۆژ بهرده وام لئی بخوری، نه گهر خواردن دهنس نه که وی، وه ک زوری له خه لکی واده زانن، به لکو هه رکاتی ناچار بوو نه و خواردنه بخوات پیی پیدراوه. نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نه بوواقیدی له سیه وه (ابی واقد اللیثی) که گوتیانه: نه ی پیغمبهری خودا(ﷺ) نیمه له زهویه کداین به هزی نه و زهویه وه (نه و شویننه وه) تووشی برسیه تی ده بین، چ کاتی بۆمان په وایه مرداره وه بووی تیا بخۆین؟ فرموی: (نه گهر به یانی خواردنتان نه خواردو ئیوارانیش نه تاخوارد. خواردنی به ربوومی زهویتان دهنس نه که وت، نه و کاته مردارۆ بوو بخۆن) ، ته نیا نه حمه د به م شیوه په پویایه تی کردوه. سه نه ده کانی پاستن به مهرجی بوخاری و موسلیم. ﴿غَيْرَ مُتَجَازِفٍ لِأَيِّهِ﴾ مه به ست پیی بی فرمانی خودا نه بی، خودای مه زن خواردنی مرداره وه بۆی په واکردوه و له وانی تریش بیده نگه. وه ک له سوره تی به قهرده نه فرمویت: ﴿فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَإِغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۲ به لام هه رکه سی له ناچاری و بی تاره زوو، هه ربه شی تیربوونی بخوات، هه چ گوناهمی ناگات. خودا لیبوره و دلۆفانه. نه وانیه ده لئین نه وه ی له سه فهدا گونا ه بکات، هه چ دهرفته تک (رُحمة) له دهرفته تانی سه فهدا نایگریته وه، چونکه به گونا ه دهرفته وه رناگری. نه م نایه ته بیان کردۆته به لکه. والله أعلم.

﴿سَأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَكُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَأَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ (۴)

بوون کردنه وه ی هه لال

کاتی که خودای مه زن له نایه ته کانی پيشودا باسی هه رامی نه و شته پیس و زیانبه خشانه ی کرد بۆ لاشه و بۆ دین یان بۆ هه ردوکیان، نه ویش که جیای کردوه ته وه جیای کردوه ته وه له کاتی ناچاریدا وه ک نه فرمویت: ﴿وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَّرْتُمْ﴾^۳ خودا به ته وای باسی نه مانه ی بۆ کردوون که خواردنیان تاره وایه (مه گین له په وی ناچاریه وه) پاشان لیته ده نه فرمویت: ﴿سَأَلُونَكَ

^۱ ابن حبان (۱۸۲/۴)، سه نه ده که ی باشه.
^۲ احمد (۲۱۸/۵).
^۳ البقرة (۱۷۳).
^۴ الانعام (۱۱۹).

مَاذَا أَجَلَ لَهُمْ قُلْ أَجَلَ لَكُمْ أَلَّتَّيْبَتْ ﴿ لیت دہ پرسن: کامہ حالہ بؤیان، بلن: خؤراکہ پاکہ کان حالہ بؤتان. وک له سورہتی نہ عرفادہ باسی سیفہ تہ کانی موحمہ مد (ﷺ) دہکات کہ ہموو شتہ پاکہ کانیان بؤ حالہ و شتہ پیسہ کانیشیان لی حہرام کراوہ. موقتیل دہ لیت: شتہ پاکہ کان، نہ وہی بؤیان حالہ کراوہ له ہر شتیکدا بہ باشی دہ زانن، نہ وہی بؤزی حالہ. پرسیار کرا له زوہری له بارہی خوارنہ وہی میزوہ بؤ چارہ سر دہ لیت: نہ وہی له شتہ پاکہ کان نیہ. نیبنوئہ بی حاتمہ پیوایہ تی کردوہ.

پریاری (حوکمی) راوی گیانہ ووری فیئرکراو

خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ﴾ ہر نیچری کہ گیانہ ووری پاوکہ رتان کہ فیتری پاوتان کردی و پاتان ہینابی. واتہ: نہ وسہرپاوانہی کہ ناوی خویان لی براوہ حالہ بؤتان لہ گہ لی بؤزیہ پاکہ کانیش، نہ و نیچیرانہ ش کہ پاوتان کردوہ بہ گیانہ وورہ پاوکہ رہ کان کہ فیترتان کردوون وک سہگو پلنگو باز ہاوشیوہ یان، نہ مہ راوبؤچوونی زؤرینہی ہاوہ لہ کانی پیغہ مہر (ﷺ) شوین کہ وتوانیان و پیشہ وایانی نیسلامیشہ. لہ و کہ سانہی نہ وہی و ہرگرتوہ علی کوپی نہ بوتہ لہ نیبنوعہ بیاسوہ لہ م نایہ تہ دا: ﴿وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ﴾ نہ وانہی کہ فیترتان کردوون لہ جانہ وورہ کان و پاتان ہیناون. نہ وانہ بریتین لہ سہگی راہینراو و بازو ہموو بالدارئی کہ فیئر دہ کرین بؤ پاو، مہ بہ ست بہ ﴿الْجَوَارِحِ﴾ سہگی کئیوی و پلنگو بازو ہاوشیوہ کانیہ^۱ نیبنوحاتمہ پیوایہ تی کردوہ، پاشان گوتی: پیوایہ ت کراوہ لہ خہ یسہ مہ و (خیمتہ) تاوس و مواہیدو مہ کحول و یہ حیای کوپی نہ بوکوسہ یروہ (کثیر) ہر بہ و جؤرہ^۲. پاشان نیبنوجہریر پیوایہ تی کردوہ لہ نیبنوعو مہر وہ دہ لیت: بہ لام نہ وہی کہ پاو دہ کرئی لہ بالدارئی بازو ہر بالدارئی تر، ہرچی فریای کہ وتی نہ وہی بؤ تویہ و بیخؤ، نہ گہر فریای نہ کہ وتن لئی مہ خؤ^۳. منیش دہ لیم: نہ وہی لہ کزی زانایانہ و (الجہور): پاو بہ بالدار وک پاو بہ سہگ وایہ، چونکہ بالدار بہ چرنوک پہ لاماری نیچیر نہ دات وک سہگ بہ کہ لبہ پہ لاماری نہ دات، ہیچ جیاوازیہ کی نیہ، وک نیبنوجہریر پیوایہ تی کردوہ لہ عدی کوپی حاتمہ وہ دہ لیت: پرسیم لہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) لہ بارہی نیچیری بازوہ (ہلؤ) فرمووی: (نہ وہی گرتی و ہر بیگرہ و بیخؤ)^۴ نہ و گیانہ وورہ انہی کہ پاویان پیدہ کریا ناونزان (جوارح) لہ جہر حوہ ہاتوہ، واتہ: نیشکہ رہ کان وک عہر ہ دہ لی: فلان نیشی چاکی کردوہ بؤ کہ سو کاری، واتہ: کاری زؤر چاکی بؤ

^۱ الطبری (۵۴۸/۹).

^۲ الطبری (۵۴۷/۹-۵۴۸).

^۳ الطبری (۵۴۵/۹).

^۴ الطبری (۵۰۰/۹).

کردون یان ده لئین: فلان نیشکری نیه، واته: که سئ نیه کاری بۆ بکات. خودای گه وره یش نه فه رموئیت: ﴿وَمَلَكُم مَّا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ﴾^۱ (خودا) ده زانی له پۆژدا چ کاریکتان نه دجام داوه. واته: له چاکه وله خرابه. ﴿مُكَلِّبِينَ﴾ پاتان هیناون. هه لده گری حال بی له و زه میره دا (الضمیر) که له ﴿عَلَّمْتُمْ﴾ دایه، حال بی له و (فاعل) ه، هه لیش ده گری حال بی له و (معمول) ه که (الجوارح) ه هه ر بۆیه خودای گه وره نه فه رموئیت: ﴿مَلْمُؤْتِينَ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ﴾ فیری پاویمان ده که ن له وهی خودا فیری کردوون. واته: نه و پاوکه ره ی که ناردی ده پواو، که بانگی کرده وه، به بانگه که ی ده گه پتته وه نه گه ر نیچیره که یشی گرت بۆ خاوه نه که یی ده یگری هه تا دپته لای. بۆ خویی نایگری. هه ر بۆیه خودای مه زن نه فه رموئیت: ﴿فَكُرُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ بخون له وانهی بۆتان ده گرن، ناوی خودای له سه ر بینن، کاتی نه و گیانه وه ره پاوکه ره فیرکرا بوو، نیچیری گرت بۆ خاوه نه که ی، نه و که سه ناوی خوی لی هینا بوو له کاتی ناردیندا، نه و نیچیره حلاله هه رچه نده کوشتبیتی به کزی ده نگی زانایان (الاجماع) وه ک چون نایه ته که به لگه یه له سه ری، هه ر به و جوړه نایه تیش له و باره یه وه هاتوه، وه ک له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوه له عه دی کوپی جاته مه وه ده لئیت: گوتم: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) من سه گی پاهینراو ده نیرم ناوی خودای له سه ر دینم فه رمووی: (کاتی سه گه پاهینراوه که ت ناردو ناوی خوات له سه ر هینا، نه وه ی گرتی بۆ تویه) گوتم: نه گه ر کوشتیان؟ فه رمووی: (نه گه ر کوشتیان سه گی تر جگه له خویان هاوکاریان نه کردن، بیگومان تۆ ناوی خۆت له سه ر سه گی خۆت هیناوه و له سه گه کانی ترت نه هیناوه) گوتم: من به تیر ده گره نیچیر لئی نه ده م؟ فه رمووی: (نه گه ر به تیر تیت گرتو کونی تیکرد بیخۆ، نه گه ر به پانیه که ی به ری که وت نه وه مرداره وه بووه مه یخۆ)^۲ دیسان له بوخاری و موسلیمه وه هاتوه: (نه گه ر سه گه که ت نارد ناوی خودای له سه ر بینه، نه گه ر (نیچیره که ی) گجرت و به زیندوویی فریای که وتی سه ری بپه، وه نه گه ر پئی گه یشتی کوشتبووی به لام لئی نه خواردبوو بیخۆ. چونکه گرتنی نه و سه گه سه رپرنیه تی) دیسان هه ر له پریویه تیکی تردا بوخاری و موسلیم هیناویانه: (نه گه ر لئی خواردبوو تۆ مه یخۆ. من ده ترسم نه وه ی گرتویه تی بۆ خۆی گرتبیتی)^۳.

۱ الانعام (۶۰).

۲ فتح الباری (۵۲۷/۹)، مسلم (۱۰۲۹/۳).

۳ فتح الباری (۵۲۷/۹)، مسلم (۱۰۲۹/۳).

ناوی خوا هینان له سەر ئەو نازە له پاوکه رانه له کاتی ناردنیدا

خودای مەزن ئە فەرمویت: ﴿فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ ئەو هی بۆتان دەگرن له گۆشته که یان بخۆن و ناوی خوا ی له سەر بێنن. واتە: له کاتی ناردنیدا بۆ نیتچیره که، وهك پیغه مبهری خودا (ﷺ) گوتی به عەدی کوپی حاتەم: (کاتی سهگه پاهینراوه که ت نارد ناوی خوا ی له سەر بێنه، ئەو هی بزێ گرتوی بیخۆ) وه له فەرمووده که ی ئەبوسه عله به وه که دیسان له هەردوو سهحیحه که دا هاتوه: (کاتی سهگه که ت نارد ناوی خوا ی له سەر بێنه، وه کاتی به (تیروکه وانه که ت) تیرت گرت ناوی خوا ی لی بێنه).^۱ عەلی کوپی ئەبو ته لحه ده لیت: له ئیبنوعه بباسه وه له م نایه ته دا: ﴿وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ ده لیت: کاتی که گیانداره پاوکه ره که ت نارد بلی: به ناوی خودا، ئەگەر له بیرت چوو به تاوان دانانیت.^۲ واتە: گوتراوه: مەبەست بەم نایه ته فەرماندانه به ناوی خوا هینان له کاتی خواردندا، وه که له هەردوو سهحیحه که دا هاتوه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) کچیکی کۆله ووسی (کچی ژنی له میرد نیکی تری) عومەری کوپی ئەبوسه له مە ی فیزده کرد فەرمووی: (ناوی خوا ی له سەر بێنه وه به (دهستی) راستت بخۆ له وه یش بخۆ که له لای خۆ ته وه یه)^۳ وه له سهحیجی بوخاریدا هاتوه له عانی شه وه (پهزای خواتی لیبی) که گوتیان: ئەی پیغه مبهری خودا (ﷺ) خه لکی گۆشتمان بۆ دینن (خوانه ناس بوون و تازه موسولمانن) نازانیت ناخۆ ناوی خوا یان له سەر هیناوه یان نه یان هیناوه؟ فەرمووی: (ئێوه ناوی خوا ی له سەر بێنن و بیخۆن).^۴

﴿الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ ﴿٥٠﴾﴾

حه لالی سه رپراوی ئەهلی کتیب

که خودای مەزن باسی ئەو شتانه ی کرد که قه ده غه ی کردوه له سەر بهنده خاوه ن باوه په کانی له شته پیسه کان، ئەو هیش که حه لالی کردوه بۆیان له شته خاوینه کان، ناوی ئەو ئە فەرمویت: ﴿الْيَوْمَ

^۱ فتح الباری (۵۲۴/۹).

^۲ فتح الباری (۵۲۷/۹)، مسلم (۱۵۳۲/۳).

^۳ الطبری (۵۷۱/۹).

^۴ فتح الباری (۴۳۱/۹)، مسلم (۱۵۹۹/۳).

^۵ فتح الباری (۵۰۰/۹).

أَجَلٌ لَّكُمْ أَطْوَيْنْتُ ﴿۱﴾ وَا لَهُ مَرْقُوه هَمُو شَتِيكِي خَاوَيَنْتَان بِيْ حَلَالَه . پاشان باسی حوكمی سه برپاوی
نه ملی كَتِيْب ده كات له گاورو جووله كه كان و نه فه رمويْت: ﴿وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَّكُمْ﴾ نه و
شتانه كه و نه ملی كَتِيْب ده يخون حلاله بۆتان . ئيبنوعه بباس و نه بوئوماه و مواهيد و سه عيدي
كوپي جو به يرو عيكرمه و عتاو حه سن و مه كحول و ئيبراهيمي نه خه عي و سوودي و موقتايلى كوپي
حەيان گوتيان: واته: سه برپاويان^۱ زانايان هه موو يه ك پان له سه ر نه وه كه سه برپاوي گاورو جووله كه
خواردني حلاله بۆ موسولمانان، چونكه نه وانيش سه برپنيان بۆ جگه له خودا به لاوه حه رامه . جگه له
ناوي خودا له سه ر سه برپاويان ناهيْتَن . هه رچه نده هه ندي بپروبو چونيان هه به له و باره يه وه تَييدا كه
خودا پاك و بي عه يبه و دووره له و شتانه . وه له فه رمووده ي سه حيحدا هاتوه له عه بدوللاي كوپي
موغه ففه له وه ده لَيْت: هه وانه يه پيوو به زم بۆ شوپ كرايه وه له پوژي خه يبه را منيش باوشم پيا كردو
گوتم: نه مې من له مه به شي كه س نادم، كه لام كرده وه پيغه مبه ر(ﷺ) زه رده خه نه يه كي كرد
(پيده كه ني)^۲ زانايان نه مه يان كرده به به لگه له سه ر نه وه كه دروسته به كارهيْتانِي نه و شتانه كه
خه لكِي پتويستي پنيه تي له خواردن و هاوشيوه ي له تالانِي پيش دابه ش كردني، نه مه يش شتيكي
پوون و ناشكرايه و زانايانِي حه نه قي و شافيعي و حه ناييله كان نه م فه رمووده يان كردو ته به لگه به سه ر
زانايانِي ماليكيه وه كه قه ده غي خواردني نه و شتانه يان كرده كه جووله كه كان حه راميان كرده له
سه برپراوه كانياندا وه ك به زو پيوو هاوشيوه كانِي، كه ليْتان حه رام كرابوو . كزي زانايان نه م
فه رمووده يان كرده به به لگه به سه ر يانه وه . به لگي چا كتر له مه وه ك له فه رمووده ي سه حيحدا هاتوه ،
كه خه لكِي خه يبه ر مه ريكي برزاويان به ديارِي نارد بۆ پيغه مبه ري خودا(ﷺ) ده سته كه يان زه هراوي
كردبوو، پيغه مبه ر(ﷺ) حه زي له ده ست و شاني ده كرد، ليِي هه لگرت و بردي بۆ ده سي تيكه يه كي لي
كرده وه، ده سته كه هه وائي دايه كه زه هراوي كراوه . پيغه مبه ر(ﷺ) تغي كرده وه، نه و زه هره كاري له
دانه كانِي پيش و خوئنبه ره كانِي گه ردني پيغه مبه ري خودا كرد (ﷺ) بيشرِي كوپي به رائي كوپي
مه رور كه له گه لييدا بوو ليِي خوارد مرد . نه و زنه جووله كه ي زه هره كه ي پيا كرد بوو ناوي زه ينب بوو
كوشتي . نه و به لگي كه له م فه رمووده يه وه رده گيري نه وه به كه پيغه مبه ر(ﷺ) نه وانِي له گه لي بوون
ده ستيان كرد به خواردني، ليْتان نه پرسين تايا نه وه يان لي كرده ته وه كه برپاويان وايه حه رامه له به زو
پيوه كه ي يان ليْتان نه كردو ته وه؟^۳ وه نه فه رمويْت: ﴿وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ﴾ خواردني ئيوه يش بۆ نه ملي

۱ الطبري (۵۷۷/۷۳/۹).
۲ فتح الباري (۵۵۲/۹).
۳ فتح الباري (۵۶۹/۹).

کتیبِ حالہ. واتہ: بقیچوہش پھوایہ کہ خواردنیان بدہنیٰ لہ سہرپروای خوتان. ثمہ ہوالّ نیہ لہ سہرئوہی کہ ئو ہپیارہ لہ لاین ئوانوہ دراوہ. بلکو لہ وانہیہ ہوالّ بیٰ لہ سہری ئوہی کہ فرمانیان پیٰ کرابیٰ. بہ خواردنی ہموو گوستیٰ کہ ناوی خودای لہ سہر ہینرا بیٰ. ئیتر ئوہ ہی خویانہ یان ہر ئابینیکی ترہ، بہ لام یہ کہم ہوون و ئاشکراترہ لہ مانادا. واتہ: ئیوہش بؤتان ہہیہ خواردنیان پیٰ بدہن لہ سہرپراوہ کانتان وک چون ئیوہ لہ سہرپراوہ کانی ئوانتاقن خوارد، ثمہ پیش شیوازیکہ لہ شیوازی پاداشت دانوہ و پڑلینانی بہ رانہر. وک پیٹفہ مہر (ﷺ) پؤشاکسی خوی کردہ بہری عہدوللای کوی پی ٹوبہی کوی سہلول کاتیٰ کہ مرد بہ و پؤشاکوہ خستیہ ناو گورو ئہ سپاردہی کرد، وک چون ئو کاتیٰ عہبباس گہیشٹہ مہدینہ پؤشاکہ کی خوی کردہ بہری، پیٹفہ مہر (ﷺ) لہ سہر ئوہ، ئو پاداشتہی دایوہ. بہ لام لہ بارہی ئو فہرمودوہ کہ ئہ فہرمویت: (خاوہن باوہر نہ بیٰ ہاوالی مہ کہ، لہ خواتر سیش نہ بیٰ خواردنت نہ خوات) ^۱ ثمہ ہاندانہ بقیچاکہ و تیکہ لاوی پیواچاکان و لہ خواترسان. واللہ اعلم.

دروستی ہاوسہرگیری لہ گہل نافرہتی نازادو داوین پاک لہ ئہ ہلی کتیب

خودای مہزن ئہ فہرمویت: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ﴾ ژنانی خاوہن باوہرو نازادو داوین پاکیشتان بقیچہ لالہ. واتہ: بؤتان پھوایہ گہ ژنانی خاوہن باوہرو نازادو داوین پاک بخوازن و بیکنہ ہاوسہری خوتان، مہ بہست بہم نایہ تہ ژنانی داوین پاکہ کہ تووشی داوین پیسی نہ ہو بیٰ. وک خودای گہ ورہ لہ نایہ تیکی تردا ئہ فہرمویت: ﴿الْمُحْصَنَاتُ غَيْرُ مُسْلِفَاتٍ وَلَا مُتَخَذَاتٍ أَخْدَانٍ﴾ ^۲ ئوانہش با لہ کہ نیزانی داوین پاک بن، نہ داوین پیس، لہ ژیروہ دوستی نیرینہ یان نہ بیٰ. عہدوللای کوی عومہر ہاوسہرگیری بہ لاوہ چاک نیہ لہ گہل گاورداو دہلیٰ من ہیچ شہریک دانانی بہ گہ ورہ تر نازانم لہوی کہ ئو ژنہ دہلیت پھورہدگاری ئو عیسایہ خودای مہزنیش فہرمویت: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ﴾ ^۳ ژنانی بت پھرست مہ خوازن ہتا بھوا دینن. ئیبنونہ بی حاتم پیوایہ تی کردہ لہ نہ بومالیکی غہ فارہوہ لہ ئیبنوعہبباسوہ دہلیت: کہ ئہم نایہ تہ ہاتو خواروہ: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ﴾ ^۴ ژنانی بت پھرست مہ خوازن ہتا بھوا دینن، دہستہ وسان و نارہحت ہوون ہتا ئہم نایہ تہ لہ دواہوہ ہاتہ خواروہ: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ ^۵ ئو ژنہ داوین پاکانہش کہ بہر

^۱ ابوداؤد (۱۶۷/۵)، فہرمودوہ کی حسہ تہ.

^۲ النساء (۲۵).

^۳ البقرة (۲۲۱).

له نثوه کتیبیان پیدراوه، نم نایه‌ته، نایه‌ته‌کی سوره‌تی به‌قره‌ی تابیته مه‌ند کردوه که نه‌فرمویت: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ﴾، خق نه‌گر گوترا: به‌چونه‌ساری ژنی نه‌هلی کتیب له‌گشتگریه‌کدا. نه‌گینا هیچ دزایه‌تیه‌ک له‌نثوان نم نایه‌ته‌و نایه‌ته‌دانیه، چونکه نه‌هلی کتیب جیابونه‌ته‌وه له‌باس کردنیاندا له‌بت په‌رستان له‌چند شوینی تردا جگه‌لیره، وه‌ک خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفِكِينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾^۱ نه‌و نه‌هلی کتیبانه‌ی که له‌دین ده‌رجوون له‌گه‌ل نه‌وانه‌ی بت په‌رست بوون، نه‌ده‌ترازان هه‌تا به‌لگه‌ی پوونیان بؤ هات. وه‌ک نم نایه‌تیش که نه‌فرمویت: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيَّةِ: أَسْلَمْتُمْ إِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَكَدُوا﴾^۲ به‌و که‌سانه‌ بوونه نه‌هلی کتیب به‌و که‌سانه‌ش که نه‌زنان بلس: نایا نثوه‌ش وه‌ک نثمه‌ خوتان هه‌ر به‌خو سپاردوه، جا نه‌گر خویان سپاردبوو، نه‌وا که‌وتونه‌ته‌سه‌ر ریگا. وه‌ نه‌فرمویت: ﴿إِذَا مَا تَأْتِيَهُمْ أَجْرَهُنَّ﴾ به‌و مرجه که‌ماره‌بیه‌کانیان بده‌نی. واته: وه‌ک نه‌وان که‌نازادو داوین پاکن نثوه‌ش به‌ناره‌زوومه‌ندانه‌ماره‌بیه‌که‌یان بده‌نی. جابیری کوپی عه‌بدوللاو عامیری شه‌عبی و نثبراهیمی نه‌خه‌عی و‌حه‌سه‌نی به‌سری فه‌توایان داوه‌و گوتویانه: نه‌گر پیاوی ژنتکی ماره‌کرد، ژنه‌که داوین پیسی کرد پیش نه‌وه‌ی پیاوه‌که‌بچته‌لای ده‌بی له‌یه‌کتری جیابگرینه‌وه^۳ نه‌و ماره‌بیه‌ش بؤی خه‌رج کردوه ده‌گه‌رپته‌وه‌بؤی. نثبنوجه‌ریر پویا‌ه‌تی کردوه لثیان‌ه‌وه ﴿مُحْصِنِينَ غَيْرِ مُسْفِحِينَ وَلَا مُجْزِي أَخْدَانٍ﴾ خۆش‌تان ده‌بی داوین پاک بن‌و نه‌ داوین پیسی. دؤستی مئینه‌ش‌تان له‌ژیره‌وه‌نه‌بی. وه‌ک چۆن پاک داوینی به‌مه‌رج گپراوه له‌ژاندا، هه‌ر به‌و شتیه‌یه‌ش به‌مه‌رج گپراوه بؤ پیاوانیش. ده‌بی نه‌و پیاوه‌ش داوین پاک بی، بؤیه‌خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿غَيْرِ مُسْفِحِينَ﴾ واته: نه‌و داوین پیسانه‌ی که‌خویان له‌گوناه‌ناپاریزن‌و هه‌ر بؤیان لوا ده‌ست نه‌ده‌نه‌کاری خراپ‌و داوین پیسی ﴿وَلَا مُجْزِي أَخْدَانٍ﴾ دؤستی مئینه‌شیان له‌ژیره‌وه‌نه‌بی. واته: له‌و که‌سانه‌ش نه‌بن که له‌ژیره‌وه‌ نه‌وینداری ده‌ک‌ن، له‌گه‌ل مئینه‌ داواکاری داوین پیسی له‌گه‌ل‌دا ده‌ک‌ن، وه‌ک له‌سوره‌تی نیساندا له‌پیشه‌وه‌باس کرا وه‌ک یه‌که.

^۱ البینه (۱).^۲ آل عمران (۲۰).^۳ الطبری (۵۸۵/۹-۵۸۶).

﴿يَتَأْتِيَنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِن كُنْتُمْ جُنُبًا فَأَطْهَرُوا وَإِن كُنْتُمْ مَرَضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَمَّا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾﴾

فهرماندان به دستنویز گرتن

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿يَتَأْتِيَنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ﴾ نہی نہوانی باوہ پتان ہیناوہ نہ گہر ہلسان بق نویز گرتن. نہم نایہتہ فرمان دہکات بہ دستنویز گرتن لہکاتی ہلسان بق نویز گرتن. نہم دستنویزہ بق کہسی دستنویزی نہبی پتویستہ، بہلام بق کہسی دستنویزی ہبی سونہتہ. گوتراوہ: لہ سہرہتای ہاتنی ٹیسلاموہ فرمان دراوہ بہ دستنویز گرتن بق ہموو نویزی و واجب بووہ، پاشان نہسخ بوتوہ. نیمامی نہحمدہ پیوایہتی کردوہ لہ سولہیمانی کوری بورہیدوہ (بُریدۃ) لہ باوکیوہ دلایت: پیغہمبہری خودا(ﷺ) بق ہموو نویزی دستنویزی دہگرت: لہ پڑی فہتسی مہککہدا دستنویزی گرتو دستنی تہپی ہینا بہسہر ہردوو فوفوکہیداو نویزہکانی بہیک دستنویز کرد. عومہر پئی گوت: نہی پیغہمبہری خودا(ﷺ) تو شتیکت کرد کہ ہرگیز نہتکر دوہ. فرموی: (من نہنقہست نہوہم کردوہ نہی عومہر^۱ ہر بہم شتوہیہ موسلیمو خواونی فرمودہکانی تریش پیوایہتیاں کردوہ^۲ ترمیزی دلایت: فرمودہیہکی چاکو سہحیحہ. نیبنوجہریر پیوایہتی کردوہ کہ فہزلی کوری مویشیر بڑی گنراوینہتوہ دلایت: جابیری کوری عہبدولام بینی نویزہکانی بہیک دستنویز دہکرد. نہگہر میزی بگردایہ یان دستنویزی نہمایہ، دستنویزی دہگرتو بہ زیادہی دستنویزہکی دستنی دہہینا بہ ہردوو فوفوکہیدا. گوت: نہی نہبوعہبدوللا، نایا شتیکہ بہ بچوونی خوت دہیکہی؟ گوتی: نہخیز، پیغہمبہرم(ﷺ) بینی دہیکرد.^۳ نیبنوماجہیش ہر وا پیوایہتی کردوہ^۴ نیمامی نہحمدہ پیوایہتی کردوہ لہ عویہبدولای کوری عہبدولای کوری عومہرہروہ گوتی: نایا بیت بلیم دستنویزی عہبدولای کوری عومہر بق ہموو

^۱ أحمد (۳۵۸/۵)، فرمودہیہکی سہحیحہ.

^۲ مسلم (۲۳۲/۱)، ابوداؤد (۱۳۰/۱)، تحفۃ الاحوذی (۱۹۴/۱)، النسائی (۸۶/۱)، ابن ماجہ (۱۷۰/۱).

^۳ الطبری (۱۱/۱۰)، فرمودہیہکی حسہسنہ.

^۴ ابن ماجہ (۱۷۰/۱)، فرمودہیہکی حسہسنہ و فرمودہی تریش پشتگیری دہکات.

نویژی دهستنوژی بویی یان نه بیوی (دهستنوژی گرتوه) له بهر چی بووه؟ گوتی: نه سمائی (اسماء) کچی زهیدی کوپی خه تان له عهبدوللای کوپی هه نزه له ی کوپی نه بوغامیره وه (الفسیل) هه نزه له کاتی غه زادا له شی پاک نه بوو شه هید کرا، پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی: (فریشته کان شور دیوانه) بوی گتراوه ته وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمانی دا به دهستنوژی گرتن بق هه موو نویژی دهستنوژی بویی یا نه بویی، کاتی نه وه ی به لاره گران بوو، فرمانی دا به سیواک کردن بق هه موو نویژی، دهستنوژی له سهر هه لگرا مه گین دهستنوژی شکا بی گرتبیتی، عهبدوللا به خویدا پای ده نینی که ده توانی (بق هه موو نویژی) دهستنوژی بگری (بویه بق هه موو نویژی دهستنوژی ده گرت هه تا مرد نه بوو اوودیش هه ر وا ریوایه تی کردوه. ^۱ نیینوعومه ر که نه مه ی کردوه و به رده وام بوه له سهر دهستنوژی گرتن بق هه موو نویژی، له بهر نه وه سونه ت بووه، وه ک زانایان کق ده نگیان هه یه له سهری که سونه ته. نه بوو اوود ریوایه تی کردوه له عهبدوللای کوپی عه بیاسه وه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له سه رئاو هاته دهر خوار دنیکیان بق هینا و گوتیان: نایا ئاوی دهستنوژی بق نه هینین؟ فهرمووی: (بیگومان من فرمان پیدراوه به دهستنوژی گرتن کاتی که هه لسام بق نویژ ^۲ تیر میزی و نه سائیش هه ر وا ریوایه تیان کردوه ^۳ تیر میزی ده لیت: فهرمووده یه کی حه سه نه. موسلیمیش ریوایه تی کردوه له نیینوعه بیاسه وه ده لیت: نیمه له لای پیغه مبه ر بوین (ﷺ) چوره سه ر ئاو، پاشان گه راوه، خوار دنیکی بق هینرا، گوترا: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نایا دهستنوژی ناگری؟ فهرمووی: (له بهر چی؟ نایا نویژ ده که م تا دهستنوژی بگرم؟).

نیه ت هینان و بسم الله کردن له دهستنوژی گرتندا

خودای مه زن نه فهرمویت: ﴿فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ ده مو چاوتان بشون. نه م نایه ته که خودای گه وه نه فهرمویت: ﴿إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ به لگه یه له سهر پیویستی نیه ت (النیه) هینان له کاتی دهستنوژی دا، چونکه ده هه که نه وه ی ئی وه رده گیری، واته: نه گه ر هه لسان بق نویژ کردن ده مو چاوتان بشون بوی، وه ک عه رب گوتیوانه: نه گه ر نه میرتان چاو پیکه وت هه لسن. واته: له بهری هه لسن. وه له فهرمووده ی سه حیددا هاتوه: (کرداره کان به پیتی نیه تن، هه رکه س به پیتی

^۱ احمد (۲۲۵/۵)، حاکم له سهر مرچی موسلیم به راستی داناوه.
^۲ ابوداود (۴۱/۱)، حاکم له سهر مرچی موسلیم به راستی داناوه.
^۳ ابوداود (۳۶/۴)، فهرمووده یه کی حه سه نه.
^۴ تحفة الاحوذی (۵۷۹/۵)، النسائی (۸۵/۱)، فهرمووده یه کی حه سه نه.
^۵ مسلم (۲۸۳/۱).

نیہ تی خویہ تی^۱ (واتہ: هرکسه به پیئی نیہ تی پاداشت نه دریتته وه) سونه ته بهر له شۆردنی دهم و چاو ناوی خودا بهیئری له دستنویژدا. به پیئی ئهم فرمووده یه که به پیگه یه کی باش هاتوه له کۆلی له هاره له کانی پیغه مبهروه که پیغه مبهر (ﷺ) فرموویه تی: (دهستنویژ گرتن نیه بۆ که سی که ناوی خودای له سر نه هیئی) ^۲ وه سونه ته که ههردوو دهستی بشوات پیش ئه وهی بیخاته ناو دهفره که، وه له کاتی ههلسان له خو و پتویستهر، وه که له ههردوو سه حیحه که دا هاتوه له ئه بوهوره یهروه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (ئه گهر یه کیکتکان له خو ههلسا با دهستی نه خاته ناو دهفره که ههتا له پیشدا سی جار نهیشوات، چونکه نازانی (له کاتی خودا) دهستی له کویدا بووه) ^۳ سنوری دهم و چاو له لای زانیان له نیوان پووانی مووی سهروه یه (سه ری پووتاوه و پیشی دریز په چاو ناکری) ههتا کۆتایی چه ناکه به دریزی و له گوچکه وه بۆ گوچکه به پانی.

دهست خستنه ناو پیش

نیامی ئه حمده ریوایه تی کردوه له ئه بووانیله وه ده لیت: عوسمانم بینی دهستنویژی ده گرت، فرمووده که ی باس کردو ده لیت: سی جار دهستی خسته ناو پیشی کاتی دهم و چاوی ده شۆرد، پاشان گوتی: پیغه مبهری خودام بینی (ﷺ) ئه وهی کرد که منتان بینی کردم^۴ ترمیزی و ئیبنوماجه بش ریوایه تیان کردوه^۵ ترمیزی ده لیت: فرمووده یه کی چاک و سه حیحه. بوخاریش به چه سه نی داناه.

چۆنیه تی دهستنویژ گرتن

نیامی ئه حمده ریوایه تی کردوه له ئیبنوعه بیاسه وه که دهستنویژی گرتوه دهم و چاوی شۆردوه پاشان مشتئ ناوی هه لگرتوه و پایداوه ته دهم و لووتی، پاشان مشتئ تری هه لگرتوه و ناواو ناوی کردوه، واته: بردویه تی بۆ لای دهسته که ی تری و دهم و چاوی پی شۆردوه، پاشان مشتئ ناوی هه لگرتوه و دهستی راستی پی شۆردوه، پاشان مشتئ ناوی هه لگرتوه و دهستی چه پی پی شۆردوه. پاشان دهستی (ته ری) هیئاوه به سه رییدا، پاشان مشتئ ناوی هه لگرتوه کردویه تی به سه ری پی پاستیدا ههتا شوردویه تی، پاشان مشتئ ناوی هه لگرتوه پی پی چه پی پی شۆردوه، پاشان ده لیت: ئا به م

^۱ فتح الباری (۱۵/۱)، مسلم (۱۵۱۵/۳).

^۲ ابوداود (۷۵/۱)، فرمووده یه کی چه سه نه.

^۳ فتح الباری (۳۱۶/۱)، مسلم (۲۳۳).

^۴ جامع المسانید و السنن (۱۹۷/۱۷)، فرمووده یه کی باشه.

^۵ تحفة الاحوذی (۱۳۳/۱)، ابن ماجه (۱۶۸/۱)، فرمووده یه کی باشه.

شیتوه به پیغمبری خودام بینوه (ﷺ) واته: دستنویژی ده‌گرت^۱ بوخاریش ریوایه‌تی کردوه پاشان خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَأَيِّدِيكُمْ إِلَى الْمَرَاتِي﴾ ده‌سته‌کانتان تا سر نانشک بشون. واته: دستتان له‌گه‌ل نانشک بشون. وه‌ک خودای گوره له‌م نایه‌ت‌دا نه‌فرمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا﴾^۲ مالی نه‌وان تیکه‌لی مالی خوتان مه‌کن، که تاوانیکی گوره به سوننه‌ته بق نه‌و که‌سه‌ی که دستنویژ ده‌گری له بازویه ده‌ست پیبکاتو له‌گه‌ل ه‌ردوو ده‌ستیدا بیشوات، وه‌ک بوخاری و موسلیم ریوایه‌تیان کرده له نه‌بهوره‌یره‌وه ده‌لئیت: پیغمبری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (بیگومان نوممه‌تی من له پژی قیامه‌تدا بانگ ده‌کری ناوچاوان جوان و ده‌ست و پی سپین به‌وی ده‌ستنویژ گرتنه‌وه، ه‌ر که‌سیک له نیوه ده‌توانی با زیاتر ناوچاوی جوان بکات و ده‌ست و پی سپی بکات)^۳ وه له سه‌حیحی موسلیمدا هاتوه له نه‌بهوره‌یره‌وه ده‌لئیت: (جوانی و پازاویه له پژی قیامه‌تدا له خاوه‌ن باوه‌پدا ده‌گاته نه‌و شوینه‌ی ناوی ده‌ستنویژی پیده‌گات)^۴ ﴿وَأَمْسَحُوا رُءُوسِكُمْ﴾ ده‌ستتان به ته‌پی بئین به سه‌رتاندا. له ه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له پیگه‌ی مالیکه‌وه له عمری کوری به‌حیای مازینه‌وه له باوکیه‌وه که پیای گوتی به‌عبدوللای کوری زیدی کوری عاسیم، که باپیری عمری کوری به‌حیا بوو. به‌کیکیش بوو له هاوه‌له‌کانی پیغمبر (ﷺ): نایا ده‌توانی پیشانم بده‌ی که چۆن پیغمبری خودا (ﷺ) ده‌ستنویژی گرتوه؟ عبدالله‌ی کوری زید گوتی: به‌لی، بانگی ناوی ده‌ستنویژی کرد، له ناوه‌که‌ی کرد به ده‌ستیدا، دووچار دووچار ده‌سته‌کانی شور، پاشان ناوی کرد به ده‌م لوتیدا سی جار، سی جار ده‌م و چاوی شور، پاشان ه‌ردوو ده‌ستی ه‌تا سر نانشکی دوو جار شور، پاشان ه‌ردوو ده‌ستی (به‌ته‌پی) هینا به‌سه‌ریدا به پیشدا ده‌بیردن و به دوایشدا، له پیش سه‌ریه‌وه ده‌ستی پیده‌کرد پاشان ده‌بیردنه‌وه بق پشتی سه‌ری. پاشان وه‌ریگترانه‌وه بق نه‌و شوینه‌ی که لیوه‌یه ده‌ستی پیکردبون پاشان ه‌ردوو پیی ده‌شوری^۵ وه له فرموده‌که‌ی (عبدخیر) وه که ریوایه‌تی کرده له علیه‌وه له شیتوه‌ی

^۱ أحمد (۲۶۸/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۲۹۰/۱).

^۳ النساء (۲).

^۴ فتح الباری (۲۸۳/۱).

^۵ مسلم (۲۱۹/۱).

^۶ فتح الباری (۳۴۷/۱)، مسلم (۲۱۹/۱).

ده‌ست‌نوویژ گرتنی پیغه‌مبیری خوداوه (ﷺ) وهك نه‌وه^۱ نه‌بوداود پریوایه‌تی كرده له مه‌عاویه و میقدامی كوپی مه‌عدیه‌كریبه‌وه (المقدام بن معدیکرب) له شیوانی ده‌ست‌نوویژ گرتنی پیغه‌مبیری خوداوه هر به و شیویه^۲ نه‌م فرمودانه به‌لگن له‌سهر نه‌وه، که ده‌بی به ته‌واوی ده‌ست به‌ینری به مه‌موو سهردا (به ته‌پی) وهك له مه‌زه‌بی تیمامی مالیک و نه‌حمه‌ددا هاتوه. عه‌بدوره‌ذاق پریوایه‌تی كرده له حومرانی كوپی نه‌بان‌وه ده‌لئیت: عوسمانی كوپی عه‌فانم بینی ده‌ست‌نوویژی ده‌گرت، سی جار ثاوی كرد به هر دوو ده‌ستیداو شورندی، پاشان ثاوی له ده‌مو لووتی پادا، پاشان سی جار ده‌مو چاوی شورند، پاشان ده‌ستی راستی شورند هتا ثانیشکی سی جار، پاشان ده‌ستی چه‌پی هر به و شیویه شورند، پاشان ده‌ستی هینا به‌سهریدا، پاشان پیستی راستی سی جار شورند، پاشان پیستی چه‌پیشی هر به و شیویه شورند، پاشان گوتی: پیغه‌مبیری خودام (ﷺ) بینی وهك نه‌م ده‌ست‌نوویژه‌ی من ده‌ست‌نوویژی گرتوه و پاشان فرمویه‌تی: (هرکه‌س وهك نه‌م ده‌ست‌نوویژه‌ی من بگریخت، پاشان هه‌لسی دوو پکات نوویژ بکات، دالغه لینه‌دا له نوویژه‌که‌دا (خودا) له هه‌موو گونا‌ه‌کانی پابردوی ده‌بوریت^۳) بوخاری و موسلیمیش له هر دوو سه‌حیحه‌که یاندا هیناویانه^۴ وه له سونه‌نی نه‌بوداود دا هاتوه له عوسمان‌وه له شیویه ده‌ست‌نوویژدا: یه‌ك جار ده‌ستی هیناوه به‌سهریدا^۵.

شوردنی هه‌ردوو پی واجیبه نه‌ك دست پیندا هینان

خودای مه‌نه‌ه فرمویت: ﴿وَأَرْجَلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ پیکانتان تا هه‌ردوو قوله‌پی (بشون) ﴿وَأَرْجَلَكُمْ﴾ به مه‌نسوب (تصنّب) عه‌تف کراوه‌ته سهر ﴿فَاعْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ﴾ واته: ده‌مو چاوتان و هه‌ردوو ده‌ستتان تا ثانیشک و هه‌ردوو پیتان تا قوله‌پی بشون ئیبنونه‌بی حاتم پریوایه‌تی كرده له ئیبنونه‌بی‌سه‌وه که به (أرجلكم)ی خویندونه‌وه و گوتیه‌تی: که پاره‌ته‌وه بز (الغسل) بز شورنده‌که^۶. وه پریوایه‌ت کراوه له عه‌بدوللای كوپی مه‌سعود و عوروه و عه‌تا و عیکرمه و حه‌سه‌ن و موجامید و ئیبراهیم زه‌حاک و سوودی و موقتیلی كوپی حه‌یان و زهری و ئیبراهیمی ته‌میش (التیمی) هر وایان گوتوه^۷. نه‌مه خویندونه‌وه‌یه‌کی دیار و ئاشکرایه له‌سهر پیوستی (وجوب) شورندی

^۱ أبوداود (۸۲/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ أبوداود (۸۸-۸۹/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ عبدالرزاق (۴۴/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۴ فتح الباری (۳۱۱/۱)، مسلم (۲۰۵).

^۵ أبوداود (۸۲-۸۰/۱)، سه‌نه‌ده‌کانی حه‌سه‌نه، پیاوه‌کانی جینی متمانه‌ن، له وینه‌ی نه‌م فرموده‌یه زور هاتوه.

^۶ الطبری (۵۵/۱۰).

^۷ الطبری (۵۴-۵۵/۱۰).

ہر دوو پی، وہک زانایانی پیشینہ گوتویانہ، وہ ئم خویندنه وہیہ کہ بہ کہسر (الخفض) ہاتوہ بؤ
 لہیکہ چوونو گونجانی دہقہ، وہک عہرہ بہکان دہلین: ﴿جُحْرُ صَبُّ خَرِبٍ﴾ وہک ئم نایہ تہیش کہ
 خودای گہورہ ئہ فہ رمویت: ﴿عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ﴾ بہرگہ نہرم ناسک سہوزو پؤشاک
 ئاورئشمن لہ بہریاندایہ۔ (ئہمہ خویندنه وہی ئہ عمہ شو ئیننو ساقب (وثاب) حہ مزہ و کہ سائیہ) ئہمہ لہ
 زمانی عہرہ بیدا دروستہ و دیارو ئاشکرایہ۔

باسی ئو ہر موودانہی کہ ہاتوون لہ ہارہی شورینی ہر دوو پیندا و دہبی ہر بشوری

لہ پیشہوہ فہرموودہ کہی گہورہی موسولمانان عوسمان و عہلی و (پہزای خویان لیبی)
 ئینو عہ بیاس و مہ عاویہ و عہ بدوللای کوی زہیدی کوی عاسیم و میقدادی کوی مہ عدیبہ کریبہ وہ کہ
 پیغہ مہبری خودا (ﷺ) ہر دوو پی شورہوہ لہ دہستنوئژ گرتنیدا جارئ یان دوو جار یان سی جار
 بہ پی پی جیاوازی پیوایہ تہ کانیان۔ وہ لہ ہر دوو سہ حیحہ کہ دا ہاتوہ لہ عہ بدوللای کوی عہ مرہوہ
 دہلئت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) لہ سہ فہرئیکا کہ کردمان دوا کہ وت لیمان، پیمان گہیشت، نوئژ
 تہنگاوی کردبوین (نوئژی عہس) واتہ: وہختہ کہی کہ می مابوو۔ ئیمہیش دہستنوئژمان دہگرت و
 دہستمان دہہینا بہ پیکانماندا، بہ ہر زترین دہنگی بانگہ دہکرد: (بہ باشی و تہواوی دہستنوئژ بگرن
 ہاوار بؤ ئہوانہی قولہ پییان ناشورن لہ ناگر (یان کہ متہرخمی دہکن لہ شورنی پییان))^۱ دیسان لہ
 ہر دوو سہ حیحہ کہ دا ہاتوہ لہ ئہ بوہورہ پیرہوہ^۲ وہ لہ سہ حیحی موسلیمدا ہاتوہ لہ عائیشہ وہ لہ
 پیغہ مہبری خودا وہ (ﷺ) کہ فہرمویہ تی: (بہ چاکو تہواوی دہستنوئژ بگرن ہاوار بؤ ئہوانہی
 کہ متہرخمی دہکن (یان قولہ پییان ناشورن) لہ ناگر) وہ لہ عہ بدوللای کوی حاریسی کوی
 جہزئہوہ (جزہ) دہلئت: بیستم لہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) ئہیفہرموو: (ہاوار بؤ ئہو کہ سانہ قولہ پی و
 ناسکہی (ژیر) پییان ناشورن لہ ناگر)^۳ (واتہ: ئہوانہی کہ پییان باش ناشورن دہچنہ ناو ناگر)
 بہ بیہقی و حاکیم پیوایہ تیان کردوہ بہ سہ نہدی راست۔ موسلیم لہ سہ حیحہ کہ پیدایہ پیوایہ تی کردوہ لہ
 عومہری کوی ختہ تابہوہ: کہ پیوای دہستنوئژی گرت، جیگہی نینؤکیکی لہ پیندا بہ جیہیشت،
 پیغہ مہبری خودا (ﷺ) چاوی پی کہوت فہرموی: (بگہریرہوہ دہستنوئژ کہک باش بگرہ)^۴ بہ بیہقی
 پیوایہ تی کردوہ لہ ئہنہسی کوی مالیکوہ کہ پیوای ہات بؤ لای پیغہ مہبر (ﷺ) دہستنوئژی گرت

۱ الانسان (۲۱).

۲ فتح الباري (۳۱۹/۱)، مسلم (۲۱۳/۱).

۳ فتح الباري (۳۲۱/۱)، مسلم (۲۱۵/۱).

۴ مسلم (۲۱۳/۱).

۵ مسلم (۲۱۵/۱).

به نه ندازهی نینوکیکی له پیئی وازیتهینا نهیشۆرد، پیغه مبهری خودا (ﷺ) پیئی گوت: (بگه پیره وه دهستوێژه کهت باش بگره) ^۱ ئیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له هه ندی له خیزانه کانی پیغه مبهروه (ﷺ) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) پیاویکی بینی نوێژی ده کرد سه ری پیئی بریسکه یه کی (سپیا به کی) پیوه دیار بوو به نه ندازهی په نجایی به (درهم) ناوی به رنه که وتبوو، پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمانی پیکرد دهستوێژه که بگریته وه ^۲ نه بودا وودیش پویایه تی کردوه به لام نه مهی بۆ زیاد کردوه (نوێژه که پیش بکاته وه) ^۳ نه م سه نه ده چاک و به هیزو سه حیهه والله اعلم.

فهرماندان به دست خسته نیو په نهجهکان

له فرموده کهی حورمانه وه (حمران) له عوسمانه وه له شیوازی دهستوێژ گرتنی پیغه مبهروه (ﷺ) که پیغه مبهر (ﷺ) دهستی ده خسته ناو په نهجهکانیه وه ^۴ خاوهنی فرموده کان (السنن) له له قیتی (لقیط) کورپی سه بره وه گوتی: گوتم: نهی پیغه مبهری خودا (ﷺ) باسی دهستوێژم بۆ بکه. فرمووی: (جوانو به ته وای دهستوێژ بگره دهست بخه ره نیتوان په نهجهکانت زۆر چاک ناو پاده ره دهست مه گین (کاتی) که تق به پۆزو بیت) ^۵ (واته: کاتی به پۆزو بوی زۆر ناو پامه دهره دهست).

دهست هینان به سه ره خوفا (الخوف) سونه تیکی نه گۆرو جیگیره

ئیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نهوسی کورپی نه بوئه وسه وه گوتی: پیغه مبهری خودام بینی (ﷺ) دهستوێژی ده گرت دهستی هینا به سه ره نه عله کانیدا پاشان هه لسا بۆ نوێژ کردن ^۶ نه بودا وودیش هه ر پویایه تی کردوه له نهوسی کورپی نه بوئه وسه وه گوتی: پیغه مبهری خودام (ﷺ) بینی به ناو دارو دره ختی خه لکیکدا تپه ری (سباط) میزی کردو دهستوێژی گرتو دهستی هینا به سه ره هه ردوو نه علو هه ردوو پتیدا ^۷ دیسان ئیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له جه ریری کورپی عه بدوللای به جه لیه وه (البجلي) گوتی: من دواي هاتنه خواره وهی سوره تی ما ئیده موسولمان بووم، وه من پیغه مبهری خودام بینی (ﷺ) دواي نه وهی که موسولمان بووم دهستی ده هینا به سه ره

^۱ البيهقي (۷۰/۱)، فرموده یه کی باشه.

^۲ أحمد (۴۲۴/۳)، فرموده یه کی چاک و به هیزو سه حیهه.

^۳ أبوداود (۱۲۱/۱)، فرموده یه کی چاک و به هیزو سه حیهه.

^۴ مجمع الزوائد (۲۳۵/۱)، فرموده یه کی سه سه ن و سه حیهه.

^۵ أبوداود (۱۲۱/۱)، تحفة الاحوذی (۱۴۹/۱)، النسائي (۷۹/۱)، ابن ماجة (۱۴۲/۱)، ترمیزی گوتی: فرموده یه کی سه سه نی سه حیهه.

^۶ أحمد (۸/۴)، فرموده یه کی سه حیهه.

^۷ أبوداود (۱۱۳/۱)، فرموده یه کی سه حیهه.

خوفہ کانیدا تہ نیا تہ حمد خوی ہیناویہ تی. وہ لہ ہر دوو سہ حیجہ کدا ہاتوہ لہ ہہ مماموہ (ہمام) گوتی: جہ ریر میزی کردو پاشان دہ ستنویژی گرتو دہ سستی ہینا بہ سہر خوفہ کانیدا، پیٹی گوترا: نایا تو وا دہ کی؟ گوتی: بہ لئی، پیٹھ مہبری خودام بینسی (ﷺ) میزی کردو پاشان دہ ستنویژی گرتو پاشان دہ سستی ہینا بہ سہر خوفہ کانیدا. تہ عہش گوتی: ئیبراہیم گوتی: تہم فہ رمودہ سہرنجی پاکیشا بوین، چونکہ موسولمان بوونی جہ ریر دوی ہاتنہ خواروہی سورہتی مائیدہ بوو. تہمہ وتہی موسلیمہ. وہ بہ دہماق دہم (التواتر) ہاتوہ لہ پیٹھ مہبری خوداوہ (ﷺ) بہ کردارو گفتار لہ سہر بہردہ وامی دہست ہینان بہ سہر خوفدا لہ لایہن پیٹھ مہبروہ (ﷺ).

فہرماندان بؤ تہ یہم کردن لہ کاتی نہ بونی ناوداو بؤ نہ خوشی

خودای مہزن تہ فہ رمویت: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَأَطْهَرُوا﴾ تہ گہر تووشی لہش پیسی بوون، خوتان پاک بکہ نہوہ. تہ گہر نہ خوش یان ریویار بوون یان یہ کیکتان لہ سہر پیش ناو دیتوہ یان لہ گہل ژنان وہ یہ ک کتو تنو دہستان بہ ناو نہ گہشت، بہ توژی پاکی سہر زوی دہم و چاوو دہستہ کانی خوتان بہہ نوون (توزاوی کن) تہمانہ ہموو لہ تہفسیری نایہ تہ کی سورہتی نیساندا لہ پیشوہ باسی لیٰ کراوہ، پیویست ناکات لیڑہدا دوویارہی بکہ ینہوہ ہوی ہاتنہ خواروہی نایہ تی تہ یہ مومیشمان ہہر باس کرد. بوخاری و موسلیم لہ ہر دوو سہ حیجہ کدا پروایہ تیان کردوہ لہ عائیشہوہ گوتی: لہ گہل پیٹھ مہبری خودادا (ﷺ) کہ لہ سہ فہر نکدا دہ چووی ہتا گہشتینہ بہیدا (یا) (ذات الجیش) لہوی ملوانکہ کہم پچراپوہ، پیٹھ مہبر (ﷺ) و ہستا بؤ تہوہی بیدوزینہوہ، خہ لکہ کیش و ہستان، لہو جینگہ یہشدا نہ ناو ہہ بوو نہ خوشیان ناویان پی بوو، خہ لکہ کہ چوون بؤ لای تہ بوہ کر گوتیان: نابینی عائیشہی کچت چی کرد؟ پیٹھ مہبری خواو (ﷺ) تہو خہ لکہی لیڑہ و ہستاندوہ (بہند کردوہ) نہ لہ سہر ناویکین و نہ ناویکیشمان پیٹھ؟ تہ بوہ کر ہاتو لہو کاتہدا پیٹھ مہبر (ﷺ) سہری خستبوہ سہر رانم و خوی لیٰ کہ تہبوو، گوتی: پیٹھ مہبرو (ﷺ) تہو خہ لکہت بؤ لیڑہدا گیر داوہ، نہ شوینہ کہ ناوی لیٹہ و نہ ناویان پیٹھ؟ عائیشہ گوتی: تہ بوہ کر زؤر سہر نہشتی کردم (چہندہ خوا حہز بکات) خیرا خیرا سیخورہی دہدا لہ کہ لہ کہم منیش لہ بہر تہوہی سہری پیٹھ مہبر (ﷺ) لہ سہر رانم بوو نہ دہ جولام، کہ رؤژ بوہوہ ہہ لسا ناو نہ بوو بؤ دہ ستنویژ گرتن، ہہر بؤیہ خودای گہورہ نایہ تی تہ یہ مومی نارده خواروہوہ کہ خودای گہورہ تہ فہ رمویت: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى

الصَّلَاةِ فَاعْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ تہی تہوانہی باوہ پتان ہیناوہ تہ گہر ہہ لسان بؤ نویژ کردن دہم و چاوتان بشوون (تا کڑتایی نایہ تہ کہ) ہہموو تہ مومیان کرد. نوسہیدی کورپی حوزہیر (أسید بن

۱ احمد (۳۶۲/۴)، فہرمودہ یہ کی حسہنہ.

حجیر) که یه کتیک بوو له نه قبیبه کان گوتی: ئه ی بنه مالہ ی ئه بو به کر: ئه مه یه که م به ره که ت نیه که خودا به هوی ئیوه وه پی پی داوین. عائیشه گوتی: کاتی وشتره که مان هه لسا ملوانکه که م له ژیریا بوو نوزیمان وه.^۱ پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ﴾ خودا نایه وی بتانخاته تنگانه وه. له بهر ئه وه ئاسانکاری بۆ کردوین و گرانیه نه کردوه له سه رتان به لکو ته یه مومی بۆ حلال کردن له کاتی نه خو شیداو نه بونی ئاودا، بۆ ئه وه ی ئاسانکاریتان بۆ بکات و بهر به زه یی خو یتان بخت. خستویه تیه جیگه ی ئاو مه گه ر له هه ندی پوه وه نه بی وه که له پیشه وه پوهن کراوه ته وه. له کتیبی (الاحکام الکبیرا) باس کراوه. وه نه فرمویت: ﴿وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ به لام ده یه ویت خاوینتان بکات وه وه به ته واوی چاکه تان ده ریاره بکات، به لکو شوکرانه بژیر بن. له سه ر ئه وه هه مو ئاسانکاری و سوژو به زه یی و لیبوره ییه به رانه رتان ده یکات.

دوو عای دوا ی ده ستنویژ گرتن

فرموو ده هاتوه بۆ هه ئنان له سه ر پارانه وه دووعا کردن له دوا ی ده ستنویژ گرتن، هه تا ئه وه که سه ی که پی پی هه لده سی خودا له ریزی پاک و خاوینته کان دینا ون به پی پی ئه وه نایه ته پیروژه که فرمویه تی. وه که نیعامی ئه حمه دو موسلیم و خاوه ن فرموو ده کانی تریش پیوا به تیان کردوه له عوقبه ی کوپی عامیره وه گوتی: نیعه وشترمان به ختو ده کرد، نۆره ی من هات و ئیواره یه که گتیرامنه وه بۆ مۆلکه که یان، گه یشتم به پیغه مبه ری خودا (ﷺ) به پیوه راوه ستا بوو قسه ی بۆ خه لک ده کرد، گه یشتم به قسه یه ی که نه یه فرموو: (هیچ موسولمانیک نیه که ده ستنویژ بگری و به باشی بیگریت، پاشان هه لسی و دوو پکات نۆیژ بکات، به دل و به گیان له ناو نۆیژه که یدا بیت، مه گین به هه شت مسۆگه ر ده بیت بۆی) گوتی: منیش گوتم: ئای ئه م مژده یه چه ند خو ش بوو، له و کاته دا له بهر ده ستندا که سیک گوتی: من چاوم لیت بوو که ئیستا هاتی، پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (هه ر یه کتیک له ئیوه ده ستنویژ بگریت، به باشی و به ته واوی ده ستنویژه که ی بگریت، پاشان بلی: (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً عبده ورسوله) ئه وه هه ر هه شت ده رگا که ی به هه شتی بۆ ده کرتیه وه له کامیان بیه ویت ده چیته ژوره وه.^۲ وته که وته ی موسلیمه.

^۱ فتح الباری (۱/۲۱۸).

^۲ أحمد (۱۵۳/۴)، مسلم (۲۰۹/۱)، ابوداود (۱۱۸/۱)، النسائی (۹۲/۱)، ابن ماجه (۱۰۹/۱).

ريزو گه وره يى ده ستونيز

مالك پويوه تى كردوه له شه بوهوره يروه كه پيغه مبهري خودا فرمويه تى: (نه گه ر به نده ي موسولمان (يا باوه پدان) ده ستونيزى گرت، ده م چاوى شورد، هر گونا هيك به چا و كرديه تى له گه ل ناوه كه دا ده پوات، يا له گه ل دوا تنوكى ناوه كه دا. نه گه ر ده سته كانى شورد هه موو شه و گونا هانه ي به ده ستي كرديه تى له گه ل ناوه كه دا ده پوات، يا له گه ل دوا تنوكى ناوه كه دا، نه گه ر قاچه كانى شورد شه و گونا هانه ي به قاچانه ي بوى چوه له گه ل ناوه كه دا ده پوات، يا له گه ل دوا تنوكى ناوه كه دا، هه تا پاك ده بيتوه له گونا ه).^۱ موسليميش پويوه تى كردوه^۲ موسليم له سه حيه كه دا له شه بو ماليكى شه شعريوه پويوه تى كردوه كه پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تى: (پاك و خاوينى به شيكى ثيمانه (الحمد لله) ته رازو بې ده كان (سبحان الله و الحمد لله) نيوانى ناسمانه كان و زهوى پې ده كه ن، نويز پوناكى به، خير كردن راستى نيمان و گوپرايه لى بى خوا سه لماندنه، نارام گرتن پوئشانى به، قورئانيش به لگه به بۆت يان له سهرت، خه لكى هه موويان به يان يان زوو ده پوئ خويان ده فرؤشن به وهش يان خوى پزگار ده كات يان خوى تيا ده بات)^۳ وه له سه حيه موسليدا هاتوه له نيينوعومره وه گوتى: پيغه مبهري خودا فرمويه تى: (خودا خيرى (سه ده قه ي) مالى به ناهق به ده ست هاتوو وه رنا گيريت، وه نويزى بى ده ستونيزيش وه رنا گيريت)^۴.

﴿وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّا اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۷﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَتَآنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۸﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿۹﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿۱۰﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ مُّشْكُونَ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۱﴾﴾

^۱ الموطأ (۳۲/۱)، فرموده يه كه سه حيه.

^۲ مسلم (۲۱۵/۱).

^۳ مسلم (۲۰۲/۱).

^۴ مسلم (۲۰۴/۱).

وهبیر هیئانه وهی چاکه ی خودا له ناردنی په پیام و نایینی نیسلا م

خودای مزن چاکه ی خوی وهبیر بنده خاوه ن باوه په کانی خوی ده مینیتته وه که نم ناینه پیروزه ی
بؤ ناردون و کردویه تی به به رنامه ی ژیانیان، نو پیغه مبه ره به پریزه ییشی بؤ په وانه کردون و به لئینی شی لی
وهرگرتون که په یمانی بده نی که شوینی بکه ون و یارمه تی بده ن و پشتیوانی لی بکه ن، هه لسن به
جیبه جی کردنی فرمانی خودا و ناینه که ی بلاو بکه نه وه، نه فرمویت: ﴿وَأذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

وَمِثْقَةَ الْأَلَدِيِّ وَانْفَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾ نه و چاکه یه له بیر مه که ن که خودا ده رباره ی
کردون و نه په یمانه تان له بیر بی که له گه ل خواتان به ستوه و گوتوانه: بیستمان و به فرمانین. نه مه
نه و په یمانه یه که به ستبویان له گه ل پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له کاتی موسولمان بونیاندا وه ک گوتیان:
په یمانان دا به پیغه مبه ر (ﷺ) له سر گوپریه لی و ملکه چی له خوشیمان و له ناخوشیماندا، با
فرمانه واکانیش هه ندی له مافه کانی به رن بؤ خویان، په یمانان دا که مملانی نه که ن له گه ل که سی که

شایسته ی فرمانه وایی بیت، خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا
بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ده ی چیتانه باوه پ ناکه ن به خودا؟ که چی پیغه مبه ریش داواتان لی
ده کات. تا به په روه ردگاری خوتان باوه پ بینن، نه گه ر باوه پتان هه بی نئوه په یمانتان پیداره. عه لی
کری نه بوته لحه پریوایه تی کردوه له نینوعه بیاسه وه: نه مه وه بیره مینانه وه یه که بؤ خووله که کان بؤ نه و
به لئین و په یمانانه ی که لییان و هرگیرا که شوین موحه مه د بکه ون و (ﷺ) ملکه چ بن بؤ په یامه که ی.

پاشان خودای مزن نه فرمویت: ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ له خواش بترسن. نه مه جه خت کردنه وه و هه لنانه
له سر پابه ند بوون به له خوا ترسیه وه له هه مو کات و ساتیکدا، پاشان ناگاداری کردون که ناگای له و
شتانه یه دیت به ناو دلیندا له نه پینی سرته ی دل و نه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِم بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ هه رچی
له ناو دلپشتاندا بی ده یزان.

فرمانندان به پابه ند بوون به دادوره وه

خودای گوره نه فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُفُورًا قَوْمِينَ لِلَّهِ﴾ نه ی گه لی خاوه ن باوه پان
بؤخوا راست و دروست بن، واته: له به ر په زامه ندی خودا هه قبیژ بن، نه ک له به ر خه لک و ناویانگ
ده رکرن ﴿شُهَدَاءَ بِالْقَسْطِ﴾ به دادگری شایه تی بده ن نه که به سته م و زور، له هه ردو سه حیحه که دا
هاتوه له نوعمانی کوری به شیروه که گوتویه تی: باوکم خه لاتیک ی کردم. دایکم که عه مره ی کچی

الحديد (۸).

په واحة بوو گوتی: رازی نایم هه تا پیغه مبهری خودا (ﷺ) شایه تی نه دات له سهری هیندای بقی لای پیغه مبهری (ﷺ) تا شایه تی بقی بدات له سهر خلاته کم فرمووی: (نایا هموو منداله کانت خلات کردوه وهک نهو) گوتی: نه خیر، فرمووی: (له خوا بترسنو دادوهی بکن له نیوان منداله کانتاندا) وه فرمووی: (به پاستی من شایه تی نادهم له سهر ستم) باو کم گه پایه وه و نهو خلاته تی گه پانده وه. خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَدْلُوْا اَوْ اَعْدِلُوْا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى﴾ دوزمنایه تی و قینی کومه لیک هه لتان نه نی به هه قانته په فتار نه کهن. به یه کسانوی بی جیوازی له گه ل خه لکدا په فتار کردن ده بیته هوی زیاتر نزیک بونه وه له خو پاریزی. واته: دادگر بن چونکه نه وه ده بیته هوی زوتر نزیک بونه وه له خوا ترسی تا وازلیه پستانی. پاشان نه فرمویت: ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ﴾ له خواش بترسن چونکه له هر کاری نیوه ده یکن خودا ناگاداره. واته: بهو زوانه له و کارانه ی که نیوه کردوتانه ناگاداره و پاداشستان نه داته وه، چاکه به چاکه و خراپه ییش به توله لی سندن، هر بویه دوی نه وه نه فرمویت: ﴿وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّ اَجْرٌ عَظِيْمٌ﴾ نهو که سانه ییش باوه پدارو ناکار چاکن خودا به لینی پیداون که له گونا هیان ده بوری و پاداشتیکی زور گه وره شیان پی ده به خشی، که به هه شته که به زه بیه که له لاین خوی وه به ران بهر عه بده کانی. چونکه به کرداری خویان نهو به هه شته وه دهس ناهینن به لکو به چاکه و فزلی خودا خویه تی. هر چه نده هکاری گه یشتن بهو به زه بیه کرداره کانیانه. خودا خوییش نهو کردارانه ی کردوه به هکاری بقی به ده سته پستانی نهو سوزو به زه بی و پیزو لیبوره بی و په زامه ندیه ی خوی. هه مو شتی هر خوی ده یکات و هر بقی نه ویشه، سوپاس و ستایش هر بقی نه وه. پاشان نه فرمویت: ﴿وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بَآٰتِنَا اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ﴾ نهوانه ش که خوانه ناس بوون و نیشانه کانی نیتمه یان به درو زانی، گشتیان هاوهلی ناگرن. نه مه ییش هر له دادگه ری له کارزانی و بپاری خویه تی که ستم و ناهه قی تیا ناکات. وه هر نه ویش دادوه ریکی پیک و پاست و له کارزان و زور به توانیه.

دهست نه گه یشتنی خوانه ناسان به موسولمانان به هر دیه که له لاین خوداوه

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَیْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَّبْسُطُوْا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ﴾ نهی گه لی خاوهن باوه پان، نهو چاکه تان له بی

نه چنی که خودا دهر باره ی کردن. که نه و کاته کژمه لیک له دوزمنه کانتان ویستیان ده ستریزیتان بق
 بکن، خودا وای کرد که نه وان ده ستیان پیتان نه گات. عه بدو په زاق پیوایه تی کردوه له جابیره وه که
 پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له شوینیکدا دانیش. خه لکه که پیشی بلوره یان کردو خویان خسته ژیر سیبهری
 دره خته به رزو گه وره کان، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) چه که که ی به دره ختیکدا هه لواسی پیوایکی عه ره بی
 ده شته کی هات بق شمشیره که ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه لگرت و هه لی کیشا و پاشان به ره و پووی
 پیغه مبه ری کرده وه و گوتی: کی له من ده تپاریزی؟ فه رمووی: (خودای خاوه ن ده ستلات و به توانا)
 پیاو ه عه ره به ده شته کیه که دوو جار سی جار گوتی: کی له من ده تپاریزی؟ پیغه مبه ریش نه یفه رمووی:
 (خودا) گوتی: پیاو ه عه ره به ده شته کیه که شمشیره که ی کرده وه به لیلانه که یدا. پیغه مبه ر (ﷺ)
 هاوه له کانی بانگ کردو دهنگو باسی عه ره به ده شته کیه که ی بق گپانه وه، پیاو ه عه ره به که له
 ته نیشتی دانیشتبوو، پیغه مبه ر (ﷺ) سزای نه دا، فه تاده ییش هه ر به م شیوه یه باسی ده کات، که
 کژمه لی له عه ره به کان ویستیان پیغه مبه ری خودا بکوژن (ﷺ) نه م پیاو ه عه ره به ده شته کیه یان نارد
 بیکوژی نه م نایه ته ی هیناوه و وای لیک داوه ته وه: ﴿هَٰمُنُوْا اَۤذْکُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَیْکُمْ اِذْ هُمْ قَوْمٌ
 اَنۡ یَّبْسُطُوْا اِلَیْکُمْ اَیْدِیْہُمْ﴾^۱ به سه رهاتی نه م عه ره به ده شته کیه (که غه وره سی کوپی حاریسه)
 (غورث بن الحارث) له فه رمووده ی سه حیچدا هاتوه^۲ موحه مبه دی کوپی نیسحاقی کوپی یه سارو
 موچامیدو عیکرمه و که سانی تریش ده لین نه م نایه ته له باره ی به نی نه زیره وه (بني النضیر) هاتوه ته
 خواره وه کاتی که ویستیان ده ساره که (الرص) بخن به سه ر پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتی هات بق
 لایان تا یارمه تیان بدات له خوینی (دبہ) عامیره کاند، که عمری کوپی جه حاشیان (جحاش) کردبوو
 به وه کیل له و باره یه وه. فه رمانیان پیدابوو به و کاره هه لسی و پیغه مبه ر (ﷺ) له ژیر نه و دیواره دا
 دانیشینی و له لای کز ببینه وه و نه و ده ساره له سه ریه وه بخریت به سه ریدا، خودای گه وره پیغه مبه ری
 (ﷺ) ناگادار کرد له وه ی که گه ره کیانه بیکن پیغه مبه ر (ﷺ) گه پایه وه بق مه دینه، هاوه له کانیشی
 شوینی که و تن، خودای گه وره له سه ر نه وه نه م نایه ته ی نارد ه خواره وه. پاشان خودای مه زن
 نه فه رمویت: ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَعَلَى اللّٰهِ فَلِیَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ﴾ هه ر له خوا بترسن، سا هه ر که سی باوه پی
 به خودا هه یه، خوی هه ر به خودا بسپیری. واته: هه ر که سی خوی به خودا بسپیری، خودای به سه بق
 هه ر شتی^۳ بیه ویت بیکات خودا ده پیاریزی له خراپه ی خه لکی. پاشان خودای گه وره فه رمانی دا به

^۱ عبدالرزاق (۱/۱۸۵)، فه رمووده یه کی سه حیچه.

^۲ البخاری (۴۱۳۵/۴۱۳۶/۴۱۳۹).

پیغمبر (ﷺ) که زوو بجیته سه ریان، پیغمبر (ﷺ) که ماروی دان هتا خویمان دا به دهسته وه

دهری کردن.

﴿وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿۱۲﴾﴾
 ﴿فِيمَا نَقَضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَسِيئَةً يَجْرِفُونَ كَلِمَةً عَنْ مَوَاضِعٍ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا دُكِّرُوا بِهِ. وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِبٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْتَفِ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۳﴾﴾
 ﴿وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَرْنَاكَ أَجْدَانًا وَمِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا دُكِّرُوا بِهِ. فَأَعْرَضْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنْفِئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿۱۴﴾﴾

به لئینی نه هلی کتیبو نه فرین لیگردنیان له سه ر شکانندی؛

کاتی خودای مهن فرمانی دا به بنده خاوهن باوره کانی که پاریزگاری له و به لئینو په یمانه بکن که خوی لئی وه رگرتون له سه ر زمانی بنده و پیغمبری خوی موحه مه د (ﷺ) وه فرمانیشی پیگردن له سه ر هق هلسن و شایه تی راست و دروست بدن، وه نه و چاکه دیارو نه دیارانه شی وه بیر هینانه وه له وهق و شاره زاییه که پئیمایی کردوون بوی. پاشان باسی نه وه یان بز دهکات که چون نه و به لئینو په یمانه ی له وه که سانه ی پیش نه وان وه رگرتوه له نه هلی هه ردو و کتیبه که: جووله که وه مسیحیه کان، کاتی به لئینو په یمانه کانیان شکاند، وه به نه فرینی خوی خسترو دهری کردن و دووری خستنه وه له خوی، په رده یشی هینا به سه ر ده کانیا ندا و شاره زانه بوون و نایینی راستیان وه رنه گرت. که نه وه زانستی به سوود و ناکاری چاکه. خودای گه وره نه فره مویت: ﴿وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ

مِیْثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا﴾ خودا له گه ل به ره ی نیسرانیلدا په یمانی به ست، هه ره له خویمان دوازه که سمان بز سه رۆک هه لبارد. واته: بوونه به رپرس له باتی هوزه کانیان بز په یمان وه رگرتن له سه ر گوپرایه لی و ملکه چی بز خوداو پیغمبره که ی و کتیبه که ی. موحه مه دی کوری نیسحاق و ئیبنوعه بباس و که سانی تریش باسیان کردوه نه مه له وه کاته دا بووه که موسا

(سه لامي خواى لیبی) رۆیشت بۆ شه پى ژۆرداره كان، خودای مه زن فرمانی پیدای که سه رکرده كان دانى. له سه ره هۆزى سه رکرده يه كه له خۆيان دابنى.

سه رکرده كانى يارمه تيدره كان (الانصار) له شهوى عهقه بهدا

هر به و شتوه يه ش كاتى پيغه مبه رى خودا (ﷺ) په يمانى وه رگرت له نه نساريه كان له شهوى عهقه بهدا كه هاتبوون له دوانزه سه رکرده: سيانيان له نه وسيه كان بوون كه بريتى بوون: ئوسه يدى كوپى حوزه يرو (أسيد بن الحضير) سه عيىدى كوپى خه يسه مه و پيغاعه ي كوپى عه بدولموزير و يقال بدله: أبو الهيثم بن التيهان (په زاي خواى لیبى) وه نۆ كه سيش له خه زره ج كه بريتى بوون: له نه بوئه مامه نه سه عدى كوپى زوراره و سه عدى كوپى په بيغو عه بدوللاى كوپى په واحه و پافيعى كوپى ماليكى كوپى عه جلان و به رانى كوپى مه عرورو عوباده ي كوپى سامت و سه عدى كوپى عوباده و عه بدوللاى نيبنووعه مرى كوپى حه رام و مونزيرى كوپى عه مرى كوپى حونه يس (په زاي خويان لیبى). كه عى كوپى ماليك له شيعر ئيكيدا باسى كر دوون. وهك چۆن نيبنوئيسحاق په حمه تى خواى لیبى هيناويه تى^۲ مه به ست ليتره دا نهويه كه نه مانه سه رکرده بوون (نقباء) به سه ره هۆزه كه يانه وه، بۆ نه وه ي نه وه فرمانه نى پيغه مبه ره ئيدات پييان راگه يه نيئت. هر نه وانه بوون كه به لئين و په يمانه كانيان نه دا له بره تى هۆزه كه يان به پيغه مبه رى خودا (ﷺ) له سه ره گوپرايه ئى و ملكه چى بۆ فرمانه كانى.

خودای مه زن نه فه رمويت: ﴿وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي﴾

خودا فه رموى: به راستى من له گه ل ئيوه م، نه گه ر ئيوه له سه ره نويزو زه كات دان هه ميشه به رده وم بن و بپرواشتان به پيغه مبه ره كانم بييت. واته: يارمه تيتان نه ده م و پاريزگاريتان ئى ده كه م و ناگام ليتانه، نه گه ر بپروا به يئن به و پيغه مبه رانه ي كه نيگاتان بۆ ده هينن له لايه ن منه وه و

﴿وَعَزَّزْتُوَهُمْ﴾ پريزان بگرن و يارمه تيان بده ن و پشتگيريان ئى بكن له سه ره نه وه وه قه و ﴿وَأَقْرَضْتُمُ

اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا﴾ وه مالى خوتان به ده سته وا (قه رن) بده ن به (به نده كانى) خودا به شتوه يه كى

چاكو جوان، واته: مال به خشين له پى خوداو له به ر په زامه ندى خودا ﴿لَأُكْفِّرَنَّ عَنْكُمْ

سَيِّئَاتِكُمْ﴾ منيش كاره خراپه كانتان ده سه رمه وه و چاوپوشيتان ليده كه م و تو له تان ئى ناسيتم.

﴿وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ ده تانخه مه ناو باغاتيك جواريان به به ردا بپروا.

واته: وه وه ي ليتان قه ده غه بووه پيتان نه ده م و ئاره زوه كانتان بۆ به دى ده هينم.

الطبري (۱۱۳/۱).

ابن مشام (۸۶/۲-۸۷).

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾
 ہرکہ سیشستان لو لاپئی خوانہ ناسی بگریتہ ہر (با بزانی) کہ لہ راستہ پی لایداوہ. واتہ: ہرکہ سنی
 سرپیچی لہم پہیمانہ بکات دوی بہستن و توندو تول کردنی و سرپیچی لی بکات و وہ کہ سنی کہ ہر
 پہیمانی نہ دابی و ہلسوکہ و بکات، نہ وہ لہ راستہ پی پوونہ لایداوہ و بہرہ و گومرایی پؤشتوہ،
 پاشان خودای گہرہ باسی نہ و سزایہ دکات کہ تووشیان بوہ لہ سر سرپیچی کردنیان و شکاندن
 نہ و بہ لئین و پہیمانہ ی کہ وا دابوویان نہ فرمویت: ﴿فِيمَا نَقُضِيهِمْ مَيِّثَقَهُمْ لَعْنَهُمْ﴾ نہ وسا لہ سر
 پہیمان شکاندنیان و بہر نہ فرینی خومان خستن. واتہ: دورمان خستنہ وہ لہ حق و لہ پی پاس
 تہرمان کردن ﴿وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً﴾ بہ تہ وای دلرہ شمان کردن. ہیج نامؤزگارہ ک کاری لی
 نہ دکردن لہ بہر دلرہ شی و دلرہ قیتان ﴿يَحْرِقُونَ الْكَلِمَةَ عَنِ مَوَاضِعِهِ﴾ قسہ کانی ناوہ پؤکی
 پہیمانہ کہ یان لہ جیی خوی گوری. واتہ: بیرو پؤچونیان تیکچوویو. ہلسوکہ و تیان بہرانبہر
 نیشانہ کانی خودا خراب بو. کتیبی خویان بہ نارہ زوی خویان لی کہ نہ دایہ وہ و مانای تریان بق دادہ نا.
 بہ پیچہ وانہ ی نہ وہ ی کہ خودا رہ وانہ ی کردبوو. شتی وایان بہ دہمی خوداوہ دکوت کہ
 نہ یفرمویو، پہنا بہ خوا لہ کارہ یان. ﴿وَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ نذر لہ وانہ ی کہ فیری نہ وان
 کرا بو، لہ بیر خویان بردبوہ وہ، خویان شتیان لہ جیی دانا بو: واتہ: کاریان بہ و کتیبہ نہ دکردو
 حزیان لئی نہ بوو. ﴿وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ﴾ ہہ تا نیستاش (وہ دکہ بینی) خہ یانہ تکاریان
 ہر ہہ یہ مہ گین کہ می کہ لہ ناویاندا. واتہ: ہر خہریکی فیل کردن و خہ یانہ ت کردن لہ خوت و
 ہا و لہ کانت. مواہیدو کہ سانی تریش گوتیان: مہ بہ ست پی ہ و لدانیان بوہ بق کوشتنی پیٹہ مہری
 خودا (ﷺ)، ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ﴾ سا تو چاویان لی بیوشہ و بیانہ خشہ. نا نہ مہ یہ سرکہ و تن و
 زال بوونی راستہ قینہ. وہ کہ ہندئ لہ زانایانی پیشینہ دہ لئین، وا ہلسوکہ و ت لہ گہ لدا نہ کردن کہ
 سرپیچی فرمانی خودایان کرد لہ بارہ ی خوتہ وہ، بہ و شیوہ یہ ی کہ فرمانی خودای تیا بہ جی بینی،
 نا بہ و شیوہ یہ خوشہ ویستی لہ نیوانیاندا دروست بوو لہ سر ہق کڑبوونہ وہ، سا بہ لکو خودا
 شارہ زایان بکات. ہر بویہ خودای گہرہ نہ فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ بیگومان خودا
 چاکہ کارانی خوش دہ ویست. یان: چاویوشی کردنت دوی نہ و خراپہ ی بہرانبہر ت کردیان، کاریکی

چاکه و خودا پیتی خۆشه. قه تاده گوئی: ئەم ئایه ته: ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَأَصْفَحْ﴾ نه سخ بوته وه بهم ئایه ته که نه فرمویت: ﴿قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾، شه پر بکن له گه ن ئهوانه ی که بپوا ناهینن به خودا به پۆژی قیامهت.

په یمانێ مه سیحیه کان و له بیر چوونه وهی ئەو په یمانیه یان و نه نجامه که ی

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِيْٓمْ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ﴾ په یمانمان له وه که سانه شه وه رگرت که گوئیان: ئیغه مه سیحین. واته: په یمانمان له وه که سانه وه رگرت که خویان به مه سیحی ده زانن و شوینی عیسی کورپی مه ریهم (سه لامی خوی لیبی) ده زانن، به لام وا نه بوون. ئیغه به لێن و په یمانمان ئی وه رگرتن که شوین موحه ممد (ﷺ) بکه ون و یارمه تی بده ن و پشتگیری ئی بکن، شوینی ئەو په وشته ی ئەو بکه ون که بپوا بوونه به هه ره مو ئه و پیغه مبه رانه ی خودای گه وره په وانه ی کردوه بۆ خه لکی سه ره زه وی. به لام ئەوان وه ک جووله که کانیان کرد، دژی په یمانکه وه ستان و به لینه که یان هه لوه شانده وه، له به ره ئه وه یه خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَسَأَوْا حَظًا مِمَّا دُكِّرُوا بِهٖ فَاغْرَبْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ اِلٰٓى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ﴾ خویان له چه ند شتیکی لادا. ئیتر ئیغه یه ش کاریکمان کرد، شه پر ئاژاوه له نیوانیان به رده وام بی هه تا پۆژی قیامهت. وه کۆمه له کانی تری مه سیحیه کان هه تا ئیستا به رده وام هه ره خه ریکی شه پر ئاژاوه ن له نیوان خویاندا، ئەم ئه وی تر به خوانه ناس داده ئی و نه فرین له یه کتری ده کهن، هه ره ده سه و کۆمه ئی ئه وی تر بی به ش ده کات وازی ئی ناهیننی بچپته ناو کلێسا که ی. مه لکیه (الملکیه) یه عقوبی به خوانه ناس سه یر ده کات و کۆمه ل و ده سه کانی تریش هه روه ها. نه ستوریه و ئاریوسییه ش (النسطوریه و الأریوسییه) هه ره کۆمه ل و ئه وی تر به خوانه ناس ده زانی له م دنیا و له پۆژی قیامه تیشدا. پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ به و زوانه ش خودا ئاگاداریان ده کات له و کارانه ی وا ده یان کرد. ئەمه ترساندن و هه ره شه یه کی زۆر توندو تیژه بۆ مه سیحیه کان له سه ره ئه و درۆیانه ی که ده یان کرد به ده می خودا و پیغه مبه ره که یه وه. له وه ی داویانه پال خودای مه زن که دوورو پاک و بی عه یبه له و قسانه ی ئەوان. که فه رزه ندو هاوسه ریان بۆ دانا بوو، خودای مه زن تا کو ته نیایه و بی نیازه له هه مو شتی و که س له و نه بووه و ئه ویش له هه یچ که س نه بووه و هه رگیز هه یچ که سیش نه یوانیوه هاوتای بیته.

﴿يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يٰبِيْنَٓ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ وَيَعْقُوْا عَنْ كَثِيْرٍ قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُوْرٌ وَّكُتِبْ تُمِيْنٌ ﴿١٥﴾

يَهْدِيْ يَدَ اللّٰهِ مِنَ اللّٰهِ مَنْ اَتٰبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلٰمِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلَى صِرٰطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿١٦﴾﴾

پوون کردنه وی راستی به هوی پیغه مبرو (ﷺ) قورئانه وه

خودای مه زن باسی خزی دهکات، که هر نو پیغه مبروی خزی موحه ممدی (ﷺ) ناروده به پئی نیشاندرو نایینی راست و دروست بو خه لکی سهر زهوی، به عه ره بو عه جه م و خوینده وارو نه خوینده واریه وه. ره وانهی کرده به نیشانهی ناشکراوه ناهق له پوپوچ جیا بکاته وه وک نه فرمویت: ﴿يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يٰبِيْنَٓ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ وَيَعْقُوْا عَنْ كَثِيْرٍ﴾ نهی نه هلی کتیب، بیگومان نه وهی که هاتوته لاتان پیغه مبروی کی نیمه، زقر له و مه به ست و باسو خواسهی که نیوه له کتیبی خوتاندا شار دبو تانه وه، نه و بتانی درده خات و لیتانی ناشکرا دهکات و له زوریشی واز دینی. واته: نه و شتانه ناشکرا دهکات که گرپو تانه و ده ستکاریان کرده و به ناره زوی خویان لیکیان داوته وه و درویان به دم خاوه هه لبه ستوه له کتیبه که یاندا. حاکیم له موسته دره که که بیدا (المستدرک) پویاوتی کرده له نیبوعه بیاسه وه گوتی: هر که سی بروای نه بویی به برده باران (الرجم) نه وه بروای به قورئان نه بوه، به لام نه و که سه به خزی نازانی. خودای گه وره نه فرمویت: ﴿يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يٰبِيْنَٓ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ﴾ به رده باران (الرجم) به کیك بووه له و شتانه که شار دبو یانه وه^۱ فرموده به کی حه سه نه. پاشان خودای گه وره باسی قورئانی پیروز دهکات که ره وانهی کرده بو پیغه مبره به ریزه که ی (ﷺ) نه فرمویت: ﴿كَثِيْرٌ قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُوْرٌ وَّكُتِبْ تُمِيْنٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِيْ يَدَ اللّٰهِ مِنَ اللّٰهِ مَنْ اَتٰبَعَ رِضْوَانَهُ

سُبُلَ السَّلٰمِ﴾ له لای خوداوه پووناکوی و کتیبکی پوون و ناشکرا هات لاتان. به و کتیبه (که قورئانه) خودا نه وانهی شوینی ره زای نه و ده که ون ده خاته سهر پئی هیمنی. واته: پئی پزگاری و ناشتی و پیره وه کانی خورپاگری. ﴿وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلَى

^۱ الحاکم (۳۵۹/۴)، فرموده به کی حه سه نه.

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۶﴾ وه به ئیزنی خوی له تاریکی ده‌ریان دینی و به‌ره و پووناکیان ده‌بات و ږنگی راستیان نیشان نه‌دات. واته: له تیاچوون ږگاریان ده‌کات و ږنگی راست و دروستیان بۆ پوون ده‌کاته‌وه، شته خرابه‌کانیان ئی دور ده‌خاته‌وه، شته باشه‌کانیان بۆ وه‌ده‌ست دینی، له گومرایی ده‌یانپاریزی و پینمایان ده‌کات بۆ چاکترین ژبان.

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ، وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۷﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّونَهُ ۚ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿۱۸﴾﴾

شهریک دانای مسیحیه‌کان بۆ خوداو خوانه‌ناسیان

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾ ﴿نه‌وه که‌سانه‌ی که‌ گوتویانه: هر خودا خوی مسیحی کوهی مه‌ریه‌مه له دجین وه‌رگه‌راون. خودای که‌وره خوی رایگه‌یانده‌وه و باسی له دین ده‌رچوونی مسیحیه‌کانی کردوه له‌وه‌دا که‌ گوتویانه عیسای کوهی مه‌ریه‌م (که‌ به‌نده‌یه‌که‌ له‌ به‌نده‌کانی خوداو دروستکراویکه‌ له‌ دروستکراوه‌کانی) خودایه، خودای که‌وره پاک و بی‌عه‌یبه‌ له‌ و قسانه‌ نه‌وانه‌ ده‌یلین، پاشان تواناو ده‌سته‌لاتی خوی ده‌کات به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا ده‌کات و هه‌موو وان له‌ ژیر ده‌سته‌لات و توانای به‌هیزی نه‌ودا، ﴿قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ، وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾ بلس: نه‌گه‌ر خودا مه‌یلی لیبی مسیح و دایکی مسیح هه‌رچی له‌ زه‌ویدا هه‌یه‌ له‌ ناو به‌ری کئی ده‌ستی وه‌به‌ر ده‌مینا؟ واته: نه‌گه‌ر نه‌وه‌ی بیویستایه، کئی ده‌یتوانی پی ئی بگریت، یان کئی ده‌یتوانی نه‌وه‌ی پی بگوه‌ی. پاشان نه‌فرمویت: ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ خاوه‌نیه‌تی نه‌م ناسمانان و زه‌مینه‌ هر خودایه و چی مه‌یلی لیبی دروستی ده‌کات. هر خودایه‌ توانای به‌سه‌ر هه‌موو شتدا هه‌یه. واته: هه‌رچی بووه‌ ده‌بی هه‌موو مولکی خودایه‌ نه‌وه‌ ده‌یینه‌ریه‌تی. توانای هه‌یه‌ به‌سه‌ر هه‌ر شتی‌کدا مه‌یلی ئی بیت بی‌کات، پرسیری ئی ناگری له‌وه‌ی ده‌یکات، نه‌مه‌ و لاهه‌ بۆ نه‌وه‌ مسیحیانه‌ی که‌ شه‌ریکیان بۆ داناوه‌ به‌ر نه‌فرینی خودا که‌ون هه‌تا پوژی قیامه‌ت.

وہ لَام دانہوی نہ ہلی کتیب کہ دلین؛ نیمہ فہرزنہدانی خوداین

پاشان خودای مہزن وہ لَامی جوولہ کہ و خہ لہ کان نہ داتہ وہ لہ سہر نہ و درقو بوختانہی بہ دم خودا وہ ہلیناہہ ستوہ و نہ فرمویت: ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصْرَانِيَّ عَنْ آيَاتِنَا اللَّهُ وَأَجْبَتُوهُ﴾ جوولہ کہ و خہ لہ کان گوتیان: نیمہ فہرزنہدان و دؤستانی خوداین. واتہ: نیمہ دہچینہ وہ سہر پیغہ مہبران. فہرزنہدانی خودان. چاودیریان لَی دہکات و خودا نہوانی خؤش دہویت، وہ لہ کتیبہ کانیندا ہیناویانہ کہ خودای گورہ فرموویہ تی بہ عبدی خؤی ئیسرائیل: (أنت البني بکری) نہ میان بہ شیوہی خؤی مانا نہ کردوہ و گورپاویانہ، وہ زؤری لہوانہی کہ موسولمان بوون و خاوہن شاوہزن و لامیان نہونہ تہ وہ گوتویانہ: نہ و دہقہ لای نہوان بہ مانای پزلیتینان ہاتوہ، وہ کہ مہسیحیہ کان لہ کتیبہ کہ یاندا ہیناویانہ کہ عیسا (سہلامی خؤای لیبی) پیی گوتن: من دہچم بق لای باوکم و باوکتان، واتہ: دہچم بق لای پہرورہدگارم و پہرورہدکاری نیوہیش، خؤ دیارہنم فہلانہ نہیان گوتوہ نیمہ پیغہ مہبرین وہ کہ نہوی کہ گوتویانہ عیسا (سہلامی خؤای لیبی) پیغہ مہبرہ. بہ لکو مہ بستیان نہوہ بوو کہ لای عیسا خاوہنی پزین و نزیکن لیئہوہ. ہر بؤیہ گوتویانہ: نیمہ کوپی خودا و خؤشہ ویستانی نہوین. خودای گورہیش وہ لامیان نہ داتہ وہ نہ فرمویت: ﴿قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ﴾ بلی: کہ وایہ چؤن لہ سہر گوناہہ کانتان سزاتان نہ دات؟ واتہ: نہ گہر وان کہ خؤتان دہلین نیمہ فہرزنہدان و دؤستانی خوداین، بؤچی ناگری جہ ہنعتان بق نامادہ کراوہ لہ سہر نہ و بی دینی و درقو بوختانہی بہ دم خاوہ ہلنتان بہ ستوہ؟ ﴿بَلْ أَنتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ﴾ نہ خیر نیوہش ہر مروئن وہ کہ خہ لکی تر کہ خودا دروستی کردوون. خودا خؤی فرمانپہوای ہموو عہدہ کانیبہ تی ﴿يَعْرِفُ لِمَنِ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنِ يَشَاءُ﴾ ہر کہ سؤی خؤی مہیلی لیبی، لیی دہبوری و کیش مہیلی لیبی جہ زرہبہی نہ دات. ہرچی بویت دہیکات و کہ س ناتوانی دہس لہ کاری بہردا. لیپرسینہ وہیشی زؤر بہ پہلہیہ. ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا﴾ ہر بق خودایہ مولکایہ تی نہم ناسمانان و زہمینہ و ہرچی لہ ناویانداہی. ہمووی مولکی نہوہ و لہ زؤر دہستہ لات و توانای نہودایہ ﴿وَالِئِي الْمَصِيرِ﴾ کہ پانہوہی ہمووشی ہر بہرہ لای نہوہ. فرمانی خؤی بہ جی دینی لہ نتیوان عہدہ کانیدا بہ مہیلی خؤی، دادپہرہ ریکی وایہ ہرگیز ستہم لہ کہ س ناکات.

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ

فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١١﴾

خودای گوره پوری قسه‌ی ده‌کاته نه‌لی کتیب له جووله‌که و مه‌سیحیه‌کان نه‌فرمویت: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا﴾ نه‌ی نه‌لی کتیب، نه‌وا پیغه‌مبه‌ری نی‌مه‌تان هاتوتنه‌ لا. واته: خودا پیغه‌مبه‌ری خوری موحه‌ممه‌دی (ﷺ) ناروده‌ بۆیان که دواين پیغه‌مبه‌ره و پیغه‌مبه‌ری تر به‌ دوايدا نایه‌ت، به‌لکو نه‌م دواي مه‌موویان په‌وانه‌ کراوه، بۆیه‌ خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿بَيْنَ لَكُمْ عَلَنًا فَتَوْءٍ مِّنَ الرَّسْلِ﴾ ناهه‌قتان بۆ پورن ده‌کاته‌وه، پاش ماوه‌یه‌ک که پیغه‌مبه‌ران نه‌هاتوون. واته: دواي نه‌و ماوه‌یه‌ که دریزه‌ی کیشا له نیوان په‌وانه‌ کردنی پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) عیسی‌ای کوپی مه‌ریه‌مدا (سه‌لامی خوای لیبی) زانایان پایان جیاوازه‌ له‌سه‌ر نه‌و ماوه‌یه‌ که چه‌ندئ بووه؟ نه‌بوعوسمانی نه‌هدی (النهدی) و قه‌تاده له‌ ریوايه‌تیکدا ده‌لین: شه‌ش سه‌د سال بووه^۱ بوخاری ریوايه‌تی کرده‌ له‌ سه‌لمانی فارسیه‌وه له^۲ قه‌تاده‌وه ده‌لین: پینچ سه‌دو شه‌ش سال بووه^۳ موعه‌مه‌ره له‌ هندی له‌ هاوه‌له‌کانیه‌وه ده‌لینت: پینچ سه‌دو چل سال بووه^۴ هندیکی تر ده‌لین: شه‌ش سه‌دو بیست سال بووه. هیچ دریايه‌تی که له‌ نیوانیادا نه‌ی. چونکه‌ یه‌که‌م که‌س که‌ وتویه‌تی، شه‌ش سه‌د سال مه‌به‌ستی سالی خوری بووه. نه‌وی تر مه‌به‌ستی سالی مانگی بووه، جیاوازی له‌ نیوان سالی خوری سالی مانگیدا، هر سه‌د سال سالی جیاوازی هیه‌ له‌ نیوانیادا. هر بۆیه‌ خودای مزن له‌ به‌سه‌ره‌اتی خه‌لکی نه‌شکه‌وته‌که‌دا فرمویه‌تی: ﴿وَلِيُثْبِتْ فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَارْدًا وَأَنْتَعَا﴾ سی سه‌د سال له‌ نه‌شکه‌وته‌که‌دا مانه‌وه‌ تو سالیشیان لی زیاد کرد. تو ساله‌که‌ بۆ ته‌واو کردنی سالی خوری بووه‌ که له‌لای نه‌لی کتیب دیارو ناشکرایه. جیاوازی نیوان عیسا که دواين پیغه‌مبه‌ری نه‌وه‌ی نیسرائیل بووه، نیوان موحه‌ممه‌د (ﷺ) له‌ دواين پیغه‌مبه‌ری نه‌وه‌ی نادم نه‌و ماوه‌یه‌ بووه‌ که زانایان باسیان کرده. له‌ فرمووده‌ی سه‌حیدا هاتوه‌ له‌ نه‌بوهوره‌یره‌وه‌ که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (بیگومان نزیکترین که‌س له‌ عیسی‌ای کوپی مه‌ریه‌مه‌وه‌ منم، له‌ نیوان مزن نه‌ودا پیغه‌مبه‌ره‌ نه‌بووه)^۵ نه‌مه‌ وه‌لامه‌ بۆ نه‌و که‌سانه‌ی که‌ گوتویانه‌ دواي عیسا (سه‌لامی خوای لیبی) پیغه‌مبه‌ری تر په‌وانه‌ کراوه‌ پییان ده‌گوت (خالدی کوپی سینان) وه‌ک قوزاعی (القضائی) که‌سانی تریش گوتویانه. مه‌به‌ست لی‌ره‌دا نه‌وه‌یه‌ خودای گوره‌ موحه‌ممه‌دی (ﷺ) نارد که‌ ماوه‌یه‌ک بۆ پیغه‌مبه‌ره‌ په‌وانه‌ نه‌کراوو. ناینه‌که‌یان

^۱ البغوي (۲۳/۲).

^۲ فتح الباري (۱۰۱/۳۲۴).

^۳ البغوي (۲۳/۲).

^۴ عبدالرزاق (۱۸۶/۱).

^۵ فتح الباري (۵۵۰/۶).

دهستکاری کرابوون و بت پرستی و ناگر پرستی و خاچ پرستی زؤر بلاوی کردبوو. خودای مه زن به ناردنی ئەم پیغه مبه ره به هره و چاکه ی ته و او کرد به سر نه وه ی ئاده مدا، چونکه له و کاته دا مرقایه تی زؤر پیوستی پتی بوو. چونکه خراپه و ستم نه فامی و سرکه ش به ته وای له هموو ولاتی کدا بلاوه ی کردبوو. جگه له ژماره یه کی که م نه بی له پاشماوه ی ناینی پیغه مبه ره پیشوه کان که له سر ناینه که یان مابونه وه له زانایانی جووله که و قه شه کانی مه سیحی و سابئیه کان. ئیمامی ئەحمده دیوایه تی کردوه له عیازی کوپی حیماری مه جاشیعی وه (عیاض بن حمار العجاشعی) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وتاری ئەداو له وتاره که یدا فرمووی: (بیگومان په روه ردگارم فرمانی پیدام که شاره زاتان بکه م له وه ی که نه تانزانویه و له وه ی ئەه پۆ منی فیژ کردوه، هر مالی به خشیموه به عه بده کان حه لاله. وه من عه بده کان هموو دروست کردوه که به ره وه هق بپۆن به لام شه یاتینه کان هاتوون بۆیان و له ناینه که یان لایان داون، ئەوه ی بۆم حه لاله کردبوون لیبیان حه رام کردن و فرمانیان بۆ کردن که شهریکم بۆ دابنن، که هیچ به لگه یه کیان نیه به دهسته وه له سر ئەوه. پاشان خودای مه زن سهیری خه لگی سر زه مینی کردو رقی لیبیان هه لسا به عه ره بو عه جه میانه وه. مه گین که می نه بی له پاشماوه ی نه وه ی ئیسرائیل. پاشان فرمووی: (واته: خودای مه زن فرمووی) بیگومان من ترم ناردوه تا تاقیت بکه مه وه (ئه وانیش) به تق تاقی بکه مه وه، کتیبیکیشم بۆ ناردوی ئاو نایشوریته وه. به خه وتویی و به بیداریش هر ده یخوینیته وه. پاشان خودا فرمانی پیدام که قوره ییش بسوتینم، گوتم: ئەی په روره نده م سه ریان شکاندم (فیدعوه خیره) فرمووی: وه ده ریان ده نیم وه ک چۆن ئەوان تۆیان وه ده رنا غه زایان ده که م وه ک ئەوان غه زای تۆیان کرد. بژۆیان پی ئەده م، به و زوانه بژۆیش به تق ئەده م. سوپایه بنیره، ئیمه پینج ئەوه ی ئەوه ی تق ده نیرین، شهر بکه به وانیه ی گوپه یه لیت ده که ن دژی ئەوانه ی سه رپنجیت ده که ن. ئەه لی به هه شت سیانن: خاوه ن ده سه ته لاتیککی دادپه روه ری سه رکه وتوی مال به خشین. پیاویکی دلۆفانی دل نهم به رانه ر که سو کارو موسولمانان. وه پیاویکی داوین پاکی هه ژاری خیزانداری مال به خش. خه لگی ناو ناگریش پینجن: ئەو لاوازه ی که خۆگر نیه. وه ئەوانه ی که له ناو ئیوه دا هر شوینکه وته ن نه که سو کاریان ده ویت و نه سامان. وه ئەو ناپاکه ی (الخائن) هه میشه پژه. با زؤر که سیش بی هر خه یانه تی لیده کات. وه پیاویکه به یانی و ئیواره ناکاته وه مه گین هر فیلیکت لیده کات له که سو کارتدا له ساماندا، پاشان باسی چا وچنۆکی (البخیل) کرد. پاشان باسی درۆ په وشتی ناشیرینی کرد. ^۱ مه به ست له هینانی ئەم فرمووده یه ئەم به شه یه تی که پیغه مبه ر (ﷺ) فرموویه تی: (بیگومان خودای مه زن سهیری خه لگی سر زه وه ی کردوه

^۱ احمد (۱۶۲/۴)، فرمووده یه کی سه حجه.

رقی لیبان هه لساوه به عه ره بو و عهجه میانوه بیجگه له پاشماویه له نه وهی ئیسرائیل) وه له وهی موسیلمدا هاتوه: (له ههلی کتیب) چونکه ناین له خه لکی سه زهوی تیکه له بوبو هه موو سه ریان له تیکچوو بو، هه تا خودا موحه مه دهی (ﷺ) نارد. ږنگه نیشانی خه لکی داو خودا به هژی نه وه وه له تاریکایی ده ریه نینان بۆ ناو پووناکی و پتی پاستو دروست و نه م به یامه سپروژه، بویه خودای گه وه نه سه رمویت: ﴿أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ﴾ نه کا بلین: له لاین خودا وه مژده دهرو ترسینه رمان بۆ نه هاتوه، دهی وا مژده دهرو ترسینه رتان بۆ هاتوه. واته: با نه و که سانه که ناینان ده ستکاری کردوه و گروپویانه ههچ به لگه یه کیان به ده ستوه نه مینئ نه لئین: ههچ پیغه مبه ریک نه هاتوه بۆ لامان مژده ی چاکه مان بداتن و بمان ترسینئ له خرابه نه وا مژده دهرو ترسینر هات بۆ تان، واته: موحه مه ده (ﷺ) ﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ خودا توانای هه یه به سه ره موو شتی کدا. ئیبنو جه ریر گوئی: واته: من توانای نه وه م هه یه سزای نه وانه بده م که سه ر بیچیم ده که ن و پاداشتی نه وانه ش بده مه وه گوئی پاره لیم ده که ن.

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ أذكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿۲۰﴾ يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿۲۱﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿۲۲﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنَّ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۲۳﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَتَنَلِكُنَا إِنَّا هُنَا قَاعُ دُونَ ﴿۲۴﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿۲۵﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿۲۶﴾﴾

موسا (سه لامي خوی لیبی) چاکه کانی خودا وه بیر هوزمه کی ده مینیته وه هه رمانیان پیده کات که بجه ناو زویه پیرۆمه که و یاخی بوونی هوزمه کی له هه رمانه که ی خودای مه زن باسی به نده و پیغه مبه ری خوی موسای کوپی عیمران ده کات (سه لامي خوی لیبی) که چۆن نه و چاکه نی خودا وه بیر گه له که ی هیناوه ته وه له دنیا و قیامه تدا پنی داو ن نه گه ره سه ره

۱ مسلم (۲۱۹۷/۴)

۲ الطبری (۱۵۸/۱۰)

پتی راست بمیئنه وه و پاره ستاو بنو نه فرمویت: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ ادْكُرُوا لِنِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلْ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ﴾ نه و کاتانهش موسا به هوزده کی خوی گوت: که سه کانم ده بی هه رگیز نیوه نه و چاکه یه له بیر مه کن که خودا ده رباره ی کردوون، که نه وه موو پیغه مبه ره ی هه ر له ناو خوتان بق ناردوون. هه ر کاتی پیغه مبه ری کوچی دواپی کردبی، پیغه مبه ریکی تر له جیی هاتوه له خوتان، له و کاتانه ی ئیبراهیمی باوکتان هاتوه و هاتوه هه ر به و برده و امیش بوه: نه و پیغه مبه رانه بانگیان کردوه بق لای خوداو نه وه ی ئیسرائیلیان ترساندوه له سزای نه و، هه تا دواپن پیغه مبه ریان که عیسیای کوپی مریه م (سه لامی خوی لیئی) پاشان موحه مده ی کوپی عه بدوللای ناردوه (وَكَذَٰلِكَ) که له نه وه ی نیسماعیلی کوپی ئیبراهیمه (سه لامی خویان لیئی). که به ریژترین پیغه مبه ره له ناو نه و پیغه مبه رانه دا له پیشیه وه هاتوون. ﴿وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا﴾ چه ندین پاشای له ناو خوتاندا داناهه. عه بدوره زاق گوتی له نیبنوعه بیاسه وه ﴿وَجَعَلَكُمْ مَلُوكًا﴾ واته: ژنو خزمه تچی و مالی پیداون. ^۱ حاکیم له موسته رده که کیدا (المستدرک) ریوایه تی کردوه له نیبنوعه بیاسه وه گوتی: ژنو خزمه تچی پیداون. ﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُم مَّا تُمَوِّتُونَ أَحْدَا مِنْ الْعَالَمِينَ﴾ نه و شته ی به نیوه ی داوه، به هیچ که س له م دنیا یه دا نه دراوه. گوتی: مه به ست پتی نه واته یه که له و سرده مده دا له گال نه و ان ژیاون. پاشان حاکیم گوتی: نه م فرمووده یه به مرچی بوخاری و موسلیم سه حیحه، به لام نه و ان نه یانته ی ناوه ^۲ قه تاده گوتی: نه و ان یه کم که س بوون که خزمه تچیان بق خویان گرتوه. ^۳ وه له م فرمووده یه دا هاتوه: (هه ر که سی له نیوه به یانی هه لسی و لاشه ی ته ندروست بی و ترسی له گیانی خوی نه بی و پژی نه و پژده ی هه بی، وه ک نه وه وایه هه موو دنیا ی بق کوکرا بیته وه به ته وای) ^۴ خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُم مَّا تُمَوِّتُونَ أَحْدَا مِنْ الْعَالَمِينَ﴾ نه و شته ی به نیوه ی داوه، به هیچ که سی له م دنیا یه دا نه داوه. واته: دنیا ی نه و کاته، چونکه نه وه ی ئیسرائیل به ریژترین خه لکی زه مانی خویان بوون له وینانیه کان و قیبتیه کان و به ره کانی تری نه وه ی شاده م. وه ک خودای مه زن فرموویته تی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَزَكَّيْنَهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ ^۵ نیمه کتیب و کارزانی و پله ی

^۱ عبدالرزاق (۱۸۷/۱).

^۲ الحاکم (۳۱۲/۲)، فرمووده یه کی سه حیحه له سه ر مرچی بوخاری و موسلیم.

^۳ الطبری (۱۶۳/۱۰).

^۴ التبریزی (۲۳۴۶)، فرمووده یه کی سه سنی غریبه.

^۵ الجاثیه (۱۶).

پیغمبرایه تیمان دا به نه‌وی نیسرائیل. پوزی پاک و چاکیشمان پیدان، پزیشمان دان به‌سره‌موو خه‌لکی دنیادا. خودای‌گه‌وره باسی مووسا ده‌کات (سه‌لامی خوی لیبی) کاتی که پنیان گوت:

﴿يٰمُوسٰى اجْعَلْ لَنَا اِلٰهًا كَمَا لِهٰمْ اِلٰهَةٌ ۗ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ يَّمْهَلُوْنَ ﴿۱۳۸﴾ اِنَّ هٰذَا لَمَثَرٌ مَّا هُمْ فِیْهِ وَيَطِلُّ مَّا كَانُوْا

یَمْمَلُوْنَ ﴿۱۳۹﴾ قَالَ اَغَیْرَ اللّٰهِ اَبَیْعُكُمْ اِلٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ ﴿۱﴾ گوتیان: نه‌ی مووسا

خودایه‌کمان وه‌ک خوداکانی نه‌وان بؤ په‌پیدا که، گوتی: نیوه هوزنکن که هیچ نازانن. نه‌و کاره‌ی نه‌وان

ده‌یکن، بی به‌هره‌یه و هرچی ده‌یکن به‌فیریه. نایا نیوه ده‌تانه‌وی جگه له خودا په‌رستراویکتان بؤ

دابنیم، که نه‌و خودایه پزیزنی نیوه‌ی داوره به‌سره جیهانیاندا. مه‌بست لیره‌دا پزیزدانیانه به‌سره‌خه‌لکی

نه‌و زه‌مانه‌ی خویاندا. چونکه نه‌م نوممه‌ته‌ی پیغمبر(ﷺ) به‌پزیزتره له‌وان و به‌پزیزتره له‌لای خوداو

په‌یامه‌کیشی ته‌واو تره‌و به‌رنامه‌کیشی زور ریکتره و پیغمبره‌کیشی به‌پچیزتره و خاوه‌ن

ده‌ستلآت و پوزی دارتن و مال و مندالیان زورتره و ولایتیان فراوانتره و پایه‌دارتریشن خودای‌گه‌وره

نه‌فرمویت: ﴿وَكَذٰلِكَ جَعَلْنٰكُمْ اُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُوْنُوْا شُهَدَآءَ عَلَی النَّاسِ ﴿۲﴾ نَا به‌و شیوه‌یه نیمه

نیوه‌مان کردوته نوممه‌تیکی هه‌لبژاردی میانه‌ره‌و. بؤ نه‌وی بین به‌شایه‌ت له‌سره‌خه‌لکی. وه له‌م

نایه‌ته‌دا که خودای‌گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿كُنْتُمْ خَیْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ ﴿۳﴾ نیوه چاکترین کومه‌زن له‌نار

خه‌لکی دنیادا سه‌رتان هه‌لداوه. چه‌ند فرموده‌ی متواتره‌مان (المتواتر) باس کردوه له باره‌ی پزیزنی

نه‌م نوممه‌ته‌وه له‌لای خودا. پاشان خودای مه‌زن باسی مووسا (سه‌لامی خوی لیبی) ده‌کات که

نه‌وی نیسرائیل هان نه‌دات بؤ جیهاد کردن و چوونه ناو (بیت المقدس) که له زه‌مانی به‌عقوبی

باویکاندا له‌زور ده‌ستی نه‌واندا بووه، کاتی که به‌خوی مال و منداله‌کانیه‌وه کوزچیان کرد بؤ ولاتی

میسر له سه‌رده‌می یوسفدا (سه‌لامی خوی لیبی) پاشان له‌وی مانه‌وه هه‌تا هه‌تا له‌گه‌ل مووسا

(سه‌لامی خوی لیبی) لیی ده‌رچوون، سه‌یریان کرد کومه‌لنیک له عمالیقه به‌زه‌بره‌کانی تیابه و داگیریان

کردوه و خستویانه‌ته زور ده‌ستلآتی خویان. مووسا (سه‌لامی خوی لیبی) فرمانی پیکردن بچنه

ناوی و شه‌پ له‌گه‌ل دوژمنه‌کایان بکن، مزده‌ی سرکه‌وتن و زال بوونی پیدان به‌سه‌ریاندا، به‌لام نه‌وان

فرمانه‌کایان به‌جی نه‌مینا و سه‌رپنچیان کرد له فرمانه‌کای، بویه سزا دران به پوشتن بؤ چوله‌وانی

به سه‌رگردانی هه‌ر ده‌سوپانه‌وه و نه‌یان ده‌زانی ره‌وه له کوئی بکن. ماوه‌ی چل سال. وه‌ک توله‌یه‌ک

لییان له‌سره‌ نه‌و سه‌رپنچیه‌یان له فرمانی خودای‌گه‌وره، خودای‌گه‌وره باسی مووسا ده‌کات

^۱ الاعراف (۱۳۸-۱۴۰).

^۲ البقرة (۱۴۳).

^۳ آل عمران (۱۱۰).

(سه لامي خواي ليبي) كه فرمويي تي: ﴿يَقْوَرُ أَدْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ﴾ نهي
 كه كه م بچنه نو سر زمينه پيروزهي خودا بق نيوه ي بريار داوه و بونوسراوه. واته: كه خودا
 به ليني پيدان له سر زماني باوكتان يعقوب كه مولكي نو كه سانه به كه خاوهن باوه په له نيوه.
 ﴿وَلَا تُرِيدُوا عَلَىٰ آذَانِكُمْ﴾ به ره و پاش مه گه رينه وه و واز له جيهاد مه هيتن ﴿فَنَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ﴾ (نه گه ر
 په يمان بشكيتن) به زيانتان ته او ده بي. گوتيان: نهي موسا، گرويي كي زردارو مله ور له ويدان، تا
 نه وانه ي لي دهر نه چي، نيمه ناچينه ناويه وه. نه گه ر نه وانه له و شوپناهه بچنه ده ري، نه وسا كه ده چنه
 ناوي. واته: بيانويان به وه هيتايه وه كه نه و ولاته ي تو فرمانمان پيده كهي كه بچينه ناوي و شه ر
 له گه ل خه لكه كهي بكه ين، گرويي كي زردارو مله ور ي تيايه و زرد به هيزو به توانان نيمه ناتواين
 به رانه ريان بوه ستين و شه ريان له گه لدا بكه ين، هه تا نه وانه ي تيا بيت نيمه ناتواين بچينه ناوي و
 چاريان ناكه ين.

وتاري يوشعي كوربي نون و كالبى كوربي يوفنه نا

خوداي مه زن نه فرمويي تي: ﴿قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَعَمَّ اللَّهُ عَلَيْهِمَا﴾ دوو پياو له وانه وا
 له خوا ده ترسان و بهر چا كه ي خودا كه وتبون، پييان گوتن: واته: كاتي كه نه وه ي ئيسرائيل
 سه ريبيچي فرماني خودا و شويني پيغه مبهري خودا موسا (سه لامي خواي ليبي) نه كه وتن، نو دوو
 پياوه هانيان نه دان، كه بهر چا كه ي خودا كه وتبون و له و كه سانه بوون كه له فرماني خودا ده ترسن و
 ترسي تو لي خودايان هه به. وه هه ندي به م شيوه به نه م نايه تيهان خوئيندوه ته وه: ﴿قَالَ رَجُلَانِ مِنَ
 الَّذِينَ يَخَافُونَ﴾ واته: دوو پياو له وانه ي خه لكي لييان ده ترسان. له بهر ريزو په ي كزمه لايه تيان
 گوتراوه: نو دوو پياوه يوشعي كوربي نون و كالبى كوربي يوفنا بوون. نه م قسه ي ئيبنوعه بيباس و
 مواهيدو عيكرمه و عتبه و سوودي و په بيبي كوربي نه نه س و كه ساني تريشه له زاناياني پيشينه و
 پاشينه ش (السلف و الخلف) (په حمه تي خويان ليبي) گوتيان وه ك خوداي گه وره نه فرمويي تي:
 ﴿أَدْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَعَلَىٰ اللَّهُ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ له
 ده روزه ي شار بچنه ژوره وه و هيرشيان بق به رن، هر كه پييان خسته نو ديوه بيگومان سرده كه ون
 نه گه ر نيوه برواتان به خوا هه به خوتان به خودا بسپرين. واته: نه گه ر پشتتان به خوا به ست و
 فرماني نه وتان به جيهيتناو شوين پيغه مبهركهي كه وت. خودا سهرتان ده خات به سر دوزمه كانتانداو
 زالتان ده كات به سهر يانداو ده چنه ناو نو و شاره وه كه خودا بوي نووسيون و برياري داوه بو تان.

ناموزگاری ئو دوو پیاوه هیچ سودیکی پس نه گه یاندن ﴿قَالُوا يَتُومَنَ إِذَا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتَلَا إِنَّا هُنَا قَاعِدُونَ﴾ گوتیان: ئه ی موسا ههتا ئه وان له و شوینه بن، ئیتمه هرگیز زات ناکه این بجینه ئه ی، خۆت و په روه ردگارت بچن شه پریان له گه ل بکن، ئه و ئیتمه لیره دانیشتون و چاوه پوانین. ئه مه سه ریچی کردن بو له جیهادو گوئ نه دان به فرمانی پیغه مبه ره که یان و خۆ شارده وه بو له شه پ کردن له گه ل دوژمن.

وه لامي چاکي هاوه له کانی پیغه مبه ره (ﷺ) له پوژی به دردا

چند وه لامیکی چاک و جوان بو که هاوه له کانی پیغه مبه ره دایانه وه به رانبه ره به پیغه مبه ره (ﷺ) کاتی که وتوژی له گه لدا کردن له پوژی به دردا بۆ شه پ کردن له گه ل قوره یشیه کاندا که هه موو هاتبوون بۆ پزگار کردنی کاروانه که یان که نه بوسوفیانی له گه لدا بو، کاتی که کاروانه که یان له ده ست چوو بیگرن، ئه و هه موو خه لگی قوره یش که هاتبوون بۆ پزگار کردنی کاروانه که لییان نزیک بونه وه. ژماره ی ئه مان نزیکه ی نۆسه د ههتا ههزار کس ده بوون. به که ل و په لی جه نگو وه وه ک تیرو شیرو قه لغان و شمشیر، خۆیان ناماده کردبوو. ئه بو به کرده ستی کرد به قسه کردن و قسه ی جوانی کرد. پاشان ئه ویش قسه ی کرد له کوچه ری هه کان کردی، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه رده یفه رموو: (ئه ی موسولمانه کان پاوژم بۆ بکن) ئه مه ی بویه ئه فه رموو هه تا بزانی ئه نساریه کان چی ده لئین. چونکه ئه وانه زۆرینه ی ئه و خه لکه بوون له و کاته دا. سه عدی کوپی معاز گوتی: ئه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده لئیی مه به ستت ئیتمه یه؟ سویند به و که سه ی تزی نارده و بۆ ئیتمه به هق، ئه گه ر بهماننیریته ناو ئه و دیاریاوه و خۆت بخه یته ناویه وه له گه لندا خۆ ده خه ینه ناوی یه ک که سمان ئی دوا ناکه وی. ئیتمه پیمان ناخۆش نیه ئه گه ر سه ینی پوهی پوهی دوژمنان بکه یته وه، زۆر به ئارامین له گه ل جه نگداو، پاستیشین له کاتی به یه ک گه یشتندا، هیوامان وایه که خودا که شتی وات پیشان بدات له باره ی ئیتمه وه چاوتی پس پۆشن بیه ته وه. ده ی به پیمانکه له سه ر خوا با بپۆین، پیغه مبه ری خودا زۆر دلخۆش بو به قسه کانی سه عدو نیشانه ی شادی پتوه دیار بو. ئه بو به کری کوپی مه رده وه یهی (مردویه) پوهی ته ی کردوه له ئه نه سه وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتی به ره و به در که وته پئی پاوژی به موسولمانه کان کرد، عومهر قسه ی خۆی بۆ کرد پاشان داوای پاوژی لیکردن، ئه نساریه کان گوتیان: ئه ی ئه نساریه کان پیغه مبه ری خودا (ﷺ) مه به ستی ئیوه یه. ئه وانیش گوتیان: ئه وسا ئیتمه ئه وه نالئین که نه وه ی ئیسرائیل گوتیان به موسا (سه لامی خوی لئیی): ﴿فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتَلَا إِنَّا هُنَا

البدایة و النهایة (۲/۲۶۲)، فه رموده یه کی سه حیحه.

فَعَدُّونَ ﴿ تَقُو پەروەردگارت بپۆن شەریان لەگەڵ بکەن نێمە لێرەدا دانیشتوین. سویند بەو کەسە تۆی بە ھەق پەوانە کردووە ئەگەر بمانبەیت بۆ ناو جەرگەیی (بەرك الغماد) شویتێکە لە سەروی یەمەنەوہ دێین لەگەڵدا. نێمامی ئەحمەدو نەسائی و ئیبنو حبان ریوایەتیان کردووە^۱ بوخاری ریوایەتی کردووە لە (المغازی) دا لە بەشی تەفسیرە کەیدا گوتی: میقداد لە پۆژی بە دردا گوتی: (ئەو پێغەمبەری خودا) ﷺ نێمە وا بە تۆ نائێن وە کە نەوہی ئیسرائیل بە مووسایان گوت: ﴿فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتَلَا إِنَّا هُمَا قَعْدُونَ﴾ بە لکو بە فەرموو نێمەیش لەگەڵتین^۲.

دوعای مووسا (سەلامی خوای لێبێ) لە جوولە کە

خودای مەزن ئە فەرمویت: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ مووسا گوتی: پەروەردگارم، تۆ دەزانی کە من دەستم ھەر بە سەر خۆم و براکەمدا ھەبە، ئەوانە بە قەسە ی من ناکەن. سا تۆ من و ھۆزە لە پەڕی لادەرە کەم لە یە کتری جیا کەرەو، واتە: کاتێ نەوہی ئیسرائیل پشتیان کردە جیھاد کردن. مووسا (سەلامی خوای لێبێ) توپە بوو لێیان دوعای لیکردن و گوتی: ﴿رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي﴾ واتە: ھێچ کەسێ لەوانە گوێرپایە لێم ناکەن فەرمانی خودا بە جیبێنن وەلامی ئەو بانگە ی من بدەنەو، تەنیا خۆم و ھارونی بڕام لەگەڵ ﴿فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ عەوفی گوتی لە ئیبنو عەبباسەو: واتە: دادوہری بکە لە نێوانماندا^۳ عەلی کورپی ئەبو تەلحە پەش ھەر وای گوتوہ لە ئیبنو عەبباسەو^۴ زەحاکیش ھەر وای گوتوہ، تۆ دادوہری بکە لە نێوانماندا و بپاریمان بۆ بدە. کەسانی تریش گوتویانە: لە یە کتر جیامان بکەرەوہ.

قەدەغە کردنی جوولە کە لە چوونە ناو زەویە پیرۆزە کە چل سال

﴿قَالَ﴾ خودای مەزن فەرمووی: ﴿فَإِنَّهَا حَرَّمَ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ ئەو ماوہی چل سال بە شیان لەم ولاتەدا بپاوە لە زەمێندا وێڵ و سەرگەردان دەبن. کاتێ کە مووسا (سەلامی خوای لێبێ) دوعای لیکردن کە پشتیان ھەلکرد لە جیھاد کردن. خودای گەورە بپاری دا کە نابێ ماوہی چل سال بچنە ناو ئەو زەمێنە پیرۆزە و لێی قەدەغە کردن. لە چۆلەوانیە کدا ھەمیشە بە

^۱ أحمد (۱۰۵/۳)، النسائي في الكبرى (۳۳۴/۶)، ابن حبان (۱۰۹/۷)، ئەم فەرموو دە سەنەدەکانی سەحیحە.

^۲ البخاري (۴۶۰۹).

^۳ الطبري (۱۸۸/۱۰).

^۴ الطبري (۱۸۹/۱۰).

^۵ الطبري (۱۸۹/۱۰).

سەرگەردانی دەسوپانەوه، هەر چه‌ندیان دەکرد لێی دەرنەدەچوون، شتی زۆر سەرسوپهێنەر و غیرە سروشتیان بەسەردا هات. لەوێدا هەر کرا بە سیپەر بۆیان، گەزۆو شێلاقەیان (پیشۆلەیان) بۆ دابەزێنراو دەرھێتانی ناوی پۆشتوو لە بەردو چه‌ندین موعجیزەى تریش که خودا کردی بە پشتگیری مووسای کوپی عیمران (سەلامی خۆی لێی) ئا لەوێدا تەورات هاتە خوارەوه و پەیرەو پڕۆگرامیان قوبەى عەھدیشیان (قُبَةُ العہد) بۆ کرا کہ پێی دەگوترا: قوبەى زەمان (قُبَةُ الزمان).

پزگاری کردنی (بیت المقدس)

خودای مەزن ئەفرمویت: ﴿أَرَبَّيْنَ سَنَةً يَبْهُوتُ فِي الْأَرْضِ﴾ چل ساڵ بە سەرگەردانی لەسەر زەویدا دەسوپانەوه ﴿أَرَبَّيْنَ سَنَةً﴾ مەنسوبە بە وتەى ﴿يَبْهُوتُ فِي الْأَرْضِ﴾ کاتى که ماوه‌که تەواو بوو، یوشعی کوپی نون (سەلامی خۆی لێی) لەگەڵ خۆی بردنی، یان ئەوانەى لەوان مابونەوه لەگەڵ ئەوانى تریش لە نەوهى ئیسرائیل لە کێوی دووھەمەوه و بەرەو (بیت المقدس) بردنی و گەمارۆی دا، لە پۆزی هەینیدا نوای عەسر پزگاری کرد، کاتى که خۆر بەرەو ئاوا بوون دەچوو، یوشع ترسا لەوهى که شەممەیان بەسەدا بیت گوتی: (بە خۆر) تۆ فرمان پێکراوی و منیش هەر فرمان پێکراوم، مأمور ووتی: ئەى خودایە بۆم بگرە، خودا گرتی هەتا پزگاری کرد. خودا فرمانی دا بە یوشعی کوپی نون که فرمان بکات بە نەوهى ئیسرائیل کاتى که دەچنە (بیت المقدس) که بە سوژدەوه لە دەرگاگەوه بچنە ژۆرەوه، ئەوان بلێن (حطّة) واتە: گوناھەکانمان ئی لابەرە. ئەوهى فرمانیان پێکرا بوو گزپیان، بە قنگە خشلی دەپۆشتن و دەیانگوت: دەنکێک لە مویەکدا (حبة في شعرة) ئەمانە هەموو لە پیشەوه لە سورەتى بەقەرەدا باس کراوه. ئیبنوئەبى حاتم پڕوایەتى کردوه لە ئیبنووعەبباسەوه لەم نایەتەدا: ﴿فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَبْهُوتُ فِي الْأَرْضِ﴾ گوتی: چل ساڵ سەرگەردان بوون، مووسا و هاروون (سەلامی خۆیان لێی) کۆچی نوایان کرد لەو چۆلەوانیدە، ئەو که سانەى نوای ئەو چل سالە مانەوه، یوشعی کوپی نون و دەى خستە بەریان کاتى که کارەکانى مووسای گرتە دەست (سەلامی خۆی لێی) هەر ئەویش بوو قودسی پیرۆزی ئازاد کرد هەر ئەویش بوو پێی گوترا: ئەمەق پۆزی هەینیە. ویستیان ئازادى بکەن خۆر بەرەو ئاوا بوون دەچوو، بانگی لە خۆر کرد: من فرمانم پێکراوه و تۆیش هەر فرمانت پێکراوه، خۆر وەستا (لە ترسی ئەوهى نەکات ئازاد کردنەکه بکەوتنە شەوی شەممە و نەوهى ئیسرائیل شەممە بگرن و ببکەنە پشوو) هەتا ئازادیان کرد. مال و سامانی وایان تیا بینی که هەرگیز لە وێنەى نەبینرا بوو. نزیکیان کردەوه لە ناگر، ناگری تى نەچوو. یوشع گوتی: خەیانەتکاریان لەناودایە. سەرۆکی دەستەکانى بانگ کرد که دوانزە پیاو بوون پەیمانى ئی دەسەندن، دەستی یەکیکیان لکا بە دەستیوه گوتی: خەیانەتەه لەلای تۆیە دەری بیئە. سەری

کایه کی له زیت دهره مینا له دوو چاکه ی له یاقووت و دانه کانی له مرواری بوو له گه ل ئهوانه ی تردا داینا که دانرا بوو بۆ نزیك بونه وه له خوا(المریان) ناگری بۆت و سه تاندی (ئهو سوتاندنه نیشانه ی وهرگرتنی بووه) ئه م ده قه نمونه ی هه یه له فهرمووده ی سه حیددا.

خودای مه زن دلنه وایبی مووسا ده کات (سه لامی خوای لیبی)

خودای گه وره ئه فهرمویت: ﴿فَلَا تَأْسَ عَلَى الْغَوَامِ الْمَفْسُوقِ﴾ خه م بۆ ئه م هۆزه له پێ ده رچوانه مه خۆ. ئه مه دلنه وایه بۆ مووسا (سه لامی خوای لیبی) واته: هه یچ خه م مه خۆو دلگران مه به بۆیان له سه ر ئه وه ی که به سه رم هه ینان، چونکه ئه وانه شایسته ی ئه و سزایه بوون. ئه م به سه ر هاته سه رزه نشتی جووله که کانی له خۆ گرتوه و باسی بی ئابوویی و سه پێچه کانیان ده کات به رانه بر خوداو پێغه مبه ره که ی گوێ نه گرتنیان بۆ ئه و فه رمانانه ی که ئه دریت به سه ریاندا له باره ی جههاد کردنه وه. چونکه زۆر لواز بوون به رانه بر دوژمن و نه یان ده توانی بچن به گزیاندانو شه پریان له گه ل بکه ن، له گه ل ئه ویش که مووسا (سه لامی خوای لیبی) خۆی له گه لیاندا بوو که هه لبژارده ی خودا بوو له ناو خه لکی ئه و سه رده مه داو خودا خۆی وتوێژی له گه لدا کردبوو. به لێنی سه رکه وتنو زال بوونیشی پیدابوون به سه ر دوژمنه کانیاندا. ئه م هه یشیان به چاوی خۆیان بینی که خودا به فه رعه نی دوژمنیان، چون سزای داو تو له ی لی سه ندو خۆیی و سوپاکه ی له ده ریادا نو قم کرد، ئه وان سه یریان ده کرد هه تا چاویان به تیاچوونی پووناک بیه ته وه. زۆریشی به سه ردا تیه ته په رپیوو، پاشان خۆیان لانه دا له شه پ کردن له گه ل خه لکی شارێ که له چاوی ولاتی میسردا هه ر زۆر ژماره یان که مته و پێویستی شه پشیمان زۆر که مته ر بوو. ئه و کاره خراپ و ناشیره یان بۆ هه موو خه لکی ده رکه وت، وا سوک و پسوا بوون که تاریکایی شه و هه یچ شتی داینه ده پۆشی و له نه فامی و گو مپایی خۆیاندا سه رکه ردان بوو بوون، ئه وانه دوژمنی خودا بوون و خودا رقی لییان بوو. که چی له گه ل ئه وه ی شادا ده یانگوت: ئیغه فه رزه ندان و خۆشه ویستانی خوداین خودا ئه و پوه یان په ش بکات که گه رپی و کردی به پوی به رازو مه یمون. ته ووشی نه فه رته یکی وا بوون به ره و ناو ناگری بلێسه دار پاپیچی کردن و تا هه تا هه تابه تیدا به مینه وه، هه ر واشیان به سه ر هات. سوپاس و ستایشی هه تا هه تایی بۆ خودای مه زن و بالاده سه ته.

﴿وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ ابْنَى آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَكَمْ يَقْبَلُ مِنَ الْآخِرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾ لَئِن بَسَطتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدَيْكَ لِأَقْتُلَنَّكَ إِنَّي أَتَّقَى اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٨﴾ إِنَّي أُرِيدُ أَنْ نَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾ فَطَوَعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٠﴾ قَبَعَتْ اللَّهُ عُرْبًا بِيحْتِ فِي

الْأَرْضِ لِرَبِّهِمْ، كَيْفَ يُرِيدُ سَوَاءَ أَخِيهِ قَالَ يُؤْتِلَقُ أَعْرَجْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوْرِي

سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

به‌سهراتی قابیل و هابیل

خودای گوره باسی سه‌رته‌نجاسی ستم و حه‌سوودی و زُرداری و بن‌به‌زه‌یی دوو کوپه‌که‌ی ئاده‌م ده‌کات که قابیل و هابیله که چون په‌کینکیان ده‌ستدریژی کرده سه‌رئوی تریان و کوشتی. حه‌سوودی پی‌بردو به‌ناهق کوشتی. له‌به‌رئو به‌هره‌ی خودا به‌براکه‌ی دابوو به‌وی نه‌دابوو. ئه‌و قوریانیه‌ی که براکه‌ی له‌به‌ر په‌زامه‌ندی خوا کردبووی خودا لیتی وه‌رگرت. کوژداوه‌که سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌ست هیناو تاوانه‌که‌ی له‌سه‌ر خۆی هه‌لگرت و لایداو چوووه ناو به‌ه‌شت. بکوژه‌که‌یش به‌نوشوستی و دپواوی هه‌ردوو دنیا‌گه‌پایه‌وه وه‌ک خودای مه‌زن ئه‌فه‌رمویتی: ﴿وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ﴾ هه‌روه‌ها تو (ئه‌ی موحه‌مه‌د (عَلَيْهِ السَّلَامُ)) ده‌نگو باسی راستی پهوداوی نیتوان هه‌ردوو کوپه‌که‌ی ئاده‌میان بۆ بخوینه‌وه. واته: به‌سهراتی ئه‌و دوو کوپه‌ی ئاده‌م باس بکه‌ بۆ ئه‌و ستمکارو حه‌سوودانه‌ی که له‌هاوه‌لانی به‌رازو مه‌یمونه‌کان له‌جوله‌که‌کان و ئه‌وانه‌یش وه‌ک ئه‌واننو و له‌وان ده‌چن. که قابیل و هابیلن.

چه‌ندین که‌س له‌زانایانی پیشینه‌و پاشینه‌ئه‌م باسه‌یان گتپاوه‌ته‌وه. ﴿بِالْحَقِّ﴾ به‌پاستی که‌ پهوداویکی دیارو ئاشکرایه‌و هه‌چ گومان و درؤو گوپان و زیادیی که‌مه‌کی تیدا نیه. وه‌ک خودای مه‌زن ئه‌فه‌رمویتی: ﴿إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ﴾ بیگومان ئا ئه‌مانه به‌سهراتی راستن. وه‌ ئه‌فه‌رمویتی: ﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ﴾^۱ ئیمه سه‌رگوزشته‌ی راستی ئه‌مانه‌ت بۆ ده‌گتپینه‌وه. وه‌ ئه‌فه‌رمویتی: ﴿ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ﴾^۲ قسه‌ی راست له‌سه‌ر عیسانی کوپی مه‌ریه‌م هه‌ر ئه‌مه‌یه. له‌و به‌سهراتانه‌ی قابیل و هابیل که‌ چه‌ندین که‌س له‌زانایانی پیشینه‌و پاشینه (السلف و الخلف) باسیان کردوه، خودای مه‌زن ینگه‌ی دا به‌ئاده‌م (سه‌لامی خوای لیبی) که‌ که‌چه‌کانی له‌کوپه‌کانی ماره‌بگات له‌به‌ر پتویستی ئه‌و کاته. به‌لام گوتویانه: هه‌ر سکی دوو مندالیان کوپتک و کچیک. کچی هه‌ر سکیک له‌کوپه‌ی سکه‌که‌ی تر ماره‌ده‌کردو به‌په‌چه‌وانه‌شه‌وه. خوشکه‌که‌ی هابیل ناشیرین بوو، به‌لام خوشکه‌که‌ی قابیل زُرد جوان و پیکه‌وتوو بوو. ویستی بیبات بۆ خۆی و نه‌یدات به‌هابیلی برای. ئاده‌م (سه‌لامی خوای لیبی) نه‌یه‌شت بیبات هه‌تا په‌کی قوریانیه‌ک نه‌که‌ن، گوتی:

^۱ آل عمران (۶۲).

^۲ الکهف (۱۳).

^۳ مریم (۲۴).

هر که سَمِ قوربانیه که یِ قبولِ کرا، نه و کچه بُو نه و بی. قوربانیه که له هابیل و هرگیرا له قابیل و هر نه گیرا، به و شیوه ی لیهات که خودای مه زن فرمویه تی له قورثانی پیروزدا. ئیبننه بی حاتم ریوایه تی کردوه له ئیبنوعه بیاسوه گوئی: قدهغه کرا بوو کوپو کچی که به یه ک سک له دایک بوین له یه کتری ماره بکرین، فرمان نه درا که یه کتکی تر له براکانی ماره ی بکات، هموو سکی که مندالیان ده بوو یه کتکیان کوپ بوو نه وی تریان کچ بوو. هر به و شیوه یه یان ده کرد، نه گه ر کچیکی جوانیان ببوایه، پاشان کچیکی ناشیرینیشیان ده بوو. برای کچه ناشیرینه که گوئی: خوشکه که تم یِ ماره بکه، منیش خوشکه که م ماره ده که م لیت. (قابیل) گوئی: نه خیر، من شایسته ترم به خوشکی خوم، یه کی قوربانیه کیان کرد. قوربانی خاوهن به رانه که و هرگیرا قوربانی خاوهن کشتوکاله که و هر نه گیرا (براکه ی) گوشت سه نه ده که ی چاکه. خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَكَمْ يَنْقُبِلُ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ کاتی هر یه که یان قوربانیه کیان کرد، له یه کتکیان و هرگیرا له وی تریان و هر نه گیرا (نه وه ی که لیتی و هر نه گیرا، هر په شه ی له وه ی تر کرد) گوئی: من ده بی بتکوژم، گوئی: خودا هر له و که سه ی قبول ده کات که له خوا ده ترسی له هر کاره دا ده یکات. ئیبنونه بی حاتم ریوایه تی کردوه له نه بوو ده رانه وه (أبو الدرداء) گوئی: نه گه ر بزانم خودا یه ک نویزی یِ و هرگرتووم، له لام خوشه ویستتره له دنیا و له وه ی که تیا یه تی، چونکه خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾. پاشان نه فرمویت: ﴿لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَنَّكَ إِنَّي أَخَافُ أَنَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ نه گه ر توش ده ستم بُو دریز که ی که بمکوژی من ده ست پیشخوری ناکه م تُو بکوژم. من له خودا (که په روه ردگاری دنیا یه) ده ترسم. واته: برا چاکه که ی که خودا قوربانیه که یِ قبول کرد له به ر له خواترسی کاتی که براکه ی هر په شه ی کوشتنی لیکرد بی نه وه ی هیچ تاوانیکی ه بی، گوئی: ﴿لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لِأَقْتُلَنَّكَ إِنَّي أَخَافُ أَنَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: نه گه ر تُو ده ست دریزیم بُو بکه ی و بمکوژی، من به و کاره خراپه ی که تُو پی هه لده سی وه لامت ناده مه وه، تا منو تُو وه ک یه ک شه ریک بین له و تاوانه دا. ﴿إِنَّي أَخَافُ أَنَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ من له خودا (په روه ردگاری دنیا یه) ده ترسم له و کاره ی که تُو ده که وه ی بیکه ی منیش بیکه م. به لکو خوم ده گروم به هیوای پاداشتی خودام. عه بوللای کوپی عه مر گوئی: سویند به خوا نه م له براکه ی به هیزو توانا تر بوو، به لام له خواترسیه که ی پی پی نه نه دا. هر بویه له هر ردو سه حیجه که دا هاتوه له پیغه مبه ری خودا وه (صَلَّى) که فرمویه تی: (کاتی که دوو موسولمان

الطبري (۱۰/۲۲۲).

پروبه پووی به کتری بونه وه به شمشیره کانیان بکوژو کوژاویش له ناو ناگردان، گوتیان: نهی پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه مه یان بکوژه (واته: حقی خویه تی) نهی کوژاوه که بۆ؟ فرمووی: (چونکه نه میس سور بووه له سهر کوشتنی هاوه له کهی) ۱، نیما می نه حمه د پیوایه تی کردوه له سه عدی کوری نه بی وه قسه وه له کاتی فیتنه ی عوسماندا گوتی: شایه تی نه دم که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (له مه ولا فیتنه په پیدا ده بی، نه وه ی دانیش تو تیی دا باشتره له وه ی که هه لسا وه، نه وه ی هه لسا وه باشتره له وه ی که ده پوات، نه وه ی ده پوات باشتره له وه ی که په له ی تیا ده کات) گوتی: نایا دیت هاته ماله وه بۆم دهستی بۆ دریز کردم کوشتمی؟ فرمووی: (تۆش وه کوره که ی نادم به) ۲ تیرمیزیش هر به م شیوه یه پیوایه تی کردوه، نه م فرمووده، فرموده یه کی حه سه نه. ۳ پاشان خودای مه زن له سهر زمانی کوره چاکه که ی نادم (سه لامی خوی لی بی) نه فرمویت: ﴿إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبْوَأَ بَائِسِي وَأَنَّكَ فَتَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ﴾ من ده مه وی تاوانی کوشتنی من و تاوانی خوت بیته ملت، نه وسا تو ده چیته ناگرو (سزای) تاوانی سته مکار نه وه یه. نیبنوعه بیاس و مواهیدو زه حاک و قه تاده و نیبنوجه ریر پیوایه تیان کردوه. ۴ ﴿فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ نیر دلی هه لیتنا که براهی خوی بکوژی، کوشتی و که وته ناو ریزی زیانبارانه وه. واته: دوی نه و نامۆزگاری و ترساندنه ی براهی که کردی، هر کوشتی. نیبنوجه ریر گوتی: کاتی (قابیل) ویستی براهی بکوژی ملی با دا، شه یان گیانه وه ریزی گرت و سه ری نایه سه ر به ردیک و به ردیکی تری هه لگرت و کیشای به سه ریدا هه تا کوشتی، کوره که ی نادم میس سهیری ده کرد، پاشان نه ویش نه وه ی کرد به براهی که شه یان کردی. ۵ نیبنونه بی حاته م پیوایه تی کردوه له عه بدولای کوری وه هه به وه، له عه بدوره حمانی کوری زهیدی کوری نه سه له مه وه له با وکیه وه گوتی: سه ری براهی گرت بۆ نه وه ی بیکوژی خوی دا به زه ویدوا سه رو لاشه ی بۆ لای خوی راده کیشا، نه یده زانی چۆنی بکوژی، شه یان هات بۆ لای وتی: ده ته وی بیکوژی؟ گوتی: به لی، گوتی: نه م برده هه لگره و بیده به سه ریدا، گوتی: برده که ی هه لگرت و کیشای به سه ریدا سه ری شکاند، پاشان شه یان به په له هات بۆ لای هه وا و وتی: نه ی هه وا، نه وسا قابیل هابیلی کوشت. هه وایش پیی وت: هاوار بۆ تو کوشتن چۆن ده بی؟ گوتی: نه

۱ فتح الباری (۳۵/۱۳)، مسلم (۲۲۱۴/۴).

۲ احمد (۱۸۵/۱)، فرمووده یه کی حه سه نه.

۳ تحفة الاحوذی (۴۳۶/۶)، فرمووده یه کی حه سه نه.

۴ الطبری (۱۱۵/۱۰-۱۱۶).

۵ الطبری (۵۳۶/۴).

خوادنو نه خواردنه وه ناخوت و ناشجولئی. حه وا وتی: ئه وه مردنه، شهیتان: (به لئی) ئه وه مردنه دهستی کرد به هاوار کردن هتا ئادهم هاته لای و هر هاواری ده کرد، پیتی وت چیته؟ قسه ی له گه ل نه کرد دوو جار گه راپه وه بۆ لای هر قسه ی له گه لدا نه کرد ئادهمیش وتی: هاوارو قیزه به شی خۆت و

کچه کانت بی من و کوپه کانیشم سه فررازو دوور بین لئی. ﴿فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَائِبِينَ﴾ چوه ناو پیزی زیانباران. له دنیاو له قیامه تدا، چ زیانی له مه گه وره تره؟ ئیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له عه بدوللای کوپى مه مسعوده وه گوتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمووی: (هیچ گیانی به ناهه ق ناکوژی

مه گین یه کم کوپى ئادهم به شیکى له خوینه کهیدا هیه، چونکه ئه وه یه کم که س بوه کوشتنی داهیناوه).^۱ زانایانی فرمووده، ئه م فرمووده یان هیناوه جگه له ئه بوداوود.^۲ ئیبنوجهریر پیوایه تی کردوه له عه بدوللای کوپى عه مره وه که دهیوت: به دبختترین که سی له نه وی ئادهما ئه وه که سه یه که براکه ی خۆی کوشتوه، هیچ خوینی له سه ر زه میندا ناپئێ، له وه کاته وه که براکه ی خۆی کوشتوه مه گین به شی له وه خراپه ی (کوشتنه ی) پیده گات. چونکه ئه وه یه کم که س بوه کوشتنی داهیناوه.^۳

پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قَبَعَتْ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي سَوَاءَ أَخِيهِ

قَالَ يَتَوَلَّى أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُورِي سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ﴾ خه وه قه له شه یه کی نارد خه ریک بوو زه وی هه لده کولئ بۆ ئه وه ی پیتی نیشان بدات که چۆن لاشه ی براکه ی

له خاکدا بشاریته وه واتی: هاوار له خۆم، چۆن نه مزانی وه که ئه وه قه له شه به بجولیمه وه لاشه ی براکه م بشارمه وه. (به م کرده وه ی) هاته پیزی په شیمانان. سوودی و که سانی تریش له هاوه له کانی وتیان: کاتی که لاهه که مرد (واته: براکه ی) له وه بیابانه دا به جیتی هیشته و نهیده زانی چۆن بیشاریته وه، خودا دوو قه له شه ی برای یه کی نارد هاتن به یه کداو یه کیکیان نه وی تریانی کوشت و چالیکى بۆ هه لکه نندو پاشان خۆلی کرد به سه ریدا، کاتی (قابیل) نه وه ی دی وتی: ﴿يَتَوَلَّى أَعْجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ

فَأُورِي سَوَاءَ أَخِي﴾^۴ عه لئ کوپى نه بوته لحه وتی له ئیبنوعه بیاسه وه وتی: قه له شه ی هات بۆ لای قه له شه ی شیکى مرداره وه بوو، خۆلی کرد به سه ریدا هه تا دایبۆشی، نه وه یش که براکه ی خۆی کوشتبوو

^۱ احمد (۲۸۳/۱)، فرمووده یه کی سه حیه.

^۲ فتح الباری (۱۹۸/۱۲)، مسلم (۱۳۰۲/۳)، تحفة الاحوذی (۴۳۶/۷)، النسائی فی الکبری (۳۳۴/۶)، ابن ماجه (۸۷۸/۲).

^۳ الطبری (۲۱۹/۱۰).

^۴ الطبری (۲۲۵/۱۰).

وتی: ﴿يُولِيَقَ عَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْفَرَابِ فَأُوْرِي سَوَّهَ أَخِي﴾ ۱. ﴿فَأَصْبَحَ مِنَ النَّدْمِيْنَ﴾

جووه پیزی په شیمانان. حه سه نی به سری وتی: نوای نو زینباریه خودا په شیمانیه که می ده رختست.

پیش غسنتی توله ی ستم و برینی په یوهندی خزمایه تی

له م فرموده یه دا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموده تی: (هیچ گونا می نیه که شایه نی نه وه بی خودا توله که می پیش بخت له دنیا دا له که ل نه ویش که بوی ه لده گری له پژی دوایدا بوی خاوه نه که می، له ستم و پچراندنی په یوهندی خزمایه تی) ۲ نه م کرداره ی قابیل هه ردوکیانی تیا کز بوه توه، إنا لله و إنا إليه راجعون.

﴿مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُمْ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ

فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا

بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّا كَثَّرْنَا مِنْهُم بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لِمَسْرُوفَاتٍ ﴿٢٣﴾ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ

اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُكَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ

خَلْفٍ أَوْ يُنْفَخُوا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ جَزَاءُ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٤﴾ إِلَّا

الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُ اللَّهُ عَفْوَ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾

پنویسته له سه مروؤ ریز له مروؤ بگری

خودای مه زن نه فرمودیت: ﴿مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُمْ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ

نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ

جَمِيعًا﴾ به وی نه م کاروه فرمانیکمان بوی سه نه وه ی نیسرائیل نارد، که هه رکه سی بیتاوانیک

بکوزی (که نه گونا می کردبی و نه خراپه ی له زه ویدا لی پوودایی) وه که نه وه یه که گشت خه لکی سه ر

زه ی له ناو بریدی و هه ر که سیکیش بیتاوانیک پزگار بکات، وه که نه وه وایه که هه موو خه لکی سه ر زه ی

له مردن پزگار کردوه. واته: بپارمان داو نه وه ی نیسرائیلمان ناگادار کرد که هه رکه سی یه کی بکوزی

بی نه وه ی که سیکی کوشتی یان خراپه یه کی له زه ویدا کردبی، کوشتنی به حه لال بزانی وه که نه وه

وایه هه موو خه لکی کوشتی، چونکه لای خودا جیاوازی له نیوان گیانیک و گیانیکی تر دا نیه ﴿وَمَنْ

۱ الطبري (۲۳۶/۱۰).

۲ أبوداود (۲۰۸/۵)، فرموده یه کی حه سه نی سه حیه.

أَحْيَاهَا ﴿ وَهَكَسَىٰ مَرْوَىٰ لَهُ مَرْدَن پزگار بکات. واتہ: کوشتنہ کہی بہ پہوا نہ زانی و بپواشی وابی. نہ وہ ہممو خہ لکی دلتیان له و کہ سه و ترسیان لیتی نیہ، ہر بویہ خودای مہ زن نہ فرمویت:

﴿فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ نہ عمہ شو کہ سانی تریش و تیان: له نہ بوسالحوہ له نہ بوہورہ بیرہ وہ تی: چوومہ لای عوسمان له و پڑی (کہ له مالہ کہ یدا بو) (یوم الدار) وم: ہاتووم یارمہ تیت بدہم، نہی گہورہی موسولمانان شمشیر وہ شاندن خوُشہ (جیسی خوُیہ تی) وتی: نہی نہ بوہورہ بیرہ، نایا پیت خوُشہ ہممو خہ لکی بکوژی و منیش له گہ لیان؟ وم: نہ خیر، وتی: نہ گہر تو یہ ک پیاوٹ کوشٹ وہ ک نہ وہ وایہ کہ ہممو خہ لکت کوشتبی، لیرہ بپؤ ئیزن درایوی و پاداشت و ہردہ گری و تاوانبار نابی. گوتی: ہاتمہ دہرہ وہ و شہ پم نہ کرد. عہ لی کوپی نہ بوتہ لہ گوتی له نیینوعہ بیاسہ وہ گوتی: نہ وہ وہ ک نہ مہ یہ کہ خودای مہ زن فرموویہ تی: ﴿مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾

زیندو کردنہ وہی نہ وہ یہ کہ کہ سہ نہ کوژی کہ خودا کوشتنی قہ دہ غہ کردہ. نہ وہ وہ ک نہ وہ وایہ کہ ہممو خہ لکی له مردن پزگار کردبی. واتہ: ہر کہ سہ کوشتنی خہ لکی بہ لاوہ حہرام بی مہ گین بہ ہتی خوُی، نہ وہ پزگاری کردہ له و کوشتنہ^۱ مواہیدیش ہر وای گوتہ ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا﴾ واتہ: وازی ہینابی له کوشتنی^۲ عہ وفی گوتی له نیینوعہ بیاسہ وہ لم دہ قہ دا کہ خودای گہورہ نہ فرمویت:

﴿فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا﴾ دہ لیت: کہ سہ تہ نیا کہ سہ کی کوشتنی کہ خودا کوشتنی حہرام کردبی نہ وہ وہ ک نہ کہ سہ وایہ ہممو خہ لکی کوشتنی^۳ سہ عیدی کوپی جو بہ یر گوتی: ہر کہ سہ خوینی موسولمانی حہ لال (بکوژی) وہ ک نہ وہ یہ خوینی ہممو خہ لکی حہ لال کردبی. نیینوجورہ یچ گوتی له نہ عرہ جوہ (الاعرج) له مواہیدہ وہ لم نایہ تہ دا: ﴿فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا﴾ ہر کہ سہ خوون باوہ پی بکوژی بہ نہ نقہ ست، خودا وای لیدہ کات جہ مہ نم چیکہ ی بی و غہ زہ بی لیگرتوہ و ہر نہ فرینی خوُی خستوہ و سزایہ کی زور گہورہ یشی بؤ نامادہ کردہ. پاشان دہ لیت: نہ گہر ہممو خہ لکیشی بکوشتایہ سزاکہ ی له وہ زیاتری نہ دہ کرد. نیینوجورہ یچ گوتی: له

^۱ الطبري (۲۲۵/۱۰).
^۲ الطبري (۲۳۶/۱۰).
^۳ الطبري (۲۳۳/۱۰).

موجامیده وه له م نایه ته دا: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ گوتی: نه گهر که سی نه کوشتبی. بیگومان شه وه خه لکی له کوشتن پرگار کردوه.

هه ره شه له هه له رپوو سنوور به زینه کان

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلْنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ پیغه مبه رانمان زور به لگی بوون و ناشکرایان بو هینان ﴿ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَكُسْرُوفُونَ﴾ به لام زور به بیان (دوای شه م هه موو به لگی به) هه له رپوو سنوور به زین بوون، نه مه سه رزه نشست و هه ره شه کردنه لیان له سر به زانه دنی سنوره کانی خودا دوای شاره زا بوونیان لئی، وه ک به نوقوره بزه و نه زیرو قینوقاع (بنو قریظه و النضیر و بني قینقاع) که له ده ورپوه ری مه دینه دا بوون، له جووله کانه ی که شه ریان له گه ل نهوس و خه زره جدا ده کرد، کاتی که شه پ له نیوانیاندا پووی شه دا، له کاتی نه فامیدا. پاشان که شه ره که ته او ده بوو، فیده ی شه که سانه شیان شه دا که دست به سه ریان کرد بوون و دوستایه تیشیان ده کرد له گه ل نه وانه ی که لیان کوشتن بوون. خودای مه زن شه کارانه یان به خراب له قه له م شه دات و له

سورته به قه ره دا نه فه رمویت: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ﴾ ﴿۸۱﴾ ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَقْتُلُهُمْ عَلَيْهِمْ بِالْإِيمِ وَالْعَدْلِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسْرَى فَعُدُّوهُمْ وَهُوَ مُحْرَمٌ عَلَيْكُمْ

إِخْرَاجُهُمْ أَفْتَوْا مِنْ بَعْضِ الْكَلْبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَنَوْمٌ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾^۱ په یمانان لیان وه رگرت که: خوینی په کتر مه پزین و خوتان له زیدی خوتان وه رده ر مه نین، پاشان دانتان به و په یمانه ناو خوشتان شایه تی شه دن. له دوای شه وه یش هر خوتان بوون کوشتارتان له په کتری ده کرد به پشتیوانی خه لکی تر (به تاوان و ده ستریدی) کومه لئی هر له خوتانن له ولاتیان دهرده کن، که لیستان دست به سه ر ده کری هه مووتان خوینفه کای شه دن، که بوستان په وای نیه دهریان بکن، نایا نیوه به وای نیه له ناوه پوکی شه کتیبانه ده کن و به وای به هه ندیکی ناکه ن؟ هه رکه س له نیوه شه بکات، دیاره له زیانی دنیا دا پسوا ده بی و له پوژی قیامه تیشدا زور به توندی نازار شه دریت. خودا له هه موو کاریکیان ناگاداره که ده یکن و بیتاگا نیبه لئی.

۱ الطبری (۱۰/۲۳۵).
۲ البقرة (۸۴-۸۵).

سزای نه‌وانهی که دژایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ره‌ک‌دی ده‌کن و خرابه‌کارن

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾ سزای نه‌و که‌سانه‌ی دژایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ره‌ک‌دی ده‌کن و له‌زه‌ویدا هه‌ولی خرابه‌کاری نه‌ده‌ن، کوژدانه‌یان له‌دار دانه‌یان برینی ده‌ست و قاچه‌پنچه‌وانه (ده‌ستی راست و قاچی چه‌پ) یان له‌ولات دوورخرانه. مه‌به‌ست به (المحاربة) واته دژایه‌تی کردن و سه‌ریچی کردن. نه‌مه‌پش نه‌و که‌سانه‌ده‌گریته‌وه که‌خوانه‌ناسن یان پنگرن، یان ترس له‌ریگا دروس ده‌کن و هه‌ولی خرابه‌کاری نه‌ده‌ن له‌سه‌ر زه‌میندا، وه‌هه‌ر خرابه‌و تاوانیکی تریش ده‌گریته‌وه. ئیبنوجهریر پیوایه‌تی کردوه له‌عیکره‌وه‌حسه‌نی به‌سریه‌وه که‌گوتیانه: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ مه‌تا ده‌گاته: ﴿أَنْ يَكْفُرَ اللَّهُ عَفْوَراً رَجِماً﴾ له‌سه‌ر نه‌و بت په‌رستانه‌هاتوه‌ته‌خوار، هه‌ره‌ک‌سی له‌وانه‌له‌پیش نه‌وه‌ی ده‌ست بگرن به‌سه‌ریدا ته‌ویه‌ی کردبی، نه‌وه‌نه‌م که‌سه‌هیچ له‌مانه‌نایگریته‌وه. نه‌م نایه‌ته‌نه‌و پیاووه‌موسولمانه‌ناپارینئ‌و پزگار ناکات له‌سزای کوشتن نه‌گر که‌سیکی کوشتبی یان خرابه‌ی له‌زه‌ویدا کردبی یان دژایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ره‌ک‌دی کردبی (ﷺ) پاشان چووپیته‌ناو خوانه‌ناسان و نه‌گیری، نه‌وه‌نابیته‌پنگری به‌جیه‌تانی نه‌و سزایه‌ی که‌بؤی دانراوه^۱. (واته: ده‌بی نه‌و تۆله‌ی هه‌ر ئی بسینئ) نه‌بوداوودو نه‌سانئ پیوایه‌تیاں کردوه له‌ریگه‌ی عیکره‌وه‌له‌ئیبنوعه‌بیاسه‌وه‌گوتی: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا﴾ نه‌م نایه‌ته‌له‌سه‌ر بت په‌رسته‌کان هاتوه‌ته‌خواره‌وه، که‌سی له‌وانه‌ته‌ویه‌بکات له‌پیش که‌ده‌ستگیر ده‌کری، نه‌وه‌نابیته‌پنگری به‌جیه‌تانی نه‌و سزای که‌بؤی دانراوه^۲. راستیه‌که‌ی نه‌ویه‌نه‌م نایه‌ته‌گشتگیره‌بؤی بت په‌رست و هه‌ره‌ک‌سی تریش که‌هه‌لسابی به‌و تاوانانه، وه‌ک بوخاری و موسلیم پیوایه‌تیاں کردوه له‌فرموده‌که‌ی نه‌بوکه‌لابه‌وه (که‌ناوی عبدالله‌ی کوری زه‌یدی جهرمی (الجرمی) به‌سریه) له‌نه‌نسی کوری مالیکه‌وه، که‌هه‌شت که‌س له‌عوکل هاتنه‌لای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) په‌یمانیاں دایه‌له‌سه‌ر موسولمان بوون. ناوو هه‌وای مه‌دینه‌یان پی نه‌کوت، نه‌خۆش که‌وتن، هاواریاں برده‌لای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) فرموی: (نایا له‌گه‌ل شوانه‌که‌مان و وشتره‌کان ده‌چنه‌ده‌ری شیره‌میزی وشتره‌کان بخۆنه‌وه؟) گوتیاں: به‌لی، چوون و شیره‌میزه‌که‌یان خواره‌وه‌وه‌چاک بونه‌وه‌و شوانه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ریان (ﷺ) کوشت و

^۱ الطبري (۲۴۴/۱).

^۲ أبو داود (۵۳۶/۴)، النسائي (۱۰۱/۷).

و شتره کانیان برد، که نه و هواله به پیغمبر (ﷺ) گیشته وه، ناردی به شوینیانداو پیمان گهین و
 هینانیا نه وه. پیغمبر (ﷺ) فرمانی دا دهست و پیمان برین و چاویان کویر کردن و فری درانه بهر
 هتاو تا مردن. وه له و ته یکی تردا هاتوه: له بهر هتاو فری دران داوای ناویان ده کرد ناویان پی
 نه نه درا. ^۱ خودای مه زن نه فرمویت: ﴿أَنْ يَفْتَلُوا أَوْ يَكْبِتُوا أَوْ تُقَطِّعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ
 خَلْفِهِمْ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾ عه لی کوپی نه بوته لحه کوتی له نیبنوعه بیاسه وه: هه رکه سی چه ک
 بهرزکاته وه له کومه لیک موسولمان، خه لکی ده ترساند له ریگادا، پاشان گیروا پیشه وای موسولمانان
 دهسته لاتی بوو به سریدا ناره زوی خویته سی چی لیده کات. مهیلی ئی بوو ده یکوژی. مهیلی ئی بوو له
 داری نه دات، مه یلیشی له بوو دهست و پیمان ده بری. ^۲ سه عیدی کوپی موسه بیب و مواهید و عتاو
 حه سنی به سری و نیبراهیمی نه خه عی و زه حاک هه ر وایان گوتوه. نه مانه هه موو نه بوجه عفری کوپی
 جوویر پیوایته کردوه. ^۳ نه م قسه یه نه وه ده گه یه نی که بق سه ریشکیه (للتخیر) وه که له قورئاندا
 نمونه ی نه مه هاتوه وه که له توله ی نیچیر پاوکردندا خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ
 النَّعْمِ بِحَسَبِكُمْ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَلِغَ الْكَمْبَةِ أَوْ كَفَّرَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ له توله ی
 نه ودا ده بی وینه ی نیچیره کوژراوه که که فارهت بدات، دوو که سی دادگر بریاری له سر بدهن و
 نه و که فاره ته بهینته مالی که عبه و له وی بیکاته قوربانی یان بارته قاری نه و نیچیره خواردن بدات به
 هه ژاران یان به نه اندازه قیمته ی نه و نیچیره چه ند پوژ به پوژو بی. وه که نه م نایه تیش که خودای
 گه وره نه فرمویت له بارته قای بزگاراندا (الفدیة): ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ
 صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ کیش له نیوه نه خوشه یان سه ری نازاری هه یه، له بارته قای به پوژو نیبی یان
 خیریک ببه خشیته وه، یان نازه لیک بکاته خیر له هه ر له ویدا. وه که نه م نایه تیش که خودای مه زن
 نه فرمویت له بارته قای شویندا: ﴿فَكَفَّرْنَاهُ بِطَعَامٍ عَشْرَةَ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ
 كَسْوَتَهُمْ أَوْ تَحْرِيرَ رَقَبٍ﴾ ده بی له بارته قای نه ودا خواردن بدهن به ده هه ژار له و خواردنه ی به

^۱ فتح الباری (۱۱۴/۱۲)، مسلم (۱۲۹۶/۳).

^۲ الطبری (۲۶۲/۱۰).

^۳ الطبری (۲۶۲-۲۶۳/۱۰).

^۴ المائدة (۹۵).

^۵ البقرة (۱۹۶).

^۶ المائدة (۸۹).

ناسایى ئه پیدەن به خیزانى خۆتان. یان دەبى جلا و بەرگى دە هه ژار بدەن، یا کۆيله يهك پزگار بکەن. پاشان خودای گه وره ئه فرمویت: ﴿أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ﴾ یان شار به دەر بکړین. هه ندی له زانایان ده لاین: مه به ست پتی ئه وه یه هه ول بدری ده ستگیر بکړی و تۆله ی ئی بسینری. یان له ولاتی موسولماناندا راده کات و نامینى. ئیبنوجهریر ریوايه تی کردوه له ئیبنوعه بیاس و ئه نه سی کوپی مالیک و سه عیدی کوپی جو به یرو زه حاک و ره بیعی کوپی ئه نس و زهری و له یسی (لیث) کوپی سه عدو مالیکی کوپی ئه نه سه وه. هه ندیکى تریش گوتویانه: ئه و که سه له و ولاته ی خۆی دهر ده کړی بۆ ولاتیکی تر، یان کار به ده ست یان جیگره که ی له سه ر کاره که ی دووری ده خه نه وه به ته واوی^۱ سه عیدی کوپی جو به یرو ئه بوشه عسام و (الشعفاء) سه سن و زهری و زه حاک و موقتیلی کوپی حه یان گوتیان: ئه و که سه شار به دهر ناکړی و له سه ر زه وی ئیسلامیش دهر ناکړی. هه ندیکى تر گوتویانه: مه به ست به دهر کردن لی رده با بند کردنه (السجن) پاشان خودای مه زن ئه فرمویت: ﴿ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ ئه م سزایه بۆ ئه وان هه پسوا بوونه له دنیا دا و له پۆزی قیامه تیشدا به شیان سزادانی گه وره یه. واته: ئه مه ی که با سم کرد له کوشتنیان و هه لواسینیان و برینى ده ست و پینان به پیچه وان هه (پاست و چه پ) شار به دهر کردن یان هه موو بۆ پسوا بوینیانه له نا و خه لکدا له م ژیا نه ی دنیا دا. له گه ل ئه وه یش که خودا بۆی هه لگرتوون له سزای زۆر سه خت و گران له پۆزی قیامه تدا، ئه م نایه ته پشتگیری قسه ی ئه و که سانه ده کات که ده لاین: ئه م نایه ته له سه ر بت په رستان هاتوه ته خواره وه، به لام کۆمه لى موسولمانان له سه حیعی موسلیمدا هاتوه له عوباده ی کوپی سامیته وه (په زای خۆای لی بی) گوتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) په یمانى ئی وه رگرتین وه ک له ژنانى وه رگرت، که له هه یچ شتی کدا ها وه ل بۆ خوا دانه نین و دزی نه که یین و داوین پیسی نه که یین و منداله کانی خۆمان نه کوژین، نازاری به کتری نه ده یین. هه رکه س پارێزگاری له په یمانه که ی بکات له ئیوه پاداشته که ی له لای خودای مه زنه، هه رکه سی شتی له مانه ی تووش بوو تۆله ی ئی ده سینری، ئه و تۆله یه بارته قایه بۆی. هه رکه سیش خودا خۆی بۆی دا پۆشی، ئه وه کاره که ی له لای خودا خۆیه تی. مه یلی ئی بوو سزای ئه دات و مه یلیشی ئی بوو لیى ده بو ری. ^۲ وه له عه لیه وه (په زای خۆای لی بی) گوتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمویه تی: (که سی تاوانى له تاوانه کانی کرد له دنیا، سزادرا پتی، خودا له وه داد په روه رتیه که سزاکه ی دووباره بکاته وه له سه ر ئه و عه بده ی خۆی. وه که سی تاوانى له تاوانه کانی کرد له دنیا دا و خودا بۆی دا پۆشی و چاوپۆشی ئی کرد بی. خودا له وه خوا وه ن پۆز تره که

^۱ الطبري (۱۰/۲۶۸-۲۷۰).

^۲ مسلم (۲/۱۳۳۳).

سزای بداتوه له شتیگدا که چاوپوشی لیکردوه^۱. نیمامی نه حمه دو تیرمیزی و نیبنوماچه پریوایه تیان کردوه، تیرمیزی گوتی: فرمودوده یکی حه سهن و غه ریبه، پرسیان له (الدار القطنی) له باره ی نه م فرمودوده گوتی: به م رفوعی و موقوفی هاتوه به لام فرهغه عیه که ی سه حیه^۲ نیبنوجهریر گوتی: له م ده قدا که خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا﴾ نه وه پسواییه بؤیان له دنیا دا. واته: شهرمه زاری و پسوایی و سزاو توله یه بؤی له دنیا دا و له بؤئی قیامه تیشدا ﴿وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ له بؤئی سزای گه وره یان بؤ دانراوه. واته: نه گهر په شیمان نه بونه وه له و کاره یان کردویانه هتا ده من. له بؤئی قیامه تدا نه وانه دوی نه و سزایه له دنیا دا دران، له ویش سزای گه وره یان بؤ دانراوه. واته: جه زره به ی جهه نم^۳.

سزای دژایه تی لاده چی کاتی که نه وانه ی دژایه تی ده کن په شیمان ببنه وه وه پیش نه وه ی ده ست بگیری به سه ریاندا

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ رَجِيمٌ﴾ مه گین نه وانه ی پیش له وه ده که ونه ژر ده ستان په شیمان ببنه وه و توبه بکن، نیوه ش باش بزانتن که له پاش په شیمان بونه وه یان خوا له گونا ده بوری و دلوفانه. نه م نایه ته له سه رسه قسه ی نه و که سانه ی که وتویانه له سه رسه خه لکی بت په رسه هاتوه ته خواره وه، پوون و ناشکرایه، به لام له باره ی نه و موسلولمانانه ی که دژایه تی و شه پ ده کن، نه گهر په شیمان ببنه وه و تهویه یان کرد نه وه کوشتن و هه لواسین و ده ست و پییان نابری، له نایه ته که یسه وه ده رده که وئ که هیچ لایه کیان سزا نادرین، هاوه له کانی پیغه مبریش هر وایان کردوه. وه ک نیبنو نه بی حاتم پریوایه تی کردوه له شه عبیه وه وتی: حاریسه ی (حارثه) کوپی به دری ته میمی که خه لکی به سه رسه بوو. خراپه و تاوانی نوری کردبو له زه ویدا، قسه ی له گه ل هه ندی خه لکدا کردبو له قوپه ی شیه کان له وانه حه سانه ی کوپی هه لیمی و نیبنوعه باسو عه بدوللای کوپی جه عفر، که داوای لیبوردن بؤ بکن له لای عه ل، لیی نه بورابوو. نه ویش هاتبوه لای سه عیدی کوپی قه یسی هه م دانو نه میش له مالی خویدا دیناو، پاشان چوه لای نیمامی عه ل پیی وت: نه ی گه وره ی موسولمانان چی ده لئیت له باره ی که سته که وه که خراپه ی له زه ویدا کردوه و دژایه تی خواو پیغه مبره که پیشی کردوه، (په شیمان بوه ته وه) نه م نایه تانه ی

^۱ احمد (۱۵۹/۱)، تحفة الاحوذی (۲۷۷/۷)، ابن ماجه (۸۶۸/۲)، تیرمیزی گوتی: فرمودوده یکی حه سانه ی غه ریبه.

^۲ الدار القطنی (۲۱۵/۳).

^۳ الطبری (۲۷۶/۱۰).

بِقُ خَویندوه هه‌تا ده‌گاته: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْرَأُوا عَلَيْهِمْ﴾ و‌تی: نامه‌ی لیبوردنی بۆ نوسی. سه‌عدی کوپی قه‌یس و‌تی: نه‌و که‌سه حارسه‌ی کوپی به‌در بوو. نیینوجهریریش پ‌یوایه‌تی کردوه.^۱ نیینو جه‌ریر پ‌یوایه‌تی کردوه له عامیری شه‌عبیه‌وه و‌تی: نه‌ی نه‌بو موسا نه‌مه شوینی په‌نا هینانی که‌سیکه بۆتۆ. من فلانی کوپی فلانی مورادیم، وه من یه‌کێک بوم له‌و که‌سانه‌ی که دژایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) کردوه و خرابه‌کاریشی له زه‌ویدا کردوه و پیش شه‌وه‌ی ده‌ست بیگرۆ به‌سه‌ریدا ته‌ویه‌ی کردوه. نه‌بو موسا هه‌لساو و‌تی: نه‌م پیاوه فلانی کوپی فلانه، که‌س ده‌ست نه‌داته پ‌یی به‌چاکه نه‌بی، نه‌گه‌ر پاستی کرد، نه‌وه پ‌یی پاستگۆیانی گرتوه‌ته به‌ر. نه‌گه‌ر درۆشی کرد، تاوانه‌کانی خۆی یه‌خه‌ی ده‌گرۆ، ماوه‌یه‌کی زۆر مایه‌وه، پاشان له‌وی پۆشت تاوانه‌کانی یه‌خه‌ی گرتو خودا له‌ناوی دا. دیسان نیینوجهریر پ‌یوایه‌تی کردوه له مووسای کوپی نیسحاقی مه‌دینه‌وه (المدنی) که‌ علی نه‌سه‌دی دژایه‌تی کردو له پ‌نگادا خه‌لگی ده‌ترساندو ده‌یکوشت و مالی تالان ده‌کرد، پیشه‌وایانی نیسلاو خه‌لگی تریش ده‌گه‌ران به‌ دوایدا (هه‌تا بیگرن) بۆ هه‌یج که‌س نه‌گیرا هه‌تا نه‌و کاته‌ی هاتو ته‌ویه‌ی کرد. کاتی که‌ گوینی له پیاوی بوو نه‌م ئایه‌ته‌ی ده‌خویندوه‌وه: ﴿يَعْبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾^۲ نه‌ی به‌نده‌کانی من، نه‌ی نه‌وانه‌ی له‌به‌لادان له نه‌ندازه‌ ناهه‌قیقتان له خۆتان کردوه، نابێ ئێوه له به‌زه‌یی خوا بێ هیوا بن، چونکه له هه‌موو گوناویه‌ک چاوده‌پۆشی، نه‌و لیبورده‌و دلۆفانه. له‌سه‌ر ئایه‌ته‌که وه‌ستاو پاشان و‌تی: نه‌ی به‌نده‌ی خودا جارێکی تر بیخۆینه‌روه، نه‌ویش دووباره‌ی کرده‌وه بۆی. شمشیره‌که‌ی کرده‌وه به‌ کێلانه‌که‌یدا، پاشان هات ته‌ویه‌ی کردو له به‌ره‌به‌یاندان هاته‌ ناو مه‌دینه‌و خۆی شۆردو پاشان چووه‌ مزگه‌وتی پیغه‌مبه‌ری خوداو (ﷺ) نوێژی به‌یانی کرد پاشان له‌لای نه‌بوهوره‌یره‌دا له‌ناو هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) کاتی که‌ پۆشنی کرد خه‌لکه‌که ناسیان و هه‌لسان بۆی، نه‌میش پ‌یی و‌تن، ئێوه ناتوانن هه‌یج شتی‌کم له‌گه‌لدا بکه‌ن. من هاتووم بۆ لای ئێوه، پیش شه‌وه‌ی ده‌ست بگرن به‌سه‌رمدا ته‌ویه‌م کردوه، نه‌بوهوره‌یره‌ و‌تی: پاست ده‌کات، ده‌ستی گرتو بردی بۆ لای مه‌روانی کوپی حه‌که‌م که‌ له‌و کاته‌دا فه‌رمانه‌وه‌ی مه‌دینه‌ بوو له زه‌مانی مه‌عاویه‌دا، و‌تی: نه‌مه‌ه‌لیه‌ه هاتوه‌و ته‌ویه‌ی کردوه. که‌ستان بۆی نیه‌ هه‌یجی به‌رانبه‌ر بکات. بۆشی نیه‌ بیکوژی. وازی لێ هینرا له‌و شتانه‌ی که‌ کردبووی و عفوو کرا. علی که‌ ته‌ویه‌ی کرد به‌ره‌و ده‌ریا که‌وته‌ پ‌یی بۆ غه‌زا کردن له‌ پ‌یی خودادا. خۆی گه‌یاند هه‌مه‌کان و که‌شتیه‌که‌ی له‌ که‌شتی پ‌ۆمه‌کان نزیک خسته‌وه له‌ ده‌ریادا و په‌لاماری

^۱ الطبري (۲۸/۱۰).

^۲ الزمر (۵۳).

که شتی پڑمه کانی داو چووہ ناو که شتی که یان، نه وان چوونه لایه کی که شتی که یان و نه میش له لایه کیدا بوو، که شتی که یانی به خوبی و نه وان وه لار کرده وه و هلی گنپایه وه هموویان به یه که وه نوqm بوون و خنکان!

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾
﴿٢٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَآتَتْ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقِيلُ مِنْهُمُ وَلَكِنَّ عَذَابَ آيَةٍ ﴿٢٦﴾ يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِمُخْرِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٢٧﴾

فهرماندان به له خوا ترسی و خو نزیك غسنته وه لیئی و غهزا کردن

خودای مه زن نه فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ﴾ نهی گه لی خاوه ن باوه دان له خودا بترسن لیژده دا خودای گه وره فهرمان دهکات به عهده برواداره کانی که لیئی بترسن، کاتی له خوا ترسی و گوپرایه لی خرابنه پالا یه که مه به ست پتی وازهینانه له و شتانه ی که قه ده غن و دور که وتنه وه یه لیئیان.

پاشان نه فهرمویت: ﴿وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ﴾ ریی نزیك بونه وه به ره و خودا بگرن. سوفیانی سه وی وتی: باو کم بوی باس کردین له نه بوت له وه له عه تا وه له نیبنوعه بیاسه وه وتی: واته: نزیك بونه وه^۱ مواهیدو نه بووائیل و حه سن و قه تاده و عبداللهی کوپی که سیرو سوودی و نیبنوزه یدو که سانی

تریش هر و ایان وتوه. قه تاده وتی: واته: نزیك بینه وه لیئی به گوپرایه لی و کار به و شتانه ی که لیئی رازیه.^۲ نیبنوزه یدیش نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَيْكَ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾، نه و که سانه ی نه وان هانایان بق ده بن. کامانیانه نزیکترن به دوی هؤدا ده گه رین که

بگن به په روه ردگاریان. ﴿الْوَسِيلَةَ﴾ نه وه یه که هؤیه وه مه به ستی به دی ده هینری وه نه و نیشانه یشه که له جیگه دایه له به هه شتا، که شوینی پیغه مبه ری خودا و (ﷺ) ماله که یه تی له به هه شتدا. که نزیکترین شوینی به هه شتی له ته خته وه (العرش) له سه حیجی بوخاریدا هاتوه له جابیری کوپی عه عبدالله وه وتی: پیغه مبه ری خودا و (ﷺ) فهرمویته تی: (نه وه ی کاتی گوئی له بانگه

^۱ الطبري (۲۸۴/۱۰).

^۲ الطبري (۲۹۱/۱۰).

^۳ الطبري (۲۹۱/۱۰).

^۴ الاسراء (۵۷). الطبري (۲۹۱).

بَلَىٰ: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمداً الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته إلا حلت له شفاعتي يوم القيامة^۱ واته: (تھی خودایہ، پەروردنہی شو بانگہیشتہ تیرو تہ اوو نویژہ بوردہ وامہ، وسیلہ و فزیلہ (الوسیلہ و الفضیلہ) ببہ خشہ بہ موحمہ دو (ﷺ) پەوانہی کرہ شو و جینگ سو پاسکراوہ (المقام المحمود) کہ بە لئنت پیداوہ، مەگین شەفاعەتی بۆ پەوا دەبی لە پۆژی قیامەتدا). وہ له سهیحی موسلیمدا هاتوه له عەبدوللای کوبی عەمری کوبی عاسەوہ کہ بیستویەتی له پیغە مەبری خوداوہ (ﷺ) ئەیفەرموو: (کاتی گویتان له بانگنویژ بوو (بانگی ئەدا) ئەوہی ئەو دەبلیت ئیوہیش وەک ئەو بیلین، پاشان سلوات لەسەر من بدەن، چونکە هەرکەسی سلواتی لەسەر من بدات خودا دە سلوات لەسەر ئەو ئەدات، پاشان داوای وەسیلەم (الوسیلە) بۆ بکەن، چونکە وەسیلە جینگەیکە له بەهشتدا بۆ هیچ کەسی تەنیا بۆ عەبدی لە عەبدەکانی خودا نەبی، هیوام وایە من ئەو کەسە بم، هەرکەسی داوای وەسیلەم بۆ بکات شەفاعەتی بۆ پەوا دەبی)^۲ پاشان خودای مەزن ئەفرمویت: ﴿وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ تیبکۆشن لە پێی ئەودا (بچنە غەزا) بەلکو تووشی بزگاری بن. کاتی که خودا فرمائی پیدان که دوورکە ونەوہ له قەدەغە کراوہ کان وازی ئی بینن و گوێپرایەلی فرمانەکانی بن و ئاکاری چاک بکەن، لەگەڵ ئەویشدا داوایان ئی دەکات که بچەنکن لەگەڵ دوژمنان له خوانە ناسان و شو موشریکانە ی که له راستە پێ دەرجوون و لایان داوہ و ئایینی پاستیان واز لێهێناوہ، باوہ پداران هەلدەنی بۆ شو مەبەست، شو بەلێنە ی که داوہی و ئامادە ی کردوہ بۆ شو کە سانە ی که گیانی خوێان دەبەخشن لە پێی ئەودا له پۆژی قیامەتدا له بزگاری و خو شەبەختی نۆر گەورە و مانەوہ ی تاهەتایی هەرگیز داوای نایەت و ناگۆپێ لە ناو ناچی له کۆشکی نۆر بەرزو بلند و ئارام و پازاوہ و شیوہ جوان و شوینی چاکدا هەرکەسی له ویدا نیشتە جی بۆ بەرھە مەندە و ناخۆشی تووشی نایەت و هەر دەمینی و هەرگیز نامری و جلو بەرگی پیس و چلکن نابۆ و هەرگیز لاویتی له دەست نادات و هەمیشە گەنجە.

بارتەقا (ھدیة) له خوانە ناس و مرناگیری له پۆژی قیامەتدا و هەمیشە و بەرھەموام لە ناو ئاگردان پاشان خودای مەزن باسی ئەوہی کردوہ کہ ئامادە ی کردوہ بۆ دوژمنەکانی له خوانە ناسان له سزا و تۆلە ی سەخت له پۆژی قیامەتدا و ئەفرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَن لَّهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا يَقْبَلُونَ مِنْهُمْ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نەوہ کە سانە ی خوانە ناس بوون، ئەگەر هەرچی لەم زەمینەدا هەبە و ئەو نەدە ی تریشی لەگەڵدا بۆ بۆ ئەوہ ی

۱ فتح الباری (۲۵۱/۸).

۲ مسلم (۲۸۸/۱).

خویانی پی بکپنوه به هیوای نوهی له جهزده بهی پژی قیامت پرگارتیان کات. وهرناگری لییان و
 به هیچ ناچی و نازاری زدر به زانیان هر توش ده بی و جیگه ناگری بویان. ﴿رَبُّیُدُكْ اَنْ یَّخْرُجُوْا مِنْ
 اَلْاَنْرِ وَمَا هُمْ بِیَخْرُجُوْنَ مِنْهَاۗ وَاَلْهَرَّ عَذَابٌ مُّقِمْ﴾ ههول نه دن که له ناو ناگر دهرچن، به لام هرچی
 ههول بدن بی سووده و هرگیز ناتوان دهرچن و نازاریکی بی برانه و هیان ده بی. وه ک خودای گوره له
 نایه تیکی تریشدا نه فرمویت: ﴿كُلَّمَا اُرَادُوْا اَنْ یَّخْرُجُوْا مِنْهَا مِنْ غَیْرِ اَعِیْدُوْا فِيْهَا﴾ هه رکه ههول
 نه دن له و داخ و که سه رو به ژاره به دهرچن ده گپنرینه وه ناوی. واته: به رده و ام ههولی دهرچوون
 نه دن بق دهریان بوون له و ناره هه تی و سزا سهخت و به ژانه ی که تیدان، به لام هرچی ده کن بی
 سووده، هه رکه بلتسی ناگر به ریزان ده کاته وه و ده کونه سه ری سه روه ی جه هه نم دهرگاوانه کانی
 جه هه نم به چه کوشی ناسنین لییان نه دن وه و ده یانگپننه وه ناو بنی جه هه نم. ﴿وَالْهَرَّ عَذَابٌ مُّقِمْ﴾
 سزای به رده و امیان هه یه و هرگیز لئی دهرناچن و پرگار بو نیان نیه لئی. له نه سی کوهی مالیکه وه تی:
 پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (پیوای) له خه لکی ناو ناگر ده هینریت، پی ده وتری: نه ی نوه ی
 نادم چون جیگه که ی خوت بینی؟ نه ویش ده لیت: خراپترین جیگه به، پی ده وتری: نایا به نه ندازه ی
 زه ی نالتون نه ده ی (پرگارت بی)؟ وتی: ده لیت: به لی نه ی په روه ردگارم، خودایش نه فرمویت:
 دروت کردوه، من که مترم له تو داوا کردوه له وه، تو نه تکرده، فرمانی پیده کری بی ناکی موسلیمو
 نه سائی پیوایه تیام کردوه.^۲

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَیْدِیْهُمَا جَزَاءًۢ بِمَا كَسَبَا نَكَالًاۗ مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ ﴿۳۸﴾ مَنْ تَابَ
 مِنْۢ بَعْدِ ظُلْمِیْهِ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ یَتُوْبُ عَلَیْهِۗ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ ﴿۳۹﴾ اَلَمْ تَلَمَّ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكٌ
 السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ یُعَذِّبُ مَنْ یَّشَآءُ وَیَغْفِرُ لِمَنْ یَّشَآءُ وَاَللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿۴۰﴾﴾
 فرماندان به برینی دستی دز

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَیْدِیْهُمَا جَزَاءًۢ بِمَا كَسَبَا نَكَالًاۗ مِنَ اللّٰهِ
 وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ﴾ هه رکه سی دزی بکات (نیر بی یان می فرقی نیه) له سزای دزی کردن ده بی
 هه دوو ده ستیان بیچن، که نه مه ته می (ته نبی) کردنه له لایه ن خوداوه، خودا خواهن ده سه لاتنی
 له کارزانه. خودای گوره فرمان و بهیاری برینی دستنی دزی نیرینه و مینه ی داوه، ده ست برین له

۱ الحج (۲۲).

۲ مسلم (۲۱۶۲/۴)، النسائی (۳۶/۶).

کاتی نہ فامیشدا ہر بوء، له نیسلامیشدا بریاری له سر دراوه، به لام چند مه رجیکی بق زیاد کراوه، وهک له مہویہ دوا باسی ده که بین خوا مهیلی لیبی. وهک چون (القسامه و الدیة و القراض) چه ندین شتی تریش که له شه رعدا هاتوه و بریاری له سر دراوه وهک خوی چون بوه ماوه ته وه وه ندینکی لی زیاد کراوه، نه ویش هر بق ته او کردنی نو به رزه وه ندیانه یه.

کهی دهستی دز دهبری

له هر دبو سه حجه که دا هاتوه له نه بو هوره بیره وه که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویته: (خودا نه فرینی له دزیک که هیلکه یه که نه دزی، دهستی دهبری. له ویش که گوریسی نه دزی، دهستی دهبری (له سر))^۱ دیسان بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه له عائیشه وه (په زای خوی لیبی) که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویته: (دهستی دز نابری مه گین له پویعه دیناری یان زیاتر بی)^۲ موسلیم پیوایه تی کردوه له عائیشه وه (په زای خوی لیبی) که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویته: (دهستی دز نابری مه گین له پویعی یان زیاتر بی)^۳ نم فرمووده یه نه و کیشی بپروه ته وه ده قیکیشه که بریاری له سر پویعه دیناری داوه، نهک شتی به نه ندازه ی پویعه دیناری بی. وه فرمووده که ی هشت یه کی (المجن) که ده کاته سی درهم دزایه تی له گه ل نه م ده قدا نیه، چونکه له و کاته دا دیناری به (۱۲) دانزه درهم بوه، که هشت یه کی پویعه دیناری بوه. ده توانری به م پیگه یه پیک خریت، نه م بچونه پیوایه ت کراوه له عومری کوپی خه تاب و عوسمانی کوپی عه فان و عه لی کوپی نه بوتالیبه وه (په زای خویان لیبی) عومری کوپی عه بدولعه زیزو له یسی کوپی سه عدو نه وازاعی و شافیعی و هاوه له کانی و نیسحاقی کوپی پاهوه یی له پیوایه تیکیدا و نه بوسه ورو داوودی کوپی عه کی زاهریش هر وا ده لین (په حمه تی خویان لیبی). نیمامی نه حمه دو نیسحاقی کوپی پاهوه یی له پیوایه تیکیدا و توایانه پویعه دیناری یان سی درهم یان به نه ندازه یان هر که سی بیدزی دهستی ده بریت. به لام نیمامی نه حمه دو نه بوچه نیفه و هاوه له کانی نه بیویوسف و موحه ممه دو زوفه رو سو فیانی سه وریش رایان وا بوه که له ده درهمی لیدراو (سکه) تیکه لاو خراب نه بوو دهست ده بریت. به لام قسه ی یه که م پیک و ته واره. که له پویعه دیناریک یان زیاتر دهست ده بریت. نه میش له مه سه له ی دهست بریندا جیی خویته تی. هه تا خه لکی هه ولی بردنی مالی خه لکی نه دن، نه میش زور پاسته و پره له کارزانی له لای نه وانهی که خاوه ن شاوه زن، هر بویه خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَالسَّارِقُ﴾

^۱ فتح الباری (۸۳/۱۲)، مسلم (۱۳۱۳/۳).
^۲ فتح الباری (۹۹/۱۲)، مسلم (۱۳۱۲/۳).
^۳ مسلم (۱۳۱۳/۳).

وَالسَّارِقَةُ قَاتِلَةٌ مُؤَيَّدَةٌ جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۶۸﴾ ہر کہ سنی دزی بکات (نیربی یان می جیاوازی نیہ) له سزای دزی کردن ده بی هردوو دستیان بیرن. که نه مه تنبی کردنه له خواوه، خودا خاوهن دسته لاتیکی له کارزانه. واته: له تزلای شو کاره خراپه یاندا که کردویانه و به دستیان مالی خه لکیان بردوه. جتی خویتی که نه و شتی مال که یان پی ه لگرتوه بریت، نه مه پیش تمبی کردنیکه له لاین خودای گوره وه له سر شو کاره خراپه یان که کردویانه. ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ﴾ خودا خاوهنی دسته لاته له تزل سهندناو ﴿حَكِيمٌ﴾ له کارزانه له فرمان و بریارو قه دهغه کردن و شرعیدا.

نهو که سہی دزی دهکات ته وهی لی قبول دہکری

خودای مہزن نه فرمویت: ﴿فَن تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ہر کہ سیش دوی ناہقی کردن پہ شیمان بیٹتہ وه و پنگای چاکہ بگریتہ بہر خودا توبہی لی قبول دهکات و خوا لیبوردہ و دلوفانہ. واتہ: نه وهی دوی دزی کردن کہی توبہ بکات و پہ شیمانی دہرپی و بگ پیتہ وه بق لای خودا، له نیوان خوئی و خودا توبہی پاستہ قینہ بکات. خودا لیسی و رده گری. نیمامی نه حمہد پیوایہ تی کردہ له عہد وللای کوپی عمہر وه کہ ژنیک له زہمانی پیغمبری خودا ﴿ﷺ﴾ دزی کرد، نه وانہی دزی کہی لی کردیون ہینایان بق لای پیغمبر ﴿ﷺ﴾ وتیان: نہی پیغمبری خودا ﴿ﷺ﴾ نہ ژنہ دزی لی کردیون، خزمہ کانی وتیان: نیتمہ بارته فاکہی (فیدیہ کہی) نہ دین. پیغمبری خودا ﴿ﷺ﴾ فرموی: (دستی بیرن) وتیان: نیتمہ پینج سد دینار نہ دین له باتیدا. فرموی: (دستی بیرن) دستی پاستی برا. ژنہ کہ وتی: نہی پیغمبری خودا بوم ہہی توبہ بگم؟ فرموی: (بہ لی تز له م تاوانہ تدا وک شو و پڑوت لی دیت کہ دایکت توی بوہ) (واتہ: گوناہت له سر نامینی) خودای گوره له سورہتی مائیدہ دا نہم نایہ تی نارده خوارہ وه:

﴿فَن تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نہم ژنہ شو تافرہ تہ مہ خزومیہ بوہ کہ دزی کہی کردیو. باسہ کہی له ہر دوو سہ حیہ کہ دا ہاتوہ کہ زہری پیوایہ تی کردہ له عورہ وه له عانیشوہ (پہ زای خوی لیبی) وتی: قورہ پیشہ کان دزی کردنی شو ژنہ یان زقر بہ لارہ گرنگ بوہ له زہمانی پیغمبر را ﴿ﷺ﴾ له کاتی غزای فہ تی مہ ککہ دا. وتیان: کی له م بارہیہ وه قسہ له گن پیغمبری خودا بکات؟ وتیان: کی دہ توانی شوہ بکات جگہ له نوسامہی کوپی زہید کہ خوشہ ویستی پیغمبری خودایہ ﴿ﷺ﴾ ٹینجا شو ژنہ یان لای پیغمبر ﴿ﷺ﴾ نوسامہ پیش جوہ خزمہ ت و قسہی له سر کرد، پیغمبر ﴿ﷺ﴾ پهنگی تیکچو فرموی: (ٹایا بق لابردنی سزایہ ک

۱ احمد (۱۷۷/۲)، نہم فرمودہیہ سہ نہ دکانی لاوازه له ہر لاوازی ٹینولہ میہ.

له سزاګانی خودا تګا ده که یت؟) ئوسامه ګوتی: نهی پیغهمبهری خودا (ﷺ) داوای لیبوردم بۆ بګه له لای خودا، کاتئ شه و داهات پیغهمبهر (ﷺ) هه لسا و تارنګی داو سوپاس و ستایشی خودای ګورهی کردو فهرمووی: ((اما بعد) نه وانهی پیش ئیوه ته نیا به وه تیاچوون: نه ګه ر پیاوماقولتیک له ناویاندا دزی بګردایه وازیان ئی ده ئینا به لام کاتئ که سئیکي هه ژارو بی ده ستلات له ناویاندا دزی بګردایه سزایان به سهردا جیبه جئ ده کرد وه من سویند به و که سهی گیانی منی به دهسته نه ګه ر فاتیمه ی کچی موحه ممه د دزی بګات دهستی ده بېرم) عائیشه ده لی: نه م نافرته ئیتر دوی نه وه ته و به یه کی چاکی کردو شویشی کرد پاشان دهات بۆ لام سهردانی ده کردم نه ګه ر پنیوستیه کی بوايه به رزم ده رکده وه بۆ لای پیغهمبهر (ﷺ). وه له وته یه کی تری موسلیمدا هاتوه له عائیشه وه وتی: نافرته ئیکي مه خزمی هه بوو که لو و پهل و شتومه کی ده خواشت (له خه لکی) و پاشان حاشای ئی ده کرد (واته: نهی نه دایه وه) پیغهمبهر (ﷺ) بپریاریدا به بپینی دهستی. پاشان خودای ګوره نه فهرمویت:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

ئینا تو خۆت نه تزانیه وه ئه م ناسمانان و زه مینه مولکی خودان؟ هه رکه سئ خۆی مه یلی لیبی ئازاری نه دات و هه رکه سیش خۆی مه یلی لیبی لیبی لیبی ده بورئ؟ خودا توانای به سه ر هه مو شتیکدا هه یه. واته: هه ر خودا خۆی خاوه نی هه مو شتیکه و فه رمانه روهایی تیدا ده کات و هیه چ که س ناتوانئ ده ست بخته کاروباری و هه رچی بوئ ده بګات.

﴿يَأْتِيهَا الرُّسُولُ لَا يَحْزَنُكَ الَّذِينَ يُسْكَرُونَ فِي الْكَفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَقْوَابِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَكَّوْتًا لِلْكَذِبِ سَكَّوْتًا لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْزَنُونَ الْكَلِمَةَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِمْ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا جِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ سَكَّوْتًا لِلْكَذِبِ أَكْثَلُونَ لِلشَّحْوَةِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصْرِوْكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿١٢﴾ وَكَيْفَ يُحْكِمُوكَ وَعِنْدَهُمُ التَّورَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّورَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكَمُ بِهَا

1 فتح الباري (٦١٩/٧)، مسلم (١٣١٥/٣).

2 مسلم (١٣١٦/٣).

الَّذِينَ الَّذِينَ اسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّيْنِوْنَ وَالْاَحْبَابِ بِمَا اسْتَحْفَظُوا مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا الْكَاسَ وَاخْشَوْنَ وَلَا تَشْرَوْا بِبَايِعْتِي ثَمَنًا قَلِيْلًا وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلْهُ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاَوْلِيَّتِكَ هُمْ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾

ناگادار کردن و به خدم و خدشات نه خواردن نه سر هه نسوکه و نه کانی جووله که ی و دوپروه کانی

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿بِتَائِبِهَا الرَّسُوْلُ لَا يَحْزُنَكَ الَّذِيْنَ يُسْكِرْ عُوْنَ فِي الْكُفْرِ﴾ نہی پیغمبر (ﷺ) خوت به وانہ دلته نگ مہ کہ بؤ له دین وەرگہ پان پہ له یانہ. نہم نایته له سر نہ و کہ سانه هاتوته خوار وہ کہ به پہ له له ناین دہ رده چن و بس دین دہ بن و گوئی پاہلی خودای پیغمبر کہ ی ناکن و ہوا و ناره زوی خویان پیش بہر نامہ و شہریعتی خودای مہزن دہ خن ﴿مِنْ الَّذِيْنَ قَالُوْا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ وَّلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوْبُهُمْ﴾ بہ وانہ کہ دینہ لات و بہ دم دہ لئین: بپوامان بہ تو میتا و ہ دلیان بپوای نہ میتا و ہ. واتہ: بہ زمانیان بپوای خویان ناشکرا کرد و ہ، بہ لام دلیان کا و لو و چؤل و ویرانہ بپوای تیا نیہ، نا نہ وانہ دوپروه کانی ﴿وَمَنْ الَّذِيْنَ هَادُوْا﴾ ہہ روه ہا له و جو له کانه ش خوت تووشی خہ م و خہ ف ت مہ کہ. نہ وانہ دوژمنی نیسلام و خہ لکی موسولمانیشن ﴿سَمْعُوْنَ لِّلْكَذِبِ﴾ کہ گوئی بؤ درق ہلده خن. واتہ: نہ وانہ ہموو بہ دم درق و ہ چن و حہ زنی لی دہ کن ﴿سَمْعُوْنَ لِقَوْمٍ اٰخِرِيْنَ لَمْ يَأْتُوْكَ﴾ فیتر بون قسہ له خہ لکی تر دہ بیسن و دہ یقوزنہ و ہ، کہ نہ وانہ ش ہرگیز نہ هاتونہ تہ لای تو. واتہ: گوئی دہ گرن و دہ پؤن بہ دوی قسہ ی خہ لکی تردا، کہ ہرگیز نہ وانہ نہ هاتونہ تہ مہ جلیسی تو نہی مو حہ مہد (ﷺ). و ترا و ہ: مہ بہ ست پینی نہ وانہ ن گوئی ہلده خن بؤ قسہ و دہ یگہ بہ ن بہ و کہ سانه ی کہ له لای تو نامادہ نابن له دوژمنہ کانت.

جووله کہ کانی قسہ کانی دہ گوون و ہوئی خو لادان نہ دہن نہ رجم کردن نہ بہ سہر هاتی دوو جووله کہ کانی

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿يَحْزَنُونَ الْكُفْرَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ﴾ جیگورکی بہ قسہ کانی دہ کن. واتہ: بہ مانایہ کی تر لیکی نہ دہ نہ و ہ دوی نہ و ہ ی باش لئی تیگہ بشتون، خویان چاک دہ زانن. ﴿يَقُوْلُوْنَ اِنْ اُوْتِيتُمْ هٰذَا فَحَدُوْهُ وَاِنْ لَّمْ تُوْتُوْهُ فَاَحْذَرُوْا﴾ دہ لئین: فلان قسہ یان بؤ کردن و ہری گرن دہ نا خوتانی لی بپاریزن. و ترا و ہ: نہم نایته له سر کومہ لیکی جووله کہ هاتوته خوار و ہ کہ له یہ کتریان کوشتبو، و تیان: و ہن با دادگاہی کہ ی بیہینی لای مو حہ مہد (ﷺ) نہ گہر بپیری دا خوین بدری قبولی بکن، نہ گہر بپیری تولہ بیشی دا گوئی بؤ مہ گرن. بہ لام راستیہ کہ ی نہ و یہ کہ له سر

ئو دوو جو له كه هاته خواروه كه داوین پیسیان كردهوو. جو له كه كان ئو و تهی ته وراتیان كړیوو كه له باره ی بده بارانی (رجم) كړدی ئو پیاوو ژنانه ی داوین پیسی ده كه له خو یان، سه د قه مچی و وه ستانیان له بهر هه تاو سواری كړ كړدیان به هه لگه راوه ی و پشته له یه كتری. كاتی كه ئو پووداوه پوویدا دوا ی كړج كړدن بۆ مه دینه. جو له كه كان له نیوان خو یاندا و تیان: ورن با دادگه ریه كه بهینه لای موحه ممد (ﷺ) ئه گه بریاری قامچی لیدان و وه ستان له بهر هه تاوی دا قبولی بكه ن و ئو بریاری ئو بكه نه به لگه له نیوان خو تان و خوادا، ئو كاته دیاره كه پیغه مبه ری له پیغه مبه ره كانی خوادا فرمانی داوه له نیوانتاندا له و باره یه وه. وه ئه گه بریاری بده بارانی شی دا، ئو با به گوئی مه كه ن. چه ندین فرموده له و باره یه وه هاتوه، مالیک وتی له نافیعه وه له عه بدوللای كوپری عومره وه (په زای خوایان لیبی) جو له كه كان هاتن بۆ لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) و تیان: پیاوو ژنی له وان داوین پیسیان كړدوه، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پیی وتن: (چیتان هه یه له ناو ته وراتدا له باره ی بده بارانه وه (الرجم)؟) و تیان: ئابوویان ده به یو قامچیان لئ ئه دین، عه بدوللای كوپری سه لام پیی وت: ده ست ته وراتدا بده باران (رجم) هه یه، ته ورات بیئن. ته وراتیان هیئا و كړدیانه وه، یه كیكیان ده ستی له سه ر ئایه تی بده بیان داناو پیشی و پاشی ئایه ته كه ی خوینده وه، عه بدوللای كوپری سه لام پیی وت: ده ست هه لپه ده ستی به رز كرده وه، ئایه تی بده بارانه كه له ژیر ده ستیدا بوو. و تیان: ئه ی موحه ممد (ﷺ) راستی كړد، ئایه تی بده بارانی تیدایه. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمانی دا هه ردوویان (پیاوو ژنه كه) بده باران كران. پیاوه كه م بینی خو ی لار ده كرده وه به سه ر ژنه كه دا هه تا له بده باران بیپاریزی و بوری ئه م بگه وئ. بوخاری و موسلیم ئه م فرموده یان هیئاوه و ئه م و ته و ته ی بوخاریه. وه كه له و ته یه كی تردیدا وتی: پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی به جو له كه كان: (ئیهو چییان له گه لدا ده كه ن؟) و تیان: پوویان په ش ده كه ین و ئابوویان ده به ین. فرمووی: ﴿فَأْتُوا بِالْحَورِیَةِ فَاْتَلُوْهَا اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ﴾^۱ ئه گه ر ئیه راستن، ته ورات بیئن بیخویننه وه. ته وراتیان هیئا و تیان به پیاوی له خو یان (له و كه سانه بوو كه لیی پازی بوون كویز بوو) بخوینه، خویندی هه تا گه پشته شوینی له ته وراتدا، ده ستی ئایه سه ر ئو شوینه فرمووی: ده ست به رز بگه ره وه، به رزی كرده وه، كه به رزی كرده وه ئایه تی بده باران (الرجم) ده ركوت، وتی: ئه ی موحه ممد به راستی ئایه تی بده بارانی تیا یه، به لام ئیمه له نیوان خو ماندا ده مانشارده وه، پیغه مبه ر (ﷺ) فرمانی بۆ ده ركردن بده باران (رجم) كران^۲ له سه حیخی موسلیما هاتوه كه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ژنو پیاویكی جو له كه یان هیئا یه لای كه داوین پیسیان

^۱ آل عمران (۹۳).

^۲ الوطأ (۸۱۹/۲)، فرموده یه كی سه حیحه.

کردبوو، پیغمبیری خودا (ﷺ) پښت بق لای جووله که کان و فرمووی: (چیتان له توراتدا هه یه له باره ی که سیکه وه داوین پیسی کردبی؟) وتیان: پوویان پرهش ده که یینو له بره تاو دایانده نیتینو سواری (که ریان) ده که یینو پوویان له یه کتری وهرده گتپینو ده یانگتپین. فرمووی: ﴿فَأَتُوا بِاللَّوْنَةِ فَأَتَوْهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾^۱ تورات بیننو بیخویننه وه نه گهر نیره له پاستگویانن. وتی: تهوراتیان هیتا خویندیانه وه هتا به سهر نایه تی به رده باراندا (الرجم) تپه پی، نه و لاوه ی که ده یخوینده وه دهستی خسته سهر نایه تی به رده بارانه که (الرجم) پتیشه که ی و پاشه که ی خوینده وه، عه بدوللای کوپی سلام پیی وت، که له گه ل پیغمبیری خودا بوو (ﷺ) فرمانی پتیکه با دهستی به رز بکاته وه دهستی به رز کرده وه، که دهستی به رز کرده وه نایه تی به رده باران له ژیر دستیدا بوو. پیغمبیری خودا (ﷺ) فرمانی دهرکرد بویان و به رده باران کران. عه بدوللای کوپی عومر وتی: منیش له گه ل نه و که سانه دا بووم به رده بارانیان کردن، من به چاوی خوم بینیم پیاهه که ژنه که ی به لاشه ی خوی له به رده کان ده پاراست^۲ نه بوداود پویاه تی کرده له نینوعومره وه وتی: کومه لئ له جووله که کان هاتن بانگی پیغمبیری خودایان (ﷺ) کرد بق قوفف (القف) پیغمبهر (ﷺ) هات بق لایان له (بیت المدارس) وتیان: نه ی نه بولقاسم پیاهو^۳ له نیمه داوین پیسی له گه ل ژیتکدا کرده، دادگری بکه، وتی: پالپشتیکیان بق پیغمبیری خودا (ﷺ) داناو له سهری دانیششت پاشان فرمووی: (ته ورام بق بینن) بویان هیتا پالپشته که ی له ژیر خوی دهرهیتا و توراته که ی له سهر داناو فرمووی: (بپوام به تو هیتا وه و به ویش داییه زاندووی) پاشان فرمووی: (زاناترین که ستانم بق بینن) کورشینکی لایان هیتا پاشان به سه رهاتی به رده بارانه که ی باس کرد، وه ک فرمووده که ی مالیکی کوپی نافع^۳ نه م فرموودانه به لگن له سهر نه وه که پیغمبیری خودا (ﷺ) دادگری کرده به و شپوهی که تهورات کردویه تی، نه م ویش له بره پرتلینان نه بوه له سهر نه و شتانه ی نه وان بپویان وایه پاسته، چونکه نه وان فرمانیان پیکراوه که شوینی شهرعی موحه ممدی بکن و لئی لانه دن بیگومان نه ویش به نیگایه کی تاییه تی بووه له لایه ن خودای مه زنه وه که بوی کراوه، مه به ست له پرسیار کردنیش لیتیان له و باره ی وه، هتا ناچاریان بکات دان بنین به و توراتدا که له بره ده ستیاندایه. که پتیکه وتون له سهر شارنده وه ی له نیوان خویانداو حاشا کردن لئی و کار نه کردن پیی له و پوزگار ه دورو دریزه دا، کاتی که دانیان پیدانا له گه ل نه ویشا ده یانزانی پیچه وانه ی پای نه وانه، به لام لادان و لاساری و حاشا کردنیان

^۱ آل عمران (۹۲).

^۲ مسلم (۱۲۲۶/۲).

^۳ ابوداود (۵۹۷/۴)، فرمووده یه کی حه سه نه.

له و هی که بپوایان به پاستی و دروستی مه بوو له ناو ئه و کتیبی هی که له بهر دهستیاندا بووه، لادانیان له و
 بپیاره و هینانی بۆ لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) که دادگاییان بۆ بکات. هه ره له بهر گونجانی بوو له گه ل
 هه و او ئاره زوی خۆیاندا، نه ک له بهر ئه و هی بپوایان به پاستی ئه و بپیاره بووه که پیغه مبهر (ﷺ) بۆیان
 نه دات. هه ره بۆیه و تویانه: ﴿إِنَّ أَوْلِيَّكُمْ هَذَا فَخَذُوهُ﴾ نه گه ره فلان قسه یان بۆ کردن وه ری گرن. واته:
 له بهر هه تا و وه ستان و قه مچی لیدان قبول بکن ﴿وَإِنْ لَّمْ تَوَدُّهُ فَأَحْذَرُوا﴾ نه گه ره وا نه بوو وه ری

مه گرن و شوینی مه که ون. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ
 مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْتَدِ قُلُوبُهُمْ لَمْ يَلْفُحْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي
 الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ سَمَّعْتُمْ لِلْكَذِبِ أَكْثَرُونَ لِلسَّحْتِ﴾ هه ره که سنجیش خودا ویستی
 جه زه به ی بۆ بپریته وه (تاقی بکاته وه) تو ناتوانی له خودا بی نیازی بکی و هیج کاریکی بۆ پیک
 بخه ی. نه مانه خودا نایه وی دلایان له گوناوه و پیسی پاک بکاته وه له دنیا به شیان سوکی و پسواییه و له
 قیامه تیش سزایان زۆر گران و دژوار ده بی. بۆ درق گوئی هه لده خه ن و به حه رام خواردن فیرن. واته:
 فیزی به رتیل خواردن وه که ئیبنومه سعود و کهسانی تریش ده لاین^۱ واته: هه ره که سی نه مه ره و شتی بو بی
 چۆن دلی پاک ده بیته وه و گوئی بۆ هه ق ده گری. پاشان خودای مه زن نه فه رمویت به پیغه مبه ره که ی:

﴿إِن جَاءُوكَ فَأَحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَكَن يَصُورُوكَ شَيْئًا﴾ جا نه گه ره جار ی
 دینه لات، تو به نئویانان رابگه یان خۆیان لای تی مه گه یه نه. نه گه ره وازیشیان لای بینی، هیج زیانیک له تو
 ناده ن. واته: نه گه ره هاتن بۆ لات تو ش دادوه ریان بۆ بکه، خو دیاره نه وانه که دین بۆ لای تو
 دادوه ریان بۆ بکه ی مه به ستیان ئه وه نیه شوینی هه ق که ون. به لکو هه ره شتی له گه ل ئاره زویاندا
 بگونجی شوینی ئه وه ده که ون. ئیبنوعه بباس و مواهیدو عیگر مه و حه سه ن و قه تاده و سوودی و زه یدی
 کوپی نه سه له م و عه تای خۆراسانی و کهسانی تریش ده لچین: نه م نایه ته نه سه خ بوه ته وه ﴿وَإِن أَحْكُم
 بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾^۲ تویش به پیی ئه و فه رمانه ی له خودا وه بۆت هاتۆته خواره وه به کاروباریان رابگه .
 پاشان خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَإِن حَكَمْتَ فَأَحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ﴾ خو نه گه ره تو به
 نئوایشیان رابگه ی، کیشه که یان بی لایه نگیری و به یه کهسانی بۆ پیک بیته. واته: به هه ق و دادگه ری

^۱ المطأ (۸۱۹/۲).

^۲ المائدة (۴۹).

کیشه‌کیان بؤ چاره‌سەر بکه، هرچه‌نده نه‌وانه سته‌مکان‌و له پښگی راست لایانداوه ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُسْلِمِينَ﴾ بیگومان خودا پیروی پښک و راستی خوش ده‌ویت.

زهی نیازه خرا په‌کافی جوونه‌که و ستایشی کتیبه‌که‌یان (ته‌ورات)

پاشان خودای مەزن باسی خرابی و ناله‌باری پراوی‌چونه‌کانیان ده‌کات که چۆن وازیان له‌و بریارانه
میناوه که بریایان وایه راست و دروسته و فرمانیان پښکراوه که هرگیز ده‌ستی ئی به‌رنه‌دهن له‌و
کتیبه‌ی که له‌بەر ده‌ستیاندایه نووسراوه. پاشان سه‌پښجیان له بریاره‌کافی کردو ده‌ستبه‌رداری بوون و
لایاندا بؤ شتیکی تر که خۆیان له راستیدا بریایان پښی نه‌و به پیرویچی ده‌زانن و کاری پښی ناکه‌ن.

خودای گه‌وره‌یش نه‌فرمویت: ﴿وَكَيْفَ يُحْكَمُوكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ

بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾ جا چۆن نه‌وانه دینه لات که به کیشه‌کیان رابگی، که

له‌لای نه‌مان ته‌ورات هه‌یه و فرمانی خودای تیدایه، که چی پاشان له داوهریه‌که‌ی تۆ خۆ لانه‌دهن؟

بیگومان نه‌وانه بریوادار نین. پاشان خودای گه‌وره ستایشی ته‌ورات ده‌کات که نارویه‌تی بؤ به‌نده‌و

پښه‌مبه‌ری خۆی موسای کوبی عیمران (سه‌لامی خوی لیبی) نه‌فرمویت: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا

هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّيِّنُونَ وَالْأَجَابُوتُ﴾ نیمه که نه‌م

ته‌وراته‌مان نارویه‌ته‌ خوار، پرون‌کی و پښی نیشاندانی تیدایه. هه‌موو نه‌و پښه‌مبه‌رانه‌ی که هه‌ر

به‌فرمانی خودا بوون، هه‌ر به‌هۆی نه‌م (ته‌وراته‌وه) به‌سه‌ر هه‌موو کاروباری نه‌وانه‌ی که موسایی

بوون راکه‌یشتبوون خوانسانی به راستی و زانا بلیمه‌ته‌کانیان ﴿بِمَا أَسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ﴾ له‌بەر

نه‌وه‌ی کاری پارێزگاری کتیبی خویان پښی سه‌پښرا بوو، فرمانیشیان پښدا بوو که ده‌ری خه‌ن و کاری

پښی بکه‌ن ﴿وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَأَخْشَوْنَ﴾ شایه‌تیش بوون له‌سه‌ری (که

ته‌ورات کتیبی خودایه‌و خودا له‌ویدا پښی وتون): نابی له خه‌ک بترسن، به‌لکو ته‌نها له من بترسن.

﴿وَلَا تَشْتَرُوا بِإِيمَانِكُمْ قَلِيلًا مِمَّا بَفَرْتُمْ مِنْهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ نه‌چن به‌لگو و

نیشانه‌ی من به‌نرخیکی که‌م بفروشن، هه‌رکه‌سی به‌پښه‌وانه‌ی فرمانی خودا فرمان بدات، ئا نه‌وانه

بښی بریوادار ناسن. نه‌م ده‌قه دوو پای له‌سه‌ره له‌مه‌ویه‌دوا باسی ده‌که‌ین.

هۆیه‌کی تر له‌سه‌ره‌هاتنه‌ خواره‌وه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ پیرۆزانه

نیمای نه‌حمه‌د بریویه‌تی کردوه له نیشونه‌ببایسه‌وه‌ وتی: خودای گه‌وره نه‌م نایه‌تانه‌ی نارویه‌ته‌

خوار: ﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾، ﴿فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾، ﴿فَأُولَئِكَ

هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ﴿۱﴾ له سہر دوو تیرہی جوولہ کہ، یہ کیکیان زالّ بووبوو بہ سہر ٹو تیرہ کہی تردا له کاتی نہ فامیدا، پاشان پازی بووبون له یہ کتری و پیکہ وتیبون له سہر ٹوہی ہر کوڑاوی دہستہ لات دارہ کان کوشتیوانہ له زہ بوون و تیشکاوہ کان خوینہ کہی پہنجا و ہسق بی۔ وہ ہر کوڑاوی کیش تیشکاوہ کان کوشتیوانہ سہد و ہسق (وَسَق) له خوینہ کہیدا (خہ لیل و تویہ تی و ہسقی باری و شتریکہ) بہ و شتوہیہ مایہ و ہ تا پیغہ مہبر (ﷺ) گہ شتہ مہ دینہ۔ (ہر دوو تیرہ کہ زہ لیل بوون بہ گہ شتنتی پیغہ مہبر (ﷺ) بہ شاری مہ دینہ) لو کاتہ دا مووسولمانہ کان دہستہ لاتی تہ اوویان نہ بوو، ٹہ و انیش پیتیشلکاریان نہو له پیکہ و تندا بوون۔ پیاوی له تیشکاوہ کان کہ سیکی له دہستہ لات دارہ کان کوشت۔ زالہ کہ ناردی بّ لای تیشکاوہ کہ کہ سہد و ہسقیان بّ بنیرن، تیشکاوہ کہ وتی: ٹایا ٹوہ ہر گیز له دوو گہرہ کا بوہ ٹاینیان یک ہی و لہ یک بہرہ باب بنو یک شاریشیان ہ ہی۔ خوینی ہندیکیان نیوہی خوینی ٹوہی تریان بی۔ بیگومان کہ ٹوہ مان پیداون، ناہ قیہ یک بوہ ٹیوہ له ٹیمہ تا کردوہ و لیتان ترساوین، بہ لام ٹیستا کہ موحہ مہد (ﷺ) ہاتوہ، ٹیمہ ٹوہ خوینہ تان بہ و شتوہیہ ہی نادرہ۔ لہ وانہ بوو شہر لہ نیوانیاندا ہویدات، پاشان پیکہ و تن کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) بکہ ویتہ نیوانیان۔ پاشان تیرہ دہستہ لات دارہ کہ کہ و تہ قسہ و وتی: سویند بہ خوا موحہ مہد دوو ٹوہ ندرہ تان بّ و ہرناگری لہ وان و یک ٹوہ ندرہ له ٹیوہ و ہرگری بّ ٹوان۔ ٹوان پاستیان وت، کہ ٹوہ یان ہی ٹہ دین ناہ قیہ کہ له ٹیمہ و بوو زہ لیلمان کردبوون، بہ پہنہانی کہ سی بنیرنہ لای موحہ مہد تا پابوچوونی ٹہ وتان بّ بیٹی، ٹہ گہر ٹوہی پیدان دہ تانہ وی بیکنہ دادوہر، ٹہ گہر پیٹی نہ دان لئی دوورکہ ونہ و ہ ٹوہ قبول مہ کن۔ بہ پہنہانی چہند کہ سیکیان له دوو پوہہ کان نارد بّ ٹوہی پابوچوونی پیغہ مہبری خودایان بّ و ہرگن۔ کاتی کہ دوو پوہہ کان ہاتن بّ لای پیغہ مہبری خودا (ﷺ) خودای مہ زن پیغہ مہبر کہی خوی ناگادار کرد له ہموو کارہ کانیان و مہ بستیان چی بوہ و ٹہ ٹایہ تہی ناردہ

خواروہ: ﴿يٰۤاَيُّهَا الرَّسُوْلُ لَا يَحْرٰۤىكَ الَّذِيْنَ يُسْكِرُوْنَ فِي الْكُفْرِ﴾ ہ تا دہ گاتہ ﴿الْفٰسِقُوْنَ﴾ سویند بہ خوا له سہر ٹوہانہ ہاتہ خوارو خودای مہ زن مہ بستنی ٹوانہ بووہ^۱ ٹہ بودا و ویش ہر بہ م شتوہیہ پیوایہ تی کردوہ^۲ ٹیبونجہ ریر پیوایہ تی کردوہ له ٹیبونجہ بیاسہ و ہ: ٹہ ٹایہ تانہی سورہ تی ماٹیدہ کہ نہ فرمویت: ﴿فَاَحْكَمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرَضْ عَنْهُمْ﴾ ہ تا دہ گاتہ ﴿الْمُفْسِدِيْنَ﴾ له سہر بار تہ قای خوین (الذیہ) ہی بنی نہ زیرو بہنی قورہ یزہ (بنی النضیر و بنی قریضہ) ہاتوہ خواروہ و ہ، چونکہ کوڑاوی بہنی نہ زیر پیزی زیاتر بوو لایان۔ خوینی تہ اوویان بّ ٹہ دا، بہ لام بہنی قورہ یزہ نیوہی

^۱ احمد (۲۶/۱)، ٹہ م فرمودہیہ عہد پورہ حمانی کوپی زندای تیدایہ، پیاویکہ فرمودہی لاوازہ۔

^۲ ابوداؤد (۷/۷)، ٹہ م فرمودہیہ عہد پورہ حمانی کوپی زندای تیدایہ، پیاویکہ فرمودہی لاوازہ۔

خوینیان بقّ نہ درآ، له برّ شوہ دادوہرہ کہ یان ہینایہ لای پیغہ مبری خودا (ﷺ) خودای گہورہ نمّ
 نایہ تانہی ناردہ خواروہ و پیغہ مبری خودا ناچاری کردن کہ شوینتی راستی کہ ون لو و بپیارہ دا
 بارتہ قای خوینتی وک یک لیکرد. خودا خوئی دہ زانی کامہ یان بووہ^۱ نہ حمہ دو نہ سائی و نہ بودا وود ہر
 بہم شیوہہ پریوایہ تیان کردوہ له فرمودوہ کہی نیبونیوئیسحاقوہ^۲ عوفی و عہ لی کوپی نہ بوتہ لہ
 پریوایہ تیان کردوہ له نیبوعہ بیاسوہ کہ نمّ نایہ تانہ له سرّ شوہ جوولہ کہ ہاتوہ تہ خواروہ کہ داوین
 پیسیان کرد، وک له پیشوہ شوہ فرمودانہ له بارہیوہ باس کرا. ہلش دہ گری ہردو پوودا وہ کہ
 له یک کاتدا پوودا بی و نمّ نایہ تانہ له سریان دابہ زیبی^۳ واللہ اعلم. ہر بڑیہ دوی شوہ خودای گہورہ
 نہ فرمویت: ﴿وَكَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ﴾ ہتا کوتایی نایہ تہ کہ
 نمّ بہ لگہ یکہ بہ ہیزہ له سرّ شوہ کہ ہزی ہاتنہ خواروہ ی نمّ نایہ تانہ بقّ مسہ لہی توّلہ سہ ندنہ
 (القصاص) واللہ اعلم. پاشان خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْكَافِرُونَ﴾ شو کہ سانہی پیچہ وانہی شو فرمانہ (کہ له خواوہ ہاتوہ) فرمان بدن، نا شو وانہ بی
 بپوا و خوانہ ناسن. بہ راٹی کوپی عازیب و حوزہ یفہی کوپی یہ مان و نیبوعہ بیاس و شو بو میجلہ نو
 (مجلن) و شو پوہ جانی عہ تاریدی و عیکرمہ و عوبہ دیدلای کوپی عہ بدو للاو حہ سہنی بہ سبری کہ سانہی
 تریش و توینانہ: نمّ نایہ تانہ له سرّ شوہلی کتیب ہاتوہ تہ خواروہ^۴. حہ سہنی بہ سبری نمّ ی لی زیاد
 کردوہ و وتی: نمّ له سرّ نیمّہ پیویستہ (واجبہ)^۵ عہ بدو پوہ زاق وتی له سوفیانی سہوریوہ له
 مہ نسورہ وہ له شیراہیموہ وتی: نمّ نایہ تانہ له سرّ شوہی نیسرائیل ہاتوہ تہ خواروہ، خودای
 مہ زن بہ مہ لمّ نومعہ تہ پازی بووہ. نیبوجہ ریر پریوایہ تی کردوہ^۶. عہ لی کوپی نہ بوتہ لہ تی له
 نیبوعہ بیاسوہ لمّ دہ قدا کہ خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْكَافِرُونَ﴾ ہر کہ سنی نینکاری لوہ بکات کہ خودا ناردیوہ تی بیگومان بی دین بووہ. وہ ہر کہ سنی
 بروای پیٹی بیٹی و فرمانی پی نہ کات شوہ ستہ مکارو لادہرہ نیبوجہ ریر پریوایہ تی کردوہ^۷ عہ بدو پوہ زاق
 پریوایہ تی کردوہ کہ موعمہر بڑی گنپروینہ تہ وہ له تاوسوہ وتی: پرسیار له نیبوعہ بیاس کرا لمّ

^۱ الطبری (۳۲۶/۱۰)، فرمودہ یکہ حہ سہنہ.

^۲ أحمد (۳۶۳/۱)، ابو داود (۱۶/۴)، النسائی (۱۹/۸)، فرمودہ یکہ حہ سہنہ.

^۳ الطبری (۳۵۷-۳۴۷/۱۰).

^۴ الطبری (۳۵۷/۱۰).

^۵ الطبری (۳۵۶/۱۰).

^۶ الطبری (۵۹۷/۴).

دہقہ دا: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ وتی: بہ وہ بی دین دہبی. ٹیبنتاوس
 وتی: نہمہ وہک نہوہ نیہ کہسی بہوای بہ خوداو فریشتہکان و کتیبہکان و پیغہمبہرہکان نہبی.
 سهوری وتی: له ٹیبنوچورهہجہوہ له عتاوہ له ٹیبنوچورهہجہوہ له عتاوہ کہ وتویہتی: (کفر دون
 کفر، و ظلم دون ظلم، و فسق دون فسق) ٹیبنوچهریر پیوایہتی کردوہ. ^۱ وہ کعب وتی: له سهعیدی کوپی
 مہککبہوہ (المکی) له تاوسہوہ ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ وتی: نہو بی
 دینہ نیہ کہ له ٹاین دہری بکات ^۲.

﴿وَكَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذَنِ
 وَاللِّسْنَ بِاللِّسَنِ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ
 اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۱۵﴾﴾

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿وَكَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ
 بِالْأَنفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذَنِ وَاللِّسْنَ بِاللِّسَنِ﴾ له تہوراتدا ہریرمان دا بق نہوانہ. کہ گیانتیک له باتی
 گیانتیک چاو بہ چاوو لووت بہ لووت، گوی بہ گوی و ددان بہ ددانہ. لیرہیشدا دیسان خودای گہورہ
 سہرزہ نشتی جوولہ کہ دہکات و تانہیان لی تہدات، چونکہ له لای خویان له تہوراتدا دہق مہیہ کہ تۆلہی
 گیان بہ گیانہ و کہچی دڑاہتی نہو ہریرارہ دہکن بہ لاساری و تہنقہسا بہ تۆلہ سہندنوہ لانہ دہن و
 دہیگورن بق خوین سہندن (الفدیہ) وہک چؤن دڑاہتی فرمانی دہقی تہوراتیان کرد له لای خویان له
 بہردہباران کرنی پیاوو ژنی داوین پیسو و گورپیان و پینگہ وتن له ناو خویاندا له سہر قہمچی لیدان و بہر
 ہتاوو سواری کہر کردن و گپرانوی و نابو بردنیاں بویہ خودای گہورہ له ویدا فرمویہتی: ﴿وَمَنْ لَّمْ
 يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ چونکہ نہوانہ حاشایان له ہریری خودای گہورہ کرد بہ
 لاساری و تہنقہست وہ لیرہیشدا نہ فرمویت: ﴿فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ چونکہ نہوانہ ہقی ستم
 لیکراوانیان له ستمکار و ہرنہگرت لهو ہریرارہی کہ خودا فرمانی پیدابوون بہیہ کسانوی و دادپہ روہری
 بہرانبہر ہموو کہس جببہ جیبی بکن. دڑاہتی فرمانیان کردو دہستیان دایہ دہست درژی و ناہقی
 له یہ کتری کردن.

^۱ عبدالرزاق (۱۹۱/۱)، الطبری (۵۹۵/۴).

^۲ الطبری (۳۵۵/۱۰).

پياو به ژن ده كوژئ

نيمام نه بونه سري كورپى سه باغ (الصباغ) (په حمه تي خواى لئيبى) له كتيبه كه پيدا به ناوى (الشامل) وتويه تى: زانايان كڙن له سر به لگه هينانه وه به م نايه ته وه موو پيشه وايانى نيسلامي ش هر ه مان پراوې چو نيان هيه له سر نه وه ي كه پياو به ژن ده كوژئ به گشتگيرى نايه ته كه ي هر وه ها له و فرموده ي كه نه سائى و كه سائى ترش پړوايه تيان كړدوه هاتوه كه پيغه مبهري خودا (ﷺ) له نامه كه ي عمرى كورپى حه زما نووسيوويه تى: (بئگومان پياو به ژن ده كوژئ) ^١ وه له فرموده يه كي ترشدا هاتوه: (موسولمانان خوږنه كانيان چو نيه كن) ^٢ نه مه قسه ي كڙى زانايانه (جمهور العلماء) نه م فرموده سه حيحه پشتگيرى له و قسه ي نيبنوسه باغ ده كات كه نه م نايه ته ي كړدو ته به لگه له و باره يه وه، كه نيمامى نه حمه د پړوايه تى كړدوه له نه نه سى كورپى ماليكه وه كه په بييمى پورى خوى ددانى كي پرنده ي (تُنْيَا) كه نيزه كيكي شكاند، داواى لئيبورنى له خزمه كانى كړد قبوليان نه كړد، هاتن يو لاي پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمووى: (تَوَلَّاهُ سَهْنَدَنَه) (القصاص) نه نه سى كورپى نه زى (النضر) برى وتى: نه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) ددانى پرنده ي فلانه كه س ده شكى. پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمووى: (نه ي نه نه س له كتيبي خودا تو له سه ندنه) وتى: نه نه سى كورپى نه زر وتى: نه خير، سوږند به و كه سه ي تڙى په وانه كړدوه به هق ددانى پرنده ي فلانه كه س نابږئ. وتى: خزمه كانى كه نيزه كه پازى بوونو و عفو يان كړدو وازيان له توله سه ندن هينا (دياره نه مه ي نه زر پيشبيني هك بوو كړدى خودا پيشبيني هك ي لى وهرگرت) پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمووى: (بئگومان كه سانك هه ن نه گه ر سوږندى له سر خودا خوار دى خودا لئى قبول كړدوه) ^٣ له هر دوو سه حيحه كه يشدا هاتوه ^٤.

توله ي زامه كان (برينه كان)

خوداى مه زن نه فرموي تى: ﴿وَالْجُرُوحُ قِصَاصٌ﴾ برينه كانيش توله يان هيه. عه لى كورپى نه بو ته لحه وتى، له ئيبنوعه بياسوه وتى: گيان به گيان ده كوژئ، چاو به چاو كوږ ده كړئ، لوت به لوت ده بږت، ددان به ددان ده رده هينئ، زام به زام توله ي و رده گيرئ. ^٥ نه م توله سه ندنه يه كسانه له نئوان موسولمانان خوږياندا، پياوان و ژنانيان. كاتى به نه نقه ست بوبى له گياندا يان كه متر له گيان. وه

^١ النسائي (٥٨/٨)، فرموده يه كي حه سه نه.

^٢ ابن ماجه (٨٩٥/٢)، فرموده يه كي سه حيحه.

^٣ أحمد (١٦٧/٣)، فرموده يه كي سه حيحه.

^٤ فتح الباري (١٢٤/٨)، مسلم (١٣٠٢/٣).

^٥ الطبري (٣٦٠/١٠).

له کوزیله ییشدا هر یه کسانه نه و تۆله یه له نیوان خویاندا پیاوان و ژنایان کاتی که نه نقهست بوی له گیاندا یان که متر له گیان، نیبوجهریو نیبوحاتم پیوایه تیان کردوه.

دهستوریک گرنگ

دروست نیه تۆله ی برین وه ریگری هتا نه و که سه ی برینه ی لیکراوه چاک ده بیته وه، نه گرتۆله ی ل وه ریگری له پیش چاک بونه وه ی برینه که و پاشان برینه که زیاد ی کرد، نیت هر هیچ شتیکی بۆ نیه، به لگه پیش بۆ نه م فرموده یه که نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له عمری کوپی شوعه ییبه وه له باوکیه وه له باپریه وه وتی: پیوای پیوایکی بریندار کرد به نوکی شمشیره که ی یان به نوکی رمه که ی هات بۆ لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) وتی: تۆله م بۆ وه رگری، پیغه مبهر (ﷺ) فرموی: (چاوه پوانکه) هتا برینه که ی چاک ده بیته وه، پاشان هاته وه بۆ لای وتی: تۆله م بۆ وه رگری پیغه مبه ریش (ﷺ) تۆله که ی وه رگرت. وتی: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) شل بووم. پیغه مبهر (ﷺ) فرموی: (من پیم وتی چاوه پوانکه تۆ به گویت نه کردم، خودایش تۆی دورخسته وه و (أبعد الله) شله یه که یشتی به تان کردوه ته وه. واته: نیت هر هیچ هقیکت نیه) پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) تۆله سه ندنی قه دهغه کرد هتا خاوه نه که ی چاک ده بیته وه ته نیا نیمامی نه محمد هیناویه تی.

دهسه له یه ک

نه گرت نه و که سه ی دهست دریزی که ی کراوه ته سه ر تۆله ی له و که سه وه رگرت که دهست دریزی کردوه سه رو مرد، هیچی له سه ر نیه نه م سه ی کزی هاوه لانی پیغه مبهرو تابعین و که سانی تریشه.

نیبوردیه یی ده بیته هوی سرینه وه ی گونا

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ، فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ﴾ کی له تۆله (به خیری خوی) واز به یئی گونا می پی ده سرپتته وه و هله ده وه ری. عه ل کوپی نه بوته لحه وتی: له نیبوعه بیاسه وه: ﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ﴾ وتی: هر که سی به خیری خوی خۆش بوو له که سی نه و لیخۆشبوونه ده بیته که فاره تی گونا می دهست دریزی که ره که و پاداشتیشی بۆ نه و که سه ی داوای تۆله ی کردوه. سوفیانی سه وری وتی: له عه تای کوپی سانیبه وه له سه عیدی کوپی جوبه یره وه. له نیبوعه بیاسه وه: هر که سی به خیری خوی تاوانی به خشی، نه وه ده بیته که فاره تی گونا می بۆ بریندار که ره که و پاداشتیشی بۆ بریندار لیکراوه که له لایه ن خودای مه زنه وه نیبونه بی حاتم پیوایه تی کردوه له جابیری کوپی عه بدوللاوه له م نایه ته دا که خودای گه و ره نه فرمویت: ﴿فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ، فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ﴾ وتی: ده بیته که فاره تی گونا می زام لیکراوه، نیبوجهریش پیوایه تی کردوه له حه سه نی به سری و نیبراهیمی نه خعه و نه بوئیسحاقی هه مه دانیه وه هر به م شیوه یه. نیمامی نه محمد

پړوايه تي كړدوه له عوبياده ي كړپي ساميته وه وتي: بيستم له پيغه مبهري خودا (ﷺ) نه يفرموو: (هيج پياوي نيه زامې له جهسته يدا بكرئ و بيكات به خيري خوي. مه گين خودا كروي به كه فاره تي گوناهي به نه ندانزي نه وه ي كه كروي ته به خيري خوي). نه سائي و نيينو جه ريريش پړوايه تيان كړدوه پاشان خوداي گه وړه نه فرموي: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ ١٥٠ نه و كه سانه ي به پيچوا نه ي نه و فرمانه (كه له خودا وه هاتوه) فرمان بدن تا نه وانه سته مكارن. له پيشه وه باس كرا له تاوس و عه تاوه كه وتيان: (كفر دون كفر، و ظلم دون ظلم و فسق دون فسق) واته: كوفري دهرچون له ناي نيه.

﴿وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ ۗ وَآيَاتِنَا فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ١٥١﴾ وَلِيَحْكُرَ أَهْلَ الْاِنْجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ ۗ وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿١٥٢﴾

باسي عيساو (سهلامي خواي ليبي) ستايشي نينجيل:

خوداي مه زن نه فرموي: ﴿وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾ له شوي نه وان عيساي كړپي مه ريه ممان نارد، كه باوه پي بوو به و ته ورا ته ي وا پيش له نه و هاتوبه خوراي. واته: دواي پيغه مبهره كاني نه وه ي نيسرائيل عيسا (سهلامي خواي ليبي) هات و بړواي بوو به ته ورات و فرمان پړه و ايشي ده كړد به وه ي تييدا هاتبوو. ﴿وَآيَاتِنَا فِيهِ هُدًى وَنُورٌ﴾ نينجيل شمان دا به عيسا كه پي نيشاندان و پړوناكي تي دايه. واته: پښاندن دهره به ره و هه ق و به پړوناكيه كه ي گومانه كان له ناو ده چي و دهره و پته وه و كي شه كان چاره سر ده كات. ﴿وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ﴾ بړوايشي هه يه به و ته ورا ته ي وا له پيش نه و هاتوبه خوراي شوي ده كه وي و ناكوكيشي له و شتانه دا نيه كه تي دا هاتوه جگه له چند شتيكي كه م نه بي پړوني كړدوه ته وه بي نه وه ي نيسرائيل كه له ناو خوياندا له سهري ناكوك بوون. وهك خوداي گه وړه له باره ي عيسا وه (سهلامي خواي ليبي) فرموي ته ي: كه وتوي ته ي به نه وه ي نيسرائيل: ﴿وَلِأَحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾ (به نه ركي خومي ده زانم) هه ندي شتان بي حه لال كم كه ليتان حه رام كراوه. هه ر بزيه قسه ي مه شه ور له ناو زاناياندا نه وه يه كه نينجيل هه ندي بړياري ته ورا تي نه سخ كړدوه ته وه. ﴿وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ

١ آل عمران (٥٠).

لِّلْمُتَّقِينَ ﴿۱﴾ بقره و انہی له خوا ترسن، پریه تی له ناموزگاری و رشیکگی راستیان نیشان نه دات. واته: نینجیلمان ناروده که خه لکی بترستی له کاری خراپ و قدهغه کراوو پی نیشاندهر بی بقره و که سانهی له خوا ترسن و له هر شه شه و توله کانی خودا ده ترسن. پاشان نه فرمویت: ﴿وَلِيَحْكُرْ اَهْلَ الْاِنْجِيلِ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيْهِ﴾ ده بی نه وانهی و انجیلیان له لایه، به پی ناوه پوکی نینجیل (وه ک خودا نارویه تیه خوار) فرمان بدن. و ایش خویندراوه ته وه ﴿وَلِيَحْكُرْ اَهْلَ الْاِنْجِيلِ﴾ به مه نسویی (بالنصب) له سر نه وهی (نه و لامه) لامی (کی) یه. واته: نینجیلمان ناروده بقره عیسا (سه لامی خوی لیبی) تا به فرمانی نه و نینجیله فرمانه وایی بکات له ناو نه و گه لهی چه رخی خویدا. وه به ﴿وَلِيَحْكُرْ﴾ به مه جزمیش (الجزم) خویندراوه ته وه، له سر نه وهی نه و (لامه) لامی نه مره، ده بی پروایان به هم مو نه و شتانه بی که له ناو نینجیلدایه، نه و پروایانه شی که له ناویدایه و فرمانیان پیکراوه به جیتی بیخن. وه له شتانهی که تیا به تی مژده دانه به هاتنی موحه ممدو ﴿وَلِيَحْكُرْ﴾ فرماندان به شوین که وتنی و بروا پی میتانی کاتی هات. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تردا فرمویه تی: ﴿قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلٰى شَيْءٍ حَتّٰى تُبَيِّنُوْا التَّوْرَةَ وَالْاِنْجِيلَ وَمَا اَنْزَلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَّبِّكُمْ﴾ بلی: نهی نه هلی کتیب، نیوه هتا به پی ته ورات و نینجیل و هرچی له په روه ردگار تانه وه بو تان هاتوته خواره وه، نه جولینه وه، نیوه له سر هیچ (نابنیک) نین. وه نه فرمویت: ﴿الَّذِيْنَ يَّبْعُوْنَ الرَّسُوْلَ النَّبِيَّ الْاُمِّيَّ الَّذِيْ يَجِدُوْنَهُمْ مَّكْنُوْبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ﴾ هتا ده گاته ﴿الْمُفْلِحُوْنَ﴾ نه وانه و ده که ونه شوین نه م پیغه مبه ره ی که پاسپارده ی خوی و نه خوینده واره و له ته ورات و نینجیلش ناوی نووسراوه. بویه لیره ی شدا نه فرمویت: ﴿وَمَنْ لَّا يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ﴾ نه و که سانهی له و فرمانانهی که خودا نارویه ته خوار لادهن، دیاره له پی لایانداوه. واته: له گوئیایه لی په روه ردگاریان ده رجودن و پرویان له پرپوچ کرده و له هق دورکه و تونه ته وه و ازبان لیته پناوه، له پی شه و باس کرا که نه نایه تانه له سر مه سیحیه کان هاتوته خواره وه وه که ده که وه ده رکه و توه و دیاره.

﴿وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنْ الْكِتٰبِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاَحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَمَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَاۗءَ اللّٰهُ

المائدة (۶۸).

الاعراف (۱۰۷).

لِحَمَلِكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لَسَبَلُوكُمْ فِي مَاءِ آتَانَكُمْ فَأَسْتَقِيمُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنزِلُكُمْ
 بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٨﴾ وَأِنْ أَحْكَمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحْذَرْتُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ
 بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنْ كَثُرَ مِنْ النَّاسِ لَفَتَسِفُونَ ﴿١٩﴾

أَفْحَكُمُ الْجَاهِلِيَّةَ بَيِّنُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾

ستایش کردنی نه م قورئانه و پیاوه لدانی و فه رماندان به فه رمانروایی کردن پیی

کاتی خوی گوره باسی تهراتی کرد که نارديه خواره وه بق موسا (سه لاسی خوی لیبی) وه سفو
 ستایشی کردو فه رمانی دا که شوینی بکون و بهو شیوه یه ی که خودا په وانه ی کرده وه باسی
 نینجیلیشی کردو ستایشی کردو فه رمانیشی دا به شوین که وتوانی که فه رمانه کانی به جیجیبینن و
 له سهری بجولینه وه، وه ک له پیشه وه پهون کرایه وه. پاشان دینه سه ر باسی قورئانی پیروز که
 په وانه ی کرده بق به نده پیغه مبه ری خوی موحه مه د (ﷺ) نه فه رمویت: ﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
 مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ ﴾ نه و قورئانه مان به خه لات بق تو نار دوته خواره وه، که هر چی
 تیدایه راسته، بهی به کتیبه پیشینه کان هه یه که په وانه کراون و وه سفو ستایش کران، وه بیگومان
 به و زوانه له لاین خودا وه قورئانیش بق به نده و پیغه مبه ری خوی موحه مه د (ﷺ) ده نیرینه
 خواره وه، هاتنه خواره وه که یش بهو شیوه یه که باسی کرده وه بهوای نه وانه زیاتر ده کات له لای
 هه لگرانی نه وانه ی خاوه نی چاوه دلکی وشیارو گوپرایه نی فه رمانه کانی خودا بهون و په پیره وی
 شه ریعتی خودایان کرده و بهوایان به پیغه مبه ره کانی هیناوه وه ک خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿ قُلْ
 ءَأَمْرُوا بِهِمْ أَوْ لَا تُوْمِنُوْا إِنْ أَدْبَرَ الْوَالِدِینَ أَوْ نَوَآءُ الْعِلْمِ مِنْ قَبْلِهِمْ إِذَا سَأِلُوا عَنْهُمْ بَحْرُونَ لِلْأَذْقَانِ سَجْدًا ﴿١٧﴾ وَیَقُولُونَ سُبْحٰنَ
 رَبِّنَا إِنْ كَان وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٨﴾ بلی: نئوه بهواتان پیی بیی یان نه بی، نه و که سانه ی له پیشدا (له مه)
 ناگادار بهون، هه رکاتی بزبان ده خویننه وه چه نا که ده خه نه سه ر زه وی و سوژده ده به ن. نه شلین:
 پاک و بی عه بیی بق په روه ردگاری نئمه یه، به لئینی په روه ردگارمان وا وه دی هات ﴿وَمَهْمِینًا عَلَیْهِ﴾
 چاودتیریا نه. سوفیانی سه وری و که سانی تریش وتویانه له نه بوئیسحاق وه له ته میمه وه، له
 نئینوعه بیاسه وه وتی: متعانه ی پییه تی^۲. عه لی کوپی نه بوته لحه وتی له نئینوعه بیاسه وه: (المهمین)

الاسراء (۱۰۷-۱۰۸).

الطبری (۱۰/۲۷۸).

جيئي متمانہ، وتي: قورٺان جيچي متمانہ به له سار هموو ڪٽيبي پيش خؤي عيڪرمه و سه عيدي ڪوري جو بهيرو موجهيدو موجهه مدي ڪوري كه عب و عتيه و حه سه ن و قه تاده و عه تاي خؤراساني و سوڊي و ئينوزه يديش هر به و شيوه به پريوايه تيان ڪردوه^١ ئينوجهرير وتي: قورٺان جيئي متمانہ به به سر نه و ڪٽيبانہي پيش خؤيه وه، هر چي له ناو نه و ڪٽيبانہ دا گونجاو پڙگهون له گه ل قورٺاندا نه وه هه قه و هر چيش پڙ نه ڪوت و دڙايه تي ڪرد نه وه پرپوچه. له واليه وه له ئينوعه بباسه وه وتي:

﴿وَمُهَيِّمًا﴾ واته: شايه تي.^٢ موجهيدو قه تاده و سوڊيش هر وايان وتوه. عه وفي وتي له ئينوعه بباسه وه: ﴿وَمُهَيِّمًا﴾ واته: دادوره له سر نه و ڪٽيبانہي پيش خؤي.^٤ نم قسانه هموو مانا ڪانينان له به ڪه وه نزيه ڪه. چونگه ناري (المهيمن) همووو نم مانا يانه له خؤي ده گريٽ، نم قورٺانه جيئي متمانہ و شايه ت و چاوديرو دادوره به سر هموو ڪٽيبه ڪاني پيش خؤيه وه. خوداي گه وره نم ڪٽيبه مه زنه ڪه نارديه ته خواره وه داوين ڪٽيبه و ته واوترين و مه زنترين و گشتگيرترين ڪٽيبي خودايه ڪه هموو. چاڪه ڪاني پيش خؤي تيا ڪڙڪراوه ته وه و شتي زؤر تيرو ته واي تريشي تيدياه ڪه له نه مدا نه بي نه. هر بؤيه خوداي گه وره ڪردويه تي به شايه ت و چاوديرو دادوره به سر گشت ڪٽيبه ڪاني تره وه نه فرمويٽ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾^٥ ئيمه خؤمان نم قورٺانه مان نارديه تهر، هر ئيمه يشين ده پياريزين. پاشان خوداي مه زن نه فرمويٽ: ﴿فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ﴾^٦ ئيتر تق به پيئي نه وه ي نارديه تيه خواره وه به ڪاروباريان رابگه. واته: نه ي موجهه مد (ﷺ) له نيوان نه و خه لڪه دا دادوري بڪه به عه ره بو عه جه م و نه خوئينده وارو نه هلي ڪٽيبه ڪانيشيانه وه، به پيئي نه وه ي ڪه بؤت هاتقته خواره وه له م ڪٽيبه مه زنه داو به وه يش ڪه خودا بؤي داناي له فرماني نه وانه ي پيش خؤت له پيغه مبه ران ڪه له به رنامه ي تؤدا نه سخ ي نه ڪردوه ته وه دادوري بڪه^٧ ئينوجهريريش هر وا ماناي ڪردوه. ئينونه بي حاتم پريوايه تي ڪردوه له ئينوعه بباسه وه وتي: پيغه مبه ري خودا (ﷺ) به مه لي خؤي بووه، ڪاتي ويستبتي دادوره له نيوانياندا ڪردوه مه يليليشي لي نه ويايه وازي لي ده هينان و ده يگيرانه وه بؤ فرمان و پرياره ڪاني خؤيان. خوداي گه وره نم ئايه ته ي

^١ الطبري (٣٧٩/١٠).
^٢ الطبري (٣٨٠-٣٧٧).
^٣ الطبري (٣٧٧/١٠).
^٤ الطبري (٣٧٩/١٠).
^٥ الحجر (٩).
^٦ الطبري (٣٨٢/١٠).

نارده خواره وه: ﴿وَأَن أٰحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ﴾ نیتر تو به پیئی نوی خودا نار دویه ته خواره وه دادویه ری له نیوانیاندا بکه، شوین هه واو نار زوی نه وان مه که وه. خودای گه وره فه رمانی کرد به پیغه مبر (ﷺ) که دادویه بکات به پیئی نوی که له ناو کتیبه که ی نیغه دایه^۱ واته: قورئانی پیروز.

﴿وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ﴾ واته: شوینی هه واو نار زوی نه وان مه که وه که ریگه وتون له سه ری و به هوی نه وه وه ازبان هیناوه له وهی که خودا په وان هی کردوه بق پیغه مبره که ی، له بر نه وه یه نه فه رمویت:

﴿وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ﴾ مه که وه شوین هه واو نار زوی نه وان به لادان له وه هقه ی که بۆت هاتوه. واته: به پیئی نار زوی نه وه فام و به دبختانه مه جوئیره وه له وه هقه لامده که خودا فه رمانی پی کردوی ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ بۆ هر کومه لیک له نیوه ریوشوینیکمان داناوه. نیبنونه بی حاتم ریواهی تی کردوه له نیبنوعه بیاسه وه: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾

وتی: ریگه یه ک. وه هر له نیبنوعه بیاسه وه وتی: ریگه و پییره ویک^۲ خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتٰكُمُ﴾ نه گهر خودا مه یلی لی بویه هه مووی ده کردنه یه ک نومهت، به لام ویستی خوا و ابو له و شتانه ی که پیئی داون بر تا قیکردنه وه تان بخت. نه مه و تاریکه بق گشت نومه ته کان و ناگادار کردنه وه یه له سه ر ده ستلا ت و توانای خودای گه وره. نه گهر مه یلی لی بویه هه موو خه لکی له سه ر یه ک ناین و شریعت کۆ ده کرده وه و هیچ شتیکی لی نه سخ نده کرده وه، به لام ویستی خودا وایه بق هر پیغه مبر ری شریعه تیکی داناوه، پاشان به په وانه کردنی پیغه مبر یکی تر هه ندیکی یان هه مووی نه سخ کرده ته وه. پاشان هه موو شریعه ته کانی نه سخ کرده وه به نار دنی نه و په یامه ی که نار دی بق به نده و پیغه مبر ی خوی موحه ممد (ﷺ) که په وانه ی کرده بق سه ر هه موو خه لکی سه ر زوی به تیگرا. و کردی به دوا بن پیغه مبر ی هه موو پیغه مبر ان.

هر بویه نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتٰكُمُ﴾ واته: خودا چه ند شریعه تیکی جیا وازی نار دوه بق نه وه ی عه بده کانی تا قی بکاتوه له سه ر نه و شریعه ته ی بۆی داناون. پاشان پاداشتیان بداته وه و توله یان لی بسینی له سه ر گو پزایه لی کردنی یا لاساری و بی گوئی بان له سه ر هه موو نه و شتانه ی که کردیانه. پاشان خودای گه وره به نده کانی هه لده نی که هه ولی چاکه خوازی بده ن و پیش پیشینی له سه ر بکه ن و نه فه رمویت: ﴿فَاسْتَسْمُوا الْخَيْرَاتِ﴾ ده سا نیوه ش

الطبري (۱۰/۳۲۲).

الطبري (۱۰/۳۸۷).

له سیری کاری کتیبہ رکئی بکن. واته: خوابه رستی بکن و شوپنی په یامه که یشی بکون که هموو شه ریعه ته کانی تری پیش خوی نه سخ کردبه ته وه و بپوا بینن به م قورنانه که دواين کتیبه خودا نارویه ته خواره وه. پاشان نه فه رمویت: ﴿إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخَلِّفُونَ﴾ هموو لاتان ده گه پتنه وه لای خوداو نه وسا ناگادارتان ده کات، که له سرچی کیشنه تان له نپواندا په پیدا بپوو. واته: نهی خه لکینه له پوژی قیامه تدا هموو زیندوو ده کرینه وه و دینه لای خوداو له سر نه و ه قانهی که تپیدا ناکوک بوون ناگادارتان ده کاته وه و پاداشتی راستگویان نه داته وه له سر راستگویی که یان و خودانه ناسی نه وانهی بپوایان به هق نه بپوو له پتی راست لایاندا بی نه وهی هیچ به لکه په کیان به ده سته وه بی سزای سهخت نه دات. زه حاک وتی: ﴿فَأَسْتَفِئُوا أَلْخَيْرَاتِ﴾ واته: نهی نوممه تی موحه مه مد (ﷺ) کتیبه رکئی بکن له سر چاکه کردن. به لام پای به کم دیارو ناشکرا تره. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَأَن أَعْلَمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ﴾ توش (نهی) موحه مه مد (ﷺ) به پتی نه و فرمانه ی له خوداوو بۆت هاتۆته خواره وه، به کاروباریان پابگه و دای ناره زوویان مه که وه. نه مه پیش جهخت کردنه وه به له سر نه و باسهی پیشه وه که فرمان کردن به دادوهی کردن به قورنانه و پنگه نه دان به هیچ بریاریکی تر پیچه وانهی نه و. وه نه فه رمویت: ﴿وَإِذْ نَادَىٰ لَهُمْ أَن يَنْتَهِوْا عَن بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُ﴾ خوتیان لی بیاریزه نه وه کا فریوت بدنه و له هه ندیک له و فرمانانه ی که له نپمه وه بۆی هات هه له ت بکن. واته: له درضمنه جووله که کانت خوت بیاریزه که راستیت لی بگۆین له و شتانه ی که پیئت ده لئین مه یکه وازی لی بیننه گوئی مه ده به دروو ناپاکی و خوانه ناسی نه وانه ﴿فَإِن تَوَلَّوْا﴾ نه گه ر هه ر پوویان وه رگنپا له و فرمانانه ی که له نپواناندا نه دیده ت به راستی و دژی شه ری خودا وه ستان ﴿فَاعْلَمْنَا أَنبَا رِبْدُ اللَّهِ أَن يُصِيبَهُمْ بَعْضُ دُنُوْبِهِمْ﴾ نه وسا بزانه که خودا نیازی وایه له به رانبه ر هه ندی له گونا هه کانیان توله یان لی بکاته وه. سا بزانه نه و شتانه که پوو نه دات به ده سته لاتی خودایه و به کارزانی خوی له گه لیان ده جو لپته وه کاتی که له پنگی راست لایان نه دات. له بهر نه و گونا هه یه له پیشدا کردیانه و که بوته هژی گو مپا بوون و سزادانیان. ﴿وَإِن كَثِیرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ﴾ زدریه ی زدریشی له و خه لکه له پی ده رچوون. گو پراپه لی په روه ردگاریان نه کردو دژی هق وه ستان و به دبخت بوون. خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِیْنَ﴾ هه رچه نده زدریش هه ول بدی، نه و خه لکه زدریه یان بپوا

یوسف (۱۰۳)

ناهنین. وہ نہ فرمویت: ﴿وَإِن تَطَّعْ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾^۱ نہ گھر بکے ویتہ شویتی قسے زوری ہی نہوانہ وا لہ سر زہ مینہ دان لہ پزگہی خودا لات نہدن. موخہ ممدی کوپری نیسحاق پیوایہ تی کردوہ لہ ٹینووعہ بیاسوہ وتی: کہ عبی کوپری نہسدو ٹینوسلوپواو (صلوبا) عہ بدولادی کوپری سوریا (صوری) و وہ شئس (وشاس) کوپری قہیش بہ یہ کتریان وت، ہلسن با بچین بؤ لای موخہ ممد (ﷺ) بہ لکو فریوی بدہین و لہ ٹاینہ کہی لای بدہین ہاتن بؤ لای وتیان: نہی موخہ ممد (ﷺ) تو حؤت دہ زانی ٹیمہ زانایان و پیواما قولان و سر کردہ کانی جولہ کین، نہ گھر ٹیمہ شوپنی تو کہ وتین، گشت جوولہ کہ کان شوپنت دہ کہ ون و لہ قسے ٹیمہ دہ رناچن، لہ نیوان ٹیمہ و ہوزہ کہ ماندا کیشہ یک ہہیہ، دادوہ ریہ کہ یان دینینہ لای تو، تو دادوہ ریہ کہ مان بؤ بکہ و ہرپار بدہ بہ سہ ریاند ا بؤمان. ٹیمہ ہرپوات پی دہ ہینین و بہ راستت دہ زانین. پیغہ مبری خودا (ﷺ) قبولی نہ کرد. خودای گہورہ نہم ٹایہ تہی لہ بارہ یانہ وہ ناردہ خواروہ: ﴿وَإِن أَحْكَمَ بَيْنَهُمْ يَأْتِ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحْذَرْتَهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ﴾^۲ ٹینو جہ ریرو ٹینو حاتم پیوایہ تیان کردوہ. پاشان خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿لَقَوْمٍ يُؤَفِّكُونَ﴾^۳ ٹایا نہوان دہ یانہ وی حوکمی زہمانی نہ فامی پیش نیسلام زیندو کہ نہورہ، کام فرمان لہ فرمانی خوا چاکترہ، لہ لای کہ سانیک کہ ہرپوی تہ واویان ہہیہ. خودای گہورہ پیناخوشی خوی دہردہ ہرپی دہ ریراہی نہوانہی کہ لہ فرمانی بتہوی خودا دہردہ چن کہ پرہ لہ ہموو چاکہ یہ و پزگرہ لہ گشت خراپہ یہ و لایدوہ لہ ہموو ہواو ٹارہ زو زاراوہ یہ کہ کہسانی داینابی کہ بہ لگہ یکہی شہ رعیان بہ دہستوہ نہبی لہ لاین خوداوہ. وہ کہ چؤن خہ لکی سہردہ می نہ فامی فرمانیان بہ و گومرایی و کارہ نہ فامانہ داوہ و بہ ہواو ٹارہ زوی خویان دایان ناوہ. یان وہ کہ تہارہ کان حوکمیان پی کردوہ لہ سیاسہ تی پاشایہ تیدا بہ فرمانی پاشاکہ یان جہ نگیز خان کہ یہ ساقی (الساق) بؤ دانان. کہ پیک ہاتبوو لہ کتیبی کڑمہ لی ہرپار کہ لہ چہ ندین یاساو پتسا کوی کردبوہ وہ و داینا بوو. لہ ٹاینی جوولہ کہ و مہ سیحی و ٹاینی نیسلام و ٹاینی تریش. فرمان و ہرپاری زوری تیا بوو کہ تہنیا بہ ہواو ٹارہ زوی خوی داینا بوو. پاش خوی لہ ناو کوپہ کانیدا کرابو بہ یاساو پتسایہ کہ پیش فرمانی خودا پیغہ مبری خودایان (ﷺ) دہ خست. ہرکہسی لہ وانہ ہرپوی بہ یاساو پتسایہ بوا، نہوا بی دین نہ بوو دہ بواپہ شہری لہ گہ لدا بکرایہ ہہ تا دہ گہ راپہ وہ ژیر فرمانی خودا پیغہ مبرہ کہی (ﷺ) چونکہ ہیچ حوکمی جگہ لہ حوکمی خودا

^۱ الانعام (۱۱۶).

^۲ الطبری (۳۹۳/۱۰).

پیغمبرہ کہی (ﷺ) قبول ناکری کہم بی یان زور. خودای گوردہ نہ فرمویت: ﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ نایا نہوان دہیانہ وی حوکمی زہمانی پیش نیسلام زیندو کہنہ وہ. کام حوکم لہ حوکمی خودا چاکترہ لہ لای کہسانیک کہ بپوای تہ اوویان ہہیہ. واتہ: کی لہ خودا دادپورہ رترہ لہ بپاریدا بؤ کہسی خاوەن ناوہ بی و لہ شرعی دا شارہا بی و بپوای پی بی. چاک بزانی و دُنیا بی کہ خودا چاکترین دادگرہ و خاوەن بزہ بی ترہ بہ رانہر دروست کراوہ کانی لہ دیک بؤ کورہ کہی خوی، چونکہ خودا ناگاداری ہموو شتیکہ و توانای بہ سہریدا ہہیہ ولہ ہموو شتیکدا دادگرہ. تہ بہ رانی پویاہ تی کردہ لہ نیینوعہ بیاسہ وہ وتی: پیغمبرہ کی خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (بق لیبوترین کہس لہ لای خودا کہسیکہ کہ پڑپہ ویکی (سنہ) زہمانی نہ فامی لہ ناو نیسلامدا بگریتہ ہر وہ کہسیکہ داوی خوینی لہ کہسی بکات بہ ناہق بؤ نہ وہی خوینی بڑی) بوخاریش پویاہ تی کردہ لہ نہ بویہ مانوہ ہر بہم شتوہ وہ بہ ہندی زیادہ وہ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ يَتَوَلَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥١﴾
 ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ يَتَوَلَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٢﴾
 ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ يَتَوَلَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٣﴾

قہدہ غی کردنی دوستایہ تی لہ گہ ل جوولہ کہ و مہسیہی دوژمانی نیسلامدا

خودای مہزن قہدہ غی کردہ لہ عہدہ خاوەن باوہر شہ کانی کہ دوستایہ تی نہ و گاورو جوولہ کانہ بکن کہ دوژمنی نیسلام و کڑمہ لی موسولمانان (نہ فرینی خویان لی بی) پاشان فرمویہ تی کہ نہ و گاورو جوولہ کانہ لہ ناو خویاندا دوستی بہ کرتین. ہہر شہی تولہ سہندن دہکات لہ و کہسانہی نہ و دوستایہ تیہ دہکن و نہ فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَرَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ يَتَوَلَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٥١﴾ ہی گہ لی خاوەن باوہر پان مہبنہ دوستی نہم گاورو جوولہ کانہ با نہوان دوستی بہ کتر بن (ہر کہسیکہ لہ شتوہ بییتہ دوستیان، نہ ویش لہ وان دہ ژمیردی ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ نہوانہی لہ سہر ناہقین، خودا رییان نیشان نادات. نیینونہ بی حاتمہ پویاہ تی کردہ کہ عومہر فرمانی دا بہ نہ بووموسای نہ شعہری نہ و شتانہی کہ وری دہ گری و دہ بیہ خشنی لہ یہ ک

۱ الطبرانی (۳۷۴/۱۰)، فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.
 ۲ فتح الباری (۲۱۹/۱۲).

چه رمدا (پسته‌دا) بوی به رز بکاته‌وه، نه‌بومووسایش نووسه‌ریکی (کاتبیکی) مه‌سیحی هه‌بوو، نه‌وه‌ی
 بۆ به‌رز کرده‌وه، عومه‌ر سه‌ری سوپماو وتی: به‌پاستی نه‌مه پاریزداویکی چاکه، نایا تق نامه‌یه‌کمان بۆ
 هاتوه له شاموه له مزگه‌وته بۆمان ده‌خوینیته‌وه؟ وتی: نه‌وه ناتوانی بۆیان بخوینیته‌وه. عومه‌ر
 وتی: نایا نه‌وه له‌شی بیسه؟ نه‌بومووسا وتی: نه‌خیز، نه‌وه مه‌سیحیه. وتی: لیم توپه‌ بوو کیشای به
 رانمدا پاشان وتی: ده‌ریکه‌ن پاشان نه‌مه نایه‌ته‌ی خوینده‌وه: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ
 وَالنَّصْرَةَ أَوْلِيَاءَ﴾^۱ وه ریویات کراوه له‌عه‌بدوللای کوپی عوتبه‌وه وتی: با هه‌رکه‌سی له‌ئیه‌وه له‌وه
 بترسی که بیته‌ جووله‌که یان مه‌سیحی که به‌خویشی نه‌زانی. وتی: واما‌زانی مه‌به‌ستی به‌و قسه‌یه
 نه‌مه نایه‌ته‌یه که خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصْرَةَ أَوْلِيَاءَ﴾^۲ خودای
 مه‌زن نه‌فه‌رمویت: ﴿قَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْتَعْرِضُونَ فِيهِمْ﴾^۳ نه‌وه که‌سانه‌ی نه‌خۆشی له‌دلپاندا‌یه،
 ده‌بینی که به‌په‌لن بۆ چوونه‌ لایان. واته: نه‌وانه‌ی که دلپان نه‌خۆشه‌وه به‌گومان و دوپووون نۆز
 به‌له‌یانه‌ بچه‌ لای جووله‌که و گاواره‌کان و حه‌زبان له‌دۆستایه‌تیانه‌وه به‌په‌نهانی‌وه به‌ناشکرایش
 خۆشیان ده‌وین. ﴿يَقُولُونَ نَحْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ﴾^۴ ده‌لین ئیمه‌ ده‌ترسین تووشی به‌لا‌ ببین (بۆیه
 دۆستایه‌تیان ده‌که‌ین) واته: بپروییانو به‌و دۆستایه‌تی‌وه خۆشه‌ویسته‌یه به‌وه‌ دیننه‌وه که له‌وه‌ ده‌ترسن
 خوانه‌ناسه‌کان سه‌رکه‌ون به‌سه‌ر موسولماناندا، تا نه‌مان به‌و دۆستایه‌تی‌یه‌ بتوانن سوودمه‌ند بن. ئا
 له‌ویدا خودای مه‌زن نه‌فه‌رمویت: ﴿فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنَّ بِالْفَتْحِ﴾^۵ هه‌چ دوور نه‌یه خودا بۆژی سه‌رتان بخت.
 سوودی وتی: مه‌به‌ست پیتی فه‌تی مه‌که‌یه^۲. ﴿أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِي﴾^۶ سوودی وتی: واته: دانانی سه‌رانه
 له‌سه‌ر مه‌سیحی و جووله‌که‌کان ﴿فِيصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ كَلِمَاتٍ﴾^۷ نه‌وسا نه‌وان له‌و پازه‌ی له
 دلپاندا‌یه، تووشی په‌شیمانی ده‌بن. واته: نه‌وه که‌سانه‌ی دۆستایه‌تی له‌گه‌ل مه‌سیحی و جووله‌که‌دا
 ده‌که‌ن له‌ دوپوووه‌کان و له‌ دلپاندا‌ شار‌دویانه‌ته‌وه په‌شیمان ده‌بنه‌وه. دوا‌ی نه‌وه‌ی سوودمه‌ند نه‌بون و
 هه‌چ زیانگیان ئی دوور نه‌خسته‌وه و به‌لکو نۆز به‌خرابیش به‌سه‌ریاندا شکایه‌وه، ئابرویان چوو، خودا
 هه‌ر له‌دنیا‌دا نه‌وه کاره‌ی ناشکرا کردن بۆ عه‌بده‌ خاوه‌ن باوه‌په‌که‌انی دوا‌ی نه‌وه که بۆیان پۆشرا بوو.
 نازانزی چ‌ حالیکیان بوه، کاتی نه‌وه‌ کاره‌ ئابرویه‌رانه‌یان بۆ عه‌بده‌ خاوه‌ن باوه‌په‌که‌انی خودا
 ده‌رکه‌وت. بپرواداره‌کان سه‌ریان سوپما بوو که چۆن نه‌وه دوپووونه‌ وا‌ خۆیان پيشانیان نه‌ده‌ن که له

^۱ الدر المنثور (۱۰۰/۳).

^۲ ابن ابي حاتم (۱۱۵۶/۴).

^۳ الطبري (۴۰۵/۱۰).

پیزی بروداران و سویندیش ده خون و برویانون ده یئنه وه. هه موو درؤو بوخاته کانیان ناشکرا بوو. هه بویه خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهْلُؤَاكُمُ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ جِهَدَ أَيْمَانِهِمْ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ که سانی خاوهن باوه پیش نه وسا ده لئین: نایا هه نه مانه نه بوون زدر به توندی سویندیان به خوا ده خوارد که تا سه ره گه لئانن؟ نه و کاره نه وان کردیان به فیرچ جوو، دواییه که یشی توشی زیانو په نه بؤیی بوون.

هوی هاتنه خوارموی نه م نایه تانه

موحه ممدی کوپی ئیسحاق وتی: یه که م هؤزی که په یمان شکینتی له نیتوان خویمان و پیغه مبهری خودا (ﷺ) کرد هؤزی به نی قه ینوقاع بوو (بني قينقاع) عاسیم کوپی عومری کوپی قه تاده بؤی گنرپامه وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) نابلوقه ی دان هه تا دابه زین بؤ فرمانی کاتی که خودا موسولمانانی زال کرد به سه ریاندا، عه بدوللای کوپی ئوبه یی کوپی سه لول هه لساو هات بؤ خزمه تی پیغه مبهر (ﷺ) وتی: ئه ی موحه ممد چاکه له گه ل دؤسته کانما بکه (هؤزی به نی قه ینوقاع هاوپه یمانی هؤزی خه زده ج بوون) وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) گوئی بؤ نه گرت. دیسان وتی: ئه ی موحه ممد چاکه له گه ل دؤسته کانما بکه. پیغه مبهر (ﷺ) هه ر پشت گوئی خست. وتی: دهستی نایه ناو باخه لی کراسه که ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) پئی وت: (لیم گه پئی) پیغه مبهری خودا تووپه بوو. هه تا گرزئی به نیوچاوانیه وه دیار بوو پاشان فه رموی: (هاوار بؤ تو لیم گه پئی) وتی: نه خیر، سویند به خوا وازت لی ناهیمت هه تا چاکه نه که ی له گه ل ئه م دؤستانه مدا که چوارده که سی بی زئی و قه لغان و سی سه د که سی زئی و قه لغان پؤشن. که پاریزگاریان له من کردوه له سورو په شدا (واته: له هه موو ته نگانه یه کدا به ده ممه توه هاتون) وازت لی بینم له به ره به یانیکدا درویننه یان که ی؟ (واته: بیان کوژی) من پیاویم که توله کردنه وه ده ترسم، وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموی: (ئه وانه بؤ تق) موحه ممدی کوپی ئیسحاق وتی: نه بوئیسحاقی کوپی یه سار بؤی گنرپامه وه له عوباده ی کوپی وه لیدی کوپی عوباده ی کوپی سامیته وه وتی: کاتی به نی قه ینوقاع شه پان له گه ل پیغه مبهری خودا کرد. عه بدوللای کوپی ئوبه یی که وته تکا کردن بؤیان، له پیشیان وه بوو، عوباده ی کوپی سامیتیش ده پؤشت بؤ لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) ئه ویش یه کئی بول به نی عه و فیه کانی کوپی خه زده ج، نه میش هاوپه یمانی هه بوو له گه لیان وه عه بدوللای کوپی ئوبه یی کوپی سه لول. (دهست به دراریان بوو) دانیه دهستی پیغه مبهری خودا. دهست به دراری خوی له لای خودا پیغه مبهره که ی (ﷺ) ده ربپی له هاوپه یمانیان و وتی: ئه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بیزار ی خؤم ده ره بپم له هاوپه یمانی نه مانه له لای خودا پیغه مبهره که ی (ﷺ) دؤستایه تی خودا پیغه مبهر که ی و خاوهن باوه پانم ده که م. بیزار ی خؤم

درده بریم له هاویه یمانی خوانه ناسان و دوستایه تی کردنیان. ثم نایه تانه ی سوره تی مائیده له سه ر
 عوباده و عه بدولائی کوپی ثوبه یی هاته خواره وه که نه فرمویت: ﴿يَتَّابِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ
 وَالنَّصْرَةَ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ هه تا ده گاته: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
 الْغَالِبُونَ﴾^۱.

﴿يَتَّابِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى
 الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (۵۴) إِنَّمَا
 وَرِثَتُكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿۵۵﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ
 آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿۵۶﴾

هه ره شه کردن له خاوهن باوه ران نه گهر پاشگه ز بینه وه به هیئانی کومه لئیکی تر

خودای مهن باسی تواناو دهسته لاتی گه وره ی خوی ده کات: که بی نیازه له هه موو شتی و
 باوه پداران ناگادار ده کاته وه که هرکسی پاشگه ز بیته وه له یارمه تی دینه که یی و په یامه که یی نه کاته
 به رنامه ی ژبانی خوی. خودا به و زوانه ده یانگویی و کومه لئیکی له وان چاکتر له جیبیان داده نی که زود
 به هیزترو چاکتر په پیره وی په یامه که یی ده کن. وه که نه فرمویت: ﴿وَلَا تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ
 لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمُ﴾^۲ نه گهر پشتی تی بکن، کومه لئیکی تر به ئیوه ده گویته وه که هرگیز له ئیوه
 نه چن. وه نه فرمویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ يُدْهَبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ
 جَدِيدٍ﴾ (۱۹) وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ^۳ تو نابینی خودای مهن زن ناسمانه کان و زه مینی هر بق راستی
 دروست کردوه؟ نه گهر خوی مه یلی لیبی، ئیوه ده بات و سه ر له نوی خه لئیکی تر دروست ده کات. که
 نه م کاره یش له لای خودا گران نیه. که س ناتوانی پیگری لی بکات. لیره بیدا نه فرمویت: ﴿يَتَّابِعُهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ﴾ نه ی کومه لی خاوهن باوه ران، هرکسی له ئیوه پاشگه ز له نابینی خوی
 پاشگه ز بیته وه. واته: په شیمان بیته وه له هق رهو بکاته پرپوچ. نه م وتاره و تاریکی گشتگریه

^۱ این هشام (۵۲/۲)، سه نه ده که یی به هیزنی به له بهر نیسحاقی کوپی په سار به لام فرموده یی تره اتوهه پشتگری ده کات.
^۲ محمد (۲۸).
^۳ ابراهیم (۱۹-۲۰).

هتا پڙي قيامت. وه نه فرمويٽ: ﴿سَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ خدا له مه ولا ڪڙمه ٿيڪي وا ديني، خوشي بويڻو نه وائيش خوايان خوش بوي، له به رانبره خاوهن باوه پان نه رمو نيان ده جوليٽنه وه له به رانبره خوانه ناسان سره بلندو توندو تيزڻ. نه مه خوپه وشتي خاوهن باوه پاني ته واوه ڪه به رانبره براهي ڪڙي به ڪم ده زاني و دوستيه تي. زڏر توندو تيزه له گهڙ ڏوڙمه ڪانيدا. وه ڪ خوداي مهن له نايه تيڪي ترڊا نه فرمويٽ: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ (موحه مه مد (ﷺ)) پيغه مبهري خودايه، نه وانهش ڪه له گهڙ نه ون له به رانبره خوانه ناسان توندو تيزه له ناو خودا دلوفانن. وه له سيفه ته ڪاني پيغه مبهري خودا (ﷺ). (انه الضحوك القتال) واته: له گهڙ دوسته ڪاني دم به خنده بوه به رانبره ڏوڙمه ڪانيسي توندو تيزڻ بووه. خوداي مهن ليرهڊا نه فرمويهٽ: ﴿يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ﴾ غه زالا ره پسي خودا ده ڪن و له ته شري سره زنه نشت ڪه ران ناترسن. واته: نه و شتانهي ڪه به رانبره ريان ده ڪري له لايه ن خوانه ناسانه وه ڪڙليان پي نادات له خواپه رستي و له به جيته تاني سنوره ڪاني و شه پ ڪرڊن له گهڙ ڏوڙماني خودا فرماندان به چاڪه و قهدهغه ڪرڊني له خراپه. هيچ ڪه س ناتواني بيته ڪڙسپو له مپهر له پياندان. لومه لومه ڪه ران و ڊرڪه و قنه وهي ڊورهه پهريزان هيچ ڪاريان تي ناکات. نيمامي نه حمده ريوايه تي ڪرڊوه له نه بوزه پهوه وتي: خوشه ويسته ڪم فرماني پيڪرڊم به حوت شت: فرماني پيڪرڊون به خوشه ويستي هه زاران و نزيڪ بوونه و لپيان، وه فرماني پيڪرڊوم ڪه سهيري ڪه سي بڪم له خوار خوشه وهيه، سهيري ڪه سي نه ڪم له سهرمه وهيه. وه فرماني پيڪرڊم ڪه پهيوه ندي خزميه تي به جي بينم با پشتيش هه لپڪن. وه فرماني پيڪرڊوم ڪه هيچ شتي ڪه س داوا نه ڪم، وه فرماني پيڪرڊوم ڪه قسهي هق بڪم با تاليش بي. وه فرماني پيڪرڊوم له بهر خودا له لومه لومه ڪه ران نه ترسم، وه فرماني پيڪرڊوم ڪه زڏر نه م وتانه (لا حول و لا قوة الا بالله) ڊووباره بڪمه وه چونڪه نه م وتانه له گه نجينه په ڪان له زير ته ختدا (العرش).^۱ وه له فرمويهدي سه حيددا هاتوه: (دروست نيه بي خاوهن باوه پ ڪه خوشي زليل بڪات). وتيان: نه ي پيغه مبهري خودا چڻ خوشي زليل ده ڪات؟ فرمويي: (باري له مهينه تيانه (من البلاه) هه لده ڪري ڪه له توانادا نيه).^۲ ﴿ذَلِكَ فَضَّلَ اللَّهُ يَوْمَئِذٍ مَنِ شَاءَ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ نه مه زياده خه لاتيڪه له خوداوه به هه رڪه سي خوشي مهيلي

۱ الفتح (۲۹).

۲ احمد (۱۵۹/۵)، يڪيڪ له سه نه ده ڪاني جي متعانه يه.

۳ احمد (۴۰۵/۵)، تحفة الاحوذى (۵۲۱/۶)، ابن ماجه (۱۳۲۲/۲)، فرمويهدي ڪه سهني غه ريبه.

لیبی پتی دبه خشی خودا زانایه و (له به خشین) زور دست گوشاده. واته: نه وه خه لاتیکه بز نه و
 که سانه ی که نه و ره وشته چا کانه یان تیایه و خودا خویشی ده زانی کئی شایسته ی نه و خه لاتیه و کیش
 لیبی بی به ش ده بی. پاشان نه ف رمویت: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
 الزَّكَاةَ وَهُمْ ذِكْرُكُمْ﴾ دتستی نپوه هر خودا پیغه مبریه تی و نه و کومه له باوه پدارانه که نویژ که رو
 زه کات دهرن پوه و خوا له کپنوشدان. واته: جووله که دتستی نین به لکو خودا پیغه مبرو خواهن
 باوه پان دتستی نپوه، نه و باوه پدارانه ی که خواهنی نم پوه شتانه ن نویژ کرن، که یه کیکه له پایه
 گه وره کانی نیسلام که بریتیه له پرستنی خودا به تنیا و شهریک دانه نان بوی. زه کات دهرن که هقی
 خه لکه و یارمه تیدانی هه ژارو که م دستانه. وه مه به ست به (الراکعون) نه و خواهن باوه پانه که
 ناماده ی نویژی فه رزه کان دهبن له ماله کانی خودا نویژه کانیا ن به جه ماعت ده که ن و
 زه کات کانیشیان له به رزه وه ندی موسولماناندا خرج ده که ن و ده بیه خشن.

هوی هاتنه خواروهی نم نایه تانه

له پیشه وه باس کرا که نم نایه تانه هه موو له سه ر عوباده ی کوری سامیت (په زای خوی لیبی)
 هاتنه خواروه کاتی که وازی له هاویه یمانی جووله که کان هینا و پازی بوو به دتستایه تی خودا
 پیغه مبره که ی و خواهن باوه پان. هر بویه خودای مه زن دوی نه مانه هه موو نه ف رمویت: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ
 اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ هه رکه سیکیش دتستایه تی له که ن خودا پیغه مبرو
 خودا نه و که سانه بی که باوه پدارن بیگومان هه ر کومه لی خودا زال و سه رکه و توون. وه ک خودای
 گه وره له نایه تی تریشدا فه رمویه تی: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَنَّ أَنَا وَرُسُلِيَ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿١١﴾ لَا
 يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ
 أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحِهِ إِنَّ
 اللَّهَ عَلِيمٌ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا
 إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

خودا خوی بریاری داوه: بیگومان من و پیغه مبره کان سه رده که وین، خودا
 خواهن توانای به ده سته لاته. تر نابینی نه وانای باوه پان هه یه به خودا به پوزی قیامت نابی هه رگیز
 بینه دتستی نه وانای دتستایه تی خودا پیغه مبرو خودا ده که ن. با نه و که سانه ش باوکیان یان
 فه رزه ندیان یان بریایان یان له هوزه که ی خویان بن. نه مانه خودا بپوای له دلیناندا جینگیر کردوه و به

هیزنکی تاییه‌تی خوی یارم‌تی داوین. ده‌یان نیریته باغاتیک پوویاریان به به‌ردا ده‌پوا وه‌تا سر‌هر
 له‌وی ده‌بن، خودایان لی پازی بووه‌وه‌وانیش له‌خودا پازین، نه‌وانه کومه‌لی خودان، باش بزانتن هر
 کومه‌لی خودا پزگارتن. واته: هرکه‌سی پازی بویی به‌دوستایه‌تی خودا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و به‌واداران،
 بیکرمان نه‌وه پزگار بووه‌له دنیا و له‌قیامه‌تدا و سرکه‌وتوه له دنیا و له‌قیامه‌تیشدا هر بویه خودای
 گوره له‌م نایه‌ته پیروزه‌دا فرمویه‌تی: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حَرْبَ اللَّهِ هُمْ الْفَاقِلُونَ﴾.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلِبَاسًا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾ وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُؤًا وَلِبَاسًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾﴾

قه‌ده‌غه کردنی دوستایه‌تی خوانه‌ناسان

نه‌مه بیزاری ده‌برشینه له‌دوستایه‌تی کردنی دوژمنانی نیسلام وه‌ک جووله‌که و گاوه‌بوت
 په‌رسته‌کان که گالته و لاقرتی ده‌کن به‌پیروزیه‌کانی نه‌م نیسلامه پاک و بیگه‌رده تیرو‌ته‌واوه که
 هرچی خیر و بیری دنیا و دینه تئیدا کۆکراوه‌ته‌وه. وه‌ک خودای مه‌زن نه‌فرمویته: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا
 تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلِبَاسًا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ﴾ نه‌ی کومه‌لی خاوه‌ن باوه‌پان
 ئیوه له‌گه‌ل نه‌وه‌که‌سانه‌ی گالته به‌دینتان ده‌کن و له‌نه‌هلی کتیب هه‌ژمار ده‌کرین (پیشا بویان
 هاتوه) و نه‌وه‌که‌سانه‌ی خوانه‌ناسان. ﴿مِنْ﴾ لیره‌دا بق به‌یانی جنسه. وه‌ک خودای گوره له‌نایه‌تیکی
 تردا فرمویه‌تی: ﴿فَأَجْكِنُوا الْبِرِّحْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ﴾^۱ له‌چاک و چه‌په‌لی بته‌کان دووره‌په‌ریز بن.
 هه‌ندی خویندویانه‌ته‌وه (والکفار) به‌مه‌کسوری عه‌تی کردۆته‌پیش خوی. هه‌ندیکی تریش به
 مه‌نسویی خویندویانه‌ته‌وه و کردویانه به (معمول) به‌م شیوه‌یان لی کردوه (ولا الکفار اولیاء) واته: نه
 گاوه‌جووله‌که و نه‌خوانه‌ناسان هیچیان مه‌که‌نه‌دوستی خۆتان. ئیبنوجه‌ریش به‌م شیوه‌یه‌ریوايه‌تی
 کردوه که له‌خویندنه‌وه‌ی ئیبنومه‌سعودا هاتوه ﴿آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلِبَاسًا مِنَ الَّذِينَ
 آمَنُوا بِالْكِتَابِ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ﴾^۲. (من الذین اشکرکوا)ی خویندنه‌ته‌وه له‌جیی (الکفار) پاشان
 خودای گوره نه‌فرمویته: ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ نه‌گه‌ر ئیوه به‌راستی خاوه‌ن باوه‌پن، ده‌بی له
 خوا بترسن. دوژمنانی خۆتان و ناینه‌که‌تان نه‌که‌نه‌خۆتان که گالته به‌ناینه‌که‌ی ئیوه ده‌کن. وه‌ک
 خودای مه‌زن نه‌فرمویته: ﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ

^۱ الحج (۲۰).

^۲ الطبری (۴۳۰/۱۰).

مِنْ اللَّهِ فِي مَوْتِهِ إِلَّا أَنْ تَكْفُرُوا مِنْهُ تَقَنُّةً وَيُحَذِّرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ^۱ باوہ پر داران با جگہ
له باوہ پر داران نہ کہن به دؤست، هر کس له م فرمانه دهرچئ، هیچ به شی به خوداوه نیه، جا مه گین
لییان بترسنو له ناچار ی پتیمان بلین: دؤستی نیوهین. خودا دهیه وی هر به راستی لهو بترسنو
پاشه ریژتان هر لای نهوه.

گالته کردنی خوانه ناسان به نویژو بانگدان

خودای موزن نه فرمویت: ﴿وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾
هر کاتی نیوه بق نویژ کردن بانگ ده کهن، نه مانه گالته ی پی ده کهن، چونکه نه مان کومه لیک ی بی
ناوه زنو له هیچ ناگه. نازانن که نویژ کردن له گه وره ترین کاره کانه و له مانای عیبادهت و شرعیته ی
خودا شاره زانین. نه مه ره وشتی شوینکه وتوانی شهیتانه. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویته تی: (نه گهر
بانگ درای بق نویژ شهیتان هه لدیت و تر لیده دات بق نه وه ی بانگه که نه بیستی، کاتی بانگه که ته او بوو
دیته وه هتا قامت ده کریت ئینجا هه لدیته وه، کاتی قامت ته اوو ده بی دیته وه بق نه وه ی دالغه بق
نویژگه ره که دروست بکات، پتی ده لیت: یادی نه مه و نه وه بکه (شتی واکه پیشتر له یادی نه بوه) تا واکه
لهو پیواوه ده کات نازانی چه ند پکاتی کردوه، نه گهر به کیکتان نه وه ی بینی با دوو سوژده بیات پیش
وه لام دانه وه). بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه^۲ زهری وتی: خودا باسی بانگدانی له کتیبه که ییدا
(واته قورئان) کردوه و فرمویته تی: ﴿وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَعْقِلُونَ﴾^۳

﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ هَلْ تَعْلَمُونَ مٰٓا اٰتٰٓا اَنْ اٰمٰنًا بِاللّٰهِ وَمَا اُنزِلَ اِلَيْنَا وَمَا اُنزِلَ مِنْ قَبْلِ وَاَنْ اَكْثَرُكُمْ فٰسِقُوْنَ ﴿۹﴾ قُلْ
هَلْ اُنزِلْكُمْ بِشَيْءٍ مِّنْ ذٰلِكَ مُتَوَبِّعًا عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ لَعْنَةِ اللّٰهِ وَغَضَبِ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَۃَ وَالْمَنَازِرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوْتَ
اُولٰٓئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَاَضَلُّ عَن سَوَاۤءِ السَّبِيْلِ ﴿۱۰﴾ وَاِذَا جَاۤءَكُمْ قَالُوْا اٰمٰنًا وَاَقْبَلُوْا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوْا بِهٖ وَاَللّٰهُ
اَعْلَمُ بِمَا كَانُوْا يَكْتُمُوْنَ ﴿۱۱﴾ وَرَوٰى كَثِيْرًا مِّنْهُمْ يُسْرِعُوْنَ فِي الْاِيْمَرِ وَالْمُدَوٰنِ وَاَكْبَلِهِمُ السُّحْتًا لَيْسَ مَا كَانُوْا
يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۲﴾ لَوْلَا يَنْهٰهُمْ الرَّبِّيْبِيُّوْنَ وَاَلْاَجْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِيْمَرُ وَاَكْبَلِهِمُ السُّحْتًا لَيْسَ مَا كَانُوْا
يَصْنَعُوْنَ﴾^۴

^۱ آل عمران (۲۸).

^۲ البخاری (۱۲۳۱/۱۲۳۲/۶۰۲)، مسلم (۲۹۸/۲۹۱/۱).

^۳ ابن ابی حاتم (۱۱۶۴/۴).

رقی نه هلی کتیب له خامن باومرآن له بهر نه وهیبه که بروایان به خوا هه یه

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَقِفُونَ مِمَّا آَلَا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ وَأَنَّ أَكْزَرَ فَسِقُونَ﴾ (ئهی موحه مهه (ﷺ)) به وانیه که نه هلی کتیب بلی: نایا هر له بهر نه وه بروامان به خودا هه یه و بروامان به و قورئانه یه که بق ئیمه په وانه کراوه و بروامان به وانه شی هه یه که پیش قورئان له لایه ن خوداوه په وانه کراون ئیوه رقتان له ئیمه یه؟ بیگومان ئیوه رقتان له پئی لاتانداوه و نا فرمانن. واته: ئهی موحه مهه (ﷺ) بلی به و جووله که و مه سیحیانه که گالته به ناینه کان ده کن. نایا هر له بهر نه وه تانه و ته شرمان لی نه دن و لومه مان ده کن که بروامان به خودا به قورئان و به و کتیبانه شی هیناوه له پیشه وه په وانه کراون؟ به پاستی نه وه جیی تانه و ته شه رو لومه کردن نیه، وهئ ئیستسنای موقه تیعه (الاستثناء المنقطع) وه ک ئه م نایه ته پیش که خودای گه وره فرمویه تی: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾^۱ ته نیا بزیه رقیان له وانه بوو؟ چونکه هر خودای خاوه ن ده سه لاتی شایه ن ستایشیان په رستبوو. وه ک ئه م نایه ته پیش که نه فرمویت: ﴿وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾^۲ هر له بهر نه وه رقیان لیان بوو خودا (موسولمانانی) به چاکه ی خوی بی نیاز کردبوو (له وان). له فرموده یه کدا که بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (ته نیا ئیبنوجه میل له بهر نه وه پئی ناخوشه (رقی لییه) هه ژار بوو خودا ده وله مندئ کرد) (به م فرموده یه پیغه مبه ری خودا سه رزه نشتی ئیبنوجه میلی کرد له سه ر زه کات نه دان و به ندیشی کرد). ﴿أَكْزَرَ فَسِقُونَ﴾ عه تف کراوه ته سه ر ﴿أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: بروامان هیناوه که رذبه تان لاتان داوه و له پئی پاست ترازون.

نه هلی کتیب شایه نی خرا پترین سزان له روژی قیامه تدا

پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ﴾ بلی: نایا ده تانه وی له وانه تانه ناگادار بکه م که سزایان له لای خودا له سزای نه وان خراپتره؟ نه وانه ئیوه ن که ئه م په وشانه تان تیدایه که خودای گه وره باسی کردوه و نه فرمویت: ﴿مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ﴾ که سانئیکن که بهر نه فرینی خودا که وتن و ﴿وَعَضِبَ عَلَيْهِ﴾ خودا غه زه بی لی گرتن، که هه رگیز لیان خوش نابی. ﴿وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَ وَالْحَنَازِيرَ﴾ وه هه ندیکانی کرده مه یمون و هه ندیکانی کرده به راز، وه ک له سوره تی

^۱ البروج (۸).
^۲ التوبة (۷۴).

به قهردا له پيشهوه باس كراو له سورهتی نه عرافيشدا به و زوانه زياتر پوون ده كړيته وه. سوفیانی سهری پړوپایه تی كړیوه له ښینومه سعوده وه وتی: پرسیار له پیغه مبه ری خودا كرا (ﷺ) له باره ی مه یمون و به رازوه، ښایا نه مانه له وانن كه خودا كړپینی؟ فه رموی: (بیگومان خودا هیچ كومه لښکی له ناو نه داوه (یان هیچ كومه لښکی نه كړپیوه (لم یسرخ) پاشان نه وه و هچ ی له دوا بڼ میشتینه وه. وه بیگومان مه یمون و به راز له پیش نه وه دا بووه).^۱ موسلیمیش پړوپایه تی كړدوه^۲ ﴿وَعَبَدَ الطَّغُوتَ﴾ كه نه وانه عه بدایه تی بتیان ده كړد، واته: وایان لښت هه نديكيان بوونه خزمه تكارو عه بدی بته كان. واته: ښیوه نه ی نه ملی كتیب كه تانه و ته شه له ښینی ښمه نه دهن كه ناسینی خودایه به تاكو ته نیاو عیبادت كړدنیه تی به ته نیاو نابی هیچی تری له گه لدا بپه رستری. چون ښیوه قسه ی ښاوا ده كه ن، كه چی نه و شتانه ی كه باس كرا هه مووی له ښیوه دا بووه؟ هه ربویه خودای گه وړه نه فه رمویت: ﴿أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾ شوینی نه وان له گشت شوینی خرابتره و له هه موو له پړی لاده ريك گومپا تریوون. نه مه له بابی (باب) به كار هینانی (أَفْعَلَ التَّفْعِيلَ) ه، كه له لاکه ی تریشه هاوتای نیه، وه كه نه م نایه ته پیش كه خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ ذَلِكَ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا﴾^۳ له و پړژدا شوین و جیگه ی هه سانه وه ی به هه شتیه كان باشترین (شوین و جیگه یه).

له رموشتی دوو پوهو كان ناشكرا كړدنی پړواو شاردنه وه ی باوړه

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَإِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ﴾ كاتی دینه لاتان ده لښن: ښمه باوړه پمان هیناوه، كه چی نه وان به بی دینی هاتنه ژدو به بی دینیش چوونه دهره وه. نه مه خوړه و شتی دوو پوهو كانه به پوهو كه ش له گه ل خاوه ن باوړه كاندان و دلپان پړه له بی دینی، هه ربویه خودای گه وړه نه فه رمویت: ﴿وَقَدْ دَخَلُوا﴾ كاتی كه دینه لات نه ی موحه معه د (ﷺ). ﴿بِالْكَفْرِ﴾ كه چی به بی دینی دینه ژدوه وه، كاتیکیش كه ده چنه دهره وه هیچ به هره یه كیش له قسه كانی تر وه رناگرن و په ندو ښاموژگار یه كانیشت هیچ كار یان تی ناكات. هه ربویه نه فه رمویت: ﴿وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ﴾ نه وانه به بی دینی چوونه ته دهره وه. ﴿وَأَلَّهَ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ﴾ خودایش له و شتانه ده یشارنه وه ښاگاداره. واته: خودا ښاگاداری ناو دلپانه ده زانی چی تیدایه. با له ناو خه لكیشدا خویان به

^۱ مشکل الآثار (۲۷۵/۴)، فه رموده یه کی سه حیه.

^۲ مسلم (۲۰۵۱/۴).

^۳ الفرقان (۲۴).

خاوهن باوه‌پ نیشان بدهن و خۆیانی پۆوه‌ه‌لکیشن به درۆوه، خودا ناگاداری نه‌ئیی و ناشکرکانه له خۆیان باشتەر شاره‌زایانه. له‌سه‌ر نه‌و کاره‌یان به‌و زوانه پاداشتی ته‌واویان نه‌داته‌وه. پاشان خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسْرِعُونَ فِي الْأَثَرِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْبَهُمُ الشُّحَّتَ﴾ زۆرێك له‌وانه ده‌بینی كه بۆ تاوان و ده‌ست درێژی و حه‌رام خۆری پیشبره‌كه‌ی ده‌كهن. واته: هه‌میشه خه‌ریکی گونا‌ه‌ كردن و ده‌ست درێژی كردن نه‌سه‌ر خه‌لكی و مالی خه‌لكی ده‌خۆن به‌ناهق ﴿لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ناكاریان زۆر ناپه‌سه‌نده. واته: كارێکی زۆر خرابیان كرد.

ناپه‌زایی ده‌برپین له‌ خواناسان و زاناكانیان له‌سه‌ر وازه‌ینانیان له‌قه‌ده‌غه‌ كردنی خراپه

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿لَوْلَا يَتَّبِعُهُمُ الْرَبِّبِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْبَهُمُ الشُّحَّتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ نه‌دی بۆچی خواناسان و زاناكانیان له‌ تاوان و حه‌رامخۆری هه‌یج ده‌ستیان وه‌به‌رناهه‌تین؟ ناكاریان زۆر ناپه‌سه‌نده. واته: بۆچی خواناسان و زاناكانیان ده‌ستی نه‌و خه‌لكه‌یان له‌ تاوان و خراپه‌كاری نه‌گرت. ﴿لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ عه‌لی كۆپی نه‌بوته‌لحه‌ وتی: له‌ ئه‌ینوعه‌ بپاسه‌وه‌ وتی: مه‌به‌ست بپێ خواناسه‌كانیان، كارێکی زۆر خرابیان كرد كه به‌رگریان له‌ خراپه‌ نه‌كرد^۱ ئه‌ینوجه‌ ریزه‌ پڕیوایه‌تی كردوه‌ له‌ ئه‌ینوعه‌ بپاسه‌وه‌ وتی: له‌ قورئاندا هه‌یج نایه‌تی نیه‌ به‌ نه‌ندازه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ سه‌ره‌نشستی زاناكانیان و خواناسانی جووله‌كه‌ و مه‌سیحیه‌كانی تێدا بێ، كه‌ خودای گه‌وره‌ نه‌فرمویت: ﴿لَوْلَا يَتَّبِعُهُمُ الْرَبِّبِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْبَهُمُ الشُّحَّتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾^۲. وتی: له‌باتی (یصنعون) به‌ (یعلمون) ده‌یخوێنده‌وه‌ ئه‌ینونه‌بی حاته‌م پڕیوایه‌تی كردوه‌ له‌ به‌حیای كۆپی به‌عه‌ره‌وه‌ وتی: عه‌لی كۆپی نه‌بو‌تالیب (په‌زای خۆای لیبی) و تارێکی داو سوپاس و ستایشی خودای كرد پاشان وتی: نه‌ی خه‌لكینه، بۆیه‌ گه‌له‌كانی پێش ئێوه‌ له‌ناوچوون خه‌ریکی تاوان و خراپه‌كاری بوون، زانا و خواناسه‌كانیان ده‌ستیان نه‌ده‌گرتن له‌ خراپه‌كاری، كه‌ زۆر پۆچوون له‌ خراپه‌كاریدا تووشی سزاو جه‌زه‌به‌هاتن، ئێوه‌ فه‌رمان بکه‌ن به‌ چاكه‌ و به‌رگری بکه‌ن له‌ خراپه‌ له‌ پێش ئه‌وه‌، نه‌وه‌ی تووشی نه‌وان هات (له‌ سزاو جه‌زه‌به‌) تووشی ئێوه‌ش بێت. چاك بزانتن فه‌رمان كردن به‌ چاكه‌ و به‌رگری كردن له‌ خراپه‌ نه‌ بژۆی ده‌به‌ی و نه‌ مردنیش نزیک ده‌كاته‌وه‌.^۳ ئه‌مامی ئه‌حمه‌د پڕیوایه‌تی كردوه‌ له‌ جه‌ریزه‌وه‌ وتی: پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (هه‌یج كۆمه‌لی نیه‌ له‌

^۱ الطبري (٤٥٠/١٠).

^۲ الطبري (٤٤٩/١٠).

^۳ كنز العمال (٦٨٣/٣).

نيوانياندا كسي مه لسي به گوناھ كردن، كه ئه وان خاوه ن ده ستلا ت ترو به توانا تر بن و نه يگړېن (واته: به رگري له و گوناھ كړنه نه كن) مه گين خودا له لاي ن خزيه وه تووشى سزايان ده كات) ته نيا ئيمامى نه حمد به م شيوه يه هيتا وه يه تى. نه بوداود پړوا يه تى كړدو له جه ريره وه وتى: بيستم له پيغه مبه رى خودا (ﷻ) نه يفه رموو: (هېچ پياويك نيه له ناو كړمه ليكدا (موزي كدا) بى گوناھيان له ناودا بگري، توانايان ببى بيگړېن، كه چى نه يگړېن مه گين خودا تووشى سزايه كيان ده كات پيش نه وه ي بمرن) ٢ ئيبنوما جه پيش پړوا يه تى كړدو ٢.

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلَمُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُعْطِي كَيْفَ يَشَاءُ وَلِيزِيدَنَّ كَيْدًا يَتَّبِعُهُ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ظَلَمْنَا وَكُفَرْنَا وَقَاتَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ لَفَتَاهَا اللَّهُ وَسِعَعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٦﴾ وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَرْنَا عَنْهُمْ سَخِيطَةً وَلَا دَخْلَ لَهُمْ جَنَّةُ النَّعِيمِ ﴿٦٧﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْفَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مَنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَحْمِلُونَ ﴿٦٨﴾﴾

جووله كه كان ده لئين: خودا ده ستى به ستراوه

خوداى مه زن باسى جووله كه ده كات (بهر نه فرينى به رده وامى خودا كه ون هه تا پڙى قيامه ت) كه وه سفى خودايان كړدوه وتويانه كه پڙدو چروكه (خوداى گه وړه پاك و بى عيبه و دوړه له بوختانانه ي ئه وان كړدويانه) وه وتوشيانه: خودا هه ژاره و ئه وان ده وله مه ندن، وه به م ده قه كه خوداى گه وړه نه فه رمويت: ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾ جووله كه كان وتيان: خودا ده ستى به ستراوه. واته: چروكه. عه لى كوپى نه بوته لحه وتى له ئيبنوعه بياسه وه: له م نايه ته دا: ﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾ ده لئين: مه به ستيان ئه وه نيه كه خودا ده ستى به ستراوه به لكو ده لئين: پڙدو چروكه، واته: ئه وه ي له لايه تى گرتويه تى. خوداى مه زن دوړه له و قسانه وه ئه وانه ده يكه ن و پاك و بى عيبه. ٤ موجهيدو عيكروم و قه تاده و سوودى و زه حاكيش هر و ايان وتو ٥ زه حاك هم نايه ته ي خوينده وه كه خوداى

١ أحمد (٣٦٣/٤)، فهرموده يه كى حه سه نه.

٢ أبوداود (٥١٠/٤)، فهرموده يه كى حه سه نه.

٣ ابن ماجه (١٣٢٩/٢)، فهرموده يه كى حه سه نه.

٤ الطبري (٤٥٢/١٠).

٥ الطبري (٤٥٣/١٠).

گوره فرمویه تی: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾^۱
 ده‌سته‌کانت له گ‌ردنت توند مه‌که و ته‌واویش و‌الایان مه‌که‌وه، که به سه‌رزه‌نش کراوی و حه‌سره‌ته‌وه
 ده‌مینی‌ه‌وه. واته: خودا قه‌ده‌غی پ‌ژدی و قه‌ده‌غی و‌الایی له نه‌ندازه به‌ده‌ریشی کردوه وه
 فرمویه تی: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ﴾ نه و جووله‌کانه مه‌به‌ستیان نه‌مه بووه، واته: خودا
 چروکه (به‌ر نه‌فرینی خودا که‌ون) عی‌کره و تی: نه‌م نایه‌ته له‌سه‌ر فه‌نحاسی (فنه‌حاص) جووله‌که

ها‌ت‌ته خواره‌وه^۲ (به‌ر نه‌فرینی خودا که‌وی) له پی‌شه‌وه باس کرا که نه‌م بوه و تویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ فَخِيرٌ
 وَخَنَّ أَغْنِيَاكَ﴾^۳ خودا هه‌ژاره و نایمه ده‌وله‌مه‌ندین. که نه و قسه‌ی کرد نه‌بو به‌کری سدیق لینی دا، خودای
 گوره و‌ه‌لامی نه‌م قسه‌ی دانه‌وه که و تیان، به‌ دروی خسته‌نه‌وه و چروکی و پ‌ژدی پی‌سکه‌یی نه‌وانه‌ی
 ده‌رخست بۆ هه‌موو خه‌لکی فرموی: ﴿غَلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلِمُومًا قَالُوا﴾ ده‌ک ده‌ستیان ک‌وت و زنجیر کری و
 به‌ر نه‌فرین که‌ون بۆ نه‌وه‌ی له ده‌میان ده‌رچوو. هه‌ر واشیان به‌سه‌ر هات، ز‌ق‌ر حه‌سوود و پ‌ژدو چروک
 ده‌رچوو و سه‌رش‌پ‌رو پسوایش بوون. وه‌ک خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿أَمْ هُمْ نَسِيبٌ مِّنْ أَلْسِنِكُمْ إِذَآ لَا
 يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا﴾^۴ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ

و‌الحِکْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مَّلَكًا عَظِيمًا^۵ نایا نه‌وان به‌شیان به‌و ملکه‌وه هه‌یه؟ نه‌گه‌ر بی‌شیان‌یی، نه‌وه‌نده‌ی
 تیک‌ولی ده‌نکه خورما‌یه سوودیان بۆ خه‌لکی نیه. یان نه‌وانه حه‌سوودی به‌مانه ده‌به‌ن که خوا چاکه‌ی
 له‌گه‌ل کردوون؟ خو دیاریشه نایمه به‌ نه‌وه‌ی نیی‌براهیم کتیب و زانیاریمان داو ده‌سته‌لاتیکی
 گوره‌شمان پیدان. خودای گوره له نایه‌تیک‌ی ترده‌نه‌فرمویت: ﴿وَعَصْرَتِ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةَ﴾^۶
 چاره‌په‌شی و زه‌بوینیان بۆ بریار درا.

ده‌ستی خودا زور گ‌وشادن

پاشان خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ (با بزانه) ده‌ستی خودا ز‌ق‌ر
 گ‌وشادن، چ‌ون خو‌ی مه‌یلی لیبی‌ی ده‌یبه‌خشی. واته: خودا خاوه‌نی به‌هره‌ی بی‌سنوره و ز‌ق‌ر

^۱ الاسراء (۲۹).

^۲ الطبري (۴۵۲/۱۰).

^۳ آل عمران (۱۸۱).

^۴ النساء (۵۳-۵۴).

^۵ البقرة (۶۱).

بہ خشندهیہ، ہرچی شت ہیہ گہ نجینہ کی لای ٹوہ، وہ دیہ پتر اوہ کانی ہر بہ ہرہ یہ کیان ہی ہی می
 ٹوہ بہ تہ نیاو شہریکی نیہ، ہر ٹوہ خودیہ پیویستیمان بہ ہر شتی بیی بڑی دروست کردوین لہ
 کاتی شہ وماندا یا لہ پڑماندا لہ شوینی خڑماندا یا لہ سہ فہرماندا وہ لہ ہہ موو کاتی کماندا. وہ ک
 فہرمویہ تی: ﴿وَمَا آتَاكُمْ مِنْ كَلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾^۱ ہرچی لیتان خواستوہ پیی داوین. ٹہ گہر بیٹنہ سہر ژمارہی چاکہ کی خودا لہ

ژماردنی دادہ مینن. بہ پاستی مؤوہ نڈر ستہ مکارو سپلہ یہ. نایہ ت لہ بارہ یہ وہ ٹیجگار زڈہ. ٹیمامی
 نہ حمہ د تی: عہ بدوہ زاق بڑی گپڑاپنہ وہ. مہ عہ ہر بڑی گپڑاپنہ وہ لہ ہہ مامی کوپی مونہ بہ وہ
 (ہمام بن منبہ) وتی: ٹہ بوہورہ یرہ بڑی گپڑاپنہ وہ وتی: پیٹہ مہری خودا (ﷺ) فہرموی: (دہستی
 پاستی (بہ خشندهیہ) خودا ہہ میشہ پڑہ. بہ خشنی کی مہی ناکاتہ وہ بہ خوہرہ میش لہ شہ وو پڑڈا
 دہ باریت، نایا نابینن لہ وو پڑڈوہ ٹاسمانہ کان و زہ مینی دروست کردوہ بہ خشنویہ تی، ٹوہی لہ
 دہستی راستیادہ ہر گیز کی مہی نہ کردوہ (وتی) تہ خنیشی (غرشہ) لہ سہر ٹاو بوہ، وہ دہستہ کی
 تریدا کرتنہ بہ رز دہ کاتہ وہ و نزمیشی دہ کاتہ وہ) پاشان فہرموی: (بہ خشنہ پیٹ دہ بہ خشری)^۲ لہ
 مہ دوو سہ حیچہ کہیشدا ہاتوہ^۲.

ٹوہی بو موسولمانان ہاتوہ غواروہ، خوانہ ناسی و لہ ٹہ نڈازہ لادانی جووہ کہ کان زیاتر

دہکات

خودای مہ زن ٹہ فہرمویت: ﴿وَلْيَذَرِكُنَّ كَيْفًا مِنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ ٹوہی لای
 بہ روہ ردگار تہ وہ بڑت ہاتوہ (ٹی موہ مہمہ (ﷺ)) لہ ٹہ نڈازہ لادان و خوانہ ناسی زڈرک لہ وانہ پتر
 دہکات. واتہ: ٹوہی کہ خودا بہ تڑی بہ خشنویہ ٹی موہ مہمہ (ﷺ) لہ چاکہ بوہ بہ ٹیش و ٹازارو
 کہ سہر بڑ دوڑمنہ کانت لہ جوولہ کہ و ہاوشیوہ کانیاں. وہ ک چون خاوہن باوہرہ کان زیاتر بروایان
 بہ ہیزو پتہ وتر بوہ و زیاتریش فیری زانیاری و کاری چاک دہ بن و خوانہ ناسانیش زیاتر حہ سوودی بہ
 خوت و ٹومہ تہ کت دہ بن ﴿طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ زیاتر لہ ٹہ نڈازہ لادان و خوانہ ناسیان پتر دہکات. وہ ک
 خودای مہ زن ٹہ فہرمویت: ﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَنُورًا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ

^۱ ابراہیم (۲۴).

^۲ احمد (۲/۳۱۳)، فہرموودہ یہ کی سہ حیچہ.

^۳ فتح الباری (۱۳/۴۱۵)، مسلم (۲/۶۹۱).

وَقَرُّ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمَىٰ أُولَٰئِكَ يَنَادُونَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿١﴾ بلی؛ نه مه بق که سانی که باوه پریان پی
 هیتاوه پتیره و چاره‌ی دهر دانه، نه وانهش به‌وای پی ناکن، گوی گرانن له بیسترو چاویان له بینینی
 کویره، هر ده‌لئی له جیی دوره و بانگ ده‌کرین. وه نه‌فرمویت: ﴿ وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
 وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾^۱ نیمه له م قورنانه دشتی وات بق ده‌نیرین که شیفاو
 به‌زیی تیذایه بق خاوهن باوه‌پان وسته‌مکارانیش زیاتر پتی زیانبار ده‌بن. پاشان لیتره دا نه‌فرمویت:

﴿وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَهْدَ وَالْعُقُوبَةَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ نیمه‌یش نه‌وا رکه‌به‌ری و دوژمنایه‌تیمان خسته ناویان
 هتا پدئی قیامت. وات: هر گیز دلیان له‌گه‌ل به‌کدا به‌ک ناگری به‌لکر همیشه دوژمنایه‌تی له نیوان
 ده‌سته و تا‌قمه‌کانیندا هر ده‌مینی؛ چونکه نه‌وانه هر گیز له‌سه‌ر هق کز نابنه‌وه، به‌رده‌وام درایه‌تی
 تویان کردوه و به‌وایان پی نه‌کردوی. وه نه‌فرمویت: ﴿كَلِمًا أَوْقَدُوا نَارًا لِّلْحَرْبِ أَطْفَافًا اللَّهُ﴾ هر کاتی که
 ناگری شه‌پیان هه‌لگیرساند، خودا بق خوی کوراندیه‌وه. وات: هر کاتی شتیکیان دروست کرد بق
 نه‌وه‌ی فیلتکت لی بکه‌ن و بیکنه بیانو بچن به‌گژتد؛ خودا فروفیله‌کانی به‌تال کرده‌وه‌ته‌وه و به‌زیانی
 خویان ته‌واو بووه و به‌سه‌ر خویاندا شکاوه‌ته‌وه ﴿وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾^۲
 هتا له‌سه‌ر زه‌میندان هر به‌دفری پیشه‌یانه و ده‌یانه‌وی خرابه بکه‌ن و خودا خرابه‌کارانی خوش
 ناوی. وات: هر که‌سی همیشه خه‌ریکی خرابه‌کاری بی له زه‌ویداو خوده‌وشتی خرابه‌کاری بی خودای
 رقی لیبه‌تی و خوشی ناوی.

نه‌گه‌ر نه‌هلئ کتیب کاریان به‌کتیبه‌که‌ی خویان بگردایه، خیری دنیاو قیامتیان دست ده‌کوت

پاشان خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا﴾ نه‌وانه‌ی نه‌هلئ کتیب،
 نه‌گه‌ر باوه‌پریان به‌نیایه و دلیان له خودا بترسایه، وات: نه‌گه‌ر به‌وایان به‌خوداو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی
 به‌نیایه و له‌گونه‌ه‌خویان بپاراستایه و سنوره‌کانی خودایان نه‌به‌زاندایه. ﴿لَا كَفْرًا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
 وَلَا دَخَلَتْهُمْ جَنَّتِ النَّعِيمِ﴾^۳ نه‌و گونه‌ه‌انی که کردبویان لیمان ده‌سپینه‌وه و ده‌مان بردنه ناو باغاتیک
 پر له خوشی و به‌خته‌وه‌ری. گه‌یاندمانن به‌ئاواتی خویان و نارچه‌تیمان له‌به‌رده‌م نه‌هیشتن. ﴿وَلَوْ
 أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ مِن رَّبِّهِمْ﴾^۴ نه‌گه‌ر نه‌وان ته‌ورات و نیجیل و نه‌وه‌ی له
 به‌روه‌دگاریانه‌وه بویان هاتوه به‌ته‌واوی کاریان پی بگردایه، نیبنوعه‌بباس و که‌سانی تریش و تیان

^۱ فصلت (۴۴).

^۲ الاسراء (۸۲).

مه‌به‌ست به ﴿وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ﴾ قورئانه. ^۱ ﴿لَا كَلُوا مِنْ قَوْفِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ﴾ بیگومان له‌لای سهریانه‌وه‌و له (زهمینی) ژیر پئیانه‌وه خواردنیان بق دابین ده‌کرا. واته: نه‌گه‌ر کاریان به‌و کتیبانه بگردایه که له‌به‌ر ده‌ستیاندایه که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان بویان هیئان، نه‌یان گورپیایه‌و ده‌سنتکاران نه‌گردایه. هر نه‌و کتیبانه پئیانیان ده‌کردن به‌ره‌و شوینی که‌وتنی هه‌ق‌و کاریشیان به‌پئی نه‌و قورئانه بگردایه که خودا په‌وانه‌ی کرد بق موحه‌مه‌د (ﷺ)، که کتیبه‌کانی خویان دانیان به‌پاستیدا ناوه‌و فه‌رمانیان داوه‌ ده‌بی هر شوینی که‌ون ﴿لَا كَلُوا مِنْ قَوْفِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ﴾ مه‌به‌ست پئی نه‌ویه، خودا زوری زوری له ناسمانه‌وه بق ده‌ناردن‌و له زه‌ویشدا بوی ده‌پواندن. وه‌ک خودای گه‌وره له نایه‌تییکی تردا نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَأَسْتَوُا وَأَتَّعَمُوا لَفَنَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ ^۲ خه‌لکی شم شارانه نه‌گه‌ر خویان بناسیایه‌و خوپاریز بونایه ده‌روازه‌ی به‌ره‌که‌تمان له ناسمان زه‌مینه‌وه به‌په‌ویاندا ده‌کرده‌وه. پاشان نه‌فه‌رمویت: ﴿مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ﴾ نه‌وانه کزمه‌لیکن، هه‌ندیکیان مام ناوه‌ندی‌و زورینه‌یان به‌دکارن. شم نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌ته وایه که خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَمِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَّهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ ^۳ ده‌سته‌یه‌کیش له هزی موسادا هه‌یه پئیمایی ده‌که‌ن بق هه‌ق‌و به‌پاستیش دادوه‌ری ده‌که‌ن. وه‌ک شم نایه‌ته‌یش که خودای مه‌زن له‌باره‌ی شوینکه‌وتوانی عیساوه نه‌فه‌رمویت: ﴿فَتَأْتِنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ﴾ ^۴ جا نه‌وانه‌ی له‌ناو نه‌واندا خاوه‌ن باوه‌پ بوون، پاداشتی خویانمان دانی. خودای مه‌زن کزمه‌لیکی له‌نیوان نه‌مانه‌دا به‌مامناوه‌ندی ناو هیئاوه که به‌رزترین پله‌یه له‌نیوانیاندا به‌لام شم نوممه‌تی هه‌موو به‌مامناوه‌ندی ناو هیئاوه (أُمَّةٌ وَسَطًا) که دوی هم پله‌یه پله‌ی نه‌وانه‌دی که له پیشه‌وه‌ن (السابقون) وه‌ک خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿مُّمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ. وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ ^۵ جَنَّتْ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُجَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَوَلَوْأُ وِلْبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ^۶ جا نه‌وسا نه‌و

^۱ الطبري (٤٦٤/١٠).

^۲ الاعراف (٩٦).

^۳ الاعراف (١٥٩).

^۴ الحديد (٢٧).

^۵ فاطر (٢٢-٢٣).

کتیبانہ مان کردہ میرات بقّو عہداندہ مان کہ ہلمان بڑاردن. لہا نوئوانیشدا کہسانیک ہن غدر لہ خق دہکن بریکیشیان مامناوہنجین. ہر لہوانہش کہسانیک ہن (بہ ئیزنی خوا) سہبارت بہ کاری چاکہ پیش کہوتوون کہ ئہمہ زیادہبہشیکی زدر گہورہیہ. دہچنہ ناو باغاتیکہوہ لہناوناچن و دہیانرازنہوہ و بازوبہندیان لہ زپو مرواری دہبی و پڑشاکیشیان لہویدا لہ ہوریشمہ.

﴿يَأْتِيهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ

اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾

فرماندان بہ راگہیاندنی پھیامی خوداو بہ ئینی خودا بہ پاراستنی پیغہمبہر (ﷺ)

خودای مہزن ئہ فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ ئہی پیغہمبہر ہرچی لہ لاین پەروردگار تہرہ بقّو ہاتوہ رایگہیہنہ. خودای گہورہ پھوی وتاری دہکاتہ بہندہ و پیغہمبہری خوی موحہمعد (ﷺ) فرمانی پیدہکات کہ ہموئوہ و شتانہ راگہیہنی کہ خودا بقّو ناردوہ، پیغہمبہر ئو فرمانانہی خودای بہ تہواوی بی کہم و کوہی راگہیاند، بوخاری لہ تہفسیری ئہم ئایہتہدا ریوایہتی کردوہ لہ عائیشہوہ (پہزای خوی لیبی) وتویہتی: ہرکہسی پی پی وتی: موحہمعد (ﷺ) شتیکی شاردوہتوہ لہوہی خودا ناردوہتہ خواروہ بیگومان دروی کردوہ. چونکہ خودای

گہورہ ئہ فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ لیرہدا ئہم فرمودہیہ بہ کورتی ہیناوہ بہلام لہ سہحیحہکیدا لہ چہند شویندا بہ دریزی ہیناویہتی موسلیمش لہ (کتاب الایمادا) ہر بہم شیوہیہ ریوایہتی کردوہ^۲ تیرمیزی و نہسانیش لہ بہشی تہفسیرہکیدا لہ ہردو کتیبہکیدا ہیناویانہ^۳ وہ لہ ہردو سہحیحہکیدا دیسان عائیشہ وتویہتی: ئہگہر موحہمعد (ﷺ) شتیکی لہ قورئان بشاردایہتوہ ئہم ئایہتہی دہشاردوہ کہ خودای مہزن ئہ فرمویت: ﴿وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ﴾؛ شتیکت لہ دلی خوتدا دہشاردوہ، کہ خودا ہر ناشکرای دہکرد. ہر لہ خہلکیش دہترسای، کہچی خودا شیواوتر بوو لپی بترسی. بوخاری وتی: زوہری وتی: پھیامہکہ لہ لاین خوداوہ بوہ راگہیاندنہکیشی لہسہر پیغہمبہر (ﷺ) بوہ. پیویستہ

^۱ فتح الباری (۱۲۴/۸).

^۲ مسلم (۱۰۹/۱).

^۳ تحفة الاحوذی (۴۴۱/۸)، النسائی فی الکبری (۳۱۵/۶)، فرمودہیہکی سہحیحہ.

^۴ الاحزاب (۳۷). فتح الباری (۴۱۵/۱۰۳)، مسلم (۱۶۰/۱).

له سر نیمهش گوردن که چ بین^۱ نوممه ته که پیغمبر (ﷺ) شایه تی داوا به راگه یاندنی نم په یامه و به جیته یانی نم نم مانه تانه. پیغمبری خودایش (ﷺ) له گوره ترین کویونه ودا له پوژی حه جی مالئاویدا (حجة الوداع) له وتاره که یدا نمه می فرمووه که نزیکه می چل هه زار له هاوه له کانی له ویدا بووه^۲ وه که له سهیحی موسلیما هاتوه له جابیری کوپی عه بدوللاوه که پیغمبری خودا (ﷺ) له وتاره که یدا له حه جی مالئاویدا له عه زه فدا فرمووی: (بیگومان نیوه پرسپارتان لی ده کری دهریاره می من نیوه چی ده لئین؟) هه موویان وتیان: شایه تی نه دین که به پاستی تو په یامه که گه یاند، نه رکی سر شانی خوت به جیته ینا، ناموزگاریت کرد. نیجا نه ویش په نجی به رز کرده وه بق ناسمان و پاشان نامازه می پیکرد بق خه لکه که و نه یفرموو: (نه می خودا نایا من رامگه یاند؟ نه می خودایه نایا من رامگه یاند؟) واته: نه می خودا تو شایه ت به که من رامگه یاند. پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رَسُولَهُ﴾ نه گه ر وا نه که می پاسپیره که ت رانه گه یاندوه و پیکت نه هیناوه. واته: نه گه ر نه وه می که تو م پی پوهانه کردوه رای نه گه یه می به خه لکی، پاسپیره که ت به جیته هیناوه. عه لی کوپی نه بوته لحه وتی: له نینوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رَسُولَهُ﴾ واته: نه گه ر نایه تیکت بشار دایه ته وه له وه می له لایه ن خودا وه بو ت هاتوه ته خواره وه پاسپیره که ت رانه گه یاندوه^۳ پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَأَلَّهِ يَصْصِلُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ خودا تو ده پاریزی له خه لکی. واته: نه می موحه ممد (ﷺ) تو په یامه که می منت راگه یاند، منیش پاریزه رو یارمه تیده رو پشتگیری که م تو م به رانه بر دوژمنه کانت و زالت ده که م به سه ریاند، مه ترسه و دلگران مه به. هیچ که سی له وانه ناتوانی زیان به تو بگه یه می تو نازارت بدات. پیغمبری خودا (ﷺ) له پیش هاتنه خواره وه می نم نایه ته پاشه وانی ده کرا. وه که نیامی نه محمد ریوایه تی کردوه له عانیشه وه (په زای خوی لیبی) باسی کردوه که پیغمبری خودا (ﷺ) شه ویک خه به ری بووه، نه و له ته نیشتیدا بوو وتی: پی م وت: نه می پیغمبری خودا (ﷺ) چیه؟ (وا به خه بهر هاتوی) فرمووی: (بریا پیوویکی باش له هاوه له کانم نیشک چیم ده بوو نم شه و عانیشه وتی: له و کاته دا که من بیدار بووم گویم له ده نگی چه ک بوو (السلاح)

^۱ فتح الباری (۵۱۲/۱۳).

^۲ قازی سلیمان مه نسوری فوری (المنصور فوری) له کتیبه که یدا (رحمة للعالمین) (۲۶۶/۱) باسی وتاره که می پیغمبر ده کات (ﷺ) له (حجة الوداع) دا وتی: له و کاته دا ژماره می خواناسان له سر نم زه مینه دا سه دو بیست و چوار هه زار بوو یان سه دو چلو چوار هه زار بووه.

^۳ مسلم (۸۸۶/۲).

^۴ الطبری (۴۶۸/۱۰).

پيغهمبر ﷺ) فرموى: (نه وه كئييه؟) وتى: من سه عدى كوى ماليكم. فرموى: (چى توى هيناوه؟) وتى: هاتم پاسهوانى تو بم نهى پيغهمبرى خودا ﷺ) وتى: گويم له برخه (لرخه) پيغهمبر يو كه خه وتبوو. ^١ له هردوو سهحيه كه دا هم فرموده يه هاتوه ^٢ وه له وتيه كى (لفظ) تر دا هاتوه: شه ويك پيغهمبرى خودا ﷺ) له خه و بيدار بو وه پاش كزچكر دنى بؤ مه دينه و دواى نه وى عايشه بو وه هاوسه رى (په زاي خواى ليئى) نه و يش له سالى دووه منى كزچيدا بوو. ^٣ ئيبنونه بى حاتم رپوايه تى كردوه له عايشه وه وتى: پيغهمبرى خودا پاسهوانى ده كرا هه تا هم نايه ته هاته خواره وه:

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ وتى: پيغهمبرى خودا ﷺ) سه رى له بنميچه كه وه (القِيَّة) ده ره تينار فرموى: (نهى خه لكينه بلاوهى لى بكن (بپون) خوداى مه زن منى پاراستوه). تيرمىزى هه ر وا رپوايه تى كردوه، پاشان وتى: هم فرموده، فرموده يه كى غه ريبه ^٤ ئيبنوجه رپوو حاكميش له موسته دره كه كيدا (المستدرك) رپوايه تيان كردوه ده لئين سه نه ده كانى راسته ^٥ پاشان خوداى مه زن

نه فرمويت: ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِيْنَ﴾ خودا كومه لى خوانه ناسان شاره زاي راسته پئى ناكات. واته: تو نهى موحه ممد ﷺ) تو په يامه كه پاگه يه نه، خودا خوى مه يلى له هه ركه سى ببى شاره زاي راسته پئى ده كات و مه يلى شى ليئى هه ركه سى گومرا بكات، گومراى ده كات. وه كه له نايه تيكي تر دا

نه فرمويت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَنْ يَّشَاءُ﴾ نه ركى سه ر شانى تو نيه نه مانه بخه يته سه ر پئى، به لام هه ركه س خودا خوى مه يلى ليئى شاره زاي راسته پئى ده كات. وه نه فرمويت:

﴿وَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ ^٦ تو هه ر نه وه ت له سه ره پاگه يه نى و لئيرسيه وه ش له سه ر ئيمه يه.
﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرٰتَ وَاِلَّا يُحْمَلْ وَمَا اُنزِلَ اِلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيْرًا مِّنْهُمْ مَّا اُنزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيٰنًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ ﴿٦٧﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَالَّذِيْنَ

^١ احمد (١٤١/٦)، فرموده يه كى سه حيجه.

^٢ فتح الباري (٢٣٢/١٣)، مسلم (١٨٧٥/٤).

^٣ فتح الباري (٩٥/٦)، مسلم (١٨٧٥/٤).

^٤ استتر (الضحيج) نه وه يه، پيغهمبرى خودا ﷺ) له سالى يه كه مى كزچيدا چوه لاي عايشه.

^٥ تحفة الاحوذى (٤١٠/٨)، فرموده يه كى غه ريبه.

^٦ الطبري (٤٦٩/١٠)، الحاكم (٣١٣/٢)، فرموده يه كى مورسه له.

^٧ البقرة (٢٧٢).

^٨ الرعد (٤٠).

هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالصَّالِحِينَ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

﴿يَمْرُؤُونَ﴾

پزگار بوون نیه به بپروا هیئان به قورئان نه بی

خودای مہ زن نه فہ رمویت: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُبَيِّنُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا

أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِن رَّبِّكُمْ﴾ نئی موحه محمد (ﷺ) بلی: نئی نه هلی کتیب، ئیوه هتا به پئی ته ورات و

ئینجیل و هرچی له پیره ردگار تانه وه بؤتان هاتوته خواره وه نه جولئنه وه، ئیوه له سهر هج (دینیک)

نین. وات: نئی نه هلی کتیب هتا بپروا نه هیئن به و کتیبانه ی که له لای خودا وه هاتوته خواره وه بؤ نه و

پیغه مبرانه، به پئی برپاری نه وان هه لسوکوت نه کن که فہرمانیان پیکردن شو پئی موحه محمد (ﷺ)

بکه ون و بپروا بئین که خودا نار دویه تی و له سهر شهره به ته که یشی بپؤن ﴿وَلَيُذَذَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أُنزِلَ

إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ ناشکرایه نه وه ی لای پیره ردگار ته وه بؤت هاتوه (نئی موحه محمد

(ﷺ)) سرکه شی و خوانه ناسی زؤرئیک له وان زیاتر ده کات. ﴿فَلَا تَأْسَ عَلَى الْكٰفِرِينَ﴾ تو له بهر

نه و خوانه ناسانه خه م و خه فہت مه خو. پاشان خودای مہ زن نه فہ رمویت: ﴿إِنَّا أَلَيْنَا ءَأَسْنَا وَالَّذِينَ

هَادُوا وَالصَّالِحُونَ وَالصَّالِحِينَ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَمْرُؤُونَ﴾

نه وانه ی بپروایان هیئا و نه وانه شی بوونه جووله که و سو بیه کان و فه له کانیش هه رکامیان با وه پی هه بی به

خودا و پؤزی قیامت و ناکاری چاک بکات، نه هج ترسیان له سهر هه یه و نه خه م ده خون.

﴿وَالصَّالِحُونَ﴾ مواهید وتی: نه مانه ده سته به کن له مه مسیحیه کان. ناگر به سته کانیش هج نایبکیان

نیه. مه مسیحیه کانیش دیارن که هه لگری کتیبی ته وراتن. هه رکومه لی له مانه بپروای هیئابی به خودا و به

پؤزی دوابی و پاداشت دانه وه له پؤزی قیامت داو ناکاری چاک کرد بی، نه مه یش نابی هتا ریک نه که وی

له گال نایبی ئیسلامدا که په وانه کراوه بؤ هه موو مرؤفو جنؤکه به موحه محمد (ﷺ) هه رکس به م

سیفه تانه ناسرابی، هج ترسیکی له سهر نیه به رانبهر نه و شتانه ی که پوهی به پوی ده بیته وه. نه و

شتانه یش که وازی لی هیئا وه و پشتگوئی خسته و خه یش ناخوات. له سوره تی به قه رده دا زؤر دوابین

﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ رَسُولًا قُلْنَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿۷۰﴾ وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿۷۱﴾﴾

خودای مه‌زن نه‌ف‌رمویت: ﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ رَسُولًا﴾ نیمه به‌لینمان له نه‌وی نیسرائیل وه‌رگرتو زور پیغه‌مبه‌رانمان بق ناردن. خودای گه‌وره باسی ده‌کات که په‌یمان و به‌لیننی له نه‌وی نیسرائیل وه‌رگرتوه له‌سر گوئی‌پایه‌لی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان بین به‌لام نه‌وان نه‌و به‌لین و په‌یمانانه‌یان شکاندو نه‌یان برده سه‌رو شوینی هه‌واو نارهنزی خویان که‌وتن و پیش شه‌ریعه‌تی خویان خست، نه‌وی به‌ دلیان بوو وه‌ریان ده‌گرت، نه‌ویش به‌ دلیان نه‌بویه دژی ده‌وه‌ستان و وه‌ریان نه‌ده‌گرت. هر بویه خودای گه‌وره نه‌ف‌رمویت: ﴿قُلْنَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿۷۰﴾ وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُوا﴾ هر که‌س له‌و پیغه‌مبه‌رانه پیچه‌وانه‌ی نارهنزی نه‌وان شتیکی بق به‌ینانایه هه‌ندیکیانیاں به‌ دروژن له‌ قه‌لم نه‌دار هه‌ندیکیشیاں هر به‌ کوشتن له‌ نار ده‌بن. لایان وانه‌بوو نیتر به‌لایان تووش نابی. کوپرو که‌پ بوون (نه‌ده‌یاندی نه‌ ده‌یانبیست) که‌چی تووشی به‌لا هاتن. له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا که‌ کوپرو که‌پ بوون به‌رانبه‌ر به‌ه‌ق و هه‌قیان نه‌ده‌بیست و شوین پیگه‌ی راستیش نه‌ده‌که‌وتن ﴿ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ پاشان په‌شیمان بونه‌وه‌و نه‌و په‌شیمانیه‌شی قبول کردن. دیسانه‌وه نوری که‌ له‌وان کوپرو که‌پ بوون. خودایش نه‌وی که‌ ده‌یانکرد ده‌بیینی و ناگاداریان بوو، ده‌یزانی کی‌ شایسته‌ی پی‌ نیشان‌دانه و کیش شایه‌نی گومرا بوونه له‌وانه.

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۷۲﴾﴾

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ تَالِكٌ لَنْ نَحْنُ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۷۳﴾﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۷۴﴾﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَّا بِكُلَّانِ أَعْلَمُ أَنْظَرَكُمْ كَيْفَ نَبِّئُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظَرْتُمْ أَنْ يُؤْفَكُوا ﴿۷۵﴾﴾

له دین و مرگه پانی مه سیحیه کان و بانگه وازی عیسا (سهلامی خوی لیبی) بو یه کتا په رستی

خودای مهن نه فرمویت: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾^۱ نه و
 که سانهی ده لئین: خودا خوی مه سیحی کورپی مریه مه دیاره له دین و مرگه پاون. خودای گه وره خوی
 فرمویه تی که چند ده سته یه که له مه سیحیه کان بی دینن له (الملکیة و الیعقوبیة و النسطوریة) وه
 هر که سنی له و مه سیحیه انه شی که ده لئین: که عیسا خوی خودایه. خودای مهن پاک و بی عیبیه و دوره
 له و قسانه وه نه وانه ده لئین: خق پوون و ناشکرایه که عیسا (سهلامی خوی لیبی) له پیش نه وانه وه
 و تویه تی که نه و بنده و پیغه مبری خودایه، وه به که م قسه یه به مندالی که له بیشکه دا بوو کردی،
 وتی: ﴿وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنَىٰ إِسْرَٰئِيلَ اَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ﴾^۲ من بندهی خودام، نهی وت من
 خودام، یا من کورپی خودام، به لکو وتی: ﴿إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾^۱ من بندهی خودام
 کتیبی به خلات دامی و منی کردوته پیغه مبر. هتا ده گاته: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ
 مُسْتَقِيمٌ﴾^۲ هر خودایه په روه ردگاری من و ئیوه، ده بی هر شو و بهره رستن، نه مه ریگی پاسته. وه
 کاتیکیش چوو به ساله وه و بوو به پیغه مبر هر وای پی وتن و فرمانی پیکردن که هر خودا بهره رستن
 نه ویش و نه وانیشه و شهریکی نیه و تا که ته نیایه. هر بیه خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَقَالَ الْمَسِيحُ
 يَبْنَىٰ إِسْرَٰئِيلَ اَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ﴾^۳ مه سیح و تویه تی: ئیوهی نهی به رهی نیسرانیل که که
 په روه ردگاری منیش و په روه ردگاری ئیوه یسه. ﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ
 النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنْصَارٍ﴾^۴ هر که سنی شهریک بو خودا دابنی خودا به شی له به هشت
 ده بری و جیتی ناگره و هر که س نا هقی بکات، هیچ که س به هانا یه وه نایه. وه ک خودی مهن له
 نایه تیکی تریشدا نه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ، وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾^۲ خودا له وانه
 خوقش نابنی که بلئین: خودا شهریکی هه یه، له مه به دهر هر که سنی خودا مه یلی لیبی، لیتی ده بورئ. وه
 نه فرمویت: ﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا
 إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَا عَلَى الْكَافِرِينَ﴾^۳ چه هه نیه کان له به هشتیه کان ده خوانن: له و ناوه یان له و پوزیه

^۱ مريم (۳۰).

^۲ مريم (۳۶).

^۳ النساء (۴۸).

^۴ الاعراف (۵۰).

خودا پیچی داون شتیکیشی به شی نیمه بدن. ده لئین: خودا نم شتانهی به شی بی دینان نه داوه. وه لم فرموده سه حجه دا هاتوه که پیغه مبر (ﷺ) بانگ که ریکی نارد که بانگ واز بکات له ناو خه لکیداو بلئی: (بیگومان به ههشت جگه له که سی موسولمان ناچیته ناوی) وه له وته یکی تریشدا هاتوه: (که سی خاوه ن باوه) بویه خودای گه وره باسی عیسا ده کات (سه لامی خوی لیتی) که وتویه تی به نه وی ئیسرائیل: ﴿إِنَّهُ، مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ هه که سی شه ریک بق خودا دابنی، خودا به شی له به ههشت ده بپی و جیی ناگره و هه که سی ناهه قی بکات، هیچ که س به هانا یه وه نایه. واته: له لایه ن خوداره هیچ که سی به هانا یه وه نایه و هیچ که سی یارمه تی نادات و پزگاری ناکات له و سزای که تووشی هاتوه. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَلَاثٌ ثَلَاثَةٌ﴾ نه وانسی که وتیان: خودا سیئه مینه له سی که سه کان. مواهیدو که سانی تریش وتویانه نم نایه ته له سه ره مسیحیه کان هاتوه ته خواره وه به تاییه تی. سوودی و که سانی تریش وتویانه: له سه ره نه وان هاتوه ته خواره وه که عیساو دایکیان هه ردویان به خوا داناوه له گه له خودا. خودایان به سیئه مین خودا داناوه. سوودی وتی: نم نایه ته وه که نه نایه ته وایه که خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحٰنَكَ﴾^۱، نه و کات هیش که خودا فرمووی: نهی عیسا ی کوری مه ریم، تر وتوته به و خه لکه (جگه له خودا) ده بی ئیوه من و دایکم وه ک دوو خودا بپه رستن؟ وتی: پاکوی بی عیبی هه شیاری تزیه (واته: هه رگیز شتی وام نه وتوه) ﴿وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ﴾ جگه له خودای تاک و ته نیا هیچ که س بق په رستن ناشی. خودای هه مو بونه وه ره و شه ریکی نیه. پاشان خودای مه زن هه ره شیان لی ده کات و نه فرمویت: ﴿وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نه گه ر بیتسو واز له و قسانه نه هینن (نه وانیا نه که و له دین لایانداوه) تووشی نازاریکی به ژان ده بن. له پدژی دوایداو پسوایش ده بن. وه نه فرمویت: ﴿أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ بچی نه وان هه شیمان

۱ فتح الباری (۲۰۷/۶).

۲ الطبری (۴۸۳/۱۰).

۳ المائدة (۱۱۶).

۴ الطبری (۴۸۳/۱۰).

نابنه بهر قاپی خوداو داوای به‌خشینی لئ ناکهن؟ که خودا له گوناھ ده‌بورئ و دلوفانه. ئه‌وه‌پش له سۆزو به‌زه‌یی و پژی فراوانی خودای مه‌زنه‌ویه که له‌گه‌ل ئه‌وه‌موو تاوانه گه‌وره و درۆ بوختان هه‌لبه‌ستنه‌وه به ده‌میوه، بانگیان ده‌کات که په‌شیمان ببینه‌وه و بگه‌رینه‌وه بق لای و ته‌ویه بگهن، مه‌رکه‌سی ته‌ویه بکات خوای لئی قبول ده‌کات.

عیسا (سه‌لامی خوای لیبی) به‌نده‌ی خودایه و دایکیشی زور راستگویه

خودای مه‌زن ئه‌فرمویت: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ﴾^۱ مه‌سیحی کورپی مه‌ریه‌م جگه له پیغه‌مبه‌ریک هیچی تر نیه. له پیش ئه‌ویش زۆریک پیغه‌مبه‌ری تر هاتوون و چوون. واته: ئه‌میش وه‌ک پیغه‌مبه‌ره‌کانی تر وایه له پیشه‌یه‌وه هاتوون. به‌نده‌یه‌که له به‌نده‌کانی خوداو پیغه‌مبه‌ریکه له پیغه‌مبه‌ره به‌ریزه‌کانی خودا. وه‌ک له ئایه‌تیکی تریشدا ئه‌فرمویت:

﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَحَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ﴾^۱ ئه‌و ته‌نیا عه‌بدیک بوو، ئیمه چاکه‌مان له‌گه‌ل کردو کردمان به نمونه‌یه‌ک بق به‌ره‌ی ئیسرائیل. ﴿وَأُمَّهُ صَدِيقَةٌ﴾^۲ دایکی ئه‌ویش ژنیکی راست و دروست بوو، بروای به عیسا هیتاو به پاستی دانا. ئه‌وه‌پش به‌رزترین پله‌یه بق مه‌ریه‌م. ئه‌م ئایه‌ته‌ خۆی له خۆیدا به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه که مه‌ریه‌م پیغه‌مبه‌ر نه‌بوو. ﴿كَأَنَّا يَاكُلَانِ

أَطْعَامٍ﴾^۳ هه‌ردوکیان خۆراکیان ده‌خوارد. واته: هه‌ردوکیان پئویستیان به‌ خواردن بووه پاشه‌پۆشیان هه‌بووه. ئه‌وانیش دوو به‌نده بوون له به‌نده‌کانی خودا. دوو خودا نه‌بوون وه‌ک ده‌سته‌یه‌ک له مه‌سیحیه نه‌فامه‌کان وایان ده‌زانی (به‌ر نه‌فرینی به‌رده‌وامی خودا که‌ون هه‌تا پۆژی قیامه‌ت). پاشان خودای گه‌وره ئه‌فرمویت: ﴿انظُرْ كَيْفَ نَبِّئْتُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظَرْتَهُمْ أَن يَزُفُّوا فَمَا يَوَدُّونَ إِذْ يُرْمَوْنَ فِي النَّارِ أَن يُنذَرُوا أَن هُمْ فِيهَا لَمَّاعُونَ﴾^۴ ده‌به‌وانه چهند نیشانه‌ی ناشکرایان نیشان ئه‌ده‌ین، دیسان سه‌ریکه چۆن له هه‌ق لاده‌درین. واته: سه‌ریکه چۆن نوای ئه‌و هه‌موو به‌لگه و نیشانه و پوون کردنه‌وانه بق کوی ده‌پۆن و به‌ جیهه‌ پابه‌ندن و بق چ پینازنی گومرایی ده‌چن؟

﴿قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾^(۷) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَصْلُوا كَثِيرًا مِنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾^(۸)

پیگری له بت په‌رستی و هه‌له‌رؤیی له نایندا

خودای مه‌زن نار‌ه‌زایی خۆی ده‌رده‌ب‌پ‌ی به‌ران‌به‌ر ئه‌و که‌سان‌ه‌ی که‌ جگه‌ له‌ خۆی ده‌په‌رستن له‌ بت‌و په‌یکه‌رو هاوش‌په‌وه‌یان، پوونی کرده‌ته‌وه‌ که‌ هیچ‌ شتی‌ شایسته‌ی ئه‌وه‌ نیه‌ به‌رستی. وه‌ک ئه‌فرمویت: ﴿ قُلْ ۝ واته‌: ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) بلی: به‌و که‌سان‌ه‌ی که‌ بیجگه‌ له‌ خودا ده‌په‌رستن له‌ گشت‌ به‌ره‌کانی نه‌وه‌ی ئاده‌م که‌ مه‌سیح‌یه‌کانیش ده‌گرته‌وه‌، ﴿ اَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ۝ نایا بیجگه‌ له‌ خوا ئیوه‌ ده‌چن شتانی وا ده‌په‌رستن نه‌ ده‌توانی زیانتان لی‌ بدات‌و نه‌ پ‌یی ده‌ک‌ری سوودتان پ‌ی بگه‌یه‌نی؟ ﴿ وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ ن‌د‌ر بیسه‌رو ن‌د‌ر زانا ه‌ر خودابه‌. واته‌: قسه‌ی عه‌بده‌کانی چاک‌ ده‌بیسی‌و ناگاداری گشت‌ شتی‌کیشه‌، له‌به‌رچی‌ وازتان له‌ په‌رستی خودا ه‌یناوه‌ و ده‌چن پ‌ی گیانی ده‌په‌رستن که‌ زیانی بق‌ خۆیی غه‌یره‌ز خۆیی و سوودی بق‌ خۆیی غه‌یره‌ز خۆیشی نیه‌؟ پاشان ئه‌فرمویت: ﴿ قُلْ يٰۤاَهْلَ الْاَلْحَدِيثِ لَآ تَقْلُوبُوا فِی رِیْبِكُمْ غَیْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوْا اَهْوَاَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوْا مِنْ قَبْلُ ۝ بلی: ئه‌ی ئه‌ه‌لی کتیب‌ به‌ نار‌ه‌وا زیاده‌پ‌یی له‌ نایینی خۆتاندا مه‌کن، مه‌که‌ونه‌ شوینی ئاره‌زوی ئه‌وانه‌ش که‌ گوم‌پا بوون. واته‌: له‌ نه‌ندازه‌ ده‌ر مه‌چن له‌ شوین‌که‌وتنی هه‌قدا، که‌ عیسا پیغه‌مبه‌ریکه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ره‌کان‌و که‌چی ئیوه‌ کردتان به‌ خودا‌و ده‌تان‌په‌رست‌له‌گه‌ل‌خودا، ئه‌وه‌یش که‌ ئیوه‌ پ‌یی هه‌لسان‌ به‌ چا‌و‌لیکه‌ری بو‌و له‌ زانا‌کانتان، ئه‌و‌زانا گوم‌پانه‌ی که‌ له‌ د‌یره‌ز مه‌انه‌وه‌ گوم‌پا بوون ﴿ وَاضَلُّوْا كَثِیْرًا وَضَلُّوْا عَنْ سَوَاوِ السَّبِیْلِ ۝ ن‌د‌ر زیکیشیان گوم‌پا کرد‌و خۆشیان له‌ پ‌یی پاست‌لایندا. واته‌: له‌ پیگه‌ی پاست‌و دروست‌ده‌رچوون بق‌ پیگه‌ی گوم‌پایی و سه‌ر‌ل‌یشتی‌وایی.

﴿ لُعِنَ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا مِنْ بَنِي إِسْرٰٓءِیْلَ عَلٰٓی لِسٰنِ دَاوُدَ وَعِیْسٰی ابْنِ مَرْیَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوْا یَعْتَدُوْنَ ﴿٧٨﴾ كَانُوْا لَا یَتَنٰهَوْنَ عَنِ مُنْكَرٍ فَعَلُوْهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا یَفْعَلُوْنَ ﴿٧٩﴾ كَرِیْمًا كَثِیْرًا مِّمَّنْهُمُ یَتَوَلَّوْنَ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ اَمْمٰرُ اَنْفُسِهِمْ اَنْ سَخَطَ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ وَفِی الْعَذَابِ هُمْ خٰلِدُوْنَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوْا یُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالنَّبِیِّ وَمَا اَنْزَلَ اِلَیْهِ مَا اتَّخَذُوْهُمْ اَوْلِیَآءَ وَلٰكِنَّ كَثِیْرًا مِّنْهُمْ فَسِیْقُوْنَ ﴿٨١﴾

نه‌فرینی خودا له‌ خوانه‌ناسانی نه‌وه‌ی ئیسرائیل

خودای مه‌زن باسی ئه‌وه‌ ده‌کات که‌ نه‌فرینی کرده‌ له‌ خوانه‌ناسانی نه‌وه‌ی ئیسرائیل ه‌ر له‌ د‌یره‌ز مه‌انه‌وه‌ له‌ وکاته‌وه‌ که‌ په‌یامی نارد‌ بق‌ پیغه‌مبه‌ری خۆی داوود (سه‌لامی خ‌وای ل‌یی) وه‌ له‌سه‌ر

زمانی عیسیٰ کو پی ماریه میش (سه لاهی خوی لیبی) به هوی سه پینچپانه وه له فرمانی خوداو دست درژی کردنیان نه سر خه لکی خودا. عه وی وتی له ئینوعه بیاسه وه: نه فرین کراوه له خوانه ناسانی نه وهی ئیسرائیل له تهورات و ئینجیل و زه بورو قورتاندا. پاشان باسی چۆنیه تی هه لسوکه وتیان کردوه له کاتی خۆیدا و فرمووی: ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى

لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿۷۸﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ

عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ ﴿﴾ نه و کۆمه له ی له به ره ی ئیسرائیل که له دین لایندا، له سر زمانی داود و عیسیٰ کو پی ماریه نه فرنیان لی کرا. چونکه فرمانی خویان به جینه هینا و پیشه یان ده ست درژی بوو، نه و په قناره ناله باره وا ده یانکرد، به رگریان له یه که نه کرد. واته: هیچ که سیکیان به رگریان له وی تر نه ده کرد له و تاوان و خراپه کاریانه که ده یکرد، پاشان خودای گه وره زه می کردون له سر نه وهی که وازیان له فرمان به چاکه و به رگری له خراپه هینا بوو. خاوه ن باوه پان ده ترسینن که نه که ن نه مانیش وه که نه واته بکه ن و نه فرمویت: ﴿لَيْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ نای چ کاریکی زور خراپیان کرد.

چهند فرموده یه که له باره ی فرماندان به چاکه و به رگری کردن له خراپه

فرموده له باره ی فرماندان به چاکه و به رگری کردن له خراپه زوره، به لام ئیمه لیتره دا چهند فرموده یه که باس ده که یین به پتی پتیست. ئیمامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له حوزه یه ی کو پی یه مانه وه (الیمان) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سه ته ده بی فرمان بکه ن به چاکه و به رگری بکه ن له خراپه یان به و زوانه خودا سزایه کتان بق ده نئیری له لاین خۆیه وه، پاشان لی ده پارپنه وه، وه لامتان ناداته وه) ^۱ تیرمیزیش پیوایه تی کردوه و وتیه تی نه م فرموده یه، فرموده یه کی سه سه نه. ^۲ موسلیم پیوایه تی کردوه له نه بوسه عیدی خوده ری وه (الخدری) وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هه رکه سه ی له ئیوه خراپه یه کی بیینی با به ده ستی بیگوری، نه گه ر نه ی توانی با به زمانی (بیگوری) نه گه ر نه ی توانی به دلی (واته: پی پازی نه بی) نه وه لاوا زترینی پیوایه ^۳ نه بوداد پیوایه تی کردوه له عورسه وه (العُرس) واته ئینوعه مه یره، له پیغه مبه ره وه (ﷺ) فرمووی: (نه گه ر خراپه (تاوان) له زه ویدا کرا نه وه ی ناگاداری له و خراپه یه بوو پیی ناخۆش بوو (یان جاریکی تر وتی: نا په زایی خۆی ده رپری (له و خراپه یه)) نه وه وه که نه و که سه حیسانی بق ده کری له و شویننه بووه. به لام نه و که سه ی که له وی نه بوه و پازی بوه به و خراپه یه وه

^۱ أحمد (۲۸۸/۵)، فرموده یه کی سه سه نه.

^۲ تحفة الاحوذی (۲۹۱/۶)، فرموده یه کی سه سه نه.

^۳ مسلم (۶۹/۱).

ئو که سه وایه که نامادهی خرابه که بووه) ^۱ دیسان ئه بوداوود ریویایه تی کردوه له یه کئیک له هاوه له کانی پیغه مبهروه (ﷺ) که پیغه مبه (ﷺ) فه رموویه تی: (خه لگی له ناوانچی هه تا بریویانو دیتنه وه بق خویان (له زۆری خرابه و تاوان کردنیان)) ^۲ ئیبنوماجه ریویایه تی کردوه له ئه بوسه عیدی خوده ریوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه لساو و تارکی داو له وتاره که یدا فه رمووی: (ئاگادار بن، با پزیزگرتنی خه لگی وانه کات له که سی پزیزگی لی بکات هه ق بلی نه گهر ده یزانی) وتی: ئه بوسه عید گریاو وتی: سویند به خودا ئیمه چه ند شتمان بیینی، پزیزتیا ن پزیزگی لی کردین. ^۳ وه له فه رمووده یه کی تردا له ئه بوسه عیده وه وتی: پیغه مبه ری خودا فه رمووی: (چاکترین جیهاد و ته یه کی هه قه له لای خاوه ن ده ست لاتیکی زۆردار (سته مکان)) ^۴ ئه بوداوودو تیرمیزی و ئیبنوماجه ریویایه تیا ن کردوه، تیرمیزی وتی: فه رمووده یه کی حه سه نی غه ربیه به م شیوازه. ئیمامی ئه حمده ریویایه تی کردوه له حوزه یفه وه له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) که فه رموویه تی: (بق موسولمان ناشی خۆی زه لیلو پسوا بکات)، و ترا: چۆن خۆی پسوا ده کات؟ فه رمووی: (ده چیته ژیر به لا و نا ره حه تی، سه ره نه نجام بۆی هه لئا گری و توانای نامیتی) ^۵ هر به م شیویه تیرمیزی و ئیبنوماجه ریویایه تیا ن کردوه، تیرمیزی وتی: ئه م فه رمووده یه حه سه ن و سه حیح و غه ربیه ^۶.

زه می دوو رووه کان

خودای مه زن نه فه رموویت: ﴿ تَرَی کَثِیْرًا مِّنْهُم یَتَوَلَّوْنَ الَّذِیْنَ کَفَرُوا ﴾ تو زۆد له وانه ده بیینی ده ببه دۆستی خوانه ناسان. مواهید وتی: مه به ست پیی دوو رووه کانه. ﴿ لَیْسَ مَا قَدَّمَتْ هُنَّ اَنْفُسَهُمْ ﴾ چه ند خرابه ئه و تویشوه ی پیش خویان خست. مه به ست پیی دۆستایه تی دوو رووه کانه بق خوانه ناسان و ازه یینانیا نه له دۆستایه تی خاوه ن باوه پان، دوودلی له دلایندا دروست کردو به هۆی ئه و دوو روویانه وه خودا لییان توپه بوو، توپه یه کی به رده وام هه تا پزۆی قیامه ت که زیندویان ده کاته وه. بۆیه خودای گه وره ئه فه رموویت: ﴿ اَنْ سَخِطَ اللهُ عَلَیْهِمْ ﴾ که نه نجامه که ی ئه وه بوو خودا لییان توپه بوو. وه ئه فه رموویت: ﴿ وَفِی الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُوْنَ ﴾ هر له سزادا ده میتنه وه له پزۆی قیامه تدا.

^۱ ابوداود (۴۲۴۵)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۲ ابوداود (۴۳۴۷)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۳ ابن ماجه (۴۰۰۷)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۴ ابوداود (۵۱۴/۴)، تحفه الاحوذی (۲۹۵/۶)، ابن ماجه (۱۳۲۹/۲)، فه رمووده یه کی حه سه نی غه ربیه.

^۵ احمد (۱۴۰/۵)، فه رمووده یه کی حه سه نی غه ربیه.

^۶ تحفه الاحوذی (۵۲۱/۶)، ابن ماجه (۱۳۳۲/۲)، فه رمووده یه کی حه سه نی غه ربیه.

پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ نه گهر نه وانه به خوداو پیغهمبرو هه رچی بز نه و هاترته خوار، به دن باوه پریان بویه، دؤستی نه مانه نه ده بوون. واته: نه گهر نه مانه به راستی بریایان به خوداو پیغهمبرو قورنان بویه، نه وی کردیان له دؤستایه تی نه و خوانه ناسانه له ژیره وه که کردیان و ده ستیان دایه دزایه تی خوداو پیغهمبرو نه و قورنانه ی بزای هاته خواره وه. ﴿وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَسَقُونَ﴾ به لام زدد که س له وان له فرمانی خودا لایانداو گوئیایه لی پیغهمبره که شیان نه کردو دزایه تی قورنانشیان که خودا نارده بوی.

﴿لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرُكَ إِنَّآ نَصْرُكَ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَسِيصِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ﴾
 ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ زَجَّ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضًا مِّنَ الدَّمْعِ وَمَا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾
 ﴿وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَن يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ﴾
 ﴿فَأَنبَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ﴾
 ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾

هوی هاتنه خوارموی نه م نایه ته

سه عیدی کوری جو به یرو سودی و که سانی تریش وتویانه: له سهه شاندیک که نه جاشی ناردی بزای پیغهمبر (ﷺ) نه م نایه ته هاته خواره وه. تا قسه کانی پیغهمبر (ﷺ) بییسترو په وشته کانی بیینن، کاتیک که چاوی پی که وت و قورنانی به سه ردا خویندن موسلمان بوون و گریان و ملیان که چ کرد. پاشان که پانه وه بزای نه جاشی نه وه یان بزگئیایه وه.^۱ عهتای کوری نه بوپریاح وتی: نه وانه کرمه لیک بوون له خه لکی حه به شه، کاتیک موسلمان ه کرچکه ره کان چوونه لایان له حه به شه موسلمان بوون. قه تاده وتی: نه وانه کرمه لیک بوون له سهه ناینی عیسی کوری مه ریه م بوون، کاتیک که موسلمانیان بینی و موسلمان بوون مینجه مینجیان نه کرد.^۲ واته: بی دودلی خیرا بریایان هیئا. نیینو جه ریر وتی: نه م نایه ته هاته خواره وه له وه سفی نه وکه سانه دا که نه م په وشته یان تیدابووه. له حه به شه بوویت یان له هه رشوینیکی تر وه کویه که. خودای مه زن ده فرمویت: ﴿لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾

^۱ الطبری (۵۰۰/۴۹۹/۱۰).
^۲ الطبری (۵۰۱/۱۰).

أَلَيْهِمْ وَأَلَّذِينَ أَشْرَكُوا ﴿﴾ بیگومان جووه کان شهریک دانهران بق خودا له دوزمنه سرسهخته کانن به رامبر نهوانی که بهوایان هیناوه. نه مش له بهرئه ویه که خودانه ناسی جووله که له بهر لاساری و بی دینی و دزایه تی هه قو به کم زانین هه ستاون به سوکایه تی کرد به هه لگرانی زانیاری که پیغه مبه رانن (سهلامی خودایان لیبت) هه ربویه زدریک له پیغه مبه ره کانیان کوشت. ویستیان پیغه مبه ری خوداش (ﷺ) بکوژن. چه ندجاریش هه ولی کوشتنیاندان. ژه هریان بژکرده خواردن و جادوویمان لیکرد، هاووینه کانی خوئیانیان له موشریکه کان لی کژکرده وه. به نه فریضی بهرده وامی خودا بکون هه تا پوزی قیامهت. پاشان خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلْتَجِدْكَ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرُكَ﴾ نهوکه سانهش که وتیان: نیمه مه سیحین زیاتر بهواداره کانیان خوئشده ویت. اته: نهوانی که خوئیان به مه سیحی داده نین و شوینکه وتهی عیسان (سهلامی خودایان لیبت) و له سهر په پره وی نینجیلن، نهوانه به گشتی خوئشه ویستی نیسلام و موسلمانان له دلایندایه نه مش له بهرئه ویه کاتیک له شهر دینی عیسا بوون سوزو به زهی له دلایندابوو. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تردا ده فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوا رَأْفَةً وَرَحْمَةً﴾ دلوفانی و به زه شیمان خسته دلی شوینکه وتوانی. وه له کتیبه که یاندا هاتوو، که سیک کیشای به پومته تی راستدا پومته تی چه پیشی تیکه. شه پکردن له ناینیاندان په وانه بووه هه ربویه خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَتِيلِينَ﴾ چونکه هه ندیکیان قه شن و گوشه گیرن خو به زلزانن. اته: تیایانه قه شن، که وتارخوین و زاناکانیانه (الرهبان) کوی (راهب) ه اته: خودا په رست له (راهب) وه هاتوو اته: ترس. وه ک (راکب و رکبان فرس و فرسان) نینبو نه بی حاتم ریوایه تی کردوو له حامیه ی کوی پینابه وه وتی: گویم له موسلمان بوو پرساری لیکرا له م ده قدا که ده فهرموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَتِيلِينَ﴾ و نهوانه نه و گوشه گیرانه ن که له پرستگه و که لاوه دا خودا په رستیان کردوو. سه لمان وتی: نه م ده قه م خوینده وه ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَتِيلِينَ﴾ بق پیغه مبه خودا (ﷺ) نه ویش به م شیوه یه بزوی خویندمه وه ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ صِدِّيقِينَ وَرِكْبَانًا﴾ ذَلِكْ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَتِيلِينَ وَرِكْبَانًا وَأَنْهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١﴾ وه سفه که یان نه وده که یه نیت که زانست و خودا په رستی و خو به کم زانینیان تی دیایه، پاشان وه سفیشی به وه کردوونکه ملکه چه دادوه رو

١ الصدید (۲۷).

٢ الطبرانی (۲۶۶/۶).

شویتکه وتوو هه قیشن. وهك خودای گوره دهفه رموویت: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ كاتیک گوی ده گرن له وانهی که له خوداو ه بق پیغه مبه روه وانه کراوه، ده یانبینیت نه سرین له چاوایان ده وه ریت چونکه له راستیه که ده گن، ده لئین: نهی په روه ردگارمان، نهوا باوه پیمان هینا، سا توش ناومان له گه ل شایه تاندا بنوسه. واته: له گه ل نه وانهی که شایه تی له سه ر راستی نه مه ده دهن و بهوایان پئی هیه. نه مه وه سفی نه مه سیحیانه یه که له قورئاندا باسیان هاتوو وهك خودای مه زن دهفه رموویت: ﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِعِينَ لِلَّهِ﴾ له ناو نه هلی کتیبیش که سانی وا هه ن که بهوای به خودا هیه به وقورئانهی که بق ئیوه هته خوارو به وکتیبیهی که بق خویان په وانه کراوه و کپنوش بق خودا ده بن. وه هه ر نه وانه ن که خودای گوره له باره یانه وه دهفه رموویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَلَسْتُمْ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّ الْحَقَّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ﴾ نه وکه سانهی که له پیش هاتنی قورئان، ئیمه کتیبیمان پیدان، باوه پیمان به قورئان هیه. کاتیک بزبان ده خوینن ده لئین: بهوامان پئی هینا و بیگومان راسته و له لایه ن په روه ردگارمانه وه هاتوو، بهرله وهش که بیته خوا ره وه ئیمه قبولمان کردوه. هه تا ده گاته ﴿لَا بِنَعَى الْجَاهِلِينَ﴾^۱ خویشان له نه زانان نایه. هه ربویه لیره ده دهفه رموویت: ﴿فَأَنبَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ له بهر امبه نه و قسانده نه وانه وتیان: خودا ده یانباته باخاتیک جواریان به به ردا ده پوات و هه تاسه هر تیاده بییت. واته: له پاداشتی نه و بهوایان و داننانیان به وراستیه نا هه ر ده میتنه وه له به هه شتداو هه رگیز لئی ده رناچن و نه مانیان به سه ر دانا یات ﴿وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ﴾ پاداشتی نا کارچا کان هه رواده بییت. واته: له شویتکه و تنیاندنا بق راستی و ملکه چیان بقی له هه ر شویتکه دواو له هه رکوی و له گه ل هه رکه سیتکه ابییت. پاشان خودای گوره دیتسه ر باسی ژبانی به دبه ختان و دهفه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ نه وکه سانهش که خودانه ناسن و نیشانه کانی ئیمه یان به دروزانی، دیا ره جه هه ننه م جیگه یانه. واته: هه رگیز لئی نایه ته ده ره وه.

۱ ال عمران (۱۹۹).

۲ القصص (۵۲-۵۵).

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْزَمُوا طَيِّبَاتٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَسْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾ وَكُلُوا

مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

گوشه گیری (رهبانیة) له نیسلامدا نیه

عملی کوپی نه بوته لحه له نیببو عه بیاسه وه وتی: ئەم ئایه ته هاته خواری وه له سه ر کرمه لیک له هاوه لانی پیغه مبه ری (ﷺ) که وتیان: ژن ناهینین وواز له ناره زووی دونیا ده مینین و هاتو چۆده که یه له زه ویدا وه ک چۆن گوشه گیره کان ده یانکرد، نه وه اله که یشته پیغه مبه ر (ﷺ) ناردی به شوپینیا ندا، نه وه وه اله ی بق باسکردن، وتیان: به لی، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: (به لام من پۆژی ده گرم و پۆژیش ده شکینم و نوێژده که م و ده خوم و ژنیش ماره ده که من هه رکه سیک پابه ند بیته به سوننه تی منه وه، نه وه له منه هه رکه سیکیش پابه ند نه بیته به سوننه تی منه وه، نه وه له منه نیه)، نیببو نه بی حاته میش ریوایه تی کردوه و نیببو مه رده ویمی له پینگه ی عه وفیه وه له نیببو عه بیاسه وه هه ر به مشیویه ریوایه تی کردوه. وه له هه ر دوو سه حیه که دا ریوایه ت کراوه له عایشه وه (به زای خودای لیبت) که چه ند که سیک له هاوه لانی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پرسیا ریا ه خیزانه کانی پیغه مبه ر کرد (ﷺ) له باره ی عیباده تی پیغه مبه ره وه (ﷺ) له کلنی نه نیندا. هه ندیکیان وتیان: گوشت ناخۆم، هه ندیکیان وتیان: ژن ناهینم، هه ندیکیان وتیان: له سه رجیگا ناخوم، نه وه وه اله که یشته پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمووی: (حالی نه وانه چۆنه یه کیکیان نه وه نه وه ده لیت، من پۆژی ده گرم و پۆژیش ده شکینم، ده خوم و مه لدهستم و گوشتیش ده خوم و ژنیش ماره ده که م و هه رکه سیک له سوننه تی من لادبات نه وه له منه نیه) ^۱، خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْزَمُوا طَيِّبَاتٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَسْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ نه ی کرمه لی خاوه ن باوه بان، نه وشتانه ی خودا بق ئیه ی حه لال کردوه و پاک و باشن، خۆتانی لی بیبه ش مه که ن، له نه ندازه ش ده رمه چن، خودا نه وانه ی خۆش ناویت که له نه ندازه ده رده چن. واته: زیاده پۆژی مه که ن و ته نگ له خۆتان هه لمه چن، نه وانه ی خودا بۆتانی حه لال کردوه له خۆتانی قه ده غه مه که ن و له خورده ی حه لالیشدا زیاده پۆژی مه که ن، به لکو به پیتی پیویستی خۆتان به هره ی لی وه ریگن. له سنور ده رمه چن تییدا وه ک خودای گوره ده فه رموویت: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا﴾ ^۲ خواردن و بخۆن و بخۆنه وه و له

^۱ الطبری (۵۱۸/۱۰).

^۲ فتح الباری (۵/۹)، مسلم (۱۰۲۰/۲).

^۳ الاعراف (۳۱).

نه اندازه دهرمه چن. وه ده فہرموویت: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَعُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾^۱ نه وانه ش که له کاتی مال به خشیندا، نه یہ کجاری ده ست بلاون، نه ته واپیش دہس قوچاون، ہر لو ناوہ نده دا، ماون. خودای مہزن بہر نامہ یہ کی راستو دروستی داناوہ له نیوان زیادہ پویو دہست قوچاواندا له به خشیندا ہر بیویہ فہرموویہ تی: ﴿لَا تَحْرَمُوا طِبِّئْتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَسُدُّوا أَرْبَابَ اللَّهِ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ پاشان فہرموویہ تی: ﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلْالًا طَيِّبًا وَأَتَقُوا اللَّهَ الْذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ دہسا نیوہ لو و بڑیوہی خودا بتوانی داناوہ، لہ وہی کہ پاک و حلالہ بخون و ترسیستان لو خودایہ بیت کہ باوہرتان پئی ہہ یہ. لہ ہموو کاروباریکتاندا شوین مہرجہ کان و پڑامندی خودا بگہون و وزیننن لہ یاخی بوون و نافہرمانی خودا.

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّرْتُهُمْ إِنْطَعَامَ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسْوَتَهُمْ أَوْ تَحْرِيرَ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّرَ أَيْمَانَكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَأَحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾﴾

سہرزارہ کی لہ سویندا (الفوفی الیمن)

خودای مہزن دہ فہرموویت: ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ﴾ خودا بہ سویندی سہرزارہ کی و دور لہ مہ بست بہ گوناہارتان دانائیت. لہ پيشہ وہ لہ سورہتی (البقرہ) دا قسہ لہ سہر سویندی سہرزارہ کی کرا لیزہ دا پتویست ناکات لیزہ دا دوپارہی بگہینہ وہ. کہ بریتہی لہ وہی پیایک قسہ یہ ک بکات بہ لام قسہ کی بہ سہرزارہ کی بیت لہ دلہیوہ نہیہت، وہ ک نہ بہ خودا، بہ لی بہ خودا.

بارتہ قای (کہ فارہتی) سویند

بہ لگہ لہ سہر کہ فارہتی سویند ہم نایہ تہ یہ کہ خودای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾ بہ لام سویندیک لہ ناخی دلتانہ وہ بیت و نہیہ نہ سہر بہ گوناہارتان دادہ نیت ﴿فَكَفَّرْتُهُمْ إِنْطَعَامَ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ﴾ لہ بارتہ قای نہ وہ خواردن بدن بہ دہ ہزار. واتہ: نہ وہی نہ دا رہ لہ ہہ زاران و بڑیوہ کی بہ شی ناکات ﴿مِنْ أَوْسَطِ مَا تَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ﴾ لہ و خواردنہی بہ ناسایی دہیدہن بہ خیزانی خوتانز نیبنو عہباس و سہ عیدی کوپی جو بہیر وتیان: لہ و خواردنہی بہ پیک و پیکی

دهیدنه به خیزامی خوتان.^۱ عتای خوراسانی وتی: له چه شنی نه خواردنه ی که دهیدنه به خیزانی خوتان.^۲ ﴿أَوْ كَسَوْتُهُمْ﴾ یان ده بیئت جلویه رگی ده هزار بدن. واته: هه ریه کیک له وه هزارانه ده بیئت جلو به رگنکی وای پی بدریئت که بشیئت نویژی پیوه بکات، پیابویئت یان ژن هه رکه سیک به پیی خوی، والله أعلم. عونی له ئیبنوعه بیاسه وه وتی: بۆ هه هزاریک عه بایه ک یان بالا پۆشیک لاشه ی داپۆشیئت^۳ موجهید وتی: لای که می پۆشاکیک، لای نۆزیش به ناره نووی خوت.^۴ حه سهنو نه بوجه عفری باقرو عه تاو تاوسو ئیبراهیمی نه خه عی و حه مادی کورپی نه بوسوله یمان و نه بومالک وتیان: پۆشاک پۆشاک واته: هه ریه کی پۆشاکیک.^۵ ﴿أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبٍ﴾ یان کۆیله یه ک پزگاریکه ن. ده بیئت نه و کۆیله یه ش بروادرییئت. وه ک فهرموده که ی عه مری کورپی حه که می نه سله میدا که له کتییی مۆته می (الموطأ) مالیکو موسنده ی شافیعی و سه حیجی موسلیمدا هاتوو ه باسی کردوو که نازادکردنی کۆیله یه کی له سه ربوو، که نیزه یه کی زه ش پیستی له گه ل خوی هیئا، پیغه مبه ری خودا فهرمووی به که نیزه که که: (خودا له کۆییه؟) وتی: له ئاسمانه، فهرمووی: (من کییم؟) وتی: پیغه مبه ری خودا، فهرمووی: (نازادی بکه نه وه بروادره)، نه مه سی شته له بارته قای سویندشکاندا هه ریه کیکیان به جی بهیئریئت دروسته به پای کوی زانایان به لام به ئاسانترینیان ده ست پی ده کریئت خواردن سوکو ئاسانتره له پۆشاک وه ک چون پۆشاک سوکو ئاسانتره له کۆیله نازادکردن، له خواره وه به زده بییته وه بۆ سه ره وه، خۆ نه گه ر که سیک توانای نه م سی شته ی نه بوو، نه وه سی پۆژ به پۆژی ده بیئت له که فاره ته کهیدا. وه ک خودای گوره ده فهرموویئت: ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ﴾ که سیک که نه مانی نه بوو، با سی پۆژ به پۆژی بیئت. ئوبه ی کورپی که عبو ئیبنو مه سعودو هاوه له کانی به م شیوه یه نه م ئایه تیه یان خویندوو ته وه ﴿فصيام ثلاثة أيام متتابعات﴾ واته: سی پۆژ پۆژی گرتن به دوای یه کدا. نه مه نه بووه به قورئانیکی مه واتر به لام که مترینه له وه ی خه می که سیک بیئت یان ته فسیری یه کیک بیئت له هاوه له کانی پیغه مبه ر (ﷺ) که له حوکمی مرفوعدایه. پاشان خودای گوره ده فهرموویئت: ﴿ذَلِكَ كَفَّرَهُ بِإِيمَانِكُمْ إِذَا

^۱ الطبری (۵۴۱/۱۰).
^۲ الطبری (۵۳۱/۱۰).
^۳ الطبری (۵۴۷/۱۰).
^۴ الطبری (۵۴۵/۱۰).
^۵ الطبری (۵۴۶/۱۰).
^۶ الموطأ (۷۷۶/۲)، والرسله (۷۵)، مسلم (۳۸/۱) فهرموده یه کی سه حیجه.
^۷ الطبری (۳۱/۵).

حَلَفْتُمْ وَأَحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ ﴿۱۰﴾ نه مه قه ره بووی سویند تانه که به نه قه ست خوار دبیتان. سویندی خوتان
 بیاریندن و به جیتی بینن نیبنو جه ریر وتی: واته بی قه ره بوو واز له سوینده کانتان نه هینن ﴿۱۱﴾ کَذَلِكَ یَبِینُ
 أَنَّ لَكُمْ لَوْمَاتٍ بِمَا كَفَرْتُمْ وَأَنَّكُمْ رَجَسْتُمْ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَأَجْزِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَقْلِحُونَ ﴿۱۲﴾
 إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْفِتْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ
 مُنْتَهُونَ ﴿۱۳﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا إِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۱۴﴾ لَيْسَ
 عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعَمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا
 وَءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۵﴾

قه دهغه کردنی مه یخوری و قوماریازی

خودای مه زن ده فیه رموویت: ﴿۱۰﴾ إِنَّمَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْفِتْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَصَابُ وَالْأَزْلَمُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ
 الشَّيْطَانِ فَأَجْزِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَقْلِحُونَ ﴿۱۱﴾ نهی کومه لی خاوهن باوه پان شهراب خوری و قوماریازی و کیل
 به رستی و گره و له سه ر تیره قاندن، پیسنو له کاره کانی شهیتانن، خوتانی لی بیارینن به لکو بزگارتان
 بیت. خودای گوره خواردنی ناره قو قوماری قه دهغه کردوه له عه بده خاوهن باوه په کانی، نیبنو نه بی
 حاتم پیوایه تی کردوه له گوره ی موسلمانانه وه علی کوری نه بوتالیبه وه (په زای خودای لی بیت) که
 وتویه تی: شه تره نج به کیکه له قوماره کان، دیسان نیبنو نه بی حاتم پیوایه تی کردوه له عه تار
 مواجهیدو تاوسه وه سوفیان وتی: یان بووکس له وان وتیان: هه مو جزره قوماریازی به هر قوماره
 هه تا یاریکردن به هیلکه و گویزش^۲ وه له نیبنو عومره وه وتی: (المیسر) واته: قومار^۳ زه حاک له نیبنو
 عه بیاسه وه وتی: (المیسر) واته: قومار^۴ له کاتی نه فامیدا قوماریان ده کرد هه تا هاتنی نیسلام خودای
 گوره نه و په وشته ناشیرینه ی لی قه دهغه کردن.

^۱ الطبری (۱۰/۵۶۰/۵۶۲).

^۲ الطبری (۴/۳۲۲/۳۲۳).

^۳ الطبری (۴/۳۲۵).

^۴ الطبری (۴/۳۲۴).

تفسیری «وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ»

ثینو عه‌بباس و موجه‌ایدو عه‌تاو سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو حه‌سنو که‌سانی تریش وتویانه:
 (الانصاب) نه‌و به‌رده‌بیوه که‌ قوریانیه‌کانیان له‌لای سه‌رده‌بپی، به‌لام (الانلام) نه‌و به‌رده‌بیوه که‌
 پرسی ناگری لی‌ ده‌بیوه‌وو به‌شیان پی‌ دیاری ده‌کرد، ثینو نه‌بی حاته‌م پیویه‌تی کردیوه. پاشان
 خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾ پیسنو له‌کاری شه‌یتانن. عه‌لی کوپی
 نه‌بوته‌لحه له‌ ثینو عه‌بباس‌وه وتی: بی‌زراوه له‌ کرداری شه‌یتانه^۱ سه‌عیدی کوپی جوبه‌یر وتی:
 گوناها^۲ زه‌یدی کوپی نه‌سلم وتی: خراپه له‌ کرداری شه‌یتانه^۳ ﴿فَأَجَبْتُوهُ﴾ خوتانی لی‌ بی‌ارین.
 زه‌میره‌که‌ی (الضمیر) ده‌گه‌ریته‌وه بؤ (الرجس) واته: وازی لی‌ بینن ﴿لَعَلَّكُمْ تَتْلُونَ﴾ به‌لکو پزگارتان
 ببیت نه‌مه بؤ هاندانه. پاشان خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
 وَالْبَغْضَاءَ فِي الْقُرْآنِ وَالْمَيْسِرِ وَصَدُّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوْنَ﴾ شه‌یتان مه‌به‌ستی نه‌ویه، به
 شراب خواردن و قوماز ناژاوه‌تان بخاته‌ناو له‌یادی خوداو نوژی لاتان بدن. نایا نیوه ده‌ست له‌وکارانه
 به‌ده‌دن؟ نه‌مه‌ش هه‌په‌شه‌و ترساندن له‌وکه‌سانه‌ی که‌ وازناهنن.

باسی نه‌وه‌فه‌رموودانه‌ی له‌باره‌ی حه‌رام‌کردنی مه‌یه‌وه هاتووه

نیمامی نه‌حمده‌ پیویه‌تی کردیوه له‌ نه‌بوهوره‌یره‌وه وتی: مه‌ی سی‌ جار حه‌رم کراوه، پیغه‌مبه‌ری
 خودا (ﷺ) گه‌یشته‌ مه‌دینه، نه‌وخه‌لکه مه‌یان ده‌خواردیوه‌وه (پاره‌ی) قوماریان ده‌خوارد پرسپاریان
 له‌ پیغه‌مبه‌ری خودا کرد (ﷺ) له‌باره‌یانه‌وه، خودای گه‌وره نه‌م نایه‌ته‌ی ناره‌ده‌خواره‌وه ﴿يَسْأَلُونَكَ
 عَنِ الْحَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾^۴ له‌باره‌ی شه‌راب و قومازه‌وه پرسپارت
 لی‌ ده‌کن، بلی: تاوانیان گه‌وره‌یه‌و بؤ خه‌لگیش سو‌دیان هه‌یه. هه‌تا کوتایی نایه‌ته‌که. خه‌لکی وتیان
 حه‌رام نه‌کراوه لی‌مان، به‌لکو خودا ده‌فه‌رموویت: ﴿فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾ له‌سه‌ر ناره‌ق
 خواردن به‌رده‌وام بیون هه‌تا بؤذیک له‌وپیژانه‌دا، بی‌اوئیکی کچه‌ری نوژی ده‌کرد، له‌ نوژی مه‌غریبدا
 پی‌شنوژی بؤ هاره‌له‌کانی ده‌کرد، له‌ قورئان خویندنه‌که‌یدا تی‌که‌لی ده‌کرد، خودای گه‌وره نایه‌تیکی

^۱ الطبری (۵۶۵/۱۰).
^۲ الطبری (۲۳۰/۴).
^۳ الطبری (۵۶۵/۱۰).
^۴ البقرة (۲۱۹).

توندتری ناردہ خوارہ وہ و فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾^۱ نہی کرمہ لی خاوهن باوہ پان، به سه رخوشی نزیکی نویژ مه بنه وه، هه تا تی ده گن چی ده لین. هر خه لکی ناره قیان ده خوارده وه، هه تا که سی وایان ده هات بق نویژ به شه و خوارد بویوه و پاشان خودا نایه تیکی توندتری ناردہ خوار له وهی پیشوو فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْفَتْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْكَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾، وتیان کورتایمان پی مینا په روه ردگارمان. نهو خه لکه وتیان: نہی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) که سانتیک له پیگه ی خودا کوزدان، که سانتیکش له سه رجیکه ی خویان مردن. ناره قیان خوارد بویوه و (پاره ی) قوماریشیان خوارد بویوه، خوداش به پیسی و کاری شه یتان دایانون. خودای گه وره نه م نایه ته ی ناردہ خوارده وه ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا﴾ بق نه وانه ی خاوهن باوہ پو ناکارچاکن له سه رنه وهی که له پیشدا خوارد بویوانه گونا هیان نایه ته سه ر. تا کورتایی نایه ته که. پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (نه گه ر قه ده غه بکرایه لییان نه وانیش وازیان لیده هینا، وه ک نیوه وازتان لیی هینا)^۲ ته نیا نیمامی نه حمده نه م فرموده یه ی هینا وه. دیسان نیمامی نه حمده پویا ته ی کرد بوه له عومری کوی خه تابه وه که وتی: کاتیک نایه تی قه ده غه کردنی مه ی خواردن هاته خوارده وه وتی: نہی خودایه له باره ی ناره قه وه پوونکردنه وه ی ناشکراو ته و اومان پی بده، نه م نایه ته ی سورته ی (البقره) هاته خوارده وه ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ﴾^۳ له باره ی قومارو شه راب پرسیارت لی ده گن، بلی: تاوانیان گه وره یه. عومر بانگکراو بوی خویندرایه وه، پاشان وتی: نہی خودایه له باره ی مه یه وه پوونکردنه وه ی ناشکراو ته و اومان پی بده. پاشان نه م نایه ته ی سورته ی (النساء) هاته خوارده وه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ﴾^۴ نہی کرمہ لی خاوهن باوہ پان، به سه رخوشی نزیکی نویژ مه بنه وه. بانگبیزه که ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتیک وتی: (حی الصلاة) بانگی کردسه رخوشه کان نزیکی نویژ مه بنه وه. عومر بانگکراو بوی خویندرایه وه، دیسان وتی: نہی خودایه له باره ی مه یه وه پوونکردنه وه ی ناشکراو ته و اومان پی بده. پاشان نه م نایه ته ی سورته ی (المائدہ)

۱ النساء (۴۳).

۲ النساء (۴۳).

۳ البقره (۲۱۹).

۴ احمد (۳۵۱/۲) سه نه ده کانی لاوازه.

هاته خواره وه، عومر بانگکراو بۆی خویندرایه وه که گه‌یشته نه وشوینه‌ی که خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوْنَ﴾ نایا ئیوه ده‌ست له وکاره بهره‌ده‌ن؟ عومر وتی: کۆتایمان پی‌ی هینا کۆتایمان پی‌ی هینا^۱ نه‌بوداودو تیمیزی و نه‌سائی هه‌ر به‌مشیتوه‌یه‌یه‌ پړوپیه‌تیا‌ن کردوه^۲ تیرمیزی و علی ئیبنو‌لمدینی ئه‌م فرمووده‌یان به‌ پاست داناوه. وه له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له عومری کوپری خه‌تابه‌وه له وتاریکدا له‌سه‌ر مینبه‌ره‌که‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) وتی: ئه‌ی خه‌لکینه‌ ئه‌وسا زانن له‌م پێنج‌ده‌قه‌ده‌غه‌کردنی مه‌ی دابه‌زیوه: تری‌و خورماو هه‌نگوین و گه‌نو جز. (الخمیر) ئه‌وه‌یه که عه‌قل له‌سه‌رخۆی ناهێلێت و تیکی ده‌دات^۳. بوخاری پړوپیه‌تی کردوه له ئیبنو عومره‌وه وتی: حه‌رام‌کردنی مه‌ی دابه‌زی، ئه‌وکاته له‌ناو مه‌دینه‌دا له پێنج خواردنه‌وه‌دابوو، یه‌کێک له‌وانه خواردنه‌وه‌ی شه‌رابی تری‌بوو^۴.

فرمووده‌یه‌کی تر

ئیمامی ئه‌حمه‌د پړوپیه‌تی کردوه له ئه‌نه‌سه‌وه وتی: من مه‌یم ده‌گیرا بۆ ئه‌بوعوبه‌یده‌ی کوپری خه‌پراج و ئوبه‌یی کوپری که‌عبو سو‌هه‌یی کوپری به‌ی‌زاه و چه‌ند هاوه‌لێکی له‌مائی ئه‌بوته‌لحه‌ هه‌تا خه‌ریک بوو مه‌یه‌ سه‌رخۆشی ده‌کردن، یه‌کێک له‌موسلمانه‌کان هات و وتی: نایا نه‌تانزانیه‌وه که مه‌ی حه‌رام کراوه؟ وتیان: یا چاوه‌پوان بکه‌ین و بپرسین، وتیان: ئه‌ی ئه‌نه‌س ئه‌وه‌ی له‌ده‌فته‌ره‌که‌تدا ماوه‌توه بپڕێژه، سویند به‌خودا جارێکی تر نه‌گه‌رانه‌وه‌سه‌ری، ئه‌وه‌یش جگه له خورماو فه‌ریکه خورما (البس) زیاتر نه‌بوو ئه‌وه له‌وکاته‌دا شه‌رابی ئه‌وان بوو^۵. له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌شدا هاتوه. وه له پړوپیه‌تیکی تردا له ئه‌نه‌سه‌وه هاتوه که وتی: من مه‌یگێپی ئه‌وکۆمه‌له‌بووم له‌پۆرژه‌دا که حه‌رام‌کرا له‌مائی ئه‌بوته‌لحه‌ مه‌یه‌که‌یان جگه له گوشراوی خورماو فه‌ریکه خورما نه‌بوو، واته: له‌و‌دوانه‌بوو. له‌وکاته‌دا جارێه‌که جاریدا وتی: وه‌رنه‌ده‌رو چاوه‌پوان بن، له‌وکاته‌دا جارێه‌که جاریدا: ئه‌وسا بزانی که مه‌ی حه‌رام‌کرا، ده‌گه‌ران به‌ناو کۆلانه‌کانی مه‌دینه‌دا. وتی: ئه‌بوته‌لحه‌ پی‌ی وتم: بپۆده‌ره‌وه‌و بپڕێژه، منیش لارم کرده‌وه، وتیان: یان هه‌ندیکیان وتیان: فلان و فلان کۆژان مه‌یه‌که له‌ناو سکیاندایه، وتی: خودای مه‌زن ئه‌م ئایه‌تی نارده‌خواره‌وه ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

^۱ احمد (۵۳/۱) فرمووده‌یه‌کی مورسه‌له.

^۲ ابوداود (۷۹/۴) تحفة الاحوذی (۴۱۷/۸)، النسائی (۲۸۶/۸) فرمووده‌یه‌کی مورسه‌له.

^۳ فتح الباری (۱۲۶/۸)، مسلم (۲۳۲۴/۴).

^۴ فتح الباری (۱۲۶/۸).

^۵ احمد (۱۸۱/۳) فرمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

جُنَاحٌ فِيمَا طَعُمُوا ﴿۱﴾ بَقِ نَهَانِی خَاوَهَن بَاوَه پُو نَاكَر چَاكَن لَه سَه رَنه وَه ی كَه لَه پِيش دَا خَوَار دُوو یَا نَه
 گونا هیان نایه ته سه ر. نیبِنو جه ریر پیوایه تی کردووه له نه نه سی کوپی مالیکه وه وتی: له وکاته دا که
 پیاله ی مه مِم ده گِیْرَا بَقِ نَه بو ته لَحو ه نَه بو عوبه یدِه ی کوپی جه پَاح وَه نَه بو دوجَانه وَه مه عازی کوپی جه بَه لَو
 سه هلی کوپی به یزاه هاته سه ر یان نه وی کردیوو بَقِ نَه وشه رابه له نَآوِیْتَه گُوشِرَاو ی خُور مَآو فَه رِیکَه
 خورمایه که بیخُون. گویم له جار چیه که بوو جار ییده داو ده یوت: نه وسَا بَزَانَن که مه ی حَرَام کُرَاوَه.
 وتی: نه که س هاته لَامَان وَه نه که سِیش له نَاوَمَان دهر چوو هه تا مه یه کاشمان پَرَاندو دَه فَرَه کَانَمَان شِکَاندو
 هه نَدِیکَمَان دَه سَتَنو یِی گُرت وَه نَدِیکِی تَر خُوی شُورِی، هه نَدِیکَمَان بُونِی خُوشَمَان لَه خُومَان دَا، له لَای
 نُو مَمو سوله ی م وَه پَاشَان پَرُوشِیْتِین بَقِ مَزگَه وَت لَه وکاته دَا پِیْغَه مَبَه رِی خُودَا (ﷺ) نَه م نَایه ته ی
 دَه خُو یِنْدَه وَه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْفَحْشُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ وَجَسٌّ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ﴾ هه تا ده کاته
 ﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْهَوُونَ﴾ پِیَاوِیْک وَتِی: نه ی پِیْغَه مَبَه رِی خُودَا (ﷺ) نه ی بَقِ نَه وَه چِی دَه لَیْتِ که مَر دُووَه وَه
 مه ی خَوَار دُووَه ته وه؟ خُودَا ی گَه وَه نَه م نَایه ته ی نَار دَه خَوَار وَه ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعُمُوا﴾ پِیَاوِیْک به قه تاده ی وَت تَقِ لَه نه نه سی کوپی مالیکت بیستووه؟ وتی:
 به لَی، وه پِیَاوِیْک به نه نه سی کوپی مالیکِی وَت: تَقِ لَه پِیْغَه مَبَه رِی خُودَا بیستووه (ﷺ)؟ وتی: به لَی،
 یَان وَتِی: که سِیْک بُو یِگِزِیْرَا مه وه که هه رِگِزِی دُرُوی نَه کُر دُووَه، وَتِیْمَه ش هه رِگِزِی دُرُومَان نَه کُر دُووَه وَه
 نَآشِرَانِین دُرُوجِیَه^۱ وه له نَایه ته ی پِیْش نَه م نَایه ته دَا خُودَا ی مَه زَن دَه فَه رَمُو یِیْتِ: ﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا
 الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَّغُ الْمُبِينُ﴾ به رَه رَمَانِی خُودَا بِن وَه به رَه رَمَانِی
 پِیْغَه مَبَه رِین له سه رِیْچِیْش خُوتَان بِنَارِیْزَن، نه گَه ر له فَه رَمَان دَه رِچَن، نه وه نَدَه بَزَانَن که پِیْغَه مَبَه
 جِگَه له پِی پَاگَه یَا نَدَن هِجِی تَرِی له سه رَنِیَه.

فَه رَمُو دَه یَه کِی تَر

نیمامی نه حمه د پیوایه تی کردووه له نیبِنو عومَه رَه وه وتی: پِیْغَه مَبَه رِی خُودَا (ﷺ) فَه رَمُو یَه تِی:
 (به ده شیوه نه فرین له مه ی کُرَاوَه: له مه ی خُوی، له وکه سه ی که ده خواته وه، له وه ی که ده یِگِزِیْیْت وَه
 دَه ر دَخَوَار دِی خَه لکی دَه دَا، له وه ی دَه فِرُوشِیْت وَه له وه ی دَه یِگِزِیْت وَه له وه ی دَه گُوشِیْت وَه له وه ی بَقِ
 دَه گُوشِیْت وَه له وه ی هه لَیْدَه گِزِیْت وَه له وه ی شِ بُو ی هه لَیْدَه گِزِیْت دَه رِیْت بُو ی وَه له وه ی شِ که نَرخَه که ی

۱ فتح الباری (۱۳۳/۵)، مسلم (۱۵۷/۳).

۲ الطبری (۵۷۸/۱۰).

ده خوات^۱ نه بوداودو ئيبنو ماجه ش پړوايه تيان كړدووه^۲ ديسان ئيمامي نه حمه د پړوايه تي كړدووه له ئيبنو عومره وه وتي: پيغه مبهري خودا ده رچوو بڼ ميره سو (المريد) منيش له خزمه تيدا ده رچووم، له خزمه تيدا بوومو له لاي راستيه وه بووم، نه بويه كرهاتو خړي دواخستو چووه لاي راستي و منيش چووه لاي چه پي، پاشان عومر هاتو خړم لادا بڼ نه و چووه لاي چه پي، پيغه مبهري خودا (ﷺ) كه يشته ميره به له وكاته دا له كولايتكدا له سر پتگي ميره دبوو نارقه تي تيدا بوو. ئيبنو عومر وتي: پيغه مبهري خودا (ﷺ) بانگي كړدمو كه كيږديكي بڼ بينم، هه تا نه وپوژوه نه مزاني كيږد چونه، فرمانيدا ده فري نارقه كه يان له توپه ت كړد، پاشان فرمووي: (نه فرت له نارقه له وه وي كه ده يخوا ته وه و نه وه ي ده كيږي ت و نه وه ي ده رخوا ردي خولكي ده دات، نه وه ي ده يكيږي ت و نه وه ي ده فروشي ت، نه وه ي ه ليده گري ت و نه وه ي ه ليده گرن بڼي و بڼيد ه بات، نه وه ش كه نر خوكه ي ده خوات).^۳

فرموده يه كي تر

به يه قې پړوايه تي كړدووه له سه عده وه وتي: له باره ي مه يوه چوار نايه ت هاته خواره وه پاشان هم فرموده يه ي بڼ باسكرد وتي: پياويكي نه نساري خوارديكي دروستكردو بانگي كردين، مه يمان خواره وه و سه رخشو بووين، پيش نه وه ي حرام بكرت، شانازيمان ده كړد له ناو خو ماندا، نه نساريه كان وتيان: ئيمه به پږتري، قورپه يشيه كان وتيان: ئيمه به پږتري، پياويكي نه نساري ته له زمه داركي ه لكرت داي به لووتې سه عداو كوني تي كړد له پيشدا لووتې سه عده ه ر له ت بوو. هم نايه ت هاته خواره وه ﴿إِنَّمَا الْغَنَاءُ وَالْمَيْسِرُ﴾ هه تا ده گاته ﴿فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾ موسليم پړوايه تي كړدووه^۴.

فرموده يه كي تر

ئيبنو نه بي حاتم پړوايه تي كړدووه له عه بدولاي كړي عومره وه وتي: هم نايه ته ي قورشان كه خوداي مه زن ده فرمووي ت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْغَنَاءُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْكَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُتَّقُونَ﴾ له ته وراتدا هاتووه خوداي مه زن هه قې ناردووه بڼه وه ي پړوپوچي پي لابه ريت، گاته وگه پو ده ه و ل و زوړناو سه ماو پي کوتان به زه وي داو بلوړو ده فو سه متورو عودو شيعري پي به تال بكتاوه (مه به ست به شيعر، شيعري نار ه وايه) مه ي تاله بڼ نه وگه سه ي ده يخوا ت.

^۱ احمد (۲۵/۲) فرموده يه كي لاوازه به مرفوعي هاتوه.
^۲ ابوداود (۳۶۷۴)، ابن ماجه (۳۳۸۰).
^۳ احمد (۷۱/۲) فرموده يه كي لاوازه به مرفوعي هاتوه.
^۴ البيهقي (۲۸۵/۸)، مسلم (۱۷۴۸).

خودا سویندی خواردوه به توناو دهسته لاتی خزی، هرکه سیك بیخواته وه دواى شه وهی که حه امی کردوه له پژی قیامه تدا تینوی دهکات، هرکه سیکیش وازی لی بیتیت دواى شه وهی که حه امی کردوه له ناو (حضرة القدس) دا پئی نوش دهکات. ^۱ ثم فرموده یه سه نه دهکای راستن.

فرموده یه کی تر

شافعی (په حمه تی خودای لیبت) وتی: مالک هه والی پیداین له نافیه وه له ئیبنو عومره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموده تی: (هرکه سیك له دنیا مهی خواردیته وه پاشان لی پی به شیمان نه بو بیته وه له پژی دواى دا لی بیبه ش کراوه)، بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه ^۲ وه دیسان موسلیم پیوایه تی کردوه له ئیبنو عومره وه وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموده تی: (هه مو سه رخوشکه ریگ مه یه، هه مو سه رخوشکه ریگ حه رامه، هرکه سیك مهی خواردیته و مردبیت و برده وام بو بیت ته وه ی نه کردبیت لی، له پژی دواى دا لی ناخوات) ^۳، له عه بدوپه حمانی کوپی حارسی کوپی هیشام وه وتی: له عوسمانی کوپی عه قائم بیست ده بیوت: (دووریکه ونه وه له مهی چونکه مهی دایکی گشت پیسیه کانه، پیوایک له ناو گه لانی پئش ئیوه دا خریخی خوداناسی بو دوورکه وتبووه له خه لکی و، ئافره تیکی فریوده ر حه زنی لیگرد، که نزهی خزی نارد به دوایداو پئی وت: داوات لی ده که ین که شایه تیه کمان بق بدیه ت، له گه لی چوه ژوره وه بق ماله که له هه ر ده رگایه ک چوه ژوره وه ده رگایه ک داخست، هه تا گه یشته لای ژنیکی جوان مندالیک و کوپیک مهی له لایبو، ئافره ته که وتی: سویند به خودا من بق شایه تیم بانگ نه کردی، به لکو بق شه بانگ کردی که له گه لم پایو بیت، یان شه منداله بکو بیت یان شه مه یه بخزیته وه، پیاله یه ک مهی دایه، پیواه که وتی: هی تریشم بدهری، دهستی لی هه لئه گرت هه تا له گه ل ئافره ته که پایوارد و منداله کشی کوشت. سا دووریکه ونه وه له مهی، چونکه مهی و بپوا هه رگیز له گه ل یه ک کوزابنه وه، مه گین خیرا یه کتکیان شه وهی تریانی وه ده رناوه)، به یه قی ریوایه تی کردوه ^۴ ثم فرموده یه سه نه دهکانی رسته، نه بو به کری کوپی دنیا پیوایه تی کردوه له کتیبی (ذم المسکر) دا به مه رفوعی به لام به مه وقوفی راستره والله اعلم. نیمامی شه حمه د پیوایه تی کردوه له ئیبنو عه بیاسه وه وتی: کاتیک که مهی حه رام کرا هه ندیک که س وتیان: شهی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هاوه له کانمان شه وانیه که مردوون مهی یان ده خوارد، خودای مه زن شه نایه ته ی نارد ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعَمُوا﴾ هه تا کز تایی نایه ته که. وه کاتیک قیبله

^۱ ابن ابی حاتم (۱۱۹۶/۴) فرموده یه کی مه وقوفه و سه نه سه نه دهکانی سه حیحن.

^۲ مسند الشافعی (۱۷۶۳)، البخاری (۵۵۷۵)، مسلم (۲۰۰۳).

^۳ مسلم (۲۰۰۳).

^۴ البهقی (۲۸۸/۲۸۷/۸) ثم فرموده یه سه نه دهکانی لاوازه.

گویند بایه، هه نندیک کهس وتیان: ئەی پێغه مبه‌ری خودا (ﷺ) ئەو برایانه مان که مردن، ئەوانه نوێژیان به‌ره و قودس ده‌کرد؟ خودای مه‌زن ئەم نایه‌تی ناردە خواره‌وه: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ﴾^۱ خودا ئەو به‌روایه‌ی که هه‌تانه به‌زایه‌ی نادات. وه له عه‌بدوللای کورپی مه‌سعوده‌وه که پێغه مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: کاتیک ئەم نایه‌ته هاته‌ خواره‌وه ﴿لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعَمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾^۲ بۆ ئەوانه‌ی که بوونه‌ته خاوه‌ن باوه‌رو ئاکارچاکن له‌سه‌ر ئەمه‌ی که له‌پێشدا خواره‌دووینه گوناویه‌ان نایه‌ته‌سه‌ر، نه‌گه‌ر ئیستا خۆپارێژین و به‌روایان به‌ خودا هه‌بیت و ئاکارچاک په‌چاویکه‌ن، له‌ دواوه‌ژێشدا خۆیان له‌ گوناوه‌ بیاریژین و له‌سه‌ر باوه‌ریان به‌مێزن و چاکه‌بکه‌ن، خودا چاکه‌کارانی خۆشده‌وێت. پاشان پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) پتی وتم (واته: وتی به‌ عه‌بدوللای کورپی مه‌سعود): (تۆ له‌وانه‌ی) موسلیمش هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌ به‌روایه‌تی کردوه. تیرمیزی و نه‌سانیش له‌پێگه‌ی ئەوه‌ به‌روایه‌تیان کردوه.^۳

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا يَبْلُوْكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَن أَعَدَّيْ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^(۱۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ بِحَيْثُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّرَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا لِّذُوقِ وَبَالَ أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَن عَادَ فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾^(۱۵)

قه‌ده‌غه‌کردنی کوشتنی نیچیر له‌مالی خوداو له‌ئیه‌رامدا

خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا يَبْلُوْكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ﴾^۱ ئەی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌ریان، خودا ده‌ریاره‌ی ئەو نیچیره‌ی که به‌ده‌ستان یان به‌په‌کانتان راوی ده‌که‌ن تاقتان ده‌کاته‌وه. والیه‌ی له‌ئیه‌نو عه‌ببسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا وتی: ﴿تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ﴾^۲ واته: نیچیره‌ی لاوازو بچوک، خودا عه‌بده‌کانه‌ی تاقتی ده‌کاته‌وه له‌کاتی ئیه‌رام پۆشیندا، هه‌تا نه‌گه‌ر بیان‌وێت به‌ده‌ستیه‌شیان بیانگرن، خودا قه‌ده‌غه‌ی کردوه‌ لێیان که‌ نزیکیان بکه‌ونه‌وه.^۳ موجاهید وتی: ﴿تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ﴾^۴ واته:

^۱ احمد (۲۹۵/۷) فه‌رموده‌یه‌کی باشه (جید).

^۲ القرة (۱۴۳)

^۳ مسلم (۱۹۱/۴)، تحفة الاحوذی (۴۱۹/۸)، النسائی فی الکبری (۳۳۷/۶).

^۴ الطبری (۵۸۴/۶).

نیچیری بچوک به چکه که شی به دهستان مه کوژنو ﴿وَرَمَحَكُمْ﴾ نیچیری گه وردهش به رپه کانتان مه کوژنو له ئیجرامدا^۱ موقتیلی کوپی حه یان وتی: ئەم ئایه ته له عومره ی حوده بییه دا هاته خواره وه، له وکاته دا که نازه لی کئیرو و بالنده و نیچیری بچوکیش له وسه فره یاندا ده وری دان، له هیچ کاتی کدا شتی وا بهوشیوه نه ببنراوه، خودای مه زن کوشتنی قه ده غه کردن له وکاتی ئیجرامه یاندا ﴿لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ وَالْفَيْبِ﴾^۲ هه تا بزانتیت کی به نهیننی لئی ده ترسیت. واته: خودا تعاقبتان ده کاته وه به و نیچیره ی که ده وری دا ونله و سه فره یاندا که ده یاننوانی به ده ست بیانگرن یان به رپه کانیان به نهیننی و به ئاشکرا بیانکوژن. تا گوپه رپه لیان ده ریکه ویت و کی به رفه رمانه له نهیننی و ئاشکرا دا لیان. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تر دا ده فره موویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَمْشُونَ رَبَّهُمْ بِالْفَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾^۳ ئەو که سانه ی به نهیننی له په روه رنده یان ده ترست لی خوشبوون و پاداشتی گه وره یان هه یه. لیره دا خودای مه زن ده فره موویت: ﴿فَمَنْ أَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَعَلَهُ عَدَاۗءُ ٱلْأَيْمِ﴾ هه رکه سیک له وسنوره ی که بۆی دیاریکراوه ده رپجیت به شی ئازاری به ژانه. سوودی و که سانی تریش وتویانه: واته دوا ی ئەم ئاگاداری وه هه رپه شه یه له سنور ده رپجیت و دزایه تی فره مانی خودا و شه رعه که ی بکات به شی ئازاری به ژانه. پاشان خودای مه زن ده فره موویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيِّدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ﴾ ئەی گه لی خاوه ن یاوه پان، هه تا ئیوه له ئیجرامدان، نابیت هیچ نیچیریک بکوژیت، ئەم له لایه ن خودا وه حه رام کراوه که نیچیر بکوژیت له کاتی ئیجرامدا، وه قه ده غه شی کردوو که بیده نه به کتری. هیچ نیچیریکی لی جیانا کریته وه مه گین ئەوه ی که له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له دایکی موسلمانانه وه عانیسه (ره زای خودای لیبیت) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فره موویه تی: (پینج له رینگه ده رچوو که ده کوژین له ماله وه دابیت یان له حه ره مدابیت: قه له پشه، قه له باچکه و، کۆلاره و دوویشک و مشک و سه گی هان)، له ئیبنو عومره وه وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فره موویه تی: (پینج گیانه وه ره له حه ره مدا کوشتنیان تاوان نه، قه له باچکه و کۆلاره و دوویشک و مشک و سه گی هاره) بوخاری و موسلیمش هیناویانه^۴ ئەیوب له

^۱ الطبری (۵۸۳م۱۰).

^۲ الدر المنثور (۱۸۵/۳).

^۳ الملك (۱۲).

^۴ البخاری (۳۳۴)، مسلم (۱۱۹۸).

^۵ الموطأ (۳۵۶/۱) فره مووده ی که سه حیحه.

^۶ فتح الباری (۴۲/۴) مسلم (۸۵۸/۲).

نافیه و پویایه تی کردوه له ئیبنو عومره وه هه ر به م شیویه^۱ نه یوب وتی: وتم بو نافع، ئی مار؟ وتی: مر هیچ گومانی تیدانیو ناکوکی نیه له کوشتنیدا^۲ گورگ و درنده و پلنگ خراوته پال سهگی هاره وه. چونکه نه مانه زیانیان پتره له سهگ یان سهگ بق نه مانهش به کار دیت والله اعلم. له نه بوسه عیده وه له پیغه مبهروه (ﷺ) که پرسیری لیکراوه له وانیه که نه وکه سانهی له ئی حرامدان ده کوژن؟ فه رمووی: (مارو دوویشک و له پئی لاده ره کان قه له باچکه درده کریت ناکوژیت، سهگی که زنده و کژاره و درنده ی په لاماردهن) نه بودا و بو ترمیزی و ئیبنو ماجه پویایه تیان کردوه. ترمیزی وتی: فه رموده یه کی حه سه نه^۳.

تۆله‌ی کوشتنی نیچیر نه حه ره‌مدا یان نه ئی حرامدا

خودای مه‌زن ده فه رموویت: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مِنْكُمْ مَتَمِدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ﴾ هه رکه سیک له ئیوه به نه‌نقه‌ست نیچیری که بکوژیت له ئی حرامدا، له تۆله‌ی نه وه‌دا ده بیته هاوشیویه نیچیره کوژاره که بدات. موجهید وتی: مه به‌ست به نه‌نقه‌ست لیره‌دا نه وه‌یه، که سیک نیازی کوشتنی نه و نیچیره کردوه، به لام له یادی نه‌ماوه له ئی حرامدا یه^۴ به لام نه وکه سه‌ی ده یه‌ویت به نه‌نقه‌ست نیچیر بکوژیت له یادیشیه‌تی که حه‌رامه، نه‌مه کاره‌که‌ی گه‌وره‌تره له وه‌ی که که‌فاره‌تی بدات، ئی حرامه‌که‌ی به‌تال ده‌بیته‌وه، نه‌وه قسه‌یه‌کی زۆر سه‌یره که کۆی زانیانی له‌سه‌ره ده‌لین: نه‌وه‌ی به نه‌نقه‌ست و نه‌وه‌ی به له‌یادچوونیش نیچیری که ده‌کوژیت وه‌کو به‌کن له که‌فاره‌ندان. الزه‌ری وتی: قورشان به‌لگه‌یه له‌سه‌ر کوشتنی نه‌نقه‌ست و سونه‌تیش که‌فاره‌تی داناوه بق که‌سیک له‌بیری بچیت. مانای وایه قورشان بووه‌ته به‌لگه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که ده‌بیته که‌فاره‌ت بدریت له کوشتنی نیچیردا به نه‌نقه‌ست و گونا‌ه‌بار بوونی نه‌وکه سه‌ش. وه‌ک خودای مه‌زن ده فه رموویت: ﴿لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهُ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ﴾ هه‌تا سزای نه‌وکرده‌وه‌ی خۆی بچیت، خودا له کاری رابووردو چاوده‌پوشیت هه‌رکه‌سیکیش تی هه‌لبجیته‌وه، خودا تۆله‌ی لی ده‌کاته‌وه‌ز له فه‌رموده‌دا هه‌اتوه له بریاره‌کانی پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) بریاره‌کانی هاوه‌له‌کانیشیدا که ده‌بیته که‌فاره‌تی کوشتنی نیچیری به هه‌له‌ش بدریت. وه‌ک چۆن قورشان بووه به‌لگه له‌سه‌ر که‌فاره‌تی کوشتنی نیچیری نه‌نقه‌ست. دیسان کوشتنی نیچیره‌نا‌برده‌نه،

^۱ النسائي (۱۹/۵).

^۲ فتح الباری (۴۴/۶).

^۳ أبوداود (۴۲۴/۲)، تحفة الاحوذی (۵۷۶/۳)، ابن ماجه (۱۰۳۲/۲) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۴ الطبری (۸/۱۱).

^۵ الطبری (۱۱/۱۱).

لہا ویردنیسی پاریزاوه له کاتی ئه نقهست و له بیرچوندا، ئه وکسه ی به ئه نقهست ده یکوژیت تاوانباره .
 به مه له داچوو تاوانبارنیه . وه له م ئایه ته دا ﴿فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ﴾ باته قای وه ئه و نیچیره یه که
 کوژاوه له ئاژله، ئه مه به لگه یه بق واجب بوونی که فارهت له وینه ی ئه وه ی ئه وکسه کوشتوویه تی
 له کاتی پۆشینی ئیحرامدا . ئه گه ر وینه ی مه بوو له ئاژله لی مالیدا، وه ک هاوه له کان به هاوشیوه بریاران
 له سه رداوه له ئاژله دا . ئه وان بریاران داوه له باتی وشتر مرغ (نعامه) وشترک، له باتی مانگایه کی کیوی
 مانگایه ک وه له باتی ئاسکیک بزئیک بدریت، به لام ئه گه ر ئه و نیچیره هاوشیوه ی نه بوو ، ئیبنو عه بیاس
 بریاری داوه به نرخه کی وه له ده گریت بق مه ککه (واته : له وی دهریت به خه لک)، به یه قی پریویه تی
 کردوه . پاشان خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ﴾ دووکسه له خوژان عادل ئه و
 بریاره بده ن (که چ ئاژله لیک به رامه ر نیچیره که یه)، واته : بریاره بده ن که چی باته قای ئه و نیچیره یه یان
 نرخه کی له وانیه کی هاوشیوه یان نیه ، وه ده بیته دوو پیاوی دانوه ر له موسلمانان ئه و بریاره بده ن .
 ئیبنو جه ریر پریویه تی کردوه له جه ریری جه به لیه وه وتی : من له ئیحرامدا بووم ئاسکیکم گوشت
 ئه وه م بق عومه ر باسکرد، وتی : دوو پیاو له براکانت بیته با بریاره بده ن به سه رتا، عه بدوه حمان و
 سه عدم هینا بریاری سابزینکی پهمیاندان له سه رم له بارته قایدا .^۱ ئیبنو جه ریر پریویه تی کردوه له
 تاریخه وه وتی : ئه ربه د که وت به سه ر ئاسکیکدا کوشتی له وکاته دا له ئیحرامدا بوو، چوو بۆلای عومه ر
 هه تا بریاری به سه ردا بدات، عومه ر پئی وت : توژ بریارم له گه لدا بده ، بریاری گیسکیکیاندا له سه ری،
 دارو ئای کۆکردبووه وه پاشان عومه ر وتی : ﴿يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ﴾ .^۲ پاشان خودای مه زن
 ده فهرموویت: ﴿هَذَا بَلِغُ الْكُفْبَةِ﴾ ئاژله لیک به یئیتته مالی که عبه و له وی بیکاته قوریانی، مه به ست
 ئه وه یه له ویدا سه ر بریت گۆشته کی دابه ش بگریت به سه ر هه ژارانی حه ره مدانه م کاره ش به م شتیه یه
 پای هه مووی له سه ره ﴿أَوْ كَفَّرَهُ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ یان له که فاره تی ئه و نیچیره
 خواردن بدات به هه ژاران یان به ئه ندازه ی چه ندپوژ دانین به پوژی بیت . واته : ئه وکسه ی له ئیحرامدا یه
 له جی ئه و نیچیره ئاژله لی ده ست نه که وت، یان ئه و نیچیره کوژاوه له وینه ی ده ست نه که وت، به
 ئه ندازه ی ئه و نیچیره خواردن بدات به هه ژاران یان چه ند پوژیک دانین به پوژی بیت . عه لی کوپی
 ئه بوته لحه له ئیبنو عه بیاسه وه ﴿هَذَا بَلِغُ الْكُفْبَةِ أَوْ كَفَّرَهُ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ له
 که فاره تی ئه و نیچیره دا ئاژله لیک له وینه ی به یئیتته مالی که عبه و له ویدا بیکاته قوریانی یان به ئه ندازه ی

^۱ الطبری (۲۷/۱۱).

^۲ الطبری (۲۶/۱۱).

ئەو نىچىرە خوارىن بدات بە ھەژاران يان بە ئەندازەى ئەو نىچىرە چەند پۇژۇڭ دانىن بە پۇژى بىت. ئەگەر ئەو كەسەى لە ئىحرامدايە ھەر نىچىرىكى كوشت بە پىئى ئەو نىچىرە بىر پارە دەرىت بە سەرىدا ئەگەر ئاسكىكى كوشت يان لە شىۋەى ئاسكىكى كوشت دەبىت مەپك لە مەككە سەرىبىت، ئەگەر نەبىۋو، خوارىنى شەش كەس بدات، ئەگەر نەبىۋانى سى پۇژ بە پۇژى بىت. ئەگەر گاكىۋى كوشت يان لە شىۋەى گاكىۋى كوشت دەبىت گايەك سەرىبىت ئەگەر نەبىۋانى دەبىت خوارىنى سى ھەژار بدات، ئەگەر نەبىۋانى بىست پۇژ بە پۇژى بىت. ئەگەر وشترغىكى كوشت يان كەرىكى كىۋى يان لە وشىۋەى دەبىت وشترىك سەرىبىت ئەگەر نەبىۋانى خوارىنى سى ھەژاران بدات، ئەگەر نەبىۋانى سى پۇژ بە پۇژى بىت. ئىبىنو ئىبىنو ھاتەم ئىبىنو جەرىر پىۋايە تىان كىردوۋە. ئىبىنو جەرىر ئەمەى بى زیاد كىردوۋە: خوارىنەكە مشت مشت بىت تىريان بكات. ^۱ ﴿لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ﴾ تا سزاي ئەم كىردەۋەى خۇى بچىژىت. واتە: ئەم كە فارە تەمان لە سەردانا، تا سزاي ئەو سەرىبىچەى كە كىردوۋەتى ۋەرىگىت ﴿عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ﴾ خودا لە كارى پابووردوۋ چاۋدە پۇشىت. واتە: ئەۋەى لە زەمانى نەفامىدا ئەۋكارەى كىردىت، مۇسلماننىكى چاك بىت ۋە شۇىنى شەرىى خودا تاۋان نەكات ۋە خودا چاۋپۇشى لە پابووردوۋى دەكات پاشان دەفەرموۋىت: ﴿وَمَنْ عَادَ فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ﴾ ھەر كە سىك تى ھەلچىتەۋە، خودا تۆلەى لى دەكاتەۋە. واتە: ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ خودا خاۋەن دەستەلات ۋە تۆلەسىنە. ئىبىنو جەرىر ۋتى: بە عەتام ۋت: ﴿وَمَنْ عَادَ فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ﴾ واتە چى؟ ۋتى: ئەۋەى لە ئىسلامدا بەۋكارە ھەستاۋە خودا تۆلەى لى دەكاتەۋە، لەگەل ئەۋەشدا دەبىت كە فارەت بدات، ۋتى: ۋتم ئايا لەۋگە پانەۋەيدا سزاي ئەۋ زانىنەى لى دەسىرتىت؟ ۋتى: نەخىر، ئەۋە تاۋانىكە لە نىۋان خۇى ۋ خوداى گەۋرەدا ئەۋتاۋانەى كىردوۋە، بەلام دەبىت كە فارەتەكى بدات. ^۲ ئىبىنو جەرىر پىۋايەتى كىردوۋە. سەعىدى كوپى جوبەيرو عەتاۋ كۆى زانايانى پىشىنە ۋتويانە: خودا تۆلەى لى دەكاتەۋە بەۋكە فارەتە ^۳ زانايانى پاشىنەش دەلئىن: ھەر كە سىك كاتىك لە ئىحرامدا نىچىرىكى كوشت كە فارەتى دەكەۋىتەسەر، جىاۋازى نىە لە نىۋان بەكەم ۋ دوۋەم سىيەم دا. با ھەرچەندىك دوۋبارە بىتتەۋە، بە ھەلە كوشتبىتى يان بە ئەنقەست ۋەكويەكە. ئىبىنو جەرىر لەم دەقەدا كە خوداى گەۋرە دەفەرموۋىت: ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ ۋتى: خودا خۇى دەفەرموۋىت دەستەلاتى زۆر بە ھىزە، ھىچ زۆردارىك دەستەلاتى نابە زىننىت ۋ بەرىشى لى

^۱ الطبرى (۳۱/۱۱).
^۲ الطبرى (۴۸/۱۱).
^۳ الطبرى (۵۰/۱۱).

ناگزیت له تزله سه‌دندا له‌وکه‌سانه‌ی که بیه‌ویت تزله‌ی لی بسینتی چونکه وه‌دیهینراوه‌کان خوی وه‌دیهینانوه فرمان فرمانی نه‌وه وه‌تزو ده‌ست‌لات هر می نه‌وه ﴿ذُو أَنْعَامٍ﴾ وتی: خودا خاوه‌ن تزله‌ی زقرتونده له‌وکه‌سانه‌ی لاساری ده‌کن و لی‌ی یاخی ده‌بن!

﴿أَجَلٌ لَّكُمْ صَيِّدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ، مَتَاعًا لَّكُمْ وَاللِّسْيَارُ وَحَرَمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرَمًا وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ ﴿۱۱﴾ ﴿جَمَلٌ اللَّهُ الْكُفْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ فِيمَا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدَى وَالْقَلْبَدَّ ذَلِكَ لِيَتَلَمَّوْا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ ﴿۱۷﴾ ﴿أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ ﴿۱۸﴾ ﴿مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ﴾ ﴿۱۹﴾

حه‌لاک‌کردنی راوی دهریا بؤ‌نه‌وانه‌ی له‌نیهرامدان

خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿أَجَلٌ لَّكُمْ صَيِّدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ، مَتَاعًا لَّكُمْ وَاللِّسْيَارُ﴾ پاوو خوارده‌منی دریا بؤ‌نیوه‌ه‌لال‌کراوه، نیوه‌ه‌رپیواران ده‌توانن بیانکه‌نه‌بژیوی خوتان. سه‌عیدی کوپی موسه‌یب‌و سه‌عیدی کوپی جوبه‌یوه‌که‌سانی تریش له‌م‌نایه‌ته‌دا ﴿أَجَلٌ لَّكُمْ صَيِّدُ الْبَحْرِ﴾ وتیان: واته‌نه‌وه‌ی راوده‌کریت له‌ده‌ریادا به‌تازه‌می^۱. ﴿وَطَعَامُهُ﴾ خواردنیشی که هه‌لده‌گیریت به‌سویری و وشک کراوه (واته: هر‌ه‌لاله). نیبنو‌ه‌بباس له‌رپویاه‌تینکی مه‌شهوردا وتی: (صیده) نه‌وه‌ی به‌زیندوویی له‌ده‌ریادا ده‌رده‌هینزیت ﴿وَطَعَامُهُ﴾ نه‌وش به‌مردوویی لای ده‌دات. (واته: هر‌خواردن‌ه‌لاله)، هر‌به‌م‌شپوه‌یه‌ش‌رپویاه‌ت کراوه له‌نه‌بویه‌کری سه‌دقیق و زه‌یدی کوپی سابیت و عه‌بدوللای کوپی عه‌مرو نه‌بوئه‌یویی نه‌نساری و (په‌زای خودایان لیبتت) عیکره‌مه‌و نه‌بوسه‌له‌مه‌ی کوپی عه‌دوره‌حمان و نیهرایمی نه‌خه‌عی و هه‌سه‌نی به‌سریوه‌ه‌وتیان: ﴿مَتَاعًا لَّكُمْ وَاللِّسْيَارُ﴾ واته: نیوه‌ه‌رپیواران ده‌توانن بیانکه‌نه‌بژیوی خوتان ﴿وَاللِّسْيَارُ﴾ جه‌می (سیار). عیکره‌مه‌وتی: بؤ‌نه‌وکه‌سانه‌ی له‌سه‌ر‌ده‌ریان و رپیوارن^۲ که‌سانی تریش جگه له‌مه‌ده‌لین: تازه‌که‌ی بؤ‌نه‌وکه‌سانه‌یه‌که‌راوی ده‌کن له‌سه‌رده‌ریاکه. وه‌خواردن‌ی نه‌وه‌ی که‌مردووه‌لئیان راوکراوه‌خوئی پیوه‌یه‌و وشک کراوه‌تویشوه‌بؤ‌رپیواران و نه‌وانه‌ی له‌ده‌ریاوه‌دورن. هر‌به‌م‌شپوه‌یه‌رپویاه‌ت کراوه له‌نیبنو‌ه‌بباس و مواهیدو‌سوددی و

^۱ الطبری (۵۷/۱۱).
^۲ الطبری (۵۹/۱۱).
^۳ الطبری (۷۱/۱۱).

کسانی تریشہ وہ^۱ نیامی مالیکی کوپی ٹہ نس پیوایہ تی کردوہ له جابیری کوپی عہ بدوللاوہ وتی:
 پیغمبر ری خودا (ﷺ) سوپایہ کی نارد بہرہ و کہناری دہریا، ٹہ بوعوپیویدہ ی کوپی جہ راحیان کردہ
 بہرپرسیان، کہ سی سہد کہ س بیون من یہ کیک بیوم له ناویاندا، وتی: دہرچوین ہر بہ پٹوہ بووین
 خوارنمان بہرہ و تہ او بیون دہچو، ٹہ بوعوپیویدہ فرمانی دا بہ کڑکڑنہ وہ ی خوارنی ٹہ و سوپایہ و
 ہمووی کڑکڑدہ وہ، خوارنہ کہ ہمووی خورما بو، ہموو پڑیک کہ کہ پٹی دہ داین ہتا
 تہ او بیو، یہ کی دہنگہ خورمایہ کمان بہرگہ وت، وت: دہنگہ خورمایہ ک چ پٹیو ستیہ ک دوردہ کات؟ وتی:
 کاتیک تہ او بوو ہستمان بہ نہمانی کرد. وتی: پاشان گہ یشتینہ دہریا نہ ہہنگیکمان دیت وہ ک تہ پڑلکہ
 وابو. ہموو سوپاکہ ہژدہ شہ و لپی خوار، پاشان ٹہ بوعوپیویدہ فرمانی دا بہ داچہ قاندنی دوو
 پراسوو له پراسووہ کانی پاشان فرمانی دا و شتریکیان برد بہ ژیریاندا تپہ پی و بہریان نہ کہ وت.^۲
 ٹہم فرمودہ یہ له ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ^۳ مالیک پیوایہ تی کردوہ له ٹہ بوہرہ ہرہ وہ وتی:
 پیاوٹک پرسپاری له پیغمبر ری خودا کرد (ﷺ) وتی: ٹہ ی پیغمبر ری خودا (ﷺ) ٹیمہ سواری
 کہشتی دہ بین له دہریا داو کہ میک ناو له گہ ل خومان ہلہ دہ گرین ٹہ گہر دہستونوی پی بگرین تینومان
 دہ بیت، ٹایا بہ ٹاوی دہریا دہستونوی بگرین؟ پیغمبر ری خودا (ﷺ) فرمووی: (دہریا ٹاوی پاک
 کہرہ وہ یہ و مردارہ وہ بووشی حلالہ)^۴، نیامی شافیعی و ٹہ حمہ دیش ٹہم فرمودہ بیان پیوایہ ت
 کردوہ له گہ ل چوار خاوہن فرمودہ کانی تردا، بوخاریش بہ راستی داناوہ، تیرمیزی و ٹیبنو حبیبان و
 کہسانی تریش ہر بہ راستیان داناوہ پیوایہ تراوہ له کومہ ٹیک له ہاوہ لکانہ وہ له پیغمبر ری
 خودا وہ (ﷺ) بہوشیوہ یہ^۵.

قہدغہ کردنی راوکردنی نیچیری وشکانی

خودای مہزن دہ فرمویت: ﴿وَحَرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمَّ حَرْمًا﴾ راوی وشانیش ہتا له
 ٹیحرامداین قہدغہ یہ، واتہ: له کاتی ٹیحرامدا راوکردن قہدغہ یہ ٹہ گہر کہ سیٹک له ٹیحرامد ابو بہ
 ٹہنقہ ست نیچیری کی کوشت تاوانبارہ و پٹی دہ بڑیردیت، یان بہ ہلہ کوشتی پٹی دہ بڑیردیت و نابیت
 لپی بخوات، چونکہ وہ ک مرارہ بوو وایہ بڑی، وہ بے ٹوکہ سانشہ ہر وایہ کہ له ٹیحرامدان و ٹہ وانہ ش

۱ الطبری (۷۲/۷۲/۱۱).

۲ الموطأ (۹۳/۲) فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

۳ فتح الباری (۱۵۲/۵)، مسلم (۱۵۳۵/۳).

۴ الموطأ (۲۲/۱) فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

۵ مسند الشافعی (۲۵)، أحمد (۲۲۷/۲)، أبو داود (۸۲)، الترمذی (۶۹)، ابن ماجہ (۳۸۶) ن النسائی (۵۰/۱)، ابن خزیمہ (۱۱۱)، ابن حبان (۱۱۹).

که نحرامیان نه پوښيوه. به لام نه گهر که سيک نحرامی نه پوښيوه نيچيريکی گوشت، کرديه ديارى بؤ
که سيک که نحرامی پوښيوه. نه گهر نه وکه سهی نحرامی نه پوښيوه نيازى وابو بؤ نه وکه سهی
بکوڙت له نحرامدايه، نايبت نه وکه سه لتي بخوات، له بهر فرموده که سه عبي کورى جه سام که
که ره کڅويه کی به ديارى نارد بؤ پيغه مبهري (ﷺ) که له نه بواه يان بيوه ددان بوو بؤيگي پراوه، کاتيک که به
نيوچاوانيوه شتيکی ديت فرموى: (نيمه بؤت ناگڅپينه وه له بهر نه وه نه بيت که من له نحرامدام)، نه م
فرموده يه له هر دوو سه حيحه که دا هاتووه. ^۱ به زؤر وته هاتووه، وتيان: مه به ست نهويه، پيغه مبهري
(ﷺ) وايزانى نه مه به تاييه تي له بهر نه و پاوى کردووه، بؤيه وه رى نه گرت، به لام نه گهر نيازى
نه بوويت دروسته بؤى لتي بخوات به پيى فرموده که نه بوچه تاده که که ره کڅويه کی پاوکرد له وکاته دا
له نحرامدا نه بوو قده غه نه کرا هاوه له کاني پيغه مبهري (ﷺ) له نحرامدا بوون، پراوه ستان له خواردنى
پاشان پرسيان له پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرموى: (تيا که سيک له ناو نيوه دا هيماى کرد بؤى يان
هاوکارى کرد له کوشتنيدا؟) وتيان: نه خير، فرموى: (بيخون)، پيغه مبهري خوداش (ﷺ) لتي
خوارد، نه و به سه رها ته ديسانله هر دوو سه حيحه که دا هاتووه به زؤر وته. ^۲ (نيينو که سير نه م
تايه تانهى هيئاوه (۹۶-۹۷-۹۸-۹۹) زؤرينه ي تايه تي يه که مى ته فسپر کردووه هه تا نيتره، به لام وادياره
ته فسپرى تايه ته کاني ترى له برچوووه، هر بؤيه نه م پياوه ده لئيت: به باشم زانى نه م که م وکورتيه
ته واويکه م به هيئانى ته فسپرى ته به رى به کورتى و به ده ستکاريه وه به يارمه تي خوداى مهن).

﴿وَأَتُوا اللَّهَ الدِّيْنَ اِلَيْهِ تُحْمَرُونَ﴾ له و خودايه ترستان هه بيت که له لاي نه و کڅوده کرينه وه.
خوداى گوره ده فرموويت: نهى خه لکينه له خودا بترسن و خوتان بپريزن به گوڙپايه لي کردنى
فرمانه کاني که دهيدات به سه رتاندا له فرهزه کاني، وه له وشتانهى که قده غه ي کردووه له م تايه تانه دا
که نارديوو بؤ پيغه مبهريه که ي (ﷺ) له قده غه کردنى مهى و قومارو سه رپيى نازهل له سه ر به کانه و
گروه به تيرکردن و کوشتنى نازهل لى کيوى له وکاته ي که له نحرامدان. بيگومان که وا بؤڙيک
ده گه رينه وه بؤلاى خودا، له سه ر نه و تاوانه تان توله تان لى ده سينييت. پاداشتى چاکه و گوڙپايه ليتان
ده داته وه. پاشان خوداى مهن ده فرموويت: ﴿جَعَلَ اللَّهُ الْكُفْرَ الْاَبْيَتَ الْاَحْرَامَ قِيَمًا لِّلنَّاسِ﴾ خودا
بيت الحرامى کردووه ته هوى بيگهيئانى کارى خه لک. نه وانه ي که ناتوانن کاره کاني خويان به جى بينن و
خواهن ده سته لاتيک بيت پى له سه مکاران بگريت که ده سترديڙى نه که نه سه ر لاوانو بسى
ده سته لاته کان و خراپه کان له چاکه کان و سه مکار له سه مليکراو جيا بکاته وه ﴿وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدَى

^۱ فتح البارى (۲۵۳۷/۱۸۲۵)، مسلم (۸۰/۲).

^۲ فتح البارى (۵۲۸/۹)، مسلم (۸۵۲/۲).

وَأَلْقَيْدُ ﴿ هه روه ما مانگه حرامه کان و قوربانیه دیاری نه کراوه کان و قوربانیه دیاری کراوه کانی کردووه ته هوی پیکیکنانی کاری خه لکی، تاوه کو به م شیویه به به ره له یه کتری و ریگرن. نه گه شتیکی تریان دست نه که وت، وه کردوویه تی به نیشانه یه ک بق ناینه که یان و به پیکردنی کاره کانیان وه خودای گه وره مالی که عبه و مانگه حرامه کان و قوربانیه دیاری نه کراوه کان و قوربانیه دیاری کراوه کانی کردووه ته هوی پاوه ستانی کاروباری دین و دنیای نه که سانه ی که پز له م شعائیرانه ده گرن له عه ره به کان. باش بزائن که عبه ی پیروز هه مووی حه ره مه. خودا ناوی هیناوه به (حرام) له بهر قه ده غه کردنی پاوی نیچیرو برینی دارورده خت و شتی تر وه ک چون که عبه و مانگه حرامه کان و قوربانیه دیاری نه کراوه کان و قوربانیه دیاری کراوه کانی کردووه ته مایه ی مانه وه و جیبه چی کردنی کاری عه ره به کان له کاتی نه فامیدا، وه نیستاش له نیسلامدا بووه به هیمو شوینی حه ج و قوربانی و قیبه بق نویز که ران ﴿ذَلِكَ لِيَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نه مه بق نه وه یه تا بزائن هه رچی له ناو ناسمانه کان و زه میندان، خودا ده یزانیته و ناگاداری خودا هه موو شتیکه. هیچی لی ون نابیت و ناگادی له هه موو کاروبارو کرداریکتانه و هه ژماری کردووه بژان هه تا چاکه کارتان پاداشت بداته وه له سه ر چاکه کانی و خراپه کانیستان سزابدات له سه ر کاره خراپه کانی ﴿اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ ده بیته نه وه ش بزائن که خودا له سزاداندا توندوتیزه وه هه ر خوداشه که له گوناختان ده بوریت دلوفانه. واته: بزائن که په روه ردگارتان هه رچی له ناسمان زه میندایه ده یزانیته و هیچی لی ون نابیت له کاره نه پینی و ناشکراکانتان و توله ی نژد توندوتیزه بق نه که سانه ی لاسارن و لی یاخین. وه نژد لیپورده شه له گوناھی نه که سانه ی که په شیمان ده بنه وه و ته وه ده که ن و گوپزایه لی فرمانه کانی ده بن، وه دلوفانه به رامبه ر نه و گوناختان که له پیشدا کردوویانه دوی په شیمان بوونه وه و ته وه کردنیان له وتاوانه ﴿عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا أَلْبَلَعُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَبْذُرُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ﴾ نه وه ی له سه ر پیغه مبه ره ته نیا راگه یاندنی فرمانی خودایه، خودا بقخوی له وشتانه ی که نیته ناشکرای ده که ن، له وشتانه ش که ده یشارنه وه ناگاداره. نه مه خوی هه ره شه یه کی تونده له لاین خودا وه له عه بده کانی که ده فرمانیته راگه یاندن نه بیته هیج شتی که له سه ر پیغه مبه ره که مان نیه که نار دوومانه بژان، واته: نیسی نه وه که یاندنی نه وه یه مایه یه، پاشان پاداشتی چاکه و توله سه ندن له سه ر تاوان له سه ر نیتمه یه. نه وه ی گوپزایه له وه یه مایه که ی نیتمه و ره ده گزیت و نه وه ش که پشتگویی ده خات و وه ری ناگزیت لای نیتمه شاراونه یه، بویه هه رکه سیک کاری چاک بکات به ناشکراو به زمانیش دانی پیدا بنیت له نیته نیتمه پی ده زانین وه هه رچیش بشارنه وه له دلقتاندا له بی دینی و دینداری و له بهوای ته واو یان گومان و دووویسی، خودا هیچی لی په نهان نابیت هه رچی له ناسمانه کان و له

زه میندایه هر هی نه وه، پاداشت و توله سندن به ده ست خویه تی. هر نه و شایه نی نه وه به که گوپراهی بگریت و سه ریچی له فرمانه کانی نه گریت و گشت که سیک لئی بترسیت.

﴿قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْتِؤِ الْأَلْبَسِ لَمَلَكُم

تُعْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِنْ سَأَلُوا عَنْهَا جِئْ بِزَلِّ

الْقُرْءَانِ بُدِّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾ قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا

كفیریت ﴿١٠٢﴾

خودای مه زن ده فرموویت به پیغه مبه ره که ی (ﷺ): ﴿قُلْ﴾ نه ی موحه مه مه بلی: ﴿لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ﴾ پاک و پیس و ه کویه ک نین با زوری پیسیه که ش بۆت سه رسوپهینه ربیبت. واته: نه ی مه ردوم که می حه لالی به سود زورچاکتره له وه ی حه رامیکی زیانبه خش. وه ک له م فرمووده دا هاتوو: نه وه ی که مه و پئویستی دهرده کات چاکتره له وه ی که زوره و سه رقالت ده کات، ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْتِؤِ الْأَلْبَسِ لَمَلَكُم تُعْلِحُونَ﴾ که واته نه ی دل و شیاران هر له خودا بترسن به لکو بزگارین. واته: نه ی خاوه ن بیروموشه راست و ریکه کان، دوربکه ونه وه له حه رام و وازی لی بینن پازی بین به حه لال به ستانه، هه تا له دونیاو قیامه تدا بزگارین.

زه می پرسیار کردن به بی سود

خودای مه زن ده فرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ﴾ نه ی گلی خاوه ن باوه پان له وشتانه پرسیارمه که ن که بۆتان پوون بکه نه وه پیتی تووشی دلگرانی ده بن. نه مه خوی دهردانیکه له لایه ن خوداوه بق عه بده خاوه ن باوه ره کانی، که پتیا پینادات پرسیار له وشتانه بکه نکه لیکولینه وه و گه پان به دوا ی نه و پرسیارانه دا هیچ سودیکی نیه. له وانیه کاتیک نه وشتانه یان بق دهرکوت پیمان ناخوش بیبت و حه زنه که ن گویمان لیببت. بوخاری پویایه تی کردوه له نه نه سی کوپی مالیکه وه تی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) و تاریکیدا هه رگیز گویم له وتاری وانه بووه، فرمووی تییدا: نه گه ر نه وه ی من ده یزانن من ده یزانم که م پیده که نین و زور ده گریان، وتی: هاوه له کانی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پوی خویان داپوشی که وتنه ن بیرو تاسه کردنه وه، پاویک وتی: باوکی من کییه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی: (فلانه که سه) نه م نایه ته هاته خواره وه که ده فرموویت

﴿لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ﴾^۱ له باسیکی تردا بوخاری ئەم فەرمووده یه ی پویایه کردوه. موسلیم و ئەحمەد و تیرمیزی و نەسائیش پویایه تیان کردوه.^۲ ئیبنو جەریر پویایه تی کردوه له قەتاده وه له م نایه ته دا ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّ لَكُمْ سَأَلَكُمْ﴾ وتی: که سیک بۆیکێ پراینه وه که مالیکی کوپی ئەنەس بۆیکێ پراوه ته وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) پرسیریان لی کرد، هەتا ئەو نەندە پرسیریان لی کرد، پۆزیک هاته لایان و که و ته سه ر مینه رو فەرمووی: ئە پۆ پرسیارم له هیچ شتیک لی ناکن مەگین بۆتان پوون دە که مه وه، هاوه له کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ترسان له وه ی کاریک ی هه بیته که هاتوو، منیش که لام نە دە کردوه وه به لای راست و به لای چه پدا مەگین دە مبینی هه مووی به کراسه که ی سه ری دابۆ شیبوو ده گریان پیاویک هه ستا که هه ر پیتی دادگرت به ناویک جگه له ناوی باوی خۆی بانگ ده کرا، وتی: ئە ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) باوکم کێیه؟ فەرمووی: (باوک ی تو حوزافه یه) وتی: پاشان عومەر هه ستای وتی: پازین خودا په روو ده گارمانه و به ئیسلام نایمانه و موحه ممد پیغه مبه ره و په ناده گرم به خودا له شه پی فیتنه کان. وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فەرمووی: (هه رگیز وه ک ئەم پۆزه م نە دیوه له خپرو له شه پدا، وێنه ی به هه شت و جه هه ننه مم و بۆ کرا هه تا هه ردووکیانم بین ی له دوی ئەو دیواره وه)^۳، بوخاری و موسلیم پویاتیان کردوه له پێگه ی سه عیده وه.^۴ دیسان بوخاری پویایه تی کردوه له ئیبنو عه بیاسه وه (په زای خودای لی بیته) وتی: کو مه لیک له خه لکی هه بوون بۆ کالته پی کردت پرسیریان له پیغه مبه ری خودا ده کرد، پیاویک ده یوت: باوکم کێیه؟ پیاویک و شتره که ی گوم بوویوو ده یوت: و شتره که م له کو ییه؟ خودای مه زن ئەم نایه ته ی له سه ریان ناره ده خواره وه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّ لَكُمْ سَأَلَكُمْ﴾ هه تا کۆتای ی نایه ته که^۵. نه نیا بوخاری خۆی ئەم فەرمووده یه ی پویایه تی کردوه. ئیعامی ئەحمەد پویایه تی کردوه له عه لی یه وه (په زای خودای لی بیته) وتی: کاتیک ئەم نایه ته هاته خواره وه ﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا﴾^۶ خودا چه جی مالی که عبه ی داناوه له سه ر خه لکی بۆ هه رکه سیک که توانای پۆیشتنی هه بیته بیوات بۆی. وتیان ئە ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نایا له هه موو سالتیکدا؟ پیغه مبه ر (ﷺ) بی ده نگ

^۱ فتح الباری (۱۳۰/۸).

^۲ فتح الباری (۳۲۶/۱۱)، مسلم (۱۸۳۲/۴)، احمد (۱۸۰/۳)، تحفة الاحوذی (۴۲۱/۸)، تحفة الاشراف (۴۱۳/۱).

^۳ الطبری (۱۰۰/۱۱).

^۴ فتح الباری (۴۷/۱۳)، مسلم (۱۸۳۴/۴).

^۵ فتح الباری (۱۳۰/۸).

^۶ ال عمران (۹۷).

بوو، وتی: پاشان وتیان: نایا له هه موو سالتیکدا؟ دیسان بی دنگ بوو، وتی: پاشان وتیان: نایا له هه موو سالتیکدا؟ فرمووی: نه خیر، نه گهر بموتایه به لی واجب ده بوو، نه گهر واجبیش بووایه نه تانده توانی. خودای گه وره هم نایه ته ی ناردده خواروهه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْتَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِن تُبَدَّلَ لَكُمْ سُوؤُكُمْ﴾ ئیبنو ماجه و ترمیزی هر به م شیوه یه ریوایه تیان کردوه. ^۱ له نایه ته که وه دهرده که ویت پرسیارکردن له نه وشتانه ی کاتیک نه وکه سه پرسیاره که ی زانی پی پی ناخوش بوو، باشتروایه نه و پرسیاره نه کات و وازی لی بینیت. پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَإِن تَسْتَلُوا عَنْهَا جِئْنَا بِهٖ سَوَءٌ أَوْ لَكُمْ سُوؤُكُمْ﴾ نه گهر پرسیاره که تان هه لگرن بو نه وکاته ی که قورئان دیته خواروهه وه لاهه که تان دهریته وه. واته: نه گهر پرسیر له م شتانه بکن که په وانه کراوه بۆتان، کاتیک که قورئان هاته خواروهه بو پیغه مبری خودا (ﷺ) بۆتان پوون ده کاته وه، نه وه لای خودا زور ناسانه. پاشان ده فرموویت: ﴿عَفَا اللَّهُ عَنْهَا﴾ خودا له و پرسیاره نابه جییانه ی ئیوه چاپوشی کردوه که له پیشدا کردوتانه ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾ خودا له گوناوه دهریته و له سه رخویه. مه به ست لی ردها نه وه یه: پرسیار له وشتانه مه کن که له پیشدا کردوتانه خودا چاپوشی لی کردوون. له وانه به هزی نه و پرسیارکردنه وه نه وشته یان له سه ر توندو گران بکریت. له فرمووده ی پیغه مبردا (ﷺ) هاتوه: (گه وره ترین تاوانی موسلمان نه وه یه که پرسیار له شتیک بکات حه رام نه بیت له پرسیارکردنه که ی نه و حه رام بکریت) ^۲ وه له فرمووده یه کی تری سه حیچدا هاتوه له پیغه مبری خوداوه (ﷺ) که فرموویته ی: (لیم گه پین له وه ی وازم لیئیناوه بۆتان چونکه نه وانه ی پیش ئیوه له بهر پرسیرکردنی زوریان و ناگورکیان له سه ر پیغه مبره کانیان له تاوچوون) ^۳ وه له فرمووده یه کی تری سه حیچدا هاتوه: (بیگومان خودای مه زن فره زه کانی داناوه له دهستی خوۆتان دهری مه کن، چه ند سنوریکی داناوه مه بیه زینن، چه ند نایه تیکی قه ده غه کردوه سنوره کانی مه شکینن، له چه ند شتیکیش بی دنگ بووه له بیری نه چووه به زهی پیتان هاتوه ته وه له باره یه وه پرسیاره که ن) ^۴ پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكَ ثُمَّ ءَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ﴾ که سانتیک له پیش ئیوه دا نه م جوړه پرسیارانه یان کردو هر له بهر نه و پرسیارانه، له پیگه ی خودا لایاندا. واته: چه ند که سیک له پیش

^۱ احمد (۱۱۳/۱)، الترمذی (۳۰۵۵)، ابن ماجه (۲۸۸۴) به مشیوه سه نه ده کانی غه ربیه.

^۲ البخاری (۷۲۸۹)، مسلم (۲۳۵۸).

^۳ مسلم (۱۸۳۱/۴).

^۴ البیهقی (۱۲/۱۰)، الدار قطن (۲۹۸/۴) فرمووده یه کی سه حیچه.

نیوده‌ده نم پرسسیاره ناره‌وانه‌یان کردو و لامیان دریاوه، که چی به‌ویان پی نه‌کردو سودیان لی وهرنه‌گرت، چونکه نه‌وانه نه‌و پرسسیارانه‌یان بی‌شاره‌زابون نه‌بوو به‌لکو به‌شیوه‌ی گالته‌و لاساری و بی‌دینی ده‌یانکرد.

﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بُحَيْرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿۱۳﴾﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَسَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَٰئِكَ

كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿۱۴﴾﴾

ته‌فسیری نه‌و ناره‌لانه‌ی ناویان هاتووه

خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بُحَيْرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾ خودا سه‌باره‌ت به (به‌حیره) و (سانییبه) و (وه‌صیله) و (حام) هیچ به‌پاریکی نه‌داوه. بوخاری پیوایه‌تی کردووه له سه‌عیدی کورپی موسه‌بیبه‌وه وتی: (به‌حیره) نه‌و وشتره‌بوو که شیره‌کی قه‌ده‌قه‌غه‌کرا بی‌سته‌مکاران، هیچ که‌سیک شیره‌کی نه‌ده‌دوشی. (سانییبه) نه‌و وشتره‌بوو که ده‌یانته‌شته‌وه بی‌خوداکانیان هیچ شتیکی لی بارنه‌ده‌کرا. نه‌بوهوره‌یره وتی: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (عه‌مری کورپی عامیر خوزاعیم دیت له‌تاو ناگردا ریخۆله‌ی خۆی راده‌کیشا به‌که‌م که‌س بوو (سانییبه‌ی) داهینا). (وه‌صیله) وشتریک بوو به‌که‌م و دووه‌م سکی میننه‌بووایه، ده‌یانته‌شته‌وه بی‌کاریه‌ده‌سته سته‌مکاره‌کانیان نه‌گه‌ر به‌که‌م سکو دووه‌م سکی به‌دوای یه‌کدا میننه‌بووایه و نیرینه له‌نیوانیان نه‌هاتایه. (الحام) وشتریک بوو له‌پشتی نه‌و ژماره دیاریکراوه (ده‌سک) په‌یدابوایه، که‌سکه‌کانی ته‌واوده‌کرد وازیان لی ده‌هینا بی‌خاوه‌ن ده‌سته‌لته سته‌مکاره‌کانو ده‌یانبه‌خشی له‌بارلینانو هیچ شتیکیان لی بارنه‌ده‌کرد ناویان لیتابوو حامی (الحامی) ۱ موسلیم و نه‌سانیش پیوایه‌تیا‌ن کردووه. ۲ نیامی نه‌حمه‌د پیوایه‌تیا‌ن کردووه له‌عه‌بدوللای کورپی مه‌سعوده‌وه له‌پیغه‌مبه‌روه (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (یه‌که‌م که‌سیک که (سانییبه‌ی) هیشته‌وه و به‌تکانی په‌رست نه‌بوخوزاعه‌ عه‌مری کورپی عامیر بوو، وه‌ من بینیم له‌تاو ناگردا ریخۆله‌ی خۆی راده‌کیشا) ۳، ته‌نیا نیامی نه‌حمه‌د نه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی پیوایه‌ت کردووه به‌م شیوه‌یه. نه‌م عه‌مره کورپی لوحه‌ی کورپی قه‌مه‌عه‌یه یه‌کیک بوو له‌سه‌رکرده‌کانی خوزاعه‌که‌ پشتیان له‌که‌عه‌ی پیروز کرد دوای جورهم وه‌ یه‌که‌م که‌سیک بوو که‌ ناینی ئیبراهیمی خه‌لیلی گورپی و بتی هینا بی‌حیجاز، بانگی بت په‌رستانی کرد که‌ نه‌ویتانه‌ به‌پرستن و خۆیانی بی‌نزیک بخه‌نه‌وه و نه‌مه‌ به‌رنامه‌ی چه‌رخه‌ی نه‌فامیه‌ی بی‌

۱ فتح الباری (۱۳۳/۸).

۲ مسلم (۲/۴/۲۱۹۲)، النسائي في الكبرى (۶/۳۳۸).

۳ احمد (۱/۴۴۶/۱) سه‌نه‌دکانی لاوازه به‌لام فه‌رمووده‌ی تر پشتگیری لی ده‌کات.

دانه زراندن له و نازده لانه داو له شتی تریشدا. وهك خودای گوره له سوره‌تی (الانعام) دا باسی کردوه
 له م نایه‌ته‌دا ﴿وَجَمَلُوا لِيَوْمًا ذَرَأَ مِنْ الْحَمْرِثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا﴾^۱ له (به‌روبوومی نه‌و)
 کینگه و نازده لانه‌ی که خودا به‌دینیناوه به‌شینکیان بۆ خودا دانا. هه‌تا کۆتایی نایه‌ته‌کان له و باره‌یه‌وه.
 له باره‌ی به‌حیره‌وه، عه‌لی کوپی نه‌بوته‌لحه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه (ره‌زای خودای لئیبت): نه‌و وشتره‌بوو
 که پینج سکی بگردایه، چاره‌پوانیان ده‌کرد نه‌گه‌ر نئیربووایه سه‌ریان ده‌بپی، پیاوان لئیا ده‌خوارد
 به‌لام ژنان لئیان نه‌ده‌خوارد، خۆنه‌گه‌ر مئینه‌بووایه گوئیه‌کانیان ده‌بپی و ده‌یانوت: نه‌مه به‌حیره‌یه^۲
 سویدی و کهسانی تریش هه‌ر وایان وتوه.^۳ له باره‌ی سانییه‌وه موجهاید وتی: نه‌وه له مه‌ردایه، وهك
 نه‌وه‌ی باسکراوه له به‌حیره‌دا ته‌نیا جیاوازه‌که‌ی نه‌وه‌یه که نه‌و مه‌رپه ده‌بووایه شه‌ش سکی بگردایه،
 نه‌گه‌ر حه‌وته‌می نئیربووایه یان دوونئیربووایه سه‌ریان ده‌بپی، پیاوه‌کانیان لئیا ده‌خوارد به‌لام
 ژنانه‌کانیان لئیان نه‌ده‌خوارد.^۴ موحه‌مه‌دی کوپی ئیسحاق وتی: سانییه نه‌و وشتره‌بوو که مئینه‌ی
 بووه نئیرینه‌ی له‌نیواندا نه‌بووه هئیشتووایه‌ته‌وه، (سُبیت) که‌س سواری نه‌بووه و تسوکی
 لینه‌کراوه‌ته‌وه و شیره‌که‌شی نه‌دۆشراوه مه‌گین بۆ میوان. نه‌بو ره‌وق وتی: نه‌گه‌ر پیاویک ده‌ریجووایه و
 پیوستیه‌که‌ی ته‌واو بووایه (مه‌رامه‌که‌ی به‌جی بهاتایه) له ماله‌که‌ی وشتریکی ده‌هئیشته‌وه یان هه
 رشتیکی تری داده‌نا بۆ خاوه‌ن ده‌سته‌لاته‌کان، سویدی وتی: نه‌گه‌ر پیاویک له‌وانه مه‌رامه‌که‌ی به‌جی
 بهاتایه یان له نه‌خۆشیه‌ک چاک بووایه‌ته‌وه یان ماله‌که‌ی نۆر بووایه هه‌ندیک له ماله‌که‌ی ده‌هئیشته‌وه بۆ
 بته‌کان. هه‌رکه‌سیک ده‌ستی بۆ بگردایه به‌سزایه‌ک سزایان ده‌دا له دونیادا. له باره‌ی وه‌صیله‌وه عه‌لی
 کوپی نه‌وته‌لحه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه: بریتی بوو له و مه‌رپه‌ی که حه‌وت سکی بگردایه، له حه‌وته‌مدا
 چاره‌پوانیان ده‌کرد نه‌گه‌ر نئیربووایه یان مئیه‌که به‌مردایه هه‌ر پیاو هاویه‌ش ده‌بوو ژن هاویه‌ش نه‌بوو
 تییدا. نه‌گه‌ر مئینه‌بووایه ده‌یانه‌ئیشته‌وه، خۆنه‌گه‌ر نئیرو مئیه‌که به‌یه‌ک سک بووایه هه‌ردووکیان
 ده‌هئیشته‌وه و ده‌یانوت: خوشکه‌که‌ی گه‌یاندویه‌تی حه‌رامی کردوه لئیمان، ئیبنو نه‌بی حاتم پیاویه‌تی
 کردوه.^۵ عه‌بدوره‌زاق وتی: موعه‌مه‌ر هه‌والی پئیداین له زهریه له سه‌عیدی کوپی موسه‌بیه‌وه (ولا
 واصله) وتی: وه‌صیله له وشتردا نه‌وه‌بوو که یه‌که‌م سک و دووه‌م سکی مئینه‌بووایه نئیرینه له‌نیوانیان

^۱ الانعام (۱۳۶).

^۲ الطبری (۱۲۹/۱۱).

^۳ الطبری (۱۳۰/۱۱).

^۴ الطبری (۱۲۸/۱۱).

^۵ ابن‌ابی‌حاتم (۱۲۲۲/۴).

نه هاتايه گوتيان ده بپري و دايان دهنه بق بته كانيان^۱ هر بهم شيوهيه پريوايهت كراوه له نيمامي ماليكي كورپي نه نه سه وه (په رحمتي خوداي لبييت) موحه ممدى كورپي نيسحاق وتي: وه صيله له مه پدا نه گهر ده به چكهي ميئيني ببووايه به پينج سك، دوويه چكه دوويه چكه له يهك سكدا پيتيان دوت وه صيله و وازي لي ده هينرا، دواي نه وه هر چي تري ببووايه نيرينه يان ميينه ددرا به پياوان ژنان لتي بييهش ده بوون، نه گهر بمردايه پياوو ژن هاويهش بوون تييد. به لام حامى، عوفى له نيينو عه بباسه وه وتي: نه گهر پياويك وشتره نيره كه ي ده به چكه له پشتي ببووايه دوترا: (حامه) وازي لي بيخن^۲ نه بوره ووقه تادهش هر و ايان وتوه. عه لي كورپي نه وت له له نيينو عه بباسه وه: وشتركي نيرينه نه گهر به چكه كه ي به چكه يكي ببووايه ده يانوت: نه مه پشتي پاراستوه، هيچ شتكيان لي بارنه ده كردو تروكيشيان لي نه ده كرده وه، پاوه نيشيان لي قده غه نه ده كرد تييدا بله وه پيت له هموو حه وزيك ناوي ده خوارده وه، با نه وه حه وزهش هي خاوه نه كه ي نه بووايه^۳ له م فرموده يه دا نيينو نه بي حاتم پريوايه تي كرده وه له پزگهي نه بوئيسحاق سه بي عيه وه له نه بو نه حه وصى جوشميه وه له باوكيه وه له ماليكي كورپي نه زله وه وتي: هاتمه لاي پتغه مبر (ﷺ) به جل و به رگيكي پزيوو شپه وه، فه رموي پيم: (نايا سامانت هه يه؟) وتم: به لي، فه رموي: (له چ جوره سامانتيك) وتي: وتم له هموو جوره سامانتيك، له وشتره مه پو ولاخي سوازي و كزيه. فه رموي: (كاتيك خودا ساماني پيداييت با پتته وه دياريتت) پاشان فه رموي: (وشتره كه ت به چكه ده كات گوتيان ته واون؟) وتي: وتم به لي، نايا وشتر هر به وشيوهيه نابيت؟ فه رموي: (له وان يه تز موس هه لبرگيت و گوتى هه نديكيان بپري و بلتت: نه مه به حيره يه، وه گوتى هه نديكي تريان له ت بكه يت و بلتت نه مه قده غه كراوه؟) وتم: به لي، فه رموي: (شتي وامه كه، بيگومان هر سامانتيك خودا پتي داوي بق تو حه لاله)، پاشان فه رموي: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَارٍ﴾ به حيره، نه و ناژه له يه كه گوتى ده پريت، نه و پياوه نه ژنه كه ي نه كه چه كاني و نه خانه واده ي سود له خوري و تووك و شپرو مووه كه ي وه ناگريت. خو نه گهر مرداره وه ببووايه هموو هاويه شن تييدا^۴ به لام سائيبه، نه و وشترانه بوو كه ده يان نه يلايه وه بق خودا كانيان ده چوون بولايان و بويان داده نان. وه صيلهش نه و مه پبه ه كه شش سكي ده كردو نه گهر سكي حه وتي بگردايه گوتى ده بپراو شاخيان ده بپره وه و پيتيان دوت: كه يشتوه (وصلت) سه ريان

۱ عبدالرزاق (۱۹۶/۱).

۲ الطبري (۱۲۹/۱۱).

۳ ابن ابي حاتم (۱۲۲۵/۴).

۴ ابن ابي حاتم (۱۲۲۰/۴) سه نه ده كاني به ميزه.

نده بپی، لئی نده دراو بجوایه ته سر هر هر حه و زک ریگری لینه کراوه. هر به مشیوه یه ته فسیری
 نه مانه کراوه له م فرموده یه دا، نیما می نه حمه دیش نه م فرموده یه یه ریویات کردوه له سوفیانی
 کوپی عویینه وه له نه بوزه عراوه عه مری کوپی عه مره وه له مامیه وه (عمه) نه بوئه حوه سی کوپی
 مالیکی کوپی نه زله وه له باوکیه وه به م شیوه یه. به لام نه م ته فسیره ی تیدانیه والله اعلم، پاشان

خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ به لام
 خودانه ناسه کان (که زقریه یان بی ناوه زن) درو بق خودا هه لده به ستن. واته: خودا نه م شتانه ی
 دانه ناوه، نزیک بوونه وه شی نیه له لای، به لام موشریکه کان خویان نه و درو یه یان هه لیه سستوه،
 کردویانه به به نامه ی خویان نه و نازه لانه یان به وجوره لی کردوه به خه یالی خویان پی پی نزیک
 ده بنه وه، نه کاره یان مه رمی نه هینانه دی، به لکو بووه هوی به ده ختی و چاره په شییان ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
 تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا﴾ نه گه ر پییان بوتزیت که:
 ورن به ره ولای نه وه ی خودا نادوویه ته خوارو بین به ره ولای پیغه مبه ر، ده لئین: نیمه هر نه و ناینه مان
 به سه که بابو باپیره کانسان له سه ری بوون. واته: نه گه ر بانگ بکرانیه بولای ناینی خوداو
 به نامه که ی و نه وه ی له سه ری دایناون و واز له وشتانه ش بینن که حه رمی کردوو، ده یانوت: ته نیا ریگی
 بابو باپیرانمان به سه شوینی بکه وین. خودای گه وره ده فرموویت: ﴿أُولَئِكَ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا
 وَلَا يَهْتَدُونَ﴾ که بابو باپیرانیشیان هیچ شتیکیان نه ده زانی و ریگی پاستیان به دی نه کرد. واته: له
 هق تینه ده گه یشتن و نه شیان ده زانی و ریگی پاستیان نه ده دوزیوه، که وایه چون شوینیان ده که ون،
 که سیک له وانه نه فام گومرترنه بیته شوینیان ناکه ویت.

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا أَمْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرَجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا

كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥٠﴾

فرماندان به چاکسازی له خودا هه تا گومرپیان زیان نه گه یه نن

خودای مه زن ده فرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا أَمْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرَجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ نه ی گه لی خاوه ن باوه ران هوشتان به خوتانه وه بیته
 نه گه ر نئیه به راستی له گه ل خودابن و شاره زابن، له ری لاده ر زیاننان پی ناگه یه نن، هه موولایه کیشتان
 دینه وه به ر قاپی خودا، نه وسا ناگادارتان ده کات که نا کارتان چون بووه. خودای گه وره فرمان ده کات

احمد (۱۳۶/۴) تیرمیزی ده لیت: فرموده یه کی حه سنی سه حیه.

به عهده خاوهن باوه پره کانی که چاکسانی له خویاندا بکن، هه ولی چاکه بدهن به پنی دهسته لاتو توای خویان، ناگاداریان دهکات که هه رکه سیک کاروباری خوی پیک بضات خراپه ی خراپه کاران له خالی زانی پی ناگه یه نیت. با نه وکسه خراپه دورییت یان نزیک بیت لئی، نیامی نه حمده ریوایه تی کردوو له قیسه وه وتی: نه بو به کری سدیق (پره زای خودای لیبتیت) هه ستاو سوپاس و ستایشی خودای گهره ی کرد، پاشان وتی: نهی خه لکینه نیوه نه م نایه ته ده خویننه وه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا أَهْتَدَيْتُمْ﴾ به لام نیوه دایده نین له شوینیکدا که جیی خوی نیه، واته: وه کو خوی چونه وه ها مانا که ی ناکن (من بیستم له پیغه مبهری خودا ﷺ) ده یفه رموو: (بیگومان کاتیک که خه لکی خراپه یان بینی وه یانده گروپی زور نزیکه خودای مه زن سزایان به سه ردا دابارینیت)) وتی: گویم لی بوو نه بو به کر ده بیوت: نهی خه لکینه نه کن درو بکن، بیگومان درو کردن دووره له باوه پره وه.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا شَهَدَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ أَوْ ءَاخِرَانِ مِّنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنتُمْ صَرِيحٌ فِي الْأَرْضِ فَاصْبِرْ لَهُمْ صَبِيئَةَ الْمَوْتِ تَحْسَبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرَبْتُمْ لَا نَشْهَرِي بِهِ شَمًا وَلَا وَكْرًا كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَدَةَ اللَّهِ إِنَّآ إِذَا لَمِنَ الْأَشْيَيْنِ ﴿١٧٦﴾ فَإِن عُرِضَ عَلَيْنِمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَءَاخِرَانِ يُقْرَأْنَ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلَئِينَ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَدْنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَدْتَهُمَا وَمَا ءَعَدْتِنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٧٧﴾ ذَلِكَ ءَدْفٌ أَن يَأْتُوا بِالشَّهَدَةِ عَلَىٰ وَجْهٍ ءَاوِيحًا فَيَأْتُوا أَن تُرَدَّ ءَأْمِنٌ بَعْدَ ءَأْمِنِهِمْ ءَأْتَقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٧٨﴾﴾

شایه تیدانی دووکه سی جیی بروا له کاتی وه سیهت کردندا

نه م نایه ته پیروزه بریاریکی به پیرو زور به ده گمهی تیدایه خودای مه زن ده فه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا شَهَدَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ﴾ نهی گه لی خاوهن باوه پان، کاتیک یه کیک له نیوه تووشی مهرگ دیتو ده یه ویت وه سیهت بکات، با له خوتان دووکه س (جیکه ی بهوان) بیزو لئی ناگادارین ﴿مِّنكُمْ﴾ واته: له موسلمانان. ﴿أَوْ ءَاخِرَانِ مِّنْ غَيْرِكُمْ﴾ یان دووکه سی تر له وه سیهت ناگاداریکن. نیببو نه بی حاته م ریوایه تی کردوو له نیببو عه بباسه وه

١ احمد (٥/١) تیرمیزی ده لیت: فه رموو ده یه کی حه سه نی غه ربیه.

وتی: ﴿أَوَءَاخِرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ﴾ واته: جگه له موسلمانان. واته: نه‌لی متیب. ^۱ پاشان خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿إِن أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَبْتُمْ مِصْبَبَةَ الْمَوْتِ﴾ نه‌گه‌ر له سه‌فهردابوون و توشی به‌لای مرگ هاتن. نه‌م دوو مرجه‌ش که دروسته نه‌لی کتیب شایه‌تی تیدا بده‌ن و له کاتیک‌داده‌بیئت که موسلمانان ده‌ست نه‌که‌ویت. نه‌م شایه‌تیه‌ش ده‌بیئت هر له سه‌فهردابیئت و له وه‌سیتیش‌دابیت و ه‌ک شوره‌یمی قازی ناماژه‌ی پی‌کردووه. ئیبنو جهریر پی‌وایه‌تی کردووه له شوره‌یمه‌وه وتی: شایه‌تی گاوو جووله‌که دروست نیه جگه له سه‌فهر، له‌کاتی سه‌فهریشدا دروست نیه له‌کاتی وه‌سیتیدانه‌بیئت.

﴿تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ﴾ هه‌تا دوا‌ی نویژ رایانگرن. عه‌وی له ئیبنو عه‌بباسه‌وه وتی: واته نویژی عه‌سر ^۲ سه‌عیدی کورپی جو به‌یرو قه‌تاده‌و عیگره‌مه‌و ئیبنو سیرین هر وایان و توه. زوه‌ری وتی: واته نویژی موسلمانان ^۳ مه‌به‌ست نه‌وه‌یه نه‌م دوو نایه‌ته دوا‌ی نویژی عه‌سر ده‌هینرین کاتیک که خه‌لکی کرده‌بیئه‌وه به‌ ناماده‌بوونی نه‌و خه‌لکه ﴿فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ﴾ نه‌گه‌ر له‌و دووشایه‌ته به‌گومان بوون، نه‌وسا ده‌بیئت سویتند بخون به‌خودا. واته: نه‌گه‌ر به‌گومان بوون که خیانه‌تیا‌ن کردووه و درنده‌کن ﴿لَا تَشْرَىٰ بِهِ ثَمَنًا مَّا﴾ نئمه دینمان به‌مالی دنیا نافرۆشین. موقتیلی کورپی حه‌بیان وتی: ﴿ثَمَنًا﴾ واته: باوه‌ره‌که‌مان به‌نرخیکی که‌می دونیای دوا‌کوتا‌و له‌ناو‌چوو نافرۆشین. ﴿وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ﴾ با نه‌وه‌که‌سه‌ی به‌سویتنده‌که‌ی نئمه شتیکی ده‌ست ده‌که‌ویت خزیمشمان بیئت، خو‌مان توشی گونا‌ه‌ناکه‌ین. ﴿وَلَا نَنْكُرُ شَهَادَةَ اللَّهِ﴾ وه‌ شایه‌تی خوداش ناشارینه‌وه. شایه‌تیه‌که به‌واته‌لای خودا له‌به‌ر پی‌زگرتن لئی به‌مه‌زن گرتنی کاره‌که ﴿إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثَمِينَ﴾ (نه‌گه‌ر وامن نه‌کرد) بی‌گومان نئمه پی‌ی تاوانبارده‌بین. واته: نه‌گه‌ر هرشتیکی وامن کردو گوریمان یان به‌ته‌واوی شاردمانه‌وه بی‌گومان توشی گونا‌ه‌ده‌بین. پاشان خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنَّ عُرِ عَلٰیٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّٰ إِثْمًا﴾ نه‌گه‌ر ده‌ره‌کوت دووشایه‌ته‌که‌ی پیش خزیان تاوانبارکردووه. واته: نه‌گه‌ر ده‌ره‌کوت و زانراو ناشکرابوو دوا‌ی لی‌کولینه‌وه‌نه‌و دووشایه‌ته‌که‌ وه‌سه‌یه‌ته‌که‌یان له‌لاکراهه‌ خیانه‌ت و درۆیان کردووه له‌وماله‌ی که وه‌سه‌یه‌ته‌که‌ره‌که وه‌سه‌یه‌تی بق کردوون ﴿فَاخِرَانِ يُؤْمَانِ مَقَامَهُمَا مِنْ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلٰیٰنِ﴾

^۱ ابن ابی حاتم (۱۲۳۹/۱۲).

^۲ الطبری (۱۶۴/۱۶۳/۱۱).

^۳ الطبری (۱۷۲/۱۱).

^۴ الطبری (۱۷۴/۱۱).

(نوسا دووشایه تی تر) که له دووانه نزیکتر له مردووکه بن. واته: کاتیک شهوه به لیکولینه وه ده رکه وت به هه والی پاست که خیانته تیان کردووه، با دووکه سیر تر له که س وکاری شه مردوو که میراته که بیان بۆده بییت له میراتگره کانی تو نزیکترین له مردووکه وه ﴿فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ لَشِهَدْنَا اَحَقُّ مِنْ شِهَدْتِهْمَا﴾ بیته پیش سویند بخون که: به خودا شه شایه تیه ئیمه ده دیده بن له شایه تی شه مردوانه پیشوو پاستره. واته: شه و قسه یی ئیمه پاستره تو واوتره که ده لئین: شه وانه خیانته تیان کردووه له شایه تیه که شه وانه له پیشه وه دایان ﴿وَمَا اَعْتَدْنَا﴾ شه گر له پاستی لابده بن که وتومانه شه وانه خیانته کارن ﴿اِذَا لَمِنَ الظّٰلِمِيْنَ﴾ ئیمه له ناهه قیکاران بن. واته: شه گر درۆمان بق هه لیه ستن، شه سویند خواردنه بق میراتگره کانه و قسه ی هه قسه ی شه وانه له و حالته دا، وه ک چون که س وکاری کوژداو کاتیک که بکوژه که نیشانه یه کی پیوه ده رکه وت، خاوه ن هه قکان سویند ده درین له سهر بیاو کوژه که، شه ویش هه رچی لایه ده بیته بیگیز پیته وه بۆیان. وه له به شی (بابی) قه سامه دا برپاری له سهر دراوه له شه رعدا. پاشان خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿ذٰلِكَ اَدْبَحْ اَنْ يَّأْتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَّجِهَتِهٖا﴾ به م شیوه یه بق باش ده رکه وتنی پاستی نزیکتره. واته: شه رعیته تی شه برپاره به م شیوه یه جیی خویته تی که سویندانی شه دووشایه ته نه سرانیه یه. پاشان خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿اَوْ يَخَافُوْا اَنْ تُرَدَّ اِيْمَنُهُمْۙ بَعْدَ اٰيْمٰنِهِمْ﴾ که ده ترسن به سویندی شه وانی دیکه، شه سوینده ی که خواردوو یانه به سه ریاندی بدریته وه لئیان هه لوه شیننیه وه. شه وه ی پالی پیوه نان که شه شایه تیه به م شیوه یه بده ن، پزنگرتنی شه سوینه بوو به خودا و چاودیری خودا به سه ریانه وه ترسیان له وه ی که نابرویان نه میننیت له ناو خه لکدا شه گر سوینده که بگه پیته وه بق که س وکاری مردوو که سویند بخون شه وانش سویند بدرین له سه رنه وه ی که ده لئین. له به رنه مه یه که خودای گه وره فه رموویت: ﴿اَوْ يَخَافُوْا اَنْ تُرَدَّ اِيْمَنُهُمْۙ بَعْدَ اٰيْمٰنِهِمْ﴾ پاشان خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَسْمِعُوْا اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ﴾ ده بیته له خودا ترستان هه بیته و چی ده بیستن بیگرنه گوئی، خودا کومه لی له پیگه ده رچووان هه رگیز شاره زای پاسته ری ناکات. واته: له هه موو کاروباریکتاندا له خودا بترسن و گوئی پابه ل بن خودا شه وانه ی له فه رمانی ده رده چن و شوینی شه رعیته ته که ی ناکه ون شاره زای پاسته ری ناکات.

﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُوْلُ مَاذَا اُجِزْتُمْ قَالُوْا لَا عِلْمَ لَنَا بِاِنَّكَ اَنْتَ عَلَّمَرُ الْغٰیْبِ ﴿١٨﴾﴾

پیغمبران (سلامی خودایان لیبیت) له باره‌ی گه له کانیانه‌وه پرسیاریان لی ده‌کریت

خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمَهُ﴾^۱ اَلْعُيُوبُ ﴿يَذَرِكُ خُودًا هَمُومٍ﴾ پیغمبره‌کانی خزی کزده‌کاته‌وه ده‌فرموویت: بلین: چۆن به ده‌نگتانه‌وه هاتن؟ (پیغمبرانیش) ده‌لین: ئیمه هیچ ناگادریمان نیه، هر تو له هه‌موو نه‌دیاران ناگاداری. ئه‌مه پرسیاریکه که خودای گه‌وره له پیغمبرانی ده‌کات (سلامی خودایان لیبیت) له پۆزی قیامه‌تا له باره‌ی گه له کانیانه‌وه که چۆن هاتن به‌ده‌نگ پیغمبره‌کانیانه‌وه که بۆیان په‌وانه‌کرا. وه‌ک خودای گه‌وره له ئایه‌تیکی ترده‌ده‌فرموویت: ﴿فَلَسْتُمْ أَنْتَ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَكِنَّتُمْ أَنْتَ الرُّسُلَ﴾^۲ بیگومان ئیمه پرسیارده‌که‌ین له‌وانه‌ی پیغمبره‌مان بۆ ناروون وه له‌وانه‌ش که به پیغمبره‌ی په‌وانه‌مان کردوون. وه ده‌فرموویت: ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَأْتِيَنَّهِنَّ أَجْمَعِينَ﴾^۳ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ^۴ سویند به په‌روه‌رگارت، له هه‌مووان ده‌پرسینه‌وه، له‌سه‌ر نه‌وکارانه‌ی که ده‌یانکرد. وه‌لامی پیغمبران ئه‌مه‌یه ﴿لَا عِلْمَ لَنَا﴾^۵ ئیمه هیچ نازانین. موجه‌یدو حه‌سه‌نی به‌سری و سوددی وتیان: له‌ترس و گرانی نه‌پۆژده‌ وایان وتوه^۶ عه‌بدوپه‌زاق وتی: سه‌وری و نه‌عمه‌ش و موجه‌ید وتیان: خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ﴾ پیغمبران (سلامی خودایان لیبیت) ده‌ترسن و ده‌لین: ﴿لَا عِلْمَ لَنَا﴾^۷ ئیبنو جه‌ریو ئیبنو نه‌بی حاته‌میش په‌یوایه‌تیا کردوه.^۸ علی کوی ئه‌بوته‌لحه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه وتی: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمَهُ الْعُيُوبُ﴾^۹ ده‌لین به خودای مه‌زن: ئیمه هیچ زانیاریه‌کمان نیه جگه له و زانیاریه‌ی که تو له ئیمه چاکتر لیتی ناگادری^{۱۰} ئیبنو جه‌ریو ئه‌م پایه‌ی هه‌لبژاردوه‌وه ده‌لیت ئه‌وه و له‌لامه‌یان له شه‌رم نه‌ده‌به‌ویه له‌گه‌ل خودای گه‌وره‌دا، واته: به‌رامه‌به‌ر به ناگاداری تو که هه‌موو شتیکی داگرتوه ئیمه هیچ شتیکی نازانین. هه‌رچه‌نده ئیمه وه‌لامان درایه‌وه و ناگاداریشین کی به ده‌نگمانه‌وه هاتوه، به‌لام

^۱ الاعراف (۶).

^۲ الحجر (۹۲-۹۳).

^۳ الطبری (۲۱/۱۱).

^۴ عبدالرزاق (۲۰/۱).

^۵ الطبری (۲۱/۱۱).

^۶ الطبری (۲۱/۱۱).

له ناوله وانه دا (له وانه یه شتی شاراره هه بیته نیمه لیتی ناگادارنن) هه ر به ناشکراییه که ی ده زانین
شاره زای ناودلی نین. تو خۆت باش ناگاداری هه مووشتیکی، زانیاریمان به رامبه ر به زانیاری تو، وه که
نه وه وایه که هیچ نه زانین ﴿إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمَ الْقُرْآنَ﴾ هه ر تو له هه موو نه پندیه کان ناگاداری.

﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيُوعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَيْكَ إِذْ آتَيْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي
الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ
الطَّيْرِ يَأْذِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتَرَىٰ الْأَكْشَمَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي
وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ
﴿١١٠﴾ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّنا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾﴾

وه بیر هیئانه وهی به هه ره کان بو عیسا (سه لامی خودای لیبیت)

خودای مه زن باسی نه وه هه رانه ی خۆی ده کات که دای به به بنده وه پیغه مبه ری خۆی عیسا ی کوپی
مه ریه م (سه لامی خودای لیبیت) منه ت ده کات به سه ریدا به هۆی نه وه هه موو موعجیزه که وره وه
ده رناسایانه ی له ژیر ده ستیدا هیئانه کایه وه وه ده فه رموویت: ﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيُوعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي
عَلَيْكَ﴾ (نه وکاته ت له بیربیت) که خودا فه رموی: عیسا ی کوپی مه ریه موه بیر خۆتی بیئنه وه چه ندم
چاکه ده رباره ت کرد. که دروستم کردی له دایکێک به بی نیرینه (بیاو) و توّم کردووه به نیشانه یه که وه
به لگه یه کی به تو له سه ر ده سه لات و توانای خۆم له سه ر هه مووشتیکی ﴿وَعَلَىٰ وَالِدَيْكَ﴾ (وه چه ندم
چاکه) ده رباره ی دایکیشت کرد. له وکاته دا توّم کرده نیشانه له سه ر پاک داوینسی له باره ی نه وه
بوختانه وه نه وه سه مکاره نه فامانه دابوو یانه پالی ﴿إِذْ آتَيْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ﴾ من گیانی هه ره په ریزم
نارده یارمه تیت (که جویره نیله (سه لامی خودای لیبیت)) وه توّم کرده پیغه مبه رو بانگخواز بۆلای
خودا هه ر له مندالیتداو به گه وره بییش، به مندالی زمانتم هیئانه دوان، شایه تیت له سه ر پاک داوینسی
دایکت دت له هه موو شو ریه یه که، دانت دانا به به ندایه تی کردنی منداو باسی نه وه په یامه شت کرد که بۆم
ناردووی خه لکت بانگ کرد بو په رستنی من، هه ربۆیه خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي
الْمَهْدِ وَكَهْلًا﴾ له سه ر بیئشه که وه به گه وره بییش ده تتوانی خه لک بدوینیت. واته: هه ر به مندالی بانگی
خه لکت ده کرد بۆلای خودا، چونکه دواندنسی خه لکی له گه وره بییدا کارکی سه رسوپه ئینه رنیه. پاشان
ده فه رموویت: ﴿وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ﴾ من له لایه ن خۆمه وه فیره ی

کتیب و کارزانی و تورات و تینجیم کردی. نو توراتی که په وانه کرا بق عیسی کوپی مریه م که وت و
 ویزی له که لداکرا. ﴿وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ يَأْذِي﴾ نه وکات هشت له بربیت که له قور به نیزی
 من شیوهی مه لیکت دروستکرد ﴿فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا يَأْذِي﴾ فوت پیدا کردو به نیزی من بوو به
 بالداریکو ده فری. واته: وینه که ی دروست ده کهیت وه ک شیوهی بالداریک به نیزی من، نه وکات ده بیت
 به بالداریکی گیانه بهر که فوت پیدا کرد ده فریت به نیزی خوداو وه دیهینانی نو ﴿وَتَرَى الْأَكْمامَ
 وَالْأَنْبَاصَ يَأْذِي﴾ تر کویره کانی زماک و نه خوشیی به له کهیت ده کرده وه به نیزی من. له سوره تی
 (آل عمران) دا له پیتشا باسی کرا لیره دا پیویست ناکات لیره دا دوویاره ی بکهینه وه ﴿وَإِذْ تَخْرُجُ الْمُؤْمِنُونَ
 يُأْذِي﴾ وه به نیزی من مردووشت زیندوو ده کرده وه. واته: بانگت ده کردن له گزپه که بیان
 هه لده ستانه وه به نیزی خوداو تواناو ده ستلاتو مهیلی خودا خوی. ﴿وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ
 عَنكَ إِذْ جَعَلْتَهُم بِالْبَيْتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنَّهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ نه وکاتانهش که پاش نو
 هه موو نیشانه ناشکرایه ی که پیتم دابویی، هاتیه ناو به ره ی ئیسرائیل، نه مه پیتشت زیانت پی بگه یه نن،
 نه وکسانه ی که بپوایان پیت نه هینا، ده یانوت: نو نیشانانه هه مووی جادویی ناشکران و هیچی تر
 نین. واته: نو وه بهرانه ی من وه بپرختو بینه وه که قوم پاراست له نه وه ی ئیسرائیل کاتیک که چوویته
 ناویان نو هه موو به لگه یه ت نیشاندان له سه ره وه ی که تر پیغه مبه ری و نو په یامهش که بزت هیناون
 له لایه ن خودا وه یه. بپوایان پی نه کردویی تاوانباریان ده کردی که تر جادووگری، هه ولیاندا بق
 کوشتن و هه لواسینت به دارد. بزگرم کردی له ده ستیان و به رزم کردیه وه بژلای خوم له پیسی و
 چه پله ی نووان خاویتم کردیته وه وه له شه پی نووان بزگرم کردی نه مه به لگه یه له سه ره وه ی که نه م
 منته ی خودا له پژی قیامه تدا هه ر به دی دیت. وه به شیوه ی رابوردوو خودا نه م ده قه ی هیناوه که
 به لگه یه له سه ره پودانی و گومانی تیدانی، نه مهش له نه پینه شاراوه کانه که خودا پیغه مبه ره که ی خوی
 موحه مه د ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا جَعَلْنَا لَكُمُ الْآيَاتِ كَذِبًا﴾ پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ
 أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي﴾ نه وکات هس من (هه ر به هیما ی ته یایی خوم) چه واریه کان تیگه یانند: ده بیت
 بپواتان به من هه بیت و به پیغه مبه ره که ی منیش باوه رپکه ن. نه مهش هه منه تیکی تره که خودای
 مه زن ده پینته سه ر عیسا (سه لاه ی خودای لیبیت) که چه واریه کانی کرده یارمه تیدری. و تراوه
 مه به ست به م نیگایه هیما یه کی تایبه تی خودا خویه تی، وه که له نایه تیکی ترده ده فرموویت:

﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أَرْمُومَ أَنْ أَرْضِعِيهِ ﴾^۱ به دایکی موسامان راگه یاند: شیری بده ری. مه به ست له م نیگایه میمایه کی تاییه تی خودا خوئیته تی به پای گشبت زانایان، نه ک دابه زینی نیگا بویان، وه ک خودای مه زن ده فه رموئیته: ﴿ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّعْلِ أَنْ اتَّخِذْ مِنَ اللَّيْلِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴾^۲ ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الشَّجَرِ فَاسْكُرِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا^۳ خودا هه نگی پاسپارد که: کیوان داران و له وشوئیانه ی هه لی ده به ستن شوئی زینی خوت هه لبه سته. پاشان له هه مو به رو بو میک بژیویت بمزه و به ملکه چی ریگه ی پامینه ری خوت بگره به ر. حه سه نی به سری وتی: خودای گه وره به وشوئیه به پاییسپاردوره، سویدی وتی: خودا نه وه ی خستووه ته ناودلیان و حه واریه کان وتیان: ﴿ أَمَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّكُمْ مَسْلُومُونَ ﴾ خودایه تو شایه تبه که بهوامان بی هیئای و هه ر ملکه چی فه رمانی توین.

﴿ إِذْ قَالَ الْحَوَارِثُوتُ يَٰعِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾^۴ قَالُوا زَيْدٌ أَمْ نَأْكُلُ مِنْهَا وَتَطْعَمِينَ قُلُوبُنَا وَتَعْلَمُ أَنَّ قَدْ صَدَقْتَنَا وَتَكُونُ عَلَيْنَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴾^۵ قَالَ عِيسَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوْلَادِنَا وَعَآخِرُنَا وَمَآيَةً مِنكَ وَآرْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴾^۶ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُرِّئُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مِنْكُمْ فَإِنَّ أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴾^۷

باسی ناردنی خوان

ئه مه به سه رهاتی خوانه که به که سوره ته که ش ناو نراوه به ناویه وه پیی ده وتریت: (سوره تی مائیده) نه و خوانه به که خودای مه زن منه ت ده کات به سه ر به نده و پیغه مبه ری خزیدا عیسا (سه لاهی خودای لیبت) کاتیک که وه لاهی داواکه ی دایه وه به ناردنی نه و سفره یه و کردیه به لگه به کی ته واو گه وره بؤ ده ستلات و توانای خزی به سه ریانه وه وه رمووی: ﴿ إِذْ قَالَ الْحَوَارِثُوتُ يَٰعِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ﴾ کاتیک حه واریه کان وتیان: نه ی عیسا ی کوپی مه ریهم، نایا په روه ردگارکه ی تو له ده ستی دیت که خوانیکمان له ناسمانه وه بؤ بنیتریت؟ (العائده) نه و سفره یه به که خواردنی له سه ر داده نریت. هه ندیک له زانایان وتیانه: نه وانه داوای نه و خوانه یان کرد چونکه زور هه زارو که م ده ست بوون، داوایان کرد له عیسا (سه لاهی خودای لیبت) که هه مو پؤزیک

۱ القصص (۷).

۲ النحل (۶۸-۶۹).

خوانیکمان بۆ دابه زیت هه تا لئی بخۆن و خۆیانی پئی به هیزیکه ن بۆ خودا په رستی ﴿قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ نه گهر بهواتان به خودا هه یه لئی بترسن. واته: عیساس (سه لامي خودای لیبیت) وه لامي دانه وه و پئی وتن: له خودا بترسن و داوای ناوها مه که ن. له وانه یه نه و داوایه بیته به لایه که بۆتان. پشت به خودا بیه ستله که پان به شوین پۆزیدا نه گهر له خودا ده ترسن. ﴿قَالُوا نُزِیدُ أَنْ نَأْكَلَ مِنهَا﴾ و تیان: نیعه ده مانه ویت له خوانیکی ناوا بخۆین. چونکه نیعه زۆر پیویستمان به وخوانه یه لئی بخۆین و ﴿وَتَطْمِئِنُّ قُلُوبُنَا﴾ دلمان یابین، واته: کاتیک چاومان به و خوارده که وت که بۆ نیوه نیعه هاتوه پئی دلنیا ده بین ﴿وَتَعْلَمُ أَنْ قَدْ صَدَقْتُنَا﴾ باره پرده که بین که هه چی پیمانته وت راسته. واته: پتر بهوات پئی ده که بین و شاره زاتریش ده بین له په یامه که ت ﴿وَتَكُونُ عَلَيْهِمَا مِنَ الشَّاهِدِينَ﴾ نیعه شایه تی ده دین که نه و خوانه نیشانه یه که له لایه ن خودا وه، به لگه شه له سه ر پیغه مبه ریت و راستی نه و په یامه ی که پئی هاتوی ﴿قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا﴾ عیسا ی کوپی مه ربه م وتی: نه ی خودای په روه ردگارمان له و ناسمانه وه تو خوانیکمان بۆ به ری بکه. که بۆ نه وه ل و داوی شمان چی ژۆک بیت. سوودی وتی: واته نه و پۆژه ی که نه و خوانه ت تیداناردوه بیکه یه جه ژۆک بۆ خۆمان و نه وانه ی داوی نیعه ش دین. ^۱ سوفیانی سه وری وتی: واته بیکه یه پۆژۆک نوژی تیدابکه بین. ^۲ ﴿وَأَيُّ مَنَّا﴾ نیشانه یه که بیت له لایه ن تو وه. واته: به لگه یه که بیت بیکه یه نیشانه ی ده سه لاتی خۆت له سه ر هه موو شتی که وه بولکردنی داوا که ی منیش هه تا بهوام پئی بکه نله که یاندنی په یامه که ده ﴿وَأَرْزُقْنَا﴾ له پۆزی بیبه شمان مه که. خه مره وین بیت و بی نه رک و ماندی بوون. ﴿وَأَنْتَ حَيُّ الرَّزَّاقِينَ﴾ تو چاکترین پۆزیده ری. ﴿قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُرْسِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَدْمِنكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ خودا فه رموی: من بۆ نیوه ی به ری ده که م، هه رکه سی که له دواییدا حاشابکات، جه ززه به یه کی وای ده ده م که تا نیستا له ناو خه لی دنیا هیه که سی که ناوا جه ززه به نه دابیت. واته: هه رکه سی که له نوممه ته که ت به وای پینه کات و دزایه تی بکات سزایه کی وای ده ده م هیه که سی که سزای نه وه ای نه درابیت له وچه رخی نیوه دا. وه که نه م نایه ته که

^۱ الطبری (۲۲۵/۱۱).^۲ الطبری (۲۲۵/۱۱).

خودای مہ زن دہ فرمویت: ﴿وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ أَذْخَلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ ^۱ پوڑتیک کہ قیامت دیت (فرمان دہ دریت) دستو بہ ستی فرعون زور بہ توندی بخنہ زیر جہ زہ بہ. وہ دہ فرمویت: ﴿إِنَّ الْكٰفِرِيْنَ فِي الدَّرَكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ ^۲ دیارہ نو کہ سانہی دوپوون لہ پلہی ہرہ بہرہ وڈیری ٹاگردان. ٹیبنو جہ ریور پویاہ تی کردوہ لہ عبدوللای کوی بہ عمرہ وہ وتی: بیگومان سی کہ س لہ پوڑی قیامتدا توندترین سزایان بڑھہ یہ لہ خہ لگی: دوپووہ کان، کہ سینکیش بوویتہ وہ بہ خودانہ ناس لہ خوانہ کان و (أصحاب المائدہ) نالی فرعون. ^۳ دیسان ٹیبنو ٹہ بی حاتمہ پویاہ تی کردوہ لہ ٹیبنو عہ بیاسہ وہ وتی: بہ عیسیٰ کوی مہریہ میان وت (سہلامی خودای لیبتت): داواکہ لہ خودا خوانیکمان لہ ناسمانہ وہ بق بہ پئی بکات، وتی: فریشته کان بہ خوانیکہ وہ دابہ زین کہ ہلئانگرتبو، حوت نہ ہنگو حوت کولیرہی لہ سہریو لہ بہرہ ستیاندا دایاننا، دواہین کہ سیان لئی خوارد وہ ک چوں یہ کہ م کہ سیان لئی خوارد ^۴ ٹیبنو جہ ریر پویاہ تی کردوہ لہ نیسحاقی کوی عہ بدوللوہ کہ خوانہ کہ دابہ زنی بق عیسیٰ کوی مہریہ م (سہلامی خودای لیبتت) حوت کولیرہی لہ سہریو لہ گہ ل حوت نہ ہنگ بہ نارہ زوی خویان لییان دہ خوارد. وتی: ہہ ندیکیان لییان دزی و تیان: لہ وانہ یہ سبہین دابہ زیت. پاشان ہلگیرا ^۵ ٹہ نیشانانہ و چہ ندین شتی تریش جگہ لہ مانہ بہ لگن لہ سہرئہ وہی کہ ٹہ خوانہ ہاتوہ تہ خوارہ وہ بق نہ وہی نیسرائیل لہ پوڑہ کانی عیسیٰ کوی مہریہ مدا (سہلامی خودای لیبتت) لہ سہر داواکہی کہ خودا لئی قبولکرد. وہ ک دہ قی ٹہ نایہ تہ بہ ناشکرا لہ قورئانی پیروزدا بہ لگہ یہ لہ سہری ﴿قَالَ اللَّهُ اِنِّي مَرْسَلُهَا عَلَيْكُمْ﴾ خودای مہ زن فرموی: من بؤٹیوہی بہ پئی دہ کہ م.

رہوداویکی میڑووی سہیر

میڑووناسان گپراویتیانہ وہ کہ موسای کوی نہ سیر کہ بریکاری ٹہ مہویہ کان بووہ لہ نازادکردنی ولاتی مہ غریبدا خوانیکی پاراوی لہ گہ مہرو مرواری بینی، پہ وانہی کرد بق مہلیکی موسلمانان وہ لیدی کوی عہ بدولمہ لیک بناغہ دانہرو دروستکہری مزگہ وتی دیہ شق خوانہ کہ بہ پیوہ بوو کوچی دواہی کرد، ہتئیایان بق براکہی سولہ یمانی کوی عہ بدولمہ لیک کہ بوو بہ جینشین (خلیفہ) دواہی ٹہر.

^۱ غافر (۴۶).

^۲ النساء (۱۴۵).

^۳ الطبری (۲۳۳/۱۱).

^۴ الطبری (۱۳۲/۵)، ابن امی حتم (۱۲۴۶).

^۵ الطبری (۱۳۴/۵).

خه لکی که چاویان پتی که وت نذر سه رسام بوون له و هموو مرواری و دپو که وه ره به نرخه ی (پتی دروستکرابوو) و تراوه: نه وخوانه می سوله یمانی کورپی داود بووه (سه لاسی خودای لیبتیت) والله اعلم....

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ اِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحٰنَكَ مَا يَكُوْنُ لِيْ اَنْ اَقُوْلَ مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقِّ اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُمْ فَقَدْ عَلِمْتُمْ تَعَلَّمْتُمْ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَا اَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِكَ اِنَّكَ اَنْتَ عَلٰمُ الْغُيُوْبِ ﴿۱۳۱﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَا اَمَرْتَنِيْ بِهٖ اَنْ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيْهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِيْ كُنْتُ اَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۱۳۲﴾ اِنْ تَعَذَّبْتُمْ فَاتُّمَّ عِبَادُكَ وَاِنْ تَغَفَّرَ لَهُمْ فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيْمُ ﴿۱۳۳﴾﴾

عیسا (سه لاسی خودای لیبتیت) حاشا له بیپ په رستی و شهریک دانان دهکات بو خوداو دان به یه کتا په رستی داد نهیت (التوحید)

دیسان خودای مه زن لیره دا پووی قسه ی ده کاته به نده و پیغه مبری خزی عیسی کورپی مه ریم (سه لاسی خودای لیبتیت) له پوژی قیامه تدا به نامه ده بوونی نه وانه ی که خزی و دایکیان کردبووه دوو خودا بیجگه له خودا ده یان په رست ﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي

اِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اَللّٰهِ﴾ نه وکاته که خودا فرموی: نه ری عیسی کورپی مه ریم، تو وتوته به و خه لکه

(له بری خودا) ده بیبت نیوه من و دایکم وه ک خودا په رستن؟ نه مه هه په شه یه که له مسیحیه کان سه رزه نشت کردنیانه له به رده م نه و هموو خه لکه دا وه ک ه تاده وتی و نه م نایه ته ده کاته به لگه بی قسه که ی وه ک خودای مه زن ده فرمویت: ﴿هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصّٰلِحِيْنَ صِدْقُهُمْ﴾ نه مپو پوژیکه راسته کان راستیه که یان به هره یان پی ده که به نیت ﴿قَالَ سُبْحٰنَكَ مَا يَكُوْنُ لِيْ اَنْ اَقُوْلَ مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقِّ﴾ وتی:

پاکو بی عیبی هر شیای تو یه من بوم نیه شتیک بلیم که به هیچ شیوه یه که هقی من نیه ﴿اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُمْ فَقَدْ عَلِمْتُمْ﴾ نه گه نه م قسه یه م بگرداپه خوت ده تزانن نه ی په روه ردگارم، چونکه هیچ شتیک لئ ناشاردیتته وه. مه ریوه وتی: ﴿تَعَلَّمْتُمْ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَا اَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِكَ اِنَّكَ اَنْتَ عَلٰمُ الْغُيُوْبِ ﴿۱۳۱﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَا اَمَرْتَنِيْ بِهٖ اَنْ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ﴾ نه وه ی له دلعدایه تو ده یزانیت، ته نیا منم که

ده ربارت هیچ نازانم، هر تو له خه مو نه دیاران ناگاداری. هیچ پی نه وتون جگه له وه ی که تو فرمانت پی داوم. وتم: خودا په رستن که په روه ردگاری من و نیوه شه. واته: من هه ره وه م پی

وتوون، ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ﴾ و ه من شایهت و چاودتیرووم به سه ریانه وه هتا له ناویاندا-
 بووم. واته: من شایهت بووم له سه ر کرداره کانیان کاتیک من له ناویاندا بووم ﴿فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ
 الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ له وکاته دا منت بق خۆت رده وه، تۆ خۆت ناگاداریان بووی،
 دیاره خۆت له هه موو شت ناگاداری. نه بو داودی تیالیسی پیوایه تی کردوه له ئیبنو عه بیاسه وه وتی:
 پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له نیوانماندا هه ستاو نامۆژگاریه کی کردین و فه رمووی: (ئه ی خه لکینه،
 بیگومان نیوه کۆده کرینه وه له لای خودای مه زن به پئی په تی و پووتی و خه ته نه نه کراوی ﴿كَمَا بَدَأْنَا
 أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُمْ﴾^۱ هه وه ک پیشوو دروستمان کردن دیسان دروستی ده که ینه وه. وه به که م که سه یك
 له پۆژیر قیامه تا جل و به رگی ده کریت به به ردا نیبراهیمه، نه وسه بزائن، که پیاو یک ده هینریت له
 نوممه ته که م به ره و لای چه پ ده بردرین منیش وتم هاوه لی منن، ده وتریت: تو نازانی دوی تۆ چیان
 کردوه منیش هه ر نه وه ده لیم که نه وه عه بده چاکه و وتیه تی: ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا
 تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾^(۱) **وَ** **إِنْ تَعَدَّيْتُمْ عِبَادَتِي وَإِنْ تَعَفَّرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ**
أَنْتَ الْأَعْرَبُ الْحَكِيمُ ﴿ ده وتریت: له وکاته ی تۆ لایان نه ماوی نه وانه هه لکه پاونه ته وه و پشنتیان
 هه لکردوه)^۲ بوخاریش پیوایه تی کردوه له م نایه ته دا^۳ ﴿إِنْ تَعَدَّيْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَعَفَّرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ
 الْأَعْرَبُ الْحَكِيمُ﴾ نه گه ر به دیت نازاریان به دیت، عه بدی خۆتن، نه گه ر بشته ویت لئیان خۆش بیت، خۆت
 ده زانیت و هه ر خۆت خاوه ن ده سه لات و له کارزانی. نه م ده قه مه یل و ده سه لاتی گه پانه وه ته وه بۆلای
 خودای گه وه، چونکه خودا مه یلی له هه رشتیك بیت ده یكات، هه رچی بکات پرسیا ری لی نا کریت،
 به لام غه یره نه وه نه ویرسیاره یان لی ده کریت. حاشا کردن له مه سیحه کانیش نه وه ده که یه نیت که
 درۆیان به دم خۆیان و پیغه مبه ره که یانه وه هه لده به سه ت و هاوه ل و هاوسه رو مندالیان بق داده نا که
 خودای گه وه بالاده سه ت و پاک و بی عه بیبه دووره له وقسانه وه نه وانه ده یکه ن. وه له فه رموده یه کدا
 ها تووه: که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) شه ویک هه تا به یانی هه ر نه م نایه ته ی ده و ته وه
 (دوو یاره ده کرده وه).

۱ الانبياء (۱۰۴).

۲ مسند الطيالسي (۳۴۳) فه رموده یه کی سه حجه.

۳ فتح الباری (۱۳۵/۸).

﴿ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّالِحِينَ صِدْقُهُمْ لَمْ جَنَّتْ بَجْرَىٰ مِنْ نَحْمِهَا الْأَنْهَارُ خَلِّدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْغَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣٠﴾ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٣١﴾

له روزی قیامت دا جگه له راستگویی هیج شتیک سودی نیه

خودای گوره وهلامی بندهو پیغمبهری خوی عیسای کوپی مریهم (سهلامی خودای لیبتت) ده داتوره که له وکاته دا حاشاده کات له و قسانه ی که مه سیحیه بی دینه دروزنه کان هه لیان به ستووه به دم خوداو پیغمبهره که یه وه، ویستو ناره زوو له باره یانه وه ده گه پرنیتته وه بۆلای خودا، نا له ویدا

﴿ قَالَ اللَّهُ ﴾ خودای مه زن ده فره موویت: ﴿ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّالِحِينَ صِدْقُهُمْ ﴾ شه مپو پوژتیکه راسته کان راستیه که یان به هره یان پی ده گه یه نیت. زه حاک له نیبنو عه بیاسه وه وتی: شه مپو پوژتیکه یه کتاپه رسته کان سود له یه کتاپه رسته که یان وه رده گرن. ﴿ لَمْ جَنَّتْ بَجْرَىٰ مِنْ نَحْمِهَا الْأَنْهَارُ خَلِّدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴾ شه وانه باختیکیان بۆ ده بیبت جۆباریان به به رده ده پوات وه تاسهر هه له وی ده بن. (لیتی

ده رناچنر له ناویش ناچن) ﴿ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ﴾ خودا لییان پازی بووه شه وانیش له خودای خویان پازین نانه وه یه سه رکه وتنی گوره. وه ک له نایه تیکی ترده خودای گوره ده فره موویت:

﴿ وَرَضُوا مِنْ آلِهِ أَكْبَرُ ﴾ په زامه ندی خودا له هه موو شتیک گوره تره. ﴿ ذَلِكَ الْغَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ شه وه سه رکه وتنی گوره یه، شه سه رکه وتنه گوره ی که هیج سه رکه وتنیک له مه گه وره ترنیه. وه ک له نایه تیکی ترده خودای مه زن ده فره موویت: ﴿ لِيُثَلَّ هَذَا فَلْيَعْمَلَ الْعَامِلُونَ ﴾ ده بیبت بۆ پاداشتی وه ها خبات بکن، شه وکسانه ی خه باتکارن. وه ده فره موویت: ﴿ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَفَّسْ الْمُتَنَفِّسُونَ ﴾ با بۆ شتی واپیکه وه کتیرکی بکن (پیش پیشین بکن) پاشان خودای مه زن ده فره موویت: ﴿ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ ناسمانه کان و زه مین وه رچی له ناویاندا هه یه (هه موو) مولکی خودایه هه خودایه توانای به سه ره موو شتیکدا هه یه. واته: خودا وه دپهینه ری هه موو شتیکه و خاوه نیه تی وه فرمانه کانی خوی تیدا جیبه جی ده کات و ده ستلاتی به سه ریدا هه یه. هه موو شتیک مولکی شه وه له ژیر زه بره تواناو مه یلی شه ودا یه بی وینه وه بریکارو هاوتاو بابو مندال و هاوسه ری نیه، هیج په رستراویک و په روه ردا گاریه ک نیه جگه له و. نیبنو وه هب وتی: له حویه بی (حیی) کوپی عه بدوللام

١ التوبة (٧٢).

٢ الصافات (٦١).

٣ المطففين (٢٦).

بیست که ده یگتپایه وه له عه‌بدوره‌حمانی حوبولیه‌وه له عه‌بدوللای کورپی عه‌مره‌وه وتی: دواين سوره‌ت هاته‌خواره‌وه سوره‌تی مانیده‌بوو.^۱

ته‌فسیری سوره‌تی (الانعام)

له‌مه‌ککه‌هاتوو‌ته‌خواره‌وه

ریزی سوره‌تی نه‌نعام و کاتی هاته‌ته‌خواره‌وه‌ی

عه‌وئی و عیکره‌مه‌و عه‌تا له ئیبنو عه‌بباسه‌وه وتیان: ئەم سوره‌تی نه‌نعامه له مه‌ککه‌هاته‌خواره‌وه.^۲ ته‌به‌رانی پپویه‌تی کردوو له ئیبنو عه‌بباسه‌وه وتی: ئەم سوره‌تی نه‌نعامه هه‌مووی به‌یه‌که‌وه له شه‌ودا له مه‌ککه‌هاتوو‌ته‌خواره‌وه، حه‌فتا هه‌زار فریشته به‌ده‌ووریدا ته‌سییحاتیان ده‌کرد^۳ سوودی له مورپی کورپی عه‌دوللاوه وتی: سوره‌تی نه‌نعام هاته‌ته‌خواره‌وه حه‌فتا هه‌زار فریشته به‌پێیان ده‌کرد.^۴

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾^(۱)

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمُرُونَ ﴿۲﴾ وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي

الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿۳﴾

سوپاس و ستایش بۆ خودا له‌سه‌ر گه‌وره‌یی و تواناو مه‌زنی ده‌سته‌لاتی

خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ﴾

سوپاس و ستایش بۆ خودایه‌که که ئاسمان و زه‌مینی دروستکردوو و تاریکی و پووناکیشی وه‌دی هیناوه. خودای گه‌وره ستایشی خۆی ده‌کات و په‌سه‌ندی ده‌دات له‌سه‌ر دروستکردنی ئاسمان و زه‌مین و کردوو‌یه‌تی به‌جیگه‌و شوینی عه‌به‌دکه‌کانی. پووناکی و تاریکیه‌کانی وای لیکردوو به‌سو‌دین بۆ به‌نده‌کانی

له‌شه‌و و پۆژیاندا، وه‌ی ﴿الظُّلُمَاتِ﴾ به‌کۆی هیناوه و وه‌ی ﴿وَالنُّورِ﴾ ی به‌تاک هیناوه چونکه

به‌پیزتره. وه‌که له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموویت: ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ﴾ به‌پاست و چه‌پدا وه‌له

کۆتایی ئەم سوره‌ته‌شدا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ

^۱ الترمذی (۲۰۳۶).

^۲ الدر المنثور (۲/۲۴۳).

^۳ الطبرانی (۲۱۵/۱۲).

^۴ الدر المنثور (۲/۲۴۳).

^۵ النحل (۴۸).

يَكْفُرُ عَنْ سَبِيلِهِ ﴿١﴾ نَمَهِ يَه پَنگه ی پاستی من، نِیوه همر به پورنگه یه دا بجن، مه چنه سر پنگا کانی تر،
 نه وه کو له پنگه ی نهو دوررتان بخاته وه. پاشان ده فرموویت: ﴿ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾
 نه وکه سانهش که بپوایان به پوره ردگاریان نه بووه، دین و له پاشان شه ریگی بق داده نئین. واته: له گه ل
 هه مو نه مانه دا هه ندیک له عه بده کانی حاشاده که ن و هاویه شی بق په ییاده که ن و هاوسه رو مندالیشی بق
 داده نئین، خودای مه زن پاک و بی عه ییه و دوره له وشتانه وه. وه ده فرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ
 طِينٍ ﴿٢﴾ نه و خودایه ی که نِیوه ی له قور درست کردوه. واته: باوکیان ناده م، که له ره گه زی نه ون و
 له لای نه وه ده رچون و بلاوه یان کردوه به پوژهلآت و پوژناوادا ﴿ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا﴾ پاشان کاتیک
 دبار کردوه (بق مردن)، سه عیدی کوی جوبه یر له نینو عه بیاسه وه ﴿ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا﴾ واته: مردن.
 ﴿وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ﴾ واته: پوژی دواپی. ^۲ هه به م شتویه شه پویاوت کراوه له مواهیدو عیکره مه و
 سه عیدی کوی جوبه یرو سه سه ن قه تاده و زه حاک و زه یدی کوی نه سه لم و عه تیه و سوددی موقاتیلی
 کوی حه یان و که سانی تریشه وه جگه له مانه ^۳ وه نینو عه بیاس و مواهیده وه دیسان پویاوت کراوه
 ﴿وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ﴾ واته: ماوه ی دونیا ^۴ ﴿وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ﴾ واته: ته مه نی مه ردوم هه تا کاتی
 مردن، وه ک نه وه ی له م نایه ته دا وه رگه رابیت که خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم
 بِأَيِّلٍ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ﴾ ^۵ هه (خودا) خویته ی به شه وه تانمرنیت و ده شزانتیت له پوژدا چیتان
 کردوه. مانای ﴿عِنْدَهُ﴾ واته: جگه له و هیج که سیک نایزانتیت. وه ک نه م نایه ته که ده فرموویت: ﴿
 إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُحِيطُ بِأُوقُنَّهَا إِلَّا هُوَ﴾ ^۶ زانینی ته نیا له لای پوره ردگاری منه، خوی نه بیت که س
 ناتوانیت کاته که ی ناشکراکات. نه م نایه ته ش که ده فرموویت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾ فِيمَ
 أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا﴾ ^۷ لیت ده پرسن، پوژی قیامت که ی دیت؟ تق چون له باره یه وه

١ الانعام (١٥٣).

٢ الطبری (٢٥٧/١١).

٣ الطبری (٢٥٨/٢٥٦/١١).

٤ الطبری (٢٥٦/١١).

٥ الانعام (٦٠).

٦ الاعراف (١٨٧).

٧ النزاعات (٤٢ - ٤٤).

دهدویتت؟ هر په روه ردگاری تق کاته که ی ده زانیت. ﴿ثُمَّ أَنتَرْتَهُمْ وَمَا نَسُوا﴾ که چی نیوه دیسان هر دوودلن. سوددی و که سانی تریش ده لاین: واته نیوه هر دوودلن له باره ی پوژی قیامه ته وه. ^۱ پاشان خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ﴾ له ناسمانو زه میندا خودا هر نه وه له نهینو ناشکرتان ناگاداره و هر کاریک بکن ده میزانیت. واته: هر بانگ له وی ده کریت و هر نه و خودایه له ناسمانو زه ویدا، واته: ته نیا هر نه و شایه نی به ندایه تی و پرستن و به ته نهاناسینه بقره وانه ی له ناسمانه کان و زه میندان و پی ده لاین: (الله) له خوشی و ناخوشیدا هر داوا له و ده کن جگه له وانه ی که خودانه ناسنو له مرفو له جنوکه. وه که هم نایه ته که خودای گوره ده فهرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ﴾ ^۲ هر نه وه له ناسمانه کاندای خودایه و له زه مینشدا هر خودایه. واته: هر نه و خودای وانه یه که له ناسمانه کان و زه میندان. وه هر خودایه نهینو ناشکرتان ده زانیت ﴿وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ﴾ هر کاریک بکن ده میزانیت. واته: ناگاداری گشت کاریکتانه له چاکه و له خرابه ی.

﴿وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾ ^(۴) فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ^(۵) أَمْ يَرَوْنَ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ^(۶)

لاساری بت په رستان هره شه کردن نیان له سهری

خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ﴾ هر نیشانه یه که له لایه ن په روه ردگارتانه وه بیت و بیت لایان، مه گین هر حاشای لی ده کن و پوهی لی و رده گپین. خودای گوره باسی نه و بت په رسته بی باوه په لاسارو یاخیانه ده کات. هر چه نده به لگو و نیشانه و موعجزه بینیت بویان له سهر تا کو ته نیایی خوداو پاستی پیغه مبه ره به پیزه کان نه وانه هر پوهی لی و رده گپین و سهری ناکن و گوئی پیناده ن. خودای گوره ش ده فهرموویت: ﴿فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ کاتیک هم پاستیه شیان بقره هات بپروایان پی نه ده کرد. به مزوانه نه وانه ناگادارده بن له وشتانه ی که گالته یان پی ده کرد. نه مه خوی

^۱ الطبری (۲۶۰/۱۱).

^۲ الزخرف (۸۴).

ہر پشہ یہ کہ لیبیان زقر توندہ لہ سہر بپوانہ ہینانیاں بہ و راستیہ، دہ بیئت ہہر وہ لامی نہ و بی باوہ پریان پی بگاتو نہ نجام و ناکامہ کی وہ ریگرن و بیچین، پاشان خودی مہ زن ناموزگاربان دہ کاتو دہ شیان ترسینیت لہ وہی کہ تووشی سزاو بہ لایہ کی دونیاش ببن وہ ک چون تووشی ہاوشیوہ کانیاں ہات لہ گہل پيشوہ کان۔ کہ لہ مان زقر بہ ہیزتریوون و ژمارہ شیان لہ مان زیاترو خاوہن مندالو سامانی زقر تریش بوون۔ سوویدیان لہ زہوی و ہرگرتو ناوہ دانیاں کردہ وہ۔ وہ ک خودی گہورہ دہ فرموویت: ﴿أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنْتَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ تُمَكِّنْ لَكُمْ﴾ تاپا نہ وانہ نازانن کہ نیتہ لہ پیش نہ واندا چہ ندین بہرہ مان قرکرد؟ نہ و دہ ستلاتش لہ م زہ مینہ بہ وانمان دابوو، بہ مان نہ داوہ لہ مال و مندالو دہ ستلالتی فراوان و دہ ولہ مہندی و لہ شکر ی زقر بزویہ دہ فرموویت :

﴿وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا﴾ وہ لہ ناسمانوہ بہ لیزمہ پہ ہیلہ پہیتا پہیتا بارانمان بق باراندن ﴿وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ جَرِيًّا مِنْ تَحْتِهِمْ﴾ پوویارہ کانمان والیکرد کہ بہ ژیر کز شک و باخہ کانیاںدا دہ پویشت۔ واتہ: بارانی زقرمان بق باراندن و کانیاوہ کانیاں زیادی کردو کہ م کہ م ساوہ دران و بویان شل کرا۔ ﴿فَأَهْلَكْنَاهُمْ يَوْمَهُمْ﴾ کہ چی نہ و نندہ تاوانیاں کرد قرمان کردن۔ واتہ: بہ ہوی گوناہہ کانیاںہ وہ کہ دہ یانکرد لہ ناومان بردن ﴿وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ﴾ لہ پاش نہ وان گہ لی ترمان دامہ زرانند۔ واتہ: نہ وانہی پيشو پویشتن، وہ ک دینتی پابووردو کردمانن بہ چیروک لہ جیتی نہ وان بہرہ یہ کی ترمان ہینا تاکو تاقیان بکہینہ وہ، دہ ستیانداہ ہہ مان کاری نہ وان، نہ مانیش وہ ک نہ وانہی پيشو قریان تیختن، کہ واتہ نہی خہ لکینہ بترسن لہ وہی کہ تووشی نہ وانہ ہات تووشی نپوہش دہ بیئت۔ نپوہ لای خودا لہ وانہ خاوہن دہ ستلالتدارترین، نہ و پیغہ مہرہش کہ بپوانان پینہ کرد بہ پزترہ لہ پیغہ مہرہ کی نہ وان، لہ بہرہ وہیہ نپوہ لہ پیشترن بق سزاو زووتر تولہ لپسہندن، نہ گہر بہر سوزو چاکہی خودا نہ کہ ون۔

﴿وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَابٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا أَسْحَابٌ مِيمٌ ﴿٧﴾ وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَقُصِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ﴿٨﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِ مَا يَلْبَسُونَ ﴿٩﴾ وَتَقَدَّرَ اسْتَهْزَؤُهُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَقَّ بِالَّذِينَ سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُكذِبِينَ ﴿١١﴾﴾

زهی نه و خوانه ناسه لاسارانه و رازی نه بوونیان به ووی که پیغه مبهران له مروء بن

خودای مه زن باسی بت په رستان و سرکه شی و خو به زلزانیان ده کات به رامبه ر به هق. شانازیان به خویانه وه ده کردو دزایه تی ناینی خودایان ده کردو ده یانوت: ﴿ وَ لَوْ نَزَّلْنَا عَلَیْكَ كِتَابًا فِی قُرْطَابٍ فَلَمَسُوهُ بِأَیْدِهِمْ ﴾ نه گه ر نیمه له سرکاغه ز نامه یه کمان بو تو ئه ی مه حه مده (ﷺ) بنار دایه ته خواره وه و ده ستیان لئی بدایه، واته: به چاوی خو یان بیان دیتایه که ده هاته خواره وه ده ستیان لی بدایه ﴿ لَقَالَ الْإِنْسَانُ كَفَرًا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴾ نه وانه ی خودانه ناسنو هه ر ده یانوت: بیگومان نه مه جادویه کی ناشکرایه. وه ک خودای گه وره له م نایه ته دا باسی خو به زلزانیان ده کات به رامبه ر شته هه ست پیگراوه کانیش و ده فه رموویت: ﴿ وَ لَوْ فَتَحْنَا عَلَیْهِمْ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِیهِ یَعْرُجُونَ ﴿۱۴﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سِحْرٌ مِّنْ بَنی بَنی سَعْدٍ أَوْ سِحْرٌ مِّنْ بَنی نَدِیْرٍ أَوْ سِحْرٌ مِّنْ بَنی لَیْثٍ أَوْ سِحْرٌ مِّنْ بَنی مُضَرٍّ أَوْ سِحْرٌ مِّنْ بَنی كِنَانٍ ﴾ نه گه ر بیبینن پارچه یه ک له م ناسمانه داده که ویت، ده لئین: نه مه هه وریکی به سه ریه کدا که وتووه. وه لیره دا ده فه رموویت: ﴿ وَقَالُوا لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَیْهِ مَلَكٌ ﴾ وه ده لئین: بوچی خودا فریشته ی نه نارده خواره وه بو ی. نه گه ر نیمه فریشته مان بنار دایه، بیگومان کار له کار ده تراز او هیچ مؤله تیان پی نه ده درا. واته: نه گه ر له سه ر نه و حاله ته ی که تیدابوون فریشته مان بنار دایه، سزایان له لایه ن خودا وه بو ده هات وه ک ده فه رموویت: ﴿ مَا نَنْزِلُ الْمَلٰٓئِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنظَرِیْنَ ﴾^۱ نیمه فریشته ناندرین مه گین به هق، جا نیتر مؤله تیان ناده ین. وه ک ده فه رموویت: ﴿ یَوْمَ یَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا بُشْرٰی یَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِیْنَ ﴾^۲ نه بووژه ی نه وان فریشته کان به چاوی خو یان ده بیبنن، هیچ مژده یه کمان له لانیه که بیده ین به تاوانباران. پاشان خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿ وَ لَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَّلَلْبَسْنَا عَلَیْهِمْ مَّا یَلْبَسُونَ ﴾^۳ خو نه گه ر فریشته مان بنار دایه، هه رده بوو جل و یه رگی پی او یکی له به ریکه ین، نه و جل و یه رگی نه وان له به ربیان ده کرد نه ویش له به ر بکر دایه. واته: نه گه ر فریشته یه کمان له گه ل

^۱ الحجر (۱۴-۱۵).

^۲ الطور (۴۴).

^۳ الحجر (۸).

^۴ الفرقان (۲۲).

پیغمبر ریکی مرؤف ره وانه بگردایه، ده بووایه له شیوهی پیاویک بووایه و نه وان بتوانن قسهی له که لدابکه نو سودیان لی وه رگرن له وهی پییان ده دات نه وکاته ش گومانیان له و په یامه بز په یاده بوو، وه ک چون گومانیان هه به له وه رگرنسی په یامیک که مرؤف بویان دینیت. وه ک خودای

گوره ده فه رموویت: ﴿ قُلْ لَوْ كَانَتْ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْسُورُونَ مُظْمِئِينَ لَرْزَأْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ

السَّمَاءِ مَلَكَاتٌ رَسُولًا ﴿﴾ بلی: نه گه فریشته به دنیایی له م زه مینه دا بویشتنایه، دیاره نیمه له

ناسمانه وه پیغمبر ریکی فریشته مان بز نه نارندن. له میهره بانی خودا خویه تی له هه موو جینی کدا له دروستکراوه کانی له خویان بز پاسپاردوون هه تا یه کتری بانگ بکن و بتوانن سود له یه کتری وه رگرن

له قسه کردن و پرسپار کردندا. وه ک خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُرَكِّبُهُمْ ﴿﴾ خودا مننه ده کات به سه ر باوه پداراندا، که

هه ر له خویان پیغمبر ریکی بز نار دوون، نیشانه کانی خودایان به سه ردا ده خوینیته وه به خاویتی رایان ده گریت. زه حاک له نیبنو عه بیاسه وه وتی: نه گه ر فریشته یان بز بهاتایه، له وینه ی پیاودا نه بیته

بویان نه ده هات، چونکه نه وان نه یان ده توانی سهیری فریشته بکن که له پووناکیه^۱، ﴿ وَاللَّبَسْنَا

عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ ﴿﴾ واته: لیمان ده شیواندن وه ک چون خویان له خویان ده شیواند. والیبی له

نیبنو عه بیاسه وه وتی: واته لیمان ده گورین. پاشان خودای گوره ده فه رموویت: ﴿ وَلَقَدْ أَسْتَهْزِئُ

رُسُلِي مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿﴾ به گه لیک له پیغمبر رانی

پیش تو، گالته کراو گالته کاران تووشی کاره کی خویان بوون. نه مه لیتره دا دلدانه وهی پیغمبره

﴿ ﷺ ﴾ له به رامبر نه وکه سانهی که هزه که ی بروایان پی نه ده کرد، به لیتیش له لایه ن خودا وه بز پیغمبرو ﴿ ﷺ ﴾ باوه پداران به سه رکه وتن و پاشه رقی چاک له دنیوا له قیامه تدا. پاشان خودای

مه زن ده فه رموویت: ﴿ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿﴾ بلی: نیوه

له سه ر نه م زه مینه دا بگه رین، تا بزنان دواپوژی بی باوه ره کان به کوی گه یشت. واته: به خوقاندا

بچنه وه سهیریکن بزنان که له پیشووه کان چیان به سه ر هات، که بروایان به پیغمبره که یان نه هینتاو

۱ الاسراء (۹۵).
۲ ال عمران (۱۶۴).
۳ الطبری (۳۶۸/۱۱).

دژایه تیان کردن که تووشی چ سزاو توله به یکی سه سخت بوون هر له دونیادا، ئوش که بژیان مه لکیراوه له سزای به ژان له پژیی قیامه تدا. وه چون خودا پیغه مبه ره کان و به بنده خاوهن باوه په کانی بزگار کرد.

﴿ قُلْ لِمَنْ مَافِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلْ لِلّٰهِ كُنَّبَ عَلٰی نَفْسِهٖ الرَّحْمَۃُ لِيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰی يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ الَّذِيْنَ خَسِرُوْا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿ ١١ ﴾ ﴿ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْاَيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿ ١٢ ﴾ قُلْ اَغْنٰى اللّٰهُ اَعْمٰدُ وِلٰٓئَا فَاَطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطِيْعُوْهُ وَلَا يُطَعَّرُ قُلْ اِنِّىْۤ اٰمَرْتُ اَنْ اَكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا تَكُوْنُوْنَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿ ١٣ ﴾ قُلْ اِنِّىْۤ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبِّىْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿ ١٤ ﴾ مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْنٰهُ وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَمِيْنُ ﴿ ١٥ ﴾ ﴾

هر خودا خوی ومدیهینه رو خاوهن پژیی و به هر مکانه پییوسته ملکه چی بویگریت

خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿ قُلْ لِمَنْ مَافِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلْ لِلّٰهِ كُنَّبَ عَلٰی نَفْسِهٖ الرَّحْمَۃُ ﴾ ئی موحهمه مد (ﷺ) بلی: هر چی له ناو ناسمانه کان و زه میندایه مالی کتیبه؟ بلی: هه مووی هی خودایه، خودا له سر خوی نوییوه که ده بییت خاوهن به زه می بییت. خودای گه وره باسی ئوه ده کات که هر چی له ناسمانه کان و زه مین و ئوهش که له ناویاندایه خوی خاوه نیه تی و له سر خۆشی نوییوه که سۆزدار بییت به رامبه ر دوستکراوه کانی، وه ک له هه ردوو سه حیچه که دا هاتوو له ئه بوهوره بیره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرمووی ته تی: (بیگومان کاتیگ که خودا خه لکی دوستکرد له لای خۆی نامه به یکی نوییوه له سه رووی ته خته وه (فوق العرش) بیگومان به زه بییم زال بووه به سه ر توپه بییمدا). ﴿ لِيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰی يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ ﴾ سویند به خودا هه مووتان له پژیی قیامه تدا کژده کاته وه که گومان له هاتنیدانیه. ئه م (لامه) لامی سوینده. خودای گه وره سویندی به گیانی پیرۆزی خۆی خواردوو که عه بده کانی کژده کاته وه له پژییکی دیاریکراودا که پژیی قیامه ته گومانی تیدانیه له لای عه بده خاوهن باوه پداره کانی، به لام ئه وانهی که بپوایان پیتی نیه و حاشای لی ده که ن هه میشه پاراو دوولن ﴿ الَّذِيْنَ خَسِرُوْا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴾ ئه وکه سانه خۆیان دوپاندوو، ئه وه ئه وکه سانه ن که بپوانا هینن به پژیی قیامه ت و له خرابی ئه وپۆژه ناترسن. پاشان خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْاَيْلِ وَالنَّهَارِ ﴾ هه رچی له شه وو پژیی ئارامی گرتوو هه وخواه نیه تی، واته: ئه وه ی به سه ر زه مین و ناسمانه وه بگه پیت هه مووی به بنده ی ئه وه ئه و دوستی کردوو له ژئیر توانا ده سه لاتنی ئه ودایه و ناگای لیئانه هه یچ په رسترویک نیه جگه له خودا ﴿ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴾ هه ر

فتح الباری (۱۳/۳۹۵)، مسلم (۴/۲۱۰۷).

خوی بیسرو زانایه . قسهی عهده‌کانی ده بیستیت و ناگاداری هه‌لس و که وتو نه‌پینه‌کانی نیو دلایانه .
 پاشان خودای مه‌زن ده‌فهرموویت به عه‌بدو پیغه‌مبه‌ری خوی موحه‌مه‌د ﴿ص﴾ که به یه‌کتابه‌رستی و
 به‌یامه‌ریکه‌که‌ی خوی ره‌وانه‌ی کردووو فه‌رمانی پیداوو که بانگی خه‌لکی بکات بق سهر‌راسته‌پئ.
 خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿ قُلْ أَعِزَّ اللَّهُ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ﴾ بلی: نایا ده‌تانه‌ویت جگه‌له
 خودا هیچ‌کسی تر به‌سهروری خۆم بزائم، که ناسمانان و زه‌مینی وه‌دیپینه‌اوو؟ نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و
 نایه‌ته وایه‌که خودای گوره ده‌فهرموویت: ﴿ قُلْ أَعَزَّ اللَّهُ تَأْمُرُ وَيُؤْتِي الْأَمْثَالَ نَبِيَّهُ ﴾ نایا نیوه
 ده‌تانه‌ویت جگه‌له خودا شتیکی تر به‌رستن؟ واته: جگه‌له خودا هیچ‌کس مه‌که‌نه سهروری
 خۆتان، نه‌و خودایه‌ی که تاو ته‌نیایه‌و شه‌ریکی نیوه وه‌دیپینه‌ری ناسمانه‌کان و زه‌مینه، که له‌پیشدا
 به‌م شیوه‌نه‌بوو ﴿ وَهُوَ يُطِمْ وَلَا يُطَعَّم ﴾ پۆزی به‌زینده‌وهر ده‌دات و له‌بژیوی بی‌نیازه . وه‌ک له
 نایه‌تیکی تر ده‌فهرموویت: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٨﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ
 أَنْ يُطْعَمُوْا ۗ هَرَبِيَّوِيه‌ جنۆکه‌و مرۆفم دروستکرد، تا کو بم به‌رستن، من هیچ‌پۆزیم له‌وان ناویت،
 خواردنیشم له‌وان ناویت و وه‌هه‌ندیک نه‌م نایه‌ته‌یان به‌م شیوه‌یه‌ خویندووته‌وه (وهو یطعم ولا یطعم) به
 فه‌تعی (یانه‌که) واته: خوی ناخوات. له‌فهرمووده‌یه‌کدا هاتوو له‌نه‌بوهوره‌یره‌وه (په‌زای خودای
 لیبیت) وتی: پیاویک له‌نه‌ساریه‌کانی خه‌لکی قوباء پیغه‌مبه‌ری ﴿ص﴾ بانگ کرد بق سهر‌خواردنیک
 نیمه‌له‌خزمه‌تیدا چووین، کاتیک پیغه‌مبه‌ر ﴿ص﴾ خواردنه‌که‌ی خواروو هه‌ردوو ده‌ستی شۆزی
 فه‌رموی: (سوپاس بق نه‌و خودایه‌ پۆزیده‌ره‌و پیویستی به‌بژیوی نیه . منه‌تی کردوو به‌سه‌رماندا
 شاره‌زای پئی کردووین و خواردنی بی‌داوین و له‌خواردنه‌وه‌شی پئی تۆش کردووین. له‌په‌وتی دایپۆشین
 وه‌به‌گشت تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی چاک تاقیمان ده‌کاته‌وه . سوپاس بق خودا (غیر مود‌ری، ولا مکافیاً ولا
 مکفور ولا مستقنیاً عنه) سوپاس بق نه‌و خودایه‌ی که پۆزی داین له‌خواردن و خواردنه‌وه‌وی پئی تۆش
 کردین، دایپۆشین له‌په‌وتی و له‌گومرایی پئی نیشانداین و له‌کویری بینینی پئی به‌خشین. وه‌پیزی لی
 ناین به‌سه‌ر زۆدیک له‌وانه‌ی دروستی کردن به‌پۆزیک زیاتر. سوپاس بق خودا په‌روه‌ردگاری گشتا دونیا)
 ﴿ قُلْ إِنَّ أُمُورًا أَسْكُوتُ أَوْلَٰمَٰنَ أَسَدَ وَلَا تَكُوْنُ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿٥٩﴾ قُلْ إِنَّ أَخَافُ أَنْ عَصَيْتُ
 رَبِّيَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴾ بلی: فرمان به‌من دراکه یه‌که‌مین که‌سم ملکه‌چ بکه‌م تو هه‌رگیز له‌وانه‌مه‌به

۱ الزمر (۶۴).

۲ الذاریات (۵۶-۵۷).

۳ النسائي في الكبرى (۸۲/۶) فه‌رموووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

شهریک بق خودا داده نین. بلی: نه گەر نافرمانی خودای پهروه ردگارم بگم له نازاری پۆژه هه ره دژواره پم مترسیه که ده ترسم. واته: له سزای پۆژی قیامت ده ترسم. ﴿مَنْ يُصِرْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْأَمِينُ﴾ نه پۆژه خودا له هه رکه سیک وازینیتت نه وه دیاره وه بهر به زهیی خوی خستوه نه وه ش بزگاریه کی ناشکرایه. وه که له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿فَمَنْ زُجِحَ عَنِ الشَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾ کی له ناگر لابدریت و بپریته به هه شت بزگاری بووه. بزگاری وون واته: به ده سه پینانی قازانج و توشی زیان نه بوون.

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرِبْ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ يَخْتَرِ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۷﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْغَبِيرُ ﴿۱۸﴾ قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُرْسِلْكَ هَذَا الْقُرْآنُ لِأَتَذَرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغْ أَيْتَكُمْ لْتَشْهَدُوا أَنْتَ مَعَ اللَّهِ ءَالِهَةٌ أُخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ اللَّهُ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿۱۹﴾ الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَمْرُقُونَ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۲۰﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْفَالِقُونَ ﴿۲۱﴾﴾

ههه خودا زیان که یه نه رو سو ده گه یه نه رو زاله

خودای مه زن بۆمان باس ده کات و ده فرموویت: که ههه خوی خاوه نی سو ده گه یاندن و زیان که یاندنه وه ههه خوی کاروباری خه که به مه یلی خوی به پی ده کات، که س بۆی نیه ده ست له فره مانه کانی وه ریدات و بریاری بگپریته وه ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرِبْ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ يَخْتَرِ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ نه گەر خودا به لایه کت به سه ریینیت، جگه له خوی که س ناتوانیت له سه ری لایبات، وه نه گەر چاکه یه کت به سه ری بینیت ده ستی ده وات، ههه خویه تی هه مووکارینکی پی ده کریت. نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه که خودای گه وره ده فرموویت: ﴿مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ﴾ هه رکا تیک خودا ده رووی چاکه ی له پووی مه ردوم بکاته وه، که س ناتوانیت ببیه ستیت (جگه له خوی) له هه ردو سه حیحه که دا ها تووه که پیغه مبه ری خودا ﴿وَإِذَا﴾ فرمووی تی: (ئه ی خودایه هیه به ره به ستیک نیه له وه ی که تو به خشیووته، به خشه ریش نیه له وه ی که تو پگرتی لی کر دووه. وه هیه خاوه نه ده سه لاتیک لای تو ده سه لاته که ی سو دی پی نادات ده سه لات

۱ ال عمران (۱۸۵).

۲ فاطر (۲).

هر له لای خوته^۱ هر یو یه خودای مه زن لیزه دا ده فه رموویت: ﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾ هر خودایه
 له سره موو عه بده گانی دهستی ده پوات. واته: نهو خودایه ی که گه رده نه کان بوی نه وی ده بییت و
 زقداران بوی زه لیل ده بییت و سه ری بق شتورده کات و زاله به سه ره موو شتیکدا، سه موو
 دروستکراوه کان به رفه رمانیه تی و خویان به کم ده زانن به رامبر گه وره یی و پایه به رزی و
 توناوده سه لاتی. هر یو یه خویان به لازو زه بوون سه یرده کن له بهر وه ستیداو له ژیر فرمان و پیری
 نه ودان. ﴿وَهُوَ الْحَكِيمُ الْغَبِيرُ﴾ هر خوی له کارزان و ناگاداره. له کارزانه له کرداره کانیداو ناگاداره به
 جیی و شوینی سه موو شته کان، که سیک شایه نی پی به خشین نه بییت پی نابه خشیت پاشان
 ده فه رموویت: ﴿قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ﴾ بلی: شایه تیدانی کی له سه موو
 شایه تیدانیک گرنکتره؟ بلی: خودا شایه ته له نیوان من و نیوه دا. واته: خودا ناگای له وه یه که من بوم
 هینان و له وه ش که نیوه پیتان و تووم، ﴿وَأَوْحِي إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ نه م قورنانه نه و به
 خه لات بومنی ناره خواره وه، تا به هوی نه و ترس وه بهر نیوه بینم وه هر که سیش که پی ده گات.
 واته: ترس وه به رهینه ره بق هر که سیک که پی ده گات. وه که نه م نایه ته که خودای گه وره
 ده فه رموویت: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ موعده﴾ هر که سیکش له و کومه لانه بهروی
 پینه کات جیی له ناو ناگردا بق ناماده کراوه. په بیعی کوری نه نه س وتی: ده بییت هر که سیک شوینی
 پیغه مبری خودا (ﷺ) که وتوو به وشنیوه به بانگی خه لکی بکات که پیغه مبری خودا (ﷺ)
 کردوو یه تی، وه به وشنیوه یه ش خه ک بترسینیت که نه و ترساندوو یه تی ﴿إِنَّمَا لَكُمْ لِنُفُسِكُمْ أَنْتُمْ مَعِ اللَّهِ
 إِلَهًا أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ﴾ نیوه شایه تی ده دن که له گه ل خودا چند خودایه کی تریش هه یه (نه ی بت
 په رسته کان)؟ بلی: من شایه تی نادم. وه له نایه تیکه تریشدا خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿إِن
 شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ﴾ نه گه ر نه وان شایه تیان دا، تو شایه تی له گه لیان مه ده ﴿قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ
 وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ﴾ بلی: خودا هه ره یه کیکه و منله شه ریکدانانی نیوه دووو بیزارم.

^۱ فتح الباری (۲/۳۹۷).

^۲ مود (۱۷).

^۳ الانعام (۱۵۰).

نه هلی کتیب پیغه مبر (ﷺ) ده ناسن وهك چون شه رزنده گانی خویمان ده ناسن

خودای مەزن دەفەر موویت: ﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَمْشُونَ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ﴾ نه هلی کتیب
 ههروهك كوپه گانی خویمان باش ده ناسن، پیغه مبریش (ﷺ) واده ناسن. پاشان خودای گه وره باسی
 نه هلی کتیب ده کات و ده فەر موویت: ئەی موحه مەعد (ﷺ) ئەو هی تو پێی پەوانه کراوی ئەوانه دیزاننو
 شاره زان لێی وهك چون کوپه گانی خویمان ده ناسن به هزی ئەو دهنگو باسانه وه که له پیغه مبره
 پێشوو هکانه وه پێیان گه یشتوه، چونکه هه موو پیغه مبره کان موژده یان داوه به هاتنی موحه مەعد
 (ﷺ) وه باسی خویره وشت و شاره که یی و ئەو شوپینه ی که کۆچی بۆ کردوو وه باسی خویره وشتی
 نوممه ته که شی بۆ کردوو. هه ریژه دای ئەوه ده فەر موویت: ﴿الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾
 ئەوانه ی خویمان نۆراندوو بپوانا که ن. به م فرمانه پوون و ناشکرایه که پیغه مبران (سه لاهی خودایان
 لیبیت) موژده یان پیداو وه هه ر له دیرزه مانه وه و ئیستاش مەردومیان لێ ناگادار کردوو. پاشان
 خودای مەزن دەفەر موویت: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ﴾ کسی له وه که سانه
 سته مکارترین که درۆ به دەم خوداو هه لده به ستن یان به نیشانه گانی خودا باوه رنا که ن؟ واته: که س
 له وانه سته مکارترینه که درۆ به دەم خوداو هه لده به ستیت و بانگه ششی بۆ ده کات که خودا پەوانه ی
 کردوو، خوداش نه یارندوو وه که سیش له وانه سته مکارترینه که بپوا به نیشانه و به لگه گانی خودا
 ناکات ﴿إِنَّهُ لَا يَغْلِبُ الظَّالِمُونَ﴾ دیاره هه ر که سته مکارین پزگاری ناییت. واته: ئەم دوو جوژه
 مەردومه ئەوانه ی ده لێن خودا نارونی و درۆ ده که ن و خودا نه یارندون و ئەوانه ش که بپوا به نیشانه گانی
 خودا ناکه ن له هه موو که س سته مکارترین و هه رگیز پزگاریان ناییت.

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّا سُرَّكَاؤُكُمْ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَرَّ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ
 قَالُوا وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾ أَظْهَرَ كَيْفَ كَذَّبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ ۖ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَمَنْ مِّنْ
 يَسْتَعِ إِلَىٰكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلِمًا مِّنْهُ لَا يَوْمِنَهَا حَقًّا إِذَا جَاءَهُمْ
 بُعْدُ لَوْلَاكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطُورُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَبْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْتَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا
 أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾﴾

بت په رسته گان پرسیا ریان لینه کورت له سه ر بت په رسته گه بیان

خودای مەزن باسی بت په رسته گان ده کات و ده فەر موویت: ﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ
 أَشْرَكُوا﴾ بۆژی قیامه ت که گشتیان کۆده که ینه وه، به وه که سانه ی که شه ریکیان بۆ خودا دانابوو، بیجگه

له خودا ده یانپه‌رستن لئیان ده پرسینو پییان ده‌لین: ﴿ اِنَّ شُرَاكُؤَكُمْ الَّذِيْنَ كُنتُمْ تَزْعُمُوْنَ ﴾ کوا نهو شریکانه‌ی که به خه‌یالی خۆتان به شهریکی خوداتان دانابوو. نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌ته وایه که خودای گه‌وره له سوره‌تی قه‌سه‌س دا ده‌فرموویت: ﴿ وَیَوْمَ یُنَادِیْهِمْ فِیْ قَوْلِ اِنَّ شُرَاکَآءِ الَّذِيْنَ کُنتُمْ

تَزْعُمُوْنَ ﴾ نه‌و پۆزه‌ی بانگیان ده‌کاتو ده‌فرموویت: کوا شهریکه‌کانم وه‌ک نئیوه خه‌یالتان ده‌کرد؟ خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿ ثُمَّ لَرَّ تَکُنْ فِیْ تَنَهُمْ ﴾ جا نه‌وکانه هیج بیانیوه‌کیان نامینیت. عه‌تای

خوراسانی وتی: کاتیک تووشی نه‌و به‌لایه هاتن هیج بیانیوه‌کیان نامینیت ﴿ اِلَّا اَنْ قَالُوْا وَاللّٰهُ رَبِّنَا مَا کُنَّا مُشْرِکِیْنَ ﴾ ده‌لین سویند به خودای په‌روه‌دگارمان نئیمه هه‌رگیز هیج شتی‌کمان نه‌کردووه‌ته شهریکی

نه‌و. خودای مه‌زنیش ده‌فرموویت: ﴿ اَظْهَرَ کَیْفَ کَذَبُوْا عَلٰٓیْ اَنْفُسِهِمْ ۗ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا کَانُوْا یَفْتَرُوْنَ ﴾ بیوانه چون درق له‌گه‌ل خۆشیان ده‌کن، نه‌و شتانه‌ش که نه‌وان به درق ده‌یانت، له‌ناوچوون و لئیان ون بوون. نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌تانه وایه که خودای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿ ثُمَّ قِیْلَ لَهُمْ اِنَّ مَا کُنتُمْ

تُشْرِکُوْنَ ﴿ ۳۳ ﴾ مین دۆین الله‌ قالوا ضلوا عتابل لَرَّ تَکُنْ تَدَعُوْا مِنْ قَبْلِ شَیْءًا کَذٰلِکَ یُضِلُّ اللّٰهُ الْکٰفِرِیْنَ ﴿ کوان نه‌وانه ده‌تانوت: شهریکی خودان، بیجگه خودا ده‌لین: له‌به‌رچاومان ون، خۆ نئیمه له پیتشدا (له دنیا‌دا) بیجگه خودامان نه‌ده‌په‌رست، خودا ناوا خودانه‌ناسان گوم‌پاده‌کات.

به‌دبه‌خت به‌هره له قورئان وهرنا‌گریت

خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿ وَرَمَتْهُم مِّنْ سَمٰوٰتٍ اِلَیْکَ ۗ وَجَعَلْنَا عَلٰٓی قُلُوْبِهِمْ اَکِنَّةً اَنْ یَّفْقَهُوْهُ ۗ وَفِیْٓ اٰذَانِهِمْ وَقْرًا ۗ وَاِنْ یَّرَوْا کُلَّ نَبِیٍّ لَا یُؤْمِنُوْا بِهَا ﴾ که‌سی وایان له‌ناودایه گویت بۆده‌گریت، به‌لام نئیمه په‌رده‌یه‌کمان

به‌سه‌ر دلپانداوه که لیت تینه‌گه‌ن، گرانی‌شمان خستوه‌ته‌ناو گئیان که (نه‌بیستن) و هه‌ر نیشانه‌یه‌کیش ببینن باوه‌رناکه‌ن. واته: دین تا گوی له خویندنی قورئان بگرن، به‌لام هیج به‌هره‌یه‌کی

لی وهرنگرن چونکه خودا په‌رده‌ی به‌سه‌ر دلپان کیشاوه هه‌تا له‌و قورئانه شاره‌زانه‌بین و قورسیه‌کیشمان له‌سه‌ر گویان داناون تاکو به‌هره له شتی باش وه‌رنه‌گن، وه‌ک خودای گه‌وره له نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فرموویت: ﴿ وَمَثَلُ الَّذِيْنَ کَفَرُوْا کَمَثَلِ الَّذِیْ یَتُوْقُ بِمَا لَا یَسْمَعُ اِلَّا دُعَاۗءَ وَیْدَآءِ ۗ

۱ القصص (۶۲).
۲ الطبری (۲۹۹/۱۱).
۳ غافر (۷۳-۷۴).
۴ البقرة (۱۷۱).

وینہی ئو خودانه ناسانه وهك وینہی ئو ئاژہ لانه به كه دهنگ دهری، جگه له خوڤین و چرینیک هیچ نایبستن. ئو خودانه ناسانه هر چه نده نیشانه و به لگه ببینن بهوای پیناکه ن، چونكه ئه وانه تیگه یشتیان نیه ودان به هق دانائین. وهك خودای گه وره له م ئایه تدا ده فرموویت: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ﴾^۱ ئه گه خودا ببزانیایه خیرنکیان له باره دایه، کارنکی ده کرد ببیستن. پاشان لیره دا ده فرموویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾^۲ كه سانی واش هیه دینه لات مشتم و مروت له گه ل ده كه ن (له سه هق به شتی پرپوچ) ئه وانه ی خودانه ناسان ده لئین: ئه مه جگه له چیرۆکی پیشینان هیچی تر نیه. واته: ئه مه ی كه تو هیناوته (ئهی موحه ممد ﷺ) له كتیبی پیشینه وه رگه راوه و هینراوه ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ﴾^۳ هه رنه وانه رینگه ناده ن خه لك بیته لای و خوشیان خۆیانی لی دورده گرن. واته: ئه وانه رینگه ی له مه ردوم ده كه ن كه شوینی هق بکه ویتو بهوا به پیغه مبه ر بکه ن و ﷺ گوئی رایه لی قورشان بن. ﴿وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ﴾^۴ خوشیان لئی دورده كه ونه وه، دوو په وشتی ناشیرینیان تیدا كۆبووه ته وه. خۆیان به هره ی لی وه رناگرن و رینگه ش ناده ن خه لك به هره وه رگرت. علی كۆپی ئه بوته لحه له ئیبسو عبباسه وه وتی: ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ﴾^۵ خه لكی ده گیزنه وه له موحه ممد ﷺ كه بهوای پی بینن^۶ موحه ممد ی كۆپی چه نیفه وتی: خودانه ناسانی قوره یش نه ده هاتن بۆلای پیغه مبه ر ﷺ رینگه یشیان ده كرد له خه لكی كه بیته بۆلای^۷ قه تاده وزحاك و مواهیدو كه سانی تریش هه روایان و تووه^۸ پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَرَأَىٰ فِيهَا كُفْرًا بَلْ لَأَنْفُسُهُمْ وَرَمَا يَشْعُرُونَ﴾^۹ ئه وكه سانه به بی ئه وه ی هه سستی پی بکه ن هه ر خۆیان له وناده بن. واته: ئابم كرداره خراپانه كه ده یكه ن خۆیان تووشی له ناوچوون ده كه ن و ئاكامه كی هه ر بق خۆیان ده گه ریته وه به لام هه سستی پیناكن.

﴿وَلَوْ رزقنا اذ وقعوا على النار فقلوا بللنا نرد ولا نكذب بآيات ربنا ونكون من المؤمنين﴾^(۷) بل بما لهم ما كانوا
يُخفون من قبل ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه وانهم لكذبون﴾^(۸) وقالوا ان هى انا حيانا الدنيا وما نحن بمبعوثين

^۱ الانفال (۲۳).

^۲ الطبری (۳۱۱/۱۱).

^۳ الطبری (۳۱۱/۱۱).

^۴ الطبری (۳۱۲/۱۱).

﴿۱۱﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ

تَكْفُرُونَ ﴿۳۰﴾

کافی بینینی سزا ناوات خواستن هیچ سودیکی نیه

خودای مہ زن دہ فہ رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَىٰ أَلْتَارِ﴾ نہ گہر بیانبینی کہ لہ سہر لیواری ناگر پاکبراون، خودای گہ ورہ باسی ژبانی خودانہ ناسان دہ کات کہ لہ پڈئی قیامہ تدا لہ کہ ناری جہ ہنہ نم پادہ گبرینو نہو ہہ مووکتو و زنجیرہی کہ لہ ناوری تہی لہ گہ ل نہو سہخت و نارہ حہ تہی کہ بہ چاوی خویان دہ بیینن نا لہ وکاتہ دا ﴿فَقَالُوا يَلَيْلَنَا نَرُدُّوْا وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَكُنُوْا مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ﴾ دہ لئین: خورگہ دیسان دہ یانگیزاپینہ وہ، نیتہر بہ نیشانہ کافی پەرورہ دگارمان بہوامان دہ کردو نئیمہ ش لہ پیزی بہواداران دہ بیوین. واتہ: ناواتہ خوانن کہ جاریکی تر بگہ پینہ وہ بق ژبانی دونیاتان کرداری چاک بکہ ن و نیشانہ کافی خودا بہ درق نہ زانن و بچنہ پیزی خاوهن باوہ پانہ وہ. خودای مہ زنیش دہ فہ رموویت: ﴿بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوْا يُحْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ﴾ راست ناکہن، تہ نیا ہر نہوہ یان بق ناشکرابوو کہ لہ پیدشا لہ دلدا شاردیوویانہ وہ. واتہ: تہ نیا لہ ویددا ہر نہوہ یان بق ناشکرابووہ کہ لہ دلئاندا شاردیوویانہ وہ لہ خودانہ ناسی و لاساری و بی دینی، نہوہ لہ دونیادا بیت یان لہ پڈئی نوایی وہ کویہ کہ وک خودای گہ ورہ کہ میک لہ مہ وپیش فہ رمووی: ﴿ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللّٰهُ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِيْنَ ﴿۱۳﴾ اَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَلٰٓى عَنَّهُمْ مَا كَانُوْا يَفْعُرُوْنَ﴾ پاشان هیچ بیانویہ کیان بیجگہ نہوہ کہ بلئین: سویند بہ خودا کہ پەرورہ دگارمانہ، نئیمہ ہہرگیز شستیکمان نہ کردوہ تہ شہریکی نہو، یہوانہ چوں درق بہ رامبہر خوشیان دہ کہن نہوشتانہ ش کہ نہوان بہ درق دہ یانوت: لہ ناوچوون و ون بوون. ہہ لئدہ گری نہوانہ نہوہی کہ لہ ناو دلئان دہ یانزانی دہرکہ و تبیت لہ راستی نہوپہ یامہی کہ پیغہ مہر ان بویان ہیتان لہ دونیادا، با لہ دونیادا وایان دہر خستبیت بق شوینکہ وتوہ کانیان بہ پیچہ وانہی نہوہ وہ. وک نہم نایہ تہ کہ خودای گہ ورہ لہ بارہی موساوہ (سہلامی خودای لیبتیت) کہ وتی بہ فیرعہ ون، دہ فہ رموویت: ﴿لَقَدْ عَلِمْتْ مَا اَنْزَلَ هٰٓؤُلَآءِ اِلَّا رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ بِصٰٓرٍ﴾ تہ خوت چاک دہ زانی نہم شتانہ کوا زہق لہ بہرچاوتن ہر وہ دیہیتنہری ناسمانہ کان و زمین ناروویہ تہی خوارہ وہ. خودای گہ ورہ باسی فیرعہ ون و ہوزہ کہی دہ کات دہ فہ رموویت: ﴿وَحٰجِدُوْا بِهَا وَاَسْتَقْبِلْتُمْهَا اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَّظُلُوْا﴾

وَعُلُوا هەر چه نده له دلی خویاندا هه موویان به پاست ده زانی به لام هه برهویان به نیشانه کانی نه کرد.
 به لام له باره ی مانای (الاضراب) وه له م نایه ته دا که خودای گه وره ده فره رموویت: ﴿بَلْ بَدَأْتُمْ مَا كَانُوا
 يَحْفَونَ مِنْ قَبْلُ﴾ پاست ناکه، ته نیا هه نه وه یان بق ناشکر ابو که له پیشدا له دلدا شارده بوویانه وه.
 چونکه نه وانه دوی گه پانه وه یان بق دنیا له بر نه وه نه کردوه که حه زو ناره زوویان له بره وه یان له بره وه یان له
 به لکو له ترسی نه سزایه به که به چاوی خویان بینویانه، له تۆله ی نه وه خودانه ناسیه ی که به رده وه م
 بوون له سه ری، داوی گه پانه وه یان ده کرد تا له وناگره ی که بینان پرگاریان ببیت. بۆیه خودای گه وره
 ده فره رموویت: ﴿لَوْ رَدُّوْا الْعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ وَانْتَهُمْ لَكَذِبُوْنَ﴾ نه گه ر بشگه پانه ته وه، نه وکارانه ی که
 پییان ده و ترا مه یکن، هه ده یان کرد، نه مانه هه دروزنن. له وه ی که خوزگه یان ده خواست بگه پینه وه
 تا باوه پینن. وه له ویشدا که ده لئین: ﴿بَلَّيْنَا نَرْدُ وَلَا تَكْذِبْ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَتَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِ﴾ خوزگه دیسان
 ده یان گتیر پینه وه، نیت به نیشانه کانی په روه ردگارمان بره ومان ده کردو نئمه ش له پیزی بره واداران
 ده بووین. ﴿وَقَالُوْا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوْثِيْنَ﴾ وتیشیان: جگه له م ژیا نه ی سه ر دنیامان
 شتیکی ترنیه و نئمه زیندوو نابینه وه. نه گه ر بشگه پانه ی وه نه وه ی پییان ده و ترا مه یکن، هه
 ده یان کرد دیسان ده یانوت: جگه له ژیا نه ی دنیا نه ببیت، هیچی ترنیه، جاریکی تر زیندوو ناکر پینه وه
 بۆیه ده یانوت: ﴿وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوْثِيْنَ﴾ پاشان خودای گه وره ده فره رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَى اِذْ وَقَفُوْا عَلٰی رَجْمٍ
 قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ﴾ نه گه ر بیانبینی له وکاته دا که له به رده م په روه ردگاریان را گه یرون پییان
 ده فره رموویت: نایا نه مه تان پی پاست نه بوو؟ واته: نایا نه م پوژه قیامه ته به پاست ده رنه چوو؟ ﴿قَالُوْا
 بَلٰی وَرَبِّنَا﴾ ده لئین: سویند به په روه ردگارمان زقر راسته. ﴿قَالَ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
 تَكْفُرُوْنَ﴾ ده فره رموویت: ده نازار بچیژن بق نه وه خودانه ناسیه ی ده تان کرد ﴿اَنسِحْرُ هٰذَا اَمْ اَنْتُمْ لَا تَبْصِرُوْنَ﴾
 نایا نه مه جادوه یان کو تیر بوونه و نابینن؟

﴿قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِقَوْلِهِمْ اَللّٰهُ حَقٌّ اِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَعْتَهُ قَالُوْا اَيَحْسَرُنَا عَلٰی مَا فَرَطْنَا مِنْهَا وَهُمْ يَحْمِلُوْنَ
 اَوْزَارَهُمْ عَلٰی ظُهُورِهِمْ اَلَا سَاءَ مَا يَزُرُوْنَ ﴿٣١﴾ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَبْسٌ وَلَهُمْ وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ

اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿٣٢﴾

النحل (۱۴).

الطود (۱۵).

خودای مه زن ده فہرموویت: ﴿قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ﴾ نه وکسانه ی تووشی زیان بوون که باوہریان نہدہ کرد، دینہ بہر بارہ گای خودا. خودای گہ ورہ باسی زہرہ رمنہ ندی نه وکسانہ دہ کات کہ بہویان نہ بووہو دینہ بہر بارہ گای خوداو داخو و خہفت ہلدہ پڑن کاتیک کہ پڑی قیامت لہ نا کاو دیت بہ سہریانداو پہ شیمانی خویمان دہرہ بہن لہ پڑچوونیان لہ سہر نہ وکارہ خرابو ناشیرینانہ ی کہ کردوویانہ لہ دونیادا، بویہ خودای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا قَرَرْنَا فِيهَا﴾ تا نه وکاتہ ی لہ پہر قیامتہ تیان بہ سہردا دیتدہ لئین: شاخو داخ نئمہ چہ ند کہ متہر خہ میمان کرد لہ دونیادا، نه وانہ تاوانہ کانیان ہلدہ گرن بہ کولیانہ وہیہ، نه و زہ میرہ (الضمیر) ہلدہ گری بگہ پتہ وہ بق زینانی دنیا، یان بق کردارہ کان، یان بق پڑی دواہی. واتہ: کارہ ساتی پڑی دواہی. ﴿أَلَا سَاءَ مَا يُرِزُونَ﴾ سا بزانہ چہ ند بارہ کہ یان گران و نالہ بارہ. نه سبات وتی: سوددی وتی: ہیچ پیاوئیکی ستہ مکار نیہ کہ چووہ گورہ کہ ی مہ گین پیاوئیکی دہم وچاو ناشیرینی پڑہ ہلگہ پاوی بون پیس دیتہ لای، جل و ہر بگئیکی پڑخلو پیسی لہ ہر دایہ لہ گہ لیدا دہ چیتہ ناو گورہ کہ ی، کاتیک کہ بینی، دہ لئیت: چہ ند دہم وچاوت ناشیرینہ! (نہ ویش) دہ لئیت: ہر بہوشیوہیہ کردارہ کانت ناشیرین بوو. دہ لئیت: چہ ند بونٹ پیسہ! دہ لئیت: ہر بہوشیوہیہ کردارہ کانت بونی پیس بوو. دہ لئیت: چہ ند جل وہیہ کہ کت پیسہ! دہ لئیت: ہر بہوشیوہیہ کردارہ کانت پیس بوو. پئی دہ لئیت: تو کیسی؟ دہ لئیت: کردارہ کانت. وتی: لہ ناو گورہ کہ یدا لہ گہ ل دہ بیت، کاتیک پڑی قیامت زیندو وکرایوہ پئی دہ لئیت: من لہ زینانی دونیادا بہ ٹارہ زو پابوارن ہلہم دہ گرتی، تو ش نہ مہڈ من ہلدہ گریت. وتی: سواری پشتی دہ بیت دہ بیات ہتا دہ یخاتہ ناو شاگر. خودای گہ ورہش دہ فہرموویت: ﴿وَهُمْ يَحْمِلُونَ أوزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَرِزُونَ﴾ خودای مه زن دہ فہرموویت: ﴿وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لُوبٌ وَلَهُمْ وَلِلَّذٰرِ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ زینانی دنیا جگہ لہ کالتہ وکپ شتیکی تر نیہ و مالی نہ ولا بق نہ وانہ ی لہ خوداترسو خو پاریزن نقد چاکترہ. دہ ی بوجی دہ بیت تینگن؟

﴿قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزَنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يَكَذِبُونَ﴾ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بَيَّاتِ اللَّهُ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾ وَقَدْ كَذَبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كَذَّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَنهَم نَصْرًا وَلَا مَبْدِلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبَإِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾ وَإِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَن تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا فِي

السَّمَاءِ فَتَاتِبَهُمْ بِآيَاتِهِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهَدْيِ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿۳۵﴾ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتُ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿۳۶﴾

دلنه وایى کردنى پیغه مبهەر (ﷺ)

خودای مهن دلنه وایى له پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده کات له سر بپوانه کردنى هوزه که ی و دژایه تی کردنى و ده فرمویت: ﴿مَدَّ نَعْلَمُ إِنَّهُ لِيَحْرُكَ الَّذِي يَقُولُونَ﴾ نيمه ده زانين نه و قسانه ی نه وانه ده یکنه ده بیهته هوی دلنه نگیت. واته: زرد چاک ناگادارین که نه وانه بپوات پیناکه ن. توش زرد دلگرانی و ناخیان بۆ مه لده کیشیت، نه م نایه ته وه که نه و نایه تانه وایه که خودای گه وره ده فرمویت: ﴿فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ﴾ تو له داخی نه وان (نه ی موحه مبه د (ﷺ)) خوت له ناومه به. وه له نایه تیکی تردا ده فرمویت: ﴿لَمَّا كَبُخَ نَفْسُكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ﴾ وه خته به و خمه خوت له ناویه ریت. وه ده فرمویت: ﴿فَلَمَّا كَبُخَ نَفْسُكَ عَلَىٰ عَاثِرِهِمْ إِن لَّرِ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا﴾ ره نگه تو بۆ نه وکه سانه ی بپوا به م کتبه ناکه ن، خه می و بخویت خوت له ناویه ریت. پاشان خودای گه وره لیتره دا ده فرمویت: ﴿إِنَّمَا لَهُمْ لَا يَكْفُرُونَ لَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ إِنَّا يَأْتِي اللَّهُ بِجَحْدُونَ﴾ خو نه وانه تو به درؤناخه نه وه، له راستیدا نه و سته مکارانه نینکاری نیشانه کانی خودا ده که ن، به هه موو شیوه یه که به ره نگاری ده بینه وه. موحه مبه دی کورس نیسحاق به سه راه تیکی گپاوه ته وه له زه هریه وه وتی: کاتیک نه بو جهل چوو گوئی بگریت له (قورنان) خویندنی پیغه مبه ر (ﷺ) خوئی و نه بوسوفیان سه خری کورپی حه ربو نه خنه سی کورپی شه ریق، هیچ که سیان ناگای له وه ی تریان نه بوو، هه تا به یانی گوئیان لی گرتوو هه تا به ره به یان نه وسا هه لساون و پۆیشتون و له پتگه دا که یشتون به یه که، هه ره که یان له وه ی پرسپوو هه چی توئی هیناوه؟ هه ره که سه و باسی نه وه ی کردوو هه که چی هیناویه تی، پاشان به لئینیان به یه کتری داوه که جاریکی تر نه یه نه وه، له ترسی نه وه ی نه وه کو لاره کانی قوپه بيش پینیان بزائن. به هانتی نه وان سه ریان لی بشیویت. له شه وی دووه مدا هه رسکیان دینه وه، هه ره که یان وایه زانی دووه اهه له که ی نه هاتون له بهر نه و به لئینه ی له پيشدا دابوویان، کاتیک که پۆریان لی بووه وه له پتگادا به یه که گیشتن، سه رزه نشتی خوئیان کردو پاشان به لئینیان دا که نه یه نه وه. له شه وی سیه مده دیسان هاتنه وه کاتیک که به یانی گه پانه وه به لئینیان دا که جاریکی تر شتی و دوویاره

۱ فاطر (۸).
۲ الشعراء (۲).
۳ الکهف (۶).

نهڪه نه وه، پاشان له يهڪتري جيبا پونه وه. ٺه به يانيه ٺه خنهي ڪوپي شهر يق ڪو چانهه ڪي هه لگرت و
 پاشان چو بولاي ٺه بوسوفيان له مال وه، پئي وت: ٺه بو حه نزه له (حنضلة) تو رات چيه له وه ڪي
 بيستوته له موحه ممد؟ وتي: ٺه بو سه عله به، سويند به خودا شتي وام لي بيستوه ده زمانو ده شزانم
 مه به ست چيه پئي، شتي واشم گوي لي بووه ماناڪه ڪي نازانم و نازانم مه به ست چيه پئي. ٺه خنهي وتي:
 سويند به وه ڪي تو سويند پي خوارد منيش هه روم. پاشان له لاي هه ستاو پويشت بولاي ٺه بوجه هل.
 چوه لاي له مال وه وتي: ٺه بوجه ڪم رات چيه له وه ڪي بيستوته له موحه ممد؟ وتي: چيم
 بيستوه؟ وتي: ٺيمه وه وه ڪي پڪه به ريمان بووه له سهه ريزو شانازي به خوڪردنه وه، ٺه وان
 ده يانبه خشه و ٺيمه ش ده مانبه خشه، ٺه وان تووشه نار هه تي هاتوون و ٺيمه ش هه ر تووشه هاتوون،
 ٺه وان خوارديان داوه به خه ڪ و ٺيمه ش خوارديان داوه به خه ڪ هه تا ڪاتيڪ به ٺه ٺوڏا ڪه وتين هه
 پيش پيشينمان ڪردوه له سهه ٺه وشتانه ڪي ڪي جي پريلتان بووه، (ٺيستاش) ده لئين: ٺيمه
 پيغه مبه رمان هه يه له ٺاسمانه وه نيگاي بويديت، ڪي ٺيمه به مه ده ڪه ين؟ واته: ٺيمه ناتوانين ٺه مه
 به ده ست بينين، سويند به خودا هه رگيز بپوي پي ناکه ين و به راستي دانانين و نايسه لمينيت. وتي:
 ٺه خنهي له لاي هه ستاو به جي هيشت^۱ پاشان خوداي ڪوره ده فه رموييت: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّنْ
 قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كَذَّبُوا وَآوَدُوا إِلَىٰ آلِهِمْ نَهْرًا﴾ ٺور له پيغه مبه راني پيش تو (هه روه ڪ ٺيسته ڪي تو) به
 درون ٺه ميردان و ويڙي بپوي پي نه ڪران و نازاردينيشي هه ر خوپاگر مانه وه. هه تا يارمه تي ٺيمه يان پي
 ڪه يشت. ٺه مه دلده وه وه سه رليخوش ڪردنيڪ بوو له سهه ٺه بپوانه هيانه ڪي ڪه له ڪي وه فه رمان پي
 ڪردني به خوپاگري وه ڪن چون پيغه مبه ره ليبراهه نه به زه ڪان (اولوالعزم) خويان پاگرت به ليني
 سهه رڪه و تنيشي به مه داوه ڪه ٺه واني سهه رسه خت و زالي ڪردن و پاشه پويش هه ر بڙ ٺه وان بوو دوي
 بپوانه هيانه و تووش هاتني ٺه وه هه موو نازارو ٺه شڪه نه ٺوره، له دنيا يارمه تي دران و له پوي
 قيامه تيشدا سهه رڪه وتن هه ر بڙ ٺه وانه. بويه ده فه رموييت: ﴿وَلَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ﴾ به ليني خوداش به
 هيچ ڪه سيڪ ناگرتيت چونڪه خوي به ليني سهه رڪه وتن داوه به عهده خاوهن باوه په ڪاني له دنيا و له
 قيامه تدا. وه ڪه ده فه رموييت: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَاتُنَا لِإِبَادِنَا الْمُتَرَسِّلِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّهُمْ لَكُمُ الْمَصْرُورُونَ ﴿٧٧﴾ وَإِن جُنَدَنَا لَهُمُ
 الْفَالِقُونَ﴾^۲ بيگومان پيشتر به لينمان دا به عهده په وانه ڪراوه ڪانمان، ڪه هه ر ٺه وان يارمه تي ده درين.
 دياريشه هه ر سوپاي ٺيمه سهه رده ڪه ويديت. وه ده فه رموييت: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَرَسُولِي إِنَّمَا اللَّهُ

^۱ ابن هيشام (۳۲۷/۱) فه رموده يه ڪي مورسه له.

^۲ الصافات (۱۷۱-۱۷۲).

قَوِي عَزِيْزٌ^۱ خودا خوی بریاری داوه: بیگومان منو پیغه مبه ره گانم خودا (خواهن) توانای به دسته لاته. لیره دا ده فره رموویت: ﴿وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبِيِّ الْأَمْزَلِيْنَ﴾ دياره تو ده نگو باسی پیغه مبه رانت زانیوه، که چون یارمه تی دران و سرکه وتن به سر نه وانه ی که له هوزه که یاندا پروایان پی نه ده کرد، تو ش چاو له وانه بکه و به پیگه که ی نه واندای بری. پاشان خودای مه زن ده فره رموویت: ﴿وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ﴾ نه گهر تو به لاته وه گرانه که به ده نگتوره نه هاتون ﴿فَإِنْ أَسْأَلْتَهُمْ أَنْ تَنْبِئَهُمْ فَنَقَا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ﴾ سا نه گهر له تونایدایه تونیلک له م زه مینه دا هه لکولیت یان په یژتک که پییدا سرکه ویت بق ناسمان. علی کوپی نه بوت له له نیبنو عه بیاسه وه وتی: (النفق) واته: تونیل، به وتونیله یددا بری ﴿فَتَأْتِيَهُمْ بَأْتِيَةٌ﴾ به لگه یه ک بق نه مانه بیئی یان نه گهر له تواناندایه په یژه یه ک بینیت سرکه ویت پییدا به لگه یه کیان بق بینیت له م به لگه ی من چاکتربیت که من بزم هیناون بویان بیته^۲ قه تاده و سوددی و که سانی تریش هه ر وایان وتوو^۳ خودای مه زن ده فره رموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْخَالِدِينَ﴾ نه گهر خودا مه یلی لی بووایه، هه موویانی شاره زای پاسته بری ده کرد، نیتر نابیت تو له برینی نه زانان بیت. نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گهره ده فره رموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيْعًا﴾ نه گهر خودا مه یلی لی بووایه، هه رچی له م زه مینه دایه تیکرا باوه ریان ده مینا. علی کوپی نه بوت له له نیبنو عه بیاسه وه له م نایه ته دا ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ﴾ وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) تو به ته نگه وه بوو که هه موو خه لگی پروایینو شوینی بکه ون له سر پاسته بری برون. خودای گهره ش ناگاداری کردوه، که جگه له وانه ی که خودا له پیشدا له کتیبی یه که مدا به به خته وهر باسی کردوه، باوه پناهینن. ﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ﴾ هه ر نه وانه گویت لی ده گرن که ده بیستن. واته: بیگومان نه وانه گوئی بق بانگه وازه که ت ده گرن. وه ک له م نایه ته ی تردا که خودای مه زن ده فره رموویت: ﴿يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ مِنْهَا نَبَاتًا﴾

۱ المجادلة (۲۱).

۲ الطبری (۳۳۸/۱۱).

۳ الطبری (۳۳۸/۱۱).

۴ یونس (۹۹).

۵ الطبری (۳۴۰/۱۱).

وَيَحِقُّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ^۱ ! نه‌وانه‌ی به‌دل زیندوون له خودایان بترسیندیت و قسه‌ی خودا ده‌رباره‌ی خودانه‌ناسان به‌جی بگات. وه ده‌فرموویت: ﴿وَالْمَوْقِفُ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ مردووه‌کانیش خودا زیندوویان ده‌کاته‌وهو پاشان بؤلای خوی ده‌گه‌ریته‌وه. مه‌به‌ست پیئی خودانه‌ناسانه چونکه نه‌وانه دلیان مردووه، بویه خودا وه‌ک لاشه‌ی مردوو ناوی هیناون. خودای مه‌زن که ده‌فرموویت: ﴿وَالْمَوْقِفُ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ نه‌مه له‌شپوه‌ی گالته و سوکایه‌تی پیکردن و به‌سردا خویرینه.

﴿وَقَالُوا لَوْلَا نَزَّلَ عَلَيْنَا آيَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ قُلْ إِنْ كَانَ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَيَّ أَنْ يَنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلْمٍ يُطِيرُ بِحَاجَتِهِ إِلَّا أُمٌّ أُمَّتَانِمْ مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سُوءٌ وَبِئْسَ مَا فَعَلْتُمْ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَاءُ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَمَنْ يَشَاءُ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ

مُسْتَقْبِر ﴿٣٦﴾

بت په‌رستان داوای نیشانه ده‌کهن

خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا نَزَّلَ عَلَيْنَا آيَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ﴾ ده‌لین: بوجی نیشانه‌یه‌کی له‌یه‌ن په‌روزه‌رنده‌یه‌وه بؤ نه‌هاتووه‌ته‌خواره‌وه. واته: شتیکی ده‌رناسا (غیره سروشتی) به‌وشپوه‌یه‌ی نه‌وان ده‌یانه‌ویت داوای ده‌کهن وه‌ک خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِكَ حَتَّىٰ تَنْزِلَ عَلَيْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَائِدَةً مِنْ رَبِّهِمْ قُلْ إِنْ كَانَ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَيَّ أَنْ يَنْزِلَ عَلَيْنَا آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بلی: خودا توانای مه‌یه‌هر نیشانه‌یه‌ک (خودا مه‌یلی لیبیت) بینیریت، به‌لام نه‌وانه زوریه‌یان نه‌زائن. واته: هر خودا خوی توانای مه‌یه، به‌لام له‌کارزانی خودا خویه‌تی نه‌و شته دواده‌خات، نه‌گه‌ر نه‌و نیشانانه بنیریت به‌پی داوای خه‌ک دوا‌ی نه‌وه‌ی که برانه‌مینن، زور سزایان ده‌دات، وه‌ک چون سزای گه‌له‌پیشووه‌کانیدا. وه‌ک خودای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَإِنَّا لَمُودِ الْأَنَاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَحْوِيفًا﴾ نیتمه که نیشانه‌کانمان نه‌ده‌نارد، هر بؤ نه‌وه‌بوو پیشینه‌کان به‌ درویان ده‌زانی. وشتریشمان به‌ ناشکرا دا به‌سه‌موود، که‌چی ناهه‌قیان له‌گه‌ل کرد،

^۱ یس (۷۰).
^۲ الاسراء (۹۰).
^۳ الاسراء (۵۹).

ثیمه هر بق ترس و به رنان نیشانه کان ده نیرین. وه ده فه رموویت: ﴿إِن كُنَّا نُنزِلُ عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْيُنُهُمْ لَمَّا خَصَّيْنَا﴾^۱ نه گه ر ثیمه مه یلمان لیبت نیشانه یه کیان له ناسمانه وه بق ده نیرین که ملیان له ببری که چ بکن.

ده به ست به نوممه ت چیه

خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلْمٍ يَبْطِرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمٌّ أُنْثَاكُمْ﴾ هر زینده وه ریک له زه ویدا ده گه پیت وه هر مه لیک به بال ده فریت هه موویان کومه لانیکی وه ک ثیوه. مواهید وتی: ﴿أُمٌّ أُنْثَاكُمْ﴾ واته: کومه لیکن وه ک ثیوه، هر کومه له وه بناوی خوی ناسراوه^۲ که تاده وتی: مرؤه کومه لیکن، جنوکه کومه لیکن^۳ سوددی وتی: ﴿إِلَّا أُمٌّ أُنْثَاكُمْ﴾ واته: دروستکراویکی وه ک ثیوه^۴ ﴿فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِن شَيْءٍ﴾ ثیمه له ناو نه م کتیبه دا هیهج شتیکمان له بیرنه چوه. واته: هه مووزانیاریه که یان له لای خودایه، هیهچیک له و کومه لانه ی له بیرناچیت له پؤزی و به پتیه بردنیان له زهوی یان له ده ریدادا وه یک ناگای لیبانه وه گ ده فه رموویت: ﴿وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾^۵ له م زه مینه هر شتیک ده جولیته وه گشتی پؤزی له سهر خودایه، ده زانیت بنکی له کوویه و له کیدا خوی حه شارداوه. هه مووی له نوسراوی دیاریدایه (اللوح المحفوظ). واته: ناوه کانیان و ژماره یان و جی و شوینیانی دیاری کردوه، ناگای له جوله جول و جی و شوینیانه. وه له نایه تیکی تردا خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَكَايِن مِّن دَابَّةٍ لَا يَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾^۶ نقر گیانه بهر هه ن پؤزی بق خویان هه لناگن، خودا به وان و به ثیوه ش پؤزی ده دات هر نه وه بیسه رو زانایه. پاشان لیره دا ده فه رموویت: ﴿قُلْ إِيَّاكَ رَزَقَهُمْ يَحْشُرُونَ﴾ له پؤزی قیامه تدا نه مانه گشتی له لای پهروه ردگاری خویان کوده کردنه وه. ثیبنونه بی حاتم ریوایه تی کردوه له ثیبنو عه بیاسه وه له م نایه تدا ﴿قُلْ إِيَّاكَ رَزَقَهُمْ يَحْشُرُونَ﴾ وتی: (حشر)

۱ الشعراء (۴).

۲ الطبری (۳۴۵/۱۱).

۳ الطبری (۳۴۵/۱۱).

۴ الطبری (۳۴۵/۱۱).

۵ هود (۶).

۶ العنکبوت (۶۰).

واته: مردن و تراويشه: (حشرها) واته: پڙڙي زيندو وگردنه و هي که پڙڙي قيامته ته. وهك خوداي مه زن ده فـرموويت: ﴿وَإِذَا الْبُحُوشُ حُشِرَتْ﴾^١ هرکاتيك گيانله به راني کي سوي کڙکرانه وه. عه بسدوره زاق پيوايه تي کردوه له نه بوهوره بيره وه له م نايه ته دا ﴿لَا أُمُّ أَسْأَلُكُمْ مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ وَعَثَرْتُ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ وتي: خه لکي هه موو کڙده کرينه وه له پڙڙي قيامته تا زينده ورو نه وه ي ده پوات به زه ويڊاو بالدارو گشت شتیک کڙده کرينه وه، دادپـروه ي خودا له وپڙڙه دا به و نه دنازيه، هه قـي گيانله به ي شـاخدار به سر کڙله وه (بي شاخوه) نامي ليت و پاشان ده فـرموويت: بينه وه به خـول. نا له وپڙڙه دا خودانه ناس ده ليت: ﴿يَلَيَّتِي كُنْتُ رَبًّا﴾^٢ ناي خوزگه گل بوومايه^٣.

خودانه ناس که رو لاله و له تاريخيدا خوول ده خوات

خوداي مه زن ده فـرموويت: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُورًا وَبِئْسَمَا فِي الظُّلُمَاتِ﴾^٤ نه وه که سانه ي نيشانه کاني نيمه يان به دروزاني، که رو لالو له تاريخيدا خوول ده خولن. واته: وينه يان له نه فامو و نه زاني و بي ناوه زيدا وهک که پڙک و ايه که هيچ نه بيستيت و لالیک که هيچ قسه نه کات له گه ل نه وه شدا له تاريخستانیکدا بيت هيچ نه بينيت. نه مه چون راسته ي ده گريته به ريان نه وه ي که تني که وتوه لتي ديتـه دهر وهک خوداي گه وره ده فـرموويت: ﴿مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْفَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يَبْصُرُونَ﴾^٥ صم بکم عمي فهم لا يرجعون^٦ نه مانه به وينه ي که سانیک چون، که خريکي مه لکردني ناگريک بوون، هر که پڙشنايي ناگر ده ورو به ي پڙشن کردن، خودا پووناکيه که ي بردن و له تاريخا بيه کي وادا ويلي کردن هيچ پووناکيه کيان نه ده بيني، که پن، کوين، لالو، ناتوانن بگه پڙنه وه. وه له نايه تيکي تريشدا ده فـرموويت: ﴿أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَفْشَلُهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَابُّ ظُلُمَاتٍ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ بِهَا وَمَنْ لَّنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ﴾^٧ يان وهک له تاريخستانیک له زه رياهه کي بي پيدا شه پڙول له سر شه پڙول دايپوشيت له لاي ژوروشي هه وريت، تاريخايي له سر تاريخايي هرکاتیک ده ستي خوي ده رضات له وانه يه هر

١ التکویر (٥).

٢ النبأ (٤٠).

٣ الطبری (٣٤٧/١١).

٤ البقرة (١٧ - ١٨).

٥ النور (٤٠).

نه بیبیت، هر که سیک خدا پروناکی نیشان نهدات هیچ پروناکیه کی دست ناکه ویت. هر یویه خودای گوره ده فرمویت: ﴿مَنْ يَشَأْ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْمَعُهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ که سیک خدا بیه ویت گوهرای بکات ده بکات و که سیکش بیویت بیخاته سر راسته پڑ ده یضات. به مهیلی خوی هر چی خوی بیه ویت ده بکات و کاروباری دروستکراوه کانی له ژرده سستی خویدا به.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةُ أَعْبَرِ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ﴿٤٠﴾ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا كُنْتُمْ كُفْرًا ﴿٤١﴾ وَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْأَسْوَءِ وَالضَّرَّاءِ لَأَلَّهُمْ بِضُرْعُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فُرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾ فَقَطَّعْ دَائِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

به لگه هینانه وه له سر بت په رستان که له کاتی سزادا ته نیا داوا له خودا ده کهن

خودای مهن ده فرمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةُ أَعْبَرِ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ بلی: نه کهر خودا به لایه کتان بق بنیریت یان پڑی قیامه تتان به سر دا بیبیت نایا نه وکاته جگه له خودا هانانان بؤ که سی تر ده بن؟ نه کهر نپوه راستگون (پاستی بلین) خودای گوره باسی نه وه ده کات که هر خوی نار زوی له هر شتیک بیبیت ده بکات و ده ست لانداره به سر دروستکراوه کانی داو که س بوی نیه ده ست بخاته کاری و هیچ فرمانیک له باره ی دروستکراوه کانی وه بگویت، به لکو خودا تا که ته نیایه و شه ریکی نیه و داوای لی بکریت بق که سیک مه یلی لبیت داوا که لی و رده گریت. واته: جگه له خودا داوا له که س مه کهن که ده زانن نه وه بیبیت که سی تر ناتوانیت نه و سزایه تان له سر لابیات. هر یویه ده فرمویت: ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ نه کهر راست ده کهن. پاشان خودای گوره ده فرمویت: ﴿بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا كُنْتُمْ كُفْرًا﴾ نه خیر، نه وسا هر هانا بق خودا ده بن، نه کهر خودا خوی مه یلی لبیت به لاتان له سر لاد بات و نه وشتانه تان له بیرده چپته وه که (نیستا) به شه ریکی خودایان ده زانن، واته: له کاتی ته نگانه دا جگه له خودا هانا بق هیچ که سیک تر نابهن و بته کان و نه وانه ی کرد بوتان به شه ریکی خودا به جیتان ده هیلن و ده پهن. وه که خودای گوره له نایه تیکی تر دا ده فرمویت: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضَّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ﴾

إِلَّا يَأْتِيَهُ ﴿١﴾ هر کاتیک له‌ناو دهریادا تووشی نارہ‌حتیهک هاتن، هموو نه‌وانی که هاواریان لی ده‌کن
ون دهن جگه له خودا. پاشان خودای گوره دهرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْتَهُمْ
بِأَبْأَسْوَأَ أَفْئَاتِهِمْ لَمَّا هُمْ يَفْضَرُونَ﴾ نيمه بۆ سه هر گه لانتیک له گه لانی پیشوتر (پیغه مبرمان)
پره وانکر دووه، تووشی هه ژاری و تهنگانه و ده‌ست کورتی و نه‌خوشی و نیش و نازار کردووہ بۆ نه‌وی لی‌مان
بلا لینه‌وه و گه‌ردنکچ بکن. وه دهرموویت: ﴿فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا﴾ ده‌بیت بۆچی که
به‌لاشمان به‌سه‌ره‌ئیمان له‌برمان نه‌پارانه‌وه؟ واته: ده‌بوویه که تووشی نه‌وه‌خوشی و هه‌ژاریه‌مان
کردن هانایان به‌ئینایه‌و لی‌مان بی‌پارایه‌ته‌وه ﴿وَلَكِن قَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾ به‌لام (له‌جیاتی نه‌وی دل‌یان
داچکه‌تیت و نه‌رم بیت) په‌ق بوو. ﴿وَرَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ شه‌یتانیش کاره‌کانی
وا له‌به‌ر پاراندبوونه‌وه له‌سه‌ر خودانه‌ناسی و لاساری و تاوانباری خو‌یان هر به‌رده‌وام بوون ﴿فَلَمَّا
سَأُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ﴾ کاتیک نه‌وه‌موو نامۆزگاریانه‌یان (کرا) له‌بیریان چوو، واته: پشگوییان خستو
له‌بیرخو‌یان برده‌وه، وه‌ک نه‌وی هر نه‌یان بیستبیت ﴿فَتَحَنَّنَّا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا
بِمَا أُوتُوا﴾ ده‌رگای به‌خته‌وه‌ریمان گشتی بۆ کردنه‌وه هه‌تا که‌وتنه‌خوشی و شادی و له‌هیچ شتیک
که‌میان نه‌بوو، نه‌مه‌ش مؤله‌تدان و ده‌ست لی شلکردنیک بوو له‌لاین خوداوه، په‌ناده‌گرین به‌خودا له
پلان و نه‌خشه‌کانی. هه‌ریویه دهرموویت: ﴿أَخَذْنَاهُمْ بِقَتَّةٍ فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ﴾ نه‌وسا له‌پرو ناکاوتیک
به‌رتوپه‌یی خو‌مان خستو و هموو بی هیوا مانه‌وه له‌هموو چاکه‌یه‌ک و الیبی له‌ئینو عه‌بباسه‌وه
وتی: (مبلس) واته: بی هیوا. حه‌سه‌نی به‌سری وتی: هه‌رکه‌ستیک خودا دهروی لی کردبیته‌وه وای
نه‌زانی که خودا تا‌قی ده‌کاته‌وه و پلان و نه‌خشه‌ی بۆداناوه، نه‌وکه‌سه بۆچوون و تیروانینی نیه. وه
هه‌رکه‌ستیک نه‌داری پوری تی‌کردو وای نه‌زانی که خودا تا‌قی ده‌کاته‌وه، نه‌وکه‌سه بۆچوون و تیروانینی
نیه، پاشان نه‌م نایه‌ته‌ی خو‌یند ﴿فَلَمَّا سَأُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا
فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بِقَتَّةٍ فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ﴾ وتی: سو‌یند به‌په‌روه‌ردگاری که‌عه‌ب پلان و نه‌خشه‌یه
(خودا) بۆ نه‌مانه‌ی داناوه، پی‌ویستیه‌کانیان پیدراوه پاشان لی‌یان وه‌رگه‌راوه‌ته‌وه و توله‌یان لی
سه‌ندراوه. ئینبو نه‌بی حاته‌م پی‌ویه‌تی کردووہ ^۲ ﴿فَقُطِعَ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

^۱ الاسراء (۶۷).

^۲ الدر المنثور (۳/۲۷۰)، ابن ابی حاتم (۴/۱۲۹۱).

ثیتر نه وکسانه‌ی که پیشه‌یان هر نامه‌قی بوو، دوابراو بوون و سوپاس بق خودای په‌روه‌دکاری مه‌موو دونیا.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ وَخَنَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِمَنْ يَصِدُّونَ ﴿٦١﴾ قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَنْكَمَ عَذَابُ اللَّهِ بَعْتَهُ أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُنْهَاكَ إِلَّا أَعْقَوْمُ الظَّالِمِينَ ﴿٦٢﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا يَسْمُهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٦٤﴾﴾

خودای مه‌زن ده‌فهرموویت به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷻ): ﴿قُلْ﴾ بلی: به و خودانه‌نانه یاخیانه ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ﴾ پیم بلین نه‌که‌ر خودا هستی گوئو سو‌مای چاوتان لی بسینیت، وه‌ک چون پئی دان ناواش لی‌تان بسینیت‌وه. وه‌ک له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ﴾ نه‌وه (خودا) که ئیوه‌ی وه‌دیه‌یناوه‌و گوئو چاوو دلی دانس. هه‌لده‌گریت مه‌به‌ست پئی وه‌رنه‌گرتنی سو‌دبیت لی‌تان، سو‌دی دینی. بویه ده‌فهرموویت: ﴿وَخَنَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ﴾ له‌سه‌ر ده‌کانیشتان مؤر دابنیت. وه‌ک له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموویت: ﴿أَمَنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ﴾ یان خاوه‌نی نه‌م گوئو چاوانه‌تان پی‌یه؟ وه‌ ده‌فهرموویت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ﴾ بزائن خودا ده‌بیته له‌مپه‌ر له‌نیوان مؤرؤو دلیدا. پاشان ده‌فهرموویت: ﴿مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ﴾ کی ده‌توانیت جگه له‌ خودا بتانده‌وه. نه‌که‌ر لئی سه‌ندنه‌وه، که‌س ناتوانیت خودا خوی نه‌بیت پیتان بدانه‌وه. بویه ده‌فهرموویت: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ﴾ ده‌به‌روانه نی‌مه چون نیشانه‌کان بق نه‌وان شی ده‌که‌ینه‌وه. واته: زؤر به‌چاکی نیشانه‌کان پوون و ناشکراو شی ده‌که‌ینه‌وه که هه‌موو به‌لگن له‌سه‌رنه‌وه‌ی که هیچ په‌رستراویک نیه بشیت بق په‌رستن جگه له‌ خودا. نه‌وشتانه‌ی بیجگه له‌ خودا ده‌په‌رستن هه‌موو په‌په‌وچ و سه‌رلی‌شویان نه‌بیت شتیکی ترنیه ﴿تُرَّهُمْ يَصِدُّونَ﴾ هیتشتا هر خویانی لی لاده‌دن و پشتی تی ده‌کن دوا‌ی نه‌م پوونکرده‌وه‌یه و ده‌بنه له‌مپه‌ر له‌پئی

١ الملك (٢٣).
٢ یونس (٣١).
٣ الانفال (٢٤).

خه لکدا که شوینی بکه ویت. وه ده فہرموویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَدَابُ اللَّهِ بَعَثَ فِي بِلْسٍ: به من بلسین: نه گہر به لای خودا له پریک و ناگاتان له خوتان نہ بیئت بدات به سہرتاندا ﴿أَوْ جَهْرَةً﴾ بیان به شیوہ یہ کی ناشکرا ﴿هَلْ يُهْمُكَ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ﴾ جیا له وانہی کہ ناہقی ده کہن کی قردہ بیئت و تیدادہ چیت؟ واتہ: تہ نیا نه وستہ مکارانہ له ناودہ چن کہ شہریک بق خودا دادہ نین نه وانہی خودایان بہ رستوہو شہریکیان بق دانہ ناوہ پزگاریان دہ بیئت و ہیچ خہم و خہفہ تیکیان نیہ. وه کہ نہم نایہ تہ کہ خودای مہ زن ده فہرموویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَآلَهُمْ بَنَاتٌ بِمَنْزِلَتِهِمْ بِطَلْمٍ﴾ نه وکہ سانہی بہویان بہ خودا میناوہ بہواکیان تیکہ لی ناہقی نہ کردوہ، پاشان ده فہرموویت: ﴿وَمَا أَرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ﴾ ہر پیغہ مہریک دہ نیرین پیسی دہ شہ پیرین کہ مژدہ دہرو ترسینہ ریئت. واتہ: مژدہ بدہن بہ عہدہ خاوہن باوہ پہ کان بہ چاکہ و ترسینہ ریش بن بق خودانہ ناسان بہ تولہی گران و بہ لای سہخت. بویہ ده فہرموویت: ﴿فَمَنْ أَمَنَّ وَأَصْلَحَ﴾ ہر کہ سیک بہوی مینا و نا کارچاک بوو. واتہ: بہ دل بہوی مینا بہ وہی کہ پیغہ مہران میناویانہ و ناکاری چاکیشی کرد بہ شوینکہ و تنیان ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نہ ہیچ ترسی له سہرو نہ ہیچ خہ میکی دیتہ بہر. واتہ: له بارہی نه وشتانہ وہ کہ بہویہ بہویان دہ بیئتہ وہ و نه وشتانہ ش کہ له دنیا دا بہ جییان مینشتوہو له دہستیان چوہو ماوہ تہ وہ، خودا خزی ناگای له وشتانہ یہ کہ له دویان بہ جیماوہ دہ پیار زنت بویان. پاشان ده فہرموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾ نه وانہی نیشانہ کانی نئمہ یان بہ درق دادہ نا له سزای نه و نافہرمانیہ گرفتاری نازار دہ بن، واتہ: تہوشی سزادہ بن بہ ہوی بہوانہ گردنیان بہ وہیہ یامانہی کہ پیغہ مہران (سہلامی خودایان لیبیت) بویان مینان و دہرچوینیان له فہرمان گوتیراہ لی خودا و ہستانیان بہ شکاندنی نه و سنورانہی کہ خودا قہدہ غمی کردبوو لیبیان.

﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِن آتَيْتُ إِلَّا مَا يَوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْسَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَاوِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَهُمْ يَنْفَعُونَ ﴿٥١﴾ وَلَا تَطْرُقُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْرِ وَالْعَمَنِ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَفَقَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾﴾

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَذَا كَلِمَةُ اللَّهِ وَعَلَّمَ بِالشَّعِيرِ
 (۵۳) وَإِذْ جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَّمْتُ عَلَيْكُمْ كَمَا كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ
 عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا مِجْهَلًا لَمْ نَجْعَلْ لَهُ تَابًا يَعْتَمِدُوا وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۵۴﴾

پينغه مبهري (ﷺ) خاوهنى كه نجينه گانى خودانيه و شتى نادياريش نازانيت

خودای مەزن دەفەر موویت بە پینغه مبهره کەى (ﷺ): ﴿قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
 الْقَيْبَ﴾ ئەى موحه مەهد (ﷺ) بلى: من بە ئیووم نەوتووو خاوهنى كه نجينه گانى خودا منم نەشم
 وتووو له نەینیه كانیشی ناگادارم. بۆشم نیه دەست لەو کارانه بدهم چونکه ئەوانه پەيوەندى خودای
 گەورەو هیه، هەرشتیک خودا ناگادارم نەکات من هیچی لى نازانم ﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ﴾ پینشم
 نەوتوون که من فریشتەم. بەلکو ئادەمیه کم له ئادەمیه کان و نیگام بۆ دەکریت لەلای خودای مەزنه وه
 بەو نیگایه پیزی لى گرتووم کردوو یه تیه بەهه ریه ک بەسه رمه وه هه ریه یه دهه رموویت: ﴿إِن أَتَيْعُ إِلَّا مَا
 يُوْحَىٰ إِلَيَّ﴾ تەنها من شوینکەوتەى ئەووم که خودا پیتی راگە یاندووم. بستیک و که متر له بستیکیش لى
 دەرنانچم ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ نایا کویتو چاوساغ وه ک یه کن؟ واتە: ئەو ی شوینی هەق
 کەوتووو شارەزا کراوه لى و ئەو هەش کە ئەو پینگە یه ی ون کردووو گو مرابووو وه ک یه کن؟ ﴿أَفَلَا
 تَتَفَكَّرُونَ﴾ دەى بۆچی بیرناکەنوه؟ ئەم نایه تە وه ک ئەم نایه تە وایه که خودای گەورە دەفەر موویت:
 ﴿أَفَمَنْ يَمْلِكُ أَن نَّزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْقُرْآنُ كَمَا هُوَ أَعْيُنُهُمْ إِذْ يَتَذَكَّرُونَ أُولَ الْأَنْبِيَاءِ﴾ نایا که سیک بەهوی و ابیت
 ئەو ی له پەروەردگارتووو بۆ تۆ هاتووو تەخوارووو هه مووی راستە، وه ک ئەو که سه یه که کویت بیت.
 ئەم بیرکردنە وه یه (تیرامانە) هەر بۆ خاوهن ئاوه زانە. پاشان دەفەر موویت: ﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ
 أَن يُحْسَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ﴾ بەم قورئانە تۆ ئەوانه بترسینه، که له بۆدی
 کۆبوونوه له باره گای پەروەردگاریان دەترسن و جگە له وه نە دزستیان هه یه وه تەکا کار. واتە: ئەى
 موحه مەهد (ﷺ) بەم قورئانە ئەو که سانه بترسینه، ﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ﴾^۱ که

^۱ الرعد (۱۹).

^۲ المؤمنون (۵۷).

له ترسی په روهدگاریان تووشی لیوه له زوی دهبڼ ﴿وَيَحْشُرُونَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ﴾^۱ وه له په روهدگاریان ده ترسنو له خرابه و سه ختی لیپرسینه وه ده ترسن. واته: نه وکه سانه ی که ده ترسن له پژوی قیامت له به رده م په روهدگاریاندا کوبکرینه وه، جگه له خودا هیچ که سیګ نیه هاناو لاله ی لابکریت و له سزای خودا پژگاریان بکات و نه گره مهیلی لیپیت سزایان بدات. به و قورنانه بترسینه ﴿أَلَمْ لَهُمْ بَلَقُونَ﴾ به لکو له خودا ترسن. واته: له م پژوه بیانترسینه که هیچ دهسته لاتدارتیکی تیدانیه جگه له خودای مه زن. تا کاریکه بقی نه وپژوه به بشپوه به کی و که خودا له سزای خوی پژگاریان بکات و به چندن جار پاداشاتی گه وره یان بداتوه له سر نه وکاره یان.

پښه نه دان به پیغه مېهر (ﷺ) که هاو له کهم دست و هه ژارمکان دهریکات له دهوری خوی، فه رمان پیدانی به پژلینایان کاتی هاتینان بولای

خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَلَا تَقْرُرُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْفُتُوْرِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾^۱ نه وکه سانه دهرمه که هه موو شه ویکو نیواران هاناده به نه بهر په روهدگاریان بقی په زمانه ندی نه و هه ولده ده ن و خویان مانوده که ن. واته: نه ی موحه ممد (ﷺ) نه و هه ژارو لوازانه له خوت دورمه خه روه، به لکو بیانکه به هاو ده م و که سه نزیکه کانی خوت. وه ک خودا له نایه تیکی تردا ده فه رموویت: ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْفُتُوْرِ وَالْعِشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ. وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّخَعَ هُوَهُ وَكَانَ أُمْرُهُ فُرُطًا﴾^۲ هه رتق له گه ل نه وانه به به یانینان و نیواران له په روهدگاریان ده پارینه وه و ته نیا په زای نه ویان ده ویت و چاو له وانه وره م گپه بقی ژیری پر زه رقو به رقی نه م دویایه، گوی له که سیګ مه گره که نه مانه پشیت دلی یادی نیمه بکات و له هه رشوینیک نارهنوی خوی و کاری له پاده ده رچوون که و توه. ﴿يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾ واته: خه ریکی خودا په رستینه و له خودا ده پارینه وه. ﴿بِالْفُتُوْرِ وَالْعِشِيِّ﴾ سه عیدی کوی موسیب مواهیدو هه سن و قه تاده وتیان: مه به ست پئی نوپژه فه رزه کانه. نه مه وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾^۳ په روهدگارتان فه رموویته: لیم پپارینه وه به ده نگتانه وه دیم. واته: داواکه تان لی وده رده گرم ﴿يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾ واته: مه به ستیان

^۱ الرعد (۲۱).

^۲ الکف (۲۸).

^۳ غافر (۶۰).

به و کارانه‌ییه تنیا په‌زانه‌ندی خودای گوره‌یو و زور به دلسوزیه‌وه و نهو عیباده‌تو خوداپه‌رستیه ده‌کن
 ﴿مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ﴾ تو هیچ کارت به‌سهر کاری نه‌وانه‌وه
 نه‌بیت نه‌وانیش هیچ کاریان به‌سهر توره‌نیه. وهک نوح (سه‌لامی خودای لیبیت) له وه‌لامی
 نه‌وکه‌سانه‌دا وتی: کاتیک که پئیانوت: ﴿أَتُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ﴾ ﴿۱۱۱﴾ قَالَ وَمَا عَلِيَّ بِمَا كَانُوا
 يَمْلُوكُ ﴿۱۱۲﴾ إِنْ حَسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْرُونَ ﴿۱۱۳﴾ وتیان: چون بروات پیده‌کین؟ تو هر هر ژارو
 نه‌داره‌کان شوینت که وتوون. وتی: من جوزام نه‌وان له پیدشدا چیان ده‌کرد؟ لیپرسینه‌وه‌یان ته‌نیا
 له‌سهر په‌روه‌دگارمه نه‌گر بزاندو تیبگن. واته: لیپرسینه‌وه‌یان له‌لای خودای مه‌زنه‌و من هیچ کاریکم
 به‌سهر نه‌وانه‌وه نیه وهک چون نه‌وان هیچ په‌یوه‌ندیکیان به‌سهر منه‌وه نیه. ﴿فَنظَرْنَاهُمْ فَكُونُوا مِنَ
 الظَّالِمِينَ﴾ نه‌گر تو نه‌مانه‌ ده‌ریکه‌یت، غه‌دریکه له خوتی ده‌کی. ﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ
 بِبَعْضٍ﴾ نئمه ناوا ده‌مانه‌ویت هه‌ندیک له‌وان به هه‌ندیکیان تاقی بکه‌ینه‌وه. واته: به‌یه‌کتری تاقیمان
 کردنه‌وه ﴿يَقُولُوا أَهْتُولَاءُ مِنَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا﴾ هه‌تا بلین: چون خودا له‌ناواماندا هر نه‌مانه‌ی به‌ر
 چاکه‌ی خوی خستوه. چونکه پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿صَلَّى﴾ زدریه‌ی شوینک و توه‌ه‌کانی له‌سهره‌تای
 هاتنیه‌وه له‌که‌سه‌ه‌ژارو که‌م ده‌سته‌کان بوون له ژنان و پیاوان و به‌نده‌و که‌نیزه‌ک. له پیاوه
 گوره‌کان شوینی نه‌که‌وتن چه‌ندکه‌سک نه‌بیت. وهک چون هوزه‌که‌ی نوح به‌نوحیان وت: ﴿مَا
 زَنَّاكَ إِلَّا بَشْرًا مِثْلَنَا وَمَا زَنَّاكَ أَنْتَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرْأُسْنَا بَادِيَ الرَّأْيِ﴾ وهک نئمه‌ده‌ت
 بینین نه‌مانه‌ شوینی تو که‌وتوون و هه‌ژارو که‌م ده‌ستو بی‌ناورن. وهک چون هیره‌قل پاشای پومه‌کان
 پرسیاری کرد له نه‌بوسوفیان له‌وپرسیاران‌ه‌ی که‌ لئی ده‌کرد پئی وت: نایا پیاوه‌ گوره‌کان شوینی
 ده‌که‌ون یان هه‌ژارو که‌م ده‌سته‌کان له‌خه‌لکی؟ نه‌بوسوفیان وتی: هه‌ژارو که‌م ده‌سته‌کان. وتی:
 نه‌وانه‌ی شوینک و ته‌ی پیغه‌مبه‌ران، مه‌به‌ست نه‌ویه بت په‌رسته‌کانی قوه‌پیش گالته‌یان ده‌کرد
 به‌وکه‌سانه‌ی بروایان هینابوو له هه‌ژاره‌کانیان و ده‌سته‌لاتیان به‌سهر هرکه‌سکیان دا ببوویه نازاریان
 ده‌داو ده‌یانوت: ﴿أَهْتُولَاءُ مِنَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا﴾ چون خودا له‌ناواماندا هر نه‌مانه‌ی به‌ر چاکه‌ی
 خوی خستوه. واته: خودا نه‌مانه‌ی شاره‌زانه‌کردوه بق چاکه نه‌گر و ابوویه نه‌مان پیشی نئمه

الشعراء (۱۱۱-۱۱۲)

هود (۲۷).

نہ دہ کہ وتن له چاکہ داو نئیمہی وازلی نہ دہ مینا. وه ک وتیان: ﴿لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبُّونَا إِلَيْهِ﴾^۱ نہ گہر هیچ شتیکی باشی تئیدابوایه، پیش له نئیمہ بؤی نہ دہ چوون وه ک له نایه تئیکی تریشدا دہ فہرموویت: ﴿وَإِذَا نُتِلَّ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مِّمَّا مَا أَحْسَنُ نَدِيًّا﴾^۲ هہرکاتیک نیشانه دیاره کانی نئیمہ یان بؤ دہ خویندیریتہ وه خودانه ناسان به خاوهن باوه پان ده لئین: کام لا مالی خوشرته و دیوه خانی له بارتره؟ خودای گہ ورهش له وه لاسی نه وه دا دہ فہرموویت: ﴿وَكُرْهُمُكَانًا فَمَا لَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنًا وَرَدًّا﴾^۳ نای که چند به ره مان له پیش نه وانده له ناویرد که له وانہ کله وپه لی ناومالیان پیکترو به دیمه ن له مان جوانتر بوون. خودای گہ وره له وه لاسی نه مانده که وتیان: ﴿أَهْتُولَاءٌ مِّنْ أَلْفِهِمْ مِّنْ بَيْنِنَا﴾^۴ دہ فہرموویت: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾^۵ نایا خودا له وان باشتر سوپازگوزاران نانسیت؟ که به گوفتارو دل و دهریونیان شوکرانه بئین، هه ریویه یارمه تیان دہ دات شاره زایان دہ کات بؤ سه ر پئگای به خته وه ری و له تاریکایی دهریان دینیت بؤ پووناکی به نیزی خوی دہ یان خاتہ سه ر راسته ری. وه ک دہ فہرموویت: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلًا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ أَلْمُحْسِنِينَ﴾^۶ نه وانہی له پئگای نئیمہ دا چوونه غه زا، نئیمه ش نه وانہ به پئگای خو مان دہ به ینبیگومان خودا له گهل چاکه کارانه. وه له م فہرموده سه حیحه دا هاتوه: (بیگومان خودا نه سهیری پوخسارتان دہ کات و نه سهیری پهنگتان دہ کات، به لکو سهیری دلتن و کاره کانتان دہ کات)، پاشان خودای گہ وره دہ فہرموویت: ﴿وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلِّمُوا عَلَیْكُمْ﴾^۷ کاتیک نه وانہ دینه لات که به نیشانه کانی نئیمہ بیوادرن پئیان بلئی: دلنایین. واته: پئیزان لی بگروه وه لاسی سلوه که یان بدہ وه و مزده شیا بدہ ری به سؤزه به زهیی فراونی خودا بؤیان. هه ریویه خودای گہ وره دہ فہرموویت: ﴿کَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾^۸ په روه دگارتان هه ر خوی له سه ر خوی نوسیوه بهر به زهیی خویتان بخات. واته: له سه ر خوی دانوه وه ک پئزلینان و چاکه و منه تکرینی به سه رتاند که بهر به زهیی خویتان بخات. ﴿أَنَّهُمْ مِّنْ عَمَلٍ مِنْكُمْ سَوَاءٌ إِيحَاهِلَهُ شَرَّابٌ بَدَلُوا وَاصْلَحَ﴾^۹ بیگومان خودا هه رکه سیٹک له

۱ الاحقاف (۱۱).
 ۲ مریم (۷۳).
 ۳ مریم (۷۴).
 ۴ العنکبوت (۶۹).
 ۵ مسلم (۱۹۸۷/۴).

ثبوت له نه زانی خوی کاریکی خراب لئی پوویدات پاشان په شیمان بیټه وه و ناکاری چاک بکات. واته:
 له وگوناوانه په شیمان بیټه وه که کردویه تی وازی لئی بینیت و جاریکی تر ننگه پټه وه سه ری دواي
 نه ویش کاری چاک نه نجام بدات ﴿فَأَنذَرْتُهُمْ نَارَ جَهَنَّمَ﴾ بیگومان خدا له گوناوه کانی ده بوړیت و دلزفانه.
 نیامی نه حمه د پیوایه تی کردیوه له نه بوهوره بره وه وتی: پیغه مبه ری خدا (ﷺ) فه رمویه تی: (کاتیک
 که خدا خه لکی دروستکرد له کتیبه که یدا له سر خوی نوییوه له لای خوی داینواوه له سر العرش که
 بیگومان به زهی من زاله به سر توره یما) ۱، له هر دوو سه حیچه که دا هم فه رمووده یه هاتووه ۲.

﴿وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْأَيَّاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ﴾ ۳ ﴿قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا آتِيحُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَبِينَ﴾ ۴ ﴿قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِوَيٍّ مَاعِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِوَيٍّ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقُضِ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ﴾ ۵
 ﴿قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِوَيٍّ لَقَضَى الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ﴾ ۶
 وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا
 حَبَّةٌ فِي ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ ۷

پیغه مبه ر (ﷺ) به لگهی بته وی به ده سته وه یه بو نه وی که بانگه وازی بو ده کات، پاداشت و سزاش
 به ده سته خودایه و به ده سته نه ونیه

خودای مه زن ده فه رموویت: وه که له پیغه وه به چاکی پوونمان کرده وه چه ندین به لگه و نیشانه مان
 هینایه وه بو شاره زابوون له سر پئی راست و زه می لاساری و مشت و مپو سه پېچیمان کرد ﴿وَكَذَلِكَ
 نَفْصِلُ الْأَيَّاتِ﴾ نیمه ناوا نیشانه کانی خومان به ته وای بو شی ده که ینه وه، که خه لکی پیویستی
 پییه تی ﴿وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ﴾ وه ده مانه ویت ریگهی تاوانبارانیش پوون بیټه وه، اته: ریگهی
 تاوانباران نه وانه ی که درایه تی پیغه مبه رانیان ده کرد به ته وای ده ریگه ویت. وه به م شیوه یه ش
 خویندراوه ته وه (ولیسستین سبیل المجرمین) اته: نه ی موحه مبه د (ﷺ) یان نه وکه سه ی قسه ت
 بو ده کردیت. به ته وای ریگهی تاوانبارانت بو درده که ویت. پاشان خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿قُلْ إِنِّي
 نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا آتِيحُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَبِينَ﴾

۱ احمد (۲۱۳/۲) فه رمووده یکی سه حیچه.
 ۲ فتح الباری (۲۹۵/۱۳) / مسلم (۲۱۰۷/۴).

بلی: من پیم پی نہ دراوہ کہ نه وشتانہ بپہرستم کہ نئیوہ دہیانپہرستن جگہ له خودا، واتہ: بلی:

ہرگیز من بہ نارہ زووی نئیوہ ناکہم نہ گہر بیت و شوین نارہ زووی نئیوہ بکہوم، دیارہ پزگہم ون کردوہ و له راستہ پی لامداوہ. ﴿قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي﴾ بلی: وا من له لایہن پەرہردگارمہ و ہلگہی بتہوم پیدراوہ. واتہ: شارہزام لهوپہیامہی کہ له لایہن خوداوہ بؤم پەرہوانہ کراوہ ﴿وَكَذَّبْتُمْ بِهِ﴾ کہ چی نئیوہ ہپواتان پی نہ کرد. واتہ: ہپواتان بہوپہیامہ راستہ نہ کردکہ له لایہن خوداوہ بؤم ہاتوہ. ﴿مَا عِنْدِي مَا سَتَعْلَمُونَ بِهِ﴾ نہوہی نئیوہ ش بؤی بہپہلن، ہیچی له دہستی مندایہ.

واتہ: سزا. ﴿إِنَّ الْحَكْمَ إِلَّا لِلَّهِ يَقُضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِّلِينَ﴾ فہرمان ہہر فہرمانی خودایہ. واتہ: گشت فہرمانیک بؤلای نہو دہگہ پتہوہ. نہگہر مہیلی لیبیت نہوہی داوای دہکەن زوو بؤتان دہنیریت، مہیلیسی لیبیت دوی دہخات بؤتان خودا خوی باش دہزانیت چی دہکات و لہکارزانہ له فہرمانہکانیدا ﴿يَقُضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِّلِينَ﴾ خودا خوی راستیتان بؤ باس دہکات، چاکتر لی کجیاکہرہوش ہر خویہتی، چاکترین فہرماندہرہ له ہپیارہکانیدا له نئیوان عہرہ بہکانیدا. پاشان خودای گہورہ دہفہرموویت: ﴿قُلْ لَوْ أَنَّنِّي كُنْتُ نَبِيًّا لَآتِيَنَّكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّي﴾ بلی: نہگہر نہوشتہی داوای دہکەن و بہپہلن بؤی بہدہست من بووایہ، کاری نئیوان من و نئیوہ ہہر زوو دویسی دہہات. واتہ: نہوہی ہہقہ بہسہرتان بیت زوو بہسہرم دہہینان ﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَنَّظَلِّمِينَ﴾ ہہر خودا سہتمکاران باشتر دہناسیت. نہگہر بوترت: نہوہی لہم نایہتہدا ہاتوہ لہگہل نہو فہرموہدہیہدا چؤن یہک دہخہی کہ له ہرردو سہحیحہکدا ہاتوہ لہ عائیشہوہ (پہزای خودای لیبیت) کہ بہ پیغہمبہری خودای ﴿صَلَّى﴾ وت: نایا نہی پیغہمبہری خودا ﴿صَلَّى﴾ پؤژی وات بہسہردا ہاتوہ کہ سہختربیت لہ پؤژی نوحود؟ فہرموی: (دہرہسہری زؤرم بہسہردا ہاتوہ لہ ہؤزہکہتہوہ، سہختترین شت کہ بہسہرم ہاتوہ لیبیان پؤژی عہقہبہو چوہولای نیبہنو عہدبویالہیلی کوی عہدبویلال داواکہی جیبہجی نہکردم، پؤیشتم خفہت دایگرتو ناگام لہ خؤم نہما تا قہرنول سہعالیب - شوینیکہ لہ نزیکہ مہککہ - بہناگامتہوہ کہ سہرم بہرزکردہوہ ہورینکم بینہی سنیہری بؤ کردبوم کہ سہیرم کرد جوہرہ نیلی لہ ناودابوو، بانگی لیکردم وتی: خودای مہزن قسہی ہؤزہکہتی بیست کہ پیبیان وتی و چیان و ہلام دایتہوہ نہوا فریشتہی کئیوہکانی بؤ ناردوویت تا فہرمانی پی بکہیت چیت دہویت پیبیان بکہیت، فہرموی: فریشتہی کئیوہکان بانگی کردم و سہلامی لی کردم، پاشان وتی: نہی موحہمہد ﴿صَلَّى﴾ خودا قسہی ہؤزہکہتی بیست کہ پیبیان وتی، منیش فریشتہی کئیوہکانم پەرہردگارت ناردومی بؤلای تو تا چیت دہویت بہرفہرمانتہم؟ نہگہر بتہویت

هر دو کتبه‌های مککه ده‌هینمه‌وه به‌سرایاندا، پیغه‌مبهری خودا ﴿ﷺ﴾ فه‌رموی: (به‌لکو شه‌وه ده‌ویت که خودای گه‌وره‌هر له پشتی خویمان که‌سانتیکیان لی بخت‌وه خودای تالو ته‌نیا بپه‌رستو هیچ شتیک نه‌که‌نه شه‌ریکی) ^۱، نه‌مه و ته‌ی موسلیمه. خودای گه‌وره سزادانی نه‌وانه‌ی خسته به‌رده‌م پیغه‌مبهر ﴿ﷺ﴾ تا له‌په‌گو پریشه ده‌ریان بینیت، پیغه‌مبهر ﴿ﷺ﴾ مؤله‌تی بق خواستن و داوی دواختنی سزای بق کردن، سا به‌لکو له پشتی نه‌وانه که‌سانتیک بین که هرگیز شه‌ریک بق خودا داده‌نین، که‌واته ریک خستن چونه له نیوان شه‌م فه‌رموده‌یه و شه‌م نایه‌ته که خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا سْتَسْتَعْلُونَ لَأَنْزَلْتُ إِلَيْكُمْ آلِهَاتٍ مِنْ سَمَوَاتٍ مِثْلَ مَا أَنْزَلْتُ إِلَيْكُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ بِظَالِمِيكُمْ﴾ و ه‌لامه‌که‌ی خودا باشتر ده‌یزانیت. شه‌م نایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سره‌شه‌وه‌ی شه‌گر په‌ودانی سزا به‌ده‌ستی شه‌و بیوایه، له‌وکاته‌دا که داویان ده‌کرد ده‌پینا به‌سرایاندا. حق فه‌رموده‌که شه‌وه‌ی تیدانیه داوی هاتنی سزایان لی کردبیت، به‌لکو فریشته‌ی کتبه‌کان شه‌وه‌یان خستوه‌ته به‌رده‌می، شه‌گر بیه‌ویت شه‌و دوکتبه‌یه‌ان به‌سردا به‌نیتیه‌یک. که دوکتبون له باکورو باشوری مه‌که‌دا، له‌به‌ر شه‌وه‌بوو داوی دواختنی سزای بؤکردن و داوی نه‌رم‌نیانی کرد له‌گه‌لیان.

جگه له خودا هیچ که‌سینک له غیب (نه‌پینه‌کان) نازانیت

خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنَّمَا مَقَاتِعُ الْأَعْيُنِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ کلیلی مه‌موو نه‌پینه‌کان هر لای شه‌وه (واته: خودا) جگه له خوی هیچ که‌سینک ناگای لی‌نیه. بوخاری پیوایه‌تی کردوه له سالمی کوی عه‌بدوللوه له باوکیه‌وه که پیغه‌مبهری خودا ﴿ﷺ﴾ فه‌رمویه‌تی: (کلیله‌کانی نه‌پینی غیب) پینجن هیچ که‌سینک ناگای لی‌نیه جگه له خودا ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مِمَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ ^۲ زانستی پڑی قیامت لای خودایه، بارانیش شه‌و ده‌بیارینیت و ده‌شزانی مندالدانی سکپران چی تیدایه، که‌س نازانیت کاری سبه‌ی پڑی چیه و که‌س نازانیت له کام سه‌رزه‌مین ده‌مریت، خودا زاناو ناگاداره ^۳ پاشان خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ هرچی له وشکایی و ده‌ریادایه ده‌یزانیت. واته: خودا ناگای له مه‌موودروستکراوه‌کانه چ له زه‌ویدابیت یان له ده‌ریا هیچ شتیک لی‌په‌نهانی نابیت له ناسمانه‌کان و زه‌میندا با به‌نندازه‌ی گه‌ریله‌یه‌کیش بیت ﴿وَمَا تَسْقُطُ

^۱ فتح الباری (۳۶۰/۶)، مسلم (۱۴۲۰/۳).

^۲ لقمان (۳۴).

^۳ فتح الباری (۱۴۱/۸).

مِنْ رَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا ﴿ هەر که لایه ک له شویندیک بیټ، بئ ناگاداری نه و ناوهریت، هه تا ناگای له جولای بئ گیانه کانیشه نیتر بهرامهر گیانداره کان چون بیټ به تاییه تی خاوه ن ئه که کان وه جنوکو و ناده می. وه خودای مهن ده فهرموویت: ﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴾^۱ خودا ده زانیت کئی چاوی خیانه تی هه یو چی له دلدا شاردووه ته وه. وه لیره دا ده فهرموویت: ﴿ وَلَا حَبْرَ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا زَلْجٍ وَلَا بَإْسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴾ هه چی دانه ویله یو له تاریکی زه ویدایه و هه چی ته ره یان وشکه گشتی له ناو ده فته ریکی ناشکرایه.

﴿ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقَظَّ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ ﴿٦١﴾ ثُمَّ رُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ

الْعَاسِينَ ﴿٦٢﴾

گیانی عهدمدکان به دهستی خودایه بهر له مردن و پاش مردنیش

خودای مهن ده فهرموویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ﴾ هه (خودا) خویه تی به شه و هه ستان لی ده سینیت و ده شانیت له پوژیشدا چیتان کردووه. واته: خودا له شه ودا ده تان مرینیت، مه به ست پئی مردنی بچووکه وه ک خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ ابْنِي مَرْيَمَ إِنَّكَ وَأَوْلَاكَ إِلٰكٌ ﴿١﴾ کاتیک خودا فهرمووی نه ی عیسا من تو ده مرینم و به رت ده که مه وه بۆلای خوم. وه ده فهرموویت: ﴿ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَاطِحِهَا فِيمَسِكُ إِلٰتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأَرْحَافَ إِلَيْهَا أَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿٢﴾ نه وانه ی کاتی مردنیان دیت و نه وانه ش که له خه و دان و نه مردون، خودا گیانیان پاده گریت، جا نه و گیانه ی که بریاری مه رگیان دراوه هه ر پاده گبریت، نه وه ی تریش تا وه ختیک دیاریکراو ده هیلته وه. له م نایه ته باسی هه ردو مردنه که ی کردووه، مردنی گه وره و مردنی بچووکه. وه لیره دا باسی هه ردو مردنه که ی کردووه، مردنی گه وره و مردنی بچووکه ده فهرموویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ﴾ هه رخوا

^۱ غافر (۱۹).

^۲ آل عمران (۵۵).

^۳ الزمر (۴۲).

خویتی به‌شهو هه‌ستان لی ده‌سینیت و ده‌شزانیت له پوژیشدا چ کاریک ده‌کن. ^۱ ئەم ئایه‌تانه نیشانه‌ی گه‌وره‌یی و زانستی خودا دهرده‌خات به‌رام‌به‌ر دروست‌کراوه‌کانی له شه‌وو پوژیاندا له‌کاتی جموجۆل و سره‌وتنیاندا. وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿ سَوَاءٌ مِّنْكَرٍ مِّنْ أَسْرَأَ الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِإِلْتِئَالٍ وَسَارٍ بِإِتِّهَارٍ ﴾ ^۲ هه‌رکه‌سیک له‌ ئیوه به‌ په‌نامه‌کی قسه‌بکات و ده‌نگ هه‌ل‌بیت یان له شه‌ودا خۆی په‌ناب‌دات و له پوژیشدا به‌ناشکار بیت و بجیت له‌لای خودا هه‌مووی وه‌ک یه‌که. وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَبَيْنَ رَحْمَتِي وَجَعَلْتُ لَكَ أَيْلًا وَالنَّهَارَ لَتَشْكُرُوا فِيهِ ﴾ ^۳ وه‌ هه‌ر له‌ به‌زه‌یی خودایه شه‌وو پوژی و الیکردوه که ئارامی تیدا‌بگرن. واته: له شه‌وه‌که‌یدا به‌سینه‌وه ﴿ وَتَلَبَّغُوا مِنْ فَضْلِهِ ﴾ ^۴ تا چا‌که‌ی ئه‌وتان ده‌ست بکه‌ویت. واته: له پوژدا. وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَجَعَلْنَا أَيْلًا لِأَسَآءِ ۝۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۝۹ شوه‌یشمان دانا بۆ پوژشاک و پوژیشمان کرده هۆی ژیان. هه‌ر‌بۆیه خودای گه‌وره لیره ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ﴾ هه‌ر خودایه که ده‌تان‌رنیتت به شه‌وو ده‌زانیت له پوژیشدا چیتان کردوه. ﴿ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ ﴾ پاشان له پوژدا بیدارتان ده‌کاتوه که ئەمه قسه‌ی موجه‌اید و سودی و قه‌تاده‌یه. پاشان خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنْفِثُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ هه‌تا ماوه‌ی دیاری‌کرا و ته‌واوده‌بیت و ده‌گه‌رینه‌وه‌لای خۆی، ئه‌وسا ئاگادارتان ده‌کات له‌وه‌ی که کردووتانه. واته: هه‌تا هه‌رکه‌سه و ماوه‌ی دیاری‌کراوی خۆی ته‌واوده‌کات و له پوژی قیامه‌تدا ده‌گه‌رینه‌وه‌لای خودا و ئاگاداری ده‌کات له‌وکردارانه‌ی کردوویه‌تی پاداشتی خۆی وهرده‌گریت چا‌که به چا‌که و خراپه‌ش به‌ تۆله‌لیسه‌ندن. ﴿ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ﴾ هه‌ر خودا خۆی خاوه‌ن ده‌سته‌لاته به‌سه‌ر عه‌به‌ده‌کانی دا زاله به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا و هه‌موو ملکه‌چی هیزو تواناو ده‌سته‌لاتی ئه‌وه ﴿ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً ﴾ پاسه‌وانیشتان بۆده‌نیریت. واته: پاسه‌وان ده‌نیریت بۆ پاراستنی لاشه‌ی مرۆف، وه‌ک خودای گه‌وره له‌م ئایه‌تدا ده‌فه‌رموویت: ﴿ لَهُ ۝

^۱ الطبری (۲۱۲/۵).
^۲ الرعد (۱۰).
^۳ القصص (۷۳).
^۴ النحل (۱۴).
^۵ النبأ (۱۰-۱۱).

مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ^۱ نه‌وکه‌سه‌ی له پیشه‌وه‌و له دوايه‌وه چندين فرشته‌هه‌یه که به‌پنیه فرماني خودا ده‌پياريزن. واته: پاسه‌وانی هه‌یه کرداره‌کاني ده‌پاريزنن له‌سری هه‌ژمارده‌کن. وه‌ک خودای مه‌زن له نايه‌تیکي تردا ده‌فرموويت: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ^۲ بِيْگومان چنډ پاريزه‌رتان به‌سه‌روه‌يه. وه‌ ده‌فرموويت: ﴿إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَيْدًا^۳ ﴿۱۷﴾ تَا يَلِظُ مِنْ قَوْلِ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَبِيدٌ^۴ کاتیک له‌لای چه‌پو پاستيشه‌وه دوو فرشته دانيشتون (بوی ده‌نووسن) هه‌رقسه‌يه‌ک له دم ده‌رده‌چیت چاوديریکي به‌سه‌روه‌يه (بوی تو‌مارده‌کات). ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ﴾ هه‌تا کاتیک که مردنيان هات. واته: هه‌تا کاتیک په‌کيکيان مردنی نزیک ده‌بيته‌وه ده‌که‌ويته گيان که‌نشست ﴿تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا﴾ نيردراوه‌کافمان گيانی ده‌کيشن (فرشته‌ی گيان کيشان يانی ده‌کيشن). نيينو عه‌بباس و که‌سانی تريش وتويانه: فرشته‌ی گيان کيشان يارمه‌تيدهری تری هه‌یه له فرشته‌کان گيانی نه‌وکه‌سه له لاشه‌ی ده‌ردپنن فرشته‌ی گيان کيشان کاتیک که گيانی که‌يشته بنه‌قافه‌ی گيانی ده‌کيشيت^۴ ﴿وَهُمْ لَا يَفْرَطُونَ﴾ دريغی له‌فرماني خودا ناکن. واته: له پاراستنی گيانی مردوه‌که، به‌لکو پاريزگاری لی ده‌کن هه‌تا ده‌يگه‌يه‌ننه نه‌وشويتنه‌ی که خودای مه‌زن دايناه. نه‌گر له پياوچاکان بوو نه‌وا وا له عيليندا نه‌گر له‌به‌دفرانيش بوو نه‌وا له سيجيليندا په‌تا به خودای مه‌زن له‌وشويتنه. ﴿ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ^۵ أَلَا لَهُ الْخُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ﴾ پاشان ده‌ياکيرينه‌وه بولای خودا، که سه‌روه‌ی راسته‌قينه‌ی هه‌موويانه. با بزائن فرمان هه‌ر به ده‌ستی نه‌وه زووتر له هه‌ر حيسابگرکيش له هه‌موويان ده‌پرسيتنه‌وه. نيمامي نه‌حمه‌د پيوايه‌تی کردوه له نه‌بوه‌ره‌يره‌وه (په‌زای خودای ليبيت) له پيغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) که فرموويه‌تی: (بيگومان فرشته‌کان دینه‌سه‌ر مردوو، نه‌گر نه‌وپياوه که‌سيکی چاک بوو، ده‌لین: نه‌ی گيانه پاکه‌که وه‌ره‌ده‌ره‌وه، تو له لاشه‌يه‌کی پاکدا‌بوويت و به‌پزه‌وه وه‌ره‌ده‌ر مزده‌ت ليبيت به‌حسانه‌وه و بونی خوش و په‌روه‌ردگاريه که تو‌په‌نيه. به‌رده‌وام نه‌مه‌ی پی ده‌وتريت هه‌تا ديتنه‌ده‌ر، پاشان به‌زنی ده‌که‌نه‌وه بق ناسمان و داوای کردنه‌وه‌ی ده‌رگای ناسمانی بؤده‌کن. ده‌وتريت: نه‌وه کيتيه؟ ده‌وتريت:

۱ الرعد (۱۱).

۲ الانفطار (۱۰).

۳ ق (۱۷ - ۱۸).

۴ الطبری (۴۱/۱۱).

فَلَانَه كَه سَه، دَهوتَرِیت: بَخِیْرَهَاتِی گِیَانِی پَاك وَ چَاك، تَقْ لَه لَاشَه یَه كِی پَاك دَابُوویت بَه رِیْزَه وَه بَجُوژوورَه وَه. مَوژدَه ت لَیْتِیت بَه حَسَانَه وَه وَ بُوْنِی خُوْش وَ پَه رَه دَر گَارِیَه كَه تَووْپَه نِیَه. بَه رَدَه وَام نَه مَی پِیْ دَهوتَرِیت هَه تَا دَه یَه گِیَه نَه نَه نَه وَ نَاسَمَانَه یِ كَه خُوْدَی مَه زَن لَه وِیْدَیَه. نَه گَر نَه وِیْپَاوَه كَه سِیْكِی خِرَآپ بُوو، (فَرِیْشْتَه كَان) دَه لَیْن: وَرَه دَه ر نَه یِ گِیَانِی پِیْس، كَه لَه لَاشَه یَه كِی پِیْس دَابُوویت. وَرَه دَه ر بَه رِیْسَوَی مَوژدَه بِیْ لَیْت بَه نَاوَه كُوْلُو كِیْمُو زُوُوخ، هَر بَه وِیْنَه یِ نَه مَه دُووِبَارَه، بَه رَدَه وَام نَه مَی پِیْ دَهوتَرِیت، هَه تَا دَه رَدَه چِیْت، پَاشَان بَه رِزِی دَه كَه نَه وَه بَقْ نَاسَمَان، دَاوَای كِرْدَنَه وَه یِ بُوْدَه كَن دَهوتَرِیت: نَه وَه كِیْیَه؟ دَهوتَرِیت: فَلَانَه كَه سَه، دَهوتَرِیت: بَخِیْرَه نَه یَه ت نَه م گِیَانَه پِیْسَه، كَه لَه لَاشَه یَه كِی پِیْس دَابُووَه، بَكَه رِیْوَه بَه رِیْسَوَی، بِیْگُومَان دَه رَكَاكَانِی نَاسَمَان لَه تَقْ نَاكِرِیْتَه وَه. لَه نَاسَمَانَه وَه پَه وَانَه دَه كِرِیْت پَاشَان دَه پَوَات بَقْ كُوْپ. پِیَاوَه چَاكَه كَه دَاَدَه نِیْشِیْنْدَرِیْت نَه وَقَسَانَه یِ پِیْ دَهوتَرِیت كَه لَه پِیْشِدَا لَه فَرَمُوودَه كَه یِ پِیْشُوودَا پِیْ وَتَرَا. پِیَاوَه خِرَآپَه كَه ش دَاَدَه نِیْشِیْنْدَرِیْت هَه رَقَسَه یِ پِیْ دَهوتَرِیت كَه لَه پِیْشِدَا لَه فَرَمُوودَه كَه یِ نَه وِلْدَا پِیْ وَتَرَا^۱، وَه لَه وَانَه شَه مَه بَه سَت بَه م نَایَه تَه كَه خُوْدَی مَه زَن دَه فَرَمُوویْت: ﴿ثُمَّ رُدُّوْا اِلَیَّ اِلٰهٍ﴾ پَاشَان دَه یَا نَگِیْرَه نَه وَه بُوْلَا یِ خُوْدَا، وَاتَه: هَه مَوو دَرُوسْتَكِرَاوَه كَان لَه قِیَامَه تَدَا، خُوْدَا بَه دَا دَه پَه رَه رِیِ خَزِی بَرِیَارِیَان بَه سَه رَدَا دَه دَات. وَه ك لَه نَایَه تِیْكِی تَرَدَا دَه فَرَمُوویْت: ﴿قُلْ اِنَّ الْاَوَّلَیْنَ وَالْاٰخِرِیْنَ ﴿۱۹﴾ لَمَجْمُوعُوْنَ اِلَیَّ یَقِیْنَتِ یَوْمَ مَعْلُوْمٍ﴾^۲ بِلَی: بِیْگُومَان نَه وَه یِ لَه پِیْشِدَا هَاتُوون نَه وَانَه شِی لَه دَوَا یِ هَاتُوون، بَه كُوْمَه لَ كُوْدَه كِرِیْنَه وَه بَقْ كَاتِیْكَه كَه پَرُوژِیْكِی دِیَارِی كِرَاوَه. وَه دَه فَرَمُوویْت: ﴿وَسَحَّرْنَا نُهُمْ فَلَمْ یَغَاذِرْ مِنْهُمْ اَحَدًا﴾ هَه مَوو یَا نَ كُوْدَه كَه یِنَه وَه، بِیْ نَه وَه یِ كَه سِیَانِی لَی دَه رِیْكَه یِن. هَه تَا دَه گَا تَه ﴿وَلَا یظَلْمُ رَبُّكَ اَحَدًا﴾^۳ پَه رَه رَدَ گَارَت نَاهَه قِی لَه هِیْچ كَه سِیْكَه نَاكَات. هَه رِیْوِیَه خُوْدَا یِ گَه وَرَه لِیْرَه دَا دَه فَرَمُوویْت: ﴿مَوْلَانُهُمُ الْحَقُّ اِلَّا لَهُ الْحَكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحَاْسِبِیْنَ﴾. ﴿قُلْ مَنْ یُنْجِحِکُمْ مِّنْ ظُلْمَتِ الْاٰیْرِ وَالْبَحْرِ نَدْعُوْنَهُ نَصْرًا وَحَفِیَّةً لِّیْنَ اَنْجَمْنَا مِنْ هٰذِهِ لَنْ کُوْنُوْا مِنَ الشَّاكِرِیْنَ ﴿۲۳﴾ قُلْ اِلٰهٌ یُنْجِحُکُمْ مِنْهَا وَمِنْ کُلِّ کَرْبٍ ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرَکُوْنَ ﴿۲۴﴾ قُلْ هُوَ الْفَاوِدُ عَلَیْ اَنْ یَّعِثَ عَلَیْکُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِکُمْ اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْضِکُمْ اَوْ یَلْسَکُمْ شِیْعًا وَیَذِیْبَ بَعْضَکُمْ بِاَسِّ بَعْضٍ اَنْظُرْ کِیْفَ نَصْرُفُ الْاٰیٰتِ لَمَّا لَمْ یَقْفُوْا ﴿۲۵﴾

بَاسِی چَاكَه وَ رِیْزِی خُوْدَاو هِیْزُو زَه بَرُوْرَه نَگِی

^۱ احمد (۳۶۴/۲)، هَه یَسَمِیْن لَه (المجمع) دَا دَه لَیْت پِیَاوَه كَانِی پِیَاوِی رَاسْتَن.

^۲ الواقعة (۴۹ - ۵۰).

^۳ الکهف (۴۷ - ۴۹).

خودای مەزن منەت دەکات بەسەر عەبدەکانیدا کە لێقە و ماوەکانی پزگارکردون لە تاریکایی و شانی و دەریادا، واتە: ئەوانەى کاتێک کە تووشى سەرسامى و سەرلى شىوان دەبن لە بیاباندا لە شەپۆلى یەك لەدوای یەکی دەریادا لەگەڵ پەشەبایەکی توندا، ئا لەویدا تەنیا هاوار لە خودا دەکەن و هانا هەربۆ ئو دەبن کە شەریکی نیە وەک خودای گەورە لەم ئایەتانەدا دەفەرموویت: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ

صَلَ مِنْ نَدْعُونَ إِلَّا إِلَاهُ﴾^۱ هەركاتێک لە دەریادا تووشى فەرته تەبەك هاتن هانا بۆ هەركەسێك بێن، و ن بۆه جگە لەو، واتە: جگە لە خودا. وە دەفەرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي

الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ بِيَمِ بَرِيحٍ طَبِيعٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنِ أَجَبْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾^۲ هەر خوا خۆبەتى

لەناو دەریاو لەسەر و شکانی دەتانگێزێت، هەركاتێک لەناو کەشتیدان بایەکی باش دەیانبات پێی دلخۆشن، تا بای زۆر توند هەلەدەکات و لە هەموولایە کەوێ شەپۆلیان بۆدیت و چاک دەزانن کە هەموو دەوریان گێراو، بەوپەڕی بپوای پاکی و لە خودا دەپاڕێنەو دەلێن: ئەگەر تۆ لەمە پزگارمان بەکەیت

لە سوپاسگوزاران دەبێن. وە دەفەرموویت: ﴿أَمْ نَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتٍ أَلْوَىٰ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيْحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ أَلَمْ نَعْلَمْ مَعِ اللَّهِ تَعَالَىٰ اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾^۳ یان ئەو کەسە چاکترە لە

تاریکی و وشکانی و دەریا لەپێی شارەزاتان دەکات و هەرنه ویشە ئەو بارانە دەنیریت کە مزگینى خێریبێری ئەویان پێیە؟ ئایا هیچ پەرستراویک لەگەڵ خودا هەبێ؟ خودا زۆر لەو بەرزترە لەوێ کە

دەیکەنە شەریکی ئو. وە لەم ئایەتە پێرۆزەشدا دەفەرموویت: ﴿قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَئِنِ أَجَبْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ بلی: کى پزگارتان دەکات لە تاریکی و

وشکانی دەریا؟ کە ئەو کەسێکە بە نهنینی و بە ناشکرا لێی دەپاڕێنەو (دەلێن) ئەگەر خودا ئەمجارەش پزگارمان بەکات، هەر شوکرنە بۆزیری ئەو دەبێن. پاشان خودای مەزن دەفەرموویت: ﴿قُلْ اللَّهُ

يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ مُشْكِرُونَ﴾ بلی: خودا پزگارتان دەکات لەو تەنگانە و لە هەموو بەلایەکی تریش، کە چى ئێوێ شەریکی بۆدەنێن. پاشان ئێوێ کەوتنە خوشگوزەرانى هاوار لە

پەرستراوی تۆ دەکەن لەگەڵ خودادا. پاشان خودای گەورە دەفەرموویت: ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ

^۱ الاسراء (۶۷).

^۲ یونس (۲۲).

^۳ النمل (۶۲).

عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْضِكُمْ ﴿١٦﴾ بلی: خودا توانای همه به که له لای سه روتانه وه یان له لای ژیر بیتانه وه نازارتان بق بنزیریت. وه که له سورهتی نیسراشیدا (الاسراء) ده فہرموویت: ﴿رَبِّكُمْ الَّذِي يُرِيكُمْ لَكُمْ أَمْثَلَك فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿١٦﴾ وَإِذَا مَسَّكُمُ الضَّرْبُ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا جَنَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿١٧﴾ أَفَأَمْسَرْتُمْ أَن يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ وَاكِيلًا ﴿١٨﴾ أَمْ أَمْسَرْتُمْ أَن يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا مِّنَ الرِّيحِ فَيَغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ عَيْنًا يَدُوعُ بِئِيمًا ﴿١٩﴾ په روه ردگار تان له به رامبر نثوه دلوفانه، گهمیته کان له ده ریادا بق ده خاتہ گہر تا به هویه وه پدزی خو تان دست بک ویت. هه رکاتیگ له ناو ده ریادا تووشی گرفتیک هاتن هانا بق هه که سیک بهرن ون بووه جگہ نهو هه رکه پزگاری کردن و چوونه وه سه ر وشکانی ناوپی لی ناده نه وه، مروف زور نه مک نه ناسه. نایا له وه دلنیان که له وشکانیہ که بق ناچن یان په شبا له گہل زیفخان لی هه لئاکات، نه وسا که ستان ده ستنه ک ویت فریاتان بک ویت؟ یان له وه دلنیان جاریکی تر پیتان له وی ناخاتہ وه، نه وسا بایه کی به میزرتان لی هه لباکاتو له تولی پی نه زانیفتان نوقومتان بکات؟ پاشان که ستان دست نه که ویت، که له به رامبر نثمه یارمه تیتان بدات؟ بوخاری (په حمهتی خودای لی بیت) له م نایه ته دا که خودای گوره ده فہرموویت: ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓیٰ اَنْ یَّعٰثَ عَلَیْکُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِکُمْ اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْضِکُمْ اَوْ یَلِیْسَکُمْ شَیْءًا وَّیَدْرِیْکُمْ بَعْضُکُمْ بِاَسِّ بَعْضٍ اَنْظُرْ کَیْفَ نَصَرْتُ الْاٰیٰتِ لَعَلَّکُمْ یَفْقَهُوْنَ ﴿٢٠﴾ په وایه تی کردوه له جابیری کوی عه بدوللوه وتی: کاتیک که نه م نایه ته هاتہ خواره وه ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓیٰ اَنْ یَّعٰثَ عَلَیْکُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِکُمْ﴾ پیغه مبهری خودا (ﷻ) فہرموی: په نا ده گرم به په زای تو ﴿اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْضِکُمْ﴾ فہرموی: په نا ده گرم به په زای تو ﴿اَوْ یَلِیْسَکُمْ شَیْءًا وَّیَدْرِیْکُمْ بَعْضُکُمْ بِاَسِّ بَعْضٍ﴾ پیغه مبهری خودا (ﷻ) فہرموی: (نه مه ساناو ناسانتره) ^۱ هر به م شیوه یه ش له کتیبی توحیدا (التوحید) په وایه تی کردوه ^۲ نه سانشیسیس ديسان له ته فسیره که یدا په وایه تی کردوه ^۳

فہرمووده یه کی تر

^۱ الاسراء (۶۶-۶۹).
^۲ فتح الباری (۸/۱۴۱).
^۳ فتح الباری (۱۳/۴۰۰).
^۴ النسائی فی الکبری (۶/۳۴۰).

نیمامی نه حمده ریوایه تی کردووه له سه عدی کوپی نه بی وه قاسه وه وتی: له گه ل پیغه مبهری خودادا (ﷺ) هاتینه وه به لای مزگه وتی به نی مه عاویده ا تپه پین، چوه ژوده وه دوو پکات نویژی کرد، تیمهش له گه لیدا نویژمان کرد، زقر له پهروه ردگاری پاراپه وه، پاشان لای کرده وه به لامانداو فه رمویی: (سی داوام له پهروه ردگارم کرد، دوانیانی پیدام و یه کیکانی لی وه رنه گرتم، داوام له پهروه ردگارم کرد که نوممه ته کم به وشکه سالی له ناو نه بات، پی پی دام، داوام لی کرد که نوممه ته کم به خنکندن له ناو نه بات، نه ویشی پیدام، داوام لی کرد له نتوان خویاندا نه کتری له ناو نه به ن پی پی نه دام)، نه نیا موسلیم خوی نه م فرموده ی هیناوه له کتیبی فیتنه دا^۱.

فه رمووده یه کی تر

نیمامی نه حمده ریوایه تی کردووه له خه بیابی کوپی نه رته وه له مه ولای به نی زوه ره وه که ناماده ی غه زای به در بووه له گه ل پیغه مبهری خودادا (ﷺ) وتی: شه ویک له گه ل پیغه مبهری خوا دا (ﷺ) هه مو شه وه که نویژم کرد، هه تا بهری به یانی. پیغه مبهری خودا (ﷺ) سه لامی دایه وه له نویژه که ی، وتم: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه م شه و نویژی وات کرد، نه م بینوی نویژی وه ک نه م نویژه کردیت. پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رمویی: (به لی، نه وه نویژی داوا و ترس بوو داوا ی سی شتم له پهروه ردگاری مه زنه کرد له و نویژه دا، دوانیانی پیدام و یه کیکانی لی وه رنه گرتم داوام له پهروه ردگارم کرد که له ناومان نه بات به وه ی که نوممه ته پیشوه کانی پی له ناو برد، پی پی دام، داوام له پهروه ردگارم کرد، دوزمنیک له غه یره خومان به سه رماندا زال نه کات، پی پی دام، داوام له پهروه ردگارم کرد که نه مانکاته چند دهسته و تیکمان به ردا لی وه رنه گرتم^۲، نه سانی و ئینو حیبان و تیرمیزیش له (الفن) دا ریوایه تیان کردوه، تیرمیزی وتی: فه رمووده یه کی چاک و راسته^۳. پاشان خودای گه و ره ده فه رموویت: ﴿أَوْ يَلِسْكُمْ شِعْمًا﴾ یان بتانکاته چند دهسته و بچن به گز یه کدا. واته: چند کومه لیکی دژ یه کتری والیبی له ئینو عه بیاسه وه وتی: واته: واتان لیده کات شوین ثاره زوتان بکه ون^۴. مواجهیدو که سانی تریش هه روایان وتووه^۵، له چه ندین پیگاره له فه رمووده که ی مه رویه وه هاتوه له پیغه مبهروه (ﷺ) که فه رموویه تی: (به و زوانه نه م نوممه ته جیا ده بیته وه، ده بیته به هه فتاوسی

^۱ احمد (۱۷۵/۱)، مسلم (۲۸۹۰).

^۲ احمد (۱۰۸/۵) فه رمووده یه کی باشه (جید).

^۳ النسائی (۲۱۷/۳)، ابن حیان (۱۷۹/۹)، تحفة الاحوذی (۳۹۵/۶)، احمد (۱۰۸/۵).

^۴ الطبری (۴۲۰/۱۱).

^۵ الطبری (۴۱۹/۱۱).

کرمه ل هه موویان له ناو ناگردان جگه له یه کیکیان) ^۱، ﴿وَيَذِيقُ بَعْضُهُمْ أَسْمَ بَعْضٍ﴾ تا هه ندیکتان به هه ندیکی ترتان تازار بدات. ئیبنو عه بیاس و که سانی تریش وتویانه واته: هه ندیکتان زال بکات به سه ر هه ندیکتاندان سزای بدات و بیکوژیت. ^۲ پاشان خودای گه وره ده هه رموویت: ﴿انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ﴾ ده بهوانه چۆن نیشانه کان ده گوویدین (له شیوه به که وه بۆ شیوه به کی تر)، واته: جار له دواى جار نیشانه کان پوون و ناشکرا ده که یه و ته فسیری ده که یه ﴿لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُوْنَ﴾ به لکو نه وانه تى بگن. واته: هه تا تیبگن و بیر له نیشانه و به لگه کانی خودا بگه نه وه.

﴿وَكَذَّبَ بِرَبِّهِ قَوْمًا وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾ (۱۶) ﴿لِكُلِّ نَبِّئٍ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ (۱۷) ﴿وَإِنَّا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِنَّمَا يُؤْمِنُ بِكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدَ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ (۱۸) ﴿وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَئِنْ ذَكَرْتَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْقُوتُ﴾ (۱۹)

بانگه واز دینیشاندانه به بی ناچار کردن

خودای مه زن ده هه رموویت: ﴿وَكَذَّبَ بِرَبِّهِ قَوْمًا وَهُوَ الْحَقُّ﴾ هۆزه که ت (واته قوربهش) باوه پریان به م قورئانه نه کرد هر نه و راست و دروسته. واته: نه ی موحه مه د ﴿وَلَا تَقْرَأُ﴾ نه و قورئانه ی که تۆ پی پی په وانه کراوی هۆزی قوربهش به وایان پی نه کرد که هر نه و قورئانه راست و دروسته دواى نه و راستیکی تر نیه ﴿قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾ بلی: خو من به پررسی ئیوه نیم، واته: من چاودیرۆ پاریزگار نیم به سه رتانه وه. وه که له ئایه تیکی تر دا ده هه رموویت: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾ ^۲ بلی: هه ق هر نه وه به که له په روه ردگار تانه وه بۆتان هاتووه، کى به وای پی ده کات، بیکات و کیش به وانا کات با نه یکات. واته: من هه ر گه یاندن له سه ره و ئیوه ه هه ر بیستو گو پرایه لی تان له سه ره. هه ر که سیک شوینی من بکه ویت به خته وه ری دونیا و قیامه ته. وه هه ر که سیک دزایه تیم بکات له دونیا و له قیامه تدا به دبه خت و په نجه پۆیه. بۆیه ده هه رموویت: ﴿لِكُلِّ نَبِّئٍ مُّسْتَقَرٌّ﴾ هه ر باسو هه والیک جیگه ی خۆی هه به. ئیبنو عه بیاس و که سانی تریش وتویانه: هه مو هه والیک راستی و دروستی هه به. واته: هه ر ده نگو باسیک جیگه ی خۆی هه به، با دواى ماوه به کیش بییت. وه که خودای مه زن له

^۱ أبو داود (۵/۵)، تحفة الاحوذی (۲۹۹/۷)، ابن ماجه (۱۳۲۲/۲) تیرمیزی ده لیت: فه رموده به کی حه سه نی غه ربیه.

^۲ الطبری (۴۲۱/۱۱).

^۳ الکهف (۲۹).

ثایه تیکی تردا ده فہ رموویت: ﴿وَلَمَّا لَمْ يَنْبَأْهُ بَعْدَ حِينٍ﴾^۱ بیگومانه پاش ماوہیہک دہنگو باسی پاستی
 نہوہ تان بق پوون دہ بیٹہ وہ. وہ دہ فہ رموویت: ﴿لِكُلِّ اَجَلٍ كِتَابٌ﴾^۲ بق ہر کارنک کاتیکی تابیہت
 ہہیہ کہ نوسراوہ. بیگومان نہ مہ ہر پہ شہو ترساندنہ، ہر بڑیہ لہ پاشان دہ فہ رموویت: ﴿وَسَوْفَ
 تَعْلَمُوْنَ﴾^۳ زود زوو ناگدار دہ بن.

رئی نہ دان بہ دانیشتن لہ گہ لٰ ئہ وانہی کہ دہ رباری نیشانہ کانی خودا خراپ دہ دوین

خودای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِيْءِ آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِيْ حَدِيثٍ
 غَيْرِهِ﴾^۴ ہر کاتیک ئہ وانہ دہ بیینی دہ رباری نیشانہ کانمان خراپ دہ دوین، پھویان لی ورہ گپڑہ، تا باری
 قسہ دہ گپڑو قسہ لہ شتیکي تر دہ کن. واتہ: کاتیک بھویان بہ نیشانہ کانی نیعمہ نہ دہ کردو گالتہ یان
 پی دہ کرد. لایان دامہ نیشن ہہ تا قسہ کانیان دہ گپڑو دہ چنہ سہر قسہو باسیکی تر. ﴿وَإِنَّمَا يُنِيبُكَ
 السَّيِّطَانُ﴾^۵ نہ گہر وای لیہات شہیتان لہ بییری بردیہ وہ. مہ بہ ست لیڑہ دا ہہ موو کہ سیکہ لہ م نومعہ تہ کہ
 دہ بیٹ دانہ نیشیت لہ گہ لٰ ئہو بی بھویانہ دا کہ نیشانہ کانی خودا لہ جیتی خوی دانانین و دہی گپڑن. خق
 نہ گہر کہ سیک لہ بیر چوو لہ گہ لیان دانیشت ﴿فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِیٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیْنَ﴾^۶ ہر کاتیک
 وہ بیٹ ہاتہ وہ نیتر لہ گہ لٰ ستہ مکاران دامہ نیشہ. ہر بڑیہ لہ م فہ رموودہ یہ دا ہاتوہ: (ہلہو لہو بیر
 چوون و ئوہی ناچار کراون لہ سہری، لہ سہر نومعہ تی من ہلہ گپراوہ)^۷، نہ م ئایہ تہ وہ ک ئہو ئایہ تہ وایہ
 کہ خودای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَیْکُمْ فِی الْکِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللّٰهِ یُکْفَرُ بِهَا وَیُسْتَهْزَأُ
 بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ یَخُوضُوا فِی حَدِيثٍ غَیْرِہِ اِذْکُرْ اِذَا نَسَلْتُمْ﴾^۸ لہ م قورنانه دا بۆتان ہاتوہ تہ خوار:
 ہر کاتیک گویتان لی بوو ئایہ تہ کانی خودا بھویان پی نا کریت و گالتہ یان پی دہ کریت، ئیوہ نابیت
 لہ گہ لیاندا دابنیشن، دہ نا ئیوہ ش ئہوکاتہ وہ ک ئہ وانن. واتہ: ہیچ جیاوازیہ کتان نیہ لہ گہ لٰ ئہ وانہ دا
 نہ گہر لہ گہ لیاندا دانیشن و رازی بن بہ وہی ئہ وان دہ بیلین. پاشان خودای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَمَا
 عَلَی الْاٰذِنِ یَنْقُوْنَ مِنْ حِسَابِہِم مِّنْ شَیْءٍ﴾^۹ ئہ وانہی لہ خودا ترسن و خق پارینن، ہیچ توبالی ئہ وانہ یان

۱ ص (۸۸)

۲ الرعد (۲۸)

۳ ابن ماجہ (۱/۶۵۹) سہنہ دہ کی بہ ہیژنیہ

۴ النساء (۱۶۰)

له سر نيه، واته: كاتيك كه لتيان دور كه وتنه وه له گه لتيان دانه نيشتن له و قسه و گاته كرده ياندا، نه و كاته توبالي نه وانه يان له سر نيه و گوناھي نه وانه پزگاريان بووه ﴿وَلَا يَكُنْ ذِكْرِي لَمَأْهَمُ يَكْفُور﴾ به لام ده بيت ناموزگاري ناله باره كان بكن به لكو له خودا بترسن واته: كه فرمانه كانمان پيداون پويان لي وه رگزين، بونه وه به لكو له و كاته دا بير بكنه وه له و كاره خرابه يان و به خوياندا بچنه وه، به لكو له وه بترستن و جاريكي تر نه گه پينه وه بؤ نه و كاره يان.

﴿وَدَرِ الزَّيْبِ أَتَّخَذُوا دِينَهُمْ لِبَآءٍ وَآلِهِمْ وَعَزَّتْهُمْ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَذَكَرُوا أَن نُبَسَّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾﴾

خوداي مه زن ده فره مويت: ﴿وَدَرِ الزَّيْبِ أَتَّخَذُوا دِينَهُمْ لِبَآءٍ وَآلِهِمْ وَعَزَّتْهُمْ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا﴾ تن واز له وانه بهينه كه دینه كه يان به گالته و گه پ گرتوه و ژيانى دنيا به ته واوى له خشته ي بردوون. واته: گوتيان مه ده روى و وازيان لي بينه و ماوه يه كه فره اموشيان بكه، بيگومان نه وانه به ره و سزاي سهخت ده بؤن. هه ربويه خوداي گوره ده فره مويت: ﴿وَذَكَرُوا أَن نُبَسَّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ﴾ به م قورئانه بيريان خوه و بيان ترستينه له توورپه ي و سزاي به ژان و توله ي توندى خودا له پؤڙى قيامه تدا. پاشان ده فره مويت: ﴿أَنْ نُبَسَّلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ﴾ هه ركه سينك بكه و يتته زينداني بي ده ره تاني كرده وه ي خوى. واته: تا گيروده ي كرداره كان نه بيت. زه حاك وتي: له نيينو عه بباس و مواهيدو عيكه ره مه و حه سه ن و سودديه وه كه وتوويانه: ﴿نُبَسَّلَ﴾ واته: خوى به ره و له ناوچوون نه بات واليبي له نيينو عه بباسه وه وتي: ﴿نُبَسَّلَ﴾ واته: نابروي نه چيت قه تاده وتي: زينداني نه كريت، مورپه و نيينو زه يد وتيان: نه گيريت، كه لبي وتي: ﴿نُبَسَّلَ﴾ واته: سزا نه دريت. هه مو نه م قسه و ده رپرپانه له يه كه نزيكن له مانادا پوخته كه ي خؤدانه وه ده سته بؤ له ناوچوون و خوگرتنه له چاكو بوونه بارمته ي كردارى خو. وه ك خوداي گوره

1 الطبرى (۴۴۳/۱۱)
 2 الطبرى (۴۴۴/۱۱)
 3 الطبرى (۴۴۳/۱۱)
 4 الطبرى (۴۴۳/۱۱)

دەفەر مەوویت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ ﴿۲۸﴾ اِلَّا اَصْحَابَ الْيَمينِ ﴿۲۹﴾ هەموو كەسێك كردهوەی بارمەتی خۆیەتی. جا مەگین هارەلانی دەستی پاست. پاشان لیژەدا دەفەر مەوویت: ﴿لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ ﴿۳۰﴾ جگە لە خودا هیچ كەسێك بە هانا یەوێ نایەت و هیچ كەسێكیش تەكای بۆ ناكات ﴿وإن تعدلَّ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤَحِّدُ مِنهَا﴾ هەرچی مالى دۇنيای هەبە هەمووی بەدات لە قەرەبووی خۆیدا لیتی وەرناگيریت و قەبول ناكړیت. وەك خودای گەرە لە نایەتێكی تردا دەفەر مەوویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَن يَغْفِرَ لَنَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِثْلُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ أفتَدَى بِهِ﴾^۱ ئەوانەى كە خودانە ناس بوون و هەرچی بە خودانە ناسی مردوون، هەر كەسێكیان ئەگەر بە پەڕى ئەم زەمىنە زێڤیش (ئالتون) بە بارمەتە بەدات هەرگیز بە هەری پێ ناگە یە نیت. لیژەشدا خودای گەرە هەروا دەفەر مەوویت: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿۳۱﴾ ئەوانە بە هەزى ئەو كارەى كە كردهوینانە و بهوایان بە خودا نەبوو لە جەهەننەم دەرنانچن ئاوى كولاو دەخۆنە وەو جەزە بەى بە ژانیان هەبە.

﴿قُلْ اذْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اٰذِنَا اللَّهُ كَالَّذِي اَسْتَهْوَتْهُ الشَّيْطَانُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا لَهُ اَصْحَابٌ يَدْعُوْنَهُ اِلَى الْهُدَى اَقْتِنَا قُلْ اِنَّ هُدَىٰ اَللّٰهُ هُوَ الْهُدَىٰ وَاْمْرًا لِّلسَّلَامِ لِرَبِّ الْعَالَمينِ ﴿۳۲﴾ وَاَنْ اَقْبِمُوا الصَّلَاةَ وَاَتَقُوْهُ وَهُوَ الَّذِي اٰتٰنَا حُسْرُوْبًا ﴿۳۳﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَاَلْحَقُّ بِقَوْلٍ كُنْ فَيَكُوْنُ قَوْلُهُ اَلْحَقُّ وَاَلَهُ الْمَلٰٓئِكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّوْرِ عَلَیْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ ﴿۳۴﴾

وینەى ئەو كە سانهى دەگەڕێنەوێ بۆ خودانە ناسی دواى براهینان و ناکارى چاك

خودای گەرە دەفەر مەوویت: ﴿قُلْ اذْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اٰذِنَا اللَّهُ﴾ بلى: ئایا دەتانه ویت لە بێرى خوا هوار بۆ شتانیك بەرین نە زەرەریكمان لى دەدەن نە قازانجیان بۆمان هەبەو لە پاش ئەوێ شارەزای پستە پێگە بووین، سەرلە نوێ پاشگە زینبەو؟ سوودی وتی: بت پەرستەكان بە موسلمانەكانیان وت، شوێن پێگەى ئێمە بگەون، واز لە ئاینی موخەمەد بێنن

^۱ المدثر (۲۸-۲۹).

^۲ ال عمران (۹۱).

خودای مہزن ہم نایہ تہی ناردہ خوارہ وہ ﴿ قُلْ اَنْدَعُوْا مِنْ دُوْرِبِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰٓى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدٰنَا اللّٰهُ ﴾ ایا پاش نہ وہی شارہ زای راستہ پڑگہ بیوین جاریکی تر پاشگہ زبیینہ وہ ؟

ہرہک نہ وہ مان بہ سہر دیت کہ شہیتان خہلہ تاندویہ تی و لہ سہر زہوی سہر گہ رادانن. خودای مہزن

دہ فہرموویت: نمونہی نئیوہ کہ پاشگہ زبنہ وہ دوی باوہ پھیتان، وک نمونہی پیوایتک وایہ لہ گہ ل

کڑمہ لیکدا دہر چوہ بہ پڑگہ یہ کدا، پڑگہ ون دہ کات و شہ یاتینہ کان خہلہ تاندوویانہ و لہ سہر زہوی

سہر گہ ردانن، ہاوہ لہ کانی کہ لہ سہر نہ و پڑگہ یہ ن بانگی دہ کن بؤلای خویان پئی دہ لیت: و ہرہ بؤلای

نیعمہ، نیعمہ لہ سہر پڑگہ یں. نہ ویش پازی نابت بچیتہ لایان، نہ وہ نمونہی نہ وک سہ یہ شوینی، شہ یاتین

دہ کہ ویت دوی نہ وہی کہ موحہ معہ دی ناسی (ﷺ) موحہ معہ دیش نہ وک سہ یہ بانگی خہک دہ کات بق

نہ و پڑگہ یہ، نہ و پڑگہ یہ ش ہر نیسلامہ، نیبنو جہریر پیوایہ تی کردوہ^۱ خودای گہ ورہ دہ فہرموویت:

﴿ كَالَّذِيْ اُسْتَهْوَتْهُ الشَّيْطٰنُ فِي الْاَرْضِ حِرٰنًا ﴾ ہرہک نہ وہ مان بہ سہر دیت کہ شہ یاتین

خہلہ تاندویہ تی لہ سہر زہوی سہر گہ ردانہ. نا نہ وہ یہ خہلہ تینہ رو فریودہر، کہ بہ ناوی خوی و باواکی و

باپیریہ وہ بانگی دہ کن نہ ویش شوینیان دہ کہ ویت وادہ زانیت شستیکی باشی کردوہ، کہ چی

فریاندانوہ تہ شوینیکہ وہ کہ تیا بچیت، لہ وانہ شہ خورابیت، یان لہ بیابانیکی چؤلدا لہ شوینیکدا

فریاندانوہ لہ تینودا خنکاوہ، نہ مہ نمونہی نہ کہ سانہ یہ وہ لامی نہ و پہ رستراوانہ دہ دہ نہ وہ کہ جگہ لہ

خودای گہ ورہ دہ پیر رستن، نیبنو جہریر پیوایہ تی کردوہ^۲ ﴿ اَلَمْۤ اَصْحَبْ يَدْعُوْنَهُۥٓ اِلٰى الْاِهْدٰى اَنْتَنَا ﴾

ہندیک ہاوہ لی وای ہ یہ کہ پئی دہ لیتن: و ہرہ لامان لہ پڑگہ ت شارہ زادہ کہ یں. ہر یویہ خودای گہ ورہ

دہ فہرموویت: ﴿ قُلْ اِنَّ هٰذِيْ اِلٰهِ اللّٰهِ هُوَ الْاِهْدٰى ﴾ بلئی: پئی راست ہر پڑگہ ی خودایہ، وک لہ نایہ تیکی

تردا دہ فہرموویت: ﴿ وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّضِلٍّ ﴾^۳ ہر کہ سیک خودا شارہ زای کردبیت، کہ س

ناتوانیت لہ پڑگہ ی خودا لاییدات. و ہ دہ فہرموویت: ﴿ اِنْ تَحَرَّصَ عَلٰٓى هُدٰىهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ مَنْ يُضِلُّ

وَمَا لَهُمْ مِنْ نّٰصِرِيْنَ ﴾^۴ ہر چہ ندہ ہول بق شارہ زابوونیان بدہیت، گومراکان خودا پڑگہ یان نیشان

نادات و کہ سیش بہ ہانایانہ وہ نایات. پاشان خودای گہ ورہ لیرہدا دہ فہرموویت: ﴿ وَاْمُرْنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ

^۱ الطبری (۴۵۲/۱۱).
^۲ الطبری (۴۵۲/۱۱).
^۳ الزمر (۳۷).
^۴ النحل (۳۷).

أَلْعَالَمِينَ ﴿ فەرمانمان پیدراوه خو بدهیته دست پهروه رگاری جیهان. واته: به دلسوزی پاکي ته نیا عبادهتی خودا بکین که شریکی نیه، ﴿ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾ فەرمووشیهتی ده بیته نویژی که بن و ترسیشمان له خودا هه بیته له هه موو هه لس و که وتیکدا ﴿ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ نه وه خودایه ی که هه مووتان له لای کۆده کرینه وه، له پۆژی قیامه تدا ﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ﴾ هه ر نه ویشه به پاستی، ئاسمانه کان و زه مین و نه وه ش که له ناویاندا به دروستی کردوه ﴿ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ هه ر پۆژیک بق دروستبوونی شتیک بفرموویت بیه، ده بیته. واته: نه وپۆژی قیامه ته ی که خودای گه وره ده فرموویت بیه، ده بیته له چاوترکانیکدا و که متریش (اليوم) مه منصوبه له بهر نه وه ی که عه تف کراوه بق ﴿ وَآتُوا زَكَاةً ﴾ به م شیوه یه ی لی دیت: (والتقوا يوم يقول كن فيكون) یان عه تف کراوه بق ﴿ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ﴾ واته: (خلق يوم يقول: كن فيكون) لیره دا باسی دره ستبوونی به که مو دووباره کردنه وه شی کردوه نه مه شتیکي باشه. یان عه تف کراوه بق فیعلیکي نادیار به م شیوه یه: (واذکر يوم يقول کن فيکون). پاشان خودای گه وره ده فرموویت: ﴿ قَوْلَهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ ﴾ قسه ی پاسته و مولک و ده سه لاتی شی هه ر می خو یه تی.

باسی فوو کردن به که له شاخدا

خودای مه زن ده فرموویت: ﴿يَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ﴾ نه وپۆژی که فوو به که له شاخدا ده کریت، هه لده کریت نه م ده قه ر به ده ل بیته له م ده قه که خودای مه زن ده فرموویت: ﴿ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ وه هه لیش ده کریت زه رف بیته بق نه م ده قه که ده فرموویت: ﴿ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ ﴾ وه که نه م نایه ته ﴿ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴾ له وپۆزه دا فه رمانه وایی بق کئییه؟ هه ر بق خودای تا کو ته نیای به سه ر هه موو شتدا زاله. نه م نایه ته ش که ده فرموویت: ﴿ الْمُلْكُ يَوْمَ يُفْعَلُ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴾ نه وپۆزه ی فه رمانه وایی به پاستی بق خودایه و بق کومه لی خودانه ناسان پۆژیکي پری ته نگانه یه. مه به ست به ﴿ الصُّورِ ﴾ نه و که له شاخه یه که ئیسرافیل (سه لامی خودای لیبتت) فووور پیداده کات. موسلیم ریوایه تی کردوه له پیغه مبه ری

۱ غافر (۱۶).
 ۲ الفرقان (۲۶).

خوداوه (ﷺ) که فرموده‌ی توست: (به راستی نیسرافیل (سه‌لامی خودای لبیبیت) که له شاخه‌کی به ده‌میه‌وه گرتوه‌وه و ته‌ویلی خزی نه‌وی کردوه‌وه و چاره‌پوانه‌کی فرمائی پی بکریت فووی پیدابکات) ، نیامی نه‌حمده ریوایه‌تی کردوه‌وه. له عه‌بدوللای کوبی عه‌مر وتی: عه‌ره‌بیکدی ده‌شته‌کی وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) (الصود) چیه؟ فرموی: (که‌له شاخیکه فووی پیاده‌کریت) ^۱.

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ مَا زَرَّكَ آتَّخَذُ أَصْنَامًا ءَالِهَةً إِنِّي أَرَبُّكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۷۱﴾ وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿۷۲﴾ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ أَيْلٌ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْإِفْلَاقَ ﴿۷۳﴾ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْسَ إِلَهِي بِيَدِي رَبِّي لِأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴿۷۴﴾ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُنْقَرُ إِلَيَّ بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿۷۵﴾ إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۷۶﴾﴾

من المشرکین ﴿۷۶﴾

نیبراهیم (سه‌لامی خودای لبیبیت) ناموزگاری باوکی کرد

مه‌به‌ست لیره‌دا نه‌ویه که نیبراهیم (سه‌لامی خودای لبیبیت) ناموزگاری باوکی ده‌کرد که بت په‌رستی نه‌کات و وازی لی بینیت و سه‌رزه‌نشستی ده‌کرد، وه‌ک خودای مه‌زن ده‌فرمودیت: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ مَا زَرَّكَ آتَّخَذُ أَصْنَامًا ءَالِهَةً﴾ بیر له‌وکاته‌ش بکه‌وه که نیبراهیم به‌نازه‌ری باوکی خزی وت: نایا تو بۆچی نه‌م بتانه ده‌په‌رستی؟ تو بتیک ده‌په‌رستی بیجگه له‌خودا ﴿إِنِّي أَرَبُّكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ من توش وگه‌له‌که‌ت ده‌بینم له‌گومراییه‌کی ناشکرادان و له‌په‌ی لاتانداه‌وه سه‌رتان لی شیواوه‌نازانن به‌ره‌و کوئی ده‌چن و به‌لکو له‌سه‌رگه‌ردانی و نه‌فامیدا خوول ده‌خون. نه‌ونده‌ش نه‌فامی وگومراییه‌که‌تان ناشکرایه. گشت خاوه‌ن ناوه‌زیکی ته‌ندروست هه‌ستی پیده‌کات. خودای گه‌وره له‌نایه‌تیکی ترده‌ده‌فرمودیت: ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿۷۱﴾ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعُلِيِّ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبَعْتَنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿۷۲﴾ يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ﴿۷۳﴾ يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿۷۴﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْإِلَهِي يَا إِبْرَاهِيمَ لِمَ تَتَّبِعُهُ﴾

^۱ الطبری (۲۳۸/۵).

^۲ تحفة الاحوذی (۱۱۷/۷)، احمد (۱۶۲/۲). فرموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

لَا تُزِمُّكَ وَاهْجُرْفِي مَلِيًّا ﴿٦٦﴾ قَالَ سَلِّمْ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ فِي حَقِّيًّا ﴿٦٧﴾ وَأَعْتَرَلَكُمْ
 وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٦٨﴾ نسی موحہ مہد (ﷺ) لہم
 کتیبہ دا (کہ قورنانه) باسی ئیبراهیمش بکہ کہ لہ کارو وتاریدا راست ویژ بووه و ہم پیغہ مہریش
 بووه. نوکاتہ بہ باوکی خوی وت: باوکہ بق شتیکی وا دہہ رستیت، نہ دہ بیستیت و نہ دہ بینیت و ہیچ
 قازانجیک بہ تو نادات. باوکہ: نوهی من دہیزانم تو نایزانی، شوینم بگویت شارہزای راستہ پیت
 دہکم. باوکہ شہیتانہ رست مہ بہ، شہیتان لہ فہرمانی خودا سہ پیچی کرد. باوکہ من لہ وہ دہترسم
 لہ خودا وہ تووشی نازار بییت و بییت بہ دوستی شہیتان. نازہر وتی: نایا نسی ئیبراهیم تو بیزاری
 لہ وانہی دہیانہ رستم؟ نہگر دہست لہ مہ ہلنہ گریت بہر دبارانت دہکم و تا ماوہ یہ کی دریش لہ لام
 بق. ئیبراهیم (سہلامی خودای لیبت) وتی: سہلام لہ سر تو بیت، لہ پەروردگارم دہخوام لیبت
 ببوریت و نو لہ گہل من میہرہ بانہ. من لہ ئیوہ و لہ وانہش جگہ لہ خودا لہ بریان دہ پارپنہ وہ، دور
 دہگرم و دہ پارپنہ وہ لہ پہ رورندہم. بہ لکو لہ بانگ کردنی پەروردگارم تووشی چارہ پشی نہ ہم.
 ئیبراهیم (سہلامی خودای لیبت) لہ ماوہی ژیانید داوای لیخوشبونی بق باوکی دہکرد، بہ لام کاتیک کہ
 لہ سر بت پەرستی مردو بہ تہ اوای بقی دہرکہ وت کہ بہ بی دینی مردوہ، حاشای لیکردو نیر داوای
 لیخوشبونی بقنہ کرد وہ ک خودای گورہ دہ رموویت: ﴿ وَمَا كَانَتْ آسِغْفَارًا إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا
 عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا إِتِيَاءَهُ فَمَا بَيِّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرًّا مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿٦٩﴾ کہ ئیبراهیم
 داوای لیخوشبونی بق باوکی کرد، تہ نیا بق بہ جہننانی بہ لیبتیک بوو کہ پئی دابوو، بہ لام کاتیک کہ
 سوور زانی دوزمنی خودای، نیر ہیچ خوی تینہ گہ یاندا لہ فہ رموودہ یہ کی سہ حیددا ہاتوہ کہ
 ئیبراهیم دہگات بہ نازہری باوکی لہ پوژی قیامہ تدا، نازہر پئی دہ لیبت: نہمق لہ قسہت دہرناچو
 بہ گویت دہکم، ئیبراهیمش دہ لیبت: نسی پەروردگارم نایا بہ لیبت پینہ دام کہ تو سہرشویم نہ کہ بیت
 لہ پوژی زیندوبوونہ وہ دا، چ سہرشو یہ کہ لہ مہ سہرشو پرتہ لہ باوکم کہ بی ہشہ لہ بہ زہی تو،
 وتراوہ: نسی ئیبراهیم سہریری نوه بکہ لہ نواتوہ، کہ متیار یکی پیسی بینی بہ چوارہ لہ لگیرو
 فہریدرایہ ناو ناگر.^۲

دہرکہ وتنی نیشانہ کانی یہ کتا پەرستی (التوحید) لہ ئیبراهیمدا (سہلامی خودای لیبت)

^۱ مریم (۴۱ - ۴۸).

^۲ التوبہ (۱۱۴).

^۳ فتح الباری (۴۴۵/۶).

خودای مه زن ده فہرموویت: ﴿ وَكَذَلِكَ نُزِّيَ إِلَٰهُمُ مَلَكَوَاتٍ أَسْمَٰنًا وَالْأَرْضِ ﴾ ہر
 بهوشیوہ یہ ش، نیمہ نیشانی نیبراہیممان کہ دستہ لاتی ہموو شتیک له ناسمان و زمیندا بہ دست
 کیہ. واتہ: بؤمان پوونکرده وه له پنگہی شو بہ لگانہ وه بؤ وردبوونہ وه له دستہ لاتی
 وه دہیہینہ رکہ یان و تاک و تہ نیایی خودای مه زن له خاوه نیہ تی و دروستگردنیدا. کہ هیچ پەرستراو
 پەرورہ دگراریک نیہ جگہ له خودا خوی. وه کہ نم نایہ تہ کہ خودای گورہ دہ فہرموویت: ﴿ قُلْ أَنْظَرُوا
 مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ﴾ نہی موحه مہد (ﷺ) بلی: سہیریکن چی له ناسمانہ کان و زمیندا
 ہہیہ. وه دہ فہرموویت: ﴿ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِّنَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ إِنْ نَّشَأْ نُخَسِّفُ
 بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ إِنْ فِي ذٰلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عٰبِدٍ مُّبِينٍ ﴾^۱ نایا نہ مانہ
 سہیری پاشو پیشہ وهی خویان نہ کردوہ، له م ناسمان و زمینہ دا؟ نہ گہر نیمہ بمانہ ویت وادہ کہ بین
 زمین قوتیان بدات یان چہ ند پارچہ یہ کی ناسمانیان بہ سردا دہ خہینہ خوار، له مہ دا نیشانہ یہ کہ ہہیہ
 بؤ ہریہ نہ دیہ کہ بیہ ویت بگہریتہ وه، پاشان دہ فہرموویت: ﴿ وَلِيَكُوْنَنَّ مِنَ التَّوْقِيْنَ ﴾ تا له پیزی
 باوہ پردارہ راستہ قینہ کان بیت. ﴿ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اَيْلٌ رَّآ اَكُوْبًا قَالَ هٰذَا رَبِّي فَلَمَّا اَقْلَّ قَالَ لَا اِحْبُ
 الْاَفْلَکِيْنَ ﴾ کہ شہوی بہ سردا ہات و تاریکدہات، نہ سستیہ یہ کی بہ دی کرد وتی: نہ مہ پەرورہ دگارمہ
 ہر کہ لہ ہرچا و ناوابوو، وتی: ہرچی ناوابیت من خوشم ناویت. قہ تادہ وتی: دہیزانی کہ
 پەرورہ دگاری شو ہر بووہ و ہر دہ بیت و نہمانی بہ سردا نایات^۲ ﴿ فَلَمَّا رَا الْقَمَرَ بَارِغًا قَالَ هٰذَا رَبِّي
 فَلَمَّا اَقْلَّ قَالَ لَيْنَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُوْنَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴾ وہ خنتیک کہ دیتی مانگ ہلہات، وتی:
 نہ مہ پەرورہ رینمہ، کہ نہ ویش لہ ہرچا ونہ ما، نہ گہر پەرورہ رینی (راستہ قینہ) خوی شارہ زام نہ کات،
 منیش لہ گوہر پیمان دہم ﴿ فَلَمَّا رَا السَّمْسَ بَارِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّي هٰذَا اَكْبَرُ ﴾ کانتیک کہ دیتی وا خود
 لہ کہل سردہ ردینیت، وتی: نہ مہ پەرورہ رینمہ، نہ مہ لہ وانہی ترب گورہ ترہ. واتہ: لہ نہ ستیرہ و لہ
 مانگ گورہ ترہ و زقد پوونا کتریشہ ﴿ فَلَمَّا رَا السَّمْسَ بَارِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّي هٰذَا اَكْبَرُ فَلَمَّا اَقْلَّتْ قَالَ
 يٰقَوْمِ اِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ ﴾ کہ خوریش ناوابوو وتی: کہ لہ کہ م بہ راستی من لہ ویتانہی نیوہ

۱ یونس (۱۰۱).

۲ سیا (۹).

۳ الطبری (۴۸۰/۱۱).

ده یانکه نه هاویه شی خودا بیزارم و ته کیمه وه . واته : یه کتاپه رستم و عیباده تیشم هر بق نه و خودایه یه
 که وه دبهینه ری ناسمانه کان و زه مینه که له پیشدا وت نه بوون و له بت په رستی دوره په ریزم و
 پووده که مه یه کتاپه رستی . هر بویه خودای مه زن له سه زمانی ئیبراهیم (سه لامی خودای لیبیت)

ده رموویت: ﴿إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ

الْمُشْرِكِينَ﴾ وَا مِنْ بَه پآکی پووم کرده نه و که سه ی که ناسمانان و زه مینی دروستکردووه و له وانه نیم
 شهریکی بق په یداده کن .

نہمہ شوینی پوویہ پووونوہ وہیہ بہرامہ رب تہ پرستان

لہ راستیدا نیبرامیم (سہلامی خودای لیبیت) لہم جیگایہ دا پوویہ پووی گہ لہ کہی بوہ تہ وہ پوپوچی ٹہوشتانہی گہ لہ کہی بق پوونکردونہ تہ وہ لہ پرستنی پیکرو بتہ کان، لہ جیگای یہ کہ مدا لہ گہ ل باوکیذا پوویہ پوویہ تہ وہ، ہلہ کانی دہخستہ بر چاویان لہ پرستنی بتہ کانی سہ رزہ وی لوینہی فریشتہی ٹاسماندا، تاکو تکایان بویکن لہ لای دروستکری گورہ، ٹوانہی خویان لہ وہ بہ سوکو پرسواترہ زانی کہ راستہ و خق ٹہو خودایہ بہ پرستن، بہ لکو بہ موی پرستنی فریشتہ کانہ وہ خویان نزیک دہ کہ تہ ولئی. ہتا تکایان بویکن لہ لای خودا کہ پوزیان بداتو سہریان بجاتو ہرشتیکی تریش کہ پیوستان پیہ تی. وہ لیرہ شدا ہلہ و گوم پاپیہ کانی بق پوونکردونہ تہ وہ لہ پرستنی پیکرہ کان، وہ کہ پرستنی حوت ٹہستیرہ گہ پوکہ سہ سو پھینہ رہ کان کہ بریتین لہ مانگو خورو عوتاریدو مہریخو زوہرو موشتہری و زوحل. پووناکترین و بہریزترین لہ لای ٹوان خوربوه، پاشان مانگ پاشان زوہرہ. نیبرامیم (سہلامی خودای لیبیت) یہ کہ مجار تئی گہ یاندون کہ ٹہم زوہریہ بونہ وہ ناشیت بہرستریت، چونکہ خوی ناگہ پرت بہ لکو ماوہ یہ کی کہ می بؤدیاریکراوہ تئیدا بہوات. ناتوانیت بہ لای راستو چہ پیدا بہوات و ہیچی بہ دہستی خوی نیہ، بہ لکو ٹہستیرہ یہ کہ لہ و ٹہستیرانہ کہ خودا بہ پووناکری دروستی کردوہ. خودا خوی لہ کارزانی ہرہ مزہ خوی دہ زانیت لہ بہرچی وا دروستی کردوہ. لہ پوڑہ لاتوہ ہلہ دیت و پاشان دہوات بہرہ و خورٹاوا لہ بہرچا و ن دہیت. پاشان لہ شوی دواپیدا بہ ہمان نیوہ دہست پندہ کاتہ وہ. شتی ٹاوا بق پرستن ناشیت. پاشان گواستیہ وہ بق مانگ. ٹہوشتانہی لہ ودا پوونی کردوہ بہ ہمان شیوہ لہ بارہی مانگی شہ وہ پوونی کردوہ. پاشان چوہ سہر خور ہر بہوشیوہ یہ. کاتیک خودایہ تی ٹہم سی ٹہستیرہ یہی ہلہ و شاندہ وہ کہ لہ ہموو ٹہستیرہ کانی تر پووناکترہ بون بہ چا و ببینرین. بہ ہلہ کہی تہ وا و پی سہ لماندن ﴿قَالَ يَنْفُورُ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا كُفِّرُونَ﴾ وتی: گہ لہ کہم بہ راستی من لہ وبتانہی کہ دہ یانکہ نہ ہاویہ شی خودا بیزارم و ہرگیز نایانہ پرستم بہ خودایان نازانم. ٹہ گہر خودا ہرچی فرہقیلی ٹوانہ بہ کاری بینن ہیع مہ و ہستن ﴿إِنِّي وَجْهْتُ وَجْهِيَ لِلدَّيْرِ فَطَرْتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ وا من پوومکرہ ٹہ و کہ سہی کہ ٹاسمانان و زہ مینی دروست کردوہ و لہ وانہ نیم شہریکی بق دادہ نین. بہ لکو و دہ پیٹہری ٹوانہ دہ پرستم کہ بہ پوویہ یان دہ بات و پامی میناون و ہموو شتیک بہ دہستی ٹہوہ ہر ٹہو خودا و پورہ ردگارو خاوہ نیشیانہ. وہ لہ ٹایہ تیکی تردا خودای گورہ دہ فرہ مویت: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي السَّمَاءَ بِالسَّحابِ وَأَلْهَمَ الْوَحْيَ بِالرُّسُلِ وَاللَّهُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ

الْعَالَمِينَ ﴿۱﴾ په روگردگارتان شو خودایه په که ناسمانه کانو زه مینی له شهش پوژدا دروستکرد، پاشان له سر ته ختی فرمانپه وایی العرشى دامه زرا، به شه وو پوژ داده پوشریت و پوژیش به په له ده که ویتته شوینی شه، خوړو مانگو نه ستیره کانی به دیه پتیاوه و ه ر له ژیر فرمانی شه ودان، دروستکردن و پاگه یشتن هر بق شه، پاک و بی عه یبه په روگردگاری گشت جیهان. وه له باره ی نیبراهیم وه (سه لامی خودای لیبیت) خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِوَعْدِ عَلِيمِينَ ﴿۵۱﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَائِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿۱﴾ له مه وپیشیش نیبراهیممان له کاره کانی شاره زاگرد، همیشه ناگامان لی بووه. له وکاته دا که به باوک و هوزه که ی وت نم په یکه رانه چین که نیوه ده یبه رستن؟ لیزه دا ده رده که ویت که نیبراهیم (سه لامی خودای لیبیت) پووه پووی باکی و هوزه که ی بووه ته وه که خریکی بت په رستی بوون. وازی لی نه میتیاون و به رده وام ناموزگاری کردون که ده ست له بت په رستی هه لگرن.

﴿وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحْكُمُونَ فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿۵۲﴾ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۵۳﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿۵۴﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿۵۵﴾﴾

خودای گه وره باسی نیبراهیمی خه لیل (سه لامی خودای لیبیت) کاتیک که هوزه که ی مشت و مریان له گه لدا کرد له باره ی شه وهی که پتی ده و تن ده بیت تنها هر خدا بپه رستن، نه وانیش پووه پووی ده بوونه وه و داویان له و ده کرد دئی بته کانی نه وانه وه ستیت وه ک خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحْكُمُونَ فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ ﴿۱﴾ هوزه که ی کیش و شه پریان پی ده فروشت، نیبراهیم وتی: نیوه چون له باره ی من له باره ی خودایه که وه کیش و مشت و مریده کن که شه منی شاره زاگرد وه که هیچ په رستروایتک نیه جگه له شه. هر شه ویش پینماو پی نیشانده ریش بووه بق سره ریگای راست. من به لگه ی ته واوم به ده سته وه یه له لایه ن شه وه نیر چون گوئی به وقسه پپوویچ و خرابانه ی نیوه ده ده م ﴿وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا ﴿۱﴾ هیچ ترسیکم له وانه نیه که ده یانکه نه

۱ الاعراف (۵۴).

۲ الانبیاء (۵۱-۵۲).

شهریکی نو، هرشتیک پهروهردگارم مهیلی لیبیت هروا ده بییت. له وپه لگانه ی که ده بیته پوچه لگردنوهی قسه کانی نیوه، نویتانه ی نیوه ده یانپه رستن ناتوانن هیچ شتیک بکن و من لییان ناترسم و هر گویشیان پی نادم، نه گهر توانای هر فریولتیکیان هه یه دده ی پتیا ن بلین، با دریتی نه کن دژی من بیکن، هیچ نه وهستن. خودای مه زن ده فره مویت: ﴿أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا﴾ نم ده قه نیستسنای مونه تبعه واته: جگه له خودا هیچ که سیک قازانچ و زیان به که س ناگه یه نیت ﴿وَسِعَ

رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ زانیاری پهروه رنده ی من هه موو شتیک ده گریته وه، واته: زانیاری خودا ده وری هه موو شتیک داوه و هیچ شتیک شاراه ی لی ون ناییت ﴿أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ﴾ نایا نیوه بیرناکه نه وه؟ واته: په ندو ناموزگاری وهرناگرن و نازانن که نویتانه شتیک پرپوچن، شوورده یی ناکن که ده یانپه رستن. نم به لگه یه وینه ی نو به لگه یه که پیغه مبهری خودا هود (سه لامی خودای لیبیت) هیتایه وه بز هوزه کی خوی عاد، وه ک خودای مه زن له کتیبه که پدا واته له قورئاندا باسی کردوه

ده فره مویت: ﴿قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَاتٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾ إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْرَابًا مِمَّا يَكْفُرُ بِحُجَّتِكَ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا تُفْكِرُونَ ﴿٥٤﴾ مِنْ دُونِهِ فَيَكْفُرُوا بِجَمِيعٍ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾ إِنْ تَوَلَّيْتَ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبَّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هِيَ آخِذَةٌ

بِإِصْبَاحٍ إِنْ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ و تیان: نه ی هود تو هیچ به لگه له خوداوه بز نه هیتا وین، هر به قسه ی توش نیمه له په رستراوه کانمان هه لئاگرین، بپواش به تو ناهینین. نیمه هر نه وه ننده ده لیین په نگه هه ندیک له واته ی نیمه ده یانپه رستین تووشی گرفتیکیان کردبیت، هود فره مووی: خودا به شاید ده گرم، نیوهش هر شاید بن من دوورم له وه ی که نیوه ده یپه رستن. جگه له خودا، هه مووتان فیلم لی بکن و مؤلتم مه دن. من خوم سپاردوه به خودایه که پهروه ردگاری من و پهروه ردگاری نیوه شه، هرشتیک ده جولیته وه هه موو شتیک به ده سستی نه وه بیگومان په گه ی پهروه ردگارم راسته ریته. لیره داخودای گوره له سر زمانی نیبراهیم (سه لامی خودای لیبیت) ده فره مویت:

﴿وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا﴾ من چون ده بی له ویتانه که نیوه ده یانپه رستن برسم؟ که نیوه ناترسن و نویتانه به شهریکی خودا ده زانن و هیچ به لگه یه کی بته وتان بز نه هاتووه ته خواره وه. نیبنو عه بباسو که سانی تریش له زانیانی

هود (۵۳-۵۶).

بیشینه دهلین: ﴿سُلْطَنًا﴾ واته: به‌لکه^۱، ثم نایه‌ته وهك نو نایه‌تانه وایه که خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذُنْ بِهِ اللَّهُ﴾^۲ نایا نه‌وان شتانی وا به‌شهریکی خودا داده‌نین، که ناینیکی وایان بق دانابن که خودا ینگی پیته‌داوه. وه ده‌فهرموویت: ﴿إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاءُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾^۳ تنیا نه‌وانه چند ناییکن که نیوه و بابو باپرانتان، نه‌ونه‌یان پی ناوناون و خوداش هیچ به‌لگهی بته‌وی له‌باره‌ی نه‌وانه‌وه نه‌ناردوه. پاشان ده‌فهرموویت: ﴿فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^۴ ده‌ی که‌واته کام له‌م دووده‌سته‌یه زیاتر شیوای نه‌ترسانه. واته: کام ده‌سته و کزمله‌ن پاستره، نه‌وه‌ی که نه‌وه‌ی په‌رستوه که قازانج و زانی به‌ده‌سته یان نه‌وه‌ی شتیکی په‌رستوه نه قازانجی هه‌یه و نه زیان به‌بی به‌لگه‌ش. کام له‌مانه پتر شیوای نه‌ترسانه له سزای خودا له پژی قیامت؟ خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾^۵ نه‌وه‌که‌سانه‌ی به‌ویان به‌خودا میناوه و به‌واکه‌یان تیکه‌لی ناهه‌قی نه‌کردوه، دلنیا بن بق نه‌وانه، شاره‌زای پی خودا نه‌وانه‌ن. واته: نه‌وه‌که‌سانه‌ی به‌صاکی و دلستوزی عیباده‌تیا بن بق خودا کردوه به تنیا شه‌ریکیان بق دانه‌ناوه له هیچ شتیکه‌دا، نایا نه‌وانه دلنیا بن پژی قیامت‌داو شاره‌زای ینگی خودان له دنیا قیامت‌دا.

ناهه‌قی زورگه‌وره شه‌ریک دانانه بو خودا

بوخاری پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللوه وتی: کانتیک ثم نایه‌ته هاته‌خواره‌وه ﴿وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾^۱ نه‌وانه‌ی به‌واکه‌یان تیکه‌لی ناهه‌قی نه‌کرد. هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وتیان: جا کیمان ناهه‌قی له‌خوی نه‌کردوه؟ ثم نایه‌ته‌هاته‌خواره‌وه، ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾^۲ بیگومان شه‌ریک بق خودا به‌پاردان ناهه‌قیه‌کی زورگه‌وره‌یه. نیمای نه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللوه وتی: کانتیک ثم نایه‌ته‌هاته‌خواره‌وه ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾^۳ نه‌وه زور له‌سه‌ر خه‌لکی گران بوو، وتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) کی له نیمه ناهه‌قی له‌خوی نه‌کردوه؟ فه‌رموی: (بیگومان نه‌وه به‌وشیوه نیه نیوه لی تیته‌گه‌ن، نایا گویتان له قسه‌ی عه‌به‌چاکه‌که

^۱ الطبری (۴۹۱/۱۱).

^۲ الشوری (۲۱).

^۳ النجم (۲۳).

^۴ فتح الباری (۱۴۴/۸).

^۵ لقمان (۱۳).

نه بود که وتی: ﴿لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ بیگومان نه و شریک دانانیه)، واته:
 نه و شریک دانانیه بی خودا و ناهقهیه کی گوره له خوکردنه. پاشان خودای مزن دهنه رموویت:
 ﴿وَتِلْكَ حُجَّتْنَا ءَاتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلٰی قَوْمِهِ﴾ نه مانه چند به لگه یه ک بوون، که دابوومان به نیبراهیم
 که به رمبه ر هوزکه ی خوی پابووستیت. موجهایدو که سانی تریش و توویانه مه به ست به و به لگه یه نه م
 نایه تیه که دهنه رموویت: ﴿وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ
 بِهِ ءَعَلَيْكُمْ سُلْطٰنًا قٰی الْقٰرِعٰیۤنَ اٰحٰقٌ بِالْاٰمِنِ﴾ من چون ده بییت له ویتانه ی نیوه ده یانپه رستن
 برسم؟ که نیوه ناترسن و نه ویتانه به شریکی خودا داده نینو هیچ به لگه یه کی بته وتان بی
 نه هاتوره ته خواره وه. بیگومان خودای مزن پاستی فرمووه دلنیایی پی به خشی و شاره زاشی کرد
 وه ک دهنه رموویت: ﴿الَّذِيۤنَ ءَامَنُوْا وَاَلَوْ يَلْسَوْنَ لِاٰمَنَتُهُمْ بِظُلْمٍ اُوْلٰئِكَ هُمُ الْاٰمِنُوْنَ وَهُمْ مُّهْتَدُوْنَ﴾ پاشان
 دوی نه مانه هه مو خودای گوره دهنه رموویت: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتْنَا ءَاتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلٰی قَوْمِهِ نَرَفَعُ
 دَرَجٰتٍ مِّنۡ شَآءٍ اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ﴾ نه مانه چند به لگه یه ک بوون که دابوومان به نیبراهیم به رامبه ر
 به هوزکه ی خوی پابووستی، هرکه سیک نیته مه یلمان لبییت پله ی پزایلنانی برزده که ینه وه
 بیگومان په روه ردگارت له کارزان و ناگاداره. واته: له کارزانه له کردارو گفتاریدا. ناگای له وانه شه که
 شاره زایان ده کات یان گومرایان ده کات. با به لگه و نیشانه شی بی نارد بییت و نیشانیسی دابییت. وه ک
 خودای گوره له م نایه ته دا دهنه رموویت: ﴿اِنَّ الَّذِيۤنَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمٰتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۙ وَاُوْ
 جَاةٌ لَهُمْ كُلٌّ مَّا يٰوْحٰی رُوْا الْعَذٰبَ الْاَلِيْمَ﴾ نه وکه سانه ی وتی په روه ردگاری تو یان لی هاته دی نیت
 بیوانه یتن با هه مو نیشانه یه کیشیان بی بییت هه تا نازاری به ژان به چاوی خویان ده بیخن. هه ریویه
 خودای گوره لیره دا دهنه رموویت: ﴿اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ﴾ بیگومان په روه ردگاری تو رقد له کارزان و
 زانایه.

﴿وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَاَوْحٰی هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِۦ دَاوُوْدَ وَسُلَيْمٰنَ
 وَاٰیُوْبَ وَيُوْسُفَ وَمُوْسٰی وَهٰرُوْنَ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٨٦﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى وَعِيسٰى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّن
 الْمَرْسُوْلِيْنَ ﴿٨٧﴾ رَاَسْمٰعِيْلَ وَالْبٰسِعَ وَيُوْسُفَ وَلُوْطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلٰی الْعٰلَمِيْنَ ﴿٨٨﴾ وَمِنْ ءَاۡبَآءِهِمْ
 وَذُرِّيَّتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ اِلٰى صِرٰطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٨٩﴾ ذٰلِكَ هُدٰى اللّٰهُ يَهْدِيۤ بِهٖۤ اِلٰى مَن يَشَآءُ مِنْ

عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَلَيْهِمْ تَمَاكَأَوْا يَعْمَلُونَ ﴿۸۸﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِذْقَةَ وَالنَّبِيَّةَ إِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيَسُو بِهَا يَكْفُرِينَ ﴿۸۹﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فِيمَهُدْهُمْ أَقْسَدَهُ قُلْ لَا أَشْتَكُمُ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْمَلَائِكَةِ ﴿۹۰﴾

به خشینی نيسحاق و يعقوب به نيبراهيم (سه لامي خودا يان نبييت) له گاتي پريدا

خودای مەزن دەفرموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلاًّ هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا﴾ نيمه

نيسحاق و يعقوبمان هەر بەو خەلات کرد هەموو لەشمان شارەزای پێی خۆمان کرد خودای گەورە باسی ئەوە دەکات کە نيسحاق و يعقوبی بەخشی بە نيبراهيمي دواي ئەوەی کە لە تەمەندا بەسالداچوو بوو خۆی و خیزانە کەشی سارا خاتون ناو میدیوون لە منداڵ. ئەو فریشتانە ی دەچوون بۆ سەر هۆزی لووت هاتنە لای نيبراهيم، مژدە ی نيسحاقیان دا بە خۆی و هاوسەرە کە ی، هاوسەرە کە ی

سەری لەو هە نذر سوپماو ﴿قَالَتْ يَوْنَيْقَ ءَالِدٌ وَأَنَا عَجُزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿۷۲﴾

قَالُوا أَنْعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَرَكِمْتُهُ عَلَيْهِمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿۷۳﴾

ناخۆ منی پیریۆن منداڵم دەبیت و ئەم هاوسەرەشم پیرەمێردە؟ بەپاستی شتیکی سەیرە. وتیان: ئایا فرمائی خودات پێی سەیرە؟ خیزانی ئەم ماله بەزێو پیتی خوداتان بەسەردا بڕژیت پایە بەزێو

پیاھەلدا ن هەر لەخۆی دەو شیتەو. واتە: هەر خودا شایەنی سوپاس و ستایشە. فریشتەکان مژدەیان دا بە نيبراهيم و هاوسەرە کە ی بە وەچە لە دواي خۆیان و وەچە کانیش دەبنە پیتەمبەر وەک خودای

گەورە لە ئایەتیکی تردا دەفرموویت: ﴿وَبَشِّرْهُمْ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنْ الصَّالِحِينَ﴾ ^۲ مژدە ی نيسحاقیشمان

پیدا کە دەبیتە پیتەمبەریکی شیاو لایەق. ئەمە لە مژدەو لە بەهرەش گەورەترە کە خودای گەورە

دەفرموویت: ﴿فَبَشِّرْهَا بِإِسْحَاقَ وَرَمَزَ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ﴾ ^۲ نيمه مژدەمان دا بە نيسحاق لە دواي

نيسحاق بە يعقوبیش. واتە: ئەم منداڵەتان کە نيسحاقە، منداڵیکی لەچيانی خۆتاندا پیدە دەین کە

يعقوبە. چاوو دلتان پێی شاد دەبیت، وەک چۆن بە نيسحاق چاوو دلتان شادبوو. چونکە شادبوون بە

منداڵی منداڵ زیاترە بۆ مانەوێ و وەچەو بنەمالە. لەبەرئەوێ منداڵی پیاویکی بەسالچوو لەگەڵ

ژنێکی تەمەن درێژ گومان دەکریت نەبیتە وەچە ی نواریۆژ لەبەر لاوازی و کەم توانایی. مژدەکە وادرا کە

دواي نيسحاق ئەویش منداڵیکی دەبیت بەناوی يعقوب کە مانای وەچەو بەرە دەگەینیت، ئەمەش

^۱ هود (۷۲-۷۳).
^۲ الصافات (۱۱۲).
^۳ هود (۷۱).

پاداشتیک بود بقره نبراهیم (سلامی خودای لیبت) له لایه‌ن خودای بالاده‌سته وه، کاتیک که وازی له هوزده‌کی هینا و لیان دورکه‌ته وه و به جیتی هیشتن له ولاته‌کیان و پویشتن بق خوداپه‌رستی له‌سه‌ر زه‌ویدا. خوداش له جیتی هوزده‌کی س و کاره‌کی پاداشتی دایه وه و قهره‌بووی بق کرده وه و مندالی چاکی پی به خشيله پیشتی خوی و له‌سه‌ر ناینه‌کی، هه‌تا چاوی لیان پووناک بیته وه. وه ک خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿فَلَمَّا أَغْرَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُمْ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا﴾^۱ جا که نه‌وانه‌ی وه لانا وازی له وشتانه هینا که نه‌وان بیجگه له خودا ده‌یانپه‌رست، نیسحاق و یه‌عقوبان دایه و گشتمان کردن به پیغه‌مبه‌ر. وه لیره‌شدا ده‌فهرموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدِيًّا﴾^۲ پاشان ده‌فهرموویت: ﴿وَنُوحًا هَدِيًّا﴾ له پیش نه‌واندا نووحی‌شمان به‌ره‌وخومان پی نیشاندان و ه‌چی چاکمان به نه‌ویشدا.

تاییه‌تمه‌ندی نوح و نبراهیم (سه‌لامی خودایان لیبت)

هه‌رنه‌کیک له‌م پیغه‌مبه‌رانه (سه‌لامی خودایان لیبت) تاییه‌تمه‌ندی‌کی خوی هه‌یه، به نیسبت نوح پیغه‌مبه‌روه (سه‌لامی خودای لیبت) خودای مه‌زن کاتیک که خه‌لکی سه‌ر زه‌مینی هه‌موو خنکاند بیجگه له‌وانه‌ی که بریایان پیی هینا. نه‌وانیش، نه‌وکه‌سانه‌بوون که له که‌شته‌کیه‌کدا له‌گه‌لی بوون و خودای گه‌وره هه‌ر وه‌چه‌کانی نه‌وی هیشته وه. نه‌م خه‌لکه هه‌موو له نه‌وی نه‌ون. نبراهیمی خه‌لیلش (سه‌لامی خودای لیبت) خودا هیچ پیغه‌مبه‌ریکی له‌وای نه‌و نه‌ناردووه مه‌گین له وه‌چی نه‌وه. وه ک خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾^۱ پیغه‌مبه‌رو کتیبی‌شمان کرده به‌شی نه‌ته‌وی نه‌و. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾^۲ نیمه نوح و نبراهیم‌شمان نارد، پله‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و کتیبی‌شمان دا به نه‌ته‌وه‌که‌یان وه له نایه‌تیکی ترده ده‌فهرموویت: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجَبْتِنَا إِذَا نُنزلُ عَلَيْهِمْ مَا يَتْلُو الرَّحْمٰنُ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾^۳ نه‌وانه له‌و پیغه‌مبه‌رانه که به‌رچا‌کی خودا که‌وتن. له په‌گه‌زی باوکه ناده‌م بوون. نه‌وانه‌ش له‌گه‌ل نووحدا هه‌لمانگرتن و له‌توره‌می نبراهیم و نیسرائیل و نه‌وکه‌سانه‌ی خوومان شاره‌زمان کردن و هه‌لمان بزاردن،

^۱ مريم (۴۹).

^۲ المنكبوت (۲۷).

^۳ الحديد (۲۶).

^۴ مريم (۵۸).

هرکاتیک نيشانه کانی خويانيان به سردا خويندرايه وه، دهمه و پرو ده که و قنه زهوی بۆ سوژده و به کۆ ده گريان. وه ليره شدا له م نايه ته شدا ده فهرموويت: ﴿وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ﴾ واته: له ناو وه چهی ئه ويشدا داود و سولهيمانيشمان شاره زا کرد زه ميره که له ﴿وَمِن ذُرِّيَّتِهِ﴾ ده که پيته وه بۆ نوح، چونکه نزیکترين که سه وه ک دياره و هيچ کرفتیکي تيدانيه^۱ نيبنو جه ريرش نه م پايه ي هه لباردوه. که پانه وهی زه ميره که بۆ ئبراهيم له بهرئه وه يه که باسه که له باره ی ئه وه وه يه، به لام لوت (سه لامي خودای لبييت) کيشه ی له سه ر دروست ده کات. چونکه له وه چه ی ئبراهيم نيه. به لکو بزازيه تي کوبی مارانی کوبی نازره. مه گه ر به شيوه ی زال بوون بگوتري و بخريته ناو وه چه ی ئبراهيم وه. وه ک خودای گوره له م نايه ته دا ده فهرموويت: ﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِنَبِيِّهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ عَابَاءُكَ إِزْرَعِمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَجَدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾^۲ ناي نيوه ناگاتان لي بوو، که له گه لياندا به عقوب به پوله کانی خوی وت: له دوی من چی ده پهرستن؟ وتيان: هه رچی تو پهرستووته ده پهرستين که بابو باپيرانی تو، ئبراهيم و ئيسماعيل و ئيسحاقيش هر ئه وه يان پهرست، خودای تاكو ته نيايه و ئيمه ش خومان به و ده سپيرين. ئيماعيل (سه لامي خودای لبييت) مامی به عقوب بووه چووته پيژنی بابو باپيرانيه وه له بهر نزیکي لييانه وه وه ک خودای گوره له نايه تيکی تر دا ده فهرموويت: ﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ﴾^۳ إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿ فريشته گشت سوژده يان برد، جگه له ئيبليس، ملی نه دا له گه ل سوژده به ره کان بيتز ئيبليس خراوه ته ناو فه رمانی فريشته گانه وه بۆ سوژده بردن، له سه ر بي گوييه که ی زه می کراوه، چونکه وه ک ئه وانه سه يرکراوه. چييان له گه لدا کراوه ئه ميش له گه ليان کراوه له بهر نزیکي لييانه وه. نه گينا ئه و له جنقه يه و سروشتی له ناگه و فريشته ش له پروناکيه وه له باسی عيسادا (سه لامي خودای لبييت) له وه چه ی ئبراهيم يان نووچه له سه ر پايه کی تر، به لگه هه يه که مندالی کچ ده چيته پيژنی وه چه ی پياو، له بهرئه وه عيسا (سه لامي خودای لبييت) خراوه ته پان ئبراهيم به و ی دايکيه وه، چونکه باوکی نه بووه. نيبنو ئه بي حاتم پيوايه تي کردوه له حه ربي کوبی ئه بي ئه سوده وه وتی: حه جاج ناردي بۆ لای به حياي کوبی به عمر پيی وت: هه والم پيدراوه که تو ده لیت حه سه ن و حوسه ين له نه وه ی پيغه مه بن (ﷺ) له قورئاندا شتی وات ديوه. من هه ر له سه ره تاي

^۱ الطبری (۷۰۵/۱۱).
^۲ البقرة (۱۳۲).
^۳ الحجر (۲۰-۳۱).

قورئانه وه هتا کرتایی خویندومه ته وه نهم دیوه؟ وتی: راست ده‌کئی، هریویه پیایوئک وه سیه‌تی کرد بق وه‌چه‌کانی یان شتیکی وه‌قف کرد له‌سەر وه‌چه‌کانی یان پیئی به‌خشین. مندالی کچیش ده‌گرتیه وه وه‌بری ده‌کویت. به‌لام نه‌گەر پیایوئک دای به‌کوپه‌کانی یان وه‌قفی له‌سەرکردن، ئه‌وا هر تاییه‌ته به‌کوپه‌کانیه وه وه‌کوپی کوپه‌کانیه وه له‌پشتی خوئی. پاشان خودای گه‌وره ده‌فهرموویه‌یت:

﴿قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٦﴾﴾

﴿وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الْمُضْلِحِينَ ﴿٨٧﴾﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا

فَضَّلْنَا عَلَىٰ آلِ الْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾ له‌ناو وه‌چه‌ی ئه‌ودا داوود سوله‌یمان و نه‌یوب و یوسف و موسا و هارونمان خسته‌سەر پێگا، ئیمه‌ ئاوا پاداشتی باش به‌کارچاکان ده‌دینه‌وه. هه‌روه‌ها زه‌که‌ریاش به‌حیاو عیساو نه‌لیاسیش هه‌موویان له‌پیاوچاکان بوون. ئیسماعیل و نه‌لیسه‌عو یونس و لووتیش هه‌روه‌ها.

هه‌موویانمان له‌خه‌لکی سه‌زه‌وی، زیاتر پێزلیناوان. ﴿وَمِنْ ءَابَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ

وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٨٩﴾ له‌بابو بایرو مندال و براکانیان، هه‌ندی‌کمان هه‌لبێژاردن و شاره‌زای پیئی راستمان کردن. ئه‌وه‌ه‌لبێژاردنه‌ هه‌موولایه‌کیانی گرتوه له‌بابو بایپیان و هه‌چه‌و براکانیان.

هه‌ریویه ده‌فهرموویت: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٩٠﴾﴾

بت پهرستی هه‌موو کرداره‌کانی مه‌ردوم له‌ناو ده‌بات هه‌تا هی بیفه‌مه‌به‌رانیش

پاشان خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِرَّهٖ مَن يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ ﴿٩١﴾﴾ ئه‌م شاره‌زایی کردنه له‌لای خودایه، بق هه‌رکه‌سیک له‌به‌نده‌کانی که مه‌یلی لیبیت، به‌ره‌وه‌خوئی پیئی نیشان ده‌دات.

واته: ئه‌وه‌ی که ده‌ستیان که‌وتوه به‌یارمه‌تی و پێنمایی خودایه ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَلَيْهِمْ تَمَاكًا وَهُمْ يَعمَلُونَ ﴿٩٢﴾﴾ خۆ نه‌گەر شه‌ریکیان بق خودا په‌ی‌دابکرده‌یه کردوه‌یان هه‌موو به‌فیرۆده‌چوو، ئه‌م به‌توندگرتنی کاری بت پهرستی و گرتنی پێدانی ته‌واوی پیی ده‌رده‌خات و هه‌ره‌شه‌یه‌کی گه‌وره‌یه

له‌وه‌که‌سانه‌ی که شه‌ریک بق خودا داده‌نێن. وه‌ک خودای گه‌وره له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَىٰ الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ ﴿٩٣﴾﴾ ئیمه به‌توو ئه‌وانیش که به‌رله‌ته‌بوون، پامانگه‌یاند، هه‌رکه‌سیکی تر به‌پهرستی کاره‌کانت به‌فیرۆده‌چیت. ئه‌مه مه‌رچیکه، ئه‌م مه‌رجه‌ش مانای

١ الدر المنثور (٣/٣١١).

٢ الزمر (٦٥).

۱. وہودیہ کے بیتہ جی، وہ کہ ہم نایہ تہ کہ دہ فرموویت: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْمَسِيئِينَ﴾^۱
 بلتی: نہ گہر خودا فہ رزہ ندی بیت، من یہ کہ مین کہ سینم کہ دہ پیرستم. وہ کہ ہم نایہ تہ ش: ﴿لَوْ أَرَدْنَا
 أَنْ نَنْخِذَ لَهٗوَا لَأَخَذْتَهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ﴾^۲ نہ گہر نیتمہ بمانویستایہ کاری ہوہنتہ ہہ لبزیرین
 ہہ رلای خومان ہہ لمان دہ بژارد. ہم نایہ تہ ش کہ خودای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ
 يَخْذَ لَدُنَّا لَأَظْفَقَ وَمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحٰنَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾^۳ نہ گہر خودا بیویستایہ
 مندالی بق خوی دابنایہ لہ وخہ لگہی دروستیان دہ کات بہ مہیلی خوی ہہ لی دہ بژارد. پاکوی بی عہ بیبی
 بق ہہ ہہ ہہ ہہ خودای تاکو تہ نیای زال بہ سہر ہہ موو شتیکدا پاشان لیرہدا دہ فرموویت:
 ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَ وَالنَّبُوَّةَ﴾^۴ نہ وانہ کہ سانیٹک ہہون کہ کتیبی خومان پیداونو
 لہ کارزانیدا پامان ہینان و کردمانن بہ پیغمہ ہہر. واتہ: نہ وہ ہہر انہ مان پی بہ خشین وہ کہ بہ زہ ہی و
 سوزیک بق ہہردوم لہ لایہن نیتمہ وہ ﴿فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ﴾^۵ نہ گہر نہ مانہ ہہوایان پی نہ کہن. واتہ: بہ
 پیغمہ ہہر کہ یان. ہہ لیشی دہ گریٹ زہ میرہ کہ بگہ پرتہ وہ بق نہ و شئی شتہ، کتیب و لہ کارزانی
 پیغمہ ہہریتی. مہ بہ ست بہ ﴿هَؤُلَاءِ﴾^۶ خہ لگہ مہ ککہیہ، نہ مہ قسہی ٹیبنو عہ بیاس و سہ عیدی کوہی
 موسیب و زہ حاک و قہ تادہ و سوددی و کہ سانی تریشہ^۷ ﴿فَقَدْ رَكْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكَفِرِينَ﴾^۸ نیتمہ
 نہ و کارہ دہ دہینہ کر مہ لٹیکی وا کہ ہہوایان پتیبان ہہ بیتہ بی ہہوانہ بن پتیی. واتہ: نہ گہر نہ وانہی کہ
 ہہوای پی نا کہن لہ قوہ پشیشہ کان و کہ سانی تریش لہ سہر زہ میندا لہ عہرہ ب و عہ جہ م و خہ لگی
 ناینہ کانی تریش، نیتمہ نہ و کارہ دہ سپیرینہ گہ لانی تر. واتہ: کلچہری و نہ نساہرہ کان و شوینکہ و توانی
 نہ وان ہہ تا پڑزی قیامہ ت ﴿لَيْسُوا بِهَا بِكَفِرِينَ﴾^۹ بی ہہواش نابن پتیی و حاشا لہ ہیچ شتیبکی نا کہن و
 تہ نیا پتیبکی نا گپرنہ وہ و ہہوایان بہ ہہ مووی دہ بیت چ نایہ تی (محکم) بیت یان (متشابہ) بیت داوامان
 وایہ لہ خودا نیتمہ ش لہ گہ ل نہ وانہ دا کویکاتہ وہ بہ پرتو کہ رہ م و چاکہ ی خوی. پاشان خودای گہ ورہ
 ہہودہ کاتہ پیغمہ ہہر و عہ بدی خوی موحہ مہد (ﷺ) دہ فرموویت: ﴿أُولَٰئِكَ﴾^{۱۰} نہ وانہ، نہ و
 پیغمہ ہہر انہی کہ باسکران لہ گہ ل نہ وانہی کہ خرانہ پالیان لہ بابو ہہ پیرو وہ چہ و براکانیان کہ

^۱ الزخرف (۸۱).

^۲ الانبیاء (۱۷).

^۳ الزمر (۴).

^۴ الطبری (۵۱۶/۵۱۵/۱۱).

نه مانیش وهك نه مان ﴿الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ﴾ كه سانتيك بوون خودا پيتموني كردن، هر نه وانهش شايهني نه و پيتماييه بوون كه سي تر شايهني نه بوون ﴿فِيهِدْتُهُمْ أَقْتَدَةَ﴾ توق هر له شوپيني نه وان بپرق. كاتيک نه مه فرمانيك بيت به پيغه مبر (ﷺ) كراييت، نوممه ته كه ش به دواي نه ودا ده پون له وشتانه ي كه فرمانيان پي ده كات و داده نيت. بوخاري پويواي تي كردوه له م نايه ته دا كه مواهيد پرسياي كردوه له نيينو عه بياس نايه مه به ست نه وانه يه كه له (هس) سوژده دان؟ وتي: به لي، پاشان نه م نايه تانه ي خوينده وه: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ هه تا ده گاته ﴿فِيهِدْتُهُمْ أَقْتَدَةَ﴾ پاشان فرموي نه ويش له وانه، له پويواي تيكي تر دا نه مه ي بؤ زيادكراوه له مواهيد وه وتي: وتم به نيينو عه بياس وتي: پيغه مبر كه شتان (ﷺ) له و كه سانه يه كه فرماني پيدراويه له شوپيني نه وان بپروا، پاشان خوداي گوره ده فرمويت: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ نه ي موحه ممه د (ﷺ) بلي: خو من هيچ پاداشتيك ليتان ناويت. واته: له كه ياندي نه م په يامه دا به نيوه هيچ شتيك له نيوه ناويت و داواي هيچان لي ناكم ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ نه و قورنانه ته نها هر ناموزگاريه كه بؤ هه موو خلكي دونيا وه پيتماييه له ويليه وه بؤ شارزه ايي و له سر كه ردانيه وه بؤ پي سي راست له خودانه ناسيه وه بؤ پروا ميان.

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ لِيَجْعَلُوهُ قُرْآنًا يَدُونَهَا وَتُخْفَوْنَ كَثِيرًا وَعَلَّمْتُهُ مَا لَمْ تَلَّمُوا أَنَّهُ وَلَا آبَاءُكُمْ قُلْ اللَّهُ تَرَدَّهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿١١﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ مُّصَدِّقٌ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَن حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿١٢﴾﴾

ئاده ميه تي پيغه مبر و ناردني قورن ان بوي (ﷺ)

خوداي مزن ده فرمويت: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾ وهك پيويسته خودا بنا سر يت، نه يانناسي، كه پيغه مبر كه ي خزي بؤ ناردن. نيينو عه بياس و مواهيد و عه بدولاي كوي كه سير وتيان: نه م نايه تانه له سر قورپيش هاته خواره وه، و تراويشه: له سر جووله كه هاتوه ته خواره وه ﴿إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ﴾ نه و كاته ي وا وتيان: خودا هيچ شتيكي بؤ هيچ ئاده ميه كه نه ناردوه. وهك خوداي

١ فتح الباري (١٤٤).
٢ الطبري (٥٢٤/١١).

گوره له نایه تیکی تردا دهفه رموویت: ﴿ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ ﴾^۱
 نایا مردوم سهریان سوپماوه، پیاو ویکمان هر له ناو خویندا پاسپاردوه که: خه لکی بترسینیت. وه
 دهفه رموویت: ﴿ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴾^(۱۶) قُلْ لَوْ
 كَانَتْ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَّمشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنزَلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿^۲ ته نیا
 بیانوی شوخه لکه (که شاره زاییان بؤهات و پروایان پی نه کرد) نه میه که ده لئین: چون خودا
 ناده میه که به پیغه مبر ده نیریت؟ بلی: نه گهر فریشته به لئیایی له م زه مینه برؤیشتنایه، نیمه له
 ناسمانوه پیغه مبری فریشته مان بق ده ناردن. لیره شدا خودای گوره دهفه رموویت: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ
 حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَی بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ﴾ خودای مه زنیش دهفه رموویت: ﴿ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي
 جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ ﴾ بلی: نهی کی نه و کتیبهی ناردوه که موسا هینای پووناکی و
 شاره زایی بوو بق مردوم؟ واته: نهی موحه ممد (ﷺ) بلی به وکه سانهی که مل ناده و ده لئین هیچ
 کتیبیک له لاین خوداوه نه نیرداوه ﴿ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ ﴾ کی نه و کتیبهی ناردوه که موسا
 هیناویه تی؟ نه و ته وراته تی که چاک زانیوتانه و هه مووکه سیک ده زانیت، که خودا ناردوییه بق عیسی
 کوپی عیمران که پووناکی و شاره زایی بوو بق خه لکی. به پووناکیه کی هه موو گبروگرفتیکی خوتان پی
 چاره سر ده کرد، له گومانه نا په واکان خوتان پی ده پاراست و شاره زاده کرد. پاشان خودای گوره
 دهفه رموویت: ﴿ تَجْعَلُونَهُ قَرَأِطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ﴾ کتیبیک که په په په پی ده که ن و به شیکی که می
 نیشانی خه لکی ده دن و به شی نوری ده شارنه وه. واته: ته ورات هه موو په په په ده که ن له کتیبه
 نه سلیه که دا نوسیوتانه و به ناره زوی خوتان ده یگوپن و مانای ده که ن و ده لئین: نه مه له لاین خوداوه
 هاتوه. واته: له ته وراتدا هاتوه که خودا ناردوییه تی. که چی نه وهی نیوه ده یلئین له لاین خوداوه
 نه هاتوه. هه ریویه دهفه رموویت: ﴿ تَجْعَلُونَهُ قَرَأِطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ﴾ پاشان خودای مه زن
 دهفه رموویت: ﴿ وَعَلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أُنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ ﴾ به وکتیبه شتانیکتان پی فیرکرا که نه خوت نه
 بابو باپیرانتان نه تانده زانی. واته: کی نه م قورنانهی ناردوه؟ هر خودایه که نیوهی تیدا
 شاره زاکردوه و ناگاداری کردون له هه والی له مه وپیش و شوشتانه ش که له مه ویه دوا دیت، که نیوه
 بابو باپیرانیشتان هیچیان له وپاره یه وه نه ده زانی. ﴿ قُلْ اللَّهُ ﴾ عه لی کوپی نه بوته لسه له نیبنو

۱ یونس (۲).

۲ الاسراء (۹۴-۹۵).

عَبَّاسَهُ وَتَى: بلی: هر خدا ناردویوه تی ﴿ثُمَّ دَرَّهَمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ﴾ تَق نیتَر وازیان لَسِ بینه با به کالته کردنه وه خویان خه ریک بکن. واته: وازیان لَسِ بینه با له نه فامی وگومپایی خویاندا بپؤن. مه تا له لایهن خوداوه مردن یه خه یان ده گریخت، نه وکاته ده زانن نایا پاشه پؤږږ بۆ نه وان بپوهه یان بۆ عبده له خوداتر سه کان. پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿١١﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقٌ لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَيُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا ﴿ثم قورنانه شمان بۆ تَق به خلات ناردیوه و موباره که و نه وانه شی له لای راسته که له پیشدا په وانه کراون. تا تَق به هژی نه م قورنانه وه خه لکی مه ککه و ده رویه ری بترسیندیت له وه ره بانه و نه وخه لگانه ی تریش له نه وه ی نادم له عه ره ب و عجه می پی بترسیندیت. وه که له نایه تیکی تریشدا ده فرموویت: ﴿قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ بلی: خه لکینه بزائن من خودا ناردومی بۆ نیوه هم موتان به گشتی. وه ده فرموویت: ﴿لَا يُذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ تا به هژی نه م قورنانه وه ترس بخمه به ر نیوه هر که سیکیش که پی ده گات. وه ده فرموویت: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ موعدهُ﴾^٢ هر که سیکیش له وکومه لانه بپوی پی نه کات جپی له ناگر خوش کراوه. وه ده فرموویت: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾^٣ مه زنایه تی و پایه به زنی بۆ خودایه نه م قورنانه ی بۆ عبده ی خوی ناره خواری، تا ببینه هژی ترس بۆ مه مو خه لکی جبهان. وه ده فرموویت: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَاسَلَّمْتُمْ فَإِنْ أَاسَلَّمُوا فَقَدْ أَهْتَكُوا وَوَاتَ تَوْلُوا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَاللَّهُ بصيرٌ بآلبعاد﴾^٤ به وکه سانه که بوونه نه هلی کتیبو به وکه سانه ش که نه زانن، بلی: نایا نیوه ش وه ک نیمه خوتان هر به خودا سپاردیوه؟ نه گه خویان سپاردبو، نه و که وتونه ته سه ر پنگا، نه گه ر پویان لَسِ وه رگپرای، تَق هر نه وه نده ت له سه ره رایبه گه یه نیت. خودا خوی شاره زای عبده کانیه تی. له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (پینج شتم پی دراوه، به هیچ که سیک له پیغه مبه رکانی تر نه دراوه له پیش مندا) یه کیک له وانه ی باسی کرد فرمووی: (پیغه مبه ری وا هه بوو په وانه ده کرا بۆ گه له که ی خوی

١ الاعراف (١٥٨).

٢ الأنعام (١٩).

٣ هود (١٧).

٤ الفرقان (١).

٥ آل عمران (٢٠).

به تائیه تی، (به لام) من په وانه کراوم بڼ هموو خه لکی به گشتی^۱ هر یو یه خودای مه زن ده فهرموویت: **﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾** نه وانه ی بپوایان به قیامت هه یه، دیاره باوه پی پی دینن. واته: هموو نه وانه ی بپوایان به خوداو پوژی قیامت بووه. بپوایشان به وکتیبه پیروزه هه یه، که بڼ تو هاتووه ته خواره وه ئی موحه مه د **﴿سَلَامٌ﴾** (که هم قورنانه یه) پاشان ده فهرموویت: **﴿وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾** نه وانه پاریزگاری له نویژه کانیشیان ده کن. واته: نویژه فهرزه کان به ته وای به جی دینن له کاتی خزیدا.

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيَّ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْرَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٣﴾﴾ ولقد جحمتونا فردا كما خلقناكم أول مرة ونركم ما حولناكم وراة ظهوركم وما نرى معكم شفعاءكم الذين زعمتم أنهم فيكم شركوا لقد تقطع بينكم وصل عنكم ما كنتم زعمون ﴿١٤﴾

هیچ که سیک له وه سته مکارتر نیه که درو به دهم خوداوه هه لده به ستی و ده لی نیگام بڼ هاتووه

خودای مه زن ده فهرموویت: **﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيَّ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾** کی له وکه سه سته مکارتره که درو به دهم خوداوه بکات؟ بلیت: له خوداوه نیگام بڼ هاتووه، هر گیز هیچ نیگایه کی له خوداوه بڼ نه هاتووه، یان بلیت: من له وینه ی نه وانه ی که خودا نارویه ده توانم بڼ تان بنیرم؟ عیکره مه و قه تاده وتیان: هم نایه ته له سر موسه یله مه ی درون هاته خواره^۲، واته: هیچ که سیک له وه سته مکارانه ی که درو به دهم خوداوه هه لبه ستیت و هاوبه ش و مندالی بڼ بپاریدات و بلیت خودا په وانه ی کردوه بڼ سر خه لکی و په وانه شی نه کردوه. وه بلیت: نه ویش ده توانیت وه ک خودا نیگبنیریت و درایه تی نه و قورنانه ی پی بکات که خودا نارویه تی بڼ پیغه مبه ر **﴿سَلَامٌ﴾** وه ک خودای گه وره ده فهرموویت: **﴿وَإِذَا نُتِلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا﴾**^۳ هه رکاتیک نیشانه کانی نیمه یان بڼ بوخویننه وه، ده لین: نه گه هر چه زمان بگردایه نیمه ش وه ک هم مان ده وت.

^۱ فتح الباری (۵۱۹)، مسلم (۲۷۰/۱).
^۲ الطبری (۵۳۳/۱۱)، (۵۳۵).
^۳ الانفال (۳۱).

ژیانی نهم سته مکارانه له کاتی مردن و روژی قیامه ت دا

خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ﴾ خۆزگه له کاتی گیان کیشاندن تو سته مکارانه بدیتایه. واته: له کاتی سه ختی و پیگیران و گرانسی ﴿وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيديهم﴾ که فریشته لییان پاساوه ته وه که لییان بدهن وه که نهم نایه ته که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿لَئِن بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي﴾ وتی: نه گهر تو ده ستم بق در یژی که ی که بمکوژی. وه ده فه رموویت: ﴿وَيَسْطُورُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيهم وَأَنْسِنهم بِالسُّوءِ﴾ ده ست و زمان ده خه نه کار بق نازاردان تان. زه حاک و نه بوسالچ وتیان: ﴿بَاسِطُوا أَيديهم﴾ واته: به ده ست و زمان نازارتان ده دن^۱، وه که نهم نایه ته که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهم وَأَذنهم﴾ نه گهر ببینی کاتیک که خودانه ناسان فریشته گیانیان ده ردینن و ده کیشن به دم و چاوو پشتیاندا. هه ریویه لیره شدا ده فه رموویت: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيديهم﴾ فریشته لییان پاساوه ته وه که لییان بدهن هه تا گیانیان له لاشه دیته دره وه. بویه پییان ده لیتن: ﴿أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُم﴾ گیانتان له لاشه ده ریکن. نه وه بق خودانه ناسانه له کاتی گیان کیشاندن فریشته کان مژده ی سزای سه ختی و جه زره به دان و کۆت و زنجیرو جه مه ننه م و ده ست وه و مله جه پئی کردن و لیدانی فریشته کان هه تا گیانی له لاشه ده ردینن و پییان ده لیتن: ﴿أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُم الْيَوْمَ تُجْرَزُونَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ عَيْرَ الْحَقِّ﴾ گیانتان له لاشه تان بیتنه دره، وانه مپۆ له تۆله ی نه وه ی که درۆتان به دم خودا وه له بست. واته: نه مپۆ سوکایه تیه کتان پییده کریت به که س نه کرابیت له تۆله ی نه و درۆکر نه تان به دم خودا و ﴿وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ خۆتان به زل ده زانی به رامبه ر نیشانه کانی خودای مه زن. له م فه رموویده ی ده ماوده مدا چونیه تی گیان کیشانی خاوه ن باره پرو خودانه ناسدا له کاتی مردن دا هاتوو له کاتی ته فسیری نهم نایه ته دا که ده فه رموویت: ﴿يَسُبُّوا اللَّهَ﴾

۱ العائدة (۲۸).
 ۲ الممتحنة (۲).
 ۳ الطبری (۵۳۹/۱۱).
 ۴ الانفال (۵۰).

الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ﴿١﴾ خدا له دنیاو له قیامتدا به قسه ی
 بته و بهواداران توندو قایم ده کاته وه. وه ده فہرموویت: ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرْدًا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ﴿٢﴾
 ھه روک تاکه تاکه و به تنیا له پیشدا، ئیو ھمان دروستکرد ھه رواش دین ھه لاملان، له پڑئی قیامتدا
 که زیندو ھه کردین ھه. وه ک خودای مہزن ده فہرموویت: ﴿وَعُرِضُوا عَلٰی رَبِّكَ صَفًا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا
 خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ﴿٣﴾ به پیز ده خرین ھه برده م پھه رو ھه دگار، وه که یکه مجار دروستمان کردوون ھه ناوا
 ماتون ھه تو ھه لاملان. واته: چون دروستمان کردن ناواش زیندووتان ده که یکن ھه. ھه چہند ھه ئیو ھه بیوا ھه
 ناکه نو به دوری ده زانن. سا ئه مہ پڑئی زیندوویو ھه یه و ده فہرموویت: ﴿وَرَزَقْتُمْ مَّا خَوَّلْتُمْ ﴿٤﴾
 ھه رچیش ئیمہ پیمان دابوون له دواتان ھه به جیما. واته: ھه رچی به دهستان ھه ینا بو له
 خز مہ تگوز ھه زانی و مال و سامان له دوا ی خوتان ھه به جیتان ھه یشت. وه له فہرمو ھه ی سه حیح دا
 ماتو ھه که پیغہ مہری خودا (ﷺ) فہرموویتی: (شادمی ھه دلئیت: سامانہ کم سامانہ کم ده ی
 نایا ھه چی سامانہ که تہ ی تویہ، بیجگہ له ھه ی خواردو ھه تہ و او ات کردو ھه یان له بہرت کردو ھه
 دپیوتہ یان به خشیوتہ له چاکہ دار بو ھه تہ پاشہ که وت بو، ئیر بیجگہ له ھه دہ رات و به جی ھه دلئیت
 بؤ خہ ک) ٢ ھه سہنی به سہری وتی: نہ ھه ی نادامہ دہ ھه نریت له پڑئی قیامتدا وه کہ نہ ھه ی باری
 ھه لگرتبیت، خودای مہزن ده فہرموویت: کوا نہ ھه ی کڑت کردبو ھه وه؟ دلئیت: ئی پھه رو ھه دگارم، کڑم
 کردو ھه و به جیم ھه یشت زڈر شتی تریش بو ھه. پئی دلئیت: ئی نہ ھه ی شادمہ کامہ یه نہ ھه ی پیشت
 خستو ھه و بؤ خوت؟ ھه ی شتیک نابینیت پئیشی خستبیت. پاشان ئم نایہ تہ ی خویند ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا
 فُرْدًا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَرَزَقْتُمْ مَّا خَوَّلْتُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ﴿٥﴾ ئیبینو ئہ بی حاتمہ پیوای تہ ی کردو ھه.
 پاشان خودای مہزن ده فہرموویت: ﴿وَمَا نَرٰی مَعَكُمْ شُعَاعًا كَمَا الَّذِيْنَ رَعَمْتُمْ اٰتٰهُمْ فِیْكُمْ شُرَكَوًا ﴿٦﴾
 ئه وکہ سانہ نابینن له گہ لتان کہ لاتان و ابو و تکاکارانن و به شہریکی خوتا زانن. ئم سہ زہ نشت
 تانہ دانہ لئیان له سہر نہ ھه ی کہ له دنیا دا ئه ویتانہ یان کردبو ھه شہریکی خودا وایانده زانی ئه ویتانہ
 به مہریان پئی ده گہ ی نیت له زیانیدا له پڑئی دوا ییشدا دین به هانا یان ھه ئه گہ له ھه ی زیندوویو ھه ی به
 راست دہ رچو ﴿لَقَدْ نَقَطَ بَيْنَكُمْ وَصَلَ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧﴾ دیارہ ئیستا له یه کتری

١ ابراهیم (۲۷)

٢ الکھف (۴۸)

٣ مسلم (۲۷۷۳/۴)

جیابوونه وه هه رچی به خه یال داتان نابوو هه مووی به هیچ ده رچوو. واته: هۆکاره کان نه ماو پپوچ
نه ماو پۆیشت ئه ویش به خه یال دایان نابوو به هاواریانه وه بیته و ن بوو نه ما. له وکاته دا خودای مه زن
بالاده ست له لای ئه و خه لکه دا کۆکراوه ته وه بانگیان ده کات و ده فره موویت: ﴿ اِنَّ شُرَاۡکُمْ اَلَّذِیۡنَ کُنتُمْ
رَزَعُوۡنَ ﴿ کوانی ئه وانای به خه یال ده تانوت شه ریکن له گه ل من؟ واته: له گه ل خودا ده بیانه یینن. وه
پێیان ده وت ریت: ﴿ وَقِیۡلَ لِمَ اٰنَیۡنَ مَا کُنتُمْ تَعْبُدُوۡنَ ﴿۱۲﴾ مِنْ دُوۡنِ اللّٰهِ هَلْ یَصۡرُوۡنَکُمْ اَوْ یَنْصِرُوۡنَ ﴿۱۳﴾ نه وپۆده پێیان
ده لێن: له کوین ئه وانای ده تا په رستن، بیجگه له خودا؟ ئایا ئه وانه دینه هان اتان یان داوای
هاناده کن؟ بۆیه لیره دا ده فره موویت: ﴿ وَمَا نَرٰی مَعَکُمْ شَفَعَاءَ کُمۡ اَلَّذِیۡنَ رَزَعْتُمْ اَنۡتُمْ فِیۡکُمْ شُرَکَآءُ ﴿۱۴﴾
ئه وکه سانه نابیین له گه لتان که لاتان وابوو تکا کارانن و به شه ریکی خۆتا زانین. واته: ده تانه په رستن و به
ئه رکی خۆتان ده زانی په رستنیان. پاشان خودای گه وره ده فره موویت: ﴿ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَیۡنَکُمْ ﴿۱۵﴾ دیاره
ئیستا له یه کتری داپارون و جیابوونه ته وه ئه وهۆکارانه نه مان ﴿ وَضَلَّ عَنْکُمْ ﴿۱۶﴾ لیتان ون بوون و
پۆیشتن ﴿ مَا کُنتُمْ رَزَعُوۡنَ ﴿۱۷﴾ ئه وه ی ئیوه به خه یال داتان نابوو که تکاتان بۆ بکن له و بت و شه ریکانه.
وه ک نه م نایه ته که خودای گه وره ده فره موویت: ﴿ اِذۡ تَبَرَّۤا اَلَّذِیۡنَ اتَّبَعُوۡا مِنَ الذِّیۡنِ اَتَّبَعُوۡا وَّرَاۤءَا
اَلْعَدَابَ وَتَقَطَّعَتۡ بِهِمُ الۡاَسْبَابُ ﴿۱۸﴾ وَقَالَ الَّذِیۡنَ اتَّبَعُوۡا لَوْ اَنَّ لَنَا کَرۡهً فَنَتَّبِعُۢمۡ مِثۡمَ کَمَا تَبَرَّۤا وَاِیۡنَا
کَذٰلِکَ یُرِیۡهِمُ اللّٰهُ اَعۡمَلُکُمۡ حَسَرَتٍ عَلَیۡهِمْ وَمَا هُمۡ بِخٰرِجِیۡنَ مِنَ النَّارِ ﴿۱۹﴾ له وکاته دا که نازارو جه زره به تان
دینه به رچاو، پێیه ره کان شوینکه وتوو هه کانی خۆیان حاشاده کن و په یوه ندیان له یه کتری پچراوه.
شوینکه وتوو هه کان له وکاته دا ده لێن: ئای خۆزگه هه ر جار یکی تر ده گه پاینه وه سه ر دونه یا، وه ک
پێیه ره کانمان حاشا له ئیمه ده کن، ئیمه ش حاشامان له وان ده کرد، خودا ئاوا کرداری خۆیان لێ
ده کاته داخ و خه فته و بۆ هه میسه ش هه ر له ناو ناگردا ده بن. وه ده فره موویت: ﴿ فَاِذَا نُفِخَ فِی الصُّوۡرِ
فَلَا اَنۡسَابَ یُنۡبَهُمۡ یَوْمَئِذٍ وَلَا یَسۡۤءَلُوۡنَ ﴿۲۰﴾ هه ر کاتیک فوو به که له شاخ دا کرا، نه خزمایه تی له نئیوانیان
ده مینیت و نه که سیان له که س ده پرسیت. وه ده فره موویت: ﴿ اِنۡمَآ اَخۡخَذۡنَا مِنْ دُوۡنِ اللّٰهِ اَوْلِیَآءَنَا مَوَدَّةَ

۱ الانعام (۲۲).

۲ الشعراء (۹۲-۹۳).

۳ البقرة (۱۶۶-۱۶۷).

۴ المؤمنون (۱-۱).

بَيْنَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْمِزُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﴿١﴾ نیتو له باتی خودا بویہ بتہکان دہ پەرستن، کہ له زینى دنیادا نیتوہ یہ کرتان خۆشده ویت، پاشان له پڙئی قیامت دا حاشا له یہ کرتی ده کهن و نه فرین بز یہ کرتی ده نترین، جینگه شتان له ناو ناگر ده بیتو که سیش یارمه تیتان نادات. وه ده فہرموویت: ﴿ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمُ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ ﴾^۱ پیتیان ده لئین: شہریکه کانتان بانگ بکن، بانگیان ده کهن، هیچ وه لامیان ناده نه وه. وه ده فہرموویت: ﴿ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا ﴿١٧﴾ پڙئی قیامت گشتیان کڙده که پنه وه، به وکه سانه ی که شہریکیان بز خودا داناره. هه تا ده گاته: ﴿ وَمَنْ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ يَفْتَرُونَ ﴿٢﴾ نه وشتانہش که نه وان به درق ده یانوت له ناو چون.

﴿ اِنَّ اِلٰهَ فَاٰلِقِ الْاَلْحَبِ وَالنَّوَى ط يَخْرِجُ الْمَيِّتَ وَيُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمِنْ الْعَمِي ۙ ذٰلِكُمْ اِلٰهُ فَاٰلِقِ تُوَفُّوْنَ ﴿١٧﴾ فَاٰلِقِ الْاِصْبٰحِ وَجَعَلَ الْاَيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ﴿١٨﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُوْمَ لِتَهْتَدُوْا بِهَا فِي ظُلُمٰتِ الْاَلْبِ ۙ وَالْبَحْرِ فَاَصْلٰنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُوْنَ ﴿١٧﴾

ناسینی خودا به هه نندیک له نیشانه کانی

خودای مه زن ده فہرموویت که هر خۆی دانه ویتله و دهنکی میوه لهت ده کات. واته: ده یقلیشینیتته وه له ناو خۆلدا، به هۆی نه و دهنکانه وه کشتوکال سه وز ده کات به هه موو جۆره کانی وه له و دانه ویتله، وه له دهنکی میوه، هه موو جۆره به رو بومیکی ده رویتینیت هه ر به که تام و بز و په نگو و شیوه به کی هه یه هه ر بزیه که ده فہرموویت: ﴿ اِنَّ اِلٰهَ فَاٰلِقِ الْاَلْحَبِ وَالنَّوَى ﴾ ﴿١٧﴾ خوا دانه ویتله و دهنکی میوه لهت ده کات. پاشان ته فسیری نه م ده که، به م ده قہ ی دوا ی ته فسیر ده کات و ده فہرموویت: ﴿ وَيَخْرِجُ الْمَيِّتَ وَمِنْ الْعَمِي ۙ ﴾ هه ر نه ویشه زیندوو له مردوو در دینیت و مردوو له زیندوو در دینیت. واته: پوه کی زیندوو له دانه ویتله و دهنکی میوه در دینیت و که بی گیانه و مردووہ. نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گه وره ده فہرموویت: ﴿ وَءَايٰتُهُمْ فِي الْاَرْضِ الْمَيِّتَةِ اَحْيٰيْنَهَا وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُوْنَ ﴾ هه تا ده گاته ﴿ وَمِنْ اَنْفُسِهِنَّ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُوْنَ ﴾ وه هه ر له زه ویدا و دربینه وه نیشانه ی

١ العنكبوت (٢٥)
٢ القصص (٦٤)
٣ الانعام (٢٢ - ٢٤)

تیدایه بقیان به مردوویی نیمه زیندوومان کرده وه دانو ویله مان لی به ره م هیتاون نه وان لئی ده خون.
 هتا ده گاته ﴿ سُبْحٰنَ الَّذِیْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا یَعْلَمُوْنَ ﴾^۱
 پاک و بی عیبی هر بق نه و خودایه، که جووتی هه موو شتیکی وه دی هیتاوه، چ له وانیه له م سر
 زمینه ده پوین و چ له خوین و چ له وانیه شی که نایزانن. زانایانی ته فسیر نه م پستانه یان ته فسیر کردوه
 هر که سه و به پیی بچون و لیکدانه وه ی خوی به لام هه موویان مانا که یان له یه که وه نزیکه. هه ندیک
 و توویانه: په له ور له هیلکه ده ردینیت و به پیچه وانه شه وه. هه ندیک تر و توویانه: مندالی چاک له که سی
 به دفره وه ده خاته وه و به پیچه وانه شه وه چه ندین بچون و رای تریش له م پستانه که نه م نایه ته
 ده یانگریته وه و لئی وه رده گریت. پاشان خودای گه وره ده فرموویت: ﴿ ذٰلِکُمْ اَللّٰهُ فَانِّ تَوْفَکُوْنَ ﴾^۲ نه وه
 خودای نیوه یه، ده سا نیوه چن له پنگا لاده ردین؟ واته: وه دی هیتاوه نه و شتانه نه و خودایه که
 شریکی نیه. که واته چن له هق لاده دن و به ره و پرو بوچ ده چن و له گه ل خودادا شتی تر ده پرستن
 ﴿ فَاِنَّ الْاِصْبٰحَ وَجَعَلَ الْاَیْلَ سَکَاً ﴾^۳ هر نه وه تاریکایی شه و گار لاده دات و سپیده ی به ره به یانتان بق
 ده خاته پرو، شه ویشی بق پشوودان داناوه. واته: هر خودایه تاریکایی و پووناک ی دروست کردوه.
 وه که له سه ره تای سوره ته که دا ده فرموویت: ﴿ وَجَعَلَ الظُّلُمٰتِ وَالنُّوْرَ ﴾^۲ خودا تاریکایی و پووناک ی وه دی
 هیتاوه. واته: خودای پاک و بی عیب تاریکایی شه و شق ده کات له به ره به یانداو دنیا پووناک
 ده کاته وه خور هلدیت و تاریکایی ده پوات و نامینیت، شه و گار به و ره شایی و تاریکی و نوته کیه وه
 ده پوات و پوژ به و تیشک و پووناکیه وه دیت. وه که خودای گه وره ده فرموویت: ﴿ یَغْشٰی الْاَیْلَ النَّهَارَ یَطْلُبُهٗ
 حَیْثًا ۲ پوژ به شه و داده پوژشیت و پوژش به خیرا ده که ویته شوینی شه و. خودای مه زن ده سه لاتی
 خوی پوون کردوه ته وه و ده رختووه له دروستکردنی نه م هه موو دژه یه که له یه ک جیا وازه دا. که
 گشتی به لکه یه له سه ر ده سه لاتی ته و او گه وه ی نه و، تاریکایی شه و لاده دات و سپیده ی به ره به بیان
 درده خات. له به رامبه ری نه ویشدا ده فرموویت: ﴿ وَجَعَلَ الْاَیْلَ سَکَاً ﴾^۳ شه ویشی داناوه بق پشوودان و
 نارام و تاریکی کردوه هتا هه موو شتیکی تیایدان پشوو بدات، وه ده فرموویت: ﴿ وَاٰتِلْ اِذَا یَقْشٰی ۱

^۱ یس (۳۶.۲۳).
^۲ الانعام (۱).
^۳ الاعراف (۵۴).

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَمَّأ ۝^۱ سویند به و شه وه کاتیک هه موو شتیک داده پۆشیت، به و پۆژدهش کاتیک پووناک ده بیته وه. وه ده فه رموویت: ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّأَهَا ۝^۲ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۝^۳ سویند به و پۆژدهش که خۆر تیا درده که وی، به وشه وهش که خۆر داده پۆشیت. پاشان لیره دا ده فه رموویت: ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حَسْبَانَا ۝^۴ خۆرو مانگی بق ژماره ی ئیوه دانا. واته: به شپوه به کی وردو به نه ندازه به کی ریک و ته واو ده پوات و هه ژمارده که نو ناگرپین و تیک ناچیت. به لکو هه ریه که یان شوینتیکی خویان هه یه و پییدا ده پۆن له هاوین و زستان دا. به وهۆیه وه جیاوازی نیوان شه و پۆژ به ییدا ده بیته به دریزوون یان به کورت بوونه وه. وه که ده فه رموویت: ﴿هُوَ الَّذِي جَمَعَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ ۝^۵ نه و خوادیه ی که خۆری کرده تیشه ده رو مانگی تریفه دار کردو چه ند قۆناغی بق دیاری کرد. وه ده فه رموویت: ﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝^۶ نه خۆر توانای نه ونه نده ی هه به بگات به مانگ. نه شه ویش پیشی پۆژ ده که ویت هه مووشیان له ناسمانتکن مه له ده که ن وه ده فه رموویت: ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّهِ ۝^۷ خۆرو مانگو نه ستیره کانی به ده پیتاوه له ژیر فه رمانی نه ودان. پاشان لیره دا ده فه رموویت: ﴿ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝^۸ خودا خاوه ن ده سته لات ی زانا شه کاره ی کردوه. واته: هه مووشتیک به بریاری خودای خاوه ن ده سته لات پۆیشته وه که پیکری نیه و که س ناتوانیت دزایه تی بکات، ناگاداری گشت شتیکه و که متر له که ردیله به کیش لئی ون نابیت نه له ناسمانه کان و نه زه میندا ناگای لیته تی، زۆرجار که خودای مه زن باسی دروستکردنی شه وو پۆژو خۆرو مانگی کردوه کۆتاییه که ی به ده سته لات و زانایی خۆی هیتاوه وه که له م نایه ته دا فه رمووی، وه که شه م نایه ته ش که ده فه رموویت: ﴿وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ۝^۹ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝^{۱۰} بق نه وان، شه ویش به کیکه له نیشانه کان، ئیمه پۆژی لی داده پۆین له نا کاو تاریکیان به سه ردادیت.

۱ اللیل (۲-۱).

۲ الشمس (۳-۴).

۳ یونس (۵).

۴ یس (۴۰).

۵ الاعراف (۵۴).

۶ یس (۲۷-۲۸).

خویش به رو بنکی خوی له گه پاندايه که له خاوهن دهسته لاتی زاناوه یه، نه وه رمانی پیداوه. کاتیک که خودای گه وره باسی دروستکردنی ناسمانه کان و زه مین و نه وه وی تایاندايه کردوه له سه ره تاي سورتهی (حم) ی سوجه دا پاشان ده فره موویت: ﴿وَرَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبِيحٍ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾^۱ ناسمانی دونیامان به چراکان پازانده وه و پاراستمان. خاوهن دهسته لاتی زانا بپاری نه و کاره ی داوه. پاشان لیره دا خودای مه زن ده فره موویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ هر نه ویشه نه ستیره کانی بۆ خستونه ته بوو، تا به وان له تاریکی وشکانی و ده ریادا پی ده ریکن هه ندیک له زانایانی پیشینه وتویانه: هه رکه سیک بیجگه له و سی شته بهر ای به م نه ستیرانه بییت هه له ی کردوه و دروی به دم خوداوه کردوه، بۆ پازانده وه ی ناسمان و که ره سه ی پاونانی شهیاتینه کان و به خستنه پوی نه وان له تاریکایی وشکانی و ده ریادا پی ده ریکریت ﴿قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ﴾^۲ نیمه بۆ که سانیک زانان، نیشانه کانمان به پوونی شیکردوه ته وه. واته: نیشانه کانمان به ته وای پوونکردوه ته وه بۆ نه وکه سانه ی خاوهن ناوه زو زانان و هه ق ده ناسنو له پوپوچ خویان به سوور ده گرن.

﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ﴾^۳ ﴿۱۸﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا مَخْرُجًا مِنْهُ جَبًا مَتْرَاجًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلِيمِهَا فَتَوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَغْصَابٍ وَالزَّيْتُونِ وَالرَّيْحَانِ مَشْتَبِهًا وَعَصِيرٌ مُتَشَبِهٌ أَنْظَرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْوَهُ إِذَا فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾^۴ ﴿۱۹﴾

خودای مه زن ده فره موویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ﴾ هه ر نه ویشه ئیوه ی له نه نیا که سیک وه ده بیته ناوه، له دوی نه وه له شوئیک کوی کردونه ته وه و دایمه زاناندون. واته: له ئاده م (سه لامي خودای لیبیت) ئیوه ی وه ده بیته ناوه. وه که له نایه تیکی تریشدا ده فره موویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾^۵ نه ی خه لکینه له په ره ر دگاری خوتان بترسن، که هه ر نه وه ئیوه ی له به که سه وه خستوه ته وه و هاوسه ره که شی هه ر له وکه سه خستوه ته وه، له و دووانه وه پیاوی ددو ژنی ددو وه ده بیته نا. ئیبنو مه سعودو ئیبنو

^۱ فصلت (۱۲).
^۲ النساء (۱).

عبياس و نه بو عه بدوره حماني سوله يمي و قه يسي كوپي نه بو حازم و مواهيدو عه تاو نيبرايمي نه خعي و زحاك و قه تاده و سودي و عه تاى خوراساني و كه ساني تريش و تويانه: ﴿فَسْتَرْ﴾ و اته: له تاو مندا لانداندا. ﴿وَمُسْتَوْعٌ﴾ زورينه ي زاناياني پيشينه ده لئين: پشت (صلب) ١ نيبنو مه سعودو كومه ليكي تريان به پيچه وانه وه و تويانه. ديسان نيبنو مه سعودو ده سته يه كي تر و تويانه: ﴿فَسْتَرْ﴾ و اته: له دنيا كوي كردونه ته وه و ﴿وَمُسْتَوْعٌ﴾ و اته: كاتي مردن جيگيري ده كات و داده مه زرينيت. پاشان خوداي مه زن ده فهرموويت: ﴿قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُفْقَهُونَ﴾ بؤ نه و كه سانه ي تي ده گن نيشانه كانمان پوون و شيكرويه ته وه. و اته: بؤ نه وانه ي له قسه ي خودا تي ده گن و مانا كه ي ده زانن. پاشان ده فهرموويت: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾ هر خويه تي له ناسمان وه ناوي باراني بؤ نيوه باراند. به نه نذاه و ناويكي پيروزه و هوي بزوي و زيان و ناوديري گشت دروستكراويكه، به زه ييه له لايه ن خودا وه. بؤ وه ديه ي تراوه كانني ﴿فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ نَبَاتٌ كُلٌّ شَيْءٌ﴾ هه موو پروه كمان پي پوواند. وه كه نه م نايه ته كه خوداي گوره ده فهرموويت: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ هه موو زنده وه ريگمان له تاو دروستكرويه ﴿فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا﴾ پروه كي سه و زمان تيدا پوواند. و اته: كشتوكال و دره ختي سه و زو پاشانيش دانه ويله و به ريووميشمان لي و ده ديه ي تا. بؤيه ده فهرموويت: ﴿يُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا﴾ وه له و دانه ويله، دانه ي له سه ريل كه له كه بوومان (وه كه گوله كه نم و جؤ) وه ديه ي تا ﴿وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْحِهَا قَتَوَانٌ دَانِيَةٌ﴾ وه له دار خورما له چهند په ليكي هيشوي پرو شوپه وه بوومان وه دي هيتا. وه كه على كوپي نه بو ته لحه له نيبنو عه بياسه وه وتي: ﴿قَتَوَانٌ دَانِيَةٌ﴾ و اته: نه و دار خورما كورته ي كه په له كانني به هيشوه كانيه وه شوپه بوته وه بؤ زه وي ٢ نيبنو جه رير پويابه تي كرديوه. ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْأَنْبَابِ﴾ له گه ل باغاتيك له په ز. و اته: باغاتي په زي ل ده رده هينين نه م دوو جوره ميوه يه له چاكترين ميوه يه له لاي خه لكي حيجاز. وه له وانه شه له چاكتريني ميوه ش بن له گشت جيهاندا، وه كه چون خوداي مه زن منعت ده كات به سه ر بنده كانيداو پييان ده فهرموويت: ﴿وَمِنَ

١ الطبرى (٥٧٠/٥٦٥/١١).

٢ الانبياء (٣٠).

٣ الطبرى (٥٧٦/١١).

تَمَرَاتٍ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ لَتَجِدُون مِّنْهُ سَكْرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ﴿١﴾ و له به ره می دار خورماو پوزده کانی شی
 سه رخوشکه رو بزئوی باش دروست ده کن، نه مه له پیش حه رامکردنی مهیدا بووه. وه ده فهرموویت:
 ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ ﴿٢﴾ هر له زهوی چه ندین باخی خورماو په زی زورمان
 وه ده بیئناوه. پاشان لیتردها ده فهرموویت: ﴿وَالزَّرْتُونُ وَالرَّمَّانُ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ ﴿٣﴾ وه زهیتون و
 بنه ه ناری هاووینه ی له به کترجیامان به ره هم هیئاوه. قه تاده و کهسانی تریش وتویانه: هاووینه له
 که لاو شیوه داو زوریک له. به کتر و جیا له به ره هم و دیمن و تام و په نگدا، ﴿انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ
 وَرَوَاهُ ﴿٤﴾ وه خنیک میوه یان پیده گات سهیری بکن. به پائی کهری عزیزب و نیبنو عه بیاس و زه حاک و
 عه تای خوراسانی و قه تاده و کهسانی تریش وتویانه ﴿وَتَوَوَّجَ ﴿٥﴾ واته: که پینگیشته. ۱ واته: بیر له
 ده ست لاتی وه ده بیئنه ره کانی بکه نه وه که له نه بوونه وه درستی کردون، داریک بوو، بوو به په زه تری و
 چه ندین شتی تریش له م جوره که خودای مه زن دروستی کردون له ه مه په نگو و شیوه و تام و بون.
 وه ک له نایه تیکی تردا ده فهرموویت: ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مَّتَجَوَّزَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرُوعٌ وَنَخِيلٌ
 صِنَوَانٌ وَغَيْرُ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَجِلْدٍ وَنَفِيسٌ بَعْضًا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْمَلِ ﴿٦﴾ له م زه مینه دا زور پارچه
 له لای به کتری دا هیه، هه روه ها باخاتی په زو کشتو کال و داری خورمای الی به کتر له به ک جیاش،
 هه موو له به ک ناو ناوده درین و پاراوده بن به لام پیزی هه ندیکیان دده بن به سه هه ندیکیاندا له خواردن
 دا. هه ریویه لیتردها خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾ بیگومان له وانه دا
 زور نیشانه ی خودا هیه بق که سانتیک که بهر وایان به خودا هیه. واته: نه ی خه لکینه به لگه زورن له سه ر
 ده ست لاتی ته وای خودای که وه ده بیئنه ری نه م شتانه یه و به زه یی نه و دهرده خات، بق نه و که سانه ی که
 بهر وایان پتی هه یه و شوینی پیغه مبه رانی ده که ون (سه لای خودایان لیبتت).

﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْإِنِّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُم بَيْنَ يَدَيْنِ وَيَنْتَظِرُ يَغِيرِ جِلْمٍ سُبْحَكْنَهُ وَنَعْلَى عَمَّا

يَصِفُونَ ﴿٨﴾

۱ النحل (۶۷).

۲ یس (۳۴).

۳ الطبری (۵۷۸/۱۱).

۴ الطبری (۵۸۲/۱۱).

۵ الرعد (۴).

خودای مہزن دہ فرموویت: ﴿ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْغِيْبِ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَفُوا لَهُ بَيْنَ وَبَيْنَ يَغِيْرِ عِلْمِ
 سُبْحٰنَكَ وَتَعَالٰى عَمَّا يُصِفُوْنَ ﴾ له جنۆكه شہریکیان بؤ خودا دادہنا، كه خوا خۆی دروستی
 كردبوو. به خہیالی خۆیان دہ بیئت كوڤو كوچی ہہ بیئت، به بی زانیاری. خودا ڤاك به زرتره له وپاسانہی
 ئەوان دہ یكن. ئەمہ وه لامہ بؤ ئەو بت پەرستانہی كه له گەل خودادا شتی تریان پەرستووہ و
 كردوویانن به شہریکی له پەرستن دا، خودای مہزن ڤاكو بی عیبو به زرتره له وشتانہی كه
 دہ یكہ نہ پالی. خۆ ئەگەر پێیان بو تریت: چۆن دەستاندایہ جنۆكه پەرستی كاتیك ئیوہ ہەر خریکی بت
 پەرستی بوون؟ له وه لام دا دەلین: بۆیہ پەرستوویانن مەگین لە بەر گوێڤایہ لی و فرمانی ئەوان بوہ.
 وهك ئەم ئایەتە تانہ كه خودای گہورہ دہ فرموویت: ﴿ إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِیْ اِلٰہًا اِنْتَا وَاِنْ يَدْعُونَ
 اِلٰہًا سِوٰنَا مَرِیْدًا ﴿۱۱۷﴾ لَعَنَهُ اللّٰهُ وَقَالَ لَا يُخٰدِنُ مِنْ عِبَادِكَ نَصِیْبًا مَّفْرُوضًا ﴿۱۱۸﴾ وَلَا ضَلٰتٌ لَهُمْ
 وَلَا مَنِيْنَةٌ وَلَا مَرْنَةٌ فَلَیُبْتَکُنَّ اِذَا نَكَرَ الْاَنۡکٰرِ وَلَا یُرۡمَنُّمْ فَلَیُعۡرَبُنَّ خَلۡقَ اللّٰهِ وَمَنْ یَّخۡذِ
 الشَّیۡطٰنَ وَاِلۡیٰسًا مِنْ دُوۡرِ اللّٰهِ فَقَدِ خَسِرَ خُسْرٰنًا مُّبِیۡنًا ﴿۱۱۹﴾ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡا لَا یَعۡدُوۡنَ
 الشَّیۡطٰنَ اِلٰہًا غُرُوۡۤہًا ﴿۱۲۰﴾ ئەوانہ له باتی خودا مانا دہ بہ نہ چہند بتیک خۆیان ناوی مێینہیان لی ناون، دیارہ
 ئەوان ہەر مانادہ بہ نہ بہر ئەو شہیتانہی كه سەریزۆی کردووہ و دەرکراوہ. خودا نہ فرینی لیکردووہ و
 ئەویش له وه لام دا وتویەتی: شەرت بیئت له عہدہکانی تو بؤ خۆم جیابکہ مہوہ گوہرایان دہ کہم و بہ
 ئاوات و خہیالی درۆینہ سەرگەرمیان دہ کہم، فرمانیان پێ دەدەم گوێچکە ی ناژە لە کان بچن،
 فرمانیشیان پێ دەدەم كه شیوہ و بچمی ئەوشتانہی كه خودا دروستی کردووہ بیگوڤن و تیکی بدەن
 جا ہەرگە سیک خودا نہ یەوویت و لە گەل شہیتان بپیئتہ نۆست، دیارہ چەندیک زیانمەند دہ بیئت. بہ لێنیان
 پێ دەدات و دەیانخاتە سەر ئارەزوو. ئەو بہ لێنہی كه شہیتان بەوانی دا فریودان نہ بیئت شتیکی تر نیہ.
 وهك ئەم ئایەتە ش كه دہ فرموویت: ﴿ اَفَنَسَخَّذُوۡنَهُ وَاَدۡرَبۡتُوۡهُ اَوَلِیۡكَاۡءَ مِنْ دُوۡنِیْ ﴿۱﴾ نایا ئیوہ شہیتان و
 تۆرەمە ی ئەو، بیچگە له من دہ کہنہ نۆستی خۆتان. ئیبراہیمیش (سلامی خودای لی بیئت) بہ باوکی
 وت: ﴿ یٰۤاَبَتِ لَا تَعۡبُدِ الشَّیۡطٰنَ اِنَّ الشَّیۡطٰنَ کَانَ لِلرَّحۡمٰنِ عَصِیًّا ﴿۲﴾ ئە ی باوگە، شہیتان پەرست مە بہ،

۱ النساء (۱۱۷-۱۲۰).

۲ الکہف (۵۰).

۳ مریم (۴۴).

شہیتان له فرمانی خوا سہرپیچی کرد. ثم وهك نئو نایه ته وایه كه خودای گوره ده فرموویت:

﴿أَلَمْ نَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بِنَبِيِّ عَادَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا السَّيِّئِينَ إِنَّهُمْ لَكُرْ عَدُوٌّ مبینٌ ﴿۱۰﴾ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرْطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾^۱ ناخر نهی نوہی ٹادہم، من له پیش دا پہیمان له گال نہ بہستن کہ شہیتانہ نہ پرستن.

ہر تہنیا خوم بہرستن، کہ پڑگی راست ہر نہ مہیہ، فریشته کانیش له پڑی قیامت دا دلین:

﴿سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِئْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ آلِینَ أَكْثَرُهُمْ مِمَّ مُؤْمِنُونَ﴾^۲ خودایہ ہر توی پاکو بی عیبی، ہر خوت گورہی ہموومانی نیعہ نہوانہ نانسین. بہ لکو نہوانہ جنزکہ یان

دہ بہرست و بہشی نڈیان باوہریان بہمان نہ ہینابوو. ہر یویہ خودای گورہ دہ فرموویت: ﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ آلِینَ وَخَلَقَهُمْ﴾^۳ له جنزکہ کان شہرکیان بڑ خودا دانابوو، کہ خوا خوی دروستی کردون. کہ خودا خوی دروستی کردون چون ہاویہشی بڑ دانہ نین و له گالی دا دہ بہرستن. وهك خودای گورہ له زمانی ٹیبراہیمہ وہ دہ فرموویت: ﴿قَالَ اتَّعْبُدُونَ مَا تَنْحَرُونَ ﴿۱۵﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾^۴ و تی: ناخر نیوہ شتیک دہ بہرستن ہر خوتان دایدہ تاشن، کہ ہر خودای نیوہ شو کردہ و تانی وہ دہینا. واتہ:

ہر خودا خوی خہلکی دروست کردووہ، دہ بیت ہر بہ تہ نیاش بہرسترت، تاکو تہ نیایہ و شہریکی نیہ. پاشان خودای مہزن دہ فرموویت: ﴿وَحَرِّفُوا لَّهُ بَیِّنَ وَبَیِّنَ بِمَیْرِ عَلِمٍ﴾^۵ بہ نہ زانی خویان وا خہ یال دہکن، دہ بیت کوپو کچی ہہ بیت. لیرہ دا خودا نامازہ بہ گومرایی دہکات کہ پڑگایان ون کردووہ و بہ خہ یالی خویان وا دہ زانن کہ خودا مندالی بڑ خوی داناوہ. وهك جوولہ کہ دہ لین عوزہیر فہر زہندی خودایہ وہ نہوکہ سانہش له مہسیحیہ کان کہ دہ لین عیسا کوپی خودایہ بت بہرستہ کانی قورہ پیش دہ لین فریشته کان کیڑی خودان، خودای گورہ پاکو بی عیبیہ بلندہ و دورہ له وشتانہ وہ کہ نامہ قیکاران دہ لین. واتہ: خودانہ ناسان بوختان و درویان کردووہ و خویان نہوقسانہ یان ہلہ بستووہ وهك زانایانی پیشینہ و تویانہ. بویہ خودای گورہ دہ فرموویت: ﴿سُبْحَانَكَ وَتَعَالَى عَمَّا یَصِفُونَ﴾^۶ خودا پاکو بہرترہ له ویاسانہی نہوان دہیکن. کہ واتہ خودا نڈر پیرڈو پاکو بیگہردو گورہ ترہ له ونہ فام و گومرایانہ باسی دہکن و بہ خہ یالی خویان دہ لین کہ خودا کوپو کچو ہاویہشی ہہیہ.

﴿بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُن لَّهُ صَاحِبَةً وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۱﴾﴾

^۱ یس (۶۰-۶۱).

^۲ سبأ (۴۱).

^۳ الصافات (۹۵-۹۶).

﴿بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ داهینہری ناسمان و زمینہ. واتہ: دروستکرو وہ دہینہرو داهینہری ناسمانہکان و زمینہ، بہیٰ نہویٰ لہ وینہی پيشويان بچیت وہک مواھیدو سودی وتویانہ ہر لہم وتوہ (البدیع) ناوناوہ بہ بیدعہ^۱ چونکہ لہ پيش دا وینہی نہ بوہ. ﴿أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ﴾ چوں دہ بیت مندالی مہ بیت؟ ﴿وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً﴾ کہ ہج ژنی نہ ہیناوہ. واتہ: بیگومان مندالٰ خستہ وہ لہ نیوان دوو شت دا دہ بیت کہ بق یہ کتری بشین. خو دیارہ ہج شتیک بق خودا ناشیت و لہ ناوناچیت لہ دروستکراوہ کانی، چونکہ نہو وہ دہینہری مہ موو شتیک و نہ ژنی مہ یو نہ مندال. وہک خودای گورہ دہ فرمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ ﴿٨٨﴾ ﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا﴾ تاکو دہ گاتہ ﴿وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا﴾^۲ وتویانہ: خودا بوہتہ خاوہن فہ رزہندہ. نای کہ قسہ یکی پھقتان بہ دم دا ماتوہ. مہ تا دہ گاتہ: مہ موویان پڑی قیامت، تاکو تہ نیا دینہ لای نہو خودای گورہ بہ جوانی پوونی کردوہ تہ وہ کہ ہر خوئی مہ موو شتیک دروستکردوہ و ناگاشی لہ مہ موو شتیک، چوں دہ بیت ژنی مہ بیت لہ دروستکراوہ کانی و بوی بشیت، کہ نہو خودایہ کہ وینہی نیہ، کہ واتہ چوں دہ بیت مندالی بیت. خودای گورہ پاک و بی عیبہ و تقد بہ رزترہ لہوی کہ نہو خودانہ ناسانہ دہ یلین.

﴿ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلِقُ كُلَّ شَيْءٍ وَأَعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ ﴿١١٢﴾ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١١٣﴾

ہر خودا پھرموردگار تانہ

خودای مہ زن دہ فرمویت: ﴿ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ﴾ ہر خودایہ نیوہی پھرورہ کردوہ. واتہ: نہو کہ سہی کہ مہ موو شتیک دروستکردوہ، مندال و ژنی نیہ ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلِقُ كُلَّ شَيْءٍ وَأَعْبُدُوهُ﴾ جگہ لہ و ہج شتیک بق پھستن نابیت، مہ موو نہو دروستی کردوہ، دہ بیت بہ ندایہ تی نہو بکن. واتہ: تہ نیا نہو پھستن کہ شہریکی نیہ و دان بہ یہ کتا پھرتی نہو دابنین، ہج پھرتاویک نیہ جگہ لہ و نہ باوک و نہ مندال و نہ ژنی مہ یہ. بی وینہ و بی ہاوتایہ ﴿وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾

^۱ الطبری (۵۴۰/۲).

^۲ مریم (۸۸-۹۵).

ہر خوا خوی سہرپرشتی ہمووشتیک دکات. واتہ: ہر خوی پاریزہرو چاودیرہو ہمووکارہ کان بہرپوہدہبات و بزٹویشیان دہدات بہ شہوو بہ پوژ ناگی لئیانہ و کاروباریان بہرپ دہکات.

بینینی خودا لہ پوژئی قیامت دا

﴿لَا تُدْرِكُهُ الْآبْصَرُّ وَهُوَ يُدْرِكُ الْآبْصَرَ﴾^۱ بہ چا و نابینریت و ہموو بینہرک دہبینیت. واتہ: لہ دنیا خودا نابینریت، بہ لام لہ پوژئی قیامت دہبینریت. وک بہ ہوالی دہماوہم پیٹھمبہری خوداوہ (ﷺ) ہاتوہ لہ چہند پنگاوہ لہ کتیبہ سہحیح و سوننہ و موسنہدہکان دا. وک مہسروق لہ عائیشہوہ (پہزای خودای لیبیت) کہ وتیہتی: ہرکہسیک وتی موہمہد (ﷺ) پەرورہدگاری بینیوہ، بیگومان درئی کردوہ. لہ پریوایہتیکی تردا: درئی بہدہم خوداوہ کردوہ، چونکہ خودای مہزن فہرموویہتی: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْآبْصَرُّ وَهُوَ يُدْرِكُ الْآبْصَرَ﴾^۱ وہ لہ فہرموودہی سہحیح دا ہاتوہ لہ فہرموودہیہکی نہبوموسای شہعہری دا (پہزای خودای لیبیت) بہ مہرفوعی: (بیگومان خودا ناخہویت و خہوتنیش بق ئو نیہ، تہرازو بہرہوخوار دہکات و ہرزیشی دہکاتوہ. کرداری پوژئی بق ہرزدہکریتہوہ پیش شو، ویشی بق ہرزدہکریتہوہ پیش پوژ پەردہی لہ پووناکیہ یان ناگرہ نہگر لاییدات پووناکی پووی تا ئوشوینہی کہ چاوی پیکہوتوہ لہ دروستکراوہکانی سوتاوہ)^۲، وہ لہ کتیبہ پیشینہکان ہاتوہ: خودای گورہ کاتیک کہ موسا داوای بینینی کرد، پئی فہرمو: ئہی موسا بیگومان ہیچ زیندوویہک نیہ من ببینیت کہ بینیمی مہگین مردوہ. ہیچ وشکیکیش نیہ بی گیان کہ بینیمی مہگین لہ ناوچوہ. خودای مہزن دہفہرموویت: ﴿فَلَمَّا جَحَلْنَا لِرَبِّهِمْ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحٰنَكَ بُنْتُ الْإِيكِ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۳ کہ (خودا) خوی بق کتوہ کہ دہرخت، ہر بہ جارک کتوہ کہی وردوخاش کرد. موسا بہ بی ہوش کہوت، وہ ختیک ہاتہ و سہرخوی وتی: پاکو و بی عیبی ہر بق تویہ. بہ شیمانم، من لہ خاوہن باوہراندہ یہکہمین کہسم. دانپیدانہنانی ئہم دہقہ بق ئو بینینہ تاییہ تہی ئوہناگہینیت کہ لہ پوژئی قیامت نابینریت، چون مہیلی لیبیت خوی نیشانی عہدہ خاوہن باوہرہکانی دہدات. ہریویہ دایکی موسلمانان عائیشہ (پہزای خودای لیبیت) داندہنیت بہ بینینی خودای مہزن دا لہ پوژئی قیامت داو دانپیدانانیک لہ دونیادا بہلگش بہم نایہتہ دہمیتتہوہ ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْآبْصَرُّ وَهُوَ يُدْرِكُ الْآبْصَرَ﴾^۱ ئوہی کہ

^۱ فتح الباری (۴۷۲/۸)، مسلم (۱۰۹/۱)، تحفة الاحوذی (۴۴۱/۸)، النسائی فی الکبری (۳۳۵/۶)، مسلم (۴۹/۶).

^۲ مسلم (۱۶۲/۱).

^۳ الاعراف (۱۴۳).

ہستی ہی ناکریت کہ مانای بینینی خودایہ بهوشیوہیہی خوی، بیگومان ئوہ ناشیت نہ بق شادہمی
 نہ بق فریشتہ نہ بق هیچ دروستکراویکی تر ﴿ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَرَ ﴾ ئو ہموو بینہ ریک دہ بینیت۔ واتہ:
 ناگای لئیہ تیو بهوشیوہیہی خوی دہیناسیت چونکہ دروستی کردوہ وک دہ فہرمووہ ﴿ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ
 خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴾^۱ نایا کہ سیک و دہینہرہ چون نازانیت؟ وردبین و ناگادار ہر خویہ تی۔
 لہوانیہ دہستہ واژہی بق بینین کردبیت بق بینہران وک سوددی لہم نایہ تہ دا وتی: ﴿ لَا تَدْرِكُهُ
 الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَرَ ﴾ هیچ شتیک ئو و نایبیت ئو ہمووشت دہ بینیت۔ ئبولعالیہ وتی:
 ﴿ الْلطِيفُ ﴾ واتہ: وردبینہ لہ دہرہیتانی دا، ﴿ الْخَبِيرُ ﴾ ناگادارہ بهوشیوہیہی۔ واللہ اعلم۔ ئمہ وک
 ئوہیہ کہ خودا لہ باسی لوقمان دا کہ لہ وباریہ وہ قسہ بق کورہ کہی دہکات دہ فہرموویت: ﴿ يَبْنِي
 إِنَّمَا إِنْ تَكُ مِنْكَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
 لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴾^۲ کوپی خرم، کردہ وہیہ کہ بہ ئندازہی تئوی خہرتہ لہ یک بیت لہ سہر زہمین
 لہ ناوہ ریک دا یان لہ ناو ئاسمانہ کان بیت خودا دہینیتہ دہر، خودا ہمووشتیکی لی دیارہ و ناگادارہ۔
 ﴿ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ۗ ﴾^(۱۰۵) وَكَذَلِكَ
 نُصْرِفُ الْأَيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿^(۱۰۶)

تہفسیری (البصائر)

خودای مہزن دہ فہرموویت: ﴿ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ ئیوہ لہ پەرور دگارتانہ وہ چاوی دل و
 چہندین بہ لگی پوونتان پیدراوہ۔ (الصائبریتہ لہ وہ لگہ پوون و ناشکرایانہی لہ قورئانداہی و
 پیغہ مہری خودا (ﷺ) پیی ہاتوہ ﴿ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ۖ ﴾ ہرکہ سیک بہ چاوی دل شت ببینیت بہ
 قازانجی خویہ تی۔ وک ئمہ نایہ تہ ش کہ دہ فہرموویت: ﴿ مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا
 يَضِلُّ عَلَيْهَا ﴾^۲ ہرکہ سیک شارہ زای ہی بیت، شارہ زایی بق خویہ تی، ہرکہ سیکیش لہ ہی دہ ریچیت
 مہ لہ بوونہ کہی لہ دزایہ تی خویہ تی۔ کاتیک کہ باسی چاوی دلئ دہکات دوی ئوہ دہ فہرموویت: ﴿ وَمَنْ

^۱ الملك (۱۴)۔
^۲ لقمان (۱۶)۔
^۳ الاسراء (۱۵)۔

عَمِيَ فَعَلَيْهَا ﴿ هەرکه سیکیش چاوی دلی نایینایه زیانهکی هەر بق خزی دهگه پیتوه. وهك ئەم ئایهتە که خودای گهوره دهفهرموویت: ﴿فَأَيُّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾^۱ بیگومان چاو کویرنابن، نهودلانه کویردهبن که جینگه یان له ناو سینهکانه. پاشان دهفهرموویت: ﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ﴾ من چاودیری ئیوه نیم. واته: من پاریزهرو پاسهوانی ئیوه نیم، به لکو ته نیا پاگه یه نرم خودا مهیلی خۆیهتی هەرکه سیک شاره زابکات دهیکات و هەرکه سیکیش گومرپابکات دهیکات.

﴿وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ﴾ ئیتمه ئاوا نیشانهکان جۆراوجۆرو پوون دهکهینهوه. واته: چون نیشانهکاشمان له م سورهتدا شیکردهوه له باسی یه کتاپه رستی و ناسینی خودا به ته نیا که هیچ په رستراویک نیه جگه لهو، هەر به وجۆرهش نیشانهکان ئاشکراده که بن و شی دهکهینهوه له هه موو شوینیکیدا له بهر بی ناگایی نه فامهکان با هەر ئه و موشریک و خودانه ناس و بی باوه پانه هەر بلین ئه ی موحه مه دفیترکراوی و خویندووته و له پیشینه کانت وه رگرتووه، له نه هلی کتیب. ئه مه قسه ی ئیبنو عه بیاس و مواهیدو سه عیدی کوپی جو به یرو زه حاک و کهسانی تریشه^۲ ته به رانی پویایه تی کردووه له عه مری کوپی که یسانه وه بیستم له ئیبنو عه بیاسه وه دهیوت: خویندووته و کتیرکی و مشت ومپرت پیکردووه.^۳ ئه مه وهك ئەم ئایهتە وایه که خودای مه زن باسی درۆکردن و لاساریان دهکات و دهفهرموویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِن هَذَا إِلَّا آفَاكُ أَقْرَبَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا﴾^۴ و قالوا استظير الأولين أكتتبها فهي تملى عليه بكرة وأصيلا^۵ خودانه ناسه کان وتیان: ئه مه هه مووی درۆی خۆیهتی و کهسانی تر له مه دا یارمه تیان داوه، ئاشکرایه هه رچی وتیان درۆیه و ناهه قی دهکن. وتیان: ئه مه چیروکی پیشینان، هه موو ئیواران و به یانیان بۆی ده لێن و له به ری ده نوسیته وه. دیسان خودای مه زن باسی درۆ بوختانه کانیان دهکات و دهفهرموویت: ﴿إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿۱۸﴾ قَدَّرَ كَيْفَ يَفْعَلُ ﴿۱۹﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ فَدَرَّ ﴿۲۰﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿۲۱﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَسَبَّ ﴿۲۲﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿۲۳﴾ فَقَالَ إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ﴿۲۴﴾﴾^۶ ئه و هەر پامامو هه لی سه نگانده، ئه ی به ریت چۆنی بۆچوو؟ دیسان

^۱ الحج (۴۶).

^۲ الطبری (۲۷/۱۲)

^۳ الطبرانی (۱۳۷/۱۱).

^۴ الفرقان (۴-۵).

^۵ المدثر (۱۸-۲۵).

نه تیت که چونی بوجوو؟ له پاشاندا سهیری کرد، نهوسا پوی گزرکردو ترش هه لگه پا له پاشان پشتی هه لگرو فیزی نواند. نهوسا وتی: نه م قورئانه جادوویه که که له کونه وه ده یگپنه وه، بی و نه بی نه مه

هه وتی مرفه. پاشان خودای گوره لیره ده ده فرمویت: ﴿وَلْيُنَبِّئَهُ لَقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ هه تا پوونیان بکهینه وه بق نهوانی که تی ده گن. واته: تا پوونیان بکهینه وه بق نهوکه سانهی که هه ق

شاره زاده بنو شوینی ده که ونو پپوچش ده ناسنو لئی دوورده که ونه وه کارو فرمانه کانی خودا پپو له کارزانیه له بارهی نهوانی که گومرپان ده کاتو نهوانهش که پئی راستیان بق پوون ده کاته وه. وه که

نه م نایه ته که ده فرمویت: ﴿يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا﴾ نذدی پی گومرپه ده کاتو نذدی پی شاره زاده کات. وه ده فرمویت: ﴿لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ

وَالْقَاسِيَةِ﴾ هه تا ده کاته ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَهُادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ هه تا وابکات نهوهی شهیتان خستوویه ته ناویه وه، ببیته به لایه که بق نهوانی دلیان نه خووشو دلیان په وه. هه تا ده کاته:

نهوانی بیوایان هه بووه بیگومان خودا شاره زای پسته پئی کردوون وه ده فرمویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيِّنَ الَّذِينَ أوتُوا الْكِتَابَ وَرَدَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَّا وَلَا يَرْتَابَ

الَّذِينَ أوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَقَوْلِ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذآ أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ﴾ نئمه بیجگه له فریشته که سمان نه کردوه به

کاربه دهستی ناگر، بویه ژماره که شمان واداناون تا خودانه ناسان تاقی بکهینه وه، نهوانهش که کتیبیان پیدراوه هیچ گومانیان نه میتیت و نهوانهش باوه پدران، باوه پریان زیادبکات، نهوکه سانهش که کتیبیان

پیدراوه و باوه پدرانیش، دودل نه بن. تا نهوانی دلیان نه خووشی تیدایه و نهوانهش خودانه ناسن بلین: خودا له م نمونه نیشاندا نه چی ویستوه؟ ناوا خودا هه رکه سیک بیه ویت گومرپای ده کاتو کیش بیه ویت

شاره زای ده کاتو سه ریازه کانی په روه ردگاری توش (بیجگه له خودا) که س ژماره یان نازانیت. باسی (جهه ننه م) ته نیا بق بیره وه ری مرفه. وه ده فرمویت: ﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ

لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ نئمه له م قورئانه دشتی وای بق ده نیرینکه شیفاو به زهیی

البقرة (۲۶).

الحج (۵۳ - ۵۴).

المدثر (۳۱).

الاسراء (۸۲).

تیدایه بقِ خاوهن باوه پان و سته مکارانش زیاتر پئی زینا بارده بن. وه ده فہرموویت: ﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ
 ءَامَنُوا هُدًى وَشَفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِيْ ءَاذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى اُولٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ
 مَّكَانٍ بَعِيْدٍ﴾ بلن: نه مه بقِ که سانیکه باوه پریان پئی هیناوه شاره زابنو چاره سری نه خوشیه کانه.
 نه وانهش برهوی پیِ ناکهن، گوئی گرانن له بیستن و چاویان کویره له بینینی، نه وانه هر ده لیبیت له
 جیی دوروه و بانگ ده کرین. چهن دین نایه تی تریش له مباره یه وه هاتوه هموو به لگن له سه ره نه وه ی
 که خودای گوره قورنانی ناردووه پیِ نیشاندهریبیت بقِ له خواترسان و نه وه ی مه یلی لیبیت به وقورنانه
 گومرای ده کات و نه وه یش مه یلی لیبیت هر به وقورنانه شاره زای ده کات.

﴿اِنۡعِ مَاۤ اَوْحٰی اِلَیْكَ مِنْ رَبِّكَ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِیْنَ ﴿۱۶﴾ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَاۤ اَشْرَكُوْاۤ مَا
 جَعَلْنٰكَ عَلَیْهِمْ حَفِیظًا وَّمَاۤ اَنْتَ عَلَیْهِمْ بِوَكِیْلٍ ﴿۱۷﴾﴾

فرماندان به شوینکه وتنی نیگا (الوحی)

خودای مهن فرمان ده کات به پیغه مبره کی و (وَسَلِّ) نه وانهش شوین پیگه ی نه و که وتونکه
 شوینی نه نیگایه بکه ون که ناردووه تی و ده فہرموویت: ﴿اِنۡعِ مَاۤ اَوْحٰی اِلَیْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ هر نیگایه له
 په روه ردگارته وه بۆت دیت به جیی بگه یه نه. واته: پئی هه لسه و شوینی نه وه بکه وه و ناکاری چاک بکه،
 چونکه نه وه ی بۆت دیت له لایهن په روه ردگارته وه یه، هر نه وه پاست و دروسته و گومانی تیدانیه. ﴿لَاۤ
 اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِیْنَ﴾ جگه له و که س بقِ په رستن ناشیت، تو واز له وانه بیننه که شهریک بقِ
 خودا داده نین. واته: لیبورده به و چاوپوشیان لی بکه و خوراکر به به رامبر نازاردانیان، هه تا خودا خوی
 پیگای سه رکه وتنت بقِ و الاده کات و سه رته خات و زالت ده کات به سه ریاند، بشزانه، نه وه ش له کارزانی
 خویه تی که گومرایان ده کات. نه گه ر بیویستایه هه موو خه لگی شاره زاده کردو له سه پریی پاست کوی
 ده کردنه وه ﴿وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَاۤ اَشْرَكُوْا﴾ نه گه ر خودا بیویستایه شهریکیان بقِ دانه دهنه. واته: به لکو به
 مه یلو له کارزانی خویه تی، هرشتیکی ده ویت یان هه لیده بژویرت. بقِ هیچ شتیک پرسیاری لی ناکریت،
 به لکو نه وان لئیرسینه و یان له که لدا ده کریت. پاشان خودای گوره ده فہرموویت: ﴿وَمَاۤ جَعَلْنٰكَ عَلَیْهِمْ
 حَفِیظًا﴾ نیغه تومان نه کردووه به چاودترو پاریزهر به سه ریانه وه. واته: تو به پرسیاری کردارو
 گفتاری نه وان نیت ﴿وَمَاۤ اَنْتَ عَلَیْهِمْ بِوَكِیْلٍ﴾ تو به پرسیاری نه وان نیت له پوزی دان و کاروباریاند.

تہ نیا تو راگہ یاندنت لہ سہرہ . وہ ک خودای مہ زن لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾ (۶۱) لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ﴿۱﴾ تو ناموزگاری بکہ، تہ نیا تو ناموزگاربت لہ سہرہ . تو خواہن دہستہ لات نیت بہ سہریانہ وہ . وہ دہ فہرموویت: ﴿وَأِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ ﴿۲﴾ تو ہر راگہ یاندنت لہ سہر لیترسینہ وت لہ سہر نیمہ یہ .

﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدُوًّا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ تَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَمْعَلُونَ﴾ (۱۰۸)

قسہی خراپ بہ بتہ کانی ٹہ وان مہ لئین، تا ٹہ وانیش قسہی خراپ بہ رامبہر خودا نہ کہن

خودای مہ زن دہ فہرموویت: ﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدُوًّا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾

قسہی خراپ لہ بارہی ٹہ وانہ مہ کہن کہ داوی یارمہ تی بیجگہ لہ خودا دہ کہن، چونکہ ٹہ وانہ نہ زانن، ٹہ وانہ یہ لہ بر ڈزایہ تی خویان قسہی خراپ بہ رامبہر خودا بکہن . خودا گہ ورہ لیرہ دا پیگہ نادات بہ پیغہ مہرہ کہی و ﴿سَبَّ﴾ خواہن باوہ پان کہ قسہی خراپ دہریارہی بتہ کانی بت پرستہ کان بکہن . ہرچہ ندہ ہرژہ وہ دنیشی تیدایبت . چونکہ خراپہی لہ وہ گہ ورہ تری لی پہیدادہ بیت . چونکہ بت پرستہ کانیش لہ بہ رامبہر دا قسہی خراپ بہ خودای باوہ پاران دہ کہن . ٹہ و خودایہ کہ هیچ بہرستراویک نیہ جگہ لہ و . وہ ک علی کوپی ٹہ بوت لہ لہ ٹینبو عہ بیاسہ وہ لہ م نایہ تہ دا وتی . موشریکہ کان وتیان: ٹہی موحمہ مہ د، ٹہ گہر وازدہ ہینن لہ قسہی خراپ وتن بہ بہرستراوہ کانمان باشہ، ٹہ گہرنا نیمہ ش قسہی خراپ بہ رامبہر پہرہ رنہ کہی تو دہ کہین . خودای مہ زن لئیی قہ دہ غہ کردن کہ قسہی خراپ بلین بہ بتہ کانیان ﴿فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدُوًّا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ ﴿۲﴾ لہ وانہ یہ لہ بر ڈزایہ تی خویان، قسہی خراپ دہریارہی خودا بکہن، چونکہ ٹہ وانہ نہ زانن . عہ بدو پہ زاق وتی لہ موعمہ مرہ وہ (معمر) لہ قہ تادہ وہ: موسلمانہ کان قسہی خراپیان دہوت بہ بتی خودانہ ناسان ٹہ وانیش قسہی خراپیان بہ ڈزایہ تی بہ رامبہر خودا دہ کرد، چونکہ نہ زان بوون . خودای گہ ورہ ٹہ م نایہ تیہ ناردہ خوارہ وہ: ﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ ﴿۱﴾ وہ ہر لہ شئیوہ یہ (وازمینان لہ بہرژہ وہ ندی لہ بر خراپہ یکی لہ وہ گہ ورہ تی) لہ فرمودہی سہ حیج دا ہاتوہ کہ پیغہ مہری خودا

۱ الفاشیة (۲۱-۲۲).

۲ الرعد (۴۰).

۳ الطبری (۳۴/۱۲).

۴ عبدالرزاق (۲/۲۱۵).

﴿سوره﴾ فه رموویه تی: (نه فرین لیکراوه که سیک قسه ی خراب به باوک و دایکی وتبیت)، وتیان: نه ی پیغه مبری خودا، چون پیوا قسه ی خراب به دایک و باوکی ده لیت؟ فه رموی: (قسه ی خراب به باوکی پیوا یک ده لیت، نه ویش قسه ی خراب به باوکی نه و ده لیت، قسه به دایکی پیوا یک ده لیت، نه ویش قسه به دایکی نه و ده لیت)، پاشان خودای گوره ده فه رموویت: ﴿كَذَلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ﴾ نا به و جوره ناکاری هه موو کز مه لیکمان له به رچاویان پازاندووه ته وه. واته: وه ک چون خوشه ویستی بته کانمان له به رچا و پازاندووه ته وه پشتیگریانو به رگریان لی ده کن هه به و جوره ش گومر ایمان له لای کز مه له پیشووه کانیش پازاره کردبوو، کاره کانی خودا هه موو پرن له کارزانی هه رچی خوی مه یلی لیتیت ده یکات وه لی ده بزیتیت ﴿ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ پاشان هه ر دینه وه به ردهستی په روه رنده یان، نه وسا ناگاداریان کردوه که چیان کردوه. پاداشتیان به چاکه یان به توله ده داته وه.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لِّيُؤْمِنُوا بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١١٠﴾ وَتَقَلُّبُ أَعْيُنِهِمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَوْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَرْتُمْ فِي طُعْنِهِمْ

﴿يَمَّهُونَ ﴿١١١﴾﴾

بت په رستان سویند ده خون پاش هانتی موعجیزه برواده هینن

خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ﴾ به گشت هیزبانه وه سویندیان ده خوارد. واته: موشریکه کان زډر به توندی سویندیان ده خوارد ﴿جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لِّيُؤْمِنُوا بِهَا﴾ هه ر ته نیا نیشانه یه کیان له خودا وه بق بیته خواره وه، برواده هینن ﴿قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ نه ی موحه ممد ﴿سوره﴾ بلی: نیشانه کان هه ر له لای خودایه. واته: بلی به وکه سانه ی که داوی نیشانه ت لی ده کن. له به رنه وه یه که زډر بی دین و لاسارو سه رپیچیکرن، بق نه وه نیه که ریتمای ی بکرن و شاره زابین. وه پتیمان بلی: سه رچاوه ی نه و نیشانانه له لای خودا خویه تی، مه یلی لیتیت بقتان ده نیریتتق مه یلیشی لیتیت پشتگویتان ده خات. پاشان ده فه رموویت: ﴿وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ نپوه نازانن نه ی خاوه ن باوه پان نه گه ر نه ویه لگانه ش بینن هه ر باوه پناهینن. واته نه ی خاوه ن باوه پان دیاره نپوه زډر پیتان خوشه و زډر هه ولده دن که به وایبتن، بزنانن نه وانه نه گه ر نیشانه کانیشیان بوییت هه ر بروانه هینن. وه ده فه رموویت: ﴿وَتَقَلُّبُ أَعْيُنِهِمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَوْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ نپمه دل و

¹ فتح الباری (۱۰/۴۱۷).

چاوی نه وانه له کارده خهین، وه ک چۆن نه وان جاری یه کهم باوه پریان به قورئان نه کرد. عه وفی له ئیبنو عه بیاسه وه له م نایه ته دا وتی: کاتیک موشریکه کان دانیان نه نا به قورئانداو دلیان دانمه زرا له سه ره هیچ شتیگ وه هیچ شستیکیان وه رنه گرت^۱ واته: ئیمه ش دلیانمان وه رگتیرا. موجهایدو له م نایه ته دا وتی:

﴿وَقَلْبُ أَفْئِدَتِهِمْ وَأَبْصَرُهُمْ﴾ واته به ریه ستیگ له نیوان نه وان و بڕوادا داده نیین، هه ر نیشانه یه کیان بوییت بڕوای پی ناهیتن وه ک چۆن له جاری یه کهمدا بۆمان دانان. عیگره وه عه بدوره حممانی کوپی زهیدی کوپی نه سلمه هه روایان وتوو. عه لی کوپی نه بو تله له ئیبنو عه بیاسه وه (به زای خودایان لیبیت) وتی: خودای گه وره هه والی داوه که عه بده کانی چیان وتوو پیش نه وه ی بلتین و کرداره کانی باس کردون پیشی نه وه ی بیکه ن. وه ده فره موویت: ﴿وَلَا يَنْتَبِهَاتُ مِثْلُ خَيْرٍ﴾^۲ جگه له خودا که هه موو شتیگ ده زانیت که س ناتوانیت له وانه ناگادارت بکات. وه ده فره موویت: ﴿أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ﴾ هه تا ده گاته ﴿لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾^۳ نه کات نه وسا که سیک بلتیت: نه ی به داخه وه، من له فره مانه بری خودا درتیم کرد هه تا ده گاته خۆزگه بگه راما یه وه و بجومایه ته ریزی ناکار چاگانه وه. خودای گه وره باسی کردوو وه فره موویه تی، نه گه ر نه وانه بشگه رانایه ته وه بۆ دنیا هه ر پی راستیان نه ده گرت به ر. وه ده فره موویت: ﴿لَوْ رَدُّوْا الْمَادُ وَالْمَا نُهُوْا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾^۴ نه گه ر بشگه رانایه ته وه نه و کارانه ی که پتییان ده وترا مه یکه ن، هه ر ده یانکرد. نه مانه هه ر درۆزنن. وه لیره دا ده فره موویت: ﴿وَقَلْبُ أَفْئِدَتِهِمْ وَأَبْصَرُهُمْ كَمَا لَوْ يُؤْمِنُوا بِهِمْ أَوْلَ مَرْوَةٍ﴾ ئیمه چاوو دلیان له ناست هه ق وه رده گتیرین و له کاریان ده خه ین. وه ک چۆن له سه ره تاوه بڕوایان نه مینا. واته: نه گه ر پانایه ته وه بۆ دنیا به ریه سستی له نیوان نه وان و پی راستدا پهیدا ده بوو. وه ک چۆن جاری یه کهم به ریه ستمان دانا له نیوان نه وان و بڕوا هیناندا که له دنیا بوون پاشان خودای مه زن ده فره موویت: ﴿وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ﴾ ئیمه ش له سه رکه شی خۆیاندا ده یانه یلینه وه. ئیبنو عه بیاس و سوودی وتیان: له بی دینی خۆیاندا ده یانه یلینه وه. نه بولعالیه وه په بیعی کوپی نه نه س و

^۱ الطبری (۴۴/۱۷).

^۲ الفاتر (۱۴).

^۳ الزمر (۵۸، ۵۹).

^۴ الانعام (۲۸).

^۵ الطبری (۴۵۸۲).

قَتَادَةَ وَتِيَانَ: له گومرایی خویاندا ده یانه تیلینه وه. ﴿يَمْمَهُونَ﴾ واته: سه رگردان بن. نه عمهش وتی
 واته: یاری بکن. ثیبنو عه بیاس و موجهایدو نه بولعالیه و ره بیعو و نه بومالیک و کهسانی تریش وتویانه
 واته: له بی دینی خویاندا بین و بجن.

﴿وَلَوْ أَنَّا زَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتُونَ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
 وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْمَلُونَ﴾

برواینان به مهیلی خودایه

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَوْ أَنَّا زَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتُونَ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا
 مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْمَلُونَ﴾ فریشته شمان بناردایه و مردوه کانش
 قسه یان له گه ل بگردنایه و هه مو شتمان له پوو به پوو یه نه وان هه کو کردایه ته وه، هه ر باوه پریان
 نه ده هینا، مه گه ر خوا مه یلی تی بوایه، به لام نوریه یان نه زان بوون. خودای گه وره باسی نه و
 خوانه ناسانه ده کات و نه فرمویت: نه گه ر نیمه وه لاسی نه و داوای نه وان هه شمان بدایه ته وه که ره ش
 هه لده که پان و سویندیان ده خوارده ده یانگوت نه گه ر نیشانه یه کیان بق به اتایه بروایان پی ده کرد به لام
 درویان کرد، نیمه فریشته مان بق ناردن که هه والی نه و په یامه یان له لایه ن خوداوه بداتی که بروا بینن
 به و پیغه مبرانه وه ک خویان داوایان کرد، که چی گوتیان: (او تاتی بالله و الملئکة قبلاً) یان خوداوه چند
 فریشته یه ک بیننه و پوو به پوو مان بکه. وه وتیان: ﴿لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْفَىٰ بِمِثْلِ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ﴾ هه تا نه و
 به لگانه به پیغه مبرانی خودا دراون به نیمه ش نه درین هه رگیز بروا ناهینین. ﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
 لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا﴾ نه وان هه که به
 هیوا نین به دیداری نیمه بگن، گوتیان: بچی فریشته مان نه هاته لا؟ یان په روه ردگاری خومان
 نه دی؟ بیگومان نه وان هه توشی دهردی خق له بایی بوون و سه ریزیوی هاتوون و فیزیکی وایان تی په پیدا
 بووه که نه وسه ری دیار نه بی. ﴿وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتُونَ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا﴾ واته: نه گه ر مردویش قسه ی
 له گه ل بگردنایه و هه مو شتمان له پوو به پوو یه نه وان هه کو کردایه ته وه هه الیان پی بدانایه که نه وه ی
 پیغه مبران هیناویانه راسته (هه ر باوه پریان نه ده هینا). هه ندی به (قبلاً) خویندیوانه ته وه. واته:
 پوو به پوو بونه وه و چاو پیکه وتن. وه که علی کوپی نه بوته لحه و عوفی پووایه تیان کردوه له

۱ الانعام (۱۲۴).

۲ الفرقان (۲۱).

ثیبنوعه بیاسوه^۱، عه بدوره حمانی کورپی زهیدی کورپی نه سلم و قه تاده یش هر وایان گوتوه.
 موجاهیدنه تی: ﴿ قُبَلًا ﴾ واته: پؤل پؤل و گه ل دوی گه ل. ^۲ یانی: هرچی کومه ن و گه لانه یه ک به دوی
 یه کدا بینو پیشانیان بدنه و هه والیان بدنه تی که نه وهی نه و پیغه مبه رانه هیناویانه راسته بپوایان
 نه ده هینا ﴿ مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ﴾ هر باوه پریان نه ده هینا، مه گه ر خوا مه یلی تی بویه.
 واته: بیگومان شاره زایی بوون هر له لایه ن خوداوه یه نه ک له لای نه وانوه. خودا خوی مه یلی له هر
 کی بوو شاره زای ده کات و مه یلی له هر که سیکیش بوو گومرای بکات گومرای ده کات، هرچی بوئی
 ده بکات، هیچ که س بوئی نیه ده س له کاری به رداو له گشت که س ده پرستیته وه، چونکه ناگادارو
 کار به جی و خاوه ن ده سته لات و هیزو توانایه. وه ک نه فه رمویتی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ
 رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۱۶﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كَلِمٌ مِّنْ رَبِّكَ بِمَا يَكْفُرُونَ ﴿۱۷﴾ وَتَلَوْنَهَا بِالْأَعْرَابِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَيْرَضُوا
 تویان تی هاته دی، نیت باوه پ ناهیتن، جا با هه موو نیشانه یه کیشیان بق بی. تا نازاری به ژان به چاوی
 خویان ده بیبن.

﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا ۗ وَلَوْ
 شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْعَلُونَ ﴿۱۳﴾ وَلَنَصْنَعَنَّ الْإِنْسَ آفِئَةً الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَيَرْضَوْهُ
 وَلَيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُّقْتَرِفُونَ ﴿۱۴﴾ ﴾

هه موو پیغه مبه ری دوژمنیکی هه بووه

خودای گه وره نه فه رمویتی: ﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ ﴾ نئمه بق هر
 پیغه مبه ریک دوژمنیکمان (له نیو شه یتانه کانی مرقو جنوکه) دانا. واته: نهی موحه ممه د(ﷺ) نئمه
 وه ک چون دوژمنیکمان بق تق داناوه، ناوایش دوژمنمان بق گشت پیغه مبه ره کانی تری پیش توش دانا،
 دزایه تیت ده کهن و ده چن به گژندا، نه وه دلگرات نه کات. وه ک له نایه تئیکی تردا نه فه رمویتی: ﴿ وَلَقَدْ
 كَذَّبَتْ رَمْلٌ مِّنْ قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَيَّ مَا كُذِّبُوا وَأُذُوا ﴾ نذر له پیغه مبه رانی پیش له توش، هه ره ک
 ئیستهی تق به دردنن ژمیراون، وپای باوه پ پئنه کران و نازاردانیش. وه نه فه رمویتی: ﴿ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا

^۱ الطبري (۴۹/۱۲).
^۲ الطبري (۵۰-۴۰/۱۲).
^۳ يونس (۹۶-۹۷).
^۴ الانعام (۳۴).

مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْفَرٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿۱﴾ نهوانی که به تو ده لاین: به پیغمبرانی پیش تو ش هر و تراوه، بیگومان پهروه رگارت ده توانی له گوناهاکاران بیسوری و بؤشی هیه نازاری به ژانیان بدات. وه له نایه تیکی تردا نه فرمویت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ﴾ ^۲ هر وا بوه، نئمه بؤ هر پیغمبره ربك دوژمنیکمان (له تاوانباران) بق دانان. وه ره قی کوری نه وفه له به پیغمبری خودای (ﷺ) گوت، هیچ که سی نه بوه وه که نه می تزی هینابی، که هیناویه تی دژایه تی کراوه. ﴿شَيْطَانِ الْاِنْسِ﴾ به ده له له ﴿عَدُوًّا﴾ واته: دوژمنیان هه بوه له شه یاتنه کانی مرفو جنؤکه. شه یتان: هر که سیکه له هاووینه کانی خوی جیا کر دبیته وه به خرابه کاری. تنیا شه یاتینه کان دژایه تی پیغمبران ده کن له شه یاتنه کانی مرفو جنؤکه (خودا پووینان ره ش کات و بهر له عنه تی خوا که ون) عه بدوپه زاق گوتی: موعه ممر بؤی گپراپینه وه له قه تاده وه له م نایه ته دا که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿شَيْطَانِ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ گوتی: له ناو جنؤکه دا شه یاتین هه یه وه له ناو مرفویشدا شه یاتین هه یه، یه کتری ناگادار ده کن. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿يُوحِي بَعْضُهُمْ اِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ هه ندیک له وان (بؤ فریودان) قسه ی پاراوه و درؤویان به هه ندیکی تریان پاده گه یاند. بهو قسه لوس و پاراوانه هه ندی له گوینگره نه فامه کانیان له خشته ده برود و فریویان نه دان و به گوینیان ده کردن ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ﴾ پهروه رگارت نه گه ره حه زی بگردایه، نه و کاره یان بق نه ده کرا. واته: نهوانه هه موو به فرمان و بریاری نه وه و به مه یلو ویستی خویه تی. که هه موو پیغمبره ری ده بی دوژمنیکی له وانه هه بی. ﴿فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْعُرُونَ﴾ لییان گه ری با هر درؤ هه لبه سن. گوی مه دهره نازاردانیان هر پشت به خوا بیه سته له دژایه تی کردنیاندا، ته نیا خودا به سه بق تو سهرت ده خات به سه ریاندا ﴿وَلِيَصْحَبَنَّ اِيْتِهِ﴾ با به دن گویی بق پاگرن و نیبنوعه بباس نه تی: با حه زیشی لی بکات. ^۳ ﴿اَفْسِدَةُ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْآخِرَةِ﴾ دلی نهوانی که بهوایان به پؤژی دواپی نیه. بسودی نه تی: با خوانه ناسان دلیان پیوه بی و ﴿وَلِيَرْضَوْهُ﴾ په سه ندیشی بکن. واته: خویشیان لیتی بی و بشیانه وی ^۴ نهوانی که به گوینیان ده کن، نه و که سانه کن که بهوایان به پؤژی دواپی نیه. وه ک

^۱ فصلت (۴۳).

^۲ الفرقان (۳۱).

^۳ الطبری (۵۸/۱۲).

^۴ الطبری (۵۹/۱۲).

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَاِنَّكَ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿۱۱۱﴾ مَا اَنْتَ عَلَيْهِ بِفَاتِيْنٍ ﴿۱۱۲﴾ اِلَّا مَنْ هُوَ صَالِحُ الْجَحِيْمِ ﴿۱﴾ سا وا نئوه و نه وانهی ده یانپه رستن، ناتوان به رانبر به خودا (که س) گومپا بکن. مه گه ر نه وهی ده چپته ناو دوزه خه وه. وه که له نایه تی تریشدا نه فرمویت: ﴿اِنَّكَ لَفِيْ قَوْلٍ تُخَلَّفُ ﴿۸﴾ يُؤْفِكُ عَنْهُ مَنْ اَفَكَ ﴿۲﴾ قسه تان یه که ناگریته وه، له قورئان ده ته کپته وه، هر کئی ته کپتر او ته وه. لیره شدا نه فرمویت: ﴿وَلِيَقْرَءُوا مَا هُمْ مُقْرَءُونَ ﴿۱۱۰﴾ هر کارئی ده یکن با بیکن. عه لی کورپی نه بو ته لحه نه لی له نئیبوعه بیاسه وه. هر ده سه که وتی به ده س دینن با به ده سستی بینن ^۲، سوودی و نئیبوزه ید وتیان: هر کرداری که کردویانه با هر بیکن ^۱.

﴿ اَفْعَبِرَ اللّٰهُ اَبْتَعِيْ حِكْمًا وَهُوَ الَّذِيْ اَنْزَلَ اِلَيْكُمْ الْكِتٰبَ مُفَصَّلًا وَالَّذِيْنَ ءَاتَيْنٰهُمْ الْكِتٰبَ يَمْلٰمُوْنَ اَنَّهُمْ مُّرْسَلٌ مِّنْ رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَاَلَّا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴿۱۱۰﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِيْهِ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿۱۱۱﴾

خودای گه وره نه فرمویت به پیغه مبه ره که سی (ﷺ) بلی به وانهی که هاوه ل بق خودا داده نئین و بیجگ له وه ده په رستن ﴿ اَفْعَبِرَ اللّٰهُ اَبْتَعِيْ حِكْمًا وَهُوَ الَّذِيْ اَنْزَلَ اِلَيْكُمْ الْكِتٰبَ مُفَصَّلًا ﴾ نایا په وایه جگ له خودا دادوه ریکی تر هه لبرئیم؟ هر نه ویش نه م کتیبهی دور له هه موو که م و کویبیه بق نئوه ناره خواره وه. واته: نهی جووله که و گاورد کان نایا په وایه له نئوان نئیمه و نئوه دا جگ له خودا دادوه ریکی تر هه لبرئیم؟ ﴿وَالَّذِيْنَ ءَاتَيْنٰهُمْ الْكِتٰبَ يَمْلٰمُوْنَ اَنَّهُمْ مُّرْسَلٌ مِّنْ رَّبِّكَ بِالْحَقِّ ﴾ نه وانهی کتیبمان پیداون چاک ده زانن که خه لاته و له په روه رنده ی توره یه و گشتی پاسته. واته: نه و مزدانه ی که له باره ی توره دراوه (که لایانه) له لایه ن پیغه مبه ره کانی پئشه وه هه موو پاستن ﴿فَاَلَّا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴾ که وایه تر هه رگیز له دوودلان مه به. نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَاِنْ كُنْتَ فِيْ شَكٍّ مِّمَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ فَسَلِّ الْاَلْبَانَ يٰقُرْءُونَ الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَاَلَّا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴿۱۱۰﴾ گه ر تو له وهی بزمان نارویتیته خواره وه به گومانی، سا بپرسه له و

۱ الصافات (۱۶۱-۱۶۲).
 ۲ الذاریات (۸-۹).
 ۳ الطبری (۱۲/۵۹).
 ۴ الطبری (۱۲/۶۰).
 ۵ یونس (۹۴).

که سانهی پیش تو له کتیبیان ده خویند، هرچی له په روه ردگارته وه بۆت هاتوه بی شک راسته و له ریزه ی دودلان مه به. نه مه هرچه هرچیش پیویست نیه بیته دی. پاشان خودای گه وره نه فرمویت:

﴿ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ﴾ قسه کانی په روه ردگار (له راستی و بی لایه نگریدا) ته واو بی که مو کوپین قه تاده نه لیت: نه وهی و تویه تی راسته و دادپه روه ریشه له وهی که بپیری داوه، راست ده لی له هه والیداو دادپه روه ره له داویدا، هرچی نه وه فرمویه تی هه قه و گومانی تیدا نیه، هرچیش نه وه فرمانی پیده کات نه وه ته واوو رشیکه، له وه ریک و راستر نیه. وه هر شتی نه وه قه ده غه ی کرده، خراب و پپو پچه، بیگومان خودا ته نیا شتی خراب قه ده غه ده کات. وه نه فرمویت: ﴿ يَا مَعْرُوفُ بِاَلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَهُهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾^۱ هانی چاکه یان ده دات و ناهیلی خرابه بکن. تا کورتایی نایه ته که. ﴿ لَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِهِ ﴾ که س ناتوانی قسه کانی بگویی. واته: هیچ که سی ناتوانی پی له بپیاره کانی بگویی نه له دنیا داو نه له قیامه تیشدا. ﴿ وَهُوَ السَّمِيعُ ﴾ زور بیسه ری قسه ی عه بده کانیه تی.

﴿ الْكَلِيمُ ﴾ زور زانایشه به هه لسوکه و تیان و هه رکه سه و به کرداری خوی پاداشت نه داته وه.

﴿ وَإِنْ تُلَاحَظْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴾^(۱۱۶)

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿۱۱۷﴾

زۆرینهی خه لك له گومرایدان

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿ وَإِنْ تُلَاحَظْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ نه گه ر بکه ویته شوینی قسه ی زۆریه ی نه وانه وا له م سه ر زه مینه دان له ریکه ی خودا لات نه دهن. خودای گه وره لیره دا باسی حالی زۆرینه ی خه لکی سه ر زه مین ده کات له نه وهی ئاده م که گومپان وه ک له نایه تی تریشدا نه فرمویت: ﴿ وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴾^۲ به ر له وانیش زۆریه ی زۆدی پپیشینه کانیان گومرا بوون. وه نه فرمویت: ﴿ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴾^۳ هه رچه ند زۆریش هه ول بده ی، نه م خه لکه زۆریه یان بپوا ناهینن. واته: نه م خه لکه له سه ر گومرا بی خویان به رده وامن وواز ناهینن، هه رچه نده نه وه کاره ی خۆشیان به راست نازانن، به لام هر له گومانی

۱ الطبري (۶۲/۱۲).
 ۲ الاعراف (۱۰۷).
 ۳ الصافات (۷۱).
 ۴ يوسف (۱۰۲).

پروپوچو درویندا دینو ده چن. وهك خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ چونکه هموو به شوین خه یالدا ده رشونو هر خه ریکی پروپوچن، (الخرص) واته: به گزتره دانان. له وانه به گزتره دادانی خورمای ته پی دارخورما. واته: مه زنه کردنی نه و خورمایه ی که به دارخورما که وهیه. نه مانه هموو به پیی بریارو مه یلی خودای گوره یه ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَخْتَلِفُ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ په روه رنده ت زدر له خوت باشر ده زانی کین نه وانه ی له پیی خودا لایانداوه (به روه نه وی ده یانیات). ﴿وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ له تو باشر ده زانی کی رنگه ی پاستی گرتوه و (به روه نه وی ده یانیات) هر که سه و ناماده کراوه بق نه وهی که بوی دوس کراوه.

﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِنَا تَوَّابِينَ ﴿١٧٧﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٧٨﴾﴾

هه لال بوونی نه و ناژه لانه ی به ناوی خودا سه رده برین

خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِنَا تَوَّابِينَ﴾ ده سا نیوه نه که بر پرواتان به خودا و نیشانه کانی مه یه له گزشتی ناژه لی بخون که له کاتی سه برینیدا ناوی خودای له سه ر هینراوه. نه مه پی پیدانیکه له لایه ن خودای گوره وه بق خاوه نبواوه پان، که له و ناژه له سه برپاوانه بخون که ناوی خودا له سه ر هینراوه که واته نه و ناژه لانه ی که ناوی خودایان له سه ر نابری خواردنیان په وا نیه، وهك خوانه ناسانی قوره ییش خواردنی ناژه لی مردارو بیوان به لاره په وا بسو. وه نه و ناژه له ییش له سه ر بت و په یکه رو هر شتیکی تر سه رده بری خواردنی هه لال نیه، پاشان خودای گوره فرمانی داوه که له و ناژه لانه بخون که ناوی خودای له سه ر براوه له کاتی سه برینیدا و نه فرمویت: ﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ﴾ بوجی نیوه خوتان له گزشتی نه وانه ده پارینن که ناوی خودایان له سه ر دی؟ که هر خودا به ته وای باسی نه مانه ی بق کردون که خواردنیان نا په وایه. واته: نه وهی که هه رانه بوی پوون و ناشکرا کردون. هه ندی ﴿فَصَلِّ﴾ یلن به موشه ده دی خویندوه ته وه و هه ندیکیشی به سوکی خویندوه ته وه، هه ردوکیان به مانای پوون کردنه وه و ناشکرا کردن هاتوون. ﴿إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ﴾ مه که له پووی ناچاریه وه بی. نه و کاته بیگومان له هر کویدا ده ستان که وت په وانیه بتان بیخون. پاشان خودای گوره باسی نه فامی موشریکه کان ده کات له و بوجونه خرابانه یاندا له سه ر به په وا کردنی خواردنی مردارو بودا و نه وانه ییش

که ناوی غبیره ز خودایان له سر ده بری و نه فرمویت: ﴿وَإِنْ كَثُرَ بَوَالُغُونَ وَأَهْوَأَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ زور له وانه هر به ناره زوی خویان و له نه زانی، هر دم له پیگه لاده دن، خودا خوی ناگادار تره له و که سانه ی له نه اندازه دهرده چن و زیاده پوهی ده کن. واته: خودا ناگادار تره له درو بوختان و دست درژی کردنیان.

﴿وَذُرُوا ظَهْرَ الْأَثْرِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَثْمَ سَيَجْزُونَ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ (۱۳۰)

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَذُرُوا ظَهْرَ الْأَثْرِ وَبَاطِنَهُ﴾ له تاوانی به ناشکراو نهینی دوس کز تاکن و خو بیارینن. مواهید نه لیت: واز بینن له گونا به نهینی و به ناشکرا. ^۱ قه تاده له م نایه ته دا ﴿وَذُرُوا ظَهْرَ الْأَثْرِ وَبَاطِنَهُ﴾ ده لیت: واته: واز له تاوانی په نهانی و ناشکراو که م و زوریش بینن. ^۲ وه ک نه م نایه ته که خودای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ﴾ ^۳ بلی: په روه رداگام کاری خرابی به ناشکراو به نهینی حرام کرده. بویه نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَثْمَ سَيَجْزُونَ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ نه وانه و خویان تووشی تاوان ده کن، سزای تاوانیان وهرده گرن. واته: نه و تاوانی و ده یکن به ناشکرا یان به نهینی بیکن وه که یه که، هر سزای له سر وهرده گرن. ثببونه بی حاتم پویا ته تی کرده له نه واسی کوپی سیمعانه وه گوتی: پرسیم له پیغه مبری خودا (ﷺ) له باره ی تاوانه وه، فرموی: (تاوان نه و شته یه که دلی داگرتوی و پیت ناخوشه خه لکی لئی ناگادار بین). ^۴

﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكَرْ أَسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحْنَ إِلَىٰ أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجَدِّدُوا لَكُمْ

وَإِنْ أَطَعْتُمْهُمْ لِكُمْ لَشْرِكُونَ﴾ (۱۳۱)

قه دهغه کردنی خواردنی گوشتی نه و نازه لانه ی ناوی خودایان له سر نابری له کاتی سه ربړینیدا خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكَرْ أَسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ هر نازه لی له کاتی سه ربړینیدا ناوی خودای له سر نه بری، نابری له گوشته که ی بخون (نه گره بیخون) نه وه له پیگه لادانه. نه م نایه ته کراوه به به لگه له سر هر حرامی خواردنی گوشتی نه و نازه له ی سه رده بری و ناوی

^۱ الطبری (۷۳/۱۲).
^۲ الطبری (۷۲/۱۲).
^۳ الاعراف (۳۳).
^۴ مسلم (۱۹۸۰/۴).

خودای له سر نابری. با نو که سه پیش موسولمان بی، وه که له نایه تی راودا خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ أَسْرًا لِلَّهِ﴾^۱ بخون له و نیچیرانه ی که نه وانه بۆتان ده گرن (به لام کاتئ به راه لای ده کن) ناوی خودای له سر بینن. پاشان له نایه ته ی پیشه وه دا جه ختی له سر ده کاته وه نه فرمویت: ﴿وَإِنَّهُ لَقَسِئٌ﴾^۲ واته: له ریگه لادانه نه گره ناوی خودای له سر نه بری. هندی ده لئین نه م زه میره ده گه ریته وه بق خواردنه که. هه ندیکیش ده لئین زه میره که ده گه ریته وه بق نه و سه ریپنه ی بق غه بری خودایه. وه نه م فرمودانه ش به لگه ن له سر فرماندان به (بسم الله) کرد له کاتی سه ریپنو راو کردندا، وه که نه م دوو فرموده ی عه دی کوپی حاتم و نه بوسه عله به ریویه تیان کردوه: (نه گره سه گه فیره پاوه که ت نارو ناوی خودات له سر هیتنا نه وه ی که بۆی گرتوی بیخو)^۳، نه م فرموده یه له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه. وه فرموده که ی رافعی کوپی خدیج که تیدا هاتوه: (هه رچی خوین برئینی و ناوی خودای له سر بری بیخون)^۴، نه م فرموده ش له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه. فرموده که ی نیینومه سه ودیش: که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی به جنۆکه: (هه موو نیسکی (پیشه یه) ناوی خودای له سر هیتنابی بق نه وه بق نیوه)^۵ موسلم ریویه تی کردوه. وه فرموده که ی جونده بی کوپی سوفیانی به جالیش که گوتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی: (هه رکه سی (نازه لی) سه ریپروه پیش نه وه ی نویژ بکات (واته: نویژی جه زئی قوریان) با دانه یه کی تر سه ریپری. نه وه پیش سه ری نه بریوه کاتی نویژمان کرد با ناوی خوی لی بینن و سه ری بری)^۶ له هه ردوو سه حیحه که دا نه م فرموده یه هاتوه.

نیگای (وه حی) شه یقان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجِدُوا لَكُمْ﴾ شه یاتینه کان دسه ی دستان خویان ده دن تا کیشه تان له گه ل بکن. نیینونه بی حاتم ریویه تی کردوه له نه بو نیسحاق وه نه لیت: پیای گوتی به نیینوعومر موختار ده لی نیگای بق دی؟ نیینوعومر گوتی: راست ده لی و نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجِدُوا لَكُمْ﴾^۱ وه له

^۱ فتح الباری (۵۲۴/۹)، مسلم (۱۵۲۹/۳)، فتح الباری (۱۳۷/۹)، مسلم (۱۵۳۲/۳).

^۲ فتح الباری (۵۴۶/۹)، مسلم (۱۵۵۸/۳).

^۳ مسلم (۳۳۲/۱).

^۴ المائدة (۴).

^۵ فتح الباری (۵۴۶/۹)، مسلم (۱۵۵۱/۳).

^۶ ابن ابی حاتم (۱۳۷۹/۴).

نه بوزه ميله وه گوتی: له لای ئیبنوعه بیاس دانیشتبوووم، موختاری کوپی نه بو عوبه یید هاتبوو بۆ چه ج پیاوی هات بۆ لای گوتی: نهی ئیبنوعه بیاس، نه بوئیسحاق ده لئی نه مشه و نیگای بۆ هاتوه. ئیبنوعه بیاس نه لیت: راست ده لئی. وتی: منیش رامکردو گوتم، ئیبنوعه بیاس ده لئی راست ده لئی. پاشان ئیبنوعه بیاس گوتی: دوو جوړ نیگا هه یه، نیگای خودا و نیگای شه یتان، نیگای خودا بۆ موحه مه ده (ﷺ) نیگای شه یتانیش بۆ دۆسته کانیه تی. پاشان نه م نایه ته ی خویند: ﴿وَإِنَّ

الشَّيْطَانَ لِيُخَوِّنَ إِلَىٰ أُولِيَآئِهِمْ لِيُجْدِلُوَكُمْ﴾ له عیكرمه يشه وه هر به م شتیه به پیاویت كراوه. ئیبنوعه ریر پیاویت كرده له ئیبنوعه بیاسه وه ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ أَسْمَآءُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ تا ده گاته ﴿لِيُجْدِلُوَكُمْ﴾ گوتی: شه یاتینه كان نیگا ده كه نه لای دۆسته کانیان، نه وهی خۆتان كوشتوتانه ده یخۆن به لām نه وهی خودا ده یكوژیت نایخۆن؟ وه له هه ندی له قسه كانی ئیبنوعه بیاسدا هاتوه ده لیت: نه وهی ئیوه كوشتوتانه ناوی خودای له سه ر براوه، به لām نه وهی مردار بۆ ته وه ناوی خودای له سه ر نه براوه. سوودی له ته فسیری نه م نایه ته ده لیت: موشریكه كان ده یانگوت به موسولمانه كان: چۆن ئیوه ده لیتن شوین په زامه ندی خودا كه وتون كه چی نه وهی خودا كوشتویه تی نایخۆن و نه وهی خۆتان ده یكوژن ده یخۆن؟ خودای كه وره يش نه فه رمویت: ﴿وَإِنْ أٰطَعْتُمُوهُمْ﴾ نه گه ر به گویتان كردن (مردار بۆ بوتان خوارد) ﴿إِنكُم لَشُرْكُونَ﴾ بیگومان شه ریکتان بۆ خودا داناوه. ^۲ موجهایدو زه ححاك و كه سانی تریش له زانایانی پێشینه هه ر وایان گوتوه. ^۴

پیش خستنی قسه ی هه ر كه س به سه ر نه وهی خودا دایناوه شه ریک داناوه بۆی

خودای كه وره نه فه رمویت: ﴿وَإِنْ أٰطَعْتُمُوهُمْ إِنكُم لَشُرْكُونَ﴾ نه گه ر به گویتان كردن بیگومان شه ریکتان بۆ خودا داناوه. واته: كاتی له فه رمان و به رنامه ی خودا لاتان دا بۆ قسه ی كه سی تر بیجگه له و، دیاره قسه ی غهیره ز نه وتان پیش خستوه. نا نه وه خۆی شه ریک داناوه بۆ خودا. وه ك خودای كه وره نه فه رمویت: ﴿أَتَكْفُرُوا أَجْبَارَهُمْ وَرَبَّهُنَّهُمْ أَزْكَأَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ له بری خودا زاناوه قه شه كانی خۆیان كرده خوا. تیرمیزی پیاویت كرده له ته فسیری نه م نایه ته دا له عه دی کوپی

^۱ الطبري (۸۶/۱۲).

^۲ الطبري (۸۱/۱۲).

^۳ الطبري (۸۱/۱۲).

^۴ الطبري (۸۰/۱۲).

^۵ توبة (۳۱).

حاتہ مہ وہ کہ گوتی: نہی پیغمہ مبری خودا (ﷺ) نہ یا نہ پرستوون پیغمہ مبر (ﷺ) فہ رمویی: (بہ لئ): پرستویانن، ئەوانہ حەرامیان بۆ حەلال دەکردن و حەلالیشیان بۆ حەرام دەکردن ئەوانیش شوینیان دەکەوتن، ئەوہ پرستنی ئەوانە بۆیان^۱، واتە: بۆ زانا و قەشەکانیان.

﴿أَوْ مَن كَانَ مِيْسًا فَأَحْيَيْنَهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا

كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۲۲﴾

وینە ی خووانەناس و خوواناس

خودای گەورە ئەفەرمویت: ﴿أَوْ مَن كَانَ مِيْسًا فَأَحْيَيْنَهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ﴾ نایا کەسێ کە مردوو بوو نێمە زیندوو مان کردووە و پووناکیە کەمان خستە پێشی و لەناو خەڵکدا بگەپێ. ئەمە نمونە یە کە خودا هیناویەتەوہ بۆ خواوەنباوەر کە وەک مردویەک وای بوو، واتە: لە گومراپی و تیاچوون و سەرگەردانیدا بوو، خودا دلێ زیندوو کردووەتەوہ بە باوەرپو پێی نیشانداووہ و یارمەتی داوہ شوینی پیغمہ مبرە کە ی بگەپێ و چۆن هەلسوکەوت بکات لەو پێناوہدا ﴿نُورًا﴾ واتە: ئەو قورئانە وەک عەوفی و ئیبنوئەبی تەلحە پوواپەتیا ن کردوہ لە ئیبنو عەبباسەوہ^۲. سوودی ئەلئیت: ﴿نُورًا﴾ مەبەست پێی ئیسلامە^۳. هەردوو ماناکە پاستن. ﴿كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا﴾ وەک کەسێکە کە لە ناو تاریکیدا یە هیچ دەره تانیکێ نیە؟ وە ناتوانی خۆی دەریاز بکات و هیچ شوینی نیە پووی تی ئەکات. لە موسنەدی ئیمامی ئەحمەددا هاتوہ لە پیغمہ مبری خوداوہ (ﷺ) کە فەرموویەتی: (خودا دروس کراوہ کانی لە تاریکیەوہ دروس کرد پاشان پووناکی خۆی بۆ ناردن، هەرکەسێ ئەو پووناکیە ی بەرکەوت پێگای دەرکرد، وە هەرکەسێ بەپێ ئەکەوت و پێل و گومرا بوو).^۴ وەک خودای گەورە ئەفەرمویت: ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُوهُمْ مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^۵ خودا دۆستی خواوەنباوەرمانە و لەناو تاریکستانەوہ دەیانبات بەرەو پووناکی، دۆستی خووانەناسانیش هەر تاغوتە، لە پووناکی دەریان دەکەن بەرەو پووی تاریکستان بەرپیان دەکەن. ئەوانە دەچنە ناو شاگرو

^۱ تحفة الاحوذی (۸/۴۹۲).

^۲ الطبري (۹۱/۱۲).

^۳ الطبري (۹۱/۱۲).

^۴ أحمد (۲/۱۷۶)، فەرموودە یەکی باشە (جید).

^۵ البقرة (۲۵۷).

تا سر له ویدا دهن، وه نه فرمویت: ﴿ اَمَّنْ يَبْتِئِي مُكْبَأً عَلٰنٍ وَجِهَهُۥ اَهْدَىٰ اَمَّنْ يَبْتِئِي سَوِيًّا عَلٰنٍ صِرَطًا مُّسْتَقِيْمًا ﴾^۱
 نایا که سنی دهم و پوو به زه ویدا ده خشنی چاکتر به ریگه ده پوات یان نه و که سنی به ناسایی به سر
 پاسته پیدا ده پوا؟ وه نه فرمویت: ﴿ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْاَعْمٰی وَالْاَصْمٰی وَالْبَصِيْرِ وَالسَّمِیْعِ ۗ هَلْ يَسْتَوِیَانِ مَثَلًا ۗ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ۙ ﴾^۲ نمونه ی نه م دوو ده سته یه وه ک نمونه ی کو یرو که پو بیسرو بینا وان نایا
 نه مانه وه که یه کن؟ ده ی بچی په ند وه رناگرن؟ وه نه فرمویت: ﴿ وَمَا يَسْتَوِی الْاَعْمٰی وَالْبَصِيْرُ ۗ ﴿۱۹﴾ وَلَا
 الظُّلُمٰتُ وَلَا النُّوْرُ ﴿۲۰﴾ وَلَا الظُّلُمٰتُ وَلَا النُّوْرُ ﴿۲۱﴾ وَمَا يَسْتَوِی الْاَحْیٰۃُ وَلَا الْاَمْوٰتُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ یَسْمَعُ مَنْ یَّشَآءُ ۗ وَمَا
 اَنْتَ بِمَسْمُوعٍ مِّنْ فِی الْقُبُوْرِ ﴿۲۲﴾ اِنْ اَنْتَ اِلَّا نَذِيْرٌ ﴿۲۳﴾ کو یرو چاوساغ وه که یه ک نین، تاریکایی و پوناکیش
 وه که یه ک نین. بهر سیبه رو که رمای به تینیش وه که یه ک نین. گیانله به ران و بی گیانیش هاویننه نین،
 خودا مه یلی له هر که س بی بی ده بیسیت، تر ناتوانی ده نگت بگاته نه وانه که خراونه ته ناو گو پوه وه. تر
 هر نه و ندهت له سره ترس وه بهر خه لکی بی نی. نایهت له م باره یه وه زقره. پاشان خودای گوره
 لی رده ده نه فرمویت: ﴿ كَذٰلِكَ زُیِّنَ لِلْكَٰفِرِیْنَ مَا كَانُوْا یَعْمَلُوْنَ ۗ هَرَوٰ نَسُوْا كَسٰنَهٗیْ كِهٖ
 خاونه ناسن کاره کانیان له بهر چاوی خو یان جوان ده کات. واته: نه و حاله ی که تیدان له نه فامی و
 گو مریایی و سه رلی شیواوی به چاک ده زانن. فرمان و بریاری خودای گوره خو یه تی و هیچ په رستراوی نه
 جگه له خو ی به نه نیا و شهریکی نه.

﴿ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فِی كُلِّ قَرْیَةٍ اَكْثَرَ مُّجْرِمِیْهَا لِيَمْتَكِرُوْا فِیْهَا ۗ وَمَا يَمْكُرُوْنَ اِلَّا بِاَنْفُسِهِمْ ۗ وَمَا
 یَشْعُرُوْنَ ﴿۲۴﴾ ۗ وَاِذَا جَآءَتْهُمۡ اٰیَةٌ قَالُوْٓا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتّٰی نُؤْتٰی وَنَسَلۡ مَا اَوْقٰی رَسُوْلُ اللّٰهِ ۗ اَلَمْ نَعْلَمْ حَيْثُ یَجْعَلُ
 رَسٰلَتَهُۥ ۗ سَیُصِیْبُ الَّذِیْنَ اٰجْرَمُوْٓا صَعَارٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعَذَابٌ شَدِیْدٌ ۗ اِلَّا مَنِ ارْتَضٰۗ مَا لَمْ یَكُنْ مِّنْهُمْ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۗ یَسْمَعُ ۗ ﴿۲۵﴾

سه ر کرده تا وانکاره کان و فر و فیلیان و پاشه پوزرکیان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فِی كُلِّ قَرْیَةٍ اَكْثَرَ مُّجْرِمِیْهَا لِيَمْتَكِرُوْا فِیْهَا ﴾
 هر وا تا وانکارانی هر شاریکمان کرده ته خاوه نده سته لات تا له ویدا خه ک فریو ده ن. واته: نه ی
 موحه مده (ﷺ) وه ک چو ن له شاره که ی تودا تا وانبارانمان کرده ته خاوه ن ده سته لات و هیزو
 بانگخواز بق سر بی دینی و پیگری پتی خودا و بق به ره ره کانی و دژایه تی کردنت، هر به و شیوه یه ش

۱ الملك (۲۲).
 ۲ هود (۲۴).
 ۳ فاطر (۱۹-۲۳).

پیغمبره کانی پیش تو دشمنان و تاقی کردو ته وه، به لام له دوایدا ناکامه کی هر بق نه وان بوه. وه ک خودای گوره له نایه تی تردا نه فرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ﴾^۱ هر وا بوه نیمه بق هر پیغمبرک دوزمنیکمان له تاوانباران بق دانان. وه نه فرموویت: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرِيبَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا﴾^۲ هر که ویستمان شاریک قپ کهین، دهوله مندی خوشگوزهرانه کانی نه وان دنه ددهین بق به دغه پی و خرابه کاری. و تراوه: واته: فرمانمان پیکردون که گوئیایه ل بن، به لام نه وان گوئیان بی نه داوه، نیمه ش فرمان تی خستون. گو تراویشه: فرمانمان دانی به فرمانیکی قدهری، بویه لیره دا نه فرموویت: ﴿لَيْسَ كُرُؤًا فِيهَا﴾ تا خه لکی له ویدا فریوده ن. وه نه فرموویت: ﴿أَكْبَرُ مُجْرِمِيهَا لَيْسَ كُرُؤًا فِيهَا﴾^۳ نینونه بی ته لحه نه لیت له نینوعه بیاسه وه و تویه تی: خرابه کارانمان له ویدا زال کردو سه رییمان تیدا کرد نیمه ش به سزا له ناومان بردن. مواهیدو قه تاده و تیان: ﴿أَكْبَرُ مُجْرِمِيهَا﴾ واته: سه رکرده تاوانباره کانی نه و شاره^۴ منیش ده لیم خودای گوره ش له چند نایه تی تریشدا هر وای فرمووه: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرِيبَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾^۵ و قالوا نحن أكثر أممولا وأولندا وما نحن بمعديين^۶ تا نیستا هر که سیکنان له پیغمبرانی خومان ناریدو ته هر ناوه دانیه ک له نیمه یان بترسینی، هر نه وانه کی که له وپه پی خوشیدا زیاون گوئیانه: به و شتانه ی نئوه پئی پاسپیرون باوه پ ناکهین، گو توشیانه: نیمه مال و مندالمان له نئوه زیاتره و هر گیز تووشی نازار نابین. وه نه فرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرِيبَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ آثِمَةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثِمِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾^۷ هر به و شیویه به هر له تو ش هر پیغمبریکمان ناریدو ته هر ناوه دانیه ک که له نیمه وه ترسیان وه به رنی. هر خوشگوزهرانه کانی نه وانه، و توئیانه: باب و باپیرانمان له سه ر ناینیک پدیشتون نیمه ش به ییره و بی نه وانین. مه به ست به (مکن) لیره دا بانگ کردنیانه بق گو مپایی و به قسه و ناکاری لووس و پازاوه، وه ک خودای گوره باسی

۱ الفرقان (۳۱).

۲ الاسراء (۱۶).

۳ الطبری (۹۴/۱۲).

۴ سبأ (۳۴-۳۵).

۵ الزخرف (۲۳).

که لی نوح ده کات و نه فرمویت: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا كَبِيرًا﴾^۱ فیلیان کرد به لام فیلنکی گه وده. وه
 نه فرمویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ
 الَّذِينَ اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿۲۱﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا
 أَنْعَمُ صَدَقْتُمْ عَنْ آلِهَتِنَا إِذْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ بَلْ كُنْتُمْ كَافِرِينَ ﴿۲۲﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
 بَلْ مَكْرُ الْإِثْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُمْ آندَادًا﴾^۲ نه گه رتق شو و ناهق پیشانهت
 بدیایه که له برانبهر په روه ردگاری خویانه وه پاکراون، هه ندیکیان تاو له هه ندیکیان نه دهنه وه و قسه
 ده که ن. نه وانه بی ده سته لات بوون، به ده سته لاتده اره کانی خویان ده لئین: نه گه رتیوه نه بوایه
 بپوامان ده هیتنا. خاوه ن ده سته لاته کانیش به بی ده سته لاته کانی خویان ده لئین: نایا نیمه بووین
 نه مانه نیشیت تیوه به پیی راستدا بپوین، پاش نه وهی که پیی نیشانده رتان هاته لا؟ به لکو خوتان تاوانبار
 بوون. نه ووسا بی ده سته لاته کان له وه لامی نه واندا (که خاوه نده سته لات بوون) ده لئین: تیوه به شه وو
 پوژ هه فریوتان ده دابین و که ده بی خاوه ناسین و چه ندین هاوتای بق په یدا که ین، پاشان خودای مه زن
 لیره دا نه فرمویت: ﴿وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ له راستیشدا هه رفیل له خویان
 ده که ن وه سستی پی نا که ن. واته: سه ره نه نجامی نه فریودان و گومرا کردنی نه وانه ی که گومرا ده که ن
 هه بق خویان ده گه ریته وه، تاوانی خویان و نه خه لکش ده که ویته سه ر شانی نه وان. وه ک خودای
 گه وده نه فرمویت: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾^۳ باری گرانی خویان و باری گرانی خه لکی
 تریش (له گه ل باری گرانی خویان) هه لده گرن. وه نه فرمویت: ﴿وَمِنَ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ
 عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ مَا يَزُرُونَ﴾^۴ تاوانی نه وانه شه هه لگرن که به بی زانست، نه وان له پییان لاده دن، نای
 چه نده باریکی ناله باره و خراپه. وه نه فرمویت: ﴿وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِحَقِّ نُوْحٍ وَمِثْلَ مَا
 أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ﴾ هه رکتای به لگه یه کیان بو بی، ده لئین: نیمه شه تا وه ک پیغه مبه رانی خوا، نه و
 به لگانه مان بق نه یه، ناتوانین بپوا بیئین. واته: کاتی که به لگه و نیشانه یه کی به میزیان بق دی ده لئین:
 نیمه بپوا ناهینین هه تا فریشته له لاین خودا وه په یامعان بق نه هیتنی. وه ک چون بق پیغه مبه ره کانی تر

^۱ نوح (۲۲).
^۲ سبأ (۲۱-۲۲).
^۳ العنکبوت (۱۲).
^۴ النحل (۲۵).

هاتوه. وهك خودای گه وره له نایه تیگی تردا له باره یانه وه نه فرمویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نُنزِلُ رَبَّنَا﴾^۱ نه وانیه به هیوا نین به دیداری نئیمه بگن ده لئین: بۆچی فریشته مان نه هاته لا؟ یان په ووه ردگاری خۆمان نه دی؟ خودای مه زنیش لیره دا نه فرمویت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ خودا خۆی باشتد ده زانی چ که سئی بۆ پیغه مبه ری مه لبرئری. واته: خودا خۆی چاکتر ده زانی له کویدا په یامی خۆی دهس نیشان ده کات و کیش له بنده کانی بۆ نه وه په یامه ده شی. وهك خودای گه وره له باره ی نه و خوانه ناسانه وه نه فرمویت: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقُرَيْشِ عَظِيمٍ﴾^(۳۱) اهر یقسمون رحمت ربك و تیان: بۆ نه م قورئانه بۆ پیاویکی گه وره ی نه م دوو شاره نه هاته خوار؟ نایا نه وانیه به زه یی په ووه ردگاری تو دابهش ده که ن؟ مه به ستیان نه وه بوو بۆچی نه م قورئانه بۆ پیاویکی گه وره وه پریزو مه زن له بهر چاری نه وان له م دوو شاره دا (مه که و تانیف) نه هاته خوار. چونکه نه وانیه نه وه بنده حسوودو سته مکارو خۆبه زل زان و لاسار بوون پیغه مبه ریان به شایسته ی نه وه په یامه دانه دانا. وهك خودای گه وره باسی پیغه مبه ر (ﷺ) ده کات و نه فرمویت: ﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا﴾^۲ مه رکه تیان چا و پیکه وت، ده تکه نه گالته جا ری خۆیان: نا نه مه یه که خودا راپیسار دوه؟ وه نه فرمویت: ﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ يَذْكُرُونَ﴾^۳ مه ر کاتی خوانه ناسه کان تو ده ببینن، گالته ی خۆیان به تو ده که ن (ده لئین) نایا نه مه باسی بته کانی نئوه ده کات؟ که چی خۆشیان له یادی خودای ده ه بنده حاشا ده که ن. وه نه فرمویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رِيسُلًا مِّن قَبْلِكَ فَمَعَاذَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْرُسْتَهُمْ وَتُوتُ﴾^۴ به نئدی له پیغه مبه رانی بهر له تو گالته کراوه، گالته که ران تووشی کاره که ی خۆیان بوون. خوانه ناسان دان ده نئین به بهرزی و پله و پایه ی ره چه له کی پیغه مبه ردا (ﷺ)

الفرقان (۲۱).

الزخرف (۳۱-۳۲).

الفرقان (۴۱).

الانبياء (۳۶).

الانبياء (۴۱).

بیگومان خوانه ناسان دانیان ناوه به پرتزو شکوو په چه له کو پاکي بنه مال و په روه رشي که رو بنه په تیداو نو فریشتهش که دیته لای و شایه تیشیان داوه له سر ده ستپاکي و دلسوژی و سر پاستی پیغه مبر (ﷺ) له ناویاندا له پیش په وانه کردنی. تا نو وه بوو که به موحه معده ی نه مین ناویان ده هیئا له ناو خویاندا. سر وکی خوانه ناسان نه بسوفیان دانی به وه دانواو کاتی که هر قل پرسیری لیکرد: په چه له کی چونه له ناو تاندا؟ وتی: نو خاوه نی بنه مالیه له نیوا ماندا. وتی: نایا نیوه گومان تان لیتی بووه که درو بکات پیش نه وهی نو قسانه بکات؟ وتی: نه خیر. (پاشای پوم نم فرموده یه ی به درژی کرده ته به لگه له سر پاکي په وشته کانی و پاستی پیغه مبریه که ی دروستی نو به پیامی که پتی هاتوه). نیامی نه حمه د پیوایه تی کرده له واسله ی کوپی نه سقه عوه (په زای خوی لیبی) که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموده ی تی: (خودا له مندالی نیبراهیمدا نیسماعیلی هه لیزارد، وه له به نی نیسماعیلدا به نی که نانه ی هه لیزارد وه له به نی که نانه یشدا قوره یی هه لیزارد وه له قوره یشدا به نی هاشمی هه لیزارد وه منیشی له به نی هاشمدا هه لیزارد).^۱ موسلیم خوی به تنیا نم فرموده ی هیئاوه^۲ وه له سه حیجی بوخاریدا هاتوه له نه بوهوره یه وه (په زای خوی لیبی) وتی: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموده ی تی: (له چاکترین سده ی نه وهی ئاده مدا سده له دوی سده په وانه کرام، تا (که یشتمه) نم سده یه که نیراوم نه من تیدام).^۳ خودای گوره هره شه له و خوانه ناسه فریوده رانه ده کات و نه فرمویت: ﴿سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ﴾ زوری پی ناچی نه وانه ی تاوانبار بوون له لای خوداوه سوکی و نازاریکی توندیان تووش ده بی (نمه هه په شه یه کی زور توندو دژواره له و که سانه ی که فیزیان کرده و خویان به دوور گرتوه له شوینکه وتنی پیغه مبرانی خودا نو په پیامی که بوی هیئاون، که تووشی سزایه کی زور تووند ده بن و همیشه له لای خودا سوک و پسوان به هوی نو فیزه وه که کردویانه له دنیا دا خودا له پوزی قیامه تدا زه بوون و سر رنه ویان ده کات وه که نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾^۴ نه و که سانه ی که (هر له بهر خوی ز زانین) نایانه وی بمپه رستن به زه بوونی ده چنه ناو جه هه نمه وه. وانه: سوک و پسواو زه لیلین. ﴿يَمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ﴾ له بهر فیلبازی و ده غه لیان. له بهر نه وی فیلا کردن زور جار شاراوه یه و دیار نیه، نه وانه ی که پتی هه لده سن پویه پوی سزای توند ده کرینه وه له سهری له

^۱ أحمد (۱۰۷/۴).

^۲ مسلم (۱۶۸۲/۴).

^۳ فتح الباری (۶۰۲/۶).

^۴ غافر (۶۰).

پڑھی قیامتدا لہ لایہن خوداوه ﴿وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾^۱ پہرورہدگارت ناہےقی لہ ہیچ کہس ناکات۔
 وہک ئەفہرمویت: ﴿يَوْمَ تَبْيَأُ السَّرَائِرُ﴾^۲ لہو پڈڑہدا کہ نہینتی دہرکہوتن۔ ہموو شارواہکان ناشکرا
 دہکری۔ لہ ہرہووسہحیحہکہدا ہاتوہ لہ پیغہمبہری خوداوه ﴿سُبْحٰنَ﴾ کہ فہرموویہتی: (لہ پڈڑی
 قیامتدا نالایہ لہسہر قنکی ہموو ناپاکی ہلہدہکری) (دادہمہزئی) دہگوتری: ئەمہ ناپاکی فلانی
 کوہی فلانی کوہی فلانہ) ^۳ مہبہست پئی ئەوہیہ، چونکہ ناپاکی شتیکی نادیارہو خہلکی لپی ناگادار
 نابن، لہ پڈڑی قیامتدا دہبی بہ نالایہکی ہلکراوہسہر خاوەنہکہیوہ بہوی کہ کردیوہتی۔

﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرِيمًا كَأَنَّمَا
 يَصْعَقُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ أَلْجَسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١١٥﴾﴾

خودای گہورہ ئەفہرمویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ ہرکہسی خوا مہیلی
 لیبی، بؤ خوی پئگی نیشان دہداتو بؤ بپوا بہ نیسلامہتی دلی گوشاد دہکات۔ واتہ: خودا پئگی
 نیسلامہتی بؤ سووکو ناسان دہکاتو دل گوشاد دہبی پئی۔ بؤیہ ئەمانہ نیشانہن لہسہر چاکہ وہک
 خودای گہورہ لہ نایہتی تردا ئەفہرمویت: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ﴾^۴ نایا
 کہسی خودا دلی بؤ نیسلام گوشاد کردوہو دیارہ بہر تیشکی بہزہی پہرورہدگاری خوی کہوتوہ
 (کہی دہبی وہک ئەوانہ بی کہ دلرہقن)؟ وہ ئەفہرمویت: ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي
 قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّشِدُونَ﴾^۵ بہلام خودا خوہشہویستی بپوا بہ
 دینی دا بہ نیوہو ئەوہی لہ دلتاندا شیرین و پازاوه کرد، بی باوہپی و لہ پی لادان و سہرپیچی لہ لاتان
 ناشیرین کردوہ، لہ پی شارہزا ئەوانہن۔ نیبنوعہیباس لہم نایہتہدا: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ
 صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ وتی: ئەفہرمویت: (دلی فراوان دہکات بؤ یہکخواہرستی و بپوا بوون بہ خوی)۔
 ئەبومالیک و کہسانی تریش ہر وایان وتوہ۔ ئەوہیش پوون و ناشکرایہ۔ پاشان خودای گہورہ

^۱ الکہف (۴۹)۔

^۲ الطارق (۹)۔

^۳ فتح الباری (۳۲۷/۶)، مسلم (۱۳۶۱/۴)۔

^۴ الزمر (۲۲)۔

^۵ الحجرات (۷)۔

^۶ الدر المنثور (۳۵۶/۳)۔

نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا﴾ کیش مه یلی لیبی گومرای بکات هیتده نه فس تنگی دهکات، وهک به رهو ناسمان سرکه وی وایه، ﴿ضَيِّقًا﴾ به مه فتوحی (ضاد) هک و ساکنی (یاء) هک خوینراوه ته وه و ندرینهش یانه که یان به موشه ده دی و مه کسوری خویندوه ته وه، ﴿ضَيِّقًا﴾ وهک (هَيْنٌ هَيْنٌ) وه هندی ﴿حَرَجًا﴾ یان به (حَرَجًا) به فه تی (حاء که و که سری پاء که) خویندوه ته وه: سوودی وتی: به مانی (أثم) به گونا هبار هاتوه. به لام نه وانسی به (حَرَجًا) خویندیوانه ته وه به فه تی (حاء) و (را) نه که نه وه یه که دلی هیج پینمایه وه رنارگری و هر شتی به سوود بی بق باوه پی کاری تی ناکات و ناچپته ناوی. عومری کوپی خهتاب (په زای خوی لیبی) له پیاو یکی عه ربی ده شته کی پرسی (مُدْلَجٌ) ناوی شوینیکه، گوتی: (الْحَرْجَةُ) کامیه؟ پیاهه که گوتی: نه درخته یه له ناو درخته کاندان خاوه ن و نه درنده و نه هیج شتی نایگانی. عومر (په زای خوی لیبی) گوتی: دلی دوو و ویش هر وایه هیج شتی له چاکه ی پیناگات. ^۱ ﴿كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ﴾ وهک به رهو ناسمان سرکه وی. نه وند به لایه وه گرانه (پتی راست بگریته به) سه عیدی کوپی جویه بر وتی: ﴿يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا﴾ واته: هر ریگه یه ده گریته به ره مگر نه ریگه یه به برزو هله ت ده زانی. ^۲ هه که می کوپی نه بان گوتی: له عیکرمه وه له نیبوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ﴾ ده لیت: وهک چون نه وه ی نادم ناتوانی به رهو ناسمان سرکه وی هر به و شیوه یه ش ناتوانی به کخوایه رستی و پروا بخاته دلی خوی تا نه و کاته ی که خودا ده یخاته ناو دلی ^۳ نیمام نه بوجه عفری کوپی جه ریر ده لیت: نه مه نمونه یه که خودا هیتاویه ته وه بق دلی خوانه ناس له سر زور گرانی که یشتنی پروا به دلی وهک نه وه وایه که چون زور گرانه و ناتوانی به رهو ناسمان سرکه وی هر وه هایش توانای وه رگرتنی بپوای نیه و به دهسته وه سانه، چونکه له توانا و دهسته لاتی نه ودانیه. ^۴ وه لیره یه شدا که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ خودا ناوا نه و که سانه ی بپوا ناهینن تووشی رسوایی دهکات. نیبوجه ریر گوتی: وهک چون خودا مه یلی لیبی که سی گومرا بکات دلی زور ته نگ دهکات، هر به و شیوه یه ش خودا شه یقان

^۱ الطبري (۱۰۴/۱۲).

^۲ الطبري (۱۰۵/۱۲).

^۳ الدر المنثور (۳/۳۵۶).

^۴ الطبري (۱۰۹/۱۲).

زال ده کات به سهر ئو که سه و هاوشیوه کانیدا. ئه وانهی که نایه نه وی بپوا به خوداو پیغه مبه ره که ی
 (سورهتی) بیتن. شهیتان گومرپایان ده کاتو له پڼگهی خودا لایان ئه دات^۱ عه لی کوپی نه بوته لحه ئه لیت:
 (الرجس) واته: شهیتان^۲ مواهید ئه لیت: (الرجس) واته: هر شتی که هیچ چاکه یه کی تیدا نه بی.^۳
 عه بدوپه حمانی کوپی زهیدی کوپی ئه سلمه ئه لیت: (الرجس) واته: سزا.

﴿وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿۱۱۶﴾﴾ هَمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمُ
 ﴿بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۱۷﴾﴾

کاتی که خودای گه وره باسی پڼیازی ئه و گومرپانه ی کرد که له پڼگه کی ئه و لایاند او بوونه پڼگری
 ناینه که ی، دیته سه سهر باسی به پڼزی ئه و په یامه ی که به پیغه مبه ره که یدا ره وانه ی کردوه که ناینیکی
 هه ق و پڼمایه بۆ سه سهر پڼی راست و نه فه رمویت: ﴿وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا﴾ ئه م پڼگه یه پڼی
 په روه رنده ی تویه ﴿مُسْتَقِيمًا﴾ مه نسویه له سه حال واته: ئه ی موحه ممه د (سورهتی) ئه م په یامه ی که به
 توتمان داوه و ناگادارمان کردوی لیتی بریتیه له م قورئانه که هه ر ئه مه پڼی راستی خودایه ﴿قَدْ فَصَّلْنَا
 الْآيَاتِ﴾ نیشانه کانمان به باشی پونکردۆته وه. واته: به چاک ی پوون و ناشکرمان کردوه و ته فسیرمان
 رکوه. ﴿لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ﴾ بۆ ئه وانه ی له نامۆزگاری به هره ده بن. واته: بۆ ئه وانه ی که خاوه ن ئاوه زو
 تڼگه یشتن و فه رموده ی خوداو پیغه مبه ره که ی وهرده گرن. ﴿هَمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ ئه و
 خاوه نیاوه پانه له په روه ردگاری خۆیانه وه شویننه که یان، شوینی هیمنایه تی ده بی. که به هه شته له
 پۆژی قیامه تدا. بۆیه خودای گه وره وه سفی به هه شتی کردوه به شوینی هیمنایه تی بۆیان، چونکه
 ئه وانه بی ترس بوون له و راسته پڼگه ی که پڼچکه ی پیغه مبه ره ان بوو گرتبویانه به ر. وه ک چۆن پزگاریان
 بوو له بلا و خوارو خپچی بی دینی، به و شیوه یه ش چوونه شوینی هیمنایه تی ﴿وَهُوَ وَلِيُّهُمُ﴾ ته نیا
 ئه ویش دۆستیانه. واته: پارێزه رو هاوکارو پشتگیربانه. ﴿بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ له به رانبه ر کاره که یان.
 یانی: له پاداشتی ئه و ئاکاره چاکانه ی که کردویانه هاوکاری کردون و به هه شتی پڼی به خشیون له
 چاکه و لیبورده یی خۆی.

^۱ الطبري (۱۱/۱۲).
^۲ الطبري (۱۱۱/۱۲).
^۳ الطبري (۱۱۱/۱۲).

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَمَعَشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنسِ رَبَّنَا اسْمَعْ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا آلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ

علیم ﴿۱۳۸﴾

خودای گوره نه فرمویت: نهی موحه معه (ﷺ) له وهی بویان ده گتیرته وه و ده یانترستی پیی

باسی نه وهیش بکه ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا﴾ له و پوژده دا که هه مووان کؤ ده کاته وه. واته: جنؤکه و هاوه له کانی له و مؤفانهی که ده یانپه رستن له دنیا دا و هانیان بق ده بردن و به گوئیان ده کردن و به قسهی لووس و فریوده ر به کتریان له خشته ده برد ﴿وَيَمَعَشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنسِ﴾ نهی کومه لی جنؤکه نیوه ندرینهی مؤقتان کردیوه په پیره وی خؤتان. شیوانی ده قه که نه وه ده گه یه نی که هه ندیکی باس نه کرابی. واته: گو مپرا و سه رلیشیواوتان کردیون. وه که خودای گوره له نایه تی تردا نه فرمویت: ﴿أَلَمْ نَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يٰ بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُرْهُمُ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿۱۰﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿۱۱﴾ وَلَقَدْ أَصَلَّ مِنْكُمْ جِبَلًا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ﴾ نهی نه وهی ئادم من له پیشدا په یمانم له گه ل نه بهستن که شه یقان نه په رستن؟ نه و به ناشکرا دوژمنانتان. هه ر ته دنیا خؤم بیه رستن، که پئگی پایست هه نه مه په کومه لئیکی ندری له نیوه له ری لادا، نایا هیشتا هه ر تی ناگه؟ پاشان خودای گوره لیره دا نه فرمویت: ﴿وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنسِ رَبَّنَا اسْمَعْ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ﴾ دؤسته کانیان له به ری مؤؤ ده لئین: نهی په روه ردگارمان هه ندیکمان له یه کتری به هره مان برده. واته: به و شیویه وه لای خودای گوره نه ده نه وه. حه سه ن گوتی: به هره وه رگرتنیان له یه کتری، هه نه وه بووه، جنؤکه فرهانی داوه و مؤؤفیش پیی هه لساوه. ^۲ نیبنجوره بیچ گوتی: پیایئ له کاتی نه فامیدا که له زهویه کدا داده به زی ده یگوت: هانام به گورهی نه م شیویه. نه وه به هره وه رگرتنه که یان بووه. له پؤزی قیامه تدا پاکانه ده که ن ^۲ به لایم به هره وه رگرتنی جنؤکه له مؤؤ، وه که باس کراوه، نه وه یه که جنؤکه به دهستی ده هیئی له مؤؤ له پیز لئینان و هانا بق بردنیان، جنؤکه کان ده لئین: به پایستی نیعه بوینه پئگر له بهر مؤؤفو جنؤکه دا. ﴿وَبَلَّغْنَا آلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا﴾ تا گه یشتینه نه و مؤله تهی که بؤت دیاری کردین (سوودی گوتی: واته مردن) ﴿قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا﴾

^۱ یس (۶۰-۶۲).

^۲ الدر المنثور (۳/۳۵۷).

^۳ الطبری (۱۲/۱۱۶).

فهرموی: نهوسا جیگهی ههتا مهتاییتان ناگره. واته: ئیوه و ئهوانیش شوین و جیتان هه نر ناگره له گهلا دۆسته کانتان ﴿فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ مهگر خودا (به مهیلی خوی) بۆتان بگۆپی پهروه رندهت له کارزان و ناگاداره.

﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (۱۳)

هه ندی له سته مکاران ده خهینه ژیر دهستی به کتر

خودای گوره نه فهرموی: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ هه ره به و شیهه هه ندی له سته مکاران (به هوی کارێ که ده کهین) ده خهینه ژیر دهسته لاتی هه ندیکیان. موعه مه ره له قه تاده وه له ته فسیری نه م نایه ته دانه لیت: خودا هه ندی له سته مکاران ده خاته ژیر دهسته لاتی هه ندیکیان و شوینی به کتری ده کهین له ناو ناگردا. ^۱ عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سه له م نایه ته دا ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا﴾ ده لیت: مه به ست پتی سته مکارانی مرۆفو جنۆکه به. پاشان نه م نایه ته ی خویند: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نَقِيضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ ^۲ هه ره که سی پشت له یادی خودا هه لکات، هاوده میکی شه یانی ئی پهیدا ده کهین که هه میسه لیتی جیا نه بیته وه. وه کوتی: واته: سته مکارانی جنۆکه زال ده کهین به سه ره سته مکارانی مرۆفدا. ^۳ به کی له شاعیره کان وتویه تی:

وما من یبر إلا یدُ الله فوقها ولا ظالم إلا سیبلی یظالم

واته: هیچ دهستی نیه مه گر دهستی خودا به سه ریه وه یه، وه هیچ سته مکارێکیش نیه مه گر به سته مکارێکی تر به و زوانه تا قی ده که رته وه و توشی به لا ده بی. مانای نه م نایه ته پیرۆزه نه وه یه، وه ک چون نه و مرۆفه دۆراوانه مان خسته ژیر دهسته لاتی نه و دهسته جنۆکه به و گو مرایان کردن؛ هه ره به و شیهه یه ش و ا به سته مکاران ده کهین هه ندیکیان زال ده کهین به سه ره هه ندیکیان داو له ناویان ده به یین و تۆ له یان ئی ده سینین به به کتری له بری نه و سته م و تاوانی که پتی هه لساون.

﴿يَمَعَشَرَ الْجَنِّ وَالْإِنسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رَسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُذَرُونَكَ إِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا

قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ﴾ (۱۴)

^۱ عبدالرزاق (۲۱۸/۲)

^۲ الزخرف (۳۶)

^۳ الطبري (۱۱۹/۱۲)

سہرزہ نشت کردنی مروؤو جنؤوکه به پرسیار کردن له بارہی ناردنی پیغہ مہبران و داننایان بہ
 رھوانہ کردنی پیغہ مہراندہ (سہلامی خویان لیبی)

دیسان لیرہدا خودای گہورہ سہرزہ نشتی خوانہ ناسانی مروؤو جنؤوکه دہکات له پؤزی قیامہ تدا،
 لیبیان دہ پرسئی و خوشی باشتر دہزانی نایا پیغہ مہبران بہ یامہ کانی نہ ویان گہ یاندوہ پیبیان؟ نہ مہ
 پرسیارنیکہ بق داننایان وک نہ فرمویت: ﴿يَمَعَشَرِ الْمَیْنِ وَالْاِنْسِ اَلَّذِیْ یَاْتُکُمْ رُسُلٌ مِّنْکُمْ﴾ نہی کومہ لی
 جنؤوکه و مروؤو نایا پیغہ مہر یکتان ہر له خوتان بق نہ مات دیارہ پیغہ مہبران ہر له مروؤو بوون،
 جنؤوکه له خویان پیغہ مہریان نہ بوہ. وک مواھیدو نیبنوجورہ بیج و نڈئی له زانایانی پیشینہ و
 باشینہش وتویانہ^۱ بہ لگہ لہ سہر نہ وہ کہ پیغہ مہبران (سہلامی خویان لیبی) ہموو له مروؤو نہ م
 نایہ تانہ یہ کہ خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿اِنَّا اَوْحَیْنَا اِلَیْکَ کَمَا اَوْحَیْنَا اِلَی نُوْحٍ وَاللِّیْقَتِیْنِ مِنْ بَعْدِہٖ﴾^۲
 نیمہ نیگامان بق کردوی وک چون نیگامان کرد بق نوح و بق پیغہ مہرانی دوی نہو (ہتا دہکاتہ نہو
 نایہ تہ) کہ نہ فرمویت: ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِیْنَ وَمُنْذِرِیْنَ لِئَلَّا یَکُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَی اللّٰہِ حُجُبَةٌۢ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾^۳
 ہموو پیغہ مہبری مژدہ دہرو ترسینہر بوون، تا له پاش پیغہ مہبران نہو خہ لگہ ہیج بہ لگہ یہ کیان له لا
 نہ بی بق لای خودا. وہ خودای گہورہ له بارہی نیبراہیمہ وہ نہ فرمویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِی ذُرِّیَّتِہِ النَّجْوٰةَ
 وَالْکِتٰبَ﴾^۴ پیغہ مہبری و کتیبی شمان کردہ بہ شی نہ تہ وہی نہو، واتہ: نیبراہیم. ہیج کہ سئی له مہردم
 نہ بیوتوہ: کہ پیغہ مہبران له پیش نیبراہیمدا له جنؤوکه بووہ. پاشان بہ ہاتنی نہو پیغہ مہبری تہ له ناو
 جنؤوکہ دا نہ ماتوہ. خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿وَمَا اَرْسَلْنَا قَبْلَکَ مِنَ الْمُرْسَلِیْنَ اِلَّا اِنَّہُمْ لِیَا کُوْنُوْ
 الْطَعَامِ وَیَمَشُوْنَ فِی الْاَسْوَاقِ﴾^۵ له پیش تودا ہر کہ سنیگمان بق پیغہ مہبری ناردوہ: ہموو
 خواردنیان خواردوہ و له ناو بازاران گہ پاون. وہ نہ فرمویت: ﴿وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِکَ اِلَّا رِجَالًا نُّوحِیْ
 اِلَیْہِم مِّنْ اٰہْلِ الْقُرْاٰی﴾^۶ پیش له توش ہر پیوانمان له خہ لکی شارہ کان (لہ لایہن خومان) تیگہ یاند.

^۱ الطبری (۱۲۲/۱۲).

^۲ النساء (۱۶۳).

^۳ النساء (۱۶۵).

^۴ العنکبوت (۲۷).

^۵ الفرقان (۲۰).

^۶ یوسف (۱۰۹).

دیاره جنزکہ پیش له مه دا دواکه و تهی مرفوف و هک خودای گه وره له باره یانه وه نه فرمویت: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّندِرِينَ ﴿۳۱﴾

قَالُوا يَا نَعْمَانَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقِ مُسْتَقِيمٍ ﴿۳۲﴾

يَقُولُونَ أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِن ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُم مِّنْ عَذَابِ آلِيمٍ ﴿۳۳﴾ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أُورَثَةٌ أُولَئِكَ فِي صَلَابِلِ يُسُوبٍ ﴿۳۴﴾

هینس دیکش له جنزکه مان ناره لای تو که گوری له م قورئانه بگن، کاتی هاتن وتیان: گوی بگرنو بی دهنگ بن، وهختی بیستیان هاتنه وه ناو خیله که یان و ترسی خویان وه بهر نان، وتیان: خزمنه کتیبیکیان بق خویندینه وه له پاش موسا په وانه کراوه، به کتیبه کانی پیشوش برهای هه یه، هان بق پاستی ده دات و شاره زایش ده کات بق پاسته پی. خه لکینه وهرن به دهنگ نم که سه وه بچن که بانگ بق خودا ده کات و برهای پی بکن، له گونا هتان خوش ده بی و له نازاردانی به ژانتان ده پاریزی. هه رکه سیکیش به دهنگ نو که سه وه نه چی (که به ره و خودا بانگ ده کات له م زه مینه دهره تانی ده ست ناکه وی و غهیره ز خودا هیچ کس به هانایه وه نایه ت. دیاره نه وانه له گومرپایه کی ناشکرادان. له م فرموده یه که تیرمیزی و که سانی تریش بریوایه تیان کردوه هاتوه: پیغه مبهری خودا (ﷺ) سوره تی (الرحمانی) به سه ر خویندن که نم نایه تانه ی تیدایه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿سَنَفَعُ لَكُمْ أَيُّهُ الثَّقَلَانِ ﴿۳۵﴾ يَا أَيُّهَا آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذَّبَانِ ﴿۳۶﴾

به و زوانه لیتان ده پرسینه وه نه ی گوری مرفوف جنزکه. ده ی نیوه له کام چاکه ی په روه ردگارتان حاشا ده کن؟ خودای گه وره له م نایه ته پیروزه یشدا نه فرمویت: ﴿يَوْمَ عَشْرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِلَٰهٌ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَسَيَذَرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا ﴿۳۷﴾

نه ی کومه لی جنزکه و مرفوف. مه گه ر پیغه مبه رانیکتان هه ر له خوتان بق نه هات، که نیشانه کانی به سه ر نیوه دا بخوین و بتانترسین له و پوژه ی که تیدان؟ گوتیان: به لی شایه تی له خومان نه ده یین. واته: دانی پیداده نئین که نیرراوه کانت په یامه کانی تو یان پیگه یاندوین و ترساندویانین له و پوژه ی که له به رده م تو راده وه ستیزین و نه و پوژه ش هه ر دی ﴿وَعَرَّزْنَهُمْ لَمِيحَةَ الدُّبَابِ وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ ﴿۳۸﴾

ژیانی دنیا هه لیخه له تاندن شایه تیان له سه ر خویاندا. واته: له ژیانی دنیا دا زیاده رپه ی تقدیان کردو به جوانیه کانی فریویان خواردوه هه لیخه له تان و شوین ثاره زوی خویان که وتن و برویان به پی

الاحقاف (۲۹-۳۲).

الرحمن (۳۱-۳۲). تحفة الاحوذی (۱۷۷/۹)، فرموده یه لاوازه و تقد به میز نیه.

غمبه ران و نهو نیشانانای که بؤیان هیتان نه هیتنا بؤیه له ناوچوون ﴿ اَنْهَرَكَا نُوًا ﴾ کفرین ﴿ بیگومان نهوان خوانه ناس بوون. واته: له دنیا دا بپوایان به و په یامانه نه بوو که پیغه مبه ران (سه لاسی خوایان لیبی) بؤیان هیتنا بوون.

﴿ ذٰلِكَ اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهَلِّكًا الْقُرْئٰی يُظَلِّمُ وَاَهْلَهَا غُفْلُوْنَ ﴿۱۳۱﴾ وَلَا كَلِمَةٍ دَرَجَتٌ مِّمَّا عَمِلُوْا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِيْلٍ عَنَّا يَتَمَلَّوْنَ ﴿۱۳۲﴾ ﴾

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ ذٰلِكَ اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهَلِّكًا الْقُرْئٰی يُظَلِّمُ وَاَهْلَهَا غُفْلُوْنَ ﴾ بؤیه نه مه مان راگه یاند که بزانت په روه ردگارت له ناهقی هیج شاریکی قر نه کردوه خه لکه که ی بی ناگا بوئی. واته: بیانومان نه هیشته وه بؤ مرؤف و جنؤکه به نارندی پیغه مبه ران و په وانه کردنی کتیبه کان هتا هیج که سی تووشی ناهقی نه بی که ناگادار نه کرابی، هر بؤیه هیج که لیکمان سزا نه داوه مه گه دوی نه وهی که پیغه مبه رانمان بؤ نارندن. وه ک خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَاِنْ مِّنْ اُمَّةٍ اِلَّا خَلَا فِيْهَا نَذِيْرٌ ﴾ هیج کومه لیک نه بوه که ترسی وه به رهینه ریان بؤ نه چوبی. وه نه فرمویت: ﴿ وَاَلْقَدَّ بَعَثْنَا فِيْ

كُلِّ اُمَّةٍ رَّسُوْلًا اَنْ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ وَاَجْتَنِبُوْا الطَّاغُوْتَ ﴾ بؤ ناو هه موو که لیک پیغه مبه ریکمان نارد که خوا بپرستن و له شه یتان دوره په ریژ بن. وه نه فرمویت: ﴿ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتّٰی نَبْعَثَ رَسُوْلًا ﴾ سزا له لای نیمه وه نیه تا پیغه مبه ری نه نیرین. وه نه فرمویت: ﴿ كَلِمًا اَلْقٰی فِيْهَا فَوْجٌ سَالَمٌ حَرَزْنَهَا اَلَّذِيْنَ اَتٰكُمُ نَذِيْرٌ

﴿۸﴾ قَالُوْا بَلْ قَدْ جَاءَنَا نَذِيْرٌ فَكَلَّمْنَا ﴾ هه کاتی که تا قمیکی تی ده هاوژدن ده رگاوانه کان جه مه نم پینان ده لئین: نایا نئوه ترسینه رتان نه هاته لا؟ ده لئین: به لی ترسینه ر هاتبوه لامان نیمه باوه رمان پی نه کرد. نایه له م باره یه وه زوره. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَلَا كَلِمَةٍ دَرَجَتٌ مِّمَّا عَمِلُوْا ﴾ بؤ هه که سینک چند پله و پایه هیه (به رانبر به کرداری خوی) واته: بؤ هه که سی که کاری ده کات له بهر په زامه ندی خوداو خرابیه ده کات چند پله و پایه هیه له بری نه و کاره دا که ده یکات، خودای گوره ناگاداری ده کات وه لئی و پاداشتی نه داته وه له سهری. نه گه ر چاک بوو به چاکه

۱ فاطر (۲۴).
 ۲ النحل (۳۶).
 ۳ الاسراء (۱۵).
 ۴ الملك (۸-۹).

پاداشتی نه داده و نه گهر خرابیش بوو سزای نه دات له سر نه و خرابه به . منیش ده لیم: هه لده گری
 نه م نایه ته که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا﴾ هه رکه سنی چه ند پله و
 پایهی هیه به رانبر به کرداری خوی له خوانه ناسانی مرقو جنزکه . واته: هه رکه سه یان چه ند پله و
 پایهی هیه له ناو ناگردا به پیتی کرداره کهی . وه ک نه م نایه ته که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿لِكُلِّ
 ضِعْفٍ﴾ بقره موو دوو چه ندانه . وه نه فرمویت: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ زَئْتَهُمْ
 عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾^۱ نه وانهی خویان نه ناسی و ریگی خودایان به ربه ست کرد
 له جه زای نه و به بدفره پیه دا که دیان کرد (قات له سر قات) هه ر نا زاریان زیاتر ده که یین . پاشان خودای
 گه وره نه فرمویت: ﴿وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾ په روه رنده ت له وهی ده یکن بی ناگا نیه .
 ئیبینو جه ریره نه لیت: واته: (هه موو کرداره کانیا ن نهی موحه ممه د) ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
 دِه کات و له لای خوی هه لیده گری بویان ، کاتی هاتنه به ر ده ستی و له به ر ده میدا پاوه ستی تران توله یان
 لئ ده ستینی له سر ی^۲ .

﴿وَرَبُّكَ الْغَفِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا
 أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ ؕ آخِرِينَ﴾ (۱۷۳) إِنْ مَا تَوْعَدُونَ لَأْتِي وَمَا أَنْشَأْنَاهُمْ بَشَرًا لِيُفْلِحَ
 يَلْقَوهُمْ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنْ عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ تَكْوُنٍ لِكُلِّ عِظْمَةٍ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ

الظَّالِمُونَ ﴿۱۷۴﴾

هه ره شه کردن به له ناو بردنیان نه گهر لاساریان کرد

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَرَبُّكَ الْغَفِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ
 بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ﴾ په روه ردگارت (نهی موحه ممه د) بی نیاز و دلخافانه ، نه گهر مه یلی لی بی ناتانه یلی و
 له پاش ئیوه شه حه ز بکات چینیکی تر له شوینی ئیوه داده نی . واته: له هه موو په ویه که وه بی نیازه له
 هه موو که س ، به لکو هه موو که سنی به رده وام پیویستی به نه وه ، له که له نه وه یشدا هه ر به زه یی به
 به نده کانیدا دیته وه وه که له نایه تیکی تر دا نه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ بیگو مان

۱ الاعراف (۲۸).

۲ النحل (۸۸).

۳ الطبري (۱۲۵/۱۲).

۴ الحج (۶۵).

خودا بۆ ئەم خەلگە نۆز دلتۆزۆ دۆلفانە. خۆ ئەگەر هەر سەرپیتچی و لاساریتان کرد، مەیلی ئی بوو لە ناوتان دەبات و خەلکیکی تر لە جیگاتان دادەنێ و بە فەرمانی خودا هەلسوکوت دەکەن ﴿کَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ قَوْمًا آخَرِينَ﴾ واتە: خودا توانای بەسەر ئەوەدا هەیە و نۆز سووک و ئاسانە لە لای وەک چۆن گەلە پێشوەکانی لە ناو بردو گەلانی تری بە دوا یاندا هێنا. هەر بەو شیوەیەش توانای لە ناو بردنی ئەمانە هەیە و لای ئاسانە کەسانی تر لە جیگایان دابینی. وەک خودای گەورە لە چەند ئایەتی تردا ئەفەرموییت: ﴿إِنْ يَشَاءُ يُدْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ قَدِيرًا﴾^۱ ئە ئی خەلکینە، ئەگەر خوا مەیلی لیبی هەمووتان لە ناو دەبات و کەسانی تر لە جیگە ئیو هە دادەمە زینتی. خودا ئەو کارە لێ دەس دێ. وە ئەفەرموییت: ﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ أُنْتَرُ الْفُقَرَاءِ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۗ ﴿١١﴾ إِنْ يَشَاءُ يُدْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٢﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ﴾^۲ ئە ئی خەلکینە ئیو هە ژارو داماون، هەر خودایە بێنیازو سوپاسکراوه. ئەگەر حەز کات هەمووتان لە بەین دەبات و سەر لە نوێ، دەستە یەکی تر دینێ. ئەمەیش لای خودا دژوار نیە. وە ئەفەرموییت: ﴿وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ ۗ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ﴾^۳ خودا لە هەموو کەس بێنیازە، ئیو هە ژارو داماون، ئەگەر پشتیشی تی بکەن، ئیو هە بە چینیکی تر دەگۆڕیتەو، کە هەرگیز لە ئیو هە نەچن. موخە مەدی کوپی ئیسحاق ئەئیت: لە بە عقیبی کوپی عوتبەو کە ئەئیت: لە ئەبانی کوپی عوسمان بێست لەم ئایەتەدا ﴿کَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ قَوْمًا آخَرِينَ﴾ واتە: هەر وەک ئیو هە لە ئەو یەکی کەسانی تر خستو هەو. ئەئیت: (الذرية) بە تەشدید نەکردنی (بای) (الذرية) واتە: پەگەز، بەلام بە تەشدید کردنی (بای) (الذرية) واتە: وەچە. پاشان خودای گەورە ئەفەرموییت: ﴿إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ هەر بپاری بۆتان درا (ببگومان هەر بە ئینیکتان پی دەدری) هەر دیت، ئیو هە رگیز لە دەس خودا دەرناچن. واتە: ئە ئی موخە مەد (ﷺ) هەوالیان بەدری ئەو بەئینە کە پێیان ئەدری لە بارە ی پۆژی قیامەتەو هەر دیت و گومانی تیدا نیەو لە دەستی خودا دەر یاز نابن، بە لکو خودا

۱ النساء (۱۳۳).
 ۲ فاطر (۱۵-۱۷).
 ۳ محمد (۳۸).
 ۴ الدر المنثور (۳/۳۶۱).

ده توانی زیندوتان بکاتوه دوی نه وی که ده بن به خؤل و نیسک و پروسکتان ده پزی. به لای خوداوه
 زقر ناسانه و توانای به سر هم موو شتیگدا هه به. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ یَقَوْمِ اَعْمَلُوا
 عَلٰی مَكَاتِرِكُمْ اِنِّیْ عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾ نهی موحه معه د(ﷺ) بلی نهی گه له کم، هه رچی له
 دهستان دی درفی مه کن. وا منیش هه ر وا خه ریکی کاری خۆم، له ناکامدا تیده گن. نه مه
 هه ره شه و به لینیکی زقر توندو تیژه، نه گه ر هه ر برده وام بن له سر نه و کاره ی خۆتان و بزائن له سر
 پی پاستن. وه منیش له سر به نامه و کاری خۆم هه ر برده وام ده بم. وه ک خودای گوره نه فرمویت:
 ﴿وَقُلْ لِلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ اَعْمَلُوا عَلٰی مَكَاتِرِكُمْ اِنَّا عَمِلُوْنَ ﴿۱۱۱﴾ وَاَنْظُرُوا اِنَّا مُنْظِرُوْنَ﴾ به و که سانه ش که
 باوه پیمان نیه بلی: هه رچی له دهستان دی بیکن. وا نیمه ش کاری خۆمان ده که یین. چاوه پوانیش بن
 وا نیمه ش چاوه پوانین. عه لی کوپی نه بوته لحه نه لیت له نینو عه بیاسه وه ﴿عَلٰی مَكَاتِرِكُمْ﴾ واته:
 له لایه ن خۆتان هه ^۲ ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ مَنْ تَكُوْنُ لَهُ عِقَبَةُ الدَّارِ اِنَّهٗ لَا یُفْلِحُ الظَّالِمُوْنَ﴾ به و
 زوانه تیده گن که نه نجامی (باشی) نه و دنیا بق کی ده بی. هه ر چۆنیک بی، خودا سته مکاران بزگار
 ناکات. واته: دیاری نه دا نه و دنیا بق منه یان بق نیوه. خودای گوره به لینه که ی خوی به جیه پنا بق
 پیغه مبه ره که ی (ﷺ) واته: له و ولاته دا جیگیری کردو کردیه فرمانپه وا به سر نه و که سانه وه که
 دزایه تیان ده کردو مه که کی بق نازاد کردو سه ری خست به سر نه و که سانه دا له هۆزه که ی که بپوایان
 پی نه ده کردو شه پیمان له که ل ده کرد. هه موو دوورگی عه ره بی خسته ژیر فرمانپه وای نه و به یه من و
 به حره پینیشه وه نه مانه هه موو له ژیان پیغه مبه ر خویدا (ﷺ) پاشان ولاتانی تریش بزگار کرا. له دوا
 کۆچ کردنی له سه رده می خه لیفه کانی تردا (په زای خوا له هه موویان بی) وه ک خودای گوره
 نه فرمویت: ﴿كَتَبَ اللّٰهُ لَآعْلِبِیْنَ اَنَا وَّرُسُلِیْ اِنَّ اللّٰهَ قَوِیُّ عَزِیْزٌ﴾ ^۲ خودا خوی بریاری داوه: بی
 گومانه من و پیغه مبه ره کانم سه ر ده که وین، خودا (خاوه ن) توانای به ده سته لاته. وه نه فرمویت: ﴿اِنَّا
 لَنْصُرُ رُسُلَنَا وَّالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا فِی الْحَیْوةِ الدُّنْیَا وَّیَوْمَ یَقُوْمُ الْاَشْهَادُ ﴿۵۱﴾ یَوْمَ لَا یَنْفَعُ الظَّالِمِیْنَ مَعْدَرَتُهُمْ
 وَّلَهُمْ اللّعْنَةُ وَّلَهُمْ سُوْءُ الدَّارِ﴾ ^۴ بیگومانه: نیمه پیغه مبه رانمان و نه و که سانه ی که واپوایان هیناوه

^۱ هود (۱۲۱-۱۲۲).
^۲ الطبری (۱۲۹/۱۲).
^۳ المجادلة (۲۱).
^۴ غافر (۵۱-۵۲).

له ژبانی هم دنیا په داو له و پوڅه ش که شایه ته کان راست ده بڼه وه یارمه تی نه دین. نو پوڅه ی که سته مکاران پاکانه یان سوودیان پی ناگه یه نی و گشتیان به نفرین کراون و ناله بارترین شوینیان هیه. وه نه فرمویت: ﴿ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴾ له زه بوردا (که له پاش تهورات هات) نووسیوومانه: هم زمینه هر بق عه بده چاکه کانی نیمه ده مینتی.

﴿ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِرَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا

فَمَا كَانُوا لَشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانُوا لَهُمْ فَهُوَ يَصِلُ إِلَيْهِمْ

﴿ شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴾ (۱۳)

باسی هه ندی له کارو کرداری بته پرستان

همه گله یی وزمه له لایه ن خوداوه له و بته پرستانه ی که شتی تازه یان داهینا و ده ستیان دایه بیدینی و بته پرستی، هاو به شیان بق خودا دانا و کردیانه شهریکی له به شدا. هر بویه خودای گه وړه

نه فرمویت: ﴿ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِرَعْمِهِمْ

وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانُوا لَشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانُوا لَهُمْ فَهُوَ يَصِلُ

إِلَيْهِمْ شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴾ له به روپومی نو کینگه و مالاتانه ی که خودا به دی

هیناوه به شیکیان بق خوا دانا. جا به خه یال و تیان: هم به شعی خودایه و هم به شعی هی بته کانه انه. خو

نه وه ی بته کانیان نه ده گه یی لای خودا. به لام نه وه ی خودا ده چوو له لای بته کانیان، خراب دادوهری

ده کن. عه لی کورپی نه بو ته لحه و عوفی نه لاین: له نیب نو عه بیا سه وه: که له ته فسیری هم نایه ته دا

نه لیت: دوژمنانی خودا نه گهر کشتوکالیان بگردایه و به روپومیکیان هه بویه، به شیکیان داده نا بق خودا

به شیکیشیان بق بته کانیان داده نا. نو کشتوکال و به روپومی که دایان ده نا بق بته کان هه ژماریان

ده کردو پاریزنگاریان لی ده کرد. خو نه گهر به شیکي بکه وتایه ته سر به شی خودا، ده یانگه پانده وه سر

به شی بته کانیان. یان نو ناوه ی که دایان نابوو بق به شی بته کان، نه گهر به شی لای خودای ناویدی

بگردایه، نو به شه شیان داده نا بق بته کان. به لام نه گهر شتی له و کشتوکال و به روپومی بکه وتایه

تیکه لاوی به شی بته کانیان ده کردو ده یانگوت: هم هه ژاره و نه یانده گه پانده وه بق نو به شعی که بق

خودایان داناوو. وه نه گهر نو ناوه ی که دایان ده نا بق خودا بپوشتایه بق نو به شعی که بق بته کان

دانراوو ناویدی بگردایه و ازیان لی ده هینا بق بته کانیان. وه هه ندی له مالاته کانیانیه قه دهغه کردبوو

(نه یاندە هیشت هیچ کەسی بە کاریان بینی) دایان نابوون بۆ بته کانیان (وهك به بحیره و سانبه و وصیله و حام) به خە یالی خۆیان بۆ نزیک بونهوه له خودا قەدەغەیان کردبوون. خودای گەرەش ئەفەرمویت:

﴿وَجَمَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا﴾ واتە: لە بەر بویومی ئەو کێلگە و مالاتانە ی که خودا دروستی کردوه بە شیکیان بۆ خودا دانان. ^۱ موحامیدو قەتادە و سوودی و کەسانی تریش هەر وایان گوتوه. ^۲ عەبدوڕەحمانی کوپی زەیدی کوپی ئەسەلم لەم ئایە تەدائە لیت: هەر شتی لە سەر بپاوی که دایە نین بۆ خودا هەر گیز لیتی ناخۆن تا ناوی پەرستراوە کانیانی لەگەڵدا نەهینن، بەلام ئەوانە ی بۆ پەرستراوە کانیانە ناوی خودای لەسەر ناهینن. پاشان ئەم ئایە تە ی خۆیند تا گە یشتە: ﴿سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ ^۳ واتە: بە شیکێ خرابە که بەشی دەکەن، بێگومان ئەوانە هەر لە سەرە تاوه بە هەلە دابەشیان کرد، چونکە هەر خودای گەرە پەرەردگار و خواوە و دەبەیتنەری گشت شتی که و هەموو شتی هی ئەوه ئەو خواوە نیە تی لە ژێر دەستی ئەو دایە و هەلی دەسور شینی بە مەیلی خۆی و هیچ پەرستراوی پەرەردگارێک نیە غەیرەز ئەو، پاشان کاتی که دابەشیان کرد ناهەقیان تیدا کردو لە ئەندازە دەرچوون تیدا. وهك خودای گەرە ئەفەرمویت: ﴿وَجَعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ﴾ ^۴ کچان بۆ خودا دادە نین (که ئەو لەو شتانه پاکه) بۆ خۆشیان چی ناره زووده کەن. وه ئەفەرمویت: ﴿وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ﴾ ^۵ فەرزه ندیان لە بەندە کانی خۆی بۆ دانان. بە راستی مؤؤد بە تاشکرا پی نەزانە. وه ئەفەرمویت: ﴿الْكُفْرُ وَاللَّاتُ وَالْأَنْثَىٰ ۗ تِلْكَ إِذَا قَسَمَةٌ ضَيْرَةٌ﴾ ^۶ ناخۆ مندالی ئیوه نیرە و خودایش کچی هە یه؟ ئەگەر وایی بەشکردنی ناپە وایه:

﴿وَكَذَٰلِكَ زَيْنٌ لِّكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءَهُمْ لِيَرُدُّوهُمْ وَإِلَيْسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْعَلُونَ﴾ ^(۱۳۷)

^۱ الطبري (۱۳۱/۱۲-۱۳۲).

^۲ الطبري (۱۳۳/۱۲).

^۳ الطبري (۱۳۴/۱۲).

^۴ النحل (۵۷).

^۵ الزخرف (۱۵).

^۶ النجم (۲۱-۲۲).

شہیتان گوشتنی مندالی جوانی رهوا کرد بو بقیہ رستان

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِّكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ
 أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءَهُمْ لِيُرُدُّوهُمْ وَلِيَسْلُسُوا عَلَيْهِمْ دِيْنَهُمْ﴾ بته دانانی هاوہل دانہر بق خودا،
 وایانکرد کہ زبیریک له هاویرہ کانیان گوشتنی فرزهندی خویمان به لاه جوانو رهوا بی، هه تا له ناویان
 ببنو ناینه که یان لی تیکه لو پیکه ل بکن. واتہ: وهک چون شہیاتینہ کان وایانکرد بهو بقیہ رستانہ و
 لایان شیرین کردبوون کہ به شیء لهو کیلگه و مہرو مالآتہی کہ خودا وهدی هینا بوو دابنین بق
 بته کانیان، همر بهو شیوہ به بویان جوانو رهوا کردبوون له بهر نہ بونی و هه ژاری مندالی خویمان بکوژنو
 کچی خویمان زینده به چال بکن له بهر شورہیی و نہنگی، عہ لی کوپی نہ بوته له نہ لیت: له
 نیبوعه بباسه وه گوتی: ﴿وَكَذَلِكَ زَيْنٌ لِّكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ
 شُرَكَاءَهُمْ﴾ واتہ: هاویرہ کانیان گوشتنی مندالہ کانیان له لا جوان کردن^۱ مواهیدنہ لیت:
 هاوکارہ کانیان واتہ: شہیاتینہ کان فرمانیان پی ددان کہ مندالہ کانیان زینده به چال بکن له ترسی
 هه ژاری.^۲ سوودی نہ لیت: شہیاتینہ کانیان فرمانیان پی ددان کہ کچه کانیان بکوژن ﴿لِيُرُدُّوهُمْ﴾ بق
 نہ وهی له ناویان بہرن یان ﴿وَلِيَسْلُسُوا عَلَيْهِمْ دِيْنَهُمْ﴾ ناینه که یان لی تیکه لو پیکه ل بکنو لیبیان
 بشیوینن.^۳ خودای گہ ورہ پاشان نہ فرمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ﴾ نہ گہر خودا مہیلی لی بواہیہ،
 نہوانہ ناویان نہ دہ کرد، واتہ: همر شتی کہ بوو نہ دا به ویست و مہیلی خودای گہ ورہ به و خوی بپیری
 داوہ، له کارزانی همر له خوی دہوہ شیتہ وه پرساری لی ناکری له وهی دہیکات، به لکو نہ و خه لکه به
 کہ پرساریان لی دہ کری. ﴿فَدَزَّرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ﴾ لیبیان گہ پی همر بوختانی دہ کن با بیکن.
 دووریہ له خویمان و کرداریان، بهو زوانہ خودا دادووری له نیوان تقو نہ واندا دہکات.

﴿وَقَالُوا هَذِهِ أَمْثَلُ الَّذِي أَتَيْنَا بِهٖ فَاغْرَبُوا وَأَغْرَبُوا هٗمْ وَمَا يَفْقَهُوْنَ لَهُمْ شَيْئًا مِّمَّا يَفْعَلُونَ﴾
 ﴿يَذْكُرُونَ أَنسَاءَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِمْ سِيَئِرُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

^۱ الطبري (۱۳۶/۱۲)
^۲ الطبري (۱۳۶/۱۲)
^۳ الطبري (۱۳۷/۱۲)

ہندیٰ لہو نازلہ لو مالاتانہی بتپہرستان قہدہغہیان دہکرد

خودای گہورہ نہ فہرمویت: ﴿وَقَالُوا هَذِهِ أَمْعُرٌ وَحَرَّتْ حَجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بَرْعِيهِمْ وَأَمْعُرٌ حَرِمَتْ ظُهُورُهَا وَأَمْعُرٌ لَا يَذْكُرُونَ أَسْرَ اللَّهِ عَلَيْهَا اقْتِرَاءٌ عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

﴿ ہر بہ خہیاں دہیانگوت کہ: نہم مالات وکیلگہ قہدہغہن بیتیزنی نیتہ ہیج کہس نابئ تامیان بکات. نہم مالاتہش کہس نابئ سواری پشتیان بی. ہندیٰ مالایشیان ہہیہ، لہ کاتی سہرپیندا ناوی خودای لہسہر ناہینن و درق بہ دہم خوداوہ دہکەن، خودا لہسہر ئو درق ہلبہستنہیان تووشی سزایان دہکات. عہلی کوپی ئہبوتہلحہئہلئت: لہ نیبنوعہبیاسہوہ نہلئت: (الحجر) وماتہ: قہدہغہی ئو مالاتہی کہ کردیویان وہک (وصیلۃ) یان قہدہغہکردنی ئو مالاتانہی کہ حہرامیان کردبوو.^۱ موحایدو زہحاک و سوودی و قہتادہ و عہبدوپہحمانی کوپی زہیدی کوپی ئہسلم و کہسانی تریش ہەر وایان وتوہ.^۲ وہ قہتادہ لہم نایہتہدا: ﴿وَقَالُوا هَذِهِ أَمْعُرٌ وَحَرَّتْ حَجْرٌ﴾ نہلئت: نہمہ قہدہغہیہک بوو کہ شہیاتینہکانیان بویان دانابوون لہسہر مالاتہکانیان کہ نہمہ زبری و توندیہک، کہ لہلایہن خودای گہورہوہ نہبوہ. عہبدوپہحمانی کوپی زہیدی کوپی ئہسلم نہلئت: ﴿حَجْرٌ﴾ ئو مالاتانہ بوو کہ قہدہغہیان کردبوو بق ہرستراوہکانیان^۳ سوودی نہلئت: ﴿إِلَّا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ﴾ دہلئین: قہدہغہیہو نابئ کہس لئی بخوات مہگہر کہسئ کہ خۆمان حہزکەین بیخوات^۴ نہم نایہتہ وہک ئو نایہتہ وایہ کہ خودای گہورہ نہفہرمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ زُرْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَللَّهُ أَذْبَ لَكُمْ أَرَأَيْتُمْ عَلَى اللَّهِ تَقَرُّونَ﴾^۵ بلی: نایا سہیری ئو پوزیتانہ کردوہ کہ خودا بؤی ناردون؟ بہ رپہواو ناپہوا دابہشتان کردوہ؟ بلی: خودا پئی پیدان یان درق بہ ناوی خوداوہ دہکەن. یان نہفہرمویت: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَيِّنَةٍ وَلَا مِيسْرَةٍ وَلَا حَاسِرٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَيْدَ وَأَكْرَهُمْ لَا يَقُولُونَ﴾^۶ خودا سہبارہت بہ (بہحیرہ) و (سانیبہ) و

^۱ الطبري (۱۴۳/۱۲).

^۲ الطبري (۱۴۳/۱۲).

^۳ الطبري (۱۴۳/۱۲).

^۴ الطبري (۱۴۳/۱۲).

^۵ یونس (۵۹).

^۶ المائدة (۱۰۳).

دەربارەى (حام) و (وەصیلە) هیچ بپاریکی نەداوێ بەلام خوێناوەناسەکان (کە ژۆریەیان بێ ئاوەزن درۆ بۆ خوا هەڵدەبەستن). سوودی ئەلێت: ئەو مالانانەى کە سەرپشتى قەدەغە کرابوو ئەمانە بوو (بەحیرە) و (سائیبە) و (وەصیلە) و (حام) بوو، بەلام ئەو مالانانەى کە ناوی خودایان لەسەر نەدەهێنا ئەوانە بوون کە لە دایک دەبوون یان سەریان دەبڕین. ئەبۆبەکرى کوپى عەببىاشى گوتى: لە عاسىمى کوپى ئەبۆنەجودەووە گوتى: ئەبۆئائیل پێى وتم: ئایا دەزانى چى لەم ئایەتەدا بە کە خودای گەورە ئەفرمویت: ﴿وَأَنْتُمْ حَرُمَتٌ مُّطَهَّرَةٌ وَأَنْتُمْ لَا يَذْكُرُونَ أَسْمَاءَ اللَّهِ عَلَيْهَا﴾ وتم: نەخێر، وتى: ئەو (بەحیرە) کە حەجیان لەسەر پشتى نەدەکرد^۱ موحامید ئەلێت: هەندى و شتریان هەبوو ناوی خودایان لەسەر نەدەهێنا لە هیچ کارو فرمانتێکیاندا، نە لە سوار بوونی پشتیدا، نە لە دۆشینیدا، نە لە بارکردنیدا و نە لە کاتێکدا لە بەرزایە کدا بونایە، وە نە لە هەر کارێکدا بیانکردایە^۲ ﴿أَفَرَأَيْتُمْ عَلَىٰ﴾ درۆ بۆ خوا هەڵدەبەستن، هەندى ئەو شتانە دەخەنە پال ئاین و شەرى خودا. بێگومان خودای گەورە پێى ئەوان و پازى نیه بەو کارەى کە دەیکن ﴿سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ خودا لەسەر ئەو درۆ هەلبەستەنەیان بەو زوانە تووشى سزایان دەکات.

﴿وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَيْتَةً

فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءٌ سَيَجْزِيهِمْ وَصَفَهُمْ ۗ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿۱۳﴾

خودای گەورە ئەفرمویت: ﴿وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَمُحَرَّمٌ

عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءٌ﴾ دەیانووت: هەرچى لە سکی ئەو نازەلانەدا بە بۆ

فەرزەندى نێرىنى ئێمە و بۆ ژانمان ناپەوا، ئەگەر مردارەوێش بێ هەمان تێیدا هاوبەش دەبن

عەوفى ئەلێت: لە نێینوعەببەسەو لەم ئایەتەدا: ﴿وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ

لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئەلێت: مەبەست پێى شیری ئەو و شترانە بوو کە قەدەغەیانکردبوو لە ژانیان کە لێى

بخۆنەو، تەنیا دەبو نێرىنى شیرەکیان بخۆن. وە ئەگەر مەپێ بەرخێکی (بێجۆپەکی) نێرى ببوایە،

۱- (بەحیرە): و شترێک بوو پێنج سکی بکردایە و پێنجەم نێر بوایە. ئەو کاتە گوێچکەیان لەت دەکردو بەرەلایان دەکرد.

۲- (سائیبە): و شترێک بوو کە دە تا دوازە سکی بکردایە هەموو مێینە بوایە. ۲- (وەصیلە): و شترێک بوو یەکەم و

دووم سکی مێینە بوایە. ۴- (حام): و شترێکی نێر بوو کە لە پشتى ئەو دەسک پەیدا ببوایە.

^۱ الطبري (۱۴۴/۱۲).

^۲ الطبري (۱۴۵/۱۲).

سهریان ده‌بری، تهنیا پیاوان لئیان ده‌خوارد ژنان بؤیان نه‌بوو لئی بخون. خو نه‌گر بی‌چوه‌که مئینه بوایه وازیان لی ده‌مئناو سهریان نه‌ده‌بری. نه‌گر مردارو بیویش بوایه هه‌موو هاویه‌ش بوون تئیدا. خودای گه‌وره نه‌وه‌ی لی قه‌ده‌غه کردن^۱ نه‌بوئیسحاقی سه‌بیعی وتی: له‌عه‌بدوللای کوپی نه‌بوه‌وزه‌یلوه، له‌ئینبوعه‌بیاسه‌وه له‌م نایه‌ت‌دها وتی: ﴿ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ

خَالِصَةً لِّذُكُورِنَا ﴾ مه‌به‌ست پئی شیره‌که‌یان بووه^۲ سوودیش هه‌ر وای گوته‌وه^۳ شه‌عی نه‌لئیت: به‌حیره جگه له‌پیاو که‌سی تر شیره‌که‌ی نه‌ده‌خوارد، نه‌گر لئیان مردار ببوایه‌ته‌وه پیاوو ژن به‌یه‌که‌وه لئیان ده‌خوارد. عیکره‌وه قه‌تاده‌وه عبده‌پوره‌همانی کوپی زه‌یدی کوپی نه‌سه‌میش هه‌ر وایان وتوه. مواهید له‌م نایه‌ت‌دها ﴿ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَی

أَزْوَاجِنَا ﴾ نه‌لئیت: مه‌به‌ست پئی سانئیه‌وه به‌حیره‌یه^۴ نه‌بولعالبیه‌وه مواهیدو له‌م ده‌قه‌دا که خودای گه‌وره نه‌فه‌رموئیت: وتیان: ﴿ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ ﴾ به‌و زوانه خودا سزای نه‌وه‌سه (درؤیانه‌یان نه‌داته‌وه^۵ هه‌ر به‌م شتیه‌یه خودای گه‌وره له‌نایه‌تئیکی تردها نه‌فه‌رموئیت: ﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ

الْأَيْدِيكُمْ أَلَكُذِّبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِيَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذِّبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِّبَ لَا يَفْلِحُونَ ﴾^۶ به‌درؤ زمانتان نه‌گه‌ری، که نه‌مه ره‌واو نه‌وه ناره‌وایه. هه‌ر بق نه‌وه درؤ به‌دهم خواوه هه‌لده‌به‌ستن نه‌وه که‌سانه‌ی درؤ بق خوا هه‌لده‌به‌ستن بزگار نابن. گوزه‌رانیکی که‌مه. ﴿ إِنَّهُ

حَكِيمٌ ﴾ بیگومان خودا له‌کارزانه له‌کردارو گفتارو به‌رنامه‌وه به‌پاریدا ﴿ عَلِيمٌ ﴾ دانایه به‌کرداری عبده‌کانی له‌چاکه‌وه خراپه. به‌و زوانه پاداشتی ته‌وایان نه‌داته‌وه.

﴿ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا

كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

۱ الطبری (۱۴۶/۱۲)
 ۲ الطبری (۱۴۷/۱۲)
 ۳ الطبری (۱۴۸/۱۲)
 ۴ الطبری (۱۴۸/۱۲)
 ۵ الطبری (۱۵۲/۱۲)
 ۶ النحل (۱۱۶-۱۱۷)

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ
 أَفْرَاقًا عَلَىٰ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴾ ۱ شو که سانه (وا له بر که وجی و نه زانی) مندالانی
 خویانیان گوشت زیانبار بوون و شو بزئوهی که خودا پیئی دابوون حه رامیان کردو درق بق خوا
 هه لده به ستن: دیاره پییان لی تیکچوه و شاره زانین. واته: نه وانهی شو کارانه ده که ن له دنیا و له
 قیامه تدا زیانبارن له دنیا دا به کوشتنی منداله کانیان هه زیانبار ده بن، پڑدی ده که ن له به رانه ریان له
 یارمه تی دانیان له و سامانه ی خودا پیئی داون، هه ندی شتیان پی پوه و نا بیین که هه ر خویان به شاره زو
 دایان پیتاوه بی به شیان کردون لئی. وه له پڑدی قیامه تیشدا خراپترین شو پییان ده بی به هوی شو و درقو
 بوختانه ی به ناوی خودا وه ده یکن، وه که خودای گوره له نایه تی تردا فرمویه تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ

يَقْتُلُونَ عَلَىٰ اللَّهِ الْكُذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿۱۶﴾ مَتَّعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نَذِقُهُمُ الْعَذَابَ
 الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴾ ۱ نه وانهی درق بق خوا هه لده به ستن پزگار نابین. پاپوار دنیکی که مه
 له دنیا دا، له دواییدا ده که پینه وه بق لامان، له پاش نه وه له سزای حاشا کردنیان به توندی نازاریان
 ده ده بین. حافیز نه بوبه کری کوپی مه رده وه بیی له ته فسیری نه م نایه تده دا پیوا یه تی کردوه له
 ئیبنوعه بیاسه وه (په زای خویان لی بی) وتی: نه گه ر حه ز ده که ی له نه فامی عه رب تیکه ی، له
 سه ره وه ی نایه تی (۱۲۰) سوره تی نه نعمه وه (قورئان) بخوینه وه که خودای گوره نه فرمویت: ﴿ قَدْ

خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ أَفْرَاقًا عَلَىٰ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا
 كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴾ ۲ بوخاریش به ته نیا له کتیبی (مناقب قریش) له سه حجه که بیدا هیناویه تی ۲
 ﴿ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ
 وَالزُّمُرَاتَ مُنْشَأً بِهَا وَغَيْرَ مُنْشَأٍ بِهَا كَلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآثَرُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا
 إِنَّكُمْ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿۱۷﴾ وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ كَلُوا بِمَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
 خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿۱۸﴾ ﴾

۱ یونس (۶۹-۷۰).

۲ فتح الباری (۱۳۶/۶).

ہر خودایہ کہ بہ رویوم دانہ وئیلہ و مالاتی و مدیہیناوه

خودای گورہ پوونی دہ کاتوہ کہ خوی و مدیہینہ ری گشت شتیکہ له کشتوکال و بہ رویوم و مہ پرو مالات و نازل کہ ئو بتہرستانہ بہو بڑوونہ خراب و ناپہ وائہ ہل سوکوت و پرفتاری تیدا دہ کہ ن و دابہ شیان کردوہ ہندیکیان بہ پہوا و ہندیکی تریان بہ ناپہ و داناوہ . بڑیہ ئہ فرمویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي

أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّحْلَ وَالرَّزَّعَ مَخْلُوعًا أَكْلُهُمُ وَالزَّيْتُونَ وَالزَّمَانَاتِ مُتَشَكِّبًا

وَغَيْرَ مُتَشَكِّبٍ ﴾ ہر ئویشہ باغاتی و مدیہیناوه، ہندیکیان داریہستی دہویت و ہندیکیان داریہستی ناوی. دارخورماو کشتوکال و کینگہی و مدیہینا، کہ له خوارندا له یہک جیان . زہیتون و دارہ ناریشی دروست کردوہ کہ بہ پوالہت و ہک یہکنو له تام و پہنگدا جیاوازن. علی کوپی ئہ بوتہ لہ ئہ لیت: له

ئینوعہ بیاسوہ: ئہ لیت: ﴿ مَعْرُوشَاتٍ ﴾ داری (ئہستور). وہ له پیوایہ تیکی تردا ہاتوہ (المعروشات) ئوہی خہلکی کہ پرو ہرزالی ئی دہکن. (و غیر معروشات) ئو بہ رویومانہ یہ کہ له دہشت و کیتودا دیتہ دہر^۱ عہتای خورسانی: له ئینوعہ بیاسوہ ئہ لیت: (معروشات) ئو دار میوانہ یہ کہ پرو ہرزالی ہی بڑ دہ کری. (غیر معروشات) ئو میوانہ یہ کہ پرو ہرزالی ہی بڑ ناکری. سوویش ہر وای گوتوہ .

ئینوجورہ یج ئہ لیت: ﴿ مُتَشَكِّبًا وَغَيْرَ مُتَشَكِّبٍ ﴾ واتہ: له پوالہتدا له یہک دہچن له خوارندا له یہک

جیاوازن.^۲ ﴿ كَلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ ﴾ ہرکاتی میوہیان پیدہ گات لئی بخون . موحہ ممدی کوپی

کہ عب گوتی: ﴿ كَلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ ﴾ واتہ: له ئاودارہ کہی و له ترنگہ شی بخون.^۳ پاشان

خودای گورہ ئہ فرمویت: ﴿ وَءَاتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ ﴾ بہ شی خودای ئی جیا بگہ نہوہ (بڑ

ہہ ژاران). مواہیدئہ لیت: ئہ گہر ہہ ژاران ہاتنہ لات بہ شیان بدہ لئی.^۴ عہ بدوہ زاق پیوایہ تی کردوہ له

مواہیدوہ ﴿ وَءَاتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ ﴾ کہ وتویہ تی: له کاتی چاندنیدا چنگی دہدری و له کاتی

پرنیدیا چنگی دہدری و ازیان ئی دینن تا بگہ پین بہ سہر پاشماوہی ئو ہرینہ دا.^۵ سہوری ئہ لیت: له

حہمادی کوپی ئیبراہیمی نہ خہ عیوہ ئہ لیت: ہر بہو شیوہ یہ چہ پکی ئالکی (عہ لہ فی) پیدہ دری بڑ

^۱ الطبری (۱۵۶/۱۲).
^۲ الطبری (۱۵۷/۱۲).
^۳ الطبری (۱۵۷/۱۲).
^۴ الطبری (۱۶۳/۱۲).
^۵ عبدالرزاق (۴۱۹/۲).

ولاغہ کی۔^۱ نینومو بارہ گوتی: له شه ریکوه له سالمه وه له سه عیدی کوپی جو به یره وه له م
ثایه تدا ﴿وَمَا آتَاوْا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ نه لیت: نه مه له پیش زه کاتا دا بووه، چنگی بق هه ژارو چه پکی
بق نالکی ولاغہ کی. خودای گوره باسی نه وه که سانه ده کات که باخ ده پرنو خیرو سه ده قی لی
ناکن. وه ک چون باسی خاوه نه کانی نه و باخه ده کات له سوره تی (ن) داو نه فرمویت: ﴿إِذْ أَقْبَرُوا

لَبْسَ رَبِّهَا مُصِيبِينَ ﴿۷﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿۱۸﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَاهُونَ ﴿۱۹﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿۲۰﴾ فَتَنَادُوا
مُصِيبِينَ ﴿۲۱﴾ أَنْ آغِدُوا عَلَی حَرِّ نَارٍ كَمَا كُنْتُمْ صَرِمِينَ ﴿۲۲﴾ فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَخْفَوْنَ ﴿۲۳﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَیْكُمْ مَسْكِنٌ
﴿۲۴﴾ وَعَدُوا عَلَی حَرِّ قَدْرٍ ﴿۲۵﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَأَنسَاءُونَ ﴿۲۶﴾ بَلْ عَنُحْرُومُونَ ﴿۲۷﴾ قَالَ أَرْسَلْهُمْ أَتْرَاقِلْ لَکُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ
﴿۲۸﴾ قَالُوا تُسَبِّحُونَ رَبَّنَا إِنَّا کَمَا ظَلَمْتُمْ ﴿۲۹﴾ فَأَقْبَل بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ يَتَلَوَّمُونَ ﴿۳۰﴾ قَالُوا لَوْلَا إِنَّا کَمَا ظَلَمْنَا عَسَى

رَبَّنَا أَنْ یَبْدِلَنَا خَیْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿۳۱﴾ کَذَٰلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرُ أَكْبَرُ لَوْ کَانُوا یَعْلَمُونَ ﴿۳۲﴾
ده خوارده سبه ی بیری باخه کیان هه موو ده پرن (نه گهر خوا حه زکا) شیان ده گوت. کاتی که نه وان
خه وتبوین له لایه ن په روه ردگار توه به لایه کی بق داباری، نیرت وه ک زه ویه کی سووتاوی رهش هه لگروای
لی هات نه وسا به یانی هه موو بانگی یه کتریان کرد، نه گهر نیوه میوه پرن هر به یانی بگنه سر
کیلگی خوتان. ده چوون به ریوه و پیکوه چه بیان ده کرد: که نابی نه مهو هیچ هه ژاری بیته ناو
باخه کی نیوه. برپاریان دا مه رجه کیان به جی بینن واشیان زانی ده توانن. وه ختی چاویان به یه کدا
کیرا گوتیان: ریمان لی تیکچووه. نه خیر نیمه ین به ش به اوین. به ناوه زترینه کیان وتی: نایا پیتم
نه گوتن بق په سه نی پاکي خودا ناده؟ وتیان: پاکو بیگهردی بق په روه رنده مان نیمه ناهه قیمان کرد.
نه وسا به یویان کرده یه ک و سه رزه نشتی یه کتریان کرد، گوتیان: هه مال ویران خومان نیمه
هه له برییمان کرد. به لکو په روه ردگار مان له وه چاکترمان بداتی، هیوامان هر به و په روه ردگاری خومانه.
نازاری دنیا ناوایه، گهر بزانه بیگومان نازاری دواپوژ دژوارتره.

باسی زیاده روی

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ کاری مه کن که له نه اندازه
به در بی، خودا نه وانای خوش ناوی که له نه اندازه در ده چن. هه ندی ده لین: له نه اندازه در مه چن له
به خشیندا، به خشینه کت له چاکه در چی. نینوجوره بی گوتی: نه م ثایه ته له سر سابتی کوپی

۱ الطبری (۱۶۵/۱۲).

۲ القلم (۱۷-۲۳).

قیسی کوپی شه ماس هاته خوار، دارخورمایان بق ده بپی وتی: هرکه سسی نه مرق بیته لام خواردنی له م خورمایه پیده ده م، تا نیواره خواردنی دا به خه لکی هیچی له و به رویومه بق نه مایه وه. خودای گه وره نه م نایه ته ی نارد ه خوار: ﴿وَلَا تُشْرِقُوا اِنَّكُمْ لَا یُحِبُّوْنَ الْمُسْرِفِیْنَ﴾ نینوجهریر نه وه ی پیوایه ت کردوه له نه بوجوره بیجه وه. به لام (والله اعلم) له ده قی نایه ته که وه وا دیاره که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَاَتُوا حَقَّهُ یَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُشْرِقُوا﴾ ده گه ریته وه بق خواردنه که واته: زیاده په وه ی مه کن له خواردندا چونکه زیان ده گه نه ی به عه قلن و تندرستی. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تردا نه فرمویت: ﴿وَكُلُوا وَاَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِقُوا﴾^۱ بخقن و بخقنه وه زیاده په وه ی مه کن. وه له سه حیچی بوخاریدا به موعه له قی هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویته: (بخقن و بخقنه وه و بیوشن به بی زیاده په وه ی و له خوبایی بوون)^۲.

به هره و سوودی نازل

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسًا﴾ مالانیش هه ندیکی بق بار لینان و هه ندیکی بق کولکه و (مو) خوریه که یه تی. واته: خودای گه وره نه و مالانانیه ی بق وه دیه یینان هه ندیکی بق باره لگرتنه و هه ندیکی تریشی بق کولک و خوری و موه که یه تی. هه ندی ده لین: ﴿حَمُولَةٌ﴾ نه و و شترانه یه که بار هه لده گرن ﴿وَفَرَسًا﴾ بیچوه کانیان. وه ک سه وری نه لیت: له نه بوئیسحاق وه له نه بوئه حوه سه وه له عه بدوللوه نه لیت: ﴿حَمُولَةٌ﴾ نه وه ی باری لی ده نری له و شتر ﴿وَفَرَسًا﴾ به چکه و شتر. حاکم پیوایه تی کردوه و گوتی سه نه ده کانی پاستن^۳ عه بدوپه حممانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم گوتی: (الحمولة) نه وه یه که سواری ده بن (الفرش) نه وه یه که ده یقن و ده یدوشن. مه پ باری لی نانری گورته که ی ده خقن و له خوریه که ی لقیفه و پاخره دروست ده کن.^۴ نه مه ی که عه بدوپه حممانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم له ته فسیری نه م نایه ته دا گوتی چاکه و نه م نایه تانه پشتگیری لی ده کات که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿اُولَئِیْرَیْوَا اَنَا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ اَیْدِیْنَا اَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَلَکُوْنَ﴾^(۷۱) وَذَلَّلْنَاهَا لَمْ یَمْنَحْهُمْ رِزْقَهُمْ وَمِنْهَا یَا کُلُوْنَ^۵ نایا هیشتا نه یانندیوه نیعه به دهستی توانامان مالانمان بق

۱ الاعراف (۳۱).

۲ فتح الباری (۵۷۸۳).

۳ الحاکم (۳۱۷/۲).

۴ الطبری (۱۸۱/۱۲).

۵ یس (۷۱-۷۲).

بہرہم مینان، ئەوانە بوونەتە خواوەنیان؟ وا بۆشمان دەستەمۆ کردوون، که دەتوانن سواریان بن و
 لێیان بخۆن. وه ئەفەرمویت: ﴿ وَإِنَّ لَكَ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّعَلَّكَ تَشْكُرُ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبْنَا خَالِصًا
 سَائِعًا لِشَرِبِينَ ﴾^۱ له مالاتیشدا بۆ ئێوه پەندێک هەیە: له ناو سکیان و له نێوانی شیاکه و خۆنیاکاندا
 شیریکی پاک و پوانتان دەرخوارد ئەدەن. بۆ ئەوانە ی دەیفخۆنەوه خۆش و بەتامە. تا دەگاتە ئەم نایەتە
 که ئەفەرمویت: ﴿ وَمِنْ أَمْوَالِهِمْ وَأَوْبَارِهِمْ وَأَشْعَارِهِمْ أَتَيْنَا إِلَى حَبِيبٍ ﴾^۲ له خوری و بەرگن و موویان
 که لوبەر و پێویستی مال دابین دەکەن و گۆزەران دەکەن تا ماوه یە.

ئەم نازە لانە بخۆن و شوینی بەرنامە ی شەیتان مەکەون تێیدا

خودای گەورە ئەفەرمویت: ﴿ كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ﴾ له و پۆزیە ی که خودا پێی داون بخۆن.
 واتە: له و بەر یوبوم و کشتوکال و نازە لانە بخۆن که خودا دروستی کردوه بۆتان ﴿ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ
 الشَّيْطَانِ ﴾ پێ و شوینی شەیتان مەگرنە بەر و فەرمانەکانی بە جێ مەهێنن. وه ک چۆن ئە و بتپەرستانە
 وتیانە بەر و ئە و پۆزیە ی خودا پێیدان له بەر یوبوم و کشتوکال له خۆیان حەرām کرد، بە بوختان کردن به
 ناوی خوداوه ﴿ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ چونکه شەیتان بە ناشکرا دوژمنتانە. وه ک خودای گەورە له
 نایەتی تر دا ئەفەرمویت: ﴿ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُرْهُ عَدُوٌّ فَاتَّخَذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ
 السَّعِيرِ ﴾^۳ شەیتان دوژمنی ئێوه یە، سا ئێوه ش بینه دوژمنی، ئە و هەر بۆیە دارو دەستە ی بانگ
 دەکات، تا له هاوه لانی ناگر بن. وه ئەفەرمویت: ﴿ يَبْقَىٰ آدَمُ لَا يَفْئِنَّاكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكَ
 مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٰتِهِمَا ﴾^۴ ئە ی نو وه کانی ئادەم شەیتان نە تاخە لە تێنی هەر
 وه ک باوک و دایکتانی له بەهشت به دەر کردن داو جل و بەرگی ئی دارنن تا شەرمی خۆیانیان بیان
 نیشان بسدا. وه ئەفەرمویت: ﴿ أَفَلَسَخِدُونَهُ وُدَّ رَبِّتَهُ أُولَٰئِكَ مِنْ دُونِ لَكُمْ عَدُوٌّ يَسَّ لِلظَّالِمِينَ
 بَدَلًا ﴾^۵ نایا ئێوه توخمی شەیتان و نو وه ی جگە له من دەکەن به دوستی خۆتان، که به ناشکرا ئەوانە

۱ النحل (۶۶).
 ۲ النحل (۸۰).
 ۳ فاطر (۶).
 ۴ الاعراف (۲۷).
 ۵ الکهف (۵۰).

دوڑمندان؟ نای چ گورپنہ وہ یہ کی خرابہ بؤ سته مکاران. (لہ باتی خودا) نایت لہ م بارہ وہ لہ قورناندہ
نقدہ.

﴿ثُمَّ نَبَّيْنَا أَزْوَاجَهُمْ مِنَ الصَّكَّانِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرُوثَيْنِ قُلْ مَا لَدِكُنَّ حَرَمٌ أَمِ الْأُنثِيَّيْنَ أَمَا اسْتَمَلْتِ
عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثِيَّيْنَ نَبَّيْنَا بِعَمَلِهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٦﴾ وَمِنَ الْأَيْلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ
مَا لَدِكُنَّ حَرَمٌ أَمِ الْأُنثِيَّيْنَ أَمَا اسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثِيَّيْنَ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ
وَصَدَّكُمُ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الضَّالِّينَ ﴿١٤٧﴾﴾

﴿ثُمَّ نَبَّيْنَا أَزْوَاجَهُمْ مِنَ الصَّكَّانِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرُوثَيْنِ قُلْ مَا لَدِكُنَّ حَرَمٌ أَمِ الْأُنثِيَّيْنَ أَمَا
اسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثِيَّيْنَ نَبَّيْنَا بِعَمَلِهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ہشت سہ مالاتی نیرو میس
دروست کردہ: مہرو بہران و بہران و بزنو سابریں. بلی: نایا خوا نیرینہ کانی حہرام کردہ؟ یان
میینہ کان؟ یان نہ وہی وا لہ سکی میینہ کاندہ؟ بہ لگہ م نیشاندہن نہ گہر نیوہ راست دہ لئین. (چواری
تروش بریتین لہ) و شتری نیرو و شتری می و چیل و مانگا، بلی: نایا خوانیرینہ کانی حہرام کردہ؟ یان
میینہ کان؟ یان نہ وہی وا لہ سکی میینہ کاندہ؟ یان خوتان ناگادار بیون کہ خودا وی پاسپاردون؟
لیرہدا خودای گہورہ باسی نہ فامی عہرہ بہ کان دہ کات لہ پیش نیسلامدا. لہ وہی کہ ہندی مالاتیان
لہ خویان حہرام کردو دابہ شیان دہ کرد بہ چہند جؤرہ وہ وہک (بہ حیرہ) و (سانیبہ) و (وصیلہ) و
(حام) و چہند جؤرو ناوی تروش کہ بہ نارہ زوی خویان دایان دہ مینا لہ ناو نارہ ل و مالات و کشتوکال و
بہ رو بومدا. خودای گہورہ ش پوونی کردہ تہ وہ کہ ہر خوی بہ رو بومی بہ داربہ ست و بی داربہ ست
دروست کردہ لہ باخہ کاندہ وہ ہر خوشی مالاتی بار بہ رو بزنو مہریشی دروست کردہ، پاشان دیتہ
سہ باسی جؤری مالاتی سپی وہک مہرو بہران، رہش وہک بزنو سابریں و شتری نیرو می و چیل و
مانگا بیگومان خودا ہیچ لہ مانہ و لہ بیچوہ کانیسی حہرام نہ کردہ، بہ لگو ہموو دروس کراوہ بؤ
نہ وہی نادہم کہ بیخوات و سواری بی و شیرہ کہیشی بخوات و سوودی تروش ل و دہریگری. وہک خودای
گہورہ نہ فرمویت: ﴿وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِیَّةَ أَزْوَاجٍ﴾ ہشت جو تیشی لہ مالات بؤ ناردن.

خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿أَمَا اسْتَمَلْتِ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثِيَّيْنَ﴾ یان نہ وہی وا لہ سکی میینہ کاندہ؟
لہ وہ لامی نہ وہی کہ دہیلین: ﴿مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَی

أَزْوَاجِنَا ﴿۱﴾ چی له ناو سکی نو ناژه لانه دایه بق نیرینه ی نیمه حه لاله و بق ژانمان حه رامه. پاشان
 خودای گوره نه فه رمویت: ﴿تَبِعُونِي يِعْلَمَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ به لگه م نیشاندن، نه گه ر نئوه پاست
 ده لئین. واته: پیم بلئین به پاستی چۆن خودا نه وه ی لی حه رام کردون که نئوه به حه رامتان داناوه
 له سه ر خۆتان له (به حیره) و (سانییبه) و (وصیله) و (حام) عه و فی گوئی: له نئینوعه بیاسه وه له م
 ده قه دا که خودای گوره نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ نَبِّئِ أَزْوَاجَهُمْ مِنَ الصَّكَّانِ اثْنَيْنِ وَ مِنَ الْمَعْرِزِ اثْنَيْنِ﴾ نه مه
 چوار جووته. ﴿قُلْ أَلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ﴾ بلسی: خوا نیرینه کانی حه رام کردوه؟ بیان
 میینه کان؟ خودای گوره نه فه رمویت هیچی له مانه ی حه رام نه کردوه ﴿أَمَّا أَشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ
 الْأُنثَيَيْنِ﴾ یان نه وه ی وا له سکی میینه کاند؟ واته: نایا سکی میینه کان له نئرو می پیک نایه ت، بۆچی
 هه ندیکی حه لاله ده که ن و هه ندیکی حه رام ده که ن؟ ﴿تَبِعُونِي يِعْلَمَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ به لگه به که م
 نیشان بده ن نه گه ر پاست ده لئین. خودای گوره نه فه رمویت هه مووی حه لاله ۱ خودای گوره
 نه فه رمویت: ﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْنَاكُمْ اللَّهُ بِهَذَا﴾ نایا نئوه له وی بوون کاتی که خودا
 وای پاسپاردن، خودای گوره هه ره شه یان لی ده کات له سه ر نه وه ی که دایا نه نئناوه و هه لیان به ستوه بق
 خواو حه رامیان کردوه له خۆیان له و شتانه و نه فه رمویت: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
 لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ساکی له وه سه ته مکارتره درق بق خوا
 هه لده به ستی، که بیته وه ی بق خۆی زانستیکی هه بی، هه ول بدات خه لکی تریش گومرپا بکات؟ خودا
 کز مه لی سه ته مکاران شاره زای پیگه ی خۆی ناکات. واته: هیچ که سی له وه سه ته مکار تر نیه به که م
 که سی نه م نایه ته به ته وای ده یگریته وه عه مر ی کوپی لوچه یی کوپی قه مه عه یه چونکه به که م که س
 بوو که نایینی پیقه مبه رانی گزپی، وه به که م که سیش بوو که (سانییبه) و (وه وصیله) و (حامی) دامئنا.
 وه ک له فه رمووده ی سه حیجدا هاتوه ۲.

۱ الانعام (۱۳۹).

۲ الطبری (۱۸۷/۱۲).

۳ فتح الباری (۱۳۲/۸).

﴿ قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خنزيرٍ فَإِنَّهُ رَجَسٌ أَوْ نَسَقًا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بِلَاحٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

رَحِيمٌ ﴿ ۱۵۶ ﴾

باسی نه و شتانهی که حدرامکراون

خودای گه وره نه فہ رمویت: ﴿ قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خنزيرٍ فَإِنَّهُ رَجَسٌ أَوْ نَسَقًا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ﴾ نہی موحه مہمہ (ﷺ) بلئی: له ناو نه وانہ دا کہ پیتم راگہ یه نراوه شتیکی وا په پیدا ناگہم کہ خواردن له کہ سیک حہرام کرابی: بیجگہ له مردارو بوو یان خوینی پڑیندراو یا گوشتی بہراز (کہ پیسہ) یان (ناژہ لی) کہ بہ ناوی غہیرہن خودا سہرپراوہ. واتہ: خودای گہ ورہ فہرمان دہکات بہ بہندہ و پیغہ مہبری خزی موحه مہمہ (ﷺ) کہ بلئی بہو کہ سانہ نه و پوزیہی کہ خودا پنی داوون و درویان بہ ناوی خوداوہ کردوہ و حہرامیان کردوہ. واتہ: وا نازانم ہیچ شتی له ناژہ لہ کان کہ سی بیخوات حہرام بی جگہی له مانہ ﴿ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا ﴾ یان خوینی پڑیندراو. قہ تادہ نه لیت: خوینی پڑیندراو حہرام کراوہ، بہ لام نه و گوشتی خوینی تیکہ لاو بووہ خواردن حہرام نیہ^۱ حومہیدی وتی: له سوفیانہ و ہ له عمری کوپی دینارہ و ہ وتی: بہ جابیری کوپی عہ بدولام ووت: نه وانہ دہ لئین کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) گوشتی کہ ری مالی حہرام کردوہ له کاتی خہ بیہ زدا وتی: نه و کاتہ حہ کہ می کوپی عمر نہ و ہی له پیغہ مہرہ و ہ (ﷺ) گپراپوہ، بہ لام نیبنوعہ بباس دانی پیدانہ ناو نه م نایہ تہی خویند: ﴿ قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ ﴾^۲ بوخاری و نه بوداوودیش پیوایہ تیان کردوہ.^۳ نه بوبہ کر پیوایہ تی کردوہ نیبنومہ ردہ و ہ یہی و حاکیم له موسستہ درہ کہ کہ پیدا له نیبنوعہ بباسہ و نه لیت: خہ لگی چہ رخی نہ فامی ہندی شتیان ہ خواردو ہ ندیکیان له بہر پیسی و چہ پہ لی نہدہ خوارد، خودای گہرہ نه م پیغہ مہرہی (ﷺ) بہ کتیبہ و ہ کہ قورنانی پیروزہ پہ وانہ کرد، نہوی حہ لالہ بزی حہ لال کردن و نه و ہیش حہرامہ لئی حہرام کردن، نہ و ہیش لئی بیدہ نگ بووہ چاکہ و خراب نیہ پاشان نه م نایہ تہی خویند: ﴿ قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ ﴾^۴ نہ م و تہی نیبنومہ ردہ و ہ یہیہ، نه بوداوودیش پیوایہ تی

۱ الطبري (۱۹۳/۱۲).

۲ الحميدي (۳۹۷/۲)، فہرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

۳ فتح الباري (۵۷۰/۹)، ابوداود (۱۶۲/۴).

کردوه، حاکیم گوتی: ^۱ثم فرموده‌یه سه‌نده‌کانی سه‌حیحه^۱ نیامی نه‌حمد پریوایه‌تی کردوه له نیبنوعه بیاسوه نه‌لئت: مه‌پنکی سه‌وده‌ی کچی زه‌مه‌عه مردار بووه گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فلانه مردار بووه واته: نه‌و مه‌ره، فرموی: (بوچی پیسته‌که‌تان لی نه‌کرده‌وه؟) (سه‌وده) وتی: پیستی مه‌پئی بکه‌ینه‌وه که مردار بووه‌ته‌وه؟ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرموی: خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ﴾ خۆ نئوه نایخۆن، خۆشه‌ی بکه‌ن به‌هره‌ی لی وه‌رگن، (سه‌وده) ناردی پیسته‌که‌یان لی کرده‌وه و خۆشه‌ی کردو، کردی به‌گونه (جه‌ونه) له‌لای مایه‌وه مه‌تا کونی تی بوو. ^۲بوخاری و نه‌سائیش هر به‌م شیوه‌یه پریوایه‌تیاں کرده‌وه. ^۳پاشان خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿فَمَنْ أَضَلُّ عَنِ بَاطِلٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ عَفُوفٌ رَحِيمٌ﴾ هرکه‌سیکیش (به‌ناچاری و به‌بی‌ئاره‌زی) له‌وه‌رامانه بخاوله نه‌ندازه‌ی تیز بوونی خۆی زیاتر نه‌خوا، بیگومان خودا به‌خشنده‌یه و دلوفانه و لیتی ده‌بووی. مه‌به‌ست له‌م نایه‌ته پیرزه‌وه لآمدانه‌وه‌ی نه‌و به‌تپه‌رستانه بوو که نه‌و شتانه‌یان داهینا بوو به‌ئاره‌زی خۆیان وه‌ک (سانئیه و به‌حیره و حام و وصلیه و چه‌ند شتی تریشیاں له‌خۆیان قه‌ده‌غه کردبوو، خودای گه‌وره فرمائی دا به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که ناگاداریان بکات، که هیچ شتیکی و نابینئی له‌وه‌ی که خوا بۆی ناردوه که نه‌وانه قه‌ده‌غن، به‌لکو نه‌و شتانه قه‌ده‌غن که له‌م نایه‌ته‌دا هاتوه وه‌ک گۆشتی مردارو بوو یاں خوینی پزیندراو یاں گۆشتی به‌رازو نه‌وه‌ی به‌ناوی غه‌یره‌ز خوداوه سه‌ریپاوه. جگه له‌مانه حه‌رام نه‌کراوه به‌لکو قسه‌ی له‌سه‌ر نه‌کراوه و چاوپۆشی لی کراوه. که‌واته نئوه چون ده‌لین نه‌وه حه‌رامه، له‌کوئیه نه‌وه‌تان حه‌رام کرده‌وه که خودا حه‌رامی نه‌کرده‌وه؟

﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوْ الْحَوَايَا أَوْ الْخَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِمِزْجٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾^(۱۳)
نه‌وه جه‌لآنه‌ی له‌جووله‌که حه‌رام کرا به‌هۆی له‌ری دهرچونیانه‌وه بوو

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ﴾ نئیه مه‌موو چهرنۆک داریکمان (له‌نازه‌ل و بالدان) له‌سه‌ر نه‌وانه بوونه جووله‌که حه‌رام کرد. ^۴وه‌ک وشتر و نازه‌ل و مروی

^۱ أبوداود (۳۸۰۰)، الحاكم (۱۱۵/۴)، فرموده‌یه‌کی باشه (جید).

^۲ احمد (۳۲۷/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ فتح الباری (۵۷۷/۱)، النسائی (۱۷۳/۷).

^۴ سه‌هیری ته‌فسیری نایه‌تی (۹۲) له‌سوره‌تی نالی عیمران بکه له‌سه‌ر نه‌م باسه.

پاشان نه فہرمویت: ﴿وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمَ عَلَيْنَهُمْ شُحُوهُمَا﴾ پیوو چہوری و گاو مانگا و
 مہ پشمان لہ سہر حہرام کردن. سوودی نہ لیت: ﴿شُحُوهُمَا﴾ واتہ: چہوری ورگو چہوری ہہردوو
 گورچیلہ. جوولہ کہ کان دہ یانوت: نہوانہ یہ عقوب پیقہ مہر (سہلامی خوام لیتی) حہرامی کرد،
 نیمہش حہرامی دہ کہین. علی کوپی نہ بوتہ لہ نہ لیت: لہ نیبنوعہ بیاسہ وہ: ﴿لَا مَا حَمَلَتْ
 ظُهُورُهُمَا﴾ مہ گہر نہ وہی کہ ہہ سہر پشتیانہ وہ بیت. واتہ: نہو چہوری کہ بہ دہوری
 پشتیانہ وہیہ^۱ ﴿أَوِ الْحَوَايَا﴾ یان نہو چہوری لہ گہل پیخولہ کانیانہ. نیمام نہ بو جہ عفری کوپی
 جہریر نہ لیت: ﴿الْحَوَايَا﴾ نہ وہی بہ دہوری سکا (ورگا) کو دہ بیتہ وہ کہ بریتہ لہ (مباعر و
 مریض) یشی پی دہ لیتن، پیخولہ شی تیدایہ. وتی: مانای قسہ کہ نہ وہیہ لہ مانگا و مہ پدا پیوو
 چہوریہ کہ یمان حہرام کرد جگہ لہ وہی بہ سہر پشتیانہ وہ بی. یان نہو چہوری کہ بہ
 پیخولہ کانیانہ وہیہ. علی کوپی نہ بوتہ لہ نہ لیت: لہ نیبنوعہ بیاسہ وہ ﴿أَوِ الْحَوَايَا﴾ نہ وہی بہ
 پیخولہ کانیانہ وہیہ، واتہ (المبعر)^۲ مواہید نہ لیت: ﴿الْحَوَايَا﴾ واتہ: (المبعر و المریض) ہہردوو
 وشہ کہ یہ ک مانایان ہہ یہ، یانی: نہ وہی بہ پیخولہ کانیانہ وہیہ^۳. سہ عیدی کوپی جو بہ یرو زہ ححاکیش
 ہر وایان گوتوہ^۴ ﴿أَوْ مَا أَخْتَلَطَ بِمَظْمِرٍ﴾ یان نہو پوہی تیکہ لاوی نیسقان بوہ حہ لالمان کرد بوان.
 نیبنوجورہ یچ نہ لیت: چہوری دوگ کہ تیکہ لی کلینچکی مہ پ بووہ نہ ویش حہ لالہ وہ ہہ مو شتی لہ
 چوارہ ک و لاتہ نیشٹ و سہرو چاوو نہ وہی تیکہ لاوی پیستہ بووہ دیسان حہ لالہ بوان^۵ سوودیش ہر
 وای وتوہ^۶، پاشان خودای گورہ نہ فہرمویت: ﴿ذَلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ يُعْتَبِئُونَ بِغَنَمِهِمْ﴾ بہ ہوی یاخی بونیانہ وہ نہو
 سزایہ مان دان. واتہ: نہو تہ نگیہ مان بہ سہردا ہینان و بہو شیوہ یہ پابہ ندمان کردن لہ بہر سہر پیچی و
 لہ پی لادانیان لہ فہرمانہ کانمان. وہ ک خودای گورہ لہ نایہ تیکی تردا نہ فہرمویت: ﴿فَطَرْفَ مَنْ الْأَذِينَ

^۱ الطبري (۲۰۲/۱۲).

^۲ الطبري (۲۰۳/۱۲).

^۳ الطبري (۲۰۴/۱۲).

^۴ الطبري (۲۰۴/۱۲).

^۵ الطبري (۲۰۵/۱۲).

^۶ الطبري (۲۰۵/۱۲).

هَادُوا حَرِّمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتِ أُحْلَتْ لَمْ وَيَصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١﴾ به هوی ستم کردند و له لایین جووله که کانه وه حراممان کرد لئیان چند خوراکیکی پاک و خاوین که حلال کرا بوو بویان وه به هوی زدر به ره هستی کردنیان له ریگهی خودا. له کوتایی نایه ته که دا خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَأَنَّا لَصَادِقُونَ﴾ دیاریشه نیمه راست ده لئین. بیگومان نیمه دادگه ر بووین له و سزایه ماندا بویان به و شیوه یه. نیینوچه ریرنه لئیت: بیگومان: نه ی موحه ممد (ﷺ) راستمان وت له و هه واله ی که پیمان راگه یاندی که نه وه مان لی قده غه کردن، نک وه ک نه وه که نه وان ده لئین یعقوب پیغه مبه ر (سه لامی خوی لئینی) له خزی حرام کرده، (بویه نه مانیش له خویان حرام کرده) ۲.

فروغیلی جووله که و له عننه ت کردنی خودا لئیان

عبداللای کوی عه بیاس گوتی: هه وال درا به عومری کوری خه تاب (په زای خوی لئینی) که سه موره نارقه فریخته وه، عومر وتی: خوا سه موره بکوژیت! نه ی نازانی که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمویه تی: (له عننه تی خوا له جووله که، به زو پیویان لی حرام کرا، هه لیان نه کزاندو نه یان پالوت و ده یان فریخته) بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کرده ۳ له جابیری کوی عه بدوللوه گوتی: له پیغه مبه رم (ﷺ) بیست له سالی فه تحدا فه رموی: (خودا و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) فریخته می و مرداره وه بوو به رازو بتی حرام کرده). وتیان: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) چونه به لاتوه، به زو پیوی مرداره وه بوو که شتی و پیستی پی نه هه نوون و ده یکن به چرا؟ فه رموی: (نه خیر نه وه حرامه) پاشان پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموی: (له عننه ت له جووله که، که خودا به زو پیوی مرداره وه بوی لی حرام کردن، هه لیان ده کزاندو نه یان پالوت و نه یان فریخته و پاره که یان نه خوارد) ۴ هه ر شه ش زانایانی فه رموده پیوایه تیان کرده ۵.

﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَسِعَتْ وَلَا يُرْدُ بِأَسْفِهِ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ﴾ (۱۶۷)

۱ النساء (۱۶۰).

۲ الطبري (۲۰۶/۱۲).

۳ فتح الباري (۴۸۳/۴)، مسلم (۴۹۵/۳).

۴ فتح الباري (۴۹۵/۴).

۵ فتح الباري (۴۹۵/۴)، مسلم (۱۲۰۷/۳)، ابوداود (۳۵۶/۳)، تحفة الاحوذی (۵۲۱/۴)، النسائي (۲۰۹/۷)، ابن ماجة (۷۲۲/۲).

خودا خواہنی بہزہیہ و تاوانبارانیش لہ سزای دہریاز نابین

خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسْعَوْا﴾ نہی موحمہد
 نگہر باوہریان پس نہ کردی، بلس: پەرورہ رندہی نئیوہ خواہنی دلوفانیہ کی بہریلاوہ. واتہ: نہ گہر
 نہوانہی دژاہیتیت دہکن لہ جوولہ کہ وبت پەرستان وهاوشیوہ یان. بلس: پەرورہ دگارتان خواہنی
 بہزہیبہ کی ٹیجگار فراوانہ. نہمہ ہاندانیکہ بق و ہدس ہینانی سؤزو بہزہیبی فراوانی خودای گہورہ و
 شوین کہوتنی پیغہمبہرہ کی (صَلَّى). ﴿وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ﴾ گڑوی تاوانبارانیش لہ
 سزای لانادریئن. نہمہ پیش ہہ پەرشہیہ لہوانہی کہ دژاہیت پیغہمبہر دہکن کہ دواين پیغہمبہرہ (صَلَّى).
 زور جار خودای گہورہ لہ قورناندان ہاندان و ہہ پەرشہی بہ یکہوہ ہیناوہ. و ہک خودای گہورہ لہ
 کرتایسی نہم سورہ تہ دا نہ فرمویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ پەرورہ رندہت بہ پہ لہ
 تزلہ دہستینی و ہر نہویشہ کہ لہ گونامان دہبوری و دلوفانہ. و ہ نہ فرمویت: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ
 لِلنَّاسِ عَلَى ظُهُورِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^۱ گہرچی مہردم ستہ مکار بن پەرورہ دگارت
 بہخشندهیوہ لہ تزلہ شدا توندو تیزہ. و ہ نہ فرمویت: ﴿تَتَجَافَىٰ عَائِدٌ إِلَىٰ أُولِي الْأَعْيُنِ وَأَنْ
 عَادِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ﴾^۲ ہہ وال بدہ بہ عہدہ کانم، کہ ہہر خوم لہ گونام دہبوردم و دلوفانم،
 سزاشم زور بہ ژانہ. و ہ نہ فرمویت: ﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾^{۱۲} اِنہ، ہو یبئی و یبئی^{۱۳} و ہو الغفور الودود^{۱۴}
 بیگومان ہلمت بردنی پەرورہ دگارت زور توندو تیزہ. نہو ہہر خوی دروستی دہکات و دوبارہ شنی
 دہکاتوہ. ہہر نہویشہ لیبوردہ و مہرہ بانہ. نایہت لہ بارہیوہ زورہ.

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاءُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذُوقُوا بِأَسْأَتِهِمْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُنَّ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا
 تَخْرُصُونَ﴾^{۱۸} قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْتُكُمْ أَجْمَعِينَ﴾^{۱۹} قُلْ هَلَمْ تُشْهَدُوا كُفْرَ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ

۱ الانعام (۱۶۵).
 ۲ الرعد (۶).
 ۳ الحجر (۴۹-۵۰).
 ۴ البروج (۱۲-۱۴).

اللَّهُ حَرَّمَ هَذَا إِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرْبِهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥﴾

باسی هه نهی بتهپرستان و وه لام دانهوی هه نه کانیان

نه مه وتویژیکه خودای گه وره باسی کردوه، وه گومانیکه بتهپرستان ده یانه وی بیکه نه هؤکاری بق
 نهو بتهپرستییهی که ده یانکردو نهو شتانهی له خویان حه رام ده کرد، ده یانگوت خوا خوی ناگای لی
 بووه لهو بت په رستییهی که پتی هه لسانو نهو شتانهی که له خویان حه رام کردوه، خودا ده ییتوانی
 بیگورپی و باوه پ بخته دلمانه وه له خوانه ناسی لامان بدات، که نه یگورپیوه مانای وایه که به ناره زو
 مه یلی نه وه لهو کاره مان پازی بووه که کردمانه. هه ر بویه خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿سَيَقُولُ
 الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاءُؤُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ شَيْءٍ﴾ نهو که سانهی که شه ریک بق خوا
 داده نین، ده لین: خوا مه یلی لی بویه نیعه و بابو باپیرانمان بتهپرستییمان نه ده کرد، هیچ شتیشمان له
 خومان حه رام نه ده کرد. وه که له نایه تیکی تردا خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا
 عَبَدْنَاكُمْ﴾ ده لین: نه گه ر خوا مه یلی لی بویه نیعه نه مانده په رستن. نایه تی (۳۵)ی سوره تی نه حل هه
 وه که نه نایه ته وایه. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى
 ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾ نه وانهی پیش نه وانیش هه ر بپوایان نه مینا، هه تا نهو کاتهی که سزای نیعه یان چه شت.
 واته: هه ر بهو شیوه به نه وانهی پیش له مانهش تووشی نهو گومانه هاتن و سه ریان لی تیگچوو. چونکه
 به لکه کانیان زور پپوچ و بی بنه ما بوو. نه گه ر وایه خودا تووشی نهو سزای نه ده کردن و قری
 نه ده خسته ناویان و پیغه مبه رانی به پیزی خوی له شوینیان جیگیر نه ده کردو بتهپرستانی تووشی سزاو
 توله نه ده کرد به ده ستیانه وه، پاشان نه فه رمویت: ﴿قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا﴾ بلی:
 نه گه ر له زانین شتیک شک ده بهن، بومان ده رخن. واته: نه گه ر و ده زانن خوا لییان پازیه له سه ر نهو
 کاره ی ده یکن بومان پوون بکه نه وه و ناگادارمان بکن لیتی ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا
 تُخْرَصُونَ﴾ به لام نیوه هه ر شوینی گومان ده که ون و هه ر له خوره قسه ده کهن. واته: شوین گومان و
 بیرو باوه پی خراپ که وتوون و بوختان بق خودا هه لده به ستن بق پاساوی نهو کاره خراپه تان. پاشان
 خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدْنَاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ بلی: به لکه ی به هیز هه ر

ہی خودایہ، نگہر مہیلی لی بویاہ ہمووتانی دہخستہ سہر پاستہ پئی۔ واتہ: لہ کارزانی تہواو بہلگہی بہقہوت ہی خودایہ لہ شارہزا کردنی ہہرکہسی و گوہرپا کردنی ہہرکہسی۔ ہمووشتی بہ مہیلی خودا خویہتی، لہگہل نہوہیشدا لہ موسولمان رازیہ و خوانہناسی خوش ناوی۔ وک خودای گہورہ نہفرمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ﴾^۱ نگہر خوا خوی مہیلی لی بویاہ ہمووتانی شارہزای پاستہ پئی دہکرد۔ وہ نہفرمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَمَعَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ﴾^(۱۱۸) اِلَّا مَنْ رَجِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَفَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لِأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾^۲

پہرورہدگار تہنگہر مہیلی لی بویاہ، خہلکی دنیای گشتی دہکردہ یہک ناین، بہلام بہ ناتہبایی ہہر دہمینیتہوہ، مہگہر پہرورہدگاری تہر بہزہیی پنیاندا بیتہوہ، کہ ہہر بؤ نہوہی دروست کردوون۔ ہریاری پہرورہدگار تہہر دیتہ جی۔ کہ جہہنم لہ جنوکہ و بنیادہم پہر دہکم۔ زہحاک نہلئت: ہیچ بہلگہیہ نیہ بؤ کہس کہ سہریچی فرمانی خودای کردبی، بہلام خودای گہورہ بہلگہی تہر بہہیزی ہہیہ لہسہر عہدہکانی۔ پاشان خودای گہورہ نہفرمویت: ﴿قُلْ هَلَمْ شُهِدَآءُكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا﴾ بلی نہو شایہتانہتان بینن وا شایہتی نہدہن: کہ خودا نہمہی حہرام کردوہ۔ واتہ: شایہتہکانتان بینن کہ نہوہی لہ خوتان حہرام کردوہ پاستہ، بہلام خق دیارہ نیوہ درؤو بوختانتان بہ دہمی خواوہ ہہلبستوہ لہوہدا ﴿فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ﴾ نگہر نہو شایہتیہشیان دان، تہر لہگیاندا شایہتی مہدہ۔ چونکہ بینگومان کہ نہو شایہتیہی کہ نہیدہن درؤو بوختان نہبی ہیچی تر نیہ۔ ﴿وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِمَا يَنْتَابُونَ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ﴾ مہچورہ سہر نارہزوی نہو کہسانہی کہ نیشانہکانی نیعمہیان لا درؤوہ و ہرہویان بہ ہرڈی دواپی نیہو ہاوتا بؤ پہرورہدگاریان دادہننن۔

﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ عَلَىٰ كُمُ الْآلُفُ كَمَا بَدَأَ سَخِيحًا وَيَأْتِي الْوَالِدِينَ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾^(۱۱۹)

الانعام (۳۵)

ہود (۱۱۸-۱۱۹)

نه بوداودی نهودی نه لیت: له شه عبیه وه له علقه مه وه له نینومه سعوده وه (په زای خوی لیبی) نه لیت: هر که سی^۱ حز ده کات سهیری پاسپارده کانی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بکات که موری خوی له سهره، با نه م نایه تانه بخوینتی که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ نهی موحه ممد (ﷺ) بلی: وهرن نه و شتانه ی په روه رنده تان لیتی حرام کردون من بۆتانی بخوینمه وه. که هیچ شتیک به شریکی خودا مه زانن (هتا ده گاته) نه و شوینتی که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾^۱ حاکم پیوایتی کردوه له موسته دره که که یدا له نینوعه بیاسه وه له سورتهی نه نعمادا نایه تانیکي تۆکه هه ن (المحکات) که ماکن بۆ نه م قورئانه، پاشان نه م نایه تانه ی خویند: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ﴾ پاشان حاکم گوتی: نه م فه رموده سه نه ده کانی راستن^۲ دیسان حاکم له موسته دره که که یدا پیوایتی کردوه له عوباده ی کورپی سامیته وه وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رمویی: (کی له نیوه په یمانم ده داتی له سه ر سی شت)، پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) دهستی کرد به خویندنی نه م نایه تانه: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ﴾ تا نه وای کردن و (فه رمویی) (هر که سی نه و په یمانه ی پاراست، نه وه پاداشتی له لای خودایه، هر که سی که م و کورپی تیا کردن و خودا له دنیا هه قی لی سهند نه وه تۆله که یه تی وه هر که س خودا دوی خست بۆ پۆزی قیامت، نه وه فرمانه که ی ده چیتته لای خودا، نه گه ر مه یلی لیبی سزای نه دات و مه یلیشی لیبی عه فوی ده کات). پاشان وتی: سه نه ده کانی راستن^۲ له باره ی ته فسیری نایه ته کانشه وه خودای مه زن نه فه رمویت به پیغه مبهرو پاسپارده ی خوی موحه ممد (ﷺ) نهی موحه ممد (ﷺ) بلی: بهو بت په رستانه ی که غهیری خودایان په رستوه و نه و پۆزیه ی که خودا پیی دان له خویان حرام کرد و منداله کانی خویان گوشت، هه موو نه و شتانه ی که کردیان به ناره زوی خویان کردویانه و شهیتان له لای شیرین کردن، ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ﴾ بلی: وهرن نه و شتانه ی په روه رنده تان لیتی حرام کردون من بۆتانی بخوینمه وه و نه و شتانه تان بۆ باس که م که به راستی خودا حرامی کردوه، به گۆتره نیه، به لگو خودا خوی بریاری داوه و فرمانتی خۆیه تی و فه رمویی تی.

^۱ تحفة الاحوذی (۴۴۶/۱).

^۲ الحاکم (۳۱۷/۲).

^۳ الحاکم (۳۱۸/۲)، سه نه ده کی لاوازه.

۱- فہدہ غہ کردنی پتہ رستی

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿الَا تَشْرِكُوا بِرِہٖ شَيْئًا﴾ کہ هیچ شتیک بہ شہریکی خوا مہ زانن. وہ کہ نہ وہی لہم پستہ دا شتیک حہ زف کرابی شیوازی دہ قہ کہ بیگہ یہ نی واتہ: ناموژگاری کردون ﴿الَا تَشْرِكُوا بِرِہٖ شَيْئًا﴾ بویہ لہ کرتایی نایہ تہ کہ دا فرموویہ تی: ﴿ذَلِكُمْ وَصَنَّمْ بِرِہٖ لَعَلَّكُمْ تَعْمَلُونَ﴾ خودا نہ مانہی بہ نیوہ پاسپاردوہ، بہ لکو نیوہ تیبگن. وہ لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ لہ نہ بوزہ پڑوہ (پہ زای خوی لیبی) وتی: پتہ مہبری خودا (ﷺ) فرمووی: (جو برہ نیل ہاتہ لام، مژدہی پیدام کہ ہر کہ سی مرد لہ هیچ شتیکدا شہریکی بق خوا دانہ نا لہ نوممہ تہی تق دہ چتہ بہ ہشت. گوتم: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی؟ فرمووی: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی. گوتم: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی؟ فرمووی: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی. گوتم: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی؟ فرمووی: نہ گہر داوین پیسی و دزی و نارہ قیشی خواردبی) ۱، وہ لہ ہندی موسنہ دو کتیبی فرموودہ دا لہ نہ بوزہ پڑوہ ہاتوہ وتی: پتہ مہبری خودا (ﷺ) فرمووی: (خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ہی نہ وہی نادم ہر کاتی تق داوام لی بکی و لیم ہپار پتہ وہ، بیگومان من لہ وہی کہ کردتہ خوش دہم، بہ لامہ وہ گرنگ نیہ نہ گہر بہ نہ اندازہی زہمین تاوانوہ بییتہ لام، بہ نہ اندازہی نہ وہ بہ لیبوردن دیمہ لات. بہ و ہر جہی لہ هیچ شتیکدا شہریک بق دانہ نییت. وہ نہ گہر تاوان بکی، تا تاوانہ کانت دہ گاتہ ہور پاشان داوی لیبوردن لی کردم لیت بوراوم) ۲. لہم بارہیہ وہ بہ لگہ ہہیہ لہ قورئاندا خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ ۳ خودا لہ وانہ خوش نابی کہ ہا وہ لی بق دادہ نین، جگہ لہ وہ لہ ہر گوناہیکی تر خوش دہبی بق ہر کہ سی خوی بیہ ویت (وہ لہ سہ حیجی موسلیمدا ہاتوہ لہ نینومہ سعودہ وہ: (ہر کہ سی مردبی لہ هیچ شتیکدا شہریکی بق خوا دانہ نابی جووہ تہ بہ ہشت) ۱، نایہ ت و فرموودہ لہم بارہیہ وہ نیجگار زورہ.

۲- فرماندان بہ چاکہ کردن لہ گہل دایک و بابی

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ وہ لہ گہل دایک و بابی خوتان چاکہ بکن. واتہ: ناموژگاریتان دہ کہ مو فرمانتان پیدہ دہم کہ بہ چاکہ ہا سوکوت بکن لہ گہل بابو دایکتان. وہ کہ

۱ البخاری (۱۲۳۷)، مسلم (۹۴).

۲ احمد (۱۷۲/۵)، تفسیر الاحوذی (۵۲۴/۹)، عن انس، فرموودہ یہ کی حسہ نہ.

۳ النساء (۴۸).

۴ مسلم (۹۴/۱).

خودای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا نه‌فرمویت: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَيَالِ الَّذِينَ إِحْسَنًا﴾^۱
 په‌روه‌ردگارت فرمائی دا که غه‌یره‌ز نه‌و مه‌پرستن، سه‌باره‌ت به‌دایکو بابیش چاکه بکن. هندی
 نه‌م نایه‌ته‌یان خویندوه‌ته‌وه: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَيَالِ الَّذِينَ إِحْسَنًا﴾ واته: به‌چاکی
 له‌گه‌لیان بچوئینه‌وه. خودای گه‌وره زقر جار که باسی گوپزپایه‌لی خوئی ده‌کات به‌دوایدا باسی
 چاکه‌کردنیش له‌گه‌ل بابو دایکیش ده‌کات. وه که نه‌فرمویت: ﴿عَامِينَ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَاكَ إِلَىٰ

الْمَصِيرِ ۝۱۴﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا
 مَعْرُوفًا وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۲ نه‌گه‌ره‌انی تویان
 دا، شتی بگه‌ی به‌شهریکم، (که خوت هیچی لی نازانی) فرمانیان به‌جی مه‌هینه له‌دنیا‌دا به‌خوئی
 له‌گه‌لیان بزئی وهر له‌شوین نه‌وانه بزئی که به‌روه‌و من گه‌پاونه‌ته‌وه، خودای گه‌وره لیره‌دا فرمائی داوه
 به‌چاکه‌کردن له‌گه‌لیاندا با بت په‌رستیش بن. وه له‌نایه‌تیکی تردا نه‌فرمویت: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ
 بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَيَالِ الَّذِينَ إِحْسَنًا﴾^۳ نه‌و کاته‌ش په‌یمانان له‌به‌ره‌ی نیس‌رائیل
 وه‌رگرت: غه‌یره‌ز خودا نه‌پرستن وچاکه له‌گه‌ل دایکو باب بکن. نایه‌ت له‌م باره‌یه‌وه زقرن. وه له
 هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له‌ئیبنومه‌سعوده‌وه (په‌زای خوای لیئیی) گوتی: پرسیارم کرد له
 پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) چ‌کاری چاک‌تره؟ فرمووی: (نوئز کردن له‌کاتی خویدا) گوتم: دوی نه‌وه چی
 تر؟ فرمووی: (چاکه له‌گه‌ل دایکو باب) گوتم: دوی نه‌وه چی تر؟ فرمووی: (جیهاد کردن له‌پیی
 خودا) ئیبنومه‌سعود گوتی: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نه‌مانه‌ی بی باس کردم. نه‌گه‌ر داوای زیاتریشم لی
 بگردایه هه‌ر بزئی باس ده‌کردم.^۴

۳- قه‌ده‌غه‌کردنی کوشتنی منداال

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾ له
 ترسی له‌برسا مردن فره‌زندی خوتان مه‌کوژن. ئیغه بزئی به‌ئیه‌وه نه‌وانیش نه‌دین. پاش نه‌وه‌ی
 خودای گه‌وره ناموزگاری دا له‌باره‌ی دایکو بابو باپیرانه‌وه دیته سه‌ر باسی چاکه‌کردن له‌گه‌ل کوپو

۱ الاسراء (۲۳).

۲ لقمان (۱۴-۱۵).

۳ البقرة (۸۳).

۴ فتح الباري (۱۲/۲)، مسلم (۹۱/۱).

کوپه زاو کچو کچه زانہ فرمویت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ اِمْلَئِیْ﴾ واته: له ترسی له برسا مردن
 فرزندہ کانتان مه کوژن. چونکہ ئوان شہیتا کوشتنی مندالہ کانی له لا جوان کردیوون و بہ دستہ
 خویان دہ یانکوشتن، کچه کانیان زیندہ بہ چال دہ کردو له ترسی شورہیی و نہنگی و ہندی جاریش
 کوپہ کانیان دہ کوشت له ترسی ہه ژاری و له برسا مردن، ہر بؤیہ له ہر دوو سہ حیجہ کدا ہاتوہ له
 فرمودہ کہی عہ بدوللای کوپی مہ سعودہ وہ (پہ زای خوی لیبی) کہ پرسیاری کرد له پیغہ مہ بری
 خودا (ﷺ) (وتی) کام گوناہ زؤد گہ ورہیہ؟ پیغہ مہ بر (ﷺ) فرموی: (ہاویہش بؤ خودا دابنیی کہ
 نو دروستی کردوی) وتم: پاشان چی تر؟ فرموی: (مندالہ کہت بکوژی له ترسی ئوہی کہ له گہ لندا
 بخوات) وتم: پاشان چی تر؟ فرموی: (داوینپیسی بکہی له گہ ل خیزانی دراوسیکت) پاشان
 پیغہ مہ بری خودا (ﷺ) ئم ئایہ تہی خویند: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ
 الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ﴾، ئوانہ شی جگہ له خودا ہیج شتی تر ناپہ رستن، کہ سیکیش
 ناکوژن کہ خوا پڑنتی خوینی بہ حرام داناوہ، مہ گین بہ ہق، تووشی داوین پیسیش نابن. ﴿مِمَّنْ
 اِمْلَئِیْ﴾ له ترسی له برسا مردن. ئیبینوہ بباسو قہ تادہ و سوودی و کہسانی تریش وتیان: له بہر
 ہه ژاری. ۲ واته: له بہر ئوہی تووشی ہه ژاری ہاتوون مندالہ کانتان مہ کوژن. وہ له سورہتی ئیسرادا
 ئہ فرمویت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةً اِمْلَئِیْ﴾ ۲ مندالی خوتان له ترسی له برسا مردن له ناو مہ بہن
 واته: له بہر ئوہی نہ کات له دوایدا تووشی ہه ژاری بین. پاشان ہر لہم ئایہ تہ دا ئہ فرمویت: ﴿مِمَّنْ
 نَزَّوْا عَنْكُمْ وَإِيسَاهُمْ﴾ ئیمہین پؤزی ئوان و ئیوہیش ئہ دہین. له پیشدا بہ پؤزی مندالہ کانی دستہ
 پیکردوہ له بہر گرنگی دان پییان، واته: بہ ہوی ئوانہ وہ له ہه ژاری خوتان مہ ترسن، ئوہ لہ سہر
 خودایہ. بہ لام لہم ئایہ تہ دا: ﴿مِمَّنْ نَزَّوْا عَنْكُمْ وَإِيسَاهُمْ﴾ ئیمہ پؤزی ئیوہ و ئوانیش ئہ دہین لہ بہر
 ئوہی ہه ژاریہ کہ لیزہ دا یخہی گرتوون، خودا دلنیا یان دہ کات کہ پؤزیان ئہ دات. واللہ اعلم.

۴- بہ ناشکراوہ بہ نہینی خوتان تووشی خراپہ مہ کەن

خودای گہ ورہ ئہ فرمویت: ﴿وَلَا تَسْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ﴾ بہ ناشکراوہ بہ
 نہینی خوتان تووشی خراپہ مہ کەن. ئم ئایہ تہ وہ ک ئو ئایہ تہ وایہ کہ خودای گہ ورہ ئہ فرمویت:

۱ الفرقان (۶۸). فتح الباری (۳۵۰/۸)، مسلم (۹۱/۱).

۲ الطبری (۲۱۷/۱۲).

۳ الاسراء (۳۱).

﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا كَرِهَ يَزِيلُ بِهِ

سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْمَلُونَ ۱﴾ بلی: په‌روه‌رنده‌م نه‌مانه‌ی حرام‌کرده: کاری خراب به ناشکراو به نه‌ینی، گونا، به ناهق له پیگه لادان، بی هیچ به‌لگه‌یه‌ک شه‌ریک بق خوا دانان و قسه‌کردن دهرباره‌ی خدا به‌بی زانین. له ه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له نیینومه‌سعوده‌وه (په‌زای خ‌وای لی‌بی) گوتی: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرموویه‌تی: (هیچ که‌سی له خدا به غیره‌تر نیه، هر له‌به‌ر نه‌ویه که به‌دپه‌فتاری حرام‌کرده چ به ناشکرا یان به نه‌ینی بی).^۲ عه‌بدولمه‌لیکی کوپی عومه‌یر وتی: له وه‌پداوه (وَدَاد) له خاونه‌که‌یه‌وه (م‌ولاء) که م‌وغه‌یره بوو گوتی: (سه‌عدی کوپی عوباده وتی: نه‌گه‌ر پیاویکم له‌گه‌ل ژنه‌که‌مدا بینی به شمشیریک‌ی تیژ لیی نه‌دم. نه‌و قسه‌یه‌گه‌یشت به پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرمووی: نایا له غیره‌تی سه‌عد سه‌رتان سوپ ده‌می‌نی؟ من له سه‌عد به غیره‌ترم، خودا له من به غیره‌تره. هر له‌به‌ر نه‌ویه به‌دپه‌فتاری حرام‌کرده نه‌وانه‌ی ناشکران و نه‌وانه‌یشت که نه‌ینین) له ه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه.^۳

۵- قه‌ده‌غه‌کردنی کوشتنی که‌سی که خوا کوشتنی حرامی کردوه

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَلَا تَقْسُلُوا أَنْفُسَ الْآلِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ که‌سیش مه‌کوژن که خودا کوشتنی حرام‌کرده، مه‌گین له پ‌ووی هه‌قه‌وه. نه‌مه‌یه‌کیکه له وه‌ده‌قانه‌ی که خودای گه‌وره جه‌ختی له‌سه‌ر کرده‌ته‌وه، نه‌گه‌ر وا نه‌بوایه ده‌چوه پ‌یزی خرابه‌و به‌دپه‌فتاریه‌وه به ناشکرا یان به نه‌ینی. له ه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه: له نیینومه‌سعوده‌وه (په‌زای خ‌وای لی‌بی) گوتی: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرموویه‌تی: (په‌وا نیه خوینی هیچ موسولمانی (پ‌یژدی) شایه‌تی بدات که هیچ په‌رستراوی نیه جگه له خودا و شایه‌تیش بدات که من پیغه‌مبه‌ری خودام (ﷺ) مه‌گین به یه‌کی له‌مانه: پیاوی ژنی هی‌نایب و ژنی سووی کردبی و داوین پیسیان کردبی وه که‌سی له باتی که‌سی که به ناهق کوشتبیتی وه که‌سی واز له ناینه‌که‌ی بی‌نی و له ک‌ومه‌لی موسولمانان جیا بیته‌وه).^۴ قه‌ده‌غه‌و سه‌رزه‌نشت و هه‌په‌شه هاتوه له باره‌ی کوشتنی نه‌و که‌سانه‌ی که په‌یمانان له‌گه‌ل‌دا به‌ستراوه و دلنیا کراونه‌ته‌وه له و خه‌ل‌کانه‌ی شه‌ریان کرده. بوخاری پ‌یوایه‌تی کرده له عه‌بدوللای کوپی عه‌مره‌وه (په‌زای خ‌وایان لی‌بی) له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) به م‌رفوعی: (هه‌رکه‌سی که‌سی بکوژی که په‌یمانی له‌گه‌ل‌دا

۱ الاعراف (۳۳).

۲ فتح الباری (۱۴۶/۸)، مسلم (۲۱۱۴/۴).

۳ فتح الباری (۴۱۱/۱۳)، مسلم (۱۱۳۶/۳).

۴ فتح الباری (۲۰۹/۱۲)، مسلم (۱۳۰۲/۲).

به ستراوه (المعاد) بؤنی به هشت ناچی به سه ریدا بیگومان بؤنی به هشت بؤ ماوهی چل سال رینگه پوشتن بؤنی ده پوات).^۱ نه بهورهیره (په زای خوی لیبی) گوتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (هر که سی په یمان لی وه رگراوی) (المعاد) بکوژی له ژیر سایه ی خودا سایه ی پیغه مبهره که یدا بویی، نه وه نه و که سه غدری له سایه ی (په یمانی) خودا کردوه، بؤنی به هشت ناکات، بیگومان بؤنه که سی ماوهی هفتا پایز رینگه پوشتن ده پوات). نینوماجه و تیرمیزی پیوایه تیان کردوه. تیرمیزی نه لیت: فرموده یه کی چاک و راسته.^۲ پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿ذَلِكُمْ وَصَّكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَقْوُونَ﴾ خودا نه مانه ی به نئوه پاسپاروده به لکو نئوه تیبگن، له فرمان و قده غه کراوه کانی.

﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ ۗ إِنَّ الْعَهْدَ لَا يَكْفِيُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدُوا ۗ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

۶- قه ده غه کردنی خواردنی مالی هه تیو

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ نزکی مال و دارایی هه تیوان مه که ونه وه به شیوه یه کی جوان و چاک نه بی تا کاتی که خوی پیده گات. عه تایی کوپی سانب وتی: له سه عیدی کوپی جوبه یروه له نینوعه بیاسه وه: خوی گوره نه م نایه تانه ی نارده خوار: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ و ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ﴾ واته: نه و که سانه ی به نارپوا مالی هه تیوان ده خون. نه وانه هه تیویان له لا بوو، هه لسان و خواردنیان له خواردنیان و خواردنه وه یان له خواردنه وه یان جیا کرده وه وای لی هات هر شتی که به چاکیان بزانیایه هه لیان ده گرت بؤی تا ده یخوارد یان خراب ده بوو، نه و کاره نذر نارپه حه تی کردن، بؤیه نه وه یان بؤ پیغه مبهری خودا (ﷺ) باس کردن، خودای گوره نه م نایه ته ی نارده خواره وه: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ ۖ قُلْ إِصْلَاحٌ لِّمَنْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَلَا وَعْظَ لَكُمْ﴾ لیت ده پرسن: ده رباره ی هه تیوان چون بین؟ بلئ: نه گره به دلسوزی ناگاتان لیان بی کاریکی چاکه. نه گره له گه لی نئوه ده ژین، وه ک براو خوشکی خوتان بن. وتی: خواردنیان له گه لی خواردن و خواردنه وه یان له گه لی خواردنه وه یان تیکه لاو کردن.

^۱ فتح الباری (۳۷۰/۱۲).

^۲ تحفة الاحوذی (۶۵۸/۴)، ابن ماجه (۸۹۶/۲)، فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۳ النساء (۱۰).

^۴ البقرة (۲۲۰).

نہ بوداورد ریوایہ تی کردوہ^۱ پاشان خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿حَقَّ يَبِغُ أَشَدُّ﴾ تا کاتی خوی پتدہ گات. مالیک و شعیب و کہسانی تریش له زانایانی پیشینہ تلین: واتہ: تا بالغ دہ بی^۲.

۷- فرماندانان به کیشانه و پیوانہ بی کہم و کوی

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ با پیوانہ و کیشانہ تان بہ رانہ بر بی و کہم و کوی تیدا نہ بی. خودای گہ ورہ فرمان دہکات بہ دادگری له کرین و فروشتن و ہرگرتن و دانہ و ہدا. وک چون ہرہ شعی کردوہ له پشت کوی خستنی دادگری له و بارہ یہ و و نہ فرمویت:

﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿۱﴾ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿۲﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿۳﴾ أَلَا يَظُنُّ

أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿۴﴾ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿۵﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۶﴾ ہاوار له کہم فروشان، نہ و کہسانہ کی پیوانہ (بق خویان) دہکن له سہر مالی مہر دم بہ تہ وای و ہری دہکن، بہ لام کاتی کہ بویان پیوانہ یان کیشانہ بکن لئی کہم دہکن، نایا نہوانہ نازانن کہ ہر زیندو دہکرتنہ و، بق پڑزیکہ گہ ورہ و گران؟ نہ و پڑزہی کہ ہموو خہ لکی لہ بر بارہ گای پہ رورندہی ہموو دنیا پادہ و ہستن. نہ و ہ بوو خودای گہ ورہ ہندی له گہ لہ کانی لہ ناو برد بہ ہوی له کیشانہ و پیوانہ دا دادگر نہ بوون، بق خویان چاکیان دہ پیواو بق خہ لکی بہ کہم و کوی دہ یان پیوا. پاشان نہ فرمویت: ﴿لَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ نیتہ له توانا بہ دہر ہیج نہرکی ناخہینہ سہر کہس. واتہ: ہر کہس ہولی دا بہ پیی توانای خوی بق بہ جیہ پینانی ہق و ہرگرتنی نہ گہر تووشی ہلہ پیش ہات دوی نہ و ہول و کوششہ کہ نہ پیدا ہیج تاوانیکی نیہ.

۸- فرماندانان به شایہ تی دانی ریک و پیک

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ﴾ کاتی بق شایہ تی دان یان بق ناویژی قسہ تان کرد عدالہ تتان لہ بر چاوی بی، با دئی خزمی نزکی خؤشتان بی. ہم نایہ تہ وک نہ و نایہ تہ وایہ کہ نہ فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتُوبًا مُّؤَمِّنِينَ لِّلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ﴾ نہی کومہ لی خواہنباوہ پان، بہ ریک و پیکی ہلسن بہ نہ جامدانی فرمانہ کانی خودا، بہ راستی شایہ تی بدن. وہ

^۱ ابوداود (۲۹۱/۳).

^۲ الطبري (۲۲۳/۱۲).

^۳ المطففين (۱-۶).

^۴ المائدة (۸).

له سورهتی نیساندا نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ﴾^۱ نهی گه لی خاوه نباوه پان به یه کسانتی و بی جیاوازی (به دم کاری خه لکه وه بجن) و بق خودایش شایه تی بدن. هرچه نده شایه تی دانتان به زیانی خوتان و دایکو و بابتان و خزمانیشتان بی. خودای گه وره فرمان ده کات به دادگه ری له کردارو گفتاردا له گه ل نزیکو و دوردا و داوا ده کات له هموو که سی که له گشت کات و له گشت شوینیکدا هر دادگه رن.

۹- فرماندانان به به جیهینانی فرمانی خودا به ته واوی

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا﴾ په یمانی خودا به ته واوی به جی بینن. نیینوجه ریرنه لیت: واته: به و پاسپارده ی که خودا ناموزگاری کردون هلسن و جیه جی بکن، به جیهینانیسی نه وه یه که گوپرایه لی بن له وه ی که فرمانتان پیده کات و لیتان قه دهغه ده کات و کار به کتیه که ی (قورنان) سونه تی پیغه مبه ره که ی بکن (سید). نا نه وه به جیهینانی په یمانی خودایه به ته واوی ﴿ذَالِكُمْ وَصَّكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ خودا نه مانه ی به نیوه پاسپارده، به لکو هر لهریرتان بی. ناموزگاری لی وه رگرن و واز بینن له و شتانه ی له پیش نه مه دا ده تانکرد.^۲

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّكُم بِهِ

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۰۳﴾

۱۰- فرماندانان به گرتنه به ری راست و ریگری له شوینکه وتنی ریگاکانی تر

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ﴾ نه مه یه ریگی راستی من، نیوه هر به و ریگه دا بپون و مه چنه سر ریگای تر. علی کوپی نه بوته لحه نه لیت: له نیینوجه بیاسوه له م نایه ته دا: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ مه چنه سر ریگاکانی تر، نه کا له ریگای نه و دورتان بخه نه وه. له م نایه ته دا: ﴿أَن أَيْمُوا الَّذِينَ وَلَا تَنفَرُوا فِيهِ﴾^۲ به رده وام بن له سر نه م ناینه و ناکوک مه بن تییدا. وه له شیوه ی نه م نایه تانه دا گوتی: خودا فرمانی داوه به خاوه ن باوه پان که له ناو کومه لی موسولماناندا بن و دورکه ونه وه له دویره کی و ناکوکی، ناگاداریشی

۱ النساء (۱۳۵).

۲ الطبری (۲۲۵/۱۲).

۳ الشوری (۱۲).

کردیون که گله پیشوہ کان بہ ہوی دوبرہ کی و ناکڑکیان لہ بارہی ناینی خوداوه لہ ناو چون
 موحامیدو کہسانی تریش ہر وایان وتوہ^۲، نعیامی ٹحمدہ پیوایہ تی کردوہ لہ عہدوللای کوری
 مہسعودوہ (رہزای خوی لیبی) نہ لیت: پیغہ مبری خودا (ﷺ) ہیلنکی راستی کیشا پاشان
 فرموی: (نہمہ رنگہی راستی خودایہ) پاشان چند ہیلنکی بہ لای راستو بہ لای چہ پدا کیشاو
 فرموی: (ہیچ رنگاہ لہم رنگایانہ نیہ مہ گین شہیتانی بہ سہریہ وہیہ خہ لکی بق بانگ دہ کات)،
 پاشان نہم نایہ تہی خویند: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن
 سَبِيلِهِ﴾^۳ حاکمیش پیوایہ تی کردوہ نہ لیت: سہ نہ دہ کانی راستن^۴ نعیامی ٹحمدہ و عہدی کوری
 حومید پیوایہ تیان کردوہ، بہ لام وتکہ، وتہی نعیامی ٹحمدہ لہ جاببرہ وہ نہ لیت: لہ خزمہ تی
 پیغہ مبردا (ﷺ) دانیشتبون، ہیلنکی ناوی لہ بردہ می خویدا کیشاو فرموی: (نہمہ رنگہی
 خودایہ) دوو ہیلنکی لہ لای راستیہ وہ دوو ہیلنکی لہ لای چہ پیہ وہ کیشاو فرموی: (نہمیش رنگہی
 شہیتانہ) پاشان دہستی لہ سہر ہیلنکی ناوہ راست داناو نہم نایہ تہی خویند: ﴿ذَلِكُمْ وَصَّكُم بِهِ
 لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾^۵ نعیامی ٹحمدہ و نیبنوماجہ و بہ زار لہ کتیبی فرمودہ کانیا ندا ہیتاویانہ^۶
 نیبنوجہ ریر پیوایہ تی کردوہ کہ پیاوئی وتی: بہ نیبنومہ سعود: رنگہی راست کامہیہ؟ وتی:
 موحہ مہد (ﷺ) کہ بہ جیبی ہیشتین لہم سہریہ وہ بق لاکہی تری لہ بہ ہہ شندایہ، لای راستیہ وہ
 نہسپنکی تیزرہ و لای چہ پیہ وہ نہسپنکی تیزرہ وہیہ، لہ ویدا چند پیاوئی ہر کہ سئی بہ لایاندا چو
 بانگی دہ کت، ہر کہ سئی لہو نہسپانہی و ہر گرت دہ بیات بق ناو ناگر. وہ ہر کہ سئی سہر نہمہ رنگہی
 گرت دہ بیات بق بہ ہہشت. پاشان نیبنومہ سعود نہم نایہ تہی خویند: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا
 فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ﴾^۷ نعیامی ٹحمدہ پیوایہ تی کردوہ لہ نہواسی
 کوری سہمعانہ وہ لہ پیغہ مبری خوداوه (ﷺ) کہ فرمویہ تی: (خودا نمونہی رنگہی راست
 دینیتتہ وہ ہر دوو لای شو رنگہی دوو دیواری ہیہ کہ چند دہرگای تیدایہ، بہ سہر دہرگاگانہ وہ

^۱ الطبری (۲۲۹/۱۲).

^۲ الطبری (۲۲۹/۱۲/۱۲).

^۳ أحمد (۴۶۵/۱)، فرمودہ یہ کی باشہ (جید).

^۴ الحاکم (۳۱۸/۲)، فرمودہ یہ کی باشہ (جید).

^۵ أحمد (۳۹۷/۳)، عبد ابن حمید (۳۴۵)، فرمودہ یہ کی حسہ سنہ.

^۶ ابن ماجہ (۱۱)، حسہ سنہ.

^۷ الطبری (۲۳۰/۱۲).

پہرہی ناسک مہیہ، وہ لہ سہر دہرگای پڙگاکہ بانگخواری بانگ دہکات نہی خہ لکینہ وہرن بچنہ ناو پڙگہی پاست پہرتو بلاو مہ بن۔ بانگخواری تر لہ سہری نہو پڙگہ بانگ دہکات، نہ گہر کہ سہی بیہوی یہ کمی لہو دہرگانہ بکاتہوہ، دہلی: ہاوار لہ تو نہیکہ یتہوہ، نہ گہر کردتہوہ لینی دہرناچی۔ پڙگاکہ نیسلامہ دوو دیوارہ کہ شی سنوورہ کانی خودایہ، دہرگا کراوہ کانیش قہ دہغہ کانی خودایہ، نہم بانگخوازہ لہ سہری پڙگہ کہ یہ کتیبی خودایہ، نہو بانگخوازہ ش کہ لہ سہرہوہی نہو پڙگہیہ، ناموزگاری کہ ریگی خودایہ لہ ناو دلی مہ موو موسولمانیکدا^۱ تیرمیزی و نہ سانی پیوایہ تیان کردوہ^۲، تیرمیزی نہ لیت: فہرموودہ یہ کمی چاک و غریبہ۔ لہ کڑتایی نایہ تہ کہ دہ خودای گہ ورہ نہ فہرمویت:

﴿فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ نیتوہ ہر بہو پڙگا بچن و مہ چنہ سہر پڙگاکانی تر، نہوا لہ پڙگای نہو دورتان بخنہوہ، خوا نہوانہی بہ نیتوہ پاسپاردوہ بہ لکو خوتان بپاریزن بویہ خودا پڙگہ کہی کردوہ بہ یہ ک پڙگہ، چونکہ ہق یہ کہ، وہ ہر بویہ ش پڙگاکانی تری کڑ کردوہ تہوہ لہ بہر پہرتو بلاوی و فرہ پڙچکہ بیان۔ وک خودای گہ ورہ لہ نایہ تیکی تردا نہ فہرمویت: ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا

أُولَٰئِكَ أَهْمُ الظُّلُمَاتِ يُخْرِجُهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿^۳ خودا دؤستی کڑمہ لی خاوہ نباوہ پانہ و لہ ناو تاریکستانہوہ دہ یانبات بہرہو پووناکی، دؤستی خودانہ ناسانیش ہر تاغوتہ، لہ پووناکی دہریان دینن، بہرہو پووی تاریکستانیان بہرہی دہکن، ہاوہ لی ناگرن و ہر تیبدا دہ میتنہوہ۔

﴿ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يُلَاقُوا رَبَّهُمْ رَبُّهُمْ يَوْمَئِذٍ ﴿۱۵۶﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿۱۵۷﴾﴾

ستایش کردنی تہورات و قورنن

کہ خودای گہ ورہ باسی قورنانی کردو فہرموی: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ﴾ بہ دوایدا دیتہ سہر ستایشی تہورات و نہو پیغہ مہبری کہ پبیدا پوانہ کراوہ نہ فہرمویت: ﴿ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ﴾ کتیبیشمان دا بہ مووسا۔ تدر جار کہ خودای مہزن باسی قورنن دہکات باسی تہوراتیشی

^۱ احمد (۱۸۲/۴)، فہرموودہ یہ کمی باشہ (جید).

^۲ تحفة الاحوذی (۱۵۲/۸)، النسائی فی الکبری (۳۶۱/۶)، باشہ (جید).

^۳ البقرة (۲۵۷).

له گدا دینسی وه كه نه م نایه ته كه نه فرمویت: ﴿وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۗ وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانِ عَرَبِيًّا ۙ﴾ له پیش نه میش کتیبی موسا پیشه او به زهی بوو، نه م قورنانه نه وهی به راست زانیوه به زمانی عه ربیه. وه هر له م سوره ته دا خودای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ جَمْعًا وَنُورًا قَاطِبِسَ بُدُونَهَا وَتُحْفُونَ كَثِيرًا وَعِلمٌ مَّا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿١١﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ ﴿١﴾ بلسی: نهی کی نه وه کتیبی ناردوه كه موسا هینای و پوونکی و شاره زایی بوو بق خه لکی؟ کتیبی كه په په په په ده كه ن و به شی كه می نیشانی خه لکی نه دهن و به شی زوری ده شارنه وه، به و کتیبی چه ند شتتان پی فیتر کرا نه خوتان و نه بابو باپیرانتان نه تان ده زانی، بلی: هر خدا ناردویه، تق نیر وازیان لی بیته با به گالته کردنه وه خو خه ریک کن، نه م قورنانه شمان به خه لات بق تو ناردوه. خودی گوره له م نایه تانه دیته سر باسی بته رستان و نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أَوْفَىٰ مِثْلَ مَا أَوْفَىٰ مُوسَىٰ ۙ﴾ به لام وه ختی نه م راسته بیان له لاین نیمه وه بزوات، وتیان: بزچی نه وهی بق موسا هاتوه بق نه م نه هات؟ وه نه فرمویت: ﴿أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أَوْفَىٰ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَفْرٍ نَّ﴾ نایا نه وهی كه له پیشدا به موسا درا نه مان حاشایان لی نه کرد؟ گوتیان: نه م دو جادوون كه پشتی به کترین گرتوه و تیشیان: نیمه بزوا به هم مووی ناکه بن. واته: (بزوا به قورنانه و ته ورتایش ناکه بن) خودای گوره باسی جنو كه یش ده کات كه له باره ی قورنانه و ته ورتاه وه قسه بیان کردوه و وتویانه: ﴿وَبَقَوْمًا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أَنْزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ ۙ﴾ نهی هوزو كه سه كانمان به راستی نیمه گوتیمان له کتیبیک بوو كه له پاش موسا هاتوه ته خواره وه کتیبی کانی پیش خوی به راست ده زانی خه لکی شاره زا ده کات بق ریستی. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ﴾ تا چا که مان به رانه ر نه وه كه سه كه رنگای چا که ی گرتوه ته بهر، بی كه م و کوپی ته واو بی. واته: نه م كه سه ی كه نه م کتیبی مان پیا

١ الاحقاف (١٢).

٢ الانعام (٩١-٩٢).

٣ القصص (٤٨).

٤ القصص (٤٨).

٥ الاحقاف (٣٠).

په وانه كړد هه موو شتيكي چا كمان بي كه مو كړي و به ته ووي تيا باس كړد بډي به پي پيويستي
 به يامه كسي. و ه لكه نايه تيكي تر دا فرمويي تي: ﴿ وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ﴾
 ده رياره ي هر كار ك له و ته ختانه دا هه موو شتمان بډ نووسي ﴿ عَلَى الَّذِينَ أَحْسَنَ ﴾ له پاداشتي نه و
 كار ه چا ك ي و گوي رپايه ل و به جيهتنياني فرمانه كانمان. و ه لكه نه م نايه ته كه نه فرمويي تي: ﴿ هَلْ جَزَاءُ
 الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴾^۱ ناي ا پاداشتي چا ك ه هر چا كه نيه ؟ و ه نه م نايه ته كه نه فرمويي تي: ﴿ وَإِذْ
 ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ﴾^۲ نه وسا خودا به چند وشه نيراهيمي تاق ي
 كرده وه كه نه وپش به جيني هيتان. فرمويي ده ته كم به رپي به ري خه لك ي دنيا. و ه نه م نايه ته پش كه
 نه فرمويي تي: ﴿ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَدُّونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴾^۳ له وانيشدا
 چند كه سيكمان كرده رشپي به، كه هر به فرماني خومان رپنمائي خه لك ي بكن، چونكه تواناي
 خوراگريان تي دا بوو، به ته ووي باوه رپشيان به نيشانه كانمان هيتا بوو، پاشان لي ره دا نه فرمويي تي:
 ﴿ وَنَفَّصْنَا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ لِيَقُولُوا رَبِّيَ هُمْ يُرْسُونَ ﴾^۴ وه پوون كه ره وه ي هه موو شتيكي بي و
 بيته ه ي نيشاندان و به زه ي خوا، به لكو به ديداري په روه رده يان برها بكن. لي ره دا خوداي كه وه
 ستايشي ته ورات ده كات كه په وانه ي كروه بډ مووسا (سهلامي خوي ليبي) پاشان ديته سر ستايشي
 قورناني پيروز نه فرمويي تي: ﴿ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبْرُوكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾^۵ نه م كتيبه
 پيروزو پر له بيته شمان نارده ته خوار، هه مووتان په پيره وي له و بكن و ترستان له خوا ه بي، به لكو
 به زه ي پيياندا بيته وه. خوداي مه زن داوا له خه لك ي ده كات كه شوي ن قورناني كه ون و هاني عبه ده كاني
 نه دات كه بچن لي و ردينه وه و كاري بي بكن و بانگي خه لك ي بډ بكن و وه به بيت و به رده كه ت وه سف ي
 ده كات بډ نه و كه سانه ي شوي ن ده كه ون و كاري بي ده كن له دنيا و له پډي قيامه تدا چونكه قورناني
 په يوه ندي بته وي خودايه له كه ل عبه ده كانيدا.

۱ الاعراف (۱۴۵).
 ۲ الرحمن (۶۰).
 ۳ البقرة (۱۲۴).
 ۴ السجدة (۲۴).

﴿ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلٰی طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفِيلِينَ ﴿۱۷﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَقَ عَنْهَا سَنَجِرَى الَّذِينَ يَصَدُقُونَ عَنْ ءَايَاتِنَا سَوَاءَ الْعَدَابِ بِمَا كَانُوا يَصَدُقُونَ ﴿۱۸﴾﴾

تورمان به لکھی خودایه به سہر خہ لکھوہ

خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلٰی طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفِيلِينَ ﴾ نہ چن بلین کتیب ہر بق دو کومہ لی بہر لہ نیمہ ہاترتہ خوارہوہ و نیمہ ہیچ ناگامان لہ زانستی نہوان نہ بوہ۔ ٹیبنوچہ ریر نہ لیت: واتہ: نیمہ ہم کتیبہ مان نارده خوارہوہ تا نہ لین: ﴿ إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلٰی طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا ﴾ وہ کہ ہم نایہ تہیش کہ نہ فرمویت: ﴿ وَلَوْ لَا أَنْ نُصِيبَهُمْ مُصِيبَةً بِمَا قَدَّمْتْ أَيْدِيَهُمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾^۱ نہ گہر لہ بہر نہوہ نہ بوایہ کاتی بہ ہوی کردارہ کانیانہوہ تووشی بہ لایہ بن، بلین: بہروردگارمان تو بچی پیغہ مہرکت بق نہ نارین، تا بہ پیرہوی لہ نیشانہ کانی تو بکہین و لہ ریزی باوہرداران بین۔^۲ ﴿ عَلٰی طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا ﴾ بق دو کومہ لی پیش لہ نیمہ۔ علی کوی نہ بوتہ لہ نہ لیت: لہ ٹیبنوچہ بیاسہوہ مہ بہست پٹی گاورو جوولہ کہ یہ^۳۔ مواہیدو سوودی و قہ تادہش ہر وایان وتوہ۔^۴ ﴿ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفِيلِينَ ﴾ نیمہ ہیچ ناگامان لہ زانستی نہوان نہ بوہ۔ واتہ: نیمہ لہ قسہی نہوانہ تن نہدہ گیشتن، چونکہ نہوانہ بہ زمانی نیمہ نہ نہوان، سہرقالی ٹیشی خومان بوینو نہمان دہزانی نہوان خریکی چین۔ وہ نہ فرمویت: ﴿ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ ﴾ یاخو بلین: نہ گہر نیمہش وہ کہ نہوان کتیبمان بق بہاتایہ، دیارہ شارہ زایمان لہوان زیاتر دہبوو۔ واتہ: بیانیوان براوہ و ناتوانن ہیچ بلین۔ وہ کہ ہم نایہ تہ خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿ وَأَسْمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لِيَنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لِيَكُونَ أَهْدَىٰ مِنَ إِحْدَى الْأُمَمِ ﴾^۵ بہ توندی سویندیان دہخوارد کہ: سویند بہ خوا، نہ گہر نیمہ ترسینہ ریک لہ لایہن خوداوہ بیتہ لامان، زیاتر لہ ہر

^۱ القصص (۴۷).
^۲ الطبری (۲۳۹/۱۲).
^۳ الطبری (۲۴۰/۱۲).
^۴ الطبری (۲۴۱/۱۲).
^۵ فاطر (۴۲).

گرمه لیکتی تر پریگی خودا ده گرینه بهر. بزیه خودای گه وره لیره دا نه فرمویت: ﴿فَقَدْ جَاءَكُمْ
بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ﴾ نهوا نیستا له لایه ن په روه ردگار تانه وه به لگه یه کی زور ناشکراو
شاره زاییو به زه بیستان بز هاتوه. واته: شه و تا له لایه ن خودا وه له سر زمانی موحه ممد که
پیغه مبریکی عه ره به (ﷺ) قورثانی پیروزتان بز هاتوه، باسی حه لالو حه رامی تیدا کراوه و شاره زاییه
بز دله کانو به زه یی خودا یشه بز شه و عه بدانه ی که شوینی ده که ونو فرمانه کانی به جی دینن. پاشان
خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِعَايَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجَرَى الَّذِينَ يَصْدُقُونَ عَنْ
ءَايَاتِنَا سُوءَ الْمَذَابِ يَمَّا كَانُوا يَصْدُقُونَ﴾ نایا ده بی کی له و که سه سته مکار تر بی که به نیشانه کانی
خوا بروا ناکات له فرمانه کانی خوی لانه دا؟ شه و که سانه ی له م کتیبه خویان لانه دن و به نیشانه کانی
باوه پ ناکن زور به توندی سزایان ده دین له سر شه و لادانه یان. سوودی شه ی: هه رکه سی به هره
وه رنه گری له وه ی که پیغه مبر (ﷺ) هیناویه تی و شوینی نه که وی و واز له بته رستی نه هینی له
نیشانه کانی خودا خوی لادبات و خه لکیش له ریگه لادبات و بیته له مپه ریش له ریگه یدا تووشی سزای
زور سه خت و گران ده بی به و کاره ی. نیبنوعه بباس و مواهیدو قه تاده شه لاین: ﴿وَصَدَفَ عَنْهَا﴾ واته:
پشتی تی بکات.

﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِكَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا

يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

خوانه ناسان چاوه نواری قیامت یان نیشانه کانی ده کن

خودای گه وره هه ره شه له و که سانه ده کات که بریایان پتی نیه و درایه تی پیغه مبره که ی ده که ن و
نیشانه کانی به پاست نازانن و بونه ته له مپه ر له ریگه که یدا نه فرمویت: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ
الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِكَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا﴾ نایا شه وان
چاوه پوانی چ شتیک ده که ن جگه له وه که فریشته یان بیته لا، یان په روه ردگاری تو (خوی) بیته لایان،
یان هندی له نیشانه کانی په روه ردگاری تو یان بز بی؟ شه و بزوه که شه م جوره نیشانه بیته لایان
بروا هینان به هره یان بز نادات. بیگومان هندی نیشانه له نیشانه کانی بزوی قیامت له پیش هاتنی
بزوی قیامت دیت به لام کاتی شه و خه لکه شه و نیشانه یان بینی بریایان هیج سو دیکیان پی
ناگه یه نی وه ک بوخاری ریویه تی کرده له شه بوهوره یروه (په زای خوی لینی) له ته فسیری شه م
نایه ته دانه لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (قیامت هه لناسی تا خور له خور تاواوه هه لدیت،

کاتی خه لکی بینیان هرچی له سهریه تی (له سهر زه مینه) بهوای هیناوه) نه وه نه و کاتیه ﴿لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِیْنَهَا لَوْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلِ﴾ هه رکه سی له پیشدا بهوای نه هینایی، بهوا هینان به هره یان بق نادات. ئینبوجهریر پیوایه تی کردوه له نه بوهوره یره وه نه لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (کاتی سی) نیشانه) ده رکه وت هیچ که سی باوره که سی سوودی پی ناگه یه نی؛ که پیشتر بهوای نه هینایی، یان هیچ خیرو چاکه یه کی نه کردیی له گه ل باوره که ییدا. هه لاتنی خۆر له خۆرئاواوه و جه جال و گیانه وه ره که سی زمین (دابة الارض)^۱ نیامی نه حمه دیش پیوایه تی کردوه به لام نه م دووکه لیشی له گه لدايه. ^۲ ديسان نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له عمری کوپی جه ریره وه نه لیت: سی که س له موسولمانان له مه دینه له لای مروان دانیشتبوون، گوئیان لئ بوو که مروان باسی سی نیشانه ی ده کردو ده بوت: به که م نیشانه جه جاله، وتی: هه لسان و چون بق لای عه بدوللای کوپی عمر، نه وه ی بیستبو یان له مروان له باره ی نه و نیشانان وه بزیان گپراه وه. (نه میش) وتی: مروان هیچ شتیکی نه وتوه، من له بهرم بووه له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) نه یفرموو: (یه کی له نیشانه کان که ده رده که وی هه لاتنی خۆر له خۆرئاواوه، هاتنه ده ری گیانه وه ره که سی زمین له چیشته نگاودا. هه ر کامیان پیش نه وه یان بوو، نه وی تریشی به دوا دای). پاشان عه بدوللا وتی: (که خه ریکی خویندنه وه ی کتیب بوو) وا ده زانم ده رکه وتنی خۆر له خۆرئاواوه به که میانه. چونکه خۆر هه ر کاتی ئاوابوایه ده چوووه ژیری تهخت (العرش) سوژده یه کی ده بردو ئیزنی ده خواست بق گه رانه وه، ئیزن نه ردا که بگه رپته وه، تا کاتی که خودا فرمان نه دا که له خۆرئاواوه هه لئی، نه و کاره ده کات که کردویه تی، ده چپته ژیری تهخت (العرش) سوژده یه ک ده بات و ئیزن ده خوازی بق گه رانه وه، هیچ وه لامیکی نادرپته وه، هه تا ماوه یه ک له شه و ده روا که خوا مه یلی لیبی بهوا، ئیتر ده زانی نه گه ر ئیزن بخوازی بق گه رانه وه فریای هه لاتن نا که وی، ده لیت: په روه ردگارم! خۆره لات زۆر دوروه (من لی بالناس) چی بکه م به و خه لکه، تا کاتی که ئاسق وه ک بازنه یه کی لیدی داوای ئیزن ده کات بق گه رانه وه، پیی ده وتی: له شوینی خۆندا هه لئی. له شوینی خۆیدا هه لبات به سه ز خه لکدا له خۆرئاوایه. پاشان عه بدوللا نه م نایه ته ی خویند: ﴿لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِیْنَهَا لَوْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلِ﴾^۳ موسلیم نه بوداوودو

^۱ فتح الباری (۱۴۷/۸).

^۲ الطبری (۲۶۵/۱۲).

^۳ احمد (۴۴۵/۲)، فرموده یه کی سه حیه.

^۴ احمد (۲۰۱/۲)، سه حیه.

ئیننوماجه‌یش له کتیبه‌کانیادا هیناویانه. ^۱ ئەم نایه‌ته که خودای گه‌وره ئە‌فه‌رمویتی: ﴿لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْتَهَا لَم تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ﴾ هه‌رکە‌سی له پێشدا به‌وای نه‌هینابێ به‌وا هینان هه‌چ سویدیکی بۆی نیه. واته: ئە‌گەر خوانه‌ناس له‌و پۆژده‌دا به‌وای هینا لێی وه‌رناگیرێ به‌لام ئە‌گەر به‌وادار بووبێ له‌ پێش له‌وه‌دا و ئاکار چاک بووبێ ئە‌وه خه‌یرو بیریکی نۆر گه‌وره‌یه بۆی. خو ئە‌گەر چاکه‌کار نه‌بووبێ له‌و کاته‌دا ته‌ویه بکات، ته‌ویه‌که‌ی لێ وه‌رناگیرێ وه‌که‌ فه‌رمووده‌کان له‌ پێشدا ناماژه‌یان پێک‌دوه. وه‌ خودای گه‌وره‌ش لێ‌ده‌دا ئە‌فه‌رمویتی: ﴿أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا﴾ یان ئاکاری چاک‌ی نه‌بووبێ له‌ پێشدا، له‌و پۆژده‌دا هه‌چ کاریکی چاک‌ی لێ وه‌رناگیرێ. ئە‌فه‌رمویتی: ﴿قُلْ أَنْظِرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ﴾ بلی: ئێ‌وه چاوه‌تۆ‌پ بن ئە‌وا ئێ‌مه‌ش چاوه‌تۆ‌پین. ئە‌مه هه‌رپه‌شه‌یه‌کی نۆر تونده له‌و خوانه‌ناسانه‌ی که به‌وا هینان و ته‌ویه کردن دوا‌ده‌خه‌ن بۆ پۆژی که ته‌ویه‌کردنیا هه‌چ سویدیکی نیه بۆیان. ئە‌م وه‌رنه‌گرتنی باوه‌رو ته‌ویه‌یه له‌و کاته‌وه ده‌ست پێ‌ده‌کات که خۆر له‌ خۆرنا‌واوه هه‌لدێ و پۆژی قیامه‌ت و نیشانه‌کانی نزیک بوه‌ته‌وه و ده‌رکه‌وتوه. وه‌که‌ خودای گه‌وره ئە‌فه‌رمویتی: ﴿فَهَلْ يُنظِرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنْتُمْ لَهَا إِذَا جَاءَتْكُمْ دُرُوبُهُمْ﴾ ^۲ نایا ئە‌وان چاوه‌تۆ‌پن کتۆ‌پ ئێ‌سته قیامه‌تیان به‌سه‌ردا بی؟ و ئیستاتا نیشانه‌کانی په‌یدا بووه، که پۆژی قیامه‌تیان به‌سه‌ردا هات، ئیتر که‌ی بیر ده‌که‌نه‌وه. وه ئە‌فه‌رمویتی: ﴿فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَسَكَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ﴾ ^۳ فله‌ر یك ی‌نفعه‌م ایمنه‌م

لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا ^۲ کاتی بێنیا‌ن به‌لای ئێ‌مه‌یان هاته سه‌ر، ده‌لێن: به‌وامان به‌ خودای تاک و ته‌نیا هه‌یه، له‌و شتانه‌ی که ده‌مانگوت شه‌ریکی خودا حاشا ده‌که‌ین. پاش بێنینی سزای ئێ‌مه به‌وا هینانیا‌ن هه‌چ قازانجی پێ نه‌گه‌یاندن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَرَأُوا دِيْنَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ﴾ (۱۸)

زهم و گله‌یی له‌ ناکۆکی

خودای گه‌وره ئە‌فه‌رمویتی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَرَأُوا دِيْنَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ئە‌وه‌که‌سانه‌ی نایه‌که‌یان به‌شی به‌شی کردوه و ده‌سته‌ی لیکتر

^۱ مسلم (۲۲۶/۴)، ابوداود (۴۹۰/۴)، ابن ماجه (۱۲۵۳/۲).

^۲ محمد (۱۸).

^۳ غافر (۸۴-۸۵).

جیاوازیان پیکیپناوه، تو له هیچ شتیکیدا له وان نیت. بیگومان کاری نه وان دهگه پیتته وه بق لای خودا. له دواییدا ناگاداریان دهکاتوره له و کرده وهی کردویانه. قه تاده و مواهیدو زه ححاکو سوودی نه لئین: **نم نایه ته له سر گاورو جووله که کان هاتوته خوار، عه وفی وتی له ئیبنوعه بیاسه وه له م نایه ته دا:** ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا﴾ چونکه گاورو جووله که له پیش هاتنی پیغه مبهردا (ﷺ) ناکوکی که وتبوه نیوانیان، کاتی که پیغه مبهردا (ﷺ) په وانه کرا نم نایه ته ی بق هاته خوار: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾^۱ ناشکرایه نم نایه ته هه موو که سی ده گریته وه که دزایه تی ثابنی خودای کردی و جیاوازی تیدا دروست کردی، بیگومان خودا پیغه مبهردی خوئی ناردو پینمایو و ثابنی راستیشی له گله دا نارد، تا به سر هه موو دینیکیدا زالی بکات، یه که بهرنامه ی هیه و هیچ جیاوازی و ناکوکیه کی تیدا نیه، هه رکه سی ناکوکی تیدا کرد ﴿وَكَانُوا شِيَعًا﴾ دهسته ی جیا جیای لی دروست کرد، وه ک نه و خه لکه گومراو ناره زوو په رستانه ی که نایه کانیان به شی به شی کردبوو به ناره زوی خوین. خودای گوره پیغه مبهرده که ی به دور گرتوه له وه ی نه وانه کردویانه و خه ریکی بوون، نم نایه ته که لیره دا هاتوه، وه ک نم نایه ته وایه که نه فه رمویت: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾^۲ پینگه یه کی له دینداری بق ئیوه داناه که رایسپارد نووحیش هه له سر نه و پینگه بپروا، هه نه مه شمان به فرمان به تو راگه یاند که به ئیبراهیم و موسا و عیسا شمان پاده سنپارد. که هه له سر نم دینه بن و جیاوازی تیدا مه کن. وه له م فه رموده یه دا هاتوه: (ئیمه کز مه لی پیغه مبهردان کوپی نه ک باوکن و دایکیان جیا یه و ناینیان یه که)^۳، نا نه وه پینگای راسته که پیغه مبهردان پیسی هاتوون که بریتیه له خواپه رستی و شه ریک دانه نا بوی و پابه ند بوون به په یامی نه و پیغه مبهرده (ﷺ) که دواين پیغه مبهرده. هه رچی پیچه وانه ی نه وه بی گومرایو و نه قامی و ناره زوو بازیه. که پیغه مبهردان لئییه وه دوون، وه ک خودای گوره نه فه رمویت: ﴿لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ تو له هیچ شتیکیدا له وان نیت، بیگومان کاری نه وان دهگه پیتته وه بق لای خودا له دوایدا ناگاداریان دهکاتوره له و کرده وهی که کردویانه. نم نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گوره نه فه رمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ

۱ الطبري (۲۶۹/۱۲) - (۲۷۰).

۲ الطبري (۲۶۹/۱۲).

۳ الشوری (۱۲).

۴ فتح الباری (۵۰۰/۶).

ءَامِنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰلِحِينَ وَالصَّٰدِقَاتِ وَالْمُجْرِمَاتِ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ ﴿١﴾ نهوانی بپوایان هیتاوه نهوانی جووله که و سووبیی و مهسیحی و مهجووسی و نهو که سانهش شهریک بق خودا داده نئین، دیاره خودا له پڑئی قیامه تدا برپار نه دات له نئیوانیاندا (له یه کتری جیایان ده کاتوه).

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا بِمِثْلِهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ ﴿١٦﴾
یه ک چاکه به ده نه ونده، یه ک خراپه پیش به نه ندازهی خوی پاداشت و مرده گری:

خودای گوره نه فرمویت: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا بِمِثْلِهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ هه که سیک چاکه یه ک بکات، ده نه ونده ی چاکه ی له گه ل ده کریته وه، که سیکیش خراپه بکات، به نه ندازه خراپه که ی سزا نه درئی و که س ناهقی لی ناکری. نه م نایه ته ته فسیری نهو نایه ته یه که به کورتی هاتوه خودای گوره نه فرمویت: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثْلِهَا﴾^۱ هه که س ی چاکه یه ک بکات، له وه چاکتر چاکه ی له گه ل ده کریته وه. چه ندین فرموده هاتوه که مانا که یان وه ک مانای نه م نایه ته وایه. نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له ئینوعه بیاسوه (په زای خویان لی بی) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویته لی له فرمودانه وه که له لایه ن خودای گوره وه ده یگرتیته وه: (بیگومان په روه ردگاری گوره تان زور به به زه بیه، که سی بیه وی چاکه یه ک بکات و نه یکرد، چاکه یه کی بق نووسراوه، خق نه گه ر کردی ده چاکه ی بق نووسراوه تا حوت سه د چاکه تا چه ند جاری زور تریش، وه هه که سی بیه وی خراپه یه ک بکات، نه گه ر نه یکرد، چاکه یه کی بق نووسراوه، خق نه گه ر خراپه که ی کرد، یه ک خراپه ی بق نووسراوه یان خودای گوره بقی ده سرتیته وه، له لای خودا هیچ که سی به هیلاک ناچی، مه گه ر که سی خقی خقی به هیلاک بیات)^۲، بوخاری و موسلیم و نه سائیش پویایه تیان کردوه^۳ دیسان نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نه بوزه په وه (په زای خوی لی بی) وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویته تی: (خودای گوره نه فرمویت: هه که سی کاریکی چاکه ی کردی ده نه ونده ی ده دریتی و زیاتریش، وه هه که سی کاریکی خراپی کردی سزا که ی به وینه ی نهو خراپه یه که کردویه تی یان لی بی بوراوه. وه که سی به پری زهوی تاوانی کردی، پاشان پیم گه یشته له هیچ شتیگدا شه ریکی

^۱ الحج (۱۷).

^۲ النمل (۸۹).

^۳ احمد (۲۷۹/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۴ فتح الباری (۳۳۱/۱)، مسلم (۱۱۸/۱)، التسانی فی الکبری (۳۹۶/۴).

بِقَدَانِهِ، بِه وینه ی شهوه لیتی خوش دهم، هرکسی بستن لیم نریک بیتوه بالی لیتی نریک دهمهوه، هرکسی بالی لیم نریک بیتوه شا بالی لیتی نریک دهمهوه. هرکسی به پوشتن هاته لام به پوت (هرهوله) دهچمه لای^۱، موسلیفیش ریویه تی کردوه^۲ بزانه شهوانه ی که واز له خرابه دهیننو نایکه نه دکرین به سی به شهوه: جاری واهیه شهوه که سه له بهر خوا وازی لی دینتی، شه چاکه یه کی بق دهنوسری له سر وازهینانی لهو خرابه له بهر په زای خوا، شه به کرده وه و نیازه بویه له فرموده دا هاتوه که چاکه یه کی بق دهنوسری وه که له هندی فرموده ی سه حیددا هاتوه شه فرمویت: بیگومان شه که سه وازی هیناوه له بهر من، اته: له بهر په زای من. به شی دوهمه م: جاری واهیه وازی لهو خرابه هیناوه له بهر شهوه ی له بیری چوه ته وه و هوشی به لای شه خرابه وه نه ماوه، شهوه نه بوی دهنوسری به چاکه و نه خرابه ییشی له سر دهنوسری. چونکه نه نیازی چاکه ی بوه و نه خرابه ییشی کردوه. جاری واش هیه، له بهر ته مه لی و لا وازی و بی هیزی وازی هیناوه، دوی هولنو کوششیکی زوروه گه پان به دوی شه و شتانه دا که نریکی ده که شهوه لهو خرابه. شه وه که سه وایه که خرابه که ی کردی. وه که له فرموده سه حیددا هاتوه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فرمویه تی: (نهر دو موسولمان به شمشیز به رانبر یه که وه ستان (دایان له یه کتری) بکوزو کوزواو هردوویکیان ده چنه ناو ناگر، وتیان: شه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) شهوا بکوزه که هقی ناو ناگری هیه، شه کوزراوه که بوجی؟ فرموی: (بیگومان شه ویش سوور بووه له سر کوشتنی هاوه له که ی).^۳ ته به رانی ریویه تی کردوه له شهو مالیکی شه شعریه وه گوتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (نویژی هینی ده بیته که فاره تی گوناه ی شه پوزانه که له نیوانی خوی شه هینیه ی که به نوایدا دیت و زیاد کردنی سی پوزیش، چونکه خودای گوره شه فرمویت: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا﴾^۴ له شه بوزه پوه (په زای خوی لیتی) وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (هرکسی سی پوزوی له هه مو مانگی کرتبی، شهوه هه مو ساله که ی کرتوه) نیمامی شه حمده و نه سانی و نیبنوماجه و تیرمیزی ریویه تیان کردوه، تیرمیزی شهوه ی بق زیاد کردوه: (بق پشتگیری شهوه خودا شه نایه ته ی له قورئاندا په وانه کردوه: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا﴾ یه که پوز به ده پوز، پاشان گوتیه تی: شه فرموده، فرموده یه کی چاکه فرموده له م باره یه وه نیجگار زوره، شهوه ی لیزه دا باس کرا به سیتی.

^۱ احمد (۱۵۳/۵)، فرموده یه کی سه حیده.
^۲ مسلم (۲۰۶۸/۴).
^۳ البخاری (۷۰۸۲/۶۷۷۵/۳۱).
^۴ الطبرانی (۲۹۸/۳).
^۵ احمد (۱۶۶/۴)، تحفه الاحوذی (۴۷۰/۳)، النسائی (۲۱۸/۴)، ابن ماجه (۵۴۵/۱)، فرموده یه کی حه سه نه.

﴿قُلْ إِنِّي هَدَيْتِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِثْلَهُ بِرِزْقِهِمْ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۳۱﴾ قُلْ إِنَّ صَلَاحِي وَشُكْرِي وَحَمْدِي وَمَنَافِيَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۳۲﴾ لَا شَرِيكَ لَهِ، وَبِذَلِكَ بُرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُتَّبِعِينَ ﴿۱۳۳﴾﴾

هه نيسلام راسته ربييه

خودای گوره نه فرمويت: ﴿قُلْ إِنِّي هَدَيْتِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِثْلَهُ بِرِزْقِهِمْ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ نهی موحه مه د(ﷺ) بلئی: په روه ردگاری خوم، خستويه ته سهر راسته پنگه، سهر دینی که پایه داره، نایینی نه و نیبرایمه و له ناهق لایداوه هرگیز هیچ شهریکیکی بق خوا بپیار نه داوه. خودای گوره فرمان دهکات به پیغه مبه ره که ی(ﷺ) که گوره ی هه مو پیغه مبه رانه که باسی نه و به روانه بکات که خودا پتی داوه له شاره زا کردنی بق سهر نه و پنگه راستی که هیچ لارو ختیجه کی تیدا نه، پایه داره و برده و امه و نایینی نه و نیبرایمه یه و له ناهق لایداوه هرگیز هیچ شهریکیکی بق خوا دانه ناوه، نه م نایه ته، وه که نه م نایه تانه وایه که خودای مه زن نه فرمويت: ﴿وَمَنْ يَرْعَبْ عَنِ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ﴾^۱ چ که سیکي و هه یه نایینی نیبرایم بخاته لاره. مه گهر (که سی) هه ر خوی گورج بکات. وه نه فرمويت: ﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ﴾^۲ به و شتوه (که پتويسته) بچنه غزا له پتی خودا، نه و هه ر خوی نپوهی هه لبراردوه، له م ناینه شدا تووشی ناره حتی نه کردون هه نایینی نیبرایمی باوکتانه. وه نه فرمويت: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۳۴﴾ شَاكِرًا لِأَنعْمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۳۵﴾ وَآيَاتُهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَإِنَّهٗ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۳۶﴾﴾^۳ ثم أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾^۴ نیبرایم پتو شوه وایه کی به روه و هق پتوشتويو، به رفره رمانی خودا بو، نه له پزیی نه وانه بوو که شهریک بق خودا داده نین، چاکه ی خودای له به رچاو بو، خواش بق خوی هه لبراردو شاره زای پنگه ی راستی کرد. له دنیا به هره مان دایه و له و دنیا ش له پیاو چاکانه. پاشان به تو مان راگه یاند نهی موحه مه د(ﷺ) که په پیره وی نایینی نیبرایمی به روه و هق پتوشتوو به، نه و شویتکه و ته ی نه وانه نه بوو که شهریک بق خوا داده نین. پیغه مبه ری خودا(ﷺ) پتويسته نه کراوه له سهری که شوپتی نایینی نیبرایم بکوی، له به ر نه وای که

^۱ البقرة (۱۳۰).
^۲ الحج (۷۸).
^۳ النحل (۱۲۰-۱۲۳).

نبراهیم له و ته و اتره تییداو به و کاره هه لساوه زۆر به چاکی و بۆی ته و او کراوه به شیوه یه کی وه ها که هیچ که سی پیش له و، ئه و کاره ی به ته واری به جی نه هیناوه. له بهر ئه مه ی که موحه مه د (ﷺ) دواین پیغه مبه ره و، به پزترین مندالی ئاده مه به گشتی و خاوه نی ئه و پله و پایه سوپاسکراوه یه (المقام المحمود) که خه لکی ئاره زوی ده که ن تا نبراهیمی خه لیلیش (سه لاسی خوی لیبی). نیامی ئه خمه د وتی: به زید بۆی گێرینه وه، موحه مه دی کورپی نیسحاق هه والی داینی له داوودی کورپی حوسینه وه له نیبنوعه بباسوه (په زای خویان لیبی) وتی: وتیان به پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کام شاین له لای خودای گه وه خو شه و یستره؟ فه رموی: (ئاینی نیسلا مه که ئاینی لیبوردنه (الحنيفية البسمحة)).^۱

فه رمان کردن به پاکی و دلسۆزی

خودای گه وه نه فه رمویت: ﴿ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلرَّبِّ الْعَلِيِّنَ ﴿۱۳۲﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ ﴾ بلی: من نوێژ کردن و پیکهێنانی رێوشوینی هه ج کردن و ژین و مه رگم بق خودایه، که په روه رنده ی دنیا هه ر خۆیه تی، هیچ شه ریکی نیه، فه رمانی وا به من داوه. خودای گه وه فه رمانی داوه به پیغه مبه ر (ﷺ) که ئه و بته رستانه ی غه یره ز خودا ده په رستن وه ئاژه له سه رده برشن به ناوی بیجگه له خوا بلی که ئه و دژی ئه وانه له و کاره دا ده یکه ن. نوێژ کردنی هه ر بق خودایه و سه رپینیشی هه ر بق ئه وه هیچ شه ریکی نیه ئه م ئایه ته وه ک ئه و ئایه ته وایه که نه فه رمویت: ﴿ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ۚ سَا تُوْنِي مَوْحَمَه د (ﷺ) هه ر بق په روه ردگاری خۆت نوێژو قوریانی بکه. واته: به دلسۆزیه وه نوێژو قوریانیه کت بکه، ئه وه یوو موشریکه کان بتیان ده په رست و قوریانیان بق ده کردن. خودای گه وه فه رمانی دا که دژایه تیان بکه ن و ئه وه ی ئه وانه خه ریکین ئه مان نه یکه ن و به پیچه وانه ی ئه وانه وه به پاکی و به دلسۆزی و لیبرانی ته واره و په بکه نه خودای گه وه. مواهیدنه لیت: ﴿ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي ﴾، (النسك) واته: سه رپین (قوریانی) له هه ج و عه مره دا. نیبنونه بی حاته م رپوایه تی کردوه له جابیری کورپی عه بدوللاوه نه لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) به دوو به ران قوریانی کرد له جه ژنی قوریاندا، کاتی که سه ری ده برین نه یفه رموو: (په وی خۆم کرده ئه و که و سه ی که ئاسمانه کان و زه مینی وه دی میناوه (به پاکی و دلسۆزی) به ره وه ق ده پۆم، وه من له بته رستان نیم و نوێژو قوریانی کردن و ژین و

^۱ احمد (۲۳۶/۱)، فه رموده یه کی حه سه نه.

^۲ الکوتر (۵).

مہرگم بق خودایہ پەروردگاری دنیا ہر خوبیہ تی، ہیچ شہریکی نیہ وافرمان بہ من دراوہ، وہ من یہ کہم کہ سم لہ پیزی موسولماناندا)۔^۱

ناینی گشت پیغہ مہبران تہ نیا نیسلام بووہ

خودای گورہ نہ فرمویت: ﴿وَأَنَا أَوَّلُ الْمُرْسَلِينَ﴾ ہی موحمہ مد(ﷺ) بلی: من لہ پیزی یہ کہم لہ موسولماناندا۔ قہ تادہ نہ لیت: واتہ: من لہ پیزی یہ کہم لہ م نومہ تہ دا،^۲ وہ لہ پیشیشدا خودای

گورہ فرمویتی کہ گشت پیغہ مہبرانی بہر لہ پیغہ مہبر(ﷺ) بانگہ وازہ کہ یان بق نیسلام بووہ کہ سہ چاوہ کہی پهرستی خودایہ بہ تہ نیا و شہریک دانہ نانہ بژی۔ وہ کہ نہ فرمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ

قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيْٓ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾^۳ بہر لہ توش نیغہ ہر پیغہ مہبریکمان نارد، پامان سپارد، کہ: ہیچ پهرستراویک بیجگہ لہ من نیہ و ہر تہ نیا من پهرستن۔ وہ خودای گورہ

باسی نوح پیغہ مہبران بق دہ کات کہ بہ گہ کہی دہ لی: ﴿فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾^۴ نہ گہر پشتم لی ہلکن من داوی ہیچ پاداشتیکم لی نہ کردون، پاداشتم لہ لای خودایہ، فرمانم پیکراوہ من لہ موسولمانان ہم۔ وہ

نہ فرمویت: ﴿وَمَنْ يَّرْضَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي

الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۳۰﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۳۱﴾ وَوَصَّيْنَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^۵ کئی و ہہ یہ کہ واز لہ ناینی

نیبرایم بینی؟ جا مہ گہر ہر خوبی گہ وچ بکات۔ نیغہ نہ ومان لہ دنیا ہلباردوہ و لہ دنیا شدا و لہ پیزی پیواچا کانداندا۔ وہ ختی پەرورندہ ت پیویت: وەرہ خو بہ من بسپیترہ وتی: واخلوم دایہ دہستی

پەروردگاری ہموو دنیا۔ نیبرایم بہ کورہ کانی و بہ یہ عقوبیشی پاسبارد: کورہ کانم خوا ہم ناینی ہی بق نیوہ ہلباردوہ، بہ موسولمانی نہ بی مہ من۔ یوسف (سہ لامی خوی لیبی) دہ فرموی: ﴿رَبِّ قَدْ

ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيُّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

^۱ الحاکم (۴۶۷/۲)

^۲ الطبری (۲۸۵/۱۲)

^۳ الانبیاء (۲۵)

^۴ یونس (۷۲)

^۵ البقرة (۱۳۰-۱۳۲)

تَوْفَىٰ مُسْلِمًا وَآلِ حَقِّقِي بِالصَّلِحِينَ ﴿١﴾ نہی پہروردگارم لہم ولاتہ تو دستہ لانت پیدامو و فیرت کردم چون خہ ونہ کان لیکدہ مہوہ، وہ دیہینتہری ناسمانہ کان وزہ مینہی؟، لہ سر بہوای تہ او بہ خوت بم مرینہ و بمگہ یہ نہوہ بہ پیواچاکان. خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ مَأْمَنُم بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَجَعَلْنَا بِرَجْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢﴾ موسا بہ گہ لہ کھی خوی وت: گہ لہ کم نہ گہر باوہ پتان بہ خودا مہ یہ و ملکہ چی فرمانی نہون، سا پشتتان ہر بہو ببستن. وتیان: خومان بہ خوا سپارد، نہی پہروردگاری مہ موومان، مہ مانخرہ بہر نازارو نہ شکہ نجہی گروی ستہ مکاران. بہ بہ زہی خوت بزگارمان کہ لہ گروی خوانہ ناسان. وہ نہ فرمویت: ﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ بِحُكْمِهَا الْيَتِيمُونَ الَّذِينَ آسَلُمُوا لِلدِّينِ هَادُوا وَالرَّزِيقُونَ وَالْأَحْبَارُ ﴿٣﴾ نیمیہ کہ نہم تہ وراتہ مان نارودہ تہ خوان، ہونناکی و پرنیشاندانی تیدایہ، نہم پیغہ مبرانہ حوکمیان پیکرد کہ موسولمان و ملکہ چ ہون، بز نہوانہی کہ جوولہ کہ ہون مہ روہا زانا خواناسہ کان و زانا شرع زاناکانیش حوکمیان پی دہ کرد. وہ نہ فرمویت: ﴿ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٤﴾ نہ و کاتہ شی من (بہ نیشارہ تی تابیہ تی خوم) حہ وارہیہ کانم تیگہ یاند، دہ بی ہواتان بہ من مہ بی و بہ پیغہ مبرہ کہی منیش ہر ہواتان مہ بی، وتیان: خواہی تو شایہ تہ، کہ ہوامان پی ہینای و ہر ملکہ چی فرمانی تڑین. خودای گہ ورہ ناگاداری داوہ کہ پیغہ مبرہ کانہی بہ نیسلامہ تی پہوانہ کردوہ بہ لام جیاوازیان مہ بووہ تیدا بہ پیی نہو شہریعہ تہ تابیہ تیانہی خویان کہ ہندیکی ہندیکی تری نہسخ دہ کاتہ وہ. تا نہ و کاتہی کہ مہ موویان بہ شہریعہ تہ کہی موحمہ د(ﷺ) نہسخ ہونہ وہ. وہ نہم شہریعہ تی نہم ہتا ہتایہ نہسخ نابیتہ وہ، بہ ردہ وام پایہ دار دہ بی و نیشانہ و نالاکانی بہ رزو شہ کاوہ دہ بی تا پڑی قیامت، ہر بزویہ پیغہ مبر(ﷺ) فرمویہ تی: (نیمیہ گروی پیغہ مبران کورانی پیواچیکین و دایکانمان جیاہ و نایمان یکہ). کہ بریتہی لہ پہرستنی خودا بہ تہ نیاو شہریکی نیہ. نہو شہریعہ تی کہ ہیناویانہ و ہک جوری دایکہ کان و بی، برای دایکی بہ پیچہ وانہی نہ مہ و یہ،

١ یوسف (۱۰۱).

٢ یونس (۸۴-۸۶).

٣ المائدة (۴۴).

٤ المائدة (۱۱۱).

٥ فتح الباری (۵۵/۶).

یك دایکیان هه یه و له چهند باوكیكن. والله أعلم. نیامی نه حمه د پویایه تی کردوه له عه لیه وه (په زای خوی لیبی) گوتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) کاتی هه لساوه بق نویتو (الله اکبری) کردوه و پاشان فرمویه تی: (پووم کرده نهو که سهی که ناسمانه کان و زه مینی دوست کرده به دلپاکي وه له وانه یش نیم که شریکی بق داده نین نویتو قوریانی و زین و مهرگم بق خودایه، په روه ردگاری نه م دنیا)، (نهی خودایه تق فرمانه روه ای جگه له تق هیچ په رستراوی نیه، تق په روه ردگاری منی، من بنده ی تقم ناهه قیم له تقم کرده دان ده نیم به تاوانه کانندا، له گشت گوناوه کانم خوش به، جگه له تق هیچ کسی له تاوانه کان خوش نابی. شاره زام که بق چاکترین په وشت، هیچ که سی که س شاره زاناکات بق چاکترین په وشت جگه له تق، له په وشته خرابه کان لام بده، هیچ که سی له په وشته خرابه کان لام نادات جگه له تق، گه وره و پایه به رزی داوی لیبوردنت لی ده که م و ده که پیمه وه بق لای تق) پاشان فرموده که سی به ته واوی گپز پایه وه و نهو شتانه که نه یفره موو له رکوع و سوجود و شایه توماندا باس کرد. موسلیمیش له سه حیچه که پیدا پویایه تی کرده ^۱.

﴿قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَيْدِي رَبِّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا نُزِرُ وَأَرْزُقُ وَرَزَقْنَاهُ ثُمَّ لَمْ يَأْكُلْ﴾

رَبِّكُمْ تَرْتَعِبُكُمْ فَيُنزِلُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٦﴾

فرماندان به پاکي و دلسوزي پشت به ستن به خوا

خودای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ﴾ نهی موحه معه د (ﷺ) بلی: به وانه ی که شریک بق خوا داده نین (نیوه ش ورن به پاکي و دلسوزي به ندایه تی بق خوا بکن و پشتی پی بیه ستن ﴿أَغْنَى اللَّهُ أَيْدِي رَبِّا﴾ نایا چون جگه له خوا که سینی تر به په روه ردگار بزائم؟ ﴿وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾ که هر نه وه په روه ردگاری هه موو شت. هر نه ویشه پاریزگاری و چاودیتیم ده کات و کاره کانم بق فرامه دیتنی. واته: ته نیا خوم به نه و ده سپیرم و بق لای نه و ده که پیمه وه، چونکه خودا په روه ردگار و فرمانه روه ای هه موو شتیکه و خاوه نرپیارو و ده پینانه. له م نایه ته دا خودای گوره فرمان ده کان به عه بده کانی که به پاکي و دلسوزي پشت به خوا بیه ستن، وه له نایه تی پیش نه م نایه ته یش فرمانی دابوو به عه بده کانی که ته نیا خوا بیه رستن و شریکی بق دانه نین. نه م به ندایه تی کردن و پشت به خوا به ستنه زقر جار له قورئاندا له که ل په کتردا هاتوون. وه که نه م نایه ته ی که خودای گوره پی نیشانی عه بده کانی ته دات که

^۱ احمد (۱۰۲/۱)، فرموده یه یکی سه حیچه.

^۲ مسلم (۵۲۴/۱).

بَلَيْنَ: ﴿إِنَّا كُنَّا نَبْدُ وَإِنَّا كُنَّا نَسْتَعِيبُ﴾^۱ خودایه تنها تر ده پهرستین وه تنها داوای یارمتهی له تر ده کین. وه نه فرمویت: ﴿فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ﴾^۲ ته نیا هر نه و پهرستن و خوتان به و بسپین. وه نه فرمویت: ﴿قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا﴾^۳ بلی: نه وه نه و خوی به خشنده یه به باوه پمان پی میناوه و خومان هر به و سپارده. وه نه فرمویت: ﴿رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾^۴ په روه رینی خورمه لات و خورناوایه جگه له و هیج که س بز پرستن ناشی. هر نه و بکه به بریکاری خوت.

هیج که س باری گرانی هیج که سیکی تر ه لئاگری

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا نُزِرُ وَأَرْزُقُ وَنَزَّرُ أُخْرَى﴾^۵ هر که سسی کاریکی خراب بکات هر خوی سزاکسی و ه رده گری. هیج که س باری گرانی هیج که سیکی تر ه لئاگری. نه مه باس و ه والی قیامه ته که له و پوژده دا خودا پاداشت و سزای نه و خه لکه نه داته وه له سه ر کرداره کانیا، نه وه ی چاکه به چاکه و نه ویش خراب به تو له لی سه ندن. باری گرانی که س به کولی که سدا نادات، نه مه یس له دادگری و کارزانی خودای گوره یه به رانبه ر بنده کانی، وه که له نایه تی تردا نه فرمویت: ﴿وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِمْهَلٍ لَا يُحْمَلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ﴾^۶ نه گه ر بیتو بارگرانیک له که سیکی تر بیارپیته وه باره که ی له گه لدا ه لگری (با خزمی نزیکیشی بی) هیج له و باره ی ه لئاگری. وه نه فرمویت: ﴿فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا﴾^۷ له وه ناترسی که سته می لی بگری و نه له پاداشتی که م بگریته وه. زانایانی ته فسیر و تویانه: واته: خودا ناهه قی له هیج که سسی ناکات و تاوانی هیج که سسی ناخاته سه ر که سیکی تر وه له پاداشتی هیج که سسیکیش که م ناکاته وه. وه له نایه تیکی تردا نه فرمویت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنًا ﴿۳۸﴾ إِلَّا أَمَّحَصَ الْيَتِيْمَ﴾^۸ هه موو که سسی له بارمته ی کرده وه ی خویدایه، مه گه ر هاوه لانی ده سستی پاست واته: هه موو که سسی گپروده و بارمته ی کرداری خرابه خویته تی، بیجگه له هاوه لانی ده سستی پاست که به رکه ته تی ناکاره چاکه کانیا و ه چه و خزمه کانیشیان

^۱ الفاتحة (۵).
^۲ هود (۱۲۳).
^۳ العلك (۲۹).
^۴ المزمل (۹).
^۵ فاطر (۱۸).
^۶ طه (۱۱۲).
^۷ العنشر (۳۸-۳۹).

ده گریخته وه و بههری لی ودرده گرن. وهك له سوره تی توردا خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا
 وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِنَّمَا كَسَبَتْهُمْ ذُنُوبُهُمْ وَمَأْتِنَهُمْ مِنَ اللَّهِ نَزْلٌ مُّسْتَمِرٌّ
 بَاوَه پریان میناوه وه چه شیان چوونه سر باوه پی ئه وان، نیمه وه چه ی ئه وانیش وهك خویان ده بهینه
 به هشت له پاداشتی کرده یان هیچ کم ناکه ینه وه، هه موو که سی بارمتی کاری خویه تی. واته:
 وه چه کانیان ده بهینه لای ئه وان له به هشتداو وهك ئه وان پله یان به رز ده که ینه وه، با ئه وانیش له
 کرده وه دا وهك ئه وان نه بوین، له به رنه وه ی وه چه کانیان بپویان هه بوه. ئه و پیاوه گه وره پله به رزانه
 هیچ له کرده وه کانیان کم ناکه ینه وه هه تا له گه ل وه چه کانیا ندا هاوسه نگیان بکه ین، ئه وان ه ی که
 پله یان له وان که متره، خودا پله یان به رز ده کاته وه بق لای باوکه کانیان به هزی به ره که تی
 کرده وه کانیان و ریزو منه تی خودا خوی. پاشان نه فرمویت: ﴿ثُمَّ لِي رِيكُ رَجَعِكُمْ فَيَنْتَقِبُكُمْ بِمَا كُنتُمْ

فِيهِ تَخْلِفُونَ﴾ پاشان جیتی گه پانه وه ی هه موتان وا له لای په روره دگارتان، ئه وسا ناگادارتان ده کات که
 له سر ئه و شتانه ی که له گه ل یهك ریك نه ده که وتن، نیوه کاری خوتان بکه ن و نیمه ش له کاری خومان
 به رده و امین، نیوه دینن و نیمه ش هه ر دینن، نیمه و نیوه ش ناگادار ده کریین، هه ر که سه و به
 کرداره کانیه وه و ئه ویش که له سری نا کورک بووین له ژانی دنیا دا، وهك خودای گه وره نه فرمویت:

﴿قُلْ لَا تُسَلُّوْا عَمَّا أَجْرْمُنَا وَلَا تُسَلُّوْا عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿۲۵﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ
 الْفَتَّاحُ الْعَلِيْمُ﴾ بلی: هه ر گونا ه ی نیمه بی که ین، که س له نیوه ناپرسیته وه، نیوه ش هه ر کاری بکه ن
 که س له نیمه ناپرسیته وه. تو بلی: په روره دگارمان له گه ل یهك کوزمان ده کاته وه، پاشان له نیتوانماندا
 بپیار نه دات به هه قو دادوره ایمان ده کات، هه ر ئه ویشه له و پوژده دا بپیار به ده ست وزانا.

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ رِوْعًا بِعَضْكُمْ قَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَسْلُوْكُمْ فِي مَاءٍ اَنْتُمْ كُرْ اِنْ رِيْكَ
 سَرِيْحَ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَعَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۲۶﴾﴾

خودا خه لکی کرده جینشینی زه مین و پله جیاواز له یه کتری تا تاقیان بکاته وه

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ رِوْعًا﴾ (خودا) هه ر بق خوشی نیوه ی
 کرده جینشینیانی (سه ر زه مین) که ناوه دانی بکه نه وه، وه چه دوی وه چه و چه رخ دوی چه رخ و دواینه
 دوی پیشینه، ئه مه قسه ی ئیبنوزه ی دو که سانی تریشه، ئه م نایه ته وهك ئه م نایه تانه وایه که خودای

۱ الطور (۲۱).

۲ سبا (۲۵-۲۶).

گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ﴾^۱ خۆ نه گه ر مه یلمان لی بویه
 چند فریشته به کمان له ئیوه وه دیده هیتا وه مانگردن به جینشین له سر زه مین. وه نه فه رمویت:
 ﴿وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ﴾^۲ ده تانکاته جینشین له م سر زه مینه. وه نه فه رمویت: ﴿إِنِّي جَاعِلٌ
 فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾^۳ من ده مه وی جینشین لی له سر زه مین دیاری بگم. وه نه فه رمویت: ﴿عَسَىٰ رَبُّكُمْ
 أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾^۴ دور نی
 په روه ردگاتان دورمنا له ناو به ری ئیوه بکاته جینشین له م زه مینه داو به وانی ئیوه چی ده گن.
 پاشان خودای گه وره لیره دا نه فه رمویت: ﴿وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾^۵ هه ندیکتانی به رانبه ر به
 هه ندیکی تر، چند پله برده سه روه وه، اته: هه ندیکتانی له هه ندیکی ترجیا کردوه ته وه له پژی و
 کۆتایی ته من و په وشت چاکی و په وشت خرابی و وینه و شیوه و په نگدا، بریاره کانی به جییه له وه دا.
 وه له نایه تی ترده نه فه رمویت: ﴿مَنْ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ
 دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سَخِرَاءَ﴾^۶ ئیمه بزئیویمان له نیوانیادا دابه ش کردوه له زیانی دنیا داو
 پله ی هه ندیکمان به سه ر هه ندیکی ترده به رز کردوه ته وه، بۆ نه وه ی هه ندیکمان نه وانی تریان خزمه ت
 بگن و کاری بۆ بگن، وه نه فه رمویت: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبْرُ دَرَجَاتٍ
 وَالْكِبْرُ تَفْضِيلًا﴾^۱ ده به وانه! چۆن هه ندیکمان له چاو هه ندیکمان به رز کردوه ته وه بیگومان پله و
 پایه کانی پاشه پژی بۆ به واداران گه وره ترو زیده تره. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿لِيَسْبُوَكُمْ فِي مَا
 ءَاتَاكُمْ﴾^۲ له و شتانه ی که پتیداون ناقیتان ده کاته وه. ده وه مه ند تاقی ده کاته وه به مال و
 سامانه که ی، لی ده پرسی تا چندئ سوپاسی خوی له سه ر کردوه. هه ژاریش له سه ر هه ژاریه که ی
 تاقی ده کاته وه لی ده پرسی هه تا چندئ خۆگر بووه. وه له سه حیحی موسلیمدا هاته وه له
 نه بوسه عیدی خوده ری وه (په زای خوی لی بی) گوتی: پیغه مبه ری خودا (ﷻ) فه رمویه تی: (بیگومان

۱ الزخرف (۶۰).
 ۲ النمل (۶۲).
 ۳ البقرة (۲۰).
 ۴ الاعراف (۱۲۹).
 ۵ الزخرف (۳۲).
 ۶ الاسراء (۲۱).

دنیا سه وزو شیرینه، خودایش نیوهی کردوته جینشین تیدا سهیر دهکات ناخو چی دهکن، خوتان له دنیا بیاریزنو، خوشتان له ژنان بیاریون، چونکه له راستیدا یه کهمین فیتنه (نهوهی نیسرائیل) بهوهی نافرته وه بووه.^۱ ﴿إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ په روه ردگارت به په له توله دهسیتی وهر نه ویشه که له گونا ده بوری و دلوفانه. نه مه خوئی ترساندن و هاندانیشه که لیپرسینه وه و توله سه ندنی به په له به به رانبر نه و که سانه ی که سه ریچی خوداو دزایه تی پیغه مبه ره کانی دهکن، وه لیپورده یشه به رانبر نه وانه ی که گوپرایه لین و شویتی پیغه مبه ره کانی دهکن له وهی که بویان هیناون له و به سه ره اتانه ی که بویان باس کردون و نه و فرمانانه شی که نه یدهن به سه ریاندان. زور جار خودای گوره که باسی لیپوردنی کردوه به دویدا هه په شه یشی کردوه وه که نه فرمویت: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ لِّلنَّاسِ عَلٰی ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ هه رچه نده خه لکی ستمکار بن په روه ردگارت به خشنده یه و له توله یشدا توندو تیزه. وه نه فرمویت: ﴿يٰٓعَادِیۡٓ اٰتٰیۡ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ ﴿۵۱﴾ وَأَنَّ عَذَابٰی هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِیْمُ﴾ هه وال بده به بنده کانم که هه ر خوم له گونا هان ده بورم و دلوفانم. سزاشم زور به ژانه. چه ندین نایه تی تریش هه ر به م شیوه یه باسی هاندان و هه په شه کردنی تیدایه، جارئی هانی بنده کانی نه دات بق خواناسی و باسی به هه شتیان بق دهکات، جارئی تر بانگیان دهکات بق لای خوئی و ده یان ترسینی به باسی ناگرو سزاو توله لی سه ندن لییان و باسی پوژی قیامت، جارئی وایش هه یه باسی هه ردوکیان به یه که وه دهکات. بق نه وهی هه ر که سه به پیی خوئی سوود له هه ردو لایه نه که وه رگری. خودای گوره له و که سانه مان دانئ که گوپرایه لیان کردوه له فرمانه کانیدا وازیان هیناوه له و شتانه ی که قه ده غه ی کردوه و هه په شه ی کردوه له باره یه وه. نه وه یش^۲، فرموویه تی به راستیان زانیوه، بیگومان خودا نزیکه و نزا قبول کرده و گوره و زور به خشنده و میهره بانه. نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نه بوهوره یه وه به مرفوعی، که پیغه مبه ری خودا (ﷻ) فرموویه تی: (نه گهر بروادار بیزانایه خوا چه نده سزای لایه، هه رگیز حس به ته مای به هه شته که ی نه ده بوو. نه گهر بیباوه پیش بیزانایه خوا چه نده په حمی به لایه یه، هه رگیز که س له به هه شته که ی بی تومید نه ده بوو، خودا سه د په حمی دروست کردوه، یه که په حمی له نیوان دروست کراوه کانیدا داناوه له ناو یه کدا به کاری دینن، نه وه دو توکه ی تری له لای خودا

^۱ مسلم (۵۲۴/۱).

^۲ الرعد (۶).

^۳ المجر (۵۰-۴۹).

خوبهتی، ترمیزی پویه تی کردوه ونه لیت: فرموده به کی چاکه. موسلیمیش پویه تی کردوه دیسان له نه بوهوره یره ونه لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (کاتی خودا خه لکی دروست کرد له کتیبه که بیدا له سر خوی نویسه و لای خوی دانراوه که: بیگومان به زهی من زاله به سر توپه بی و قینمدا).^۱

تهفسیری سورهتی (الاعراف)
له مه که دا هاتوته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْمَصَّ ۱﴾ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ فَلَا يُكْفَى فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِئُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۲﴾ أَتَيْتُمَا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا دُؤَيْبَةَ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿۳﴾

خودای گوره نه فرمویت: ﴿الْمَصَّ﴾ (الیف، لام، میم، صاد) له سه ره تای سوره تی به قه ره دا نه وهی په یوه ندی به م پیتانه وه بوو باسی لیکرا ﴿كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ﴾ کتیبیکه بق تو هاتوته خواروه وه، واته: له لایه ن په روه ردگارتنه وه. ﴿فَلَا يُكْفَى فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ﴾ خوت تووشی دلته نگه مه که به بته رستان بپوا نامینن، مواهیدو قه تاده و سوودی نه لین: گومانن لئی نه بی^۲ و تراویشه: بق خوت نارپه حهت مه که له گه یاندن و ترساندن خه لکی پی و له نایه تیکی تر دا خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَرْشِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ توش نهی موحه مده (ﷺ) وه ک پیغه مبه ره لیسپراوه نه به زه کان سوریه له سر کاره کهت و خوراکر به. هر بویه لیزه دا نه فرمویت: ﴿لِيُنذِرَ بِهِ﴾ بق نه وهی نه و خوانه ناسانه به و قورنانه بترستینی و ﴿وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ ناموزگاریش بی بق نه وانه ی بهوای پس دینن. پاشان خودای گوره بهووی قسه ی ده کاته نه م خه لکی دنیا به و نه فرمویت: ﴿أَتَيْتُمَا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ﴾ هرچی له په روه ردگارتانه وه بۆتان په وانه کراوته خواروه شوینی که ون. واته: شوین هه لسوکه وتی نه و پیغه مبه ره نه خوینده واره (ﷺ) که به کتیبیکه وه له لایه ن په روه ردگارو فرمانپه وای گشت شتیکه وه هاتوته خواروه وه. ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا دُؤَيْبَةَ أَوْلِيَاءَ﴾ جگه له خوا شوینی

^۱ أحمد (۳۳۴/۲)، تحفة الاحوذی (۵۲۷/۹)، مسلم (۲۱۰۹/۴).

^۲ مسلم (۲۱۰۷/۴).

^۳ الطبري (۲۹۶/۱۲).

^۴ الاحقاف (۳۵).

سرپرستانی دیکه مه کون. واته: له وهی که پیغه مبه ران بویان هیتاون دهرمه چنو بهۆن بق لای شتانی تر بیجگه له خودا. نه گهر واتان کرد نه وه له فرمانی خودا لاتان داوه بق لای فرمانی غهیره ز خوا. ﴿قِيلَا مَا تَدْكُرُونَ﴾ نپوه ندر کم په ندو ناموزگاری وهرده گرن. وه ک له م نایه تانه دایه که خودای گهره نه فرمانی: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾^۱ مه چه ننده ندریش مه ول بدهی نه م خه لکه ندره بیان بهوا ناهینن. وه نه فرمانی: ﴿وَلَنْ تَطْعَمَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾^۲ نه گهر بک ویته شوینی قسهی ندره یی نه وانه وا له م سر زه مینه دان له ریگه ی خودا لات نه دن. وه نه فرمانی: ﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾^۳ به شی ندریان بهوا به خوا ناهینن، مه رده یانه وی شه ریکی بق دابنن.

﴿وَكَم مِّن قَرِيبٍ أَهْلَكْنَاهَا فِجَاءً هَا بَأْسًا بِيْتًا أَوْ هُمْ قَالُوا﴾^۴ ﴿فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسًا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾^۵ ﴿فَلَنَسْتَعَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْتَلِمَنَّ الْمُرْسَلِينَ﴾^۶ ﴿فَلَنَقْصِرَنَّهُمْ عَنْ عِبَادَتِ رَبِّكَ إِن كَانُوا ظَالِمِينَ﴾^۷

حال و گوزمرانی نه م شارانه ی قریان تی خرا

خودای گهره نه فرمانی: ﴿فَجَاءَهُمْ بَأْسًا بِيْتًا أَوْ هُمْ قَالُوا﴾ نپمه خه لکی چه نندین شارمان قری تی خست. به هوی دزایه تی کردنی پیغه مبه ره کاشان و بهوا پی نه کردنیان، بویه خودا پسوای کردن له دنیا داو زه لیلی و سه رشوبی قیامه تیشیان به سه ردا دینی. وه ک خودای گهره له نایه تیکی تردا نه فرمانی: ﴿وَلَقَدْ أَسْنَهَيْتُمْ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾^۱ به ندریک له پیغه مبه رانی پیش له تو گالته کراو گالته که ران تووشی کاره که ی خویمان بوون. وه نه فرمانی: ﴿فَكَانَ مِّن قَرِيبٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَبْرُؤُا مُعْطَلَةٌ وَقَصِيْرٌ مَّشِيْدٌ﴾^۲ چند شارمان له سه مکاران قری تی خست، داریان به سه ر به ردا درا

^۱ یوسف (۱۰۲).

^۲ الانعام (۱۱۶).

^۳ یوسف (۱۰۶).

^۴ الانعام (۱۰).

^۵ الحج (۴۵).

دهوی چالویان (بیریان) چول کرا، کوشکی بتهویان تیکدرا. وه نه فرمویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرَبِكُمْ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فِئَالِكُمْ سَكَتُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ﴾^۱ چه ند شارمان قر تیختست (که خه لگه کی) به خوشگوزه رانی خویان سه رخوش بیوون، نه مایش ماله کانیا نه که له دوی نه وان (که میک نه بی) که سیان لی نیشته چی نه بووه و هر بق خومان ماوه ته وه. پاشان خودای گوره لیره دا نه فرمویت: ﴿فَجَاءَهَا بِأَسْنَا بَيْتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ﴾^۲ نیمه خه لکی چه ندین شارمان قر تیختست، وه ختی نیشانه ی غزه بی نیمه یان به سرداهات، له شهودا بوویان نیوه پو (له پشودا بوون) واته: هی واین بوو کاتی نه و سزایان به سرداهات شهو بوویان له کاتی نیوه پو (که کاتی پشودانه له ناوه پاستی پو (هردو کاته که بی ناگی و پابورده. وه ک خودای گوره نه فرمویت:

﴿أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿۱۷﴾ أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى

وَهُمْ يَلْعَبُونَ﴾^۳ نایا خه لکی نه و شارانه نه ترسا بوون که له شهودا به لای نیمه یان تووش بی و نه وان له قولایی خه ودا بن؟ یان نایا خه لکی نه و شارانه نه ترسا بوون که له ده می چیشته نگا و او له گه رمه ی یاری کردندا نیمه تووشی به لایان که یین. وه نه فرمویت: ﴿أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِيَوْمٍ أَوْ أَرْضًا أَوْ يُأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۸﴾ أَوْ يَأْخُذُهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿۱۹﴾ أَوْ يَأْخُذُهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾^۴ ناخو نه وانه ی به فیلبازی خه ریکی به دغه پی بوون، بی باکن له وهی که خوا نوقمی زهویان نا کات. یان له شوینیکه وه که هر بیریشی لی نا که نه وه نازاریکیان بق ناباری؟ یان له پی هاتوچو یاندا بیانگری و نه توانن خویان دهریاز بکن؟ یان له کاتی ترسا بیانگری؟

سا هر په روه رنده ی تویه و دلسوزو دلوفانه. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾^۵ که ده یانبینی نیمه غزه بمان لی گرتوون، هر نه وه ندنه یان بق ده ما بلین: نیمه ناهه قیمان له خومان کردو دانیا ن به تاوانی خویاندا دنا. وه که نه فرمویت: ﴿وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرِيْبٍ كَانَتْ ظَالِمَةً﴾^۶ چه ند شارمان ویران کرد، چونکه نه وانه ی که تیدا بوون سته مکار بوون (تا ده گاته) ﴿خَمِدِينَ﴾^۷ واته: دامان مرکاندن. ﴿فَلَنَسْتَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ

^۱ القصص (۵۸).

^۲ الاعراف (۹۷-۹۸).

^۳ النحل (۴۵-۴۷).

^۴ الانبياء (۱۱).

وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿۱﴾ بِيَكْوَانِ نَيْمِهِمْ بِرِسْيَانٍ دَهْ كَيْنِ هَمْ لَهْ وَا نَهْ يَ بَيْغِهِمْ بَرَمَانِ بِيْ نَارِدُونَ هَمْ لَهْ وَا نَهْ شَى بَه بَيْغِهِمْ بَرَى نَارِدْمَانِ. وَهْ كَ نَهْمْ نَا يَه تَا نَهْ كَه نَهْ فَرْمَوَيْتَ: ﴿۲﴾ وَيَوْمَ نَبْدِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿۳﴾ هَمْ نَهْ وَ بَزْدَهْ بَانْ كِيَانِ دَهْ كَاتِ وَ بِيْتِيَانِ دَهْ لَى: چُونِ بَهْ دَهْ نَگْ بَيْغِهِمْ بَرَهْ كَانْتَا نَهْ وَ نَهْ چَوون؟ وَ نَهْ فَرْمَوَيْتَ: ﴿۴﴾ وَيَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمَهُ الْعَرُوبُ ﴿۵﴾ بَزْدَى كَهْ خَوَا هَمْ وَ بَيْغِهِمْ بَرَهْ كَانَى خَوَى كَوِ دَهْ كَاتَهْ وَ نَهْ فَرْمَوَى: نَا يَا چُونِ هَاتِنِ بَهْ بَانْ كَتَا نَهْ وَ؟ دَهْ لَيْنِ: نَيْمَهْ هِيچْ نَا كَادَا رِيَهْ كَمَا نِ نِيَهْ، هَمْ تَرِ لَهْ هَمْ وَ نَهْ دِيَارَانِ نَا كَادَا رِيَهْ. خَوْدَا يَ كَهْ وَ رَهْ لَهْ بَزْدَى قِيَا مَهْ تَدَا پَرَسْيَارِ لَهْ وَ بَيْغِهِمْ بَرَا نَهْ دَهْ كَاتِ كَهْ چِيَانِ وَ هْ لَامِ نَهْ وَ بَيْغِهِمْ بَرَا نَهْ يَانِ دَا وَ هْ تَهْ وَ هَمْ، پَرَسْيَارِيَشِ لَهْ وَ بَيْغِهِمْ بَرَا نَهْ دَهْ كَاتِ لَهْ سَهْرْ كَهْ يَا نْدَنِ پَهْ يَا مَهْ كَانَى، بَزْيَهْ عَهْ لَى كَوِ پَى نَهْ بَوْتَهْ لَحَهْ كَوْتَى: لَهْ نِيْبِنُو عَهْ بِيَا سَهْ وَ هْ تَهْ فَرْسِيْرَى نَهْمْ نَا يَهْ تَهْ دَا ﴿۶﴾ فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُزِيلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿۷﴾ دَهْ لَيْتَ: (پَرَسْيَارِ لَهْ بَيْغِهِمْ بَرَا نَهْ دَهْ كَرِيْ) لَهْ سَهْرْ نَهْ وَ هِ كَهْ كَهْ يَا نْدُو يَا نَهْ ﴿۸﴾ فَلَنَقْضَنَّهُ عَلَيْهِمْ بِعِلْمِهِ وَمَا كُنَّا غَآيِبِينَ ﴿۹﴾ نَهْ وَ سَا نَيْمَهْ كَهْ دَهْ زَا نِيْنِ هَمْ وَ وِيْ بَهْ تَهْ وَ وِيْ بِيْ كَشْتِ لَا بَا سِ دَهْ كَهْ يِنِ وَ هَمْ رَكِيْزِ لِيْتِيَانِ بِيْ نَا كَا نِيْنِ. نِيْبِنُو عَهْ بِيَا S لَهْمْ نَا يَهْ تَهْ دَا: ﴿۱۰﴾ فَلَنَقْضَنَّهُ عَلَيْهِمْ بِعِلْمِهِ وَمَا كُنَّا غَآيِبِينَ ﴿۱۱﴾ دَهْ لَيْتَ: لَهْ بَزْدَى قِيَا مَهْ تَدَا كَتِيْبِ دَا دَهْ نَرِيْ هَمْ رَ چِيَانِ كَرْدَهْ بَا Sِ دَهْ كَاتِ. ﴿۱۲﴾ وَمَا كُنَّا غَآيِبِينَ ﴿۱۳﴾ وَ تَهْ: لَهْ بَزْدَى قِيَا مَهْ تَدَا خَوْدَا يَ كَهْ وَ رَهْ عَهْ بَدَهْ كَانَى نَا كَادَا رِ دَهْ كَاتِ كَهْ چِيَانِ كَوْتَهْ وَ چِيَانِ كَرْدَهْ، لَهْ زَقْدُو كَهْمْ، چَوْنَكَهْ خَوْدَا خَوَى شَا يَهْ تَهْ لَهْ سَهْرْ هَمْ وَ شَتِيْ هِيچِيْ لَى وَ نِ وَ نِيَهْ وَ بِيْ نَا كَا يَشِ نِيَهْ لَهْ هِيچْ شَتِيْ كَهْ، بَهْ لَكُو نَا كَا يَ لَهْ شَا رَا وَ هْ كَانَى نَا وَ دَلُو هَمْ سَتَى چَا وَ هْ كَا نَهْ ﴿۱۴﴾ وَمَا نَسْفُطُ مِنْ رَرْقَةٍ إِلَّا لَا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبْرٌ فِي ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْسُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿۱۵﴾ هَمْ رَهْ كَهْ لَا يَهْ كَهْ لَهْ هَمْ شَوِيْتِيْ كَهْ بِيْ زَا نِيْنِيْ نَهْ وَ نَا وَ هْ رِيْ، هَمْ رَ چِيْ دَهْ نَكَهْ لَهْ تَارِيْ كِيْ زَهْ وَ وِيْدَا وَ هَمْ رَ چِيْ تَهْ رَهْ يَانِ وَ شَكَهْ كَشْتِيْ لَهْ نَا وَ دَهْ فَتَهْ رِيْ كِيْ نَا شَكْرَا يَهْ.

۱ القصص (۶۵).

۲ المائدة (۱۰۹).

۳ الطبري (۳۰۶/۱۲).

۴ الطبري (۳۰۸/۱۲).

۵ الانعام (۵۹).

﴿وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۸﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ يَمَا كَانُوا يَجَادِبُنَا بِظُلْمُونَ ﴿۹﴾﴾

باسی هه لسه نگانندی کرداره کان

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۸﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ يَمَا كَانُوا يَجَادِبُنَا بِظُلْمُونَ ﴿۹﴾ هه لسه نگانندی به راستی له وره پوژدها پورنه دات شه و که سانهی تای ته رازویان گران بیت، نه وانه پزگاره کانن، شه و که سانه شی کردویه ان له هه لسه نگانندنا سووک بیت، زهره ریان له خویان داوه، غه دریان له نیشانه کانی نیمه کردوه. شه نایه ته وه که شه نایه ته وایه که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَسِيبًا ﴿۱۰﴾ پدژی. قیامت چه ندین ته رازوو به رانبه ره ده خهینه کار، شه و سا به نه ندازهی سهنگی تومی وردیلهی دانه خه رده لیش ده خهینه پورناهقی له که س ناگری، به سه نیمه ژمیریاری کرده وه کانتان بین. وه نه فه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿۱۱﴾ خدا به سهنگی میروولهی زهردی وردیلش ناهقی له هیچ که س ناکات. به لام به رانبه ره هه ر چاکه یه ک بیکن، دوو شه و نه د پاداش شه داته وه و سه ره پای شه و پاداش دانه ش، خه لاتی گه وره یان هه یه. وه نه فه رمویت: ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿۹﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿۷﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿۸﴾ فَأَمَّهُ هَكَاوِيَةٌ ﴿۱﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ ﴿۱۰﴾ نَارُ حَامِيَةٍ ﴿۲﴾ هه رکه سنی تای ته رازوی قورس بوو، تووشی ژیانی خوی بووه، هه رکه سیکیش له کیشانه سووکی هینا، شه وه شوینی (هاویه) یه، چون زانیوته له (هاویه) مه به س چه؟ ناگریکی زور به ته ورشه (گه رمه). وه نه فه رمویت:

﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَسْأَلُونَ ﴿۱۲﴾ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ ﴿۱۱﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿۱۳﴾ هه رکانی که فوو به که له شاخدا کرا، نه خزمایه تی له نیوان ده میننی و نه که سیان له که س ده پرسنی، هه رکه سیش

۱ الانبياء (۴۷).

۲ النساء (۴۰).

۳ القارعة (۶-۱۱).

۴ المؤمنون (۱۰۱-۱۰۳).

کیشانه‌ی گرانتری بی،^۱ نه‌وه دیاره له پیزی پزگارِه‌کانه. هه‌رکه‌سیش له کیشانه‌ی که‌می هینا، نه‌وانه دژپراوه‌کانزو له چه‌ه‌نمدا ده‌میتنه‌وه تا هه‌تایه. نه‌وه‌ی له تهرازودا داده‌نری^۲ له پۆزی قیامه‌تدا هه‌ندی ده‌لین کرداره با نه‌و کرداره عه‌ره‌زیش (عرض) بی، مه‌گه‌ر خودای گه‌وره ده‌یکاته شیوه‌و قه‌باره له پۆزی قیامه‌تدا. به‌غه‌وی وتی: له شیوه‌ی نه‌مه‌ پویه‌ت کراوه له ئیبنوعه‌بیاسه‌وه^۳، وه‌ک له فه‌رموده‌ی سه‌حیدا هاتوه که سوره‌تی (به‌قه‌ره) و (شالی عیمران) له پۆزی قیامه‌تدا وه‌ک دوو په‌له‌هه‌ور یا وه‌ک دوو سیبه‌ر یا وه‌ک دوو پۆل له بانده‌ که بالیان کردوه‌ته‌وه دین^۴، دیسان له‌م باره‌یه‌وه له فه‌رموده‌ی سه‌حیدا باسی قورئان هاتوه، که دیت بۆ لای هاوه‌له‌که‌ی له ویننه‌ی لاویکی په‌نگ زه‌ردی لاواز پیتی ده‌لی: تۆ کیتیت؟ ده‌لیت: من نه‌و قورئانه‌م که شه‌وه‌که‌تم به‌ بیداری هیشته‌وه و پۆزه‌که‌تم به‌ تینویه‌تی هیشته‌وه^۵ وه‌ هه‌ر له‌م باره‌یه‌وه له فه‌رموده‌که‌ی به‌راه دا هاتوه له باسی پرسپاری گه‌رپه‌وه: (که لاویکی شیوه‌ جوانی بۆن دیته‌ لای نه‌و خاوه‌نباوه‌ره، خاوه‌نباوه‌ره‌که‌ پیتی ده‌لی: تۆ کیتیت؟ ده‌لیت: من کردوه‌ه چاکه‌که‌تم)^۶، به‌ پیچه‌وانه‌شه‌وه باسی خاوه‌ناس و دوو پوییشی کردوه. له فه‌رموده‌دا هاتوه که کتیبی کرده‌وه‌کان ده‌کیشری^۷ وه‌ک له فه‌رموده‌ی پسوله‌که‌دا له باره‌ی نه‌و پیاوه‌ی که ده‌هینری^۸ نه‌وه‌و تۆ تۆمارگه‌ی له تایی تهرازویه‌کدا بۆ داده‌نری هه‌ر تۆمارگه‌یه‌ک به‌ نه‌ندازه‌ی نه‌وه‌ی چاو بپه‌کات ده‌بی، پاشان نه‌و پسوله‌یه‌ ده‌هینری^۹ که (لا إله إلا الله) تیدایه، پیاوه‌که ده‌لی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم نه‌م پسوله‌یه‌ چیه‌ له‌گه‌ل^{۱۰} نه‌م تۆمارگانه‌دا؟ خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: تۆ نامه‌قیت لی ناکری، نه‌م پسوله‌یه‌ له تایی تهرازوه‌که‌دا داده‌نری. پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموی: (تۆمارگه‌کان سووک بوون و پسوله‌که‌ قورس بوو)^{۱۱} تیرمیزیش هه‌ر به‌م شیوه‌یه له سه‌حیحه‌که‌یدا هیناویه‌تی. خاوه‌ن کرده‌وه‌یش ده‌کیشری^{۱۲} وه‌ک له‌م فه‌رموده‌یه‌دا هاتوه: (له پۆزی قیامه‌تدا پیاویکی قه‌له‌و ده‌هینری له‌لای خوا قورسای باه‌ میشلویه‌کی نیه)، پاشان نه‌م ئایه‌ته‌ی خویند: ﴿فَلَا نُقِمْ لِمَنْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْنًا﴾^{۱۳}، پۆزی قیامه‌تیش هه‌چ سه‌نگیکیان بۆ دانانین. له مناقبی عه‌بدوللای کوه‌ی مه‌سعودا هاتوه: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) نه‌فه‌رمویت: (ئایا سه‌رتان سوپ ده‌مینی^{۱۴} له دوو لاقی باریکی عه‌بدوللا!

^۱ البغوي (۱۴۹/۲).

^۲ مسلم (۵۵۲/۱).

^۳ ابن ماجه (۱۲۴۲/۲)، حاکم به سه‌حیبه‌ی داناوه له سه‌ر مه‌رجی موسلیم.

^۴ أحمد (۲۸۷/۴)، فه‌رموده‌یه‌کی هه‌سه‌نه.

^۵ تحفة الاحوذی (۳۹۵/۷).

^۶ الکهف (۱۰۵).

^۷ فتح الباری (۲۷۹/۸).

سویند به و که سهی گیانی منی به دهسته نه و دوو لاقه له ته رازودا له نوحد قورسترن^۱، ده کریئ نه م نیشانانه بخرینه لای یهک، تا نه مانه هه موو پیک ده رچی، جاری کرده وه کان کیشانه ده کریئ و جاری نه وهی تییدا هه لکیراوه و جاریکی تریش نه وهی کارهکانی کردوه ده کیشری، والله اعلم.

﴿وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشًا قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ﴾^(۱۰)

گشت به هرهکانی ناسمان و زهوی بو مهرده

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشًا قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ﴾
نیمه نیوه مان له م زهویه جی کرده وه، هه ره له ویشدا بژیویمان بو برینه وه، که میکتان شوکرانه بژیون.
خودای گه وره منهت ده کات به سه ره عهده کانیدا که نه وهی بو ره خساندون زهوی بیی به شوینی نیشته جییان، گه ژو رهو بارو جی و پئی بو وهی هیناون تییدا و شته به سوده کانیشی بو رهوا بینیون، هه وریشی بو پام هیناون بو ده رهینانی بژیوی بویان له زهویدا. وه هزی گرتنه بهری دهس خستنی پژیوشی بو ناسان کردون و بازراگانی تییدا ده که ن و گشت هه کارهکان ده گرنه بهر بوی. له گه ل نه وهیشدا زهویه یان که م سوپاس و ستایشی خوی له سه ره ده که ن وه که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَإِنْ تَسْأَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾^۲ خو نه گه ره به هرهکانی خوا بژیون، بو تان نازمیردین، به راستی مرۆف زه ناهه قیکارو سه له به.

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾

السَّاجِدِينَ

به سه رهاتی سوژده بردنی فریشتهکان و خو به گه وره زانینی شه یتان

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾
نیمه نیوه مان دروست کردو له پاشان وینه مان کیشان، پاشان به فریشته مان گوت: سوژده بهرن بو ئاده م، هه مویمان سوژده یان برد شه یتان (ئیبلیس) نه بی، نه و له ریزی سوژده بهران خزی جیا کرده وه. خودای گه وره نه وهی ئاده م ناگادار ده کاته وه له و پله و پایه به که له بهر پله و پیزی ئاده می باوکیانه وه (سه لامی خوی لیتی) پییان دراوه و باسی دوژمنایه تی دوژمنه که یانی بو کردون که شه یتانه و نه و سه سویدی که پیچاویه ته دلنی بو خوشیان و باوکیشیان

^۱ احمد (۴۰/۱)، فه رموده یه کی باشه (جید).

^۲ ابراهیم (۳۴).

نادهم. تا خویشانی لی لاده نو شوین پنگاهای نه کون. ثم نایه ته وه که نو نایه ته وایه که نه فره مویت:

﴿وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَلَقْتُ بَشَرًا مِّنْ صَلٰوٰتٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْنُوٰنٍ ﴿۲۸﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سَجْدًا ﴿۲۹﴾﴾ کاتی په روه ردگارت به فریشته کانی وت: من مؤرف له قوپه په شهی ترشایو

وشکه لاتوو دروس کرده وه. هر کاتی پټک و پټکم کردو له گیانی خوم فووم پیدا کرد، ده بی په کسه ر سوژدهی بؤ بهرن، فریشته کان هه موو تیکرا سوژدهیان بؤ برد جگه له نبیلیس ملی نه دا له گه ل سوژده بهره کان بی. چونکه کاتی خودای گوره به دهستی خوی له قوپیکی بته و جیر ناده می دروست کرد

(سه لای خوی لی بی) شیوهی وه که مؤرفیکی پټک و پټکه تینا له گیانی خوی فووی پیدا کرد، فرمانی دا به فریشته کان سوژدهی بؤ بهرن بؤ پټز لی تان له و کارهی خودای گوره، هه موویان گوئی پایه ل بوون و ملیان بؤ که چ کرد جگه له شه پتان ملی نه دا له گه ل سوژده بهره کان بی. له پیشه وه قسه له سر شه پتان کرا له سوره تی به قهره دا. به لگه هه یه له سر نه وه که مه به نست پټی ناده مه (سه لای خوی لی بی) که به جمع هیناویه تی له بهر نه وه ناده م باوکی گشت ناده میانه، وه که خودای

گوره نه فره مویت به نه وهی نیسرائیل له زه مانی پیغه مبه ردا (ص) ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ مِّنْ اٰمْنٍ وَّالَسَّلٰوٰی ﴿۱﴾ هه ورمان کرده سییه ر به سر تانه وه و گه زوو مه لی شه یلاقه شمان بؤ ناردن.

مه به بست پټی لی رده دا نو بابو باپیرانه یان بوه له زه مانی مووسادا (سه لای خوی لی بی) ژیاون، به لام له بهر نه وهی منفه تیک بووه به سر بابو باپیرانیانه وه که نو ان نه سلن، وای لی هاتوه، وه که نه وه بؤ وه چه کانیا ن بوه، نه مه جیاوازی هه یه له گه ل ثم نایه ته دا که نه فره مویت: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلٰتٍ مِّنْ طِیْنٍ ﴿۲﴾ نټمه مؤرفمان له قوپیکی خوشه کراو دروست کرد. مه به بست پټی لی رده دا ناده مه که دروست کراوه له قوپی خوشه کراو، وه چه که یشی له تنوکی ناو دروست کراوه. نه مه ش پاسته چونکه مه به بست به ﴿خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ﴾ جنسی مؤرفه. نه که سټیکی دیاری کراو. والله اعلم.

﴿قَالَ مَا مَنَّكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِیْنٍ ﴿۱۲﴾﴾

خوای گوره ﴿قَالَ﴾ فره مووی: ﴿مَا مَنَّكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِیْنٍ﴾ که فرمانم پیدا ی، له بهر چی تو سوژده ت نه برد؟ وتی: من له و چاکترم، منت له ناگر دروست

۱ الحجر (۲۸-۲۹).
۲ البقرة (۵۷).
۳ المؤمنون (۱۲).

کرد و نه‌ووت له قوږ دروست كړدوه. خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ﴾ واته: چی تنگاوای کردی و زوری پی هینایی و ناچاری کردی کاتی که فرمانم پیدای سوژده به‌ری نه‌م قسه‌یه، قسه‌ی نیبنوجهریره زور به‌هیزو چاکه والله أعلم. وه نه‌و قسه‌ی شه‌یتانه (له‌عنه‌تی خوای لیبی) ﴿أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ﴾ له‌و به‌هانه‌یه بوو له تاوانی گه‌وره‌تره، چونکه سرپیچی له‌و فرمانه کرد، به‌لایه‌وه وا بوو که فرمان ناکری به‌ که‌سیکی په‌سند سوژده به‌ری بقی که‌سیکی ناپه‌سند. واته: چوږن ده‌بی من له‌و چاکترم فرمانم پیده‌که‌ی سوژده بقی نه‌و بیهم؟ پاشان پوونی ده‌کاته‌وه که نه‌و له ناده‌م چاکتره، له‌به‌ر نه‌و‌ی نه‌م له ناگر دروست کراوه و ناگر به‌پزتره له‌و‌ی ناده‌می ل دروست کراوه که قوږه. نه‌و خوا خراب بقی کړدوه سه‌یری سرچاوه‌ی توخمه‌که‌ی کړدوه، سه‌یری نه‌و پززه گه‌وره‌یه‌ی نه‌کړدوه، که خودای گه‌وره به‌ دست‌ی خوی ناده‌می دروس کړدوه له گیانی خویسی فووی پیدا کړدوه. چونکه نه‌و پیوانه‌یه نه‌و کړدویته‌ی پیوانه‌یه‌کی زور خراپه به‌رانبه‌ر ده‌قیک که خودا گه‌وره نه‌فرمویت، ﴿فَقَوْمًا لَّهُمْ سَجَدِينَ﴾ هه‌موو فریشته‌کان سوژده‌یان برد، نه‌و له نیوان نه‌و فریشتانه‌دا خوی تهره نه‌کړدو سوژده‌ی نه‌بردو بی هیوا بوو له په‌حمه‌تی خواو تووشی هه‌له بوو، خوا پووی په‌ش کرد به‌و پیوانه‌ی که کردی. بانگ‌شه‌که‌ی نه‌وه بوو که ناگر به‌پزتره له قوږ، بیگومان قوږ سه‌نگین و هینم و نرم و نیان و خوپاگرتره و شوینی پووه‌ک و نه‌ش و نما کړدنې و چاکه کاریه. ناگریش کاری سوتاندن و زه‌برو زه‌نگو په‌له په‌له. هه‌ر بویه شه‌یتان په‌گه‌زه‌که‌ی خه‌یانه‌تی ل کرد، ناده‌میش په‌گه‌زه‌که‌ی به‌هرمه‌ندی کرد، په‌شیمان بوه‌وه و گه‌رایه‌وه و زه‌لیلی خوی ده‌رخست و ملی که‌چ کردو سه‌ری دانه‌نواند بقی فرمانی خودای گه‌وره و دانسی نا به تاوانه‌که‌یداو دواي ته‌ویه و لیخوشبوونی کرد. له سه‌حیحی موسلیمدا هاتوه له عائیشه‌وه (په‌زای خوای لیبی) فرموی: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمویته‌ی: (فریشته‌کان له پوناکی دروست کراون، ئیبلیس له بلتیس‌ی (ناگری) بی دووکه‌ل دروست کراوه. ناده‌میش له‌وه دروس کراوه که بۆتان باس کراوه) واته: له قوږ.

یه‌که‌م که‌س که پیوانه‌ی کرد ئیبلیس بوو

ئیبینوجهریر پیوایته‌ی کړدوه له حه‌سه‌نه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ﴾ منت له ناگر دروست کړدوه و نه‌ویشت (واته ناده‌م) له قوږ دروس کړدوه. وتی: شه‌یتان پیوانه‌ی کرد، نه‌و یه‌که‌م که‌س بوو

۱ مسلم (۲۲۹۴/۴).

پنواهی کرد^۱ سه‌ده‌دکانی راستن، ربوایهت کراوه له ئینوسپرینه‌وه، وتی: یه‌که‌م که‌سی پنواهی کرد نیلیس بوو. خۆرو مانگیش که په‌رستراوه هه‌ر به‌پنواهه بوه^۲ سه‌ده‌دکانی نه‌میش راستن.

﴿ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٥﴾ ﴾

خودای گه‌وره به‌فرمانتیکى (قه‌ده‌رى و که‌ونى) گفتوگۆ له‌گه‌ل نیلیس ده‌کات و ﴿قَالَ﴾ ئه‌فه‌رمویت: ﴿فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا﴾ لێره به‌رۆده خواره‌وه، له‌م شوینه‌دا بۆت نیه به‌سه‌ر که‌سدا فیز بنوینى، واته: به‌هۆى سه‌رپنجیت له‌فرمانى من و ده‌رچوونت له‌گوێرايه‌لیم، تو ئیتر بۆت نیه فیز بنوینى به‌سه‌ر که‌سدا لێره‌دا. زۆرى له‌زانایانى ته‌فسیر ده‌لین: ئه‌و زه‌میره له‌ ﴿فِيهَا﴾ ده‌گه‌رپته‌وه بۆ ئه‌و به‌هه‌شته. هه‌لێش ده‌گرێ بگه‌رپته‌وه بۆ ئه‌و په‌له و پایه‌ى که‌ شه‌یتان تێیدا بوو له‌ (مه‌له‌کوئى ئه‌علا) دا: ﴿فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ﴾ سا ده‌رچۆ له‌م شوینه‌دا، تو له‌ سووک و پسوایانى خودای گه‌وره به‌پنجه‌وانه‌ى نیازیه‌وه سه‌ودای له‌گه‌لدا کرد، پاداشتیى به‌ دژی مه‌به‌سته‌یه‌وه دایه‌وه. ئا له‌وکاته‌دا ئه‌م به‌ر له‌عنه‌تیه‌ هه‌ستى کرد (چى له‌خۆى کردوه) داواى مۆله‌تى له‌ خودای گه‌وره کرد تا بۆدئى قیامه‌ت ﴿قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ شه‌یتان وتی: تا بۆدئى قیامه‌ت دئى، ماوه‌م بده. ﴿قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ﴾ خودای گه‌وره‌ش فرمووی، وا تو له‌ ماوه‌ دراوه‌دکانى. خودای گه‌وره‌ داواکه‌ى قبول کرد، دیاره‌ خودا له‌وه‌داو (له‌ هه‌ر شه‌تیکدا بیه‌وى بیکات) مه‌یل و ئاره‌زوى خۆیه‌تى و که‌س ناتوانی دژایه‌تى بکات و له‌به‌رىدا بوه‌ستى و ده‌س بخاته‌ فرمانى و لێپرسینه‌وه‌شى زۆر په‌له‌یه‌.

﴿ قَالَ فِيمَا أُغْوِيَنِي لِأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾ ﴾

خودای گه‌وره باسى شه‌یتان ده‌کات کاتى مۆله‌تى پێدرا ﴿إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ تا بۆدئى قیامه‌ت، دلتیا بوو ده‌ستى دایه‌ لاسارى و سه‌رپنجى کردو ﴿قَالَ﴾ وتی: ﴿فِيمَا أُغْوِيَنِي لِأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ چونکه له‌ رێت لادام، منیش بۆیان داده‌نیشم، راسته‌ پێى توێان لێده‌گرم. ئینبوعه‌ بباس ئه‌لێت: چون گوهرات کردم^۳، که‌سانى تریش وتویانه: چون له‌ناوت بردم منیش داده‌نیشم بۆ ئه‌و عه‌بدانه‌ى که

۱ الطبري (۳۲۸/۱۲).
۲ الطبري (۳۲۸/۱۲).
۳ الطبري (۳۲۲).

دروست کردون له وه چهی نهو که سهی له بهر نهو منت دور خسته وه پاسته پئی تویان لیده گرم، واته: پئی هقو پزگاری. لایان نه دم له و پنگه یه بؤ نه وهی تۆ نه په رستن و به ته نیات نه زانن له بهر نه وهی که تۆ منت گومرا کرد، موجهامید وتی: ﴿مِرْطَاكَ الْمَسْتَوِمِ﴾ واته: پنگه ی پاستی تۆ. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له سبره ی کورپی نه بو فاکیه وه وتی: بیستم له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) نه یفه رموو: (بیگومان شه یقان به چند پنگا له پنگاکانی خوی دانیشخوه بؤ نه وهی شادم، بؤی دانیشخوه له پنگه ی نیسلا مداو ده لی: نایا تۆ موسولمان ده بی و واز له ناینی خۆت و بابو و بایرانت دینی؟ فه رموی: به گوئی نه کردوه موسولمان بوه. فه رموی: له پنگای کۆچ کردنه وه بؤی دانیشخوه ده لی: نایا تۆ کۆچ ده که ی و زه وی و ناسمانه کهت به جی دئیلی؟ بیگومات وینه ی کۆچه ری وه که نهو نه سپه وایه که په تی بؤ شل کرابی تا بله وه پی. به گوئی نه کردوه موسولمان بوه پاشان له پنگه ی جیهادا بؤی دانیشخوه، که جیهادی گیان و ماله، پئی ده لی: شه ره ده که ی تا بکۆر دیت ژنه کهت بدری به شوو سامانه کهت دابه ش بکری، فه رموی: به گوئی نه کردوه و جیهادی کردوه. پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموی: هه رکه سی له وانه ناوای کرد، نه وه پئیویسته له سه ر خوا که بیخاته به هشت، وه نه گه ر کۆرزا پئیویسته له سه ر خوا که بیخاته به هشت، نه گه ر خنکا (له ناودا) پئیویسته له سه ر خوا بیخاته به هشت، وه نه گه ر ولاغه که ی خستی و ملی شکا پئیویسته له سه ر خوا که بیخاته به هشت) ۱، پاشان خودای گه وه نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ﴾ پاشان له پیش و پاشوه بؤیان ده جم. علی کورپی نه بوته لحه نه لیت: له ئیبنوعه بیاسه وه ﴿ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ﴾ تووشی گومانیان ده که م به پۆژی دوا بیان ﴿وَمِنْ خَلْفِهِمْ﴾ هانیان نه دم بؤ دنیا یان ﴿وَعَنْ أَيْمَنِهِمْ﴾ فه رمانی ناینه که یان لی ده شتیونیم ﴿وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ﴾ گونا هه گانیان لا ناره زومه ند (شیرین) ده که م. ۲ مه به ست پئی هه مو پنگاکانی خیرو شه ره، پریان لی ده گری له چاکه و خرابه یان لا خۆشه ویست ده کهت. هه که می کورپی نه بان گوتی: له عیکرمه وه له ئیبنوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَنِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ﴾ پاشان له پیش و پاشوه بؤیان ده جم، راست و چه پیشیان لی ده گرم. شه یقان نه بوته وه له سه ریشیانه وه، چونکه له سه ریانه وه په حمه ت دیت. ۲ علی کورپی نه بوته لحه وتی: له ئیبنوعه بیاسه وه: ﴿وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ﴾ جا ده بینی زۆریه یان شو کور نه که ن.

۱ احمد (۳/۴۸۳)، سه نه ده کانی خراب نی یه.

۲ الطبري (۱۲/۳۳۸).

۳ الطبري (۱۲/۳۴۱).

وتی: یہ کخوابہ رست نہ بن^۱، نہ مہ قسمی شہیتانہ خہ یالو بؤ چونئی بوو کردی. بہ لام له گه ان^۲ نہ م
 بووداوه دا پندہ که وی^۳ وهك خودای گه وره نه فہ رمویت: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِيلِسُ ظَنُّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا

فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۲۳﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِّن سُلْطٰنٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّن هُوَ مِنهَا فِي

شَكِّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿۲۴﴾ شہیتان کہ گومانی سه بارهت به وان پاست گه را، شوینی که وتن،
 هر کومه لی له باوه پداره کانیان مان. شہیتان نه یدہ توانی به سه ریاند زالی بی، ته نیا بق^۴ نه وه بوو بزانی
 کی بروای به قیامت هه یو، کیش له واندا لئی دودله، په روه رندهت چاودتیره به سه ره موو شتی کدا.

هر بویه له فہ رموده که ی په نا گرتن به خوا (الاستعاذة) له زال بوونی شہیتان به سه ره مرؤف له هه موو
 لایه کیه وه هاتوه. وهك نیمامی نه حمہد پیوایه تی کردوه له عبده وللائی کوپی عومره وه (په زای

خوایان لیبی) وتی: هیچ کاتی پیغه مبه ری خودا (ﷻ) وازی له م دوعایانه نه هیتاوه له کاتی به یانی و
 شه ید: (نهی خودایه من داوای له ش ساغیت لیدہ که م له دنیاو له پؤزی دوایدا، نهی خودایه من داوای

لیتوردن و تندرستیت لیدہ که م له ناینمداو له دنیا مداو له که س و کارمداو له مالمداء، نهی خودایه
 عه یبه کانم داپوشه، دلنیم که له ترسه کانم. نهی خودایه پاریزگاریم لی بکه له پیشه وه و له پاشمه وه،

له لای راستمه وه و له لای چه په وه، له سه ریشمه وه، په نا ده گرم له گه وره یی تو که له ناو بچم به
 پؤ چونم به ناخی زه ویدا)، وه کیع نه لیت: من تصتی، واته: به پؤ چونم به ناو زه ویدا.^۵ نه بودا وودو

نه سائی و ئینوما چه و ئینوحیبیان و حاکیم پیوایه تیان کردوه،^۶ حاکیم نه لیت: سه نه ده کانی راستن.

﴿ قَالَ أَخْرَجَ مِنْهَا مَذْمُومًا مَّنْحُورًا لَّمِن يَّعٰكُ مِنْهُم لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۲۸﴾ ﴾

خودای گه وره جهخت له بهر نه فرهت لی کردن و ده رکردن و دورخستنه و تره کردنی شہیتان ده کات
 له و شوینهی که (مه لهئی نه علا) بووه. ﴿ قَالَ أَخْرَجَ مِنْهَا مَذْمُومًا مَّنْحُورًا ﴾ فہ رموی: لیره بیؤ ده ری

زه مکر او تری کروا دهن. ئینوجهریر نه لیت: (المذموم) واته: ناو زراو. (المدحور) واته: دور خراوه و
 ده رکراو، عه بدوپه حمائی کوپی زه یدی کوپی نه سلم نه لیت: (المزوم و المذموم) نه وهی ئیمه

^۱ الطبري (۲۴۲/۱۲).

^۲ سبأ (۲۰-۲۱).

^۳ احمد (۲۵/۲)، فہ رموده یه کی حه س نه.

^۴ أبوداود (۳۱۵/۵)، النسائی (۲۸۲/۸)، ابن ماجه (۱۲۷۳/۲)، ابن حبان (۱۵۵/۲)، الحاکم (۵۱۷/۱)، فہ رموده یه کی حه س نه.

^۵ الطبري (۲۴۲/۱۲).

بیزانین هر يك شته^۱ سو فیانی سوری وتی: له نه بوئیسحاقوه له ته میمیوه له نیبنوعه بیاسوه
﴿اَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْمُورًا﴾ وتی: واته: بیزارو قیزه ون^۲ علی کوپی نه بوته له نه لیت: له
نیبنوعه بیاسوه نه لیت: بچوک و قیزه ون^۳، سوودی نه لیت: دوورخراوه و ده رکراو^۴، قه تاده نه لیت:
نه فرته لی کراو بیزارو^۵ موجهید نه لیت: شاریه ده رو ده رکراو^۶ په بیعی کوپی نه نه س نه لیت: ﴿مَذْمُومًا﴾
شار به ده رکراو ﴿مَذْمُورًا﴾ به سوک سه یر کراو^۷ خودای گه وره نه فرمویت: ﴿لَنْ نَعْلَمَ بِمَنْ لَأَمَلْنَا
جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ له گه ل نه وانه ی شوینی تو ده کون جهه نعمتان لی پر ده کم. نه م نایه ته وه که نه و
نایه ته وایه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُ ذُوكَرَ جَزَاءً
مَوْفُورًا﴾ ﴿۱۳﴾ وَأَسْتَفْزِزُ مَنْ أَسْطَعَتْ مِنْهُمْ بَصُوتِكَ وَأَجْلِبَ عَلَيْهِمْ بِحِيلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ وَعَدْتُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿۱۴﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
بِرَبِّكَ وَكَيْلًا^۸ نه لیت: بری سا هر که سی له وان شوینی تو بکه وی، سزای هه مووتان دوزه خه و
سزایه کی پر به پره. هر که سی تو پپی ده ویری بانگی بکه و هانی بده و به سواری پیاده ی خوته وه بکه
سوری و بیه به هاویه ش له مال و سامانه کانیا نده، به لئین بده پییان، به لئینی شه یتان ته نیا هر
خه له تاندنه، تو به سر به نده کانی مندا هیچ دهسته لاتیکت نیه، په روه ردگارت بریکاریانه (وه کیلیانه)
به سیانه.

﴿وَيَكَادُمْ أَتُكِّنُ أَنْتَ وَرَوْحُكَ الْجَنَّةَ فَكَلَّا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿۱۵﴾ فَوَسَّسَ
لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبَيِّئَ لَكُمَا مَا وُورَىٰ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاءٍ تَهُمَا وَقَالَ مَا تَهَكِّمَارِيكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ
أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿۱۶﴾ وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لِنَاصِرٍ ﴿۱۷﴾

^۱ الطبري (۳۴۴/۱۲).

^۲ الطبري (۳۴۴/۱۲).

^۳ الطبري (۳۴۳/۱۲).

^۴ الطبري (۳۴۳/۱۲).

^۵ الطبري (۳۴۳/۱۲).

^۶ الطبري (۳۴۳/۱۲).

^۷ الطبري (۳۴۴/۱۲).

^۸ الاسراء (۶۳-۶۵).

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَيَكَادُمُ الشَّجَرَةَ أَنتَ وَرَزَقَكَ الْجَنَّةَ فَمَا مِنْ حَيْثُ يَشْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۱۹﴾ فَوْسَوْسَ لَمَّا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لِمَا مَا يُرَىٰ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاهِئِهِمَا﴾ نهي نادمه توش و ژنه کشت له به هشت نيشته جي بن، له هر کويدا هرچی ده خون به ناروزی خوتان بيخون، هر نزکی نه و داره مکه ون، دهنه نيوه له ناهه قيقاران دهنه. شه يتان که و ته بن کلتيشه يان تا نه و نه ندامه يان که داپوشرا بوو بينيته بهر چاويان، خودای گوره باسی نه وه ده کات که پييدا به نادمه و (سه لامي خوي ليبي) هاسره که ي حواو بچنه نه و به هشته و له کشت به رويومه کاني بخون چکه له يک دار نه بي، له پيشه وه له سوره تي به قهرده له و باره ي وه دواين. له و کاته وه شه يتان چه سووي بي بردن، هه ولي نه دا به فيل و ته له که که و ته بن کلتيشه يان، بئ نه وه ي نه و ژيانه خوش و نه و به هره زده ي که پتيان درا بوو نه ي هيلي و نه و جلو بهر که چاکي که پوشابويان له بهريان داکه ني. ﴿وَقَالَ﴾ دروو بوختاني کرد وتي: ﴿مَا نَسْأَلُكُمْ رَبُّكُمْ عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَينَ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ﴾ خودا که نه يده هيشت له و داره نزیک بينه وه، هر له بهر نه وه بوو که نيوه نه بنه فريشته يان هه ميشه هر له به هشتدا بمينن. نه گهر نيوه له و داره تان خوارد بيگومان نه و دوو شته به دس دينن واته: (ده بنه فريشته و هه ميشه ييش له ناو به هشتدا ده ميننه وه. نه م نايه ته وه که نه و نايه ته وايه که خودای گوره نه فه رمويت: ﴿قَالَ يَكَادُمُ هَلْ أَذُكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمَلِكٍ لَا يَبْلَىٰ﴾ شه يتان گوتی: ده ته وي داری هه رمانت پی بليوم مولک و ده سه لاتی هر دوايي نه يه ؟ ﴿وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ﴾ سويندی بئ هر دوکيان خوارد که: من به دل ناموزگاريتان ده که م. وه من له پيش نيوه دا ليتره دا بوم و شاره زای نه م شوينه م. واته: به خوا سويندی بئ خواردن که هرچی ده لي پاست ده کات. تا هه ليخه له تاندن، دياره خاوه نبواه پ ده خه له تينري به سويند خواردن به ناوی خوا، واته: بپوا ده کات به و سوينه، قه تاده نه ليت له م نايه ته دا: سويندی خوارد به خوا که من له پيش نيوه دا دروس کرام وه من له نيوه شاره زا ترم، شويني من بکه ون و شاره زاتان ده که م.

﴿فَدَلَّهُمَا بِمُرُوْرٍ فَلَمَّا ذَاكَ الشَّجَرَةَ بَدَتْ لهُمَا سَوَاهِئُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿۲۰﴾ قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخٰسِرِينَ ﴿۲۱﴾﴾

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَدَلَّهْمَا بِمُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَكُمَا سَوَةٌ تَهُمَا وَطُفُقًا يَخْضِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَتْهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ آتِيَكُمَا عَنْ يَمِينِكُمَا الشَّجَرَةَ وَأَقْبَلُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٣٣﴾ قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّا تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٤﴾ فریوی دان و تمامی خسته به ریان له دوی نه وهی له به ری داره که یان چه شت، عیبو عاریان که و ته دهر، هه ولیان دا به که لای به هه شت داپیوشن په روه ردگار بانگی کردن، ناخر من به نیوم نه گوت توخنی نه م داره مه که ون؟ پیشم نه گوتبون به ناشکرا شه یتان دوزمنی نیویه؟ وتیان: نهی په روه ردگارمان، ناهه قیمان له خومان کرد، نه گهر تو لیتمان نه بوری و به زه بیت پیماندا نه یه، بیگومان له زیانبارانین. له نوبه یی کوپی که عبوه (په زای خوی لیبی) گوتی: نادم (سهلامی خوی لیبی) پیاوکی بالا به رز بووه وهک دارخورمایه کی به رز، قزی سه ریشی ندر بووه، کاتی که نه و کاره ساته ی به سه ردا هاتو تووشی نه و هه له یه بوو، عیبو عاری خوی لیوه دهر که وت، که نه و سا نه یه دبینی، هه لسا پابکات له و به هه شته، داری له داره کانی به هه شت گیرایه سه ری، وتی به داره که: به رم بده که، نه ویش وتی: من به رت نادم، په روه ردگاری بانگی کرد: نهی نادم له من پاده که ی؟ وتی: نهی په روه ردگارم من شهرم له تو ده که م^۱. نیبوجهریو نیبومه رده وهی له چه ند پنگاوه پیوایه تیان کردوه له حسه نه وه له نوبه یی کوپی که عبوه له پیغه مبه روه (ﷺ) به مرفوعی^۲ به لام به مه وقوفی سه نه ده کانی راستره. له نیبوعه بیاسه وه له م نایه ته دا ده لیت: ﴿وَطُفُقًا يَخْضِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ﴾ هه ولیان دا به که لای به هه شت خویان داپیوشن. وتی: که لای هه نجیر بووه.^۳ مواهید نه لیت: هه ولیان دا به که لای به هه شت وینه ی جل و به رگ خویان داپیوشن^۴ وه هه بی کوپی مونه بیه له م ده قدا که نه فرمویت: ﴿بِزَعِ عَنَّهُمَا لِأَسْمَاءٍ﴾ تا جل و به رگی له به ردا دارنین، وتی: پؤشاکی نادم و حه و پوناکیهک (نور) بوو به سه ر عیبیانه وه، نادم عیبی حه وای نه ده دبینی و حه وایش عیبی نادمی نه ده دبینی، کاتی که له و داره یان خوارد عیبو عاریان که و ته دهر^۵ نیبوجهریر پیوایه تی کردوه به سه نه دیکي راست. عه بدوپه رزاق پیوایه تی کردوه له قه تاده وه نه لیت: نادم وتی: نهی په روه ردگارم چونه به لاتوه نه گهر به شیمان

^۱ الطبری (۳۵۴/۱۲).

^۲ الطبری (۳۵۲/۱۲).

^۳ الطبری (۳۵۴/۱۲).

^۴ الطبری (۳۵۳/۱۲).

^۵ الطبری (۳۵۵/۱۲).

بومه وه داوای لیبوردنم کرد. فرموی: نه کاته ده تخمه به مهشت. به لام شهیتان داوای تهوبی له خوا نه کرد، به لام داوای ماوه پیدانی لیکرد، هه ریه کی له وانه داوای چی کرد خوا پیتی دا زه حساک له م نایه ته دا ده لیت: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّا تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ نه لین: نهی به روه ردگارمان ناهه قیمان له خویمان کرد، نه گه ر تو لیمان نه بوری به زه بییت پیماندا نهیه، بیگومان له زیانبارانین. وتی: نه و تانه بوو که نادم له لایه ن به روه ردگاریه وه پیتی گه بشت^۱.

﴿قَالَ أَهَيْطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ﴾ (۲۱) قَالَ فِيهَا تَحْيُونَ وَفِيهَا

تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿۲۱﴾

دابه زینیان بو سه زهوی

﴿قَالَ أَهَيْطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا﴾ خودا فرموی: ده سا هه ئیستا هه موتان داگه پینه خواری و ئیوه دوژمنی به کترین. وتراوه مه بهست به پووی نه م وتهیه ﴿أَهَيْطُوا﴾ دابه زن، نادم و حه او شهیتان و ماره، هه شیانه باسی ماری نه هیتاوه. والله أعلم. دایاره مه بهست به (العداوة) دوژمنایه تی نادم و شهیتانه. هه ر بویه خوادی مه زن له سوره تی (طه) فرموویه تی: ﴿أَهَيْطُوا مِنْهَا جَمِيعًا﴾^۲ هه ردوکتان سه به ره و ژیر دابه زنه خواری. حه وا له گه ن نادمه و ماریش، نه گه ر باسه که ی پاست بی له گه ن شهیتانایه و زانایانی ته فسیر باسی نه و شوینانه یان کردوه که هه ریه که یان دابه زیوه تیندا، به لام بوخته ی نه و باسانه هه موو ده گه پیتوه بو ئیسرائیلیات، خودا خو ی ده زانی پاسته یا نا. خو نه گه ر له دیاری کردنی نه و شوینانه دا سو دیک هه بوایه بو مه رد م له باری کاروباری دین و دنیاوه بیگومان خودای گه وره باسی ده کرد له کتیبه که یداو پیغه مبه ریش (ﷺ) هه ر باس ده کرد. پاشان نه فرمویت: ﴿وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ﴾ تا ماوه یه ک جیگاو شوینی ژیانسان له زهوی دابی. واته: جیگاو ناوه دان کردنه وه ی زه ویتان پندراوه تا کاتیکی دیاری کراو، قه له م نوسویه تی و قه ده ر ناماری کردوه و ریزیش کراوه له کتیبی به که مدا. ﴿قَالَ فِيهَا تَحْيُونَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ فرموی: له ویندا ده ژین و له ویش ده مرن، هه ر له ویش ده رده هیتزین. نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که ده فرمویت:

^۱ عبدالرزاق (۲/۲۲۶).
^۲ الطبري (۱۲/۳۰۷).
^۳ طه (۱۲۳).

﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾^۱ له زهوی وه دیمان میتان، دیسان ده تانخه ینه وه ناوی و جاریکی تر هر له ویی دهرتان دینینه وه. خودای گوره باسی نه وه ده کات که زه مینی کرده زندی پیغمبر نادم (سه لاهی خوی لیبی) له ژیا نی دنیا دا، ژین و مردن و گوریشیان هر له وییه وه هر له ویشدا زیندو ده کورینه وه بق پوژی قیامت، که خودا له یه که مین که سه وه تا دوا یین که سیان تیندا کز ده کات وه، هر که سه و به پیتی کرداره کانی پاداشتی خوی ورده گری.

﴿ يَبْقَىٰ آدَمَ قَدْ أَزَلْنَا عَلَىٰ رِيسَا يُورِي سَوَاءَ تِكُمْ وَرِيسَا وَيَاسُ الْقَوَىٰ ذَٰلِكَ حَبْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ ءَايَتِ اللَّهِ

لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٦﴾

ناردنی جلو بهرگو و پو شاکي جوانیش له گه لید

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ يَبْقَىٰ آدَمَ قَدْ أَزَلْنَا عَلَىٰ رِيسَا يُورِي سَوَاءَ تِكُمْ وَرِيسَا وَيَاسُ الْقَوَىٰ ذَٰلِكَ حَبْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ ءَايَتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴾^۲ نهی نه وه کانی نادم نیمه جلو بهرگی و امان دانسی که عیب و عارتان داپوشی و جوانیشتان کات، چاکتر له ویش پو شاکي خوپارازتنه، نه میش یه کی له نیشانه کانی خواجه به لگو بیر بکه نه وه. خودای گوره مننه ده کات به سه ر بنده کانی دا که جلو بهرگو و پو شاکي جوانی پیداون، نه م جلو بهرگی که لیره دا باس کراوه بق داپوشینی عیب و عاره، (الریش) پو شاکي خق جوان کردنی دهره وه یه. یه که میان بق پیوستی و ناچاریه و دوهم بق پو شاکي دهره وه و خق پاراندنه وه یه. نیبوجهریر نه لیت: (الریش) له زمانی عه ره بیدا، پو شاک و که ل و په ل و نه و پو شاکانه یه که له سه ره وه له بهر ده کری و دیاره^۳ عه بدو په حمانی کورپی زهیدی کورپی نه سلم نه لیت: ﴿وَيَاسُ الْقَوَىٰ﴾ واته: له خوا بترسی عیبی داپوشی نا نه وه یه پو شاکي خق پاراستن^۴.

﴿ يَبْقَىٰ آدَمَ لَا يَقِينَنَّكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبْوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَ تِهِمَا

إِنَّهُ يَرْنَكُمْ هُوَ وَوَقِيلَهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرُونَهُ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

ترساندن له فیتنه ی شهیتان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ يَبْقَىٰ آدَمَ لَا يَقِينَنَّكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبْوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَ تِهِمَا إِنَّهُ يَرْنَكُمْ هُوَ وَوَقِيلَهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرُونَهُ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

^۱ طه (۵۵).

^۲ الطبري (۳۶۴/۱۲).

^۳ الطبري (۳۶۸/۱۲).

لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ نهي فرزندہ کانی نادم، شہیتان نہ تانخہ تینتی، ہر وہ کہ باوک و دایکتانی لہ بہ ہشت بہ دہرکردن داو جلو بہرگی لی داپرین تا شہرمی خویانیان پتیمان نیشان بدات، شہیتان و دستہ و بہستہ کی لہ لایہ کہ وہ دہتان بینین کہ نپوہ نہ وان نایینن، نیمہ شہ یاتینہ کانمان کردوتہ دوستی نہ وانہی بہوایان بہ خوا نیہ۔ خودای گہورہ لیردا نہ وہی نادم دہترسینتی لہ شہیتان و دارو دستہ کی، نہ ووزمنایہ تیبہی کہ لہ دیر زہمانہ وہ لہ گہل باوکی نادمہ میزاد نادمہ (سہلامی خوی لیبی) کردیوہ و ہولی دا تا دہری کرد لو بہ ہشتہی کہ شوینتی خوشگوزہ رانی بوو بڑ شوینتی شہ کہ تی و ماندوی، وہ بووہ ہوی دہرخسنی شہرمی کہ لہ پیتشدا داپوشرا بوو لیتی، نہ ہمیش نہ وہ دہگہینتی کہ دوزمنایہ تیبہ کی نیجگار گہورہی ہہیہ لہ گہل نادم و نادمہ میاندا نہ م نایہ تہ وہ کہ نہ و نایہ تہ وایہ کہ خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿أَفَلَمْ نَحْذَرُكَ إِذْ رَبَّيْتَهُ وَذَرَيْتَهُ أُولِيَآءَ مِنْ دُونِ وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا﴾^۱ نایا نپوہ توخمی شہیتان و نہ وہ کانی، بی من دہکن بہ دوستی خوتان کہ بہ ناشکرا دوزمنتانن؟ نای چ گورپنہ وہ یہ کی خرابہ کہ ستہ مکاران دہیکن۔

﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرْنَا بِهَا قُلُوبَنَا﴾^۲ لہ یامرہ بالفحشاء اتقولون علی اللہ ما لا تعلمون ﴿۲۸﴾ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿۲۹﴾ قَرِيبًا هَدَىٰ وَقَرِيبًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿۳۰﴾

خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرْنَا بِهَا﴾ ہر کاتی کاری خرابی نابوہہریان لی پوودہدا، دہلین: باب و بابیری خومان دیوہ کہ ہر تاوایان کردوہ و خودا فرمانی پیدوین تاوا بکہین۔ مواہید نہ لیت: بتپہرستہ کان بہ پروتی بہ دہوری کہ عبادہ دہسورانہ وہ و دہیانگوت: دہسورپینہ وہ وہ کہ چون دایکمان نیمہ یان بووہ، نہ وژنانہ شتی یان پارچہ بہ تیکی پانی (قہ یاسہ) دہنایہ سہر عیبی و دہیوت:

اليوم بيدو بعضه أو كله وما تبدا منه فلا أحله

واتہ: نہ مپو کہ ہندیکی یان ہہمووی دہرہ وہ بی، لہ وہ زیاتر بہ حہلالی نازانم دہرکہوی، خودای گہورہ نہ م نایہ تہی نارده خوارہ وہ: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرْنَا بِهَا﴾ منیش

۱ الکہف (۵۰)۔

۲ الطبری (۱۲/۳۷۷)۔

ده لئیم: عه ره به کانی جگه له قوره یش نه ده گه پان به ده وری که عه دا به و جلو به رگی که له به ریاندا بوو. نه و بیان و لیک نه دایوه که نه وان ته واف ناکه ن به جلو به رگی که وه که سه ریچی خویان پیوه کردوه. به لام قوره یشیه کان که حومسیان پی ده ووتن: نه وان به جلو به رگی خویانه وه ته وافیان ده کرد. هه رکه سی جلو به رگی له حومسیه کان بخواستایه، ته واف پیوه ده کرد. وه هه رکه سی جلو به رگی تازه ی پی بوایه ته واف پیوه ده کرد و پاشان فری نه دا که س بوی نه بوو بیکاته مالی خوی. هه رکه سیش پو شاکي تازه ی نه بوایه له حومسیه کانیش نه خواستایه به پووتی ته واف ده کرد. ژورترین نه و شتانه ی که ته وافیان به پووتی ده کرد به شه و ده یان کرد. نه مه یش شتیک بوو خویان دایان هیئا بوو بق خویان و شوینی باب و بایرانیان که وتبوون له و کاره یاندا، بوایان و بوو که کاری باب و بایرانیان به فه رمانی خودا بوو و خودا پی پیداون. خودای گه وره یش بیزاری ده ریپی له و کاره یان و فه رموی: ﴿وَإِذَا قُمُوا فَلَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا﴾.

خودا بو کاری پیس فه رمان نادات، به لکو فه رمانی به داد په رومری و دئسوزی داوه

﴿قُلْ﴾ نه ی موحه ممه د! ﴿سُورَةُ﴾ بلی به و که سانه ی که نه و قسانه ده که ن ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ په روه ردگارم فه رمان بق کاری پیس و خراب نادات، واته: نه و کاره ی که نیوه ده یکه ن خراب و به دره و شتی خودا فه رمان به و کاره ناکات. ﴿أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ نایا نیوه به زمانی خوداوه شتیک هه لده به ستن که نایزانن؟ واته: نه و قسانه نه دهنه پان خودا، که خوتان نازانن چه ندی پاسته پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ نه ی موحه ممه د ﴿سُورَةُ﴾ بلی: په روه ردگارم فه رمان به دادوه ری نه دات، له هه موو مزگه و تیکدا پووتان به ره و خوا بکه ن و به دلئکی پاک لئی بیارینه وه و بیبه رستن. واته: فه رمانی پیداون که ریک پاره ستن له شوینی خویدا، که بریتی له شوین که وتنی نه و پیغه مبه رانه ی پشتگیریان لی کراوه به موعجیزه کان. وه گوپرایه لی نه و هه و الا نه بن که له لایه ن خوداوه باسیان کرده بووتان، نه و یاساو ریسانه ش که پی هاتوون به جیی بیئوون به پاکی خواپه رستی بکه ن، چونکه خودای گه وره هیچ کرداری و هه رناگری تا نه و دوو پایه ی تیا نه بی. ده بی پاست بی و له گه ل شرعدا ریکه وی و ده ده بی پاک بی و شیرکی تیا نه بی.

مانای دروست بوون و گه رانه وه

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ وه که له پیشدا نیوه ی دروست کرد، به و شیوه یه ده گه ریئه وه بق لای. پای جیاواز هه یه له سه ر مانای نه م ده که که خودای گه وره فه رمویه تی.

ئیبنوئیبی نه چیج ئە لیت: له مواجهیدوه ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ ئە لیت: دوی مردنتان زیندوتان ده کاته وه^۱ حه سەنی به سەری ئە لیت: وه ک له پێشدا له دنیا ئیوهی دروست کرد، هەر به و شیوهیه له پۆزی قیامه تدا به زیندوی ده گه پێنه وه.^۲ قه تاده ئە لیت: ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ له پێشدا دروستی کردن، ئە وان هیچ نه بوون، پاشان پۆشتن دیسان ده یانگێرتیه وه^۳ عه بدوهره حمانی کوپی زهیدی کوپی ئە سلم ئە لیت: یه که م جار له پێشدا چۆن دروستی کردن، له دوايشدا هەر به و شیوهیه ده یانگێرتیه وه^۴ ئیبنوچه ریریش هەر ئە م پایه ی هه لبرژاردوه، ئە م فه رمووده ی که ئیبنوعه بیاس پریویه تی کردوه پشتگیری له پاکی ده کات، که وتی: پێغه مبه ری خودا (ﷺ) له ناواماندا هه لساو نامۆزگاریه کی کردین ئە یفه رموو: (ئە ی خه لکینه بیگومان ئیوه کۆ ده کێتیه وه به پێی په تی و به پووتی قووتی و خه ته نه کراوی ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُمْ وَعَدَّا عَلَيْهِمْ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ هه ره ک له پێشدا دروستمان کردن، دیسان پاش (مردن) دروستان ده که ینه وه، به لێنیکه له ئیمه وه وه هەر ده یکه ن^۵ ئە م فه رمووده یه له هه ر دوو سه حیه که دا هاتوه.^۶ عه ی کوپی ئە بوته له ئە لیت: له ئیبنوعه بیاسه وه: له م نایه تدا: ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ ﴿۲۱﴾ فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ﴿۲۱﴾ وه ک له پێشدا ئیوه ی دروست کرد هه مووتان بۆ لای ئە و ده چنه وه. ده سته یه کیانی شاره زای پێگه کردوه وه سته یه کیش هەر شیایوی گومرا بوون. وتی: هەر له سه ره تاوه خودای گه وره نه وه ی ئاده می به خاوه نباوه پو نه وی تریشی به خاوه ناس دروست کردوه. وه ک خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ فَرَسِكُمْ كَافِرًا وَمُنْكَرًا مُّؤْمِنًا﴾ هەر نه ویشه که ئیوه ی وه ده ییناوه. هیندیکتان باوه پتان پی نه هیناوه هیندیکیشتان باوه پتان پی هیناوه. پاشان له پۆزی قیامه تدا ده یانگێرتیه وه و زیندویان ده کاته وه، وه ک چۆن له سه ره تاوه کۆمه لێکی به خاوه ناسی و کۆمه لێکی به خاوه ناس وه دی هیناوه.^۷ منیش

^۱ الطبري (۲۸۵/۱۲).

^۲ الطبري (۲۸۵/۱۲).

^۳ الطبري (۲۸۵/۱۲).

^۴ الطبري (۲۸۵/۱۲).

^۵ الانبياء (۱۰۴).

^۶ الطبري (۳۸۶/۱۲).

^۷ فتح الباري (۴۴۵/۶)، (۱۳۵/۸)، مسلم (۲۱۹۴/۴).

^۸ التفابن (۲).

^۹ الطبري (۳۸۲/۱۲).

ده لئیم: ئەم قەسە یە فەرموودە کە ی ئیبنومە سعود پشتگیری لێ دەکات لە سەحیحی بوخاریدا. سوێند بەو هی جگە لەو خۆیا هکی تر نیە، کە سی واتان هەیه کاروکردهو هی بەهەشتی دەکات تا لە نیوان ئەو بەهەشتدا ئەندازە ی گەزێکی دەمینی، کە چی نوسراوه کە ی پیش دەکەوێت و کاروکردهو هی دۆزەخیی دەکات و دەچیتە دۆزەخ، هەر وهه کە سی واشتان هەیه کاروکردهو هی دۆزەخیی دەکات، تا بە ئەندازە ی گەزێکی دەمینی و نوسراوه کە پیشی دەکەوێت و کاروکردهو هی بەهەشتی دەکات و دەچیتە بەهەشتهو،^۱، منیش دەلئیم، دەبی نیوان ئەم نایەت و ئەم فەرموودە یە یە کفری (ئەگەر ئەمە مەبەستە لەم نایەتەدا)، کە خۆدای گەرە ئە فەرمویت: ﴿فَأَقْرِبْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ

الْإِنْسَانَ عَلَيْهَا^۲ تۆ هەر پوو لەم نایەت بەکە و هەر بەرە و هەق هەنگاو بنی دینیکی بنه پەتیه و لە سەر و شتدا خوا ئەو خەلگە ی هەر بۆ یە کتاپه رستی وه دیهیناوه. ئەو هی لە هەر دوو سەحیحە کە دا هاتوه لە ئەبوهورهیره وه (پەزای خۆای لیتی) کە پێغه مبهری خودا (ﷺ) فەرموویە تی: (هەموو مندالیک کە لە دایک دەبیت لە سەر سروشتی پاک لە دایک دەبیت، پاشان دایک و باوکی یا دەیکەن بە جوله کە یان مەسیحی یان مەجوسی)^۳، وه لە سەحیحی موسلیمدا هاتوه لە عەیازی کوپی حیماره وه گو تی: پێغه مبهری خودا (ﷺ) فەرموویە تی: (خودای مەزن ئە فەرمویت عەبدە کانم دروست کردوه بەرە و هەق هەنگاو بنین شەیا تینه کان هاتون بۆ یان هیناون لە نایەت کە یان و لایان داون)^۴، شیوه یە کخستن لەم فەرموودە یە دا بەم جۆرە یە کە خودا دروستی کردون بۆ ئەو هی برواداریان هەبی و لە حالی دووه مەدا خوانە ناس، هەر چه نده خەلکی وا دروست کردوه. هەموو بیناسن و بە تەنیا بیه رستن و بزنان کە جگە لەو هیچ پە رستراوی نیه وه ک چۆن پە یمانی لێوه رگرتون لەو باره یه وه، کردویه تی بە سروشتیان لەگەل ئەو هیشدا بریویه تیه وه، هی وایان هەیه بەدبەخت دەبی و هی واشیان هەیه بەخه وه ر دەبی. ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَنُكَّرُكُمْ أَفْرَافًا وَيُنْكَرُكُمْ مَوْمِنًا^۵ هەر ئەو هیشە کە نیوه ی وه دیهیناوه، هیندیکتان باوه پتان پی ئە هیناوه و هیندیکیشان بە بریویه. وه لەم فەرموودە یە دا هاتوه: (هەموو خەلکی کە بە یانی دەکات وه (هەلده سی) فرۆش سیاری گیانی خۆ یە تی نازادی دەکات یان گونا هباری دەکات)^۶، بریاری خودا

^۱ فتح الباري (۴۸۶/۱۱).
^۲ الروم (۳۰).
^۳ فتح الباري (۲۹۰/۳)، مسلم (۲۰۴۷/۴).
^۴ مسلم (۲۱۹۷/۴).
^۵ التغابن (۲).
^۶ مسلم (۲۰۳/۱).

برپاوه توه له دروست کراوه کاند، چونکه نه وه **﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ﴾** ^۱ بق هه موو شت نه ندازه ی داناو پئی نیشان داوه **﴿الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ﴾** ^۲ نه و که سه یه که به هه موو وه دپهینه ریکی خوی گشت پیداووستی داوه، پاشانیش پئی نیشانداوه. وه له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوه: (هه رکه سی له ئیوه له ده سته ی خۆشبه ختان بیت نهوا به ره و کاری خۆشبه ختان ده پوات نه وه یش ده سته ی به دبه ختان بیت نه وه به ره و هه ق کاری به دبه ختان ده پوات) ^۳، هه ر بۆیه خودای گه وره فه رموویه تی: **﴿فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ﴾** ده سته یه کیانی شاره زای پینگه کرده و ده سته یه کیشی هه ر شیایوی گومرا بوونن. پاشان خودای گه وره هۆکاره که ی باس ده کات و نه فه رموویت: **﴿إِنَّهُمْ أَخَذُوا مِنَ الشَّيْطَانِ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾** که نه وانه له بری خودا له گه ل شه یاتین بوونه دۆست، لایان وایه هه ر خۆیان شاره زان. ئیبنوجهریر نه لیت: نه مه ناشکرترین به لگه یه له سه ر هه له یی نه و که سانه ی که ده لئین خودا سزای هیچ که سی نادات خه ریکی گوناھیکه یان گومراییه که به وای پیه تی مه گه ر کاتی که بزانی گوناھه و گومراییه هه ر به رده وام بی له سه ری، هه ر بیه ویت دزایه تی فه رمانی په روه رنده ی بکات له کاره که یدا. به پئی نه م قسه یه بی نه و کاته هیچ جیاوازیه نامینی له نیتوان ده سته ی نه و گومرانه ی، که گومرا بوون و وا ده زانن هه ر نه وان شاره زان له گه ل نه و ده سته ی که شاره زای پینگه کراوه، بیگومان خودای گه وره. ناوی هه ردوو ده سته که ی هیناوه و برپاره کانیشی بوون کردونه توه له م نایه ته پیروزه دا ^۴.

﴿يَتَّبِعْ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ (۳)

فه رماندان به خورازاندنه وه له کاتی چوون بو مزگه وتدا

خودای گه وره نه فه رموویت: **﴿يَتَّبِعْ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾** نه ی نه وه کانی ئاده م، کاتی ده چن بق نوێژ کردن جلو به رگی جوان له بهر بکه ن، نه م نایه ته پیروزه وه لاهه بق نه و بته رستانه ی که به پووت و قووتی ته وافیان به ده وری که عبه دا ده کرد. وه ک موسلیم نه سانی و ئیبنوجهریر ریوایه تیان کرده، ووشه که ووشه ی ئیبنوجهریره له فه رمووده که ی شوعه وه، له سه له می کوری کوه یله وه، له

^۱ الاعلی (۳).

^۲ طه (۵۰).

^۳ فتح الباری (۲/۲۶۷)، مسلم (۴/۲۰۳۹).

^۴ الطبری (۱۲/۳۸۸).

موسلمی به تینه وه له سه عدی کوپی جوبه ییره وه له ئیبنوعه بیاسه وه: ئەلئیت: بته رسته کان ته وافیان ده کرد به دهوری که عبه دا به پوتی، پیاوان به پۆژو ژنان به شهو. ژنه که لهو کاته دا ده یگوت:

اليوم يَبْدُو بَعْضُهُ أَوْ كَلُّهُ
و ما بدا منه فلا أحله^۱

واته: نه گهر نه مرق هه ندیکي یان هه مووی ده رکه وی، له وه زیاتر به حه لالی نازانم ده رکه وی. عه وی ئه لئیت له ئیبنوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ کاتی ده چن بۆ نوێژ کردن جلو به رگی جوان له بهر بکن. وتی: پیاوان ته وافیان ده کرد به دهوری که عبه دا به پوتی، خودا فه رمانی پیدان که جلو به رگ له بهر بکن. مه به ست به (الزینة) لێزه دا جلو به رگه. ئەو جلو به رگه ی که عه بیانی پی داپۆشن، زیاتر له مه پۆشاکي جوانی و خۆ پارازنده وه یه. خودای گه وره فه رمانی پیکردن له هه موو نوێژکدا که ده چنه مزگه وت خۆیان داپۆشن.^۲ موجهایدو عه تاو ئیبراهیمی نه خه عی و سه عیدی کوپی جوبه ییره وه ته تاده و سوودی وه ححاک و مالیک هه ر وایان گوتوه، له زوه ریه وه،^۳ وه هه ندیکي تریش له زانایانی پێشینه له ته فسیری ئەم نایه ته دا ده لئین: ئەم نایه ته یه له سه ر ئەو بته رستانه هاتوه ته خواره وه که به پوتی ته وافیان ده کرد به دهوری که عبه دا. له م نایه ته وه ئەو فه رمودانه ی که له مانای نایه ته دا هاتوون، سونه ته خۆ جوان کردن له کاتی نوێژدا به تاییه تی له پۆژی هه یینی و له پۆژی جه ژندا و بۆنی خۆ خۆش کردن و سیواک کردن، چونکه ئەمانه ش له خۆ جوان کردنه کانه و ته واوکه ریه تی. له چاکترینی جلو به رگ، جلو به رگی سه یبه. وه ک ئیمامی ئەحمه د ریوایه تی کردوه له ئیبنوعه بیاسه وه به مه رفوعی ئەلئیت: پێغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (له جلو به رگه کانتاندا سه ی له بهر بکن، چونکه له چاکترین جلو به رگه کانتانه و مردووه کانتانی پی که فن بکن. چاکترین چاو پزنتانان به کل پزنته (الإثم) چونکه چاو سافو لووس ده کات و مویش ده پوینی،^۴ ئەم فه رمووده سه نه ده کانی چاکن، پیاوه کانی له سه ر مه رچی موسلمیه، ئەبو داوودو تیرمیزی و ئیبنوماجه ریوایه تیان کردوه، تیرمیزی ئەلئیت: فه رمووده یه کی چاک و راسته^۵.

قه ده شه کردنی زیاده مری له خوراک و پۆشاکدا

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ خواردن بخۆن و بخۆنه وه له ئەندازه ده رمه چن، خودا ئەوانه ی خۆش ناوی له ئەندازه ده رده چن. بوخاری ئەلئیت: له

^۱ مسلم (۲۳۲۰/۴)، النسائي في الكبرى (۳۴۵/۶)، الطبري (۳۹۰/۱۲).

^۲ الطبري (۳۹۱/۱۲).

^۳ الطبري (۳۹۴-۳۹۲/۱۲).

^۴ أحمد (۲۴۷/۱)، فه رمووده یه کی هه سه نه.

^۵ أبو داود (۳۳۲/۴)، تحفة الاحوذی (۷۲/۷)، ابن ماجه (۲۶۴/۱)، هه سه نه.

ثیبونوعہ بیاسہوہ، ہرچی نارہو دہکے بیخرو ہرچی نارہو دہکے لہبہری بکہ بہلام دوو پوہوشٹ بہ ہلہ تان نہ بات زیادہ پوہوی و لہ خوبایی بوون.^۱ ثیبونوجہ ریرنہ لیت: موحمہ مدی کوپی عہ بدو لاعلا بوی گنپرائنہوہ، موحمہ مدی کوپی سہور بوی گنپرائنہوہ، لہ موحمہ مہرہوہ لہ کوپی تاوسہوہ لہ باوکیہوہ لہ ثیبونوعہ بیاسہوہ لہ لیت: خودا خواردن و خواردنہوہی حہ لال کردوہ نہ گہر زیادہ پوہوی بیان خق لہ بایی بونی تیا نہ بی^۲ سہ نہ دہ کانی راستن. عہ تایی خقوراسانی لہ لیت: لہ ثیبونوعہ بیاسہوہ لہ م نایہ تہ دا: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ و تسی: واتہ: لہ خواردن و خواردنہوہ دا.^۳

ثیامی نہ حمہد پویاہ تی کردوہ لہ میقدامی کوپی مہ عدی یہ کریبہوہ لہ لیت: لہ پیغہ مہیری خودام (ﷺ) بیست نہ پیغہ رموی: (نہوہی نادہم ہیچ دہ فریگی پپ نہ کردوہ خرابتر بی لہ ورگی چہ ند پارویہ بہ سہ بق نہوہی نادہم کہ پشتی خقی پی بگری (یعن صلبہ) نہ گہر ہر خواردی (کردی) سی یہ کی بق خواردن و سی یہ کی بق خواردنہوہ و سی یہ کیش بق خقی،^۴ نہ سانی و ترمیزیش پویاہ تیان کردوہ^۵ ترمیزی لہ لیت: فہ رموودہ یہ کی چاکہ. لہ پہنوسیکی تردا و تویہ تی، چاک و پاستہ، ثیبونوجہ ریر لہ لیت: خودای گہورہ نہ فہ رمویت: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ بیگومان خودا نہو کہ سانہی خوش ناوی لہ نہ اندازہی خویان دہر دہ چن لہ حہ لالدا یان لہ حہ رامدا، وہ نہو کہ سانہش زیادہ پوہوی دہ کەن لہو شتانہی کہ حہ لال یا حہ رام کراوہ، حہ لالی حہ رام دہ کەن و حہ رامی حہ لال دہ کەن. بہ لکو پیویستہ نہوہی خوا حہ لالی کردوہ بہ حہ لالی بزائن و نہوہیش خوا حہ رامی کردوہ بہ حہ رامی بزائن. نہوہ نہو داد پوہوہی یہ کہ فہرمانی پیکردوہ.^۶

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ

الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفِّصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۳۳﴾

خودای گہورہ نہ فہ رمویت: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفِّصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ نہی موحمہ مدی (ﷺ) بلی: کتیبہ جل و بہرگی جوان و خشل و بڑوی پاکسی (کہ خودا بہ عہدہ کانی خقی داوہ) لای واپہ حہ رامہ؟

^۱ فتح الباری (۱۰/۲۶۴).

^۲ الطبری (۱۲/۳۹۴).

^۳ احمد (۴/۱۳۲)، فہرموودہ یہ کی باشہ (جید).

^۴ تحفہ الاحوذی (۷/۵۱)، النسائی فی الکبری (۴/۱۷۸)، باشہ (جید).

^۵ الطبری (۱۲/۳۹۴).

^۶ الطبری (۱۲/۳۹۵).

بلی: ئەمانە شایانی ئەو کەسانەن کە لە ژبانی دنیادا بپروایان بە خوا هێناوە و پۆژی قیامت بە تاییەتی هەر بۆ ئەوانە، نێمە ئاوا نیشانەکان بۆ ئەوانەیی کە زانا بن پۆشن دەکەینەو. خودای مەزن وەلامی ئەو کەسانە ئەداتەو کە هەر شتێ لە خواردن و خواردنەو و جل و بەرگ هەر لە خۆیانەو قەدەغە دەکەن بۆ ئەوی خودا بپیری لەسەر دابی، بۆیە ئەفەرمویتی بە پێغەمبەر (ﷺ) بلی بەو بێتەرستانەیی کە هەر لە خۆیانەو هشت حەرام دەکەن بە ئارەزوی پبسی خۆیان کە خودا ئەو شتانەیی دروست کردووە بۆ ئەو کەسانەیی کە بپروایان بە خوا هەبوو و لە ژبانی دنیادا پەرستویانە، با بت پەرستانیش تێیدا بەشدار بوین لەبەر خۆشەویستیان بۆ دنیا، بێگومان لە پۆژی قیامتدا هەر بۆ خواوەنباوەرپانە بە تاییەتی و هیچ خوانەناسی ناتوانی هاوێشیان بێ. چونکە بەهەشت قەدەغە کراوە لە خوانەناسان.

﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ۖ وَالْإِثْمَ وَالْأَبْغَىٰ ۚ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلِّ بِهِ ۗ

سُئِلْنَا وَأَنْ نَقُولَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴿٣٣﴾

خودای گەورە ئەفەرمویتی: ﴿ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ۖ وَالْإِثْمَ وَالْأَبْغَىٰ ۚ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلِّ بِهِ ۗ سُئِلْنَا وَأَنْ نَقُولَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴾ بلی: پەریوەردگارم تەنیا ئەمانەیی حەرام کردووە: کاری خراپ بە ناشکراو بە نەینیی، بە ناهەق لە پێگە لادان و گوناھ. بە هیچ بەلگەیک شەریک دانان بۆ خوداو قسە کردن دەریارەیی خودا بەبێ زانین. ئیمامی ئەحمەد پڕوایەتی کردووە لە عەبدوللّاو ئەلئیت: پێغەمبەری خودا (ﷺ) فەرموویەتی: (هیچ کەسی لە خوا بە غێرەتتر نیە هەر لەبەر ئەوێه کە بەدەرەفتاری حەرام کردووە بە ناشکراو بە نەینیی. هیچ کەسێش نیە لە خودا مەدح و پیاھەلدانی لە لا خۆشتر بێ)،^۱ لە هەردوو سەحیحە کە یەشدا هاتووە^۲ لە پێشەوێه باسی بەدەرەفتاری و ئەوی پەریوەندی هەیی پێشەوێه، بە نەینیی و بە ناشکرا لە سورەتی ئەنعامدا باس کرا پبویست ناکات لێرەدا دووبارە بکریتەوێه. سوودی ئەلئیت: (الائثم) گوناھ (البغی) دەست درێژی کردنە سەر خەلکی بە ناهەق.^۳ موحامەد ئەلئیت: (الائثم) گشت سەرپنجیەکان، خودا باسی کردووە کە دەست درێژیکەر دەست درێژیەکی بۆ خۆی دەگەریتەوێه.^۴ (الائثم) بە کورتیی: ئەو تاوانەییە کە پەریوەندی بەو کەسەو هەیی کە کردوویەتی. (البغی) واتە: دەست درێژی کردنە سەر خەلکی، خودا هەردوویانی حەرام کردووە. ﴿وَأَنْ

۱ أحمد (۲۸۱/۱)، فەرموودەیکی سەحیحە.
 ۲ فتح الباری (۲۳/۹)، مسلم (۲۱۱۴/۴).
 ۳ الطبری (۴۰۳/۱۲).
 ۴ الطبری (۴۰۳/۱۲).

تَشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا ﴿۱۰﴾ واته: شهریک دابنیز بق خودا له پهرستندا به بی به لگه. ﴿وَأَنْ تَقُولُوا
 عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ﴾ شت بلین له باره ی خوداوه وه که نه وه ی که خودا مندالی هیه که هیچ
 زانیاریه کتان له و باره یه وه نیه جگه له درو بوختان کردن. وه نم نایه ته که خودای گه وره
 نه فهرمویت: ﴿فَأَجْتَبَيْنَا الرِّجْسَ مِنَ الْآوْثَانِ وَاجْتَبَيْنَا قَوْلَكَ الْأُزْرُ ﴿۱۱﴾ له چلک و پیسی بته کان
 دوده پهریز بن، له دروش حق پباریزن.

﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿۱۲﴾ بیتی: آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
 يُخَوِّنُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ آتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۱۳﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَسْتَكْبَرُوا
 عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۱۴﴾

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ﴾ بق مهرگی مهر گه لی وه ختی هیه ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا
 يَسْتَأْذِنُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ نه گه ر وه ختی مردنیان هات، نه ساتی ده کری پیش که ون و
 نه ساتیکیش دوا ده که ون. پاشان خودای گه وره نه وه ی ناده می ناگادار کردوته وه ترساندوویه تی که
 به و زوانه پیغه مبه ران ده نیریته لایان و باسی نیشانه کانی نه ویان بق ده کن، مزگنیان پی نه دهن و
 ده شیان ترسینن و نه فهرمویت: ﴿بیتی: آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُخَوِّنُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ آتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا
 خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۱۳﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿۱۴﴾ نه ی نه وه کانی ناده م، مهر کاتی که پیغه مبه رانی له خوتان دپته لاتان، تا نیشانه کانی
 منتان بق باس بکن، نه وانه تان حق پاریزن و ناکاری چاک ده کن. نه ترسیکیان له سهری هیه و نه
 خه م ده خون. نه و که سانه شی نیشانه کانی نیمه یان به درو زانیوه و به حق به زل زانی پویان لی وه رگنپرا
 نه وانه کومه ل و یاری ناگرن و مهرگیز لینی دهرناجن. واته: نه وانه ی حق پاریزو ناکار چاک بوون و وزیان
 له قده غه کراوه کان هینا و هلسان به به جیهیتانی خوا پهرستیه کان نه ترسیان هیه و نه خفه ت
 ده خون. به لام نه وانه ی نیشانه کانی خودایان له دلایندا به درو زانیوه و له بهر حق به زل و لنی پیسی
 مه لئه ساون و کاریان پی نه کردوه، هه تا هه تابه له ناو ناگردان.

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ أَفْرَأَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أَأُولَئِكَ يَتْلُمُّنَّ صَیْبَهُمْ مِّنَ الْكُتُبِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا آئِنَّا مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا صَلُّوا عَلَيْنَا وَشَهِدُوا عَلَیْ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا

کفرین ﴿۳۷﴾

نهو بتپه رسته بوختان چپانه، چی له چاره یان نوسرابی دیته رییان، دوسته کانیان خویشان نی ون ده کهن له کاتی مردندا

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ أَفْرَأَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أَأُولَئِكَ يَتْلُمُّنَّ صَیْبَهُمْ مِّنَ الْكُتُبِ﴾ کی له وانه سته مکارتره که درق به دم خوداوه هه لده بهستن. یا به نیشانه کانی بپروا ناکهن؟ نه وانه چی له چاره یاندا نوسرابی دیته رییان. موحه ممه دی کوپی که عیبی قه ره زی نه لیت: ﴿أُولَئِكَ يَتْلُمُّنَّ صَیْبَهُمْ مِّنَ الْكُتُبِ﴾ نه وانه چی له چاره نوسرابی دیته رییان له کردارو بؤزی و ته معنیان. ^۱ په بیعی کوپی نه نسو و عه بدیره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سه میش هه ر وایان و توه ^۲ نه نه نایه ته وه که نه نایه تانه وایه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَفْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ

الْكُذِبِ لَا يُفْلِحُونَ ﴿۳۸﴾ مَتَّعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نَذِقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا

كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ ^۳ نه وانه ی درق به دم خوداوه هه لده بهستن بزگار نابن (پا بوردنیکی که مه له دنیا دا، له دوایدا ده گه ریته وه بق لامان له پاش نه وه، له بهر نه وه ی بروایان نه هینا به توندی نازاریان نه دهین. وه نه فرمویت: ﴿وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۳۹﴾ نَمِئْتُهُمْ قَلِيلًا﴾ ^۴ نه و که سانه ی بپروا ناهینن، بپروا نه هینانیا ن غه مبارت نه کات، هه مو دینه لای خو مان، پاشان هه وایان نه ده ینی چیان کردوه، خودا ناگای له ناوی دله کانیش هه یه. وا ده که ین که من پاپو یین. پاشان خودای گه وره لی ره دا نه فرمویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ

قَالُوا آئِنَّا مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ﴾ تا نه و کاته ی که فریشته له لای نئمه وه دیته لایان بق گیان کیشان و ده پرسن: کوان نه وانه ی جگه له خوا هانانان بق ده بردن؟ خودای گه وره باسی نه وه ده کات

^۱ الطبری (۱۲/۴۱۳).

^۲ الطبری (۱۲/۴۱۳-۴۱۴).

^۳ یونس (۶۹-۷۰).

^۴ لقمان (۲۳-۲۴).

کاتی که فریشته گیانی بت پرسته کان ده کیشی دیانترسینن و گیانه کانیان به ره و ناگر ده بن، پتیا ن ده لئین: کوان نه وانهی کردبوتان به هاویه شی خودا له ژیا نی دنیا دا، هاوارتان لی ده کردن و جگه له خودا ده تانپرستن. بانگیان بکن با پرگارتان کهن له مهی که تووشتان هاتوه ﴿قَالُوا صَلُّوا عَلَّنا﴾ ده لئین: خویان لی ون کردین، به هیوای هیچ خیرو بیریکیان نین ﴿وَشَهِدُوا عَلَّ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كُفْرِينَ﴾ پاشان هر خویان شایه تی له خویان نه دن که خودایان نه ناسیوه.

﴿قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَمَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا آذَرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أَخْرِجْنَهُمْ لِأَوْلَادِهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَصَلُّوا فَنَاتِهِمْ عَدَا بَا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنَّ لَا تَمْلِكُونَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ أَوْلَاهُم لَأَخْرِجْنَهُمْ فَأَمَّا كَات لَكُرَّ عَلَيْنَا مِّنْ فَضْلٍ فَدُوُوا الْمَدَابَ يَمَا كُنْتُمْ

تکسبون ﴿٣٨﴾

مشتو مری خه لکی ناو ناگرو نه فرهت کردنیان له یه کتری

خودای گوره باسی نه و قسانه ده کات که بتپرسته کان ده یکن، نه وانهی که درۆ به دم خوداوه ده کن و پروا به نیشانه کانی ناکهن ﴿قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ ده فره رموی: له گه ل نه و گه لانهی واپیش نئوه له ناوچون. هه مان ره رفتاری نئوه یان بوو ﴿مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ﴾ له مرؤو جنۆکه برۆنه ناو ناگروه وه. نه م پسته یه هه لده گری به دل بی له ﴿فِي أُمَمٍ﴾ هه لیش ده گری ﴿فِي أُمَمٍ﴾ واته: له گه ل گه لاندان. پاشان خودای گوره نه فره رمویت: ﴿كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَمَنَتْ أُخْتَهَا﴾ هر نومبه تیک ده چیته ناو ناگر دعای شه پوه نفرین له هاویره وشتانی ده کات. وه ک خودای گوره له سه ر زمانی نئغه مبه ری ئیبراهیمی خه لیل فره رمویته: ﴿الَّذِينَ تَرَرُوا الْفَيْمَةَ يُكْفَرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ﴾ پاشان له پڑی قیامه تدا حاشا له یه کتری ده کن. وه له نایه تیکی تردا نه فره رمویت: ﴿إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ رَأَوْا الْمَدَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿٣٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرُؤُا فَتَبَرَّرْنَا مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّرُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيدُهُ اللَّهُ لَعَنَهُمْ حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ﴾^۱ له کاتهدا که نازارو سزایان دئته بهر چاو، رتبه ره کان له په ییره وه کانی خویان حاشا ده کن، په ییره ندیان له یه کتر پچراوه. شوین که وتوان ده لئین: نای خۆزگه هر جاریکی تر ده گه راینه وه سه ر دنیا، تا وه ک

^۱ العنکبوت (۲۵).

^۲ البقرة (۱۶۶-۱۶۷).

پیغمبره کانیان که حاشامان لی ده کن نیمه ش حاشامان له وان بگردایه، خودا شاوا کرده وی خویان لی ده کاته داخو خه فته لییان، بق همیشه ش هر له ناو ناگردا ده بن و لیتی نایه نه ده. پاشان لی رده نه فرمویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا آذَرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِنَهُمْ لَأَوْلَهُمْ﴾^۱ و هختی هموویان له ویدا کز بونه وه په پیره وانیان سه بارت به په پیره وانیان که له پیش نه واندان چونه ته ناو ناگرو سزایان سه سخت و گرانتره له مان، سکاالی خویان له پژی قیامه تدا ده بونه لای خوا لییان، چونکه نه وانه بیون که گومرایان کردن و له پیگه ی راست لایاندان ده لیتن: ﴿رَبَّنَا هَٰؤُلَاءِ أَصَلُّونَا فَصَاتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ﴾^۲ نه ی پروه ردگارمان نه وان سریان لی شتیواندین، دوو نه ونده له ناگردا نازاریان ده. نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که نه فرمویت: ﴿يَوْمَ تَقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ﴾^۳ و قَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكِبْرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ﴾^۴ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ^۱ نه و پژی ده م و چوایان له ناگردا نه م دیو نه ویدیوی پیده کری، ده لیتن: خوزگه به رفه رمانی خودا بوینیایه و گوپرایه لی پیغه مبه رمان بگردایه. ده شلیت: نه ی پروه ردگارمان، شوین ناغا و گوره کانی خومان که وتین، نه وان نیمه یان گومرا کرد. نه ی پروه ردگاری همومومان، دوو سه ره نازاریان بده. ﴿قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾^۲ بق هموو دوو چه ندانه به لام نیوه پی نازانن. دیاره هر وامان کرده و هر که سه به پی خوی سزمان داوه. نه م ده قه وه ک نه و نایه تانه وایه که نه فرمویت: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ﴾^۳ نه وانه ی خویان نه ناسی و پیگه ی خویان به ربه ست ده کرد، قات له سه رقات هر نازاریان پتر ده که یین. وه نه فرمویت: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ﴾^۴ باری گرانس خویان و باری گرانس خه لکی تریش (وه ک باری گرانس خویان) هله ده گرن. وه نه فرمویت: ﴿وَمِنَ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾^۱ له تاوانی نه و که سانه ش هله ده گرن که به بی زانست نه وان له رتیان لا نه دن. پاشان خودای گوره لی رده نه فرمویت: ﴿وَقَالَتْ أُولَهُنَّ لِأَخْرِنَهُمْ فَمَا كَانَتْ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلِ﴾^۲ پیغمبره کان به په پیره وه کانیان ده لیتن: نیوه

^۱ الاحزاب (۶۶-۶۸).

^۲ النحل (۸۸).

^۳ العنکبوت (۱۳).

^۴ النحل (۲۵).

میچنان له نئمه زیاتر نیه، سوودی نه لئیت: ئیوهش گومرا بوون وهك چۆن نئمه گومرا بووین. ﴿فَدُوقُوا
 الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾ ده بچیزن نازاری نهو كارانهی وا كردوتانه. نم حالهی كه خودا باسی
 كردوه له باره یانه وه له كاتی كز كردنه وه یاندابه له پۆزی قیامه تداو نه فه رمویت: ﴿قَالَ الَّذِينَ
 اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا آمَنَّا سَدَدًا نَكُرُ عَنِ الْمُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَ كُرْبًا لَّكُنْتُمْ تُجْرِمِينَ﴾ ﴿۳۲﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
 اسْتَضَعُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا وَأَسْرُوا
 الْأَنْدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَعْتَلَّ فِيْٓ أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱

خاوهن دهسته لاته كان به بی دهسته لاته كان ده لئین: نایا نئمه بووین نه مانه ئیشت ئیوه به پسی پاسدا
 بپۆن دواى ئه وهی ریتیشانده رتان هاته لا؟ به لكو ئیوه هه ر خۆتان تاوانبار بوون. نه وسا بی
 دهسته لاته كان له وه لامی نه واندا كه خاوهن دهسته لات بوون ده لئین: ئیوه به شه وو پۆژ هه ر فیلتان لی
 ده كردین كه ده بی خاوه ناسین و چه ندین هاوتای بی پهیدا كهین، كاتی بینیان نئمه خاوه ناسان بق
 نازاردان زنجیریان له مل ده كهین و پایان ده كیشین بق لیپرسینه وه، به دل په شیمان ده بنه وه، دیاره
 هه موو كه سی به رانبه ر كرده وهی خۆی سزا نه دری.

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تَفْتَحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَلَا يَخْلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ﴾ ﴿۴۱﴾ لَمْ يَنْ جَهَنَّمَ مَهَادٌ وَنِ قَوْعِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي

الظَّالِمِينَ ﴿۴۱﴾

بیرویان دهرگانانی ناسمانیان لی ناکریته وه وه رگیز ناچنه به هه شهت

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تَفْتَحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ﴾ نه وانه
 وا نیشانه کانی نئمه یان به درۆ زانیوه به فیزه وه له وانه پوویمان وه رگیزا دهر وازه کانی ناسمانیان بق
 ناکریته وه. مواهیدو سه عیدی کهری جو بهیر نه لئین و عه وفی و عه لی کهری نه بوته لحه ش ریوا به تیان
 کردوه له ئیبنوعه بیاسه وه که مه به ست به م ئایه ته: ﴿لَا تَفْتَحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ﴾ واته: هیچ کرده وه یه کی
 چاک وه هیچ دوعایه کیان له ناسمانه وه به رز نابیته وه.^۲ سه وریش له له یسه وه له عه تاوه له

^۱ الطبری (۱۲/۴۲۰).
^۲ سبأ (۲۲-۲۳).
^۳ الطبری (۱۲/۴۲۲-۴۲۳).

ثیبونوعه بیاسه وه هر بهم شیوه په ریوایه تی کردوه. ^۱ زه حساک ریوایه تی کردوه له
 ثیبونوعه بیاسه وه نه لیت: مه بست پیی درگاگانی ناسمان له سر پوچه کانیان نا کریته وه ^۲ سوودی
 که سانی تریش هر وایان وتوه. ^۳ نه م فرموده په که ثیبونوجهریر ریوایه تی کردوه له برائنه وه له
 پیغه مبری خوداوه (ﷺ) پشتگیریان لی دهکات که باسی کیشانی گیانی له دین لادهره کانی کردوه.
 که هرز ده کریته وه بق ناسمان فرموی: پوچه کان هرز ده که نه وه، تیپه پ نابن به لای هیچ کومه لیکدا
 له فریشته کان مه گین ده لین: نه م گیانه پیسه کییه؟ (نه مانیش) ده لین: فلان که سه به ناشیرین ترین
 ناوی که بانگی کراوه پیی ناوی ده هینن. هه تا دهیگه یه ننه ناسمان داوی کردنه وه ی درگاگانی
 ده که نه وه. بوی نا کریته وه. پاشان پیغه مبری خودا (ﷺ) نه م نایه ته ی خویند: ﴿لَا تُفْتَحُ لَهُمْ آبُوبُ
 السَّمَاءِ﴾ ^۴. نه بوداودونه سائی و ثیبونوما جهیش ریوایه تیان کردوه. ^۵ ثیبونوجوره بیج له م نایه ته دا: ﴿لَا تُفْتَحُ
 لَهُمْ آبُوبُ السَّمَاءِ﴾ گوتی: درگاگانی نا کریته وه نه له سر کرداره کانیان ونه له سر پوچه کانیان ^۶ نه مه
 کز کردنه وه په کی تیدایه له نیوان هه ردو قسه که ی پیشودا والله اعلم ﴿وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ
 فِي سَوْءِ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ﴾ ناچنه ناو به هه شته وه تا و شتر به کونی درزیدا نه چی
 نیغه ناوا سزای تاوانباران نه دین. ثیبونومه سعود گوتی: (الجمال) واته به چکه ی و شتر. وه له
 ریوایه تیکدا هاتوه هاوجوتی و شتری مینه. ^۷ مواهیدو عیکرمه وتیان له ثیبونوعه بیاسه وه نه م
 نایه ته ی بهم شیوه په ده خوینده وه: (حتى يلج الجمل في سم الخياط) به زه می (الضم) جیمه که و به
 ته شدید کردنی میمه که واته: گوریسی قایم به ناو کونی درزیدا ^۸ ﴿لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ قَوْتِهِمْ
 غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ پایه خه که یان (شاگره) له جهه نمداو هالوی شاگریش دایپوشیون.
 نه وانه ی ناهه قی ده کن ناوا سزایان نه دین. موچه ممدی کوپی که عبی قهره زی نه لیت: ﴿لَهُمْ مِنْ

^۱ الطبري (۴۲۲/۱۲).

^۲ الطبري (۴۲۲/۱۲).

^۳ الطبري (۴۲۲/۱۲).

^۴ الطبري (۴۲۴/۱۲)، فرموده په کی چاکه، پیاوه کانی جیتی بروان، ړنگه و به لگه ییش نذدن له سره ی.

^۵ ابوداود (۱۱۶/۵)، النسائي (۷۸/۴)، ابن ماجه (۴۹۴/۱)، فرموده په کی حه سه نه.

^۶ الطبري (۴۲۳/۱۲).

^۷ الطبري (۴۲۸/۱۲).

^۸ الطبري (۴۳۱/۱۲).

جَهَنَّمَ مِهَادٌ ﴿۱﴾ واته: پایه خیان ناگره ﴿وَمِنْ قَوْمِهِ عَوَاشٍ﴾ واته: لیفہ یان ہالوی ناگرہ^۱ زہ حاکو سوویدش ہر وایان وتوہ^۲.

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۱۲﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولَنَا بِالْحَقِّ وَوَدُّوا أَنْ يَكْفُرُوا بِالْحَقِّ وَأُرْسِلْتُمْ هُمْ بِمَا كُفَرْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۳﴾﴾

باسی چارہ نویسی پیاوچاکان و گوزمرانیان

دوای ٹوہی خودای گورہ باسی حالی بہ دبہ ختانی کرد، دیتہ سہر باسی حالی خوشبہ ختان و نہ فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ٹوانہی بہویان ہینا و ناکاری چاکیان کردوہ، (کہ ہیچ کہ سیش ٹرکی لہ توانا بہ دہری ناخہینہ سہ) ٹوانہ دہ بریتہ بہ ہشت و ہتا سہر ہر لہ وی دہ بن. واتہ: ٹوانہی بہ دل بہویان ہینا و ناکاری چاکیش بہ ٹندامہ کانی لہ شیان بہ جی دین ٹمانہ دئی ٹو خوانہ ناسانہ کہ بہویان بہ نیشانہ کانی خوا نیہ و خویان بہ زل دہ زانن و سہری بق ٹوہی ناکن. خودای مہ زن ناگادارمان دہ کاتوہ کہ بہوا ہینان و ناکاری چاک کردن پیسی ناسانہ ہر بڑیہ ٹفرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ پاشان ٹفرمویت: ﴿وَ نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ﴾ کینہ مان لہ سینہ یانا، دامالیوہ و لہ بہ ہشتدا جوہاریان بہ بہردا دہ پوا. واتہ: کینہ و حہ سوودی لہ دلیان دہردہ کہین وک لہ سہ خجی بوخاریدا ماتوہ لہ ٹہوسہ عیدی خودہ ریہ و ٹہ لیت: پیفہ مہری خودا ﴿سُورَةُ﴾ فرموی: (وہ خستی باوہردار لہ ناگرہ زکاری بوو لہ سہر پردی لہ نیوان بہ ہشت و جہ ہندا رادہ گیرین، ہر سہہ میکیان لہ یہ کتری کردی لہ نیوان خویاندا لہ دنیادا لییان دہ سینری، تا ٹو کاتہی پاک دہ بنوہ و دہ پڈن و ٹیزن ٹہرین بق چوونہ ناو بہ ہشت، سویند بہو کہ سہی گیانی منی بہدہستہ ہر کہ سی لہ وانہ شویندہ کہی خوی لہ بہ ہشتدا چاکترشارہ زایہ لہ وشویندہی کہ لہ دنیادا تییدا بووہ)^۳، سوودی لہ م ٹاہتہ دا: ﴿وَ نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ﴾ کوتی: کہ خہ لکی بہ ہشت کاتی پووانہ دہ کرین

^۱ الطبری (۴۳۶/۱۲).

^۲ الطبری (۴۳۶/۱۲).

^۳ فتح الباری (۱۱۵/۵).

بۆ به‌هه‌شت له‌ ده‌رگا که‌ ی‌دا دره‌ ختی ده‌ بین له‌ پ‌شکی داره‌ که‌ دا دوو کانی هه‌یه‌ که‌ ناویان خواردوه‌ له‌ یه‌کیان هه‌رچی کینه‌ هه‌یه‌ له‌ سینه‌ یاندا داده‌ مالی، نه‌وه‌یه‌ ناوه‌ پاکه‌ که‌ (الشراب الطهور) به‌ نه‌وه‌ی تریان که‌ خۆیانیان لێ شۆردوه‌ له‌ چاره‌یان ته‌پو تازه‌یی و خۆشگوزهرانی ده‌بینی، قز بژی و چلکنیان هه‌رگیز پتوه‌ نابینی.^۱ نه‌سانی و ئیننومه‌رده‌وه‌یه‌ پ‌یوایه‌ت‌یان کردوه‌، له‌ نه‌بوهوره‌یره‌وه‌ (په‌زای خ‌وای لیبی) نه‌ل‌یت: پ‌یغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (هه‌موو خه‌لکی به‌هه‌شت شوینی خ‌وی له‌ ناگردا ده‌بینی و ده‌لی: نه‌گه‌ر خودا شاره‌زای نه‌کردمایه‌ له‌ ناو ناگردا ده‌بووم ده‌بیته‌ سوپاسگوزاری بۆی. هه‌موو خه‌لکی ناگر شوینی خ‌وی له‌ به‌هه‌شتدا ده‌بینی و ده‌لی: نه‌گه‌ر خودا شاره‌زای بکردمایه‌ (له‌ ناو ناگردا نه‌ده‌بووم) ده‌بیته‌ داخ و خه‌فت بۆی)^۲، هه‌ر بۆیه‌ کاتی بوونه‌ میرات گری خه‌لکی ناو ناگر له‌ به‌هه‌شتدا، بانگ ده‌کرین نا نه‌وه‌ به‌هه‌شته‌ی که‌ بوونه‌ میراتگری به‌ه‌وی نه‌وه‌ کرده‌ وانه‌وه‌ بووه‌ که‌ کردوتانه‌. واته‌: به‌ه‌وی کرداره‌ کانتانه‌وه‌ نه‌وه‌ به‌زه‌بیه‌تان به‌ده‌ست ه‌ینا و چونه‌ به‌هه‌شت وه‌ به‌پتی کرداره‌ کانتان شوینی خ‌وتان وه‌رگرت، له‌به‌ر نه‌وه‌ پ‌تیسته‌ له‌م باره‌یه‌وه‌ پشت به‌م فه‌رمووده‌یه‌ بیه‌ستری که‌ له‌ هه‌ردوو سه‌حیحه‌ که‌ دا هاتوه‌ که‌ پ‌یغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (کار بکه‌ن چونکه‌ که‌س کرده‌وه‌ی خ‌وی نایاباته‌ به‌هه‌شت)، گو‌تیان: تۆیش نه‌ی پ‌یغه‌مبه‌ری خودا؟ فه‌رمووی: (ته‌ نانه‌ت منیش مه‌گه‌ر خوا به‌ میه‌ره‌بانی و پ‌ژی خ‌وی بم‌پوشی).^۳

﴿وَأَذَىٰ أَصْحَابِ الْجَنَّةِ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ قَالَتِ

مُؤَدَّبَاتُهُمْ إِنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرِ كَذِبُونَ ﴿٤٥﴾﴾

خه‌لکی جهه‌ه‌نم به‌شیان هه‌ر داخ و په‌ژاره‌یه‌ له‌ ناو ناگردا

خودای گه‌وره‌ نه‌فه‌رموویت: ﴿وَأَذَىٰ أَصْحَابِ الْجَنَّةِ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ﴾ به‌هه‌شته‌یه‌کان بانگی جهه‌نمییه‌کان ده‌که‌ن. نه‌وا ئیمه‌ نه‌وه‌ به‌ئینه‌ی په‌روه‌ردگارمان پ‌تیداوین جیبه‌جی بوو، نایا ئیوه‌یش (وه‌ک هه‌ر په‌شته‌تان لیکرابوو) هه‌ر وا ده‌رچوو؟ وتیان: به‌لی. خودای گه‌وره‌ باسی نه‌وه‌ وتۆیژه‌ ده‌کات له‌ تێوان خه‌لکی به‌هه‌شت و خه‌لکی جهه‌نمدا که‌ چون به‌هه‌شته‌یه‌کان به‌ تانه‌وه‌ ته‌ش‌رو سه‌رزه‌نش‌ت کردنه‌وه‌ قسه‌ له‌گه‌ل جهه‌نمییه‌کان ده‌که‌ن کاتی هه‌ر که‌سه‌ چوه‌ شوینی خ‌وی. وه‌ک چون خودای گه‌وره‌ له‌ سوره‌تی (ساففاتدا) باسی نه‌وه‌ که‌سه‌

^۱ الطبری (۴۳۹/۱۲).

^۲ النسائی فی الکبری (۴۴۷/۶)، فه‌رمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نه‌.

^۳ فتح الباری (۳۰۰/۱۱)، مسلم (۲۱۷۰/۴).

دہکات کہ وتوویر لہ گن ہاویہ کی دہکات کہ خوانہ ناس بوہ لہ دنیا دا۔ نہ فرمویت: ﴿فَأَطْلَعَ قرآءُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿۵۵﴾ قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدَتْ لَتُرْدِينَ ﴿۵۶﴾ وَلَوْلَا رِجْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُمْ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿۵۷﴾﴾ أَمَا نَحْنُ بِمَبْتَلِينَ ﴿۵۸﴾ إِلَّا مَوْتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿۵۹﴾﴾

خزئی دی۔ وتی: بہ خودا ہر وہخت بو لہ ناوم ہری۔ نگہر چاکہ سی پورہ رندہم نہ بویہ منیش وہک تو لویدا دہبوم۔ تو بزانه کہ نیمہ تازہ نامرین، جگہ لہ مردنی پیشومان، ہیچ نازاردانیسمان نیہ۔ ہریہرچی قسہ سی ہاویہ لہ کہی نہ داتہ وہ کہ لہ دنیا کردبوی و سرزہ نشتی دہکات لہ سر نہ و چارہ نووسہ سی کہ تووشی بوہ لہ و سزاو جرزہ بہیہ۔ ہر بہ و شیوہ ہیش فریشتہ کان سرزہ نشتی دہکن و پتیمان دلین: ﴿هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذَّبُونَ ﴿۶۱﴾ أَفَسِحْرُ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿۶۲﴾﴾

﴿أَصْلُهَا فَأَصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُحْرَمُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۶۳﴾﴾ نہ نہ و ناگرہیہ کہ ہرواتان نہ دہکرد ہبی، نایا نہ مہ جادوہ یان نیوہ کویر بوون و نابین؟ بچنہ ناوی ہہ لیکن یا ہہ لہ نہ کن وہک یہ کہ و ہر بہ ہوی نہ و کارانہ سی کہ کردوتانہ سزا نہ درین۔ ہر بہ و شیوہ یہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) سرزہ نشتی کوڑا و ہکانی بیرہکانی پڑی بہ دری دہکرد و بانگی دہکرد: (نہی نہ بوجہ ہلی کرپی ہیشام و نہی عوتبہ سی کوپی رہیبہ و نہی شہیبہ سی کوپی رہیبہ (ناوی سرہکانیانی برد)، نایا نہوی پورہ رندہ کہ تان بہ لینی پیدان دہستان کہ وت؟ بیگومان من نہوی پورہ رندہم بہ لینی پیدام بہ راستی و دہ دستم مینا)۔ عومہ وتی: نہی پیغہ مہری خودا نایا تو قسہ لہ گن کر مہ لیکدا دہکی کہ بوئیان کردوہ؟ فرموی: (سوینی بہ و کہ سہی گیانی منی بہ دہستہ نیوہ لہ وانہ باشتر گویتان لہ و قسانہ نیہ کہ من بوئیان دہکم بہ لام ناتوانن و ہ لام بدہ نہ وہ) ۲، پاشان خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿فَأَذِّنْ صَرْعًا لِّبَنِيهِمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿۶۴﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ﴿۶۵﴾﴾

چارچیہ لہ نیوانیاندا چاری دا، دہک ہرچی ستہ مکارہ بہر نہ فرینی خوا کہ وی، نہ و کہ سانہ سی دہبنہ لہ مہر لہ پئی خودا و دہیانہ وی نہ و پنگا وا نیشان بدہن و ہر اشیان بہ پڑی دواپی نیہ۔ واتہ: دہبنہ لہ مہر لہ پئی خہ لیکدا بق نہوی شوینی پنگہ سی خودا و ہر نامہ کہی و نہوی پیغہ مہران پئی ہاتوون نہ کہ ون، وہ دہیانہ وی نہ و پنگہ یہ لارو نارپک بی تا ہیچ کہ س شوینی نہ کہ وی ﴿عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَفُورُونَ ﴿۶۶﴾﴾ وہ نہ وانہ ہر اشیان بہ پڑی دواپی نیہ و چونہ بہر بارہ گای خودا نیہ واتہ: حاشای لی دہکن و بہ راستی

۱ الصافات (۵۵-۵۹)۔

۲ الطور (۱۴-۱۶)۔

۳ مسلم (۲۲۰۳/۴)۔

زنان، بوی گویان آن نیه هر خرابیه به ده میاندا بی یا هر کاری بکن چونکه ترسیان له وه نیه که لپرسینه وه یان له سوری ده کری یان توله یان آن ده سینری، نه وانه خرابترین که سن له کردارو گفتاردا.

﴿ وَيَبْنِيهَا جِبَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِمَتِهِمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْنَا لَعَلَّكُمْ تَرَىٰ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ

يَطْمَئِنُّونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

نه‌اعراف و خه‌لکی نه‌اعراف

خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿ وَيَبْنِيهَا جِبَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِمَتِهِمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ

أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْنَا لَعَلَّكُمْ تَرَىٰ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَئِنُّونَ ﴾ له نیوانیاندا په‌رده‌یه که هه‌یه، بیوانیک هه‌ن له‌سه‌ر نه‌اعراف پاره‌ستاون. هه‌موو که‌سی به‌سه‌رو سیما ده‌ناسن. بانگی شو به‌هه‌شتیانه ده‌کن، که هه‌شتا نه‌چوونه‌ته نیو شو به‌هه‌شته، به‌لام به‌ته‌مان بچنه‌ناوی ده‌لین: سلواتان لیبی. کاتی خودای گه‌وره باسی وتووژی نه‌هلی به‌هه‌شتی کرد له‌گل نه‌هلی جه‌هه‌تم، ناگادارمان ده‌کات که له نیوان به‌هه‌شت و جه‌هه‌تمدا دیوارئ هه‌یه، که به‌ریه‌ست و پښگره بښگره یشتنی خه‌لکی ناو ناگره بښگره ناو به‌هه‌شت.

نیبوجهرینه‌لئیت: شو دیواره‌یه که خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿ فَضْرِبَ بَيْنَهُمُ يَسُورَ لِمَا بَابَاطُهُ فِيهِ

الرَّحْمَةُ وَظَلُّوا مِنْ فَيلِهِ الْعَذَابُ ﴾^۱ له و کاته‌دا شووره‌یه که له نیوانیاندا ده‌بیته پښگر ده‌رگای هه‌یه له

ژوره‌وی به‌زه‌یی یه‌و له‌ده‌روه‌ی سزایه. نا شوو نه‌اعراف که خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿ وَعَلَى

الْأَعْرَافِ رِجَالٌ ﴾^۲ پاشان به‌و سه‌نده‌ی خوی ریویات ده‌کات له سوودیوه که نه‌لئیت: ﴿ وَيَبْنِيهَا جِبَابٌ ﴾

هه‌ر شوو شووره‌یه نه‌اعرافه^۳ مواهیدنه‌لئیت: به‌ریه‌ستیکه له نیوان به‌هه‌شت و ناگردا که شووره‌یه

ده‌رگای هه‌یه^۴ نیبوجهرینه‌لئیت: نه‌اعراف جه‌معی عورفه هه‌موو به‌رزایه که له زه‌ویدا له‌لای عه‌ره‌به‌کان

پیتی ده‌لین عورف. هه‌ر بوی به‌پاپۆکی که له‌شیر ده‌لین عورف له‌به‌ر به‌رزیه‌که‌ی. سوودی نه‌لئیت:

بویه (الاعراف) ناویاره به‌عورف، چونکه نه‌وانه‌ی سوری شوو خه‌لکه ده‌ناسن.^۵ نه‌وانه‌ی نه‌اعراف

کۆمه‌لئکن چاکه و خرابیه‌یان یه‌کسانه، حوزه‌یفه و نیبوعه‌بباس و نیبوعه‌سعودو که‌سانی تریش له

زانایانی پتیشینه و پاشینه‌ش وتویانه. نیبوجهریر ریویاتیه‌تی کردوه له حوزه‌یفه‌وه نه‌لئیت: پرسپاری آن

^۱ الحديد (۱۳).

^۲ الطبري (۲۴۹/۱۲).

^۳ الطبري (۴۴۹/۱۲).

^۴ الطبري (۴۵۱/۱۲).

^۵ الطبري (۴۴۹/۱۲).

کرا له باره ی نه و که سانه ی نه عرفه وه وتی: نه وانه کومه لیکن چاکه و خرابه یان به کسانه، خرابه کانیان داینون ناهیل ی بچه به هشت. چاکه کانیشیان دوی خستون که بچه ناگر، له ویدا پاره ستاون له سر نه و شوریه تا خودا فرمانی خوی نه دا له نیوانیاندا، موعه مهر وتی له حسه نه وه که نه م نایه ته ی خویند: ﴿لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَلْمَعُونَ﴾ هیتا نه چونه ته نه و به هشت به لام به ته مان و وتی: سویند به خوا نه هیوایه که خراوه ته ناو دلیان له بهر نه ویه که خوا ده یه ویت پزیزکیان لی بگری، قه تاده نه لیت: خودا ناگاداری کردون له شوینه که یان له و به ته مایی به. ^۲ پاشان نه فرمویت: ﴿وَإِذْ صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ کاتی که ناو له و که سانه نه ده نه وه که جهه نمین، ده لین: نه ی پوره رنده مان، له گروی سته مکاران دورمان بگره. زه حاک نه لیت له نیب نوچه بباسه وه: که پیاوانی نه عرف کاتی سهیری خه لکی ناگریان کردو باش ناسینیان ده لین نه ی پوره ردگارمان له پزیزی کومه لی سته مکاران دامن مه نی ^۴.

﴿وَأَذَىٰ أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَانِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ (۱۸) ﴿أَهْتُولَاءَ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَسْأَلُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ (۱۹)

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَأَذَىٰ أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَانِهِمْ﴾ نه وانه ی وان به سر نه عرفه وه پیاوانیک بانگ ده کن که به نیشانه ی تاییه تیدا ده یانناسن. خودای گه وره باسی خه لکی سر نه عرف ده کات که تانه و ته شهر له گه وره پیاوانی موشریکه کان نه دن که له ناو ناگردان، به شیوه و بیچمیاندا ده یانناسن. ﴿قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ﴾ پنییان ده لین: کومه له که تان و خو به زل زانینه که تان به که لکتان نه هات و له سزا لای نه دان به لکو پاشه پوزتان نا به م شیوه ی لیها ت که تووشی نه م سزایه و چهره سه ریبه بوون ﴿أَهْتُولَاءَ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَسْأَلُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ هر نه وانه نین که نیوه سویندتان ده خوارد، بهر به زبیبی خوا ناکه ون؟ بزونه به هشت و نه هیچ ترستان له سره هیه و نه خه م ده خون. عه لی کوی

^۱ الطبري (۴۵۳/۱۲).
^۲ عبدالرزاق (۲۳۰/۲).
^۳ الطبري (۴۶۵/۱۲).
^۴ الطبري (۴۶۳/۱۲).

نه بوته لحه له نینوعه بیاسوه نه لیت: مه بهست به ﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾
بیاوانی نه عرافه^۱.

﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابَ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَمِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا لَئِن كُنَّا
حَرَمُهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ
نَنْسَهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِبَائِلِنَا بِمُحَدِّثِينَ ﴿٥١﴾﴾

خوشگوزهرانی به هشت قه دهغه یه بو خه لکی جه هه نم

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابَ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَمِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا
رَزَقَكُمُ اللَّهُ﴾ جه هه نمیه کان داوا له به هشتیه کان ده کن، له و ناوه یا له و پوزیه خودا پییداون
شستیکیش به شی نیمه بدن. سوودی نه لیت: ﴿مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ﴾ واته: له و خواردنه ی که خوا
پییداون.^۲ خودای گوره باسی زه لیلی خه لکی جه هه نم ده کات، که داوا ده کن به هه شتیه کان له و
خواردن و خواردنه وه ی که ده یخون به شیان بدن، به لام به هه شتیه کان وه لامیان ناده نه وه. سه وری
نه لیت: له عوسمانی سه قه فیه وه له سه عیدی کوی جوبه یروه له م نایه تدا وتی: که سی وا هیه داوا
ده کات له باوکی له برای و پئی ده لی که سووتا له و ناوه به شی بدات، پییان ده لین: وه لامیان بده نه وه
﴿قَالُوا لَئِن كُنَّا حَرَمُهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ﴾^۳ ده لین: خوا نه م شتانه ی له خوانه ناسان حه رام کرده.

هه بدوره حمانی کوی زه یدی کوی نه سلم گوتی: ﴿لَئِن كُنَّا حَرَمُهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ واته: خودا
خواردن و خواردنه وه ی به هه شتی حه رام کرده له خوانه ناسان^۴ پاشان خودای گوره باسی
خوانه ناسان ده کات که هه همیشه خه یکی تیرکردنی ناره زوه کانیان له خواردن و خواردنه وه و پاباردن و
که مه و گالته و له خوبایی بوون به دنیا و شته پازاوه کانی دنیا و ازیان هیناوه له و شتانه ی فرمانیان
پیکراوه که بو پوزی دوا یی بکن. وه نه فرمویت: ﴿الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنْسَهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِبَائِلِنَا بِمُحَدِّثِينَ﴾^۵ نه و
که سانه ی ناینه که یان هر به گالته و گپ ده زانی و زبانی دنیا فریوی دان. بویه نه مری نه وان له بیری

^۱ الطبري (٤٦٩/١٢).
^۲ الطبري (٤٧٣/١٢).
^۳ الطبري (٤٧٤/١٢).
^۴ الطبري (٤٧٤/١٢).

خُزْمان دهبینه وه، هر چونی ئه وان دیداری ئه م پۆژه یان له بیر خُزْیان بردبووه و له نیشانه کانی ئیمه
 حاشایان کرد واته: سه وادیان له گه لدا ده که یین به سه وادی که کسی که له بیرى بردونه ته وه، چونکه خودا
 هیچی ئی ون نابی و له دهستی ده رناچی. وه ئه فه رمویت: ﴿فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى﴾^۱ له
 کتیبیکدا به په روه ردگارم نه هیچی ئی ون ده بی و نه هیچیشی له بیر ده چی. به لکو خودا له بابی
 موقابه له دا ئه مه ی فه رمووه. وه که ئه فه رمویت: ﴿أَلَيْسَ لَهُمْ نَسْوَأَ اللَّهِ فَتَسِيَهُمْ﴾^۲ خودایان له بیر برده وه و
 خوداش ئه وانى له بیر کرد. وه ئه فه رمویت: ﴿كَذَلِكَ أَنْتَ أَيْنَمَا فَتَشِيهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى﴾^۳ هر وه که تو
 نیشانه کانی ئیمه ت بق هات و له بیر خۆت برده وه، ئه مپۆش تو له بیر ده چیه وه. وه ئه فه رمویت: ﴿الْيَوْمَ
 نَسْنَاكَ مَا تَشِيْرُ لِقَاءَ يَوْمِكَ هَذَا﴾^۴ و ئه مپۆ له بیرتان ده که یین هه روه که ئیوه تووشی هاتن ئه مپۆتان
 نه ده هاته بیر. عه وفی له ئیبنوعه بیاسه وه له م ئایه ته دا: ﴿فَالْيَوْمَ نَسْنَاكُمْ كَمَا نَسْنَا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ
 هَذَا﴾^۵ ده لیت: خودا له چاکه دا له بیرى کردن به لام له خراپه دا له بیرى نه کردن. عه لی کوپی
 ئه بوته لحه له ئیبنوعه بیاسه وه ئه لیت: وازی ئی ده هینین وه که چۆن ئه وان دیداری ئه مپۆژه یان پشت گوئی
 خست. موجهید ئه لیت: وازیان ئی ده هینین له ناو شاگردا. سوودی ئه لیت: له به زه یدا پشت گوئیان
 ده خه یین وه که ئه وان چۆن دیداری ئه م پۆژه یان پشت گوئی خست. وه له فه رمووده ی سه حیحا هاتوه
 خودای گوره له پۆژی قیامه تدا ئه فه رموئی به عه بده کانی: (ئایا هاوسه رم پی نه دا؟ ئایا پیزم ئی
 نه گرتی؟ ئایا ئه سپ و وشترم بق ده سته مۆ نه کردی مۆ له تم نه دای که سه کرده بی و به ئارامی دانیشی؟
 ده لیت: به ئی، ئه فه رمویت: ئایا وات ده زانی که تو تووشی دیدنه ی دیت؟ ده لیت: نه خیر، خودای
 گوره ییش ئه فه رمویت: ئه مپۆ ئیمه ش تو له بیر ده که یین وه که چۆن تو منت له بیر کرد).

﴿وَلَقَدْ جِئْنَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾^(۵۲) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي
 تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلًا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ
 غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾^(۵۳)

^۱ طه (۵۲).

^۲ التوبة (۶۷).

^۳ طه (۱۲۶).

^۴ الجاثية (۲۴).

^۵ مسلم (۲۲۷۹/۴).

ریگه نادری به بتپه‌رست پاکانه بکات

خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ نِیمه کتیبیکمان بق نه‌وان هیناوه، که به زانسته‌وه پوونمان کردوته‌وه پینمونی و به‌زه به بق کومه‌لی که بپوا بینن. خودای گوره باسی نه‌وه ده‌کات که هیچ پریویانویه‌کی بق بتپه‌رستان نه‌هیشته‌وه پینغه‌میرانی بق په‌وانه کردون و کتیبی پیدا ناردون و هم‌وو شتیکی پیدا پوون و ناشکرا کردوته‌وه بویان. وه‌ک نه‌فرمویت: ﴿كُنْتُ أَحْرَقْتُ، أَيْنَهُ، ثُمَّ فَصَّلْتُ﴾^۱ کتیبیکه به‌لگه‌کانی بتو کروون و له پاشان شی کروونه‌ته‌وه. وه لیره‌یشدا نه‌فرمویت: ﴿فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾ که به زانسته‌وه شیمان کرده‌ته‌وه. وه له نایه‌تیکی تردا نه‌فرمویت: ﴿أَنْزَلَهُ، بِرِجْلِهِ﴾^۲ خوا به زانستی خوی نه‌می بق تو نارده‌ته‌وه خوار. مه‌به‌ست لیره‌دا نه‌وه‌یه، کاتی خودا باسی نه‌وو کاره‌سات و زیانه‌ی که تووشی خوانه‌ناسان دیت له پوژی قیام‌تدا ده‌کات باسی نه‌وه‌پشی کرده که هرچی کوسپو گری هه‌بووه لای برده له ریگه‌یاندان له دنیا‌دا پینغه‌میرانی بق په‌وانه کردن و کتیبی‌شی پیدا ناردون بویان. وه‌ک نه‌فرمویت: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَقَّ نِعْمَتِ رَسُولٍ﴾^۳ هتا پینغه‌میریش نه‌نیرین سزا له‌لای نِیمه‌وه نیه. هر بقویه نه‌فرمویت: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ، يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ، يَقُولُ الَّذِينَ سُئِلُوا﴾ نایا نه‌مانه هر بق پوژه ده‌پوانن. که هرچی له‌م کتیبه‌دایه به چاوی خویان بیبینن؟ نه‌وو پوژه‌ی که ناکام پوون ده‌بیته‌وه، نه‌وو که‌سانه و له پیشدا نه‌م پوژه‌یان له‌بیر خق بردبوه‌وه. ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ﴾ واته: نایا چاوه‌پوانی نه‌وو پوژه ده‌کن که به‌لینیان پیداوه له سزاو نه‌شکه‌نجه و به‌ه‌شت و ناگر. موجه‌یدو که‌سانی تریش نه‌مه‌یان وتوه،^۴ نینو عه‌بباس نه‌لئیت: ﴿يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ﴾ واته: پوژی قیام‌ت^۵ ﴿يَقُولُ الَّذِينَ سُئِلُوا مِنْ قَبْلُ﴾ نه‌وو که‌سانه له پیشدا نه‌مه‌یان له‌بیر خق بردبوه‌وه و کاریان پی نه‌ده‌کرد له دنیا‌دا ده‌لئین: ﴿قَدْ جَاءَتْ رُسُلًا مِنَّا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُعْمَاءَ فَيَسْمَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾ دی‌ساره هرچی پینغه‌میره‌کانی خودا و تیان به راست گه‌را، نایا نِیمه‌سته که‌س ده‌بیته‌و تکا‌کارمان؟ یا خق دیسان

۱ هود (۱).

۲ النساء (۱۶۶).

۳ الاسراء (۱۵).

۴ الطبری (۴۷۹/۱۲).

۵ الطبری (۴۷۹/۱۲).

بگه ریتینه وه سهر دنیا، رهوشتی خزمان بگوزین و ناکاری باشتر ره چاو کهین؟ ثم نایه ته وه که شو
 نایه تانه وایه که خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتَنَا نَزَدٌ وَلَا نَكْذِبَ بَيِّنَاتٍ
 رَبِّنَا وَتَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾ بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُحْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾ نه گهر
 بیانبینی که له سهر لیواری شاگر پاگیراون، ده لیتن: خوزگه دیسان ده یانگیزاینه وه، نه وسا به
 نیشانه کانی به روه رنده مان بروامان ده کردو نیمهش له پیزی باوه پاران ده بووین. راستیش ناکه ن،
 ته نیا هر نه وه یان بق ناشکرا بووه که له وه و پیش له دلدا ده یانشارده وه. نه گهر بشگه پانایه وه، نه و
 کارانه ی که پییان ده و ترا مه یکن هر ده یانگرد، نه مانه هه مو دروزنن. وه که خودای گه وره لیتره دا
 نه فهرمویت: ﴿قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٩﴾ نه مانه خویان دوزاندوه و نه و روی
 که هه لیانده به ست به فیرق چوو. واته: زیانیان له خویان دا به چوونه ناو شاگرو مانه وه یان تیدا هه تا
 هه تایه. وه نه وانیه جگه له خوا ده یان به رستن لییان ون بوون و تکایان بق ناکه ن و یارمه تیان ناده ن و
 له و ناگره یش پرگاریان ناکه ن که تیی که وتوون.

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَىٰ السَّمَاءَ
 يَوْمَئِذٍ السُّجُودَ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَىٰ السَّمَاءَ يَوْمَئِذٍ السُّجُودَ﴾
 دروست بوونی بونه وهر له شهش پوزدا

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾
 به روه ردگارتان خودایه که ناسمانه کان و زه مینی له شهش پوزدا دروست کرد. خودای گه وره باسی
 نه وه ده کات که بونه وهر یه به ناسمانه کان و زه وی و نه ویش له نیوانیاندا به به شهش پوز دروست کرد.
 وه که له چند نایه تی تریشدا هر باسی کرده له قورنانداندا. نه و شهش پوزده یش: نه که شه ممه دوو
 شه ممه سی شه ممه چوار شه ممه پینج شه ممه و هه ینییه. هه مو له و پوزانده دا دروست بوون، دروس
 بوونی ناده میش هر له و پوزانده بوو (سه لاهی خوی لیئی) پای جیاواز هه یه له سهر نه م پوزانده نایا
 هه رییه کی له و پوزانده وه که نه و پوزانده وایه که هه سستی پی ده کروی و ده یزانین یان هر پوزئی له وانه به
 نه اندازه ی هه زار ساله وه که مواهیدو نیمامی نه حمده و تویانه ^۲، زه حاکیش هر واپویایه تی کرده له
 نیبوعه بیاسه وه، به لام پوزئی شه ممه، دروس کردن پووی نه داوه تیییدا، چونکه پوزئی حهوت هه مه.
 هر له وه یشه وه ناوی (سبت) ی لیتراره چونکه له پوزده کانی تر پراوه نیمامی نه حمده پویایه تی کرده

۱ الانعام (۲۷-۲۸).

۲ الطبری (۸۸۲/۱۲).

له نه بوهوره بیره وه، وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) دهستی گرتو و فرموی: (خودا خۆلی له پۆزی شه ممه دا دروست کرد، وه کتوه کانی له پۆزی یه کشه ممه دا دروست کرد. له پۆزی دوو شه ممه دا دره ختی تیدا دروست کرد، وه مکروهی له سی شه ممه دا دروست کرد. پوونا کیشی له پۆزی چوار شه ممه دا دروست کرد، وه له پۆزی پینچ شه ممه دا گیاندارانی شی دروست کرد، ئاده میشی پۆزی ههینی دوی عه سر دروست کرد، دواين دروست کراو بوو له دواين کاتدا له کاته کانی ههینیدا له نینوان عه سردا تا شه و داهات).^۱

مانای (الاستواء) دامهزران

له باره ی نه م دهقه وه که خودای گه وه نه فرمویت: ﴿هُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْمَرْشِ﴾ پاشان چوو ه سه ر ته ختی (العرش) فرمانه وای خه لکی نا لیتره دا قسه یه کی نیجگار زۆریان هه یه، نیره شوینی شه وه نیه به دریزی له سه ری بپۆیت. به لکو ئیمه له م باره یه وه پچکه ی پشینه چاکه کان ده گرینه به ر وه ک مالیک و نه وزاعی و له یس و شافیقی و نه حمه دو ئیسحاقی کورپی راهه وه یه ی که سانی تریش له پشینه وایانی موسولمانان له کۆن و تازه دا. ئه ویش تپه پاندیه تی وه ک چۆن هاتوه به بی چۆنیه تی و له یه کچوون و له کارخستن، نه وانه ی که له یه ک چوون به بیراندا دی به رانبه ر به خودا پاست نیه و هیه شتی له دروس کراوه کانی له خوا ناچی. ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾^۲ هیه شتی که به وینه ی خوا نیه، هه ر خۆی بیسه رو بینایه. به لکو مه به ست پتی هه ر شه وه یه که پشینه وایانی ئیسلام گوتویانه له وانه: نوعیمی کورپی حه ممدای خوزاعی مامۆستای بوخاری شه لیت: هه رکه سی خودا بچوینی به دروس کراوه کانی بی دین بووه. وه هه رکه سی ئینکاری شه وه سفانه بکات که خوا وه سفی خۆی پیکردوه بیگومان بی دین بووه چونکه شه وه ی که خودا وه سفی پیکردوه و پیغه مبه ره که ئی کردویه تی له یه ک چوون نیه. هه رکه سی شه وه بسه لمینی بۆ خوا که له و ئایه ته پوون و ئاشکراو شه وه واله پاست و دروستانه دا هاتوه به و شیوه ی که شایسته ی پایه به رزی خودای مزنه و نه ری له که م و کورپه کان بکات به رانبه ر به خودا شه وه شه وه که سه ریگی شاره زایی گرتوه ته به ر.

شه وه و پۆز له نیشانه کانی خودان

خودای گه وه نه فرمویت: ﴿يَعْلَىٰ أَيْلَ النَّهَارِ يَطْلُبُهُ حِينًا﴾ پۆز به شه وه داده پۆشی و پۆزیش به خیرا ده که ویتته شوینی شه وه. تاریکی شه وه پووناکی پۆز لاده بات و پووناکی پۆزیش تاریکی شه وه لاده بات هه ریه که یان به په ل شوینی شه وه تر ده که وی و لی دوانا که ویت، به لکو شه م پۆشت شه وه دیت به دوایدا.

^۱ احمد (۳۲۷/۲)، مسلم (۲۱۴۹).

^۲ الشوری (۱۱).

بہ پیچہ وانہ شہوہ، وہ کہ نہ فرمویت: ﴿وَأَيَّةٌ لَهُمْ أَيْلٌ نَسَلَخَ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ﴾ (۳۷)

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿۳۸﴾ وَالْقَمَرَ قَدَرْتَهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْوُونِ

الْقَدِيرِ ﴿۳۹﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا أَيْلٌ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿۴۰﴾

نہ وانہ شہویش یہ کہ نہ نیشانہ کانی نئمہ پڈی لی دادہ پنبن و لہ نا کا و تاریکایبان بہ سہردا دی، خوریش

بہ پھوینہی خوی لہ گہراندایہ، کہ لہ خا و ہن دہستہ لاتی زاناوہیہ۔ نو فرمانی پیداوہ۔ مانگیش نئمہ

بزمان دانا بہ چہند قوناعدا تیپہری، تا وای لی دی وہ کہ پہلی کون و وشکہ لی داری دیتہ بہر چا و، نہ

خوڑ توانای نو ہندہی ہہیہ بگا بہ مانگو نہ شہویش پیش پڈدہ کہ وی ہمووشیان لہ ناسمانیکدا

مہ لہ دہ کہن۔ خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿وَلَا أَيْلٌ سَابِقُ النَّهَارِ﴾ واتہ: لئی ون نابی و ساتی لئی دوا

ناکہ وی بہ لکو بہردہ وام بہ دواوہیہ تی بہ بی ہوکاری لہ نئیوانیاندا بی ہر بویہ نہ فرمویت: ﴿يَطْلُبُهُ

حَيْثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّهِ﴾ پڈیش بہ خیرا دہ کہ ویتہ شوینی شہو، خوڑو مانگو

نہستیزہ کانیش ہر لہ ژیر فرمانی خودان۔ واتہ: ہموو لہ ژیر دہستہ لات و فرمان و ویستی نہ ودان۔

ہر بویہ لیزہدا ناگاداری نہ دات و نہ فرمویت: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ بزائن وہ دیہینان و فرماندان ہر

بق خوابہ ﴿تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ پاک و بیگہردہ خودایہ کہ پھروہرندہی گشت جیہایہ۔ نہ م نایہ تہ

وہ کہ نہ و نایہ تہ وایہ کہ خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿نَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا﴾ پاک و

بیگہردہ نہ و خودای چہند خولگی لہ ناسماندا دامہ زراندوہ، وہ لہ م دوعایہ دا کہ بہ مہرفوعی پویاہ ت

کراوہ لہ نہبودہرداوہ کہ پیٹھہ مہری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (نہی خودایہ ہرچی مولکہ ہر بؤ

تویہ و ہموو سوپاسی ہر بؤ تو پھوایہ۔ ہرچی ہریارہ ہموو دہ گہ پیتہ وہ بؤ لای تو، داوی گشت

چاکہ یہ کت لیدہ کہ م پہنات پیدہ گرم لہ گشت خرابہ یہ کہ).

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (۴۵) وَلَا تَقْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا

وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۴۶﴾

۱ یس (۳۷-۴۰).

۲ الفرقان (۶۱).

هاندان بؤ پارانه وه له خوا

خودای گه وه پښمای عه بده کانی ده کات بؤ پارانه وه لئی که هر نه وه خیری دنیاو قیامه تیانئ
 تیايه. نه فرمویت: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ به نه پښی و به سه رکزی نزاو پارانه وه له
 په روه ردگار تان بکن. واته: به زه لیلی و سه رکزی و نه پښی له خوا بیار پښه وه. وه که له نایه تیکی تردا
 نه فرمویت: ﴿وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ به پارانه وه و ترسه وه و به بی دهنک یادی
 په روه ردگار بکه. له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه له نه بومووسای نه شعیره وه نه لیت: خه لکی به
 پارانه وه و نزاوه دهنگیان به رز کرده وه پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (خه لکینه له سه رخو بن، خو
 ئیوه بانگی که سی ناکن که پو نادیار بیئت، نه و که سهی بانگی ده کن بیسه رو نزیکه)،
 نیبوجه ریر نه لیت: ﴿تَضَرُّعًا﴾ به زه لیلی و سه رکزی وه عیباده تی بکن ﴿وَخُفْيَةً﴾ به ترس و له رزو
 دنایایه کی راست و په وانوه خودا به تا کو ته نیاو په روه ردگاری خو تان بزانه، نه وهی له نیوان خو تان و
 خوادایه با به ناشکراو له برچاو نه بی.^۲

ته دهغه کردنی زیاده رموی له پارانه وه دا

پروایه ت کراوه له عه تای خو راسانیه وه له نیبوجه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
 الْمَعْتَدِينَ﴾ خودا نه وانهی خو ش نای که له نه اندازه دهر ده چن، گوتی: له داوا پارانه وه دا نه که له
 شتی تردا نه بومیلجه ز وتی: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمَعْتَدِينَ﴾ واته: داوا ی پله کانی پیغه مبه ران ناکات
 نیما می نه حمه د پروایه تی کرده له نه بونه عامه وه که عه بدوللای کوپی موغه فعل گوئی له کوپه که ی
 خو ی بوو دهیوت: نهی خودایه داوا ی کوشکی سپیت لیده که م له لای راستی به هه شته وه کاتی که
 چومه ناویه وه. وتی: کوپم داوا ی به هه شت له خوا بکه و په نای پی بگره له ناگر. به راستی من
 بیستومه له پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه یغه رموی: (کومه ئی دهن له پیگه دهر ده چن له پارانه وه و خو
 پاک راگرتندا)^۳، نیبونه ماجه و نه بوداودیش هر و پروایه تیان کرده^۴ نه م فرمووده سه نه ده کانی
 چاکه و خراپ نیه و الله أعلم.

۱ الاعراف (۲۰۵).

۲ فتح الباری (۱۹۱/۱۱)، مسلم (۲۰۷۶/۴).

۳ الطبری (۴۱۵/۱۲).

۴ الطبری (۴۸۶/۱۲).

۵ الطبری (۴۸۶/۱۲).

۶ أحمد (۵۵/۵)، فرمووده یه کی حه سه نه.

قدهغه کردنی خراپه له زه ویدا

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ خراپه ش مه کن له م زه مینه دوی باش بوونی خودا خراپه کاری قدهغه کردوه له م سر زه مینه دا، دوی چاکی تووشی نه هامه تی بکی، خو نه گهر کاره کان به پټکی و ناسانی ده پویش پاشان خراپه کاری پوویدا، نه وه نذر خراپه تره له سر خه لکی بویه خودای گوره نه وهی قدهغه کردوه و فرمانی داوه به عبه ده کانی که بیبه رسترو هانای پبیرن به ترسو له رزه وه و نه فرمویت: ﴿وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ به ترسه وه به هیوای تووش بوونی چا که وه له خوا بپارینه وه. واته: له ترسی توله کانی خوی گوره به هیوای وه رگرتنی نه پاداشته زدرانه شی که دایناره بقی بنده چا که کانی. پاشان نه فرمویت: ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ به راستی به زه ی خوا له چا که کارانه وه نزیکه. واته: به زه ی خوا ناماده کراوه بقی نه چا که کارانه ی که گوپرایه لی فرمانیه تی و واز له قدهغه کراوه کان دینتی. وه که نه م نایه ته که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُمِبَهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ﴾^۱ به زه بیم هموو شتیکی داگرتوه، چا که ی نه وانه ده نوسم له خراپه خو ده پارینن. فرموویه تی (قریب) نه ی فرمووه (قریبه) چونکه (الرحمة) مانای پاداشتی له خو گرتوه یان نیرافه کراوه بقی لای خودا خوی، بویه فرموویه تی: ﴿قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ مه تری وه پهاق وتی: په یمانه کانی خودا جیبه جی ده کن به گوپرایه لی کردنی. چونکه نه و بریاری داوه که به زه یی له چا که کارانه وه نزیکه، ټیبنونه بی حاتم پویایه تی کردوه.^۲

﴿وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَّتْ سَحَابًا طَفَالًا سَفَقْنَاهُ لِيَلْجَأَ صَوْتُ فَازِلِنَا إِلَى الْمَاءِ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۷۷﴾ وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ بَنَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبُثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكَدًا كَذَلِكَ نُفَصِّرُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُشْكِرُونَ ﴿۷۸﴾﴾
له نیشانه کانی خودایه که باران ده بارینتی و به رویوم دهر دینتی

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ﴾ وه نه و (خودا) زاتیکه پیش باران بارین (که به زه ییکه له خوییه وه) بایه کتان به مرکزینی بقی هله ده کات. کاتی که

^۱ این ماجه (۲/۲۱۷)، ابوداود (۱/۷۳)، فرموده به کی حه سه نه.

^۲ الاعراف (۱۵۶).

^۳ این ابی حاتم (۵/۱۵۰).

خودای که وره باسی نه‌وی کرد که ناسمانه‌کان و زه‌مینی دروست کرد. وه هر خۆیشی کار به‌ده‌ست و فرمان‌ده‌واو خاوه‌نده‌سته‌لات و پاهینه‌ریه‌تی، شاره‌زایشی کردوین که چۆن لیتی بیارینه‌وه، چونکه مه‌یلی له هر شتی بیی ده‌یکات، ناگاداریشی داوه که هر خۆی پۆزی دهره و هر خۆشی له پۆزی قیامه‌تدا مردوان زیندوو ده‌کاته‌وه. وه هر نه‌ویشه هر وره‌کان بلوو ده‌کاته‌وه له پیش نه‌وه‌ورانه‌ی که بارانیان مه‌لگرتوه، وه مه‌ندئ (نُشراً) یان به (بُشراً) خویندوته‌وه. وه ک خودای که وره نه‌فرمویت:

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ ^۱ يَهْبِئُكُنَّ لِمَنْ يَشَاءُ الْغَيْمَ لِيُخْرِجَ مِنْهَا حَبًّا مُبَرَّاتٍ ^۲ وَهُوَ الَّذِي يُزِيلُ

ده‌بینی. ﴿بَيْنَ يَدَيْ﴾ واته: له نیوان باراندا. وه ک خودای که وره نه‌فرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُزِيلُ

الغَيْمَ مِنْ بَدَا مَا فَتَحُوا وَبَشَّرَ رَحْمَتَهُ ^۳ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ^۴ هر نه‌ویشه پاش بی هیوا بوون له باران،

باران ده‌بارینی و دلوفانی خۆشی بلوو ده‌کاته‌وه، هر نه‌وه بۆ که وره‌یی ده‌شی و هر په‌سه‌ندی بدری.

وه نه‌فرمویت: ﴿فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخْرِجُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحِي الْمَوْتِ ^۵ وَهُوَ

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ^۶ سه‌یری به‌زه‌یی خوا بکه، زه‌وی دوی مردنی زیندوو ده‌کاته‌وه، هر نه‌وه

زیندوکه ره‌وه‌ی مردوانیشه. هر خۆیشی توانای به‌سه‌ر هموو شتدا هه‌یه. پاشان لی‌رده‌وه نه‌فرمویت:

﴿حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا نِقَالًا ^۷ كَاتِبٌ وَهُوَ بِأَيِّانِهِ عَالِمٌ ^۸ بَارِئٌ بِرَبِّهِمْ كَرِيمٌ ^۹ وَهُوَ الَّذِي يُزِيلُ

ئاوه‌ی که تیا به‌تی قورس ده‌بی و له زه‌وی نزیک ده‌بیته‌وه و تاریک ده‌بی ﴿سُقْنَهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ

الْمَاءَ ^{۱۰} به‌ره و ولاتیکی مردوو ده‌یخه‌ینه پی و ئاوی پی ده‌نیینه خواره‌وه. واته: به‌ره و زه‌ویه‌کی وشکو

مردوو ده‌روا که هیچ سه‌ویه‌کی تیا نیه. وه ک له ئایه‌تیکی تردا نه‌فرمویت: ﴿وَأَيُّهُمْ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ ^{۱۱}

أَحْيَيْتَهَا ^{۱۲} هر سه‌یری زه‌وی بکه (نیشانه‌ی تیدا به‌یوان، به‌مردویی نیمه زیندوو مان کرده‌وه. بویه

لی‌رده‌وه نه‌فرمویت: ﴿فَأَخْرَجْنَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتِ ^{۱۳} به‌ئاوه‌که‌ی هه‌موو جوړه

به‌روومی زه‌مین ده‌پوینین هر به‌و جوړه‌ش مردوو زیندوو ده‌که‌ینه‌وه. دوی نه‌وه ده‌بی به‌نیسکی

پزیو له پۆزی قیامه‌تدا خودای که وره بارینی ده‌بارینی له ناسمانه‌وه چل پۆز ده‌باری به‌ئاوه

لاشه‌کان ده‌پوینینه‌وه له گۆرپه‌کانیا نه‌وه. وه ک چۆن دانه‌ویله له زه‌ویدا ده‌پوینته‌وه. نه‌ه مانایه له

^۱ الروم (۴۶).

^۲ الشوری (۲۸).

^۳ الروم (۵۰).

^۴ یس (۳۳).

قورتاندا زۆره خودا نمونهى زيندو كرده وهى زهوى دواى مردنى، بى زيندو كرده وهى قيامت دىنيته وه، هر بويه نه فره رمويت: ﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ به لكو ئيوه بىر له وانه بگه نه وه. خوداى گوره نه فره رمويت: ﴿وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ﴾ زهوى خاكى باش به ئيزنى پاهينه رى خوى پوهكى باش ده پويئى. واته: زهوى پاك خيرا به رويومى ئى ده پويئى. وهك خوداى گوره نه فره رمويت: ﴿وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا﴾^۱ وه پواندى به پواندنيكى چاك. واته: زۆر به چاكى په روه رده يگرد. پاشان خوداى گوره نه فره رمويت: ﴿وَالَّذِي حَبَّتْ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا كَذَلِكَ نُصِرُّكَ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ﴾ زهوى خراپ هر دىك دالى بى كه لكى ئى ده پويئى، به م شيوه به نيشانه كانمان بى ئه وه كه سانه باس ده كه ين كه سوپاس گوزان. موجهيدو كه سانى تريش نه ئيئىن: زهوى خراپ و خوييواى و هاوشيوه وه.^۲ بوخارى پيوايه تى كرده له نه بوموساى نه شعهره وه نه ئيئىت: پيغه مبه رى خودا (ﷺ) فره رمويه تى: (نمونهى من و نه زانبارى و شاره زاييهى كه خودا منى پى پوهانه كرده، وهك باراننيكى زۆر وايه كه ده بارنيته سهر زهوى، هه ندى له وه زهويه پاكو و ناوى بارانه كه و رده گريئ گياو پوشى زۆر نه پويئى، هه نديكى ترى وشكه به لام نه و بارانه نه گريئته ناو خوى. خودا به ناوى نه و زهويه قازانج ده گه ينئى به خهك نه پخواته وه، نازه لى پى ئاو نه دن و كشتوكالى پى ده كن. هه نديكى تر له و زهويانه كه باران لى ئى نه دا زهويه كى ساف و لووسى ته خته. ئاو ناگريئته ناو خويه وه. گيا ناپويئى، نه وه وهك نمونهى كه سيكه كه له دينى خوا شاره زا بىئى، نه وهى خودا منى پى ناردوه سوودى پى بگه ينئى و بيزانى و خه لكى فير بكات. وه نمونهى نه و كه سه يشه كه سهرى بى هه لنا بىئى يان پيئىمايى خوا قه بول ناكات كه من پيئى پوهانه كراوم).^۳

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ قَالَ يَا قَوْمِ أَوَلَيْسَ مِنِّي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٩﴾ أَتُفَكِّرُم رَسَلْتِ رَبِّي وَأَصْحَح لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِّنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾﴾

^۱ آل عمران (۳۷).

^۲ الطبري (۴۹۷/۱۲).

^۳ فتح الباري (۲۱۱/۱).

به سرهاتای نوح و گله که می (سه لای خوی لیبی)

له سره تای نهم سوره تدا خودای گه وره به سرهاتای نادم پیغه مبرو (سه لای خوی لیبی) شه ویش په یوه ندی هه بوو به و به سرهاتوه باس کرده، دوی شه و لیره دا دیته سر باسی به سرهاتو کانی پیغه مبره کانی تر (سه لای خویان لیبی) یه ک له دوی یه ک، له سره تاوه دیته سر باسی نوح (سه لای خوی لیبی) که یه که م په وانه کراو بووه بق سر خه لگی سر زمین دوی نادم (سه لای خوی لیبی) ناوی (نوحی کوپی لامک کوپی متوشلح کوپی اخنوخ) که نیدریس پیغه مبره (سه لای خوی لیبی) وه گوتویانه. که یه که مین که س بوه به قه لم نوسیویه تی (کوپی برد کوپی مهلیل کوپی قنین کوپی یانش کوپی سیث کوپی نادم) (سه لای خوی لیبی) نیینوئیسحاق که سانی تریش له پیشه وایانی په چه له ک ناسی هر وایان گوتوه. عه بدوللای کوپی عه بیاس و که سانی تریش له زانایانی ته فسیر گوتویانه: یه که م جار بوه بته رستراوه، کرمه لانی له پیاوچاکان که مردون که س و کاره کانیان مزگه وتیان له سر دروست کردون و وینه ی شه وانه یان کیشاوه له ناویاندا بق شه و ی ژبانی شه و پیاوچاکانه و (عبیاده ته که یان) له بیر نه که ن، تا شه و انیش وه که شه و پیاوچاکانه عبیاده ته بکن، که زه مانه نژی به سر دا تپه ری په یکه زیان له شیوه ی شه و وینانه دروست کرد. ده ستیان کرد به په رستی شه و بتانه و به ناوی شه و پیاوچاکانه وه ناویان لینان وه (ود و سواع و یفون و یعوق و سر) کانی کاره که گوره بوو، خودای گوره نوح پیغه مبره ی پیغه مبره ی په وانه کرد (سه لای خوی لیبی) فرمانی پیکردن که ته نیا خودا بپه رستن که شه ریکی نیه وه که شه رمویت: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَّ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ نیمه نوحمان پاسپارده لای هوزه که می وتی: شه ی هوزه که م ده بی شه و به ندایه تی خوا بکن، که بیجگه شه و نیمه خودایه کتان نیه، من له و پوزه تان ده ترسم که نازاردانی دژواری تیدایه. کانی هاتنه لای شه ریکتان بق دانابی ﴿قَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُّكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ پیاوه گه وره کانی گه له که می (له وه لای شه ودا) وتیان: گومانی تیدا نیه که تو له گومراییه کی ناشکرادا ده بینین. که تو بانگی نیمه ده که می واز له په رستی شه و بتانه بینین که باب و باپیرانی خومان دیوه هر شاوا په رستویانه. شه میه په وشتی به دغه پان، پیاوچاکان به گومرپا سهیر ده که ن. وه که خودای گوره شه رمویت: ﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ﴾^۱ که چاویان پییان ده که وت، ده یانوت: شه مانه گومرپان. وه شه رمویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَٰذَا إِفْكٌ

المطففين (۲۲).

فَدِيرٌ ﴿١﴾ ئەوانەى خوانەناسن، بە خاوەنباوەرەن دەلێن: ئەگەر هیچ شتێكى باشى تێدا بوايه، بەر لە نێمە بۆى نەدەچوون، نیتسا كە پێى نەگەيشتون، دەلێن: ئەمە درۆيه كى لە مێژينه به. چەندین نایەتى تریش لەم بارهیهوه هاتوه. ﴿قَالَ يَقْوَرٌ لَيْسَ بِي ضَالَّةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ دەلێت: كەسەكانم من گومرا نيم، پاسپاردهى پەرورەدگارى هەموو دنيايم، كە خاوەنى هەموو شتێكە ﴿أَبْلَغَكُمْ رِسَالَتِي رَبِّي وَأَصْحَحْ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ پاسپاردهكانى پەرورەدگارم بە نێوه پادەگەيهنم و نامۆزگاريتان دەكەم و ئەوهى سەبارەت بە خودا من دەيزانم، نێوه ناگاتان لێى نيه. ئەمە كارى پێغه مېهرە دەبى گەيهنەرۆقسە پەوان و نامۆزگارى كە رو زانا بى بە ناسينى خودا. هېچ كەسى لە دروسكراوهكانى خوا پێى ناگات لەم پەوشتانەدا وەك لە سەحیحى موسلىمدا هاتوه كە پێغه مېهرى خودا (ﷺ) فەرمووى بە هاو لەكانى لە پۆژى عەرەفەدا، چونكە زیاتر لە هەموو كاتى بە و نۆزیه كۆ دەبوونهوه: ئەى خەلكینه نێوه بەرپرسیار بەرانبەر بە من، نێوه چى وەلام ئەدەنەوه؟ و تیان: شایەتى ئەدەين كە تۆ راتگەياندو بە جێت میناو نامۆزگاريت كرد پەنجەى بەرەو ئاسمان بەرز كردهوه و پاشان گێژاپه وه بۆ لای ئەوان و فەرمووى: (ئەى خوايه تۆ شایەت به، ئەى خوايه تۆ شایەت به) ١.

﴿أَوْعَجَّبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿١٤﴾﴾

خودای گەوره باسی نوح پێغه مېهر دەكات و كە بە هۆزه كەى وتوه: ﴿أَوْعَجَّبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ نایا نێوه پێتان سەیره نامۆگاریه ك لە لای پەرورەدگار تەوه هات بۆ پیاویك هەر لە خۆتان، تا بتانترسینى و خۆ بپارێزن بەلكو بگەونه بەر بەزەبى؟ واتە: سەرتان سوپ نەمێنى لەمە، جێى سەرسامیش نیه كە خودا نیکا بكاتە لای پیاوی كە لە خۆتانە، ئەمە سۆزو بەزەبیه بۆتان و چاكه به له گەلتان، بۆ ئەوهى بتانترسینى و خۆ بپارێون لە تۆلەى خوا و شەرىكى بۆ دانەنێن ﴿فَكَذَّبُوهُ﴾ بپوایان پى نەهینا و درایه تیان دەكرد چەند كەسێكى نۆد كە میان نەبى بپوای پى نەكرد وەك لە شوپنێكى تردا خودای گەوره نەفرمویت: ﴿فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِكِ﴾ نێمه خۆى و ئەوهى له گەل ئەو چوونه كەشتیه كە پزگار كرد. وەك لە نایه تىكى تریشدا

١ الاحقاف (١١).

٢ مسلم (٨٩٠/٢).

نه فرمویت: ﴿فَأَمِينَهُ وَأَصْحَابَ السَّيِّئَةِ﴾^۱ نئمه خزی و نه وهی له که میه که دا بوون پزگار کرد.
 ﴿وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾^۲ نه وانه شمان له ناودا خنکاندا که نیشانه کانی نئمه یان پی درق بوو.
 وهک خودای گه وره له نایه تیگی تردا نه فرمویت: ﴿مِمَّا حَطَبْتِمْ أَغْرُقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَآلَمُوا فَكَلِمَةً مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا﴾^۳ به هوی گوناوه کانیانه وه به ناو خنکان، نه وسه خراوه ناو ناگر، نئیر جگه له خوا
 یاریده ده ریان دست نه ده که وت، پاشان لیره دا نه فرمویت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ﴾^۴ نه وانه له
 دلدا کویر بوون. به رانبر به هق و نه یاننده ببینی و شاره زایش نه ده بوون لئی. پاشان خودای گه وره له م
 به سه رها ته دا پوونی کردو ته وه که تولی سنده له دوژمنه کانی بق درسته کانی و پیغه مبره که ی و
 خاوه ن باوه پانی پزگار کرده، دوژمنه کانی له ناو بردون له خاوه ناسان. وهک نه فرمویت: ﴿إِنَّا
 لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ﴾^۵ بیگو مان نئمه پیغه مبره رانمان و نه و
 که سانه ی برپایان هیناوه له ژمانی دنیا داو له و پژه شی که شایه ته کان پاست ده بنه وه یارمه تی
 نه دین. نه مه سروشتی خودایه به رانبر به بنده کانی له دنیا و له قیامه تدا، دوا رژه هر بق له خوا ترسانه
 تیایاندا، ده ستلات و سه رکه وتن هر بق خاواناسانه وهک چون هژی نوح به خنکان له ناودا
 له ناو چوون و نوح و هاوه له برواداره کانی پزگاریان. نئینووه هب نه لئیت: نئینووه بیاس وتی: نه وانه ی
 له که ل نوح دا پزگاریان بوو له که میه که هشتا که س بوون. یه کی له وانه جوهرومه که زمانه که ی
 عه ره بی بووه. نئینووه بی حاتم برپوایه تی کرده، به موته سلش برپوایه ت کراوه له نئینووه بیاس وه
 به واتایه کی تر.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُودًا قَالَ يَبْقَرُوا عِبَادًا اللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾^(۱۵) قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا
 مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُّكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿١٦﴾ قَالَ يَبْقَرُوا لَيْسَ فِي سَفَاهَةٍ
 وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾ أَيْلُفُّكُمْ رَسَلَتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾ أَوْجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ
 ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءً مِن بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي
 الْخَلْقِ بَعْضًا فَاذْكُرُوا ءَالَآءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٩﴾

^۱ المنكبت (۱۵).

^۲ نوح (۲۵).

^۳ غافر (۵۱).

به سه رهاتي هوودو (سه لامي خواي ليبي) ره چه نه كي گه لي عاد

خوداي گه وره نه فهرمويت: وهك چون نوو حمان نارد بؤ سر گه له كي، مه روايش برا كه يان كه هوود بيغه مبه ره (سه لامي خواي ليبي) نارد بؤ گه لي عاد ﴿وَإِلَّٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يُقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ برا كه يان كه هووده (سه لامي خواي ليبي) نارد بؤ گه لي عاد. وتي: نه ي خه لكينه! به ندايه تي خوا بكن، جگه له و نيوه خودايه كتان نيه، چيتانه له خوا ناترسن؟ موحه ممه دي كورپي نيسحاق نه لئيت: نه مانه به رهي عادي كورپي نيره مي كورپي عه وسي كورپي سامي كورپي نووحن. منيش ده لئيم: نه مانه عادي به كه من كه خوا باسي كردون به رهي عادي كورپي نيره من كه له خانوي نه ستونداري فراواندا له وشكايدا ده ژيان. وهك خوداي گه وره نه فهرمويت: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۖ

إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۗ﴾ ^۱ اَلَّتِي لَمْ يَخْلَقْ مِثْلَهَا فِي الْعَالَمِ ۗ خذ بيت په روه ردگارت چي كرد به هوذي عاد، به رهي نيره م خاوه دخانوي نه ستوندار، نه و مالانه ي و پنه يان له شارائيش دروست نه كرا بوو. نه و عيش به هوذي به هي زي و توندو تيز يانه وه وهك خوداي گه وره نه فهرمويت: ﴿فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَحْمَدُونَ﴾ ^۲ كات ي هوذي عاد به ناروا خويان له و سر زه مينه دا به زل زاني، ده يانوت: كوا؟ كي له نيمه به هي زتره؟ نه يانديبوو نه و خوداي نه واني دروست كردوه زقر له وان به هي زتره؟ نه وان بپويان به نيشانه كانمان نه بوو.

شوينه وار هكاني هوذي عاد

جي و شويني هوذي عاد له يه من بوو له نه حفاف كه چه ند كيويكي لماويه. موحه ممه دي كورپي نيسحاق له نه بوتوفه يله وه عاميري كورپي واسله وه وتي: بيستم له عه لي ده يوت به پياويكي چه زره مه وتي نايا كومه له لمي سووږ قوپه ره شهت ديوه كه داري نيره ك و تاوگي زقري تيدا بي له فلان ناوچه و فلان ناوچه له چه زره مه وت. نايا چاوت پيي كه وتوه؟ وتي: به لي نه ي گه وره ي موسولمانان، سويند به خوا تز به شيويه وه سفت كردوه وهك پياوي كه چاوي پيي كه وتي، گوتي: نه خيز، به لام باسي ليوه كراوه. پياوه چه زره مه وتيه كه وتي: له به رچي هه والي ده پرس ي نه ي گه وره ي موسولمانان؟ وتي: گورپي هوود بيغه مبه ري لييه (سه لامي خواي ليبي) ^۳ نيينوجه رير پويابه تي كردوه. نه مه خزي بؤ خزي سوويكي هه يه. كه جي و شويني هوذي عاد له يه من بووه، هووديش (سه لامي

^۱ الفجر (۶-۸).

^۲ الفصلا (۱۵).

^۳ الطبري (۵۰۷/۱۲).

خوای لیبی) له وی نه سپرده کراوه و له به پزیزترین که سی هژده که به تی له په چه له کدا. چونکه پیغه مبه ران کاتی خودا په وانای کردون له به پزیزترین هژدا په وانای کردون. به لام هژده که ی چون به میزو توانا هاتیبون به و شیوه به ش دلره ق و زیر بوون. له هه موو که له کانی تر زیاتر بی برها بوون و هه قیان به پاست نه ده زانی. هر بویه هوود (سه لای خوای لیبی) بانگی کردن بق ناسینی خوا به تنیا که شهریکی نیه و بق په رستنی و ترسان لیتی.

نه وی له نیوان هوودو (سه لای خوای لیبی) هژده که پیدا روویدا

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ قَالَ أَلَمْ أَأَلِّمُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ ﴾ پیاو ماقولانی هژده که ی که خویان نه ده ناسی و تیان: ﴿ إِنَّا لَنُرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظُنُّكَ مِنَ الْكَذِبِينَ ﴾ نیمه تو به نه فام ده زانین و پیمان وایه تو له دروزنانی. واته: نیمه واده زانین تو سهرت لی شیواوه که پیمان ده لیبیت واز له به ندایه تی نیم بتانه بیتنو ورن بق عه بدایه تی خوا به تنیا، وه ک چون پیاوه گوره کانی قورده ش به لایانه وه سهیره له بانگ کردنیان بق په رستنی خودایه به تنیا و ده لین: ﴿ أَعْمَلُ الْآيَةَ إِلَٰهًا وَجِدًّا إِنَّا هٰذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ﴾^۱ چون ده یه وی له جیی نه و هه موو بتانه ی ده یانیه رست، هه خودایه ک به رستن؟

پیغه مبه ر هوود وده لای دانوه ﴿ قَالَ يَتَّبِعُونَ آلِيَّ فِي سَفَاهَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ و تی: نه ی خه لکینه! من نه فام نیم، پیغه مبه ر نیم، په روه ردگاری هه موو دنیا پایسپار دووم. واته: نه وی نیوه ده لین وایه، به لکو من له لایه ن نه خودایه وه که دوس که ری هه موو شتیکه و خاوه و په روه ردگاری هه موو شتیکه به پاستی هاتوم بق لای نیوه ﴿ أَلَيْفَ كُمْ رَسَلْتِ رَبِّي وَأَنَا لَكَ نَاحٍ أَمِينٌ ﴾ په یامه کانی په روه ردگارم به نیوه پاده که به نم من بق نیوه ناموزگاری که ری دووسکارو جی برهام. نه مه نه و

په وشتانه یه که پیغه مبه ران به هر مه نندن پتی پاگه یانندن و ناموزگاری و جی متمانه. ﴿ أَوْ عَجِبْتَ أَنَّ جَاءَ كُمْ ذِكْرًا مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ ۖ لِيُنذِرَكُمْ ﴾ ناخو نیوه پیتان سهیره ناموزگاریه ک له لای په روه ردگارتانه وه هات بق پیاویک هه له خوتان، تا بتانترسینی؟ واته: پیتان سهیره بی که خودا پیغه مبه ری په وانه بکات بقتان له خوتان و بتانترسینی له پرژه کانی خودا و چونه خزمه تی به لکو ده بی سوپاسی خودا بکن له سه رنه وه ﴿ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ ﴾ له بیرتان بی پاش هوزی نوح نیوه ی له جییان دامه زراند. واته: به هر هه کانی خودا له یاد مه کن که وای لی کردن له نه وه کانی نوح بن و نه وانی تری هه موو به هوزی بره وانه هیتانیا و دزایه تی کردنی بانگ وازه که ی له سه ر

زہمیندا له ناو برد ﴿وَرَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصَلَةً﴾ وه به ژنو و بالای زقدرتی پیتان به خشی. واته: وای
 لی کردن بالا به رزق بن له فرزندانی په گه زی خوتان. وه ک هم نایه ته وایه که خودای گه وره له
 به سره ماتی تالودا نه فرمویت: ﴿وَرَادَهُ بَسَطَةٌ فِي الْوَلَدِ وَالْجَسْرِ﴾^۱ زانست و قه لافه تی له نیوه
 زیاتر پیداوه ﴿تَأَكَّرُوا ءِآلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ﴾ ده سا نیوه ش هه موو نه و چاکانه ی خواتان له بیر
 بی به لکو بزگار بین.

﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَيْنَا يَمَا تَعِدْنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ
 الصّٰدِقِیْنَ﴾^۲ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَیْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رَجْسٌ وَعَصَبٌ أَتَجِدَلُونَنِي فِي أَسْمَائِهِ سَمَّيْتُمُوهَا
 أَنْتُمْ وءِآبَاؤُكُمْ مَا نَزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطٰنٍ فَاَنْظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِ ﴿۷۱﴾ فَاَنْجِیْنٰهُ
 وَالَّذِیْنَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَاِِرَ الَّذِیْنَ كَذَبُوا بِآیٰتِنَا وَمَا كَانُوْا مُؤْمِنِیْنَ ﴿۷۲﴾^۳
 خودای گه وره باسی یاخی بوون و سره کشی و لاساری و مل نه دانی هژی عاد ده کات به رانبر به
 هود (سه لامي خوی لیبی)، نه فرمویت: ﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ

ءِآبَاؤُنَا فَأَيْنَا يَمَا تَعِدْنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ﴾ و تیان: هاتوی پیمان بلتیت ته نیا خوا بپه رستن و له و
 خودایانه واز بینن که بابو باپیرانمان په رستویانن؟ نه گه ر تق راست ده لیت، به هه رچیمان ده ترستی
 دریقی مه که. وه ک خوانه ناسانی قوره یش ده میانگوت: ﴿وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ هٰذٰهُآلْحَقُّ مِن
 عِنْدِكَ فَامْطُرْ عَلَیْنَا حِجَابًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ أَلِیْمٍ﴾^۴ نه وساش و تیان: نه ی خودایه
 نه گه ر به راستیه و له لایه ن تقوه هاتوه وه به ر به رده بارانمان ده یان نازاریکی به ژانمان بو بنیره.
 موحه ممدی کوپی نیسحاق و که سانی تریش و تویانه: نه وانه چند بتیان ده په رست. بتی ناوی سواوه
 بوو بتی ناوی سه مود بوو بتی ناوی هه بآه بوو بویه هود (سه لامي خوی لیبی) وه ک خودای گه وره
 نه فرمویت: ﴿قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَیْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رَجْسٌ وَعَصَبٌ﴾^۵ ده لیت: بیگومان نیوه تووشی نازارو
 توپه یی په روه ردگار تان هاتوون. واته: له به ر هم قسه تانه که ده یکه ن تووشی سزای سه خت ده بن.
 نیبوعه بباس نه لیت: ﴿رَجْسٌ﴾ واته بقو توپه یی^۶ ﴿أَتَجِدَلُونَنِي فِي أَسْمَائِهِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ

^۱ البقرة (۲۴۷).

^۲ الانفال (۳۲).

^۳ الطبری (۵۲۲/۱۲).

وَأَبَاؤَكُمْ ﴿۱﴾ جا چوَن نَبِيَّوْه چَند شَتِيْ كَ خَوْتَان و بابو باپيرانتان ناوتان لِيْ ناوَن مَشْت و مَرِيْم لَه گَ لَدَا دَه كَ ن، كَر دوتانن بَه خَو دايِ خَوْتان نَه سوودتان پَسِيْ دَه گَ يَه نَو نَه زِيَانِي شْتان لِيْ نَه دَه ن و هِيچ بَه لَه گَ شْتان بَه دَه سْتَه و نِيَه لَه لايَه ن خَواوه لَه سَه ر پَه ر سْتَنِيان. هَر بَوِيَه هُوود (سَلَامِي خَوايِ لِيْبِي) و تِي: ﴿مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَاَنْظُرُوا لِيْ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ هِيچ بَه لَه گَ يَه كِي بَتَه و تان لَه خَواوه بَق نَه هَاتَه، چَاوه نَقَر بِن نَه وَا مَنِي ش لَه گَ لَ نَبِيَّوَه چَاوه نَقَرِم. نَه مَه هَه رَه شَه يَه كِي نَقَر تَو نَدَر تِي زَه لَه لايَه نَه مَ پِي تَه مَبَه رَه و لَه هُو زَه كَه يَ خَوِي.

چارمُونووسِي هُو زِي عَاد

پاشان خَو دايِ گَه رَه نَه فَه ر مَوِيْت: ﴿فَأَبْجَسَتْهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَتِنَا وَطَعْنَا دَائِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيِّنَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ﴾ نِي تَه لَه چَا كَه و بَه زَه يَه خَو مَانَه و هُوود وَاوِي تَكَا نِي مَه مَو مَو مان پَز گَار كَر دَو نَه و كَه سَا نَه ش كَه نِي شَانَه كَا نِي شِي مَ يَان بَه دَر ق دَانَا و بِيْ بَر وَا بُوون، بَه تَه وَاوِي بَنَه بَر مَان كَر دَن. خَو دايِ گَه رَه لَه شُو يَنِي تَرِي شِدَا شِي وَ هِي لَه نَا و بَر دَنَه كَه يَ بَاس كَر دَو ن لَه قُور نَان دَا كَه گِرَه بَا يِ بِي خِي رِي بَق نَار دَن مَه مَو شَتِي كِي لَه نَا و بَر دَو وَه كَ پِي شَه يَ پَوَاوِي لِيْ كَر د وَه كَ لَه نَا يَه تِي كِي تَر دَا نَه فَه ر مَوِيْت: ﴿وَأَمَّا عَادُ فَاتَّبَعُوا يَرْبِيحَ صَرْصَرٍ عَلَيْهِمْ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَوْ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ﴾ هُو زِي عَادِي ش بَه بَا يَه كِي نَقَر بَه هِي ز لَه نَا و چُوون. مَا و هِي حَه و ت شَه و و هَشْت پُو زُ بَه بِيْ و چَان نَار دِيَه سَه رِيان. لَاشَه يَان لِيْ كَه و تَبُوو، دَه ت و ت كُو تَه رَه يَ دَار خَو ر مَ ا يَ پَوَاو نَا و زَ پَاوَن. نَا يَا تَقُ پَاش مَا و هِيَه كِيان دَه بِي نِي؟ كَا تِيْ كَه يَا خُو لَه خَو بَا يِي بُوون خَو دَا بَه بَا يَه كِي نَقَر تَو نَدَو بَه هِي ز قَه رِي تِي خَسْتَن، پِيَاوِي هَه لَدَه گِرَتَن و بَه رِي دَه كَر دَه و هَه سَه ر دَا نَه يِدَا بَه زَه وِي دَا مِي شَكِي دَه پَر زَا و پَه ر ش و بَلَا و دَه بُوَه پِي دَا. هَر بَوِيَه نَه فَه ر مَوِيْت: ﴿كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَوْ ﴿٢﴾. لَاشَه يَان لِيْ كَه و تَبُوو دَه ت گُوت كُو تَه رَه يَ دَار خَو ر مَ a يَ پَوَاوه. مَو حَه مَه دِي كُورِي نِي سَ حَاق نَه لِيْت: نَه مَانَه لَه يَه مَ ن نِي شْتَه جِيْ بُوون لَه نِي وَان عَمَان و حَه زَه رَه مَه و تَدَا. لَه گَ لَ نَه و يَشِدَا دَه سْتِيان دَا بُوَه خَرَا پَه كَارِي و زَالْ بُووِيون بَه سَه ر خَه لَكَه كَه يِدَا، بَه هُوِي نَه و هِي زَه خَو دَا پِي نِي دَابُوون. خَا و نَه يَ چَه نَدِي ن بَت بُوون بِي جِ گَه لَه خَوَا دَه يَان پَه ر سَت. خَو دَا يَ گَه رَه هُو دِي بَق نَار دَن (سَلَامِي خَو ا يَ لِيْبِي) لَه بَنَه مَالَه يَه كِي چَا كَه و بَه رِي ز بُوو لَه نِي وَان يَان دَا، دَا وَا يَ لِيْ كَر دَن كَه خَو دَا بَه تَه نِيَا بَنَاسَن، هِيچ پَه ر سَت رَا وِي كِي

١ الحاقه (٦-٨).

٢ الحاقه (٧).

له‌گیدا نه‌پرستنو دستیش مه‌لگرن له‌ناه‌قی کردن له‌خه‌لگی، به‌گوئیان نه‌کردو به‌وایان پی‌نه‌مینا. وتیان کس له‌ئیمه به‌هیزتر نیه، چند که‌سینگی کم نه‌بی شوینی نه‌کوت. به‌واکه‌شیان ناشکرا نه‌ده‌کرد. وه‌ختی که‌عاد ملیان نه‌دا به‌فه‌رمانی خوداو به‌وایان نه‌کرد به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و ده‌ستیان دایه‌خرابه‌کاری و زُرداری و له‌هموو شوینیکی به‌رزدا کوشکی گه‌وره‌دروس ده‌کن و هر خه‌ریکی کاری پرپوچن هوود (سه‌لامی خوای لیبی) قسه‌ی له‌گه‌لدا کردن و پیی وتن: ﴿أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿۱۸﴾ وَتَخَذُونَ مِصَاعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿۱۹﴾ وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطْشَتُمْ جَبَابِينَ ﴿۲۰﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَهُ ﴿۲۱﴾ نایا ئیوه له‌هر جیگایه‌کی به‌رز کوشکی گه‌وره‌دروس ده‌کن، که‌هر خه‌ریکی کاری پرپوچن؟ کوشکو قه‌لای زُرد بته‌ویش داده‌پژن، لاتان وایه‌هر ده‌مینن؟ هرکاتی به‌لاماریش نه‌دن، مله‌ورانه‌هیرش ده‌کن، سا له‌خوا بترسن و له‌گویم بکن. نه‌وانیش وه‌لامی هوود (سه‌لامی خوای لیبی) نه‌ده‌نوه وه‌ک خودای گه‌وره‌نه‌فه‌رمویت: ﴿قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهِنَّأَعَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۵۲﴾ إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْرَابًا مِّمَّا يَكْفُرُ بَعْضُ آلِهِنَّأَسْمُوهُ قَالِ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهُ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿۵۴﴾ مِنْ دُونِهِ فَيَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِ ﴿۵۵﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِعَصَائِبِنَا إِنِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۵۶﴾ وتیان: ئهی هوود تو هیچ به‌لگه‌ت له‌خواوه‌بونه‌هیناوین هر به‌قسه‌ی توش، ئیمه له‌پرستراوه‌کامان دوس به‌رناده‌ین، به‌وایش به‌تو ناهینن، ئیمه هر نه‌وه‌نده ده‌لین: ره‌نگه‌هیندیک له‌وانه‌ی ده‌یان‌پرستین تووشی شتیکیان کردی. وتی: خوا به‌شایه‌ت ده‌گرم، ئیوه‌ش هر وه‌ها شایه‌ت بن، له‌ئوه‌ی ئیوه‌ی ده‌یبه‌رستن به‌رکه‌نارم (دورم) بیجگه له‌خوا، سا مه‌موتان فیلم لی بکن و مؤله‌تیشم مه‌دن. من خوم سپارد به‌و خواجه که‌په‌روه‌رنده‌ی منیش و په‌روه‌رنده‌ی ئیوه‌یشه، هر شتی ده‌جولیتته‌وه ژیان و بزئیوی له‌سه‌ر ئوه‌و پیگه‌ی په‌روه‌ردگارم راسته‌پدیه.^۲

به‌سه‌ره‌اتی ره‌وانه‌گرانی عاد

نیعامی نه‌حمه‌د ریوایه‌تی کرده له‌حاریسی به‌کریه‌وه‌ئه‌لیت: پلاشتم ناپه‌زای خوم ده‌ریم له‌لای پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷻ) له‌ع‌لای کوپی چه‌زهمی تپیه‌ریم به‌لای زوبه‌دا له‌و کاته‌دا پیره‌ژنیکی ته‌میمی به‌ته‌نیا خزی له‌ویدا بوو، پیی وتم: ئهی بنده‌ی خوا پیویستی‌کم هه‌یه تا لای پیغه‌مبه‌ری

^۱ الشعراء (۱۲۸-۱۲۱).

^۲ هود (۵۲-۵۶).

^۳ الطبری (۵۰۷/۱۲).

خودا (ﷺ) نایا تو پتی ده گیه نی بؤم؟ وتی: له گه ل خؤمدا هی نام و گه ی شتمه مه دینه له و کاته دا مزگه وت پر بوو له خه لک، هر له و کاته دا نالایه ده شه کایه وه و بیلا لیش شمشیره که ی کردبوه شانی و له خزمه ت پیغه مبه ری خودا بوو (ﷺ) وتم: نه م خه لکه بؤ چی کؤ بونه ته وه؟ وتیان: پیغه مبه ر (ﷺ) ده یه ویت عه مری کورپی عاس ره وانه بکات بؤ شویتنی. وتی: دانیشتم و چوو شویتنی خؤی، نیزنم لی خواست که بجمه خزمه تی، نیزن درام و چومه ژوره وه و سلوم کرد، فرموی: نایا له نئیوان نئیوه وه له نئیوان ته میمدا شتی هه یه؟ وتم: به لی، له شه ریکدا زال بوین به سه ریاندا، تپه ریم به لای ژنیکدا له به نی ته میم که به ته نیا خؤی له ویدا بوو، داوای لی کردم که بیهینم بؤ لای تو، نه وه تا له به ر ده رگا که یه. نیزنی داو هاته ژوره وه. گوتم: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه گه ر به لاتوه باشه له نئیوان نئیوه وه له نئیوان ته میمدا به ری هه ستنی دانیتت با له ده ه ناء بی پیره ژنه که زؤر توپره و نار ه حه ت بوو گو تی: نه ی پیغه مبه ری خودا، بؤ کوئی (يُفَطِّرُ مُفَطَّرًا؟) وتی: وتم: نمونه ی منیش وه که نه وه ی پیش وایه که وتی: معزی حملت حتفها) نه م پیره ژنه م له گه ل خؤم هی نا نه مرانی ده بیته دوژنم. په تا ده گرم به خودا و به پیغه مبه ره که ی که من وه ک نیراوه کانی عا د بم! پتی وتم: نیراوی عا د کامه یه؟ (پیغه مبه ر له و زیاتر شاره زای نه و باسه بوو، به لام هه لی ده نا که به رده وام بی له سه ر قسه که ی)، وتم: هؤزی عا د تووشی گرانیه هاتن، شاندیکی خؤیان نارد که پئیان ده گوت: قه یل به لای مه عویه ی کورپی به کردا تپه ری مانگی له لای مایه وه عاره قی باشی نه دایه و دوو که نیزه ییش گؤرانی بؤ ده گوت پئیان ده گوتن (الجراوتان) که مانگه که کؤتایی هات رؤشت بؤ کپوه کانی مه ره و وتی: نه ی خودایه تئ خؤت ده زانی که من نه اهوم بؤ لای نه خؤشی چاره سه ری بکه م، وه نه هاتوم بؤ لای ده س به سه ری که نازادی بکه م، نه ی خودایه باران ببارینه بؤ عا د، که بارانت بؤ نه بارانده وه، چه ند په له هه ور یکی ره ش به لایدا تپه ری، بانگه وازنکی لیوه کرا ده یگوت: هه لئیره: سه بری هه وره که ی کرد هه ور ی ره شیشی تیا بوو، بانگیکی لیوه کرا: ده ی ها بیبه. هه موو له به یین چوون و که سیان لی ده رنه چوو. وتی: نه وه ی بؤم باس کراوه، بایه کیان بؤ ره وانه کرا به نه ندازه ی نه وه ی که به م نه نگوستیله ی مندا پروات، هه تا هه موو تیا چوون، نه بووا تل وتی راستی گو توه. پیاو یان نافره ت کاتی که ره وانه بکرانایه لییان به شانندی، ده یانوت: وه ک شانده که ی عا د مه بن نیمامی نه حمه دیش هر وا پریوایه تی کردوه له موسنه ده که یدا. تیرمیزیش هر به م شیوه یه پریوایه تی کردوه. نه سانی و نیبنوما جه ییش پریوایه تیان کردوه.^۲

^۱ احمد (۴/۴۸۲)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۲ تحفة الاحوذی (۹/۱۶۶)، النسائی فی الکبری (۵/۱۸۱)، ابن ماجه (۲/۹۴۱)، حه سه نه.

﴿وَالَّذِينَ تَسْمَعُوا آخَاهُمْ صَلِيحًا قَالَ يَنْفَوِرَ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَافَةٌ اللَّهُ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ ﴿۷۳﴾ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ مِنْ سُوءِهَا ضُورًا وَتَنجَلُونَ الْجِبَالَ يُبُونَ فَأَذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْمُوا فِي الْأَرْضِ مُتَسِدِّرِينَ ﴿۷۴﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوهُ لِمَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ أَتَمَلُوكَ أَنْتَ صَلِيحًا مَنَّرَ سَلًّا مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿۷۵﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي ءَامَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿۷۶﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَكَرُوا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصَلِّحُ آثِنَانَا بِمَا وَعَدْنَا إِنْ كُنَّا مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۷۷﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَنِينًا ﴿۷۸﴾﴾

جی و شوینی هوزی سه موودو ره چه له کیان

زانیانی ته فسروو ره چه له ناسی گوئیان: سه موود کوپی عاسیره کوپی ئیره می کوپی سامی کوپی نوحه (سه لامی خوی لیبی) که برای جه دیسی کوپی عاسیره، هوزی ته سمیس هر به و شیوهین، نه مانه همو له بنه ماله عه ره به کانی عاریبهن له پیش ئیبراهیمی خلیلدا (سه لامی خوی لیبی) هوزی سه موود له دوی هوزی عاد هاتون. شوینه کانیان به ناویانگه له نیوان حیجازو شامدان روه و نه و شوینه، که پی ده لئین (وادی القری) و ده وروبه ری. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) تیپه ری به لای دیهات و شوینه کانیاندا، کاتی که ده ریشت بؤ ته بوک سالی نژی کوچی. ئیمامی نه حمده پیوایه تی کردوه له نیبوعومره ره وه گوئی: کاتی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) به و خه لکه وه له ته بوک دابه زی له نزیک شوینی کدا حیجریان پی دهوت، له لای خانوه کانی سه موودا. خه لکه که دستیان کرد به ناو هیئان له و بیرانه ی که هوزی سه موود ناویان لی ده خوارده وه. هه ویریان لی کردو قازانیان لی نایه سر شاگر. پیغه مبه ری خودا فرمانی پی کردن که قازانگه کان برین و هه ویره که پیش به نالک بدنه به و شتره کان، پاشان شوینه که پی گواستنوه بؤ سر نه و بیره ی که و شتره که ناوی لی ده خوارده وه، لیئشی قده غه کردن بچه نه و شوینه ی که نه و هوزانه تییدا سزا دراوبون. پاشان فرموی: (من ده ترسم له وه ی ئیوهش وه ک نه وان تووشی سزا بین مه چنه سه ریان). دیسان ئیمامی نه حمده پیوایه تی کردوه له عه بدولای کوپی عومره وه نه لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) که له حیجر بوو فرموی: (نه چنه لای

احمد (۱۱۷/۲)، فرموده یه کی سه حیحه.

نه‌وانه‌ی که سزا دراون، نه‌گەر چون به گریانه‌وه بچنه سه‌ریان، نه‌گەر نه‌گریان نه‌چنه لایان نه‌کا نئیه‌یش وه‌ک نه‌وانه تئوشی سزا بین) ^۱، نه‌م فه‌رموده‌یه له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه ^۲.

به‌سه‌رهاتی پیغه‌مبه‌ر سانج و (سه‌لامی خوای ئیپی) سه‌موود

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَإِلَىٰ تَمُودَ آخَاهُمْ صَلِحًا﴾ بق لای هؤزی سه‌موودیش سالی سالی برای خویانمان به‌پئی کرد. ﴿قَالَ يَنْقُورُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ وتسی: نه‌ی گه‌له‌که‌م! عباده‌تی خودا بکه‌ن جگه له‌و نئیه خودایه‌کتنان نه‌یه. گشت پیغه‌مبه‌ران بانگی خه‌لکی ده‌که‌ن که نه‌نیا خوا به‌پرستن که شه‌ریکی نه‌یه، وه‌م خودای گه‌وره له‌م نایه‌ده‌دا نه‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ ^۳ به‌ر له تئوش نئیمه هه‌ر پیغه‌مبه‌ریکمان نارد، پامان سپارد، هه‌یج په‌رستراویک جگه له‌م نه‌یه وه‌ه‌ر ته‌نیا من به‌پرستن. وه‌ نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ ^۴ به‌ر ناو سه‌موو کرمان لیک پیغه‌مبه‌ریکمان به‌پئی کرد که خوا به‌پرستن وه‌ شه‌یتان دووره په‌ریز بن.

هؤزی سه‌موود داوای وشتریکیان کرد له به‌ردی بیته‌ ده‌ر، وشتری هاته‌ ده‌ر

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿قَدْ جَاءَ نَكْمَ بَيْنَةَ مِن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَافَةٌ لَّكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آيَةٍ ﴿٧٣﴾ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلْنَا خُلَفَاءَ مِن بَدِّ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُوءِهَا قُصُورًا وَتَنْجُونَ الْجِبَالَ يَبُوتًا فَادْكُرُوا آيَةَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لِلذِّينِ أَتَسْتَعْمِلُونَ آت صَلِحًا مَّرْسَلٌ مِّن رَّبِّي قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِل بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ ^۵ نه‌ه‌وا له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه، نه‌م وشتره‌تان به‌نیشانه بق هاتوه. لئی گه‌پئین با له‌ زه‌وی خودا بله‌وه‌پئی هه‌یج زیانئیکتان بقی نه‌بئ، ده‌نا تئوشی نازاری نذر به‌ ژان ده‌بن، له‌ بیرتان بی پاش هؤزی عاد نئیه‌ی کرده جینشین وه‌سه‌ر زه‌مین دایمه‌زاندن، له‌ پئی ده‌شته‌کانی کوشکتان به‌رز کرده‌وه وه‌ له‌ کئیه‌کانیشدا

^۱ احمد (۷/۲)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.
^۲ فتح الباری (۴۳۶/۶)، مسلم (۲۲۸۶/۴).
^۳ الانبیاء (۲۵).
^۴ النحل (۳۶).

خانووتان تاشی، به مره کانی خواتان له بیر بی و پی دامه گزن له سر به دقه پی له زه ویدا. سر
 گوره کانی هوزه که ی (ئه وانه ی له خو بایی بوون لای کم ده ست و هه ژاره کان و ئه وانه ی بپوایان هیتنا بوو
 گوتیان: نایا ئیوه بیتان وایه صالح له لای په روه رنده یه وه پاسپیردراوه؟ وتیان: ئیمه باوه پیمان به وه
 هیتناوه که پی پیه وانه کراوه. خق به زل زانه کان وتیان: ئیمه له وه ی که بپوواتان پی هیتناوه بپوا
 ناکه یین. کاتی که پیغه مبر صالح (سه لایم خوی لیبی) پی گوتن: ئم نیشانه تان له لاین خوداوه بق
 هاتوه له سر ئه و په یامه ی که من بزم هیتان، چونکه ئه وانه بوون که داوایان له صالح کرد که
 نیشانه یه کیان بق بیتی، پیشنیاریان کرد له و به رده په قه ی که خو یان دیاریان کردوه، به ردیکی ته نیا
 بوو له ناوچه ی حیجر کاتیبه یان پی ده گوت. داوایان لی کرد له و به رده و شتریکی وا بی سکی ده مانگو
 بیچوه که شی له سکیدا بجوئی. صالح (سه لایم خوی لیبی) به لئین و په یمانی لی وهرگرتن: ئه گهر خودا
 وه لایم داواکه ی دانه وه و داواکه ی لی قبول کردن، بپوای پی به یین و شوینی بکه ون، کاتی شو به لئین و
 په یمانه یان پیدا له سر ئه وه. صالح (سه لایم خوی لیبی) هه لسا بق نویژه که ی و پارایه وه له خودای
 گوره، به رده که که وه جولا نه وه پاشان درزی برد و شتریکی سک پر به ژانه وه بیچوه که ی له سکیدا
 ده جولا، هاته دهر لیتی. چۆن داوایان کردبوو. ئا له و کاته دا سه رۆکی هوزه که یان که ناوی: جونده عی
 کوپی عمر بوو ئه وانه ییش له گه لی بوون و به قسه یان ده کرد هه موو بپوایان هیتنا. گه رده بپاوانی هوزی
 سه موود ویستیان باوه پ بیتی، زه ئوابی کوپی عمری کوپی له بیب نه یه یشت باوه پ بیتی. وه حو باب که
 خاوه نی بته کان بوو. وه په بان کوپی سه معری کوپی جه له مس و جونده عی کوپی عمر نامۆزایه کی
 هه بوو پتیان ده وت (شه های کوپی خه لیفه ی کوپی مه خللات کوپی له بیدی کوپی جواس)، ئه مانه له
 گوره بپاوان و بپاوه به ریزه کانی هوزی سه موود بوون. ویستی باوه پ بیتی، ئه و کۆمه له نه یان یه یشت و
 ئه ویش به گوتی کردن، له و باره یه وه بپاویکی خاوه ن باوه پی هوزی سه موود که پتیان ده وت:

مه هوشی کوپی عه نه مه ی کوپی زه میل (په حمه تی خوی لیبی) ئم شهیرانه ی وت:

و کانت عصبه من آل عمرو	الی دین النبی دعوا شهاباً
عزیز شود کلهم جمعاً	فهم بان یجیب قلو اجاباً
لاصبیح صالح فینا عزیزاً	وما عدلوا بصاحبهم ذواباً
ولکن الغداة من آل حجر	تولوا بعد رشد دناباً

واته: کۆمه لی له ئالی عه مر شهیابیان بانگ کرد بق ئاینی ئم پیغه مبره، که به ریزترینی گشت
 بپاوه کانی سه موود بوو، خه ریک بوو باوه پ بیتی، ئه گهر باوه پی به یتنایه، صالح (سه لایم خوی لیبی)
 ده بووه به ریزترین که س له نیوانمانداو نه یان ده گۆرپه وه به زوئوابی هاوه لئیان، به لام گومرایی ئالی حجر
 دوا ی ئه وه ی شاره زا بوون ملیان نه داو بوونه گورگ. ماوه یه ک و شتره که و بیچوه که ی له ناویاندا بوو،

پژدیئو شو شوای بیره‌کی ده‌خوارده‌وه، پژدیکیش وازی لی ده‌هینا بق شووان. شو پژده‌ی ناوه‌کی ده‌خوارده‌وه شو وانیش شیره‌که‌یان ده‌خوارد ده‌یان دوشی هرچی ده‌فریان بوو به شاره‌زی خویمان لیان پر ده‌کرد وه‌ک خودای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا شه‌رموئیت: ﴿وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلَّ شَرِبٍ فَخَضِرٌ﴾ پتیمان بلی که ناوه‌که له ناویاندا به‌ش کراوه هرکه‌سه له توره‌ی شوای خوئی ناماده بی. وه شه‌رموئیت: ﴿قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ﴾^۱ شه وشتریکه، که توره ناویکی هیه‌وه تیوه‌یش توره ناویکتان هیه له پژدیکیش دیاری کراودا. که ده‌چوه ده‌روه بق هندی له وشویانه له پنگایه‌که‌وه ده‌چوو له پنگایه‌کی تره‌وه ده‌گه‌پایه‌وه له‌بر گه‌وره‌یی، شوو خواردنیکی نیجگار زدی ده‌خواردو ده‌خوارده‌وه (وه‌ک باس کراوه) گیانه‌وره‌زکی زدر گه‌وره دیمه‌نیکی ناوازه‌ی هه‌بوو. کاتنی که تپه‌پییایه به لای نازهل و مالاته‌کانیاندا، ده‌ترسان و پایان ده‌کرد لی. که شه‌م حاله دریزه‌ی کیشا بی باوه‌پیه‌که‌یان هر زیادی ده‌کرد به‌رانبه‌ر سالح (سه‌لامی خوی لیبی) بریاریان دا وشتره‌که بکوژن. بق شووه‌ی هه‌موو پژدیئو شووه‌که به‌رن بق خویمان، گوتراوه: هه‌موو پژدیکه‌وتن له‌سه‌ر کوشتنی. قه‌تاده‌شه‌لیت: هه‌والم پیدراوه که شو‌وه‌که‌سه‌ی وشتره‌کی گوشت گه‌را به‌سه‌ر هه‌موویانداو گشتیان پازی بوون به کوشتنی، هه‌تا ده‌گه‌را به‌سه‌ر مندالان و ژنانیشدا له ماله‌کانیاندا.^۲ منیش ده‌لیم: شه‌م دیارو ناشکرایه، چونکه خودای گه‌وره شه‌رموئیت: ﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهُ فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمُ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا﴾^۳ جا باوه‌پیان بی نه‌کردو سه‌ریان بری، شو‌وسا که په‌روه‌ردگاریان، به‌هوئی گونا‌هه‌کانیانه‌وه، به‌لایه‌کی ناره سه‌ریان، هه‌مووی پژکی زه‌وی کردن. وه شه‌رموئیت: ﴿وَأَنبَأْنَا نَمُودَ النَّاقَةِ مُبْرِرَةً فَنَظَمُوا بِهَا﴾^۴ وشتریشمان به ناشکرا دا به سه‌موود، که‌چی ناهه‌قیان له‌گه‌ل کرد. پاشان خودای گه‌وره‌لیتره‌دا شه‌رموئیت: ﴿فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصَلِّحُ أَخْوَانَنَا يَمَا تَوَدُّنَا إِن كُنتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ له فرمانی خودای خویمان وازبان هیناو وشتره‌که‌یان به‌ل به‌ل کرد (گوشت)، وتیان: سالح شه‌گر راسته پیغه‌مبه‌ری، چونت هه‌په‌شه لی کردین به‌جیی بیتنه. کوشتنی وشتره‌کی خسته گه‌ردنی گشت هوزه‌که، شو‌وه‌یش نیشانه‌ی شو‌وه‌یه که هه‌موویان پازی بون به‌و کاره والله أعلم.

۱ القمر (۲۸).

۲ الشعراء (۱۵۵).

۳ الطبری (۵۳۷/۱۲).

۴ الشمس (۱۴).

۵ الاسراء (۵۹).

کوشتنی و شتره که

نیبونوجهریو که سانی تریش له زانایانی تفسیر وتویانه هۆکاری کوشتنی و شتره که که ژنیک بوو له خویان ناوی عنیزی کچی غه نه می کوپی مه جلن بوو پییان دهوت نوموغه نه م پیژره ژنیکسی خوانه ناس بوو، یه کیک بوو له دوژمنه سه رسه خته کانی سالح (سه لاسی خوی لیتی) کیزی جوان و سامانی زۆریشی هه بوو، هاوسره که یشی زونابی کوپی عامر بوو که یه کیک بوو له سه ره گوره کانی سه موود، ژنیکسی تریش ناوی سه دوفی کچی مه حیا کوپی دهری کوپی مه حیا بوو. خاوه ن بنه ماله و سامان و جوانیش بوو، هاوسه ری پیاویکی موسولمانی سه موودی بوو لیتی جیا بوه وه. ئەم دوانه ده گه پان به شوین که سانی کدا که به گوپیان بکن و شتره که یان بۆ بکوژی سه دوف ناردی به شوین پیاویکدا ناوی حه باب بوو. پیی وت نه گه ره ئه و شتره بکوژی شوی پینده کات به لام حه باب پازی نه بوو. پاشان ناموزایه کی هه بوو ناوی مه سده عی کوپی مه ره جی کوپی مه حیا بوو ناردی به شوینیدا، ئەو داواکی قه بول کرد. عنیزی کچی غه نه میش ناردی به شوین قه داری کوپی سالفی کوپی جوده عدا که پیاویکی کورته بالای ناشیرین بوو، خه لکی ده یانگوت زۆله و له و باوکه نیه که ده لاین کوپی نه وه، که سالیفه، به لکو هی پیاویکی تره ناوی سه هیاده به لام له لای سالیف له دایک بووه. عه نیزیه پیی ووت: هه ر کچیکت ده وی له کچه کانم پیتت ئەدهم به و مره جی ئەو و شتره بکوژی. نیت له و کاته وه قه داری کوپی سالفو مه سده عی کوپی مه ره ج هه لسانو هه ولیان دا چهند که سیتی تریان گومرا کرد له هۆزی سه موود هه وت که س به گوپیان کردن و له گه لیان چوون. بوون به نۆ که س. ئەوانه بون که خودای گه و ره ئەه ره مویت: ﴿وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ﴾^۱ له و شاره دا نۆ که س (نۆ ده سته) هه بوون که خراپه یان له زه ویدا ده کردو به هیه جۆری چاکه یان نه ده کرد. ئەمانه سه رۆکی هۆزه کانیان بوون، ئەو هۆزه خوانه ناسه یان هه بوو به لای خویاندا پاکیشاو هاوکاریان کردن بۆ کوشتنی و شتره که. دهرچون و چاودیری و شتره که یان ده کرد کاتی که لای ناوه که لاچوو، له بنی به ردیکدا قه داری کوپی سالیف چوو بووه بۆسه بۆی له ریگه که یدا، مه سده عیش له بنی به ردیکی تردا بۆی دانیشتیوو، به لای مه سده عدا و شتره که تپه پری تریکی ئی دا کیشای به ماسۆلکه یه کی پانیدا، نوموغه نه م واته: عونه یزه دهرچوو داوای له کچه که ی خۆی که ئافره تیکی زۆر جوان بوو که پوی خۆی دهرخات بۆ قه دار هه لی ده ناو، ئەویش زۆری هینا به و شتره که به شمشیره که ی دای له ده ماری پشتی و کیشای به زه ویدا و که وت و ده ینالاند وه ک ناگاداریه ک بۆ بیچوه که ی پاشان قه دار دای له گه رینی و سه ری به ی. بیچوه که ی رایکرد تا خۆی گه یانده کیزیکی به رزو گه و ره چوو سه ره به ردیک که

النمل (۴۸).

ده‌نگینی له‌وه ده‌هات، عه‌بدوپه‌زاق پړوایه‌تی کردوه له موعه‌مه‌روه له‌وه که‌سانه‌ی که له‌ه‌سه‌نی به‌سریان بیستوه که (بیچوه‌که) وتی: نه‌ی پوره‌دگارم دایکم له‌ کوئی‌ه؟ وتراوه: سی‌ جار ناله‌ نالی کردوه و پاشان چوه‌ته ناو به‌ردی‌و له‌ ناویدا ون‌ بووه. وتراویشه: شوینی نه‌میش که‌وتوه و له‌گه‌ل دایکیدا سه‌ری پړیوه.^۱ والله اعلم. که‌ نه‌و کاره‌یان نه‌نجام داو لیبونه‌وه له‌ سه‌رپړینی وشتره‌که، هه‌واله‌که‌ گه‌یشته‌ سالح (سه‌لامی‌ خوای لیبی) هات بۆ لایان هه‌موو کړبوونه‌وه کاتی‌ که‌ چاری که‌وت به‌ وشتره‌که‌ گریاو فه‌رموی: ﴿تَمَتُّوْا فِی دَارِکُمْ ثَلَاثَةَ اَیَّامٍ ذٰلِکَ وَعَدُّ غَیْرُ مَکْذُوْبٍ﴾^۲ سی‌ پښت له‌ مالی خۆتاندا رابووین، نه‌مه به‌لینی (خودایه‌و) بی‌ درویه.

هه‌ولی به‌ده‌هه‌ران بۆ کوشتنی سالح و سه‌ره‌تای سه‌ره‌لدانی سزا و پاشان دابارینی سزا بۆ هه‌وزی

سه‌موود

پښی جوار شه‌مه بوو وشتره‌که‌یان کوشت، که‌ ئیواره‌ داهاات نه‌و نو که‌سه‌ بپاریان دا که‌ سالح (سه‌لامی‌ خوای لیبی) بکوژن. وتیان: نه‌گه‌ر راستی کردبی‌ نه‌وا پیش خۆمان خستوه‌ خۆ نه‌گه‌ر درویشی کردبی‌ نه‌وا خستومانه‌ ته‌ لای وشتره‌که‌ی ﴿قَالُوْا تَقَاسَمُوْا بِاللّٰهِ لَئِیْسَ لَنَا وَاٰهْلُهٗ ثُمَّ لَقَوْلًا لَّوْیْلَیْہٗ مَا شَهِدْنَا مَهْلٰکَ اٰهْلِہٖ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ﴾^۳ و مکرراً مکرراً و مکرراً مکرراً و هم لا یשמعون ﴿۵۰﴾

فانظر کیف کان عقیبة مکرهم^۴ و تیان: ئیوه سویند بخۆن، ئیمه نه‌مشه و خۆی و مال‌و مندالیشی له‌ناو ده‌به‌ین، به‌ خوینگرانی‌شی ده‌لین: که‌ نه‌و خیزانه‌ کوژداون ئیمه‌ ناگامان لی‌ نه‌بوه‌ راستیش ده‌که‌ین، خه‌ریک بوون که‌تنی‌ بگپین، ئیمه‌ش که‌تنی‌ خۆمان پیکردن، بی‌ نه‌وه‌ هه‌ستی‌ پی‌ بکن. سا سه‌ه‌ریکه، سه‌ره‌نجامی که‌تنه‌که‌یان به‌ کوئی‌ گه‌یشت. کاتی‌ که‌ بپاری کوشتنی‌ سالحیان دا (سه‌لامی‌ خوای لیبی) له‌سه‌ری‌ پیکه‌وتن به‌ شه‌و بۆی‌ هاتن هه‌تا نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ی خودا له‌ناوبه‌رن، خودای‌ گه‌وره‌ به‌ردی‌ بۆ ناردن و به‌رده‌بارانی‌ کردن له‌ پیتشداو به‌ر له‌ هه‌زه‌که‌یان. ده‌سه‌تلات و پله‌و پایه‌ بۆ خوداو پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌تی‌ وای‌ لیهاات پښی‌ پینچ شه‌مه‌ که‌ نه‌و پښه‌ یه‌که‌م پښ بوو له‌و پښانه‌ی‌ هه‌وزی سه‌موود چاوه‌پروانیان ده‌کرد، پوویمان زه‌رد هه‌لگه‌را بوو وه‌ک چون‌ سالح (سه‌لامی‌ خوای لیبی) به‌لینی‌ پیدابون. وه‌ له‌ پښی‌ دووه‌مدا له‌ پښه‌کانی‌ چاوه‌پروانی‌ که‌ پښی‌ هه‌ینی‌ بوو پوویمان سوور هه‌لگه‌را، وه‌ له‌ پښی‌ سیه‌مدا له‌ پښه‌کانی‌ خۆشیان که‌ پښی‌ شه‌مه‌ بوو پوویمان ره‌ش هه‌لگه‌را، کاتی‌

^۱ الطبری (۵۳۱/۱۲).

^۲ عبدالرزاق (۲۳۱/۲).

^۳ هود (۶۵).

^۴ النمل (۴۹-۵۱).

پژذیان کرده وه له پژئی یه کشه مه دا، دانیشتبوو و چاوه پوانی به لاو سزای خویان ده کرد، په نا به خو له سزایه، نه یاند هزانی چیان به سه ردی و چون سزایان بۆ داده باری، خۆر مه لهات نه عره ته یه کیان له ناسمانه وه بۆ هات له گه له زمین له رزه یه کی زۆر توند له ژیریانه وه، گیانیان ده رچوو کوتایی به ژانیان هات له یه ک کاتدا. وه ک خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثْمِينَ ﴾ زۆر به توندی بومه له رزه یه کیان بۆ هات، هه ره له ناو ماله کانیاندا هه موو مردن. واته: له هۆش خویان چوو و گیانیان تیدا نغا، هه چ که سی لای نه کردنه وه، نه گه وره نه بچوک، نه نیر نه می. ده لئین: جگه له کچی که له جیگه دا که وتیوو، که ناوی که لبه کچی سه لق پشیمان ده وت (الذَّرِيعَةُ) که خوانه ناس بوو زۆر قینیشی له سالح بوو (سه لاسی خوی لیبی) کاتی نه و سزای به چاری خۆی بینی قاچه کانی کرایه وه (واته: چاک بوه، هه لساو زۆر به په له پژشت، چوو بۆ ناوه دانیه له شوینه ناوه دانه کان، نه وهی چاوه پتی که وتیوو بۆی گتپانه وه و چیش به سه ره هۆزه که یدا هاتوه. پاشان داوی ناوی کرد که بیخواته وه. کاتی ناوه که ی خوارده وه گیانی ده رچوو. ^۱ زانایانی ته فسیر وتویانه له نه وهی سه موود هه چ که سیان نه ما جگه له سالح و (سه لاسی خوی لیبی) نه وانیه شوینی که وتن (په زای خویان لیبی) ته نیا پیاوی نه بی که نه بو پیغالیان پی ده وت، له و کاتدا که نه و به لایه به سه ره سه موودا هات نه و له مه که بوو تووشی نه وه نه بوو. داوی چه ند پژئی گه پایه وه به ره و نه وی، به ردی له ناسمانه وه بۆی هات و کوشتی. عه بدو په زاقی کوپی موعه مه ره وتی: نیسما عیلی کوپی ئوممه یه بۆی باس کردم که پیغه مبه ره ^(ﷺ) به لای کوپی نه بو پیغالدا تپه پی فه رموی: (ئایا ده زانن نه مه کتیه؟) وتیان: خودا و پیغه مبه ره که ی چاکتر ده زانن. فه رموی: (نه مه کوپی نه بو پیغاله پیاویک بوو له هۆزی سه موود، له و کاتدا له حه ره می مه که دا بوو، حه ره می خوا پاراستی له سزای خودا، کاتی که ده رچوو نه وهی تووشی هۆزه که ی بوو، نه مه ش تووشی هات. ئا لیره دا نیر زاوه و چلی ئالتوونیشی له گه لدا یه له ناو گۆره که یدا. نه و خه لکه دابه زین و به شمشیره کانیاان گه پان بۆی چله زیره که بیان ده ره ئینا). ^۲ عه بدو په زاق له موعه مه ره نه ویش له زوه ره یه وه وتی: نه بو پیغال باوکی سه قیغه ^۳.

﴿ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِي رَبِّي وَصَحَّحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ ﴾ (۷۸)

^۱ الطبري (۵۳۴/۱۲).
^۲ عبدالرزاق (۲۳۲/۲).
^۳ عبدالرزاق (۲۳۲/۲).

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَقَوْلًا عَنْهُمْ وَقَالَ يَنْقُورُ لَقَدْ أَتَلَفْتُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُمْ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ﴾ سالخ له وان دور که و ته وه گوئی: نهی گه له که م من په یامه کانی خودام پیگه یاندن، زقریش ناموژگاریم کردن، به لام نئیوه ناموژگاری کارانتان خوش ناوی. نه مه خوی سرزده نشت کردنی بو له سالحوه (سه لاسی خوی لیبی) بق هوزده که ی، کاتی خودا له ناوی بردن به هوی دزایه تی کردن و یاخی بونیان به رانبه ر به خودا و هه قیان قه بول نه بوو پشتیان له پی پی پاست ده کردو به ره و گومپایی ملیان دهنه. دوی نه وهی که له ناوچوون سالخ (سه لاسی خوی لیبی) قسه ی له که لدا ده کردن وه که سرزده نشت کردن و تانه لیدانیان (ده یگوت زور ناموژگاریم کردن، به لام نئیوه ناموژگاری کارانتان خوش ناوی)، نه وان نه و قسانه یان ده بیست، وه که له هر دوو سه حیچه که دا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتی که سرکه وت به سه ر خه لکی به دردا (سی پوژ له ویدا ماوه پاشان فرمانی دا که ولاغه که ی بق ناماده که ن دوی سی پوژ له کورتایی شه ودا سواری بوو پاشان پوشت تا چوو ه سر بیره کان، بیره کانی به در نه یفرموو: (نه ی نه بوجه هلی کوپی هیشام نه ی عوبه ی کوپی په بیعه نه ی شه بیبه ی کوپی په بیعه وه نه ی فلانی کوپی فلان. نایا نه وهی که په روه ردگارتان به لینی پیدان ده ستان که وت به پاستی من نه وهی په روه ردگارم به لینی پیدام به پاستی ده ستم که وت)، عومر پی و ت: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) تز چون قسه له که له که سانی ده که ی که بونیان کردوه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (سویند به و خودایه که گیانی منی به ده سته نئیوه چاکتر گویتان له وه نیه که من ده یلیم. به لام ناتوانن وه لام بده نه وه)، سالخیش هر وای وت به هوزده که ی: ﴿لَقَدْ أَتَلَفْتُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُمْ لَكُمْ﴾ من په یامه کانی خودام پیگه یاندن و ناموژگاریم کردن، هر بویه فرموی: ﴿وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ﴾ به لام نئیوه ناموژگاری کارانتان خوش ناوی.

﴿وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحِبْرِي مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّكُمْ لَنَا تَأَوُّنٌ

الرِّجَالُ شَهُوَّةٌ مِّنْ دُونِ الْنِسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

به سهرهاتی لووت (سه لاسی خوی لیبی) و هوزده که ی

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ﴾ لووتیشمان نارد، (ونکر لوطاً) واته باسی لووتیش بکه کاتی به هوزده که ی خوی وت: ﴿أَتَأْتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحِبْرِي مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ نئیوه کاری نه وهنده شورده یی ده کن، به ر له نئیوه که س له دنیا نه یکرده؟ نئیوه بق خق په حهت کردن

فتح الباری (۳۵۱/۷)، مسلم (۲۲۰۳/۴).

له بری ژنان په لاماری پیاوان نه دهن، بیگومان نه دندازه تان دهر کرده. لووت (سه لامي خوی لیبی) کوپی هارنی کوپی تازه، برزای نیبراهیمی خه لیله (سه لامي خوی لیبی) له گه ل نیبراهیمدا بروی هینا و له گه لیشی چو بقی سر زه مینی شام، خودای گه وره ناریدی بقی سر خه لکی سه دوم و نه و دیتاهاتانی دهوری، بانگی کردن بقی لای خوداو فرمائی پیکردن که چاکه بکن و واز له و کاره خراب و ناره او و به دغه پیاوه بیژن که خوتان داتان هیناوه و کهس له پیش نیوه له نوی نادم له دنیا نه یکرده. که په لاماردانی پیاوانه بقی رابواردن له باتی ژنان، نه مه شتیکه که نوی نادم خوی پیوه نه گرتوه و نالوده ی نه بوه و به خه یالیسیاندا نه هاتوه. تا خه لکی سه دوم به وه هه لسان نه فرینی خویان لیبی. هر بویه لووت (سه لامي خوی لیبی) پیسی وتن: ﴿أَتَأْتُونَ الْفُجُحَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ (۸۰) إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ الْإِنْسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿ عه مری کوپی دینار له م نایه تدا: ﴿مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ﴾ ده لیت: له پیشدا هیچ نیزی سواری نیزی تر نه بوه. واته: نیر سیکسی له گه ل نیردا نه کرده. هه تا نه و کاته ی مؤزی لووت کردیان. واته: وازتان هینا له ژنان و نه وهی خوا دوستی کرد بوو بوتان لییان چون بقی پیاوان، نه مه پیش زیاده پوهی و نه فامیه که نیوه ده یکن. چونکه دانانی نه و شته یه که له شوینی خویدا نیه. هر بویه له نایه تیکی تردا لووت (سه لامي خوی لیبی) نه فرمویت: ﴿قَالَ هُوَ لَأَوْ بَاتِي إِنْ كُنْتُ فَعَلِيْنَ﴾^۱ نه وانه کیژه کانی من، چیتان دهوی ورن له گه لیان بیکن. پینمایی کردن بقی لای که کانی خوی، پوزشیان بقی هیناوه که ناره زویان له که کانی نیه ﴿قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكُمْ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَنَعْلَمُ مَا تُرِيدُ﴾^۲ وتیان: خوت نه مه ت زانیوه، هیچ کاریکمان به که کانی تو نیه، دیاره بقی خوست ده زانی چیمان دهوی. واته: خوت باش زانیوته که نیته کارمان به ژنانه وه نیه چه زیشیان لی ناکه ین، وه چاکیش ده زانی که مه به ستمان میوانه کانته.

﴿وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ﴾ إِنَّهُمْ أَنَا نَسُ يَنْظُرُونَ ﴿ (۸۱) ﴿وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ﴾^۳ خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ﴾^۳ إِنَّهُمْ أَنَا نَسُ يَنْظُرُونَ ﴿ هژده که ی لووت وه لامیان هر نه و نده بوو: له شاری خوتان ده ریان کن، نه مانه که سانیکن که ده یانه وی به پاک و خاوینی بیژن! واته: وه لامي لووتیان نه دایه وه، ته نیبا نه وه

^۱ الطبری (۵۴۸/۱۲).

^۲ الحجر (۷۱).

^۳ هود (۷۹).

نه بی که بریاری ده رکردن و سور خستنه وهی خزی و نه و که سانه شیان دا که له گه لی بوون، خودای گه وره نه مانی به سه لامه تی ده رکردو، هۆزه که شی له شوینی خۆیاندا له ناو بردو بنه پر کرد به سه رشقپی و پسوایی. قه تاده له م نایه ته دانه لیت: ﴿إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَنْظُرُونَ﴾ نه مانه که سانیکن ده یانه وی به پاک و خاوینی بژین، وتی: به بیعهب عه بییداریان کرد بوون^۱ واته: پاک داویندی که ی نه وانیان به عیب دانابوو. مواهید نه لیت: نه وانه که سانی بوون خۆیان پاک و خاوینی راده گرت له پاشی بیوان و پاشی ژنان^۲، هر به م شیوه یه ش پویایه ت کراوه له نینبوعه بیاسه وه^۳.

﴿ فَأَجْبَنَتَهُ وَآهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴾ (۸۲) ﴿ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُوا كَيْفَ كَانَتْ

عَنْبِيَةَ الْمُجْرِمِينَ ﴾ (۸۳)

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ فَأَجْبَنَتَهُ وَآهْلَهُ ﴾ نیت خزی و که سو و کاریمان پرگار کرد. هیچ که س له هۆزه که ی به وایان پی نه هیتا جگه له که سو و کاره که ی خزی وه که خودای گه وره له نایه تی تردا نه فه رمویت: ﴿ فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ (۳۵) ﴿ فَأَرْسَلْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾^۴ نه وس باوه پردارانمان لی ده رکرد نئمه جگه ته نیا مالتیک خواناسیکمان تیدا ده س نه که وت ﴿ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴾ هر ته نیا ژنه که ی نه بی نه و که وت شوین به جیماوان و باوه پی نه هیتا به لووت (سه لامی خوی لیبی) له سر دینی هۆزه که ی مایه وه، یارمه تی هۆزه که ی نه دا دژی لووت (سه لامی خوی لیبی) ناگاداری کردن به هاتنی نه و میوانانه بز مالیان به و هیمایانه ی که له نیتوان خزی و هۆزه که یدا دایانابوو. هر بزیه که فرمان درا به لووت (سه لامی خوی لیبی) له شه ودا که سو و کاره که ی ده رکات و ژنه که ی پتییان نه زانی تا له گه لیان ده رنه چی له و شاره. هه ندی ده لئین: له گه لیان ده رچوو کاتی سزا که هات لای کرده وه نه وه ی تووشی هۆزه که ی هات تووشی نه ویش بوو. راستتر نه وه یه که له شاره که ده رنه چوو لووتیش (سه لامی خوی لیبی) ناگاداری نه کردو له گه لی هۆزه که ی مایه وه. هر بزیه لیژده دا خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴾ واته: له وانه بوو که ماوه، هه ندی ده لئین: له وانه بوو که له ناوچوو. ﴿ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ﴾ بارانیکمان بز

^۱ الطبری (۵۰۰/۱۲).

^۲ الطبری (۵۰۰/۱۲).

^۳ الطبری (۵۰۰/۱۲).

^۴ الذاریات (۳۶-۳۵).

نارند، نه معما باران. نه نایه ته بهم نایه تانه ته فسیر کراوه، خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَأَمَّا نُرًا
عَلَيْهَا حِجَارَةٌ مِنْ سَبَجٍ مَنْشُورٍ ﴿۸۲﴾ مُسَوَّمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿۸۳﴾ قوپی
خری وهک بهردمان، باراند بهسهریاندایا به دوی یه کداو به بی ناویپ. له لای په روه ردگارت هموو نیشانه
کرابوون، به لای نه وه دهریاره ی سته مکاران هیچ دور نیه. بویه لیره دا خودای گه وره نه فهرمویت:

﴿فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ﴾ ده بپوانه پاشه پوژدی نه و تاوانبارانه چون بوو. واته:
نه ی موحه ممد (ﷺ) سهیری پاشه پوژدی نه وانه که، که دس کوژتا ناکن له بی گوئی خوداو بپوا به
پیغه مبه ره کی ناکن چون ده بی. نیمامی نه حمه دو نه بوداوودو تیرمیزی و نیبوماجه پپویه تیان
کردوه له نیبوعه بیاسه وه نه لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرمویه تی: (هر که سیکتان بینی هه له سا
به کاری هوزی لووت کار که رو کار تیا کراو بکوژن) (فاقتلوا الفاعل و المفعول به) ۲.

﴿وَالِی مَدِیْنٍ أَخَاهُمْ شُعَبًا قَالَ يَنْفَوْرُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ
بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا الْكَيْسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَقْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۸۵﴾﴾
بهسهرهاتی شوعه بیبو (سه لای خوی لیبی) مه دیهن

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَالِی مَدِیْنٍ أَخَاهُمْ شُعَبًا﴾ بق (مه دیه نیش) شوعه بیمان نارده، که
نویش هر له خویان بوو. موحه ممد ی کوپی نیسحاق نه لیت: نه مانه له نه وه ی مه دیه نی کوپی
مه دیانی کوپی نیبراهیمه شوعه بیب کوپی میکیلی کوپی یه شجنه ده لیتن: به سرپانی ناوی (یشرون) ۳.
منیش ده لیتم: مه دیه ی بق نه وه وزه بق نه و شاره ییش به کار هینراوه که له نزکی معانه له ریگه ی
حیجازه وه خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدِیْنٍ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ الْكَاثِرِ يَسْقُونَ ﴿۸۴﴾﴾
که هاته سر ناوی مه دیه ن کومه لئ له خه لکه که ی بینی ناو هه لده کوزن. نه مانه خاوه ن دارستانه کلان
که بهو زوانه خوا مه یلی لیبی باسی ده که یین ﴿قَالَ يَنْفَوْرُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ
جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا الْكَيْسَ أَشْيَاءَهُمْ﴾

۱ هود (۸۲-۸۳).

۲ أحمد (۳۰۰/۱)، الترمذی (۱۴۵۶)، ابوداود (۴۴۶۲)، ابن ماجه (۲۵۶۱)، له حه سن ده چی.

۳ الطبری (۵۵۴/۱۲).

۴ القصص (۲۲).

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ وتی: نسی
 که له کم خودا بپه رستن، جگه له و ئیوه خودایه کتان نیه، نیشانه یه کی ناشکراشتان لای
 په روه ردگار تانه وه بق هاتوه، با پیوانه و ترازوتان به رانبره بی و له مالی خه لک مه دزنه وه له زه ویشدا
 (دوای ناوه دانکردنی) به دغه پی مه کن. نه گهر بیواتان به خودا هه بی نه مه بق ئیوه باشته. نه مه
 بانگه وازی گشت پیغه مبه ران بوه. نسی خه لکینه له لایه ن خواوه نیشانه ی ناشکرآم بق هینان له سهر
 راستی نه و په یامه که بوم هینان، پاشان ناموزگاری کردن که با پیوانه و ترازویان به رانبره بی و له
 مالی خه لک نه دزنه وه. واته: خه یانته له مالی خه لکی نه کن، که میان بده نی له کیشانه و پیوانه داو
 فیلان لی بکن. وه ک خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَبَلِّغْ لِلْمُطَفِّفِينَ﴾ هاوار بق ترازوو بازان. تا ده گاته:
 ﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾^۱ نه مه هه په شه یه کی زور توندو تیزه، داوامان له خودایه بمان پاریزی لئی. پاشان
 خودای گوره دینه سهر باسی شوعه یب (سه لای خوی لیبی) که پی دوترا: (خطیب الانبیاء) له بهر
 په وانیبی له نه و ناموزگاریه چاکه کانی.

﴿وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مِنْ أُمَّةٍ إِيَّاهُ وَتَجْعَلُونَهَا

عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَذَّبْتُمْ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩﴾

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ، وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ

بَيْنَنَا وَهَؤُلَاءِ الْخَافِيينَ ﴿١٠﴾

شوعه یب (سه لای خوی لیبی) داوای له هوزه که ی کرد که سهره پنگه له خه لکی نه گرن و نازاری
 خه لکی نه دن چ نازاری لاشه یی بی یان نازاری دهر وونی وه ک خودای مه زن نه فهرمویت له سهر زمانی
 شوعه یب (سه لای خوی لیبی): ﴿وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ﴾ له سهر هه موو پنگایه کدا
 دامه نیشن بق ترساندن خه لک. واته: هه په شه ی کوشتن له خه لکی بکن نه گهر ماله کانی خویان به
 ئیوه نه دن. سوودی و که سانی تریش وتویانه: نه وانه پنگر بوون (کانوا عشارین)^۲، ئیبونعه بیاس و
 مواجیدو که سانی تریش نه لئین: ﴿وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ﴾ واته: هه په شه یان له و
 خاوه نباوه پانه ده کرد که شوینی شوعه یب ده که وتن (سه لای خوی لیبی)^۳ پای یه کم به هیزتره

^۱ المطففين (۶-۱).

^۲ الطبري (۵۵۷/۱۲).

^۳ الطبري (۵۵۷/۱۲).

چونکه نه فرمویت: ﴿بِكُلِّ صِرَاطٍ﴾ له سره مو پنگایه كدا. بؤ دووه میس نه فرمویت:
 ﴿وَتَصَدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ بؤ نه وهی نهو كه سانهی بپوایان
 میناوه له پنگای خودا لایاندن، پنگای نهویان به لارو چوت نیشان بدهن ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ
 كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَرَّرْكُمْ﴾ له بیرتان بی نئوه كه م بوون نذدی كردن. واته: له بهر نه وهی كه مو
 بیده سته لات بوون، نذدی كردن و بوونه خاوه نده سته لات. به مره كانی خودا له بیر مه كن كه پیسی داون
 ﴿وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾ سه بیركن پاشه پؤزی به دغه پان به كوئی گه یشت. واته:
 له گه ل نه توره پئشوه كان كه چپان به سه رهات له سزاو تولهی گرانی خودای گوره له بهر سه ریچی
 كردنیان له فرمانه كانی خوداو بپوا نه هینانیان به پیغه مبه ره كانی (سه لامی خویان لیبی) پاشان
 خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلِإِنْ كَانَ ظَافِقَةٌ مِنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَظَافِقَةٌ لَرَّ
 يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ نه گهر هیندیک له نئوه بپوای میناوه به و
 شتانهی كه منی بی سپیراوه و هیندیکیشان بپوایان بی نه هیناوه، خو پابگردن تا خوا بؤ خوی له
 نئوانماندا دادورهی بگات، خو شی چاكرتین دادوره. بیگومان خودا پاشه پؤزی له خوا ترسانی تو مار
 كرده و بنه پر كردنی خوانه ناسانیسی هر تو مار كرده.

﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا
 قَالَ أَوْلُوكُمْ كَرِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدْ أَفْرَأْتِنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ بَحَثْنَا اللَّهُ مِثْلَهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ
 نَعُوذَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبَّنَا وَسِعَ رَبَّنَا كُلَّ شَيْءٍ عَلِيمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ
 وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾﴾

خودای گوره ده فرمویت: ﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا
 مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا﴾ بپاوما قولانی هوزی (شوعیب) كه له خو بایی بوو بوون وتیان: نئمه
 تروش نهو كه سانهش كه له گه ل تو باوه پریان هیناوه، له شاری خو مان دهرده كه یز، یان دینه وه سه
 نایی نئمه، نه مه هه والیکه له لایه ن خودای گوره وه، كه به چ شیوه یك نهو خودانه ناسانه به ره نگاری
 پیغه مبه ره كهی شوعیب و نهوانی له گه لی بوون له خاوه ن باوه پان بوونه توره، هه ره شه یان له خوی و
 نهوانی له گه لی بوون ده كردن به ده ركردن له شاره كه یان یان یان ناچار كردنیان به گه پانه وه بؤ سه
 ناینه كهی نهوان و نه وهی نهوانه ده یكن و به بی نهوانیش له گه لیاندا بیكن. پوی قسه یان له گه ل

شوعیب بود، به لام مه‌به‌ستیان شوینکه‌وتووه‌کانیشی بووه، نه‌وانه‌ی که له‌گالی بوون له‌سه‌ر نه‌و
 ناینه. خودای گه‌وره له‌سه‌ر زمانی شوعیب ده‌فه‌رموویت: ﴿أَوَلَوْ كُنَّا كَاهِنِينَ﴾ وتی: نه‌گه‌ر چه‌زیش
 نه‌که‌مین. واته: ناخو ئیوه هه‌لده‌ستن به‌وکاره نه‌گه‌ر نه‌وه‌ی ئیوه ئیمه‌ی بو بانگ بدن چه‌زیشی لی
 نه‌که‌مین، ﴿قَدْ أَفْرَأْنَا عَلَىٰ آلِهِمْ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ جَعَلْنَا اللَّهُ مِيثَاقًا﴾ شوعیب وتی: نه‌گه‌ر
 بیینه‌وه‌سه‌ر دینی ئیوه له‌پاش نه‌وه‌ی که خودا پزگاری کردین لئی، درۆمان به‌دهم خوداوه
 هه‌لبه‌ستووه. به‌و هاویه‌شانه دایده‌نین له‌گه‌لیدا، نه‌مه قسه‌ی شوعیب به‌لام به‌ناوی خوئی
 شوینکه‌وتووه‌کانیه‌وه کردوویه‌تی، ﴿وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُوذَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا﴾ په‌وانیه بو ئیمه
 جاریکی تر بگه‌ر بیینه‌وه‌سه‌ر نه‌و ناینه، مه‌گین په‌روه‌ردگارمان مه‌یلی لیبتت. ﴿وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ
 عِلْمًا﴾ زانستی په‌روه‌ردگارمان هه‌موو شتیکی گرتووه‌ته‌وه. ﴿عَلَىٰ اللَّهِ تَوَكَّلْنَا﴾ خویمان به‌خودا
 سپاردووه، واته: له‌خه‌موو کارو فرمانیکدا که پیی هه‌لده‌ستین یان وازی لی دینین، ﴿رَبُّنَا افْتَحَ
 بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ﴾ نه‌ی په‌روه‌ردگارمان تو له‌نیوان ئیمه‌و هۆزه‌که‌ماندا دادوهری بکه به‌هه‌ق،
 سه‌ریشمان بخه به‌سه‌ریاندا، ﴿وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاعِلِينَ﴾ چاکترین دادوهر هه‌رخوتی. هه‌رگیز ستم له‌که‌س
 ناکه‌یت.

﴿وَقَالَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ قَوْمِهِ لِيِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعْبًا إِذْكَرُوا إِذَا لَخَيْرُونَ ﴿١٠﴾ فَأَخَذْتُمُ الرَّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي
 دَارِهِمْ جِثْوِينَ ﴿١١﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا شُعْبًا كَانُوا لَمْ يَفْتَرُوا فِيهَا الْبُرْهَانَ كَذَبُوا شُعْبًا كَانُوا هُمْ

الْخَيْرُونَ ﴿١٢﴾

خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقَالَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ قَوْمِهِ لِيِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعْبًا إِذْكَرُوا إِذَا لَخَيْرُونَ﴾
 دیسان ده‌سته‌لانداری هۆزه‌که‌ی (نه‌وانه‌ی له‌دین لایاندابوو) وتیان: نه‌گه‌ر شوین شه‌عیب بکه‌ون
 بیگومان تووشی زه‌ره‌رده‌بن. خودای مه‌زن باسی زۆد بی دینی و لاساری و مل نه‌دانی نه‌مانه ده‌کات.
 که چون له‌گومرا بییدا پۆچوون و هه‌میشه ئاره‌زوویان له‌خه‌راپه‌و سه‌ره‌پچی بوون هه‌ریۆیه سویندیان
 ده‌خوارد وه‌ک خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی ده‌یانوت: ﴿لِيِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعْبًا إِذْكَرُوا إِذَا لَخَيْرُونَ﴾ نه‌گه‌ر
 شوینی شوعیب بکه‌ون بیگومان تووشی زیان ده‌بن. بۆیه خودای گه‌وره دوی نه‌وه ده‌فه‌رموویت:
 ﴿فَأَخَذْتُمُ الرَّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثْوِينَ﴾ نیت به‌هۆی نه‌و بومه‌له‌زوه‌وه که به‌توندی لیبدان.
 هه‌موو له‌مالی خویندا له‌ناوچوون. خودای گه‌وره لی‌رده‌دا فه‌رموویه‌تی نه‌وانه بومه‌له‌زوه‌وه لئی دان، وه‌ک

چون شوعه ییب و هاو له کانی شوعه بییان توشی ده له رزه کردو هه پره شعیان لیکردن که ده ریان ده که ن له شاره که یان. وه که له سوره هدی (هود) دا باسی کردون و فه رموو یه تی: ﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيمًا﴾ که فه رمانی نئمه هات، له به زهیی خۆمان وه شوعه ییب و هاو له بهواداره کانی که له گه لی بیون به زگار کرد. ناهه قیگارانیش نه عره ته یه کی و لئیدان که هه موویان ده م و بهوگیانیان ده رچوو. باسه که له ویدا نه وه ده که یه نئیت و الله اعلم.... کاتیک که خودانه ناسه کان گالته یان به شوعه ییب کردو ده یانوت: ﴿بَشُرْنَا بِأَصْلُوكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يُعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ﴾ شوعه ییب نایا نو یژه که ت هانت ده دات نئمه واز له وشته بئینکه باب و بایره اشان ده یان به رستن، یان وه که خۆمان دمانه ویت له سامانی خۆماندا ده ستکاری نه که مین؟ نه و نه عره ته لئی دان بئیده نگی کردن. خودای گوره له سوره هدی (الشعراء) دا نه فه رموو یه تی: ﴿فَلَكذبوه فأخذهم عذاب يوم الظلوه انهم كان عذاب يوم عظیم﴾ نئیر باوه ریا نه هئینا پیی، تا له پۆژیکی هه وردا سزادان، له و پۆژده دا نه و سزایه زۆر گه وره بوو. نه و سزایه هه ر له به رنه و بوو که نه وانه له نئوان قسه کان یاندا ده یانوت به شوعه ییب ﴿فَأَسْقَطَ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾^۱ ده ی نه گه ر تۆ راست ده که یه ت چند پارچه یه که مان له ناسمان به سه ردا بخه ره خورای. خوداش فه رموو یه تی له پۆژیکی هه وردا توشی نه و سزایه هاتن، نه و سزانه یان هه موو به سه ردا هات، یه کتیک له و سزایانه ﴿فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمَ الظلوه﴾ هه ور دایگرتن که هه وره بروسکه و کلپه و چه خماخه ی ناگری زۆر گه وره بوو، پاشان نه عره ته ی به هیز له ناسمانه وه و زه مین له رزه ی زۆر توندیش له خواره وه گیانی کیشمان و هه ناسه ی لی بپین و لاشه کانی کپ کردن وه. ﴿فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيمًا﴾ هه موو له مالی خۆیانددا له ناوچوون. پاشان خودای گوره فه رموو یه تی: ﴿الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَان لَمْ يَفْتَنُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخٰسِرِينَ﴾ نه وکه سانه ی قسه کانی شوعه بییان به درۆدانا، و له ناوچوون ده توت هه ر له ویدا نه بوون، نه وانه و قسه کانی شوعه بییان به درۆ ده زانی، هه ر خویان زیانبار بوون. واته: کاتیک که توشی نه و به لایه بیوون وه که نه وه ی که هه رگیز له و شوینه دا نه ژبا یان که ویستیان پیغه مبه ر شوعه ییب و هاو له کانی تئیدا ده ریکه ن. پاشان خودای مه زن له به رامبه ر

^۱ هود (۹۴).

^۲ الشعراء (۱۸۹).

^۳ الشعراء (۱۸۷).

نه و قسه ی نه و اندا که و تیان ده فہ رموویت: ﴿الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ﴾ و اتہ: نه و انہ ی قسه ی شوعه ی بیان بہ در دزانی ہہ رخویان زیانبار بوون.

﴿فَنُؤَلِّیْ عَنْهُمْ وَقَالَ يَ قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَأْتُمْ عَلَى قَوْمٍ

کفرین ﴿۱۳﴾

خودای گہ ورہ ده فہ رموویت: ﴿فَنُؤَلِّیْ عَنْهُمْ﴾ نه و سا شوعه یب ہوی لی ورہ گنیران، واتہ: کاتیک تووشی نه و بہ لاو چارہ پرہ شی و سزاسہ ختہ بوون شوعه یب پشتی تیکردن و سہ رزشتی کردن ﴿وَقَالَ يَ قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾ و تی: نه ی گہ لہ کم من پہ یامہ کانی پہ روہ ردگارم بہ نئیوہ راگہ یاندو ناموزگاریشم کردن. واتہ: نه و پہ یامہ ی کہ پیم سپیدر باربوو، پیم راگہ یاندن، ہیچ خہ م و خہ فہ تیکتان بوناخوتم، چونکہ نئیوہ ہر واتان نہ ہینا بہ وہ ی کہ من بوم ہینان، ہہ ریویہ شہ عہ یب (سہ لامی خودای لیبیت) فہ رموویہ تی: ﴿فَكَيْفَ آسَأْتُمْ عَلَى قَوْمٍ كَفَرِينَ﴾ دەسا چون خہ م دەخون بؤ نه و انہ ی خودانہ ناس بوون؟

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْأَسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ﴾ ﴿۱۴﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَثْنَةً وَّهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ﴿۱۵﴾

تاقیکردنہ وہ ی گہ لہ پیشوہ کانی

خودای گہ ورہ ده فہ رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْأَسَاءِ وَالضَّرَّاءِ﴾ نئیوہ ہہر پیغمبریکمان بؤ ہہر کوزہ لیک ناروہ بہ نہ خووشی و فہ قبری تاقیمان کردوونہ تہ وہ خودای گہ ورہ لی رہ دا باسی گہ لہ پیشوہ کانی کردوہ کہ پیغمہ برانی بؤ ناروون و تاقی کردوونہ تہ وہ ﴿وَالْأَسَاءِ﴾ بہ تووشبوونی نہ خووشی و دہ ردو بہ تاو ﴿وَالضَّرَّاءِ﴾ وہ بہ ہہ ژاری و دەست کورتی و شتی تریش لہ گیان و مالیاندا، ﴿لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ﴾ بہ لکو بیارپینہ وہ. واتہ کہ بہ لکو ملکہ چ بن و بلالینہ وہ و بیارپینہ وہ لہ خودای بالا دەست ہہ تا نہ وہ ی تووشیان ہاتوہ لہ سہ ریان لابریت، و تہ کہ نہ وہ دە گہ یہ نیت خودا تووشی تاقیکردنہ وہ ی کردن بہ ناخوشی بؤنہ وہ ی بیارپینہ وہ، بہ لام نہ وان ہیچ شتیکیان بہ جی نہ ہینا لہ وہ ی کہ خودا داوای لیکردن، پاشان نہ و حالہ ی لی گورین بہ ژیانیکی خووش و خووشگوزہ رانی، بؤنہ وہ ی دیسان لہ وہ شدا تاقیان بکاتہ وہ بؤیہ نہ فہ رموویت: ﴿ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا﴾ پاشان ناخوشیمان بہ خووشی بؤ گورینہ وہ، تا ہہ مووشتیان زودبیت، واتہ:

زیانسان گزوی و له قات و قهری و هه ژاریه وه بی خزمه تگوزاری و وه له نه خۆشی و دهرد و په تاوه بی ندروستی و له ش ساغی و له فه قیریه وه بی دهوله مهندی بۆنه وهی سوپاس و ستایشی خودای له سه ریکن، واته: خودا مال و مندالی نژی دانی هه تا شوکری بکن. به لام نه وان شوکری خودایان نه کرد، کاتیک شتیک زۆر ببیت ده وتریت: (عفاء الشیء) پاشان خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَقَالُوا

قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الْقَرْعُ وَالْأَسْرَاءُ﴾ و تیان: باب و باپیرانی شمان تووشی خۆشی و ناخۆشی بوون. خودای گه وره ده فرموویت: تا قیمان کردنه وه به مەیش و به وه یش بۆنه وهی بیارینه وه و بیارینه وه بۆلای خودا، به لام هیجان کاری تینه کردن. نه به نه خۆشی و فه قیری و ازیان هینا و نه به دهوله مهندی و خۆشگوزهرانی و ازیان هینا به لکو و تیان: باب و باپیرانی شمان تووشی خۆشی و ناخۆشی له دیزه مانه وه هاتوون، وه ک چون نیه ئیستا تووشی خۆشی و ناخۆشی هاتوون نه م زمانه دیت و ده پوات، جاریک خۆشیه و جاریکیش ناخۆشیه و. دیاره نه وانه ژیرنه بوون و هه ستیان به و تا قیکردنه وهی خودا نه کرد که دابووی به سه ریاندا. له هه روو حاله ته که دا، نه مهش به پیچه وانه ی حالی بهواداران وه بووه که هه میشه له خۆشی و ناخۆشیدا هه ر خۆراگرو سوپاسگوزاری بوون وه که له فرمووده ی سه حیحا هاتووه: (خواه نباوه پ جیی سه رسوپمانه خودا هیچ بریاریکی به سردا نه داوه مه گین (نه و بریاره) چاکبووه بۆی، نه گه ر تووشی ناخۆشیه ک بوو بیت نارامی گرتووه، نه وه چاکبووه بۆی، وه نه گه ر تووشی خۆشیه ک بوو بیت سوپاسی (خودای) کردووه، نه وه چاکبووه بۆی)؛ که واته خواهن باوه پ نه وکه سه یه که تیده گات له و شتانه ی که خودا تا قی ده کاته وه پیی له خۆشی و ناخۆشیدا، بۆیه له دوی نه م په وشته خراپه ی خودانه ناساندا خودای گه وره فرموویته: ﴿فَأَخَذْنَهُمْ بِغَنَّةٍ لَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ نیت له پ (به بی نه وهی ههستی پی بکن) گرتمان، واته: له پ گرتمان و تۆله مان لی سه ندن هیچ ناگایان له خۆیان نه بوو، وه که له م فرمووده ی ده هاتووه: (مردنی له پ به زییه بی خواهن باوه پو گرتنیکسی به داخ و به که سه ره بی خودانه ناس) ۲.

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَأَتَّقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٨﴾ أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿١٩﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ

الْخَاسِرُونَ ﴿٢٠﴾

۱ مسلم (۲۲۹۰/۴).

۲ احمد (۱۳۶/۶) سه نه ده کانی نژد لاوازه.

خبر و پیر نه گه لن باو مردایه و زه بروزه نگیش نه گه لن خودانه ناسیدایه

خودای گه و ره باسی کم باوه پی نم شارانه ده کات که پیغه مبرانی بؤناردن وه ک دهفه رموویت:

﴿قُلْ وَلَا كُنْتُمْ قَرِيْبًا ؕ اٰمَنْتُمْ فَنَفَعْمَا اِيْمَانُهَا اِلَّا اَقَوْمٌ يُّؤْتِسُ لَعْنًا ؕ اٰمَنُوْا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَنَعْتَنَّهُمْ اِلَىٰ حِيْنَ ۙ﴾ بؤچی هیچ شارک نه ببوو که خه لکه که ی بپوایتن تا نه وکاته ی که بپوکه یان سودیان پی بگه یه نیت، جگه له هزه که ی یونس؟ که کاتیک بپوایان هینا، سزای تابپویه رمان له دونیادا لی نه دانو هه تا ماوه یه ک ژیانیکی خوشمان پیدان، واته: هیچ شارک به ته وای بپوایان نه هیناوه جگه له هزی یونس، نوای نه وه ی به چاوی خو یان سزاکه یان بینی بپوایان هینا وه ک خودای گه و ره نه فهرموویت: ﴿وَاَرْسَلْنٰهُ اِلَىٰ اَيَّاكٍ اَوْ يٰرِدْوٰنَ ﴿۱۷۷﴾ فَاَمَنُوْا فَتَعْتَنَّهُمْ اِلَىٰ حِيْنَ ۙ﴾ ناردمانه ناو سه ده زار یان زیاتر، هه موو بپوایان پی هیناوا تا ماوه یه ک ژیانیکی خوشمان پیدان. وه نه فهرموویت:

﴿وَمَا اَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيْرٍ اِلَّا قَالُ مَرْفُوْهَا اِنَّا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهِۦ كٰفِرُوْنَ ۙ﴾ تا نیستا هه ر پیغه مبریکمان نارده و ته هه شارک بیانترسی نیت له نیمه هه ر نه وانه ی له وپه پی خوشیدا ژیاون وتویانه: به وشته نه ییوه ی پی پاسپیردراون باوه پناکه یین. لیره شدا خودای گه و ره ده فهرموویت: ﴿وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقَرْيَةِ ؕ اٰمَنُوْا وَاَتَقَوْا ۙ﴾ خه لکی نم شارانه نه گه ر خو یان بناسیایه و خوپاریزبویونه، واته: به دل بپوایان بهینایه به وه ی که پیغه مبران بویان هیناونو به راستیان بزانیایه و شوینی بگه و تنایه و خوپاریزش بوونایه هه ستانایه به خوداپه رستی کردن و ازیان له وشته هه رمانه بهینایه ﴿لَفَنَحْنًا عَلَيْهِمْ بَرَكَتٌ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ﴾ ده روزه ی به ره که تمان له ناسمان و زه مینه وه به پوویاندا ده کرده. واته: بارانمان له ناسمانه وه بؤ ده باراندن و پوه کیشمان بؤ سه ورده کردن ﴿وَلٰكِنْ كَذَّبُوْا ۙ فَاَخَذْنٰهُمْ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۙ﴾ به لام نه وان نیشانه کانی نیمه یان به دروژانی له سزای نم کاره یان گرتمان. واته: بپوایان به پیغه مبره کانیان نه کرد، نیمه ش سزامن دانو له ناوامان بردن به هزی نه وکارانه ی که پی هستان له تاوان و خراپه کاری. پاشان خودای گه و ره ده یانترسی نیت و هه ره شه یان لی ده کات له سه ر سه ریچی کردنیان له فرمانه کانی و بویریان به رامبر هه ره شه کانی ده فهرموویت: ﴿اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقَرْيَةِ ۙ﴾ ناخو خه لکی خودانه ناس (نه و شارانه نه ترسابوون) ﴿اَنۢ يَّاتِيَهُمْ بِاَسْنٰا يَبِيْنٰتًا وَّهُمْ نٰاِيْمُوْنَ ۙ﴾ که له

^۱ یونس (۹۸).

^۲ الصافات (۱۴۷ - ۱۴۸).

^۳ سبأ (۳۴).

شودا به لای سزای نیمه یان تووش بیبتو وئوان له گهرمی خه وادین؟ ﴿أَوَأْمِنُ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسًا ضَاحِيًّا وَهُمْ يَكْفُرُونَ﴾^۱ ئه و شارنشینانه ئایا نه ترسابوون که له ده می چیشته نگاوداو له گهرمی که مه کردندا نیمه تووش به لایان بکهین؟ واته: له کاتی سه رقالی و بیئاگایاندایا تووشی به لایان بکهین ﴿أَفَأَمْتُوا مَكَرَ اللَّهِ﴾^۲ ئایا له وه دلتیابوون له مکرری خودا پزگاری؟ واته: ئایا له به لای سزای ده ستلاتی خوداو دلتیان و ناترسن له کاتی بیئاگایاندایا بیانگریت؟ ﴿فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْآخِرُونَ﴾^۳ خۆ جگه له زیانباران کهس له مکرری خودا ههستی هیتنی ناکات. بۆیه هه سه نی به سری (په حمه تی خودای لیبتیت) وتی: باوه پدار به کردار خودا په رستی دی کات و ده شترسیت، که چی پیاویکی ترسنۆکی له دینلاده ر که خه ریکی گوناوه تاوانه هیتنه و باکی نیه.

﴿أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ^۱ وَنَطْبِئُ عَنْ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ﴾^(۱۰)

ئینو عه بیاس (په زای خودای لیبتیت) له م ئایه ته دا نه لیت: ﴿أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا﴾^۲ ئه و که سانه ی ئه و زه مینه یان (دوی نه مانی خه لکه که ی) به میرات بۆ ده مینیته وه به وه یان نه زانیوه، وتی: ئایا بزمان پوون نه کردوونه ته وه، نه گه ر بمانه ویت به و گوناها نه ی که ده یکه ن تۆله یان لی ده که ینه وه؟ موجهیدو که سانی تریش هه روایان وتوه^۱ ئینو جه ریری له ته فسیره که یدا ده لیت: خودای گوره ده فه رموویت به وانه ی که له سه ر زه مین دایانده نیت (دوی ئه وه انه ی که له پیش نه ماندا تییدا ژیاوه و له نلوی بردن)، ئایا بزمان پوون نه کردنه وه، که چی نه مانیش شوین په وشتی ئه وان که وتن هه رچی ئه وانه کردیان ئه مانیش کردیان و خۆیان به زل داده نین به رامه به ر په روه ردگاریان، ﴿أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ﴾^۳ به گوناها ی که ده یکه ن و مه یلیان لیبتیت تۆله یان لی ده که ینه وه. واته: چیمان کرد به وانه ی پیش ئه وان به وانیش ده که یین ﴿وَنَطْبِئُ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾^۴ موریش ده نین به سه ر دلیندا، ﴿فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ﴾^۵ که هه ر نه توان بیستن. واته: که نه توانن سود له نامۆزگاری وه به ر هیتانه وه وه ریکرن^۶، منیش ده لیم: دیسان خودای گوره ئه فه رموویت: ﴿يَهْدِيكُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا

^۱ الطبری (۵۸۰/۱۲).
^۲ الطبری (۵۷۹/۱۲).

قَالَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿۱﴾ مه گهر بؤیان دهرنه که وتووہ (له پیش نه وان) هر له و شوینهی نه وان تیدا دین وده چن، چند بهرمان له ناویرد، هر له مه دا بؤ نه وانیه ژیرن نؤد به لگه هه یه. وه فه رموویه تی: ﴿أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ﴾^۱ ناخو پاسته قینهی بؤ نه وان دهرنه خست نه و بهر هی مرفقهی که له ناو ماله کانیان داده خولانه وه و نیمه هه موومان قهرکردن؟ له مه دا نؤد نیشانه هه یه نایا نابیستن؟ وه فه رموویه تی: ﴿أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ﴿۱۱﴾ وَسَكَنتُمْ فِي مَسْجِدِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾^۲ نایا هر نئوه نه بیون له پیشدا سویندتان ده خوارد که هر گیز له ناوانچن؟ ناخری هر چوونه شوینی نه وانه که ناهه قیان له خویمان ده کرد. وه نه فه رموویه تی: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحِشُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا﴾^۳ چه ندین که لمان پیش نه مانه قرتیخست نایا هه ست به هیچیان ده که یت، بیان نوزوه و سرته بیان لی ده بیستیت. واته: نایا که سیک له وانه ده بیستیت یان ده بینیت؟ چه ندین نایه تی تریش له م باره یه وه هاتووہ له سر دابه زینی به لا به سر دوژمنه کانی خوداداو به خشینی به هرکانی به سر دوسته کانیدا.

﴿تِلْكَ الْأَمْثَلُ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِن قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿۱۱﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِآكْفَرِهِمْ مِّنْ عَهْدٍ وَإِن جَعَدْنَا أَكْفَرَهُمْ

لَفَسِقِينَ ﴿۱۲﴾

خودای گه وره به سه رهاتی هؤزی نوح و هود و صالح و لوط و شوعه بیی بؤ پیغه مبه ره که ی (محمد ﷺ) باس کرد و باسی قهرکردنی خودانه ناسان و پزگارکردنی خاوه نباوه پانی کرد، که بیانوی نه هیشتنی به وهی که پاستی بؤ پوونکردن وه به به لگهی ته او له سر زمانی پیغه مبه ران (سه لامی خودایان له سه ربیت) ﴿تِلْكَ الْأَمْثَلُ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾^۴ نیمه هه ندیک له به سه رهاتی نه و شارانه ت بؤ باس ده که ین، بیگومان پیغه مبه ره کانیان به نیشانه ی ناشرکراوه هاتنه لایان له سر پاستی نه وهی که بؤیان هیناوتن وه که له نایه تیکی ترده فه رموویه تی: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ

^۱ طه (۱۲۸).

^۲ السجدة (۲۶).

^۳ ابراهیم (۴۴ - ۴۵).

^۴ مریم (۹۸).

بَعَثَ رَسُولًا^۱ تا پیغمبر نه نیرین له لای نئموه سزانیه. وه نه فرموویت: ﴿ذَلِكِ مِنْ آيَاتِ الْقُرْآنِ نَقَضَهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ﴾^(۱۰) وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ^۲ ئەمانه چەند هه والئیک بوون له و شارانه که بۆ تۆی ده گێڕنه وه هه نئیک له وانه هه ر هه ن وه هه نئیکشيان له ناوچوون. ناهه قیمان لئ نه کردن، ناهه قیمان لئ نه کردنن به لام ئەوان ناهه قیمان له خوێان کرد. لێره دا ده فرموویت: ﴿فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ﴾ وهك ل پێشدا بهوایان به خودا نه بوو، هه روا بێباوه پمانه وه، بانه که (الباء) سه به بیه، واته: باوه پریان نه هینا به وهی که پیغمبره کانیان پیتی هاتن، له بهرته وهی له سه رتاوه بهوایان به وه هقه نه بوو که هاته لایان. ئەمه بۆ چوونیتکی چاکه نینبوعه تیه وتیه تی، وهك خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَمَا يَشْعُرْكُمْ أَنَّهُمْ إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^(۱۱) وَنُقَلِّبُ أَقْسَامَهُمْ وَأَبْصُرُهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ^۲ ئیوه نازانن نه گه ر نیشانه شیان بۆ بیته باوه پناکه ن. هه روا ئەوان جاری به که م باوه پریان به قورئان نه کرد (نئیمه ش) دل و دیده ی ئەوان له کارده خهین، بۆیه لێره دا نه فرموویت: ﴿كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ﴾^(۱۲) وَمَا جَعَلْنَا لِآكُفْرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ جَعَلْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَتْسِقِينَ^۳ ئاوا خودا مؤرده نیت به سه ر دلی له دین لاده راندا. زۆریه ئەوانه مان نه دیت که په یمانی خودا به جی پینن، زۆریه شیان له پیزی له پئی لاده ران بوون. واته: زۆریه ئەوانه مان بینی یاخو له پئی لاده ربوون وگوێرایه لی فه رمانه کانی خودا نه بوون، ئەو په یمانی که لئ وه رگرتن ئەو سه روشته بوو که له سه ری وه دی هینا بوون ئەوکاته ی که هه ر له پشتی باوکیاندا بوون دانیان پیدانا بوو که هه ر خودا په روه ردگارو سه روه ریانه وهیچ په رستراویک نیه جگه له و شایه تیشیان له سه رخوێان دابوو پیتی، که چی دزایه تیان کردو وازیان لئی هینا و پشت گوێیان خست، له گه ل خودا شتی تریان په رست. به بی ئەوه ی به لگه به کی عه قلی یان شه رعیان به ده سه ته وه بیته، سه روشتی دروستیش به پینچه وانیه ئەوه یه، پیغمبره به پیزه کانیش له ئەوه لیا نه وه تا دوا یین که سیان که هاتوون ئەویان قه ده غه کردووه. وهك له هه ربوو سه حیه که دا هاتووه: (هه ر له دایک بوویه ک له دایک ده بیته له سه ر سه روشتی پاک (به موسلمانیه) له دایک ده بیته دایک باوکیان ده یانگه ن به جووله که و گاوو ناگه په رست)^۴، وه له سه حیحی موسلیمش

^۱ الاسراء (۱۵).

^۲ هود (۱۰۰-۱۰۱).

^۳ الانعام (۱۰۹-۱۱۰).

^۴ فتح الباری (۲۹۰/۳)، مسلم (۲۰۴۷/۴).

هاتوو: (من بنده کاتم دروستکرد به رهو راستی بپون، شه پیتنه کان هاتووته لایان له ناینه که یان لایاندون، نه وهی حه لالم کردبوو بویان لیتیان حه رام کردن).

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنْظَرْنَا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ

المفسدين (۱۰۳)

به سه رهاتی موسا و فرعون

خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾ پاش نهو پیغه مبه رانهی که له پیشه وه باسمانکرد وه ک نوح و هوودو و سالح و لووت و شوعه یب (سه لامی خودایان له سه ربیت و له سه ره مو پیغه مبه رانی تریش) به چه ند نیشانهی ناشکرا موسا مان ناره سه ر فریعه ون و (که پاشای میسر بوو له زه مانی موسادا) سه ر زله کانی هوزه که ی ﴿فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنْظَرْنَا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾ به لام نه وان به نیشانه کان به ویان نه هینا و ناهه قیان کرد، سا به وانه پاشه پوژی نه و به دفه رانه چون بوو. وه که نه م نایه ته که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وظُلُومًا فَأَنْظَرْنَا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾^۱ هه رچه نده له دلی خودایاندا هه موویان به راست ده زانی، خو به زل زانی و ناهه قی بوونه هوی حاشا کردنیان، سا به وانه پاشه پوژی به دفه ره کان چی لی هات. واته: نه وانه ی بوونه له مبه ره لپتی خوداو به ویان به پیغه مبه ره کانی نه هینا، سه یرکه چی مان به سه ره هینان هه موومان خنکاندن و هیچمان نه هیشتن له به رچاوی موسا و هوزه که ی، نا نه مه چا کترین په نده بؤ فریعه ون و هوزه که ی و چا کترین شیفاش بوو بؤ دلی دوسته کانی خودا که موسا و خاوه نیا وه رانی هوزه که ی بوون.

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرِعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۰۴﴾ حَقِيقٌ عَلَيَّ أَن لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ

جَحْتُكُمْ بَيْنَكُمْ وَأَنَا مِيٌّ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿۱۰۵﴾ قَالَ إِنْ كُنْتَ حَسِبْتَ أَنَّآ إِتَّيَرْنَا بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ

الصّٰدِقِيْنَ (۱۰۶)

خودای گه وره باسی ربه ره بوونه وهی موسا ده کات (سه لامی خودای لیتیت) له گال فریعه ون و ده مبه ست کردنی به به لگه و نیشانه ی ناشکرا به ناماده بوونی فریعه ون خو یی و هوزه که ی له قیبه ته کانی میسر و ده فه رموویت: ﴿وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرِعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ موسا وتی: نه ی فریعه ون

^۱ مسلم (۲۱۹۷/۴).

^۲ النمل (۱۴).

من پاسپاردهی نهوکه سه م که پهروه ردگاری گشت نونیايه. واته: نهوکه سه منی نارووه که وه دی هیتنه ری
 مه مووشنتیکو پهروه ردگارو سهروه ریشیه تی. ﴿حَقِيقٌ عَلٌّ اَنْ لَا اَقُوْلَ عَلَّ اللّٰهُ اِلَّا الْحَقُّ﴾ واپه وایه که
 هیچ شتیک نه لایم به ناوی خوداوه جگه له هوق و پاستی، له بهرته وهی من چاک له بهزی و بلندی
 شاره زام. ﴿قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّكُمْ﴾ له پهروه ردگار تانه وه نیشانه م بزهی ناون، واته: من
 بهلکه په کی راستم له لایه ن خوداوه پی دراوه که نیشانه په له سر پاستی نه وهی که پی هاتوم بۆتان.
 ﴿فَاَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ که واته نه وهی ئیسرائیل له گال من بنیره. واته: له دیلو زه بزروه نگی
 خوت بزگاریان بکه. وازیان لیبینه با پهروه ردگاری ترو خویان بهرستن، چونگه نه وانه له نه وهی
 پیغه مبریکی بهرینن که ئیسرائیله، واته که به عقوبی کوپی نیسحاقی کوپی ئیبراهیمی خه لیلی
 په حمانه. ﴿قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَاتِّبِعْهَا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ﴾ وتی: نه گهر به راستیه و هیچ
 نیشانه په کت له گال خوت هیناوه، نیشانی بده. واته: فیرعه ون وتی: من به راستت نازانم له وهی که
 ده بلیتیت نه ویش که داوای ده کیت کوپی پینادم. نه گهر بهلکه په کت به دهسته وهی ده ری بخه با
 چاومان پی بگه وی و نه گهر پاست ده کیت له سرته وهی که وتوته.

﴿فَالْقُلُوبُ غَاصَّةٌ فَاِذَا هِيَ تُغَابَنُ مُيِّنٌ ﴿۱۷﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بِيضَةٌ لِلنَّظِيْرِ ﴿۱۸﴾﴾

عساکه ی موسا و دهسته سپیه گه ی

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿فَالْقُلُوبُ غَاصَّةٌ فَاِذَا هِيَ تُغَابَنُ مُيِّنٌ﴾ موسا عساکه ی فرپیدا،
 که چی له پر بو به ماریکی ناشکرا. علی کوپی نه بوتولحه له ئینو عه بیاسه وه له م نایه ته دا نه لیت:
 ﴿تُغَابَنُ مُيِّنٌ﴾ مه بهست پیسی ماری نیره. ^۱ سوددی و زه ححاکیش هه روایان و توهوه ^۲ وه له
 فرموده که ی فوتوندا که به زیدی کوپی هارون پویاوه تی کردوه له نه سبه غی کوپی زه زیده وه له
 قاسمی کوپی نه بوئه یوبه وه له سه عیدی کوپی جوبه ییره وه له ئینو سه عیده وه، نه لیت: ﴿فَالْقُلُوبُ
 غَاصَّةٌ﴾ عساکه ی فرپیدا به به ماریکی گه وره ده می کرده وه به په له به ره و فیرعه ون (چوو)، کاتیک
 فیرعه ون بینی ماره که به ره و نه و ده پوات له سرته خته که ی که وته خواره وه و هاواری برد بق موسا که
 لپی دوور بخاته وه، نه ویش دوور خسته وه لپی ^۲. سوددیش هه ره له م نایه ته دا ﴿فَاِذَا هِيَ تُغَابَنُ مُيِّنٌ﴾

^۱ الطبری (۱۶/۱۲).

^۲ الطبری (۱۷/۱۵/۱۲).

^۳ الطبری (۱۶/۱۲).

وتی: ﴿تُعَبَّانُ﴾ ماری نیره، دهمی کرده وه لیوی خواری له زه ویدابوو لیوی سه روه شی له سه ر دیواری کوشکه که بوو، پاشان به ره و فیرعون پویشیت بیگریت، کاتیک که چاوی پی که وت زود لیوی ترساو پاپه ری و بایه کی لی بووه وه، هرگیز شتی وای به سه رنه هاتیبوو له پیش نه ودا، هاواری کردو وتی نه ی موسا بیگره، نه و من باوه پت پی ده که م و نه وه ی نیسرانیلیشت له که لدا ده نیرم، موسا (سه لامی خودای لیبیت) کرتی و عساکه وه کر خوی لیتهاته وه.^۱ پاشان خودای گوره ده فیرموویت: ﴿وَفَزَحَّ يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بِيَصَاةٍ لِلنَّظَرِیْنَ﴾ دهستی خوی له باخه لیه وه ده رهینا له به چاوی نه وانه ی سه پیریان ده کرد سپیه کی به بی خه وش ده رکه وت. واته: دهستی ده رهینا له باخه لیدا، دوی نه وه ی خستیه ناوی بووه ده دستیکی سپی دره وشاوه نه به له ک بوو نه نه خوشیش بوو، وه ک خودای گوره نه فیرموویت: ﴿وَاَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ يَيْصَاةً مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ﴾^۲ ده ستت بخه باخه لت که ده رهینا به سپیه کی (وه ک چوپی شیر) بی زیان دیاری ددا. نیینو عه بیاس له فیرمووده که ی فوتوندا نه لیت: ﴿مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ﴾ واته: به له ک نیه، پاشان خستیه ناو باخه لی که پاره ته وه سه ر په نگی پیشووی^۳ مواهیدو که سانی تریش مه روایان وتوه.^۴

﴿قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْرِ فِرْعَوْنَ اِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلِيمٌ﴾ (۱۸) ﴿يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكَ مِنْ اَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ﴾ (۱۱)

قسه ی هوزی فیرعون له باره ی مووسا وه، ده یانوت جادووگه ره و پیکه اتن له سه ر دژایه تیکردنی به جادووگه ران

خودای گوره ده فیرموویت: ﴿قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْرِ فِرْعَوْنَ﴾ پیاوما قولانی که لی فیرعون وتیان. واته: پیاوه گه ره وه کاربه ده سته کانی هوزی فیرعون نه وانه ی که هاو پاپوون له سه ر قسه ی فیرعون دوی نه وه ی ترسه که ی په ویه وه و چوه سه ر ته ختی ولاته که ی به به پیاوما قولانی ده وری خوی وت: ﴿اِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلِيمٌ﴾ نه مه جادووگه ریکی زودزانه. نه وانیش هه مان قسه ی نه ویان کردو یه ک پاپوون که وتنه وتیژ له وباره ی وه و چی بکن و چوئن هه ولبدن بق کوژاندنه وه ی پوشنایی و کپ کردنه وه ی وتاری مووسا ئاشکردا کردنی دروو بوختانی به خه یالی خوینان، ترسیان له وه بوو که خه لکی به هوزی

^۱ الطبری (۱۵/۱۳).

^۲ النمل (۱۲).

^۳ الطبری (۱۷/۱۳).

^۴ الطبری (۱۸/۱۳).

جادووه که یوه شوینی بکه ون و موسا سه ریکه ویت به سه ریاند او له ولاته که ی خویمان ده ریان بکات و په رته وازه بن. که چی نه وه ی نه وان لیتی ده ترسان تیی که وتن وه ک خودای گوره نه فه رموویت: ﴿وَرَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمَكَنَ وَحَنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾^۱ به فرعون و هامان و له شکره کانیان نه وشتانه نیشان بده ی که لیتی ده ترسان.

﴿قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ﴾^(۱۱۳) يَا تَوَكُّ بِكُلِّ سَجْرِ عَلِيمٍ ﴿۱۱۴﴾

خودای گوره ده فه رموویت: ﴿قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ﴾^(۱۱۳) يَا تَوَكُّ بِكُلِّ سَجْرِ عَلِيمٍ ﴿۱۱۴﴾ وتیان: تو خوئی و بپاکه ی گل بده وه، ده سته یه کی کزکه ره وه ش بنیره بئ شاره کان. جادووه گرانى نودان بیتن بئ ولات. نیب نو عه بباس نه لیت: ﴿أَرْجِهْ﴾ واته: دوی بخه^۱ یانی: کزمه لیک خه ک بنیره به ناوچه و شارو دپهاته کاند تا گشت جادووه گره کانت بئ کزیکاته وه له ولاتد او بؤت بیتن، جادووه گری له سه رده می نه واندا نود ده کراو باو بو، هه ندیک له وانه بپویان و ابو وه هه ندیکی تریان گومانیان و ابو نه وه ی موسا هینا ویتی له شیوه ی جادووه گری و چاویه سستی جادووه گره کانی خویمان، هه ربویه جادووه گره کانیان لی کزکده وه تا به رهنکاری ببه وه به وینه ی نه وشتانه ی که موسا پيشانیان ده دات و ده ری ده خات بویان. وه ک خودای گوره باسی فرعون ی کردوه وه نه فه رموویت:

﴿فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ فَأَجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلَفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى﴾^(۱۱۵) قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى ﴿۱۱۶﴾ فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿۱۱۷﴾ ده بیت نیمه ش جادوویه کت بئ (به کار) بیتن وه که نه وه ی خوت. جا شوین و کاتیک له نیوان نیمه و خوتدا دابنی، نه نیمه و نه تو خومانی لی نه بویرین. با شویندیک ته خت بیت، موسا وتی: کاتی دیاریکراوتان بؤدی خورا زاننده وه بیت له کاتی چیشه نگا وادخه لکی کزیکرینه وه، فرعون کزبوونه وه که ی به جیهیشت فیلی خوئی (گشت) کزکده وه پاشان هاته وه.

﴿وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ﴾^(۱۱۷) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ

الْمُقَرَّبِينَ ﴿۱۱۸﴾

^۱ القصص (۶).

^۲ الطبری (۲۲/۱۳).

^۳ طه (۵۸ - ۶۰).

کُذِّبُوا وَهِيَ جَادُوُكُمْ رَانَ وَبُيُوتُهُمْ بُونُهُمْ يَئِسَ لِهَاجِلٍ مُّوَسَا وَكَرَدْنِي يَهُتَ وَدَارَ وَدَهْسْتَه كَانِيَان

به مار

لیره‌دا خودای گوره ده‌فهرموویت: ﴿ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّكَ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْعَٰلِيَيْنَ ﴿۱۳۳﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿۱۳۴﴾ جادوگر ره‌کان له فیرعون کُذِّبُوا ووتیان: نه‌گه‌ر نئیمه سه‌رکه‌وتین تو ده‌بیت خه‌لاتمان بکه‌یت. فیرعون وتی: به‌آی، نئیه بیگومان له نزیکه‌کانی خرم ده‌بن. خودای گوره باسی شو مهرجانه ده‌کات فیرعون و شو جادوگر رانه که بانگی کردن بق به‌ره‌نگاریونه‌وی موساله‌سه‌ری پیکه‌وتن، نه‌گه‌ر سه‌که‌وتنیان به‌ده‌سه‌تئینا به‌سه‌ر موسادا (سه‌لامی خودای لیبیت) که له‌لای خوی دایانینیت و پاداشتیکی زور چاکیشیان بداتی، فیرعون به‌لئینی پیدان که هرچی داوا بکن پئیان بدات و له زور نزیکه‌کانی خوسی ده‌بن، شو به‌یمانیه‌یان له‌گه‌ل فیرعون به‌یه‌کتری دا (نه‌فرینی خودای لیبیت).

﴿ قَالُوا يَمْوَسَىٰ اِِمَّا اَنْ تُفْلِحَ وَاِِمَّا اَنْ تُكُوْنَ نَحْنُ الْمُفْلِحِيْنَ ﴿۱۳۵﴾ قَالَ اَلْقُوا فَلَمَّا اَلْقَوْا سَحَرُوْا

اَعْيَبَ النَّاسَ وَاَسْرَهَبُوْهُم وَاِِمَّا وَاِِسْحَرِ عَظِيْمٍ ﴿۱۳۶﴾

نه‌مه پوپیه‌پوپونه‌ویه‌ک بوو له‌لایه‌ن جادوگر ره‌کانه‌وه به‌رامبه‌ر موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) وه‌ک له قسه‌کانیه‌وه ده‌رده‌که‌ویدت ﴿ قَالُوا يَمْوَسَىٰ اِِمَّا اَنْ تُفْلِحَ وَاِِمَّا اَنْ تُكُوْنَ نَحْنُ الْمُفْلِحِيْنَ ﴿۱۳۵﴾ ووتیان: موسا تو ده‌بهاویژنی یان نئیمه بیهاویژن، واته: پیش تو. وه‌ک له نایه‌تیکی تردا نه‌فهرموویت: ﴿ وَاِِمَّا اَنْ تُكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَلْفَىٰ ﴿۱۳۶﴾ یان نئیمه پیش تو بیهاویژن. موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) وتی: نئیه بیهاویژن له‌پئشدا، و تراوه له کارزانی مه‌دانیه‌وه (خودا باشتر ده‌زانیت) که خه‌لکی کاره‌که‌ی نه‌وان ببین و باش دلی بده‌نی کاتیک که ترسو بیم دایگرتن له و چاویه‌ست و جادووه‌ی نه‌وان، نه‌وه‌قه که هات به‌و پورنی و ناشکرایه دوی شو هم‌موو داواکردن و چاوه‌پوانیه‌یان بوی، زورتر کاریان لی ده‌کات و ده‌چپته دلئانه‌وه، هر وراش بوو، بویه خودای گوره ده‌فهرموویت: ﴿ قَال اَلْقُوا فَلَمَّا اَلْقَوْا سَحَرُوْا اَعْيَبَ النَّاسَ وَاَسْرَهَبُوْهُم وَاِِمَّا وَاِِسْحَرِ عَظِيْمٍ ﴿۱۳۶﴾ موسا وتی: نئیه بیهاویژن، نه‌وانه‌ی نه‌وان فریئاندا چاوی خه‌لکه‌که‌یان پی خه‌له‌تاندو لیئیان ترسان و جادووی زور گه‌وره‌یان کرد. چاویه‌ستیان له و خه‌لکه‌کرد، خه‌لکه‌که‌وایانده‌زانی نه‌وه‌ی شو جادوگر رانه کردوویانه شتیکی راسته و چاویه‌ست و خه‌یال نیه. وه‌ک خودای گوره فهرموویه‌تی: ﴿ فَاَوْجَسَ فِيْ نَفْسِهٖ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿۱۳۷﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفْ اِنَّكَ اَنْتَ

الْأَعْلَى ﴿۱۸﴾ وَالَّذِي مَافِي يَمِينِكَ نَلَقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَنتَ ﴿۱۹﴾ موسیٰ له دلی خزیدا که میت ترسا، وتمان: هیچ ترسیکت نه بیت تو سهرتیت، نه وهوی له دهستی راستدایه بیهاویژه، هرچی نه مان کردویوانه قووتی دهدات، نه وهی نه وانه کردویوانه فیلاو ته له کی جادوگرانه، جادوگران له هرکوئیتهک بن سهرناکه ون. له نیینو عه بیاسه وه وتی: په تی قایمو داهستی درئیژیان فریدا، موسیٰ (سهلامی خودای لیبتیت) نهو جادووهی نه وانی بیینی وا هات به دلیدا که به لاماری دده دن.^۱

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ إِذًا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿۱۷﴾ فَوَقَّ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾ فَغَلِبُوا هُنَاكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿۱۹﴾ وَأَلْقَى السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ ﴿۲۰﴾ قَالُوا أَمْ آتَانَا رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۲۱﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿۲۲﴾﴾

زالبوونی موسیٰ (سهلامی خودای لیبتیت) و بر واهینانی جادوگران

خودای گوره دده فرمویت: ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ إِذًا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿۱۷﴾

فَوَقَّ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾ فَغَلِبُوا هُنَاكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴿۱۹﴾ وَأَلْقَى السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ ﴿۲۰﴾ خستمانه دلی موساوه که: عساکت بهاویره، هر له ویدا هم موو جادوگره ریه کانی نه وانی ماشیه وهو ههلی لووشی، نیتر که راستر هاته پروو نه وهی نه وان کردیان هه لوه شایه وه، هر له ویدا تیکشان و به کزی و زه بوونی دامان. جادوگران گشت کرنووشیان برد. خودای گوره لیتره دا باسی نه وه دهکات که نیگای کرده لای به ندهو پیغه مبهری خزی موسیٰ (سهلامی خودای لیبتیت) که له و پروداوه گوره دا هه قو و ناهه تی له یهک جیا کردووه ته وه به فرمانی خزی، به وهی که به دهستی وه یه بیهاویژت و اته: عساکه ی. تا نه وهی که جادوگران فرئیاندانوه له پهت و دار (به خهیالی خویان به راستیان ده زانی که پروپوچ نه بیت هیچی تر نه بو) ههلی لووشیت. نیینو عه بیاس نه لیت: عساکه وای لیتهات به لای هیچ دارو په تیک تیته ده په پری مه گین ههلی ده لووشی. جادوگره کان بزیان ده رکوت که نه م شته له ناسمانه وه یه و جادوونیه و خویان خسته سهر سوجه. ﴿قَالُوا أَمْ آتَانَا رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۲۱﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿۲۲﴾﴾ و تیان: وا بپوامان هیئا به راهینه ری گشت دونیا، په روه ردکاری موسیٰ و هاروون. موحه ممدی کورپی نیسحاق وتی: عساکه وای لیکرا شوینی نه و پهت و دارانه ده کهوت یهک له دوی

^۱ طه (۶۷-۶۹).

^۲ الطبری (۲۸/۱۲).

یک ههتا وای لیهات هیچ پهت و دارێک له و شیوه‌دا نه‌ما که فریدراییت، پاشان موسا گرتیه‌وه بووه‌وه به‌عساکه به‌دهستی‌وه وه‌کو خۆی، جادوگره‌کان سوخته‌یان بردو وتیان: بپرومان هینا به‌په‌روه‌ردگاری هه‌موو دونیا. په‌روه‌ردگاری موسا و هارون. وتیان: نه‌گه‌ر نه‌مه جادوگره‌بووایه سه‌رنه‌ده‌که‌وت به‌سه‌رماندا. قاسمی کوپی نه‌بو به‌ززه‌ وتی: خودا موسای (سه‌لامی خودای لیبیت) ناگادارکرد که عساکه‌ت به‌اوێژه، نه‌ویش هاوێشتی و عساکه‌ بووه‌ ماریک و ده‌می کرده‌وه‌و په‌ت و داره‌کانی هه‌ل لووشی، جادوگره‌کان له‌وکاته‌دا چون به‌سوخته‌دا سه‌ریان به‌رزنه‌کرده‌وه هه‌تا به‌هه‌شت و ناگرو پاداشتی خه‌لکه‌که‌یان بینی.^۱

﴿ قَالَ فِرْعَوْنُ ءَاَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرَتُمْوُهٗ فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجُوْا مِنْهَا اٰهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْمَلُوْنَ ۝۱۳۶ لَاقِيْنَ اٰيٰتِيْكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأَصْلَبْنٰكُمْ اٰجْمَعِيْنَ ۝۱۳۷ ﴿۱۳۶﴾ قَالُوْا اِنَّا اِلٰى رَبِّنَا مُقْبِلُوْنَ ۝۱۳۸ وَمَا نُنْفِقُ مِنْهَا اِلَّا اَنْتَ ءَاَمَنَّا بِاٰيٰتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاۤءَتْنَا رَبِّنَا اٰرْفَعِ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِيْنَ ۝۱۳۹ ﴿۱۳۷﴾

هه‌ره‌شه‌ی فیرعه‌ون له جادوگره‌ران دوا‌ی بپرواهینانیان، وه‌لامی نه‌وان بو‌فیرعه‌ون

خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ قَالَ فِرْعَوْنُ ءَاَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرَتُمْوُهٗ فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجُوْا مِنْهَا اٰهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْمَلُوْنَ ﴾ فیرعه‌ون وتی: پێش نه‌وه‌ی من ئیزنتان بده‌م، ئیوه چون بپرواتان بپه‌ هینا؟ ئیوه‌ی فیلباز له‌م شاره‌دا ویستوتانه‌ فیلێک بکه‌ن تا خه‌لکه‌که‌ لی‌ ده‌ریکه‌ن. خودای گه‌وره باسی نه‌وه ده‌کات که چون فیرعه‌ون هه‌ره‌شه‌ی له جادوگره‌کان کرد کاتی‌ک که بپروایان به‌موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) هینا و چون خودا فه‌رفیلی فیرعه‌ونی بو‌ خه‌لکی ده‌رخست. فیرعه‌ون پێیان ده‌لێت وه‌ک خودا فه‌رموویت: ﴿ اِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرَتُمْوُهٗ فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجُوْا مِنْهَا اٰهْلَهَا ﴾ ئیوه‌ی فیلباز له‌م شاره‌دا ویستوتانه‌ فیلێک بکه‌ن تا خه‌لکه‌که‌ی لی‌ وه‌ده‌رنین. واته‌: زالیوونی به‌سه‌رتاندا وه‌ک له‌م پۆژه‌دا بیگومان به‌ پاوێژو‌ په‌زای خۆتان بووه‌ وه‌ک خودای گه‌وره فه‌رموویت: ﴿ اِنَّهٗ لَكٰیْرٌکُمْ اَلَّذِيْ عَلَّمَكُمُ الْكِتٰبَ ﴾^۲ ده‌رکه‌وت که نه‌و گه‌وره‌تانه‌و فیزی جادوگره‌ری کردون. فیرعه‌ون خۆی چاک ده‌یزانی و نه‌وه‌ش تو‌زێک ئاره‌زی هه‌بیت ده‌زانیت نه‌وقسه‌یه‌ی فیرعه‌ون زۆر پپو‌پو‌چه، چونکه موسا کاتی‌ک له‌ مه‌دی‌نه‌وه هات یه‌کسه‌ر بانگی فیرعه‌ونی کرد بۆ‌لای خودا و موعجیزه‌گه‌وره‌کانی به‌ به‌لگه‌ی ته‌واوه‌وه‌ پێشانی فیرعه‌وندا له‌سه‌ر راستی نه‌وه‌ی که هیناویتی، له‌وکاته‌دا فیرعه‌ون ناردی به‌ شوین

^۱ الطبری (۳۰/۱۳).

^۲ الطبری (۳۰/۱۳).

^۳ طه (۷۱).

شارو ناوچه کانی ژیر دهسته لاتی خُزید، هرچی جادوگر همه به له هر شوین و جیگایه که له ولاتی میسر دا بوی کزیکه نه وه، نه و جادوگرانه ی که خُوی و داروده سه که سی هه لیانده بزاربو ده یانه پینایه لای و به لینی پاداشتی گه وری ده دانی، بویه نه و جادوگرانه له هه مو که س زیاتر حه زیان له و پاداشت و نزیک بوونه له فیرعه ون ده کرد. موسا (سه لای خودای لیتیت) هیچ که سی که له وانه ی نه ده ناسی و چای پینان نکه و تبوو وه له گه لیشیان کُنه بو بویره وه. فیرعه ونش نه وه ی ده زانی، به لکو نه و قسه یه ی بُو په رده پُرش و خه له تاندنی نه و خه لکه نه فام و نه زانه ی ژیرده سه لاتی خُوی ده کرد. وه که خودای گوره ده فیرموویت: ﴿فَأَسْتَحَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ﴾^۱ به م قسانه گه له که سی خه لتاندو نه وانیش به گوینان کرد. بیگومان کُنه لیک به یوایان پیکرد که ده یوت: ﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾^۲ من په روه ردگاری هه ره پایه به زتانم. نه وانه له نه فامترین و گومرترین خه لکی خودابوون. سوددی له ته فسیره که پیدا به سه نه دیک می شه ورته لیت: له نینو عه بیاسو و نینو مه سعودو که سانی تریشه وه له هاوه لانی پیغه مبه روه (ﷺ) له م نایه ته دا ﴿إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرْتُمْوُهُ فِي الْمَدِينَةِ﴾ و تویانه: موسا (سه لای خودای لیتیت) له گه ل سه رُوی جادوگره کان به یه که گیشتن، پی و ت: نایا نه گه ر من زالیوم به سه ر تودا، به یام پی ده مینی و شایه تی ده ده ی له سه رته وه ی که من پی هاتووم راسته؟ جادوگره که وتی: به یانی جادوویکی وات بُو دینم هیچ جادوویک زال نابیت به سه ریدا، سا سویند به خودا نه گه ر سه رکه وتی به سه ریدا، به بی چه ندوچوون به یوت پی ده که مو شایه تیش ده دم که تو راستی، له و ساته دا فیرعه ون سه یری ده کردن. ده لین: بویه فیرعه ون نه وه ی که وتی: وه که خودای گوره نه فیرموویت: ﴿لَا تُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا﴾ تا خه لکه که سی لیده ریکن^۳. واته: فیرعه ون وقی: به جادوگره کان، نیوه کزبوونه وه له گه ل موسا بُو نه وه ی ده وله تیک بُو خوتان دروست بکن تا سه رُک و پیاماقه لان له م ولاته وه درنین و کاروباری ولاته که بگرنه ده ست ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ سا به وزوانه تیده گن. واته: ده زانم چیتان به سه ردینم. پاشان هه ره شه که سی خُوی پوون ده کاته وه ده لیت وه که خودای گوره فیرموویت: ﴿لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفِكُمْ ثُمَّ لَأَقْبِلَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ پیچه وانه ده ست و پیچه کانتان ده به یم، لیشتان پوون بیت هه مووتان له قناره ده دم. واته: ده ستی لای راستی نه وکه سه و قاچی چه بیان به پیچه وانه وه، وه له نایه تیکی تر دا فیرموویت: ﴿وَلَأَقْبِلَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ

^۱ الزخرف (۵۴).

^۲ النازعات (۲۴).

^۳ الطبری (۳۳/۱۳).

الْخَلِّ ﴿۱﴾ به کز تهری دارخورماکاندا مه لتانده به ستم. نینبو عه بیاس وتی: فیرعون یه کم که س بوو
 خه لکی له قه ناره داو یه کم که سیش بوو ده ست و قاجی به پیچه وانه وه بری. ^۲ قسه ی جادوگره کانیش
 که خودای گوره ده فهرموویت: ﴿قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ﴾ وتیان: نئمه ده چینه وه بؤلای
 په روره دگاری خومان. واته: زرد به چاکی ده زانین که بؤلای په روره دگاری خومان ده گه پئینه وه،
 جه زره به و تۆله ی خودا له سزاو تۆله ی تۆ سه ختره له سر نه وه ی تۆ نئمه ی بؤ بانگ ده که ی نه مرق، نه و
 جادووه ی تۆ به ناچاری پیمان ده که ی تۆر گوره تره له له و سزایه ی که ده مانده ی ت. نه مرق نئمه
 خوراده گرین له سر نه و سزایه ی تۆ، بؤ نه وه ی له سزای خودا پر زگارمان بییت. بؤیه وتیان: ﴿وَمَا نَعْمُ
 مِتًّا إِلَّا آتَاءَ أُمَّتًا يَأْتِيَتْ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا رَبِّنَا أَفْرَغَ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّأَ مُسْلِمِينَ﴾ هه رۆیه رقت له نئمه
 هه لساوه و سزای نئمه ده ده ی ت، چونکه کاتیک نیشانه کانی په روره دگاری خومان بؤهات، ته واو به ومان
 پئینتا، نه ی خودای په روره دگاریمان خوراکرمان بکه و به باوه بری پاکه وه بمانرئنه. واته: بمانکه به
 شوینکه وتی پیغه مبه ره که ت موسا (سه لامی خودای لیدیت) پاشان به فیرعه و نیان وت وه ک خودای
 گوره ده فهرموویت: ﴿فَأَقِصْ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ ﴿۷۶﴾ إِنَّمَا أَمْنَا رَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِيئَاتِنَا
 وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿۷۷﴾ إِنَّهُ مِنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ
 ﴿۷۸﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ﴿۷۹﴾ هه رچیه که له ده ست دیت درغی
 مه که، تۆ هه له ژیا نی نه م دونیا ده ستت ده پوات. نئمه به ومان به په روره دگاریمان هیناوه، له
 هه له کانمان ببوریت و له و جادوگره وه به شمان خوشبیت، که تۆ به سه ره تا سه پان دین، خودا چاکتره و
 هه ره ده مینیت، هه ره که سیک به تاوانباری بجیت لای په روره دگاری، دیاره به شی جه هه ننه مه (نهر و
 نه ژی) نئده ده بیت. هه ره که سیکش خاره نباره بو ناکارچاک بیت و بجیت لای، نه وانه سه ره له به یانی
 جادوگره ریون، سه ره له نئواره که ی بوونه شه هید ^۱.

﴿وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَنْذَرْنَا مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذُرْكُمُ الْهَتَكُ قَالَ سَنَقِيلُ آيَاتَهُمْ
 وَسَتَجِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ﴾ ﴿۱۱۷﴾ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَوْثِنُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ

^۱ طه (۷۱).

^۲ الطبری (۳۴/۱۲).

^۳ طه (۷۲ - ۷۵).

^۴ الطبری (۳۶/۱۲).

الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾ قَالُوا أَوْزَيْنَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا
 وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ
 كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾

هُؤُزَى فِرْعَوْنَ هَانِي فِرْعَوْنِيَان دِداو نَامَادِيِي فِرْعَوْن بُو كوشتنی نهوی نیسرائیل و
 هاوایردنی نهوی نیسرائیل بُولای موصا (سهلامی خودای لیبیت) به لینی موصا به یارمه تی خودا
 بُویمان

خودای گوره باسی فیرعون و هؤزه که ی ده کات که چند داخ له دلو ناره زوومه ندی سزادانی
 موصا (سهلامی خودای لیبیت) قومه که ی بوون. وه که ده فیرموویت: ﴿ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَنْزَرُ
 مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ ﴾ سه رگه وره کانی هؤزه که ی فیرعون و تیان: چون تو له موصا و
 هؤزه که ی وزده هینی، ولاتت لی بشیوینین و ده ست له خوت و په رستراوه کانی تو به ریده ن. واته: له
 ژیرده سته کانت بشیوینین و بانگیان بکه ن بُو په رستنی په وره دگاربان و واز له تو بیئن. به خودا جیتی
 سه رسوپمانه، نه وانه وایان لیها تووه ده ترسن له خراپه کاری موصا و هؤزه که ی، له راستیدا فیرعون و
 هؤزه که ی خراپه کارن به لام هه سستی بیتا که ن بویه ده لئین: ﴿ وَيَذَرِكْ وَأَهْلِكَ ﴾ وتی: په رستراوه که یان
 وه که نیبنو عه بیاس ده لئیت (مانگا) بووه. نه وانه کاتیک مانگایه کی جوانیان چاوبی بکه وتایه فیرعون
 فه رمانی پی ده کردن که بیپه رستن، هه ربویه سامیری په یکه ری گویره که یه کی بُو ده رختن که بُو په ی
 لیوه ده هات. فیرعون وه لامی نه و پرسیاره ی دانه وه ﴿ قَالَ سَنَقْبِلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا
 فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴾ وتی: به وزوانه کوه کانیان ده کوزین و ژنه کانیشیان بُو خزمه ده هیلینه وه، نیمه
 به سه رنه واند زالین. نه مه دووم جاره فیرعون ناوایان به سه ردینیت، پیش له دایکوبونی موصا
 (سهلامی خودای لیبیت) جه زه به ی زوریدان، نه کا په یدابیی، که چی به پیچه وانه ی نیازو بُو چوونی
 فیرعون ده رچوو. نه مجاره ش هه به پیچه وانه ی نیازی فیرعون وه وه بوو که ویستی نه وه ی نیسرائیل
 سه رنه وی بکات و زال بیت به سه ریاند. خودا موصا و هؤزه که ی سه رختن و فیرعون ی سه رنزم کردو
 لووتی چه قاند به قورداو خوی و سوپا که ی خنکاند. کاتیک فیرعون کولی نه دا له و خراپه به به رامبه ر
 نه وه ی نیسرائیل ﴿ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ آسَتَوْا يَتُوبُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا ﴾ موصا به هؤزه که ی خوی وت: هر
 پشت به خودا بیه ستن و خوراگرین، به لینی بیدان که پاشه پوژ هه ر بُو نه وان ده بیت. ﴿ رَبِّكَ الْأَرْضُ

الطبری (۲۸/۱۳)

لِلّٰهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿۱۲۸﴾ قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَوَرَأَ بَعْدَ

مَا جِئْتَنَا ﴿﴾ نَم زه مينه می خودایه، بۆ هر که سیئ خوی حه زیکات له عه بده کانی پیی ده به خشیت و دوا پوژیشی بۆ نه و که سانه یه که له خودا ده ترسان. وتیان: پییش نه وهی تو بییت چه وساینه وه، که توش هاتوی هه روا ده مانچه وسینیته وه. موسا ناگاداری کردن که نه م حاله یان ده پوات و نامینیت ده چنه زیانکی تر. ﴿قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾ موسا وتی: له وانه یه پوژیک بییت په روه دگارتان دوژمنتان له ناویه ریت و ئیوه بکاته جینشینله م زه ویه داو پروانیت ئیوه چون ده که ن. نه مه هاندانیک بوو له یان موسا وه (سه لامی خودای لیبیت) بۆ نه وهی ئیسرائیل که به رده وام بن له سه ر شوکری خودا له کاتی دابارینی به ره ره کانی به سه ریاندوا نه مانی سزا مهینه ته کانیان له سه ریان.

﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ ﴿۱۲۹﴾ فَإِذَا جَاءَتْهُمْ
الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبِهِمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ۗ أَلَا إِنَّمَا طَلَرْتُمُ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۳۰﴾

تاقیکردنه وهی هۆزی فیرعه ون به قات و قبری

خودای گه رده ده فه رموویت: ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ﴾ کاریگمان کرد که لایه نگره کانی فیرعه ون بکه ونه قات و قبری وه. واته: بکه ونه سالی قات و قبری به هۆزی که می کشتو کاله وه ﴿وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ﴾ داهاتیان که متر ده سته ویت. موجهید وتی: نه مه جگه له وه^۱ نه بو نسحاق وتی له رجای کوبی حه یوه وه داری خودما تنهنا یته بقره تمی دقدأ ﴿لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ به لکو بیر له خویان بکه نه وه. ﴿فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ﴾ نه گه ر تووشی خوشی و چاکه بوونایه ده یانوت: کاری خومانه نه م بیت و به ره که ته ﴿وَإِنْ تُصِيبِهِمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ﴾ وه نه گه ر تووشی به لاو نه هامتی به اتتایه ده یانوت: نه و شوومی موسا واره له کانیه تی و نه و په یامه ی که پیی هاتوون. خوداش ده فه رموویت: ﴿أَلَا إِنَّمَا طَلَرْتُمُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ خو دیاره نه گه ر چاکه و خرابه یه له خودا وه یه.

^۱ الطبری (۴۶/۱۳)

^۲ الطبری (۴۶/۱۳)

عہلی کوہی نہ بوتلحہ لہ نبینو عہ بیاسوہ لہ م ثایہ تہ دا ﴿أَلَا إِنَّمَا طَلَرْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾ دہ لیت: نہ و
 نوشوستیانہی بہ سہ ریاندیت لہ خوداوہ یہ ﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بہ لام تقدیہ یان نازانن^۱
 ﴿وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿۱۳۳﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ
 وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالذَّمَ أَيْتٍ مُّفْضَلَتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿۱۳۴﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا
 يَمْسُوا آذُنَ لَنَا رَبِّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لِيْنَ كَشَفْتْ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنْرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي
 إِسْرَائِيلَ ﴿۱۳۵﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِلُغْوِهِ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿۱۳۶﴾

یاخی بوونی ہوزکہی فرعون و توئلہ لیسہ نندیان بہ چہند نیشانہوہ

نہمہ ہہ والیکہ لہ لایہن خودای گہ ورہوہ کہ باسی یاخی بوونی ہوزی فرعون و لاساری و لہ خذیبایی
 بوونیان بہ رامبر بہ ہہ قو بہ ردہوام بوونیان لہ سر پپویوچ دہ کاتو دہ فرموویت: ﴿وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا
 بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ دہ یانوت: ہہر نیشانہیہ کمان بہ نیازی جادوولیکردن
 نیشان بدن، نئمہ بہوات ہی ناهنین و دہ یگتیرینہوہ و ہری ناگرین لیت و نہوش کہ پتی ہاتوی ہہر
 قبولمان نیہ۔ خودای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالذَّمَ
 أَيْتٍ مُّفْضَلَتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ﴾ پاشان نئمہ چہند نیشانہی ناشکرمان ناردہ سہریان
 کہ بریتی بوون لہ لافاوو کوللو و نہ سپی و خوتین و قق، بہ لام نہوان دہ مارزلیان نواندو کومہ لیتیکی
 تاوانباربوون۔ لہ نبینو عہ بیاسوہ لہ ریوایہ تیکدا ہاتوہ ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ﴾ واتہ: بارانیتیکی
 زقد کہ کوستوکالو بہ ربوبوم نوم بکاتو لہ ناوی بہریت۔ وہ لہ ریوایہ تیکی تدا ہاتوہ ہہ رلہ نبینو
 عہ بیاسوہ واتہ: مردنی زقد۔ مواہید نہ لیت: واتہ: ناوو چاوہ قولہ لہ ہہ موو حالہ تیکدا، بہ لام کوللو
 دیارو ناسراوہ کہ خوراوہ۔ وہک لہ ہہردو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ لہ نہبو یہ عفورہوہ وتی: پرسیم لہ
 عہ بدولای کوہی نہبی نہ وفا لہ بارہی کوللوہوہ، وتی: لہ گہ ل پیغہ مبری خودا (ﷺ) حوت غہ زامان کرد
 کوللوہمان دہ خوارد۔^۲ نیمامی شافیعی و نہ حمہ دو نینوماجہ ریوایہ تیان کردوہ لہ فہ موودہ یہ کی
 عہ بدورہ حمانی کوہی زہیدی کوہی نہ سلہ مہوہ لہ باوکیوہ لہ نبینو عومہرہوہ لہ پیغہ مبرہوہ (ﷺ)

^۱ الطبری (۴۸/۱۳)۔

^۲ الطبری (۵۰/۱۳)۔

^۳ فتح الباری (۵۳۵/۹)، مسلم (۱۰۵۶/۳)۔

فرموده‌ی: (دو مرداره و ده بیو و ده خوینعمان بقره لال کراوه: ماسی و کولله و جگه رو سپل) ،
 نبینو نبی نه جیح له موجهیده وه له م نایه ته دا وتی: ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ﴾ وتی: نه و
 کوللانه بزمازی ده رگاگانیان ده خواردو وازیان له تهخته ده هینا^۲ به لام ﴿وَالْقُمَّلَ﴾ نبینو عه بیاس
 وتی: واته فوره که له ناو گه نم دیته ده^۳ دیسان له نبینو عه بیاسه وه وتی: ﴿وَالذَّمَّ﴾ نه و کولله
 بچوکانه یه که بالیان نیه^۴ موجهیدو عیکره مه و قه تاده ش هر وایان وتوو. حه سن و سه عیدی کورپی
 جوبه یر وتیان: ﴿وَالْقُمَّلَ﴾ گیانه وه ریگی ره شی بچکله یه^۵ نبینو جه ریر پپوایه تی کردوو له سه عیدی
 کورپی جوبه یره وه وتی: کاتیک موسا (سه لامی خودای لیبیت) هات بؤلای فیرعه ون پپی وت: نه وه ی
 نیسرائیلیم له گه لدا بنیره، فیرعه ون نه یئارد، خودای مه زن لافاوی بؤناردن، واته بارانی به سردا باراندن
 له وه ی که سزایه ک بیت وتیان به موسا (سه لامی خودای لیبیت): داوامان بؤیکه له په روه ردگارت نه م
 بازانه مان له سه ر لابیات بپوات پی دینین و نه وه ی نیسرائیلیم له گه لدا ده نیرین. موسا (سه لامی خودای
 لیبیت) داوای بؤکردن و خودا بارانه که ی لابد له سه ریان که چی بپوایان نه هینا و نه وه ی نیسرائیلیشی
 له گه لدا نه نارد، له و سه لده شتیک ی بؤ سه و زکردن له پیش نه ودا شتی وای بؤ سه و زنه کردبوون له
 کشتوکال و به ریبوووم له ورکه. پاشان وتیان: نه مه نه وشته بوو نیمه خوازیاری بووین. خودا کولله ی
 بؤناردن و دای به سه ر له وه رگه که دا، کاتیک بینیان خه ریکه له وه رگه که یان ده خوات، زانیان که هیچی
 کشتوکاله که شیان ناهیتیت، وتیان: نه ی موسا (سه لامی خودای لیبیت) داوامان بؤیکه له
 په روه ردگارت نه م کولله یه مان بؤ لابه ریت بپوای پی ده که یین و نه وه ی نیسرائیلیم له گه لدا ده نیرین،
 موسا (سه لامی خودای لیبیت) داوای بؤکردن له په روه ردگاری کولله که ی له سه ر لابدن، بپوایان پپی
 نه هینا و نه وه ی نیسرائیلیشی له گه لدا نه نارد. ده غل و دانیان په نیه وه و کوتایان و له مالدا کویان کرده وه،
 وتیان: ده غل و دانه که مان کؤ کرده وه. خودا نه سپتی بؤناردن که گیانه وه ریگی بچوک بوون
 ده غل و دانه که هلی ده هینا، پیاویک ده کیسی ده برد بؤ ناشجگه له سی فه قیزی له گه ل خوی
 نه ده هینا یه وه، وتیان: نه ی موسا (سه لامی خودای لیبیت) داوامان بؤیکه له په روه ردگارت نه م
 نه سپتییه مان له سه ر لابه ریت بپوات پی دینین و نه وه ی نیسرائیلیم له گه لدا ده نیرین. موسا (سه لامی

^۱ مسند الشافعی (۱۷۳/۲)، أحمد (۹۷/۲)، ابن ماجه (۱۰۷۳/۲) فرموده یه کی مه وقفه.
^۲ الطبری (۶۸/۱۳).
^۳ الطبری (۵۴/۱۳).
^۴ الطبری (۵۴/۱۳).
^۵ الطبری (۴۹۸/۵۵/۱۳).

خودای لیبیت) داوی له پوره‌ردگاری کرد، خودا له‌سهری لابرډن، له دواییدا پازی نه‌بوون نه‌وهی نیسرائیلی له‌گه‌لدا بنترین. کاتیک که موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) له‌لای فیرعون دانیشتبوو گوئی له قیره‌ی بوق بوو. موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) به فیرعونی وت: ناخو خوت و هوزه‌کات تووشی چی دین له‌مه‌وه؟ وتی: له‌وانه‌نیه نه‌مه‌ش فیل بیت؟ نه‌گیشته ئیواره، وای لیهایت هرکه سیک که داده‌نیشته هتا چه‌ناگی بوق دایده‌گرت کاتیک که ده‌یویست قسه‌بکات بازی دده‌ایه ناو‌ده‌می، وتیان به موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) داوامان بوبکه له پوره‌ردگارت نه‌م بوقانه‌مان له‌کول بکانه‌وه بپوات پی دینینو نه‌وهی نیسرائیلک له‌گه‌لدا ده‌نترین، داوی کرد له پوره‌ردگاری له‌کولی کردنه‌وه که چی بپوایان پی نه‌هیتنا، پاشان خودا خوینی بوناردن، له هر بیرو پووباریک له هرشتیک که ئاویان تیدا هله‌گرت ئاویان ده‌خواردوه، خوینی ته‌رو تازه‌یان ده‌بینی. سکالایان برده‌لای فیرعون و وتیان: نیمه گیرمان خواردوه به‌ده‌ست نه‌م خوینه‌وه، خواردنه‌وه‌مان نه‌ماوه، فیرعون وتی: بیگومان موسا جادویی لیکردون، وتیان: له کوئوه جادویی لیکردون، که نیمه هیچ ئاوشک نابین له‌ناو ده‌فره‌کامانداو جگه له خینی ته‌پنه‌بیت. هاتن بولای موسا (سه‌لامی خودای لیبیت) وتیان: نه‌ی موسا داوامان بوبکه له پوره‌ردگارت نه‌م خوینه‌مان له‌سه‌رلابهریت، بپوات پی دینینو نه‌وهی نیسرائیلک له‌گه‌لدا ده‌نترین. داوی له پوره‌ردگاری کرد له‌سهری لابرډن، بپوایان پی نه‌هیتناو نه‌وهی نیسرائیلیان له‌گه‌لدا نه‌نارد. هر به‌م شیوه پپوایت کراوه له ئینو عه‌بیاسو سوددی و قه‌تاده‌وه که‌سانی تریشه‌وه له زانابانی پیشینه که نه‌مه‌یان باسکردوه. موحه‌مه‌دی کوپی ئیسحاقی کوپی یه‌سار (په‌حمه‌تی خودای لیبیت) وتی: دوژمنی خودا فیرعون گه‌پایه‌وه کاتیک که جادوگه‌ره‌کان بپوایان هیتنا به تیکشکاوو و ده‌سته‌ه‌ستانی، وازی هر‌رنه‌هیتنا له‌سه‌ر خودانه‌ناسی و خرابه‌ی خوی هر برده‌وام بوو، خودای مهن یه‌ک له‌داوی یه‌ک نیشانه‌ی بونارد، تووشی قات‌وقری و لاقوی کرد، پاشان کولله‌وه‌سپی و بوق و خوینی بونارد که چه‌ند نیشانه‌ی ئاشکراپون، لاقوی بونارد، نه‌وه‌ی که له‌سه‌ر زه‌وی هه‌لساو پاشان تئیدا وه‌ستاو نه‌یان‌توانی زه‌وی بکینو هیچیان له‌ده‌ست نه‌ده‌هات هتا وایان لیهایت تووشی گرانی و برستی هاتن و چاره‌یان نه‌ما، وه‌ک خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عٰهَدْتَ عِنْدَكَ لَئِن كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ له‌پاش نه‌وهی که به‌لایانه‌یان بینی، وتیان: موسا له پوره‌ردگارت بپاړیوه (وه‌ک په‌یمانی به‌تو داوه) نه‌گه‌رییت به‌لامان له‌سه‌رلابهریت، شه‌رته باوه‌پت پی بکه‌ینو نه‌وهی نیسرائیلیت له‌گه‌ل بنترین. موسا له پوره‌ردگاری پاپایه‌وه به‌لاکه‌ی له‌سه‌ر لابرډن، به‌لام وه‌فایان به هیچ شتیک نه‌کرد له‌وهی که وتیان، پاشان خودای گه‌وره کولله‌ی بوناردن و داره‌کانی خوارد، وه‌ک

بیمگه یشتووه، هه تا بزمارى ده رگاگانیشی خواردن که ناسن بوو وایان لیهات خانوو ماله کانیان پرووخاو که وت. دیسان قسه گانی پیشوویان کرده وه، موسا داوای بۆکردن له پهروه ردگاری که نه وه یان له سه لابیات، که چی وه فایان به هیچ شتیک له وقسانه ی خۆیان نه کرد. خوداش نه سپیی بۆناردن. بۆیانگێپارومه ته وه که موسا (سه لامی خودای لیبیت) فه رمانی دا نه سپیکه بیوات بۆلای گردیکی لمین هه تا به عه ساکه لیتی بدات چوو بووه لای گردیکی لمینی نۆر گه وره وه به عه ساکه ی پئیدا کیشاو نه سپییکی نۆر ده رچوو بۆیان هه تا وای لیهات منالو خواردنه گانی داگیرکرد، نۆقره وه خه وی لی هه لگرتن، کاتیک که نۆری بۆهتینان دیسان نه وقسانه ی پیشوویان کرده وه، موسا پاراپه وه له پهروه ردگاری له سه ری لایردن. که چی وه فایان به هیچ شتیک له وقسانه ی خۆیان نه کرد، پاشان خودا بۆمی بۆناردن. مالو خواردن ده فره کانیان پرپوو له بۆق، هیچ که سیکه جل و به رگیکه یان خواردنیکى لانه ددها مه گین ده بیینی بۆق داگیری کردبووه، کاتیک که نه بۆقانه هه راسانی کردن، دیسان نه وقسانه ی پیشوویان پی و ته وه. داوای کرد له پهروه ردگاری له سه ری لایردن، که چی وه فایان به هیچ شتیک له وقسانه ی خۆیان نه کرد، خودا خویینی بۆناردن، وای لیهات ناوه گانی هۆزی فیرعه ون بوو به خوین، هیچ ناویکیان نه ده خوارده وه له بیر یان له پوو یار یان له هه رده فریکدا مه گین نه و ناوه ده بوو به خویینی ته پو تازه^۱.

﴿ فَاننَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ يَأْتُهُمْ كَذْبُؤُا وَيَأْتِنَا وَكَانُوا عَنَّا غَفِلِينَ ﴿۱۷۳﴾ وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشْكُوفَ الْأَرْضِ وَمَعْرِبَهَا أَتْلَىٰ بَنرْكَانًا فِيهَا وَتَمَّتْ لَكُمْ رَبْرَكَ الْحُسْنَىٰ عَلَٰی بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَتْ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا

بیرشون ﴿۱۷۳﴾

نقوم بوونی هۆز مه کی فیرعه ون له ده ریادا و جیگیر بوونی نه وه ی نیسرائیل له وزهویه پیروزدها

خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿ فَاننَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ يَأْتُهُمْ كَذْبُؤُا وَيَأْتِنَا وَكَانُوا عَنَّا غَفِلِينَ ﴾ نه وسا تۆله مان لی کردنه وه له ده ریادا تقومان کردن. چونکه نه وانه نیشانه گانی نیمه یان به درۆداناو هه میسه لیتیان بی ناگابوون. خودای گه وره لیره دا باسی فیرعه ون داروده سته که یمان بۆده کات که کاتیک ده ستیان کرده سه ریچی و یاخی بوون دوا ی نه وه موو نیشانه یه که له دوا ی یه کانه ی که بۆیان ده هات، به خنکاندن له ناو ده ریادا تۆله ی لی سه ندن، نه و ده ریابه که خودا له تی کرد بۆ موسا و گه له که ی که له گه لی بوون، پاشان فیرعه ون له شکره که شی به دوا ی نه واندای پئیدا برد،

^۱ الطبری (۱۳/۶۲).

کاتیک که به ته‌واوی چوپونه‌ناوی ناوه که دای به سه‌ریاندار هم‌وو خنکان و هیچیان لی دهرنه‌چوو، له‌به‌رئه‌وه‌ی نیشانه‌کانی خودایان به درۆده‌زانی همیشه لئی بی ناگابوون. پاشان خودای گه‌وره دیته‌سه‌ر باسی نه‌وه‌ی نیسرائیل که خۆره‌لات و خۆرنائوی ئه‌و ولاته‌ی به‌ره‌که‌ت تی خستبوودا به‌وانه‌ی چه‌وسابوونه‌وه. واته: نه‌وه‌ی نیسرائیل. چه‌سه‌نی به‌سری قه‌تاده له‌م نایه‌ته‌دا وتیان:

﴿وَأُورَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمِغْرِبَهَا أَلَيْ بَرَكْنَا فِيهَا﴾ نه‌وسا

تی‌مه خۆره‌لات و خۆرنائوی ئه‌و ولاته‌مان. وتیان: مه‌به‌ست پتی شامه که به‌ره‌که‌تمان تی خستبوو

داب‌ه‌وانه‌ی چه‌وسابوونه‌وه. پاشان ده‌فه‌رموویت: ﴿وَوَقَّمتْ كَلِمَتٌ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا

صَبَرُوا﴾ به‌لینی مه‌ره‌په‌رۆزی په‌روردگارت (بی که م‌وکوپ‌ی) ده‌ریاره‌ی به‌ره‌ی نیسرائیل هاته‌جی، له‌به‌ر

خۆپاگرییان. موجه‌امید و نیبنو جه‌ریر وتیان ئه‌م نایه‌ته وه‌ک ئه‌و ئاته وایه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَرَبُّدُ

أَنَّ نَسَمًا عَلَى الَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَهُمْ آيَةً وَجَعَلَهُمُ الْآيَةَ الْوَارِثَةَ ﴿٥﴾ وَنُكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ

وَرَبِّي فِرْعَوْنَ وَهَارُونَ وَخُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ بریاماندا نه‌وانه‌ی له‌وزه‌مینه‌دا

چه‌وسابوونه‌وه منه‌ت بنیین به‌سه‌ریانداو بیانکه‌ین به‌پیشه‌وای خه‌ک له‌ دواییشدا بو‌خویان به‌مینه‌وه.

له‌وزه‌ویه‌دا جی‌گیان بو‌خۆش بکه‌ین و به‌فیره‌ون و ه‌امان و له‌شکه‌ره‌کانیشیان ئه‌وشتانه نیشان ده‌ین،

که ئه‌وان لی‌یان ده‌ترسان. پاشان خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَدَمَّرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ فِرْعَوْنَ

وَقَوْمَهُ، وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ﴾ مه‌رچی فیره‌ون و گه‌له‌که‌ی دایانناو به‌رزیان کرده‌وه مه‌موومان لی

تیک‌وپیک‌دان. واته: نه‌وه‌ی فیره‌ون و هۆزه‌که‌ی دروستیانکرد له‌کۆشک و ته‌لارو کینگه ویرانان کرد.

نیبنو عه‌بباس نه‌لئیت: ﴿يَعْرِشُونَ﴾ واته: نه‌وه‌ی دروستیان کرد له‌خانوو ته‌لار.

﴿وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ يَمُكِّنُونَ عَلَيْهِمْ أَصْنَابًا لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا

لَهُمُ إِلَهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مِّجْهَلُونَ ﴿١٣٧﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَثَرٌ مَّا هُمْ فِيهِ وَيَطِلُّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٨﴾﴾

١ القصص (٥-٦).

٢ الطبری (١٣/٧٨/٧٩).

په پینه وهی نه وهی ئیسرائیل له دهریادا و داواکردنیان له مووسا که په رستراویکی بهرجهسته یان بۆ په یدابکات

خودای گه وره دهفه رمویت: ﴿وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَابٍ لَهُمْ قَالُوا يَمْوَسَىٰ أَخْلَلْنَا لَنَا لِنَهَا كَمَا هُمْ ۗ إِنَّهُمْ قَوْمٌ مُّجْهَلُونَ﴾ نه وهی ئیسرائیلیمان له ده ریاکه په پانده وه. ئه وسه تووشی هۆزیک هاتن هر خه ریکی په رستنی بته کانیان بوون. وتیان: مووسا خودایه کمان وهك خوداگانی نه وان بۆ په یدابکه. وتی: ئیوه هۆزیکن له هیچ نازانن. خودای گه وره لیتره دا یاسی قسه ی نه ونه فامانه ی نه وهی ئیسرائیل دهکات که وتویانه به مووسا (سهلامی خودای لیبیت) له ده ریاکه په پینه وه نه وه موو نیشانه و دهسته لاته گه وره ی خودایان به چاوی خویان بینی. ﴿فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَابٍ لَهُمْ﴾ که تووشی هۆزیک هاتن هر خه ریکی په رستنی بته کانیان بوون. هه ندیک له زانایانی ته فسیر ده لئین نه وان له که نغانیه کان بوون. هه ندیکه تر وتویانه: له له خمیه کان بوون. ئیبینو جه ریره ئیت: نه وان هه چه ند بیتیکیان ده په رست له شیوه ی مانگادابوو، هه رنه وه ش بوو کاری تیکردن و بووه هزی نه وهی پاشان گویره که که یان په رست. وتیان به مووسا ﴿قَالُوا يَمْوَسَىٰ أَخْلَلْنَا لِنَهَا كَمَا هُمْ ۗ إِنَّهُمْ قَوْمٌ مُّجْهَلُونَ﴾ مووسا خودایه کمان وهك خوداگانی نه وان بۆ په یدابکه، مووسا وتی: به راستی ئیوه هۆزیکه نه فامن^۱ واته: له گه وره یی و دهسته لاتی خودا شاره زانین، که پاک و بیعه یبه و هاوتاو هاوینیه ی نیه. ﴿إِنَّ هَذَٰلَآءَ مُتَّبِعُونَ مَا هُمْ فِيهِ وَنَطِلُ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ﴾ نه وکاره ی نه وان هه دیکن، بی به ره ره یه و به فیرۆیه و به تاله. ئیبینو جه ریره پویایه تی کردوه له ته فسیری ئه م نایه ته دا له نه بو واقیدی له یسه وه که نه وان له گه ل پیغه مبه ری خودا(ﷺ) له مه کهکه ده رچوون به ره و حونه یین. خودانه ناسه کان داریکی تاوگیان (سدره) هه بوو لای مانه وه و چه که کانیان پیندا هه لده واسی، پینان دهوت: زاتول نه نوات وتی: ئیمه ش به لای ئاویکی سه وزی گه وره دا تیپه رین، وتی: وتمان نه ی پیغه مبه ری خودا(ﷺ) توش تاوگیك (ذات الانواط) بۆ ئیمه دابتن، وهك نه وان چۆن تاوگیان هه یه. پیغه مبه ری خودا(ﷺ) فه رموی: (سویند به وکه سه ی گیانی منی به دهسته وهك نه وه تان وتوووه که هۆزی مووسا (سهلامی خودای لیبیت) وتیان به مووسا: ﴿أَجْعَل لَّنَا إِلَهًا كَمَا هُمْ ۗ إِنَّهُمْ قَوْمٌ مُّجْهَلُونَ﴾

الطبری (۸۰/۱۳).

﴿ قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِيَكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَإِذْ أُنجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يَقُولُونَ أَبْنَاءُكُمْ وَمَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ ﴾

وہی رہی تانہ وہی بہرہرکانی خودا بؤ نہ وہی نیسرائیل

خودای گہرہ لہ سہر زمانی موسا (سہلامی خودای لیبتت) دہ فہرموویت: ﴿ قَالَ أَغَيَّرَ اللَّهُ

أَبْنِيَكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَإِذْ أُنجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ

سُوءَ الْعَذَابِ يَقُولُونَ أَبْنَاءُكُمْ وَمَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ وتی:

ٹاخؤ ٹیوہ دہ تانہ ویت جگہ لہ خودا پہرستراویکی ترتان بؤ پہ دیا بکم، کہ ہر خودا خوی ٹیوہی لہ م

دونیایہ لہ خہلکی بہ پزتر کرہوہ؟ لہ بیری مہکن کہ نیمہ پزگارمان کردن لہ فیرعہ ونو

داروہ ستہ کہی، کہ ٹیوہ یان نڈر بہ سہختی سزادہ داو کوپہ کانتانی دہ کوشتو ژنہ کانتانی بؤ خزمت

دہ ہیشتہ رہ، ٹہوہ لایہ تان لہ لایہن پہرہر دگارتانہ وہ نڈر گہرہ بوہ۔ موسا (سہلامی خودای لیبتت)

بہرہرہ کانی خودای وہ بیری نہ وہی نیسرائیل ہینایہ وہ، لہ پزگار کردنیان لہ دیلیو ژڈرہ ستہ یرو

زہ بروہنگی فیرعہ ونو ٹہو ژیانہ مہینہ تیو پڑچہ وساوہی کہ تئیدابون پاشان چؤن گؤپا بہ ژیانکی پڑ

بہختہ وری بؤیان و پزگاریان بوو لہ وڈرمنہی کہ بہ چاوی خویان دیتیان چؤن خنکان و پيساو

زہ بوون بوو۔ وہ ک لہ پشہوہ لہ سورته (البقرہ) دا تہفسیری کرا۔

﴿وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِمَشْرِ قَتْمٍ مِيقَتَ رَبِّهِ أَزْبَعِيكَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ

هَارُونَ أَخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٢﴾﴾

پؤژو گرتنی موسا خو خہریک کردنی بہ خودا پہرستتہ وہ تا چل شو

خودای گہرہ منہت دہ کات بہ سہر نہ وہی نیسرائیلدا کہ پئی نیشانداون بہ وہی قسہ کردنیانہ وہ

لہ گہل موسا (سہلامی خودای لیبتت) تہ وراتیشی بہ دیاری داپئی، کہ چؤن ہہلس وکوتو بہرنامہی

ژیانی تئدا پھونکرہوہ تہ وہ بؤیان۔ وہ دہ فہرموویت: ﴿وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِمَشْرِ قَتْمٍ

مِيقَتَ رَبِّهِ أَزْبَعِيكَ لَيْلَةً﴾ لہ گہل موسادا بہ لئینی سی شہومان دان، دہی تریشمان بؤخستہ سہر۔

بہم چہشنہ ماوہی بہ لئینی پہرہر دگاری بووہ چل شو۔ زانایانی تہفسیر دہ لئین ٹہو سی پؤژہ بہ پؤژی

بوو کہ تہواوی کرد بہ توینکی داریسواکی کرد، خودای گہرہ فہرمانی پئیکرد دہ پؤژی تری

بخاتہ سہرو بیکاتہ ژل شو۔ کاتیک کہ بہ لئینہ کہ تہواوہو موسا ہرپاری پؤیشتنی دا بہرہ کئیوی تھور

وہ کہ خودای گہورہ فرمویہ تی: ﴿يَبِيحُ إِسْرَافُكَ يَلْ قَدْ أَجَبْتَنَّاكَ مِنْ عِدُوِّكَ وَعَدْلَتْنَا جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾ نسی
 بہرہی نیسرائیل لہ ژیر چنگی دوڑمنہ کانتان پزگامان کردن، بہ لیتشمان دانسی (لہ لای پاستی کیوی توو)
 بگہ نہ لامان. نا لہ وکاتہ دا موسا ہاروونی برای لہ لای نہوہی نیسرائیل لہ جیسی خوی ہیشتہ وہ (سہ لامی
 خودایان لیبیت) ناموڑگاری کرد کہ بہ چاکہ ماملہ بکات و نہ مہینیت خرابہ کاری پرویدات، ﴿وَقَالَ مُوسَى
 لِأَخِيهِ هَارُونَ أَخْلَفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ بہ ہاروونی برای خوی وت: تو
 لہ ناو ہوزہ کہ مدابہ و لہ جیسی من ہمینہ وہ و ہر کاری چاک بکہ و لہ داوی خرابہ کاران مہ چڑ. نہ مہ تہ نیا
 ناگاداری و وہ ہیرہینانہ وہ بوو بق ہاروون، نہ گہرنا ہاروون (سہ لامی خودای لیبیت) پیٹغہ مہریکی مہ زن و
 بہ پڑزی خودابوو (سہ لامی خودا لہ سہر نہ وو گشت پیٹغہ مہران بیت).

﴿وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرْنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ
 اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرْنِي فَلَمَّا بَلَغَ لِجَبَلٍ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَوِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ
 سُبْحَانَكَ بُنْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۱۳۳)

داواکردنی موسا کہ پەروردگاری بمینیت

خودای گہورہ دہ فرمویت: ﴿وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾ کاتیک موسا لہ کاتی
 دیاریکراودا ہات و پەروردگاری قسہی لہ گہ ل کرد. لیرہ دا خودا باسی موسا دہ کات، کہ لہ کاتی
 دیاریکراودا نامادہ بوو لہ لایہن خودا وہ قسہی لہ گہ ل کرا، موسا داواوی کرد لہ خودا کہ خوی نیشان
 بدات و بمینیت ﴿قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرْنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ
 فَسَوْفَ نَرْنِي﴾ وتی: نہی پەروردگاری من دہ مہ ویت تو بمینم، فرموی ناتوانی بمینیت، بہ لام لہ و
 گہ ژہ ہروانہ، نہ گہر لہ شوینی خوی نہ بزوت نہ وسا دہ توانی بمینیت. پیتی (لن) بڑ جہ ختکردنہ وہ یہ
 بڑ نہ بمیننی خودا لہ دونیادا، چونکہ فرمودہی نذر پیواتکراوہ لہ پیٹغہ مہری خودا وہ (ﷺ) کہ
 سپواداران خودای مہ زن دہ بمینن لہ پڑزی قیامہ تدا. وہ کہ لہ مہ ٹاہہ تدا لہ سورہتی (القیامہ) دا
 دہ یانہینن ﴿وَجِبْرِيلُ وَسُلَيْمَانُ وَأُولُو الْأُلْبَانِ﴾ لہ و پڑژہ دا نذر ہوو ہن گہ ش دہ کن، چاودہ گپین
 بہرہ و پەروردگاری خویان. وہ کہ لہ کتیبہ پیٹشوہ کاندہ ہاتوہ، خودای گہورہ فرمویہ تی بہ موسا
 (سہ لامی خودای لیبیت): (بیگومان ہیچ زینوویوک نامینیت مہ گین وہ ہیچ وشکو پەر قیکیش

۱ طہ (۸۰).

۲ القیامہ (۲۲-۲۳).

نامیینت مه‌گین سه‌روژئیردوه) بویه خودای گه‌وره نه‌فه‌رموویت: ﴿فَلَمَّا جَحَلْنَا رَبُّهُ لِّلْجَبَلِ جَمَلًا
 ذَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَوِقًا﴾ که خوی بق که‌زه که ده‌رخست، به‌جارتک که‌زه که‌ی پریش پریش کردن
 نیامی نه‌حمد ریوایه‌تی کردوه له موسنده‌که‌یدا له نه‌نسی کوپی مالیکه‌وه له پیغه‌مبه‌روه (ﷺ)
 له‌م نایه‌ت‌دا ﴿فَلَمَّا جَحَلْنَا رَبُّهُ لِّلْجَبَلِ﴾ فه‌رموی: خودای گه‌وره فه‌رموی: (تابه‌و شیوه‌یه) واته:
 لایه‌ک له په‌نجه‌توته‌ی ده‌ره‌یتنا^۱، تیرمیزیش هه‌روا ریوایه‌تی کردوه له ته‌فسیری نه‌م نایه‌ت‌دا، پاشان
 وتی: نه‌مه فه‌رموده‌یه‌کی چاک و پاسته‌و غه‌ریبه^۲ حاکمیش ریوایه‌تی کردوه له ریگه‌ی حه‌مادی
 کوپی سه‌له‌مه‌وه هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌و وتی: نه‌مه فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه له‌سه‌ر شه‌رتی موسلیم، به‌لام
 بوخاری و موسلیم نه‌یانیه‌ناوه^۱، سوددی له عیکره‌مه‌وه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه له‌م نایه‌ت‌دا نه‌ئیت: ﴿فَلَمَّا
 جَحَلْنَا رَبُّهُ لِّلْجَبَلِ﴾ واته: به‌نه‌ندازه‌ی په‌نجه‌توته‌یه‌ک نه‌بیت نیشانی نه‌دا ﴿جَعَلَهُ ذَكًّا﴾ وای لیکرد
 کیوه‌که وردوخاش بوو، واته: بویه به‌خول. ﴿وَخَرَّ مُوسَىٰ صَوِقًا﴾ موسا به‌ینی هؤش که‌وت، هؤشی
 به‌خوی نه‌ما^۱ ئیبنو جه‌ریر ریوایه‌تی کردوه که ئیشاره‌تیک لیره‌دا هه‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر بیهؤشبوونی
 موسا ئه‌ویش نه‌و ده‌قیه‌ه که خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَمَّا آفَاقَ﴾ وه‌ختیک موسا
 هاته‌وه سه‌رخوی. دیاره هاته‌وه سه‌رخؤ پوونادات مه‌گین که‌سیک نه‌بیت له‌هؤش خوی بچیت ﴿قَالَ
 سُبْحٰنَكَ﴾ موسا وتی: پاک و بیعه‌یی هه‌ر بو‌تویه، واته: نه‌و خودایه نه‌وه‌نده پاک و گه‌وره‌و
 بیعه‌یب و پایه بلنده دوره له‌وه‌ی که هیچ که‌سیک بتوانیت بییینت، خو‌نه‌گه‌ر بییینت کتوپر
 مردوه. ﴿ثَبَّتْ اِلَيْكَ﴾ موسا وتی: په‌شیمانم. موجه‌یدنه‌ئیت: په‌شیمانم له‌وه‌ی که داوای بیینم
 کردی ﴿وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ من له‌خواه‌نباوه‌پاندا یه‌که‌مینم بیگومان که‌س تو نابیئت. موجه‌یدو
 ئیبنو عه‌بباس وتیان: واته من یه‌که‌مینم له‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل. ئیبنو جه‌ریرش هه‌ر نه‌م پایه‌ی
 هه‌ل‌بژاردوه. وه له‌ریوایه‌تیکی ترده‌هه‌ر له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ﴿وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ من له‌
 خواه‌نباوه‌پان یه‌که‌مینم که ده‌لیم ئه‌ی خودایه هیچ که‌سیک تو نابیئت. پاشان خودای مه‌زن

^۱ البداية والنهاية (۱۱۲/۳).

^۲ أحمد (۱۲۵/۳)، ترمذی ده‌ئیت: فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نی غه‌ریبی سه‌حیحه.

^۳ تحفة الاحوذی (۴۵۱/۸) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نی غه‌ریبی سه‌حیحه.

^۴ الحاكم (۳۲۰/۲) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نی غه‌ریبی سه‌حیحه.

^۵ الطبری (۹۷/۱۳).

ده فہرموويت: ﴿وَحَرَّ مَوْسَىٰ صَعِقًا﴾ موسا بہ بي ہوش کہوت، لہ سر نام نايہ تش نہ بوسہ عیدو نہ بوہورہ یرہش فہرموودہ یان پیوایہ ت کردوہ لہ پیغہ مبرہ وہ (ﷺ) فہرموودہ کہی نہ بوسہ عید بوخای لہ سہ حیجہ کہ یدا لیژہ دا پیوایہ تی کردوہ نہ لیت: پیاوکی جوولہ کہ ہات بۆلای پیغہ مبر (ﷺ) درابو لہ دەم وچاوی، وتی: ئە ی محمد (ﷺ) پیاوکی لہ ہاوہ لہ کانی نہ نساریہ کانت کیشای بہ پومدا، پیغہ مبر (ﷺ) فہرمووی: (بانگی بکن)، بانگیان کرد، فہرمووی: (بۆچی کیشاوتہ بہ دەم وچاویدا؟)، پیاوہ کہ وتی: ئە ی پیغہ مبر ی خودا (ﷺ) من تپہ یریم بہ لای نام جوولہ کہ یدہ دا دە یوت: سویند بہ وک سہ ی کہ موسای ہ لہ بژاردوہ لہ ناو خہ لکیدا، وتی وتم: بہ سہر محمدیشدا (ﷺ) تورہ یی گرتی و پیمدا کیشا. پیغہ مبر (ﷺ) فہرمووی: (لہ نیوان پیغہ مبر راندہ ہ لہ مہ بژین چہ نکہ خہ لکی لہ پۆزی قیامہ تدا بی ہوش دە کہ ون، من یہ کہ مین کہ سم دیمہ و سہ رخق، کانتیک دە زانم لہ گہ ل موسادا پیکہ وہ یین، (و خۆی بہ ستوونیک لہ ستوونہ کانی تہ ختہ وہ -عہ رشہ وہ -) گرتوہ، نازانم لہ پیش مندا ہوشی ہاتوہ تہ وہ یان چاوپۆشی لیکراوہ بہ ہوشی لہ ہوش چوونہ کہ ی کپوی تورہ وہ)، بوخاری لہ زۆر شویندا لہ سہ حیجہ کہ یدا پیوایہ تی کردوہ، موسیمش لہ فہرموودہ ی پیغہ مبر راندو نہ بوادویش لہ کتیبی (السنہ) لہ سونہ نکہ یدا پیوایہ تیان کردوہ^۲ فہرموودہ کہ ی نہ بوہورہ یرہشی نیمامی نہ حمہ و بوخاری و موسیم ہر بہ وشپوہ پیوایہ تیان کردوہ^۳.

﴿قَالَ يَمْوَسَىٰ اِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلِمِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۱۴﴾
 وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْاَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلاً لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ
 بِاِخْتِاٰءِهَا بِحَسْنِهَا سَاوِرِيْكَو دَارَ الْفٰنِسِقِيْنَ ﴿۱۱۵﴾﴾
 خودا موسای ہ لہ بژاردو نہ لواحہ کانی دایہ (سہلامی خودای لیبیت)

خودا لیژہ دا باسی موسا دە کات ﴿قَالَ يَمْوَسَىٰ اِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلِمِي﴾
 دە فہرموویت ئە ی موسا من لہ ناو خہ لکی زہمانی خۆتدا ہ لہ مبراردی بہ پیامہ کانو قسہ کردن
 (لہ گہ لت راستہ و خق) بیگومان محمد (ﷺ) بہ پیزترینی مندالی نادامہ ہر لہ یہ کہ مین کہ سیانہ وہ ہ تا
 دواین کہ س، لہ بہ رتہ و یہ خودای گہ ورہ بہ تایبہ تی کردوویہ تی بہ دواین پیغہ مبر کہ بہ یامہ کہ ی
 بہ ردہ وام دە بیتہ تا پۆزی قیامہ ت و شوینکە وتوانیشی زۆر دە بیٹ لہ شوینکە وتوانی پیغہ مبرہ کانی تر

^۱ فتح الباری (۱۵۲/۸).

^۲ البخاری (۲۴۱۲/۳۲۹۸/۴۶/۳۸/۶۹۱۷/۷۴۲۷/۶۵۱۸)، مسلم (۲۳۷۴)، ابوداؤد (۴۶۶۸).

^۳ أحمد (۲۶۴/۲)، فتح الباری (۴۵۰/۱۳)، مسلم (۱۸۴۴/۴).

(سه لاسی خودایان لیبیت) هه موو. دواى ئه و به پزیزترین و به قه درترینان ئیبراهیمی خه لیله (سه لاسی خودای لیبیت) پاشان عیسیای کورپی عیمرانه (سه لاسی خودای لیبیت) که خودا قسه ی له که لداکرد. بویه خودای گه وره پئی فه رموووه ﴿فَخَذُوا مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ چیم پیدایین وه ریگروه له سوپاسگوزاران به. واته: شتیک داوامه که که توانات ناشکیت به سه ریدا پاشان خودای گه وره ناگاداری کردوووه فه رموویه تی: ﴿وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنَ كُلِّ شَيْءٍ﴾ ده ریاره ی هه مووکاریک و ناموزگاری بۆ که له که ی هه موو شتمان (بئ که م وکوپى) بۆنوسى و بۆمان خسته سه ره له وح (پارچه دار بان پارچه به رد) و تراوه: له وحه کان له گه وه ره بیوووه. خودای گه وره ناموزگاری و فرمانه کانی له چه لال و چه رام بۆه و نوکر دووه ته وه، له سه ره ئه وله وحانه بۆی نوسیوووه. ته وراتیش له وه ل و حانه پیکهاتوووه. که خودای گه وره فه رموویه تی تییدا: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَائِرَ لِلنَّاسِ﴾ له پاش ئه وه ی چین و به ره کانی پیشوومان قه تیختست، ئه و کتیبه مان (واته ته ورات) دا به مووسا که بۆ مه ردوم بیته هؤی چاوپوونى. و تراوه: خودا ئه لواحه کانی پیش ته ورات داوه به مووسا (والله اعلم). پاشان ده فه رموویت: ﴿فَخَذَهَا بِقُوَّةٍ وَأَمَرَ قَوْمَكَ بِأَخَذُوا بِأَحْسَنِهَا﴾ مووسا ناگات له وانه بیته و توند بیانگروه فه رمان بده به هؤزه که ت با هر چا که که یان وه ریگرن. سو فیانى کورپی عویینه وتی: ئه بوسه عید بۆی گنرهمه وه له عیکره مه وه له ئیبنو عه بیاسه وه وتی: فرماندرا به مووسا که توندتر له وه ی فرماندراوه به هؤزه که ی بیگریته. ^۲ پاشان خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿سَأُزِيكُمُ الدَّارَ الْفَنَاسِيْنَ﴾ من زوو پیشانتان ده دم جیگه و ریگه ی ئه وانه ی سه ریچی ده که ن به ره و کوئیبه. واته: به وزوانه پاشه بۆی ئه وانه ی سه ریچیان کردوووه له فرمانه کانی من ده ره چون ده بیینن، که چون له ناوچوون و قریان تیخرا.

﴿سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كَلًّا آيَةً لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَيِّئًا لَرُشْدٍ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَيِّئًا لَفِي سَبِيلِ اللَّهِ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٦﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أُعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْرُونَ إِلَّا

مَا كَانُوا يَمْعُرُونَ ﴿١٧﴾

^۱ القصص (۴۳).

^۲ الطبری (۱۱/۱۳).

بینه شکر دنی فیز زلان له نیشانه کانی خودا

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ به م زوانه پووی نه وانه وا به هق له سر زمین فیزده نویتن، له نیشانه کانی خرم وهرده گنیم. واته: نه و به لگو نیشانه ننه یان لی قه دهغه ده ده کم که ده بنه هوی شاره زابونین له سر گوره می خرم و بریاره کانم و دلی نه و فیز زلان وهرده گنیم که گوپزایه لیم ناکه ن و فیزده نویتن به سر خه لکیدا له سر زمیند به ناهق. واته: وه ک چون فیزیان نواند به ناهق به سر خه لکیدا، هر به و نه فامیه یان خودا په زلی کردون. وه فهرموویه تی: ﴿وَنَقَلِبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ هر وانه وان جاری یه کم باوه پریان به قورنان نه کرد (نیمه ش) دل و دیده ی نه وان له کارده خه یین. وه له نایه تیکی ترده فهرموویه تی: ﴿فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ﴾^۱ وه ختیک نه وان خویان لادا، خوداش دلی نه وانی لادا. سوفیانی کوهی عویننه له م نایه ترده ﴿سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ و تی: تیگه یشتن له قورنایان لی داده مالریت و به وزوانه له نیشانه کانی خرم وهریان ده گنیم^۲، نینبو جه ریر و تی: نه م به لگه یه له سر نه وه ی که نه م و تاره بؤ نه م نوممه ته شه.^۳ منیش ده لیم (واته نینبو که سپر ده لیت) نه م به مرج نه گپراوه له سر وه م نوممه ته، به لگو مه به سستی نینبو عویننه نه وه بیوه که نه م بؤ ه مو نوممه تیگه هیچ جیاوازی نیه له نیوان یه کیک و یه کیکی ترده والله اعلم.... پاشان

ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ يَرَوْا كَلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا﴾ به شتیوه یه ک که هر نیشانه یه ک ببینن بر وای پیناکن. وه ک خودای گوره له نایه تیکی ترده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^۴ و لو جاءتهم کَلَّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ^۵ نه وکه سانه ی گفتی په روه ردگاری تریان لی هاته دی، نیر باوه پناهیتن، جا با ه مو نیشانه یه کیشیان بؤیت، هتا نازاری به ژان به چاری خویان ده بینن. لیره ده خودای گوره ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا﴾ یان نه گه رپی راست ببینن پیندا ناچن، به لام نه گه ر پنگای گومپایی ببینن ده یگر نه به ر. واته: نه گه ر پنگه ی راستیان بؤده رکه وت، واته پنگه ی پزگاری ناگر نه به ر.

۱ الانعام (۱۱۰).

۲ الص (۵).

۳ الطبری (۱۱۲/۱۳).

۴ الطبری (۱۱۲/۱۳).

۵ یونس (۹۶-۹۷).

به لام نه گهر ږنگی له ناوژونو گومرایان بینی پتیدا ده ږن، پاشان چاره نووسیان ده گټر ټټه وه بق نه م
 حاله یان که ده فرموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ﴾ چونکه نه وان نیشانه کانی
 نیمه یان به دروژانی وه رگیز سرنجیان نه دانی. واته: به دل بپوایان به نیشانه کانی نیمه نه بوو،
 کاریشیان به هیچ شتیکی نه ده کرد که تیبدا بوو. پاشان خودای گوره ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
 بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أُعْمَالُهُمْ﴾ نه وکه سانه ی نیشانه کانی نیمه و ږوی قیامه تیان به
 دروژانا، کاره کانیان به فیر ږچوو. واته: نه وکه سهی نه وهی کردوو له وان و برده وامه له سهری تا
 ده مریت کاره کی به فیر ږچوو. ﴿هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نایا جگ له به رام به ری
 کرده ی خویمان سزاده درین؟ واته: توله یان لی ده سینین به پتی نه و کرداران هی له پیش خویندا
 کردویان نه گهر چاکه یان کردبیت به چاکه و نه گهر خرابه شیان کردبیت به خرابه، واته: چی بپوینن
 نه وه ده دور نه وه.

﴿وَإِذْ أَخَذَ قَوْمُ مِثْرَةَ مِنْ بُعْدِ مِثْرِهِمْ عَجَلًا حَسَدًا لَهُمْ خُورٌ أَلْمَرُ يَرَوْنَ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يُجِيبُهُمْ
 سَيِّئًا أَتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٢٨﴾ وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ
 يَرَحْمَنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٢٩﴾﴾

به سه رهاتی پرستنی گویره که

خودای گوره باسی سه رلیشویوی نه وکه سانه ده کات له نه وهی نیسرائیل گمرا بون به هزی
 پرستنی نه و گویره که وه که سامیری بوی دروستی کردن له خشلی قبیته کان که لیبان خواست بون.
 له و خشله په یکه ری گویره که یکه ی بؤدروست کردن، پاشان مشتیک خولی له ژیر سمی نه سپه کی
 جویره نیلی (سه لامی خودای لیبیت) کرد به سه ریدا، بوو به په یکه ری گویره که یه که هر ده بیوړاند،
 (الخوار) واته: بږه ی مانگا، دوی پویشتنی موسا به دم نه و به لینه ی په روه ردگاریه وه که پتی دابو
 نه مه یان کرد، خودای گوره موسای له سه ر کیوی توور ناگادار کردوو له وکاره یان ﴿قال فانا قد فتننا
 قومك من بعدك وأظلم السامري﴾ فهرموویته: پاش تو نیمه هوزه که تمان تاقیکرده وه، سامیری
 لایدان له ری. زانایانی ته فیسر پای جیوازیان هیه له باره ی نه م گویره که وه، نایا بووه خین و گوشت و
 قوړاندی، یان هر خشله که بوو هه و پتیدا ده پویشتنی قوړه ی لیه ده هات وه کو مانگا، دوو پایان
 هه بووه والله أعلم. و تراوه که کاتیک گویره که ده یقوړاند به ده وریدا هه لده په پین و پتی تاقیکرانه وه
 سه ریان لی شیواو وتیان نه مه په رستراوی نیوه و موسایه، موسا له بیری چوو، خودای گوره

۱ احمد (۲۷۱/۱) فهرمووده یه کی حه سانی سه حیه.

ده فہ رمویت: ﴿ أَفَلَا يَرْوُنَ الْأَرْضَ لِلْيَهُودِ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴾ ۱ ثایا نہ وانہ تابینن، نہ وہ لامیکیان دہ داتہ وہو نہ زیانیکی بق نہ وان مہیو نہ قازانج. وہ لہم ثایہ تہ دا لیرہ دا دہ فہ رمویت:

﴿ وَأَخَذَ قَوْمَ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خَوَارٌ أَلَدَّ يَرَوْنَ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ

سَيِّلًا ﴾ ۲ لہ پاش موسا مؤزہ کہی (لہ خشلی خویان) گویرہ کہ یہ کیان دروست کردہ ر دہ بیوراند، ثایا

نہ باندیت نہ و گویرہ کہ یہ قسہ یان لہ گہ لدا ناکات و پنگایان ہی نیشان نادات؟ خودای گہ ورہ بیزاری

خوی دہ ر دہ بریت لہ سر نہ و گو مپا بونہ یان و بیٹا گایان لہ وہ دہ پینہری ناسمان و زمین و پہ ر دہ ر دگارو

سہ ر دہ ری گشت شتیک کہ پہ یکہ ری گویرہ کہ یان لہ گہ ل نہ و دا پہ ر ستوہ کہ قورہ ی لیوہ دیت نہ

قسہ یان لہ گہ لدا دہ کات و نہ پنگہ ی چاکیشیان نیشان دہ دات. بہ لکو چا وہ کانی داپوشیون بہ کویری و

نہ فامی و گو مپایی. پاشان خودای گہ ورہ دہ فہ رمویت: ﴿ وَلَمَّا سَوَّطَ فِي آيَاتِهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا

قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا ﴾ ۳ کاتیک تہ واو پہ شیمانی دایگرتن و دیتیان سہ ریان لی شیواوہ

وتیان نہ گہ ر پہ ر دہ ر دگارمان بہ ر یہ زہ بیہ ی خویمان نہ خات و لہ گوناہہ کانمان نہ بوریت ﴿ أَلَيْسَ لَكُم مِّن

عِندِ اللَّهِ الْخُسْرَىٰ ﴾ ۴ نیعمہ لہ زینابارانین. ہہ ندیت بہ (ترحمنا) یان حویندوہ تہ وہ لہ باتی (برحمنا)،

﴿ مِمَّنِ الْخُسْرَىٰ ﴾ ۵ واتہ: لہ فہ و تاوان و لہ ناوچووانین. نہ مہ دانپیتانیک ببولہ لایہ ن نہ وانہ وہ

بہ تاوانہ کان و پہ ناہمینان بؤلای خودای گہ ورہ.

﴿ وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَيْفًا قَالَ لِسَمَاعِ خَلْقْتُونِي مِنْ بَعْدِي أَعَجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَابَ

وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعُّوْنِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِالْأَعْدَاءِ

وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۰ ﴾ ۶ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ

الرَّحِيمِ ﴿ ۱۱ ﴾

خودای گہ ورہ دہ فہ رمویت: ﴿ وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَيْفًا قَالَ لِسَمَاعِ خَلْقْتُونِي مِنْ بَعْدِي ﴾

موسا و ہختیک گہ پایوہ ناو مؤزہ کہی، بہ توپہ یی و دل پپہ وہ پئی و تن: لہ دوی من چہ ند جی

نشینی خراپ بوون. خودای گہ ورہ باسی موسا (سہ لامی خودای لیپیت) دہ کات، کاتیک کہ گہ پایوہ

لہ مونا جاتہ کہی لہ لای پہ ر دہ ر دگاری گہ ورہ ی کہ زرد توپہ و دلگران بوو. نہ بو دہ ر داء و تی: (الاسف)

واتہ زرد توپہ، بہ مؤزہ کہی و ت: بہ راستی کاریکی زرد خراپتان کردوہ کہ گویرہ کہ تان پہ ر ستوہ

دوای نه‌وی من پویشتم و به جیم میشتم ﴿اعْمَلْتُمْ أَمْرًا رَّبِّكُمْ﴾ ناخر بوجی په‌له‌تان کرد تا فرمانی
 په‌روه‌ردگارتان پنده‌گات؟ واته: په‌له‌تان کرد هتا من ده‌گه‌پیمه‌وه لاتان، نه‌وکاته‌م له‌لایه‌ن خوداوه
 دیاریکرابوو ﴿وَأَلْفَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ﴾ له‌وحه‌کانی فری‌داو قزی براک‌هی پاکیشا
 به‌ره‌وخوی، نه‌مه‌به‌لگه‌یه له‌سه‌ره‌وه‌ی له‌م فرموده‌یه‌دا هاتوو که ده‌فرموویت: هه‌وال وه‌ک
 به‌چاوینین نیه^۱. له‌م فرموده‌وه ده‌رده‌که‌ویت بویه له‌وحه‌کانی فری‌دا چونکه زود توپه‌بوو له
 موزه‌که‌ی، نه‌مه‌قه‌سی زورینه‌ی زانیانی پیشینه‌و نه‌وانه‌ی دوای نه‌وانیشه ﴿وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ
 إِلَيْهِ﴾ موسا قزی براک‌هی پاکیشا به‌ره‌وخوی، ترسا له‌وه‌ی هاروونی برای نکولی کردبیت له
 قه‌ده‌غه‌کردنیاں له‌و گویره‌که په‌رسته‌ی، وه‌ک خودای گوره له‌نایه‌تیک‌ی تردا فرموویه‌تی: ﴿قَالَ
 يَهْرُونَ مَأْتِكُمْ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا^(۱۳) أَلَا تَتَّعِنُ أَفْصَحْتَ أَمْرِي^(۱۴) قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي^۲
 إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾^۲ موسا وتی: هاروون که دبیت نه‌وانه له
 ری لایاندا چی نه‌پیشتم تو، شوینم بکه‌وی؟ نایا تو‌ش له فرمانی من سه‌ری‌چیت کرد، وتی: نه‌ی
 کوپی دایکم پشتم مه‌گروه قزم پامه‌کیشه من له‌وه‌ترسام که بلبیت: تو جی‌اوازیت خسته نیوان من و
 به‌ره‌ی نیسرائیل له‌سه‌رقسم پانه‌وه‌ستای. وه لی‌رده‌دا خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿قَالَ ابْنُ أُمَّ إِنْ
 الْقَوْمَ اسْتَضَعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونِي فَلَا تُشْمِتْ بِنِكَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْمَعْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ هاروون
 وتی: نه‌ی کوپی دایکم هوزه‌که‌م هیزیاں لی‌سه‌ندم خه‌ریک بوو بمکوژن (دلی) دوژمنان به‌من خوش
 مه‌که‌و منیش له‌گه‌ل‌ناهه‌قیکاران دامنه‌ی. واته: من وه‌ک نه‌وان سه‌یرمه‌که‌و مه‌خه‌ره‌پال نه‌وان. بویه
 وتی: دلی دایکم تا زیاتر دلی نهم بکات و کاری تی‌بکات، نه‌گینا برای دایکی و باوکی بوون، کاتیک
 موسا (سه‌لامی خودای لببیت) بن‌تاوانی هاروونی برای بق‌ده‌رکه‌وت (سه‌لامی خودای لببیت) وه‌ک
 خودای گوره فرموویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ
 فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي﴾^۲ هاروون له‌پیشدا پتی وتن: نه‌ی هوزه‌که‌م نیتوه به‌م گویره‌که هه‌لخه‌له‌تاوان
 په‌روه‌ردگارتان ده‌هنده‌ی بزویتانه ﴿الرَّحْمَنُ﴾ ده‌ی وه‌رن شوینی من بکه‌ون و فرمانی من به‌جی

^۱ احمد (۲۷۱/۱) له‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نی سه‌حیحه.

^۲ طه (۹۲-۹۴).

^۲ طه (۹۰).

بیتن. دواى نه‌وه ﴿قَالَ﴾ موسى وى: ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِأَخِي وَ ادْخُلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾^۱ نه‌ی په‌روه‌دگاری من، له خۆمو براه‌م بپوره‌و به‌ر به‌زه‌ی خۆتمان بخه، تو له گشت به‌زه‌ی بیان دلسۆزتری. پړویات کراوه له ئیبنو نه‌بی حاته‌مه‌وه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه وى: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تى: (په‌حمه‌تى خودا له موسى به‌چاوبینینی وه‌ك هه‌والدان نیه، كاتیک په‌روه‌دگاری هه‌والی دا به موسى كه هۆزه‌كه‌ی دواى خۆی تا‌فیکراوه‌توه، له‌وه‌كانی فریئ نه‌دا به‌لام كاتیک به‌چاوی خۆی بینینی (په‌یکه‌ری گویره‌كه‌ ده‌پرستن) له‌وه‌كانی فریئدا).^۱

﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ﴾^(۱۳۲)
 ﴿وَ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَ آمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^(۱۳۳)

له‌باره‌ی نه‌و غه‌زه‌به‌شه‌وه كه نه‌وه‌ی ئیسرائیل تووشیان هات له‌پرستنی نه‌و گویره‌كه‌دا، نه‌وه‌بوو خودا ته‌ویه‌ی لى قبول نه‌كردن تا په‌كتریان كوشت، وه‌ك له سوره‌تى (البقرة) دا له پيشه‌وه باسكرا كه ده‌فه‌رموویت: ﴿فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقُولُوا أَنْفُسُكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَانَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾^۲ په‌شیمانى له‌لای په‌روه‌دگارتان ده‌ربین سا وه‌رن په‌كتر بكوژن، له‌لای په‌روه‌دگارتان هم كاره بو‌تان چاكتره، كه ته‌ویه‌ی لى قبول كردن، هه‌ر نه‌ویشه له‌په‌شیمانان خۆشده‌بیتو دلوقانه. لیره‌شدا ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾^۱ نه‌وه‌كسانه‌ی كه بوونه گویره‌كه‌پرست، به‌ر غه‌زه‌بى په‌روه‌دگاریان كه‌وتن و له ژبانى دونیادا زه‌لیل ده‌بن و به‌سوك و پيسواى ده‌میننه‌وه ﴿وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ﴾^۲ هه‌ر به‌و شیوه‌یه سزای درۆ هه‌لبه‌ستان ده‌ده‌ین، هه‌ر كه‌سێك هه‌ر بیدعه‌یه‌ك دا‌به‌ئینیت خۆی تووشى غه‌زه‌بى خودا ده‌كات، بیگومان پيسواى نه‌و بیدعه‌و سه‌رپیچی كردن له‌و په‌يامه‌ی خودا په‌یوه‌نده به‌دلپه‌وه‌و وا به‌سه‌رشانیه‌وه. وه‌ك هه‌سه‌نى به‌سرى ده‌ئیت: بیگومان پيسواى بیدعه‌و وا به‌سه‌رشانیه‌وه با هیستر زۆر به‌چاکی هه‌لیانگړیت و غاریدات و یان بویشى ته‌قه‌ی سمى بیت (له‌ ژیریاندا) نه‌یویبى ختیانى پړویه‌تى کردوه له‌نه‌بو قیلابه‌ی جه‌رمیه‌وه كه نه‌م نایه‌ته‌ی ده‌خویند ﴿وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ﴾^۳ به‌وشیوه‌یه سزای درۆ هه‌لبه‌ستان ده‌ده‌ین، وى: سویند به‌خودا نه‌م نایه‌ته‌ی بۆ هه‌موو درۆ هه‌لبه‌ستیكه

^۱ ابن ماجه (۳۸/۲).

^۲ البقرة (۵۴).

تا پڑھی قیامت. ^۱ سوفیانی کوہی عویہ نے وتی: ہموو خاوهن بیدعه بیک ریسواہ ^۲. پاشان خودای گہورہ عہدہ کانی وشیار کردوہ تہ وہ و پینمای کردون کہ تہویہی عہدہ کانی قبول دہکات لہ ہر گوناہیک کہ کردویانہ بائو و گوناہش خودانہ ناسی یان شہریک دانان یان دوہویسی یان دوہرہ کی و ناکوکی نانہ و ش بوہیت. بہ مہریک تہویہ بکات لیتی، بڑیہ دوی ٹہم بہ سہرہاتہ دہ فہرموویت:

﴿وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا﴾ ٹہو کہ سانش ناکاریان خراب سوہ، پاشان

پہ شیمان بینہ و ہر پائین (ٹی محمد ﷺ) فروستادہی تہویہ و پیغہ مہری پرحمت ﴿إِنَّ رَبَّكَ مِنْ

بَعْدِهَا لَعَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ پہرہ ردگارت لہ گوناہ کانین دہ بوریت و دلؤفانہ. واتہ: دوی پہ شیمان

بوہنہ و ہر یان لہ گوناہ کانین دہ بوریت. ٹینو ٹہی حاتمہ پیوایہ تی کردوہ لہ عہدہ لای کوہی

مہ سعودہ و لہ یارہ پیوہ، واتہ: لہ پیوایک داوین پیسی بکات لہ کہ ل ژنیکدا و پاشان مارہی بکات، ٹہمیش

ٹہم ٹایہ تی خویند ﴿وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

عہدہ لای دہ جار ٹہم ٹایہ تی خویندہ و، نہ فرمانی پی کردن بیکن و نہ قہدہ غشی کرد لٹیان ^۳.

﴿وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابَ أَخَذَ الْأَلْوَابَ فِي شُخْتِهَا هُدًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ

يَرْهَبُونَ ﴿۱۵۶﴾

مووسا کہ توہیہ کہی دامردوہ لہ و حہ کانی ہہ لگرتہ وہ

خودای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ﴾ کاتیک مووسا توہیہ کہی

نیشتہ و، واتہ: کاتیک توہیہ کہی ہیدی بوہ و لہ ہوزہ کہی ﴿أَخَذَ الْأَلْوَابَ﴾ ٹہو لہ و حانہی

کؤ کردوہ کہ لہ کاتی توہ پیدا فرییدا کہ ہوزہ کہی بینی خہریکی گوہرہ کہ پہرستین (توہیہ و

دلگرنیہ کہ شسی ہہر لہ بہ رختری خودابو)، ﴿وَفِي شُخْتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ﴾ کہ

تییاندا پی نیشاندان و بہ زہی بو بق ٹہوانہی لہ خوداترسن. زؤر لہ زانایانی تہفسیر دہ لٹین، کاتیک کہ

مووسا (سہلامی خودای لٹیت) لہ و حہ کانی فرییدا، لہ و حہ کانی شکاند، پاشان دوی توہ بوہنہ کہی

کڑی کردنہ و، لہ بہر ٹہوہ ہہ ندیک لہ زانایانی پٹیشینہ دہ لٹین: لہ ناو لہ و حہ کاند پی نیشاندان و بہ زہی

بینی. قسہ زؤر کراوہ لہ بارہی ٹہم لہ و حانہ وہ و تویانہ ہہ تا ٹیستا پارچہی ٹہو لہ و حانہ لہ کہ نجینہ دا

^۱ الطبری (۱۳۵/۱۳).

^۲ الطبری (۱۳۶/۱۳).

^۳ الدر المنثور (۵۶۶/۳).

ماوه نه ته وه، له لای پاشاګانی نه وهی نیسرائیل بووه له دوایدا که وتونه ته ده دست ده ولتی نیسلامی. خودا خزی ده زانیت هم قسه یه راسته یان راست نیه. به لام به لګه ی ته واو له سهر شګانی له وچه ګان کاتیک که موسا فرییدان، نه وه یه که نه و له وچانه له ګه وه ری به هشت بووه. خودای ګه وره فرمویه تی کاتیک که موسا هلی ګرته وه، دوا ی نه وه ی که فرییدان ری نیشاندان و به زمی تیدا بینین بؤ نه وان هی له خوداترسن ﴿هُدًى وَرَحْمَةً لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ﴾ و ته ی (الرهبیة) مانای ګه ردنکه چیش ده ګه یه نیت.

﴿وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّيَشْفَعُوا لَنَا قَالُوا شِئْتَ أَهْلَكَهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَنَا أَنَا فَصَلِّ السَّفَهَاءَ إِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فَنَنْكَحُهَا مَن نَّشَاءُ وَتَهْدِي مَن نَّشَاءُ أَنتَ وَلِنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٤٥﴾﴾

پویشتی هه فتا که س له نه وهی نیسرائیل بؤ خزمه ت په روه مردګاریان و خودا له ووی مراندنی

خودای ګه وره ده فرمویت: ﴿وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّيَشْفَعُوا لَنَا قَالُوا شِئْتَ أَهْلَكَهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَنَا أَنَا فَصَلِّ السَّفَهَاءَ إِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فَنَنْكَحُهَا مَن نَّشَاءُ وَتَهْدِي مَن نَّشَاءُ أَنتَ وَلِنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ﴾ موسا هه فتا که سی له هوزه ګه ی ده ست نیشان کرد که بینه دیده نی، کاتیک بوومه له رزه دایګرتن، موسا وتی: هی په روه ردګارم، نه ګه رمه یلت لیبویای هه رله پشیدا نه وان و منیشت له ناوده برد، نایا به وکاره ی که بی ناوه زان له نیمه کردویانه هه موومان له ناوده به ی؟ عه لی کور ی نه بوته لحه وتی: له نیینو عه بیاسه وه له ته فسیری هم نایه ته دا، خودا فرمانی دا به موسا (سه لامی خودای لیبیت) که هه فتا که س له هوزه ګه ی هه لیبزیریت، موسا س هه فتا که سی له هوزه ګه ی هه لیبزاردو له ګه ل خزی بردنی هه تا له په روه ردګاریان بلالینه وه، کاتیک که پارانه وه له خودا وتیان: خودا شتیګمان بده ری که به هیچ که سیګت نه دابیت له پیش نیمه داو به که سیش نه ده ی له دوا ی نی، خودای ګه وره دوا که یانی پی ناخوش بوو، بوومه له رزه لیبیدان ﴿قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكَهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَنَا أَنَا فَصَلِّ السَّفَهَاءَ إِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فَنَنْكَحُهَا مَن نَّشَاءُ وَتَهْدِي مَن نَّشَاءُ أَنتَ وَلِنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ﴾ موسا هه فتا که سی له هوزه ګه ی ده ست نیشان کردو له ګه ل خزی بردنی و تا په شیمانی خویان ده ربیرن، کاتیک که ګه یشتنه نه و شوینه وتیان: بروات پی نا که ین هه تا خودا به ناشکرا نه بینین، چونکه تر قسه ت له ګه لدا کردووه،

المطری (۱۴۱/۲)

دهى نيشانى نيمه شى بده، له وئيدا بومه له رزه لئيدان و هم موو مردن، مووسا هه لساو ده ستي کرده گريان و له خودا ده پاراپايه وه ده يوت: په روه ردگارم من چى بليم به نه وهى ئيسرائيل كه پتيان گه يشتم كه تو پياوه چا كه كانت له نا بردون؟ ﴿رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلِ وَائِي﴾ نهى په روه ردگارم نه گهر بتويستايه له پيشدا ئه وان و منيشت له ناوده برد^۱ موحه مه دهى كورپى ئيسحاق ئه لئيت: مووسا (سه لامى خوداى لئيبئيت) له نه وهى ئيسرائيل حه فتا كه سى ده ست نيشان كرد له چاكترين و چاكترين كه س، وه وتى به ره و خودا بچنو په شيمانى ده ربپن له سر ئه وكارهى كه كردوتانه و داواى لئيبورنى لئى بكن بن بؤ ئه وكه سانه ش كه به جيتان هيشتونوله هؤزه كه تان و پؤژويگرن و خؤتان جل و بهرگه كانتان به پاك و خاوينى رابگرن. به ره و تووى سينا به رتسى كردن بؤ ئه و ديدارهى كه په روه ردگارم بؤى ديارى كردبون، چونكه مووسا (سه لامى خوداى لئيبئيت) نه يده توانى بيت بؤلى مه گين به ئيزنى خودا خؤى و ئاگادارى ئه و نه بيت. حه فتا كه سه كه (وهك بؤيان گيتراومه ته وه) به مووسايان وت: داوامان بؤيكه كه گوئى بيستى قسهى په روه ردگارمان بين، مووسا وتى: داواتان بؤده كه م، كاتيك مووسا (سه لامى خوداى لئيبئيت) له كئوه كه نزيك كه وته وه، عه موديك هه ور داى به سه ريداو كئوه كه شى گشت داپؤشى، مووسا چوونه نا و هوره كه و به وخه لكهى وت ئيؤه ش نزيك بينه وه، كاتيك مووسا قسهى له گه ل خودا كرد پووناكيه كى دره وشاوه به رده م و چاوى كه وت كه هيج كه سيك له نه وهى ئادم نه يده توانى بؤى بپروائيت، په رده يه كه له به رده ميده دادرايه وه، خه لكه كه كه نزيك بوونه وه و چوونه نا و هوره كه و سوچه ديان برد، گوئيان لئى بوو كه خودا قسهى له گه ل مووسا ده كردو ده يفه رموو ئه وه بكه و ئه وه مه كه و فرمانى پئى ده كردو قه ده غه شى لئى ده كرد، كاتيك ئه و فرمانانهى مووسا داى به سه ر مووسادا ته واويو، له سه رى ره ويه وه و لاجوو، پياوه كان هاتن بؤلى و وتيان: ئهى مووسا بروات پئى ناهيتن تا خودا به ئاشكرا نه بينين، بومه له رزه لئى دان و گيانيان ده رچوو هم موو مردن، مووسا (سه لامى خوداى لئيبئيت) هاوارى ده كرده خودا لئى ده پاراپايه وه ده يوت: ﴿رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلِ وَائِي﴾ نهى په روه ردگارم نه گهر بتويستايه له پيشدا ئه وان و منيشت له ناوده برد. ئه وانه بئى ئاوه زويون. ئايا ئه وانهى له نه وهى ئيسرائيل له دوامه وه ماون له ناوده به يت.^۲ ئيبنو عه بباس و مواهيدو قه تاده و ئيبنو جه ريره ئين: ئه وانه بومه له رزه داى گرتن چونكه هؤزه كه يان تا ئه وكاته خه ريكي گوئيره كه په رستى بوون پتيان نه وتبون ئه و گوئيره كيه مه په رستن.^۳ ئه م قسه يه له

^۱ الطبرى (۱۴۰/۱۳).

^۲ الطبرى (۱۴۰/۱۳).

^۳ الطبرى (۱۴۴/۱۳).

قسي موسى دهكات كه خوداي گوره ده فهرموويت: ﴿اتَّبِعْنَا يَا قُلَّ السَّفَهَاءَ إِنَّا إِنَّمَا نَدْعُهُمْ لِيُذَكَّرَ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا لَهُمْ بِحُكْمِ رَبِّكَ مِنْ شَيْءٍ﴾
 تايا تو هه موومان له ناوده بهين به هؤي نه وهي كه ناروزه كانمان كرديو يانه، نه مه ته نيا
 تا قيردنه وه به كي خوته ﴿ثُمَّ لِيُذَكَّرَ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا لَهُمْ بِحُكْمِ رَبِّكَ مِنْ شَيْءٍ﴾ به مه يلي خوت كه سانتيك گومرا
 ده كه يت وه نديكيش به ره وخوت شاره زا ده كه يتنه مه قسي نيينو عه بياس و سه عيدي كوپي جوبه يرو
 نه بو عليه و په بيبي كوپي نه نه سو كه ساني ترشه له زناياني پيشينه و پاشينه^۱ جگ له م مانايه هيچ
 مانايه كي تري نيه. موساس ده فهرموويت: ئه ي خودايه فرمان هر فرماني تويه و بپيار هر بپياري
 تويه، هر چي مه يلت لي بووه بووه، مه يلي خوته هه كه سيك گومرا ده كه يت وه هه كه سيكيش پي نيشان
 ده ده يت، هه كه سيك تو گمرا تكد كه س ناتوانيت پي نيشان بدات وه هه كه سيكيش تو پيت نيشاندا
 كه س ناتوانيت گومراي بكات. وه هه كه سيك تو شت لي گرت وه كه س ناتوانيت پي بدات. وه
 هه كه سيكيش تو شتيك پي به خشي كه س ناتوانيت پيگري بيت، هر چي مولكه هه مو هي تويه،
 هه مو بپياريك هر له توره يه، وه ديپينه رو فرمانه روا هه توي ﴿أَنْتَ وَلِيْنَا فَأَغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ حَيُّ
 الْغَفِيرُ﴾ گوره مان توي، بمانبوره و به زه بيت پيماندا بيت وه باشترين لي بورد هه توي. (الغفر) واته:
 چاوپوشين تو چاوپوشي كردن له گونا. (الرحمة) واته: به زه يي نه گه ر له پاڻ داپوشين دانرا، مه به ست
 پي جاريكي ترو له مه به دو تووشي نه و گونا هه ي نه كاته وه ﴿وَأَنْتَ حَيُّ الْغَفِيرُ﴾ باشترين لي بورد
 هه توي. هيچ كه سيك له گونا نابوريت جگ له تو، ﴿وَأَكْتَسَبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
 الْآخِرَةِ إِنَّا هُدُنَا إِلَيْكَ﴾ له م دونياو له قيامه تيش چا كه مان بؤ بنوسه، نيمه هاتينه وه لاي تو. به شي
 يه كه مي نه م پارانه وه يه بؤ لي بوردن بوو له گونا، به لام نه م به شه بؤ وه ده ست هيناني نيازو مه به ست
 ﴿وَأَكْتَسَبْنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ﴾ واته: له دونياو له قيامه ت چا كه مان بؤ بنوسه و
 بؤمان هه لگه ره. له پيشدا له سوره تي (البقرة) دا ته فسيري (الحسنة) كرا. ﴿إِنَّا هُدُنَا إِلَيْكَ﴾ نيمه
 هاتينه وه بؤ لاي توو گه راوه تينه وه و پاشگه زيويينه وه. نيينو عه بياس و سه عيدي كوپي جوبه يرو
 مواهيد و نه بو عايه و زه حاك و نيراهيمي ته ميمي و سودي و قه تاده و كه ساني تريش هه روايان وتوه^۲
 له زمانيشدا هه روا هاتوه.

۱ الطبري (۱۰/۱۳)

۲ الطبري (۱۰۵/۱۳)

وَكَتَبْنَا لَكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا لِإِيَّاكَ قَالِ عَدَائِيَ أُصِيبُ بِهِ مِنْ أَشَاءِ
وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا

يُؤْمِنُونَ ﴿١٦٦﴾

به زبانی خودا نوسراوه نهو خوداناسانهی خوباک راگرو برودارن به نیشانه کانی خودا
پیغه مبرانی (سه لاهی خودایان لیبیت)

خودای گوره خوی وه لاهی خوی ده داتوه له مدها که نه فهرموویت: ﴿إِنَّ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ﴾ نه مهش
هر تاقیکردنه وهی خوته، به م نایه ته وه فهرموویت: ﴿عَدَائِيَ أُصِيبُ بِهِ مِنْ أَشَاءِ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ
كُلَّ شَيْءٍ﴾ هرکه سیک نازاریدم مه ملی خومه، به زه بیشم هه مووشتی داگرتوه. واته: نه وهی مه یلم
لیبیت ده یکم وه هر بریاریکیش به ویت نه یدم، هر کاریک ده یکم پره له دادپه روه ری و کارزانی.
هیچ پرستراویک نیه جگه له و پاک و بیته یبه. که خودای گوره ده فهرموویت: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ
شَيْءٍ﴾ واته: به زه هی خودا زرد گوره و گشتگیرو فراوانه. وه ک خودای گوره خوی باسی نه و

فریستانه ده کات که تهختیان (عرشیان) هه لگرتوه که ده لئین: ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
وَعِلْمًا﴾ نهی په روه ردگاری هه موومان، دیاره به زه یی و زانینت هه مووشتی داگرتوه. نیماهی نه حمده
پروایه تی کردوه له جوندوبه وه که کوپی عه بدوللای به جه لیبیه (په زای خودای لیبیت) وتی: عه ره بیگه
ده شته کی هاتو وشتره که یه خد (أناخ) و به سته وه پاشان له دوی پیغه مبره وه (ﷺ) نویژی کرد،
کاتیک پیغه مبره ری خودا (ﷺ) نویزه که ی ته و او کرد پیاره که چوه لای وشتره که ی وشتره که ی به رداو
پاشان سواری بوو، پاشان به ده نگسی به رز وتی: نهی خودایه به زه یبیت به مندایه بیته وه و به
موحه مده دیشدا، هیچ که سیک مه که به هاوبه شی نه م به زه یبه ی نیته. پیغه مبره ری خودا (ﷺ)
فهرمووی: (نایا نیوه ده لئین نه مه گومراره یان وشتره که ی، نایا قویتان لی نه بوو چی وت؟) وتیان:
به لی، فهرمووی: (به راستی به زه یی فروانی خودای پاوه و سنوردار کردوه، چونکه خودای گوره
سه ده زه یی وه دی هیتاوه، یه ک به زه یی ناردوه ته خواره وه دروستکراوه کانی پیتی به هر مه نندن له
مرؤذ و جنوک و گیانه بهر نه وه دنو به زه یبیشی له لای خوی هیشتوه ته وه نایا نیوه ده لئین: نه و
گومراره یان وشتره که ی؟) نه بوادیش ریویه تی کردوه^۱ دیسان نیماهی نه حمده پروایه تی کردوه

^۱ غافر (۷).

^۲ أحمد (۳۱۲/۴) سه ده کانی لاوازه.

له سه لمانه وه له پیغه مبهروه (ﷺ) فه رموویه تی: (بیگومان خودای گوره سه د به زهیی هه یه، له وانه به زه ییه که که خه لکی له ناو خویندا به کاری دینن، وه بهو به زه ییه درنده کان سوزیان بق بیجوه کانیان هه یه، نه وه دوتق به زه ییه که ی تری دواخستوه بق پوژی قیامت) ۱. موسلیمش پویایه تی کردوه ۲ پاشان خودای گوره ده فه رموویت: ﴿فَسَأَلْتُنَّهَا لِالَّذِينَ يَنْقُورُونَ﴾ چاکه ی ئه وانه ده نوسم له خرابه خو پارینن، واته: به زه یی خو میان بق مسوگر ده که م وه ک منه تیک به سه ریانه وه چاکه یه له گه لیان له لایه ن خو مه وه. وه ک له نایه تیکه ترده فه رموویه تی: ﴿كُتِبَ عَلَی نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ﴾ ۳ خودا له سه ر خو ی نوسیوه که ده بیته خاوه ن به زه یی بیته ﴿لِلَّذِينَ يَنْقُورُونَ﴾ واته: بق ئه وانه ی که خو پارینن خاوه ن ئه و په وشتانه ن، ئه وانه ش نومه تی محمدن (ﷺ)، ﴿لِلَّذِينَ يَنْقُورُونَ﴾ واته: ئه وانه ی خو پارینن له بته رستی و گونا مه گوره کان ﴿وَيُؤْتُونَكَ الزَّكَاةَ﴾ زه کات ده دن. و تراوه: زه کاتی گیان و تراویشه: زه کاتی مال و سامان، هه لیشی ده گریته گیان و مالیش بیته، چونکه ئه م نایه ته له مه که هه اتوو ته خوا ره وه ﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ﴾ ئه وانه که بهو یان به به لگو نیشانه کانی نیته هه یه.

﴿الَّذِينَ يَنْقُورُونَ الرَّسُولَ الَّذِي آمَنُوا﴾ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبِيثَاتِ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۗ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۷۷﴾

سیفه ته کانی ئه و پیغه مبهره

خودای گوره ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ يَنْقُورُونَ الرَّسُولَ الَّذِي آمَنُوا﴾ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ ﴿﴾ ئه وانه وا ده که ونه شوین ئه و پیغه مبهره ی که سپارده ی خودایه و نه خوینده واره وه له تهورات و ئینجیلش ده بیینن ناوی نوسراوه له لای خو یان. ئه مه سیفه تی محمه (ﷺ) له کتیبی پیغه مبهره کاندایه اتوو ه موژده یان داوه به گه له کانیان به هاتنی، فه رمانیشیان پیداو ه ن که شوینی بکه ون، هه تا ئیستاش سیفه ته کانی له کتیبه کانیدا هه یه و زاناو قه شه کانیان

۱ ابوداود (۱۹۷/۵) سه نه ده کانی لاوازه.

۲ احمد (۴۳۹/۵) فه رمووده یه کی سه حیحه.

۳ مسلم (۲۱۰۸/۴).

۴ الانعام (۱۲).

دهيزانن. وهك ئىمامى ئحمد پىوايه تى كىردووه له ئبو سه خرى عوقه يليه وه وتى: پياويك له عاره بى ده شتهكى بؤيگىر ايماره وه وتى: له زىانى پيغه مبهرى خودادا (ﷺ) وشترىكى شيردرم له گال خوم هينا بى شارى مه دينه، كاتيك كه مامه له كه م تهاووكرد، وتم ده بيت بجمه لاي ئم پياوه و گوييستي بم، وتى: پيم گه يشت له نيوان ئبو به كرو عومردابوو به يه كه وه ده پويشتن شوئينيان كه وتم هتا چوونه لاي پياويكى جووله كه، تهوراتى كىردبووه وه وه ده يخيوند بؤنه وه وى دلى خوى پى بداته وه له سهر كورپكى له كاتى مردنيدا، كورپكى زور جوان و پيگه وتوبوو. پيغه مبهرى خودا (ﷺ) فهرمووى: (سوئندتت ددهم به وكه سهى تهوراتى نارووه نايا له م كتيبه تدا سيفه ت و هاتنى منت بينيوه؟) به سهرى نامازهى به م شيويه كرد، واته: نه خير، كورپكهى وتى: به لى، سوئندتت به وكه سهى تهوراتى نارووه ئيمه سيفه ت و هتنى تز ده زانين له كتيبه كه ماندا وه من شايه تى ددهم كه هيچ په رستراويك نيه جگه له خوداو شايه تيش ددهم كه تز پيغه مبهرى خوداى، پيغه مبهرى (ﷺ) فهرمووى: (ئو جووله كه يه ههستينن له لاي براكه تان پاشان خوى پاشان خوى كفته كهى بؤ كىردو نويزيشى له سه ركرد)، ئم فهرمووده يه چاك و به هيزه نمونهى له هردوو سه حيه كه دا هاتوره له ئه نه سه وه^۱ ئيبنو جهرير پىوايه تى كىردووه وتى: موسه نا بؤيگىر ايماره وه له عتاي كورپى يه ساره وه وتى: گه يشتم به عه بدوللاى كورپى عه مر، پيم وت: باسى سيفه تى پيغه مبهرى خودام (ﷺ) له تهوراتدا بؤيگه، وتى: به لى سوئندتت به خودا وه سف كراوه له تهوراتدا وهك له قورئاندا وه سف كراوه ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾^۲ ئهى پيغه مبهرى ئيمه بؤيه ناروومانى، شايه ت و مزگيئى ده رو ترستيننر بيت. قه لا بيت بؤ نه خويئنده وارن (واته عاره به كان) تز به نده و پيغه مبهرى منى نام ناي موته وه كيل، توندوتئوو دلره ق نيه، قاله قالكه ر نيه له بازاره كاندا، پاداشتى خراپه به خراپه ناداته وه، به لكو ليئورده يه و چاوپوشيكه ره. خودا نايمرئيتت تا ئو نه ته وه لارو ويژه ي پى پاست ده كاته وه وه ده لئين: (لا اله الا الله) وه ئو ده داخراوو كورپى كه پو چاوكويرانه ي پى ده كاته وه. عه تا وتى: گه يشتم به كه عب پرسيارم ليكرد له وباره يه وه پيتى جياورزى نه بوو جگه له وهى كه عب به زمانى خوى وتى: (قلوباً غلوفياً و اذاناً صمومياً و اعيوناً عمومياً)^۳ بوخاريش پىوايه تى كىردووه له سه حيه كه يدا^۴ ئيبنو جهرير باسى فهرمووده كهى عه بدوللاى كورپى عه مرى كىردووه و پاشان وتى: له قسهى زورريك له زانايانى پيشينه دا وتهى تهورات به كار هيتراوه

^۱ احمد (۴۱۱/۵) فهرمووده يه كى به هيزه.

^۲ فتح البارى (۲۹۵/۳).

^۳ الاحزاب (۴۵).

^۴ الطبى (۱۶۴/۱۳).

^۵ فتح البارى (۴۰۲/۴).

بِق هه موو کتیبه کانی نه ملی کیتاب. له هه ندیکه فرموده شدا هاتوووه وهک شهوه. والله اعلم.... پاشان خدای مزین دهه فرموویت: ﴿يَا مَرْهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَهُم عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ هانیان دهه دات له سه چاکه و ناهیلت خرابه بکن. نهه سیفته تی نهه پیغه مبه ره (ﷺ) له کتیبه پیشوه کاندواو زبانی هر به م شیوه به بووه، بهره وهام فرمائی داوه به چاکه و بهرگری کردوو له خرابه. وهک عه بدولای کورپی مه سعودنه لیت: کاتیک گویت له خدایه دهه فرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ نهی نهوانی خواه نباوه پن، باش گوئیستی بیه، بیگومان شهوه چاکه به که فرمائی پی دهه دیت یان خرابه به که قه ده غه ی دهه کریت، له وهه گرنکتره مه زتر شهوه به که خدوا بق شهوه ی ناردوو که فرمان بدریت به په رستنی شهوه به تنیا که شه ریکی نهوه قه ده غه کردنی په رستنی هیچ شتیکی ترجه که لهوه، وهک چون له پیش شهودا گشت پیغه مبه ره کانی ناردوو بژنه وهی تنیا شهوه په رستیت. وهک خدوا خوی دهه فرموویت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ بق ناو خه موو گه لیک پیغه مبه ریکمان نارد که خدوا په رستن وه له شیتان دوره په ریژین. پاشان لیره دا دهه فرموویت: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ شته پاکه کانیان بق چه لالان دهکات و شته حه رامه کانیان لی قه ده غه دهکات. واته: نهوشتانه ی که حه رامیان کردبوو له خویان بزبان چه لالان دهکات وهک: (النجاثر والسوائب والوصائل والحام) گه لیک شتی تریش که له سه رخویان گران و تهنگ کردبووه وه، وه شته حه رامه کانیان لی قه ده غه دهکات، علی کورپی شه بوته لحه له نیینو عه بیاسه وه شه لیت: وهک گزشتی به رازو سوو خواردن و زود خواردن تریش که حه رام بوون و چه لالیان کردبوو بق خویان که خدوا قه ده غه ی کردبوو لیان.^۱ ﴿وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾ وه شهو باره گران و کورت و زنجیرانه شه که به سه ریانه وه بوو لاده بات. واته: هاتوووه بق ناسانکاری لیبورده یی، پیغه مبه ره (ﷺ) فرمووی بهو دووکه سه (مه عازو شهو موسای شه شعری) کاتیک که ناردنی بق یه من: (مژده بدهن و پاومه نیین و ناسانکارین و قورس مه که نه و ته بابین و نا کوک مه بن)^۲، یه کیک له هاوه له کانی که ناوی شه بویره زهی شه سلمی وتی: من له گه ل پیغه مبه ری خدوا بووم (ﷺ) ناسانکاریه کانم بینویه، شهو گه لانه ی پیش نیمه تهنگی و گرانی له ناو شه ریعه ته کانیاندا هه بووه خدای مه زن کاره کانی فراوان و ناسان کرد له سه ر شهو شهو مبه ته، هه ریویه پیغه مبه ری خدوا (ﷺ) فرموویته ی:

^۱ النحل (۳۶).

^۲ الطبری (۱۶۶/۱۲).

^۳ فتح الباری (۱۸۸/۵).

(بیگومان خودا چاوپوؤشی کردووه له م نوممه تی من له وهی که دیت به دلایندا نه گه نه بلین یان نه یکن) ۱، وه فره موویتی: (له سه نوممه تی من (تاوانی) مه له وه لبرچوونو ناچارکردن هه لگهراوه) ۲، بویه خودای گه وه رینومیایی ئه م نوممه تی کردووه که بلین ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِمْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ ۳ نهی په روه ردگاری هه موومان، نه گه شتیگمان له لبرچوو یان تنیدا به هه لچووبین، لیمان مه گره، نهی په روه ردگاری هه موومان، نه رکی نه ونده گرانمان مه خه سه رشان وه که نه وانهی پیش نیته له سه ریان بوو، نهی خودای هه موومان وامان پی مه سپیره که له توانامان به ده رییت، تو هه ر خوت لیمان ببوره و بهر به زهیی خوتمان بخه و بمانه خشه، هه موو کاروباریکی نیته به دهستی تویه و سه ریشمان بخه به سه ر نه وانهی خودانه ناسن. له سه حیجی موسلیمدا هاتوو که خودای گه وه دواویک له م داوایانه فره موویتی: نه وا کردم، نه وا کردم، پاشان خودای گه وه ده فره موویت: ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ﴾ ۴ نه وانهی بهوایان پی کردووو به پیزه وه لییان پروانیوه و یارمه تیان داوه ﴿وَأَتَّبَعُوا النَّوَارَ الَّذِينَ أَنْزَلَ مَعَهُ﴾ ۵ دواوی نه و پوونکیه چون که له گه له نه و په وانه کراوه. واته: نه و قورئانه و نه و تنگایه ی که پنی هاتوو خه لکی لی ناگادار کردووو ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ۶ نه وانه پزگاره کانن. واته: له دونیاو له رفقی قیامه تدا.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْتِي بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ. وَأَتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ

تَهْتَدُونَ ﴿

گشت په پیامی پیغه مبه رمان موحه مه ده (ﷺ) بویه موو جیهانه

خودای گه وه به پیغه مبه رو پاسپارده ی خوی موحه مه ده (ﷺ) ده فره موویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ ۷ نهی خه لکینه بزنان من خودا پای سپاردوووم بولای نیوه هه مووتان. نه مه و تارنکه بۆ سوووو په شو و عه ره بو عه جه م، نه مه ش پیزو قه درو گه وه بیه بۆ

۱ فتح الباری (۳۰۰/۹).

۲ ابن ماجه (۶۵۹/۱) فره مووده یکی به میزنیه.

۳ البقرة (۲۸۶).

پیغمبر (ﷺ) که دواین پیغمبره په وانه کراوه بۆ هه موو خه لکی وه ک خودای گه وره نه فرموویت:

﴿قُلْ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾^۱ بلی: خودا شایه ته له نیوان من و نیوه دا، ئەم قورئانه ئه و به خه لات بۆ منی نارده خواره وه، تا به هزی ئه و قورئانه وه ترس وه بهر نیوه بنیوم هه رکه سیکیش که پی ده گات. وه نه فرموویت: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ فَأَلْتَأْتِ مَوْعِدُهُ﴾^۲

هه رکه سیک له و کومه لانه به وای پی نه کات، جیی له ئاگر بۆخوشکراوه. وه فرموویه تی: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَرَبُّنَا قَوْلًا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ﴾^۳

به وکه سانهش که بوونه ته نه هلی کتیب و به وکه سانهش که نازانن بلی: ئاخۆ نیوه وه ک نیمه خۆتان به خودا سپاردوه؟ جا ئه گه ر خۆیان سپاردبوو، ئه واکه وتوونه ته سه ر پێگا، ئه گه ر پووین لی وه رگێرای، تر هه ر ئه و نه ده ت له سه ره پایگه به نیت. ئایه ت له مباره وه زۆره فرموودهش زۆر زۆره له مباره به وه له ژماره نایات. ئه وه شتیگه ئاشکرایه له ئایینی ئیسلامدا پێویسته بزانی ت که پیغمبری خودا (ﷺ) پاسپارده ی خودایه بۆ هه موو خه لکی، بوخاری (په حه تی خودای لیبیت) له ته فسیری ئەم ئایه ته دا ریوایه تی کردوه له نه بو ده رده وه (په زای خودای لیبیت) وتی: له نیوان نه بو به کوه عومردا (په زای خودایان لیبیت) ده مه قالیه ک پوویدا، نه بو به کوه قینی عومری هه لساند، عومر به تو په بییه وه له لای هه ستاو پویشت، نه بو به کوه دای که وت داوای لی کرد که لی بیوریت، عومر لی نه بوورا و ده رگا که ی خۆی به پویدا داخست، نه بو به کوه هات بۆ لای پیغمبر (ﷺ) نه بو ده رده و تی: پیغمبر (ﷺ) تو په بوو، نه بو به کوه ریش سویندی ده خوارو ده یوت: نه ی پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) من زیاتر نامه قیم کردوه، پیغمبر (ﷺ) فرمووی: (ئایا نیوه هاره له که م واز لی دینن بۆ من؟ من وتم نه ی خه لکینه من پاسپارده ی خودام بۆ لای نیوه هه مووتان، نیوه و تتان: درۆ ده که ییت، نه بو به کوه تی: راست ده که ییت)^۴ ته نیا بوخاری خۆی ئەم فرمووده یه ی هیناوه ئیمامی نه حمه د ریوایه تی کردوه له نیبو عه بباسه وه به مه رفوعی که پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) فرموویه تی: (پینج شتم پی به خشراره که هیچ پیغمبریک له پیش من پێس نه به خشراره، به شانازی شه وه ناییم، نیردراوم بۆ خه لکی هه موو سوو ره ش، یارمه تی دراوم به ترس (خستنه دلی دوژمن) به ریوه پویشتنی مانگیک، تالانی و ده سته که وتم بۆ حه لال کرداره که بۆ هیچ که سیک له پیش مندا حه لال نه کراوه، زه ویم بۆ کراوه به مزگه وت پاک و

۱ الانعام (۱۹).

۲ هود (۱۷).

۳ ال عمران (۲۰).

۴ فتح الباری (۱۵۳/۸).

خارونکه ره وه، شه فاعه تیشم پی به خشراره دوام خستوهه بق نوممه ته که م له پژی قیامه تدا، نه و (شه فاعه تش) بق نه و که سه یه که له هیچ شتیگدا شریک بق خودا دانه نیت، سه نه ده کانی زوریاشه.

﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ نه و خودایه ی مولکایه تی ناسمانه کان و نه م زه مینه ش هر هی نه وه، له خوی به در هیچ شتیگ بق پرستن ناشیت. گیان ده به خشیت و گیان ده سه نیت. سیفه ته کانی خودای گه وره له فه رموده کانی پیغه مبه ری خودادا (ﷺ) نه و یه که ده فه رموویت: نه و که سه ی که منی نار دووه، هر خوی وه دیه نهری گشت شتیگه و په روه ردگارو سه روه ریته تی، هه موو فه رمانیک له ده ستی نه و دایه و گیان ده به خشیت و گیان ده رده کات و بریار هر بریاری نه وه ﴿فَقَامُوا بِاللَّهِ وِرْسُولِهِ النَّبِيِّ الْآخِرِي﴾ ده سا نیه به خودا و پاسارده که ی که پیغه مبه ریکی نه خوینده واره بره و اینن. ناگاداری کردون که نه و پیغه مبه ری خودایه په وانه کراوه بق نه وان پاشان فه رمانی پیدان که شوینی بکه ون و به وای پی بینن ﴿النَّبِيِّ الْآخِرِي﴾ نه و پیغه مبه ره نه خوینده واره ی به لیتان پی ددات و مژده تان ده داتی به هاتنی له کتیه پشوه کاندا چونکه نه و سیفه تانه له کتیه کانی نه و اندا به و شتیه یه هاتبوو. هه ریبه خودای مه زن فه رموویته تی نه و پیغه مبه ره نه خوینده واره ﴿النَّبِيِّ الْآخِرِي﴾. پاشان خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ که نه ویش خوی به وای به خودا هه یه و هه رچیش خودا فه رموویته تی بره واده کات. شوینی بکه ون به لکو شاره زای پیکابن. واته: قسه که ی راستی کرداره که ی ده سه لمینیت که به وای هه یه به وه ی که بوی نیردراوه له لایه ن په روه ورنده یه وه، نیوه ش پیگی نه و بگر نه به رو به شوینیدا برهن به لکو شاره زای پیگی راست بین.

﴿وَمِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ (۱۵۹)

خودا باسی هه ندیک له نه وه ی نیرائیل ده کات که رینمایه ده کن و به راستیش دادوهری ده کن خودای گه وره لیره دا باسی هه ندیک له نه وه ی نیرائیل ده کات که په بره وای هه قن و دادوهری پی ده کن، ده فه رموویت: ﴿وَمِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ واته: ده سه ته یه کیش له هژی موسادا هه یه، به راستی رینمایه ده کن و به راستیش دادوهری ده کن. نایه ته له مباره وه زوره وه ک خودای گه وره فه رموویته تی: ﴿لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتَّبِعُونَ آيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ أَتَيْل

احمد (۳۰/۱). فه رموده یه کی سه حیجه.

وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿۱﴾ نەملی کتیب هەموو وەکوێک نین، کۆمەڵی ایان تێدایە کە پوو بە خودا دەووسترو

بە شەودا نایەتی خودا دەخوێننەو و سوجدە یۆدەبەن. وە ئەفەر موویت: ﴿وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ

الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِيعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِعِبَادَةِ اللَّهِ ثَمَنًا

قَلِيلًا ۱ أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۲ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۳﴾ لەناو نەملی کتیبیش

کەسانی وا هەن کە بپوای بە خودا هەبەو بەو قورئانە ی بۆ ئیو هاتەخوارو بەو کتیبە ی کە بۆ خویان

پەوانەکراو، ملکە چن بۆ خوداو نیشانەکانی خودا بە نرخیکێ کە م نافروشن، ئەوانە پەرورەدگاریان

پاداشتی کاریان دەدات، بیگومان خودا لێبڕسینەو ی خیرایە. وە ئەفەر موویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ

الْكِتَابُ مِنْ قَبْلِهِ ۴ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿۵﴾ ۱ وَإِذَا بَلَغَ الْإِنْسَانُ عِلْمَهُ قَالُوا ءَأَمَّا بِنَايِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

﴿۶﴾ ۱ أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا ۲ نەوکەسانە ی پیش هاتنی قورئان، ئیمە کتیبمان پێ داون،

باوهریان بە قورئان هەبە، کاتیک بۆیان دەخوێننەو دەلێن: بپوامان پێ هیناو بیگومان راستەو لەلایەن

پەرورەدگارمانەو ی، بەرلەو هەش بیته خوارەو هەر موسسلمان بووین. ئەوانە لەبەرئەو ی خۆپاگاریوون

دووچار پاداشتیان پێ دەدریت. وە فەر موویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آتَوْا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُسْأَلُ عَلَيْهِمْ يُخْرُونَ

لِلْأَقَانِ سَجْدًا ﴿۷﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعَدَ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿۸﴾ وَيَخْرُونَ لِلْأَقَانِ يَسْجُودًا ۳ وَيَزِيدُهُمْ

خُشُوعًا ۴ نەوکەسانە ی لەپیشدا (لەمە) ناگادارکراوون، هەرکاتیک بۆیان دەخوێننەو چەناگە دەخەنە

سەزەو ی و سوجدە دەبەن، دەلێن: پاکێ بۆ پەرورەدگاری ئیمە ی، بەئینی پەرورەدگارمان وا وەدیبات،

دەمەرپوو خویان دەخەن بەسەر زەویداو دەرگیزو ئەمەش خۆبەکە م زانینیان زیاتر دەکات.

﴿وَقَطَعْنَاهُمْ أَثْنَ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا ۵ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَنَهُ قَوْمُهُ ۶ أَنِ اصْرِبْ بِعَصَاكَ

الْحَجَرَ ۷ فَالْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ ۸ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْعَنَمَ ۹ وَأَنْزَلْنَا

عَلَيْهِمُ الْمَنَ ۱۰ وَالسَّلْوَى ۱۱ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۱۲ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ

يَظْلِمُونَ ﴿۱۳﴾ ۱ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ

۱ ال عمران (۱۱۳).

۲ ال عمران (۱۹۹).

۳ القصص (۵۲-۵۴).

۴ الاسراء (۱۰۷-۱۰۹).

وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّعْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٣﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ يَمَا كَانُوا يُظْلِمُونَ ﴿١١٤﴾

خودای گه وره دهفه رموویت: ﴿وَقَطَعْنَاهُمْ أَثْنَوَ عَشْرَةَ أَسْبَابًا أُمًّا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَمَهُ قَوْمُهُ أَنْبَ أَضْرِبَ بِعَصَاكَ الْكَجْرَ فَأَنْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْقَمَمَ وَأَزَلْنَا عَنْهُمْ آلَمْنَ وَالسَّلَوَىٰ كَلُوا مِنْ طَبِيبَتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٤﴾ وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُونُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكَلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّعْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٣﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ يَمَا كَانُوا يُظْلِمُونَ ﴿١١٤﴾

نه وانه مان به دوانزه دهسته بهش بهش کردو نه وکاتهش هوزه که ی موسا داوای ناوی خواردنه وه یان له موسا کرد، نیمه موسامان تیگه یاند که : به دارعه ساکه ی دستت له و برده بده، دوانزه کانی له برده که وه هه لقولین، هه ردهسته یه ک جی خواردنه وه ی ناوی خوی ناسیه وه، هه وریشمان له لای سه ریانه وه کرده سیبه ر، گه زوشمان له گه ل شیلقه (ریشوله) بی ناردن: بخون له وشته پاکانه ی کردو مانه ته بژیوتان، هیچ غه دریکمان لی نه کردن. به لام خویان غه دریان له خویان کرد نه وکاتهش که پئیان وترا: له و شاره نیشه جی بین و له هه رلایه ک هه رچی ده تانه ویت بیخون، بلین: نزای نیمه بی سرینه وه ی تاوانه کانه مانه وه له ده رگاوه که ده چنه ژوود سوجه به رن، هه ر هه لایه ک که کردو تانه ده تانبه خشیت، بی نه وانه ی ناکارچاکن پاداشتی زیاتریش ده دهن. نه وسا ناهه قیکارانیا ن نه و قسه یه ی پئیان وترا بوو، گزپیانه باریکی دیکه. نیمه ش له سه ر نه و ناهه قیکردنه یان، به لایه کمان له ناسمانه وه بی ناردن. ته فسرپی نه م نایه ته له پیشه وه له سوره تی (البقره) دا به ته واوی کراوه که سوره تیکی مه دهنیه، وه که نه م سیاقه مه کیه، پوونیشمان کردو وه ته وه که جیاوازی چیه له نیوان نه م سیاقه وه ی تردا که پیویس ناکات لیره دا دووباره ی بکه ینه وه. سوپاس و ستایش بی خودای گه وره.

﴿ وَسَأَلْتُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ
حِيَتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ ﴿١٣٣﴾ ﴾

بئ فرمائی کردنی جووله که له بوژی شه ممه دا

نم نایه ته درزده دانه بهو بووداوهی که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿ وَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا
مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴾^۱ نئیوه له حالی نه وانه تان ناگاداریبون و که له بوژی
شه ممه دا له فرمائی خودا لایاندا. پیمان وتن: مه یمونی تپذکاروین. لیره شدا خودای گه وره
ده فرمویت به پیغه مبه ره که ی (ﷺ): ﴿ وَسَأَلْتُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ ﴾
ده رباره ی نه وشاره ی وا که وتبووه قه راغی ده ریا لئیان بپرسه. واته: له و جووله کانه ی که له لاتن
به سه رها تی نه و هاوه لانه یان بپرسه که بئ فرمائی خودایان کرد، که چ به لایه ک تووشیان هات له سر
نه و ده سترژی و کرداره خراب و بئ فرمائی و فریولانه یان نه وانه ش بترسینه له شارنده وه ی نه و
سیفه تانه ی تو که له کتیبه کانیا دا ده بیینن، نه و کو نه وانیش تووشی نه و به لایه ببن که براو
پیشینه کانیا ن تووشیان هات له و شاره دا، نه و شاره ش نیله ی پی ده لئین که له سر که ناری ده ریا ی
قه لزمه موحه ممه دی کورپی نیسحاق وتی: له نه بوودای کورپی حوسه ی نه وه له عیکره مه وه له نیینو
عه بیاسه وه له م نایه ته دا ﴿ وَسَأَلْتُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ ﴾ وتی: شاریکه پی
ده وترتیت: نیله له نیوان مه دیه ن و تووردا یه.^۲ عیکره مه و مواهیدو قه تاده و سو ددیش هر وایان
وتوه^۳ ﴿ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ ﴾ که له بوژی شه ممه دا ده سترژیان ده کردو ناهه فرمائی خودایان
ده کرد تئیدا. که ناموزگاری کردبون پاوه ماسی نه که ن ﴿ تَأْتِيهِمْ حِيَتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ
شُرَعًا ﴾ چونکه له بوژی شه ممه دا ماسیه کان سه رئاوده که وتن. زه حاک له نیینو عه بیاسه وه نه لئیت
: ﴿ شُرَعًا ﴾ واته: سه رئاو ده که وتن.^۴ ﴿ وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبِّئُهُمْ ﴾ بوژی که
که شه ممه نه بوایه دیاریان نه بوو نیمه ناوا تا قیا ن ده که ی نه وه. نیینو جه ریر نه لئیت: واته نیمه تا قیا ن

^۱ البقرة (۶۵).

^۲ الطبری (۱۳/۱۸۰).

^۳ الطبری (۱۳/۱۸۰-۱۸۱).

^۴ الطبری (۱۳/۱۸۲).

دهکه ینه وه ماسیه کانیان بۆ ده خینه سه رئاو ده ریان ده خین که له و پۆزه دا لییان قه دهغه کراوه و له پۆزه حه لاله کانیشدا لییان ده شارینه وه که پاریان بکن ﴿كَذَلِكَ تَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾^۱ نه و که سانه ی له پنگه ی خودا لاده دن ئیعه ناوا تا قیان ده که ینه وه. واته: به هوی لادانیانه وه له فرمانی خودا. به تته پریوایه تی کردوه له نه بوهره بره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه فه رموویت: (کارتیک مه کن که جووله که کان کردیان، قه دهغه کراوه کانی خودایان حه لال کرد به هندیك فروفیل)^۲ نه مهش پشتگیریه کی چاکه.

﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْبُدُونَ قَوْمًا لَّهِ مَهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذْرَةٌ لَّنَا بِنِعْمَةِ رَبِّنَا وَلَعَلَّهَا بِيَعْقُونَ ﴿۱۳۶﴾ فَلَمَّا سَأَلُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَجْمَعًا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوْرِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ بَعِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿۱۳۷﴾ فَلَمَّا عَتَا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قَالْنَا لَهُمْ كُونُوا قَرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿۱۳۸﴾﴾

گۆرینی وینه یان به مه یمون و بزگار بوونی نه وانیه به رگریان کردو نه وانیه که بی دهنگ بوون

خودای گه وره باسی ئه م شاره ده کات که بوون به سی دهسته وه، دهسته یه که نه وه ی لئی ناگادار کرابوون نه یکن و کردیان، به فروفیل ههستان به پاوکردنی نه و ماسیانه له پۆزی شه مه دا، وه که پێشه وه له سوره تی (البقره) باسکرا، دهسته یه کی تر به رگریان له وه کردو نزکی نه بوونه. دهسته یه کی تریشیان بی دهنگ بوون و پاوه ماسیان نه کردو به رگریان لئ نه کرد، وه که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْبُدُونَ قَوْمًا لَّهِ مَهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾ دهسته یه کیش له خویان وتیان: بۆچی ئیوه ده رباره ی که سانیك که خودا ده یه ویت قریان بکات، یان به توندی نازاریان بدات به نامۆزگاریه وه خه ریکن؟ واته: وتیان به وانیه که نا په زاییان ده ربه ری پتییان و تن: ﴿مَعذْرَةٌ لَّنَا بِنِعْمَةِ رَبِّنَا﴾ تا لای په روه ردگار تانه وه تووشی شه رمه زاری نه بین. که به لئینی لئ وه رگرتووین فرمان بکن به چاکه و به رگری بکن له خراپه ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَنْقُونَ﴾ به لکو نه وانیش بترسن. واته: شایه ت به و به رگری کردنه ی ئیعه بترسن له وه کی که خه ریکن ده یکه ن و ازبێخنو بگه رتینه وه بۆلای خودا و ته و به بکن، کاتیك ته و به یان کرد خودا لییان ده بوویت و به زه می دیته وه پتییاندا، پاشان خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَلَمَّا سَأَلُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَجْمَعًا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوْرِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ بَعِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾ کاتیك نه و نامۆزگاری کردنه یان له بیرخویان برده وه،

^۱ الطبری (۱۳/۱۸۲).

^۲ الزفاز (۱۹۲) سه نه ده کانی سه سه نه.

نه وکسانه مان پزگار کرد که دژی خرابه و هستان، زور به توندی نازاری نه وانه شماندا که ناهه قیکار بونو و له پزگه ی پاست لایاندا بوو. واته: کاتیک نه وانه ی نه و کاره یان کردو ناموزگاریان وهرنه گرت سزایه کی زور توندمان دان ﴿بَعْدَآبٍ یَبِیْسٍ﴾. نم ده قه به لگه یه له سر پزگار بونو نه وانه ی که به رگریان کردو به لگه شه له سر له ناوچوونی ستمکاران، باسی نه وانه شی نه کردوه که بیده نگ بوونو به رگریان نه کردوه. چونکه پاداشت له شیوه ی کرداره، نه وانه شایه نی وه سفکردن نه بوون تا وه سف بکرین، کاریکی زور خرابیشیان نه کردبوو تا زهم بکرین. ئینو عه بیاس له م نایه ته دا نه فهرموویت: نازانم نایا نه وانه ی که وتیان: ﴿لِمَ قَعَطُونَ قَوْمًا اَللّٰهُ مَهِّلْکُمْ﴾ پزگاریان بوویان نا؟ عیکر مه وتی: به رده وام له گه لی بووم تا تیم گه یاند که نه وانیش پزگاریان بوو، فهرمانی دا دوو پزگاریان نه ستوریان له به رکردم. ^۱ خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَآخِذْنَا الَّذِیْنَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ یَبِیْسٍ﴾ له م نایه ته وه وهرده گریت که نه وانه ی ماونه ته وه پزگاریان بووه ﴿بِیْسٍ﴾ به قسه ی مواهید واته زور توند، ^۲ وه له پویایه تیکی تردا واته به ژان. قه تاده وتی به ئیش. ^۳ نم مانایانه هه موو له یه که وه نزدیک و الله اعلم.. پاشان خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِیَاتٍ﴾ کاتیک که هه ر نه وکاره یان کرد که بییان و ترا بوو مه یکن. وتمان بینه کر مه لیک مه یمنی تر پزگراو. واته: سوک و پسواو بی نرخ.

﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِبِعْتِنَآ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِیْعُ الْعِقَابِ﴾

وَإِنَّهُ لَعَفُوٌّ رَّحِیْمٌ ﴿۱۷﴾

زه لیلی به رده وام به شی جووله که یه

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِبِعْتِنَآ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ﴾ نه وکات هشت له بیربیت نه ی موحه مه د (ع) که په روه ردگاری تو رایگه یاند: که تا پزگی قیامت ستمکاری وه هایان ده نیریته سه رو به توندی نازاریان ده دن. ﴿تَأَذَّنَ﴾ له سر وه زنی (تَفَعَّلَ) یه له ئیزنه وه (الْإِذْنَ) هاتوه. مواهید نه فهرموویت: واته اعلم، یانی: بزانه. که سانی تریش وتویانه: فهرمانه، ته که نه ونده به هیزه مانای سویندیش ده گه یه نیت، هه ر له به رنه وه یه لاسی ﴿لِبِعْتِنَآ﴾

^۱ الطبری (۱۸۷/۱۳)

^۲ الطبری (۲۰۲/۱۳)

^۳ الطبری (۲۰۲/۱۳)

عَلَيْهِمْ ﴿يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰتٰنَا الْحِكْمَةَ لَمَّا اَوْفٰنَا بِعَهْدِنَا الَّذِيْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَمْ اَلَمْ تَكُنْ اَمَّا يَوْمَ تَقُوْلُ لَمْ يَكُنْ لَكَ حِجَابٌ وَّ اَنْتَ كُنْتَ اَعْمٰى اَعْمٰى﴾ تا پوڙي قيامت به توندي سزايان بدن به هڙي سهريڇي جو دڙايه تي ڪرڻي په يام و فرمانه ڪاني خوداو فيل ڪرڻيان له وشتانه ي که قه ده هڙي ڪرڊبوو لٽيان. و تراوه: مووسا (سهلامي خوداي لٽيبت) حهوت سال سهرانه ي له سهردانان. هه نڍيکه تر ده لٽين: سينزه سال سهرانه ي له سهردانان. مووسا (سهلامي خوداي لٽيبت) په کهم کهس بووه سهرانه ي داناوه. پاشان که وتونه ته ڙيرده ستي پاشاڪاني يونان و ڪوشداني و ڪلدانيه کان، دواي ئه وانيش مه سيحه ڪانيش زالبيون به سهراندان و به زهليلي له ڙير ده ستياندا بيون و سهرانه شيان لي ده سه نندن، پاشان ثابني ئيسلام هات و ڙير چاوپڙي و سايه ي پيغه مبه ردا (ﷺ) بون باج و سهرانه يان ده دا. عه وفي له ئيبنو عه عباسه و له ته فسيري ئم ٿايه ته دا ئه لٽيت: به زهليلي ده ڙيان و سهرانه شيان لي ده سه نندرا، عه لي ڪوپي ئه بوته له له ئيبنو عه عباسه و ئه لٽيت: (المسڪنة) واته: سهرانه دان و ئه وانه ش که به توندي سزايان ده دن تا پوڙي قيامت موحه مده (ﷺ) و نومعه ته که ي ئه وه. سه عيدي ڪوپي جو بويرو ئيبنو جو ره بيچ و سوڊي و قه تاده ش هه روايان و تووه، عه بدوره زاق پيوايه تي ڪرڊوه له سه عيدي ڪوپي موسه ييه به وه و تي: و اچا که که عه ربه ي ده شته کی په وانه بکريت بڙ سهرانه سه نندن، منيش ده لٽيم (واته: ئيبنو که سير) دواين ڪاري ئه وانه ئه وه په که شوين ده جال ده که ون و ده بنه ياره مه تيده ري، موسلمانان له که ل عيساي ڪوپي مه ريه مده (سهلامي خوداي لٽيبت) ده يان ڪوڙن، ئه وه له ناخري زه ماندا ده بيت. پاشان خوداي که وره ده فه رمو وٽ: ﴿اِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيْعُ الْعَقَابِ وَاِنَّهُ لَمَعُوْرٌ رَّجِيْمٌ﴾ بيگومان په روه ردگار ت به په له ٽوله ده سينت و هه ر بڙخوشي له گونا ه ده بوريت و دلوفانه، واته: ٽوله له وکه سانه ده سينت که سهريڇي ده که ن و دڙي په يامه که ين. له وکه سانه ش خو شده بيت که ده که رٽنه وه و په شيمان ده بنه وه ئه مه له به شي (باب) نزك خسته وه ي به زه ييه له که ل ٽوله سه ندا. بڙيه خوداي که وره زور که هاني ده دات و ده شتر سينت تا بيهيوايي زوري نه بيت و دل کان هه ميشه له نيوان ئوميد و تر سدا ڙيان به سه ريه رن.

﴿وَقَطَعْنَا فِي الْاَرْضِ اَسْمًا مِنْهُمْ اَلصَّلِيْحُوْنَ وَوَعَدْنَا دُوْنَ ذٰلِكَ وَيَلُوْنَهُمْ بِالْحَسَنٰتِ وَالسَّيِّئٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٣٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَہْدِيْهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوْا الْكِتٰبَ يٰۤاٰخُدُوْنَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى وَيَقُوْلُوْنَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَاِنْ يٰۤاَتَيْتُمْ عَرَضَ يَشَلُّهُ يٰۤاٰخُدُوْهُ اَلَمْ يُوْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّمِّشِقُ الْكِتٰبِ اَنْ لَا يَقُوْلُوْا عَلٰى اَللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا فِيْهِ وَاللّٰدَارُ

۱ الطبري (۲۰۵/۱۳).

۲ عبدالرزاق (۲۴۰/۲).

الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١١١﴾ وَالَّذِينَ يَمَسِّكُونَ بِالْكَتِّبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ

الْمُضِلِّينَ ﴿١٧﴾ ﴿

بلاوگردنه وهی نه وهی نیسرائیل له سهر زه میندا

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿وَقَطَعْنَا فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا مِنْهُمْ الْمُضِلِّينَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ له زه ویدا کردمانن به چه ندین ده سته ی لیکنتر جیا، هه ندیک له وان به چاک ده رجوونو هه ندیکی تریان وهك نه وان نه بوون، به خویشی و به ناخویشی تاقیمان کردنه وه، به لکو بگه ریته وه. خودای گوره باسی نه وهی نیسرائیل ده کات که کردنی به چه ند ده سته و کومه وه له سهر زه میندا بلاوی کردنه وه. وهك له نایه تیکی تردا نه فهرموویت: ﴿وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا﴾ له پاش نه ویش به نه وهی نیسرائیل مان وت: نیشته جینن لهم ولاته وهرکاتیکیش قیامت هات، نه وسا هه مووتان پیکه وه کزده که ینه وه. ﴿مِنْهُمْ الْمُضِلِّينَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ﴾ هه ندیک له وان به چاک ده رجوونو هه ندیکی تریان وهك نه وان نه بوون وهك جنوکه ده لئین: ﴿وَأَنَّا مِمَّا الْمُضِلِّينَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَائِفًا قَدَدًا﴾ له ناو نئیمه شدا کارچاک هه یه وه شمانه وانیه، نئیمه زرد پنگه مان وه به رگرتبوو ﴿وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ﴾ واته: تاقیمان کردنه وه به خویشی و ناخویشی و به ترسو هیواو به له ش ساغی و گپروگرفت ﴿لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ تاکو بگه ریته وه. پاشان خودای گوره ده فهرموویت: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى﴾ نوای نه وان جینشینانیکی به دفره هاتنه جیگه یان که میراتگری ته ورات بوون، که هر بق ده سته وهی دنیا تیده کوشان. خودای گوره باسی نه وه ده کات که نوای نه وان نه وه یه کی تر جیگای گرتنه وه چاک و خرابیشیان تیدابوو. به لام ده سته یه کیان که خیریان تیدانه بوو بوونه میراتگرو خوینتری نه کتیبه که ته وراته، مواهید لهم نایه ته دا ﴿يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى﴾ که هر بق کز کردنه وهی دنیا هه ولئیان ده دا نه لئیت: ده ستیان به هه رشتیک بگه یشتایه له دنیا دا هه لیانده گرت حه رام بووایه یان حه لال بووایه، به هیوای لیبورندیش بوون. ﴿وَيَقُولُونَ سَيَقْفَرُ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُ الَّذِي أَخَذُوا﴾ ده یانوت: نئیمه هر زرد زوو عه فوو ده کزین، نه گه ر

^۱ الاسره (۱۰۴).

^۲ الجن (۱۱).

جاریکی تریش دهستیان له شتیك گیربوویه، هه لئانده گرت. ^۱ قه تاده له م نایه تدا ﴿يَاخُدُونَ عَرَضَ هَذَا
 الْأَدْنَى﴾ وتی: سویند به خودا جیگرتیکی نۆد خراپ بوون ﴿وَرَأَوْا الْكِتَابَ﴾ که بوونه میراتگری نه م
 کتیبه دوی پیغه مبه ره کانیان، له نایه تیکی تر دا خودای گوره نه فرموویت: ﴿خَلَفَ مِنْ بَدْرِهِمْ خَلْفٌ
 أَصَاغُوا الصَّلَاةَ وَأَنْبَغُوا الشُّهُوبَ﴾ ^۲ له دوی نه وان که سانیک بوونه جیگریان که نوژیان ده فو تاندو
 شوین ناره زوی خویان ده که وتن. نه لیت: ﴿يَاخُدُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفِرُ لَنَا﴾ واته: به هیوان
 خودا لیان ببوریت نۆد له خویابین و خویانی پیوه هه لده نین ﴿وَإِنْ يَأْتِيهِمْ عَرَضٌ مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ﴾ هیچ شتیك
 سه رقالی نه ده کردنو نه ده بووه ریگر له ریاند له سه ره نه وه. هر شتیکیان ده سته و تابه به په له
 ده یان خوار دگوییان له وه نه بوو حرامه یان جه لاله ^۳ سویدی له م نایه تدا که خودای گوره
 ده فرموویت: ﴿خَلَفَ مِنْ بَدْرِهِمْ خَلْفٌ﴾ تا ده گاته ﴿وَدَرَسُوا مَا فِيهِ﴾ نه لیت: نه وهی نیسرائیل هیچ
 دانوه ریکیان دانه دنا مه گین به رتیلی وهرده گرت له دانوه ریه که یدا، پیاووه باشه کانیان کز بوونه وه و
 په یمانیان له یه کتری وهرگرت، پیی ده وترا: بۆچی به رتیل وهرده گری له دانوه ریه که تدا؟ ده یوت:
 به ومزوانه لیم ده بوریت. نه وانهی تر له نه وهی نیسرائیل تانه و ته شهریان لی ددا له سه ره وکارهی که
 کردوویتی، کاتیك بمر دایه و یان لابخرایه و که سیکی تر له جیی دابنرایه له وکه سانه ی که تانه و ته شهری
 لی ددا له سه ره وهی که به رتیل وهرده گریت، ده یوت: نه گه ده سته وکی دوی دنیا ده سستی نه وانه ش
 بکه و تابه وهریاند ه گرت ^۴ خودای گوره فرموویتی: ﴿أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ
 إِلَّا الْحَقَّ﴾ نایا له وکتیبه دا په یمان له وان وهر نه گیرا، له راستی به ولاره ده رباره ی خودا (هیچی تن)
 نه لیتن؟ خودای گوره نه وکارهی نه وان ی پی ناخۆشه و په یمانیشی لی وهرگرتون که راستی ناشکر ابکه ن
 بق خه لکی و نه یشار نه وه وه ک خودای گوره له نایه تیکی تر دا فرموویتی: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ
 أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَوْا بِهِ مِمَّا قَلِيلًا فِيمَسَّ مَا
 يَشْتَرُونَ﴾ ^۵ نه وسا خودا به لینی له وکه سانه سه ند که کتیبیان بق هاتووه، که به مه ردومی

^۱ الطبری (۲۱۲/۱۳).

^۲ مریم (۵۹).

^۳ الطبری (۲۱۲/۱۳).

^۴ الطبری (۲۱۲/۱۳).

^۵ ال عمران (۱۸۷).

پایگه‌ی نه‌یشارنه‌وه، که‌چی نه‌وان له په‌یمان‌که پاشگه‌ز بوونه‌وه و به‌نرخ‌تکی که‌م فرۆشتیان، نای که‌مامه‌له‌یک خراپیان کرد. ئیبنو جوهریج له ئیبنو عه‌بباسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دانه‌لایت: ﴿أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْكُمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ﴾ واته: نایا له‌وکتیبه‌دا په‌یمان له‌وان وه‌ره‌گیرا له‌پاستی به‌ولاره له‌باره‌ی خوداره (هیچی تر) نه‌لین؟ نه‌وه‌ی له‌ته‌وراتدا هه‌بووه خویندوویمان‌ته‌وه. نه‌لایت: نه‌و گونا‌هان‌ه‌ی که‌به هیوان خودا عه‌فوویان بکات به‌رده‌وام خه‌ریکن ده‌یک‌ن و ته‌وه‌شی لای ناکه‌ن، پاشان خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالَّذَارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّذَٰبِرِكُمْ إِنَّمَا كُنْتُمْ تَوَدُّونَ﴾ مالی نه‌ولا بۆنه‌وان‌ه‌ی خۆپاریژن زۆر باش‌تره هیش‌تا ئیوه تیناگه‌ن؟ خودای گه‌وره هان‌یان ده‌دا بۆ وه‌ده‌سته‌پنانه‌ی باش‌ترین پاداش‌ته‌وه ده‌شیان تر‌سی‌نیت له‌سزای سه‌ختی خۆی. واته: پینان ده‌لایت نه‌وه‌ی لای منه‌و پاداش‌تی من زۆر چاک‌تره بۆ نه‌وان‌ه‌ی خۆیان ده‌پاریژن له‌قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی و واز له‌ناره‌زوه‌ووه‌کانی نه‌فسیان دین‌و پوه‌ده‌که‌نه په‌رستنی په‌روه‌ردگاریان ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ واته: بۆچی تیناگه‌ن؟ نایا نه‌وانه نه‌وه‌ی لای منه‌وه‌گه‌ر نه‌وه به‌ده‌سته‌ووتیکی که‌می دنیا، عه‌قلیان نیه بیانگرتی‌ته‌وه له‌وه‌له‌شه‌یی دنیا ویسته‌یی تیدان. پاشان خودای گه‌وره دیت به‌وه‌سفر باسی نه‌وه‌که‌سه‌ی که‌پابه‌نده به‌کتیبه‌که‌یه‌وه، واته: قورتان، که‌پالی پیوه‌ده‌نیت که‌شوین پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (موحه‌مه‌د ﷺ) بکه‌ویت، وه‌ک تیدان نوسراوه، خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أجرَ الْمُصْلِحِينَ﴾ نه‌وه‌که‌سان‌ه‌ی ده‌ستیان به‌ته‌ورات‌وه گه‌رت‌وه نو‌یژده‌که‌ن، نیت‌ه پاداش‌تی نه‌وان‌ه‌ی ناکارچاکن ون‌ناکه‌ین.

﴿وَإِذْ نَقْنَا الْجَبَلِ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

﴿٧٧﴾

به‌رزکردنه‌وه‌ی کیوی توور به‌بان سه‌ری نه‌و جووله‌کانه‌وه له‌مه‌ر یاخی بوونیان

خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذْ نَقْنَا الْجَبَلِ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا

آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ نه‌وکاته که‌کتیبه‌که‌مان وه‌ک هه‌ور (چه‌تر) به‌سه‌ریاندا

به‌رزکرده‌وه‌و لایان وابووهر به‌سه‌ریاندا ده‌پوخیت (وتمان) نه‌وه‌ی داوامانه پیتان توند بیگن، هه‌رچی

تیدایه له‌بیرتان بیت به‌لکو خۆتان بیاریژن. عه‌لی کوپی نه‌بوته‌له‌ه له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه نه‌لایت: ﴿نَقْنَا

﴿واته: بهر زمان کرده‌وه. نه مه وهك نو نایه ته وایه كه خودای گه‌وره فهرموویه تی: ﴿وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهِمْ﴾ به هوی پهیمانیک كه دایان کیوی تورمان له سر نه‌وان به بهرزی راگرت. سوفیانی سه‌وری له نه‌عمه شه‌وه له سه‌عیدی کوی جوبه‌یره‌وه له نیبنو عه‌بباسبه‌وه نه‌لئیت: فریشته‌کان کیوی تورمان به‌رزکرده‌وه به‌سریانه‌وه، خودای گه‌وره شه‌وه‌رموویت: ﴿وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ﴾ قاسمی کوی نه‌بو نه‌یبوب له سه‌عیدی کوی جوبه‌یره‌وه له نیبنو عه‌بباسبه‌وه نه‌لئیت: پاشان موسا (سه‌لامی خودای لبیبیت) به‌ره‌وه زویه پیروزه‌وه که بردنی و له‌وحه‌کانی هه‌لگرت دوی نه‌وه‌ی پقه‌که‌ی نیشته‌وه، فه‌رمانی پیدان به‌وه‌ی كه خودا فه‌رمانی پیدابوو كه له نرکه‌کانیان ناگاداریان بکات به‌لایانه‌وه گران بوو، ملیان نه‌داو دانیان پی داننه‌نا. هه‌تا خودا (کیوی تووری) به‌سریانه‌وه راگرت ﴿كَانَتْ ظِلَّةً﴾ وهك هه‌ور، وتی: فریشته‌کان به‌سریانه‌وه پایانگرت. نه‌سانی به‌دریژی ریوایه تی کرده‌وه.^۲

﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿۷۳﴾ أَوْ نَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَن نَكُنَّا مِنَ الْمُبْتَلُونَ ﴿۷۴﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿۷۵﴾﴾

باسی نه‌ویه لینه‌ی که وەرگیرا له نه‌وه‌ی ئادهم

خودای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا﴾ کاتیک به‌روه‌دگاری تو له پشتی نه‌وه‌ی ئادهم وه‌چه‌ی به‌ره‌م هینا، خویان شایه‌تیان له‌سه‌ر خویاندا، خوا فه‌رموی من په‌روه‌دگارتان نیم؟ وتیان: به‌لئ نئمه له‌وه ناگادارین. خودای گه‌وره باسی نه‌وه‌ده‌کات که هه‌ر له‌پشتی نه‌وه‌ی ئادهم تیره‌وه تابه‌فه‌ی وه‌دیه‌تیانه‌وه شایه‌تیشیان داوه که خودا په‌روه‌دگارو سه‌روه‌ریانه. جگه له خودا هیچ په‌رستراویک نیه بۆ په‌رستن بشیت، له‌سه‌ر نه‌وه‌ سروشته‌ش وه‌دیه‌تیان. خودای گه‌وره فه‌رموویه تی: ﴿فَأَقْرِبْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا يَبْدِلُ لِيَخْلُقَ اللَّهُ﴾^۳ تو هه‌ر روو له‌م ناینه بکه‌وه‌ه‌ر به‌ره‌وه‌ه‌ق هه‌نگاوینی، ناینیکی بنه‌ره‌ته‌وه له سروشتدا خودا نه‌وه‌له‌که‌ی هه‌ر بۆ یه‌خوابه‌رستی وه‌دیه‌تیانه‌وه،

^۱ النساء (۱۰۴).
^۲ الطبری (۲۱۸/۱۳).
^۳ النسائی فی الکبری (۳۹۶/۶).
^۴ الروم (۳۰).

ڪاري خوداش ڪوڙيني به سهردا نايات. له هر دوو سهيحه ڪه دا هاتوو له نه بهوره يره وه (په زاي خوداي ليبيٽ) نه لئيت: پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (هر مندائيك له دايك ده بيٽ له سر شوستي (پاك) له دايك ده بيٽ، پاشان دايك و باوكيان ده يان ڪنه جووله ڪه يان مه سيحي يان ناگرپه رست (مه جوسي) هه روه ڪاڙه لئيك به چڪه يه ڪي تيرو ته واري ده بيٽ، ناي هه ست به هيچ به وياه ڪه ده ڪه ين تييدا؟^١) وه له سهيحي له ع يازي ڪوڙي هيما روه وتي: پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (خوداي ڪه وره ده فرمويٽ من بهنده ڪانم دروست ڪردوه به ره وهق هه ناگو بينين، شه يتان ڪه ان هاتو نه ته لايان وه له نايه ڪه يان لايان دان، نه وهي حه لالم ڪردبوو بزيان حه راميان ڪرد لييان)^٢، چند فرموده هاتوو له سر وه رگرتني په يمان له پشتي نه وهي ئا دم (سه لامي خوداي ليبيٽ) جيا ڪردنه وياه بڻ هاوه لائي لاي راست و هاوه لائي لاي چه پ. نيمامي نه حمه د پوياهه تي ڪردوه له نه ته سي ڪوڙي ماليڪه وه (په زاي خوداي ليبيٽ) له پيغه مبهروه (ﷺ) فرمويه تي: (ده وترٽ به پياويڪي خه لڪي ناو ناگر له پوڙي قيامه تدا، چونه به لاته وه نه ڪر هه رچي له سر زه ويديه هي تو بوياه ناي له باتي پڙگار بوني خوتدا ده تدا؟ وتي: ده لئيت به لي، خوداي ڪه وره ده فرمويٽ: من له وه ڪه مترم له تو داوا ڪرد، له پشتي ئا دم دا په يمان له تو وه رگرت ڪه هيچ شه ريڪم بڻ دانه نيٽ، تو قبولت نه ڪردو هر شه ريڪت بڻ دانام)^٣، له هر دوو سهيحه ڪه شدا هم فرموده يه هاتوو.^٤ تيرم يزي له باره ي هم نايه ته وه له ته فسيره ڪه يدا پوياهه تي ڪردوه وه له نه بهوره يره وه نه لئيت: پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (ڪاتيك خودا ئا دم ي دروست ڪرد ده ستي هئنا به پشتيدا، هه موو مرؤڙ ڪه نه وه ده يه نه ريتي له نه وهي ئا دم تا پوڙي قيامه ت له پشتي ڪه وه خواره، پاشان له نيوان هه ردو وچاوي هه رڪه سيڪ له وانه دا تروسڪه يه ڪي له پووناڪي دروست ڪرد، پاشان نيشاني ئا دم ي دا، وتي: نه ي په روه ردگارم نه وانه ڪين؟ فرموي: نه وانه نه وه ڪاني تون، پياويڪي تي دا بيتن، نه و تروسڪه ي له نيوان هه ردو وچاوي دا بو سه رنجي پاڪيشا وتي: نه ي په روه ردگارم نه وه ڪييه؟ خوداي مه زن فرموي: نه وه پياويڪه له دوايه ڪاني نه وه ڪانت پئي ده وترٽ داود، (ئا دم) وتي: نه ي په روه ردگارم ته مه نت چند بڻ داناوه؟ فرموي: سه ست سال، وتي: نه ي په روه ردگارم، نه و من چل سال له ته مه ني خوم به خشي پئي، ڪاتيك ڪه ته مه ني ئا دم ته واو بوو، فريشته ي گيان ڪيشان هاته لاي (ئا دم) پئي وت: ناي چل سال له ته مه من نه ماوه؟ (فريشته ڪه) وتي: نه ي نه تبه خشي به ڪوره ڪت داود، وتي: ئا دم داني

^١ مسلم (٢١٩٧/٤).^٢ فتح الباري (٢٩٠/٣)، مسلم (٢٠٤٧/٤).^٣ احمد (١٢٧/٣) فرموده يه ڪي سهيحه.^٤ فتح الباري (٤١٩/٦)، مسلم (٢١٦٠/٤).

پیدانه ناو نه وه که شی دانی پیدانه نا، ئاده م له بیری چووو، نه وه که شی له بیری چووو، ئاده م هه له ی کردو نه وه که شی هه له ی کرد، پاشان تیرمیزی وتی: ئم فرموده یه، فرموده یه کی چاک و راسته، نه بوهره یه رش به شیوه یه کی تریش پیوایه تی کردوو له پیغه مبه ره وه (ﷺ) حاکمیش له موسته دره که پد پیوایه تی کردوو نه لیت: له سره مرچی موسلیم فرموده یه کی راسته، به لام بوخاری و موسلیم پیوایه تیان نه کردوو.^۱ ئم فرمودانه و هاوشیوه یان به لگن له سره نه وه ی که خودای گه وره نه وه ی ئاده می له پشتی ئو وه دره هینتاوه و خه لکی به هه شتیشی له خه لکی ناگر جیا کردوو ته وه.

پاشان فرموده تی: ﴿وَأَشْهَدُهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسَتْ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ ۗ وَاتَّه: خۆیان شایه تیان له سره خۆیان دا، فرموی من په روه ردگار تان نیم؟ وتیان: به لئ، واته: که دروستی کردن شایه تیان دا له یاره یه وه به حال و به قسه ش وتیان، شایه تی جاری واهیه به قسه یه وه که خودا نه فرموویت: ﴿قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنفُسِنَا﴾^۲ وتیان: به لئ شایه تی له خۆمان دده بین، جاری واش هیه به زمانی حاله وه که خودای گه وره ده فرموویت: ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ﴾^۳ مزگه وتی خودا ئاواکردن بق بته رستان نه شیاوه، خۆیان ده لئین: خودا نانا سین، واته:

حالیان شایه ته له سره خۆیان له سره نه وه، نه که ئه وان نه وه یان به دم وتیبت، هر به وشپوه یه خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾^۴ بیگومان خۆی له سره نه وه شایه ته، پرسیاریس جاری واهیه به قسه یه یان به زمانی حاله وه که خودای گه وره نه فرموویت: ﴿وَمَا تَنكُم مِّنْ كَلِمَةٍ مَا سَأَلْتُمُوهُ﴾^۵ هرچیتان لی داوا کردوو پیی داون، زانایان ده لئ: ئمه به لگه یه له سره نه وه ی که خودا ئو شایه تییه ی کردوو به به لگه به سه ریانه وه له و بت په رستیا نه یاندا، خو نه گه ره وه پووی بدایه وه که هندیک که س ده لئین، نه وکاته هه مووکه سنکیان وه بیری ده هاته وه، بۆنه وه ی بیبته به لگه به سه رییه وه. خو نه گه ره ده لئین هه والی پیغه مبه ره (ﷺ) به سه بۆی له سره بوونی، وه لاهه که ی نه وه یه، بیگومان خودانه ناسان له بته رستان، بره وانا که ن به هه موو نه وشتانه ی که پیغه مبه ران بۆیان هیناوان

^۱ تحفة الاحوذی (۴۵۷/۸) فرموده یه کی غریبه.

^۲ الحاکم (۲/۳۲۵).

^۳ الانعام (۱۳۰).

^۴ التوبة (۱۷).

^۵ العاديات (۷).

^۶ ابراهیم (۳۴).

له مباره پوهو له هه موو شتیکی تریشدا، نه مخی به لگه یه کی سه ربه خویه له سه ریانو به لگه شه له سه ر نه وه که نهو سروشتهش خوی به لگه یه له سه ریان که خودا دروستی کردیون که دان پیدانانه به یه کخوپه رستی هه ریویه خودای گوره نه فهرمویت: ﴿أَنْ تَقُولُوا﴾ واته: له پڙی قیامه تدا نه لیتن: ﴿إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ﴾ به راستی نیمه بی ناگابوین له مه (واته له م یه کخوپه رستیبه)، ﴿أَوْ نَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبِطِلُونَ﴾ ﴿۱۳۲﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّكَ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ یان نه لیتن: نهو که سانه وا له پیشدا شه ریکیان بی خوا دانا، بابو باپیریانمان بوون نیمه نه وهی دوی نه وانین، نایا نیستا له سه ر کاری نامه قان نیمه له ناده به بیت؟ نیشانه کان نه وها پڙشن ده که ینه وه به لکو بگ پښنه وه.

﴿وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَاَنْسَلَخْنَا مِنْهَا فَاسْلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ الْغٰوِبِ﴾ ﴿۱۳۳﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هُوَ فَمَسَلْنَاهُ فَمَسَلَهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ اِنْ نَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَرَكَهٗ يَلْهَثُ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِءَايٰتِنَا فَاَقْضِصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ﴾ ﴿۱۳۴﴾ سَلٰةً مَّثَلًا لِّلْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِءَايٰتِنَا وَاَنْفُسُهُمْ كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ﴾ ﴿۱۳۵﴾

به سه رهاتی به لعه می کوری باعورا (الباعورا) وینهی نهو زانیاهی که له زانیاریه که هی خوی لایبات

عه بدیره زاق پیوایتی کردوه له عه بدولای کوری مه سهوده وه (په زای خودای لیبتت) له م نایه ته دا که خودای گوره ده فهرمویت: ﴿وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِينَ ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَاَنْسَلَخْنَا مِنْهَا﴾ ده نگو باسی نهو که سه شیان بی بخویننه وه که نیشانه کانی خومان پیبه خشیبوو، خوی لی لادان. وتی: نهو پیاویک بووه له نه وهی ئیسرائیل پییان دهوت به لعه می کوری باعورا^۱ هر به م شیوه یه شوعبه وه که سانی تریش پیوایتیان کردوه له مه نسوره^۲ سه عیدی کوری نه بو عورویه له قه تاده وه له نیبنو عه بیاسه وه نه لیت: نهو که سه سه یفی کوری راهب بووه. قه تاده وه که عب وتیان: پیاویکی خه لکی به لقاء بووه ناوی هه ره گه وهی خودای ده زانی له به یتول موقه دهس داده نیشته له گه ل^۱ به میزه کانداه عوفی له نیبنو عه بیاسه وه (په زای خودای لیبتت) نه لیت: نهو پیاویکی خه لکی یه من بوو پییان دهوت: به لعه م خودا

^۱ عبدالرزاق (۴۴۳/۲).
^۲ الطبری (۲۵۲/۱۳).

نایه‌تکائی خۆی پیدا به‌لام ئه وازی لئ هینان^۱ مالیکی کوپی دینار نه‌ئیت: یه‌کێک بوو له زاناکانی
 نه‌وه‌ی ئیسرائیل نزی لئ قبول ده‌کرا، له‌کاتی ته‌نگانه و ناره‌حه‌تیدا پیش خۆیانه‌خست، موسا
 پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خودای لیبیت) ناردی بۆلای پاشای مه‌دیه‌ن بانگی بکات بۆلای خودا، پاشان مه‌دیه‌ن
 لای خۆی پایگرتو به‌خششی دایه، به‌لعم وازی له نایه‌که‌ی موسا هیناو شوین نایه‌که‌ی ئه‌و که‌وت،
 سوفیانی کوپی عوبیه‌نه له حوسینه‌وه له عیمرانی کوپی حارسه‌وه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه نه‌ئیت:
 ئه‌و که‌سه به‌لعمی کوپی باعورا بووه^۲ موجهایدو عیگره‌مه‌ش هه‌ر وایان وتوه^۳ سه‌قیف نه‌ئیت:
 نه‌ویباوه ئومه‌یه‌ی کوپی سه‌لت بووه. به‌لام ئه‌وه‌ی که به‌ناویانگه له هۆی هاتنه‌خواره‌وه‌ی ئه‌م نایه‌ته
 پیروزه‌دا ئه‌و پیاوه‌بووه له پیشینه‌کان له زه‌مانی نه‌وه‌ی ئیسرائیله‌دا وه‌ک ئیبنو مه‌سعود که‌سانی
 تریش له زانایانی تر پیشینه‌وتویانه^۴. عه‌لی کوپی نه‌بوته‌لحه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه نه‌ئیت: ئه‌وه پیاویک
 بووه له شاری خاوه‌ن هیزه‌کان به‌لعمیان پئ ده‌وت ناوه هه‌ره‌گه‌وره‌که‌ی خودای ده‌زانی^۵. عه‌لی
 کوپی نه‌بوته‌لحه له ئیبنو عه‌بباسه‌وه نه‌ئیت: کاتیک موسا دابه‌زیه‌ناو خاوه‌ن هیزه‌کان (الجبارین)
 نامزواو هۆزه‌که‌ی به‌لعم، هاتنه‌لای به‌لعم پێیان وت: موسا پیاویکی توندوتیژه‌وه له‌شکرکی زۆدی
 له‌گه‌ل‌دایه، ئه‌گه‌ر سه‌ریکه‌ویت به‌سه‌رماندا له‌ناومان ده‌بات داواکه‌ له خودا موساوه‌وه‌ی له‌گه‌ل‌دایه
 له کۆلمان بکاته‌وه، به‌لعم وتی: ئه‌گه‌ر من داواکه‌م له خودا که موساوه‌وه‌ی له‌گه‌ل‌دایه له‌کۆلمان
 بکاته‌وه دینو دونیام له‌ده‌ست ده‌چیت، کۆلیان لئ نه‌دا هه‌تا دۆعای لئ کردن، خودای گه‌وره‌پیش
 ئه‌وه‌ی که پئی دابوو لئی سه‌نده‌وه بۆیه خودای گه‌وره‌فه‌رموویه‌تی: ﴿فَأَسْلَخَ مِنْهَا فَأَتَبَعَهُ
 الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْمَأْمُورِينَ﴾ خۆی لئ بواردن، ئه‌وسا شه‌یتان وه‌دی خۆیداو که‌وته‌ناو پیزی
 گوهرپایان^۶ پاشان خودای گه‌وره‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ
 هَوَاهُ﴾ نێمه‌نه‌گه‌ر به‌مانوێستایه له‌مانه‌وه پایه‌به‌رزیمان ده‌دایه‌وه، به‌لام ئه‌و هه‌رخۆی به‌زه‌مینه‌وه
 چه‌سه‌پاندو په‌په‌وه‌ی ئاره‌زویی خۆی بوو. واته: له پیسو چه‌په‌لی ده‌مانپاراستو په‌له‌مان
 به‌رزه‌کرده‌وه به‌هۆی ئه‌و نیشانه‌نه‌وه که پێمان به‌خشیبوو. به‌لام ئه‌و خۆی لکاند به‌زه‌مینه‌داو پووی

^۱ الطبری (۲۶۱/۱۳)

^۲ الطبری (۲۵۳/۱۳)

^۳ الطبری (۲۵۴/۱۳)

^۴ الطبری (۲۵۳/۱۳)

^۵ الطبری (۲۵۸/۱۳)

^۶ الطبری (۲۶۰/۱۳)

کرده جوانی ژبانی دونیاو خوی خه ریک کرد به خۆشی و ناره زووی خۆیه وه و سه ری لئ شتیواندو له خۆی بایی بوو وه ک چون که سانی تریش جگه له وه له خۆیان بایی بوون به هۆی که م ناره زووی بهرچاوتاریکیانه وه. موحه ممدی کوپی ئیسحاق له سالمی کوپی نه زه وه نه لئیت: که باسی کردوه که موسا (سهلامی خودای لئبیت) کاتیک چوو هه تاو زه وی نه وه ی که نعه انه وه له سه ر زه مینی شامدا، هۆزه که ی به لعمام هاتن بۆلای به لعمام و پئیانونت: نه وه عیسیای کوپی عیمرانه وا به نه وه ی ئیسرائیلی وه هاتو ده رمان ده کات له زیدی خۆمانداو ده مانکوژیوتو نه وه ی ئیسرائیل جیگیرده کات تئیدا، ئیمه هۆزی توینو شویتمان نامینت، تو پیاویکی نرات گیرایه، بپۆ دۆعیان لئ بکه به لعمام وتی: هاوار بۆ ئیوه پیغه مبه ری خودایه و فریشتو خاوه ن باوه رانی له گه لدایه چون بپۆم دۆعیان لئ بکه م نه وه ی من ده یزانم له لایه ن خودا وه که ده یزانم! واته: ئیوه نایزانن. پئیانونت: هیچ شویتنیکمان نه ماوه تئیدا بژین، به رده وام لئی ده پاپانه وه وه ولیمان ده دا دلئ نه رم بکه ن هه تا هه لیمان دپراو چاره ره شیان کرد، که ریکی هه بوو سواری بوو پوهو وه نه و کپوهی که لئپوه له شکره که ی نه وه ی ئیرائیلی ده بیینی که ناوی کپوی حوسبان بوو، ماوه یه کی زۆر به سواری که ره که نه پۆیشت، که ره که چۆکی له زه وی نا، به لعمام دابه زوی و ده ستیکرد به لئدانی هه تا له شویتنه که ی خۆی لایبردو دووری خسته وه وه هه ستا پاشان سواری بووه وه، زۆر به سواری نه پۆیشت دیسان چۆکی له زه وی نایه وه پۆه، به لعمام ده ستی به لئدانی کرده وه تا له شویتنه که ی خزاندی، خودا ئیزنی که ره که ی دا قسه ی له گه ل به لعمام کردو بیانووی به ی و پئی وت: واوه یلا بۆ تو نه ی به لعمام بۆ کوئی ده چیت؟ ئایا نه و فریشتانه نابینی له پئیشه وه، به ره و پوهوم وه ستاون و ده مگپرنه وه، ده پۆی بۆلای پیغه مبه ریکی خودا و خاوه نباوه ران بۆ نه وه ی نزیان لئ بکه یت، به رده وام به لعمام وازی له که ره که نه ده میتنا هه ر لئی ده دا، خودا پڤگی به که ره که دا که به وات، به سواری که ره که پۆیشت هه تا چوو سه ر کپوی حوسبان که ده پپوانی به سه ر له شکره که ی موسا و نه وه ی ئیسرائیلدا، ده ستی کرد به نزاکردن لئیان، هه ر نزایه کی شه پی لئ ده کردن خودا زمانی ده چه رخاند به لای هۆزه که یدا، وه هه ر دۆعیایه کی خیری بۆ هۆزه که ی ده کرد زمانی ده چه رخا به لای نه وه ی ئیسرائیلدا، هۆزه که ی پئیان وت: نه ی به لعمام چی ده که یت؟ تو ده پاپرئیته وه بۆ نه وان و نزا له ئیمه ده که یت، به لعمام وتی: نه وه هیچ ده سه لاتئیکی منی تئیدانه، نه وه شتیکه که خودا زالی کردوه به سه رمدا، وتی: زمانی هاته ده ره وه و که وته سه ر سینگی و به هۆزه که ی وت: من دونیاو قیامه تم له ده ستدا، هیچ شتی که نه ماوه جگه له فروفیل کردن بۆتان، ئیستا فیل و ته له که یه کتان بۆ ده که م ژنه کان کۆبکه نه وه و شت و مه کیان بده نی و پاشان په وانه یان بکه ن بۆناو نه و له شکره تا پئیان بفروشن پئیشیان بلئن هیچ پڤگریه که نه که ن له و پیاوانه ی که ده یانه ویت داوین پیسیان له گه لدا بکه ن، چونکه ته نیا یه که سیان داوین پیسی بکات لئیان به ستانه و کاری خۆتان ته واو کردوه، هۆزه که ی نه و

فرمانه‌يان به جئ هيتا، كاتيك ژنه‌كان چوونه‌ناو له شكره‌كه، ژنيك له كه‌نعانيه‌كان كه ناوى كه‌سبا بووكچى سورى سه‌رؤك هؤزه‌كه‌يان بوو تپه‌پى به‌لاى پياويكدا له گه‌وره‌پياوانى نه‌وى ئيسرائيل كه ناوى په‌مى كوپى شه‌لوم بوو له بنه‌ماله‌ى شه‌معونى كوپى يه‌عقوبى كوپى ئيسحاقى كوپى ئيبراهيم بوو (سه‌لامى خوداى ليبيت) كاتيك چاوى پئى كه‌وت سه‌رنجى پاكيشا، هه‌لسا ده‌ستى ژنه‌كه‌ى گرتو هيتاى بؤلاى مووسا (سه‌لامى خوداى ليبيت) وتى: من وا له تو تى ده‌كم ئيستا ده‌لييت نه‌مه له تو چه‌رامه؟ مووسا وتى: به‌لى نه‌وه چه‌رامه له تو نزيكى نه‌كه‌ويته‌وه، وتى: سا سوپند به‌ خودا له‌مه‌دا به‌ گويت ناكه‌م برديه‌ناو چادره‌كه‌و زيناي له‌گه‌لداكرد، خوداى گه‌وره چاوه‌قوله‌كه‌ى خسته‌ناو نه‌وى ئيسرائيل. له‌وكاته‌دا فه‌نحاس كوپى عيزارى كوپى هاروون كه خاوه‌ن فه‌رمانى مووسابوو (سه‌لامى خوداى ليبيت) له‌ويدا نه‌بوو كه په‌مى شه‌لوم به‌وكاره هه‌لسا، كاتيك هات چاوه‌قوله قه‌رى خستبووه‌ناويان، هه‌واله‌كه‌يان پيدا، نيزه‌كه‌ى هه‌لگرت كه هه‌مووى له ئاسن دروست كرابوو پاشان چوونه‌ناو چادره‌كه‌ صياوو ژنه‌كه‌ هه‌ردوو‌كيان پاكشايوون، دانبه به‌ر نيزه‌كه‌ى پاشان ده‌رى هيتاو به‌ره‌و ئاسمان به‌رزى كردنه‌وه‌و نيزه‌كه‌ى به‌ ده‌سته‌وه گرتبوو به‌ ئانيشكى به‌ره‌و كه‌له‌كه‌ى توندى كردو نيزه‌كه‌ى په‌وه‌و پيشى خؤى هيتايه‌وه (فه‌نحاس لاويكى عيزارى بوو) ده‌بيوت: ئه‌ى خودايه ئاواده‌كه‌ين به‌وكه‌سانه‌ى سه‌رپيچى تو ده‌كهن. چاوه‌قوله‌كه‌ نه‌ما، ده‌لئين نه‌وانه‌ى له نه‌وه‌ى ئيسرائيل له‌ناوچوون له‌وكاته‌ى زه‌مى زيناي له‌گه‌ل نه‌ه‌ژنه‌كرد تا نه‌وكاته‌ى فه‌نحاس كوشتى، چه‌فتاه‌زار كه‌سيان به‌و چاوه‌قوله‌يه له‌ناوچوون، نه‌وانه‌ى كه كه‌مى ده‌كه‌نه‌وه ده‌لئين بيست هه‌زار كه‌سيان به‌و چاوه‌قوله‌يه مردن له‌ماوه‌ى كاتژميريكدا له‌هه‌رژه‌دا. هه‌ر له‌وكاته‌وه نه‌وه‌ى ئيسرائيل له هه‌موو سه‌رپاويكدا كه سه‌ريان به‌رايه‌ ملو بال‌و چه‌ناكه‌و سه‌ره‌تاي هه‌موو سامانتيكى زؤر به‌نرخ و به‌هايان ده‌به‌خشي به‌ منداله‌كاني فه‌نحاس (چونكه فه‌نحاس يه‌كه‌م كوپى عيزارى باوكى بوو). خوداى گه‌وره ئه‌م نايه‌تانه‌ى ﴿وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا﴾ تا ده‌گاته ﴿لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ له‌سه‌ر به‌لعامى كوپى باعورا نارده‌وته خواره‌وه. خوداى گه‌وره ده‌فه‌رموويت: ﴿كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ حَمَلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَرُكَّهُ يَلْهَثُ﴾ نمونه‌ى نه‌وه‌كه نمونه‌ى سه‌گيكه بؤى بجيت زمان ده‌ردنييت و ليشى كه‌پئى هه‌ر زمان ده‌رده‌هينييت. زانايان رايان جياوازه له ماناكه‌يدا. به‌پئى نه‌وه‌قه‌ى كه ئيبنو ئيسحاق پياويه‌تى كردوه له ساله‌وه له نه‌بو نه‌زه‌روه كه به‌لعام زمانى ده‌رهيتاوه هه‌تا سه‌رسينگى^۱ له سه‌گ چووه له زمان ده‌رهيتاندا له هه‌ردوو حاله‌ته‌كه‌يدا، بؤى بجيت و وازى لى بينيت، وه وتويانه: مه‌به‌ست پئى نمونه‌ى له گومرايداو به‌رده‌وامى له‌سه‌رى و سوده‌ره‌نگرتن

له وباره وه له و پارانه وهی که وهک سه گینگه که بوی بچیت زمان دهرده هیئیت و ازیشی لی بینیت هر زمان دهرده هیئیت، له هردوو حاله ته کدا هر زمان دهرده هیئیت. هر بهوشیوه هیچ سودیک له ناموزگاری و بانگ کردنی بۆ بپوهانیان وه رناگریت، واته: بانگی بکیت و بانگه نه که کیت وه کویه که، وهک خودای مهزن له ناویه تیکی تردا فرموویته: ﴿سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^۱ ترسیان و بهر بهیئیت یان ترسیانوه بهر نه هیئیت وه کویه که، ئه وان باوه پناهیئن. وه فرموویته: ﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾^۲ لی خوشبوونیان بۆ داوا بکسی یان نه که یی سوده، نه گهر تو حه فتا جریش داوای به خشینیان بۆ بکسی، خودا هر گیز لیئان خوشناییت. چه ندین نایه تی تریش له مباره وه هاتوه. وه وتراوه: مه بهست پیی ئه وهی، دلی خودانه ناسان و دوروو گومرا بۆ شه و دوروه له گرتنی پیی راست و ژۆد پاراو دانه مه زراوه. هر بهم مانایه پیوایهت کراوه له حه سنی به سری و کهسانی تریشه وه. پاشان خودای گوره ده فرموویت: ﴿ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾^۳ نه چیرۆکه به سه رهاتی ئه وانیه که نیشانه کانی ئه مه یان به ردۆدانا. بۆیه خودای گوره ده فرموویت به پیغه مبه ره که ی(ﷺ): ﴿فَأَقْصِرْ الْفَصْصَ لِمَاهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۴ تو له و ته رزه باسه یان بۆ بگیزه وه به لکو بیربکه نه وه. واته: به لکو نه وهی ئیسرائیل ئه وانیه ناگایان له خالی به لعام و نه وهی به سه رهات و چۆن خودا سه ری لی شیواندو له به زه یی خوی دوروی خسته وه، له به رنه وهی ئه و به ره ی که خودا پیی به خشیبوو که فیزی ئه و ناوه هه ره که وره ی کردبوو نه گهر داوای بگردایه و داوا که ی وهرده گیزراو هر شتیکی بویستایه پیی ده به خشرا، که چی ئه و ئه و ناوه هه ره که وره ی له سه رپیچی په روه ردگاریدا به کارهینا، به لکو فیل و ته له که ی له خه لکی خودا و کۆمه لی خاوه نباوه پان کردکه شوینکه وته ی بنده و پیغه مبه ری خودا موسا بوون (سه لامی خودای لیبیت) بۆیه خودای گوره ده فرموویت: ﴿لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۵ به لکو بیربکه نه وه، واته: بترسن له وهی که وهک ئه ویان به سه ربییت. چونکه خودا زانیاری داوه به وان و له و خه لگی تری عه ره یی جیا کردونه ته وه سیفه ته کانی موچه مه دیان(ﷺ) خسته وه ته به رده ستیان، ئه و سیفه تانه ی ده ناسن وهک چۆن کوره کانی خۆیان ده ناسن، وه ئه وان په واترو نزیکترین که سن که شوینکه وته ی ببو هاوکاری بکه ن و پشتگیری لی بکه ن، وهک پیغه مبه ره کانیان ناگاداریان کردوون فرمانیان پی داون که شوینی بکه ون. هر بۆیه ئه وانیه سه رپیچی له وشتان ده که ن که له کتیبه که یدا (واته تهورات) هاتوه

۱ البقرة (۶).

۲ التوبة (۸۰).

بیشازنه وهو خه لکی لی ناگادارنه کن خودا تووشی سه رشوپی و که ساسی دونیا و قیامه تیان ده کات. پاشان خودای گوره ده فهرموویت: ﴿سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا﴾ چنه خرابه به سه رهاتی نه و که سانهی که نیشانه کانی نیمه یان به دروژانی. واته: چنه نمونه یه کی خرابه نه گر به وینهی سه گیک سه بیرکرن که هیچ خواستو مه به سستیکی نیه جگه له ده ستنکه و تنی خوار دنتیک یان ناره زوویه، هر که سیک له بازنه ی راستی و پئی راست دره چوو پوی کرده هه وه سو ناره زووه کانی خزی و شوینی کت، نه وه وه ک سه گی لیدیت، نمونه کی چنه نمونه یه کی خرابه. هر یو یه له فه رموده ی سه حیجدا هاتوره که پیغه مبری خودا (ﷺ) نه فهرموویت: (نمونه ی خراب بق نیمه ی خاوه ننیه، نه وه ی له به خشین (دیاری) په شیمان بینه وه وه ک سه گ وایه بر شینه وه و پاشان بگ پینه وه سه ر پشانه وه که ی) ۱، ﴿وَأَنْفُسُهُمْ كَانُوا بِظُلْمٍ﴾ ناهه قیان له خویان کرد. واته: خودا ناهه قی به وانه نه کردوه به لکو خویان ناهه قیان له خویان کردوه و پشتیان له پئی راست کردوه و گو پراهه لی گوره ی خویان نه بوون، پویان له دونیان و خه ریکی وه ده سته تیان ناره زووه هه وس بازی بوون.

﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿۱۷۸﴾﴾

خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ﴾ هر که سیک خودا شاره زای بکات، رینگه ی راست ده گریته به رو هر که سیکش گومر بکات له زینی زیان بارانه. واته: مال و ویرانه و زهره رهنه نده و بیگومان پئی ون کردوه، چونکه خودا مه یلی له سه ر شتیک بیت ده بیت و مه یلی له سه ر شتیک نه بیت نابیت، هر بویه له فهرمووده که ی نیبو مه سعودا هاتوره که پیغه مبری خودا (ﷺ) فهرموویته: (سوپاس هر بق خودایه و ستایش و پشت به ستن و داوی لی خو شبوون هر له و ده که یین . وه په ناده گرین به خودا له زیانباری و نه گریسی خو مان و ناکاره خرابه کانه مان، هر که سیک خودا خزی شاره زای بکات، هیچ که سیک ناتونیت گومر بکات، هه رکه سیکش خودا خزی گومر بکات هیچ که سیک بوی نیه شاره زای بکات. شایته ده دم که هیچ په رستراویک نیه جگه له خودا خزی به ته نیاو شه ریکی نیه، وه شایته تیش ده دم که موحه مه د (ﷺ) به نده و په وانه کراوی خودایه) فه رموده که به ته واوه تی نیمامی نه حمه دو نه بوداودو تیر میزی و نه سانی و نیبو ماچه و که سانی تریش ریوایه تیان کردوه ۲.

۱ فتح الباری (۲۸۸/۵).

۲ احمد (۳۹۲/۱)، ابوداود (۵۹۱/۲)، تحفة الاحوذی (۲۳۷/۴)، النسائی (۱۰۵/۳)، ابن ماجه (۶۰۹/۱) فهرمووده یه کی

﴿وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَشْجَارِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿۱۳۸﴾﴾

بنیابوری و چاره‌نویس

خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ﴾ نیمه کومه‌ایک له جنزکه و مروّمان بق جه‌هنه‌نم و هدی هیئا، واته: ناماده‌مان کردوون و خه‌لکه‌کی کاری بو‌ده‌کن، خودای گوره کاتیک ویستی خه‌لکی دروست بکات، زانیویه‌تی که چی ده‌کن پیش په‌یدابوونیان، نه‌وی لای خوی نویسه له کتیبیکدا له‌پیش دروستکردنی ناسمانه‌کان و زمین به په‌نجا هه‌زارسال وهک له سه‌حیحی موسلیم دا هاتوره له عبدالله‌لای کوپی عمره‌وه که‌پنجه‌مبهری خودا(ﷺ) فرموویه‌تی: (خودای گوره په‌نجاهه‌زارسال پیش نه‌وی ناسمانه‌کان و زه‌وی دروست بکات هه‌موو کا رویاره‌کانی دروستکراوه‌کانی دیاریکردوه، کاتیک که ته‌ختی (عهرشی) له‌سر ناو بوو) فرمووده له‌مباروه زوره، باسی قه‌دهر باسیکی گو ره‌یه نیره شوینی دریزه پیدانی نیه، خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا﴾ دلیان هه‌یه و پیتی تیناگن، چاویان هه‌یه و پیتی نابینن، گوئیان هه‌یه و پیتی نابیستن. واته: هیچ سو‌دیک له‌م نهدامانه‌ی که خودا پیتی داوون کردوویه‌تی به هوی شاره‌زابوونیان وهرناگرن. وهک خودای گوره له نایه‌تیک‌ی تردا فرموویه‌تی: ﴿وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَآبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُم مِّنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾^۱ گوئی و چاوو دلمان به‌وانیش دابوو، نه‌وان له گوئی و چاوو دلیان هیچ به‌هره‌یه‌کیان وهرنه‌گرت، چونکه نه‌وان بپوایان به نیشانه‌کانی خودا نه‌بوو. وه ده‌فرموویت: ﴿صُمُّ بَكْمٌ عُمَىٰ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾^۲ که‌پن، کوئیدن، لال و پالن، ناتوانن بگه‌پننه‌وه. نه‌مه له‌باره‌ی دوو‌پوه‌کانه‌وه‌بوو له‌باروه خودانه‌ناسه‌کانیشه‌وه خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿صُمُّ بَكْمٌ عُمَىٰ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾^۳ که‌پن، لالن کوئیدن، له هیچ تیناگن، نه‌وانه ته‌نیا له‌گرتنه‌بهری پتی راست که‌پو کوئرو لالن. وهک خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ

۱ مسلم (۲۰۴۴/۴).

۲ الاحقاف (۲۶).

۳ البقرة (۱۸).

۴ البقرة (۱۷۱).

لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿۱﴾ نه‌گەر خودا بیزانیایه خیرتکیان تئدایه، کارتکی ده‌کرد بییستن، خو نه‌گەر گوئیستیسی پی بدایان، هر پرویان لی ورده‌گتپاو خویمان لی لاده‌دا. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿فَإِنَّمَا لَا تَعْمَىٰ الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَىٰ الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾^۲ له‌استیدا چاویمان کویر نابیت، به‌لکو نه‌و دلان کویرده‌بن که جیویان له‌ناو سینگه‌کانه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿۳﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾^۴ هرکه سیک پی خوشه له پی پاست کویریابی دابیت، هاوده‌میکی شه‌یتانی بۆ داده‌نتین، نیتر نه‌و هاوده‌مانه له ریگه لایانده‌ده‌ن، لاشیان وایه پاسته‌پتیمان نۆزیوه‌ته‌وه. پاشان لیره‌دا خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلَّ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ﴾^۵ نه‌وانه وه‌ک نازه‌لان، بگره له‌وان گومپاتریشن، ناگایان له هیچ شت نیه. واته: نه‌وانه‌ی که هه‌ق بیست نین‌و لئی تیناگه‌ن و پی پاست نابینین، وه‌ک نازه‌لی کتوی وان، که هیچ به‌هره‌یه که له نه‌ندامه‌کانی هه‌ستکردن وه‌رناگرن جگه له‌وه‌ی که به چپانی دونیادا خویمانی پی ده‌پارینن. وه‌ک خودای گه‌وره له نایه‌تکی تردا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَّقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاةَ وَنِدَاةَ﴾^۶ وینه‌ی نه‌و خودانه‌ناسانه وه‌ک وینه‌ی نه‌و نازه‌له وایه که ده‌نگ ده‌دریت، جگه له خویرین و هاواریک هیچ نابیستن وینه‌ی نه‌وانه‌ش له‌کانتیکدا که بانگ ده‌کرین بۆ بره‌وانینان وه‌ک نه‌و نازه‌لانه وایه که شوانه‌کانیان تئیمان ده‌خوین جگه له‌و ده‌نگه هیچ شتیکی تر نابیستن و تیناگه‌ن چی ده‌لین، هه‌ریۆیه خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿بَلَّ هُمْ أَضَلُّ﴾ به‌لکو نه‌وان گومپاترن. واته: له نازه‌له‌کان، چونکه نه‌و نازه‌لانه له‌وانه‌یه به‌گوپی شوانه‌کانیان بکه‌ن کانتیک له‌گه‌لیان راهاتن، با له قسه‌کانیشیان تی نه‌گه‌ن، به پیچه‌وانه‌ی خودانه‌ناسانه‌وه، چونکه نه‌و نازه‌لانه به‌پیتی سروشتی خودا له‌سه‌ری دروستی کردوون ده‌پۆن یان به‌و شیۆیه‌یه‌ی خودا پامی هیتانن هه‌لسو کهوت ده‌که‌ن به پیچه‌وانه‌ی خودانه‌ناسانه‌وه که بۆ خوداناسی و یه‌کتاپه‌رستی دروستکراوه، که چی بره‌وی پی ناکات و شه‌ریکی بۆ داده‌نیت، هه‌ریۆیه هه‌رکه‌سیک له ئاده‌می خوداپه‌رستی بکات له‌و فریشتانه‌ی هاووینه‌ی خو‌ی به‌پیزتره له پۆژی قیامه‌تدا، نه‌وه‌ش که بره‌وی به‌خودا نیه له‌مرفه‌کان

۱ الانفال (۲۳).
 ۲ الحج (۴۶).
 ۳ الزخرف (۳۶-۳۷).
 ۴ البقرة (۱۷۱).

ثَوَانَا نَاثَلَهُ كَان لَه وَا ن بَاشْتَرِن بُوِيَه خُوْدَاي گِه وِرْدَه دَه فِه رَمُوِيْتِ: ﴿أَوَّلَيْكَ كَالْأَنْفَلِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أَوْلَيْكَ هُمْ الْفَنَفَلُونَ﴾ ثَوَانَه وَه ك نَاثَلَه ن، بگره له وَا ن گومرارتن، ناگایان له هیچ شتیک نیه.

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۱۸)

باسی ناوه جوانه کانی خودا

له نه بوهوره بیره وه (په زای خودای لیبیت) وتی: پیغه مبری خودا (ﷺ) نه فِه رَمُوِيْتِ: (بیگومان خودا نه وه دوتق ناوی هیه، سه د یه کیک کم، هر که سیک هه ژماری بکات ده چیته به هشت خودا تاکو حزی له تاکه) له هر دوو سه حیحه که دا هاتوو، واته: له سه حیچی بوخاری و موسلم، تیرمیزیش هر به م شیوه یه پیوایه تی کردوو به لام له دواي (حزی له تاکه) نه مه ی بق زیاد کردوو: نه و خودایه ی که هیچ په رسترویک نیه جگه له خوی که به به زه بی و به خشنده و پادشاه پاکو بیگه رِدو بیعه یبو دلتیا که رو به سر راگه یشتوو دسته لاتدارو ناچار که رو خق به گه وره زان و دروست که رو به دیه پنه ری جوانکارو وینه کیش و لیبوردو و گه ردنکه چکه روزقور به خشره رو رزیدرو ده وروو که ره وه زاناولیگره وه له دوو درو نزمکه ره وه و به رزکه ره وه زه بوونکه رو بیسه رو بینرو فِه فرمانه رو و دادگه رو وردبین و شاره زاو هیدی و مه زن و لی خۆشبوو سوپاسگوزارو به رزی به دسته لات و گه ورو پاریزرو بژیو که یزنو لی پرسره وه و سیفاته به رزو به ریزو چاودیترو و لام گرو فراوان و کاریه جی و خۆشویستراو و پایه به رزو زیندوو که ره وه ناگادارو پاست و په و او کاپی سپیتر دارو به توانا و به هیرو دوتست و سوپاسکارو ژمیره رو په یاد که رو زیندوو که ره وه و ژینه رو مرینه رو زیندوو مشورگیرو هه بوو خاوه ن پایه ی به رزو یه ک و تاکو ته نیاو جیی مه به ست به توانا و خاوه ن توانا و پیشخه رو دواخه رو یه که مین و دواپه مین و ناشکراو په نهان و سه په رشتیکه رو زور به رزو چاکه کارو ته و به وه رگرو توله ستین و لی بورده و میهره بان و خاوه ن مولک و خاوه ن دسته لات و به خشنده و داپه ره ورو کۆکه ره وه و دهوله مندو دهوله مند که رو به رگرو زیانگه یین و سودگه یین و پووناکی و پینمونیکه رو داهینه رو هرما و میراتگرو شاره زا که رو نارامگره. پاشان با بزانتیت که ناوه جوانه کانی خودا ته نیا نه وه دوتق ناو نین، به لگه شمان نه و فِه رموده یه که نیمامی نه حمه د پیوایه تی کردوو له موسنه ده که یدا له عه بدوللای کوپی مه مسعوده وه (په زای خودای لیبیت) له پیغه مبری خودا وه (ﷺ) که فِه رَمُوِيْتِ: (هرگیز هیچ که سیک تووشی خه فته و په ژاره نابیت که بلیت: نه ی خودایه من به نده ی تو م کوپی که نیه کی تو م، پیشه سه رم به دهستی تو وه یه و له بریاردا هر به رده و امی و دادوهری له فرماندا، دادوات لی ده که م به هر ناویک که می تو یه و ناوی خۆت لی تاوه یان له کتیبه که تدا نارودوته یان فیری که سیکت کردوو له دروستکاره کانت یان تایبه تمه نت کردوو

۱ فتح الباری (۲۱۸/۱۱/۴۱۷/۵)، مسلم (۲۰۶۲/۴).

بِقَ حَوْتٍ لَه زَانِيَارِي نَهْتِيْدَا لَه لَای حَوْتٍ، قورئانی گه وره بکي ته به هاری دلم (واته): به قورئانی پيرئذ دلم پاراويکه يت)، وه بيکه يته پروواناکی سينگم و لابردنی په ژاره و ده رکړدنی خه فتم، مه گين خودا خه فته و په ژاره که ی لاده بات و بوی ده کات به شادی و کامه رانی) و ترا ئه ی پيغه مبهري خودا (ﷺ) خومان فيري نه که ين؟ فه رمووی: (به ئی پيويسته له سر که سيک گويی لی بوو فيري بييت) ، عه و فی له ئيبنو عه بباسه وه له م نايه ته دا وتی: ﴿وَذَرُوا الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي أَسْمَاءٍ سَيِّئُونَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ گويی مه دهنه ئه و که سانه ی ناوه کانی هر به ئه نه قسه ت بق ده گويين. ئه مانه به مزوانه له سر نه و کاره يان سزاده درين. وتی: له گومزایی بی باوه پانه که ده لئين لات په کيکه له ناوه کانی خودا^۱ ئيبنو جو ده يچ له موجه ايده وه له م نايه ته دا ﴿وَذَرُوا الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي أَسْمَاءٍ﴾ ئه لیت: لاتيان له ناوی (الله) وه و عوزاشيان له عه زيزه وه داتاشيوه^۲ قه تاده ئه لیت: ﴿يَلْحَدُونَ﴾ واته: شه ريکی بق داده نين له ناوه کانیدا^۳ سه رچاوه ی ئيلحاد له وتی عه ره به کاندلا لاريبونه وه و ستم و خولادانه له مه به ست، له و وتانه (اللحد) واته: گويينچه له ناو گويي، له بر لادان و لاريبونه وه ی پوهو و قبيله له ناستی چاله که پيی و تراوه (اللحد).

﴿وَمَنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ (۸۱)

خودای گه وره ده فه رموويت: ﴿وَمَنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ﴾ له وانه دا که ئيمه دروستمان کردون، ده سته يک همن به ره ولای هق پي نيشانده رن به هه قيش دادوه ری ده که ن. واته: له هه نديک له گه لانداه يه به کردارو گفتار پوه له هق ده که ن و خه لکی بق بانگ ده که ن و خوشيان پيی هه لده سترو دادوه ريشی پي ده که ن، له قسه ی پيشيناندا هاتووه مه به ست به م نوممه ته که له م نايه ته دا هاتووه نوممه تی موجه مده (ﷺ). وه له هه ردووه سه حيحه که دا هاتووه له مه عاويهي کويی ئه بوسنوفيانه وه وتی: پيغه مبهري خودا (ﷺ) فه رمووی: (به رده وام کومه لیک له نوممه ته که م له سر هق ده ميئن و نابه زن، ئه وه ی يارمه تيان نادا و دژايه تيان ده کات زيانيان پي ناگه يه نيئت تا قيامت هه لده ستيت)، وه له پيوايه تيکی تر دا هاتووه: (تا فه رمانی خودا به) (مردنيان) ديئت ئه وان هه روا ده ين) وه له پيوايه تيکی تر دا هاتووه: (ئه و که سانه له شامدان).^۴

^۱ أحمد (۳۹۱/۱) له رمووده يه کی باشه (جيد).

^۲ الطبری (۲۸۲/۱۳).

^۳ الطبری (۲۸۲/۱۳).

^۴ الطبری (۲۸۲/۱۳).

^۵ فتح الباری (۴۵۱/۱۲۳)، مسلم (۱۵۲۴/۳).

﴿ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۸۲﴾ وَأُمْلِ لَهُمْ إِنَّا كِيدِي مَيْنٌ ﴿۱۸۳﴾ ﴾

خودای گہورہ دہفہ رموویت: ﴿ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ نہ وانہی کہ نیشانہ کانی نئمہ یان بہ درودانا، وردہ وردہ (بسیٰ ٹوہوی بہ خویان بزائن) بہرہ و تیدا چوونیان دہ بہین۔ واتہ: دہ رگای پڑی و خوشگوزہ رانیان لہ دونیا لیٰ والادہ کریت، تا لہ خویان بایی دہ بن بہویٰ نہ و زیانہ وہ کہ تیبیدان، وایان لیٰ دیت خویان بہ خاوندہ ستہ لات دہ زائن، وہ کہ خودای گہورہ لہ نایہ تیکی تردا نہفہ رموویت: ﴿ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿۱۸۱﴾ فَفَطَعَ دَائِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱﴾ جَا وَهَخْتِيكْ ٹوہ موو ناموزگاربانہ یان (کہ کرابوون) لہ بیرچوو، ہہ موو دہ رگای بہ ختہ و ریمان بڑ کردنہ وہ، ہہ تا کہ وتنہ خوشی و شادی، ٹوہ سا لہ پرونا کاویک بہرتوہ ہی خومان خسترو ہہ موو ناٹومید مانہ وہ۔ ٹیتر ٹوہ کہ سانہی پیشہ یان ہہ ر ناہقی بوو، دواپراو بوون و سوپاس بڑ خودای پہرہ و رگاری گشت جیہان، ہہ ریویہ خودای گہورہ لیترہ دا نہفہ رموویتی ﴿ وَأُمْلِ لَهُمْ إِنَّا كِيدِي مَيْنٌ ﴾ ماوہ یہ کہ مؤلہ تیان دہ دہ بینن چہ نکہ تہ کبیرم بتہ وہ۔ واتہ: ٹوہ زیانہی کہ تیبیدان بڑیان دریزدہ کہ پنے وہ، بینگومان تہ کبیرمان زقد توندو بہ ہیزہ۔

﴿ أَوْلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِّنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مِّنْ رَبِّهِمْ ﴿۱۸۲﴾ ﴾

خودای گہورہ دہفہ رموویت: ﴿ أَوْلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِّنْ جِنَّةٍ ﴾ ناخو بہ بیراندا نہ دہ ہات ہاوریکہ یان تووشی شیتببون نہ ہاتوہ؟ واتہ: نہ وانہی کہ بہویان بہ نیشانہ کانی نئمہ نیہ، بیریان نہ کردوہ تہ وہ کہ موحہ مہد (ﷺ) تووشی شیتی نہ بووہ، بہ لکو ٹوہ پیغہ مہری خودایہ (ﷺ) بہ راستی ہاتوہ و بانگیشی بوسہر ہق کردوہ ﴿ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مِّنْ رَبِّهِمْ ﴾ دیارہ ٹوہ لہ ترسی وہ بہرہینہ ریک زیاترنیہ۔ واتہ: ناشرکرایہ بڑ ٹوہ کہ سہی کہ خاوہن دل و ہوشوہ تیٰ دہ گات و بیری لیٰ دہ کاتہ وہ۔ وہ کہ خودای گہورہ لہ نایہ تیکی تردا نہفہ رموویت: ﴿ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿۱﴾ ہاوریکہ شتان شیت نیہ۔ وہ دہفہ رموویت: ﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَجْدِي أَن تَقَوْمُوا لِلَّهِ مَشْفَىٰ وَقُرْدَىٰ ثُمَّ تَنفَكُّوْا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيِ عَذَابِ شَذِيْبٍ ﴿۲﴾ بسیٰ: من ہہ ناموزگاریہ کتان

۱ الانعام (۴۴ - ۴۵)۔

۲ التکویر (۲۲)۔

۳ سبا (۴۶)۔

دہکم، لہر خدا یہ کہ یہ کہ و دووان دووان پاوہستو و پیکہ وہ بیریکہ نہوہ، ہاوہ لہ کہ تان ہیچ شیتی تیدانیہ، نو ہر تنیا دہیویت لہ ہانتی نازاریکی زڈر بہ ژان بتانترسینتیت. واتہ دہفہرموویت: من ہر داوای نہوہ تان لی دہکم کہ بہ راستی و پاکی لہر پہزای خودا پاوہستو دہارگری و لاساری وازلی بیئن بہ کڑمہ لو بہ تاک تاک، پاشان بیریکہ نہوہ لہو کہ سہی کہ نہوہ پامہی بق ہیناون لہ لایہن خوداوہ نایا شیتہ یان نا، نہ گہر نہوہ تان کرد، بڑتان دہردہ کہ ویت کہ گومانی تیدانیہ موحمہ مد(ﷺ) پیغہ مبریکی راستو دروستی خودایہ. قہ تادہی کوپی دعامہ وتی: بڑیان گنپراوینہ تہوہ کہ پیغہ مبریکی خودا(ﷺ) لہ سہر سہ فا بانگی لہ قورہیش کردو بنہ مالہی بنہ مالہی کردبوون (واتہ: ہر بنہ مالہو بہ ناوی خویہوہ بانگی دہکردن) نہی بنہ مالہی فلان و نہی بنہ مالہی فلان، دہپترساندن لہ بہ سہرہات و سزاکانی خودا، یہ کیٹک لہ وانہ وتی: بہ راستی نہم ہاوہ لہ تان شیتیبوہ شہو تا نہم بہ یانیہ ہاواری کردوہ یان ہتا پڈئی کردوہ تہوہ، یہ کیٹک لہ وانہ وتی: خودای گہورہ نہم نایہ تہی ناردہ خواریوہ ﴿أَوَلَمْ يَنْفَكُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾.

﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ﴾

فِي آيِ حَدِيثٍ بَعْدَهُ: ﴿يُؤْمِنُونَ﴾ (۱۸۱) ﴿مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا هَادِيَ لَهُ، وَيُدْرِمُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ (۱۸۲)

خودای گہورہ دہفہرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ

عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ﴾ ناخو نہوان لہ دامو دہزگای پڑ شکوی ناسمانہ کان و زہمین و ہرچی خودا دروستی کردوون پانہ ماون لہ وانہ یہ بہ مزوانہ مردن یہ خہ یان بگریٹ؟ واتہ: نہوانی کہ بہوایان بہ نیشانہ کانی نیمہ نیہ سہیری مولک و دہستہ لاتی خودایان نہ کردوہ لہ ناسمانہ کان و زہمینداو نہوشتانہش کہ لہ نیوانیاندا دروستبوہ، ہتا بیریکہ نہوہ پندو ناموزگاری لی و ہریگرن و بزنان کہ نہو دہستہ لاتہ ہی کہ سیکہ کہ ہاووینہو ہاوشیوہی نیوہ کہ سیکہ کہ عبادت و نایینی پاک و خاوین تہنیا شایستہی نہوہ، باوہری پی بہینن و پیغہ مبرکہ شہی بہ راست بزنان، خوتان بہ بہندایہ تی نہوہو خہریک بکن و وازینن لہ شہریک بڈانان و ہتپہرستی و ہترسن لہوہی کہ ژیانیان بہرہ و کڑتایی بہوات و لہ سہر نہو خودانہ ناسیہ لہ تاویچن و پوہوہ جہ زہ بہوہ سزای بہ ژانی خودا مل بنین. پاشان

خودای گہورہ دہفہرموویت: ﴿فِي آيِ حَدِيثٍ بَعْدَهُ: ﴿يُؤْمِنُونَ﴾ دہسا لہ پاش نہم قورناتہ بہ کام قسہ بہوادہ کن؟ واتہ: بہ چ ترسو و ہر پہ شہیہ ک دواي نہو ترساندن و ہر پہ شہی موحمہ مدہ(ﷺ) بہوادہ کن کہ پیتی ہاتوہ بڑیان لہ لایہن خوداوہ؟ وہ بہ چ کتیبیک لہ کتیبہ کانی خودا بہوادہ کن نہ گہر بہوا بہم قسہ یہ نہ کن کہ موحمہ مدہ(ﷺ) بڑی ہیناون لہ لایہن خودای گہورہوہ. پاشان

ده فەرموئیت: ﴿مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَكُلَّ هَادِيَ لَهُ، وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ خودا ھەرکە سىڭ گومرپاڭكات، ھىچ پى ئىشانده رىڭكى دەست ناکە وئیت، وازيان لى دىنئیت با ھە ر لە سەرکە شى خۆياندا سەرگەردان بن. واتە: ھە رکە سىڭ خودا پى لى بگورئیت ھىچ کە سىڭ ناتوانئیت پىنماىى بڭات، با زۆرئىش بە خۆئیدا بچئتە وە ھىچ سودىڭى پى ناگە يە نئیت، ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ، فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ أَلَدِهِ شَيْئًا﴾ ھەرکە سىڭ خودا وئىستى سزای بى بپرئیتە وە، تو ناتوانى لە خودا بى نيازى بگەيت و ھىچ کارىڭى بى پىڭ بگەيت. وە ک لە نایە تىڭكى ترئىشدا دە فەرموئیت: ﴿قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتِ وَالنُّذُرِ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^۱ بلى: سەبرى ئاسمانە کان و زەمىن بگەن، (بزانن) چى ھە يە، کە چى ئەم ھە موو ئىشانە و ترساندەن کارناکاتە سەر گورئى بپوانە ھىنان.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مَرْسُهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُحِيطُ بِهَا لَوْ قُنِبُوا إِلَّا هُوَ نَقَلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً يَسْتَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾^(۱۷۷)

باسى رۆژى قىامەت و ئىشانە کانى

خودای گەرە دە فەرموئیت: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ﴾ لە بارەى رۆژى قىامەتە وە لئیت دە پرسن. لە نایە تىڭكى تردا دە فەرموئیت: ﴿يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ﴾^۲ دە ريارەى رۆژى قىامەت خە لکى پرسىارت لى دە کەن. و تراو ھە لە سەر قورە يىشى ئەم نایەتە ھاتوو ھە خوارە وە. وە و تراوئىشە: لە سەر دە ستە يە ک لە جوولە کە ھاتوو ھە خوارە وە رپوایە تى بە کەم گونجاوترە چونکە ئەم نایەتە لە مە ککە ھاتوو ھە ئە وان پرسىارىيان کردبوو لە بارەى قىامەتە وە بە دووريان دە زانى پووبدات و ھە ر پوواشيان پىسى نە بوو، وە ک خودای گەرە لە نایە تىڭكى تردا دە فەرموئیت: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾^۳ دە لئین: ئەو بە لئینە تان کەى دئتە دى، ئە گەر راست دە کەن؟ وە دە فەرموئیت: ﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾^۴ ئەوانەى باو ە ريان نى بە و رۆژەى دئت و پە لەى ھاتنى دە کەن، ئە وکە سانە ش کە بپوایان

۱ المائدة (۴۱).
 ۲ يونس (۱۰۱).
 ۳ الاحزاب (۶۳).
 ۴ الملك (۲۵).
 ۵ الشورى (۱۸).

هیناوه لیتی دهرسن، ده شزانن که نه وه پاسته، باش بزائن نه وانهی که گومانیان هه په له پۆژی دواپی
 زۆر له پئی دۆورکه وتونه ته وه. واته: ته او گوهرمان. ﴿أَيَّانَ مَرَسْنَهَا﴾ که ی وه دی دیت؟ عه له کوپی
 نه بوته له له ئیبنو عه بیاسه وه نه لیت: که ی دیت، واته: که ی پووده دات و دواپن ماوه ی دنیا که ی دیت
 که سه ره تای پۆژی قیامه ته ﴿قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّهَا لَوْفَهَا إِلَّا هُوَ﴾ بلئی: زانینی هه ره تانیا له لای
 په روه ریئی منه، خۆی نه بییت که س ناتوانییت کاته که ی ناشکرابکات. خودای گوره فره رمانی دا به
 پیغه مبه ره که ی ﴿وَلَقَدْ﴾ فره مووی نه گهر پرسیارکرا له باره ی پۆژی قیامه ته وه زانینه که ی بگپه روه بۆلای
 خودا، چونکه هه ره وه ده توانییت کاته که ی ناشکرابکات، واته: دیاریکردنی و که ی ده بییت خۆی
 ده زانیت هیج که سییک جگه له وه نه وانیت. هه ریۆیه ده فره موویت: ﴿ثُمَّ لَقَدْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
 زانینی بۆ نه وانهی له ناسمانه کان و زه میندان زۆر گرانه. عه بدوپه رزاق له موعه مبه روه له قه تاده وه
 له م نایه ته دا ﴿ثُمَّ لَقَدْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ وتی: زانینی قورسه له سه ره خه لکی ناسمانه کان و زه مین
 بیگومان نه وان نایزان^۲ موعه مبه روتی هه سه ن وتی: کاتیک پۆژی قیامه ت هات گرانه له سه ره خه لکی
 ناسمانه کان و زه مین. زاته: گه وره ده بییت له سه ریان. ^۲ زه ححاک له ئیبنو عه بیاسه وه له م ناریه ته دا
 ﴿ثُمَّ لَقَدْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ نه لیت: هیج شتییک نیه له وه دروستکراوانه مه گین تووشی نه وه زیانه ی پۆژی
 قیامه ت ده بییت. ئیبنو جو ره یج نه لیت: ﴿ثُمَّ لَقَدْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ واته: کاتیک پۆژی قیامه ت هات
 ناسمان له ت پوه ت ده بییت و نه ستیره کان هه لده وه ریزن و له ناوده چن و خۆر تۆپه ل ده کریت و کیوه کان له
 شوینی خۆیان ده خرینرین، نه وه ی که خودای گوره نه فره موویت، نه وه گرانیه که په تی. سوودی
 نه لیت: ﴿ثُمَّ لَقَدْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ پۆژی قیامه ت شاراوه ته وه له وانهی له ناسمانه کان و زه میندان،
 هه ستانه که ی نازانریت کاتیک هه لده سییت فریشته زۆر نزیکه کانیشی و پیغه مبه ره په وانه کراوه کانیشی
 ناگاداری هه لسانه که ی نین^۱ ﴿لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْلَةً﴾ له ناکاویکدا نه وه پۆژه پووتان تیده کات که هیج ناگات
 له خۆتان نیه. قه تاده نه لیت: ﴿لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْلَةً﴾ خودا برپاری داوه که له پرئیکدا نه وه پۆژه دیت
 به سه رتاندا. وه وتی: بۆیان گپه پواوینه ته وه که پیغه مبه ری خودا ﴿وَلَقَدْ﴾ نه فره موویت: (بیگومان پۆژی

^۱ الطبری (۲۹۴/۱۳).

^۲ عبدالرزاق (۲/۲۴۴).

^۳ عبدالرزاق (۲/۲۴۵).

^۴ الطبری (۲۹۵/۱۳).

قیامت دیت به سر نهو خه لگه دا، پیای و اهیه خه ریکی چاگردنی حه وزه که یه تی، هی واش هیه نازه لو ملات که ی ناوده دات، هی واش هیه که ل و په له که ی له ناو بازاردا داناهو خه ریکی کیشانه و پیوانه^۱، بوخاریش پیوایه تی کردوه له نهو هوره بیره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه فهرموویت:

(پژئی قیامت هه لئاستی تا خور له خور تاواوه هه لئه یه ت، کاتیک هه لهات و خه لکی بینیان هه موو برپا دینن، نهو کات هیچ که سیك بره اکی سودی پی تاگه نیئت له پیشدا برپادار نه بویتت، یان کرداری چاکی نه کرد بیت له برپا هیئانه که یدا، بیگومان کاتیک که قیامت دیت دوو پیایو پؤشاکه کانیان پاخستوه له نیوان خویندا فریای کرپین و فرؤشتن و کزکردنه وه یان ناکه ون، وه قیامت دیت پیایو تک که پاره ته وه به شبری و شتره که یه وه که نوشیویه تی لئی ناخوات وه، وه قیامت دیت پیایو تک خه ریکی سواخدانی حه وزه که یه تی ئای پینادات، وه قیامت دیت پیایو تک تیکه که ی به رز کردوه ته وه بق ناو ده می ناخوات)^۲، عه وفی له نیینو عه بباسه وه نه لیت له مه دا که خودای گه وره ده فهرموویت:

﴿يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَافٍ عَلَىٰ عَنَّا﴾ به شیوه یه ک پرسیارت لیده کن وه ک تو دهر باره یان بزانی، وتی: وه ک نه وه ی که له نیوان تو نه واندا دوستایه تیک هه بیت، یان تو هاوه لیان بیت. نیینو عه بباس وتی: کاتیک خه لکی پرسیاریان له پیغه مبه ر کرد (ﷺ) له باره ی پژئی قیامت ته وه، وه ک گزویه ک ده یان پرسری که وایان ده زانی موحه مه د (ﷺ) دوستیانه. خودای گه وره پیغه مبه ری (ﷺ) ناگادار کرد که زانیسی هاتنی پژئی قیامت ته نیا له لای خوویه تی و تاییه ته به خوویه وه، خودای گه وره هیچ که س له فریشته

نزیکه کان و پیغه مبه رانیسی لی ناگادار نه کردوه^۳ هر بویه خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ به لام ززویه ی نه م خه لکه نه مه نازانن. له بهر نه وه کاتیک که جویره نیل له وینه ی پیایوکی عه ربه ی ده شته کیدا هات بؤنه وه ی خه لکی فیبری فه رمانی ناینه که یان بکات، له لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) دانیشت، وه ک دانیشتنی که سیك که پرسیار بکات بق شاره زا بوون. پرسیری له باره ی نیسلامه وه لیکرد، پاشان له باره ی باوه ره وه، پاشانیش له باره ی نیحسانه وه له دوایدا وتی: که ی قیامت دیت؟ پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پیی وت: (پرسیار لیکراو له و باره وه زانانتر نیه له پرسیار که ر)، وات: من له تو باشتی لی نازانن، وه هیچ که سیك له و باره یه وه له که سی تر زانانتر نیه. پاشان پیغه مبه ر (ﷺ) نه م نایه ته ی خوینده وه ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ زانستی

^۱ الطبری (۲۹۷/۱۳).

^۲ فتح الباری (۳۶۰/۱۱).

^۳ الطبری (۲۹۸/۱۳).

^۴ لقمان (۳۴).

پژئی قیامت لای خودایه. وه له پړویه تیکی تردا هاتووه جویره نیل (سهلامی خودای لیبتت) پرساری له پیغه مبر (ﷺ) کرد له باره ی نیشانه کانی پژئی قیامت ته وه، نه میش نیشانه کانی بۆ باس کرد پاشان فرموی: (له باره ی ئو و پینچ نیشانه شه وه که هیچ که سیک نایزانتت ته نیا نه بیت)، پاشان ئه م نایه تی ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ خویند، له مانده ه موو له دوی هر و لامیکدا پیئی ده فرموی: راست ده که بیت، له بهر ئه مه هاوه له کان سرسام بون له م پرساری که ره، لیئی ده پرسری و پوواشی پیده کرد، پاشان کاتیک که پژیشت پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (ئه مه جویره نیل بو هاته لاتان فیتری ناینه که تان بکات)، وه له پړویه تیکی تردا هاتووه: (له هیچ وینه که دا نه هاتووه مه گین له و وینه یه دا ناسیومه جگه له م وینه یی)،^۱ موسلیمش له سه حیحه که بیدا پړویه تی کردووه له عانیشه وه (په زای خودای لیبتت) نه لیت: عه ره به کچهریه کان کاتیک ده هاتنه لای پیغه مبری خودا (ﷺ) پرساریان له باره ی پژئی قیامت وه لیده کرد، که ی قیامت دیت؟ سه یری لاوترین که سیانی ده کرد ده یه فرموی: (ئه گه ئه م بزی تا ده گاته ته منی پیری قیامت ی ئیوه هه لده ستیت)^۲، مه بهستی پیغه مبر (ﷺ) به وه مردنیانه که به ره و به رزه خی مالی دواپی ده یانبات. دیسان موسلیم پړویه تی کردووه له نه سه وه که پیاویک له پیغه مبری خودا پرسری (ﷺ) له باره ی قیامت ته وه، پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (ئه گه ئه م لاوه بزی له وانیه پیر نه بیت تا قیامت هه لده ستیت)^۳، موسلیم ته نیا خوی هیناویه تی. له جابیری کوپی عه بدوللاوه وتی: گویم له پیغه مبری خودا بو (ﷺ) پیش نه وه ی وه فات بکات به مانگیک ده ی فرموی: (پرسایرم لیده که ن له باره ی پژئی قیامت ته وه، بیگومان زانیسی پژئی قیامت له لای خودایه، سویند به خودا ده خۆم هیچ که سیک نیه له سه ر ئه م زه مینه دا ئه م پۆ هه ناسه بدات سه دسال به سه ریدا تیپه ریئت)، موسلیم پړویه تی کردووه. وه له هر دوو سه حیحه که دا هاتووه له ئیبنو عومره وه هر به م شیویه پړویه تی کراوه. ئیبنو عومره نه لیت: بیگومان پیغه مبری خودا (ﷺ) مه بهستی کۆتایی هاتنی ژیانی ئو که سانه بووه. ئیمامی ئه حمده پړویه تی کردووه له ئیبنو مه سعوده وه (په زای خودای لیبتت) له پیغه مبره وه (ﷺ) فرمویه تی: (ئو شه وه ی که شه وره ویم پیکرا که یستم به ئیبراهیم و موسا و عیسا (سهلامی خودایان لیبتت) و توو ژیان ده کرد له باره ی پژئی قیامت ته وه، کاره که یان گه رانده وه بۆ لای ئیبراهیم (سهلامی خودای لیبتت) وتی: هیچ زانیاریه کم له باره ی وه نیه، پاشان کاره که یان برده لای موسا (سهلامی خودای لیبتت) نه میش وتی: هیچ زانیاریه کم له باره ی وه نیه. پاشان کاره که یان برده لای عیسا (سهلامی خودای لیبتت) عیسا وتی:

^۱ فتح الباری (۱/۱۴۰).

^۲ مسلم (۴/۲۲۶۹).

^۳ مسلم (۴/۲۲۷۰).

بیگومان هیچ کہ سیک ناگای لئی نیه بیجگه له خودای گه وره ئه وهی که پهروه ردگارم به منی سپاردوه ده جال ده رکه وتوه نوو چله دارم پییه، کاتیک که بینیمی تواره ته وه وه که چون مسی ده تویته وه وتی: کاتیک که منی بینی خودا له ناوی ده بات، تا به ردو دارو درهخت ده لئین: نهی موسولمان خودانه ناسیک له ژیر مندایه و ره بیکوژه، خودای گه وره قریان تیده خات پاشان خه لکی ده گه پینه وه بق زیدو ولاتی خویان. وتی: ئاله و کاته دا یا جورج و مه جورج ده رده چیت و له هه موو لایه که وه دین و ولاته که یان داگیر ده کنو، ده چنه هه رشوینیک ویرانی ده کن، به سه هر هه ناویکدا بپون ده یخزنه وه. وتی: پاشان خه لکی دینه وه بق لای من و سکالایان له ده ست ده کن، منیش ده لائیمه وه له خودا که قریان تیبخات و له ناویان به ریت هه تا وای لیدیت له بهر بقونی پیسیان زه وی ئوقره ی تیدا نامینیت واته: ئه ونده بونیان پیسه. خودای گه وره باران ده بارینیت و لاشه کانیاں راده مالیت و فریسیان ده داته وه ناو ده بات. نیمامی ئه حمده له یزیدی کوپی هارون وتی: پاشان کیوه کان هه لده ته کیزنو زه ویش وه ک پیست ده کشتیت و یان ده بیته وه. پاشان گه پاره ته وه بق فرموده ده که ی هه سه یم و وتی: کاتیک که پهروه ردگارم ئه وه ی پی سپاردم، ئه وه ش کاتیک به و شیوه یه پویدا، بیگومان پوژی قیامت وه که ژینکی سک پر وایه که سو کاره که ی نازانیت که ی له شه ودا یان پوژدا له ناو منداله که یان بق ده خاته وه. ^۱ نیینو ماجه ش هه به م شیوه یه پوویه تی کردوه ^۲ ئا ئه م پیغه مبه ره گه وره و نه به زو لبرپاوانه هیچ زانیاریه کیان له باره ی پوژی قیامت وه نیه و کاته که ی نازاننو فرمانه که ده گپینه وه بولای عیسا پیغه مبه رو (سه لاسی خودای لیبیت) ئه ویش له باره ی نیشانه کانی پوژی قیامت وه دواوه، چونکه ئه و له کزتایی ئه م ئومعه ته دا دپته خواره وه و بق به جی هینانی فرمانه کانی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده جال ده کوژیت و خوداش به هژی به ره که تی دعای ئه وه وه یه جورج و مه جورج له ناو ده بات، عیسا باسی ئه وه ی کردوه که خودای گه وره ناگاداری کردوه لئی. نیمامی ئه حمده پوویه تی کردوه له حوزه یفه وه وتی: پرسیار له پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کرا له باره ی پوژی قیامت وه، پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی: (زانیه که ی له لای پهروه ردگاری گه وره، جگه له و هیچ که سیک له کاتی خویدا ئاشکرای ناکات. به لام نیشانه کانی باس ده که م بۆتان، وه چی ده بیت له پیش هاتنیدا له پیش هاتنیدا فیتنه و هه راج پیدا ده بیت)، وتمان: نهی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فیتنه مان زانیوه، هه راج چیه؟ (به زمانی حه به شی) فرمووی: (کوشتن) فرمووی: (یه کتری نه ناسی ده که ویته ناو خه لکی، وای لیدیت که س که س نانسیت) ^۳، هیچ که سیک له خاوه نی شه ش کتیه که (کتیه کانی فرموده) به م شیوه یه

^۱ أحمد (۳۷۵/۱) فرموده یه کی به هیزنیه یه به م سه نه دانه.

^۲ ابن ماجه (۱۳۶۵/۲) فرموده یه کی به هیزنیه به م سه نه دانه.

^۳ أحمد (۳۸۵/۵).

پیوایه تیان نه کردووه. تاریقی کوپی شهاب وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) به رده وام له باره ی پوژی قیامه ته وه هر نم قسمی ده کرد تا نم نایه ته هاته خواروه ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾^۱ واته: ده باره ی پوژی قیامه ت لیت ده پرسن کی وه دی دیت؟ نه سائیش پیوایه تی کردووه^۲ نم فرموده یه سه نه ده کی باشو به هیزه. نم پیغه مبهره نه خوینده واره سر کرده ی گشت پیغه مبهران و دوا بین پیغه مبهره و پیغه مبهری به زهی و لیبوردن و داستان و نمونه و پیشه نگو کز کرده ویه که که خه لکی له به ریپیدا کرده کریته وه. له فرموده ی سه حیددا هاتوه له نه نسو سه هلی کوپی سه عده وه (په زای خودایان لیبیت) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموده ی تی: (من په وانه کراوم له گه ل قیامه تدا نه وها)^۳ واته: پیکه وه بین (به په نجی شایه تمان و په نجی دوی شایه تمانی نامازه ی ده کرد). له گه ل نه ماندا هموو خودا فرمانی پیداره که زانینی هاتنی پوژی قیامه ت بگپریته وه بولای خودا خوی کاتیک که پرسیری لیکرا له وباریه وه، وه ک فرموده ی تی: ﴿قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بلی: ته نها هر خودا بوخوی ده یزانیته، به لام زویدی نم خه لکه نه مه نازانن.

﴿قُلْ لَا أَمْرَ لَكَ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْفِرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾^(۷۸)

نم پیغه مبهره (ﷺ) فهیب نازانیت و توانای سودو زیانیسی بو خودی خوی نیه

خودای گه وره ده فرمویت: ﴿قُلْ لَا أَمْرَ لَكَ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْفِرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ بلی من خاوه نی قازانج و زانی خودی خوم نیم، جا مه گین خودا مه یلی لی بیت، نه گه ر غه ییم بزانیایه به هره ی زووم ده ست ده ک وت و زانیتمک تووش نه ده هات، من هر ته نیا ترسینه رو مژده درم بق که سانیک بپوا ده کن. خودای گه وره فرمان ده کات که کاره کان بگپریته وه بولای خوی و پیغه مبهری خودا رایگه یه نیت که نه و زانیاری به و شتانه نیه که له مه ویه دوا پووده دات و هیچ ناگاداریه کی له و باره یه وه نیه جگه له وه ی که خودا ناگاداری کردووه لیتی. وه ک خودای گه وره ده فرمویت: ﴿عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا

^۱ الطبری (۲۹۲/۱۳).

^۲ السنائی فی الکبری (۵۰۶/۶) فرموده یه کی به هیزه.

^۳ فتح الباری (۳۵۵/۱۱).

يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا^۱ له نه دیاران ناگاداره و نهینی خوی بق که س ناشکرا ناکات. زه ححاک له نیینو
 عه بیاسه وه نه لیت: ﴿وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَأَسْتَكْبَرْتَ مِنَ الْخَيْرِ﴾ † نه گه ر غه بیم بزانیایه مالی
 زدرم ده دست خوم ده خست، له پویایه تیکی تردا وتی: نه گه ر شتیکم بکریایه ده مزانی چه ندیک قازانج
 ده که م و هیچ شتیکم نه ده فروشت قازانجی نه کردایه تنیدا ﴿وَمَا مَسْنِيَّ السُّوءِ﴾ † تووشی هه ژاریش
 نه ده بووم^۲ عه بدوره حمانی کوپی زه یدی کوپی نه سلم وتی: ﴿وَمَا مَسْنِيَّ السُّوءِ﴾ † له هر شه پریک که
 تووشم بهاتایه خوم لی وه دور ده گرت پدیشی نه وهی پویدات و خوم لی ده پاراست^۳ پاشان خودای
 گه وره ناگاداری کردوین که موحه مه د(ﷺ) ته نیا ترسینه رو مژده دره واته: ترسینه ره له سزاو
 مژده دره بق خاوه نبیاوهران به به هشت وه که له نایه تیکی تردا نه فرموویت: ﴿فَإِنَّمَا يَسْتَرْزُقُهُ
 يِلْسَانُكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا^۴ † نیتمه بویه نه م قورنانه مان به زمانی ناسانی
 خوت په وانه کرد، تا تو مژدهی پبیدهی به وانهی پاریزنگارن دوزمنی سر سه ختی پی برتسینی.

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَشَأْنَهَا حَمَلَتْ حَمَلًا
 حَفِيمًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَفَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبُّهَا لِنَ آتَيْنَا صَاحِبًا لَنَكُونَ مِنْ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۸۸﴾ فَلَمَّا آتَاهُمَا
 صَاحِبًا جَمَلًا لَهُ شُرَكَاءُ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

هه موو خه لکی نه وهی ناده من

خودای مه زن ده فرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾ † هر نه و نپوهی له یه که س
 وهی هیناوه. خودای گه وره ناگاداران ده کاتوره که هه موو خه لکی له ناده من (سه لاهی خودای
 لیبیت) وه هر له ناده م هه وای هاوسه ری وهی هاتوره، پاشان گشت مه رد م له وانه وه بلاوهی
 کردووه. وه که خودای گه وره ده فرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
 وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ † نهی خه لکینه، هر له نپوو مییه که وه نپوه مان وهی
 هیناوه و کردوومانن به چه ند که لیک و چه ند هوزیک هه تا یه کتری بناسن، به پرزترینتان لای خودا

^۱ الجن (۲۶).

^۲ الدر المنثور (۲/۶۲۲).

^۳ الطبری (۱۳/۳۰۲).

^۴ مریم (۹۷).

^۵ الحجرات (۱۲).

پاريزگار تره کانتانن. وه له م نايه ته پيروزه دا ده فه رموویت: ﴿وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِسَكَنِ لِئَیَّهَا﴾^۱
 ژنه کشی هر له ماکی نهو پتاک هیئا که له سایه پيدا به سیته وه. واته: له که لیدا رابوویریت و ناسوده بییت
 پتی. وه ک خودا که وره له نایه تیکی تر دا ده فه رموویت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
 لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾^۲ هر له نیشانه گانی نه وه که له خوتان هاوجووتی بز
 وه دی هیئان که پیمان به سینته وه و خوشه ویستی و به زهی خسوته ناوتان. هیچ پیکه وه ژیانیکی
 گیانی که وره تره به هیتر نه له پیکه وه ژیانی گیانی پیاوو ژن. بویه خودای مه زن که باسی کردووه که
 جادوگر که م جار به فریولی توانیویه تی ژن و میرد له یه کتری برتازینیت پاشان خودای که وره
 ده فه رموویت: ﴿فَلَمَّا تَفَشَّسَهَا حَمَلًا خَفِيًّا﴾^۳ وه ختیک (ئادهم) له که ل (دایکه حهوا) سه رجیی
 کرد، بارداریوو به باریکی سووک. نه وه سه ره تای سکپی بوو، ژن هست به نیش و ژان ناکات. به لکو
 نه وه نتوکی ناوه و پاشان بووه خوینیکی به سیاگو و پاشانیش بووه پارچه گوشتیک، ﴿فَمَرَّت بِهِ﴾^۴
 ماوه یه ک پیوه که را. مواهید نه لیت: به رده وام هه لیگرتبوو^۵ ریوایهت کراوه له حه سه ن و نیبراهیمی
 نه فه عی و سوددیوه هر به م شیوه یه^۶ مه یونی کوپی مه هرا ن له باوکیه وه وتی: شار دبوویه وه.
 نه یووب وتی: پرسیم له حه سه ن له م ده قه د ﴿فَمَرَّت بِهِ﴾^۷ واته: نه که ر تو پیاویکی عه رب بوویتایه
 دده تزانی نه وه چیه؟ بیگومان نه وه واته به ده وام پیوه بوو^۸ قه تاده نه لیت: ﴿فَمَرَّت بِهِ﴾^۹ واته:
 سکه که ی ناشکرا بوو (دهر که وت)^{۱۰} نیبنو جه ریر وتی: واته (ماوه یه ک) به ناوه که وه هه لده ستاو
 داده نیش^{۱۱}، عوئی له نیبنو عه بیاسه وه نه لیت: ماوه یه ک که پیوه بوو گومانی هه بوو ناخو دوگیانه بیان
 نا؟ ﴿فَلَمَّا أَقْبَلَتْ﴾^{۱۲} که ههستی به قورسبوون کرد، واته: ههستی به قورس بوون کرد به هه لگرتنیه وه^{۱۳}
 سوددی وتی: منداله که که وره بوو له ناو سکیدا^{۱۴} ﴿دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْنَا صَلَاحًا﴾^{۱۵} هه ردوکیان له

۱ الروم (۲۱).

۲ الطبری (۳۰۵/۱۳).

۳ الطبری (۳۰۵/۳۰۴/۱۳).

۴ الطبری (۳۰۴/۱۳).

۵ الطبری (۳۰۵/۱۳).

۶ الطبری (۳۰۴/۱۳).

۷ الطبری (۳۰۵/۱۳).

۸ الطبری (۳۰۵/۱۳).

په روه ردگاریان پاراناوه، نه گهر مندالیکي چاكو ته واومان پی بیه خشیت، ﴿صَلِحًا﴾ واته: مرؤفیکي
 تهاو. وهك زه ححاك له نیبنو عه بیاسوه نه لیت: ترسان له وهی كه نازه لیک بیت^۱ نه بویه ختیری و
 نه بومالیكیش هه ر وایان تووه ترسان له وهی كه مرؤف نه بیت^۲ حه سنی به سری نه لیت: نه گهر
 مندالیکمان پی بیه خشیت^۳ ﴿لَنْ كُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ له سوپسگوزاران ده بین. ﴿فَلَمَّا آتَاهُمَا صَلِحًا
 جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ كه مندالی چاكو ته واوی پی بیه خشین، له وهی
 كه خودا پیی دابوون، چهند شهریکیان بز پیداکرد، كه خودا زؤر به رزتره له وهی كه شهریکي بز
 دابین. نیبنو جه ریر پیوایه تی کردوه له حه سنه وه ﴿جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا﴾ نه مه له هه ندیک
 نه ته وه و ناینه کانی تر بووه، له لایه ن ئاده مه وه نه بووه^۴ وه هه ر له حه سنه وه وتی: مه به ست به و
 نایه ته نه وهی ئاده مه نه ونه ی كه شهریکیان بز دانان لیتیان له دواي ئاده م (سه لامی خودای لیتیت) واته:
 ﴿جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا﴾^۵ له قه تاده وه حه سن وتی: نه وانه جووله كه و گاوره كان بوون خودا
 مندالی پی ده به خشیت و ده بوونه گاورو جووله كه^۶ نه م سه نه دانه راستن له حه سنه وه (په زای خودای
 لیتیت) كه نه و نایه ته ی به وشپوهیه ته فسیر کردوه، نه م ته فسیره له چا کترین شایسته ترین ته فسیره
 بز نه م نایه ته، وه بیگومان نه م نایه ته مه به ست پیی ئاده م و هوانیه، به لگو مه به ست پیی بته رستانه
 له نه وه کانی. نه مه وهك نیستیتراد وایه باسی كه سیکه و مه به ست پیی جزو ره گزه كه یه تی وهك
 خودای گوره ده فرهموویت: ﴿وَلَقَدْ زَنَّا السَّمَاءَ الَّتِي بَصَّيْحَ﴾^۷ نیمه ناسمانی دونیامان به زؤر چرا
 پازانده وه. خو دیاره مه به ست به چراکان نه ستیره کانه كه ناسمانی پی پازاوه ته وه. نه وه نیه كه پیی
 لی ده درئی له جنوکه كان. نمونه ی نه مه له قورئاندا زؤره و خودا خوشی باش ده زانیت.

﴿أَشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ﴾ (۱۱۱) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿۱۱۲﴾ وَإِنْ
 نَدَعُوهُمْ إِلَىٰ آهْدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْهُمْ أَمْ لَا أَنزَلْنَاهُمْ آمِنًا وَأَنزَلْنَا لَهُم مِّن دُونِ

^۱ الطبری (۳۰۶/۱۳).

^۲ الطبری (۳۰۶/۱۳).

^۳ الطبری (۳۰۶/۱۳).

^۴ الطبری (۳۱۴/۱۳).

^۵ الطبری (۳۱۴/۱۳).

^۶ الطبری (۳۱۴/۱۳).

^۷ الملك (۵).

اللَّهُ عِبَادُ أَمَّا لَكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١٦﴾ أَلَمْ أَنْجَلْ يَمْسُونَ
 بِهَا أَمْ لَمْ آتِدْ بِبَطْشُونَ بِهَا أَمْ لَمْ آتِئْنَ بِبَصْرُونَ بِهَا أَمْ لَمْ آذَاتِ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ
 كِيدُونِ فَلَا تُنظَرُونَ ﴿١١٧﴾ إِنْ وَلىَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ تَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١١٨﴾ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
 لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَخْشُونَ ﴿١١٩﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرْتَهُمْ يُنظَرُونَ
 إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٢٠﴾

خودای بتپہرستان نہ و مدیہیندہرو نہ یارمہ تیدہرو نہ خواہنی ہیج شتیگہ

نہمہ ناپہزایی دہرپینیکہ لہلاین خوداوه بہرامبہر بتپہرستان کہ لہگل خودا شتی تریان
 بہرستوہلہبت و ہاوتاو پیکہ، کہ نہمانہ دروستکراوہ و مدیہینراوہ پەرورہدہ کراوی خودایہ،
 دہستہلاتی ہیج شتیکیان نیہ نہ زیانو نہ خازنج دہگہینزو نہ یارمہتی نہوکسانہ دہدن کہ
 دہیانپہرستو نہ دہیانبینن، بہلکر نہوانہ بیگیانن، ناجولینو نابیستو نابینن، نہوانہی دہیانپہرستن
 لہوان چاکترن لہ بینینو بیستو نازایہتی و بویریدا. ہہر بویہ خودای گہورہ دہفرموویت: ﴿أَبْشُرْ كُونَ

مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يَخْلُقُونَ ﴿﴾ چون نہوانہ دہکن بہ شہریکی خودا کہ ناتوانن ہیج شتیگہ دروست بکن و
 خویان دہبیت دروست بکریں. واتہ: نایا ہاوالی بؤ دادہنن لہگل نہو پہرستراوانہدا کہ ناتوانن ہیج
 شتیگہ دروست بکن و ہیجیشیان لہدست نایات وک نہم نایہتانہ کہ خودای گہورہ دہفرموویت:

﴿تَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٍ فَاَسْتَجْمَعُوا لَهُمْ إِنَّكَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ
 اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْأَلُهمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِئُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ﴿١٢١﴾ مَا قَدَرُوا
 اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿﴾ نہی خہلکینہ، نمونہیک ہینراوہتوہ گوئی بؤ بگرن، لہ

خودا بہدہر نہوانہی ہانای پیدہبہن، نہگہر ہہموویان کوپینہوہ ناتوانن میشیکہ دروست بکن، نہگہر
 میشیش شتیکیان لی بفریتی، ناتوانن لئی بسیننہوہ داواکارو داواکراو چہند زہبوونن خودایان بہو
 شیوہیہی کہ پٹیوستہ نہناسیوہ، خودا زؤر بہتواناو بہدہستہلاتہ. خودای گہورہ ناگاداری داوہ کہ
 خوداکانی نہوان ہہموو کوپینہوہ ناتوانن میشیکہ دروست بکن، تا نہگہر میشی شتیکیان لی بفرینیت
 لہ خواردنیکہ کہ باشیش نہبیت ناتوانن لئی بسیننہوہ، میشیکہ نہوہ حالی بیت و نہوہ سیفہتی بیت
 چون دہبیت بہرسترت بؤ نہوہی پڑزی بدات و بیت بہہاناوہ، بویہ خودای گہورہ فرموویہتی: ﴿لَا

يَخْلُقُ شَيْئًا وَّمِمَّ يَخْلُقُونَ ﴿۱﴾ واته: نه وانه خوځيان وه دی هیندراو دوست کراون وه ک خودای گوره له سر
 زمانی ئیبراهیمی خلیل نه فهرموویت: ﴿قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ﴿۱﴾ وتی: نایا ئیوه شتیک ده په رستن
 که هر خوټان دای ده تاشن؟ پاشان خودای گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسَهُمْ
 يَنْصُرُونَ ﴿۱﴾ توانایان نیه یارمه تی نه وان بدن و یاریده ی خویشیا پی نادریت. واته: ناتوانن یارمه تی
 نه وکه سانه بدن که ده یان په رستن و تونای بهرگیشیان له خوځیان نیه نه گهر که سیک به ویت لئیان
 بدات و بیان شکستیت، وه ک چون ئیبراهیمی خلیل بته کانی هژده کی شکاندو سوک و پیسوی کردن.
 وه ک خودای گوره له باره ی وه نه فهرموویت: ﴿فَرَأَى عَلَيْهِمْ صَرْبًا بِالْأَيْمِينِ ﴿۲﴾ په نامه کی به ده سستی راست
 مستیکی تی سره واندن (لئی دان) وه له نایه تیکی ترده نه فهرموویت: ﴿فَجَعَلَهُمْ جُودًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ
 لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿۲﴾ مه موی پارچه پارچه کردن، بته گوره که یان نه بیت، به لکو بینه وه بۆلای
 نه و. وه ک چون معازی کوری عه مری کورچه موح و معازی کورپی جه بل (ره زای خودایان لیبیت) دوو
 لاویون کاتیک پیغه مبه ری خودا (ﷻ) گه شسته مه دینه موسلمان بوون، له شه ودا دایان به سر بته کانی
 بته پرسته کاندو شکاندیان و پارچه پارچه یان کردو کردیانه سوته مه نی بۆ بیوه ژنه کان تا بیته په ندو
 ناموژگاری بۆ هژده که یان و به خوځیاندنا بچنه وه. عه مری کورپی جه موح که سه روکی هژده کی بوو،
 بتیکی هه ببوو ده پیه رست و بۆنی خوځی لیده دا، هه ردوویکیان به شه و چون و بته که یان
 به سه رداخست و پیسیان کرد به سه ری دا، عه مری کورپی جه موح هات و سه یری کرد چی به سه ر بته که ی
 هاتووه، شوړدی و بۆنی خوځی لیدو و شمشیرکی له لاداناو پیی وت: بهرگری له خوټ بکه. پاشان
 دوو که سه که دایان به سه ری دا وه ک جاری پیشویان لیکرده وه، نه میش دیسان وه ک جاری پیشووی
 لیکرده وه، تا جاریکی تر دوو که سه که له گه ل سه گیکي توپیودا ناوملیان کردو به ره و کیوئیک بردیان و له
 بیریکدا له وی فریاندنا، کاتیک عه مری کورپی جه موح هات و نه وه ی به چاری خوځی بینی بۆی ده رکه وت
 نه وه ی نه وان له سه رین ناینیکی پپو پچه. پاشان وتی: سویند به خودا نه گهر خودایه کی به توانا
 بوویتایه هه ردووکتان ناوهم مل نه ده کران. پاشان باوه پی هیناو بووه موسلمانیکی چاک و له جنگی
 ئو خودا شه هیدکرا ره زای خودایان لیبیت و به هه شتی فیرده وس شوینی بیت. پاشان خودای گوره
 ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْتَجِيبُوا سِوَاكَ عَلَيْهِمْ أَدْعَاؤُهُمْ أَمْ أَنْتَ صَمٌّ ﴿۳﴾ إِنَّ

۱ الصافات (۹۵).

۲ الصافات (۹۲).

۳ الانبیاء (۵۸).

الَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادُ أُمَّثَالِكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١١٧﴾
 اللَّهُمَّ أَرْجُلُ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ﴿١﴾
 نه گهر ښووش بانگيان بکن که بينه سهر پڼگه ی خودا دواتان ناکون، بانگيان بکن یان دهنگ
 نه کن. بڼ ښووه هر وه کويه که. نه وانه ی که (له باتی خودا) ښووه هانا یان بڼده بن، کومه له بنده به کن
 وه خوتان، دسا نه گهر ښووه راست ده کن، بانگيان بکن با وه لامتان بده نه وه. ناخځ نه وان
 ده توان له سهر پڼ بڼڼ یان ده ستیان هه به پڼی بوه شینن یان چاری دیتنیان هه به، یان گوڼی
 بیستنیان پڼو هه. واته: نه و بتانه هر که سڼک بانگيان بکات گوڼیان لڼ نه، بانگ بکړن و بانگ نه کړن
 وه که به که، وه ک ښیراهیم وتی: ﴿وَتَأْتِي لَمْ تَعْبُدْ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا﴾^۱ باوک تو بڼ
 شتیکی وا ده پرستی، نه ده بیستیت و نه ده بینیت و هیچ به هره به که به تو نادات. پاشان خودای که وره
 بڼیان پوون ده کاته وه که نه وانیش وه که نه وان دروست کراوی خودان، به لکو نه وانی مرقف له وان چاکترو
 تڼرو ته و او ترین و ده بیستو و ده بینو و ده ستیشی ده وه شینن، به لام نه و بتانه هیچ شتیکیان له ده ست
 نایه ﴿قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَ كُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنظِرُون﴾^۲ بلن: بانگی هاو به شه کانتان بکن، نه وسا داوی فیلو
 ته له که م بڼ بنینه وه و چاوترو کانتیک ماوه مه دم، هر چیتان له ده ست دیت درځی مه کن. پاشان
 خودای که وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ إِلَهِي اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾^۳ که وره ی من هر
 خودایه که نه م کتیبی نارووه ته خوار، هر خورش سهر پر رشتی چاکان ده کات. واته: ته نیا خودام
 به سه و نه و یارمه تی ده رو پشتو په نامه، هر نه و که وره مه له دنیاو له قیامه تداو دڼستی به موو
 چاکانه دوی من. نه مه ش وه ک هوود (سه لای خودای لیبیت) کاتیک که هوزه که ی پڼیان وت: وه ک
 خودای که وره ده فهرموویت: ﴿إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْرَضَكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءِ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي
 بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥١﴾ مِنْ دُونِهِ فَيَكْفُرُوا بِمَا كَانُوا لَا يَتَنَبَّأُونَ ﴿٥٢﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ
 دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِعَاصِمِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٣﴾ نيمه هر نه و بنده ده لڼ: په نگه هه ندیک
 له وانه ی که ده یان په رستین تووشی خراپه یان کردی، وتی: خودا به شایه ت ده گرم، ښووش هر وه ها
 شایه ت بن له وه ی ښووه ده یی رستن به رکه نارم. جگه له خودا هه مووتان فیلم لڼ بکن و ماوه مه دن.
 من خځم سپارد به و خودایه که په روهدگاری منو په روهدگاری ښووش هر نه وه، هر شتیکی

۱ مریم (۴۲).

۲ هود (۵۶-۵۴).

دهجولیتوه مهگین خودا دستلآت داره بهسریدا و ژیان و بزئیوی لهسر شه دباره پینگه ی پورهردگارم پاسته پرتیه وهك ئیبراهیمی خلیل فهرموویه تی: ﴿أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴿۱۶﴾ فَإِنَّهُمْ

عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۷﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿۱﴾ خوتانو بابو و باپیرانی پیتشووتان، همموویان دوژمنی منن، جگه له پورهردگاری هممو دونیا، شهوی منی دروست کردوه هه شهویش شارهزام

دهکات. وهه ئیبراهیمی خلیل دهلئیت به باوکی و ههزه که ی: ﴿إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿۱۷﴾

وجعلها كلمة باقية في عقبه لعلهم يرجعون ﴿۲﴾ مهگین لهو کهسه ی منی دروست کردوه، که خوی پینگه نیشان ده دات. کاریکی کرد شه و تاره ی له پاشی خوی بق شه ته وه ی ههه بمینیت، به لکو بگه پینه وه.

پاشان خودای گه وره لیره دا ده فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ نَادَعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَلِيمُونَ نَصْرَكُمُ

وَلَا أَنفُسَهُمْ يَصْرِفُونَ ﴿۱۷﴾ وَإِنْ نَدَعُوهُمْ إِلَىٰ طُرُقِهِمْ لَيَسْمَعُوا ﴿۱﴾ شهو که سانه ی (جگه لهو) (واته له خودا) ئیوه هانایان پیده بهن، نایه ن یارمه تیتان بدهن و یاریده ی خوشیان پی نادریت، شه گه ر ئیوه به ره و پی

پاست بانگیان بکه ن، گویتان لی ناگرن. وهك خودای گه وره له نایه تیکی تردا ده فهرموویت: ﴿إِنْ

نَدَعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَهُمْ ﴿۲﴾ شه گه ر هاواریشیان بق بیه ن، له کاتیکیدا شه وان هیه نایینن. بویه خودا مامه له یان وهك که سانیکی بیئاوه ز له گه لدا ده کات، که له سه ر شهیوه ی مرؤد کیشرابن، وا ده یانینی که

ته ماشاده که ن. خودای گه وره پسته که ی به زه میریک ده رپرپوه که بق که سیکی ژیر به کار ده هینریت.

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿۳﴾ وَإِنَّمَا يَرْتَضِيكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَوِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ

سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۰﴾

فهرماندان به لیبوردن

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿۳﴾ چاو ببوشه و فرمان

به کاری چاک بده و واز لهو نه زانانه بیته. عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی شه سلم له م ده قه دا ﴿خُذِ

الْعَفْوَ﴾ شه لئیت: خودای گه وره فرمانی داوه به لیبوردن و چاویوشی کردن له بته پرستان تا ده سال و

۱ الشوری (۷۸-۷۶).
۲ الزخرف (۲۸-۲۷).
۳ فاطر (۱۴).

پاشان فرمائی داوه به زیری و په قسی جولانوه له گه لیان^۱ زږد کس په پویه تیان کردوه له
 موجهامیده وه له م ده قدا ﴿خُذِ الْعَفْوَ﴾ نه لیت: لیبورده می وه رگره له په وشت و ناکاری خه لکی به بی^۲
 سیخوپی کردن^۳ هیشامی کوپی عوروه له باوکیه وه نه لیت: خودا فرمائی کرد به پیغه مبر (ﷺ)
 لیبورده می هه لیبزیت له په وشتی خه لکی^۴ وه له پویه تیکی تر دا هاتوه نه لیت: نه وهی چاوپوشیت
 لیکراوه له په وشتی خه لکی وهر بگره. وه له سه حیچی بوخاریدا هاتوه له هیشامه وه له باوکیه وه، له
 براکه یوه عه بدوللای کوپی زویه یوه نه لیت: بیگومان ﴿خُذِ الْعَفْوَ﴾ چاو بیوشه هاتوه ته خواره وه
 له په وشتی خه لکی.^۵ وه له پویه تیکی تر دا هاتوه جگه له وه له هیشامه وه له باوکیه وه له نیبو
 عومه روه،^۶ وه له پویه تیکی تر دا هاتوه هر له هیشامه وه له باوکیه وه له عائیشه وه که
 هر دوکیان هر به و شیوه بیان وتوه والله أعلم،^۱ نیبو جهریو نیبو نه بی حاتم په پویه تیان کردوه
 وتیان: یونس بویگنپاونه وه، سوفیانی کوپی عویه نه بویگنپانه وه له نومه یوه نه لیت: کاتیک خودای
 گوره نه م نایه ته ی نارد خواره وه ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ پیغه مبر ی
 خودا (ﷺ) فرمووی: (نه ی جویره نیل نه م چیه؟) جویره نیل وتی: خودا فرمات پیده کات که
 بیوری له وانه ی ناهه قیان دهریارت کردوه، ببه خشیت به وانه ی که به شیان نه دایت، نه وهی خوی
 دابریوه له تق به سهری بگینه وه.^۷ بوخاری له م نایه ته دا ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ
 الْجَاهِلِينَ﴾ نه لیت: (العُرف) واته: چاکه. پاشان بوخاری پویه ته کردوه له نیبو عه بیاسه وه
 (په زای خودای لیبیت) که نه لیت: عویه یه نه ی کوپی حوسنی کوپی حوزه یفه هات و له لای خوپی کوپی
 قهیس برازای دابه زی، حوپ په کیک بوو له وکه سانه ی که عومه له خوی نزیکی خستبوه وه، قورشان
 له بهرکان هاوده م و پاوژکاری عومریون لایویون بیان به سالچوو. عویه یه به برازاکه ی وت: نه ی
 برازاکه م تق خارونه پیزی له لای نه م نه میره، نیزنم بق وه رگره تا برومه لای، حوپ وتی: نیستا نیزنم بق
 ورده گرم که بچیته لای. نیبو عه بیاس نه لیت: حوپ داوای نیزنی کرد بق عویه یه، عومه ر پی پیدا،

^۱ الطبری (۳۸/۱۳).
^۲ الطبری (۳۲۷/۱۳).
^۳ الطبری (۳۲۷/۱۳).
^۴ فتح الباری (۱۵۵/۸).
^۵ فتح الباری (۱۵۶/۸).
^۶ فتح الباری (۱۵۶/۸).
^۷ الطبری (۱۵۴/۶)، ابن ابی حاتم (۱۶۳۸/۵) فرموده به کی لاوازه.

کاتیک که چووه لای وتی: نه وها نهی کوپی خه تاب سویند به خودا چاک و زورت پی نه داوین و به دادپه روه ریش فرمان نادهیت له که لماندا، عومر توو په بوو خه ریک بوو لئی بدات، حو پ پی وتی: نهی گه وریه موسلمانان خودای گه وریه فرموویه تی به پیغه مبره که ی (ﷺ): ﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴾ بیگومان نه مه له نه فامه کانه. سویند به خودا کاتیک نه م نایه تی بق خوینده وه عومر لئی نه دا، زور پایه ندبوو به قورئانی پیروزه وه^۱ نه نیا بوخاری خوی پیوایه تی کردوه. هه ندیک له دانایان مانای نه م نایه ته یان له دوو دیردا دارشتووه که جینیاسیان تیدایه ده لیت:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرِفِ كَمَا
 وَأَمْرٌ عَنِ الْجَاهِلِينَ
 وَإِن فِي الْكَلَامِ لَكُلُّ الْاِنَامِ
 فَسْتَحْسِنُ مِنْ نَوَى الْجَاهِ لِيْنِ

واته: چاپوشی بگو فرمانبده به چاکه وه ک فرمانت پیدراوه واز له و نه زانانه بیته، له قسه کردندا نرمو نیان به له که ل هه موو خه ک، له لایه ن خاوه ن رینو ده سته لاتوه نرمو نیانی شتیکی زور چاکه. هه ندیک له زانایانیش وتویانه: خه لکی دوو که سن که سیکی چاکه، نه وه ی بورت ده لویت له چاکه کانی وه رگره، زیاد له توانای خوی نه ر که مه خه ره سه رشانی ته نگاوی بکات. یان که سیکی خراپه کاره، فرمانی پی بکه به چاکه کردن، نه گره هر به رده وام بوو له سه ر گومراییه که ی و ملی پی نه داو وازی نه هیتا و تویش وازی لی بیته. به لکو نه وه ی تو له که لی ده که ی وازی لی بییت له وکاره خراپه ی. وه ک خودای مه زن ده فرموویت: ﴿ اَدْفَعْ بِالَّذِي هِيَ اَحْسَنُ السَّيِّئَةِ مِمَّنْ اَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴾ (۱۶) وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿ ۱۷ ﴾ وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ ﴿ ۱۸ ﴾ تو وه لامی خراپه به چاکه بده ره وه، نیمه باشت ده زانین نه وان چی ده لین. تو بلی: نهی په روه ردگارم! هانام به تو، له نه دانی شه ی تانان. هه ر هاناش ده به مه بهر تو، که نه وان دین به لامه وه. وه ده فرموویت: ﴿ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّذِي هِيَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴾ (۳۱) وَمَا يُلْقِيهَا اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا اِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيْمٍ ﴿ ۳۵ ﴾ وَمَا يَزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ ﴿ ۳۶ ﴾ چاکه و خراپه وه کویه ک نین، تو هه میشه وه لامی چاکه بده وه، نه وسا که سیک له که ل تو دا دوژمنه، ده بیته دوستی نزیک. نه وکاره هه ر تووشی که سانیک ده بیته که بتوان خوراکرین، هه ر که سیکیش نه وکاره ی تووش بیت، دیاره زور به خته وه ره. هه ر کاتیک له شه ی تانه وه تووشی خه یالاتیک بوویت،

۱ فتح الباری (۸/۱۵۵/۲/۱۹۹۷).
 ۲ المؤمنون (۹۶-۹۸).
 ۳ فصلت (۳۴-۳۶).

گورج په نا به خودا ببه که هر خوی بیسری زانایه. وه دیسان له‌م نایه‌ته پیروزه‌شدا خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَمَا يَزَعْنَاكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَوِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ هرکاتیک له‌شه‌یتانه‌وه تووشی خه‌یالاتیک بوویت هر په‌نا به خودا به‌ره که خوی بیسرو زانایه. ثم سئ نایه‌ته له (الاعراف) و (المؤمنون) و (السجدة) دا که چواهمیان نیه، له‌مانه‌دا خودای گوره پینمایی کردوه تیاندا که به‌رخورد له‌گه‌ل مروئی سه‌ریچیکه‌ردا به چاکی بگریت، چونکه نه‌و چاکه له‌گه‌ل کردنه‌وای لیده‌کات که وازینیت له‌و لاساریه به‌نیسی خودا. هر یویه خودای گوره نه‌فرموویت: ﴿فَإِذَا لَدَّى يَلِيكَ وَيَبْدُوكَ كَأَنَّكَ لَمْ تَلِدْ وَلَمْ يَلِدْكَ فَاتَّقِ اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ نه‌وکاته که‌سبک که له‌گه‌ل تودا دوزمنه، ده‌بینه دوستی نزیک. پاشان خودای گوره په‌ناده‌بات بؤ پینمایی کردن به‌خوی له‌شه‌یتانه‌کانی جنوکه، چونکه شه‌یتانی جنوکه هر له چاکه ریگریت لی ناکات، به‌لکو به‌ته‌واوی بتکزیت له‌ناوت به‌ریت، چونکه دوزمنیکی زور ناشکرابوه بؤ باوکت له پینشداو دوزمنی خوخته. نیبنو جه‌ریز له‌ته‌فسیری ثم نایه‌ته‌دا ﴿وَمَا يَزَعْنَاكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَوِذْ بِاللَّهِ﴾ نه‌لئت: کاتیک توره‌بیه‌کت به‌سهردهات له‌شه‌یتانه‌وه‌وای لیکردی که ریگریت لی بکات له‌وازه‌مینان‌و له‌نه‌زانی‌وه‌لی نایت که بجیت به‌گزیدا ﴿فَاسْتَوِذْ بِاللَّهِ﴾ په‌نابه‌ره به‌خودا. گوئی لیه‌تی، گوئی له‌ه‌لی نه‌و نه‌فامه‌شه که ده‌یکات به‌رامبهرت، په‌نابگره به‌خودا له‌خه‌یالاتی شه‌یتان‌و قسه‌ی که‌سانی تریش، چونکه خودا هیچ شتیکی لی ناشاردیته‌وه، ناگاداره‌و ده‌توانیت خه‌یالاتی خرابی شه‌یتان‌و شتی تری دروستکراوه‌کانی خویت لی دوربخاته‌وه. له‌سهرتای ثم ته‌فسیره‌دا نه‌و فرمودانه‌مان هینا له‌باره‌ی په‌نابردنه‌وه به‌خودا (الاستعاذه) لیره‌دا پیویست ناکات دووباره‌ی بگینه‌وه.

﴿إِنَّ الْآلِينَ اتَّقُوا إِذَا مَسَّهُمْ طَلِيفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٣١﴾ وَلَا خَوْفٌ لَهُمْ يَمْدُونَهُمْ فِي الْآلِيِّ تَزَلَّ لَا يُفْصِرُونَ ﴿٣٢﴾﴾

رینازی له‌خوداترسان له‌کاتی بارایی و دوودلیدا

خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ الْآلِينَ اتَّقُوا إِذَا مَسَّهُمْ طَلِيفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾ نه‌وکه‌سانه‌ی پاریزگان، هرکاتیک خه‌یالی خرابیان له‌شه‌یتانه‌وه تووش ده‌بیت، خیرا یادی خودا ده‌که‌نو به‌رچاویان پوون ده‌بیته‌وه. خودای گوره باسی له‌خوداترسان ده‌کات له‌و به‌ندانه‌ی که گوپرایه‌لیان کردوه له‌وشتانه‌ی که فرمانی داوه به‌سهریاندان‌و ازیان هیناوه له‌وشتانه‌ش

که قه ده‌غی کردوه لیان. ﴿إِذَا مَسَّهُمْ طَلْفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ﴾ کاتیک خه یالی خریبان له شه یتانه وه تووش ده بیت. هه ندیک تر خویندویانه ته وه به (طائف)، نه م دوو خویندنه وه یه به ناویانگن. هه ندیک وتویانه: یه ک مانایان هه یه. هه ندیک تر وتویانه: جیاوازی له مانا کانیاندا هه یه، هه ندیک مانایان به توپیی کردوه وه هه ندیک تر مانایان به کاتیکردنی شه یقان کردوه به که وترو په رکه م، هه ندیک به خه فته خواردن به گوناو هه ندیک به تووشبوونی گوناو تاوان مانایان لیکداوه ته وه. پاشان خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿تَذَكَّرُوا﴾ واته: یادی تۆله ی خوداو پاداشته چاکه کانی و به لینی و هه په شه کانیان کردوه ته وه و توه ییان کردوه وه په شیمان بوونه ته وه و په نایان به خودا بردوه و نۆد گه پاونه ته وه بۆلای ﴿وَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾ به چاویان پوون بوه ته وه، واته: سه قامگیربوون و به ناگاماتنه وه له وحالی که تیبیدبوون.

برا شه یتانه کانیان یارمه تیان ددهن له گومرا بووندا

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ﴾ برا (شه یتانه) کانیان یارمه تیان ددهن. واته: برا شه یتانه کانیان له مرۆف. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تر دا ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الْآبِیْرِیْنَ کَانُوا إِخْوَانَ الشَّیْطَانِ﴾ بیگومان نه وانهی مال به فیقرده ددهن له برای (شه یتانه) کانیان. واته: له شوینکه وتوانی و گوئیگرانی و جیبه جیکه ری فرمانی شه یتانه کانیان ﴿فِی یَمْدُودِهِمْ﴾ یارمه تیان ددهن له و گه مریبه دا. واته: شه یتانه کان هاوکاریان ده که نو کارناسانیان بۆ ده که نو نه وخرابه یان له بهرچا و شیرین ده که ن. نیینو کسیر ده لیت: (المد) واته: زیادی بوون. واته: کۆمه کیان ده که ن له و گومریبه داو، نه و نفامی و به دخوی و هه له شه یی یان بۆ زیاتر ده که ن ﴿ثُمَّ لَا یُقْصِرُونَ﴾ پاشان کۆتایی ناهینن (له گومرا کردنیاندا) هه ندیک ده لین: واته بیگومان شه یتانه کان هاوکاری مرۆف ده که ن که وازنه هینن له وکاره یان و به رده وام بن له سهری. وه ک علی کوپی نه بوته لحه له نیینو عه بیاسه وه له م نایه ته دا ﴿وَإِخْوَانُهُمْ یَمُدُّوهُمْ فِی الْفِتْرِ ثُمَّ لَا یُقْصِرُونَ﴾ نه لیت: نه مرۆف وازنه هینتیت له وهی که خریکیه تی و نه شه یتانه کانیان ده ستیان لی کۆتاده که نو کۆلیان لی ددهن ﴿لَا یُقْصِرُونَ﴾ کۆل نادهن له وهی که تیبیدان و خاونا بنه وه و وازی لی ناهینن. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تر دا

^۱ الاسراء (۲۷).

^۲ الطبری (۱۳/۳۳۸).

ده فہرموویت: ﴿اَلَمْ تَرَ اَنَّا اَرْسَلْنَا الشَّيْطٰنَ عَلٰى الْكَافِرِيْنَ تُوْزِعُوْهُمْ اَزَّاءً ۱﴾ نایا تو نازانیت نئیمه شہیتانہ کانمان نارودوہ تہ سہر خودانہ ناسان ختو کہ و ہانہ ہانہ یان دہ دہن. نئینو عہ بیاس و کہسانی تریش وتویانہ: ہہ راسانیان دہ کہنو وازیان لیٰ نامینن تا تووشی گوناہیان دہ کہن^۲.

﴿وَ اِذَا لَمْ تَأْتِيْهِمْ بَآيٰتِيْ قَالُوْا لَوْلَا اَجْتَبَيْتَہَا قُلْ اِنَّمَا اَتَّبِعُ مَا يُوحٰى اِلَيْ مِنْ رَبِّيْ هٰذَا بَصٰٓئِرٌ مِّنْ رَبِّيْكُمْ وَ هُدًى وَ رَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ ﴿۴۲﴾﴾

بتپہرستان داوای نیشانہ دہ کہن

خودای کہوردہ دہ فہرموویت: ﴿وَ اِذَا لَمْ تَأْتِيْهِمْ بَآيٰتِيْ قَالُوْا لَوْلَا اَجْتَبَيْتَہَا قُلْ اِنَّمَا اَتَّبِعُ مَا يُوحٰى اِلَيْ مِنْ رَبِّيْ هٰذَا بَصٰٓئِرٌ مِّنْ رَبِّيْكُمْ وَ هُدًى وَ رَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ﴾ کاتیک ہیج نیشانہ یہ کیان نیشانہ نادہیت، دہ لئین: تو بق لہ خوتوہ و پئکی ناخہیت؟ بلی: من ہہر لہ وانہ پہ پیرہوی دہ کہم کہ لہ لای پہ رورہ دگارمہ و پیم دہ گات، نہ مانہ چاوپوشن کہن لہ پہرہ ردگاری نئوہ و پئ نیشاندہ رو بہ زہ یین بق نہ و کہسانی بہ باوہ پن. عہ لی کوپی نہ بوت لہ لہ نئینو عہ بیاسہ وہ لہ م نایہ تہ دا ﴿قَالُوْا لَوْلَا اَجْتَبَيْتَہَا﴾ دہ لئیت: نہ گہر تو خوت ریک خستایہ. جار پکی تریش دہ لئیت: نہ گہر تو خوت داتہ پئناہ و داتہ زاندایہ^۲ نئینو جہ ریر لہ عہ بدوللای کوپی کہ سیرہ وہ لہ مواہیدہ وہ لہ م نایہ تہ دا ﴿وَ اِذَا لَمْ تَأْتِيْهِمْ بَآيٰتِيْ قَالُوْا لَوْلَا اَجْتَبَيْتَہَا﴾ نہ لئیت: نہ گہر تو خوت بتویستایہ، ہہ ندیکیش دہ لئین: نہ گہر تو خوت دہر تہ پئناہ^۱ قہ تادہ و سودی و عہ بدو پہرہ جمانی کوپی زہیدی کوپی نہ سلہ م نئینو جہ ریریش ہہر وایان وتوہ^۳ مانای نہ م دہ قہی کہ خودای کہوردہ دہ فہرموویت: ﴿وَ اِذَا لَمْ تَأْتِيْهِمْ بَآيٰتِيْ﴾ واتہ: مو عجیزہ یہ کی لہ پادہ بہ دہر وک لہ نایہ تئیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿اِنْ نَّشَأْ نُنَزِّلْ عَلَیْہِم مِّنَ السَّمَآءِ اٰیَةً فَظَلَّتْ اَعْنَاقُہُمْ لَمَّا خَلَّصُوْنَ﴾^۱ نہ گہر نئیمہ مہ یلمان لئیت نیشانہ یہ کیان لہ ناسمانہ وہ بق دہ نئیرین کہ ملیان لہ بہری کہ چ بکہن. نہ وانہ دہ لئین بہ پیغہ مہبری خودا(ﷺ) تو بچی ہہول^۲ نادہیت و داوای مو عجیزہ

۱ مريم (۸۳).
۲ الطبری (۲۵۲/۱۳).
۳ الطبری (۳۴۱/۱۳).
۴ الطبری (۳۴۱/۱۳).
۵ الطبری (۳۴۲/۳۴۱/۱۳).
۶ الشعراء (۴).

له خدا ناکیت همتا چارومان پیسی بکه ویت بهوای پی بکهین. خودای گه ورده ده فہرموویت به پیغہ مبرہ کھی (ﷺ): ﴿قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي﴾ بلی: بیگومان من ہر شوینی نہ وہ دہ کوم کہ له لای پہروردگار مہ وہ پیہ دہ گات. واتہ: من پیش خودا ناکم له ہیچ شتی کدا. بہ لکو من شوینی نہ وہ دہ کوم کہ فہرمانم پی دہ کات پیسی. گتیراہ لی نہ وہم کہ بوم دہ نیریت و تا کام دہ کات لئی. نہ گہر نایہ تیکی نارد قبولی دہ کوم نہ گہر نہ شی نارد من له پیشدا داوای ناکم مہ گین خودا خوبی نیزم بدات له سہری. بیگومان خودا له کارزانی زورزانیہ. پاشان خودا پیمان نیشان دہ دات بق نہم قورنانه کہ گہرہ ترین موعجزیہ وہ ناشکرترین و پاسترین و دیارترین بہ لگہ یہ وہ فہرموویت: ﴿هَذَا بَصَائِرٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ نہم (قورنانه) بہ چارووشنی و بہ لگہ یہ له پہروردگاری نیوہ وہ پی نیشاندہرہ بہ زہیہ بق نہ وکہ سانی خاوه بناوہ پن.

﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (۲۶)

فہرماندان بہ گوینگرتن له قورنان

خودای گہرہ دہ فہرموویت: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ ہرکاتیک قورنان دہ خویندریت گویی لی بگروہ بی دہنگ بہ بہ لکو بہ زہیہ بکون. کاتیک کہ خودای گہرہ باسی قورنانی کردوہ کہ چارووشنکہرہ وہ پی نیشاندہرہ بہ زہیہ بق خہ لکی، فہرمانیشی داوہ کہ گویی لی بگریت له کاتی خویندنیدا وہک پیزو مہ زنی سہیرکردنیک بوی. نہک وہک خودانہ ناسانی قورہیش مامہ لی له گہلدا بکن کہ دہ یانوت وہک خودای گہرہ دہ فہرموویت: ﴿لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ﴾ گئی بق نہم قورنانه مہ گین قسہی بیتامی خوتانی تیکہل بکن. نیبنو جوریر وتی نیبنو مہسعود وتی: له پیشدا له نویردا سلوامان له یہ کتری دہ کرد کہ قورنان ہاتہ خواروہ فہرموی: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ نیتر سلوکردنمان وازلیہینا.

﴿وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ﴾

﴿۲۷﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَجِوْنَهُ، وَكَانُوا يُسْجُدُونَ ﴿۲۷﴾

فہرماندان بہ عیبادهت و یادی خودا له بہ یانیان و نیواراندا

خودای گہرہ دہ فہرموویت: ﴿وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ﴾ مہمو بہ یانیان و نیواران بہ پارانہ وہ و ترسہ وہ بہ بی نہ وہی دہنگ

هه لپریت یادی په روه ردگارت بکه و هه رگیز تو له وانه مه به که بی ناگان. خودای گوره فرمان ده کات
 له سره تای پږو کوزتابیه که پدا یادی بکرت و عباده تیشی تیدا بکرت و وه که ده فرموویت: ﴿وَسَبِّحْ
 بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾^۱ هر په سندی و پاکی په روه ردگاری خوت بده له پیش
 گزنگی مه تاوداو له دمی پږتاوا بون. ثم نایه ته له پیش نه وهی که پینچ نویزه که هه رزیکرت له
 شهوی نیسرادا هاتوه ته خواره وه. نایه تیکه له مه که هاتوه. وه لیره دا که ده فرموویت: ﴿وَالْعَدُوَّ﴾^۲
 واته: سه رهای پږو. ﴿وَالْأَصَابِلَ﴾ واته: له کاتی پږتاوا بون. کوی (جمع)ی (أصیل) وه (الایمان)
 کویه که ی (یمین) به لام له باره ی ﴿تَضَرَّعًا وَخِيفَةً﴾ به پارانه وه و ترسه وه. واته: یادی په روه ردگارت بکه
 له دلی خوتدا به هیوای به زهی و به ترسیشه وه، به ده میش به بی دنگ هه لپرین. هه ریویه
 نه فرموویت: ﴿وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ﴾ بی نه وهی دنگ هه لپریت. سوننه ته یادی خودا به هاوارو
 دنگی زږد به رز نه کرت، بویه کاتیک که پرسیاریان له پیغه مبری خودا (ﷺ) کردو وتیان: نایا
 په روه ردگارمان نزیکه و توژی له که لدا بکه یان دووره هاواری لی بکه ی؟ خودای گوره ثم نایه ته ی
 نارد ه خواره وه: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾^۳ هه رکتیک
 بهنده کام له باره ی منوه له تو ده پرسن، من نزیکم، هه رکه سیک هانام وه به ربینیت، بی وه لام
 نایه یلمه وه. وه له هه ربو سه حیه که دا هاتوه له نه موموسای نه شعریه وه (په زای خودای لیبت)
 وتی: خه لکی له هه ندیک سه فردا دنگیان هه لده بری له پرانه ودا پیغه مبری خودا (ﷺ) پی وتن:
 (خه لکینه له سه رخزین، خو ئیوه بانگی که سیک ناکن که پرالال بیت، ئیوه بانگی که سیک ده که ن
 بیسه رو نزیکه. نزیکتره له هه ریبه کیک له ئیوه وه له ملی و شتره که ی)^۴، مه به ست به م فرموده یه
 هاندانه بقر یادی خودا کردن له هه موو به یانی و ئیواره یه کدا، بونه وهی بهنده کانی له پزی بی ناگیان
 نه بیت. هه ریویه ستایشی نه و فریشتانه کراوه که ته سبحات ده که ن به شه وو به پږو و چان ناده و
 ماندونابن. خودای گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ
 يَسْجُدُونَ﴾^۵ نه و که سانه ی لای په روه ردگارتن خو به زلزان نین له په رستنی نه ودا، هه میشه ستایشی
 ده که ن و ته نها سوچه بقر نه و ده بن. بویه خودا به و شیه یه باسی کردون تا چاویان لی بکرت له و

^۱ ق (۳۹).

^۲ البقرة (۱۸۶).

^۳ فتح الباری (۱۵۷/۶)، مسلم (۲۰۷۷/۴).

عباده ته زږو گوږپراهه لیاندا، له بهر نه وه په که سوجهی بق نیمه ش په وایینیوه کاتیک خودا باسی سوجه بردنی نه وانی کردو بق خوی. وه که له م فرموده دا هاتوه: (ثایا پیز ناوه ستن وه که فرشته کان له لای په روه ردگاریان، پیزه گانی په کم ته او وده کن و به دواى په کداو پالده دهن به په که وه له پیزدا) ۱ نه وه په که مین سوجه په که دائراوه بق خوینه رو گوږگری قورشان که سوجه بیهن، به پای گشت زانایان.

ته فیسری سورهتی (الانفال)

له مه دینه دا هاتوه ته خواروه

سورهتی (الانفال) چه فتاوی پینج نایه تو هزارو شه ش سه دوسو سی و یک وه و پینج هزارو دو سوه دو نه وه دو چوار پیته.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سَتَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَقْضُوا لِلَّهِ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ۱

مانای ده سکه وت (الانفال)

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿سَتَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ﴾ له ده سکه وتی چه نگ پرسیارت لی ده که ن، بلی: ده سکه وتی دوزمنان بق خوداو بق پیغه مبه ره. بوخاری نه لیت نیبنو عه بیاس نه لیت: ﴿الْأَنْفَالُ﴾ واته: ده سکه وتی چه نگ، پاشان پیوایه ت کراوه له سه عیدی کوپی جوبه یروه وتی: پرسیم له نیبنو عه بیاس له باره ی سوره تی (الانفال) ه وه؟ وتی: له باره ی چه نگ به دره وه هاتوه ته خواروه ۲ نه وه له باره ی نیبنو عه بیاسه وه باسی کردوه، دیسان عه لی کوپی نه بوته لحه له نیبنو عه بیاسه وه که نه لیت: ﴿الْأَنْفَالُ﴾ واته: ده سکه وتی چه نگ، نه م ده سکه وتی ته نیا په یوه ندی به پیغه مبه ری خودا وه په (ﷺ) هیچ که سیک شتیکی له وده سکه وتی دا نیه ۳ مواهیدو عیکرهمه و عتاو زه حاکو قه تاده و عتاى خوراسانی و موقاتیلی کوپی چه یان و عه بدیره حمدانی کوپی زه دیدی کوپی نه سلمه و که سانی تریش ده لئین: واته ده سکه وتی چه نگ ۴ و تراوه: (النفل) نه وشته په که

۱ مسلم (۳۲۲/۱).
۲ فتح الباری (۱۵۶/۸).
۳ الطبری (۳۷۸/۱۳).
۴ الطبری (۳۶۲/۳۶۱/۱۳).

پیشوا دہبہ خشیت بہ ہندیک کہس لہ دہسکوت و ہاوشیوہی دہسکوت دواۓ دابہ شکر دنی خودی دہستکہ وتہ کہ . وہ وتراوہ : ئو پینچ یہ کہ یہ دواۓ چوار بہ شہ کہی تر لہ پینچ بہ شہ کہ . وہ وتراوہ : سہرانہ دہستکہ وتیکہ کہ لہ خودانہ ناسان و ہرگراوہ بہ بیّ جہنگ . وہ ہر شتیک کہ دہگمہ نہ و لییان و ہر دہگیریت دہدریت بہ موسلمانان لہ ولاخ و ئاژہ لو بہ بندہ و کہ نیزہ و کہ لوپہل .

ہوی ہاتنہ خوارموی ئم نایہ تہ

ئیامی ئہ حمد پویاہ تی کردوہ لہ سعدی کوپی مالیکہ و ئہ لیت : و تم ئہی پیغہ مہری خودا (ﷺ) ئہ مرقّ خودا پرکاری کردم لہ بتپرستان ، ئم شمشیرم پیّ بیہ خشہ ، فرموی : (ئم شمشیرہ نہ یقّ تو یہ و نہ یقّ من داینی) ، وتی : دامنا ، پاشان گہ پاموہ و تم : لہ وانہ یہ ئم شمشیرہ بدات بہ کہ سیک وک من ہقی خوی پیّ نہ دات (دہستی پیّ نہ و شینیت) وتی : کاتیکم زانی لہ پشتمہ و پیویک بانگم دہکات وتی : و تم لہ وانہ یہ خودا لہ بارہی منہ وہ شتیک نار دیتتہ وہ ؟ فرموی : تو داوی ئو شمشیرت لہ من کرد ، ئو شمشیرہ ہی من نہ بوو ، بیگومان ئوہ (خودا) بہ خشی بہ من ، ئوہ یقّ تو . وتی : خودای گہ و رہ ئم نایہ تی نار دہ خوارہ وہ ﴿يَسْتَأْذِنُكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ﴾^۱ ئہ بودا و د ترمیزی و نہ سانی پویاہ تیان کردوہ ، ترمیزی ئہ لیت : فرمودہ یہ کی چاک و راستہ^۲ .

ہویہ کی تر لہ ہاتنہ خوارموی ئم نایہ تہ

ئیامی ئہ حمد پویاہ تی کردوہ لہ ئہ بوئوسامہ وہ : پرسیارم لہ عوبادہ کرد لہ بارہی دہستکہ وتہ وہ (الانفال) ؟ وتی : لہ سہر ئیمہ ہا وہ لانی بہ در ہاتہ خوارہ وہ ، کاتیک ناکرکی کہ وتہ نیوانمان لہ بارہی دہستکہ وتہ وہ ، پوہشت و بہ در خودمان خراب بوو لہ سہری ، خودا لہ ئیمہی سہندہ وہ دای بہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) و پیغہ مہریش (ﷺ) دابہ شی کرد لہ نیوان موسلماناندا بہ یہ کسانی^۳ . دیسان ئیمامی ئہ حمد پویاہ تی کردوہ لہ ئہ بوئومامہ و لہ عوبادہی کوپی سامیتہ وہ ئہ لیت : لہ گہ ل پیغہ مہری خودا (ﷺ) چوینہ دہرہ و ئامادہی پوژی بہ در بووم ، خہ لکی بہ یہ کہ گیشتن ، واتہ : شہ پ ل نیوان موسلمانان و خودانہ ناسان دہستی پیکرد ، خودای گہ و رہ دوژمنی شکاند ، دہستہ یہ کہ وتنہ سہریان و پویمان دہنان و دہیانکوشتن و دہستہ یہ کہ پووی کردہ لہ شکرہ کہ و شتیان کو کردہ وہ ، کرمہ لیکیش دہوری پیغہ مہریان (ﷺ) دابوو ، نہ وہ کو لہ این دوژمنہ کانہ وہ تووشی مہ ترسیہ کہ ببیت . تا شوہ دہات و خہ لگہ کہ گہ رانہ وہ لای یہ کتری ، ئہ وانہی کہ تالانیہ کہ بیان کو کرد بوہ و تیان : ئیمہ دہستمان بہ سہر داگرتوہ و بہ شی ہیچ کہ سیک تیڈانیہ . ئہ وانہی کہ

^۱ احمد (۱۷۸/۱) فرمودیہ کی سہ حیجہ .

^۲ ابو داود (۱۷۷/۳) فرمودیہ کی سہ حیجہ .

^۳ احمد (۳۲۲/۵) سہ دہکانی خراب نیہ .

دہرچوویون بہ دوی دوڑمندا وتیان: نئیوہ لہ نئیہ شایستہ ترینیت بہوہ، نئیہ دوڑمنمان لئی
دوورخستہوہ وراوماننانو شکاندمان، ئوانہش کہ دہوری پیغہمبہری خودایان دابوو (ﷺ) وتیان:
نئیوہ لہ نئیہ شایستہ ترینیت، نئیہ دہوری پیغہمبہرمان دابوو (ﷺ) ترساین لہوہی کہ
پیغہمبہر (ﷺ) تروشی مہ ترسیہک بیبت لہ لایین دوڑمنہوہ، سہرقال بووین پیئہوہ. ئم ئاہتہ
ہاتہ خوارہوہ ﴿يَسْتَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ﴾، پیغہمبہری خودا (ﷺ) دہستکہوتہ کہی
دابہشکرد لہ نئیوان مسلماناندا. کاتیک پیغہمبہر (ﷺ) لہسہر زہمینی دوڑمندا بہ لاماری بدایہ
دہستکہوتی چوارہیہک بوو کاتیک کہ دہہاتہوہ ہموو خہلکی دہگہرپاہوہ دہستکہوتی سی یہک بوو،
تالانی پی ناخوش بوو^۱ وہ دہیفہرموو: با خاوہنباوہ پانی بہ میز بیگنرہنوہ بق لاوازہ کانیان. تیرمیزیو
نئیونماجہش بہم شیوہیہ پریوایہ تیان کردوہ، تیرمیزی ئہ لیت: ئم فہرموودہیہ، فہرموودہیہ کی
باشہ^۲، پاشان خودای گہورہ دہفہرموویت: ﴿فَاتَقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾ کہوایہ لہ خودا
بترسنو بہیوہندی نئیوان خوتان چاک بکن. واتہ: لہ خودا بترسنو خوتان پباریزن لہ کارہ کانتانداو
بہیوہندی نئیوان خوتان چاک بکن و ناہقی و ذرایہتی و دہمہقالی لہ گہل یہکتری مہکن. ئہوہی خودا
پی داون لہ پی پاستو زانیاری نؤر چاکترہ لہوہی کہ ذرایہتی یہکتری دہکن لہسہری ﴿وَأَطِيعُوا
اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ گوڈرپاہی خودا پیغہمبہر کہی بن ئہ گہر نئیوہ بپوادارن. واتہ: لہوہی
کہ دابہشی دہکات لہ نئیوانتاندا، بہوشپیوہیہی کہ خودا ویستویہتی، بیگومان پیغہمبہر (ﷺ)
بہوشپیوہیہی کہ خودا فہرمانی پیداوہ دابہشی دہکات بہ دادگہری و پیکو پاست. نئیونو عہ بیباس
ئہ لیت: ئمہ تہ نگہ لچنینیکہ لہ لایین خودا پیغہمبہرہوہ (ﷺ) لہسہر خاوہن باوہ پان کہ بترسنو
بہیوہندی نئیوان خویان چاک بکن^۳، مواہیدش ہر وای وتووہ^۴ سوددی ئہ لیت: ﴿فَاتَقُوا اللَّهَ
وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾ واتہ: قسہ بہ یہکتری مہ لین^۵ لیرہدا فہرموودہیہک باس دہکہین کہ
ئہبویہ علا ئہ حمدی کوپی علی کوپی ئہ بو موسہنای موسلی ہیناویتی لہ موسنہ دہکہیدا کہ پریوایہتی
کردوہ لہ ئہنہسہوہ (پہزای خودای لیبت) وتی: کاتیک کہ پیغہمبہری خودا (ﷺ) دانیشتبوو کہ

^۱ احمد (۲۲۲/۵) فہرموودہیہ کی حسہنہ.

^۲ تحفة الاحوذی (۴۶۸/۸)، ابن ماجہ (۹۵۱/۲) فہرموودہیہ کی حسہنہ.

^۳ الطبری (۲۸۴/۱۳).

^۴ الطبری (۲۸۴/۱۳).

^۵ الطبری (۲۸۴/۱۳).

سه یرمان کرد پنده که نیت هه تا ددانی پیروزی ده رکه وت. عومر وتی: چی پیسی که ناندی نهی
 پیغه مبهری خودا (ﷺ) دایک و بایم به قوربانت بیست؟ پیغه مبهر (ﷺ) فرمووی: (دوو پیار له
 نوممه ته کم له بهره ددستی په روره دگاری که وره و پاک و بیغه ببیدا به چوکدا هاتن، به کیکیان وتی: نهی
 په روره دگار! نه م ناهه قییم له م برایه بق وهرگره وه، خودای گه وره فرمووی: نهو ناهه قییم برایه
 بهره وه که لیت کردوه، ووتی: نهی په روره دگار! هیچ شتیک له چاکه کانم نه ماوه ته وه، وتی:
 په روره دگار با له باتی من له تاوانه کانم هه لگرتیت)، وتی: چاوه کانی پیغه مبهر (ﷺ) ناوی پیدا هاته خوار
 به گریان و پاشان فرمووی: (بیگومان نه وه له پوژنکی نذر گه وره دایه، پوژنیکه خه لکی پیویستی به وه به
 که سیک له باتی نه وان هه ندیک له تاوانه کانی بگریته نه ستق خوی. خودای گه وره ده فرموویت به و
 داواکاره: چاوت به رزیکه ره وه و سه پیری نه و باخانه بکه، سه ری بهره ددکاته وه ده دلایت: نهی
 په روره دگار چند شارنیک ده بینم له زیوو چند کوشنیک له زبیر که پاراوه ته وه به مرواری، نه مه بق چ
 پیغه مبهریکه؟ نه مه بق چ راستگریه که؟ نه مه بق چ شه میدیکه؟ خودای گه وره ده فرموویت: نه مه بق
 نه و که سه به نرخه که ی بدات. وتی: نهی په روره دگار کی نه وه وه ده ست دینیت؟ فرمووی: تو
 ده توانیت وه ده ستی بینیت. وتی: چن نهی په روره دگار؟ فرمووی: خوش ببیت له بزاکت. وتی:
 نهی په روره دگار! نه و من لیتی خوش بووم، خودای گه وره فرمووی: ده ستی براکت بگروه و بیخه ره
 به هه شت)، پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمووی: (له خودا بترسن و نیوان خوتان چاک بکن،
 بیگومان خودای گه وره ناشته وایی ده خاته نیوان خاوه نباوه پان له پوژی قیامه تدا).

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ (۴) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿۵﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿۶﴾

نیشانه کانې بپواداره راستگریه کان

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ خاوه ن بپوا نه و که سانه ن هر که ناوی خودا برا دلیان
 ترسی ل ده نیشیت و که نیشانه کانې نه ویان بق ده خوینن بپوایان به هیز ده بیست و به ته وای خویمان به
 په روره دگاریان ده سپین. علی کوپی نه بو ته لحه له ئیبنو عه بیاسه وه له م نایه ته دا نه لاین: ﴿ إِنَّمَا
 الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت قُلُوبُهُمْ ﴾ وتی: دوپوهه کان هیچ شتیک له یادی خودا ناچیته دلیان
 له کاتی به چی هینانی فره کاند، وه بپوایان به هیچ نیشانه به کی خودا نیه و خویمانی پی ناسپین و

کاتیکیش دیارنه بن نویژ ناکه نو زه کاتیش له ماله کانیان ده رناکهن. خودای گه وره باسی کردوون و فه رموویه تی نه وانه بروادارنن. پاشان وه سفی خاوه نباوه پانی کردووه و نه فه رموویت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ فه رزه کانیان به جی هیناوه ﴿وَإِذَا تَلَّيْتْ عَلَيْهِمْ آيَاتَهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ ده فه رموویت برویان زیاتر ده بییت ﴿وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ به ته واوی خویان به خودا

ده سپیترن و هیویان به که سی تر نیه^۱. مواهیدنه لیت: ﴿وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ دلیان داده چله کیت و ده ترسن^۲ سوددی و که سانی تریش هه رویان وتووه، نه مه نیشانه ی برواداری راسته نه و برواداره ی که کاتیک یادی خودای کرد ترس له دلی ده نیشیت. ^۳ واته: له خودا ده ترسیت فه رمانه کانی به جی دینیت و دور ده که ویتوه له قه ده غه کراوه کانی. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی ترده ده فه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا

فَعَلُوا فَنَجَسَةٌ أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ ذُنُوبًا إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾^۴ نه و که سانه ی کاتیک کاری خراب ده کن، یان نامه قی له خق ده کن خودا له بیر نابه نه وه و له به ری ده پارینه وه له خه تا کانیان بیوریت، بیجگه له خوداش کی گونا مان ده بیوریت؟ جا نه وانه له هر کاریک که زانیویانه هه له یه، پی داگرنن، وه ک نه م نایه ته که ده فه رموویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ ﴿٤٠﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ به لام که سیک له گه وره یی په روه ردگاری خوی ترساوه و له ناره زووی دلی خوی وازی هیناوه، دیاره به هه شت شوینی نه وه. هر بویه سوفیانی سه وری وتی: بیستم له سوددی له م نایه ته دا ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ ده یوت: نه وه پیاویکه ده یه ویت نامه قیه ک بکات، یان گه ره کیه گونا هیک بکات، پیی ده و تریت: له خودا بترسه، دلی راده چله کیت و ده ترسیت.

کاتیک نایه ته کانی خورن خورن بروا زیاد ده کات و به هیز ده بییت

خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذَا تَلَّيْتْ عَلَيْهِمْ آيَاتَهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ که نیشانه کانی نه ویان بز ده خوینریت، برویان به هیزتر ده بییت، وه ک نه م نایه ته ش که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذَا مَا

^۱ الطبری (۳۸۶/۱۳).

^۲ الطبری (۳۸۶/۱۳).

^۳ الطبری (۳۸۶/۱۳).

^۴ ال عمران (۱۳۵).

^۵ النازعات (۴۰-۴۱).

أَنْزَلَتْ سُورَةً فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْكُمُ زَادَتْهُ هَلْوَإِيمَنَّا قَالِمَا الَّذِيكَ ؕ أَمْتُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَنًا وَهُمْ

سَبَّشُرُونَ ﴿۱﴾ کاتیک سورہ تیک دیتے خوار، ہی وایان له ناو دایه، ده لیت: کیتان بروای پیتہ و تر بووه؟ جا نه وانهی بروایان به خودا هیناوه باوه پیمان به هیترتر ده بییت و خوشحال ده بن. بوخاری و کسانی تریش له پیشه وایان هم نایه ته و وینهی هم نایه ته ده که نه به لکه له سر به هیترزون و زیادبونی باوه پو جیاوازی له دلہ کاندآ. نه مهش پاو بچونی ندرینهی هم نوممه ته یه، به لکو ندریک له پیشه وایانی هم نوممه ته ده لین کزی زانایانی هم نوممه ته ی له سره، وه ک شافیعی و نه حمدهی کوی حنه بل و نه بو عوبه یده، وه ک له سره تای شهرعی بوخاریدا نه وه مان به باشی پوون کردووه ته وه. سوپاس و ستایش هر بق خودای گوره.

باسی خو سپاردن به خودای گوره

﴿وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ خویمان به پهروه ردگاریان ده سپیرن. واته: به ته مای که س نین بیجگه له خودا، ته نیا مه بستیان خودایه و هانا نابه نه بهر که س بیجگه له و، داوای پتویستیبه کانیاں هر له و ده که ن، دلیان به و خوشه و ده زانن مه یلی له هر شتیک بویت بووه، مه یلیشی له هر شتیک نه بویت نه بووه، هر خودا خو ی ده سه لاتداره له مولکه کانیاں و شریکی نه، که س دهستی وه رناداته فرمانی و لپرسینه وه ی خیرایه، هر بویه سه عیدی کوی جوبه یرنه لیت: خو به خودا سپاردن کزی بروایه.

باسی کاره کانی خواوه نبا وهران

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾ نه وانه که نویژ ده که ن و له بڑیویهی به شمان داون ده به خشن. خودای گوره نامازه به وه ده کات له سر ناکاره کانیاں دوا ی نه وه ی که باسی بیرو باوه پی کردوون. هم کردارانهش هم موو چوره چاله کان ده گریته وه، له وانه به جیته یانی نویژه کانی خودای گوره یه، قه تاده وتی: به جیته یانی نویژ، واته: پاریزگاری کردن له کاته کانی و ده سنویژو کرنوش و سوجه کانی^۱ موقاتیلی کوی حه یان نه لیت: جیته جیکردنی نویژ، واته: پاریزگاری له کاته کانی و ده سنویژه لگرتنی پاک و ته و او پکوع و سوجه ی ریک و پیک و خویندنی قورشان تییداو شایه تومان و سه لاواتدان له سر پیغه مبر (ﷺ) هم به به جیته یانی نویژه.^۲ مال به خشین له و بڑیوی خودا پتی به خشیون. زه کات دان گشت هه قه کانی تری خه لکی ده گریته وه له فرزو

^۱ التوبة (۱۲۴).

^۲ ابن ابي حاتم (۳۷/۱).

^۳ ابن ابي حاتم (۳۷/۱).

سونہ تہ کان، چونکہ ہمہ مو خہ لک خودا بڑویدہ ریانہ، خزشہ ویستری نیان لہ لای خودا بہ سودترینیانہ بڑو بہ ندہ کان.

باسی راستی باوہر

خودای گہورہ دہ فہ رموویت: ﴿ اُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ﴾ تہ وانہ ہرودارانسی راستہ قینہن. واتہ: تہ وانہی کہ ہلدہستن بہم رہوشتانہ خاوہنباوہری راستو تہ واون.

بہ رویومی باوہری تہ واو

خودای گہورہ دہ فہ رموویت: ﴿ هُمْ دَرَجَتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ ﴾ لہ لای پہرورہدگاربان پلہو پایہی چاکبان ہہہ. واتہ: شویون و جیگہ و پلہو پایہی پہسہندیان دہ بیت لہو باخانہ دا. وہ لہ تاپہ تیکی تردا دہ فہ رموویت: ﴿ هُمْ دَرَجَتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴾ (چاکہ کاران خرابہ کاران) بڑو ہہ موویان خودا چہ ند پلہی داناوہ، خودا خڑی چاودپڑہ بہ وہی کہ دہ یکہن. ﴿ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴾ لی خزشویون و بڑوی پہسہندیان ہہہ. واتہ: لہ تاوانہ کانبان دہ بوریت و پڑیشیان لی دہ گریٹ لہ سہر چاکہ کان. وہ لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتووہ کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) تہ فہ رموویت: (بیگومان خہ لگی (علین) تہ وانہی لہ خواری تہ وانہ وہن دہ یانبینن وہک چؤن ٹیوہ تہو تہ ستیریہ دہ بینن کہ بہرہ و تاوایون دہ چیت لہ تاسوی تاسماندا)، وتیان: تہی پیغہ مہبری خودا (ﷺ) تہوہ پلہو پایہی پیغہ مہبرانہ جگہ لہ وان کہس پتی ناگات. فہ رمووی: (بہ لی سویند بہوکہ سی کہ گیانی منی بہدہستہ پیاوانیکن باوہریان بہ خودا ہیناوہ پیغہ مہبرانیان بہ راست زانیوہ) پتبان دہ گہن. وہ لہ فہ رموودہ یہ کی تردا کہ نیمامی تہ حمہ دو زانیانی تری فہ رموودہ پریوایہ تیان کردووہ لہ تہ بوہ تہیوہ لہ ٹیبنو تہی سہ عیدہ وہ تہ لیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فہ رمووی تہی: (بیگومان خہ لگی بہ ہشت خہ لگی پلہو پایہ بہرہ کان دہ بینن، وہک چؤن ٹیوہ تہ ستیریہ دہ بینن بہرہ و تاوایون دہ چیت لہ تاسوی تاسماندا، وہ تہ بوہ کرو عومہ ریش لہوکہ سانہن، تہو چاکہ بان بہرکہ وتووہ).^۲

﴿ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ۝٥﴾ يُجَدِّدُ لُوكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ كَانَمَا يُسَافِرُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۝٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ

^۱ ال عمران (۱۶۳).

^۲ فتح الباری (۳۶۸/۶)، مسلم (۲۱۷۷/۴).

^۳ أحمد (۶۱/۳)، أبوداؤد (۲۸۷/۴)، تحفة الاحوذی (۱۴۲/۸)، ابن ماجہ (۳۷/۱) فہ رموودہ یہ کی لاوازہ.

أَنْ عَرَّ ذَاتِ الشُّوْكَهٖ تَكُوْثٌ لِّكُوْثٍ وَيُرِيْدُ اللهُ أَنْ يُّحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِيْنَ ﴿٧﴾

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَطْلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٨﴾

شونكه وتنى پينغه مبهرا (ﷺ) مايهى چا كه يه بواوه پداران

خوداى كه وړه ده فـرموويټ: ﴿ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَادِرُونَ

﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللهُ إِحْدَى

الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّ عَرَّ ذَاتِ الشُّوْكَهٖ تَكُوْثٌ لِّكُوْثٍ وَيُرِيْدُ اللهُ أَنْ يُّحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ

وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِيْنَ ﴿٧﴾ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَطْلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٨﴾ هـ روه ك نـ هـ وى

په روه ردگارت (به راستى) توى له مالى خۆت هينايه دهر هـ نديكي شله باوه پداران نارپازى بوون، له پاش

راستى پوونيوونه وش، نه وان كيشهت له گـهـل ده گـن، وه ك به ناشكرا ببينن كه به روه مردنيان راپيټچ

ده كه ي، نه وس خودا به ليتنى پيدان كه يه كيك له و دوو كـڅـمه له بـقـ نيوه يه، نيوه هر څـاره زووتان بوو

دهـسته بـى دهـسته لاته كه بـقـ نيوه بيتـ. خوداش ده يه ويټ ووتـه كاني خـڅـى به راست ده ريچيټ و

خودانه ناسان بنه پر بكات. تا راستى سه قامگير بكات و پوچ و چرووك له ناو به ريت، هر چه نده

تا وان باره كان حـزى لى ناكـن. ته به رى وتى: زانايانى ته فـسـير راپان جياوازي له هـڅـا رى هينانى نه م كـافـه

(الكاف) له م ده قـدا كه خوداى كه وړه ده فـرموويټ: ﴿ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ ﴾ هـ نديكيان ده ليتن: وه ك

ليچونيك له نيوان نه م دوو پوداوه دا هاتووه بـقـ پـكـڅـستنى خاوه نـباوه پان، تا له خوداى خـڅـيان بـتـرسـن و

ناكـڅـكى له نيوان خـڅـياندا نه هـيـلن و گوټـرايه لى خوداو پينغه مبهـره كه ي بن (ﷺ) نه مـه ماناى نه و ميه كه

خـڅـاى كه وړه ده فـرموويټ: وه ك نه و كاته ي نيوه كه ناكوك بوون له ناو خۆتاندا له سر ده سـتـكه و تـو

هر كه سه بـڅـڅـى كـڅـ ده كـرده وه، خودا له ده سـتى نيوه ي سه نده وه داي به پينغه مبهـرى (ﷺ) نه ويش

به دابو يه كسانى دابه شى كرد، تا نه وه له به رزه وه ندى ته واوى نيوه بوو، هر به و شيوه يه ش كاتيك كه

حه زتان له ده رچوون و پوو به پووى لوزمنى چه كدار نه ده كرد (نه وانه ده رچوون و پويشتن بـقـ يارمـتى

دانى نايه كه يان و ده دست هينانى كاروانه بازگانيه كه ي قـوـږه يـش)، نه وه ش سه رنه جامى نه و حـز

نه كـڅـنه تان بوو له و شهـږه، به لام خودا برپارى داو به و هـڅـيه وه خودا نيوه و نه وانى پوو به پوو كـڅـده وه

به يى نه وه ي كات نياري بكرټ، هـه تا بـيـته هـڅـى شاره زايى و پـنـمايى و يارمـتى و سه ركه و تن بـڅـتان.

وه ك خوداى كه وړه له نايه تيكى تر دا ده فـرموويټ: ﴿ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالَ وَهُوَ كَرِهٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ

تَكَرُّهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُجِبُوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١﴾

غەزاتان لەسەر نوسراوه، هەر چەندە خۆشتان لێی نایه، لهوانهیه هەز لەشتیک نەکن بەلام (نەو شتە) بەخێر بگەڕیت بۆتان لهوانه‌شه‌ ناوات بۆ شتیک بخوازن که ناکامه‌که‌ی باش نه‌بیت، خودا(خۆی) ده‌زانیت و ئیوه سه‌ری ئی ده‌رناکه‌ن ﴿وَإِن فَرِبْقَاءُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ﴾ سودی نه‌لێت: هه‌ندیک له‌ باوه‌رداران هه‌زیان نه‌ده‌کرد پوو به‌پووی بته‌رستان بینه‌وه ﴿يُحِبُّدُلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ﴾ له‌پاش پاستی پوون بوونه‌وه‌ش نه‌وان کێشه‌ت له‌گه‌ڵ ده‌که‌ن. هه‌ندیک له‌ زانایانی ته‌فسیر ده‌لێن: له‌باره‌ی ده‌سته‌که‌وتوه‌ پرسیا‌رت ئی ده‌که‌ن و مشتومرێت له‌گه‌ڵدا ده‌که‌ن. وه‌ک چۆن له‌ پۆزی به‌دردا کردیان له‌گه‌ڵدا. وتیان: تو دهرت کردووین بۆ کاروانه‌که‌، که‌چی فێری جه‌نگت نه‌کردوین تا خۆمانی بۆ ناماده‌ بکه‌ین؟ ﴿وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكُلِّ مَنبَءٍ﴾ خودا ده‌یه‌وێت ووته‌کانی خۆی به‌پاست ده‌ریجیت. واته‌: خودا ده‌یه‌وێت ئیوه‌و نه‌و کۆمه‌له‌ی که‌ ده‌سته‌لاتدارو شه‌پ که‌رن پوو به‌پوو بکاته‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی زال و بنو سه‌رکه‌وین به‌سه‌ریاندا، ئاینه‌که‌ی ده‌رکه‌وێت ووتی ئیسلام به‌رز بیته‌وه‌و سه‌رکه‌وتوو بیت به‌سه‌ر ئاینه‌کانی تردا. خودا خۆی ناکامی شته‌کان باشتر ده‌زانیت و چاکتر کاره‌کانتان بۆ پیک دینیت.

هه‌رچەندە بەنده‌کان پێچه‌وانه‌ی نه‌وه‌یان هه‌ز لێیه‌ که‌ دێته‌ پێیان، خۆای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿كَيْبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ﴾

لَكُمْ ﴿٢﴾ موحه‌مه‌دی کوپی ئیسه‌حاق له‌ ئیبنو عه‌بباسه‌وه‌ نه‌لێت: کاتیک پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) بیستی که‌ نه‌بو سوفا‌یان له‌شامه‌وه‌ دیت موسولمانانی بۆ ناماده‌ کردو فه‌رمووی نه‌وه‌ کاروانه‌که‌ی قوهره‌یشه‌ که‌مال و سامانی نه‌وانیشی تێدایه‌، بپۆن بۆی به‌لکو نه‌مه‌ خودایه‌ بکه‌وێته‌ ده‌ستی ئیوه‌، خه‌لکی خۆیان ناماده‌کرد، هه‌ندیکیان پێیان باش بوو هه‌ندیکیشیان به‌لایانه‌وه‌ گران بوو، چونکه‌ وایان نه‌دازانی که‌ پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) تووشی شه‌پ ده‌بیت. کاتیک نه‌بو سوفا‌یان نزیک‌ی حیجاز بووه‌وه‌ هه‌ولی ده‌دا ده‌نگو باس کۆبکاته‌وه‌، بگه‌یشتایه‌ به‌هه‌ر پێپواریک پرسیا‌ری لێده‌کرد، له‌ترسی نه‌وه‌ی نه‌کا خه‌لکی تووشی شتیکی بکه‌ن، هه‌تا هه‌والێکی چاکی ده‌سته‌که‌وت له‌هه‌ندیک پێپوواره‌وه‌ که‌ موحه‌مه‌د(ﷺ) هاوه‌له‌کانی ناماده‌کردووه‌ بۆ خۆی و کاروانه‌که‌ی. بۆیه‌ هه‌ولی خۆپاراستنی داو زه‌مه‌می کوپی عه‌مری غه‌فاری به‌که‌ری گرت و په‌وانه‌ی کرد بۆ لای خه‌لکی مه‌که‌که‌و فه‌رمانی پێدا که‌ بجێته‌ لای قوهره‌یش و ناگاداریان بکات که‌ فریایی مال و سامانه‌که‌یان بکه‌ون و هه‌والیان بداتی که‌ موحه‌مه‌د(ﷺ)

١ البقرة (٢١٦).

٢ البقرة (٢١٦).

هاو له کانی پتیا له کاروانه که ی گرتووه زه مزه می کوپی عمر به په له خوی گیانده مه کهه .
 پیغه مبهری خوداش له که ل هاو له کانیان ده چوون هه تا گه یشتنه شیویک که پی پی ده و ترا زه خران
 له ویش ده رچوو که میکی مابوو له ناوچه که ده ریچن ده به زینو هه والیان دایه که قوردهیش به پزوهن بۆ
 نه وهی نه یه لزن بهر کاروانه که بیان بگرییت . پیغه مبهری خودا (ﷺ) پویژی له که ل نه و خه لکه دا کردو
 هه والی قوردهیشی پیدان . نه بو بهر هه ستاو قسه ی چاکی کرد ، عومر هه ستاو قسه ی باشی کرد ،
 پاشان میقدادی کوپی عمر هه ستاو وتی : بۆ بۆ نه وهی که خودا فه رمانی داوه پییت ، ئیمه له که لتاین
 سویند به خودا ، نه وهت پی نالتین که نه وهی ئیسرائیل وتیان به موسا (سه لامی خودای لیپیت)
 ﴿فَاذْهَبْ اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتْلًا اِنَّا هُمْنَا قَاعِدُونَ﴾ که واته خۆت و پهروه ردگارت بچن شه پریان له که ل
 بکن و ئیمه لیزه دانیش تووین به لکو خۆت و پهروه ردگارت بچن شه پ بکن ئیمه شه له که ل ئیوهین
 ده ده نگی ، سویند بهو که سه ی که تزی به هق ناردووه نه گه ر تو ئیمه بهری بۆ بیر کولغوماد شارینکی
 حه به شیه کانه ئیمه له که لتاین دوانا که وین تا پی پی ده گهیت . پیغه مبهری خودا (ﷺ) پی پی وت : زۆر باشو
 دووعای خیری بۆ کرد ، پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموی : (نه ی خه لکینه گویم بۆ بگرن
 (ناگاتان لیم بیت)) ، بیگومان مه بهستی نه نصاریه کان بوو ، چونکه نه وانه ژماره یه کی زۆر بوون له و
 خه لکه ، کاتیک که په یمانیان له که ل به ست له عه قه به وتیان : ئیمه له ژۆر سایه ی تو دانین تا دیتته لای
 ئیمه ، کاتیک که گه یشتیه لامان تو له سایه ی ئیمه دای پاریزگاریت لیده که بین وه ک چون پاریزگاری له
 مال و مندالی خۆمان ده کهین . پیغه مبهری خودا (ﷺ) له وه ده ترسا که به نه رکی خۆیانی نه زانن
 یارمه تی بدن جگه له و دوژمنه ی که هیزش بکاته سهر مه دینه . وه نه وه شیان له سهر نیه که بیانبات
 بۆ یه ر هیج دوژمنیک له ولاتی خۆیاندا . کاتیک پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه وهی فه رموو . سه عدی کوپی
 مه عاز پی پی وت : به راستی ئیمه بهرومان به تو کردو به راستمان زانیت و شایه تیشمان دا که نه وهی تو پی پی
 هاتوی مه ر نه وه مه قه و له سهر نه وهش په یمان و به لئینی خۆمان پیدای که گوپرایه ل و مل که چ بین .
 فه رموی نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بۆ به ره و نه وهی که خودا فه رمانی پیکردوی . سویند بهو
 که سه ی که تزی په وانه کردووه بهو راستیه ، نه گه ر به ره و نه و ده ریایه بعانه بیت لئی بده ی ئیمه له که لتا
 لئی ده دین ، یه ک که س له ئیمه لئی دوانا که ویت ، به لکو خودا نه وهت پیشان بدات له ئیمه وه چاوت
 پی پی پوون بیته وه . به پشت و په نای خودا به پیمان بکه . پیغه مبهری خودا (ﷺ) زۆر دلخۆش بوو
 به قسه کانی سه عدو پی پی که شایه وه ، پاشان فه رموی : (به پشت و په نای خودا بپوون و مزده بیت لیتان
 بیگومان خودا به لئینی یه کیک له م دوو کۆمه له ی پیدایم ، سویند به خودا وه ک نه وهی من ئیستا سهیری

شويين ڪه وٽني (مردني) ٿو ڪڙمه له بڪم وايه^۱، ۽ عوفيش ڀڙوايه تي ڪردووه له ٿيبنو ۽ عباسه وه هر بهم شيوه به^۲ سوڊي و ڦه تادهو ۽ عبدوڀر حماني ڪوپي زهيدى ڪوپي ٺه سلمو ۽ ڪه ساني تريش له زانا ياني پٽيشنه و پاشينهش هر ووايا و ٽووه^۳ ووته ڪاني ٺه وانمان ڪورت ڪردوه ته وهو به ڀڙوايه ته ڪه ي موحه ممدى ڪوپي ٺيسحاق ڪوتايامن پي هيتاوه.

﴿إِذْ تَسْتَفِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِئْتَيْنِ الْمَلَكِيَّةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ

إِلَّا لِبَشَرِيٍّ وَإِطْمَئِنَّ بِوَدِّ قُلُوبِكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾﴾

هانان بردني موسوئمانان و به هانا چوني خودا بويان و ناردني فريشته بويان

ڪاتيك ڪه هاناتان بڙ پهروه ردگار تان برد، خوداش هات به هاناتانه وه، فهرموي: ٺهوا به شويين به ڪدا هزار فريشته دنننننم بڙ يارمه تيتان. بوخاري له ڪتبي (المغازي) به ڪيدا له ويه شه دا ڪه خواي ڪه ورده فهرموي: ﴿إِذْ تَسْتَفِيثُونَ رَبَّكُمْ﴾ تا ده گاته ٺهوشوينه ي ڪه ده فهرموي: ﴿فَلَمَّا جَاءَ شَرِيذُ الْقَيْسِ﴾ ڀڙوايه تي ڪردووه له ٿيبنو ۽ عباسه وه وٽي: ديمه نيڪم بيني له ميقدادي ڪوپي ٺه سره دوه هارو ليه ڪه ي ٺوم له لا خوشه ويسر بيو له هر شتي ڪي تر له جيگه يدا (له هه مور دونيادا ڪه پني بگورمه وه) ڪه هات بڙ لاي پيغه مبر (ﷺ) دڙعاي له بته رسته ڪان ڪرد، ميقداد وٽي: ٺيمه وه ڪ ٺه نالين ڪه گلي موسا و تيان: ﴿أذهب أنت وريك فقاتلا﴾ تر خوت و پهروه ردگار ت بچن شه پيان له ڪه لدا بڪن. به لڪو ٺيمه شه رده ڪه ين له لاي راسته وهو له لاي چه پته وهو له به رده ستندو له دواشته وه ، وٽي: پيغه مبرم (ﷺ) بيني ڀروي دره وشايه وه و ڪسه ڪه ي پي خوش بو پاشان ڀڙوايه تي ڪردووه له ٿيبنو ۽ عباسه وه وٽي: پيغه مبر (ﷺ) له ڀڙي به دردا فهرموي: (ٺه ي خودايه داوات لي ده ڪم به لئين و په يمان خوت، ٺه ڪر ويستت لتيبت (ٺه ڪم ڪڙمه له له ناويه ريت) ناپه رستريت)، اته: له سر ٺه ٺاينه ڪه س ناپه رستيت. ٺه بويه ڪر ده ستي پيغه مبري گرت و وٽي: به سته، اته دهرو هر ده يغه رموي: ﴿سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيَوْلُونَ الذَّبِرَ﴾ به مزوانه ٺه ڪڙمه له له شه رده شڪيت و پشت هه لده ڪن و ڀاده ڪن. نه سائيش ڀڙوايه تي ڪردووه. پاشان خواي ڪه ورده فهرموي: ﴿وَالْفِئْتَيْنِ الْمَلَكِيَّةِ﴾

۱ الطبري (۳۹۹/۱۳).

۲ الطبري (۴۰۳/۱۳).

۳ الطبري (۴۰۵/۴۰۲/۱۳).

۴ فتح الباري (۳۳۵/۷).

۵ القمر (۴۵).

۶ فتح الباري (۳۳۵/۷)، النسائي في الكبرى (۴۷۷/۶).

﴿مُرْدِفِرَت﴾ ۱ نهوا به شويڻ يه كدا هزار فرشته دهننيرم. واته: ههنديك به شويڻ ههنديكيڊا، وهك هارووني كوپي عهنتره له نيينو عه بياسوه نه لئيت: ﴿مُرْدِفِرَت﴾ واته: به شويڻ يه كدا. ۱ عه لي كوپي نه بوته لحه پويو يه تي كرووه له نيينو عه بياسوه نه لئيت: خودا يارمه تي نارد بڻ پيغه مبهريه كهي و(ﷺ) خاوه نباوه پان به هزار فرشته، جو بره نيل به پينج سه د فرشته تي قه لغان پو شه وه و ميكا ئيليش به پينج سه دي قه لغان پو شه وه. ۲ نيمام نه بوجه عه فري كوپي جه ريرو موسليم فه رموده يه كه يان پويو يه تي كرووه له نيينو عه بياسوه له عومه روه وه. ۳ هم ده قهي تي دايه: له وپوژده دا پتاويك له موسلمانان هان راي كره به شويڻ يه كيك له بت په رسته كاندا له پشتيه وه بوو، له ناكاو له سه ريه وه گو يي له شه قهي قامچيه كه ودهنگي نه سپ سوارايك بوو، سواره كه ش ده يوت: هه زيوم هه لعت به ره، كه سه يري بت په رسته كهي كرد له پشت كه وت، ته ماشاي كرد لووتي زامدار بووه وه لدا پاره به نه ندازه ي به كه وتي قامچيه كه هه مو نه وانه سه وز هه لگه پابوون، دوايي نه نساريه كه هاته لاي پيغه مبهري خودا(ﷺ) نه وه ي بڻگه پايه وه، پيغه مبهري(ﷺ) فه رموي: (پاست ده كه يت نه وه يا رمه تي و پشتگيري فرشته كان ي ناسماني سنيهم له وپوژده دا هه تايان كوشتووه وه هه فتاشيان ده ست به سه ر كرووه) ۴، بوخاري له به شي (تاماده بووني فرشته كان له به دردا) پويو يه تي كرووه له په فاعه ي كوپي پافعي زوره قيه وه، كه خه لكي به در بوو وتي: جو بره نيل هات بڻ لاي پيغه مبهري(ﷺ) وتي: چون سه يري خه لكي به در ده كه ن له ناو خوتاندا؟ پيغه مبهري(ﷺ) فه رموي: له چا كتريني موسلمانان يان قسه يه كي به وشيوه يه ي كرد: (جو بره نيل) وتي: نه وانه ش له فرشته كان تاماده بوون هه روه هان ۵ ته نيا بوخاري خوي هيناويه تي. وه له هه ر دوو سه حيحه كه دا هاتووه كه پيغه مبهري خودا(ﷺ) وتي به عومه كاتيك وتويژي له گه لدا كرد له باره ي كوشتني حاتبي كوپي به لقه عوه: (بيگومان نه و) حاتبه) تاماده ي به در بووه تو چوزانيت له وانه يه خودا ناگادار بووييت به سه ر خه لكي به در دا و فه رموي يتي: هه رچي ده كه ن بيكه ن من خوش بووم لي تان ۶ پاشان خوي گه و ره ده فه رموي ت: ﴿وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَرِظْمِينَ ۖ بِهِ قُلُوبُكُمْ﴾ خودا نه و به لئنه شي هه ر بويه پيدان، تا مرده يه ك بيت بو تان و دله كاتنان پيني نارام بگوي ت. نه گينا

۱ الطبري (۴۱۲/۱۳).

۲ الطبري (۴۲۳/۱۳).

۳ الطبري (۴۰۹/۱۳)، مسلم (۱۳۸۲/۳).

۴ مسلم (۱۳۸۴/۳).

۵ فتح الباري (۳۶۲/۷).

۶ فتح الباري (۳۵۵/۷)، مسلم (۱۹۴۱/۴).

خودا توانای همه به سهرتان بختابه سهر دوژمنه کانتانداو ده کانتان توقره بگریخت پیی سهرکه وتنیش تنیا
هر له لای خوداوه به، هر یژیوه ده فرموویت: ﴿وَمَا أَنْصَرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ یارمه تیش هر له
خوداوه به. وهم له چه ند نایه تیکی تریشدا ده فرموویت: ﴿فَإِذَا لَيْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضْرَبَ الرِّقَابَ حَتَّىٰ إِذَا
أَخْتَضَمُوا فَنُدُّوا أَلْوَاكٍ فَأَمَّا مَنْ بَعْدُ وَإِنَّمَا يَذُكُّ حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَأُنصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَسَبَأُوا
بِعَصْمِكَمْ بَعْضٌ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٤﴾ سَيِّئِينَ وَيُضِلُّ بِالْم ۝ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا
لَمْ﴾^۱ هر کاتیک تووشی ئو بی باوه پانه بوون له ملیان بدهن، پاش نچر نچر دنیان شه که تیان دهن،
ئوسا یان هر به چاکه نازادیان بکن، یان به رخوینیان لی بسینن، تا شه پ کوتایی پی دیت، نه گهر
خودا بیویستایه بی خوی تولی لی ده سندن. به لام ویستی به یه کتری ناقیتان بکاته وه،
ئو که سانهش که له پیی خودادا کوژان کرده وه کانیان به فیرونادات. به مزوانه پیگه یان پی نیشان
دهدات و کاروباری ژیانان بی چاک ده کات. ده شیانخاته ئو به هه شته ی که پیشه کی بوی باس کردوون.
وه له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاؤُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا
وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ وَلِيُمَجِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمَيِّقَ الْكٰفِرِينَ﴾^۲ نیتسه
ئاوا له ناو خه لکدا زه مانه وه ستاو ده دست پیده که یین، تا خودا خاوه نباوه پان بنا سیت و که سانیکیش بی
شایه تی له نیوانتانداهه لده بژیوتیت. خودا ناهه قیکارانی خوشناوویت. هه تا خودا باوه پداران هه لاویریوت
بی باوه پان له ناویریوت. ئه مه بریا ری شه ری خودایه که بیباوه پان ده بیوت جیهاد بگریین به دهستی
خاوه نباوه پان. هر یژیوه خودای گهره ئو که له پیشوانه ی که بوپایان به پیغه مبه ره کانیان نه کردووه
تولی لی سندن و تووشی به لای گشتگیری کردوون وه ک چون هوزی نوح به توفان و باوباران له ناوپردو
عادی یه که میشی به ره شه با له ناوپرد، سه مودیش به دهنگی به رز و هوزی لووتیش به پوچوون به
زه مینداو هه لگه پانه وه و برده بارانه به قوی سواوی ره شو هوزی شوعه بییش به هه وو هه مووی
له ناویردن. کاتیک که خودای گهره مووسای په وانه کردو فیعه ونی دوژمنی و هوزی که ی له ناویرد به
خنکاندن له دریا دا پاشان ته وراتی بی مووسا نارد، فه رمانی جهنگی له گل خودانه ناساندا له ته وراتدا
پیدانه و بپاره له ناینه کانی تریشدا به رده وام هه رمایه وه له دوی مووساش. وه ک خوی گهره
ده فرموویت: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتٰبَ مِنْ بَعْدِ مَا ءٰهَلَكْنَا الْقُرُوٰنَ الْاُولٰٓئِ بِصٰكِرٍ﴾^۳ له پاش

^۱ محمد (۴-۶).

^۲ ال عمران (۱۴۰-۱۴۱).

^۳ القصص (۴۲).

نوهی چينو به ره کانی پیشومان قرئیتستئیمه نه و کتیبه مان دا به مووسا که بق مه ردووم بیتنه هوی چاووشنی. کوشتنی خودانه ناسان به دهستی خاوه نباوه پان چاکترین سوکایه تی پیگردنه، زقد باشیش دلی خاوه نباوه پان ناوده خواته وه و پیی داده مرکیت. وه ک خودای گه وره ده فهرموویت به خاوه نباوه پانی نه م نوممه ته: ﴿فَتَلَوْتُمْهُمُ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيَضْرِبُكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَسْخَرُ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾^۱ نیوه بچن به گزایندا، خودا هر به دهستی خوی نه وان تووشی نازار ده کات و ژیریان ده خات و سه رتان ده خات به سه ریاند او کاریک ده کات دل خاوه نباوه پان نارام بگریت. هر ریویه کوشتنی گه وره پیاوانی قوره یش به دهستی نه و دوژمنانه که به چاوی سوک سه ریان ده کرون زقد داخو که سه ریوو بویان و دلخوشیش بوو بق کومه لی خاوه نباوه پان. بیگومان کوزدانی نه بوجه هل له مملاتی جهنگو گهرمی شه ردا گه وره ترین سوکایه تیه بوی له مردنی سه ریچیگی به نه عره ته یان به هه وره تریشفه یان هر شتیکی تر. وه ک چون نه بوله هب به نه خوشی زیپکه (عه ده سه) مرد (له عنه تی خودای لیبیت) نه خوشیه که وه ک چاوه قوله وایه، به شیویه ک که هیچ که سیک له خزمه کانی نه یوانی لئی نزیک بیتنه وه. به لکو له دوروره و ناویان بق هله داو به به ردباران له گوره که یدا دایانپوشی. بویه خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ﴾ خودا خاوه نی ده ست لاته. واته: ده ست لات هر بق خودایه و سه ریهرزی بق پیغه مبرو (ﷺ) برواداران له دنیوا له قیامه تدا. وه ک خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَادُ﴾^۲ بیگومان نیمه پیغه مبران و نه وکه سانه ی که بروایان هیناوه له ژیانی نه م دنیایه داو له وپژده دا که شایه تان راست ده بنه وه یارمه تی ده ده ین ﴿حَكِيمٌ﴾ له کارزانه. له وه ی که بریاری داوه شه پیکریت دزی خودانه ناسان، له گه ل نه وه شدا ده یوانی له ناویان بیات و قرپان تیخات به هیزو ده ست لاتی خوی، پاکو و بیعه بیی هر بق خودا خویته ی.

﴿إِذْ يُغَشِّيكُمُ ٱلنُّعَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنزِلُ عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً لِّطَهَّرَكُم بِهِ وَيُدْهَبَ عَنْكُم رِجْسَ ٱلسَّيْطٰنِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ ٱلْأَقْدَامَ﴾^{۱۱} إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلٰٓئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلِفِي فِى قُلُوبِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا ٱلرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ ٱلْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُم كُلًّا

^۱ التوبة (۱۴).
^۲ غافر (۵۱).

بَنَانٍ ﴿۱۲﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاؤُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱۳﴾

ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۴﴾

موسلمانان له پوڙ به دردا خه ويان لي كه وت

خوای گوره دهه رموویت: ﴿ إِذْ يُغَشِّيكُمُ اللَّعَاسُ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُدْهَبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴾ ﴿۱۱﴾ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَأَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلَنِ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿۱۲﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاؤُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱۳﴾ ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۴﴾

له بيريټ وا نهو سوکه خه وهی له لای خوځیه هیتا به سه رتاند که بووه هزی دلنیايتان. بارانیسی له ناسمانه وه بې بارندن تا خاويټتان بکاته وهو خه یالی شه یتانتان لی دورخاتو دلگه رمتان بکاتو له مهیدانی جهنگدا پټیه کانتان سه قامیربکات. خودا فريشته ی تينگه یاند که: خوشم له گه ل ټيوه دام، غیره ت وه بهر خاوه نباوه پان بټنن. منیس ترس وه بهر خودانه ناسان دټنن، سا ټيوه له ملیان بدهنو وه مو سه ره په نجه کانیشیان بپه ټنن. چونکه نه وانه به هه لستی خوداو پیغه مبر وه ستاون. هه رکه سیټک دژی خوداو پیغه مبريټ، خودا به توندی سزای ددهات. خودای گه وره باسی نهو به هره ی خو ی ددهکات که پیی دان نه وه ش هیتانی خه وپوو به سه ریانداو دلنیايبه ک بوو ناسوده ی کردن له وترسه ی که چوبوه دلنیاونه به هزی ژزی ژماره ی دوژمنو که می ژماره ی خوځیانه وه. دیسا خودا نه وه ی له پوژی

نو خودیشدا به سه ره یتان وه که دهه رموویت: ﴿ ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُم مِّن بَعْدِ الْغَمْرِ أَمَنَةً نَّاسًا يَشْرُونَ طَائِفَةٌ مِّنكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ ﴾

پاش نه وخمه نارامیه کی نارد هسه رتان، که بریتی بوو له نو قره ی خه ولی که وتن، به سه ره هندیکتاندا هات، هندیکیشتان هه رته نیا خو ی له بېرپوو، نه بوته لحه وتی: من په کټک بووم له وانه ی که له پوژی نو خودا خه وم لی که وت. شمشیره که م چه ندجار که وته خوار له ددهستم، ده که وت وه له م ده گرتوه، ده که وت وه له م ده گرتوه. من سه یرم کردن نه وانه له ژژیر چه جه فدا پاکشابوون. نه بوپه علا پړوپایه تی کردوه له علیه وه (په زای خودای لیټیت) وتی: نه شب سوارمان تیدانه بوو جگه له میقداد له پوژی به دردا، نه گه ر چاوت پیمان بکه وتایه که سیټکمان تیدانه بوو مه گین خه وتبوو، جگه له پیغه مبر ی خودا ﴿﴾ له ژژیر دره ختیکدا نوژی ده کردو هه ر ده گریا هه تا

پڙڙي ڪرده وه^۱ له عه بدوللاي ڪوڀي مه سعوده وه وتي: خو له جهنگدا ناراميهه كه له لايهن خوداوه، به لام له نويڙدا له شه پتانه وهيه.^۲ قه تاده وتي: وه نهوز له سه ردايه وه خو له دلدايه.^۳ منيش ده لئيم: گوماني تيدانيه و زڙ مه مشهوره كه له پڙڙي نوحودا خو دايجرتن، به لام شم ثايه ته پيريزه له ميانه سي به سه رها تي به دردا بووه به لگهيه له سه رنه وهي كه نه وخه وه له به دريشدا دايجرتون. وهك نه وهي كه نه وخه وه له کاتي نارهه تيدا هاتوه به سه ر بهواداراندا، بڙنه وهي دله کانين نارام و بته ويٽ به يارمه تي خودا، نه مهش له پڙڙو سوڙو به زي و به هره ي خودا خويه تي كه داويه تي به خاوه نباوه پان. وهك خواي گوره ده فهرموويت: ﴿إِنَّمَا مَعَ الْأَمْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ وَإِنَّمَا مَعَ الْأَمْرِ يُسْرًا﴾^۴ له پاش تنگانه ناسانڪاري هيه. بويه له فه رموده ي سه حيدا هاتوه پيغه مبهري خودا (ﷺ) کاتيڪ كه له وڪه پردها له گه ل نه بويه ڪردا (په زاي خوداي لئيت) هه ردو وگيان ده پارانه وه پيغه مبهري خودا (ﷺ) وه نه وزيڪ برديه وه پاشان به بيگه نينه وه خه بيري بووه فه رموي: (موڙده بيٽ نه ي نه بويه ڪر نه وه جو بره نيبله جله وي نه سپه ڪي گرتووه و دانه کاني ته پايي پتويه)، پاشان كه له كه پره ڪي هاته ده روه نه م ثايه ته ي ده خوڙند^۵ كه خوداي گوره ده فهرموويت: ﴿سَيُزِيلُ الْجَمْعَ وَيُولُونُ الذُّبُرَ﴾^۶ به مزوانه نه وڪمه له له شه پرده شڪيت و پشت هه لده ڪن و پاده ڪن.

شهو ي به در باران باري

خواي گوره ده فهرموويت: ﴿وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً﴾^۱ باراني له ناسمانه وه بڙ باران دن. عه ل ڪوڀي نه بوته لحه لبه ئيبنو عه عباسه وه نه لئيت: پيغه مبهري خودا (ﷺ) کاتيڪ چوه به در دابه زي له نيوان موسلمانان و ثاره كه دا لميكي زڙ هه بوو، موسلمانه کان تووشي لاوازيه ڪي زڙ هاتن شه يتانيش ڪيني خسته دلين و دوڊلي له نيوانياندا دروست ڪرد پئي ده وٽن ئيوه خوتان به دڙستي خودا له قه له م ده دن و پيغه مبهري له گه لئانه ڪه چي موشريڪه کان ده ستيان گرتووه به سه ر ثاره كه دا ئيوه ش به له شگرانيه وه نويڙده ڪن، له پڙ خوداي گوره بارانئڪي به خوڀي به سه ردا باران دن موسلمانه کان تير ناويان خواره وه و خويان پاڪ و ته ميز ڪردو پيسي و چه پئي شه يتاني له ڪڙل ڪر دنه وه له ڪه يشي

^۱ مسند أبي يعلى (۲۴۲/۱) فه رموده يه ڪي باشه.

^۲ الطبري (۴۱۹/۱۳).

^۳ ابن أبي حاتم (۱۶۶۴/۵).

^۴ الشرح (۶-۵).

^۵ دلائل النبوة (۵۴/۳).

^۶ القمر (۴۵).

توندوتولّ بوو که بارانه که لئی ده داخه لکه که به سواری ولاخه کانیان به سریدا پویشتن تا که یشتنه لای موشریکه کان. خودای گه وره یارم تی پیغه مبه ره که سی و (سَلَمٌ) بروادارانی دا به هزار فریشته جویره نیل پینج سهد فریشته ی غلغان پۆشه وهو میکانیلش به پینج سهد فریشته ی قه لغان پۆشه وه^۱ نه م فه رموده یه که موحه ممدی کوپی نیسحاقی کوپی یه سار خاوه نی (المغازی) (په حمه تی خودای لیبیت) پیوایه تی کردووه وتی: یه زیدی کوپی پوومان بؤیگه پامه وه له عوروه ی کوپی زویه ره وه وتی: خودا بارانی نارندو باراندی به سر پیغه مبه ره هاوه له کانیدا زویه که ی بؤ ناو پیز کردن، به ناسانی به سریدا ده چون باری به سر قوره یشدا توانیان نه بوو له گه لیدا بپونز^۲ موجهایدنه لیت: خودا بارانی به سر یاراندن له پیش خه ولی که وتنیاندا، به ویاراننه ته پ وتوزه که سی دامرکانده وهو زویه که سی پی کوتایه وهو دلایانی خاوین کرده وهو پشتیانی قایم وتوندکرد،^۳ پاشان خوا ی گه وره ده فه رموویت: ﴿لَطَهْرَكُمْ بِهٖ﴾ تا خاوینتان بکاته وه پی. واته: ده ستونوژی پی بگردن و له ش پیسی پی دهر که ن، نه مه خاوینکردنه وه ی دهر وه یه ﴿وَبَلَدَهَبَ عَنْكُم رَجَزَ الشَّيْطَانِ﴾ خه یلی شه ی تانتان لی دوربخاته وه، نه مه ش خاوینوو نه وه ی ناوه وه یه. وه ک خودای گه وره له باره ی خه لکی به هه شته وه ده فه رموویت: ﴿عَلَيْهِمْ نَابٌ سُنْدِسٌ خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ وَطَلُوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ﴾ پارچه ی ته نک و سه قفی سه وزیان له به ردایه له هه وریشمو دروسی کراوه، به زقرد بازی زیویش رازاوه ته وه. نه مه جوانی دهر وه یانه. ﴿وَسَقَنَهُمْ رَهْمٌ شَرَابًا طَهُورًا﴾^۴ په روه ردگاریان شه رابی پاکیان پی ده نوشیت، پاکیان ده کاته وه له و دلگرانی و رکه به ری و نیره یی که له نیوانیاندا بووه، نه مه ش پاکی و جوانی ناوه وه یه ﴿وَلِيَرِيْطَ عَلٰی قُلُوْبِكُمْ﴾ په یوه ندی ده کانتان پته و بکات، به نارامگرتن و پاوه ستاوو به هیزتان بکات. نه مه ش نازایه تی و لیبرانی ده له ﴿وَوَيْتَتْ بِهٖ الْاَقْدَامُ﴾ پییه کانتان سه قامگیر بکات و پاوه ستیت. نه مه ش نازایه تی و به جهرگی دهر وه یه والله اعلم.

۱ الطبری (۴۲۳/۱۳).

۲ الوافدی فی المغازی (۵۴/۱).

۳ الطبری (۴۲۵/۱۳).

۴ الانسان (۲۱).

۵ الانسان (۲۱).

﴿إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلْتِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَصْرَبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَصْرَبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَن يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٤﴾ ذَلِكَ كَمَا فَعَدُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٥﴾﴾

خودا فرمائی دا بہ فریشتہ کان کہ یارمہ تی خواہنباوہ پان بدن و لہ گہ لیان بجه نکن دلی خودانہ ناسان

خودای گورہ دہ فرمویت: ﴿إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ خودا فریشتہ تی تیگہ یاند کہ خزشم لہ گہ ان ثبوتہ دام غیرت وہ بہر خواہنباوہ پان بیئن. ئەمەش بہ مرہ یہ کی شاروہ یہ کہ خودای گورہ ناشکرای کردوہ بق خواہنباوہ پان، ہتا شوکری خودای لہ سہر بکن. ئەو خودا گورہ و خواہنندہ ستلانیہ پاک و بیعہ یہ فریشتہ کانی ناگادار کرد کہ پوہانہی کردبوون بق یارمہ تی پیغہ مبرہ کہی و (ﷺ) ثابنہ کہی و باوہ پداران کہورہی خواہنباوہ پان بہ رزیکہ نہوہ وغیرت بخنہ بہریان، وہ دہ فرمویت: ﴿سَأَلْتِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ﴾ منیش ترس دہ خہمہ دلی خودانہ ناسان واتہ: ثبوتہی فریشتہ غیرت وہ بہر خواہنباوہ پان بیئن تا زہبوو زہنگ بہ رامبہر دوژمن بنویزن و لہ فرمانن لانہ دہن. کاری ثبوتہ ئەوہ یہ، منیش ترس و لہ رزو ناٹومیڈی دہ خہمہ دلی ئەو کہ سانہی کہ بی فرمائی من دہ کات و بپوای بہ پیغہ مبرہ کہم نیہ ﴿فَأَصْرَبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَصْرَبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ سا ثبوتہ لہ ملیان دہن و ہموو پەنجہ کانیان بپہرینن. واتہ: بدن لہ پەنجہ کانیان و بیانتر سینن و بدن لہ ملیان و سہریان بپن و دہست و قاچہ کانیشیان بپن، (فوق الاعناق) و تراوہ: واتہ: بدن لہ سہریان. و ہ تراوہ: مہ بہست پٹی لہ مل دانہ. زہحاک و عہتیہی عہ و فی دہ لئین: بەلگہ بق ئەم مانایہ خودای گورہ پینمایہ باوہ پداران دہ کات و دہ فرمویت: ﴿إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَغْتَضَوْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا أَلْوَاكِبَ﴾ نیت ہر کاتیک تووشی ئەو ئەو بیدینانہ بوون لہ ملیان دہن، کاتیک کہ کوشتاری زورتان لی کردن، پاشان (دیلہ کانیان) شہتک دہن. پەبیعی کورپی ئەنہس ئەلئیت: خہلکی لہ پوژدی بہردا ئەو کورژاوانہی کہ فریشتہ کان دہ یاندا لہ ملیان و پەنجہ کانیان لہ ناو کورژاوەکاندا دہیان ناسین. نیشانہی ئەو ناگرہی پیزوہبوو کہ پٹی سوتابوو ﴿وَأَصْرَبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ پەنجہ کانیان بپہرینن. نیبوجہ ریرئہ لئیت: واتہ: ئەو خواہنباوہ پان دہست مہ پارینن لہ دوژمنہ کہ تان لہ گشت لایہ کیان بدن، دہستیان قاچیان جومگہ کانیان، لہ سہر پەنجہ کانیان (البنان)

کوی (بنانه)، عوفی وتی له ئیبنو عبیاسه وه: که باسی به سه راهتی به دری کردنه لیت: نه بو جهل وتی: به کوشتن مهیان کوژن به لکو به دهست بیانگن تا تییان ده گه یه ن که چیان کردوه به رامبه ر

ناینه که تان و چۆن وازیان هیناوه له لات و عوزا. خوداش فریشته کانی تیگه یاندو فه رمووی. ﴿إِنِّي مَعَكُمْ

فَثِيئُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلرُّعْبَ فَأَصْرَبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَصْرَبُوا مِنْهُمْ

كُلَّ بَنَانٍ﴾ له ویدا نه بو جهل (له عنه تی خودای لی بیت) کوژا له گه ل شهست وتو که سی تردا،

عوقبه ی کوپی نه بی موعیتیش دهستی به سه ر کراو پاشان کوژا. کوژاوی بته پرسته کان بو به

حه فتا که س. هه ربویه خودای گه و ره ده فه رموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ چونکه نه وانه

به ره لهستی خوداو پیغه مبه ری وه ستان، واته: دزایه تی خوداو پیغه مبه ره که ی (ﷺ) وه ستان و وازیان له

شوینکه وتن و برها هینان پیی و به رنامه که ی هینا ﴿وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ

الْعِقَابِ﴾ هه ر که سیکیش دزی خوداو پیغه مبه ره که ی بیت، خودا به توندی سزای ده دات. واته: خودا

هه ر توله ده ستینیت و زال ده بیت به سه ر نه وانه دا که دزایه تی ده کن. هه چ شتیکی له ده ست

ده رناچیت، که سیش له به ر تو په یدا خوی ناگریت پاک و بی عه بی هه ر بق خودایه هه چ په رستراو

په روه ردگاریه ک نیه جگه له و ﴿ذَلِكَ بِمَا كَفَرْتُمْ فَذُوقُوا وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ﴾ با بیچینن،

خودانه ناسان به ناگریش نازار ده درین. نه مه نامازه یه بق خودانه ناسان واته: بیچینن نه و سزاو

سو کایه تی پیکردنه له دنیا داو چاکیش بزنان که سزای سه ختیشی له پوژی قیامه تدا ده چینن.

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيَهُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ۗ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُولُوهُمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ

إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقُنَالِ أَوْ مُتَحَرِّزًا إِلَىٰ فِتْنٍ فَقَدْ بَكَءَ بِعَضْبٍ مِّنْ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ

الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

ته ده غه کردنی هه لاتن له کاتی بوویه روویونه وهی دوژمن و سزاکی

خودای گه و ره هه پر شه ده کات له و که سانه ی که هه لدین له کاتی په لاماردانی دوژمندا به ناگری

جه هه ننه م ده فه رموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيَهُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ﴾

نه ی کومه لی خاوه نباوه ران نه گه ر تووشی خودانه ناسان بوون ئیوه له به ریان هه له مه یه ن. واته: کاتیک

که لئیان نزیک بوونه و ره رامه کن و هاوه له کانتان به جی به یلن ﴿وَمَنْ يُولُوهُمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا

إِنَّمَا ﴿ هەرکەسێک لە پڕۆژیکێ وادا خۆ لەشەر بدزیتهوه (مهگین بۆ شه پکردن له شوێنیکێ کهوه. واته: مهگەر له بهر ئهوه ههلبێن فیلاً بکهن و بهرامبهههکهی وایزانیته له ترسی ئهوه پادهکات و شوینی بکهوێت، له پڕ لێی ههلهگه پیتهوه و بیکوژیت. له ویدا هیچی له سهرنیه ئه مه دهقی قسهی سه عیدی کوپی جو به یرو سویدیه^۱ زهحماک ئه لیت: ئه گەر که سێک پێشی هاوه له کانی بکهوێت و بیهوێت دهرفه تیک له دوژمن بپینیت و لێیدا. ﴿أَوْ مُّحَارِبًا إِلَى الْإِنْفِ فَتْرًا﴾ یان بۆ یارمهتی هاوه له کانی بپوات، واته: له شوێنیکهوه بۆ شوێنیکێ تر بپوات بۆلای دهسته یهکی تر له موسولمانان و یارمه تیان بدات و ئه وانیش هاوکاری ئه وه بکهن. ئه وه دروسته بۆی با له گه له دهسته یه کیشدا بپت و هه لاتبیت بۆلای ئه میره کهی خۆی^۲ یان هه لاتبیت بۆلای گه وری موسولمانان هه ر دروسته بۆی. عومه ری کوپی خه تاب (په زای خودای لی بیت) ده یاره ی ئوبی کوپی عوبید وتی: کاتیک که له سه ر جسر کوژرا له سه ر زه مینی فارس، چونکه سوپای مه جو سیه کان له و ناوچه یه دا زۆر تریون، عومه ر وتی: ئه گەر به لای مندا به اتایه من ده بووم به کومه لی ئه وه. هه ر به وشیه وه یه موحه ممه دی کوپی سه رین پریوایه تی کردووه. وه له پریوایه تی عوسمانی کوپی نه هدیا هاتووه له عومه ره وه، وتی: کاتیک که ئه یو عوبید کوژرا، عومه ر وتی: ئه ی خه لکینه من کومه لی ئیوه م. مواهید وتی: عومه ر وتی: من ده سه تی گشت موسولمانیکم، عبده ولمه لیکێ کوپی عومه ر له عومه ره وه وتی: ئه ی خه لکینه، با ئه م ئایه ته له خو بایتان نه کات، ئه م ئایه ته له پڕۆژی به دردا هاتووه من ده سه تی هه موو موسولمانیکم، ئیبنو ئه بی حاتم وتی: باوکم بۆی گێرپینه وه، هه سه نی کوپی عه بدللی میسری بۆی گێرپینه وه، خه لادی کوپی سوله یمانی هه زه می بۆی گێرپینه وه، نافع بۆی گێرپینه وه که په رسیاری کردووه له ئیبنو عومه رو پێی وتووه: که ئیمه گه لیکین خۆراگر نین له شه رکردندا به رامبه ر دوژمنمان. ئیمه نازانین کام ده سه ته ده سه تی ئیمه یه پێشه واکه مان یان سوپا که مان؟ وتی: بێگومان ئه وه ده سه تی به یغه مبه ری خودایه (ﷺ) منیش وتم: خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿إِذَا لَقِیْتُمُ الَّذِیْنَ کَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ﴾ ئه گەر تووشی خودانه ناسان بوون با زۆریش بن ئیوه له به ریان پامه کن. وتی: بێگومان ئه م ئایه ته له پڕۆژی به دردا هاتووه خواره وه. نه له پێشی به دره وه هاتووه خواره وه نه له پاشیه وه زه حماک له مه دا که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿أَوْ مُّحَارِبًا إِلَى الْإِنْفِ فَتْرًا﴾ (المحین) واته: هه لیت بۆلای پێغه مبه رو (ﷺ) هاوه له کانی، یان: ئه مرۆ که سێک رابکات بۆلای ئه میره کهی یان هاوه له کانی ئه میره کهی^۳ به لام ئه گەر هه لاتن له به ر هۆکاریک له م

^۱ الطبری (۱۳/۴۳۶/۴۳۷).

^۲ الطبری (۱۳/۴۳۶).

^۳ الطبری (۱۳/۴۳۷).

هؤکارانه نبیّت ثوره دروست نیو حرامو و تاوانیکه له تاوانه گوره کان. له بهر ثم فهرموده یه که بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه له نبو هوره یروه (په زای خودای لی بیّت) وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (دورکه ونه وه له حوت تاوانه گوره که)، و ترا: ئی پیغه مبهری خودا (ﷺ) ئو تاوانه گورانه کامانه؟ فهرمووی: (هاولن دانان بق خوداو جادوو کوشتنی گیانیک که خودا قه ده غمی کردوه مه گین به هه قی خۆی و سود خواردن و مالی هه تیو خواردن و هه لاتن له پۆژی په لاماردان و توهمه تبارکردنی ژنانی نازادی بی ناگای خاوهن باوه پ)، هر بۆیه خودای گوره ده فهرموویت: ﴿فَقَدْ بَاءَ بَعْضُ مِنَ اللَّهِ وَمَاؤُنُهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ خودا له خۆی توپوه ده کات و جینگای جهه ننه مه و چاره نووسی زۆر خرابه له پۆژی قیامه تدا.

﴿فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتُمْ إِذْ رَمَيْتُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِئَلَّيْلَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَآءٌ

حَسَنَاتٌ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كِيدِ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

بهر خوردی خودا له پۆژی به دردا و کوشتن و خۆل کردنه چاوی (خودانه ناسان)

خودای گوره پوونی ده کاته وه که خۆی وه دی هینهری کرداری بهنده کانیه تی و شایه نی سوپاس و ستایشه له گشت کاریکی چا کدا که پیتی هه لستان، چونکه خودا خۆی سه رکه وتوی کردوون و یارمه تی داون له سه ر ئو کارانه یان هر بۆیه ده فهرموویت: ﴿فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ﴾ ئه وان ئیوه نه تان کوشتن، به لکو خودا کوشتنی. واته: به هه ولو توانای خۆتان دوژمنه کانتان نه کوشتوه له گه ل زۆری ژماره ی خودانه ناسان و که می ژماره ی ئیوه. به لکو خودا خۆی زالی کردن به سه ریاندوه که له نایه تیکی تر دا فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ﴾ بیگومان خودا ئیوه ی سه رخست له پۆژی به دردا، هر چه نده ئیوه که م و بی هیزیش بوون. وه له نایه تیکی تر ده فهرموویت: ﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحَبَتْ ثُمَّ وَابَسَتْ﴾ خودا له زۆر شویندا به هاناتانه وه هات، پۆژی حونه ی نیش هه روه ها، که مه ره چهنده به زۆری خۆتان ده نازین، که چی هیج به مه ره ی بق نه دان، ئه م زه مینه فراوانه تان لی ته نگ هه لات، پاشان هه موو هه لاتن و به ره و دوا گه پانه وه. خودای مه زن ناگادارمان ده کات که سه رکه وتن به زۆری ژماره و به پۆشین قه لغان و که ره سه ی جه نگ نیه. به لکو

^۱ فتح الباری (۴/۵)، مسلم (۹۲/۱).

^۲ ال عمران (۱۲۳).

^۳ التوبة (۲۵).

سهرکه وتن له لاین خودای گوره و په وه له نایه تیکدا فه رموویه تی: ﴿كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً يَأْذِنُ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾^۱ نذر جار کومه لیکي کم (به نیزی خودا) به سهر کومه لیکي نذر سهرکه وتوون، خودا له گال خورپاگرانه. دیسان خودای گوره له باره ی شو شته خوله ی پیغه مبر(ﷺ) کردی به پووی خودانه ناساندا له پوژی به دردا کاتیک کله که پره که هاته دهره وه دوی شو لاله و پارانه وه و دهرخستنی لاوازی هی بق خوداو خوله کی هاویششت و فه رمووی: شو پووانه ناشیرین بوون، پاشان فه رمانی به هاوه له کانی داکه به دوی شو وه دا په لامار بدن، شو وانیش په لاماریاندا. خودای گوره شو خولو لمی گه یانده چاوی بته رسته کان هیچ که سیک نه بو لو خودانه ناسانه که به شیک لو خوله ی به رنه که ویت و نهیده زانی چی بکات هر بویه خودای گوره ده فه رموویت به پیغه مبر(ﷺ) ﴿وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَنْ يَكُ اللَّهُ رَحِيمًا﴾ که هاویششت، هاویژگره که تو نه بووی، به لکو خودا هاویشتی^۲ واته: هر خودا خوی شو خوله ی گه یانده ته چاویان و پشی مت و کزو کویر کردوون نه ک تو (نه ی موحو ممد(ﷺ)). موحو ممدی کوپی نیسحاق وتی: موحو ممدی کوپی جه عفری کوپی زویه بیر بوی گیراموه له عروه ی کوپی زویه روه له م نایه ته دا ﴿وَلِيْلِي الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا﴾ شو دهبه ویست خاوهن باوه پان تاقی کاته وه به چاکی واته: بق شو هی خاوهن باوه پان به چاکی شو به هرانه ی خودایان بق دهرکه ویت که پشی به خشیون له وانه زال کردینانه به سهر نوژمنه کانیاندا له گال شو ژماره نذرانه یانداو که می ژماره ی خویمان، شو هه قانه ی خودا له بیر نه کن که هه یه تی به سه ریانه وه و به پینیبه شوکری به هره کانی بکن^۳. نیبنو جه ریریش هروا ته فسیری کردووه. وه له م فه رمووده یه دا هاتووه (به گشت تاقی کردنه وه یکی چاک تاقی کردینه وه) ﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ خودا بیسه رو زانایه. لاله دهبیستیت و ده زانیت کی شایسته ی سهرکه وتن و زال بوونه. پاشان ده فه رموویت: ﴿ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُهِمٌ كَبِيرٌ الْكَافِرِينَ﴾ به لئی ناوا خودا فیلی خودانه ناسان پوچه ل ده کات. شو مش ناماژه یه کی تره له گال شو سهرکه وتن ده خودا دهستی باوه پردارانی خست که ناگاداری کردن که هر خوشی فبو فیلی خودانه ناسانی پوچه ل کرده وه کاره که یانی شکست پیپیناو ته فرو توانی کردن و سوپاس وستایش هر بق خودای گوره یه .

^۱ البقرة (۲۴۹).

^۲ الطبری (۴۴۴/۱۳).

^۳ الطبری (۴۴۸/۱۳).

﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا فَمَا كَانَ مِنَ اللَّهِ عَاقِبَةً إِنَّكُمْ أَنْتُمْ مَنكُومُونَ﴾
 ﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا فَمَا كَانَ مِنَ اللَّهِ عَاقِبَةً إِنَّكُمْ أَنْتُمْ مَنكُومُونَ﴾
 ﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا فَمَا كَانَ مِنَ اللَّهِ عَاقِبَةً إِنَّكُمْ أَنْتُمْ مَنكُومُونَ﴾

وه لامداندهوی داوای بتپهرستان

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا﴾ نئی خودانه ناسان نه گهر سرکه و تنتان ده ویت،
 واته: نه گهر داوای یارم تی و دانوه ری و فرمانی خودا ده کن که نئوه و دوژمنه بپواداره کانتان
 له یه کتری جیباکاته وه، وا نه وهی که داواتان کرد هات بؤتان. موحه ممدی کوپی ئیسحاق و که سانی
 تریش و تیان: له زوهریه وه له عبداللهی کوپی سهعله بهی کوپی سو عیره وه که نه بوجهل له پؤزی
 به دردا وتی: نئی خودایه هر که سیگمان زیاتر په یوه ندی خزمایه تی بپچریوه و شتیکی بؤ هیناوین که
 نایزانین پقو قینی خؤت نم به یانیه بپژیه به سریدا، نه وه داوای سرکه و تن بوو له وه وه. خودای
 که وره پیش وه لامی دایه وه و نم نایه تهی نارده خواره وه ﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا فَمَا كَانَ مِنَ اللَّهِ عَاقِبَةً﴾
 نه گهر ده تان ویست سرکه ون. وا سرکه و تن. تا کورتای نایه ته که^۱ نیامی نه حمده ریوایه تی کردوه
 له عبداللهی کوپی سهعله به وه که: نه بوجهل کاتیک که پوویه پووی نه و خه لکه بووه وتی: نئی
 خودایه نه وه مان که په یوه ندی خزمایه تی بپچریوه و شتیکی بؤ هیناوین که لئی تیناگه بین پقو قینی
 خؤت نم به یانیه بپژیه به سریدا، نه بو جهل نه وهی داوا کرد، نه سانی له تفسیره که یداو حاکمیش
 له (المستدرک) دا هیناویانه و حاکم وتی: له سر مهرجی بوخاری و موسلم فرمووده یه کی پاسته، به لام
 نه وان نه یان هیناوه^۲ وه هر به م شیویه په ریوایه ت کراوه له نیبنو عبباس و مواهدو زه حاکو
 قه تاده و په زیدی کوپی پومان و که سانی تریشه وه. سو ددی وتی: خودانه ناسان که ده رچون له
 مه که وه بؤ به در ده ستیان گرت به پؤشاکی که عبه وه و داوای سرکه و تیان له خودا کرد و تیان: نئی
 خودایه پایه به رزترین له شکرو به ریزترین کرمه لو چاکترین هؤز سه ریخه. خودای گه وره ش فرمووی
 ﴿إِنْ تَسْتَفِينُوا فَمَا كَانَ مِنَ اللَّهِ عَاقِبَةً﴾ واته: خودای گه وره ده فرموویت: نه وهی که داواتان کرد
 سه رمخست که موحه ممده (ﷺ) عبه دپوره حمانی کوپی زیدی کوپی نه سلم وتی: نه وه فرمووده ی
 خودایه که له سر زمانی نه و خودانه ناسانه وه فرموویه تی: ﴿وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَتْ هَذِهِ حَاقِبَةً

^۱ الطبری (۴۵۳/۱۳).

^۲ أحمد (۴۳۱/۵). فرمووده یه کی حه سه نه.

^۳ النسائی فی الکری (۳۵۰/۶)، الحاکم (۳۲۸/۲) فرمووده یه کی حه سه نه.

الْحَقِّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابَهُ مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ارْسِلْ عَلَيْنَا مَدَادِبَ الْعِلْمِ ﴿١﴾ نه وساش وتیان: نهی خودایه نه گهر به پاستیه وه له لایه ن تقوه هاتوره، له ناسمانه وه برده بارانمان بکه یان نازارینکی به ژانمان بق بنیره.^۲ پاشان ده فمرموویت: ﴿وَإِنْ تَسْتَهْوُوا﴾ نه گهر وازیتن، له وهی که له سرین له خودانه ناسرو بپوا نه هینان به پیغه مبه ره که ی ﴿فَهُوَ حَيْرٌ لَكُمْ﴾ نه وه زور چاکه بۆتان، له دنیاو له پوزی قیامه تدا ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نَعْدًا﴾ نه گهر تی هه لچنه وه، نیمهش تی هه لده چینه وه. وه که نه م نایه تهش که خودای گهره ده فمرموویت: ﴿وَإِنْ عُدْتُمْ عِدَّتَنَا﴾ نه گهر دهست پینیکه نه وه، نیمهش دهست پیده که یینه وه. واته: نه گهر نپوه گه پانه وه بق نه و خودانه ناسرو گومرپایه ی که له سر ی بوون، نیمهش ده گه پتینه وه بۆتان وه که نه م جار ه چیمان به سر هینان، دیسان به سر رتان دینینه وه ﴿وَلَنْ تُقْفَى عَنْكُمْ فِتْنَتَكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ﴾ هیچ شتیک به هره به نپوه نادات، بادهسته و به سته تان زوریش بن. واته: نه گهر هرچی تواناتانه بیخه نه کارو هه موو کوبینه وه، له وانه شه پیتان نه کریت، هیچ قازانجیکتان پی ناگه یه نیت هه ره که سیک خودای له گه لدا بیت هیچ شتیک زال نابیت به سریدا ﴿وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ خودا له گه ل بپوادارانه نه وان دوست و شوینکه و توی پیغه مبه رن (سوره).

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبِعُوا سَمْعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضَّمُّ الضَّمُّ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَعْلَمُ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَا تَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ﴾
 فه رماندان به گوپرایه لی خودا و پیغه مبه ره که ی (سوره)

خودای گهره ده فمرموویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبِعُوا سَمْعُونَ﴾ نهی کومه لی خاوه نباوه پان، به فه رمانی خودا و پیغه مبه ری بن و له هه رشتیک نه و پیتان ده لیت و ده بیستن خق لاهه دن. خودای گهره فه رمانده کات به عبده بپواداره کانی که گوپرایه لی خوی و پیغه مبه ره که ی بن و ده یان ترسینیت له وهی که سه ریچی بکه ن وه که نه و خودانه ناسرو لاسارانه هه لئس و که وت بکه ن به رامبه ر خودا. واته: واز له گوپرایه لی و به جی هینانی فه رمانه کانی بینو

۱ الانفال (۲۲).

۲ الطبری (۴۵۸/۱۳).

۳ الاسراء (۸).

قه دهغه کراوه کانیشی پشت گوی بخهن. دوی نه وهی شاره زابوون له وهی که بانگی کردن بوی ﴿وَلَا
 تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَعَيْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ﴾ نپوهه وهك نه وانه مه بن وتویانه: گویمان لپیه، که چی
 هر نه شیان بیستووه. ئیبنو ئیسحاق وتی: نه وانه دوو پوهه کانن، چونکه نه وانه وا ده ری دهخن که
 بیستویانه و به گوتی دهکن، به لآم نه وانه پاست ناکن وانین پاشان خودای گه وره ناگاداری داوه که
 نه م جوړه که سانه له نه وهی شاده م خرابترین که سو پیستین گیانه وهرن و ده فهرموویت: ﴿إِنَّ شَرَّ
 الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصَّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾ خرابترین زینده وهران له لای خودا نه و که پرو لالانن
 که وا هیچ تی ناکن. واته: نه و خودانه ناس و دوو پوهه وانه که بن له بیستنی هق و لالن له تیگه یشتن،
 نه وانه خرابترین گیانه وهرن، چونکه گشت گیانه وریک جگه له وان به رفهرمانی خودان له وه دا، که
 دروستی کردوون بوی، به لآم نه مانه دروستکارون بؤ خودا په رستی که چی دهستیان داپه خودانه ناسی،
 بویه خودا وهك ناژهل ناویان ده بات و ده فهرموویت: ﴿وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا
 يَسْمَعُ إِلَّا دَعْوًا وَنِدَاءً﴾ وینهی نه و خودانه ناسانه وهك وینهی نه و ناژله به که دهنگ ده دریت جگه له
 خوړین و دهنگ هیچ نابیستیت وه له نایه تیگی تردا ده فهرموویت: ﴿أُولَئِكَ كَالَّذِينَ لَمْ يَأْمُرُوا بِالْعَدْلِ
 وَهُمْ كَارِفُونَ﴾ نه وانه وهك ناژهل وان، به لکو له وان گومراتن ناگایان له هیچ شت نیه. و تراوه:
 مه به ست به وانهی که باسکران کومه له که سیکن له نه وهی عه بدودار له قورپه یشیه کان، نه م قسه یه له
 ئیبنو عه بیاس و مواجده وه پپوایه ت کراوه. ئیبنو چه ریریش نه مه ی هه لبرژاردووه^۱ موحه ممدی کوری
 ئیسحاق نه لیت: نه وانه دوو پوهه کانن. منیش ده لیم: هیچ جیاوازیه که نیه له نپوان خودانه ناس و دوو
 پوهه کان له و باره یه وه، چونکه هه ریه کیك له وانه بی به شه له تیگه یشتنی پاستی و شاره زوی ناکاری
 چاک، نه گه ر واش دانریت که تیگه یشتنیا ن هه یه. بویه خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِرْمًا
 خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ﴾ نه گه ر خودا بیزانیا به خیرکیان تیدایه، کاریکی ده کرد بیستن. چونکه خودا خوی
 ده زانیت ﴿وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا﴾ نه گه ر واشی بگردایه بیستن هه ر پوویان وهرده گپرا به شاره زوی
 لاساری خویان و دوی تیگه یشتنیا ن لیشی ﴿وَهُمْ مَعْرِضُونَ﴾ هه ر خویان لپی لاده دا.

^۱ الطبری (۴۵۸/۱۳).

^۲ البقرة (۱۷۱).

^۳ الاعراف (۱۷۹).

^۴ الطبری (۴۶۰/۱۳).

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ

الْمَرَّةِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ تَحْشُرُونَ ﴿٢٤﴾

فہرماندان بہوہ لامدانہوی خوداو پیغہمبہر (ﷺ)

خودای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ نہی کڑمہ لی خاوہنباوہ پان، ہر کاتیک خوداو پیغہمبہر داواتان لیدہ کن کاریک بکن کہ پنی ببوزینہوہ گورج پنی ہلسن۔ نہوہ لہ ہرزہوہندی نئوہیہ۔ ریوایہت کراوہ لہ نہبو سہعیدی موعہ للاوہ (پہزای خودای لیبیت) وتی: نویزم دہ کرد، پیغہمبہر (ﷺ) بہ لامدا پڑیشت و بانگی کردم، نہ جووم بؤلای ہہ تا نویزہ کہم تہ او کرد پاشان چوومہ خزمتی، فہرموی: (جی پنی لی گرتی کہ بییتہ لام؟ نایا خودا نافہرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ پاشان فہرموی: پیش نہوہی بجمہ دہرہوہ فیدری گہورہترین سورہتت دہ کہم لہ قورناند، پیغہمبہری خودا (ﷺ) پڑیشت کہ بجیتہ دہرہوہ وہ بیرم خستہوہ فہرموی: (الحمد لله رب العلمین) نہوہ نہوہوت نایتہ دوپبارہ کراوہ کہیہ، موحمہدی کوپی نیسحاق نہ لیت: لہ موحمہمہدی کوپی جہ عفری کوپی زویہیرہوہ لہ عورہی کوپی زویہیرہوہ لہ بارہی نہم نایتہوہ: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ وتی: واتہ: خو نامادہ بکن بق نہو شہ پہ کہ خودای گہورہ سہربہزی کردن دوی زہ لیلی و وہ بہمیزیشی کردن پنی دوی لاوای و پاراستنی لہ دوژمنہ کہ تان دوی شکست پی ہینانیاں بہ نئوہ^۱۔

خودا دہ توانیت لہ مپہر دانیت لہ نئوان مروؤو دلیدا

خودای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرَّةِ وَقَلْبِهِ﴾ چاک بزائن کہ خودا دہ توانیت لہ نئوان مروؤو دلیدا دانیت۔ نئینو عہ بیاس نہ لیت: خودا لہ مپہر دادہ نیت لہ نئوان خاوہنباوہ پو خودانہ ناسداو لہ نہ نئوان بی بروایی و بروادا، حاکم ریوایتی کردوہ لہ موسنہ درہ کہیدا بہ مہ وقوفی ونہ لیت: فہرموودہ یہ کی راستہ^۲ موجدو سہ عیدو عیکرمہ و زہ ححاک و نہبو سالحو عہ تیہ و

^۱ فتح الباری (۱۵۸/۸)۔
^۲ ابن ہشام (۳۲۴/۲)۔
^۳ الطبری (۴۶۸/۱۳)۔
^۴ الحاکم (۳۲۸/۲)۔

موقاتیلی کوپی حیان و سوددیش هه وایان وتوو^۱ وه له پویایه تیگدا له موجهده وه هاتوو له م
 نایه تدا ﴿يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ﴾ نه لیت: به شیوه یه ک پشت گوئی ده خات که ناره زووی نامینیت.
 سوددی وتی: خودا له مپه ر له نیوان مرؤفو دلیدا داده نیت که ناتوانیت بهوا بینیت و ناشتوانیت
 خودانه ناس بیت مه گین به نیزی خوی. زور فرموده هاتوو له پیغه مبهری خودا (ﷺ) که جیی
 خویته له ته فسیری نم نایه تدا باس بکریت. نیمامی نه حمده پویایه تی کردوو له نه نسی کوپی
 مالیکه وه (په زای خودای لیبت) وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) زور جار ده ی فرموو: (ئهی نه و
 که سه ی دلکهان ده گوریت دلم قایمگیرکه له سه ر ناینه که ت) وتی: گوتمان نه ی پیغه مبهری خودا
 بهوامان هیناوه به توو به نه وه ش پیی هاتوین، نایا هر ترست لیمان هه یه؟ فرمووی: (به لی: دلکهان
 له نیوان دووپه نجه له له په نجه کانی خودای مه زندایه ده یانگوریت)^۲، تیرمیزیش پویایه تی کردوو و
 له به شی قه دردا له جامیعه که یاده لیت: فرموده یه کی چاکه.^۳ نیمامی نه حمده پویایه تی کردوو له
 نوووسی کوپی سه معانی کیلابیه وه (په زای خودای لیبت) وتی: له پیغه مبهری خودام بیست (ﷺ)
 ده یفرموو: (هیچ دلیک نیه مه گین نه و دل له نیوان دووپه نجه له په نجه کانی خودایه په روه ردگاری
 جیهان، نه گه ره یلی لی بوو راستی ده کاته وه، نه گه ره مه یلیشی لی بوو لای بدات لای ده دات)
 ده یفرموو: (ئهی نه و که سه ی دلکهان ده گوریت دلم سه قامگیر که له سه ر ناینه که ت) فرمووی:
 (ته رازوو به ده سستی په حمانه نرمی ده کاته وه و به رزیشی ده کاته وه)^۴ نه سائی و نیبنو ماجه ش
 پویایه تیان کردوو.

﴿وَأَتَقُوا فِتْنَةَ لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٣٥﴾﴾
ترساندن له فیتنه ی گشتگیر

خودای گه وره به نده خاوه نباوه په کانی ده ترسینیت له فیتنه واته: له و تا قیردنه وه یه که
 خراپه کارو غه یه خراپه کار ده گریته وه و تاییه ت مه ندیه یی خه لکی گونا ه کاره وه یان نه و که سه که
 هه لساوه به و گونا ه وه، به لکر هه موو ده گریته وه کاتیگ به رگری له و تا وانه نه کرا و هه ولی لابرندی نه درا.
 وه ک نیمامی نه حمده پویایه تی کردوو له موته ریفه وه وتی: وتمان به زویه یز: ئهی نه بو عه بدلا چی
 نیروه ی هیناوه؟ خه لیفه تات له ده ست دا که کوژراو دواپی دین داوای خوینه که ی ده کن؟ زویه یز وتی:

^۱ الطبری (۷۷۱/۷۷۰/۱۳).

^۲ أحمد (۱۱۲/۳) فرموده یه کی سه حیجه.

^۳ تحفة الاحوذی (۳۵۰/۳۴۹/۶). فرموده یه کی سه حیجه

^۴ أحمد (۱۸۲/۴) فرموده یه کی سه حیجه.

^۵ النسائی فی الکبری (۴۱۴/۴)، ابن ماجه (۷۲/۱) فرموده یه کی سه حیجه.

نیمه له سه رده می پیغهمبیری خوداو (ﷺ) نه بو به کورو عومهر و عوسماندا (ره زای خودایان لی بیت) نیم نایه ته مان ده خوینده وه ﴿وَأَتَقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ و امان دانسه دنا که نیمه خه لکی نه و فیتنه یهین تا کاتیک که پویدا لیمان و به ریا بوو^۱ وه علی کورپی نه بو ته لحه له نیینو عه بیاسه وه نه لیت : له م نایه ته دا ﴿وَأَتَقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ وتی: مه به ست پنی هاوه لانی پیغهمبیره (ﷺ) به تاییه تی^۲ وه له ریوایه تیکی تردا هر له ته لحه وه له نیینو عه بیاسه وه له ته فسیری نیم نایه ته دا وتی: خودا فرمائی داوه به خاوه نباوه پان که چاوپوشی نه که ن له خرابه کاری له نیوان خویندا که پویدا، نه گینا خودا مه موویان تووشی سزا ده کات^۳ نه مه ته فسیریکی زور جوان و چاکه. هر بویه مواهید له م نایه ته دا ﴿وَأَتَقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ وتی: نیم نایه ته بو نیوه شه^۴ زه ححاک و یه زیدی کورپی نه بو حه بیبو که سانی تریش مه روایان وتوو. نیینو مه سعود وتی هیچ که سیک نیه له نیوه مه گین نه و که سه فیتنه یه که هر ده یگریته وه چونکه خودای گه وره ده فرموویت: ﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾^۵ نه و دارایی و مندالانی مه تانه، هژی تاقیکردنه وه تانن. هر که سیکتان که داوای په نای کرد، با داوای په نا له خودا بکات له و فیتنه ای که هه لحه له نیین و چه واشه که رن.^۶ نیینو جه ریر ریوایه تی کردوه. مه به ست نه وه یه که نیم ترساندنه هاوه له کانی پیغهمبیره که سانی تریش ده گریته وه هر چه نده پوی قسه که له وانه له راستیدا، نه و فرمودانه که له باره ی ترسان له فیتنه هاترون به لگن راستی نه و قسه یه. بویه له کتیبیکی سه ریه خودا مه یلی لی بیت پوون ده گریته وه وه ک چون زانایانی که به جیا کتیبیان له سه ر نووسیوه، نه وه ی لیره دا زور گرنگ بیت باسی بگریت نیم فرمودانه یه که نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوون، له وانه، له حوزه یقه ی کورپی یه مانه وه که پیغهمبیری خوداو (ﷺ) فرموویه تی: (سویند به وکه سه ی گیانی منی به ده سته ده بیت فرمان بکن به چاکه و به رگری بکن له خرابه یان به مزووانه خودا له لایه ن خویه وه سزاتان بو ده نیریت پاشان لی ده پارینه وه وه لامتان ناداته وه)^۷، وه نیمامی

^۱ احمد (۱۶۵/۱) سه نده کانی خراب نیی یه.

^۲ الطبری (۴۷۴/۱۳).

^۳ الطبری (۴۷۴/۱۳).

^۴ الطبری (۴۷۵/۱۳).

^۵ التقابن (۱۵).

^۶ الطبری (۴۷۵/۱۳).

^۷ احمد (۳۸۸/۵) فرموده یه کی حاسنی سه حیمه

ۛ حمده رپوایه تی کردوه له ئیبنو پوقاده وه ئه لیت: له گه ل گه وره که مدا ده رچووم خستیمانه لای حوزه یفه که ده یگوت: ئه گه ر که سیک قسه یه کی (به چۆرئکی) له دم ده رپچوایه له سه رده می پئغه مبه ری خوداو (ﷺ) به دووړو سه یر ده کرا، که چی من ئه و قسه یه چوار جار له یه کیک له ئیوه ده بیستم له یه ک ده نیشتمدا، سویند به خودا ده بیت فه رمان بده ن به چاکه و به رگری بکه ن له خراپه و هانه بده ن به چاکه .

یان خودا هه مووتان به سزایه له ناو ده بات، یان خراپترین که ستان ده کاته فه رمانزه واتان پاشان چاکه کانتان ده پارپته وه وه لامیان نادرپته وه^۱ نه عمانی کوپی به شیر (په زای خودایان لئ بیت) وتی: بیستم له پئغه مبه ری خوداو (ﷺ) فه رموی: (وینه ی ئه وه ی که فه رمان ده کات به چاکه و به رگری ده کات له خراپه، ئه وه ی نایکات وه لده ستیت به خراپه، وه ک وینه ی ئه و که ساته ن که که شتیه کیان هه یه دووقاته، تیرو پشک بکه ن وه هه ندیکیان قاتی سه ره وه یان سه رکه ویت وه هه ندیکي تریان قاتی خواره وه یان بده که ویت، ئه وانه ی له خواره وه ن بۆ ئاو ده بوو بچوونایه ته سه ره وه به سه ر ئه واندا تئپه پئنایه، نه وه ک ئه وانه ی سه ره وه نازاریان پی بگات، ئه وانه ی خواره وه بلین: بۆچی نازارتان بده یان بۆ ئاو؟ ئه گه ر کوئیک بکه ینه به شه که ی خۆمان ئاوی لئ هه لده کیشین به کیکیان ته شوئیه که (فاسأ) هه لبگریت ده ست بکات به کونکردنی که شتیه که، ئه وانه ی سه ره وه بین پئیان بلین: بۆئی کونی ده که یه ت؟ ئه وانیش بلین: ئیمه ئاومان پئویسته بۆچی ئه وه نده نازاری ئیوه بده یان بۆ ئاو؟ به شه که ی خۆمان کون ده که یان، ئه گه ر وازیان لئ بیئن ئه وه ی که ده یانه ویت بیکن هه موویان له ناوده چن، ئه گه ر ده ستیان بگرن ئه مانیش و ئه وانیش هه موو پزگاریان بووه^۲، بوخاری ته نبا خۆی ئه م فه رموده ی رپوایه ت کردوه له به شی (الشركة والشهادات)^۳ تیرمیزیش له به شی فیتنه کاند هیناویه ته به شیوه یه کی تر^۴ ئیمامی ئه حمده رپوایه تی کردوه له ئومو سه له مه وه خیزانی پئغه مبه ر (ﷺ) وتی: بیستم له پئغه مبه ری خوداوه (ﷺ) ده یفه رموی: (کاتیک گونا هه شه نه ی کرد له ناو ئوممه ته که مدا خودا سزای گشتگریان له لایه ن خۆیه وه بۆده نیریت)، وتم: ئه ی پئغه مبه ری خوداو (ﷺ) ئایا خه لکی پیاوچاکیان تیدا نیه ؟ فه رموی: (به لئ) وتی: ئه ی ئه وانه چی ده کن؟ فه رموی: (ئه وه ی ئه و خه لکه تووشیان دیت ئه وانیش تووشیان دیت پاشان ده گه رپئنه وه بۆلای لیخۆشبوون و په زامه ندی خودا) وه له فه رموده یه کی ترده هه ر ئیمامی ئه حمده رپوایه تی کردوه له جه ریره وه که پئغه مبه ری خوداو (ﷺ)

^۱ احمد (۵۹۰/۵) سه نه ده کانی لاوازه .

^۲ احمد (۲۶۹/۴) فه رموده یه کی سه حجه .

^۳ فتح الباری (۳۴۵/۱۵۷/۵).

^۴ تصفة الاحوذی (۳۹۴/۶).

^۵ احمد (۳۰۴/۶) فه رموده یه کی باشه (جید)

فہرموویہ تی: (ھیج گہ لیک نیہ کہ لہ نیوانیاندا تاوان بکریت، ئہ وان دہستہ لاتدارترین لہ وانہی کہ ئہ کارہ دہ کن، پاشان نہ یگوبن مہ گین خودا ہہ موویان تووشی سزا دہ کات) ئیبنو ماجہش ئہ م فہرموودہی ہیٹاوہ^۲.

﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَمُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَخَطَفَكُمْ النَّاسُ فَأَوْنَكُمْ وَأَيْدِكُمْ بِصُرُوهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَمَّا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾﴾

ئاگادار کردنہومی موسولمانان لہو ژیانہی کہ تئیدا بوون لہ کزی و لاوازی و پاشان چوئن بوونہ خواہنی ہیژو دستہ لات

خودای گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَمُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَخَطَفَكُمْ النَّاسُ فَأَوْنَكُمْ وَأَيْدِكُمْ بِصُرُوهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَمَّا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ﴾ بیر لہ و کاتہ بکہ نہ وہ کہ ئیوہ لہ م زہ مینہ دا کہ میکی بیدہ ستہ لات بوون، ترستان ہہ بوو خہ لکی تر دہ رتان بکہ ن و بی جی و پی بمیننہ وہ، پەنای دان و یارمہ تی دان و سہرکە و تن و پۆزی پاک و پەوای پیدان، بہ لکو شوکرانہ بژییرن، خودای گورہ خواہنباوہ پەکانی ئاگادار دہ کاتہ وہ بق ئہ و بہرمانہی کہ پی بہ خشیوون و ئہ و چاکانہی کہ لہ گہ لی کردوون، کہ زہ مانیک بوو نذر کہ م بوون نذری کردن و لاوازو بی دستہ لات بوون دہ ترسان بہ ہیژی کردن و سہری خستن، ہہ ژارو بی دست بوون پۆزی پاک و تہ میزی دان، بق ئہ وہی سوپاسی بکہ ن و مل کہ چی بن و گوئی پایہ لی گشت فہرمانہ کانی بن. ئہ وہ حال و گوزہرانی موسولمانان کان بوو کاتیک کہ لہ مہ ککە دا بوون، نذر کہ م بوون و خویمان دہ شار دہ وہ دہ چہ وسیتیرانہ وہ، دہ ترسان خہ لکی لہ گشت و لاتیکہ وہ بین بدن بہ سہریانداو دہ ریان بکہ ن و بیانگوژن لہ بتپہرستان و پۆم مہ جو سیہ کان، چونکہ ئہ وانہ ہہ موو دوژمنیان بوون، لہ بہر کہ می و بی تواناییان بہر دہ وام ئہ مہ حالیان بوو ہہ تا خودای مہ زن ئیزنی دان کوچ بکہ ن بق مہ دینہ و لہ ویتدا پەنای دان و خہ لکە کہی بوو دل گوشاد کردن و دلایان دانہ وہ و یارمہ تیان دان لہ پۆزی بہر دواو جہنگہ کانی تریشدا، ہا و کاریان کردن بہ سامانہ کانیان و گیانی خویمان بہخت کرد لہ پیتاوی فہرمانی خودا پیتہ مبرہ کہیدا (ﷺ) قہ تادہ لہ م ئایہ تہ دا ئہ لیت: ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَمُونَ فِي الْأَرْضِ﴾ ئہ و ناوچہ پە کہ ئہ م عہرہ بانہی تیدا دہ ژیان زہ لیل ترین خہ لکی خودا بوون، خراپترین ژیانیان بہ سہر دہ برد ہہ میشہ سکیان برسی بوو، پووت و پی پە تی و نذر سہر لیشیواو بوون، ئہ وہی دہ ژیان نذر بہ

۱ احمد (۳۶۶/۴) فہرموودہی کی باشہ (جید).

۲ احمد (۳۶۶/۴)، ابن ماجہ (۱۳۲۹/۲).

به دبه ختی ژیانی به سر ده برد، نه و هوش ده مرد ده چو بقی ناو ناگر، ده خوران و نه یان ده خوارده سویتند به خودا هیچ که سیک شک نابهین له خه لکی نه م سر زه مینه له و کاته دا شوینینان له مانه خراپتر بو بیت هتا نه و کاته ی خودا نیسلامی هینا، به و نیسلامه ولاته که ی دامه زرانده و پوزی پی فراوان کرد به و نیسلامه کردنی به فهرانه ووا به سر خه لکیداو خودا نه و همو شته ی پیدان که به چاری خوتان بینیتان، شوکرانه بژیتری خودابن له سر به هره کانی، به روه ردگار تان خاوهن به هره و شوکری پی خوشه نه و که سانه ی شوکری ده کن همیشه خودای مهن به هره یان بقی زیاتر ده کات.^۱

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَحُونُوا أَمْنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ وَأَعْلَمُوا أَنَّ مَا

أَمْوَالِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ فَتَنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾﴾

هوی هاتنه خوارده ووی نه م نایه ته و هه ده غه کردنی ناپاکی

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَحُونُوا أَمْنَتِكُمْ وَأَنْتُمْ

تَعْلَمُونَ﴾ نه ی کومه لی خاوه نباوه پان له که ل خوداو پیغه مبه ر ده غه لی مه کن، نه و شتانه ش که ده یزانن

نه مانه تن له ناو خوتاندا خه یانه تی تیدامه کن. وه له هه ردوو سه حیچه که شدا به سه رهاتی حاتبی کوپی

نه بی به لته عه هاتوه که نامه ی نووسی بقی قوره یشو و مه به سستی پیغه مبه ری خودای (ﷺ) تیدا باس

کرد بویان له سالی نازاد کردنی مه که که دا خودای گوره پیغه مبه ره که ی له وه ناگادار کرد، پیغه مبه ریش

(ﷺ) خه لکی نارد به دوا ی نامه که داو هینایه وه و داوای حاته بیسی کردو هینایان و دانی به ودا نا که

کردووه تی. تیدیدا هاتوه، که عومهری کوپی خه تاب هه ستاو وتی: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نایا

نه دم له گه ردنی؟ به پاستی نه و خه یانه تی له خوداو پیغه مبه ره که ی و بپواداران کردووه؟ پیغه مبه ر (ﷺ)

فهرمووی: (وازی لی بیته نه و ناماده ی به در بووه، تو چونانیت له وانه یه خودا به چاری به زه می ته ماشای

خه لکی به دری کرد بیت و پیی فهرموو: چیتان ده ویت بیکن به پاستی من لی تان خوش بووم) منیش

ده لیم: پاستیه که ی نه ویه که نه م نایه ته گشتگیره و بقی هموو کاتیکه، هه رچه نده هوی هاتنه

خواره که ی تاییه ته، به لام کارکردن به گشتگیری و ته نه نک تاییه ته ندی هؤکاره که له لای زؤینه ی

زانایان، خه یانه ت گشت تانه گوره و بچوکه کانیش ده گریتته وه له خق بگریت یان له خه لکی تر. علی

کوپی نه بوته لحه له نیبنو عه بیاسه وه نه لیت: ﴿وَتَحُونُوا أَمْنَتِكُمْ﴾ نه مانه ت، نه و نه رکانه یه

که خودا عه بده کانی به رپرسیار کردووه له سه ری، واته: فره زه کان. ده فهرموویت: ﴿وَتَحُونُوا﴾ واته: نه و

^۱ الطبری (۱۳/۴۷۸).

نه مانته هه‌له وه‌شیننه وه‌و مه‌یشکینن^۱، هه‌بدو وه‌همانی کوپی زه‌ید وتی: قه‌ده‌غی کردوه لیتان که خه‌یانته له‌خوداو پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بکه‌ن دوووه‌وه‌کان کردیان.^۲ پاشان خودای گوره ده‌فه‌رموویت:

﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا آمَاؤُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾ بشزانن مال و مندالتان هژی تا قی کردنه‌وه‌ن. واته: جیی نه‌زموون تا قی کردنه‌وه‌ن بۆتان، کانتیک که خودا پتی داوون تا بزانتیت شوکرانه بژی‌رینی و گوی پایلی ده‌که‌ن له‌سه‌ری یان خۆتان سه‌رقال ده‌که‌ن پئیانه‌وه‌و خوداتان له‌بیره‌چپته‌وه، یان نه‌و مال و منداله له‌جیی ره‌زامه‌ندی خودا داده‌نین؟ وه‌ک له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا آمَاؤُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾^۳ نه‌و دارایی و مندالنه‌ی هه‌تانن جیی تا قی کردنه‌وه‌ن، خودا پاداشتی گه‌وره‌ی لایه. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَيُلَوِّكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً﴾^۴ به‌خرابه‌و به‌چاکی بیته تا قیانه ده‌که‌ینه‌وه. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلَهِكُمُ آمَاؤُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾^۵ نه‌ی کومه‌لی خاوه‌نباوه‌پان سامان و منداله‌کانتان یادی خوداتان نابیت له‌بیر به‌رپته‌وه، نه‌وانه‌ی وا ده‌که‌ن زیانبارن. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِسْرًا مِنْ أَرْوَامِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ﴾^۶ نه‌ی کومه‌لی خاوه‌نباوه‌پان، هه‌ندیک له‌ژنان و مندالانی ئیوه دوژمنتان خۆتان یان لی‌بپاریزن پاشان خودای گوره لی‌رده‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾^۷ بیگومان پاداشتی گه‌وره لای خودایه. واته: پاداشت و به‌خشنده‌یی و به‌هسته‌کانی نه‌و چاکتره بۆ ئیوه له‌دارایی و مندال، چونکه جاری واهیه منداله‌کانتان ده‌بنه دوژمنتان، زۆر به‌شیان قازانجیکت پی‌ناگه‌یه‌نن هه‌ر خودای پاک و بیغه‌یب کاربه‌ده‌ست و خاوه‌نی مولکی دنیاو قیامه‌ته. پاداشتی گه‌وره له‌پۆژی قیامه‌تدا لای نه‌وه. وه‌ له‌سه‌حیحی موسلیمدا هاتوه له‌پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) که فه‌رموویه‌تی: (سی شت هه‌ن هه‌رکه‌سیک تئیدا بیته به‌و سیانه شیرینی ئیمان به‌ده‌ست ده‌هیتیت، هه‌رکه‌سیک خودا پیغه‌مبه‌ری(ﷺ) له‌هه‌موو شت خۆشتر بوویت، هه‌روه‌ها که‌سیکیش

^۱ الطبری (۴۸۵/۱۳).

^۲ الطبری (۴۸۳/۱۳).

^۳ التغبان (۱۵).

^۴ الأنبياء (۳۵).

^۵ المنافقون (۹).

^۶ التغبان (۱۴).

خوشویست تنها له بهرخودا خۆشی بوویت، ئینجا پئی ناخۆش بیټ بگه پئته وه بۆ بی دینی دواى ئه وهى خودا پزگارى کرد لئی وهك چۆن پئی ناخۆشه فری بدریته ناو ناگره وه^۱ به لکو ده بیټ خۆشه ویستی خودا و پتغه مبه ره که ی (ﷺ) پئیشی بخت له خۆشه ویستی مال و مندال و گیانی^۲ له ههردوو سهحیحه که دا هاتوو که پتغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (سویند به وکه سه ی گیانی منی به دهسته هیچ که سیک له ئیوه بهوای (تهوا) نیه، مه تا منی له لا خۆشه ویستتر نه بیټ له گیانی و که سو کاری و سامانی و هه موو خه لکی)^۳.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنفُوا اللَّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾

﴿ الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾

له خودا ترسی هۆکاره بۆ جیا کردنه وهی چاکه و خراپه

خودای گه و ره ده فرموویت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنفُوا اللَّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾ نه ی کومه لی خاوه ن باوه پان، نه گه ره خودا بترسن، هۆی جیا کردنه وهی پاک و بیستان پئیده دات و له خراپه تان ده بوو ریت. خودا خاوه نی چاکه ی نۆد مه زنه. ئیبنو عه بیاس و سوودی و مواهد و عیکرمه و زه ححاک و قه تاده و موقاتیلی کورپی حه یان و که سانی تریش ده لئین: ﴿ فُرْقَانًا ﴾ ده روتان لئیده کاته وه، مواهد نه مه ی ئی زیاد کردوو خودا ده روتان لئیده کاته وه له دنیا و له قیامه تدا، وه له رپویه تئکی تردا ئیبنو عه بیاس ده لئیت: ﴿ فُرْقَانًا ﴾ واته: پزگار ده بیټ وه له رپویه تئکی تریشدا ده لئیت: سه رده که ون. موحه ممه دی کورپی ئیسحاق نه لئیت: ﴿ فُرْقَانًا ﴾ واته: هۆی جیا که ره وهی نیوان هه ق و ناهه قتان پئیده دریت، نه م ته فسیره ی ئیبنو ئیسحاق گشتگیر تره له وان ی پئیشی خۆی، نه و قسانه ی نه وانیش هه موو ده گریتته وه. بیگومان هه ره که سیک له خودا بترسیت فرمانه کان خودا بیټ به جی بکات و از له قه ده غه کراوه کانی بینیت، سه ره که وتوو ده بیټ له ناسین و جیا کردنه وهی هه ق له ناهه ق و شتی پپو پوچ، نه وهش ده بیټ به هۆی سه ره که وتوو پزگار بوون و ده ریا ز بونی له کاروباری دنیا و به خته وهر بوونی له پۆژی قیامه تدا و سپینه وه ی لابرندی گزنا هه کانی و چاوپۆشی ئی کردنی و ناشکرانه کردنی له لای خه لکی. وه هۆکار ئیکیشه بۆ وه ده ست

^۱ مسلم (۶۶/۱).

^۲ مسلم (۶۷/۱).

^۳ فتح الباری (۷۵/۱).

^۴ الطبری (۴۹۰/۴۸۹/۱۳).

میتانی پاداشتی گوره له لای خودا. وهك خودای گوره ده فرموویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
 وَعَامِنُوا رَسُولَهُ يَتَزَكَّى مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۱ نهی
 کومه لی خاوه نباوه پان ترستان له خودا هه بیته و بهوا به پیغه مبهری شه و بیته، نهوسا دوپاداشتقان
 ده داته وهو پووناکیه کتان وه پیش ده خات، که به هویه وه به پیندا بیژن وه له گونا همتان ده بوریت و هه
 خودایه خه تا بوش و دلوفانه.

﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ

الْمَكْرِينِ ﴿٣٠﴾

باسی نهو پلانیه که خه لکی مه که ده دایان پشت بو گوشتنی پیغه مبهرا ﴿سوره﴾

خودای گوره ده فرموویت: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ
 وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكْرِينِ﴾^۱ نهو کاته ده بو بیته که خودانه ناسان ویستیان فیلتیک لی
 بکه یان به نندت بکه یان بتکوژن یان دهرت بکه، نهوان فیلتکه ی خویان کرد، خوداش پلانی خوی
 به جی هینا. بیگومان خودا له هه موو پلاندانه ریک چاکتر پلان داده نیت. نیبنو عه بیاس و مواهیدو
 قه تاده وتیان: ﴿لِيُثْبِتُوكَ﴾^۲ واته: تا کۆت و زنجیرت بکه^۳ سودی شه لیت: (الاثبات) واته: به ندرکردن
 له گه ل کۆت کردندا^۴ نیمام موحه ممه دی کوپی نیسحاقی کوپی یه سار خاوه نی کتیبی (المغازی)
 پیوایه تی کردوه له عبداللهی کوپی شه بی نه جیحه وه له مواهیده وه له نیبنو عه بیاسه وه،
 موحه ممه دی کوپی نیسحاق وتی: که لیبی بوی گنپه موه له بازانه وه که به نده ی (أم هانئ) بووه له
 نیبنو عه بیاسه وه وتی: کۆمه لیک له قوره پیشیه کان له گه وره پیوانی گشت هۆزه کان کۆبوونه وه تا
 چنه شوینی کۆبو کۆبوونه که یان (دار الندوه) شه یتان له بهرگی پیوایی به ته مه ندا هاته پریان، کاتیک
 که چاویان پیتی که وت پریان وت: تۆ کیتیت؟ پیاره به ته مه نه که وتی: من خه لکی نه جدم بیستم نیه
 کۆبوونه ته وه ویستم ناماده ی کۆبوونه وه که تان بیم، بیگومان له نامۆزگاری و پراو بۆچونی خۆم بی به شتان
 ناکه م. وتیان: به لئ، فرموو، نهویش له گه لیان چوه ژوره وه، پاشان وتی: چاک ناگاداری هه لئس و
 که وتی شه پیاره بن، سویند به خودا زۆر نزیکه به مزوانه سه رده که ویت به سه رتاندوا هه موو کاره کانی
 نیه بگریته دهستی خوی. یه کیک له وانه وتی: به کۆتکراوی به ندی بکه پاشان چاوه پوانین هاکا

^۱ الحديد (۲۸).

^۲ الطبری (۴۹۱/۱۳).

^۳ الطبری (۴۹۲/۱۳).

شتيكي به سهرهات و له ناو چوو وهك چون شاعيره كاني پيش له ناو چوون و ينه ي زويه يرو ناييفه،
 نه ميش يه كيكيه وهك نه وانه. وتي: پياوه به ته مه نه نه جده بيه كه (له عنه تي خوداي لي بيت) هاواري لي
 هستاو وتي: به خودا هم هم پايه باش نيه بو تاو. سويند به خودا په روه ردگاري له به نديخانه كه ي
 دهري دينيت و ده نيترتوه بولاي هاوه له كاني، له وانه يه بدن به سهريداو له دستتاني بسينون نه يه لن
 هيچي له گه لدا بكن. ده سته لاتيشيان په يدا كرد له وانه يه له زندي خوتان وه دهرتان بين. وتيان: هم
 به پوزه راست دهكات بير له چاره يه كي تريكه نه وه جگه له مه. يه كيكي تر له وانه وتي: له ناو خوتاندا
 وه دهري بنين پزگارتان ده بيت لتي. نه گهر رو پشت هرچي بكات نيوه تووشي زيان نابن له ده ستي له
 هر كوييه ك بيت. خراپه كاني له بهر چاوتان نه بيت، نيوه ناسووده ن گيرو گرفته كي بؤ خه لگي تره.
 پياوه پيش سپيه نه جده بيه كه وتي: به خودا هم پايه ش چاك نيه بو تان. نايه سه يري قسه خووشي و
 زمان پاراوي ناكه ن، هر كه سيك گوي له قسه ي بگري ت دلي راده كيشيت؟ به خودا نه گهر واتان كرد
 پاشان. ده چيته ناو عره به كان و له دور ي كوده بنه وه پاشان نه وانه دينيته سهرتان هتا له زندي
 خوتان دهرتان دهكات و پياوه ماقوله كانيشتان ده كورزيت، وتيان: به خودا راست ده لئيت: بير له
 چاره يه كي تر بكه نه وه جگه له مه. نه بوجهل (له عنه تي خوداي لي بيت) وتي: به خودا من نامازه تان بؤ
 ده كه م به چاره سهرتك، و انازانم نيوه پيتان بي برد بيت هتا نيستا، جگه له مه من هيچ شتيكي تر
 به چاك نازانم. وتيان: نه وه چيه؟ وتي: له هه مو تيره يه ك كورنكي لوي خاوه ن بنه مال هه لبرزين،
 هر كه سه و شمشيرنكي تري بديتته ده ست پاشان هه مو به يه كجار لتي بدن، كه كورزا خوينه كي
 له ناو گشت تيره كاندا بلاوه دهكات، نه وكاته و انازانم كه نه وه ي هاشم بتوانن شه ر له گه ل هه مو
 قوره يشدا بكن. بيگومان كاتيك كه نه وه يان بيني پازي ده بن به خوين وه رگرتن و پزگارمان ده بيت
 لتي و ژيانيمان له كولي خومان كر دووه ته وه. پياوه پيره نه جده بيه كه وتي: به خودا نا نامه يه بو چون
 (چاره سر) قسه نه مه يه هم لاه وتي، جگه له مه هيچ شتيكي تر به چاك نازانم، له سر نه مه بلاوه يان
 كرد كه بؤي كزبونوه. جويره نيل هات بولاي پيغه مبه ر(ﷺ) پتي وت له و چيگه دا نه مينيتته وه كه
 تييدا ده خه وت و ناگداري كر ده وه له فروقي لي نه وانه، پيغه مبه ريش(ﷺ) نه وشوه له مالي خزيدا
 نه مابه وه. ناله و كاته دا خودا نيزني ده رچووني پيدا، پاش نه وه ي كه چوه مه دينه سوره تي نه نفالي
 ناره خواره وه بؤي باسي به هر ده كاني خوي نه و گيرو گرفته ني بؤ كرد كه تووشي بووه ﴿ وَاذِ يَمُرُّ
 بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴾ وه له سر
 نه و قسه ي كه كرد يان، چاو نو اربن هاكا شتيكي به سر هات و له ناو چوو وهك چون شاعيره كاني
 پيشي له ناو چوون. وهك خوداي مه زن ده فرموويت: ﴿ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّرٰى رُءُوسَ رَبِّ الْمُنُونِ ﴾ يان بيت

ده لیتن: شاعریکه و چاره نوارین هاکا شتیکی به سهر هات. ئەو پۆژه نیتیر ناو ده برا به پۆژی (الزحمة) واته: ئەو پۆژه که تینیدا کۆبونه وه بۆ وتووێژو پاده ریبین تینیدا سوددی هه روای وتوووه. موحه ممه دی کوپی نیسحاق له موحه ممه دی کوپی جه عفره وه له ئیبنو زوبهیر له عوروهی کوپی زوبهیره وه له م نابه ته دانه لیت: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكْرِينِ ۝۲﴾

﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنَّا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝۳﴾
 ﴿وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَتْ هَذِهِ حَقًّا مِنْ عِنْدِكَ فَاقْطِرْ عَلَيْنَا جِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ آخِرٍ ۝۳﴾ وَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿۳۳﴾

قوربه شیهه کان وایان ده زانی که ده توانن وهک قورئان دانی

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنَّا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ هه رکاتیگ نیشانه کانی نیعه یان بۆ ده خویننه وه ده لیتن: بیستمان، نه گه ره زمان بگردایه نیعه ش وهک نه مه مان ده وت، له چه ند به سه رهاتیکی کزن زیاتر هه چی تر نیه. خودای گه وره باسی بی دینی خرابی و لاساری و که له په قی و سه ریبیچی قوپه یشی ده کات، که چه ند قسه به کی پرپوچ ده که ن کاتیگ که گوئیان له قورئانه و به سه ریاند ده خویریتته وه ده لیتن: ﴿قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا﴾ نه مه ش هه ر قسه به که ده یکن، بی نه وهی هه چیان له ده ست بیت، چونکه چه ند جار قورئان به ره نگاریان بوه ته وه نه گه ره ده وتاوتت ته نیا سوره تیک وهک ئەو بیئن، هه ره چهنیان کردوه نه یان توانیوه، به لکو نه مه قسه به کی پرپوچه خویمان و شوین که وتوووه کانیان پی فریو ده دن: ده لیتن: نه وهی ئەم قسه ی کردوه نه زری کوپی حاریش بووه (له عنه تی خودای لی بیت) وهک سه عیدی کوپی جو به یرو سوددی و ئیبنو نه جیح و که سانی تریش وتووینه، کاتیگ که نه زر چوووه بۆ ولاتی فارسی خیری به سه رهاتی پاشا کانی فارسی بووه له ویتنه ی پۆسته و نه سه فندیان، که گه پاره ته وه پیغه مبه ر(ﷺ) ده بینیت که خودا په وانیه کردوووه قورئان ده خوینیتته وه بۆ خه لکی، هه ر کاتیگ پیغه مبه ر له هه ر مه جلیسێکدا هه ستابه، نه زر له و مه جلیسه دا داده نیشته و به سه رهاتی ئەو

۱ ابن مشام (۱/۸۰/۸۸۷).

۲ ابن مشام (۲/۳۲۵).

پاشایانهی بق باس ده کردن پاشان ده یگوت: سویندتان ددهم به خودا کاممان چیرۆکه کانمان خوشتره من یا موجه ممه؟ هه ریییه خودا هه لیکی بق په خساند له پۆژی به بردا دهست به سه رکرا، پیغه مبه ری خودا فه رمانی دا له گه ردنی بدن له به رده می خۆیدا، له ملی درا. سوپاس بق خودا، ﴿أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ واته: به سه رهاتی پیشینان، کوی (اسطوریه) واته: له کتیبه کانی پیشینه وه وه ری گرتوه، شاره زایی لیبیان هه یه و بق خه لکی ده خویننیه وه، نه مهش درۆ بوختانگی بوته، وه ک خودای گه وره ده رباره یان ده فه رموویت: ﴿وَقَالُوا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ أَكْتَبَهَا فِيهِمْ كُنْزًا عَلَيْهِ بُكْرَةٌ وَأَصِيلًا ۝ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَمْلِكُ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ إِنَّهُمْ لَانَّهُمْ كَانُوا غَفُورًا رَحِيمًا﴾^۱ وتیان: نه مانه چیرۆکی پیشینان، هه موو به یانی و ئیواران پیی ده لاین و له به ری ده نووسیتوه. بلی: که سیک ناردوویه، له نهینی ناسمانه کان و زه مین ناگاداره، بیگومان نه و له گونا ده بویریت و دلوقانه. واته: له وکه سانهی که په شیمان ده بینه وه و ده گه رینه وه بۆلای، هه نه وه که ته وه یان لی قبول ده کات و چاوپوشیان لی ده کات.

بتپه رستان داوای سزا ده که ن

خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كُنَّا غَافِلِينَ أَلَمْ نَجْعَلْ لَكَ خِزْيَانًا مِمَّا كُنَّا كَاتِبِينَ ۚ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كُنَّا غَافِلِينَ أَلَمْ نَجْعَلْ لَكَ خِزْيَانًا مِمَّا كُنَّا كَاتِبِينَ ۚ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَنْظِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾^۲ نه وکاته ش وتیان: نهی خودایه نه گه ر به راستیه و له لایه ن تۆوه هاتوه له ناسمانه وه به رده بارانمان بکه یان نازاریکی به ژانمان بق بنیره. نه م داوایه شیان له به ر زۆد نه فامی و لاساری و فیز زلی و بی دینیان بوو، نه وه ش وه ک په خنه و گالته کردنیک بو پیی، نه گینا ده بوو له باتی نه وه داوای به رده باران بکه ن، بیان وتایه: نهی خودایه نه گه ر نه مه راسته و له لایه ن تۆوه هاتوه شاره زامان بکه بۆی و یارمه تیمان بده شوینی بکه وین، به لام له باتی نه وه دا داوای به رده باران و سزای به په لیه یان ده کرد بۆیان بیته وه ک خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَسْتَغْمِضُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلِيَأْتِنَهُمْ بَعْتَهُ وَهُمْ لَا يُشْعُرُونَ﴾^۳ داوات لیده که ن که زۆد زو و ابکه یت به لایان به سه ر بیته، نه گه ر کات و سه عاتی بق دیاری نه کرایه، سزایان بق داده باری، بیگومان نه و سزایه له ناکاویکدا بۆیان دیت و هه ر خوشیان نازانن. ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا حِجْلًا لَنَا قَطْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾^۴ ده لاین: نهی په روه رداگه رمان پیش نه وهی پۆژی قیامه ت بیته به شی خۆمان بده ری. وه له نایه تیکی

^۱ الفرقان (۶۰).
^۲ المنکبوت (۵۳).
^۳ ص (۱۶).

تدردا ده فہرموویت: ﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلَّذِينَ لَمْ يَلْمِزُوا اللَّهَ وَلَا لِيَوْمٍ دَافِعٍ ﴿٢﴾﴾ مِنْ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾
 یہ کیٹک دلواى کرد سزا بیت، بۆ خودانه ناسان هیچ له مپه ریک نایه ته پئی، له خودای خواهن چہ ند پلہ وه.
 هر به و شیوه یه نه فامه کانی گه له پیشوه کانیش هه مان قسه یان کردوه، وه ک هۆزی شو عیب به
 شو عیب یان وتوه: ﴿فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٤﴾﴾ ده سا نه گه ر تو راست
 ده لئی، چہ ند پارچه یه کمان (له ناسمان) به سه ردا بخه ره خواره وه. نه مانه ش ده لئین: ﴿قَالُوا اللَّهُمَّ
 إِن كَانَتْ هَذَا حَقًّا مِنْ عِنْدِكَ فَاصْرِفْ عَلَيْنَا حِفَاةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ ارْتَسِلْ إِيَّادًا بِالسَّحَابِ
 شو عیب له عه بدولحه میدوه له نه نسی کوپی مالیکه وه نه لئیت: نه وکسه نه بوجه لى کوپی هیشام
 بووه که وتی: نه ی خودایه نه گه ر نه مه راسته و له لایه ن تووه هاتوه له ناسمانه وه به رده بارانمان بکه
 یان سزایه کی به ژانمان بۆ بنیره. نه م نایه ته هاته خواره وه ﴿وَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ
 وَمَا كَانَتْ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥﴾﴾ بوخاری پیوایه تی کردوه.^۲

بوونی پیغه مبهرو (ﷺ) ته و به کردنی بته رستان دوو هوکارن بۆ دنیایه بوون له سزا

خودای گه وره ده فہرموویت: ﴿وَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ﴿٤﴾ وَمَا كَانَتْ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ
 یَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥﴾﴾ تا تو یان له ناودا بیت (نه ی موچه ممد) خودا سزایان نادات، هه تا داواى لیبور دینیش بکه ن
 له گوناھ، خودا هر نازاریان نادات. ئیبنو عه بیاس نه لئیت: دوو (هوکاری) دنیایه له نئیوانیاندابوو
 پیغه مبهرو (ﷺ) ته و به کردن، پیغه مبهرو (ﷺ) پویشتم به لام ته و به کردن ماوه ته وه^۱ تیرمیزی پیوایه تی
 کردوه له نه بو مووسا وه نه لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فہرموویت: خودا دوو دنیایه
 ناردوه ته خوار بۆ من له باره ی ئوممه ته که موه ﴿وَمَا كَانَتْ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ﴿٤﴾ وَمَا كَانَتْ اللَّهُ
 مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥﴾﴾ کاتیک من پویشتم ته و به کردن له نئیوانیاندا به جی ده هیلم تا پوژی قیامت^۳
 نه م فہرمووده یه ش پشتیوانی له و فہرموده ی پیشه وه ده کات که ئیمامی نه حمدو حاکم پیوایه تیان
 کردوه له موسندو موسندره که یاندا له نه بو سه عیده وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فہرموویت:

^۱ المعارج (۳-۱).

^۲ الشعراء (۱۸۷).

^۳ فتح الباری (۱۶۰/۸).

^۴ الطبری (۵۱۱/۱۳).

^۵ تحفة الاحوذی (۴۷۲/۸) فہرمووده یه کی لاوازه.

(شہ پتان وتی: سویند بہ شکرمہندی توئی پے روہردگار، بے رده وام بے ندہ کانت گومرا دہ کم تا گیانیان
 له لاشہ یاندا بیت، خودای گوره فرمویہ تی: سویندیک بہ شکرمہندی و گورہی خوم، بے رده وام لییان
 خوش دہیم تا داوای لیبوردنم لی بکن،^۱ پاشان حاکم وتی: فرمودہ بے کی سہ حیجہ^۲.

﴿وَمَا لَهُمْ آلَا يَعْبُدُهمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاءُهمُ إِلَّا
 الْمُنْفِقُونَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً
 فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿﴾

رینگر نیہ له سزادانی بتپہرستان دواي نه نجامدانی کاری خرابا

خودای گوره دہ فرمویت حقی خویانہ که سزایان بدات، بے لام نه و سزایان نادات له بهر
 پیروزی پلهی پیغمبر (ﷺ) له ناویاندا، بویه کانتیک که له ناویان دهرچوو، خودا تووشی سزای خوی
 کرد له پڑی بے دردا، پیواہ که نازارو گوره کانی گوشتن یان دہست بے سہری کردن، پاشان خودا
 پینمایا کردن بق پے شیمان بوونہ وه له و گوناہانہی کہ پیی نالودہ بوون له بت پے رستی و بے دفہ پی و
 خرابہ کاری خق نه گهر نه و خاوهن باوہرہ چه سیتراوانہ یان له نیواندا نہ بوایہ که داوای لیبوردنیان له
 خودا دہ کرد تووشی نه و بے لایہ دہ هاتن، بے لام بے هوئی نه وانہ وه له سہریان لاجوو. وه ک خودای گوره له
 پڑی خودہ بیبیدا فرموی ﴿هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ
 يَبْلُغَ حِلَّهُمْ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّارْتَدُّوا عَنْكُمْ أَنْ تَطَّوَّفُوهُمْ فَتُصِيبَكُم مِّنْهُمْ مَّعْرَةٌ بِغَيْرِ عَلْمٍ
 لَّيَدْخُلَنَّ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مِنْ شِئْءٍ لَّوْ تَرْتَدُّوا لَعَذَابُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿﴾^۳ هر نه وان بوون له
 رینگی دین لایانداو بوونہ رینگو نہ یانہ یشت بچہ کہ عبہ (المسجد الحرام) پشیمان نہ دا قوربانیه کہ تان
 که گلپان دابووه دہ گاتہ شوینی خوی، خق نه گهر پیواون و ژنانی خاوه نباوہر نہ بوایہ که ئیوه نہ تان
 دہ ناسین دہ تان شیلان پیتان پیدا دہ نان، بی نه وهی خوتان بزانتن (نه گهر نیزمان بدانایہ له مہ که که دا
 دژیان بچہ ننگن) جا بے هوئی نه وانہ وه تووشی تاوان دہ بوون ہر کہ سیک خودا خوی مہیلی لی بیت
 دہ یخاتہ بهر بے زہی خوی، نه گهر له و شوینہ لاجونایہ، بیگومان خودانہ ناسانمان به نازاریکی بے ژان
 سزا دہ دات. وه لیتردا دہ فرمویت: ﴿وَمَا لَهُمْ آلَا يَعْبُدُهمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
 وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاءُهمُ إِلَّا الْمُنْفِقُونَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿﴾ خودا چون نازاریان نہ دا،

^۱ احمد (۲۹/۳) سہ نہ دہ کانی لازوہ.

^۲ الحاکم (۲۶۱/۴).

^۳ الفتح (۲۵).

که نه وانه ږنگى (مسجد الحرام) يان له زياره تکه ران گرتووه، شايسته ش نين خاوهنى بن؟ خاوهنى هر ده بېت شو که سانه بن که ترسى خودايان هه يه. به لام نژر يه يان نه زانن. واته: خودا چؤن سزايان نادات نه وانه ده بڼه ږنگى خه لکى که بچنه که عبه ي پېرؤز که له مه که که يه و نايه لن باوه پداران نزيکى بېڼه وه که هر نه وان شايسته ي نه وهن که بچنه ناوى نوژئى تيا دا بکن و به ده وريدا بسوږپڼنه وه. هر بؤيه خوداي گوره ده فهرموويت: ﴿وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُمْ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُمْ إِلَّا الْمُنْفِقُونَ﴾ واته: خودانه ناسان خاوهنى که عبه ي پېرؤز نين. به لکو پيغه مبه رو هاوه له کاني خاوهن و شايسته ي نه شوپڼنه. وه که خوداي گوره له نايه تتيکى تر دا ده فهرموويت: ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَيْهِمْ بِالْكَفْرِ أَزْلَمْتُكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٧﴾ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾^۱ ناوه دانگړنه وه ي، مزگه وته کان نه شياوه بق بته پرستان، خويان ده لئين: خودانا ناسين هر چي ده کن به فېرؤ ده چيت تا هه تايه له ناو ناگردان. هر نه وانه بؤيان هه يه مزگه وته کاني خودا ناوابکن، که باوه پريان به خوداو ږؤئى قيامت هه يه و نوژزه کان به چي دښن و زه کات دهن و له خودا نه بېت ترسيان له هيج که سيک نيه، له وانه يه نه مانه له ږي نيشان دراوه کان بن. وه له نايه تتيکى تر دا خوداي مه زن ده فهرموويت: ﴿كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ﴾^۲ ږنگى به ره و خودا په رستن و باوه په نه بون پښي و مالي خودا به ږيز نه گرتن، ده رگړدنى خه لکه که ي له لاي خودا تاوانى هره گوره يه. حاکم ږيوايه تى کردووه له موسته دره که يدا له نيسماعيلى کوږي عوبه يدي کوږي په فاعه وه له باوکيه وه له باپريه وه وتي: پيغه مبه ري خودا (ﷺ) کوږه ييشى کؤ کرده وه و فهرمووي: (نايا که سيکى غيره له خؤتان تڼدايه؟) وتيان: برا زمان تڼدايه و هاوپه يمانه کانمان تڼدايه و بنده کانيشمان تڼدايه. فهرمووي: (هاوپه يمانه کانمان له خؤماننو برازاکامنان له خؤماننو به بنده کانيشمان هر له خؤمانن. بيگومان دؤستانى من له نيوان نيوده له خودا ترسانن)، پاشان وتي هم فهرمووده يه سه حجه^۳، عوره و سوډدى و موحه ممدى کوږي نيسحاق له نايه ته دا وتيان ﴿إِنْ أَوْلِيَاؤُهُمْ إِلَّا الْمُنْفِقُونَ﴾ خاوهن دؤست ده بېت هر نه که سانه بن که ترسى خودايان هه يه. وتيان نه وانه موحه ممدو (ﷺ) هاوه له کانيه تى (په زاي خودايان لئيبيت)

^۱ التوبة (۱۷-۱۸).
^۲ البقرة (۲۱۷).
^۳ الحاكم (۲/۳۲۸).

مواجهید وتی: نه وانه مواجهیدانن هر که سیک بنو له هر شوی نیکدا بن. پاشان خودای گوره باسی نه وه دهکات که ویستویانه له که عبدا چی بکن چون هه لس و که وتی تیادا بکن ده فهرموویت: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ نوژیان له مالی خودادا هر بریتی بوه له چه پله و فیکه لیدان. عه بدولای کورپی عومرو نیبنو عه بیاس و مواجهو عیکرمه و سه عیدی کورپی جو به یرو نه بو ره جای عه تاریدی و موحه ممدی کورپی که عی قه رزی و حوجری کورپی عه نه بس و نوبیتی کورپی شوره ویت و قه تاده و عه بدوره حمانی کورپی زهیدی کورپی نه سلمه و تیان: ﴿مُكَاءً﴾ واته: فیکه کیشان. ^۱ مواجهه نه می لی زیاد کردوه په نجه کانیان ده خسته نیو ده میان و فیکه یان ده کیشا ^۲ له سه عیدی کورپی جو به یروه له نیبنو عه بیاسه وه له م نایه تدا ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ وتی: قورپه یشیه کان که ده سوپانه وه به دوری که عبه ی پرورددا به بروشی و به چه پله و فیکه لیدان ده سوپانه وه به دوریدا (المکاء) واته: فیکه کیشان، (التصدیه) واته: چه پله لیدان. وه هر به م شیوه یه پیوایه ت کراوه له علی کورپی نه بو ته له و عه وفیه وه له نیبنو عه بیاس و نیبنو عومرو مواجهو موحه ممدی کورپی که عب و نه بو سه له می کورپی عه بدوره حمان و زه حاک و قه تاده و عه تیه ی عه وفی و حوجر کورپی عه نه شو و نیبنو نه بزوه. وه نیبنو جه ریر پیوایه تی کردوه له نیبنو عومره وه له م نایه تدا ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ وتی: ﴿مُكَاءً﴾ فیکه کیشان. ﴿وَتَصَدِيَةً﴾ چه پله لیدان. وه له سه عیدی کورپی جو به یرو عه بدوره حمانی کورپی زهیده وه و تیان: ﴿وَتَصَدِيَةً﴾ واته: به ره لستی کردنی خالی له پنی خودای گوره دا. ^۳ پاشان خودای گوره ده فهرموویت: ﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ سا بیچیندن سزای سه سخت به هژی نه بو بوانه هینانه تانه وه. زه حاک و نیبنو جو ره بیج و موحه ممدی کورپی نیسحاق و تیان: نه وه بو که تووشیان هات له پوژی به دردا له کوشتن و دست به سه رکردن. ^۴

^۱ الطبری (۱۳/۵۲۲/۵۲۶).

^۲ الطبری (۱۳/۵۲۵).

^۳ الطبری (۱۳/۵۲۷).

^۴ الطبری (۱۳/۵۲۸).

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿۳۱﴾ لِيَمِزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكَبَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿۳۲﴾﴾
 مال خرج کردنی خودانه ناسان بو ریگری له ریخی خودادا داخ و که سه ره که ی هه ربو خویانه

خودای گوره ده فـرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ﴾
 خودانه ناسن مالی خویان خرج ده که ن ریگی به ره و خودا بگرن، شو مال خرج کردنه یان ده بیته که سه ریگ بویان و پاشان هر ژیر ده که ن، بیگومان خودانه ناسان هه موو له جه هه نم کزده کرینه وه. موحه ممدی کوپی نیسحاق وتی: زهری و موحه ممدی کوپی به حیای کوپی حبیان و عاسمی کوپی عومری کوپی قه تاده و حوسه یینی کوپی عه بدوره حمانی کوپی عه مری کوپی سه عدی کوپی مه عاز بویان گنرپایه وه وتیان: کاتیک قوره یش توشی شکست هاتن له پژی به درداو به دژپاوی که پانه وه بژه که که و نه بو سوفیانش به کاروانه که یه وه که پایه وه، عه بدلای کوپی نه بو په بیعه و عیکریه می کوپی نه بو جه هلر سه فوانی کوپی نومه یه له که ل چه ند پیاویکدا له قوره یش که باوک کوپو برایان کوزدابوو له به دردا قسه یان کرد له که ل نه بو سوفیان و نه وه که سانه ی که له و کاروانه بازگانیه دا به شیان هه بوو پییان وتن: نه ی خه لکی قوره یش، نه وه سا موحه ممدی تولی لیکردنه وه، پیاوه هه لژاره کانی کوشت به م سامانه هاوکاریمان بکن تا شه ری له که ل بکه یین، به لکو تولی نه وانیه ی خومانی لی بکه یینه وه، نه وانیش به گوئیان کردن. موحه ممدی کوپی نیسحاق وتی وه ک نیینو عه بیاس ده لیت له سه ره نه وانه نم نایه تانه هاته خواره وه که خودای گوره ده فـرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ﴾

هه تا ده گاته ﴿هُمُ الْخٰسِرُونَ﴾^۱ هر به م شیویه ریویات کراوه له موجاهیدو سه عیدی کوپی جو به یرو حه که می کوپی عویه نیه و قه تاده و سوددی و نیینو نه بزه وه که نم نایه تانه له سه ره نه بو سوفیان هاتوته خوار که سامانه که ی خرج کرد له جه نگی نو خوددا بو شه رکردن له دژی پیغه مبه ری خودا(ﷺ)^۲ زه حاکم نه لیت: له سه ره خه لکی به در هاتوته خوار^۳ هر جو ریگ داینی نی نم نایه تانه گشتگیرن هر چه نده هوی هاته خواره که یان تاییه تیه. خودای مه زن ناگاداری داوه که خودانه ناسان

^۱ الطبری (۵۳۲/۱۳).

^۲ الطبری (۵۳۱/۵۳۰/۱۳).

^۳ الطبری (۵۳۲/۱۳).

سامانیان خراج ده‌کن بقره و ی پزگری له‌خه‌لکی بکن که شوینکه‌وتووی پزگی راست بن. پاشان سامانه‌کیان ده‌پوات و له‌ناوده‌چیت ده‌بیته داخو خه‌فت بزیمان واته: په‌شیمانن کاتیک که هیچ سودیکیان پی‌ ناگه‌یه‌نیت. چونکه نه‌وانه ویستیان پووناکي خودا بکوژیننه‌وه‌و‌وتی خویمان سه‌رخن به‌سه‌ر‌وتی هه‌قدا به‌لام خودا پووناکي خوئی هه‌ر‌ته‌واو ده‌کات با خودانه‌ناسانیش پییان ناخوش بیت. خودا خوئی یارمه‌تی نایه‌که‌ی ده‌دات و ناشکرای ده‌کات و پوونی ده‌کاته‌وه‌ سه‌ری ده‌خات به‌سه‌ر هه‌موو نایه‌کاندا. ثم سه‌رشوپی و پیسواپیه هه‌ر له دونیادا بقره‌نه‌وانه‌یه‌وه له پزئی قیامه‌تیشدا به‌ ناگر سزا ده‌درین. هه‌ر که‌سیک له‌وانه زیاو نه‌مرد به‌چاروی خوئی ده‌بیینیت و به‌گوئی خوئی نه‌وه‌ی پیی ناخوشه ده‌بیینیت و هه‌ر که‌سیش مرد یان کوژرا به‌ره‌و سه‌رشوپی و پیسواپی تا هه‌تایی و جه‌زبه‌ی به‌رده‌وام ده‌پوات. هه‌ر بزیه خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَسَيُنْفِثُونَهَا لَكُمْ تَكْوِثٌ عَلَيْهِمْ حَسْرَةٌ ثُمَّ يَغْلِبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ مُخْرَجُونَ ﴿۱۳﴾ لِمِيزِ اللَّهِ الْحَيِّتِ مِنَ الطَّيِّبِ ﴿ تا خودا پاک و پیسی لیک هه‌لاویری. عه‌لی کوپی نه‌بو ته‌لحه له ئیبنو عه‌بیاسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دانه‌لایت: خه‌لکی به‌خته‌وه‌ر له خه‌لکی به‌دبخت جیا ده‌کاته‌وه^۱ وه بز نه‌وه‌ی نه‌وه‌ی که‌سه‌ی فه‌رمانی خودا به‌جی دینیت به‌شه‌پرکردن دژی دوژمنه‌کانی که خودانه‌ناسانن جیا بکاته‌وه، یان نه‌وه‌ی که سه‌رپیچی ده‌کات و خوئی لاده‌وار که‌م ته‌رخه‌می ده‌کات هه‌ر جیا بکاته‌وه. وه‌ک خودای گوره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموویت:

﴿مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ ﴿۱﴾ خودا هیچ کاتیک باوه‌پدارانی له باروو‌خیکدا نه‌هیشته‌وه‌ته‌وه، له‌به‌ر‌نه‌وه‌ی ناپاکان له پاکان هه‌لاویری. خودا ئیوه له نادیار ناگادار ناکات. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهِلُوا بِأَعْمَالِهِمْ وَيَعْلَمِ الصَّادِقِينَ ﴿۲﴾ نایا ئیوه لاتان وایه هه‌ر و سه‌ریه‌خز ده‌چنه به‌هه‌شت؟ که‌چی هیشتا خه‌باتکاران و خو‌پراگانی ئیوه‌ی دیاری نه‌کردوه. به‌م پییه مانای ثم نایه‌ته نه‌ویه، بزیه ئیوه مان تاقی کرده‌وه به‌و خودانه‌ناسانه که دژتان ده‌جه‌نگن و توانامان پیداون که‌مال خراج بکن و له‌و پیناوه‌دا بیبه‌خشن ﴿لِمِيزِ اللَّهِ الْحَيِّتِ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلُ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَذَرْكُمْ﴾ تا خودا پاک و پیسی له‌یه‌ک جیا بکاته‌وه پیسه‌کان له‌سه‌ریه‌ک دهنی و به‌تی‌کرای کویان‌بکاته‌وه‌و بیانخاته‌وه‌ه‌نته‌م، نه‌وانه هه‌ر خویمان زیانبارن. له دونیاو له پزئی قیامه‌تدا.

^۱ الطبری (۵۲۴/۱۳).
^۲ ال عمران (۱۷۹).
^۳ ال عمران (۱۴۲).

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾

﴿۳۸﴾ وَقَالُوا هُمْ حَقٌّ لَا تَكُونُ فِتْنَةٌ وَيَكُونُ الَّذِينَ كُفِرُوا اللَّهُ فَإِنْ آتَاهَا مِنْ اللَّهِ بِمَا

يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۳۹﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿۴۰﴾

ہاندانی خودانہ ناسان بو تہ وہ کردن و ترساندنیان لہ خودانہ ناسی

خودای گہورہ دہ فرمویت بہ پیغہ مبرہ کہی موحہ ممد ﴿۳۸﴾: ﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ

يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ ﴾ بہ خودانہ ناسہ کان بلی: نیستاش نہ گہر دہ ست ہہ لبگرن ہہ رچی لہ

پیشدا کردویانہ لیان دہ بوریت. واتہ: نہ گہر واز بیتن لہ و بی دینی و دزایہ تی و لاساریہ یان و بیتنہ ناو

نیسلام و گوئیپاہل بن و تہ وہ بکن ہہ رچی لہ پیشدا کردویانہ عہ فودہ کرین. لہ و خودانہ ناس و گوناہو

تاوانانہی کہ کردویانہ وک لہ م فرموودہ سہ حیدہا ہاتوہ لہ نبو وائیلہ و لہ نینبو مہ سعودہ وہ

(پہزای خودای لیبتت) کہ پیغہ مبرہی خودا ﴿۳۹﴾ فرموویہ تی: (ہہر کہ سیک کہ لہ نیسلامدا چاکہ

کاربیت. لہ سہر نہ و کارانہی لہ نہ فامیدا کردونی لیتی ناپرسریتہ وہ، وہ ہہر کہ سیک لہ لہ نیسلام

ہہ لگہ پاہیوہ لہ کارہکانی سہردہمی یہ کہ مو دوایشی دہ پرسریتہ وہ)؛ واتہ: کارہکانی سہردہمی

نہ فامی و نیسلامیشی لہ سہر ہہ ژمار دہ کریت. وہ دیسان ہہر لہ فرموودہی سہ حیدہا ہاتوہ کہ

پیغہ مبرہی خودا ﴿۴۰﴾ فرموویہ تی: (نیسلام بوون پیشی خوی دہ سریتہ وہ، تہ وہ کردنیش نہ وہی

پیشہ خوی دہ سریتہ وہ)؛ پاشان خودای گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ

الْأَوَّلِينَ﴾ نہ گہریش تی ہہ لچونہ وہ، بہ سہرہاتی پیشینہ کان دیارہ چی بوو. واتہ: نہ گہر ہہر

بہردہ وام بوون لہ سہر نہ و کارہ یان، بہ سہرہاتی پیشینہ کان (چاکترین) پہندہ بو یان و دیارہ چیمان

بہ سہر ہینان. کاتیک بہو یان نہ ہینا و بہردہ وام بوون لہ سہر لاساری خویان. نیمہ چارہ یان دہ کہین

بہ سزاو تو لہ لی سہندن.

فرماندان بہ جہنگ بو کوتایی ہینانی بیدینی و بتہ رستی

خودای گہورہ دہ فرموویت: ﴿ وَقَالُوا هُمْ حَقٌّ لَا تَكُونُ فِتْنَةٌ وَيَكُونُ الَّذِينَ كُفِرُوا اللَّهُ ﴾

لہ گہ لیان شہریکن ہہ تا ناژاوہ نامینیت و دین گشتی دینی خودا دہ بیت. بوخاری پیوایہ تی کردوہ لہ

نینبو عومہرہ وہ کہ پیوایک ہات و تی: نہی نہ بو عہ بدورہ حمان نایا چی دہ کہی بہ وہی کہ خودا

^۱ فتح الباری (۲۷۷/۱۲).

^۲ مسلم (۱۲۱)، احمد (۲۰۵/۴).

باسی کردوه له کتیبه کهیدا ﴿وَلِنْ طَافَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَقْتُلُوا﴾^۱ نه‌گر دوو گرق له‌ناو باوه‌پداراندا به‌گزیه‌کدا چوون. چی رینگات لیده‌گرتت که شه‌ر نه‌کیت وه‌ک خودا فه‌رموویه‌تی له کتیبه‌که‌یدا؟ وتی: نه‌ی برازای خۆم! سه‌رزه‌نشست بکریم به‌م نایه‌ته پی‌م خۆشتره له‌وه‌ی سه‌رزه‌نشست بکریم به‌م نایه‌ته که خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مَتَعِدًا﴾^۲ هه‌رکه‌سیک هه‌ر به‌نه‌نقه‌ست خاوه‌نباوه‌رێک بکوژی. تا کورتایی نایه‌ته‌که. وتی: خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقَتْلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً﴾^۳ شه‌ریان له‌گه‌ل بکن تا نا‌زاوه نامینیت. ئیبنو عومه‌ر وتی: له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نه‌وه‌مان کرد، نه‌کاته موسولمانان که‌م بوون، پیاو له‌سه‌ر نایه‌نه‌که‌ی تووشی تاقی کردنه‌وه ده‌بوو یان ده‌یانکوشت یان کورت زنجیریان ده‌کرد تا کاتیک که موسولمانان زۆر بوون تاقی کردنه‌وه نه‌ما. کاتیک نه‌و پیاوه بۆی ده‌رکوت که نه‌وه‌ی نه‌و ده‌یه‌ویت هاوارپه‌یه له‌گه‌لی وتی: نه‌ی چی ده‌لین له‌باره‌ی عه‌لی و عوسمانه‌وه؟ ئیبنو عومه‌ر وتی: قسه‌ی من له‌باره‌ی عه‌لی و عوسمانه‌وه، عوسمان خودا لیتی خۆش بوو، ئیوه‌هه‌رتان لێ نه‌بوو خودا لیتی خۆش بووه. به‌لام عه‌لی خۆ دیاره‌ ناموزای پیغه‌مبه‌ری خودایه‌و(ﷺ) می‌ردی که‌ه‌که‌یه‌تی، ناماژه‌شی کرد به‌ده‌ستی، وتی: نه‌وه‌ش که‌ه‌که‌یه‌تی که ده‌بیین^۴، وه‌ له‌سه‌عیدی کوپی جوپه‌یره‌وه ئیبنو عومه‌ر (په‌زای خودای لیبیت) هاته‌ ده‌روه بۆلامان و وتی: نه‌مه شه‌پی فیتنه‌یه‌ چۆنه به‌لاتانه‌وه؟ وه‌ نایا ده‌زانی فیتنه‌ چیه؟ موحه‌مه‌د(ﷺ) شه‌پی دژی بته‌پرستان ده‌کرد، چونه ناو بت په‌رستانه‌وه فیتنه‌ بوو، شه‌پی نه‌و وه‌ک شه‌پی ئیوه له‌سه‌ر ده‌سه‌لات نه‌بوو^۵ نه‌مانه هه‌موو بوخاری هیناویه‌تی (په‌حمه‌تی خودای لیبیت) زه‌ححاک له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه نه‌ئیت: ﴿وَقَتْلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً﴾^۶ شه‌ریان له‌گه‌ل بکن هه‌تا بت په‌رستی نامینیت.^۷ نه‌بوله‌الیه‌و مواهیدو هه‌سه‌ن و قه‌تاده‌و په‌بیعی کوپی نه‌نه‌سو سوددی و موقاتیلی کوپی هه‌یان و زه‌یدی کوپی نه‌سه‌میش هه‌روایان وتوه. موحه‌مه‌دی کوپی ئیسه‌حاق له‌زه‌ریه‌وه له‌عوروه‌ی کوپی زویه‌یره‌وه و زۆرێک له‌زانایانمانه‌وه پی‌م گه‌یشتوه که وتویانه ﴿حَتَّى لَا تَكُونَ

^۲ النساء (۹۲).

^۳ فتح الباری (۸/۱۶۰).

^۴ فتح الباری (۸/۱۶۰).

^۵ الطبری (۱۲/۵۳۸).

فَتَنَةً ﴿۱﴾ تا موسولمان له نايه كهيدا توشى فيتنه نه بيٽ، ﴿وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ دين گشتى دينى خودا بيٽ. زه حكاك له نيبنو عه بياسوه له م نايه تدهائه لئيت: يه كتا پرستي به ته واوى هر بق خودا بيٽ. ۲ حه سن و قه تاده و نيبنو جوره بيج وتيان: ﴿وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ تا بو تريت: (لا اله الا الله) ۳، موحه ممدى كورپى ئيسحاق وتى: تا يه كفوا پرستي (التوحيد) به ته واوى هر بق خودا بيٽ و بته پرستي تيدا نه ميٽيت و هر چى شتيكى تر هه يه لئى دارئيت له هاو تا كان. ۴ عه بدوره حماني كورپى زه يدى كورپى نه سلم نه لئيت: ﴿وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ تا بيدينى له گه ل دينه كه تاندا ناميٽيت ۵ نه م فه رموده يه كه له هر دوو سه حيحه كه دا ها تووه ده بيٽه شا يه ت بق نه م قسانه كه پيغه مبه رى خودا (ﷺ) ده فه رمو يٽ: (فه رمانم پيدراوه له گه ل خه لكدا شه پ بكم تا ده لئين: (لا اله الا الله) نه گه ر وتيان خوئين و ماليان پاريزراوه له لايه ن منه وه، ته نيا به هه قى خوى نه بيٽ ليٽ پرسينه وه شيان له لاي خوداى گه وره يه) ۶ ديسان له هر دوو سه حيحه كه دا ها تووه له نه بو مووساى نه شعهر يه وه نه لئيت: پرسيار كرا له پيغه مبه رى خودا (ﷺ) له باره ي پياوئيكه وه شه پ بكات له به ر نازايه تى وه شه ريكات له به ر لوت به رزى وه شه پ بكات بق رو ييني كامه يان له رئى خوداى گه وره دايه؟ فه رموى: (هه ر كه سيك بجه نكيٽ بق نه وه ي وتى خودا به رزو بلند بيٽ نه وه له ريگه ي خوداى گه وره دايه) ۷، پاشان خوداى گه وره ده فه رمو يٽ: ﴿فَإِنِ اتَّهَمُوا﴾ نه گه ر وازيان هئنا (ته مى گر بوون) واته: له شه پ كردن دژتان و له وه خودانه ناسيه ي كه ده ستيان داوه تى و كرتا ييان پى هئنا، نه شتان ده زانى چى له دل ياندا يه. ﴿فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ نه وسا هه ركار يك بكن خودا ده بيٽيت. وه ك نه م نايه ته ش كه خوداى گه وره ده فه رمو يٽ: ﴿فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نه گه ر په شي مان بوونه وه و بوونه نو يٽ كه رو زه كاتدر، نه وسا ده ستيان لى هه لگرت، خودا له گونا ه خوش

۱ ابن ابي حاتم (۱۷۰/۱/۵).
 ۲ ابن ابي حاتم (۱۷۰/۱/۵).
 ۳ الطبري (۵۳۹/۵۳۸/۱۳).
 ۴ ابن هشام (۳۲۷/۲).
 ۵ الطبري (۵۳۹/۱۳).
 ۶ فتح الباري (۹۵/۱)، مسلم (۵۳/۱).
 ۷ البخاري (۷۴۵۸/۳۱۲۹/۲۸۱-۱۲۳).
 ۸ التوبة (۵).

ده بیئت و دلوفانه. وه له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿فَلَاخَوْذَكُمْ فِي الدِّينِ﴾^۱ برای دینی نیتوهن. وه ده فرموویت: ﴿وَقَدِيلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِئْتَهُ وَتَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْتَهُمْ فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ﴾^۲ له کوشتنیان مه و ستن تا فیتنه له دنیا بنه بر ده بیئت، هر دینی خودا ده بیئت، نه گهر نه وان و ازبان مینا، نوژمنایه تی هر له دژی ناهه قانه. بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه کاتیک که ئوسامه ی کوپی زهید شمشیری بهرز کرده وه له و پیاره که وتی: (لا اله الا الله) لیداو کوشتی، نه وه یان بۆ پیغه مبهری خودا (ﷺ) گپزایه وه فرمووی ئوسامه: (نایا دوا ی نه وه ی که وتی لا اله الا الله کوشت؟ چی ده که یه له (لا اله الا الله) له پژی قیامه تدا؟ وتی: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بۆ نه وه وتی خوی بیاریزیت فرمووی: (نایا دلت له ت کرد؟) بهرده وام نه وه ی ده و ته وه به سه ریدا (نه ی چی ده که یه به (لا اله الا الله) له پژی قیامه تدا؟) ئوسامه وتی: ستا خۆزگه م خواست که نه و پژهه موسولمان بیومایه^۳ پاشان خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا فاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ يَعْمَ الْمَوْلَىٰ وَبِعْمِ النَّصِيرِ﴾^۴ نه گهر پیویان وه رگپزا، با بزائن که گه وره تان هر خودایه، باشترین گه وره و چاکترین یاریده دهر واته: نه گهر هر بهرده وام بوون له سه ر دژایه تی و شه پکردن، چاک بزائن که خودا گه وره و پشت و یارمه تی دهر تانه به سه ر دوژمنه کانتاندا باشترین گه وره و چاکترین یاریده دهر تانه.

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسُهُمُ وَاللرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ﴾^۵
 إِنَّ كُنْتُمْ ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَٰن عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْبَتَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَٰن كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ (۱۱)

برپاری شهره دهر یاره ی (غه نیمه ت) (وه یین)

خودای گه وره به درژی نه وه ی برپاری داوه بۆ نه م ئوممه ته به پژهه به تایه تی. پوون کردوه ته وه، له نیوان هه موو گه له پیشوه کاندا ده سه که وتی بۆ حه لال کردوه. ده سه که وتی شهر (الفنیمه): نه و ماله یه له خوانه ناس سه نه راوه به ده دست هاتوه که به سواری نه سپو و شتر موسولمانان بۆی چون. ده س که وتیش (الفیه) نه وه یه که به نه سپو و شتر بۆی نه چون وه ک نه و مال و سامانه یه که موسولمانان و خوانه ناسان به ریکه وتن له سه ری پیک دین (بدری به موسولمانان) یان که سانی ده مرن و میراگر یان نه، یان سه رانه و خراج وه رگرتن له که سانه ی له ژیر سایه ی نیسلا مدا ده ژین و موسولمان

^۱ الاحزاب (۵).

^۲ البقرة (۱۹۳).

^۳ مسلم (۹۶/۱).

نین وه هر شتیکی تر له شیوهی ئەمانه. خودای گه وره ئە فرمویت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَإِنَّ
لِلَّهِ حُمُسُهُ﴾ دەبی بزنان هر غه نیمه په کتان دەس که وت پینج یه کی (ئو غه نیمه یه) بۆ خوا به. ئە مه
خۆی جهخت کردنه وه یه له سەر ئه و پینج یه که له هه موو شتیکی زۆرو که مدا، هه تا ده زری سو
ده زوویش، خودای گه وره له نایه تیکی تر دا فرموویه تی: ﴿وَمَن يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
تُوَفِّي كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ هه رکه سێ ناپاکی بکات، به خۆی ونه و ناپاکی به
کردویه تی دیت له پۆزی قیامه تدا، ئە و سا هه رکه س له سەر کرده وه ی خۆی سزا نه درێ و هیهج نامه قیان
لی نا کرێ. وه فرموویه تی: ﴿فَأَنَّ لِلَّهِ حُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ﴾ واته: پینج یه کی بۆ خودا و پینجه مبه ره (ﷺ)
زه حاک له ئیبنوعه بیاسه وه (په زای خوا یان لیبی) نه لی: کاتی پینجه مبه ری خودا (ﷺ) پۆلیکی له
سو پاره وانه بگردایه غه نیمه تیکیان ده ست بکه و تایه، ده یکرده پینج به ش، ئە و پینج یه که که شی
ده کرده پینج به شی تر، پاشان ئە م نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ حُمُسُهُ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ هه روه هانه ئیت: که خودای گه وره
ئه فرمویت: ﴿فَأَنَّ لِلَّهِ حُمُسُهُ﴾ ئە مه کللی و ته به که ئە فرمو ی (لله ما فی السموات وما فی الارض) هه رچی
له ناسمانه کان و زه میندایه هی خودایه. به شی خودا و به شی پینجه مبه ری (ﷺ) وای کردوه، کردویه به
یه که به ش.^۱ ئیبراهیمی نه خه عی و هه سه نی کوپی موحه مبه دی کوپی حه نیفه و (الحنيفة) هه سه نی
به سری و شه عبی و عه تای کوپی پیباح و عه بدوللای کوپی بوره یده و قه تاده و موغه ی ره و که سانی تریش
هه ر وایان گو توه. که به شی خودا و به شی پینجه مبه ره که شی یه که به ش بووه.^۲ ئە وه ی حافیز ئە بو به کری
به یه قی پربوایه تی کردوه پشتگیری ئە مه ده کات به چه ند سه نه دی سه حجه وه له عه بدوللای
شه قیقه وه که بیاوکی به لقه ی نه وه نه لی: هاته لای پینجه مبه ر (ﷺ) که له وادیلقورا بوو ئە سپیکی
پیشان نه دا، گوتم: ئە ی پینجه مبه ری خودا (ﷺ) له باره ی غه نیمه ته وه چی ئە فرمووی؟ فرمووی:
(پینج یه کی بۆ خوا به و چوار به شه که ی تری بۆ سو پایه) گوتم: هیهج که سێ له پینشت نیه بۆ بردنی
ئو و غه نیمه ته له که سێکی تر؟ فرمووی: (نه خیر، ئە و تیره شی که دراره له نه نیشتت که ده ری دینی تو
شایسته تر نیت پتی له برا موسولمانه که ت)!^۳ ئیمامی ئە حمه د پربوایه تی کردوه له میقدامی کوپی

^۱ آل عمران (۱۶۱).

^۲ الطبری (۵۴۹/۱۳).

^۳ الطبری (۴۰/۵۴۸/۱۳).

^۴ البيهقي (۳۲۴/۶)، سه حجه.

مهعدى يه كړيښى كه نديوه، كه له گان عوبادهى كورپى ساميتو ته ښى دهرداو حاريسى كورپى مهعاوييهى كه نديدا داننښتن، له نيوان خوياندا باسى فرمودهه پيغه مبهري خويان ده كرد، نه بوده رداء گوتى به عوبادهى كورپى سامت: نهى عوباده! قسه كانى پيغه مبهري خودا له فلان غه زاو فلان غه زادا له بارهه پينچ يه كه وه (چون بوو)؟ عوباده گوتى: پيغه مبهري خودا (ﷺ) نويژى پى كردن له غه زايه كدا، به ره و وشتريك له وشتره كانى غه نيمهت، كه سه لامى دايه وه هه لسايه سر پى و موويه له نيوان هه ردو سر به نجهيدا هه لگرتو فرمووى: (ئا نه مه له غه نيمهتى نيوه، به بنگومان منيش هيجما فيكم نيه تنييدا جگه له به شى خوم، ته نيا پينچ يه كه نه بى. نه و پينچ يه كه ش ده گه پيغه وه بق نيوه، كه واته چ دهرزى و چ دهر ووچ زياتر شى بى له وه يان كه متر شى بى له وه بدهن و خه يانهت مه كنه، چونكه خه يانهت (ناكامه كى) چوونه ناو ناگرو و نهنگو شور هيه بق خاوه نه كى له دنياو له پوژى دوايشدا. وه جيهادى خه لكى (خاوه ناسيش) بكن له بهر په زاي خوا چ نزيك بى يان دور، گوى مه دهنه لومهى لومه كران، سنوره كانى خودا جيبه جى بكن له ناوه دانيداو له سه فردا، جيهاد بكن له پى خودا، چونكه جيهاد ده رگايه كى گه وره يه له ده رگا كانى به هه شت. به جيهاد كردن خودا داخو خه فته لاده بات) ۱ نه مه فرموده هيه كى چاك و مه زنه. من له هيج شتيكدا له شش كتيبه كدا به م پڼگه يه چاوم پيى نه كه وتوه ۲. به لام نيمامى نه حمده و نه بوداودو نه سائى رپوايه تيان كرده له فرموده هيه كى عمرى كورپى شوعه ييه وه، له باوكيه وه له باپريه وه كه عه بدوللاى كورپى عمره نه ويش له پيغه مبهري خوداوه (ﷺ) وه كه نه وه له به سه رها ته كى پينچ يه كه و پڼگرتن له خه يانه تدا هاتوه. ۳ نه بوداودو نه سائيش له عمرى كورپى عه به سه وه رپوايه تيان كرده. ۴ هه رچه نده پيغه مبهري خودا (ﷺ) ماق نه وهى هه بوو له غه نيمهت هه ندى شت هه لېژيرى بق خوى وه كه بنده و كه نيزه كه و نه سپو شمشيرو شتى له ويا به ته، وه كه موحه ممدى كورپى سيرين و عامبرى شه عيى و زورديك له زانايانى به شوين نه م رايه دا پوشتون. نيمامى نه حمده و تيرميزى رپوايه تيان كرده له نيبونعه بېاسه وه كه پيغه مبهري خودا (ﷺ) شمشيره كى (زولفه قار) له پوژى به دردا له ناو غه نيمه ته كاندا هه لگرت نه و شمشيره كى كه نه و خه وهى پوژى نوحودى پيوه بينى. ۵ له عايشه وه (په زاي خواى لېبى) نه لى: (سه فييه) له هه لېژارده كانى

۱ احمد (۳۱۶/۵)، سه نده كانى لاوازه.

۲ مه بست پيى (هه ربووصه حيجى مسلم و بوخارى) و چوارسونه نه كى (نه بوداود و تيرميزى و نه سائى و نيبين ماجه يه ۱۰۰ و رگيڼ).

۳ احمد (۱۸۴/۲)، ابوداود (۲۶۹۴)، فرموده هيه كه سه سه نه.

۴ ابوداود (۲۷۵۵).

۵ احمد (۲۷۱/۱)، الترميذى (۱۰۶۱)، سه سه نه.

غَنِيْمَتٍ بُوُو، ئه بُو دَاوُو د له سُوْنَه نَه كَيْدَا رِيوَايَه تِي كَرْدُوهُ^۱ بَه لَام بَه شِي خَزْمَان، ئه وُه خَه رَج دَه كَرِي
بَه سَه ر بَه نِي هَاشِمُو بَه نِي مَوْتَه لِي بِي دَا چُوْنَكِه بَه نِي مَوْتَه لِي بِي پَشْتَكِرِي بَه نِي هَاشِمِيَان كَرْد له كَاتِي
نَه فَا مِي و سَه رَه تَاي نِي سَلَامَدَا، له گَه لِيَان چُو وَنَه نَاو شِي وُه كَه و لَه سَه ر پِيْغَه مَبَه ر (ﷺ) رَقِيَان هَه لَسَا بَق
پَارَا سْتَدِي شِي: مَوْسُو لَمَانَه كَانِيَان لَه بَه ر گُوِيْرَا پِيْه لِي خُو دَاو گُوِيْرَا پِيْه لِي پِيْغَه مَبَه رَه كَه ي،
خُوَانَه نَاسَه كَانِي شِيَان لَه بَه ر لُو تَبَه رِي عَه شَا يَه رِي و پِيَا وَه تِي و گُوِيْرَا پِيْه لِي كَرْدِي بَق ئه بُو تَالِب ، كَه مَامِي
پِيْغَه مَبَه رِي خُوَا بُوُو (ﷺ) ... مَانَاي ﴿وَالْيَمَنِي﴾ يَانِي هَه تِي وَانِي مَوْسُو لَمَانَان. ﴿وَابْنِ السَّبِيلِ﴾
يَانِي: رِي بُو وَا ر يَان: ئه وُه ي نِيَا زِي سَه فَه رِي هَه يَه بَق مَ وُه يَه كَه نُوِيْزِي تِيَا كُوْر ت دَه كَرِي تَه وُه. ئه وُه نَدَه ي
خَه رَجِي نَه بِيْ لَه و سَه فَه رَه دَا خَه رَجِي بَكَا ت، بَه و زَوَانَه تَه فَسِيْرِي ئه وُه دِيْ لَه نَا يَه تِي زَه كَا تَدَا لَه
سُوْرَه تِي بَه رَا نَه تَدَا، خُوَا مَه يَلِي لِي بِيْ يِي، هَه ر پَشْتَو پَه نَا يَه. پَاشَان خُو دَا ي گَه وْرَه فَه ر مَوْ يَه تِي: ﴿إِن
كُنْتُمْ ءَآمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا﴾ ئه گَه ر بَا وُه ر پَتَان بَه خُو دَاو بَا وُه ر پَتَان بَه وُه يَش هَه يَه كَه لَه
پُوْزِي يَه كَلَا كَرَه و دَا (پُوْزِي بَه دَر) بَق عَه بَدِي خُوْمَان نَارَدَه خُوَا رَه وُه. وَا تَه: گُوِيْرَا پِيْه لِي ئه و بَرِيَا رَه بِن كَه
بَرِيْمَان دَانَا وِن لَه پِيْنَج يَه كِي ئه و دَه سَكَه و تَانَه، ئه گَه ر بَرُوَاتَان بَه خُو دَاو بَه پُوْزِي دَا وِي ي و ئه وُه ي
هَاتَه تَه خُوَا رِيْ بَق پِيْغَه مَبَه رَه كَه ي. بُوِيْه لَه هَه ر دُو و سَه حِي حَه كَه دَا هَاتَه وُه لَه عَه بَدُو لَلَا ي كُوْرِي
عَه بِيَا سَه وُه، لَه فَه ر مَوْ دَه ي شَا نَدَه كَه ي عَه بَدُو لَقَه ي سَدَا كَه پِيْغَه مَبَه رِي خُو دَا (ﷺ) پِيْ يِي گُوْتِن:
(فَه ر مَانْتَان پِيْ دَه كَم بَه چُوَا ر (شَت) و قَه دَه غَه ي چُوَا ر شَتْتَان لِيْ دَه كَم، فَه ر مَانْتَان پِيْ دَه كَم بَه
بَا وُه پ بَه خُو دَا، نَا يَا دَه زَانِن بَا وُه پ بَه خُوَا چِيَه؟ شَا يَه تِي دَانَه كَه هِيْج پَه ر سْتَرَا وِي نَاشِيْ بَق پَه ر سْتَنِن جَكِه
له خُوَا، مَوْ حَه مَه دِيْش (ﷺ) پِيْغَه مَبَه رِي خُو دَا يَه، بَه جِيْهِيْ تَانِي نُوِيْزُو زَه كَا ت دَان و پِيْنَج يَه كِيْش لَه
دَه س كَه و تَدَا بَدَه ن)^۲ ئَه م فَه ر مَوْ دَه يَه بَه دَرِيْزِي لَه هَه ر دُو و سَه حِي حَه كَه دَا هَاتَه. جِيْ بَه جِيْ كَرْدِي پِيْنَج
يَه كِي لَه دَه سَكَه و تَدَا لَه رِيْزِي بَا وُه پ بَه خُوَا دَا دَانَا وُه. بُو خَا رِي بَه شِي كِي دِيَا رِي كَرْدَه لَه (كُتَاب الْاِيْمَان)
دَا لَه سَه حِي حَه كَه ي دَا گُو تُو يَه تِي (بَه شِي) بَه جِيْهِيْ تَانِي پِيْنَج يَه كَه لَه بَا وُه رَه وُه يَه) پَاشَان ئَه م فَه ر مَوْ دَه ي
نِيْبِنُو عَه بِيَا سِي هِيْ نَا وُه. پَاشَان خُو دَا ي گَه وْرَه ئَه فَه ر مَوْ يَت: ﴿يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الَّذِي الْجَمْعَانُ وَاللَّهُ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ وَفَدِيرٌ﴾ له پُوْزِي جِيَا كَرْدَه نَه و دَا (وَا تَه: جَه نَكِي بَه دَر) ئه و پُوْزَه ي كَه دُو و كُوْمَلَان بَه يَه كَه
گَه يَشْت خُو دَا تُوَا نَا ي بَه سَه ر هَه مَوْو شَتِي كَدَا هَه يَه. خُو دَا ي گَه وْرَه نَا گَا دَا رِي ئَه دَا ت بَه و چَا كَه و بَه هَرَا نَه ي
كَه دَا وِيَه تِي بَه دَرُو سْتَكْرَا وُه كَانِي. وُه بَه وُه ي كَه هَه قِي لَه نِيْوَان نَا هَه قَدَا پِيْ جِيَا كَرْدَه وُه تَه وُه لَه

^۱ أبوداود (۲۹۹۴)، فهرموده يه كي باشه.

^۲ فتح الباري (۱۵۷/۱)، مسلم (۴۶/۱).

(به دردا) که ناوی لیتراوه پڑی جیا کردنه وه، چونکه خودا وتهی باوه پی به رز کرده به سر وتهی پوچ و ساخته دا. ناینی خوی سه رخست و یارمه تی پیغه مبه رو کومه له که ی خوی دا، عه لی کوپی نه بوته لحه و عه فی نه لئن له ثینوعه بباسه وه: (یوم الفرقان) یانی: پڑی به در، له پڑی به دردا خودا هه قی له ناهق جیا کرده وه^۱ حاکم پیوایه تی کرده، موجه میدو موقسم و عبداللای کوپی عه بدوللاو زه ححاکو قه تاده و موقاتیل و که سانی تریش گوتویانه: نه و پڑه، پڑی به دره^۲.

﴿إِذْ أَنْتُمْ بِالْمَدِينَةِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِالْقُرْآنِ وَالرَّكْبِ اسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خِلَافَ لَكُمْ فِي الْمِيعَدِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۲﴾﴾

هه ندی له دریزه ی پووداوه کانی پڑی به در

خودای گه وره باسی پڑی جیا کردنه وه ده کات ﴿إِذْ أَنْتُمْ بِالْمَدِينَةِ﴾ کاتی نیه لای خواری (شیوه که ی) نزیک (مه دینه دا) بوون ﴿وَهُمْ بِالْمَدِينَةِ الْقَصْوَى﴾ نه وانیش (موشریکه کان) له لای سه روی (شیوه که ی) دورتر (له مه دینه) دا دامه زبا بوون له پوی مه که وه ﴿وَالرَّكْبِ﴾ کاروانه که بیشی که نه بوسوفیان و نه وهی که پیی بوو له که لوپه لی بازرگانی ﴿اسْفَلَ مِنْكُمْ﴾ له خوارتری نیه بوو. واته: له نزیک (سیف البحر) وه ﴿وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ﴾ نه گهر به لئنتان به یه کتری بدایه (نیه وه و موشریکه کان له سه ر شوینتی) ﴿لَا خِلَافَ لَكُمْ فِي الْمِيعَدِ﴾ بیگومان کی شه تان ده بوو له به لئنه که دا (شه پتان نه ده کرد)، موچه مه ده ی کوپی نیسحاق نه لی: یه حیای کوپی عه ببدای کوپی عه بدوللای کوپی زویه یر قسه ی بق کردم له باوکیه وه له م نایه ته دا و توویه تی: نه گهر نه وه له کاتی دیاری کراودا بویه له نیوان نیه وه موشریکه کاند، پاشان زردی ژماره ی نه وانتان بزانیایه و که می ژماره ی خوشستان، پویه پوویان نه ده بوونه وه ﴿وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ به لام ده بوو هه چی خوا بریاری دابو هه ر پوو بدات. واته: نه وهی خودا مه یلی لی بووه که بیکا به ده سه لاتی خوی کردی له سه رخستنی نیسلام و موسولمانان و داماو کردنی بت و بتپه رستان، بی نه وهی دم پاستو پیوا ماقولانی نیه ی لیتی. نه وهی ویستی لیبوو به سوژو به زه یی خوی کردی^۳ پیغه مبه ری خوداو (ﷺ) موسولمانان کاتی که

^۱ الطبري (۵۶۱/۱۳).

^۲ الطبري (۵۶۱-۵۶۲).

^۳ ابن هشام (۳۲۸/۲).

دهرچون مه به ستیان کاروانه که ی قوره یش بوو، به لام خودای گه وره له گه ل دوزمه کانیاندا گه یانندی به یه که کاتیگدا که چاوه پروانیان نه ده کرد^۱ موحه ممدی کوپی ئیسحاق ئه لئیت: یه زیدی کوپی پوممان بؤی گتپامه وه له عوروه ی کوپی زوبه یره وه نه لی: کاتی که نزیک بوه وه له به در پیغه مبهری خودا (ﷺ) عه لی کوپی نه بو تالب و سه عدی کوپی نه بی وه قاس و زوبه یری کوپی عه وامی له گه ل ه ندی له هاوه له کانیاندا نارد تا ه والی بؤ کز بکه نه وه، تووشی دوو ئاوبه ری قوره یشیه کان ه اتن، لایکیان له به ره ی سه عدی کوپی عاس و ئه وی تریان له به ره ی حه جاج بوو، هینانیان بؤ لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) که چاویان پتی که وت نوژی ده کرد، هاوه له کانی پیغه مبهری خودا (ﷺ) لئیان ده پرسین له چ به ره یه کن؟ ده یانگوت: ئیمه ئاوبه ری قوره یشین، ئیمه یان ناردوه له م ئاوه ئاویان بؤ بیهین. خه لکه که قسه کانیان پی خۆش نه بوو واپوی ئه چون له لایه ن ئه بو سوفیانه وه ه اتن و ده ستیان کرده لئیدانیان و کاتی که نازاریان نه دان گوتیان: ئیمه له لایه ن ئه بو سوفیانه وه ه اتوین، وازیان لی هینان، پیغه مبهری خودا کوپنوشی بردو دوو سوژده یشی برد پاشان سه لامی دایه وه و فرموی: (کاتی راستیان پی گوتن: لئیتان نه دان، که درویان له گه لدا کردن وازتان لئیتان. سویند به خودا نه وان له قوره یشیه کانن، ئاده ی له باره ی قوره یشیه وه قسم بؤ بکن). گوتیان: ئانه واننه که له پشت نه و ته بؤ لکه وه ن، ته بؤ لکه بریتی به له کومه لئیکی نؤر لمی بیابان، پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (نه و کومه له چه ندیکن؟) گوتیان: نؤدن. فرموی: (که ره سه و تفاقیان چیه؟) گوتیان: نازانین. فرموی: (چه ند و شتر) سر ده برن هه موو پؤژی؟) گوتیان: پؤژی واهیه نؤ و شتر و پؤژی واش هیه ده و شتر سر ده برن. پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (نه و کومه له له نیوان نؤ سه د که س تا هزار که س دهین). پاشان پتی گوتن: (کنیان له ناودایه له پیاوما قولانی قوره یش؟) گوتیان: عوتبه ی کوپی پیغه و شه بیبه ی کوپی ره بیعه و نه بولبوختوری کوپی هیشام و حکیمی کوپی حیزام و نه وفه لی کوپی خوه یلده و حارس ی کوپی عامیری کوپی نه وفه ل و ته عه یبه ی کوپی عه دی کوپی نه وفه ل و نه زری کوپی حارس و زه معه ی کوپی نه سوهد و نه بوجه هلی کوپی هیشام و نومه یبه ی کوپی خه له ف و نوبه یبه و مونه بیبه کوپانی حه جاج و شه هلی کوپی عه مره عه مر ی کوپی عه بدی ودد. پیغه مبهری خودا (ﷺ) پوی کرده خه لکه که و فرموی: (نه مه مه ککه یه و هه رچی جگه رگوشه کانی خۆی هیه بؤی هاویشتون)^۲. پاشان خودای گه وره فرمویه تی: ﴿لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ﴾ بؤ نه وه ی له ناو بچی نه و که سه ی (به لای خواوه) له ناو چوه وه. وه بؤ نه وه ی بؤی نه وه ی (به لای خواوه) ده ژی به

^۱ الطبري (۱۳/۵۶۶).

^۲ ابن هشام (۲/۲۶۸).

به لگى ناشکراوه . موحه ممدى کوپى نيسماق ئه لیت: واته: ئه وهى حاشا ده کات با حاشا بکات دواى
 نه په ندو ناموزگاربهى که به چاوى خویان دیان وه ریانگرت. ئه وه یش باوه پى هینا با باوه پى بیتى،
 له سر نه وه په ندو ناموزگاربهان. ^۱ ئه مه ته فسیریکى باشه و پوونه که خودای گه وره ئه فرمویت: له بهر
 نه وه له گه ل^۱ دوژمه کانتاندا کوی کردونه ته وه له یه ک شویتندا له کاتیکى دیارى نه کراودا، تا سهرتان
 بخت به سه ریاندان و تهى هق سهرکه وی به سهر پرپوچدا، بۆ ئه وهى کاره که ده رکه وی به لگه ی ته و او
 ناشکرا بیى و هیچ که س قسه ی نه میتى و گومانی خراب نه بات، ئه وسه ئه وهى تیا چووه با تیا بجى.
 واته: ئه وهى به ردوامه له سهر خوانه ناسی با هر به رده وام بی، ناگاداری ئه و کاره ی خوی بی و بزانی
 پرپوچه دواى نه وه به لگه ناشکرانه که بوی هاتوه. ﴿وَيَحْيِي مَنْ حَيَّ عَنْ بَيْنِهِ﴾ تا ژینى هر که سى
 (که بروا دینى) به به لگه ی ناشکراوه بی و له سهر چاوپوشنى بی، چون باوه پى ژینى ده روونه وه ک خودای
 گه وره فرمویته تى: ﴿أَوْ مَن كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ ثَوْرًا وَرَأَى يَمَشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي
 الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا﴾ ^۲ ناخۆ که سى که مردوو بوو ئیمه زیندوومان کرده وه و پووناکیمان خسته
 پیشی به سه ربه ستى له ناو خه لکدا بوو ده سوپا به وه، وه که سیکه له ناو تاریکی دایه و هیچ دهره تانیکى
 نیه؟ عانیشه له پووداوى بوختانه که دا ئه لیت: (فهلک فی من هلک) یانى: ئه وهى تیا چوو دهریاره ی من
 تیا چوو، واته: ئه وهى هرچی گوت گوتى له هه لبه ستنى بوختانه که دا (تیا چوو) ^۳ ﴿وَإِنَّ اللَّهَ
 لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ خودا ده بیسی و ناگاداره. واته: پارانه وه و هانا بردن و لاله که تان ده بیسی که لیتی
 ده که ن ﴿عَلِيمٌ﴾ واته: ناگای لیتانه و ده زانى که ئیوه شایسته ی سهرکه و تنن به سهر دوژمه
 خوانه ناس و لاساره کانتاندا.

﴿إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ فَلْيَلَا وَلَوْ أَرَدْنَاكُمْ كَثِيرًا لَّفَشَلْتُمْ وَلَتُنزَعُنَّ فِي الْأَمْرِ وَلَئِنَّ
 اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٢﴾ وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ اتَّقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قِيلَا وَمَقَلُّكُمْ فِي
 أَعْيُنِهِمْ يَقْضَى اللَّهُ أَمْرًا كَأَن مَّفْعُولًا وَإِنَّ اللَّهَ لَرُجُوعُ الْأُمُورِ ﴿٤٣﴾﴾

^۱ الطبري (٥٦٨/١٣).
^۲ الانعام (١٢٢).
^۳ احمد (١٩٥/٦).

خودا هر کومه نیکی به که متر نیشان دا له چاوی نهوی تردا

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ اِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَنَايِكَ قَلِيلًا ﴾ له خه وبتندا (نهی موحه ممد ﷺ) خوا ژماره ی نهوانی که م نیشان دای. موحامیدنه لئی: خودا نهوانی (موشریکه کانی) له خهودا به که م نیشاندا. پیغه مبریش به و شیویه هه والی دا به هاوه له کانی، نه وه بووه هوی پاره ستاویان^۱ نیبنو نیسحاق و کهسانی تریش هر وایان گوتوه^۲ ﴿ اَرْنٰکُمْ کَثِیْرًا لَّفَشَلْتُمْ ﴾ نه گهر زوری نهوانی نیشان بدنا یه تیده شکان. ﴿ وَلَلنَّزَعَتْنٰ فِی الْاَمْرِ ﴾ ناکرکیتان له ناو خوتاندا لی په پیدا ده بوو، ﴿ وَ لَکِنَّ اللّٰهَ سَلَّمَ ﴾ به لام خودا نیویه پاراست له وه، که به که می نهوانی پیشاندا ن ﴿ اِنَّهٗ عَلِیْمٌ بِذٰتِ الصُّدُوْر ﴾ خوی له نهینی دلانیش ناگاداره. واته: هرچی له ناو دله کانتاندا یه خودا دهیزانی و ناگای لینیته ﴿ یَعْلَمُ خَآیَئِهَ الْاَعْیُنِ وَمَا تُخْفِی الصُّدُوْر ﴾^۳ خودا ده زانی کئی چاوی خیانه ته هیه و چی له دلدا شاربوه ته وه. وه نه فرمویت: ﴿ وَاِذْ یُرِیْکُمْ وَّهٗمْ اِذْ التَّقِیْمَ فِیْ اَعْیُنِکُمْ قَلِیْلًا ﴾ نه وساش که تووشی یه ک هاتن، له بهر چاوتان نهوانی که متر نیشان دا، نه مبریش هر له بهر سوزو به زهی خودا وه پتیمان که خوانه ناسانی به که متر نیشانی خاوه ن باوه وان دا. تا هوره یان به رز پیته وه و ته مایان تی بکن. نه بو نیسحاقی سه بیعی له نه بو عوبه یده وه، له عه بدوللای کوری مه سعوده وه (په زای خوی لیبی) نه لئی: به پاستی نهوان (موشریکه کان) له بهر چاوی نیمه که م بو بوونه وه له پژی به دردا، هه تا گوتم به پیای له ته نیشتم بوو، تو به هه فتا که س نایانینی؟ گوتی: نه خیر نهوانه سه د که سن، هه تا یه کیکمان لی (به دلیل) گرتن، پرسیارمان لی کرد گوتی: هه زار که س بوین.^۴ نیبنو ته بی حاتم و نیبنو جه ریریش پیوایه تیان کرده. نیبنو ته بی حاتم پیوایه تی کرده له عیکرمه وه له م نایه ته دا ﴿ وَاِذْ یُرِیْکُمْ وَّهٗمْ اِذْ التَّقِیْمَ فِیْ اَعْیُنِکُمْ قَلِیْلًا وَ یَقُلُّ لَکُمْ فِیْ اَعْیُنِهِمْ ﴾ که تووشی یه ک هاتن، له بهر چاوتان نهوانی که متر نیشان دا و نیویه شی که م هینایه بهر چاوی نهوان نه لئی: له یه کتری هاندان.^۵ سه نه ده کانی پاسته. موحه ممدی کوری نیسحاق نه لئی: یه حیای کوری عه بدولای کوری زوبه یر بوی باس کردم له باوکیه وه له م نایه ته دا: ﴿ لَیَقْضِی اللّٰهٗ اَمْرًا کَانَ مَعْمُوْلًا وَاِلٰی اللّٰهِ

۱ الطبری (۵۷۰/۱۳).

۲ الطبری (۵۷۰/۱۳).

۳ غافر (۱۹).

۴ الطبری (۵۷۲/۱۳).

۵ ابن ابی حاتم (۱۷۱۰/۵).

تُرْجِحُ الْأُمُورَ ۝ نُهَلَىٰ يَانِي دهبو خودا ڪاري ڪه برياري دابوو بيهيٽيه جي. ڪاره ڪانيش هر ده چنهو لاي شو. واته: دهبوو له نيو انياندا شو شه پره پوو بدات، بق شو هي توله بسيتي له وانه ي دهبوي توله يان لي بسيتي. شو وانهش به هر دار بڪا ڪه دهبوي به هر داريان بڪا له دوسته ڪاني. ماناي شو به خوي گه وره هر دوو لاي له يه ڪتري هه لئاو له بهر چاوي يه ڪتري به ڪم نيشانيدان، تا ته ما بڪنه يه ڪتري. شو ههش له ڪاتي پوويه پوويه ودا بوو، ڪاتي شه پ دوستي پيڪردو خودا پشتگيري خاوه نباوه پاني ڪرد به هزار فريشته ڪه به يه ڪوه بوون، نا له ويڊا ڪرمه لي خوانه ناسان، ڪرمه لي خاوه نباوه پانيان به بيهيٽو لاواز ده بيني وه ڪ خوداي گه وره له نايه تيڪي تردا فرموييه تي: ﴿ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَةِ الْأَنْفَالِ فَمَا فَتَنْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَخْرَجْنَا كَاظِمَةَ يَرْوَنَّهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأَى الْآعْيَنَ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بَصِيرَتَهُ مَنْ يَشَأْ اللَّهُ فِي ذَلِكَ لَأخْبِرَنَّ الْأُولَى الْأُخْرَى ۝ نُه مه بق نيوه وانه يه ڪ بوو ڪه دوو دهسته له خوتان به گزيه ڪدا چوون. دهسته يه ڪتان بق خودا به شه پ هاتن و دهسته ڪي تر له دزي خودا ده جهنگين و چاڪ ده يان بيني ڪه خوانه ناسان دوو شو وند ده ي شو مانن، دياره خودا به مهيلي خوي هر ڪه سي خوي بيهوي سه ري ده خات نه مهش پهنده بق شو وانه ي خاوه ن فامن. نا نه مه شو ڪو ڪردنه وو به له نيوان شو دوو نايه ته دا. بيگومان هر دو ڪيان هه ق و راستن، سو پاس و ستايش هر بق خودايه.

﴿ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيَتْهُمْ فَفَتَنُوا وَأَذَكُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٥٥﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتزَعَّمُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٥٦﴾

فيروني رهوشته ڪاني جهنگ

نُه مه فير ڪردنيڪه له لايه ن خوداي گه وره وه بق بهنده خاوه نباوه په ڪاني له سه رهوشتي پوويه پوو بونه وه و جواميزي له ڪاتي به رهنگار بونه وي دوژمندا، نه فرمويٽ: ﴿ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيَتْهُمْ فَفَتَنُوا ﴾ نه ي گروي خاوه ن باوه پان! نه ڪر له گه ل دوژمنان پوويه پوو بين، خو بگرن. له هر دوو سه حيه ڪه دا هاتوه له عه بدولاي ڪوپي نه بي نه وفاوه، له پيغه مبهري خوداوه (ﷺ) ڪه چاوه پواني ده ڪرد له ههندي پوژه ڪانيدا ڪه تيڊا ده گه يشت به دوژمن، هه تا ڪاتي ڪه خور لار ده بيووه وه له ناوياندا نه يغه رموو: (نه ي خه لڪينه خوژگه مه خوازن بگن به دوژمن، داوي له ش ساغي له خودا بگن،

١ ابن مشام (٣٢٨/٢)، ابن ابي حاتم (١٧١/٥).

٢ آل عمران (١٣).

نهگريش پٽيان گه يشتن خوراگر بن. چاڪ بزائن به مهشت له زور سيٽهري شمشيره كاندايه)، پاشان پيغه مبر (ﷺ) هلساو ديسان فرموي: (ئەي خودايه دابه زينهري قورشان و جولينهري هه وره كان، ئەي پوخينهري حيزبو كومه له (بيباوه په كان) تيكيان بشكينه و سرمان بخه به سهرياندا) عه بدوپه زاق پويوه تي كرده له عه بدولاي كوپي عه مرهوه ئەلئ: پيغه مبري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (خوزگه مه خوازن بۆ پويوه پوو بونه وي دوژمن، داواي تهن دوستي له خوا بكن، ئەگه ر پويوه پووشيان بونه وه خۆ راگرن ويادي خودا بكن، ئەگه رقاله و قيره يان كردو دهنگيان ليئوه مات، ده بيئو به بيده ننگن).^۱

فرماندان به خوراگري له كاتي پويوه پويوه ودا

خوداي گه وره فرماني داوه به خوراگري له كاتي چهنگدا له گه ل دوژمنداو نارام گرتن له پويوه پويوه ودا، را نهكەن و چۆك دانه دنه و نه ترسن، ده بيئ يادي خودا بكن له و حاله داو له بيري نهكەن، به لكو ده بيئ داواي يارمه تي هه ر له و بكن و پشت به و بيه ستن و داواي سه ركه وتني ئي بكن به سه ر دوژمندا وه ك فرمويه تي: ﴿وَأذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ زور يادي خودا بكن، به لكو ئيوه سه ركه ون (پزگار بن). وه ده بيئ گوپرايه لي خودا و پيغه مبره كه ي بن (ﷺ) له و كاته دا. ئەوه ي خودا فرمانيان پيده كات جيبه جتي بكن و ئەوه يش قه ده غه ي ده كات لييان وازي ئي بيئن و له نتيوان خوياندا ناكوك نه بن و له يه ك جيا بينه وه كه بيته هوي تيکشكان و سه نه كه وتنيان ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتزَعَوْا فَنفَشُوا وَذَهَبَ رِجْزُكُمْ﴾ گوپرايه لي فرماني خودا و پيغه مبره كه ي بكن، نه چن كيشه تان ئي په يدا بيئ و به هوي وه بشكين و هه مو هيژتان له ناو بجئ، ئەو ناماده يه ي كه هه تانه نه مينئ، ﴿وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ خوراگر بن! خودا له گه ل خوراگرانه. بيگومان هاوه له كاتي پيغه مبر (ﷺ) له باره ي جواميري و نازايه تي و گوپرايه لي دا بۆ جيبه جيكردي فرمانه كاني خودا و پيغه مبره كه ي (ﷺ) وئنه يان نه بووه له هيچ سه رده م و له هيچ گه ليكددا له پيش خويانه وه، ئەوه يش به هوي به ركه تي پيغه مبره و گوپرايه لي هاوه له كاني بووه بۆي، بۆ هه ر كاري كه پئي سپارد بن، دله كاني والا ده كردو هه ريمه كانيشي به خوزه لات و خورشاووه پزگار ده كرد له ماوه يه كي كه مدا، له گه ل كه مي ژماره ياندا له چاو له شكره كاني هه ريمه كاني تردا، له پيمه كان و فارس و تورك و ساقالبه كان و به ريره و حه به شه كان و سودانيه جوريه جوره كان و قيبب و تيره و هوزه كاني به ره ي شاده م، زال بوون به سه رياندا، تا وته ي خودا به رز بووه و نايه كه يشي سه ركه وت به سه ر نايه كاني تردا،

^۱ فتح الباري (۱۴۰/۶)، مسلم (۱۳۶۲/۳).

^۲ عبدالرزاق (۲۵۰/۵)، سه ره تاكه ي سه حبه و كوتايه كه ي لاوازه.

دهسه لات و قه له م په وی نیسلامی له خوره لات و خورن اوای زه ویدا فراوان بوو، له که متر له سی سالد، خودای گوره له هموویان پازی بی و نیمه ییش له گه ل نه واند ا کل بکاته وه، به پاستی خودا به خشنده و میبره بانه.

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِفَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٧﴾ وَإِذْ زَيْنُّ لَهْمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِئْتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقْبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَمَّا أَفَّا اللَّهُ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٨﴾ إِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ عَرَّ هَؤُلَاءِ دِينَهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٩﴾﴾

شینوازی هاتنه دهره وی موشریکه کان بو روژی به در

خودای گوره نه فیه مویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِفَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾ نپوره وه كه نه وانه مهن، بو خوبینی و پووبینی له ناو خه لکی له زیده که یان هاتنه دهره وه. ده یانه ویست پتگی خودا به ربه ست بکن، خودا له همووی کارنکیان ناگاداره. خودای گوره دوی شووی داوی له خاوه نپاوه پان کرد که دلستوز بن له شه پ کردنداو ته نیا له بهر په زای خوا بجه نگو زور یادی خودا بکن، لیړه ییشدا فرمانیان پیده کات که چاو له موشریکه کان نه کن کاتی له شوینی خویان هاتنه دهره وه بق خق هه لپړین و خق دهرخستنه وه به سر خه لکیدا خویان بنویتن. وه كه نه بوجه هل کاتی که پتیا ن گوت: کاروانه که پزگاری بووه بگه پینه وه. وتی: نه خیر به خوا ناگه پینه وه هه تا ده چینه سر ناوه کانی به درو و شتر سرده پړینو ناروق ده خزینه وه و که نیزه کان گورانیمان بق ده لنین و بونه وی عه ره به کان باسی مانه و مان لیړه دا تا هه تایه ده گنپنه وه. که چی همو نه مانه پیچه وانه بوویه وه بویان، چونکه کاتی هاتنه سر شوای به در، به مردویی هاتنه سر ی فپئ دران و لول درانه ناو به در به سوکی و پسوایی و به دبختی له گه ل سزایه کی نه پراوه و تا هه تایه. بویه فرموویه تی: ﴿وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾ خودا له همووی کارنک که ده یکن ناگاداره. واته: خودای گوره ناگاداره له وی له پیناویدا دینو ده یانه وی بیکن. بویه له سر نه و کاره ی که پتی هه لسان به خرابترین شیوه توله یان لی سندن. ^۱ نینوعه بیاس و مواجیدو قه تاده و زه ححاک و سوودی له م نایه ته دا: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِفَاءَ النَّاسِ﴾ نه لنین:

نه‌وانه نه و موشریکانه‌ن شه‌پیان له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا کرد (وَعَلَىٰ) له پۆژی به‌دردا. موحه‌مه‌دی کوپی که‌عب نه‌لی: کاتی قوره‌بیشه‌کان هاتنه دهره‌وه له مه‌که‌وه بۆ به‌در، به‌گوردانی وتنو ده‌ف لیدانه‌وه هاتن، خودای گه‌وره‌بیشه‌نم نایه‌ته‌ی ناره‌ده خواره‌وه: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطْرًا وَرِثَاةَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ﴾.

شه‌یتان موشریکه‌کانی هه‌لغه‌له‌تاندو کاره‌کانی لا جوان کردن

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویتی: ﴿وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَانَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتْهُ الْفِطَانُ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ﴾ شه‌یتان ئا‌کاری نه‌وانی نه‌و کاته له‌به‌ر جوان کردن، گوتی: نه‌م‌ه‌ق هیچ هیزیک سه‌رناکه‌وئ به‌سه‌رتاندا، منیش جینگه‌ی هاناتانم له کاتیکدا هه‌ردوو لا پوو‌به‌په‌ویی به‌که‌تر بونه‌وه، پی‌دزه‌ی کردو بۆی دهر‌چوو. شه‌یتان (له‌عنه‌تی خ‌وای لیبی) نه‌وه‌ی موشریکه‌کان بۆی ده‌هاتن جوان و پازاوه‌ی کرد له‌به‌ر چاویان به‌ته‌ماش‌ی کردن که نه‌م‌ه‌ق هیچ که‌سه‌ی له‌و خه‌لکه به‌سه‌ریاندا زال نابی. بی‌ترس‌یشی کردن له‌وه‌ی که خ‌یلی به‌نی به‌کری دو‌ژمنیان له‌ زندی خ‌ویاندا په‌لاماریان بده‌نو وتی: من جیبی په‌ناو هانای ئی‌وه‌م، نه‌وه‌بوو خ‌وی له‌ وینه‌ی سورا‌قه‌ی کوپی مالیکی کوپی جو‌عش‌ومدا نیشاندا بۆیان، که گه‌وره‌ی به‌نی مود‌له‌ج بوو، ده‌سه‌لاتداری نه‌و ناو‌چه‌یه‌ بوو. موشریکه‌کان هه‌ر‌چیان به‌سه‌ر‌هات، ه‌ۆکاره‌که‌ی نه‌وه‌ بوو، وه‌ک خودای گه‌وره‌ فه‌رمو‌ویه‌تی: ﴿يَمُدُّهُمْ وَيُمْنِيهِمْ وَمَا يَمُدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا﴾ ۱ یانی: شه‌یتان به‌لینیان پی‌ده‌داو ده‌یان‌خاته سه‌ر ئاره‌زوو، نه‌و به‌لینه‌ی که شه‌یتان به‌وانی ده‌دا، فریودان نه‌بی هیچی تر‌نیه. ئی‌بن‌وجوره‌یج نه‌لی: ئی‌بن‌وعه‌بب‌اس نه‌لی له‌م نایه‌ته‌دا: کاتی پۆژی به‌دره‌ات، شه‌یتان به‌ئالا‌که‌یه‌وه پ‌ۆشت و له‌ش‌کره‌که‌یشی له‌گه‌ل بته‌رسته‌کاندا بوو، خ‌سته‌یه‌ ناو د‌لی بته‌رسته‌کانه‌وه هیچ که‌سه به‌سه‌رتاندا زال نابی، من جیبی په‌ناتانم، کاتی که پوو‌به‌په‌وو بونه‌وه، شه‌یتان سه‌یری یارمه‌تی فریسته‌کانی کرد ﴿نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ﴾ خ‌وی گرت‌ه‌ ناوای پ‌ا‌یکرد ﴿وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ﴾ گوتی: من له‌گه‌ل ئی‌وه‌نیم، من شتی وام د‌یتته به‌ر چاو که ئی‌وه‌ چاوتان لیبی نیه. ۲ عه‌لی کوپی نه‌بی ته‌لحه له‌ ئی‌بن‌وعه‌بب‌اس‌ه‌وه نه‌گ‌ی‌ر‌یتته‌وه که وو‌تیه‌تی: شه‌یتان هات له‌ پۆژی به‌دردا به‌

۱ الطبري (۹-۸/۱۴).
 ۲ الطبري (۱۱/۱۴).
 ۳ النساء (۱۲۰).
 ۴ الطبري (۹/۱۴).

له شکرینکی پیکهاتوو له شہ یاتینه کان نالاکه ی خزی پی بوو، له وینه ی پیاوئیکی به نی مودله جدا له شیوه ی سوراقتی کوپی مالیکی کوپی جو عشومدا شہ یتان گوتی به بتپه رسته کان: هیچ که سئی سه رناکه وی به سه رتاند ا نه مړې له م خه لکه، من جیی په ناو هانام بق نیوه، کاتی که خه لکه که پریزایان به ستو پیغه مبه ر (ﷺ) مشتی له خولی هه لگرت به ره و پووی موشریکه کان هاویشتی، به ره و دوا که پانه وه و قوچاندیان. جو بره نیلش به ره و پووی شہ یتان هات، له و کاته دا شہ یتان دهستی له دهستی پیاوئیکی بتپه رستدا بوو، دهستی به رداو به ره و دوا ی خویو واقعه که ی پایان کرد (هه لیان توپاند) پیایو پتی گوت: نه ی سوراقته نایا تر نه تگوت جیی په نای نیمی؟ شہ یتان گوتی: من شتی وام دیتنه به ر چاو که نیوه چاوتان لیتی نیه، ﴿إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ من له خودا ده ترسم، تۆله ی خودا زور دژاره. نه وه یش له و کاته دا بوو که فریشته کانی بینووه^۱.

هه لویستی دوو پرووه کان له رۆزی به دردا

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ هَوَاهُ وَبِغْضِهِمْ﴾ دوو پرووان و نه وانه ی ناو دلایان نه خوشه، گوتیان: نه وانه به ناینه که یان خه له تاون عه لی کوپی نه بوته لحه نه لی: له نیینوعه بیاسوه له مانای نه م نایه ته دانه لی: کاتی نه و خه لکه له یه کتری نزیک بوونه وه، خودا موسولمانه کانی له به ر چاو بتپه رسته کاند ا به که می نیشاند ا و بتپه رسته کانیشی له به ر چاو موسولمانه کان به کم نیشاند ا، بت په رسته کان گوتیان: نه وانه به ناینه که یان خه له تاون. له به ر که می موسولمانه کان له به ر چاویان نه وه یان گوت، ایان ده زانی به و زووانه ده یان شکینن، گومانیان له وه دا نه بوو. خودای گه وره یش فرموی: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ هه رکه سئی خق به خوا بسپیری، خودا خاوه ن ده سته لات و دلوفانه. قه تاده گوتی: بتپه رستان ده سته یه له خاوه ن باوه پانیان بینی که زور به توندی به رفه رمانی خودان (بو مان باس کرا، که نوژمنی خودا نه بوجه هل کاتی که پیغه مبه ر (ﷺ) هاوه له کانی چاو پیکهوت، زوردارانه و دلره قانه گوتی: سویند به خوا دوا ی نه مړې هیچ که س خوا ناپه رستی. ^۲ عامیری شہ عبیش نه لی: هه ندی له خه لکی مه ککه که موسولمان بوویون، هاتنه دهر وه له گه ل بتپه رسته کاند ا رۆزی به در، کاتی موسولمانه کانیان به که می چاو پیکهوت، گوتیان: نه وانه به ناینه که یان خه له تاون^۳ پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَمَنْ

^۱ الطبري (۷/۱۴).
^۲ الدر المنثور (۱۱/۴).
^۳ الطبري (۱۴/۱۴).
^۴ الطبري (۱۳/۱۴).

يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ﴿١﴾ واته: که سئى خودى به خدا بسپیری ﴿وَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ﴾ خودا خاوهن دهسه لاتہ، هرکه سئى خودا په نای بئى ستمى لى ناکرئى، دهسه لاتى گه وره و به میزه ﴿حَكِيمٌ﴾ له کرداره کانیدا کارزانه و هیچ کارئى ناکات له جئى خویدا نه بئى. هرکه سئى شایه نى سه رکه وتن بئى، سه رى ده خات، هرکه سیش شایه نى پسواى بئى پسواى ده کات.

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَقَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَذْبُرُهُمْ وُدُّوهُمُ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥١﴾﴾

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ آيَاتِكُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلْمٍ لِلْمُعِيدِ ﴿٥١﴾

نیدانى فریشته کان له خوانه ناسان له کاتى گیانکیشانیاندا

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَقَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَذْبُرُهُمْ وُدُّوهُمُ عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ نه گهر ده تبینی کاتى فریشته کان گیانی خوانه ناسه کان ده کیشن و له ده موچاوپشتیان نه دن و پبیان ده لئین: ده سا دردی به ناگر سووتان بجئین. خودای گه وره نه فرمویت به پیغه مبه ر(ﷺ) نه گهر چاوت لیده بوو که فریشته کان چون گیانی خوانه ناسان ده کیشن، بیگومان کاره ساتیکى زدر گه وره و گران و ترسناک و چاوه پوان نه کراوت ده ببینی. مواهید نه لئى:

﴿وَأَذْبُرُهُمْ﴾ یانى: ده کیشن به دواوه یاندا له پژئى (به دردا)، ئیبنوجوره یج نه لئى: ئیبنوعه بیاس نه لئى: کاتى که موشریکه کان پھویان کرده موسولمانه کان به دهم و چاویان، موسولمانه کان به شمشیره کانیان دایان له دهم و چاویان، کاتى که به ره و دوا رایان کرد فریشته کانیش ده کیشن به پشت و دواوه یاندا. ^۱ نه م ده قه قورناتیبه هرچه تنده هژکاره کسى پھوداوى به دره، به لام هه موو خوانه ناسئى ده گرتنه وه، بویه خودای گه وره تاییه تی نه کردووه به خه لکى به دره وه. به لکو

فرمویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَقَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَذْبُرُهُمْ﴾ وه له سوره تی موحه مبه دیشدا (ﷺ) فرمویه تی: ﴿فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَصْرِفُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَذْبُرُهُمْ﴾ ^۲ ده بئى چون بن نه و کاته ی فریشته کان گیانیان ده کیشن و له پھوخسار و پشتیان

ده سره وئین؟ وه له سوره تی نه نامدا له پیشه وه فرمویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيَهُمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ﴾ ^۳ بریا وه ختى گیان کیشان تو ناهه قیکارانت

^۱ الطبري (۱۶/۱۴).

^۲ محمد (۲۷).

^۳ الانعام (۹۲).

بدیایه، که فریشته‌کان لئیان پراساونه‌توه که: گیانیان له لاشه‌یان دهرخه‌نو خزیان پزگار کن. واته: لئیان دهراسیته‌وه به ده‌ستیان لئیان نه‌دهن به ئیزی پی‌روه‌رنده‌تان، له وکاته‌دا زۆر به ناپه‌حه‌تی هه‌ناسه نه‌دهن و گیانیان له لاشه‌یان نایه‌ته دهره‌وه، به زۆر گیانیان دهرده‌هیتن نا له و ساته‌دا مژده‌ی سزاو توپه‌بوونی خودایان پی‌ پاده‌گه‌یه‌ن. وه‌ک له فرمووده‌ک‌هی به‌راشدا هاتوه که فریشته‌ی گیانکیشان هات بۆ لای خوانه‌ناس له کاتی گیان که‌نشدا به و شیوه‌ نه‌ناسراوه‌وه ده‌لی: نه‌ی گیانی و پیس و بزگه‌ن! وهره دهره‌وه بۆ ناو‌گره‌ باو‌ناوی کولاوو چره‌ دووکه‌ل سیتیبه‌رتانه. گیانی بلاو ده‌بیته‌وه دهری دینی له لاشه‌ی وه‌ک چۆن ناسنی درکاو‌ی له‌ناو خوری ته‌پدا دیته‌ده‌ر. ده‌مارو په‌گو ریشه‌ی له‌گه‌لیدا دیته‌ ده‌ر^۱. بۆیه خودای گه‌وره فرموویه‌تی: فریشته‌کان ده‌لین به خوانه‌ناسان: بچیزن سزای ناگری سوتینه‌ر. پاشان نه‌فرمویت: ﴿ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ﴾ نه‌مه سزای نه‌و کارانه‌ن که به‌ده‌ستی خۆتان ده‌تانکردن. واته: نه‌م سزایه به‌هزی نه‌و کاره خرابانه‌یه له زیانی دنیا‌دا کردتان، خودا جه‌زه‌به‌ی داو‌نو تو‌له‌ی لئ سهندوون له‌سه‌ری به‌م شیوه‌یه. ﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلْمٍ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ خودا هه‌رگیز غه‌در له‌عه‌بدی خۆی ناکات. واته: ستم له‌هیچ که‌سی ناکات له دروستکراوه‌کانی، به‌لکو خودا نه‌و دادگه‌ره‌یه که ستم له‌هیچ که‌سی ناکات، پاک و به‌رزو بلندو پی‌رژه‌ دووره له‌هه‌موو عیبیک و بی‌نیازه و سوپاس و ستایش کراوه. بۆیه له‌م فرمووده سه‌حیحه‌دا هاتوه له موسلیمه‌وه (په‌حه‌تی خوی لئینی) له نه‌بوزه‌په‌وه ریوایه‌ت کراوه (په‌زای خوی لئینی) له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) خودای گه‌وره نه‌فرمویت: (نه‌ی عه‌به‌کانم من ناهه‌قیم له‌سر خۆم قه‌ده‌غه کردوه، وه له ناو ئیوه‌یشدا هه‌ر قه‌ده‌غم کردوه. هه‌رگیز ناهه‌قی له‌یه‌کتری مه‌که‌ن نه‌ی عه‌به‌کانم، بیگومان نه‌وه ناکاره‌کانتانه هه‌ژماری ده‌که‌م هه‌رکه‌سی (له‌کارنامه‌که‌یدا) چاکه‌ی بینی با سوپاسی خودا بکات، هه‌رکه‌سیش جگه‌له‌وه‌ی چاو پیکه‌وت، با ته‌نیا سه‌رزه‌نشتی خۆی بکات)^۲.

﴿كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ^۱ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ^۲ كَفَرُوا بِعَايَةِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ

الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ^۱ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ^۲ كَفَرُوا بِعَايَةِ اللَّهِ﴾ ناکاریان هه‌روه‌ک ناکاری دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ونو نه‌و که‌سانه‌یه پیش نه‌وان بوون، که له نیشانه‌کانی خودا حاشایان کرد. خودای گه‌وره باسی خوانه‌ناسی قوره‌هیش ده‌کات و نه‌فرمویت کاری نه‌و بته‌رست و بی

^۱ احمد (۲۸۷/۴-۲۸۸)، سه‌حیحه.

^۲ مسلم (۱۹۹۴/۴).

باوه پانه، به وهی قوم پی ناردوه نی موحه مه د (ﷺ) وه ک کاری نو که له بی باوه پانه ی پیشی وایه، نو ه مان به سر هیتان، که به سر مان هیتان هر نو ه دابو باوی نیمه یه، هر به و شیوه یه شه ده که یه له که له نو که لانه ی وه ک نو وانن له هوزی فیرعه ون نو که لانه ی به له وانیش که پیغه مبه ره کانی خزیان به دوزن ده زانی. بهوایان به نیشانه کانی خودا نده هیتا ﴿فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ﴾ خوداش له سزای گونا ه کانیان وه بهر غزه بی خوی خستن. واته: به هوی گونا ه کانیانه وه له نای بردن و هیچی نه هیتان. ﴿إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ خودا به هیزو توانایه توله ی نو و نذر توندو تیزه. هیچ که سنی ده سه لاتی به سه ریدا نیه و یاخیه کیش له دهستی ده رناچی.

﴿ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكْ مَعْرَا نَعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعْرِؤُوا مَا أَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾﴾
 كَذَابٍ ءَالِ فِرْعَوْنَ ۗ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا ءَالَ فِرْعَوْنَ ۗ
 وَكُلُّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٨﴾﴾

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكْ مَعْرَا نَعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعْرِؤُوا مَا أَنْفُسِهِمْ ۗ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ چونکه خودا ده روی چاکه ی له هر که لی کرد بیته وه، هتا نو ان بیری خزیان نه گورپی، هر گیز خودا لئی نه گورپیون، خوا نذر بیسه رو زانایه. خودای گوره باسی دادوه ری خوی ده کات له بریاره کانیدا که نو به هرانه ی داویه تی به هر که سنی نو که سه خوی نه یگورپی، به هوی نو گونا هانه وه که کردویه تی لئی نه سه ندوه ته وه وه که له نایه تیکی تر دا فرمویته تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُعْتَرِ مَا يَقُولُ حَتَّى يُعْرِؤُوا مَا أَنْفُسِهِمْ ۗ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ يَقْوِمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۗ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ ءَالٍ﴾ خوابار ووخ له هیچ که لی ناگوپی تا نو ان دلایان نه گوین، نه کهر خودا بیه وی که لی تووشی به لا بیی، هیچ به ربه ستیک نایه ته به رو خوداش نه بی هیچ که س دؤستایه تیان ناکات. پاشان نه فرمویت:

﴿كَذَابٍ ءَالِ فِرْعَوْنَ ۗ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا ءَالَ فِرْعَوْنَ ۗ وَكُلُّ كَانُوا ظَالِمِينَ﴾

جا نه وانه (وه ک دارو ده سته ی فیرعه ون و پیشینانیان به و درده چوون)، به نیشانه ی خوی خزیان باوه ریان نه کرد، به هوی گونا ه کانیانه وه له ناومان بردن، هرچی سه به فیرعه ونیش بوون بریارمان دا که له ناودا بخنکین که هه موویان سته مکار بوون. واته: نه وه ی کردی به دارو ده سته ی فیرعه ون وینه یان، کاتی که بهوایان به نیشانه کانی خودا نه کرد، قبری کردن

به هوی تاوانه کانیان هوه و نهو به هرهانی که پیی به خشیبیون له باغو و باغات و کانیانو کشتوکالو
که نجینه و پله و پایه ی به ریزو به هره ی زدی تریش که پییان درا بوو لیتی سه ندنه وه، خودا ناهه تی لی
نه کردن له و باره یه وه، به لکو خویان ناهه قیان له خویان کرد.

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾ الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَقْسُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي
كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾ فَإِمَّا تَثَقَفْتُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ
يَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾﴾

فهرماندان به لیسانی توندی نهوانه ی بیباوهرن و په ایمان دهشکینن

خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾ الَّذِينَ
عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَقْسُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ﴾ خرابترین زینده هرهان له لای خودا
نهو که سانهن که خودایان نه ناسیوه و هه رگیزیش بپوا ناهینن، نهو که سانه ی په ایمانت له گه له به ستنو
له پاشان هه موو جاری په ایمانه کیان هه لده وه شیننه وه و هیچ ترسی خویان نیه. خودای گوره لیتره دا
ناگادارمان دهکات که خرابترین زینده هره که به سهر زه ویدا ده گه پئی، نهو که سانهن که خوانه ناسنو
ناشیانه وی باوه پ بپنن، نهوانه ی که هر کاتی په ایمانیکیان به سستی لیتی په شیمان بونه ته وه، هر کاتی
سویندیکیشیان خواردی، سوینده که یان شکاندوه ﴿وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ﴾ واته: له خوا ناترسن له هه
تاوانیکدا که ده یکن ﴿فَإِمَّا تَثَقَفْتُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ﴾ جا
نهوانه له جهنگدا وه گیر هیئا له گه له نهوانه شی که هاتوون پشتیان بگرن (ته فروتو نایان بکه)،
نیینوعه بیاسو و حه سنی به سری و زه حاک و سوودی و عه تایی خوراسانی و نیینوعه یینه نه لاین: یانی:
بیانکه به په ند بؤ که سانی تری دوی خویان مانا که ی نهویه، به توندی توله یان لی بسینه و زوریان لی
بکوزه، بؤ نه وه ی دوژمنه کانی تر له عه ره به کان و جگه له عه ره به کانیش بترسن و بیته په ندو
ناموزگاری بویان ﴿لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ﴾ به لکو بیر بکه نه وه. سوودی نه لی: به لکو بترسن له وه ی که
په ایمان بشکینن، نهویه یان پی بکن که به نه مانه کرا.

﴿وَأِمَّا تَخَافُ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَأَنْذِرْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُقَابِلِينَ ﴿٥٨﴾﴾

^۱ الطبري (۲۳/۱۶-۲۴)

^۲ الطبري (۲۳/۱۶)

فهرماندان به هه لوه شاننده ووی په یمان و دانه ووی به سر دوزمندا پاش دهرکه وتنی نا پاکي لییان

خودای گوره نه فرمویت به پیغه مبره گئی (ﷺ): ﴿وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيفَةً﴾ نه گهر ترسای له ووی کومه لئی له و سویند خوزانه (که په یمانت له گه لدا به ستون) خائن ده رچوون واته: نه و په یمان و به لینهی له نیوان نیوه و نه وندا بوو شکانديان ﴿فَأَنبِئْ إِلَيْهِمْ وَعَلَى سَوَاءٍ﴾ توش وه ک نه و ان سوینده که یان به سردا بده روه و. واته: ناگاداریان بکه که توش به لینه که یان هه لوه شانده توه. هه تا هردو لا ناگادار بن، که تق له شه پدای له گه ل نه و ان و نه و انیش له شه پدان له گه ل تق. هیچ په یمانئ له نیوان تقو نه وندا نه ماوه وه ک په کن، واته: تقو نه و ان وه ک په کتان لیدیت له وده ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَاسِقِينَ﴾ خودا گزیکارانی خوش ناوی. واته: گزیکردن نه گهر به رانبر خوانه ناسانیش بکری خوا هر پیی ناخوشه، نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له سه لیمی کړپی عامیره وه نه لئ: مه عاویه به ناو نه رزی پرمدا دهر پوشت له نیوان نه و پومه کاندما ماویه مابوو (ماوهی په یمان به ستن) مه عاویه ده بیویست لییان نزیک بیته وه، کاتی که په یمان که کوتای هات بدات به سر یاندا له و کاته دا پیاویکی به ته من به سر و لاخیکه وه بوو نه بیوت: (الله اکبر، الله اکبر)، به وه فا بن، ناپاک مهن. به راستی پیغه مبره خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هر که سئ (په یمان تکی) له نیوان خویی و نیوان کومه لیکدا هه بوو، نه په یمان که هی هه لوه شینیتته وه نه گریی بدات، هه تا ماوه که هی ته واو ده بی، یان سوینده که یان به سردا بداته وه تا هردولا په کسان دهن، پراویه که نه لیت: نه و هه واله گه یشته مه عاویه و به ره و دوا که پرایه وه. که سه بیران کرد نه و پیاوه به ته مه نه عمری کړپی عه نه سه بوو (په زای خوی لیسی) نه فرمووده په نه بود اوودی ته یالیسی و نه بود اوودو ترمیزی و نه سائی و نیب نو حبیان پیوایه تیان کرده، ترمیزی نه لئ: فرمووده په کی چاک و سه حیحه ^۲.

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِلَيْهِمْ لَا يَعْزُبُونَ ﴿١٤﴾ وَأَعْدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِمْ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظلمون ﴿١٥﴾﴾

^۱ احمد (۱۱/۴)، فرمووده په کی سه حیحه.

^۲ أبو داود الطيالسي (۱۵۷)، أبو داود (۱۹/۳)، تحفة الاحوذی (۲۰۳/۵)، النسائي (۲۲۳/۵)، ابن حبان (۱۸۲/۷)،

فرماندان به خوناماده کردن به پیی توانا تا دوژمنی خوی پی بترسینری

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِلَيْهِمْ لَا يَحْزَنُونَ﴾ خوانه ناسان وا بیر نه که نه وه پیش که وتوون، نه وان نیمه نابه زینن. خودای گوره به پیغه مبه ره که ی موحه مبه ده نه فرمویت: خوانه ناسان با وا نه زانن له ده ستمان ده رچوون و توانامان به سه ریاندا نیه به لگو له ژیر زه بر زه نگسی توانای نیمه دان له به برده ستمانان و هه رچیمان بوئی پیینان ده که این له ده ستمان ده رناچن، وه که له م نایه تانده دا فرموویه تی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفُتُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ ناخو نه وان ی به دکارن وا ده زانن ناکه ونه بهر ده سستی نیمه و پینشمان نه که ون وده ریاز نه بن؟ خرابیان لیکداوه ته وه. وه فرموویه تی: ﴿لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ﴾^۱ وا مه زانن نه و که سانه ی خوانه ناسن، ده توانن له م سه ر زه مینه له ده ستمان پاکه ن. جیگه ی نه وان نه ناگره و سه ر نه نجامیان زود خرابه. وه فرموویه تی: ﴿لَا يَغْرُرُكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْأَرْضِ ﴿۱۳﴾ مَتَّعَ قَلِيلًا ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَهَادُ﴾^۲ هاتو چوون و گرو فری خوانه ناسان له ولاتان، چه واشت نه کات و سه رت لیتیکه دات، رابواردنیکی که مه و پاشان شوینیان چه هه نمه و جیین زود خراب و ناخوشه. پاشان خودای گوره فرمان نه دا که چه کو که ره سه ناماده که ن بق شه پ کردن له گه ل دوژمندا به پیی توانا و ده ستلات و نه فرمویت: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ﴾ تا بۆتان ده کری چه کو جبه خانه ی شه پو نه سپی سواری په یدا بکه ن. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له عقبه ی کوپی عامیره وه نه لی: بیستم له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) نه یغه رموو: (بزانن هیز بریتیه له تیر نه ندازی، بزانن هیز بریتیه له تیر نه ندازی)^۳ موسلیمیش ریوایه تی کردوه. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بوهوره یره وه (ره زای خوی لیبی) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: نیمامی مالیک ریوایه تی کردوه له نه بوهوره یره وه (ره زای خوی لیبی) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نه سپ بق سی شته، بق پیوای پاداشته، بق پیوای پؤشاکه، بق پیوای باری گران و تاونه، نه وه یان پاداشتی هه یه بوی، پیوایکه نه سپه که ناماده نه کات بق جبهاد له

^۱ العنکبوت (۴).

^۲ النور (۵۷).

^۳ ال عمران (۱۹۶-۱۹۷).

^۴ أحمد (۱۵۶/۴)، سه حجه.

^۵ مسلم (۱۵۲۲/۳).

پٽي خودا، ڄانه گهر گوري سهه ڪي بڻ شل بڪات له له وهه ڀڳا ڪڍا يان باخچه يه ڪڍا، نه وهي به ري دهه ڪه وي
 به دريڙي نه وهه گوري سهه له وهه ڀڳه و باخچه دا. به نه ندازه ي نه وهه چاڪه ي دهس دهه ڪه وي، خڻ نه گهر
 گوري سهه ڪي بڻ وي دهه هاتو دهه چوو شوين پٽي ڪاني و پاشه پڙڪه ي به چاڪه بڻ هه ڙمار دهه ڪريٽ. خڻ
 نه گهر به لاي ڀويار ٽيڪي شدا پڙشت لٽي خوارده وهه، خاوهه نه ڪه ي نه ويوست ٿاوي بدات، نه وهه ي شي بڻ
 هه ڙمار دهه ڪري، نه وهه ي شي بڻ نه وهه پياوه پادا شته. وهه پياويڪ (نهه سپيڪ) ٿاماده نهه ڪات بڻ نه وهه ي بيٺي نياز
 بيٺو داوا له خه لڪي نهه ڪات وهه قى خواي گهر وهي له بير نهه چي و سوياسي خودا بڪات له سهه نه وهه ي ڪه
 خودا پٽي داوهه و پٽي گري له سوار ويوني نهه ڪات نه وهه بڻ نه وهه پڙشاڪه، وهه پياويڪ ٿاماده ي ڪردوه بڻ خڻ
 هه لڙپين و پيايي ڪردن و بهه ڪارهيٽاني بڻ درايه تي ڪڙمه لئى موسولمانان، نه وهه بڻ نه وهه ڪه سهه بارگرائي و
 تاوانه. وهه پريسيار ڪرا له پٽيهه مبهري خودا (ﷺ) له بهاره ي گوي دريڙيشه وهه، فهرموي: (ههچ شته تيمم
 لهه م بهاره ي وهه بڻ نهه هاتوهه تهه خوارده وهه، تهه نيا ٿم ٿايه تهه پڙ مانا و بيٺي نهه يه نهه بيٺي ڪه نهه فهرموي:
 ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۝ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ واته: ٽينجا
 هه ڪه سپيڪ به نه ندازه ي هه رهه ورديله يه ڪه چاڪه ي ڪردبي دهه بيٺي نهه وهه، وهه هه ڪه سپيڪ به نه ندازه ي
 هه رهه ورديله يه ڪه خراپه ي ڪردبي دهه بيٺي نهه وهه. ٢ بوخاري و موسليم ڀويوهه تيان ڪردوه. ٣ ٽيمامي
 نهه حمه ديش ڀويوهه تي ڪردوه لهه عهه بدوللاي ڪوپي مهه سهه وهه وهه لهه پٽيهه مبهري خاوهه (ﷺ)
 فهرمويهه تي: (نهه سپ سئ جورهه: نهه سپيڪ بڻ خوداي پهه حمانه، نهه سپيڪ بڻ شهه يتانه، نهه سپيڪ بڻ
 خه لڪه، نهه وهه سپه ي بڻ خوداي پهه حمانه نه وهه يه ٿاماده ڪراوه بڻ پٽي خودا، ٽاليهه ڪه ي و
 پاشه پڙڪه ي و ميزهه ڪه ي (وهه نه وهه ي خوا مهه ي ليٽي لهه بهاره ي وهه قسه ي ڪرد) وهه نهه سپي شهه يتان
 نه وهه يه ڪه قوماري لهه سهه دهه ڪري يان گرهه وي لهه سهه دهه ڪري، وهه نهه سپي خه لڪيش نه وهه نهه سپه يه ڪه
 مهه رم ٿاماده ي دهه ڪات، بهه تهه ماي سهه ڪه يهه تي، نه وهه داڀڻ شهه رهه بڻي لهه هه ڙاري). ٤ وهه لهه سهه يحيي
 بوخاريدا هاتوهه، لهه عورهه ي ڪوپي ٽهه بي جهه عدي بارقيهه وهه ڪه پٽيهه مبهري خودا (ﷺ) فهرمويهه تي:
 (نهه سپ خيرو بيٽري بهه ناوچا وانيه وهه يه هه تا پڙي قيامهه تهه، هه م پادا شته وهه هم دهه ستهه وهه تهه).
 ﴿تَرَاهُ يَوْمَئِذٍ يَوْمَ عَدُوِّ اللَّهِ وَعَدُوِّكُمْ﴾ تا دوزمني خاوهه دوزمني خوتاني پيٺي بترسپنن. واته: لهه

١ الزلزلة (۷-۸).

٢ الموطأ (۲/۴۱۴)، فهرمودهه يه ڪي سهه جيحهه.

٣ البخاري (۲۸۶۰)، مسلم (۹۸۷).

٤ احمد (۱/۳۹۵)، سهه جيحهه.

٥ فتح الباري (۶/۶۶).

خوانه ناسان. ﴿وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا نَمْلُونَهُمْ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ جگه له وانیش دوژمنتان هه یه نئیه نایانناسن، به لام خودا ده یان ناسی موجهیدنه تی: مه به ست پیسی به نی قوره یزه^۱ سوودی شه لیت: فارسه کانه.^۲ موقتیلی کوپی حه یان و عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی شه سلم شه لئن: شه وانه دوپوهه کائن.^۳ شه م نایه ته شه به لگه یه له سه ری ﴿وَمَنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْإِتِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ﴾ له و عه ره به ده شته کیانه ی (که له ده وویه ری نئوهن) هیندیکیان و هیندیك له خه لکی مه دینه دوپوهون و هر بق دوپوهوی هاتون، تق شه وانه ناناسی نئیه زقر باشیان ده ناسین. پاشان لیره دا خودای گه وره شه فه رمویت: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ هر مالی له پیسی خودا بیده ن، خودا ده بیژریته وه و هه یچ ناهه قیتان لی ناکری. واته: هر چه ندی بیه خشن له پیسی جهیاددا، خودا پاداشتی تیرو ته واوتان شه داته وه، وه که له پئشه وه باسمان کرد که خودای گه وره فه رمویه تی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سَبْلَةٍ مِائَةٌ حَبًّا وَاللَّهُ يَضْعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ حالی شه و که سانه ی مالیان له پیسی خودا ده به خشن، وه که حالی ده نکیکه حه وت گول لی شه دات و هر گول هی سه د دانه ی تیدایه، خودا چه ند شه ونده پاداش شه دات به هر که س بیه ری، خودا چاکه ی به کجار زقره و زقر زانایه.

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ (۱۱) وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي يُدْكِرُ الْبَصِيرَةَ وَالْمُؤْمِنِينَ (۱۲) وَالْفَتْحَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَئِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (۱۳)

فه رماندان به فه بوکرده نی ناشتی له گه ن دوژمن شه گه ر داوای ناشتی کرد

خودای گه وره شه فه رمویت: کاتی ترسای له کره لئ خه یانه تت لی ده که ن، توش وه که شه وان به یمانه که بده ره وه به سه ریاند، شه گه ر هر به ره دوام بوون له شه ی کردن و کولیان شه نه دا توش

^۱ الطبری (۳۶/۱۴).

^۲ الطبری (۳۶/۱۴).

^۳ الطبری (۳۶/۱۴).

^۴ التوبة (۱۰۱).

^۵ البقرة (۲۶۱).

شەريان لە گەل بەكە ﴿وَإِنْ جُنْحُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْنَحْ لَهَا﴾ ئەگەر داواى (ناشتيان) كرد قبولى كە. واتە: تۆيش ئەى موخە مەد(ﷺ) پیت خوش بى و قبولى بەكە لیتان. بۆیە كاتى موشريكە كان داواى ناشتيان كرد لە سالى حودەبیبەدا، داوى نۆ سالا شەپ كردن لە نیتوان ئەوان و پیتغە مەبرى خوادا (ﷺ) پیتغە مەبر(ﷺ) لى قبول كردن لە گەل ئەو مەرجانە يشدا كە داوايان كرد. عەبدوللاى كوپى نىمام ئەحمەد رىوايەتى كردووە لە عەلى كوپى ئەبو تالبیبە وە (پەزای خواى لىبى) ئەلى: پیتغە مەبرى خوادا(ﷺ) فەرموى: (بىگومان بەو زوانە داوى من كیتشە يەك يان كارتك (پووئەدات)، جا ئەگەر تۆانیت بە ناشتى (تەواوى بەكى) بىكە).^۱ پاشان خوداى گەورە ئەفەرمویت: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ﴾ وە هەر خۆت بە خودا بسپێرە و ناشتيان لە گەلدا بەكە، چونكە خودا بەسە بۆ تۆو يارمەتى دەرتە، با نىيازى گزى و قىلبشيان هەبى لەو شەپ بەستەداو خۆيان بپارێزن و خەرىكى خۆ ئامادە كردنیش بن. ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ هەر خۆت بە خوا بسپێرە، هەر خۆى بىسەر و زانايە ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّكَ حَسْبُكَ اللَّهُ﴾ ئەگەر وىستيشيان فریوت دەن، تۆئە وە نەدەت بەسە كە خوات لە گەلە. واتە: تەنيا خوات بەسە.

وەبیر هینانەوى بەهرى یەگەرتن لە نیتوان دلى خواون باوەراندان

پاشان خوداى گەورە باسى بەهرى خۆى دەكات بەسەر پیتغە مەبرە وە(ﷺ) بەوى كە پشتگیری لى كردووە بەهۆى موسولمانە كۆچەرى و يارمەتى دەره كانە وە فەرموویەتى: ﴿هُوَ الَّذِي آيَدُكَ بِصُرُوءٍ وَالْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦﴾ وَالْفَتْحِ قُلُوبِهِمْ﴾ خوا ئەو خوايە كە پشتگیری كردى بە يارمەتى خۆى و خواون باوەراندان و هۆگرى خستە ناو دلە كانیان. واتە: كۆى كردنە وە لەسەر باوەر هینان پیت و گوپرايەلى و يارمەتى دان و پشتگیری لى كردنت، ﴿لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلْفَتْ بِكَ قُلُوبُهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ﴾ ئەگەر هەرچى لەم سەر زەمینەدا هەيە هەمووت بەدایە، نەت دەتوانى و لىكیان كۆ بكەیتە وە، بەلام خودا هۆگرى خستە نیتوانیان، داوى ئەو دوژمنایەتى و پەقە بەرىە زۆرەى لە نیتوانیاندا هەبوو، بەپاستى پشتیوانان لە كاتى نەفامیدا شەپى زۆر پوویدا لە نیتوانیاندا، لە نیتوان ئەوس و خەزەجدا، وە زۆر شتى تریش كە دەبوو هۆى دروستبوونى شەپ لە نیتوانیاندا، تا خوداى گەورە ئەو شەپى بنەبێر كرد بە پووناكى باوەر لە نیتوانیاندا. وەك فەرموویەتى: ﴿وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ

۱ احمد (۹/۱).

كُنْتُمْ اَعْدَاءُ فَاَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاصْبِرْتُمْ بِنِعْمَةِ رَبِّكُمْ وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ^۱ بیر له و چاکه بکه نه وه که خوا ده رباره ی کردن، که نپوه دژ به یه کتر بوون، به دل کردوونی به هژگر، له سایه ی چاکه ی نه مه وه، بوونه ته برای یه کتر، له سه ر لیواری ناگر بوون، هر نه و بوو پرزگاری کردن، خوا ناوا نیشانه کانی خوی بؤ نپوه پوون ده کاته وه به لکو ریگا بدوزنه وه. له هر دوو سه حیچه که شدا هاتوه، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتی که وتاری دا بؤ یارمه تی دهره کان له باره ی دست که وتی حونه ی نه وه فرمووی پئیان: (نه ی کزمله ی پشتیوانان! نایا نه م دین نپوه گومرا بوون، خودا پئی نیشان دان به هوی منه وه، هر ژار بوون خودا بی نیازی کردن، وه نپوه په رته وازه بوون یه کی خستن به هوی منه وه). پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هرچی بفرمویه، ده یانگوت: خودا و پیغه مبه ره که ی زدر منه تیان هه یه (به سه رمانه وه)^۲ بؤ یه خودای گوره فرموویه تی: ﴿ اِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيْمٌ ﴾ به لاهم خودا لیکی کز کردنه وه، هر خوی خاوه نی دسته لاته نه وه ی خوی به خودا ده سپیری بی نومی دی ناکات. کارزانه له کردارو بپیاره کانیدا.

﴿ يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾^(۱۱) يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ حَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَبَرُوا يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُوْنَ ﴾^(۱۲) اَلَنْ حَقَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَعِلْمٌ آتَىٰ فِيكُمْ ضَعْفًا إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾^(۱۳)

هاندان له سه ر جهنگ کردن و مؤده یس به وه که موسولمانان که میش بن زال ده بن به سه ر زوری له خوا نه ناساندا

خودای گوره هانی پیغه مبه ره که ی و (ﷺ) خاوه ن باوه ران نه دات له سه ر شه پ کردن و پوویه پوویونه وه و لیسانی دوژمنانی نزکی خویان. ناگاداریشیان ده کات که خوی یارمه تی دهر و پشتیوانه وه هر نه ویان به سه که زالیان بکات به سه ر دوژمنه کانیا ندا، هر چه نده دوژمنه کانیا ن ژماره یان زدر بی و برده وام کز مه کیان بؤ بیته، با ژماره ی خاوه ن باوه رانیش که م بی. بؤ یه فرموویه تی: ﴿ يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾^(۱۲) يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ حَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ ﴿ نه ی پیغه مبه ر (ﷺ)! خودا به سه بؤ تقو نه و باوه ردارانه ی شوینت که وتوون. نه ی پیغه مبه ر (ﷺ)

^۱ آل عمران (۱۰۳).

^۲ فتح الباری (۷/۶۴۴)، مسلم (۲/۷۳۸).

! هانی باوهداران بده بچنه غزا. واته: فرمانیان پی بده و هانیاں بده، بقیه پیغمبیری خودا (ﷺ) هانی ئەدان بۆ شه پ کردن له کاتی نزیک بونه وه و پیز گرتن و پویه پویه بونه وه یاندا به رانبه ر دوژمن. وه له پوژی به دردا فرموی به هاره له کانی کاتی که پویه پویی بپه رستان وهستان به و ژماره و که ره سهی جه نگیانه وه: (هه لسن بۆ به ههشت که پانایه کهی ناسمانه کان و زه مینه) عومیری کویی حومام گوتی: پانتایه کهی ناسمانه کان و زه مینه؟ پیغمبیری خودا فرموی: (به لئی) گوتی: به خ به خ. پیغمبیر (ﷺ) فرموی: (چی وای لی کردی که ده لئیت به خ به خ؟) گوتی: هیوام وایه من یه کیک بم له خه لکه کهی، پیغمبیر (ﷺ) فرموی: (تو یه کیک له خه لکه کهی) ئەو پیاوه چوو پیشه وه و کیتلانی شمشیره کهی شکاندو هه ندی دهنکه خورمای دهره یناو دهستی کرد به خواردنی، پاشان ئەوهی پیتی مابوو له دهستی فرییداو گوتی: ئەگەر من زیام هه تا هه تا هه مانه ده خۆم ئەوه (نۆدی پی ده چی) پاشان چوو پیشه وه شه پی کرد هه تا کوژرا (په زای خوی لئیی).^۱ پاشان خودای گه و ره مژده ئەدات به خاوه ن باوه ران و فرمانیان پیده کات و نه فرمویت: ﴿إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ ئەگەر نئیه بیست کهس بن و خۆپاگر بن، تواناتان به سه ر دو سه د که سدا ده شک، ئەگەر سه د کهستان خۆپاگر بن، زان ده بن به سه ر هه زار که سدا له خاوه ناسان، چونکه ئەوان که سانیک یی ئەوه زن. واته: یه ک کهس به رانبه ر ده کهس. پاشان ئەم فرمانه نه سخ بو وه و مژده کهی هه رمایه وه. عه بدوللای کویی موباره ک ئەلئیت: جه ریری کویی حازم قسهی بۆ کردم، زویه ریری کویی خیره رهیت قسهی بۆ کردم له عیگر مه وه له نئینو عه بیاسه وه ئەلئیت: کاتی ئەم نایه ته هاته خواره وه ﴿إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ﴾ ئەوه له سه ر شانی موسولمان نۆد گران بوو، تا خودای گه و ره فه رزی کرد له سه ریان ده بی یه ک کهس له ده کهس پانه کات. پاشان نایه ته هاته خوارو سوک کرا له سه ریان فرموی: ﴿أَلْفَنْ خَفَّ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ نئیسنا خودا که و ره و تواناتان کهم بو وه، کاری بۆ ناسانتر کردن، ئەگەر نئیه سه د کهس بن و خۆپاگر بن دهره قه تی دوو سه د کهس دین، خو ئەگەر نئیه هه زار کهسی خۆپاگر بن (به نئیزی خودا) دهره قه تی دوو هه زار دین، خوا له گه ل خۆپاگراندایه، نئینو عه بیاس ئەلی: خودا کاری بۆ ناسان کردن له ژماره و که ره سه د، خۆپاگریه کهی کهم کردنه وه به

^۱ مسلم (۱۰۱۱/۳).

نه اندازه‌ی نه و ناسانکاره‌ی که بزّی کردن.^۱ بوخاریش پویایه‌تی کردوه، له فرموده‌که‌ی نینومویاره‌که‌وه بهو شیوه‌یه.^۲ موحه‌مه‌دی کوپری نیسحاقیش پویایه‌تی کردوه له نینوعه‌بیاسه‌وه گوتی: کاتیّ نه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه له‌سه‌ر شانی موسولمانان گران بوو، به‌لایانه‌وه قورس بوو که بیست که‌س شه‌ر بکات له‌گه‌لّ دوو سه‌د که‌سدا، سه‌د که‌سپش له‌گه‌لّ هه‌زار که‌سدا، خودای که‌وره ناسانی کرد بۆیان، و نه‌م فرمانه‌ی (نه‌سخ کرده‌وه) به نایه‌تیکی ترو فرمووی: ﴿ اَلَنْ خَفَّ اللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ اَنْتَ فِیْكُمْ صَعْفًا ﴾ نه‌گه‌ر هاتوو (خاوه‌نباوه‌پان) نیوه‌ی دوژمنه‌کانیان بوون، بۆیان نیه له دوژمنه‌کانیان پاکن، به‌لام نه‌گه‌ر وا نه‌بوو له سه‌ریان واجب نیه شه‌ریان له‌گه‌لدا بکه‌ن، بۆیان هه‌یه خۆیانیان لی لاده‌ن.^۳

﴿ مَا كَانَتْ لِنَبِيِّ اَنْ یَكُوْنَ لَهُ اَسْرٰی حَتّٰی یُتَخَرَّجَ فِی الْاَرْضِ تُرِیدُوْنَ عَرَضَ الدُّنْیَا وَاللّٰهُ یُرِیدُ الْاٰخِرَةَ وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ ﴿ ۱۷ ﴾ ۱۷ ﴿ ۱۸ ﴾ فَاَلَمْ یَكُنْ لَكُمْ اَللّٰهُ سَبَقًا لَمَسَّكُمْ فِیْمَا اَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِیْمٌ ﴿ ۱۹ ﴾ فَكَلِمًا مِّمَّا عَنِتُّمْ حَلٰلًا طَیْبًا وَاَتَقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ عَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ ﴿ ۲۰ ﴾﴾

خودای که‌وره نه‌فرمویت: ﴿ مَا كَانَتْ لِنَبِيِّ اَنْ یَكُوْنَ لَهُ اَسْرٰی حَتّٰی یُتَخَرَّجَ فِی الْاَرْضِ تُرِیدُوْنَ عَرَضَ الدُّنْیَا وَاللّٰهُ یُرِیدُ الْاٰخِرَةَ وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ ﴾ بۆ هه‌ج پیغه‌مبه‌ریک نه‌بووه دیلیان هه‌بی، مه‌گه‌ر وه‌ختی له‌سه‌ر زه‌مین به‌ته‌واوی بوویته‌ خاوه‌ن ده‌سه‌لات، ده‌تانه‌وی مالی دنیا‌تان ده‌س که‌وی، خوداش پاشه‌پۆژی ده‌وی، خودا خاوه‌ن ده‌سه‌لات و کارزانه. نیمامی نه‌حمه‌د پویایه‌تی کردوه له نه‌سه‌وه (په‌زای خوی لیبی) نه‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) پاوژی کرد به‌ خه‌لکی له‌سه‌ر دیله‌کانی پۆژی به‌در، فرمووی: (خودا سه‌رکه‌وتوی کردون به‌سه‌ریاندا) عومهری کوپری خه‌تاب هه‌لساو گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) بده له ملیان، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) خۆی لی لادا، پاشان پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) دوویاره‌ی کرده‌وه و فرمووی: (نه‌ی خه‌لکینه! خودا زالی کردون به‌سه‌ریاندا، هه‌رچه‌نده نه‌وانه‌ نویتنی براتان بوون) عومهر هه‌لساو گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بده له ملیان، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) خۆی لی لادا، پاشان پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) دوویاره‌ی کرده‌وه و هه‌روه‌ک نه‌وه‌ی پینشوی فرموو به‌ خه‌لکی، نه‌بویه‌کری سدیق (په‌زای خوی لیبی) هه‌لساو گوتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نیعه‌ ده‌بینین (وا باشه‌) لییان خۆش بی، له‌برییان لی قبول‌ بکه‌ی، نه‌لی: نه‌و په‌زاره‌یه‌ی له‌سه‌ر پوه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو(ﷺ)

^۱ ابوداود (۱۰۵/۳)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۱۶۳/۸).

^۳ البخاری (۶۷۵۲-۶۷۵۳).

پژشت، عهفوی کردن و بزگارانہی لی و مرگرتن. ^۱ئہ لی: پاشان خودای گہ ورہ ئہم نایہ تہی ناردہ خوارہ وہ: ﴿لَوْلَا كُنْتُ مِنْ آلِهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ ^۲ئہ گہر خودا ئہم پووداوی پیشوتری نہ نویسیایہ، ئہمہی کہ بہ دەستتان هینا نازاری زۆرتان تووش دەهات. عہلی کوپی ئہ بو تہ لہ ئہ لی: لہ ئینبوعہ بیاسوہ لہم نایہ تہ دا: ﴿لَوْلَا كُنْتُ مِنْ آلِهِ سَبَقَ﴾ ^۳ئہ لی یانی: لہ (ام کتاب) ی (یہ کہ مدا) هاتووہ کہ دەسکوت و دیلہ کان حەلالہ بۆ ئیوہ، ﴿لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ ^۴واتہ: ئہ گہر وا نہ بوایہ لہ وہی کہ وەر تان گرت (لہ دیلہ کان) نازاری زۆرتان تووش دەهات. خودای گہ ورہ ئہ فەر مویت: ﴿فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا﴾ ^۵ئہ و دەسکوتہی گرتوتانہ حەلال و زہ لالہ بیخۆن. ہەر بہ و شتوہیہ عہفوی پیوایہ تی کردوہ لہ ئینبوعہ بیاسوہ ^۶دیسان بہ و شتوہیہ ش پیوایہ ت کراوہ لہ ئہ بوہورہ یرہ و ئینبوعہ سعود و سہ عیدی کوپی جو بہ یرو عہ تا و حەسەنی بہ سیری و قہ تادوہ ئہ عمہ شہوہ. ^۷مہ بہ ست بہ: ﴿لَوْلَا كُنْتُ مِنْ آلِهِ سَبَقَ﴾ ^۸ئہ گہر خودا ئہم پووداوی پیشوتوتری نہ نویسیایہ، بۆ ئہم ئوممہ تہ کہ دەسکوت حەلالہ. تووشی سزای زۆر گہ ورہ دەهاتن بە لگیش بۆ ئہم وتہیہ دەهیننہ وہ بہ وہی کہ لہ ہەر دوو سہ حیجہ کہ دا هاتوہ لہ جابیری کوپی عہ بدلولوہ (پہزای خوای لیئیی) ئہ لیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فەر موویہ تی: (پینج شتم پیدراوہ بہ ہیج کہ کسی لہ پیغہ مہرانی پیش من نہ دراوہ: هاوکاری کراوم بہ ترس (خستنہ دلئ دوزمنہ وہ) ماوہی مانگہ پئیہک، زہمین کراوہ بہ مزگوت و پاکڑکەر بۆم. دەسکوتی جہنگم بۆ حەلال کراوہ، بۆ ہیج کہ سیکی تر لہ پیش من حەلال نہ کراوہ، شہ فاعەتم (تکا کردنم) پیدراوہ، ہەموو پیغہ مہرێک پەوانہ کراوہ بۆ گہ لہ کہی، من پەوانہ کراوم بۆ خەلکی بہ گشتی) ^۹ئہ عمہ ش ئہ لی لہ ئہ بو سالتوہ لہ ئہ بوہورہ یرہ وہ (پہزای خوای لیئیی) ئہ لی: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فەر مووی: (دەسکوت (غەنیمہ) حەلال نہ کراوہ بۆ ہیج گہ لیکسی سەر پەش جگہ لہ ئیمہ) بۆیہ خودای گہ ورہ فەر موویہ تی: ﴿فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا﴾ ^{۱۰}بۆیہ ئہ و کاتہ لہ بری و فیدیہی لہ دیلہ کان وەرگرت. ئیمامی ئہ حمەد پیوایہ تی کردوہ لہ ئہ بو داوودوہ لہ ئینبوعہ بیاسوہ کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) (بزگارانہی) خەلکە کہی سەر دەمی

^۱ أحمد (۲/۲۴۲)، فەر موودہ یہ کی باشہ.

^۲ الطبري (۶۵/۱۴).

^۳ الطبري (۶۵/۱۴-۶۹).

^۴ فتح الباري (۱/۵۱۹)، مسلم (۱/۳۷۰).

^۵ النسائي في الكبرى (۶/۳۵۲)، سہ حیجہ.

نه قامی له پڙځي به دردا به چوار سده دانا. ^۱ ثم بپړاره له باره ی دپلوه له لای جه ماوهری زانایان سه لماوه و شتی چه سپاوه که نیعام سه رپشکه چیان لی بکات. مهیلی لی بویوی کوشتونوی وه که به نی قوره یزه که کوژدان. نه گهر مه یلیشی لیبی پزگارانه ی به مال لی وه رگرتون وه که به رانبر به دیله کانی به در کردی یان دیل به دیلی پیگردون له و موسولمانانه ی که به دیل گیراون. وه که پیغه مبهری خودا له باتی نه و که نیزه و کچه کی که دیلی سه له مه ی کوپی نه کوهع بوون. که پاندنیه وه له جیی نه وان نه و موسولمانانه ی وه رگرتوه که له لای موشریکه کان بوون. یان نه گهر بیه ویت نه و دیلانه ده کاته به نده و که نیزه ک.

﴿يَتَأْتِيَ النَّبِيَّ قُلُوبٌ مِّنْ فِيْ اَيْدِيكُمْ مِّنَ الْاَسْرَىٰ اِنَّ عَلَّمَ اللهُ فِيْ قُلُوْبِكُمْ خَيْرًا يُّؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا اُخِذَ مِنْكُمْ وَنَعَفَ لَكُمْ وَاللّٰهُ عَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۷۰﴾ وَاِنْ يُّرِيْدُوْا خِيَاْنَتَكُمْ فَقَدْ خَاْنُوْا اللّٰهَ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَكُنْ مِنْهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ

حِكْمَةٌ ﴿۷۱﴾

به لیبندان به و دیلانه به پاداشتی چاک، نه گهر خیریان تیدا بیت

موحه ممدی کوپی نیسحاق نه لی: له عه بدوللای کوپی عه بیاسه وه (په زای خویان لیبی) پیغه مبهری خودا (ﷺ) له پڙځي به دردا فرموی: (به پاستی من زانیومه که هه ندی له خه لکی به نی هاشم و که سانی تریش به ناچاری هاتونه ته دهر، پتویستیان به شه پکردن نه بووه له که لماندا، هه رکه سی گیشته که سی له وانه (یانی به نی هاشم) نه یکوژی، وه هه رکه سی گیشته نه بولبه ختیری کوپی هیشام نه یکوژی، وه هه رکه سی گیشته عه بیاسی کوپی عبدولموته لیب نه یکوژی، چونکه نه و به ناچاری وه دهر نراوه). نه بوحوزه یفه ی کوپی عوتبه نه لی، نایا نیعه باب و کوپو براو که سو کارمان بکوژین و واز له عه بیاس بینین؟ سویند به خوا نه گهر پیپی گیشتم به شمشیر له غای ده که م. ثم قسه یه گیشته وه به پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی به عومری کوپی خه تاب: (نه ی نه با حه فس عومر نه لی: (سویند به خوا نه وه یه که م پڙځي بووه پیغه مبهری خودا (ﷺ) که به (کونیبه) ناوی بردوم و به نه ی نه با حه فس بانگی کردم) ، ناخو به شمشیر نه دریت له پوی مامی پیغه مبهری خودا (ﷺ)؟) عومر ووتی: نیزنم پی بده، نه دم له گردنی (نه وه ی وای وتوه)، سویند به خوا، نه و که سه دیاره دوپوهوه. دوی نه وه نه بوحوزه یفه ده یگوت: سویند به خودا دلنیا نابم له و قسه ی کردم و هه میشه لیبی ده ترسم مه گهر خوی گوره (هقی) نه و تاوانم لی بکاته وه به شهید بوون. نه وه بووه له پڙځي یه مامه دا شهید کرا (په زای خوی لیبی) ^۲ وه هه ر به و شیوه یه له ثیبنوعه بیاسه وه نه لی: کاتی

^۱ أبو داود (۱۳۹/۳)، سه حیه جگ له وتی چوار سده ده که.

^۲ ابن سعد (۱/۴)، سه نه ده کانی لاوازه.

پيغمبيري خودا (ﷺ) نيواره ي ليها ت له پڙځي به دردا، ديله كان قول بهس كرابوون، له سه ره تاي شه و شه ودا پيغمبيري خودا (ﷺ) بيدار بوو هاوه له كاني پييان گوت: نه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) چي ته وا ناخوي؟ پياويكي نه نساري عه بياسي به دليل گرتبوو، پيغمبيري خودا (ﷺ) فرموي: (تركه و ناله ي عه بياسي مامم بيست به شه ت ك درلوي، شه و بوو خيرا به ريان دا) نيتر بيده نگ بوو پيغمبيري خوايش (ﷺ) زوري نه برد خوي ليكه وت! وه له سه حيحي بوخاريدا هاتووه، له فرموده كهي موساي كوپي قوعبه وه نيينوشه هاب شه لئيت: نه نسي كوپي ماليك بڅي گيپرامه وه هه ندي له نه نساريه كان نيزنيان خواست له پيغمبيري خودا (ﷺ) گوتيان: نه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) پيمان پي بده با واز بيئين له (فيديه كهي) عه بياسي خوشكه زامان. پيغمبيري خودا (ﷺ) فرموي: (نه خير سويند به خوا واز له يه ك درهم ناهيئن لئي).^۱ يونسي كوپي به كير شه لئ: له موحه ممد ي كوپي نيسحاقه وه له يه زيدي كوپي پوممانه وه له عوروه وه له زوه ريه وه له ده سته يه كه وه كه ناوي بردوون، شه لئين: قوره يشيه كان نارديان بڅ لاي پيغمبيري خودا (ﷺ) بڅ پزگارانه ي ديله كانيان، هر هڅزه و پزگارانه ي خڅي دا به پيبي پازي بوونيان. عه بياسيش گوتي: من هر موسولمان بووم، پيغمبيري خودا فرموي: (خودا باشت ده زاني به موسولمان بووني تر)، شه گه ر وا بوو كه تر ده لئيت، بيگومان خوا پاداشتت شه داته وه، به لام حاله دياره كه ت دڅ به نيمه بوو، كه واته پزگارانه ي خڅت و هر دوو برازا كه ت نه و فلي كوپي حارس كوپي عه بدولموته لب و عه قبلي كوپي شه بوتالبي كوپي عه بدولموته لب و هاو پيكت عوتبه ي كوپي عه مر كه براي به ني حارسي كوپي فه ره، بده) عه بياس گوتي: من شه و نده م نيه شه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) كه بيدم، پيغمبيري خودا فرموي: (شه ي شه و ماله ي تر و نومولفه زل داتان پڅ شيوه له كوييه كه پيت گوت: شه گه ر له م سه فه ره دا توش بووم، شه م ماله ي كه شارومه ته وه بڅ كوپه كانم: فه زل و عه بدوللاو قوسم عه بياس گوتي: سويند به خوا، شه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) من چاك ده زانم كه تر پيغمبيري خوداي، شه م شته يش هيچ كسي پيبي نه زانيوه جگه له من و نومولفه زل. شه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) شه وه ي به رتان ده كه وي له من بيست شه وقيه يه له و ماله ي كه پيم بوو، پيغمبيري خودا (ﷺ) فرموي: (نه خير، شه وه شتيكه خودا له تر وه پيبي داوين) پزگارانه ي خڅي و دوو برازا كه ي و هاو كاره كهي دا. خوداي گه و ره شه م نايه ته ي له باره يه وه ناره خواره وه: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي آيَاتِكُمْ مِنَ الْأَمْْرِ إِنْ يَسْلَمَ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَنَعْفُوكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ شه ي پيغمبيري خودا (ﷺ) تر به و ديلا نه بلي كه له به رده ستي نيوه دان، شه گه ر خوا

^۱ ابن سعد (۱۳/۴)، به م وته يه لاوازه.

^۲ فتح الباري (۳۷۳/۷).

بزانى له دلّه کانتاندا چاکه په هه مه، چاکترتان له و پزگارانهى لیتان وهرگیراوه ده داتى و لیتان خوش ده بى خدا له گوناوه ده بورى و دلوفانه. عه بباس نه لى: خدا له جیى نه و بیست ثوقیه له ناو نیسلامدا بیست عه بدى پیدام هه موویان مالیان به ده ستوره بوو کاریان پیده کرد، له گه ل نه و هیوايهش که چاره پوانم بهر لیبوردنى خودای گوره بکه وم^۱ حافیز نه بو به کرى به یه قى پړوايه تى کردوه له نه نسی کوپى مالیکه وه نه لى: پیغه مبهرى خودا (ﷺ) مالیکى له بهر ه پنه وه بى هات فرموى: (په رش و بلاوى بکه نه وه له ناو مزگه و ته که مدا) نه لى: نه وه نذرتین مان بوو که هینرابى بى پیغه مبهرى خودا (ﷺ) چوو بى نو یژو لای لى نه کرده وه کاتى که نو یژه کهى ته واو کرد، هات و له لای دانیشست، هیچ که سى نه بووه که چاوى پى پى که وتبى و به شى نه درابیت، له و کاته دا عه بباس هات گوتى: نه ی پیغه مبهرى خودا (ﷺ) له و ماله به شم بده، چونکه من پزگارانهى خو م و عه قيلم داوه. پیغه مبهرى خودا (ﷺ) پى پى گوت: (بیبه). نه ویش پؤشاکه که یی لیبپر کرد پاشان ویستى هلى گرى بوى هان نه گبرا گوتى: فرمان بده (نه ی پیغه مبهر (ﷺ)) که یه کینک بیداد به کولمدا، فرموى: ((نه خیر)) گوتى: خو ت بیده به کولمدا، فرموى: (نه خیر)، عه بباس هه ندى کى لای بردو پاشان نای به سهر شانیه وه، پاشان پؤیشست، بده و ام پیغه مبهرى خودا (ﷺ) چاوى تى پړوو هتا له بهر چاوى نه ما سهرى سوپ ما بوو له (ته ماحى)، پیغه مبهرى خودا (ﷺ) هتا دره مى له ویدا بوو هه لته سا^۲ بوخاریش له چه ند شویندا پړوايه تى کردوه له سه حیچه که یدا. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ﴾ خو نه گره به و نیازهش بن که خه یانته له تق بکن، (به قسه له گه لت بنو به دل درق بکن) زووتریش له گه ل خوا پاستیان نه کردو پړوايان پى نه هینا. واته: له پیش به دریشدا به هوى بی دینیا نه وه ناپاک بوون. ﴿ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ﴾ خوا ده ستى تقى زال کرد به سه ریا نندا، به هوى نه و دیلانه ی پؤى بده روه ﴿ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ ﴾ خودا زانای کارزانه.

﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاوُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّنْ لَّحْمٍ مِّنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَمَا لَكُمْ مِنَ النِّصْرِ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِثْقَلُ ذَرَّةٍ وَاللَّهُ يُعَا تَمَلُونَ بِصِيرٍ ﴿٧٢﴾

^۱ القرطبي (۵۲/۸).

^۲ البيهقي (۲۵۶/۶)، حه سه نه.

^۳ البخاري (۳۱۶۵/۳۰۴۹/۴۲۱).

کۆچهریان و یاریدهدهریه کان دوستی یه کترین

خودای گه وره باسی جۆری خاوهن باوه پانی کردوه و کردوونی به دوو به شه وه کۆچهریان که زیدی سامانی خۆیان به جبهیشت و دهرچوون و هاتن بۆ یارمه تیدانی ئاینی خوداو یارمه تی پیغه مبه ره که ی، گیان و سامانی خۆیان به خشی له و پیته دا، یاریده ده ریش ئه و موسولمانانه بوون له خه لگی مه دینه، له و کاته دا داله ی برا کۆچهریه کانیان داو کردنیانه هاویه شی خۆیان له مال و سامانیاندا، یارمه تی (ئاینی) خوداو پیغه مبه ره که یان دا، به یه که وه غه زایان کرد بۆیه خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ

آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاوُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ

بَعْضٍ ۝ ئەوانه ی خاوهن باوه پنی زیدی خۆیان جبهیشتوه و له پنی خودا به گیان و مال غه زایان کرد، ئه و که سانه شی داله دیان دان و کۆمه گیان کردن، بوونه که سو کاری یه کتر. واته: ئەوانه به یه کتر نزیکتین له هه موو که سیکی تر، هه ر له بهر ئه وه بوو پیغه مبه ری خوا برایه تی خسته نیتوان کۆچهریان و یاریده ده ران، هه ر دوو که س بوونه برای یه ک و میراتیان به و برایه تیه له یه کتری ده بردو ئه و برایه تیه خرا بوویه پیش برایه تی که سو کاری، هه تا خودای گه وره ئه وه ی نه سخ کرده وه به میرات گری خزمایه تی. له سه حیصی بوخاریدا ئه وه هاتوه له ئینوعه بباسه وه^۱ ئیمامی ئه حمه د پیاویه تی کردوه له جه ریره وه که عه بدوللای به جه لی (ره زای خوای لیبی) ئه لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمووی:

(کۆچهریان و یاریده ده ران ئەوانه پشتیوان و دوستی یه کترین، ئەوانه ی که ئازاد کران له قوره یش و ئەوانه یش که ئازاد کران له سه قیف دوستی یه کترین تا پۆزی قیامت)^۲ (ته نیا ئه حمه د هیناویه تی) خوداو پیغه مبه ره که ی ستایشی کۆچهریان و یاریده ده رانیان کردوه له زۆر ئایه ت و فه رموده دا وه خودای

که وره فه رموویه تی: ﴿ وَالسَّيْفُورُ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۝^۳ خوا ئەوانه ی هه ر له پیشدا ئاواره بوون و له وانه شی که یاریده ده ر بوون له وانه شی له چاکه دا شوینی ئەوانه که وتن، پازی بووه و ئەوانه یشی له خوا پازین، باغاتیکی بۆ ئاماده کردون جۆ باریان به بهردا ده روات. وه فه رموویه تی:

﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ ۝^۴ خوا له

^۱ فتح الباري (۳۰/۱۲).

^۲ احمد (۳۶۲)، فه رموده ده یه کی باشه.

^۳ التوبة (۱۰۰).

^۴ التوبة (۱۱۷).

پیغمبر رو (ﷺ) نه و کچه رو یاریده ده رانه خوش بووه که له و کاته ته نگانه دا شوینی پیغمبر (ﷺ)

که وتن. وه فرموویته: ﴿لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ

وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿۸﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ

هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ﴿۹﴾

(نه و دهسکوته) بۆ نه وه ژاره دورره ولاتانه یه (کچه ریانه یه) که له مال و زیدی خویمان ده رکراون، چاره پوانی به هره و په زامه ندی خوان و یاریده ی خودا پیغمبره که ی نه دن که نه مانه راسته کانن، نه و که سانه شی که بهر له وان له مه دینه نیشته جی بوون و به دل بپوایان هینا، چه ز به و کچه ریانه ده کن که په نایان پی هیناون به دلش نیره یی نابهن به وه ی که به وان دراوه، نه وان له پیشتر ده زانن له خویمان، هر چه ند ده ست ته نگیشیان هه یه. با خوشیان پیوستیان بی پی پی، (چاکترین شتی) گوتراوه له م نایه ته دا) ﴿وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا﴾ واته: (چه سودیان) پی نابهن له و چاکه ی که خودا پی داون له سر نه و دهریه دهریه یان، له م نایه تانه وه دهرنه که وی کچه ریانه کان له پیشترن له یاریده ده ره کان، نه مه شی بپاریکه زانایان کز دهنگن له سهری له نیوان خویماندا و کیشه یان له سهر نه وه.

دوستایه تی ناگری نه گه ل نه وانه ی بپوایان هیناوه و کوچیان نه کردوه

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّن لَّحْمٍ مِّنَ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا﴾ نه و

کومه لی باوه پدارانه شی که ههر له شوینه که ی خویمان ماونه ته وه و نه هاتنه دهر، هه تا نه وانیش (کوچ نه کن) نابی دوستایه تیان بکن. چه مزه خویندویه تیه وه به (ولتهم) به که سره نه وانی تریش به فه ته خویندویانه ته وه. وه (الدَّالَّةُ وَالدَّالَّةُ) وایه. نه مه نه و ده سته ی سپه مه ن له خاوه ن باوه پان، نه و که سانه ن که بپوایان هیناوه و کوچیان نه کردوه. به لکو له زیدی خویماندا ماونه ته وه له بیابانه کانینادا، نه مانه هیچ به شیکیان نیه له ده سته و تی شه پدا له پینچ یه کیشدا ههر به شیان نیه، له و شه پانه بیته که تیدا نامه ده بوون. وه ک نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوه له بوره یده ی کوپی حوسه بیی نه سله میوه (په زای خوی لیبی) نه لی: پیغمبر ی خودا (ﷺ) کاتی فرمانده یه کی په وانه بگردایه له گه ل تپیکدا یان له شکریکدا ناموزگاری تاییه تی ده کرد که له خوا برتسوی و چاک بیته له گه ل نه و موسولمانان هه ش که له گه لیدان، وه نه یفه رموو: (به ناوی خاوه و له پیناوی خودا بجهنگن، بجهنگین له گه ل که سیکدا که باوه پی به خوا نیه، نه گهر گیشتی به دوژمنه که ت له موشریکه کان بانگیان بکن

بِقَسَمِ شَتِّ لَه هَر كَامِيَكِيَانْدَا هَاتَن بَه دَه مَتَوَه لَيِيَان وَه رِكِرَه وَ اَزِيَان لِيْ بَهِيْتَه، پَاشَان بَانِكِيَان بَكَه
 بِقَسَمِ نَائِيْنِي نِيْسَلَام، نَه كَر قَبُولِيَان كَرْد. لَيِيَان وَه رِكِرَه وَ اَزِيَان لِيْ بَهِيْتَه، پَاشَان بَانِكِيَان بَكَه كَه لَه
 شَوِيْنِي خُوْيَانَه وَه بَكُوِيْزَه وَه بِقَشَوِيْنِي كُوْچِرَان، نَاكَادَارِيَان بَكَه كَه نَه كَر نَه وَه يَان نَه نَجَام دَا نَه وَ
 هَر مَافِيْ بِقَشَوِيْنِي رَان هَه يَه بِقَشَوِيْنِي هَه يَه، وَ هَر نَه رِكِيْ دَه كَه وَيْتَه سَه رَشَانِي كُوْچِرَان
 دَه كَه وَيْتَه سَه رَشَانِي نَه وَ اَنِيْش، جَا نَه كَر نَه وَه يَان قَبُولْ نَه كَرْدُو شَوِيْنِي خُوْيَان بَه جِيْنَه هِيْشْت
 نَاكَادَارِيَان بَكَه كَه نَه وَ اَنِيْش وَه كَه عَه رَه بَه مَوْسُولْمَانَه دَه شَه كِه كَان وَ اَن، نَه وَ بَرِيَارَه ي خُوْيَان لَه سَه ر
 پِيَادَه دَه كَرِيْ كَه لَه سَه ر باوَه پَرْدَارَان پِيَادَه كَرَاوَه. بَه لَام لَه غَه نِيْمَه وَ دَه سَتَكَه وَ تَه كَانِي تَرِيْش هِيْجِيَان
 نَادَرِيْتِيْ، مَه كَر نَه وَه ي شَان بَه شَانِي مَوْسُولْمَانَان جِيْهَاد بَكَن، نَه كَر نَه مَه شِيَان قَبُولْ نَه كَرْد، نَه وَ
 دَاوَايَان لِيْ بَكَه سَه رَانَه بَدَه ن، نَه كَر پَزِيْ بُوُون لَيِيَان قَبُولْ بَكَه وَ اَزِيَان لِيْ بَهِيْتَه. نَه كَر پَزِيْ نَه بُوُون
 دَاوَاي يَارْمَه تِي وَ پَشْتَكِرِيْ خَوَا بَكَه پَاشَان لَه كَه لِيَاْنْدَا بَه نَكَه) مَوْسَلِيْمِيْش هِيْنَاوِيَه تِي^۱ بَه هَه نَدِيْ
 تَرِيْشَه وَه. پَاشَان خُوْدَاي كَه وَرَه نَه فَه رَمُوِيْت: ﴿وَإِنْ أَسْتَضْرُّوكُمْ فِي الْوَالِدِينَ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ
 بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ بَه لَام نَه كَر نَه وَ اَن لَه بَارَه ي نَائِيْنَه كَه يَان دَاوَاي يَارْمَه تِيَان
 لَه نِيْوَه كَرْد، لَه سَه ر تَانَه كَه نِيْوَه كَرْمَه كِيَان بَكَن، كَاتِيْ نَه يِيْ لَه دَرِيْ نَه وَ اَنِيْ لَه كَه لَه نِيْوَه هَاوِيَه يِمَانَن
 كِيْشَه يَان هَه بِيْت، هَه رِجِيْ بَكَن خَوَا دَه بِيْيِنِيْ. خُوْدَاي كَه وَرَه نَه فَه رَمُوِيْت نَه كَر نَه وَ عَه رَه بَه
 دَه شَه كِه كِيَانَه ي كَه كُوْچِيَان نَه كَرْدُو دَاوَاي يَارْمَه تِيَان لِيْ كَرْدَن لَه شَه رِيْكَدَا لَه پِيْنَاو نَائِيْنِي خُوَادَا
 بَه رَانَبَه ر دُوْزْمَنِيْ كِيَان، يَارْمَه تِيَان بَدَه ن، چُونَكَه نَه وَ يَارْمَه تِيْدَانَه نَه رِكِيْ سَه ر شَانْتَانَه، لَه بَه ر نَه وَه ي
 نَه وَ اَنَه بَرَاي دِيْنِيْتَانَن، مَه كَر كَاتِيْ كَه دَاوَاي يَارْمَه تِيْتَان لِيْ بَكَن بِقَشَوِيْنِي كِيْ خَوَانَه نَاس كَه
 هَاوِيَه يِمَانِيْ لَه نِيْوَانْتَانْدَا هَه يِيْ. وَ اَنَه: شَه ر وَه سَتَانِيْ لَه نِيْوَانْتَانْدَا مَوْرَكِرَابِيْ تَا مَاوَه يَه ك. پَه يِمَان وَ
 سُوِيْنَدَه كَه تَان هَه لَه مَوْه شِيْئِنَه وَه لَه كَه لَه نَه وَ اَنَه ي پَه يِمَانْتَان پَسِيْ دَاوَن، نَه مَه رِيْوَايَه ت كَرَاوَه لَه
 نِيْبُوْنَه بِيَا سَه وَه (پَه زَاي خَوَاي لِيْيِي)^۲.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَهْدِهِمْ أُولَٰئِكَ بَعْضٌ ۗ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ (۱۳)

خَوَانَه نَاسَان دُوْسْتِي يَه كَرْتَن، هِيْج دُوْسْتَايَه تَه كِيَان لَه كَه لَه مَوْسُولْمَانَانْدَا نِيَه

كَاتِيْ خُوْدَاي كَه وَرَه كَه بَاسِي خَاوَه ن باوَه پَرَانِي كَرْدُوَه كَه دُوْسْتِي يَه كَرْتَن، پَه يُوَه نَدِيْ دُوْسْتَايَه تِي لَه
 نِيْوَان نَه وَ اَن وَ خَوَانَه نَاسَانِيْ پَچَرِيْوَه. وَه ك حَاكِيْم رِيْوَايَه تِي كَرْدُوَه لَه مَوْسَه دَرَه كَه كَه پِيَادَا لَه نَوْسَامَه وَه،

^۱ احمد (۳۵۲/۵)، سه صحيحه.

^۲ مسلم (۱۳۵۷/۳).

^۳ الطبري (۸۳/۱۴).

له پیغه مبهروه (ﷺ) فرمویه تی: ﴿نه هلی دوو ناین میراتی له یه کتری نابهن، موسولمان میراتی له خوانه ناس نابات، خوانه ناسیش میراتی له موسولمان نابات پاشان ئهم ئایه ته ی خوینده وه: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَهْدِهِمْ أُولَٰئِكَ بَعْضٌ ۚ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ { — هره ی خوانه ناسانیش دؤستی یه کترن، نه گهر ئیوه (وهك من یتیم گوتوون) په هفتار نه گهن بشتیوی و خرابه ی نذر له م سر زه مینه په پیدا ده بی. پاشان حاکیم ئه لی: سه نه ده گانی راسته، به لام بوخاری و موسلیم نه یانیه ناوه^۱ منیش ئه لیم: ئهم فرموده یه له هر دوو سه حیحه که دا له ئوسامه ی کپوری زه ییده وه پویا بهت کراوه و توویه تی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (موسولمان میرات له خوانه ناس نابات، خوانه ناسیش میراتی له موسولمان نابات).^۲ مانای ئهم ئایه ته که خودای گه وره فرمویه تی: ﴿إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ واته: نه گهر موسولمانان دوور نه که ونه وه له بت په رستان و دؤستایه تی خاوه ن باوه پان نه گهن، نه و کاته ئازاوه و گچجه ل نه نیوان خه لکیدا په پیدا ده بی، ئا نه وه لیگورانی کاره که یه و خاوه ن باوه پو خوانه ناس تیکه لاه ده بی، به و هویه وه خرابه کاری ته شه نه ده کات به گشت لایه کدا.

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿۷۱﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۷۲﴾﴾

خواه نیاوه پانی راسته قینه

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿۷۱﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ﴾. ئه وانه ی خواهه نیاوه پان و له ولات ئاواره بوون و له پتی خوا غه زایان کرد، ئه وانه یش په نایان دان و کومه کیان کرد، خواهه نیاوه پری راستن، خودا له وانه خوش بووه و بزوی باش هریق ئه وانه. نه و که سانه ش له پاشان بهویان هینا و کوجیان کردو له گه ل ئیوه غه زایان کرد، ئه وانه یش له خوتانن. دوی ئه وه ی خودای گه وره باسی خواهه نیاوه پان و ئه رکی سر شانایانی کرد له دنیا دا، دیته سر باسی راستی باوه پریان و پاشه پوزیان ده کات له پوزی قیامه تدا، وهك له سه ره تای سوره ته که وه

^۱ الحاکم (۲/۲۴۰)، فرموده یه کی باشه (جید).

^۲ فتح الباری (۱۲/۵۱)، مسلم (۳/۱۲۳۳).

باس کرا، نه وانه بیگومان به و زوانه خودا پاداشتیان نه داته وه به لیبوردن و چاوپوشی کردن له گوناهه کانیان، نه گهر گوناهیان بووی، بژیویه کی باشیشیان نه دات، که چاک و زردو پاک و خاوینه و تاهه تابه برده و امه و نابری و کوتایی نایه، هر گیز لئی بیزارو بیتاقهت نابن له بهر جوانی و پازاوه یی و هه مه جوری. پاشان وه سفی نه و که سانه شی کرده که له دنیا دا له گه لیان بوون ناکار چاک و خاوه ن باوه پیکری پاست بوون، که له پژی دوایشدا هه ره له گه لیان وه ک خودای گه وره له نایه تی تردا فرمویه تی:

﴿وَالسَّيْفُ مِنَ الْاَوْلُوْنَ مِنَ الْمُهَاجِرِیْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِیْنَ اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَنِ رَّضٰی اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّتٍ تَجْرٰی تَحْتَهَا الْاَنْهٰرُ﴾^۱ خوا له وانهی هه ره پیتشدا کوجهر بوون و له وانه یش که یاریده دهر بوون، له وانه ش که له چاکه دا شوین نه وان که وتن، پازی بووه و نه وانیش له خوا پازین و باغاتیکی بق ناماده کردوون جوباریان به بهردا ده پوا. وه فرمویه تی:

﴿وَالَّذِیْنَ جَاءُوْ مِنْ بَدْهِمْ یَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اَعْفِرْ لَنَا وَاِخْوَانِنَا الَّذِیْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِیْمٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِی قُلُوْبِنَا غِلًا لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَا اِنَّكَ رَهٗوْفٌ رَّحِیْمٌ﴾^۲ نه و که سانه ش که له دوی نه مانه هاتوون ده لین: نه ی په روه ردگارمان له نیمه و له و برایانه مان، واپیش نیمه باوه بریان هیناوه خوش بیه. کینه ی نه وانه مان مه خه دل که باوه پدار بوون، نه ی په روه ردگاری هه موومان توی دلسوزو دلوفانی. له فرموده یه کدا هاتوه که بوخاری و موسلیم له سهری هاوپان و به لکو به (موته واتهری) هاتوه. له چند ریگی سه حیحه وه له پیغه مبرری خوداوه (ﷺ) ریوایهت کراوه که فرمویه تی: (هه ره که سه له گه ل نه و که سه یه که خوشی ویستوه)^۳ وه فرمویه تی: (که سه ی هه گرژییه کی خوش ویستوه نه و له وانه) وه له ریوایه تیکی تردا هاتوه: (هه شری له گه ل نه واندا یه)^۴.

میراتی بو که س و کاره

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَاُوْلُوْا الْاَزْحٰرِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰی بَعْضٌ فِیْ کِتٰبِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ﴾ به پیتی کتیبی خوا خرم بق خرم له بیگانه نزدیکتره، خوا له هه مووشت ناگاداره. واته: له بریاری خودا خرم بق خرم له بیگانه نزدیکتره، وه مه بهست به ﴿وَاُوْلُوْا الْاَزْحٰرِ﴾ که خودای گه وره فرمویه تی نه و تاییه تمه ندیه نیه که زانیانی فرانیز به کاریان هیناوه بق نه و خزمانه ی که به شی فرزیان نیه و

^۱ التوبة (۱۰۰).

^۲ الحشر (۱۰).

^۳ فتح الباری (۱۰/۵۷۳).

^۴ الطبرانی (۱۹/۳).

عسبه (پشت) یش نین، که دهیکنه بهلگه بق خزمایه تی وه ک پوری دایکی و خالژو پوری باوکی و مندالی کچ و مندالی خوشک و شیوه ی ثمانه، وه هندیکیان وا دوزانن و ثم نایه ته دهکنه بهلگه و بهلاشیانه و نهو شتیکی پورن و ناشکرایه له و بارهیه وه. بهلام پاستیه که ی نهویه که ثم نایه ته گشتگیره و هموو خزمان دهگریته وه. وه ک نیبوعه بیاس و مواهیدو عیگره و حهسن و قه تاده و کهسانی تریش گوتیانه.^۱ وه ثم نایه ته نهسخی میراتی هاوپه یمانی و (برایه تی ناینی) کرده ته وه که له سه ره تادا میراتیان له یه کتری ده برد، به و په یوه ندیانه، به م پیته هموو زه ویلنه رحامه کان (نوی الارحام) دهگریته وه به و ناوه تاییه تیه ی خزی، نه وه ی بی به شیان دهکات له میراتی بردن، ثم فهرمودانه دهکات بهلگه: (بیگومان خدا هه قی هموو خاوهن هه قیقی داوه، هیچ پاسپاردنی^۲ (وصیه) نیه بق که سو کار^۳ وه گوتیانه: خق نهگر خاوهن هه ق ببوایه، نه وه به شی خزی ده بو له و فرهزه ی له کتیبی خوادا ناوی براوه، بهلام که نه وه و نیه، دیاره نه و که سه میراتگر نیه.

ته فسیری سوره تی (التوبه)

له مه دینه دا هاتوته خواره وه

﴿بِرَاءةٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾^۱ فَيَسْخَرُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَلِمُوا أَنَّهُمْ

عَبْرَ مَعْبَرِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ﴾^۲

بۆچی (بسم الله) له سه ره تای ته م سوره ته وه نه نوسراوه؟

ثم سوره ته پیروزه دواین سوره ت بووه که هاتوته خواره وه بق پیغه مبهری خودا (ﷺ) وه ک بوخاری پیویه تی کرده له به رانه وه نه لی: (کوتا) نایه ته هاته خواره وه: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ﴾^۳ ده رباره ی که سی که باوک و فره زندی نیه و ده مرئ پرسیارت لی ده که ن بلئ: خودا نه و وه لامه تان نه داته وه. وه کوتا سوره تیش که هاتوته خواره وه سوره تی به رانه ت بووه،^۴ بۆیه (بسم الله) نه کراره له سه ره تاکه یه وه، چونکه هاوه له کانی (ﷺ) نه یان نووسیوه له سه ره تاکه یه دا له مه سه فی نیمامدا. به لکو له مه دا شوینی گه وه ی موسولمانان عوسمانی کوی عه فان که وتن (ره زای خوی لیبی)، وه سه ره تای ته م سوره ته پیروزه هاته خواره وه بق پیغه مبهری خودا (ﷺ) کاتی له غه زای ته بوک نه گه راپه وه و نیازی حه جگرندی کرد. پاشان بیری کرده وه که

^۱ الطبري (۹۰۰/۱۴).

^۲ أبو داود (۲۹۱/۳).

^۳ النساء (۱۷۶).

^۴ فتح الباري (۱۶۷/۸).

بتپه‌رستان نهم سالن ناماده‌ی موسیمی حه‌ج دهن، به‌پیتی ئه‌و باوه‌ی خۆیان له‌سه‌ری بوون، و‌دیاره به‌پووتیش ته‌واف ده‌که‌ن پیغه‌مبه‌ر(ص) تیکه‌لاوی ئه‌وانی پسی ناخوش بوو، بۆیه ئه‌بویه‌کری نارد (په‌زای خوای لیبی) وه‌ک لیپرسراوی حه‌جی ئه‌و ساله، بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و عیباده‌ت و قوریانی و پیوستیه‌کانی تری حه‌ج فیزی خه‌لکی بکات و جیبه‌جیبی بکات و بتپه‌رسته‌کانیش ناگادار بکات، که دوا‌ی ئه‌و ساله نیت‌ر نابێ حه‌ج بکه‌ن. وه‌ له‌ناو ئه‌و خه‌لکه‌یشدا بانگه‌واز بکات و بلی: ﴿بِرَأۡةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ﴾ (نهمه) ده‌رپرینی بیزاریه له‌ خوا و پیغه‌مبه‌ریه‌وه. کاتی که ئه‌بویه‌کر (په‌زای خوای لیبی) که‌رایه‌وه پیغه‌مبه‌ر(ص) له‌ علی کوپی ئه‌بو‌تالیبی به‌دوایدا نارد، بۆ ئه‌وه‌ی ناگاداریان بکاته‌وه له‌بری پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چونکه‌ علی پشتی پیغه‌مبه‌ر بوو وه‌ک له‌مه‌ودوا باسی دیت و پوون ده‌کریته‌وه.

راگه‌یاندانی بیزاری ده‌رپرین به‌رانبه‌ر بتپه‌رسته‌کان

خودای گه‌وره ئه‌فرمویت: ﴿بِرَأۡةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِۦٓ اِلَى الَّذِیْنَ عٰهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِکِیْنَ ۗ فِی الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّاعْلَمُوْا اَنْکُمْ عِیْرُ مَعْجِزِی اللّٰهِ وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِی الْکٰفِرِیْنَ﴾ ده‌رپرینی بیزاریه له‌ خوا و پیغه‌مبه‌ریه‌وه، له‌و شه‌ریکه‌دانه‌رانه، که ئیوه بوونه‌ته‌هاوپه‌یمانیان. هه‌تا چوار مانگ پیتان هه‌یه له‌م زه‌مینه‌دا بگه‌رین، ده‌بی ئه‌وه‌نده‌ش بزانه‌ن که ناتوانن خۆتان له‌ خوا بزگار که‌ن، خودا خوانه‌ناسان پیسوا ده‌کات... ئه‌مه‌ بیزاری ده‌رپرینه، واته: له‌لایه‌ن خودا و پیغه‌مبه‌رکه‌یه‌وه. ئه‌م ئایه‌ته‌ته‌نیابۆ ئه‌و خاوه‌نپه‌یمانیه‌که‌ په‌یمانی په‌هایان به‌ستوه و کاتی دیاری نه‌کراوه، یان په‌یمانیکیان به‌ستوه به‌لام که‌متر بووه له‌ چوار مانگ، ئه‌وه چوار مانگه‌که‌ی بۆ ته‌واو ده‌کرێ، به‌لام ئه‌و که‌سانه‌ی په‌یمانیکیان کاتیان هه‌یه، ماوه‌که‌ی تا ئه‌و کاته‌یه‌که‌ ته‌واو ده‌بی ماوه‌که‌ی هه‌رچه‌ندیک بیت، به‌به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ی خودای گه‌وره ئه‌فرمویت: ﴿فَاْتِمُوْا اِلَیْهِمْ عٰهَدَهُمْ اِلٰی مُدَّتِهِمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُتَّقِیْنَ﴾ هه‌تا ماوه‌ی په‌یمانیه‌که‌ ته‌واو ده‌بی، ئیوه په‌یمانیان مه‌شکینن، خودا پاریزگارانێ خۆش ده‌وی. هه‌روه‌ها به‌به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ش له‌م فرموده‌یه‌دا هاتوه‌وه: (هه‌رکه‌سی له‌ نیوانی ئه‌وو نیوانی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) په‌یمانیکیه‌به‌ستوه، په‌یمانیه‌که‌ی هه‌تا ئه‌و کاته‌یه‌ (که‌ ته‌واو ده‌بی)) ئه‌مه‌ چاکترین و به‌هیزترین قسه‌یه، ئیبنوجهریر ئه‌م رایه‌ی هه‌لبژاردوه، پهبویه‌تیش کراوه له‌ که‌لبی و موحه‌مه‌دی کوپی که‌عبی قوره‌زی و که‌سانی تریشه‌وه^۲ ئه‌بومه‌عشره‌ی مه‌ده‌نی ئه‌لی: موحه‌مه‌دی کوپی که‌عبی قوره‌زی و که‌سانی تریش بۆیان گه‌رپه‌ینه‌وه‌ئه‌لین: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) ئه‌بویه‌کری نارد و کردی به‌ لیپرسراوی

^۱ التوبة (۴).

^۲ الطبری (۱۴/۱۰۰-۱۰۲).

(امیر) به جیب‌بانیی که طی سالی نهمه می (کچی) پاشان علی کوپی نه بوتالیی نارد به (سی) نایه ت یان چل نایه توه له سوره‌تی به رانه‌ت و خویندیوه به سهر نهو خه لکه‌دا. نهو بتپه‌رستانه چوار مانگ مؤلت دران له و سهر زه‌مینه بگه‌پین. پۆژی عه‌ره‌فه خویندیوه به سه‌ریاندا، ماوه‌که یان له بیستی زلیحجه‌وه وه ده‌ستی پیکرد، موچه‌پپه‌م و سه‌فه‌رو مانگی په‌بیعوله‌وه له ده پۆژی په‌بیعولناخبردا کورتایی هات. نایه‌ته‌کانی له شوینه‌کانی خویاندا به سه‌ردا خویندنه‌وه و گوئی: دوی نهم ساله‌ی که تییدان، هرگیز نایی بتپه‌رست چهج بکات ونایی به پووتیش به ده‌وری به‌یتدا باسورپته‌وه (ته‌واف بکات).

﴿وَأَذَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ ۚ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عِزٌّ مُّعْجِزٌ لِلَّهِ وَيَشِرُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَدَابِ اللَّهِ ۗ﴾

بویه خودای که وره فه‌رمویه‌تی: ﴿وَأَذَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ﴾ خوداو پیغه‌مبوری خودا له پۆژی که وره‌دا به مه‌ردم پاده‌گه‌یه‌نن. که‌جی گه‌وره، پۆژی قوربانیه که نهو پۆژه به‌پیزترین پۆژه‌کانی به‌جیب‌بانیی ئه‌رکه‌کانی چهج و دیار ترو زیاتر قه‌ره‌بالغه ﴿أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ

مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ﴾ که خوا له بتپه‌رستان بیزاره (مه‌روه‌ها پیغه‌مبوره‌که‌شی (ﷺ) له بتپه‌رستان

بیزاره)، پاشان بانگیان ده‌کات که ته‌ویه بکن نه‌فه‌رمویت: ﴿فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عِزٌّ مُّعْجِزٌ لِلَّهِ﴾ نه‌گه‌ر په‌شیمان ببنه‌وه نه‌وه چاکه بۆتان، نه‌گه‌ریش قبولی نه‌کن لیتان پوون بی که له ده‌ستی خودا ده‌رنانچن، واته: نه‌گه‌ر ئیوه وازتان هیئا له و بتپه‌رستی و گومراییه، نه‌وه چاکه بۆتان، خۆ نه‌گه‌ر هر برده‌وام بن له‌سه‌ری، خودا توانای هه‌یه به‌سه‌رتانداو له ده‌ستی ده‌رنانچن، هرچی بوی پیتان ده‌کات ﴿وَيَشِرُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَدَابِ اللَّهِ﴾ مزده‌یش بده به‌وانه‌ی خوانه‌ناسن به‌شیمان نازاری به‌ژانه. واته: له دنیا‌دا ریساو ده‌بن و ده‌بنه په‌ندو نامۆزگاری بۆ خه‌لکی له پۆژی قیامه‌تیشدا زنجیر ده‌کرین و به‌گورزی ناسن لیتان نه‌دری. بوخاری (په‌حمه‌تی خوی لیتی) ریوایه‌تی کردوه که نه‌بوهوره‌یره‌ئه‌لثت: (نه‌بو‌بکر (په‌زای خوی لیتی) ناردمی له‌و چه‌جه‌دا له‌گه‌ن نه‌و بانگه‌واز که‌رانه‌دا که ناردبونی له پۆژی قوربانی کردندا، له (منی) دا بانگیان ده‌کردو (ده‌یانگوت) دوی نهم‌ساله‌ی هیچ بتپه‌رستی چهج ناکات و هیچ که‌شیش به‌پووتی به‌ده‌وری مالی خودا (که‌عبه‌دا) ناسورپته‌وه. همیده‌ئێ: پاشان پیغه‌مبهر (ﷺ) علی کوپی نه‌بوتالیی (په‌زای خوی لیتی) به

دوایاندا نارد، فه رمانی پئیکرد که بانگه‌واز بکات بؤ ده‌ربړنى بیزارى خوداو پیغه‌مبه‌ره‌کى له بته‌پرستان)، (ع‌لی) یش له‌گه‌ل نټمه‌دا بانگه‌وازی ده‌کرد له‌ناو خه‌لکى (مینا) داو له پڅى قوریاندا (وبراءة) ی رانه‌گه‌یاند وټیوت نټیر هیج بته‌پرستى نوای نه‌مسال حه‌ج ناکات وک‌سیش به پووتى به ده‌ورى مالى خودا ناسوپټته‌وه.^۱ بوخاریش دیسان پیوایه‌تى کردوه که نه‌بوهوره‌یره‌نه‌لى: نه‌بو به‌کر ناردمى له‌گه‌ل ټوانه‌ى جاپړان ټه‌دا له پڅى قوریاندا له مینادا، (گوتمان) هیج بته‌پرستى نوای نه‌مسال بؤى نیه حه‌ج بکات وک‌سیش به پووتى به ده‌ورى (به‌یتدا) ناسوپټته‌وه، وه پڅى حه‌جى مه‌زنیش پڅى قوریانى سه‌ربړنه، بؤیه وټرا (مه‌زن) چونکه خه‌لکى ده‌یانگوت: حه‌جى بچکوله، له‌و ساله‌دا نه‌بو به‌کر ټه‌وقسه‌یه‌ى دایه‌وه به سه‌ریانداونټیر له سالى حه‌جى خواحافیزدا که پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) حه‌جى تیا کرد، هیج بته‌پرستى حه‌جى نه‌کرد.^۲ ټه‌مه گفتى بوخاریه له کتیبى جیهادا. موحه‌مه‌دى کوپى نټسحاق پیوایه‌تى کردوه له ټه‌بوجه‌عفه‌روه، موحه‌مه‌دى کوپى ع‌لى کوپى حه‌سه‌نى کوپى ع‌لى (ره‌زای خویان لټیى) ټه‌لى: کاتى (براءة) هاته خواره‌وه بؤ پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) نه‌بو به‌کرى نارد تا حه‌ج بکات بؤ خه‌لکى، گوترا ټه‌ى پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) ټه‌گه‌ر بتناردايه بؤ نه‌بو به‌کر (باشتر بو)؟^۳ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووى: (هیج که‌سى جټیه‌جټى ناکات له‌باتى من مه‌گه‌ر پیوایى له بنه‌ماله‌ى خوم). پاشان بانگى ع‌لى کردو فه‌رمووى: (بم به‌سه‌ره‌اته‌ى له سه‌ره‌تای به‌رانه‌ته‌وه بچؤ ده‌روه و جاپړ بده له‌ناو خه‌لکیدا له پڅى قوریاندا، کاتیک که‌خه‌لک له مینادا کؤ بوونه‌وه: دلنټیابن خوانه‌ناس ناچټته به‌هه‌شت، بته‌پرست پاش ټه‌مسال نابى حه‌ج بکات. له‌مه‌دوا که‌س به پووتى به ده‌ورى مالى خودا ناسوپټته‌وه. هه‌رکه‌سى په‌یمانیکى له لای پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) هه‌یه، ټه‌وه ټه‌و په‌یمان ده‌مټټټه‌وه بؤى تا ټه‌و ماوه‌ى بؤى دیارى کراوه) ع‌لى (ره‌زای خوی لټیى) به سواری وشتره‌که‌ى پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) که پټى ټه‌وترا عه‌زئاه‌ده‌رچوو تا گه‌یشته‌وه به ټه‌بو به‌کردا له ریگه‌که‌دا، کاتى ټه‌بو به‌کر چاوى پټى که‌وت گوتى: تڅ فه‌رمانده‌ى یان فه‌رمان پټیکراوى؟ ع‌لى گوتى: فه‌رمانم پټیکراوم، پاشان پڅشتن ټه‌بو به‌کر (ټه‌رکى) حه‌جى بؤ خه‌لکى جټیه‌جټى کرد، عه‌ره‌به‌کان له‌و کاته‌داو له‌و ساله‌دا هه‌ر له‌سه‌ر پټو ره‌سمى کاتى نه‌قامى خویان بوون. تا پڅى قوریانى سه‌ربړن هات، ع‌لى کوپى ټه‌بوتالب هه‌لساو له‌ناو ټه‌و خه‌لکه‌دا بانگه‌وازی به‌وه کرد که پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) فه‌رمانى پټیکردبوو، گوتى: ټه‌ى خه‌لکینه! بیگومان خوانه‌ناس ناچټته به‌هه‌شت، وه بته‌پرست حه‌ج ناکات نوای ټه‌مسال و پووتیش به ده‌ورى مالى خودا ناسوپټته‌وه، وه

^۱ فتح الباری (۱۶۸).

^۲ فتح الباری (۱۶۸/۸).

^۳ یانى ټه‌گه‌ر ږاگه‌یاندنى (براءة) که‌شت بناردايه وه‌ر ټه‌بو به‌کر ټه‌کاره‌شى بگردايه، نه‌ک په‌کټکى تر(وه‌رگټې).

هر که سنی په یمانیکي هه بووه لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه وه تا ماوهی دیاری خویه تی .
بتپه رست دواي نه مساله نابي حج بکات، به پروتیش به دهوری مالی خودا (البيت) ناسورپته وه،
پاشان هاتنه وه بؤ لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه مه بیزاری دهر بپین بووله خه لکی بتپه رست و
گروپه په یمانداره کان که په یمانی په هایان هه بووه، وه نه و که سانهش که خاوه نی په یمانیکي دیاری
کراو بوون .^۱

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ

إِلَىٰ مَدِينِهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٩﴾

هر که سنی په یمانیکي بووه و نیی لا نه داوه، نه وه په یمانده کی تا (ته او بوونی) ماوه که یه تی

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مَدِينِهِمْ﴾ جگه بتپه رستانی که په یماننان له گه ل به ستوون و له سره
په یمانده کیان لایان نه داوه و دژی نیوه یاریده ی که سیان نه داوه، هه تا ماوه ی په یمانده که به سرده چی،
نیوه په یماننان مه شکینن و بؤیان ته او بکنه. نه مه جیا کردنه وه یه که بؤ نه و که سانه ی په یمانی
په هایان هه یه که ماوه که یان بؤ دوا ده خری تا چوار مانگ، له و ماوه یه دا نازا ده و به نارزه وی خوی
له سر زه ویدا ده گه پئی بؤ هر شوینی ده پوا نارزه وی خویه تی ده توانی خوی پزگار بکات، جگه
له وانه ی په یمانی کاتیان به ستووه، نه وه ماوه که یان تا نه و کاته یه که په یمانده دیاری کراوه کی له سره
به ستراوه. فرموده ی زقر له پیشدا له م باره یه وه هینرا، که هر که سنی په یمانیکي بووه له گه ل
پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه وه په یمانده کی تا نه و کاته یه که بؤی دیاری کراوه به و مرجه نه و که سه
که په یمانده کی به ستووه په یمانده کی نه شکانندی، یاریده ی که سیان نه دابی دژی موسولمانان، نه وه
نه و که سه په یمان شکینی له گه لدا ناکری، په یمانده کی تا نه و کاته یه که بؤی دیاری کراوه. هر بؤیه
خوای مزه هانی (موسولمانانی) داوه که په یمانی خویان به جیبینن به و شیوه یه ی که دیاری کراوه.
پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾ خوا پاریزگارانی خوش ده وی.

﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرْمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَعَادُوا وَاعْتَدُوا لَهُمْ كُلَّ

مَرَصِدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠﴾

خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ﴾ هر کاتی مانگه حرامه کان (ذو القعدة، ذو الحجة، محرم، رجب) ته او بوون. مواهیدو عمری کوپی شوعه ییب و موحه ممدی کوپی نیسحاق و قه تاده و سوودی و عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سلمه نه لئین: مه به ست به مانگه حرامه کان، نه و چوار مانگه به که ناسانکاریان تیا کراوه و دهقی (قورئان) له سهری هاتوووه.^۱ وه ک خودای گوره فرمویت: ﴿فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ﴾ هه تا چوار مانگ بۆتان هه به له م زه مینه دا بگه پین.

واته: نه وانهی شهریکیان بۆ خوا داناهه. پاشان نه فرمویت: ﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ﴾ هر کاتی مانگه حرامه کان ته او بوون. واته: کاتی نه و چوار مانگه که حراممان کرد لیتان که شه پریان تیدا بکن له گه ل بتپه رستان و مؤله تمان دان تیتیدا، ﴿فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ﴾ نه و بتپه رستان له کوپوه دهستانکه وتن بیانکوژن، واته: له و سهر زه مینه داو له و ساله دا، به لام نه وهی مه شهپوره تاییهت کراوه به حرامکردنی شه پ له حره مدا (له لای که عبهی پیروژدا) وه ک خودای گوره فرمویت: ﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْمَرَامِ حَتَّى يَقْبَلُواكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلْتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ﴾ له ده وروپه ری (مسجد الحرام) یشدا نابی شه پریان له گه ل بکن، مه گه ر نه وان له وی شه پتان پی بفروشن، نه گه ر له ویش

شه پریان پی فروشتن، نیوه یش بیانکوژن ﴿وَخُذُوهُمْ﴾ بیان گرن، واته: دبلیان کن، نه گه ر ویستتان بیانکوژن، گه ر ویستیشان به دبلی بیانهلنه وه. وه نه فرمویت: ﴿وَأَحْضَرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ﴾ به ندیان کن و بۆسه یان بۆ بنینه وه، واته: هر به وه واز مه مینن له هر کوپی و ده دهستان که وتن، به لگو بچن بۆیان و له شوپین و قه لاکانی خویاندا ده وریان بدهن و که مینیان بۆ دانین له پنگا کانیانداو نه و شوپانهی که تیتیدا دین و ده چن، هه تا ته نگیان پی هه لده چن و ناچاریان ده کن به کوشتن یان موسولمان دهن. بۆیه خودای گوره فرمویت: ﴿إِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نه گه ر په شیمان بوونه وه و بوونه نوپزکرو زه کات دهر، نه وسا ده ستیان لی هه لگرن، خودا له تاوان خوش ده بی و دلوفانه. بۆیه نه بوه کری سدیق (په زای خوی لیبی) پشتی به م نایه ته و وینهی نه م نایه ته به ستیو بۆ شه پ کردن له گه ل نه وانهی زه کاتیان

^۱ الطبری (۱۳۶/۱۴-۱۳۷).

^۲ التوبة (۲).

^۳ البقرة (۱۹۱).

نه ندا. له و کاته دا شه پر کردن له که لیان حرام کرا بوو به و مرجه ی که شو کارانه به جیتینن، که چونه ناو نیسلام و هه لسان به جیبه جیکردنی نرکه کانی، وه له سهر وه هتا خوار پینمایی کردوه. به پریزتین پایه کانی نیسلام دواي شایه تومان نویژه، که هه قی خودای گوره یه پاشان زه کاتدانه، که سووده که ی ده که پیتوه بؤ هه ژاران و کم دهستان که ئه میش به پریزتین ناکاریکه که په یوه ندی به خه لکه وه هه یه، بؤیه له زؤر شویندا له قورئاندا که خودای گوره باسی نویژی هیناوه له که لیدا باسی زه کاتیشی کردوه وه که له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوره له ئینوعه مره وه (په زای خویان لیتی) له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) فه رمو یه تی: (فه رمانم پیدراوه که بجه نگم له که له خه لکیدا هتا شایه تی ئه دن که جگه له خودا هیچ په رستراویکی تر نیه، وه موحه مده ش پیغه مبه ری خودایه (ﷺ) نویژ بکن و زه کات بدن).^۱ ئه م نایه ته نایه تی شمشیره (آیه السیف) که زه ححاکمی کوپی موزاحیم له باره یه وه گوتویه تی: ئه م نایه ته هه موو په ایمانکی نه سخ کردوه ته وه که له نیتوان پیغه مبه رو هه ر بته رستی له بته رستان به سترابی به ماوه که یشیه وه. عه وفی ئه لی: له ئینوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: بؤ هیچ بته رستی له بته رستان په ایمان و سایه نه ماوه له و کاته وه ئه م نایه تی به رانه ته هاتوه ته خواره وه. ته و او بوونی مانگه حه رانه کان و ماوه ی شو که سانه که بته رست بوون و په ایمانیاں بووه پیش هاتنه خواره وه ی (به رانه ت) چوار مانگ بووه. له و پؤژه ی که بیزاری ده ربین پاگه یه نرا هتا ده پؤژی سه راپای مانگی په بیعی دواين (ربیع الاخر).^۲

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ اتَّبِعْهُ مَأْمُتًا. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا

يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

کاتی بته رستی که داوای په نای کرد، په نا ئه دری

خودای گه ره نه فه رمو یه تی به پیغه مبه ره که ی (ﷺ): ﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ﴾ هه ر کاتی به کی که له شو که سانه ی بته رستن خوی خسته به ر په نای تو په نای ده، با گوته ی خوا بیسی. واته: شو بته رستانه ی که فه رمانم پیکردی شه رپان له که له بکه ی و خوین و مالیانم بؤ حه لال کردی که هاتن داوای په نایان ئی کردی لیتان قبول بکه با قسه ی خوا بیسی. واته: قورئانیاں به سه ردا ده خوین و هه ندی باسی فه رمانی ئاینیاں بؤ ده که یت هتا به لکه ی خویان بؤ ده سه لمینتی ﴿ثُمَّ اتَّبِعْهُ مَأْمُتًا﴾ ئه وسا بیگه یه نه شوینتی که نه ترسی، واته: شو که سه ناترسینری وئهم

^۱ فتح الباری (۹۵/۱)، مسلم (۵۳/۱).

^۲ الطبری (۱۳۳/۱۴).

نه مانه شي به رده وام نه بي تا ده گه پٽه وه ولات و مالي خوي بي ترس ﴿ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُوْنَ﴾ چونکه نه وانه نه زانن. بويه نه و دنيا يه مان دا به وانه هه تا ناگاداري نايي خودا ببنو په يامي خوا بلاو بيٽه وه له ناو عه بده کانيدا. نيينونه بي صحيح نه لي: له مواجهيده وه له تفسيري نه م نايه ته دا: خه لکي ديته لات تا نه وه ي ده ليٽيت و نه وه ي بؤت ديته خواره وه بيبيسي، نه بي بيترس بيٽ تا ديته لات و قسه ي خوداي گوي لي ده بي، وه تا ده گاته وه نه و شويننه ي ليوه ي هاتوه نه بي بيترس بي. ^۱ ناليره وه يه پيغه مبهري خودا (ﷺ) دنيايي شه دا به وانه ي ده هاتنه لاي و داواي پٽنمايان ده کرد يان نامه يه کيان ده هيتا، وهک له پوزي خوده بيبيده گومه لي له و په وانه کراوانه ي قوره يش هاتنه لاي له وانه: عوروه ي کورپي مه سعودو مکره زي کورپي حه فسو سوه يلي کورپي عمرو که ساني تريش که يهک له داوي يهک ده هاتن، هاتو چويان ده کرد له سهر نه و کيشه ي له نيوان پيغه مبهري (ﷺ) بٽه رسته کاندا هه بوو. نه و پٽرگرتنه مه زنه ي موسولمانان يان بيبي که بؤ پيغه مبهري خوابان هه يه (ﷺ) چند به پٽر بوبو لايان، که شه و يان له لاي هيج پاشاو قه يسه ري نه بيبيبوو، کاتي گه پانه وه بؤ ناو هوزه که يان، نه و (به سه راهه يان) بؤ باس کردن. نه وه و چندين نمونه ي تريش که گه وره ترين هؤکاري شاره زا بووني زورتيک بوو له نيسلامدا، هه رله به رشه وه بوو که نيرواوه که ي موسه يله مه ي دروزن کاتيک گه يشته پيغه مبهري خودا (ﷺ) پٽي فرموو: ناي ا شايه تي نه ده ي که موسه يله مه نيرواي خواه ي؟ گوتي: به لي، پيغه مبهري خودا فرموي: (له بهر نه وه نه بي که نيرواواو کوڙي نه مدا له ملت). ^۲ خوداي گه وره ليٽداني ملي بؤ سازاند له کاتي ميرنشيني نيينومه سعوددا له کوفه. نه و کابرايه پٽي ده گوترا: نيينونه واحه، له کاتي نيينومه سعوددا (که ميرنشيني کوفه بوو) ليٽي ده رکه و تيبو که شايه تي شه دا موسه يله مه خاوه ن په يام بووه، نيينومه سعود نارد ي به شوينيداو پٽي گوت: تو نيستا خو نوينه ري که س نيت، فرماني بؤ ده رکردو درا له ملي (بهر به زه يي خوا نه که وي و له عنه تي خوي ليبي). مه به سته که ليٽر ده دا نه وه يه هه رکه سي له (دار الحرب) وه هات بؤ (دار الاسلام) (واته: له ولاتي دژمناني نيسلامه وه هات بؤ ولاتي موسولمانان) بؤ گه ياندني په يامي يا بازرگان يهک يا ناشتينا مه يهک يان ناگريه ستيک يان هيتاني سه رانه يهک يا هه ر شتي له و شيوازه بي، داواي له نيام يا جيگره که ي کرد که په ناي بدات، په ناي پٽي نه دريت، له بهر نه وه ي که ديته ده چي له (دار الاسلام) دا. هه تا ده گه پٽه وه بؤ نه و شويننه ي ترسي ناميني و ولاتي خويه تي.

^۱ الطبري (۱۳۹/۱۴).

^۲ ابن هشام (۲۴۷/۴)، سه حجه.

﴿كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقْتُمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾

جه ختگردنوه له سر بیزاری دهرپین له بتپرستان

خودای گوره باسی کارزانی خوی دهکات له باره ی بیزاری دهرپینو مؤلهت دانی بتپرستان تا جوار مانگ، پاشان له هر شوینیکدا پییان گیشتن به شمشیری بپنده بهر شمشیریان دن وه

فهرمویه تی: ﴿كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ﴾ چون په یمان بؤ نه و

بتپرستانه ده بی لای خوداو پیغه مبه ره که می (ﷺ)؟ واته: چون هه روا وازیان لی ده مینرئو بیترس

داده نیشن، که نه وانه بروایان به خواو پیغه مبه ره که می نیه، ﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ﴾ جگه له و بتپرستانه ی هیشتا له سر په یمان ماون که پیکه وه له لای ﴿الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ دا

په یمانتان به ست. یانی: له پوژی حوده بیبه دا. وه ک خودای گوره فهرمویه تی: ﴿هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا

وَصَدُّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعَكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحَلَّهُمْ﴾ هر نه وانه نه و خوانه ناسانه بوون که

بوونه له مپوره نه یان هیشتا بچنه که عبه و پشیمان نه دا قوریانیه کانتان (که له گه لیان بوو) بگاته شوینی

خوی. پاشان خودای گوره نه فهرموت: ﴿فَمَا اسْتَقْتُمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ﴾ تا له سر په یمانه که

ما بن، نیوه په یمان شکین مبه بن. واته: هه تا نه وانه پابه ند دهن له و په یمان و گرتیبه سته ی له گه لتان

به ستوون له وازهیتان له شه پ له نیوان نیوه و نه واند ا بؤ ماوه ی ده سال ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

خودا پاریزگارانی خوش ده وی. پیغه مبه رو (ﷺ) موسولمانان وایان کرد، نه و په یمان و شه پ وه ستانه

به رده وام بوو له گه ل خه لکی مه ککه دا له زیلحه جه ی سالی شه شی کوچیه وه هه تا نه و کاته ی

قوره شیشه کان په یمانه که یان شکاندو یارمه تی هاوپه یمانه کان یان دا که به نی به کره کان بوون له دژی

خوزاعه کاند ا که هاوپه یمانی پیغه مبه ری خودا بوون (ﷺ) شه پ یان له گه لدا کردن له حه ره مدا، دوی

نه وه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) غه زای کردن له مانگی په مه زانی سالی هه شتی کوچیدا. خودای گوره

سه ری خستن و مه ککه ی پیروزی بؤ نازاد کردن و زالی کردن به سر بتپرستاندا، سوپاس و ستایش هر

بؤ خوی گوره یه. نه وانه ی که موسولمان بوون دوی سه رکه و تن و زال بوون به سه ری اندا، نازادی کردن،

ناوهران نازاد کراوان. که نزیکه ی دوو هه زار که س ده بوون، نه وه یش له سر خوانه ناسی خوی به رده وام

بوو له ده سته پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده رچوون و رایان کرد، ناردی به شویناندا و دنیایی پیدان و

ناسانکاری بۇ کردن هتا چوار مانگ بۇ کوئی ناره زویان لئییه بپۆن. له وانه: سه فوانی کوپی نوممه یه و عیکرمه ی کوپی نه بوجه هل که سانئکی تریش بوون. پاشان خوی گه وره پئی نیشاندان و نذر به چاکی موسولمان بوون. هر خودای گه وره شایسته ی سوپاس و ستایشه له سر هه موو شتی که بپیری له سر نه داو ده یكات.

﴿ كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ

وَكَرَّهُمْ فَنُفِثُوا ﴿٨﴾

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَكَرَّهُمْ فَنُفِثُوا ﴾ چون په یمانئک، نه وان هه رکاتی بزنان چارت ده که ن، به بی نه وه ی کوئی بده نه خزمایه تی یان په یمان به گزتاندا دین، هر به دهم دلخوشتان ده که ن، به لام نیازی خرابیان له دلدایه، ندره یان خراب و به دفرین. خودای گه وره هانی خاوه نباوه پان نه دات له سر نژیایه کردنی بته رستان و بیزاری ده برپین لئیان و بویان پوونده کاته وه که نه وانه شایه نی نه وانه نین په یمانیان له که لدا بیه ستری له بهر نه وه ی هاوه لئیان بۇ خودا داناوه و بپوایان به پیغه مبریش نیه (ﷺ) وه نه و بته رستانه هه رکاتی ده سه ته لاتیان په بیدا کرد به سه رموسولماناندا نه خزمایه تی ده فام و نه هاوپه یمانی و چاوپوشیتان لئناکه ن، هه رچی بتوان ده یکه ن ودریقی ناکه ن، عه لی کوپی نه بوته له و عیکرمه و عه وفی نه لئین: له نیینو عه بباسه وه (الإل) یانی: خزمایه تی (الذمة) یانی: په یمان. زه ححاک و سوودیش هر وایان گوته ^۱.

﴿ أَشْرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِهِ ۗ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ فِي

مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

وَإِخْرَجْتُمْ فِي الدِّينِ ۗ وَنُقِضَ الْأَيْمَانُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ أَشْرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴾ نیشانه کانی خویان به نرخئکی که م فرۆشته وه. خودای گه وره لیره دا دیسان باسی خرابی و به دفری بته رستان ده کات و خاوه نباوه پان هه لده نی که بچن به گزیاندا، واته: شوین که وتنی نایه ته کانی خودایان کوپی وه ته وه به پابواردنئکی که می بی به های ژبانی دنیا، ﴿ فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِهِ ﴾ نه وسا رنگه ی خویان به ست. واته: بوونه رنگه له

^۱ الطبري (١٤٦/١٤).

^۲ الطبري (١٤٧/١٤).

پتی خاوهن باوه پاندا که شوینی هه ق بکهون ﴿إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ① لَا يَرْجُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾ نهوانه ی کاری خراب زرد دهکن، لهسه ره هیه خاوهن باوه پیک، هاوپه یمانی و خزمایه تی ره چاو ناکن، نه مانه هر دهست دریزی پیشه یانه. ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ إِخْرَجْنَاكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ثُمَّ نَفَعْنَا الْأَنْبِيَاءَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ سا نه گهر (له بته رستی) وازیان هیناو نوژیان کردو زه کاتیان دا نیتر برای دینی نئون، نیمه نه م نیشانانه مان بقو خه لکی پوون ده که یه وه که ده یزان. له پیشه وه نه م نایه ته و نایه ته کانی پیش نه م شمان ته فسیر کردوه.

﴿وَإِنْ لَكُنَّا أَتَمْنَا مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنَا فِي دِينِكُمْ فَقَبِلُوا آيَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ﴾

﴿١١﴾ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

پیشه وایانی خوانه ناسان بی په یمان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِنْ لَكُنَّا أَتَمْنَا مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ﴾ نه گهر له دوی په یمان بهستی سوینده که یان هه لوه شانده وه. واته: نه گهر نه و بته رستانه ی که په یمانتان له گه لدا بهستون بقو ماوه یه کی دیاریکراو، په یمانه که یان شکاندو ﴿وَطَعْنَا فِي دِينِكُمْ﴾ تیرو تانه یان له نایه که تان دا، به ناتو اووی و کام و کوپی سه یریان کرد، له م نایه ته وه وه رگیراوه که هه رکه سی قسه ی به پیغه مبه ری خودا گوت (ﷺ) یان توانجی له ناینی نیسلام داو به ناتو اووی زانی ده کوژی. هه ره به ره نه وه یه خودای گوره نه فرمویه تی: ﴿فَقَبِلُوا آيَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ﴾ نیتوه له گه ل پیشه وایانی خوانه ناساندا به شه پ بین، نهوانه بی په یمان، به لکو دهستانان لی هه لگرن. واته: به لکو واز بینن له و خوانه ناسو و لاساری و گومپایه ی که تئیدان و بگه پینه وه. قه تاده و که سانی تریش گوتویانه: پیشه وایانی خوانه ناسان وه که نه بوجه ملو عوتبه و شهبه و نومه یه ی کوپی خه له فو چهند بیاویکی تری هه ژمار کرد، نه عمه ش نه لی له زهیدی کوپی وه هه به وه له حوزه یه وه نه لیت: نه هلی نه م نایه ته پاش اتنه خواره وه ی نه م نایه ته کس کس شه ری پینه فروشتون. وه له علی کوپی نه بوتالبه وه پیوایه ت کراوه (ره زای خوی لیبی) هه ره به م شیویه. راستیه که ی نه وه یه نه م نایه ته گشتگیره، هه رچه نده هژی هاتنه خواره وه ی بته رسته کانی قوره ی شه، به لام نه وانیش و جگه له نه وانیش ده گریته وه (والله اعلم)، وه لیدی کوپی موسلم نه لیت: سه فوانی کوپی عه مر بوی باس

کردین له عهبدوپه حماتی کوی جو بهیری کوی نوبهیره وه: به دلنیا بیه وه له زهمانی نه بوبه کردا بویین (په زای خوی لیبی)، قسه ی بز نه و خه لکه ده کرد کاتی که پوهو و شام په وانهی ده کردنفرموی: بیگومان به و زوانه نیوه ده گه نه کومه لی (نقد لوتبه رزن)، به شمشیره کانتان له شه ی تانه گه وره کانیا ن بدن، سویند به خوا پیاوی له وانه بکوژم پیم خوشتره له وهی که حه فتا کس له جگه له نه وان بکوژم، چونکه خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَقَاتِلُوا آلَ الْكُفْرِ﴾ نینونه بی حاتم پویا به تی کرده.

﴿أَلَا تَقْتُلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَكُمُوا بِأَخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَ اللَّهَ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١﴾ تَتْلُوهُمْ يَعِدُّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ وَيَضْرِبُهُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٢﴾ وَيَذْهَبُ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾﴾

هاندان بوشه پر کردن له گه لیان و هه ندی له سووده کانی

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿أَلَا تَقْتُلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَكُمُوا بِأَخْرَاجِ الرَّسُولِ﴾ نیا نیوه به گز خه لکانیکدا ناچن که له سویند پاشگه ز بوبنه ته وه و نیازیا ن هینا وه پیغه مبه ر (ﷺ) له ناو خویان ده رکن. نه مه یش دیسان هاندان و هه لنان و خوشه ویست کردنی به گژدا چوونی بته رستانه که له سوینده که یان پاشگه ز بوبنه ته وه و نه ندیشه ی ده کردنی پیغه مبه ریا ن (ﷺ) له مه که که وتوته سه ره، وه که خودای گه وره نه فرمویه تی: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ الْمَكْرِينَ ﴿٢﴾ بَيْتَهُ بَيْرت نه وسا خوانه ناسه کان ویستیا ن فیلیکت لی بکن یان به ندت کهن یان بتکوژن یان دهرت کهن، نه وان به (به رده وام) فوه فیل ده کهن، خودایش له به ران به نه واندا پیلان ده گنپه، خودا چاکترین پیلان گنپه. وه فرمویه تی: ﴿يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَقُولُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ﴾ پیغه مبه رو نیوه له زیدی خوتان ده رده کهن له به ره وهی به خودای په ره وردگارتان به و اتان هیه. وه فرمویه تی: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ﴾

^١ ابن ابی حاتم (١٧٦١/٦).

^٢ الانفال (٣٠).

^٣ المعتنه (١).

لِيُخْرِجُوا مِنْهَا ﴿۱﴾ هيندهی نه مابوو نه وانه له و سه زه مينه بتخه نه ته نگانه وه، تاكو له ويدا ده رت كه نه وه ليتره يشدا نه فه رمويت: ﴿وَهُمْ بِكُفْرِهِمْ أُولَئِكَ مَرَرُوا﴾ دهس پيشكه ريش (له و شه په دا) نه وان كرديان، نه لئين مه به ست به و پوژه به دره، كاتى كه بته رسته كان ده رچوو بوون بى يارمه تى دانى كاروانه كه يان كه كاروانه كه پزگارى بوو، زانيان پزگارى بووه، به لام هر به رده وام بوون له سه ر پوژستن به ره و نه و شوينه بى شه پ كردن چونكه زور خزبه زلزان و مله و پ بوون، وه كه له پيشه وه باسى لى كرا، وه كوتراويشه: مه به ست پيى هه له وه شانده نه وه ي په يمانه كه يه و شه پ كردنيانه له گه ل به نى به كرى هاوپه يمانيان له دژى خوزاعه كه هاوپه يمانى پيغه مبه رى خودا بوو (ﷺ) هه تا پيغه مبه رى خودا (ﷺ) له سالى فه تحدا پوژيست بويان و نه وه ي كه پوويدا پوويدا سوپاس و ستايش بى خوداى گه وه. پاشان خوداى گه وه نه فه رمويت: ﴿أَتُخْشَوْنَ اللَّهَ أَمْ لِي أَنْ تُخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ نايبا لتيان ده ترسن؟ هر خوا شايبسته تره كه لتي بترسن نه گه ر نيوه خاوه ن باوه ين. واته: له وانه مه ترسن له من بترسن چونكه من شايبسته ي نه وه م كه به نده كانم بترسن له هيزو تولم، هه مو شتى به ده ستي منه، مه يلم له هر شتى بويى بووه و هر چيش مه يلم لى نه بويى نه بووه، پاشان بى وه به رز كردنه وه ي خاوه ن باوه ران و ده رخستنى كارزاني خودا خوى له سه ر نه و جيهاده ي له سه رى فه رز كردن له گه ل توانيدا بى له ناو بردنى دوزمه نه كانى به فه رمانى له لايه ن خزيه وه نه فه رمويت: ﴿فَلْيَأْتُواهُمْ بِعَدَابَتِهِمْ أَلَمْ يَأْتِدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ وَيَضْرِبَهُمْ عَلَيْهِمْ وَيَسْفُفُ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ﴾ نيوه بچن به گزياندا، به ده ستي نيوه نه وان تووشى نازار ده كات و ژيريان ده خات و سه رتان ده خات به سه ريانداو كاري ده كات كولى دلى باوه رداران دابمركى. نه مه به گشتى هه مو كومه لى موسولمانان ده گريته وه. موجه ايدو سوودى و عيكرمه له م نايه ته دا: ﴿وَيَسْفُفُ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ﴾ نه لئين: يانى: خوزاعه.^۲ ﴿وَيَذْهَبُ غَيِّظَ قُلُوبِهِمْ﴾ پقى دلبيان داده مركى. نه وزه ميره شى ديسان هه ريونه وان گه پانده ته وه له م نايه ته دا: ﴿وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ﴾ هه ركه سى له گوناوه دهس هه لگري، خواش لتي وه رده گري. واته: له عه بده كانى. ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ خودا زاناي له كارزانه. واته: ده زانى چى بى عه بده كانى ده شى و كارزانه له كردارو گفتاره كانيدا شه رعى، بى يان كه ونى بى. هه رچى بويى ده يكات و هه ر

الاسراء (۷۶).

الطبري (۱۶۱/۱۴).

بپاریزی بویٰ نہ پیدا، ہر خودا دادپہرور و فرمانپہوایہ کہ ہر گیز ستم ناکاتو بہ نہ ندازہ ی
 بچو کترن شت ون ناکات له چاک و له خرابہ . به لکو پاداشتی له سر نہ داتوہ له دنیاو له قیامہ تدا .

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَسْخَرُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ

وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۱﴾

یہ کیٰ له بہ ندہ کانی جہنگ تاقیکردنہ وی موسولمانانہ

خودای گہورہ نہ فرمویت: ﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا ﴾ پیتان وایہ (نہی خاوهن باوہ پان) وازتان لی
 دہ مینری و پشت گویتان دہ خین و تاقیتان ناکہ ی نہ و بہ چہ ند شتی تا خہ لکی لیبراو و راستگری تیدا
 دہ رکہ وی و خہ لکی دروزنی تیا جیا بیته و؟ بویہ فرمویہ تی: ﴿وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ
 وَلَمْ يَسْخَرُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَابْتِغَاءَ﴾ خودایش له وانہی له نیوہ چوونہ غہ زا،
 جگہ له خوداو پیغہ مبرو خاوهن باوہ پان ہیج کہ سیٰ ہاوپازیان نہ بوہ، ﴿وَابْتِغَاءَ﴾ ہاوپازو جیٰ نہینی .
 بہ لکو نہ وانہ بہ ناشکراو بہ نہینی دلسوزی خوداو پیغہ مبرہ کہ ی بیون ﴿لِيُرِيدَ﴾ لیرہ دا بہ باسی
 راستگریان وازی له نہ و بہ شہ کہ ی تر ہیناوہ . خودای گہورہ له نایہ تی تردا فرمویہ تی: ﴿أَحْسِبَ

النَّاسَ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴿۲﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا

وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿۱﴾ ناخو مردم لایان وایہ ہر کہ بلین: باوہ پمان ہیناوہ، نیت وازیان لی دہ مینری
 تووشی ہیج تاقیکردنہ و ہیک نابن؟ نیغہ نہ وانہی پیش نہ وانیشمان تاقی کردوہ تہ وہ، بیگومانہ خودا
 نہ وانہی کہ راستیان گوت، نہ وانہ ش کہ دروزنن، دیاری دہ کات . وہ فرمویہ تی: ﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ
 تَدَّخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الْقَادِرِينَ ﴾^۱ نایا نیوہ لاتان وایہ ہر وا دہ چنہ
 بہ ہشت؟ کہ چی ہیشتا خودا خہ باتکاران و خوپاگرانی نیوہ ی دیاری نہ کردوہ . وہ فرمویہ تی: ﴿مَا
 كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ﴾^۲ خودا ہیج کاتی باوہ پدارانی له
 بارود و خیکدا (وا نیوہ تیدیا) نہ ہیشتوہ تہ وہ مہ گہر له بر نہ وہ ی ناپاکان له پاکان جیا بکاتہ وہ .
 بوختہ ی باسہ کہ نہ وہ یہ، کاتی کہ خودای گہورہ جیہادی فرز کردوہ له سر عہدہ کانی، ناشکرای

^۱ العنكبوت (۲-۳).

^۲ آل عمران (۱۴۲).

^۳ آل عمران (۱۷۹).

کرده که له بهر شهویه عه بده کانی خۆی تاقی بکاتوه تا ده رکه وی کئی گوپرایه لی ده کات و کیش گوپرایه لی ناکات، دیاره خودای گه وره ناگاداره له وهی بووه و له وهی نه بووه، نه گه ر بووه چون بووه و ده بی. نه و شته ده زانی پیش بوونی و له گه ل بوونیشیدا چی به سردی. هیچ په رستراوی نیه جگه له و هیچ په روه ردگارک نیه جگه له و، هه ر شتیکی بریار داو موری کرد هیچ که سنی ناتوانی بیگنیته وه.

﴿ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَيَّ أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴾ (۷) ﴿ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ فَمَسَىٰ أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴾ (۱۸)

بتهپرستان مزگه وته کانی خودا ناوه دان ناکه نه وه

خودای گه وره نه فره مویت: ﴿ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَيَّ أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ ﴾ ناوه دان کردنه وهی مزگه وتی خودا بئ بتهپرستان نه شیاوه، خۆیان ده لاین: خوا نانا سن خودای گه وره نه فره مویت شتیکی نه گونجاوه که بتهپرستان مزگه وته کانی خودا ناوه دان بکه نه وه که له سه ر یه کتا په رستی دروس کراوه و شه ریکی نیه، نه و که سه ی (مَسْجِدَ اللَّهِ) خۆیندویه ته وه مه به ست پئی که عبه ی پیروژه (المسجد الحرام) که به پزیزترین مزگه وته له سه ر زه میندا، که له یه که مین پۆژه وه دروس کراوه بئ خوا په رستی، نه و خودایه ی که ته نیا یه و شه رکی نیه نه م مزگه وته ئی بره می خه لیل دروستی کرد، خوانه ناسان خۆیان شایه تیان له سه ر خۆیان داوه و به کردار و گفتاریان ده ریان بریوه. سوودی نه ئی: نه گه ر په رسیارت کردبی له گاوی کامیه ناینه ت؟ گوتیه تی: نه سرانیم. وه نه گه ر په رسیارت کردبی له جووله که یه کامیه ناینه ت؟ گوتیه تی: جووله که م. وه نه گه ر له سانبه کت په رسیی کامیه ناینه که ت؟ گوتیه تی: سابه م. وه له بته پرستی که په رسیی گوتیه تی: بت په رستم. ﴿ أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ ﴾ نه وانه هه رچی ده که ن (به موی نه و بته پرستی وه) به فیرۆ ده چی، هه تا سه ر له نا و ناگردا ده بن. وه ک خودای گه وره فره مویه تی: ﴿ وَمَا لَهُمْ أَلَّا يَعْبُدَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُمْ إِلَّا الْمُنْفِقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ خودا چون نازاریان نه دا، که نه وانه ریگی (مَسْجِدَ الْحَرَامِ) بیان له زیاره تکه ران گرتوه و، شایه نی شه و هیش نین خاوه نی بن؟ خاوه نی ده بی هه ر نه وانه بن که ترسی خوا یان هه یه، به لام زۆدی بیان نه زانن.

۱ الطبری (۱۶۵/۱۴).

۲ الانفال (۳۴).

خه لگی خاوه نباوم، نه وان مزگه وته کان ناوهدان ده که نه وه

بویه خودای گوره فهرموویه تی: ﴿إِنَّمَا يَعْزَّمُ مَسْجِدَ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ هه ر
 نه وانه بویان هه مه مزگه وتی خوا ناوا بکن که باوه پریان به خواو به پژی دواپی هه مه. خودای گوره
 شایه تی بهوای داوه بؤ نه وانه ی که مزگه وته کان ناوهدان ده که نه وه، خودای گوره نه فهرموویت: ﴿إِنَّمَا
 يَعْزَّمُ مَسْجِدَ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ تیرمیزی و ئینبومهرده وه بی و حاکمیش له
 موسته دره که پیدا ریوایه تیان کردوه. ^۱ عه بدوپره زاقیش ریوایه تی کردوه له عه مری کوپی مه یومنی
 نه ودیوه نه لی: که یستم به هاوه له کانی پیغه مبه ر(ﷺ) ده یانگوت: به راستی مزگه وته کان مالی خودان
 له سه ر زه میندا، هه قیشه له سه ر خودا که پژی له و که سانه بگری زیاره تیان ده که ن. ﴿وَأَقَامَ الصَّلَاةَ﴾ وه
 نویژه کانی به حیته یانی، واته: نه و نویژانه ی که گوره ترین عیباده تی لاشه ن. ﴿وَأَتَى الزَّكَاةَ﴾
 زه کاتیان داوه، که به پژیترین کرداری که بؤ چاکه کردن له که ل خه لکید، ﴿وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾ ترسیان له
 هیچ که سی نیه (له خوا نه بی) واته: له خوا نه بی له هیچ که سی ناترسن ﴿فَعَسَىٰ أَوْلِيٰكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ
 الْمُهْتَدِينَ﴾ له وانه یه نه مانه له ری شاره زاکان بن. عه لی کوپی نه بوته لحه نه لی له ئینبوعه بیاسه وه له م
 ثایه ته دا: ﴿إِنَّمَا يَعْزَّمُ مَسْجِدَ اللَّهِ مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ نه و که سه ی که خودا به ته نها
 ده زانی و بهوای به پژی دواپی هیتاوه، بهوای بووه به وه ی خودا ره وانه ی کردوه ته خواره وه ﴿وَأَقَامَ
 الصَّلَاةَ﴾ نویژی کردوه و یانی: پینج نویژه که ی کردوه ﴿وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾ له خوا نه بی له هیچ
 که سی نه ترساوه، واته: جگه له خودا که سی تری نه په رستوه. پاشان نه لی: ﴿فَعَسَىٰ أَوْلِيٰكَ أَنْ
 يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾ خودای گوره نه فهرموویت هه ر نه وانه له پیزه ی بزگارانن. وه ک فهرموویه تی
 به پیغه مبه ره که ی(ﷺ): ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ ^۲ به لکو په روه ردگاری تو بتنیزته
 جیگایه کی په سه ند کراو. که نه و شوینه جی تکا کردن (الشفاعة). هه موو (عسی) ایه ک له قورئاندا
 هه ر ده بی بیته دی ^۳.

^۱ تحفة الاحوذی (۳۶۵/۷)، الحاکم (۲۱۷/۱).

^۲ الاسراء (۷۹).

^۳ الطبری (۱۶۷/۱۴).

﴿اجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْمَكْرَمِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿١٢﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿١٣﴾ خَالِدِينَ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾﴾

ناو به خشینه وه به حاجیه کان و ناو دانا نکر دنه وهی مالی خودا (که عبهی پیروز) له به رانبر برپواو
جیهاد دا راناوستن

خودای گوره نه فرمویت: ﴿اجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْمَكْرَمِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ناو به حاج
به خشینه وه و سه پرپرشتی مالی خودا (که عبهی پیروز) لاتان وایه له گه ل کارى نه و که سانهی بق خودا
چوونه ته غزاو برپوایان هیه به خودا و پڑی قیامت وه که یه کن؟ له لای خودا وه که یه کن، خودا
کومه لی ناهه قیکاران ناخاته سه رپاسته پئگه. عه و فی له ته فسیره که یدا له نیبوعه بیاسه وه له
ته فسیری هم نایه ته دا ده لیت: بتپرسته کان نه لئین: سه پرپرشتی مالی خودا ناو به خشینه وه به
حاجیان چاکتره له وانهی که برپوایان هیناوه و جیهاد ده کن، نه وانه شانازیان به مالی خودا وه ده کردو
خویان پیوهی هه لده بری له بهر نه وهی خویان به شایسته و سه پرپرشتیکری ده زانی. خودای
گوره یش باسی خوبه زلزانى و سه پرپرچی نه و بتپرستانه ی خه لکی حه ره می کردوه و فرمویه تی:

﴿فَدَكَاتٌ ؕ اٰیٰتِیْ نُنزِّلُ عَلَیْكُمْ فَاَنْتُمْ عَلٰٓیٰ اَعْقَابِكُمْ تُنٰكِبُوْنَ ﴿١٦﴾ مُسْتَكْبِرِیْنَ بِمَا سَبَّحْتَ تَهَجَّرُوْنَ ﴿١٧﴾﴾

نیشانه کانی نیمه تان به سه ردا ده خوینرا به وه هه مووتان پی دزه تان بوو، خوتان نهد به زلده زانی و له
شه و نشینی خوتاندا، قسه ی پرپوچ و بی ماناتان ده کرد، به رانبر به قورئان و پیغه مبه ر(ﷺ) خودای
گوره یش پڑی برپوایان و جیهاد کردنی له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) دا به سه ر نه وانه دا سه پرپرشتی
که عبهی پیروز ناو به خشینیان نه کرد له بتپرستان و پیی پاگه یاندن که نه و کاره یان هیچ سوئیکیان
پی ناگه یه نی له لای خودا له گه ل نه و شه ریک دانانه یان بوی. با سه پرپرشتی ماله که ی نه ویش بکن و
ناویش به حاجیان بدن! خودای گوره فرمویه تی: ﴿لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ﴾ وه که یه کن نین لای خودا، خودا کومه لی سته مکاران ناخاته سه رپاسته پی. واته: خودای
گوره نه وانه ی خویان به شایسته ی سه پرپرشتی کردنی مالی خودا زانیوه، ناوی به سته مکار هینان

له‌بەر ئه‌وه‌ی بپه‌رست بوون، ئه‌و سه‌رپه‌رشتی کردنه هیچ سویدیکیان پسی ناگه‌یه‌نی. ^۱عه‌لی کوپی ئه‌بوته‌لحه له ئیبنوعه‌بباسه‌وه له ته‌فسیری ئه‌م نایه‌ته‌دانه‌لی: ئه‌م نایه‌ته له‌سه‌رعه‌بباسی کوپی عه‌بدوله‌ته‌لب هاته خواره‌وه کاتی له پۆژی به‌دردا به‌دیل گیرا، به‌موسلمانه‌کانی ووت: ئه‌گه‌ر ئیئوه پیش ئیئمه‌که‌وتن له موسولمان بوون و کۆچ کردن و جیهادا، ئه‌وه‌ئیئمه‌ش سه‌رپه‌رشتی مالی خودامان ده‌کردو ئاومان ئه‌دا به‌ حاجیان و به‌ندمان ئازاد ده‌کرد. خودای گه‌وره‌یش فه‌رموی: ﴿أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ

الْحَاجِّ ﴿ هه‌تا ده‌گاته: ﴿وَاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ واته: ئه‌و شتانه کردوتانه هه‌مووی له کاتی بپه‌رستیدا بووه. هه‌ر شتی له کاتی بت په‌رستیدا کردوتانه لیتان وه‌رناگرم، ^۲زه‌ححاک ئه‌لی: موسولمانان چوونه لای عه‌بباس و هاوه‌له‌کانی ئه‌وانه‌ی که به‌دیل گیرابوون له پۆژی به‌دردا، تانه‌و ته‌ش‌ریان لی ئه‌دان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که بپه‌رست بوو، عه‌بباسیش گوتی: سویتند به‌ خوا ئیئمه سه‌رپه‌رشتی مالی خودامان ده‌کردو به‌نده‌مان ئازاد ده‌کردو که عه‌به‌مان داده‌پۆشی و ئاومان ئه‌دا به‌ حاجیه‌کان. خودای گه‌وره ئه‌م نایه‌ته‌ی نارد ه‌خواره‌وه: ﴿أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ ﴿ له ته‌فسیری ئه‌م

نایه‌ته‌دا فه‌رموده‌یه‌کی مه‌رفوع هاتوه پتویسته لێره‌دا باس بکری. عه‌بدوه‌ره‌زاق پیاویه‌تی کردوه له نوعمانی کوپی به‌شیره‌وه (په‌زای خوی لیبی) که پیاویک گوتی: گویم لی نیه هه‌ر کاریکی تر نه‌که‌م دای موسولمان بوون ئه‌وه نه‌بی که سه‌رپه‌رشتی مالی خودا بکه‌م. یه‌کیکی تر گوتی: جیهاد له پسی خودا چاکتره له‌وه‌ی که گوتتان، عومەر (په‌زای خوی لیبی) سه‌رزه‌نشتی کردن و گوتی: له‌لای مینه‌بری پتغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) ده‌نگتان به‌رز مه‌که‌نه‌وه، ئه‌و پۆزه پۆژی هه‌ینی بوو، به‌لام که نوژی هه‌بنیمان کرد چوونه لای پتغه‌مبه‌رو لیئمان پرسی، ئه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه: ﴿أَجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ

الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ﴿ هه‌تا ده‌گاته: ﴿لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ﴾. ^۴پاشان خودای گه‌وره ئه‌فه‌رمویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٠﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَيْسَبٌ مَّقِيمٌ ﴿٥١﴾ خَلِيلِينَ فِيهَا

أَبْدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿ ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان هه‌تاوه و تووشی ئاواره‌یی بوون و بۆ خودا چوونه غه‌زا ده‌ستیان له مال و گیانی خویان هه‌لگرتوه، لای خودا زۆر له پیتشترن و به‌ ئاواتی خویان ده‌گه‌ن،

^۱ الطبري (١٧٠/١٤).

^۲ الطبري (١٧٠/١٤).

^۳ الطبري (١٧٢/١٤).

^۴ مسلم (١٨٧٩)، عبدالرزاق (٢/٢٦٨).

به روزه نگاریان مژده‌ی به زیمی و پره‌زای خوی و باغاتی و ایان پینده‌دات که له ویندا خوشی تاهه تایبان ده‌بن، هتا سر هر له وی دهن. خودا پاداشتی زدر گه‌وردی له لاهه به.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابَاءَكُمْ وَاِخْوَانَكُمْ اَوْلِيَاءَ اِنْ اَسْتَحَبُّوْا الْكُفْرَ عَلَى الْاِيْمَانِ وَمَنْ يَتَّخِذْهُمْ مِنْكُمْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣﴾ قَدْ اِنْ كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَاَمْوَالٌ اَقْرَبَتْكُمْهَا وَبِحَدَرَةٍ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسٰكِنٌ تَرْضَوْنَهَا اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهِ فَتَرَبَّصُوْا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرٍ وَّاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿١٤﴾﴾

فهرمانندان به وازھینان له دوستایه‌تی بپهرستان با که‌س و کاریش بن

خودای گه‌وره نه فرمویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابَاءَكُمْ وَاِخْوَانَكُمْ اَوْلِيَاءَ اِنْ اَسْتَحَبُّوْا الْكُفْرَ عَلَى الْاِيْمَانِ وَمَنْ يَتَّخِذْهُمْ مِنْكُمْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ نه‌ی گروی خاوهن باوه‌پان، نه‌گر بابو برای نیوه لایان و ابوو بیباوه‌پی له باوه‌په‌نتان باشتره، نیوه نزدیکان مه‌که‌ونو خوششان نه‌وین، هر که‌سی له نیوه خوشی بوین، دیاره ستمکاره. خودای گه‌وره فرمانی داوه به دودره‌په‌ریزی لهو که‌سانه‌ی به‌وایان پیتی نه‌ی، با نه‌و که‌سانه‌ش باوک و برا بن. قه‌ده‌غیشی کردوه له نزدیک بوونه‌و لیبیان کاتی که‌ پیزی خاوه‌ناسیان دا به‌سر خاواناسیدا، هه‌په‌شیشی کردوه لهو که‌سانه‌ی کاری وا ده‌کن، وه‌ک فرموویه‌تی: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَادُّوْنَ مَنْ

كَرِهَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ وَاُولٰٓئِكَ اَوْلِيَاءُ ءَابَاؤُهُمْ اَوْ اِبْنَاؤُهُمْ اَوْ اِخْوَانُهُمْ اَوْ عَشِيْرَتُهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ وَاَيْدِيَهُمْ يَرْجُحُ مِنْهُ وَاَيُّدِيَهُمْ جَنْبٌ يُّجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا اَلْاَيْتُّهُرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۗ اَسْـَٔدْ هٗسْت ناکه‌وی نه‌وانه‌ی باوه‌پیان هه‌یه به خوداو به پڑی دواپی، بینه دوستی نه‌و که‌سانه‌ی پیچه‌وانه‌ی خوداو پیچه‌مره‌ی خودان، با نه‌گر باوکیشیان یان فره‌زندیان یان برایان یان له هوزه‌که‌ی خویان بن، که‌ نه‌مانه خودا به‌وای له دلیان جینگر کردوه به هیزکی تاییه‌تی خوی یارمه‌تی داون ده‌یانا نیریته باغاتیک جو‌باریان به‌بردا ده‌واو هتا سر هر له وی دهن. حافیزی به‌یه‌قی به‌وایه‌تی کردوه له فرمووده‌که‌ی عه‌بدوللای کوری شه‌وزه‌به‌وه نه‌لی: له پڑی به‌دردا باوکی نه‌بوعوبه‌یده‌ی کوری جه‌پراح وه‌سفی بته‌کانی ده‌کرد، نه‌بوعوبه‌یده‌ی خوی له باوکی لانه‌دا، کاتی که‌ جه‌پراح زدر هه‌لیشه‌دا به‌بته‌کانیاندا، نه‌بوعوبه‌یده‌ش به‌وی تیکردو باوکی خوی گوشت، خودای گه‌وره‌ش نه‌م نایه‌تی له‌سر نه‌و نارد ه‌خواره‌وه: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَادُّوْنَ مَنْ كَرِهَ اللّٰهُ

وَرَسُولُهُ^۱. پاشان خودای گوره فرمانی دا به پیغمبره که ی که هر پشه بکات له و که سانه ی که پزی که س و کارو عه شیره ته که ی نه دا به سهر خوداو پیغمبره که ی و جیهاد کردن له پزی خوداو فرمویه تی: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا﴾ بلئی: (نه ی موحه ممد (ﷺ)) نه گهر بابو کوپو ژنو خزمه کانتان و نه و مال ی پیداتان کردوه ﴿وَبِحَرْبٍ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْكِنٌ تَرْضَوْنَهَا﴾ یان کله و په لی بازگانی (ده ترسن بره وی نه مینی) و خانوبه ره ی باشو دلخوشکه ره ی خوتان ﴿أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ﴾ پی له خواو پیغمبره که ی و غه زا کردن له پزی خوداو گرنگ تره، ﴿فَقَرَّبُوا﴾ چاوه دیوان بن، که خوداو جیتان به سهر دینی و تووشی چ به لاو سزایه کتان ده کات بویه خودای گوره فرمویه تی: ﴿حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ تا فرمان له خوداوه دی، نه وان ی له پی لاده رن، خودا شاره زایان ناکات. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له زومره ی کوپی مه عبده وه نه میش له باپریه وه نه لی: نیمه له گه ل پیغمبره ی خودا بوین (ﷺ) که دهستی عومره ی کوپی خه تابی گرتیوو، (عومر) گوتی: سویند به خوا تو نه ی پیغمبره ی خودا خۆشه ویست تری له لام له هه مووشتی جگه له گیانی خرم، پیغمبره ی خودا (ﷺ) فرموی: (هیچ که سی له نیوه بپوای نیه هه تا من خۆشه ویست تر ده بم له لای له گیانی خۆشی) عومر گوتی: سویند به خوا نیستا له لام له گیانی خرم خۆشه ویست تری، پیغمبره ی خودا (ﷺ) فرموی: (نا نیستا نه ی عومر).^۲ بوخاری به تنیا هم فرموده ی هیناوه.^۳ نیمامی نه حمده و نه بوداودیش ریوایه تیان کردوه، و ته که هی نیمامی نه حمده له نیبنوعومره وه نه لی: گویم له پیغمبره ی خودا بوو (ﷺ) نه یفرموو: (کاتی کرین و فروشتنتان کرد به مال و سامانه که تانه وه و دهستان گرت به کلکی مانگاوه و (پازی بوون به کشتوگان کردن) و ازتان له جیهاد کردن هینا، خودا سه رشقریه کتان به سهردا دینی، لای نابات تا ده گه پینه وه بق ناینه که تان).^۴

^۱ البیهقی (۲۷/۹)، فرموده یه کی لاوازه.

^۲ احمد (۳۳۶/۴)، سه صحیحه.

^۳ فتح الباری (۵۳۲/۱۱).

^۴ احمد (۴۲/۲)، ابوداود (۳۴۶۲)، فرموده یه کی باشه (حید).

﴿ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ
عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْرِيْنَ ﴿۱۵﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ
الْكَافِرِينَ ﴿۱۶﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِن بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۷﴾ ﴾

سهرکه وتن ته نیا به یارمته تی خودایه

خودای گوره نه فرموتیت: ﴿ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ
أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَلَيْكُمُ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ
وَلَّيْتُم مُّدْرِيْنَ ﴾ خدا له زور شویندا هات به هانانانوه، پژی حونه بینش ههروهه، که هه چنده
به زوری نخوتاندا دهنازین که چی هیچ سوودی پی نه گه یاندن. نهو زهمینه فراوانه تان لی تنگ هه لات،
له دواییدا هه موو پاشه کشه تان کردو به رهو دوا گه پانه وه. نیبونجوره هیج نه لی: له مواهیده وه: نه م
نایه ته یه کم نایه ت بوو له سوره تی به رائه تدا که خودای گوره باسی پژیو چاکه ی خوی بکات له گه ل
خواه نباوه پاندا، که له زور شویندا له غه زاکانیا نندا له گه ل پیغه مبه ره که پدا (ﷺ) سه ری خستون،
نه وه یش به یارمته تی و پشتگیری و بریاری خوی بیوه، نه ک به زوری نه وان و که ره سه ی جه نگی
نه وان وه. ناگاداریشی کردون که سهرکه وتن ته نیا له لایه ن نه وه وه یه و نیتر با نه وان زور بووین یان
که م. چونکه له پژی حونه یندا زور به زوری خویاندا دهنازین که چی نهو زوریه یان هیچ سویدی پی
نه گه یاندان و هه موو پایان کردو به رهو دوا گه پانه وه جگه له چه ند که سیک له گه ل پیغه مبه ری
خودا (ﷺ) مانه وه. پاشان خودا یارمته تی و پشتگیری خوی نارد بق پیغه مبه ره که ی و نه و
خواه نباوه پانه ی که له گه لی بوون، نه گه ر خودا مه یلی لیتی به درژی باسی نه مه ده که ین، نه م باسه ش
بق نه وه یه ناگاداریان بکات که سهرکه وتن و کومه کی ته نیا له لایه ن خودا خوی وه دیت، با ژماره یش که م
بی. چه ند کومه لی که م سهرکه وتن به سه ر کومه لی زوردا به نیزنی خودا بیگومان خودا له گه ل
خوپاگراندایه.

بوودای غه زای حونه ین

بوودای حونه ین له شه والی سالی هه شته می کوچیدا بوو، دوی نازادکردنی مه ککه، کاتی پیغه مبه ری
خودا (ﷺ) سهرکه وتنی مه ککه ی به ده ست هینا و کارویاره کانی پیکخست و زورینه ی خه لکه که ی
موسولمان بوون و پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نازادی کردن، هه والیان دایه که هه وانز خویان کو
کرده ته وه بوی تا شه پی له گه لدا بکن، که سهرکرده که یان مالکی کوپی عوفی نه زری بوو که هه موو

سقیفی له گه لدا بوو، وه بهنی جه شیمو بهنی سه عدی کوپی به کرو هندی له بهنی هیلالیشی له گه لدا بوو که نذر نه بوون وه کومه ئی له بهنی عه مری کوپی عامیرو عه وفی کوپی عامیریش، که ناماده بوونو مالو مندالو خیزان و بزنو مه په کانیشیان له گه ل خویان هینا بوو، واته: هر چیان هه بوو له گه ل خویاندا هینا بوویان. پیغه مبهری خودا (ﷺ) پوشت بویان به و سوپایه ی که له گه لیدا بوو له فته حی مه ککه دا که پیکه اتبوو له ده هزار کهس له کچه ری و نه نسا ریه کان و هوزه کانی عه ره ب و نه وانه یش له خه لگی مه ککه که نازاد کابوون و موسولمان بوو بوون دوو هزار کهسی ده بوون، به ره و دوژمن بردنی له شیونکا به یه که یشتن پیی ده گو ترا حونه ین (حنین) نه و شویته ی که پوو داوه که پوویدا تئیدا له به ره به یاندا به ره و شیوه که شو پ بوونه وه که هه وازن بوسه یان بق نابونه وه تئیدا، کاتی که چوونه نه و شویته لیان راپه رین تیر بارانیان کردن و شمشیریان لی هه لکیشان و هه موو به یه که ده ست لیان دان، به و شیوه ی که سه ر کرده که یان فرمانی پئیدا بوون نا له و کاته دا موسولمانه کان پاشه کشه یان کردو به ره و دوا گه پانه وه، وه که خودای گه وره فرمو یه تی پیغه مبهری خودا (ﷺ) خوی پاگرت که له و کاته دا سواری نه سپه که ی که ناوی شه بهاء بوو، به ره و ناخی دوژمن هه لمه تی نه دا، عه بیاس له گه لی بوو ده ستی گرتبوو به ناوزه نگی لای راستیه وه، نه بو سو فیانی کوپی حاریسی کوپی عه بدولموته لیب ده ستی گرتبوو به ناوزه نگی لای چه پیه وه و نه سپه که یان بارگران کرد هتا تاونه داته خوی، پیغه مبهر (ﷺ) به ده نگی به رز بانگی ده کردو دلوی له موسولمانان ده کرد که بگه پینه وه و نه یفره موو: (وه رن بق لام عه بده کانی خوا، من پیغه مبهری خودام) وه له و کاته دا نه یفره موو: (أنا النبی لا کذب، أنا ابن عبدالمطلب (واته: من پیغه مبهرم درؤ نیه و من کوپی عه بدولموته لبم)). نزیکه ی سه د که سی له هاوه له کانی خویان پاگرت له گه لی، هه ندی ده لئین هه شتا کهس، له وانه نه بو به کرو عه مر (په زای خویان لیئی) وه عه بیاس و عه لی و فه زلی کوپی عه بیاس و نه بو سو فیانی کوپی حارس و نه یمه نی کوپی نومونه یه من و نوسامه ی کوپی زهید و که سانگی تریش (په زای خویان لیئی) پاشان پیغه مبهر (ﷺ) فرمانی دا به عه بیاسی مامی که که سیکی دنگ به رز بوو، که به هه موو ده نگی بانگ بکات و (بلی): نه ی هاوه لانی دره خته که! یان دره ختی به یهت و پیژوان که موسولمانه کچه ری و نه نسا ریه کان له ژئیدا په یمانیان دا که هه رگیز له لای پانه کن و به جیی نه هیلن، به رده وام عه بیاس بانگی ده کردن و (ده یگوت): نه ی هاوه له کانی سه مو ره! جار تیکش ده یگوت: نه ی هاوه لانی سو ره تی به قه ره، وایکرد هاوه له کانیش ده یانگوت: نه و هاتین ناماده ین، خه لکه که لار بوونه وه و به ره و پیغه مبهری خودا (ﷺ) گه پانه وه هتا وای لی هاتبوو که سی که نه گه ر و شتره که ی به گوئی نه کردایه وازی لی ده هینا و قه لغانه که ی له بهر ده کردو به جیی ده هیشت و به ره لای ده کردو خوی ده گه پایه وه بق لای پیغه مبهر (ﷺ) کاتی هه ندیکیان گه پانه وه لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمانی پیگردن که به توندی په لامار بدهن، مشتت

له خۆلی هه لگرت و پاش ئه وهی له پهروه ردگاری پاپایه وه که یارمتهی بدات، پاشان فرموی: (ئهی خودایه ئه وه به لینهی که پیتدام بۆم بهینه دی) پاشان ئه وه خۆلهی به ره وه خه لکه کافره که هاویشته، هیچ که سی نه بوو له وانه له وه خۆله نه چیتته چاوی و ده می، به پاده یه که ئه وه ننده سه رقالی ئه کرد نه یسه توانی شه پ بکات، پاشان تیشکان و پایان کرد، موسولمانان شوینیان که وتن به دوایانه وه بوون و لیبیان ئه کوشتن و به دیلیان ده گرتن، هه ره که سی که ده گه پایه وه کۆمه لێ دیلی ده هیتایه لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ). له هه ردوو سه حیچه که دا ها توه له فرموده که ی شو عبه وه. له ئیبنوئیسحاق وه، له به رای کوپی عازیه وه (په زای خوای لیبی) که پیاوی پئی گوت: ئهی ئه بوعه ماره، ئایا له پیغه مبه ری خودا پاتان کرد پۆژی حونه یین؟ گوتی: به لام پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پای نه کرد! بیگومان هه وازن گه لیکێ تیر نه نداز بوون، کاتی پوهه پوهیان بوینه وه و په لامارمان دان شکان و هه لاتن، خه لکه که سه ریان کرده غه نیمه ت کۆ کردنه وه، ئه وائیش به تیر هاتن پیماندا و خه لکه که هه لاتن، به راستی من پیغه مبه ری خودام (ﷺ) بینی که ئه بوسوفیانی کوپی حارس جه لوی ئه سپه سپیه که ی پیغه مبه ری گرتبوو، پیغه مبه ر (ﷺ) ئه یفه رموو: (أنا النبي لا کذب، أنا بن عبدالمطلب) منیش ده لیم: ئه مه ئه وه پری بوژی و نازایه تیه، که پیغه مبه ر (ﷺ) ئا له وه پۆزه دا و له وه گه رمه ی شه په دا که سوپاکه ی به جیبیان هیشته، پیغه مبه ریش (ﷺ) له گه ل ئه وه میشدا سواری ئه سپی بوو که زۆر به هه له مه ت نه بوو به کاری په لاماردان و زوو گه پانه وه و پاکردن نه ده هات، که چی له گه ل ئه مه میشدا هه ره به ره و پوهیان غاری نه دا و به ناوی خۆی بانگی ده کرد بۆ ئه وهی هه ره که سی نایناسی چاک بیناسی (سه لات و سه لامی خوای له سه ر بی به رده وام و تا پۆژی قیامه ت) ئه مانه ش هه موو نیشانه ی متمانه و پشت به ستنی بووه به خودا و شاره زایی بووه به وهی که خودا هه ره سه ری ده خات، ئه وهی په وانه ی کردوه پئی ته واوی ده کات و ئاینه که ی خۆی سه رده خات به سه ر ئاینه کانی تر دا، هه ره بۆیه خودای گه وره فرمویه تی:

﴿ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴾

پاشان خودا دنیایی بۆ پیغه مبه ره که ی خۆیی و سه واداران نارد و زوو له شکرێ دابه زاند که (چاوت پیبیان نه ده که وت) خوه ناسانی سزا دا و سزای خوه ناسه کان هه ره ئه مه یه. مه به ست به وه له شکره فریشته کانه. وه که ئیبنو جه ریر گوتیه تی: قاسم بۆی باس کردین گوتی: هه سه نی کوپی عه ره فه بۆی باس کردین گوتی: مو عته مه ری کوپی سوله یمان له عه ره وه بۆی گێزاینه وه که کوپی ئه بوجه میله ی ئه عرابیه نه لیت: گویم له عه بدپوه حمان بوو که کۆیله ی کوپی به رسن بوو ئه بیوت: پیاوی که له گه ل بته په رسته کاندای بوو له پۆژی حونه یندا گوتی: کاتی ئیمه و

هاوه له کانی پیغمبیری خودا (ﷺ) گه یشتن به یه ک له پوژی حونه یندا، ته نیا ساتی له بهرماندا نوهستان، نه لی: کانی که چاومان پیمان کهوت به شوینه که ی خویاندا پاومان نان هه تا گه یشتینه خاوه ن سه سه سپیه که، که نه که سه پیغمبیری خودا بوو (ﷺ) نه لی: له لای نه ودا چه ند پیاویکی سپی دهم و چا و جوان پوویه پوومان بوونه و پیمان گوتین پوو په شه کان بگه رینه وه. نه لی: پامان کردو سواری ملمان بوون و نه ومان به سه رها ت که به سه رمان هات پاشان خودای گه وره نه سه رمویت: ﴿ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ له دوی نه ویش هر که سی خودا مه یلی لیبی ته ویه ی لی قبول ده کات و خودا لیبورد و دلوفانه. خودای گه وره ته ویه ی له و هه وازینانه ی تر قبول کرد که مابونه وه، موسولمان بوون و به موسولمانی هاتن بۆ لای پیغمبیر (ﷺ) خویان گه یاندی له نزکی مه که که له جه عرانه نه ویش دوی بیست پوژ له پوودای حونه ین. له و کاته دا پیغمبیر (ﷺ) سه رپشکی کردن له نیوان وه رگرتنه وه ی دیله کان و ماله کانیا ندا، نه و انیش دیله کانیا ن هه لبارد که شه ش هزار دیل بوون، له ژن و مندال، پیغمبیریش پیی دانسه وه، ماله کانیشی دابه ش کرد به سه ر جهنگاوه راندا. وه هندی له و که سانه ی که له مه که که نازاد کرابوون له و ده سه که وتانه به شی چاکی دانی، بۆ نه وه ی دلیمان له سه ر نیسلام باش پابیت، هر که سه یان سه د و شتری دایه، یه کی له و که سانه ی که سه د و شتری دایه مالکی کور ی عه وفی نه زنی جوو کردیه وه به سه ر زکی هوزه که ی وه که وه و پیش. مالیک دهستی کرد به وه سف کردنی پیغمبیر (ﷺ) به و هوزرا وه ی که تییدا ده لی:

ما إن رأیت و لا سمعتُ بمثلِه
فی الناس کلهم بمثل محمّر
أوفی و أعطی للجزیل إذا اجتدی
ومتی تشأ یُخبرک عمانی غر

واته: نه مدیوه و نه مبیستوه له ناو هه موو خه لکیدا له وینه ی موحه ممد (ﷺ) نه وهنده به وه فاو به خشنده بی کانی له کانی به خشین شتی نۆد به نر خدا، وه هر کاتیکیش چه زکه ی هه والی نه و شتانه ت بی بدات له پاشه پوژدا پوو نه دهن.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾ قَدْ لَوْا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ ءَآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿١٩﴾﴾

فدهغه کردنی بتپه‌رستان له چوونه ناو که عبه‌ی پیروز (المسجد الحرام)

خودای گوره فرمانی داوه بهو خاوه‌ن باوه‌په پاکو تاین پاکانه که پزگه نه‌دهن بهو بتپه‌رسته تاین ناپاکانه که بچنه ناو که عبه‌ی پیروز، وه به هیچ شیوه‌یه که دوا‌ی نه‌م ساله نزیکی نه‌وماله نه‌که ونه‌وه پاش هاتنه خواره‌وه‌ی نه‌م نایه‌ته، کاتی هاتنه خواره‌وه‌ی نه‌م نایه‌ته‌یش له سالی تۆه‌مدا بووه، هر بۆیه پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) عه‌لی نارد به هاورپیه‌تی نه‌بو به‌کر (په‌زای خویان لی‌یی) له‌و ساله‌داو فرمانی دایه که بانگه‌واز بکات له‌ناو بتپه‌رسته‌کاندا: که دوا‌ی نه‌م ساله بتپه‌رستان ناب‌ی حه‌ج بکه‌نو که سیش به‌ده‌وری که عبه‌دا به‌په‌وتی ته‌واف ناکات. خودای گوره نه‌و بپه‌راه‌ی داوه‌و فرمانی پیکردوه، عه‌بدوپه‌زاق په‌یوا‌یه‌تی کردوه له‌جابه‌ری کوپ‌ی عه‌بدو‌الله له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ

ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نجسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا﴾ ن‌ه‌ی کوم‌ه‌لی خاوه‌نباوه‌ران نه‌و که سانه‌ی شه‌ریک بۆ خوا داده‌نن ناپاکن، ناب‌ی (دوا‌ی نه‌مسال) له (مسجد الحرام) خۆ نزیک که نه‌وه. نه‌و که سانه نه‌بیت که به‌نده‌ن یان نه‌ه‌لی زیمه‌ن^۱ نه‌بوعه‌مری نه‌وزاعی نه‌ل‌یت: عومه‌ری کوپ‌ی عه‌بدو‌له‌عزیز نووسی: که نه‌ه‌یلن گاورو جووله‌که بچنه ناو مزگه‌وتی موسولمانان بۆ نه‌م فده‌غه کردنه‌یشم شوین نه‌م نایه‌ته نه‌که‌وم که خودای گوره فرمانی: ﴿إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نجسٌ﴾

عه‌تایش نه‌لی: حه‌رم هه‌مووی هر مزگه‌وته به‌پیتی نه‌م نایه‌ته که خودا فرمانی: ﴿فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا﴾ وه نه‌م نایه‌ته پیروزه‌یش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر (په‌سی) بتپه‌رست وه‌ک چۆن به‌لگه‌یه له‌سه‌ر پاکی خاوه‌نباوه‌پ، وه له‌فرموده‌ی سه‌حیح‌شدا هاتوه: (خاوه‌نباوه‌پ (په‌سی) ناب‌ی).^۲ پاشان خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ

فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ حَكِيمٌ﴾ نه‌گه‌ر له‌هه‌ژاریش ترسان خوا بیه‌وی له‌چاکه‌ی خۆی هه‌مووتان بپه‌نیاز ده‌کات خودا زانای کارزانه. موحه‌مه‌دی کوپ‌ی نه‌سحاق نه‌لی: نه‌مه له‌وکاته‌دا بوو که خه‌لکی نه‌یانوت: بازارمان ل‌ی ده‌په‌ری و بازارگانیان له‌ناو ده‌چی، نه‌وه‌ی که به‌ده‌ستمان ده‌ه‌ینا له‌بازاردا له‌و پتو‌یستیانه له‌ده‌ستمان ده‌چی و نامین‌ی. نه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه که نه‌فرمویت: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ واته: خودا له‌په‌نگای تروه‌ه جگه له‌و په‌نگایه ده‌رووتان ل‌ی ده‌کاته‌وه ﴿إِنْ شَاءَ﴾ نه‌گه‌ر مه‌لی لی‌یی. هه‌تا ده‌کاته: ﴿وَهُمْ صَاحِبُونَ﴾ واته: نه‌مه له

^۱ عبدالرزاق (۲/۲۷۱).

^۲ فتح الباری (۳/۱۵۰).

جیتی شو ترسے تان بوو له زمانی شو پوژیی له بازاره کانداه به دستتان دههینا، خودای گوره له جیتی شو له بازاره کانی بپی له کاتی بپنهرستیدا به مه قهره بیوی بق کردنه وه و سهرانهی خسته سهر شهلی کتیب. ههر بهم شیویه پویایت کراوه له نینوعه بیاس و مواهیدو عیکرمه و سه عیدی کوپی جو به یرو قه تاده و زه حاکو که سانی تریشه وه ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ واته: خودا ده زانی چی بق نیوه چاکه ﴿حَکِيمٌ﴾ کارزانه له باره ی نه وه ی فرمانی پیده کات و به وه پیش که قه ده غمی ده کات، چونکه خودا کردارو گفتاری پیکو ته واوه دادپه روره له وه دیهینان و بریاراندانو پاکو بی عیبه، ههر بویه پاداشتی دانوه بهو سهرانه که له شهلی زیمه میان ورده گرت له باتی شو مالهی که له پیشدا ده ستیان ده که وت.

هاندان له سهر جهنگ کردن له گهل نه هلی کتیبدا تاسه رانه بدون

خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَقِيلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾ له گهل نه وانه دا بجهنگن که به خوداو پوژی دواپی باوه پ ناکه و ههر چی خوداو پیغه مبهری خودا به نارپه وایان زانیوه، همان به نارپه وای نازانن، نایه نه سهر دینی راستیش، تا شو کاته ی به زه لیلی و به دهستی خق سهرانه ی خویان به نیوه شه دن. نه وانه له راستیدا وه ک چون بر وایان نه بوو به موحه ممد (ﷺ) باوه پیکو ته و اویشیان به هیچ پیغه مبهریکی تر و به وه پیش که پپی هاتبوون نه مابوو، به لکو شوین هه و او هه و سو بابو باپیرانی خویان که وتبوون، له و کارانه دا که پپی هه لده سان، نه که له بهر نه وه ی شعو دینی خودایه، چونکه نه گهل نه وانه بر وایان بوايه به وه ی له بهر ده ستاندایه به چاکو و راستی، نه وه پالی پیوه ده نان بق بر وایان به موحه ممد (ﷺ)، چونکه گشت پیغه مبهران مژده یان داوه پپی و فرمانیشیان داوه به شوین که وتوه کانیان پپی، کاتی که هات بر وایان پی نه کرد، که به پیزترین پیغه مبهر بووه (ﷺ) نه وانه پابه ند نه بوون به شعی پیغه مبهره پیشینه کانه وه له بهر نه وه ی له لایه ن خوداوه په وانه کراون، به لکو له بهر هه و او نارپه زوی خویان بووه، بویه شو باوه په یان به پیغه مبهرانی تر هیچ سودیکیان پی ناگه یه نی، چونکه نه وان بر وایان نه هیناوه به گه وره ترین و به پیزین و ته و او ترین و کواترین پیغه مبهریان (واته موحه ممد (ﷺ)) بویه خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَقِيلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ نه م نایه ته له سهره تادا هات بق شپ

کردن له گال نه هلی کتیبدا، دواى شهوى بتهرستان بهر و کزی و لاوازی ده چوون و خه لکی پؤل پؤل ده هاتنه ناو ناینى ئیسلاام، دورگه ی عه ره بی بهره و ناسایش ده پوشت، پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمانی جهنگی دا له گال نه هلی کتیبدا که گاورو جوله که کان بوون، نه مهیش له سالی نژی کوچیدا بوو، بویه پیغه مبهری خودا (ﷺ) ناماده کاری کرد بۆ شه پ کردن له گال پومه کاندا، خه لکی بانگ کرد بۆ نه و جهنگ و بوی بوون کردنه وه و ناریدی به شوین شه و عه ره بانه ی دوری مه دینه شیدا هاتنه لای و له گال جهنگاوه ره کانی تردا کۆ بوونه وه نزیکه ی (۳۰) سی هزار جهنگاوه ره ده بوون، مه ندی له خه لکی مه دینه و دوروبه ری له دوو پوهه کانی جگه له شه وانیش دواکه و تن و ناماده نه بوون، نه مهیش له سالیکی قات و قپی و زۆر گهرما بوو، پیغه مبهری خودا (ﷺ) ده یویست بهره و شام بپروا بۆ شه پ کردن له گال پومه کاندا، گه یشته ته بووک و له وی دابه زی و نزیکه ی (۲۰) بیست پۆژ له سه ر ناوه که ی مایه وه، پاشان له خودای گه وره پاراپه وه (نیستیخاره ی کرد) بۆ گه رانه وه و نه و ساله گه راپه وه له بهر نارپه حته ی ژیان و لاوازی شه و خه لکه . وه که له دوایدا خوا مه یلی لیبی باسی دیت.

سه رانه نیشانه ی زه لیلی و خوانه ناسیه

خودای گه وره شه فرمویت: ﴿حَقَّ يَطْمُؤُاَ الْجَزِيَّةَ عَنْ يَدِ رَهْمَ صَبْرُونَ﴾ تا به زه لیلی به ده سته ی خویان سه رانه شه دن، واته : سه رشپوی و بی ده سته لاتی و بی پژی و سوکو و پسوایی به چاوی خویان ده بینن بویه پژیگرتنی شه هلی زیمه و بهرز کردنه وه یان به سه ر موسولماناندا دروست نیه، به لگو شه وانه زه لیل و به دبه خت و بی پژین، وه که له سه حیحی موسلیمدا هاتوه له شه بوهوره یه وه (په زای خوی لیبی) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویته ی: (ده ست پیشخه ری مه کن له سلو کرندا له گال گاورو جووله که دا، وه گه ر گه یشتن به که سیکیان له ناو ریگه دا ناچاری ته نگ ترین شوینی بکن) بویه گه وره ی موسولمانان عومره ی کوپی خه تتاب (په زای خوی لیبی) شه خاله به ناویانگانه ی کرد به مه رج به سه ریانه وه بۆ زه لیل کردن و به که م سه یر کردن و پسوا کردنیان، وه که پیشه واو حافیزه کان پیوایه تیان کردوه له پیوایه تی عه بدوره حمانی کوپی غه نه می شه عه ری وه، نه لی: نووسیم بۆ عومره ی کوپی خه تتاب کاتی که ریگه وت له گال گاوره کانی شامدا: (بسم الله الرحمن الرحيم) شه نوسراویکه بۆ عه بدی خودا وه عومره ی کوپی خه تتاب گه وره ی موسولمانان نووسراوه، له گاوره کانی شاری فلان و فلانه وه، نیوه کاتی هاتن بۆ مان نیمه داوا ی پاریزگاریمان لی کردن له خۆمان و مال و مندال و خه لکی میله ته که مان. به و مه رجی نیمه ییش له شاره که مان و دوروبه رییدا نه دیرو نه کتیسای تازه دروس نه که یین و شوین و په رستگای قه شه ییش دروس نه که یین، هه رچیپ پووخوا بوو چاکی نه که یینه وه، شه وانه ش

که له ناو سنوری موسولماناندا هه بیون چاکیان نه کهینه وه، کلێسه کانمان قه دهغه نه کهین له کهسی له موسولمانان بچیته ناوی نه له شهو نه له پۆژداو دهرگا کانیش فراوان بکهین بۆ پێیوارو نه وانهی هاتوچۆی پیاده کهن، وه هه رکهسی له موسولمانان هات به لاماندا دایبه زینین و سێ پۆژی خوارده مه نی بدهینی، وه له کلێساو ماله کانماندا سیخوپ دالده نه دهین و ناپاکی له موسولمانان نه شارینه وه و منداله کانمان فیزی قورئان نه کهین و شه ریک دانان بۆ خودا دهرنه خهین و که سیشی بۆ بانگ نه کهین، به رگری له که سو کارمان نه کهین که بچه ناو ئاینی ئیسلام نه گه ر مه یلیان لێی بوو، وه پێز له موسولمانان بگرین، وه له بهریان هه لسن له شوینی کۆبونه وه ماندا نه گه ر ویستیان دانیشن، وه له هیچ جل و به رگیاندا وه کو ئه وان نه بین له پۆشاکي سه رو میزه رداو له نه عل و داهیتان و جیا کردنه وه ی قژدا، وه ک ئه وان قسه نه کهین، به وینه ی ئه وان (کونیه) نه نین له خۆمان، سواری زین نه بین و شمشیر نه کهینه ملمان و هیچ جۆره چه کی به کار نه هینین و له گه ل خۆمان هه لی نه گرین، نه بگوستیله کانمان به عه ره بی هه لته کولین و ئاره ق نه فروشین، پێشی سه رمان هه لپاچین و له هه ر کۆبییه ک بووین جل و به رگی خۆمان له به ر کهین، پشتوین بیه ستین له پشتمان و خاچیش له سه ر کلیسا کانمان دانه نین، وه له هیچ پێگا و بازار پکی موسولماناندا خاچ و کتیبه کانمان دهرناخهین و له کلێسا کانماندا زهنگ به دهنگی به رز لێنا دهین وه له کاتی خۆیندنه وه ماندا له کلێسا کانماندا دهنگ به رز نا کهینه وه، کاتی که موسولمانان له وی بن . دهرنه چین بۆ نوێزی یه ک شه ممان و نوێزی جه رنی فوسح و ده نگمان به رز نه کهینه وه له گه ل مرده کانماندا و ناگریان له گه لدا دهرنه خهین له هیچ پێگا و بازار پکی موسولماناندا و مرده وه کانمان له نزیک قه برسانی موسلمانانه وه نه نینن ، ئه و به ندانه نه کرین که که وتونه ته پشکی موسلمانانه وه ، پێویسته ریتما یی موسولمانانیش بکهین و له ماله کانی خۆیاندا بۆیان نه پوانین، ئه لی: کاتی که چوومه لای عومه ر به نووسراوه که وه ئه وه ی تیا زیاد کرد: له هیچ موسولماننیکش نه دهین، ئیمه ئه مانه مان به مه رج داناه وه سه ر خۆمان و میله ته که مان له به رانه ر ئیوه دا ، له سه ر ئه مه یش ئه و پاراستنه مان قه بول کردوه، نه گه ر ئیمه نکولیمان له شتیکدا کرد له و مه رجانه که به لێنمان پیتان داوه و بریارمان داوه که جییه جیی کهین، ئه مه په نامان بۆ نهی، بۆتان په وایه ئه وه ی له گه ل خه لکی سوژمن و خراپه کاراندا په وایه بیکه ن له گه ل ئیمه یشدا بیکه ن^۱.

﴿ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرُ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ

بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَنَلَهُمُ اللَّهُ أَنْ يُوَفَّقُوا

أَتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُءُوسَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُوتُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

هاوه لدا نانی گاورو جووله که و خوانه ناسیه که یان بووه هوی نه وی شهر یان له گه لدا بکریت

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ

اللَّهِ ﴾ جووله که کان گوتیان: عوزه یر کوپی خوی، فه له کانیش گوتیان: مه سیح کوپی خودایه، لیره دا

خودای گوره خاوه ن باوه پان هه لده منی له سهر شهر کردن له گه ل بتپه رسته خوانه ناسه کانی جووله که و

گاور له سهر نه و قسه ناشرین و درق گه وره یان که هه لیان به ستبوو به دم خودای گه وره وه، نه وه بوو

جووله که کان له باره ی عوزه یره وه ده یانگوت: (که عوزه یر کوپی خودایه) خودای گه وره له وه ی نه وان

گوتویانه دوره و پاک و بیگه رده، گومرایی گاوره کانیش دیارو ناشکرایه، بویه خودای گه وره هه ردور

ده سته کی به درق خستوه ته وه ﴿ ذَٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ﴾ نه و قسانه ی نه وان ده یلین، واته:

میچ به لگه یه کیان به ده سته وه نیه له وه ی که ده یلین جگه له درق هه لبه ستنو ده سته کردی خویان.

﴿ يَضْحَكُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ ﴾ وینه ی قسه ی خوانه ناسانی پی شویون ﴿ قَالَهُمْ اللَّهُ

أَن يُؤَفِّكَوْنَ ﴾ خوا بیان کوئی چون له هق لاده دن، نه و گه لانه ی که گومرایی بوون وه ک

نه مانه ی که گومرایی ﴿ قَالَهُمْ اللَّهُ ﴾ نیبنوعه بیاس گوتی: له عنه تی خویان لی بی، ﴿ أَنُؤَفِّكَوْنَ

يُؤَفِّكَوْنَ ﴾ چون له پیگی هق لاده دن که بوون و ناشکرایه و به ره و گومرایی ده چن؟ پاشان

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ أَتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُءُوسَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ

ابْنَ مَرْيَمَ ﴾ له جیی خودا زانا و خوانه ناسه کانی خویان و مه سیحی کوپی مه ریه میان کرده خودا،

نیمامی نه حمه دو تیرمیزی و نیبنوجه ریر له چند پیگاوره ریوایه تیان کردوه له عه دی کوپی حاته مه وه

(په زای خوی لی بی) نه لی: کاتی که بانگه وازی پیغه مبه ری خودای پی گه یشت، رایکرد بق شام، که

سهرده می نه فامی بوو بوو به گاور، خوشکه که بی و ده سته یه له خزماتی به دیل گیران، پاشان

پیغه مبه ری خودا پیزی له خوشکه که ی گرت و نازادی کردو گه پایه وه بق لای براکه ی و داوای لی کرد که

موسولمان بی بی و بجی بق خزمه تی پیغه مبه ری خودا ﴿ وَرُءُوسَهُمْ ﴾ عه دی پوشت بق مه دینه، عه دی له ناو

هوزه که یدا سه رویی هوزی (ته ی) بوو، کوپی حاته می ته ی بوو، نه و حاته می تائیه ی که ناویانگی

ده رکرد بوو به سه خاوه ت به خشنده بی، خه لکی باسی گه یشتی عه دیان ده کرد، چوه خزمه تی

پیغه مبه ری خودا ﴿ وَرُءُوسَهُمْ ﴾ خاچیکی زیوین له ملیدا بوو، پیغه مبه ری خودا نه م نایه ته ی خویند:

﴿ اتَّخَذُوا أَعْبَادَهُمْ وَرُءُوسَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ ﴾ عهدي نهائي: وتم: نهوانه نايان نه پرستن، پيغمبره فرموي: (بهائي نهوانه حالايان بق حرام دهکن حراميشيان بق حالان دهکن، لهو حرامو حاله دا شوئينيان دهکونو به گوئين دهکن، نهوه عيبادهت کردني نهوانه به بق نهوان) پاشان پيغمبري خودا فرموي: (نهئي عهدي چي دهائي؟ نايان نهوه پاوت دهني که بگوتري (الله اکبر)؟ نايان شتي دهناسي گه وره تر بي له خودا؟ چي پاوت دهني؟ نايان نهوه پاوت دهني که بگوتري (لا إله إلا الله)؟) دهني نايان خويه کي تر جگه له (الله) شک نه بهي؟! پاشان بانگي کرد بق نيسلامتي، نهویش موسولمان بوو، شايبه توماني هه قى هيناونهائي: پيخوشحاليم به نيوجاواني پيغمبره وه (ﷺ) ده بيني! پاشان فرموي: (بيگومان جووله که خه شميان ني گيراوه و گاويرش گومران)، حوزه يه قى کورپي به مانو و عبداللهي کورپي عه بيباسو که ساني تريش هه رايان گوتوه له ته فسيري نه م نايه ته دا: ﴿ اتَّخَذُوا أَعْبَادَهُمْ وَرُءُوسَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ ﴾ نه لئين: نهوانه شوئينيان که وتون له و شتانه ي که بويان حالان کردون يان بويان حرام کردون^۱ بويه خوداي گه وره فرمويه تي: ﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا ﴾ فرمانيشيان پيدرايوو جگه له خوي تاکو ته نيا نه پرستن، واته: که شتي کي حرام کرد نهو شته حرامه و حالاييشي کرد حاله، نهویش دايناوه و برياري له سهر داوه پيئي هه لسنو جيبه جيبی بکن، ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ جگه لهو هيچ شت بق پرستن ناشي، خودا بي عه ييه و به دوره لهو شتانه ي به هاوتاي نهوي ده زانن. واته: خودا پاکو بيگه رده و دوره لهو و شريکو هاوه لو هاووينه و هاوکارو مندالو شتانه نه يده نه پالي، هيچ پرستراوو په روه ردگارک ني ه جگه له خوي.

﴿ يُرِيدُونَ أَن يُطغَوْا نوراَ بِاللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّأ أَن يُسَمَّرَ نُورُهُمْ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴾^(۳۲)
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ

﴿المشركون﴾^(۳۳)

هه ولداني نه هلي کتيب بو کورانه وي روناکي نيسلام

خوداي گه وره نه فرمويت: ﴿ يُرِيدُونَ أَن يُطغَوْا نوراَ بِاللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ ﴾ ده يانه وي به فوي ده ميان تيشکي پوئشايي خودا بگوئيننه وه، واته: خوانه ناسان له بتپرستان و نه هلي کتيب ده يانه وي پووناکي

^۱ احمد (۳۷۸/۴)، تحفة الاحوذی (۸/۴۹۲)، الطبري (۱۴/۲۱۰)، حه سه نه.

^۲ الطبري (۱۴/۲۱۲).

نیسلام بکوزیننه وه، نه وهی خوا پیغه مبهری پیدا ناردوه و له و پینتمای و ثابته هه قه له ناوی بهرن به دهه قه و درق هه لبه ستنی خزیان، وینهی نه وانه وه که نه وایه که ده به وی به فووی ده می تیشکی خور یان پو شنایی مانگ بکوزیننیه وه که شتیکی نه گونجاوه و نا کرئ، هه به و جورده شه وهی پیغه مبهری خودا (ﷺ) پیی هاتوه ده بی هه ته واو بیی و ده رکه وی، بویه خودای گه وره له به ران بهری نه وهی نه وان ده یانه وی و ویستویانه بیکن فه رموویه تی: ﴿وَيَأْتِي اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُسِّرَ نَزْرَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ خوداش خزی بریاری داوه که نه تیشکی هه سه رکه وی جا با خوانه ناسه کانیش حه نه که ن. (الکافر) که به مانای داپوشه ردیت نه و که سه یه شتی ده شاریته وه و دایده پو شتی بویه شه و نا و زاوه داپوشه (کافر)، له بهر نه وهی شت داده پو شتی، خاوه ن کشتوکال به داپوشه ناوده بریت چونکه دانه ویله ده شاریته وه و دایده پو شتی له ناو زه ویدا، وه که خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿أَجَبَ الْكُفَّارُ بَأَنَّهُ﴾ واته: که به روبومه کی جوتیاران دلخوش بکات^۱.

ئاینی نیسلام زال ده بی به سه ره هه موو ئاینه کاندای

پاشان خودای گه وره فه رموویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ﴾ خودای بقرینشیان دان و راگه یان دنی دینی پاست پیغه مبهری خزی ناردوه، ﴿بِالْهُدَىٰ﴾ واته به هیدایه ت و شاره زایی وه ناردوه، (هودا) یان: رابه ری: نه و هه مووه هه واله پاستگو باوه ره پاست و دوست و زانسته به سودانه یه که پیغه مبهر (ص) هیناویه تی، ئاینی پاسته قینه ش ﴿وَدِينِ الْحَقِّ﴾ بریتیه له: نه و کاره چاک و پاسته پر سوودانه له دنیا و دوا پوژدا ﴿لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ بقر نه وهی زالی بکات به سه ره هه موو ئاینه کاندای به گشتی هه رچه نده که بتپه رستان حه ز نا که ن. وه که فه رمووده ی سه حیددا هاتوه له پیغه مبهری خودا وه (ﷺ) که فه رموویه تی: (به پاستی خودا زه مینی کز کرده وه بوم خوره لات و خورئاوای، به و زوانه مولکی نوممه ته که م ده گاته نه وهی که کزی کرده بوم لی).^۲ ئیمامی نه حمه د ریوایه تی کرده وه له ته میمی داریه وه (په زای خوی لی بی) گوتی: گویم له پیغه مبهری خودا بوو (ﷺ) نه یفه رموو: (بیگومان نه م کاره ده گاته نه و شوینه ی شه وو پوژی پیگه یوه، خودا هیچ خانویه کی قو بو موو (توک) نابویری مه گین نه م ئاینه ده خاته ناوی و به رشیز شکر دار ده کات و پسواییه کیش خودا بی دین بی که ساس و دما و ده کات) ته میمی داری ده یگوت:

^۱ الحديد (۲۰).

^۲ مسلم (۲۲۱۵/۴).

نہ وہم له خانه وادہی خودا دی، نہ وہی موسولمان بوو له نیواناندا تووشی چاکه و پیژو شکرداری بوو
نہ ویش خوانه ناس بوو تووشی سه رشقی و داموی و سه رانه دان بوو.^۱

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَأْكُلُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَطْلِ
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَفْقَهُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٦٦﴾ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جَاهِلُهَا وَجُوهُهُمْ
وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٦٧﴾﴾

خوپاریزی له زانایانی خراپ و عابیده گومراکان

سوودی نه لی: نه حبار زانایانی جووله که یه و پوهبانش گوشه گیرانی مه سیحه^۲، وهك خودای گه وره
فرمویه تی: ﴿لَوْلَا يَنْهَاهُم الرُّبِّيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِنَّمَا أَكْلُهُمُ السُّحْتُ﴾^۳ نایا بوجی خواناسان و
زاناکانیان له تاوان و سه رامخوی جله و گریان لی ناکن. پوهبان گوشه گیرانی مه سیحه و قه شه ییش
زاناکانیانه وهك خودای گه وره فرمویه تی: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَتِيلِينَ وَرُهْبَانًا﴾^۴ چونکه
له ناویاندا قه شه و گوشه گیرانیک هه ن. مه بهست لی ردها حق لادان و ناگاداریه له زانایانی خراپ و
خوپه رسته گومراکانه وهك سوفیانی کورپی عویینه نه لی: نه وهی خراپ بوبی له زاناکانمان، نه وه که سه
هاوشیویه بی جووله که ی تیا بووه، وه هه رکه سیش له خواناسانیمان خراپ بی نه وه هاوشیویه
مه سیحه کانه، وه له م فرموده یه دا که نیمامی موسلیم ریوایه تی کرده هاتووه، نه بوسه عیدی
خودری نه لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (بیگومان له مه به دوا ده که ونه شوین
خوونه رینتی نه وانه ی له پیش نیوه وه بوون، بست به بست، گه ز به گه ز به پاده یه که نه گه ر نه وان
خویان بگن به کونی بز مژدها نیوهش شوینیان ده که ون) گوتمان: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ)
گاورو جووله کانن؟ فرموی: (نه ی کی؟) وه له ریوایه تیکی ترده هاتوه: فارس و پومه کانن؟
فرموی: (نه و خه لکه کین جگه له وان؟)^۵ به کورتی ناگادار کردنه وه یه له چاولیکه ری و هاوشیویه بی

^۱ احمد (۱۰۳/۴)، بیاوه کانی پیاوی چاکن.

^۲ الطبري (۲۱۶/۱۴).

^۳ المائدة (۶۳).

^۴ المائدة (۸۲).

^۵ پوخته ی سه حیحی موسلیم (۱۰۰۲/۲).

^۶ الشريعة (ص: ۱۸)، سه حیحه.

بوونی نه وانه له قسه کردن و هه لسوکه وتیاندا، بۆیه خودای گه وره فه رمویی تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَطِيلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾
 ئه ی نه وانه ی باوه پتان هیناوه زاناو گۆشه گیره گانی نه وانه، زۆریان (له هه وانته) مالی خه لکی ده خۆن و
 ده بینه پێگیریش له پێی خوادا، چونکه نه وانه دنیا ده خۆن به هۆی دین و کاربه دهستی و پله و
 پایه کانیانه وه له ناو خه لکیدا، وه ک چۆن زانا کانی جووله که له چه رخی نه قامیدا خاوه ن پێزو پله و پایه
 بوون لای خه لکی و کاری خه لکی ته نیا نه وه به وو که دیاری و سه رانه یان بێ بهرن، کاتی که خودا
 پیغه مبه ره که ی خۆی بێ ناردن نه وان له سه ر گومپایی و خوانه ناسی و لاساری خۆیان هه ر به رده وام
 بوون، به هیوای نه وه ی نه و کاربه دهستی و پله و پایه یان هه ر بێ به ینی، خودایش به پووناکی
 پیغه مبه ریه تی نه و سه ره وریانه ی کوژاندنه وه و لێی سه ندنه وه له جێی نه وه سووک و پرسیوای کردن و
 تووشی غه زه بی خودا بوون، کاتی که خودای گه وره نه فه رمویتی: ﴿وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ﴾
 واته: نه وانه له گه ل خواردنی نه و حه رامه دا ده بوونه پێگیریش له پێی خه لکیدا که شوینی هه ق بکه ون و
 نه وه هه قه یان به و پرپوچه ده شارده وه، له ناو نه وانه ی که شوینیان که وتبوون وایان درده خست که
 بانگ بێ چاکه ده کن، به لام به و شیوه یه نه بوون نه وان ده ریان ده به یی، به لکو نه وانه بانگیان بێ ناو
 ناگر ده کرد، وه له پۆژی قیامه تدا هه رگیز یارمه تی نادرین.

سزای نه وانه ی زێرو زیو مؤل نه دن

خودای گه وره نه فه رمویتی: ﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُفْقَهُنَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ نه و که سانه ی زێرو زیو مؤل نه دن و کۆیده که نه وه له پێی خوادا به ختی
 ناکن، تق له و نازاره به ژانه ی تووشی دین ناگاداریان بکه. نا نه مانه به شی سته من له کاربه ده ستانی
 خه لکی، چونکه به بێگومان خه لکی هه موو قه رزاری زاناکان و خواناسان و خاوه ن سامانه کانن، نه گه ر
 نه وانه گه ندەل بوون، خه لگیش هه موو گه ندەل ده بن، وه ک ئیبنو موباره ک نه فه رموی:

و هل أفسد الذين إلا الملوك وأحبار سوء و ره بانها؟

واته: جگه له کاربه ده ستان و زانیان و خواناسه کان کێ دینی خراپ کردوه و له ناوی بردووه؟ له
 باره ی ماڵ مۆلدانه ی شه وه، پێشه و مالیک له عه بدوللای کۆپی دیناره وه له ئیبنو عومه ره وه نه گێزیتته وه
 که: نه و مالیه زه کاتی ئی ده رناکری بوخاری پێوایه تی کردوه له فه رمووده که ی زه ره ریه وه له خالیدی
 کۆپی نه سه مه وه نه ئی: له گه ل عه بدوللای کۆپی عومه ردا ده رچووین فه رموی: نه مه له پێش دابه زینی

نایه تی زه کاندابوو، کاتی که نایه تی زه کات هاته خوار، زه کاتی کرده پاکه ره وه بق سامانه کان
عومری کوپی عبدالله زینو عیراکی کوپی مالیکیش نه لئین: **نم نایه ته ﴿حَدِّثْنَا مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً﴾**^۱
(واته: سه دهه قیه له ماله کانیان وه ریگره) نه سخی نه ونایه ته ی کرده ته وه.

وه له ستایشی که م هه لگرتنی زپوو زیوو زه مکردنی زدر کز کردنه وه یان، فه رمووده ی زوره یه،
لیره دا نیمه هه ندیکیان دینین وه ک مشتی له خه رواری، عه بدوپه زاق پریویه تی کرده له عه لیه وه

(په زای خوی لیبی) له م نایه ته دا که خودای گه وره نه فه رمویت: **﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ**

وَالْفِضَّةَ﴾ پیغه مبه ر(ﷺ) فه رموویه تی: (زپو نه مینتی! زیو نه مینتی!) سی جار نه مه ی فه رموو، نه لئی:

نه وه له سه ر دلی هاوه له کانی پیغه مبه ر(ﷺ) ناره حه ت بوو، گو تیان: نه ی چ مالی هه لگرین؟ عومه ر

(په زای خوی لیبی) گوتی: من هه والی نه وه تان بونه هینم، نه لئی: وتم: نه ی پیغه مبه ری خودا(ﷺ)!

به راستی هاوه له کانت نه وه یان به لاوه ناره حه ت بوو، نه لئین: نه ی چ مالیک مؤل بدهین؟ پیغه مبه ر(ﷺ)

فه رمووی: (زمانیکی زیرکه ره دلیکی سوپاس گوزارو هاوسه ریک یارمه تی که سیکتان بدات له سه ر

دینه که ی)^۲! پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: **﴿يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا**

جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾ پدئی که نم

زپوو زیوه به ناگری جهه نم سوور ده کرینه وه و نیوجاوان و که له که و پشتیانی پی داغ ده کری، ده ردی

نه و شته بچیزن که بق خوتان کتاتان کرده وه. نم قسه یان پی ده گوتری بق سوکایه تی بیکردن و تانه

لیدان و گالته بیکردن، وه ک خودای گه وره له نایه تی ترده فه رموویه تی: **﴿ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ**

عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿۱۵﴾ ذُوقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ﴾ نه وسایش هه ر بق سازاردان ناوه کولی

به سه ردا کن، ده بچیزه! تویه که له دنیا دا گه وره ی خاوه ن ده سه لات بووی. واته: نه مه به وه، نه مه

نه وه بوو که کتاتان ده کرده وه بق خوتان، هه ر بویه گوتراوه: هه رکه سی شتیکی زدر خوش بوو و

پیشی خست به سه ر خواناسیدا به هوی نه و شته وه سزا نه درئ، نه مانه پیش له بهر نه وه ی کز کردنه وه ی

نه و ماله که بوویان دایان به سه ر په زامه ندی خوادا، به و ماله سزا دران. وه ک نه بوله هه ب له عه نه تی

خوی لیبی که سه سه ختانه به رده وام دوژمنایه تی پیغه مبه ری خودای ده کرد(ﷺ) زنه که یشی

۱ فتح الباری (۱۷۵/۸).

۲ التوبه (۱۰۲).

۳ عبدالرزاق (۲/۲۶۲).

۴ الدخان (۴۸-۴۹).

هاوکاری ده کرد له و دوژمنایه تیه دا، له پوژی قیامه تیشدا دیسان هه راوکاریه تی له سزادانیدا، گوریسی سرمه له ملیدایه واته: دار کۆده کاتوه له ناو ناگردا ده یکات به سه ره نه بو له هه بدا بۆ ئه وهی چاکتر جه زره به بخوات، بۆ ئه وه که سهی که له دنیا دا زۆر به سۆز بوو بۆی. وه ک چون ئه م سامانه که له لای خاوه نه کانی خۆشه ویستترین شت بووه، له پوژی قیامه تدا زیانه خشتترین شته بۆیان، له ناو ناگری جه هه ندا پنی داغ ده کرین، که چند گهرمه، پوومه ت و که له که و پشتیانی پی داغ ده کری، ئیبنو جه ریر پریوایه تی کردوه له سه بانه وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هه رکه سی نوای خۆی که نجینه یه کی به جیه تیش، بۆی ده کری به ماریکی که چه ل که دووخال له سه ری چاوه گانه تی و شوینی ده که وی ئه ویش ده لی: هاوار بۆ تۆ، تۆ چیت؟ ماره که ده لی: من ئه وه که نجینه م که نوای خۆت به جیه تیش، به رده وام نوای ده که وی هه تا دهستی نه کات به ده میداو ئه ویش دهستی نه کره مین پاشان هه موو لاشه که شی به نوایدا ده روات). ئیبنو حیبانیش پریوایه تی کردوه له سه حیحه که یدا له فرمووده که ی یه زیدی کوپی سه عیده وه به و شیوه یه، ئه سلی ئه م فرمووده یه له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوه له ئه بوهوره یه وه (په زای خوای لیبی) وه له سه حیعی موسلیدا هاتوه له ئه بوهوره یه وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هیچ پیوای نیه که زه کاتی ماله که ی نه دات و خودا له پوژی قیامه تدا بۆی نه کات به پارچه ی ناگرین، لا نه نیش و ده م و چاوو پشتی پی داغ ده کری، له رۆژیکدا که ماوه که ی په نجا هه زار ساله هه تا دابوهری ده کری له نیوان بهنده گاندا، پاشان پنگای نیشان ئه درئ یان بۆ به هه شت یان بۆ ناگی^۱ پاشان فرمووده که ی به ته واوی باس کردوه. بوخاریش له تفسیری ئه م نایه تدا پریوایه تی کردوه له زهیدی کوپی وه هه به وه نه لی: تیبه ریم به لای ئه بوزه پریدا له شوینیکدا (پییان ده گوت په بزه پیتم گوت: چی تۆی نارد بۆ ئه م زه مینه؟ گوتی: ئیمه له شام بووین ئه م نایه ته م خویند: ﴿يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارٍ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَلَوْأَمَا كُنْتُمْ تَكَزِبُونَ﴾ مه عاویه گوتی له ناو ئیمه دا شتی وایه، بیگومان ئه مه له ناو ئه هلی کتییدا هه یه، نه لی: منیش وتم: ئه وه له ناو ئیمه و له ناو ئه وانیشدا هه یه.^۲

^۱ الطبري (۳۶۳/۶)، ابن حبان (۸۰۳)، ابن خزيمة (۲۲۵۵)، البخاري (۴۶۵۹).

^۲ مسلم (۶۸۲/۲).

^۳ فتح الباري (۱۷۳/۸).

﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الَّذِينَ الْفَتِمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَتْلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقْتَلُونَكُمْ كَافَّةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٨﴾﴾

سال دوازده مانگه

خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ له و پۆژه وه خوا ناسمانه کان و زه مینی دروستکردوه ، له لای خودا ژماره ی مانگه کان دوازدهن، نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له ئه بی به کره ته وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) و تباری دا له و حه چه یدا که کردی، فرموی: (ئه و اسا (بزائن) زه مان ده سو پیته وه وه ک شیوه ی خوی له و پۆژه ی که خودا ناسمانه کان و زه مینی دروستکردوه، سال دوازده مانگه، له چوار یاندا شه ر ده وه ستی، سی مانگیان به نوای یه کدا دین، زولقا عیده و زولحه جه و موحه پرده م، په جه به که ی خیلی موزه پیش که له نیوان دوو جه مادا که و شه عباندا یه پاشان فرموی: (ئه مه چ پۆژیکه؟) گوتمان: خودا پیغه مبه ره که ی با شتر ده زانن، بیده نگ بوو، تا وامانزانی که به ناویکی تر ناوی ده بات، فرموی: (نایا پۆژی قوریانی نیه؟) گوتمان: به لی، پاشان فرموی: (ئه مه چ مانگیکه؟) گوتمان: خودا پیغه مبه ره که ی با شتر ده زانن بیده نگ بوو هه تا وامانزانی که به ناویکی تر ناوی ده بات، فرموی: (نایا زه لحه جه نیه؟) گوتمان: به لی، پاشان فرموی: (ئه م شاره کوئیه؟) گوتمان: خودا پیغه مبه ره که ی با شتر ده زانن، بیده نگ بوو هه تا وامانزانی به ناویکی تر ناوی ده با، فرموی: (نایا به له دولحه رام نیه؟) گوتمان: به لی، فرموی: (بیگومان خوینه کانتان و ماله کانتان (وا بزائن فرموی) ناموسه کانتان له سه رتان (حه رامه) وه ک حه رامی نه و پۆژه تان له م مانگه تاندا له م شاره تاندا، وه به م زووانه ده گه ت لای په روه ردگار تان و پرسیار تان له کرداره کانتان لی ده کات، نه و سا نوای من نه گه پینه وه بۆ گو مپایی، هه ندیکتان بده ن له ملی هه ندیکتان، ده ی وا گه یاندم؟ ده ی نه وه ی لی ره ناماده یه له نیوه با بیگه یه نی به وه ی لی ره نیه، له وانه یه نه وه ی پیی ده گات و شیار تر بی له هه ندی له وانه ی که بیستویه تی) بوخاری پیوایه تی کردوه له تفسیره که یه وه موسلیمیش هه ر پیوایه تی کردوه.

۱ احمد (۲۷/۵)، سه حجه .

۲ فتح الباری (۱۷۵/۱)، (۳۲۸/۶)، (۱۰/۱۰)، مسلم (۱۳۰۵/۳).

نُه و مانگانہی شہری تیدا دہوستی (الاشهر الحرم)

خودای گوردہ نہ فرمویت: ﴿مِنَهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ﴾ له چوار مانگیاندا شہر دہوستی، نہمہ نہو مانگانہ کہ عہرہ بکانیش له کاتی نہ فامیدا شہریان تیا دہوستاند، زڈرینہ یان جیبہ جیبیان دہکرد جگہ له دہستہ یہ کیان کہ پتیاں دہ گوترا بہ سل (البسل) کہ نہمانہ له سالتکدا ہشت مانگ شہریان دہوستاند لہ بہر نہوہی زڈر توند پوہ بوون و قول بڑی دادہ چوون، بہ لام نہوہی کہ پیغہ مہر فرمویتی: (سیتی له دوی یہک: بریتیہ له زولقہ عیدہ و زولحہ جہ و موحہ پرہم، پرجہ بی موزہ پیش کہ له نیوان دوو جہ مادہ کہ و شہعباندایہ)، بڑیہ دراوہ تہ پال موزہ پیش بڑ نہوہی پاستی قسہ کہی نہوان دہرکہ وی کہ مہبست نہو پرجہ بہ یہ کہ له نیوان دوو جہ ماداکہ و شہعبانایہ، نہک نہوہی پریبہ و دہ زانن نہو پرجہ بہ یہ کہ شہری تیا دہوستی، نہو مانگہ یہ کہ له نیوان شہعبان و شہوال دایہ کہ پرمہ زانی نہمڑنہ کات، پیغہ مہر (ﷺ) پوونی کردہ تہوہ کہ نہو مانگہ پرجہ بی موزہ پرہ، پرجہ بی پریبہ نیہ، بہ لکو نہو مانگانہی شہری تیدا دہوستی چوار مانگہ: سیانیان بہ دوی یہ کدان و یہ کتیکیان بہ تہنہایہ، لہ بہر بہ جیبہ پتانی نہرکہ کانی حہج و عومرہ، شہر و ہستینراوہ له پیش مانگی حہجدا کہ زولقہ عیدہ یہ چونکہ نہوان لو مانگدا وازیان له شہر دہینتا تیدا، وہ مانگی زولحہ جہ پیش شہریان دہوستاند، لہ بہر نہوہی دہکوتنہ بہ جیبہ پتانی حہج و نہرکہ کانی حہج، دوی مانگی حہجیش مانگیکی تر شہریان نہدہ کرد کہ مانگی موحہ پرہم بوو، بڑ نہوہی بہ سلامتی لو مانگدا بگہ پتہوہ بڑ نہو ولاتانہی کہ دوور بوون، پرجہ ب له ناوہ پاستی سالدا شہری تیدا دہوستا تا نہوانہی له دہوویہری دورگی عہرہ بہوہ دین سہر له مہککہ بدہن و عومرہیشی تیدا بکن پاشان بہ سلامتی بگہ پتہوہ بڑ زیدی خویان، پاشان خودای گوردہ نہ فرمویت: ﴿ذَلِكَ الَّذِينَ أَلْقَوْا﴾ نہمہ ناینیکی راستہ، واتہ: نہمہ نہو بہرنامہی خوداو یاسا راستہ یہ کہ گویرایہ لی فرمانی خودای تیدا بہ لو شتانہی کہ خودا دایناوہ له مانگہ حہرامہ کاندہ خودای گوردہ نہ فرمویت: ﴿فَلَا تَطْلُمُوا فِيهِمْ أَنْفُسَكُمْ﴾ له مانہدا ناہقی له خوتان مہکن، واتہ: لہم مانگہ موحہ پرہمانہدا ناہقی له خوتان مہکن، چونکہ گوناہو تاوانہ کہی زڈر گوردہ ترہ له مانگہ کانی تر، وہک چون گوناہو سہر پیچی لہم شاردہ تاوانہ کہی زیاترہ وہک خودای گوردہ نہ فرمویت: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُطْلَمِ نَذْرُهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ ہر کہ سیک لہوی له پئی لاداو دہسدریژی بکات نازاریکی زڈر بہ زانی پی دہ چیزین، ہر بہو شتوہیہش مانگہ حہرامہ کان گوناہ کردن تیدا زڈر گوردہ یہ، عہ لی کوری نہ بوتہ لہی نہ لی: له

نبینوعه بیاسوه له م نایه تده دا: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ﴾ تا ده گاته: ﴿فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ﴾ واته: له گشت مانگه کاندای ناهه قی له خوتان مه کن، پاشان چوار مانگی تاییه تمه ند کردوه و گونا می تیا یاندا زۆر به گه وره تر داناوه و به مانگی حهرامی داناون، ناکاری چاک و پاداشتی شی به گه وره تر مه ژمار کردوه. ^۱ قه تاده له م نایه تده دا: ﴿فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ﴾ نه ئی: ناهه قی کردن له م مانگه حهرامه تده تاوان و خرابه که ی زۆر گه وره تره، له تاوان و خرابه کردن له مانگه کانی ترده، هر چه نده ناهه قی کردن له هه موو کاتی کدا هه ر گونا می کی گه وره یه، دیاره خودای گه وره هه ر کار ی خوی مه یلی لیبی گه وره ی ده کات، هه روه ها نه ئیت: بئگومان له دروسکراوه کانی دا چه ند هه لبژارده یه کی نار دووه، له ناو فریشته کاندای چه ند فریشته یه کی هه لبژار دووه، له ناو مرو ئی شیدا چه ند نئیراوی هه لبژار دووه، وه له ناو قسه کاندای قورئانی هه لبژار دووه وه له ناو زه میندا مزگه وتی هه لبژار دووه، وه له پۆژه کاندای پۆژی هه ینی (الجمعة) هه لبژار دووه وه له ناو مانگه کاندای مانگی په مه زان و مانگه حهرامه کانی هه لبژار دووه. وه له شه وه کاندای شه وی قه در ی هه لبژار دووه، شه وی خودای پیزی لی ناوه نئوه ییش پیزی لی بنئین. بئگومان پیز گرتنی شه و شتانه به پیزی شه و پیز لئگرتنه یه که خودای لئس ناون له لای شه و که سانه ی که داناو و شیارین.

شه ر کردن له مانگه حهرامه کاندای

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ نه گه ر شه م بته ر ستانه به تئکرایسی شه رت له گه لدا ده کن، نئوه ییش هه مووتان شه ریان له گه لدا بکن، بزانی بئگومان خودای له گه ل خوار پیزاندا یه. ناگادار بین ده سته پئشخه ریکردن له شه پکردن له مانگه حهرامه کاندای قه ده غه یه. وه که له م نایه تانه دا خودای گه وره فرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعِيرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ﴾ ^۲ نه ی گه لی خاوه نباوه پان له و پئوشوینانه ی خودای بق نئوه ی داناوه لامه دن، شه ر له مانگه حهرامه کانی شیدا په وا نیه. وه فرمویه تی: ﴿الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ﴾ ^۳ مانگی شه ر په س به رانه ر به مانگی شه ر په س، شکاندن هه ر پیزیکیش توله ی خوی هه یه، سا هه ر که سئ ده سته ریزی له نئوه کرد، نئوه ش هه ر به نه ندازه ی شه و ده سته ریزی بکه نه وه. وه

^۱ الطبري (۲۳۸/۱۴).

^۲ العائنة (۲).

^۳ البقرة (۱۹۴).

نه رمویه تی: ﴿فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ﴾ هر که مانگه حه رانه کان برانه وه له کوشتنی بته رستان دست مه پارینن. به لام که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً﴾ نه وه ریگه دانه به خاوه نباوه ران به شه پرکردن دزی بته رستان له مانگه حه رانه کانداه، نه گهر دست دریزی که له لایه ن بته رسته کانه وه بوو، وه ک خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُفْتَلُوا فِيهِ فَإِنْ قَاتَلْتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ﴾ له ده ورویه ری (مسجد الحرام) بشدا نابی شه ریان له گه ل بکن، نه گهر نه وان له وی شه رتان پی بفروشن، نه گهر له ویش شه ریان بق نیوه هه لگبرساند نیوه هه له کوشتنیان دریقی مه کن، به لام گه ماروی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له سر خه لکی تانیف و برده وام بوونی هه تا چووه ناو مانگه حه رانه کانه وه، نه وه له تهاو کردنی شه پی هه رازن و هاوپه یمانه کانیانه وه بوو له هژی سه قیف، چونکه نه وانه نه وه که ساهه بوون دست پیشخه ریان کرد له و شه رده دا خه لکیان کز کرده وه و جاری شه رو کتبه رکزیان دا، کاتی پیغه مبه ر (ﷺ) چوو بزیان، خویان قایم کرد له تانیفدا، پیغه مبه ر (ﷺ) بؤشت بزیان له په ناگا کانیان ده ریان په رینی، نه وان ده ستنکیان له موسولمانه کان وه شانده هه ندیکیشیان لی کوشتن، گه مارؤدانه که برده وام بوو به مه نجه نیق و سستی تریش نزیکه ی چل بؤژ، له سه ره تاوه له مانگه حه لاله کانه وه ده سستی پیکردو چووه مانگی حه رانه وه و چند بؤژی له و مانگه دا برده وام بوو، پاشان وازی لی هیتان، چونکه نه وه ی چاوپوشی لی ناکری له سه ره تاوه، له برده وام بووندا چاوپوشی لی ده کری، نه مه یس فرمانیکه و دراوه و وینه ی زوره والله اعلم.

﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ بِرِزَادَةٍ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَ عَامًا وَيَحْكُمُونَ عَامًا لِيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنٌ لَهُمْ سَوْءٌ أَعْمَلِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الکفرین (۳۷)

زهی دستکار یکردنی شهرعی خواله بووی بیرو راگانی خویه وه

نه مه په کیکه له و شتانه ی که خودای گوره زهی بته رسته کانی پیده کات، که به بیروبا ناپه سه نده کانیان ده ستنکاری شهرعی خواده کن، بپیاره کانی خویان ده گوی به ناره زهی ناسازی خویان، حه لالی خویان حه رامو حه رامیشیان حه لال ده کرد، چونکه نه وانه توپه یی و ده مارگیری و پیاوه تیان به و نه ندازه یه به میز بوو که بتوانن ماوه ی نه و سنی مانگه که لییان قه ده غه کراوه

۱ التوبة (۵).

۲ البقرة (۱۹۱).

خواسته‌کافی خویانی تیا به جیبه‌بینن له به‌گژدا چوونی دوزمنه‌کانیاندا، ماوه‌یه‌ک پیش هاتنی شاینی نیسلام ئەم مانگه موچه‌په‌مه‌یان هه‌لال کردبوو نوایان خستبوو بۆ مانگی سه‌فه‌ر مانگه هه‌رامه‌که‌یان هه‌لال کردبوو. مانگه هه‌لاله‌کانیشیان هه‌رام ده‌کرد، بۆ ئەوه‌ی یه‌کسان ببن گه‌ل ژماره‌ی ئەو چوار

مانگه‌ی که خوا پێزی ئی نابوون. هه‌ل کورپی ئەبوته‌لصی ئەلئ له ئیبنوعه‌بباسه‌وه له‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿إِنَّمَا
الَّتِي زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهَا الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلِلُونَ مَا كَانَ حَرَامًا وَمُحَرَّمَاتُهَا عَامًا لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ
اللَّهُ فَيُحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنًا لَّهُمْ سُوًّا أَعْمَلِيهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾

(به‌راستی ئالوگورپی و پاگوێزانی ئەو مانگانه، ده‌بیته هۆی زیاد بوونی خوانه‌ناسی و خوانه‌ناسه‌کافی پێ
گوێزێ ده‌بن. له‌ سالتیکدا شه‌په‌ به‌ په‌وا ده‌زانن و له‌ سالتیکدا به‌ نا‌په‌وا، تا ژماره‌ی مانگه په‌وا و نا‌په‌واکان
ئه‌وسا به‌رانبه‌ر بینه‌وه له‌ دوایدا، ئەوه‌ی خوا په‌وا‌ی کردووه په‌وا‌ی که‌ن، دیاره شه‌یتان ئەو کرده‌وه
ئاله‌باره‌ی بۆ جوان کردن، ئەوانه‌ی خوانه‌ناسن، خودا شاره‌زای راسته‌ پێیان ناکات). واته‌:

ئیبنوعه‌بباس ئەلئ: ﴿الَّتِي﴾ یانی ئالوگور کردن له‌ مانگه هه‌رامه‌کاندا، جوئاده‌ی کورپی هه‌وه‌ی
کورپی ئومه‌یه‌ی که‌نانی هه‌بووه، هه‌موو سالتی ئاماده‌ی ئەم پێوه‌سه‌مه‌ ده‌بوو، نازناوه‌که‌ی ئەبوسوماه
بوو. چاری ئەداو ده‌یگوت: ئەوسا ئەبوسوماه په‌خنه‌ی ئی ناگیرو و بێگوێزی ناگری. بێگوێمان ئەوسا
(هه‌فه‌ن) یه‌که‌می ساله‌و سالتیکی هه‌لاله. ئەو ساله‌ی هه‌لال ده‌کرد بۆ خه‌لکی. سالتی (هه‌فه‌ن) ی

داهاتووی هه‌رام ده‌کردو ئەو ساله موچه‌په‌مه‌ی هه‌رام ده‌کرد، بۆیه خودای گه‌وره ئەهه‌رموئیت: ﴿إِنَّمَا

الَّتِي زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ﴾ ئیبنوعه‌بباس ئەلئ: سالتی موچه‌په‌مه‌یان واز ئی ده‌هێناو سالتی هه‌رامیان
ده‌کرد^۱ هه‌وه‌فیش به‌ هه‌مان شێوه‌ پێوایه‌تی کردوه له‌ ئیبنوعه‌بباسه‌وه^۲ له‌ یسی کورپی ئەبوسه‌له‌بم ئەلئ
له‌ موچه‌په‌مه‌ده‌بوو، پیاوی بووه له‌ به‌نی کینانه بووه هه‌موو سالتی به‌ سواری که‌ره‌که‌ی ئاماده‌ی ئەم
پێوه‌سه‌مه‌ ده‌بوو، ده‌یگوت: ئەی خه‌لکینه! من بێگوێم ناگری و جیتی گازنده‌یش نیم، هه‌رچیشم گوت
که‌ پانه‌وه‌ی نیه، ئەوسا ئیتمه موچه‌په‌مه‌یان هه‌رام کردو (هه‌فه‌ن) مان دوا خست، پاشان سالتی دوا
ئەوه‌ ده‌هات و هه‌مان قسه‌ی نووباره ده‌کرده‌وه و ده‌یگوت: ئەوسا ئیتمه (هه‌فه‌ن) مان هه‌رام کردوه و
موچه‌په‌مه‌مان دوا خستوه. ئەوه‌یه که خودای گه‌وره ئەهه‌رموئیت: ﴿لِيُؤْاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحْلُوا
مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ واته‌: بۆ ئەوه‌ی پێک ببن له‌گه‌ل ژماره‌ی ئەو چوار مانگه‌ی که خودا پێزداری کردوون و

^۱ الطبري (۲۴۵/۱۴)

^۲ الطبري (۲۴۶/۱۴)

يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

فَذِيرُوا

گلهیی و هدره شه له نه بزوان و ته مه لی کردن له جیهاد کردن

نم نایه ته دست پیده کات به گلهیی و سرزده نشستی نه وانه ی که له پیغه مبهری خودا (ﷺ) دواکه و تیبون له غزای ته بوکدا، کاتی که بر رویوم پیگه یشتبوو سبیره ش خوش بوو بوو، که رماو

قرچی هاوینیش دهمی دابوو، خودای گوره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ

لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ نه ی کومه لی خاوه ن باوه پان! چیتانه که پیتان ده لئین: بیژن بؤ غه زالا

پئی خودا، واته: کاتی که بانگ کران بؤ جیهاد کردن له پئی خودا ﴿أَنَّا قَلَّمْنَا إِلَى الْأَرْضِ﴾ ته مه لن و له

جیی خو نابزوین؟ چه زتان له مانه وه و خو ماندوو نه کردن و میوه ی خوشه ﴿أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ

الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ﴾ نایا ژیانی دنیا تان له قیامت پئی خوشتره؟ واته: چیتانه ته مه تان له بهر نه وه

کرد که دنیا تان لا خوشتره له پژی دواپی؟ پاشان خودای گوره باسی گوینه دان به دنیا و بی به های

ژیانی دنیا ده کات و خاوه ن باوه پان مه لده نی بؤ و ده سه ته نیانی پاداشتی پژی دواپی، نه فرمویت:

﴿فَمَا مَنَعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ ژیانی دنیا تان له چاو ژیانی نه و دنیا تان شتیکی

زور که م بایه خه. وه ک نیامی نه حمه د پویا ته کی کرده له مسته وره دی برای به نی نه مره وه نه لی:

پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمویت: (نم دنیا له چاو پژی قیامتدا وه ک نه ویه که سی له نیوه

به نجه یه ک بخاته دریا یه که وه، با سه یر کات به چیه وه ده گه ریته وه؟) جا به په نجه ی شایه تومانی

هیما ی کرد. ^۱ ته نیا موسلیم خزی هیئاویه تی ^۲ سه وری له نه عمه شه وه له م نایه ته دا: ﴿فَمَا مَنَعَ

الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ نه لی: وه ک تویشوی سواری وایه، واته: له چاو پژی

قیامتدا. پاشان خودای گوره هره شه ده کات له و که سانه ی که واز له جیهاد کردن دین و

نه فرمویت: ﴿إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ نه گه ر نه چنه غه زالا، له لایه ن خودا وه تووشی

جه زده بی به ژان دین، نیبوعه بباس نه لی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) داوا ی له گه ره کیکی عه رب کرد

که بجن بؤ غه زالا ته مه لیان کرد و نه چوون به دم داواکی پیغه مبه ره وه (ﷺ) خودا بارانی لی کرتنه وه

^۱ احمد (۲۸۸/۴)، سه حجه.

^۲ مسلم (۲۱۹۳/۴).

١. **﴿وَسْتَبدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ﴾** کومه لیکي ترده خاته شوینه که ی نپوه، واته: بقره یارمه تی دانی پیغه مبره که بی و نیشته جی بوونی نابنه که ی وه ک فرموویه تی: **﴿وَلَا تَتَوَلَّوْا یَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَیْرَکُمْ فَرَّ لَا یَکُونُوا أَمْثَلُکُمْ﴾** ٢. نه گ ر بشتی تی بکن نپوه ده گوری به کومه لیکي ترکه هر گیز وه ک نپوه نابن. پاشان خودای گوره نه فرمویت: **﴿وَلَا تَضُرُّوهُ شَیْئًا﴾** نپوه له و باره یه وه هیچ زیانیکي بی ناگ یه نن. واته: هیچ زیانیک به خودا ناگ یه نن به نه پوشتن و تمه لی کردنتان له جیهاد کردن **﴿وَاللّٰهُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ﴾** خودا توانای به سر هر موو شتی کدا هه یه. واته: نپوه ش نه بن خودا توانای سرکه وتی به سر دوژمندا هه یه.

﴿اِلَّا تَضُرُّوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ اِذْ اٰخَرَجَهُ الَّذِیْنَ كَفَرُوا تَاٰیِبِ اٰثِمِیْنَ اِذْ هُمَا فِی الْفَاْرِ اِذْ یَقُوْلُ لِمٰصِحِیْهِ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَکِیْنَتَهٗ عَلَیْهِ وَاٰتٰکَهُ بِجُنُوْدٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ کَلِمَةَ الَّذِیْنَ كَفَرُوا السَّفْلَ وَكَلِمَةَ اللّٰهِ هِیَ الْعُلْیَا وَاللّٰهُ

عزیز حکیم (۱۰)

خودا یارمه تیدری پیغه مبره که یه تی

خودای گوره نه فرمویت: **﴿اِلَّا تَضُرُّوهُ﴾** نه گ ر نپوه یاریده ی پیغه مبره که ی نه دن **﴿فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ﴾** خودا بقره خوی به هانایه وه ده هات و پشتیوانی لی ده کرد و ده یاراست و به سی بوو، وه ک چون هر خوی به هانایه وه هات **﴿اِذْ اٰخَرَجَهُ الَّذِیْنَ كَفَرُوا تَاٰیِبِ اٰثِمِیْنَ اِذْ هُمَا فِی الْفَاْرِ اِذْ یَقُوْلُ لِمٰصِحِیْهِ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا﴾** وه ختی خوانه ناسه کان شه ویان ده رکرد، نه و کاته ییش له نه شکه و ته کدا بوون و پیغه مبر (ﷺ) یه کیک بوو له و دوو که سه، نه و کاته به هاره له که ی خوی گوت: خه مت نه بی، نیمه خودامان له که له، یانی: نه مه له سالی کوچ کردنی پیغه مبردا بوو (ﷺ) کاتی بته رستان هاتنه سر شه وه ی بیکوژن یان به ندی که ن یان دوری بخه نه وه، پیغه مبر (ﷺ) پایکرد و درچوو به هار پیته تی شه بو به کری کوی شه بی قوحافه و په نای برد بقره نه شکه وتی سه ورو سی پوژ مانه وه (بقره شه وه ی نه وانه ی درچوو بوون ده که پان به دوایدا بگه رینه وه و پاشان به ره و مه دینه بگه ونه ری، شه بو به کد (په زای خوی لیسی) زور خه می بوو که س پییان بزانی و

١ الطبری (۲۵۵/۱۴).

٢ محمد (۳۸).

پیغمبر صلی الله علیه و آله خود را (توبه) توبه‌ی نازار بکات، پیغمبر (ص) و دهی پس نه‌داو دلنیای ده‌کردو نه‌یفه‌رموو: (نه‌ی نه‌بویه‌کر تو گومانت چونه به دوو که‌س که خودا سته‌میانه) ^۱ وه‌ک نیعمای نه‌حمه‌د پویایه‌تی کردوه له نه‌سه‌وه که نه‌بویه‌کر بوی باس کردوه و فرمویه‌تی: گوتم به پیغمبر (ص) که نیتمه له‌ناو نه‌شکه‌وته‌که‌دا بووین، نه‌گه‌ر یه‌کمی له‌وانه سه‌یری پیکانی خوی بگردایه ده‌بیینین له ژیری پیکانی‌وه، فرموی: (نه‌ی نه‌بویه‌کر تو گومانت چونه به دوو که‌س که خودا سته‌میانه) ^۲ بوخاری و موسلم له هر دوو سه‌حیحه‌که‌یاندایه‌ناویانه ^۳ بویه خودای گوره فرمویه‌تی: ﴿فَأَنْزَلَ اللَّهُ

سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ﴾ خودا نارامی و ناسایشی بۆ ناردده خواره‌وه. گوتراوه نه‌وه بۆ نه‌بویه‌کره. ﴿وَأَيَّدَهُ بِجُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا﴾ چه‌ندین سه‌ریازی بۆ نارد که نیوه نه‌تان ده‌بیینین، ﴿وَجَعَلَ

كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّقْلَ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْقَلْبُ﴾ قسه‌ی خوانه‌ناسان ژیر

که‌وت و هر قسه‌ی خودا به‌رزو له‌سه‌ره‌ویه. نیینوعه‌بیاس نه‌لی: مه‌به‌ست به قسه‌ی خوانه‌ناسان شه‌ریک بۆ خوا دانانه، مه‌به‌ستیش به قسه‌ی خودا بریتیه له و ته‌ی (لا إله إلا الله) ^۴ وه له هر دوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوو له نه‌بومووسای نه‌شعه‌ریه‌وه (په‌زای خوی لیب) نه‌لی: پرسیار له پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم له باره‌ی پیاویکه‌وه له‌به‌ر نازایه‌تی شه‌ر بکات یان له‌به‌ر ده‌مارگری شه‌ر بکات یان له‌به‌ر پیاو کاری شه‌ر بکات، کام له‌مانه له پتی خودایه‌ی پیغمبر (ص) فرموی: (که‌سی شه‌ر بکات بۆ نه‌وه‌ی

هر و ته‌ی خودا به‌رزبئی نه‌وه له پتی خودایه) ^۵ پاشان خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ﴾ خودا خاوه‌نده‌سه‌لاته، واته: له تۆله سه‌ندنداو له یارمه‌تی داناینداو جی په‌نایه و هر که‌سی هانای بۆ بیات و ده‌س به ناینه‌که‌یه‌وه بگری توبه‌ی زیان نابی. ﴿حَكِيمٌ﴾ کارزانه له گفتار و کرداریدا.

﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

^۱ فتح الباری (۱۷۶/۸).

^۲ احمد (۴/۱)، سه‌حیحه.

^۳ فتح الباری (۱۱۷/۷)، مسلم (۱۸۵۴/۴).

^۴ الطبری (۳۶۱/۱۴/۱۴).

^۵ فتح الباری (۳۶۸/۱)، مسلم (۱۵۱۲/۳).

دہبی جیہاد لہ ہموو بارودوخیکدا بکری

سوفیانی سہوری لہ باوکیہوہ، لہ نہبوزحاوہ موسلیمی کوہی سہبیحوہ نہلی: نہم نایہتہ:

﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ بپڈن (بوجیہاد) چ سووک بار بن (لہش ساغو دولہمہندو دستہلات دار

بن) چ گران بار بن (نہخوشو ہزار بن) یہکہم نایہت بوو لہ سورہتی بہرائتہا تہ خوارہوہ^۱

موتہمہری کوہی سولہیمان نہلی باوکی گوتویہتی: حہزہمی پئی گوتوہ ہندی لہ خہلکی لہوانیہ

کہسی وایان تیدا بیت نہخوش بی یان بہ تہمن بی، ہمیش پئی دہلی: من خوم تاوانبار ناکہم

خودای گہورہش نہم نایہتہی ناردوہتہ خوارہوہ کہ نہفرمویت: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾^۲ خودای

گہورہ فرمانی دا کہ ہموو موسولمانان بچن بق غزای تہبوک لہگہل پیغہمہری خودا(ﷺ) بق شہر

کردن لہگہل دوژمنانی خودا، لہ پوہ خوانناسہکانی نہہلی کتیب! فرزی کرد لہسر خاوین

باوہپان کہ دہبی لہگہل پیغہمہردا(ﷺ) دہرچن لہ گشت بارودوخیکدا لہ خوشی و ناخوشیدا، لہ

تہنگانہ و فرہحیدا فرمویہتی: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ عہلی کوہی زہید لہ نہسہوہ، لہ

نہبوہلحوہ نہلی: پیرو جوان، خودا بیانوی کس و ہرناگری، نہوہ بوو لہ پاشاندا چوو بق شام و

شہری کرد تا کوژرا. لہ پیوایہتیکی تردا ہاتوہ نہبوہلحوہ سورہتی بہرائتہی خویندہوہ گہیشتہ سر

نہم نایہتہ: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ پاشان گوتی: وا

دہبینم پہرورہدگارمان داوای دہرچوون لہ ہموومان دہکات پیرو جوان، کوہہکانم نامادہکاریم بق

بکن! کوہہکانی پیمان گوت: خودا رہحمت ہی بکات تزلہ خزمہت پیغہمہردا(ﷺ) غہزات کردوہ

ہتا کڑچی دواپی کرد، وہ لہگہل نہبوہکریشدا ہتا کڑچی دواپی کرد، لہگہل عومہریشدا ہتا کڑچی

دواپی کرد، نیعہ لہباتی تردا دہچین بق غہزا، قبولی نہکرد، سواری (کہشتی بوو) لہ دہریاداو کڑچی

دواپی کرد دورگہیہکیان دہست نہکوت تیایدا بینینن ہتا تو پوژ مایہوہ پاشان ناشتیان تہرمہکہی

ہیچ گتوپانکی بہسہردا نہہات! سوودی لہم نایہتہدا: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ نہفرمویت:

دولہمہندو ہہزارو بہہیزو لاوازتان با ہروت بق غہزا، لہ وکاتہدا پیوای ہاتہ لای پیغہمہر(ﷺ)

دہلین نہو پیواہ میقداد بووہ زڈر گہورو قہلو بووہ، سکاالی بردہ لای، داوای لی کرد نیزنی بدا،

نیزنی نہدا، نہم نایہتہ ہاتہ خوارہوہ: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ کاتی نہم نایہتہ ہاتہ خوار زڈر

^۱ الطبری (۲۷۰/۱۴).

^۲ الطبری (۲۶۶/۱۴).

^۳ ابن ابی حاتم (۱۸۰۲/۶).

له سهر شانی خه لکی گران بوو، خودای گه وره بهم نایته نهسخی کردوه و فرموی: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَحْدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ﴾ هیچ گله یه نیه له سهر نهوانی بی میزو نه خوشنو نهوانی که هیچ شک نابهن خیرات بکن، نه گهر نهوان به دلسوژی بق خوداو پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ناموزگاری خه لکی بکن. نیبنوجه ریرنه تی: حیسانی کوپی زهیدی شه رعیه بی بقی باس کردم و نه تی: له گه ل سه فوانی کوپی عمردا ده رجوین که والی حومس بوو پروه و نه فسوس چووین تا جه راجیمه پایو یکی به ته منی نذر لاوازم بینی که برۆکانی که وتبووه سهر چاوه کانی نه و نه ده چوو بوو به سالدا خه لکی دیمه شق بوو سواری و لاغه که ی بوو له گه ل نهوانی ده چوون بق غزا. چوو مه لای و گوتم نه ی مامه! خودا مؤله تی توی داوه نه تی: برۆکانی به رز کرده و و گوتی: نه ی برزای خوم خودا داوامان لی ده کات سوکبار بین یان گرانبار بین برۆین بق غزا، نه ی نازانی نه گهر که سی خودا خوشی بوئی تاقی ده کاته و، پاشان ده یگپرته و ده یه پلته و، بشزانه خودا نه و عه بدانه ی تاقی ده کاته و که شوکرانه بژوو خوراکرو یادی خودا که رن و جگه له خودای گه وره یش هیچ که سیکیان نه په رسته و^۱ پاشان خودای گه وره خه لکی هله ده نی بق مال به خشین و خوبه خشین له بهر په زای خوی و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) نه فرمویت: ﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ به ره و غزا پی بگرته به رو له گیان و مال به خشین دریقی مکه، نه گهر بزانت، نه و به قازانجی خوتانه. واته: نه و مال و گیان به خت کردنه له دنیا و دوا پرژدا بق نیوه باشتره، چونکه نیوه هندی له مالی خوتان ده به خشن هر له دنیا خودا مال و سامانی دوژمنه کانی ده دات پیتان له گه ل نه و هه مو شتانه شدا که له پرۆی قیامه ندا پتیاان ده به خشی به پرزو قه دره و. وه ک پیغه مبه ره (ﷺ) فرمویه تی: خودا (به هه شتی) ده دسته بهر کرده بق نه و که سه ی غزا ده کات له پی نه ودا نه گهر مراندی ده یخاته ناو به هه شت یان ده یگپرته و بق ماله که ی خوی به وه ی که به دستنی میناوه له پاداشت یان غنیمت)^۲ بویه خودای گه وره فرمویه تی: ﴿كَيْبَ عَلَيْكُمْ أَلْقَاتُ الْوَعْدِ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَسْمَعُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾^۳ غه زاتان له سهر نوسراوه، هر چه نده خوشیتان لی نایه، په نگه له شتی

^۱ التوبة (۹۱).

^۲ الطبري (۲۶۴/۱۴).

^۳ مسلم (۱۴۹۶/۴).

^۴ البقرة (۲۱۶).

حز نہ کن بہ لام بتان بہ خیر بگہ پئی، لہ وانہ یشہ ناوات بق شتی بخوان کہ ناگامہ کہی باش نہ بی، خودا دہ زانی و ئیوہ سہری لہ بہر دہرناگن۔ ہر لہم شیوہیہ نیامی نہ حمدہ پیوایہ تی کردوہ لہ نہ نہ سہوہ، نہ میش لہ پیغہ مہبری خوداوہ (ﷺ) فرموی بہ پیوئی: (موسولمان ببہ) پیواہ کہ گوتی: نہ گہر بیتشم ناخوش بی، پیغہ مہبر (ﷺ) فرموی: (نہ گہر بیتش ناخوش بی)۔

﴿لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِن بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشَّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوْ
اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾﴾

ہوئی دواکہ و تئی دووہ و وہکان و ناشکرا کردنی فر و فیلیان

خودای گہ ورہ سہرزہ نشتی نہ وانہ دہکات کہ لہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) دوا کہ و تن لہ غہ زای تہ بوکدا دوا ی ٹوہی، ئیزنیان خواست و دانیشتن و نہ چون بق غہ زای تہ بوک، و ایان پیشان دا کہ توانای غہ زایان نیہ، بہ لام و ایش نہ بوو، بویہ خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا﴾
نہ گہر دہ سنکہ و تیکی بی پہنج بوایہ، ئیبنوہہ بیاس نہ لی: دہ سنکہ و تیکی نزیک ﴿وَسَفَرًا قَاصِدًا﴾ و
سہ فر تیکی سانا بوایہ، ﴿لَاتَّبَعُوكَ﴾ بہ ناسانی بہ دواتدادہ ہاتن بزی ﴿وَلَٰكِن بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشَّقَّةُ﴾
بہ لام ماوہی دووہ سہختیان لا گران بوو، ہہ تا دہ گنہ شام ﴿وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ﴾ دین سوین
دہ خون بہ خودا بتان کہ گہ پانہوہ بق لایان ﴿لَوْ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ﴾ نہ گہر ہمان توانیایہ،
ئیہم ش لہ گہ لتان دہ ہاتن، واتہ: نہ گہر حالمان وا نہ بوایہ لہ گہ لتان دہ ہاتن، خود ایش نہ فرمویت:
﴿يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ بہ سویند (خویان لہ ناو دہ بن) خودا دہ زانی کہ نہ مانہ
درؤ دہ کن۔

﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَّبِعَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكٰذِبِينَ ﴿١٣﴾﴾ لَا
يَسْتَعِدُّنَا الَّذِينَ يَوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمُ بِالْمُتَّقِينَ
﴿١٤﴾ إِنَّمَا يَسْتَعِدُّنَا الَّذِينَ لَا يَوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَرْزَأَتْ قُلُوبُهُمْ قَهْرًا فِي رَبِّهِمْ

بَرَدَدُونَ ﴿١٥﴾﴾

گله بیکردن له پیغهمبهر له سر نه وهی نیزی دان

نیبونه بی حاتم پویایه تی کردوه له عونه وه نه تی: نایا گله یه کتان بیستوه جوان تربیت له م گله یه؟ بانگ کردن به لیبوردن له پیش گله یه که دا، خودا نه فهرمویت به پیغهمبهر (ﷺ): ﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ﴾ خودا بت به خشی بچی نيزنت دان؟^۱ سورهی عیجلی و کهسانی تریش هر وایان گوتوه^۲ قه تاده نه تی: خودا گله یی له پیغهمبهر (ﷺ) کرد وه ک دهیبیسن، پاشان نه و نایه تی ناردده خواره وه له سورهی نورددا که پئی پیدا نه گهر مه یلی لئییه نيزنیا ن بدات، نه فهرمویت: ﴿فَإِنَّا أَسْتَفْتِيكَ لِعِضِّ شَأْنِهِمْ فَأَذْنُ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ﴾^۳ هر کاتی بچ کاری خویان هاتن نيزنت لی بخوانن، هر کامیکیان نيزن دده ی مه یلی خوته. هر به م شیوه یه ش پویایه ت کراوه له عه تای خوراسانی وه، موجه مید نه تی: نه م نایه ته هاته خواره وه له سر نه و که سانه ی وتیان: داوای نيزن بکن له پیغهمبهر ی خودا (ﷺ) نه گهر نيزنی دان دانیشن، نه گهر نيزنیشی نه دان هر دانیشن^۴. بویه خودای گوره فهرمویه تی: ﴿حَقٌّ يَبَيِّنُ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا﴾ (پاوه ستابای) هه تا بۆت پۆشن بویایه ته وه کامانه راستن، واته: له هینانه وه ی بیانوه که یاندا ﴿وَتَعْلَمُ الْكٰذِبِيْنَ﴾ درۆزنه کانیش بناسیت. خودای گوره نه فهرمویت: کاتی داوای نيزنیا ن لی کردی باشتر وا بوو گویت پئی نه دانایه و نيزنی هیچ که سیکیا نته دایه که بعینته وه و دانیشن، تا نه وه ی راست ده کات و گو تریایه لیت ده کات بیناسی و جیا بیته وه، چونکه نه وان هر پیمان داده گرت له سر دانیشتن و نه ده هاتن بچ غه زا، نه گهر نيزنیشته نه دانایه دانیشن. بویه خودای گوره فهرمویه تی هر که سی بره یی به خودا پیغهمبهر که ی (ﷺ) بیی داوای نيزن ناکات که نه چن بچ غه زا و دانیشن ﴿لَا يَسْتَفْتِيكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ﴾ نه وانیه بره یان هه یه به خودا به پۆزی قیامت، نایه نيزنت لی بخوانن تا به مال و گیان له پئی خوا غه زا بکن، خودا خوپاریزان ده ناسی ﴿إِنَّمَا يَسْتَفْتِيكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ هر نه وانه دین که نيزنت لی بخوانن که بره یان به خودا پۆزی دوابی نیه، واته: به هیوای پاداشتی خودا نین له سر کرداره کانیا ن له پۆزی دوابدا،

^۱ ابن ابی حاتم (۱۸۰/۶).

^۲ الطبري (۲۷۴/۱۴).

^۳ النور (۶۲).

^۴ الطبري (۲۷۳/۱۴).

^۵ الطبري (۲۷۳/۱۴).

﴿وَأَرْأَبَتْ قُلُوبُهُمْ﴾ له و ناوه دا بوودن ماون. واته: گومانیان هه به له سه ر پاستی نه وهی هاتوو ی بیی بویان
 ﴿فَهَمَّ فِي رَبِّهِمْ يَرْزُدُونَ﴾ له گومانی خویاندا دین و ده جن. واته: دوش داماون، پییه پیش ده خه ن
 پییه دوا ده خه ن، بی داگرتنیان نیه له هیچ شتی کداو خورباگر نین، نه وانه کومه لئیکی سه رگه ردان و تیاچوون
 نه به ره و نه م لان و نه به ره و نه لان، هه رکه سی خودا گومای بکات، رتگای بۆ ناووزیتته وه.

﴿وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ
 الْقَاعِدِينَ ﴿٥٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُضْعَوُا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ
 وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾﴾

ناشکرا کردنی حالی دوو رووه مکان

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُوا لَهُ عُدَّةً﴾ نه گه ر بیانویستایه ده رچن
 (له گه لتدا بۆ غه زا) خویان بۆ ناماده ده کرد ﴿وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ﴾ به لام خودا
 هاتنیانی بی خوش نه بوو و وهی له دلایاندا نه هیشت و دوا ی خستن ﴿وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ
 الْقَاعِدِينَ﴾ پییان گوترا: نیوه پیش له گه ل به جیماوان به جی بمینن. واته: به یاری خودا بوو، پاشان
 خودای گه وره بوونی کردوه ته وه که بۆچی پیی ناخوشه له گه ل موسولماناندا نه وانه ده رچن بۆ غه زا و
 فه رموی: ﴿لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا﴾ نه گه ر له گه ل نیوهش به اتنایه بۆ غه زا کاریان له
 نیوه تیک نه دا. واته: نه وانه ترسه توکن رایان ده کرد و خه لکیشیان له نیوه شیان په شیمان ده کرد نه وه
 ﴿وَلَا أُضْعَوُا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ﴾ کیشیه یان بۆ ده نانه وه و ناژاوه یان به ریا ده کرد. ده ستیان
 ده کرد به قسه هینان و بردن و کینه و دوویه ره کیان دروس ده کرد ﴿وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ﴾
 هه ندیکیشتان له ناودا بوو قسه کانیان لی ده بیستن. پاشان خودای گه وره باسی نه وه ده کات که خوی
 چاک ده یانناسی نه فه رمویت: ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ خودا ناگاداری سته مکارانه. فه رموییه تی که
 زانا و ناگاداره به وهی بووه و به وهی ده بی و نه وهش نابی و نه گه ریش بیی چون ده بی. واته: هه ندی
 که ستان تیا بووه که گو ترپایه لیان بوون، قسه ی نه و دوو پووانه یان به چاک ده زانی و له قسه یان
 ده رنه ده چوون، چونکه نه وانه نه یانده زانی که نه وانه دوو پوون، له بهر نه وه له ناو موسولماناندا کیشیه و
 دوویه ره کی و خرابه زقد پووی نه دا. موجه ممدی کورپی نیسحاق نه لی: نه وانه ی که داوای نینزیان
 ده کرد وه ک هه و الم بی گیشته وه له پیاوه خاوه ن ریزه کان بوون (له ناو مه دینه دا) له وانه: عه بدوللای

کوبی نوبه یی کوبی سه لولو جه ددی کوبی قه یس. چونکه نه مانه بیوا ما قولانی هوزه که یان بوون، خودای گه وره دوی خستن، چونکه خوی چاک دهیناسین، نه گه ر نه وانه له گه لیان ده رجوونایه سه ریان

له سه ریا زه کان ده شیواندو تووشی خرابه یان ده کردن. ^۱ هر بویه فهرموویه تی: ﴿لَوْ خَرَجُوا فِیْکُمْ مَّا

رَادُوْکُمْ اِلَّا خَبَالًا﴾ نه گه ر له گه ل نئیوه بهاتنایه بق غه زا کاریان له نئیوه ش تیک نه دا. باسی

مه لسوکه وتی نه و دوپهوانی کرده که چون رهفتار ده کن نه گه ر ده رجوونایه له گه ل نه و هیشدا هر

ده رنه چوون. وه خودای گه وره نه فهرموویت: ﴿وَلَوْ رُدُّوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ وَانْتُمْ لِنَکْلِیُوْنَ﴾ ^۲ نه گه ر

بگپرتنه وه (بق دنیا) نه و کارانه ی که پنیان ده گوترا مه یکن هر ده یانکرد نه مانه هر درقوزنن. وه

نه فهرموویت: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِیْهِمْ خِیْرًا لَّاسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ﴾ ^۳ نه گه ر خودا

بیزانیایه خیرتکیان تیدایه، کارتکی ده کرد ببیسن، نه گه ر گوتی بیستنیسی پی بدانایه، هر پوویمان لی

وهرده گپراو خویان لی لانه دا. وه فهرموویه تی: ﴿وَلَوْ اَنَا کُنْبًا عَلَیْهِمْ اِنْ اَقْتُلُوْا اَنْفُسَکُمْ اَوْ اَخْرَجُوْا

مِنْ دِیْنِکُمْ مَّا فَعَلُوْهُ اِلَّا قَلِیْلٌ مِّنْهُمْ وَلَوْ اَنْتُمْ فَعَلُوْا مَا یُعْظُوْنَ بِهٖ لَکَانَ خِیْرًا لَّهٖمْ وَاَسَدٌ نَّبِیْسًا ﴿۱۶﴾ وَاِذَا

لَا یَنْتَهُیْ عَنْ لَّدُنَّا اَجْرًا عَظِیْمًا ﴿۱۷﴾ وَلَهْدِیْتَهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِیْمًا﴾ ^۴ نه گه ر نئیمه بق نه مانه مان بنوسیایه

خوتان بکوئن یان له ولانتتان ده رچن (که میکیان نه بی) نه و کاره یان ده کرد، له کاتیکدا نه گه ر وه ک

ناموزگاریان ده کرا بیانکر دایه بق نه وان چاک بوو، باوه پیشیان به خودا بته وتر ده بوو. نه وسا نئیمه ش

له لایه ن خومانوه پاداشتیکی گه وره مان به وان ده به خشی. واشمان ده کرد که له ریگه ی راستی نئیمه

شاره زا بن، نایه ت له م باره یه وه زور هاتوه.

﴿لَقَدْ اَسْتَعْوَا الْاٰیۡتَةَ مِنْ قَبْلِ وَاکۡتَبُوۡا لَکَ الْاٰمُوۡرَ حَتّٰی جَاۡءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ اَمْرُ اللّٰهِ وَهٖم

کَرِهُوۡنَ ﴿۱۸﴾

خودای گه وره هانی پیغه مبه ره که ی نه دا (ﷺ) له سه ر دوپهوه کان وه فهرموویت: ﴿لَقَدْ اَسْتَعْوَا

الْاٰیۡتَةَ مِنْ قَبْلِ وَاکۡتَبُوۡا لَکَ الْاٰمُوۡرَ﴾ له پیشیشدا پشئیویان نایه وه و کاری تویمان به پیچه وانه نیشان

نه دا و قسه کانیان (هله ده گپرایه وه) واته: به هه موو شیویه بیریان ده کرده وه و ماخولانیان بوو که فیئل

^۱ الطبري (۲۷۷/۱۴).

^۲ الانعام (۲۸).

^۳ الانفال (۲۳).

^۴ النساء (۶۶-۶۸).

له تۆو هاوه له کانت بکن و له ناینه کت خه لگی دورره په ریز که ن و بۆ ماوه یه کی زۆر کپی بکه نه وه، نه وه ش له سه ره تای گه یشتنی پیغه مبه ره وه بوو (ﷺ) بۆ مه دینه. که عه ره به کان به یه ک ریز دزی پیغه مبه ره (ﷺ) وه ستابوون و جووله که و دوو پوهه کانی مه دینه ش دژایه تیان ده کرد کاتی خودای گه وره له جهنگی به دردا سه ری خست و وه ی خۆی به ریز کرده وه، عه بدوللای کوپی نوبه یی و هاوه له کانی گوتیان: ئەمە رووداوێکە پووی تێ کردوین، بە سەر زاری هاتنه ناو نایینی ئیسلام، پاشان هه ر کاتی نایینی ئیسلام و موسولمانان سه رکه و تنیکیان به ده ست به یینایه نه و سه رکه و تنه یان زۆر پی ناخۆش بوو، دلگران ده بوون پیی، هه ر بۆیه خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهِونَ﴾ هه تا کاره که ی خودا سه رکه وت که نه وان پێیان ناخۆش بوو.

﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَكْفُرُ أَتَدْنٰ لِي وَلَا نَقْتِيْٓ اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوْا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيْطَةٌ

بِالْكَافِرِيْنَ ﴿٩١﴾

خودای گه وره نه فه رمویتی: ﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَكْفُرُ أَتَدْنٰ لِي وَلَا نَقْتِيْٓ﴾ نه ی موحه ممه د (ﷺ) هه ر له ناو نه و دوو پوهانه دا هه ندی له وانه هه ن، دین پیت ده لێن: ئیز زمان بده با نه یه ن، نه وه ک تووشی گونا هه بین به هۆی کچانی پۆمه وه، خودایش نه فه رمویتی: ﴿اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوْا﴾ با بزانه که هه ر ئیستا که وتونه ته ناو گونا هه وه. واته: هه ر به و قسه ی که ده یکن که وتونه ته گونا هه وه. وه ک موحه ممه دی کوپی ئیسه قاق ده لی: له زه ره ی و یه زیدی کوپی پوهمان و عه بدوللای کوپی نه بویه کوه عاسمی کوپی فه تاده و که سانی تریش که گوتیانه: پۆژێک پیغه مبه ره ی خودا (ﷺ) که خه ریکی خۆ ناماده کردن بوو فه رمووی به جه ددی کوپی قه یسی برای به نی سه لیم: (نه ی جه دد! ئایا ئەم سال خۆت ناماده کردوه بۆ به نی ئەسفه ر؟) گوتی: نه ی پیغه مبه ره ی خودا (ﷺ) بۆ ئیزم ناده ی هه تا تووشی گونا هه نه بم. سویند به خودا هۆزه که م چاک ناگادارن هیه چ پیاوی نه یه نه و نه ده ی من ئاره زوی له ژنان بی، من ده ترسم نه گه ر ژنانی پۆم بیی خۆم پی پانه گیری لێیان، پیغه مبه ره ی خودا (ﷺ) پووی لی وه رگتیاو پاشان فه رمووی: (ئیزم پیدای) ئەم نایه ته له سه ر جه ددی کوپی قه یس هاته خواره وه: ﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَكْفُرُ أَتَدْنٰ لِي وَلَا نَقْتِيْٓ﴾ واته: نه وه ی ده لی نه و له ژنانی پۆم ده ترسی که وانیه، نه و گونا هه ی که تووشی دی له دواکه وتنی بۆ عه زا له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) گه وره تره له وه ی خۆی لی لا نه دا. هه ر به و شیوه یه پیاویته کراوه له ئیبتوهه بباس و مواهیدو که سانی تریشه وه که له سه ر جه ددی کوپی

قیس هاتوه ته خواره وه. ثم جه ددی کوپی قه یسه له بیاه وه ره ماقوله کانی به نی سه لیم بووه. وه له م فرموده سه حیحه دا هاتوه که پیغه مبهری خودا پی پی فرموی: (ئی به نی سه له مه کی گوره تانه؟) گوتیان: جه ددی کوپی قیس، به لام به که سیکي چا وچنۆکی ده زانین، پیغه مبهری خودا فرموی: (چ ده ری له ده ری چا وچنۆکی (خراپتره)، به لام که گوه ری نیوه نو لاه قز لوله سپیه، که بیشری کوپی به رانی کوپی معوره).^۱ پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ نه وان هی خوانه ناسن، جه م م ده وره یان لی ددا. واته: پنگای ده رچونیان نیه و ناتوانن رابکه ن و لئی ده ریاز نابن.

﴿إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ سَوْفُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَسْتَوَلُوا وَهُمْ فَرِحُونَ﴾ ﴿۵﴾ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ

فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۵﴾

خودای گوره نه فرمویت به پیغه مبه ره که ی: ﴿إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ سَوْفُمْ﴾ نه گه چاکه ت بیته پی، نه وان بییان ناخوشه، خودای گوره پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ناگادار ده کات له دوژمنایه تی نه و دوو پوانه لئی، ده فرموی: هه بکاتی تو تووشی چاکه یه بی، واته: سه رکه وتنی یان ده سه لاتی به ده ستبینی به سه ر دوژمندا و چه ندی خوت و هاوه له کانت دلخوش کات، نه وان زدر پی پی دلگران ده بن ﴿وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ﴾ نه گه تووشی به لایش بی، ده لین: نیمه هه ره له پیشدا مشوری خومان خواره وه. واته: نیمه پیشتر که شوینی نه که وتین خوپاریزیمان کرد، ﴿وَيَسْتَوَلُوا وَهُمْ فَرِحُونَ﴾ به دلخوشیه وه خویانت لی دووره په ری زده گرن، خودای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا﴾ بلی: جگه له وه ی خوا بوی نویین هیچی ترمان تووش نابی، هه ره نه و سه ره ری نیمه یه و جی په نامانه ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ده بی خاوه نیاوه ران هه ره خویان به خودا بسپین. واته: نیمه هه ره خومان به خودا ده سپترین نه ومان به سه چاکترین بریکاره.

^۱ الطبری (۲۸۷/۱۴).

^۲ الحاکم (۲۱۹/۳)، فرموده یه کی حه سه نه.

﴿ قُلْ هَلْ تَرَضُّونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَرْتَضِصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِندِهِ أَوْ يَأْتِيَنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٩٢﴾ قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُنْقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْتُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٩٣﴾ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ. وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كَسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٩٤﴾

خودای گوره نه فرمویت به پیغمبر (ﷺ): ﴿ قُلْ هَلْ تَرَضُّونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ ﴾
 نهی موحه ممد (ﷺ) بلی: نایا چاوه پوانن جگه له یه کی له و دوانه ی (که هر دو کیان باشن) شتیکی
 ترمان تووش ده بی؟ واته: شه میدی یان زال بوون به سر نیتوه دا، نه مه قسه ی نیبوعه بیاس و
 مواهیدو قه تاده و کهسانی تریشه. ﴿ وَنَحْنُ نَرْتَضِصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِندِهِ أَوْ
 یَأْتِيَنَا ﴾ نهوا نیتمه چاوه پوانن، هر خوا خوی یان به هوی نیتوه سزاتان بق بنیوی. به دلیل بتانگین
 یان بتانکوژین ﴿ فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴾ ده سا نیتوه چاوه پوان بن، نهوا نیتمه ش
 چاوه پوانن. پاشان خودای گوره نه فرمویت: ﴿ قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُنْقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْتُمْ
 كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴾ بلی: به خوشیتان بی یان به زدر مال بیه خشن، خوا لیتان قبول ناکات،
 چونکه نیتوه کز مه لیتی که پیلادر بوون. پاشان خودای گوره باسی نه وه ده کات که بزچی لیتان
 وه رناگری نه فرمویت: ﴿ وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ ﴾ بزیه هرچی ده به خشن خوا لیتان
 وه رناگری و نه فرمویت: ﴿ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ. وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كَسَالَى
 وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴾ چونکه نه وان بروایان به خودا و پیغمبره که ی نه بوو (ﷺ) نویژیان
 به تمهلی ده که ن و نهو مالیش که ده بیه خشن زدر به نابه دلی نه ییدن.

﴿ فَلَا تَعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ

كٰفِرُونَ ﴿٩٤﴾

خودای گوره نه فرمویت به پیغمبره که ی (ﷺ): ﴿ فَلَا تَعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ ﴾ سه سیرت
 نه یه له دارایی و مندالانی که هیانه، وه ک خودای گوره له م نایه تانه ی تریشدا نه فرمویت: ﴿ وَلَا تَمَدَّنَّ

عَيْتِكَ إِلَى مَا مَتَعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا لِنَفْسِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقَ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١﴾ چاوت مه بږه نو شتانه ي که داومانه به کړمه لئ له وانه، که نه مه هر خوښي ژيانې دنيايه و هر ويستومانه تاقيبان بکه يښوه، پږږي په زړه دگاري تر چاکترو بږده وامتړه. وه فهرموويه تي: ﴿٢﴾ اَيْحَسِبُونَ أَنَّمَا نُؤْتُهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَمِنْ بَيْنِ ﴿٥٥﴾ سَأْرُجُ لَكُمْ فِي الْقُرَيْبِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١﴾ ناخو نه وانه پټيان وايه نيمه به مال و کورپان يارمه تيان نه ده يښ، هر بږ نه وه که په له مانه له چاکه له گڼ کړدنيان؟ نه خيږ نه مانه هه ستيان نييه. پاشان نه فهرمويت: ﴿٢﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴿٣﴾ خودا ده يه ويئ له دنيا دا به مانه نازاريان بدات. هه سني به سري نه لئ: به زه کاتو به خشيڼي له پټي خودا سزايان بدات له دنيا دا. ﴿٤﴾ وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَغُفُورٍ ﴿٥﴾ هه ربه خوانه ناسي بمرن. واته: (کاتئ که ده يان مريئسي) ده يه ويئ به خوانه ناسي بيان مريئسي، بږ نه وه ي سزا که يان زږد توندو تيږ بي، په نا به خوا له و سزايه، نه مه ده چيټه (باب ي) مؤلات دانه وه پټيان. که کم کم جله ويان بږ شل ده کړئ له سره نو حاله ي که تييدان.

﴿وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ بِمِنْكُمْ وَلَا يَحْلِفُونَ﴾ ﴿٦﴾ لَوْ يَحْذَرُونَ مَلَجًا أَوْ مَعْرَاطًا أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٧﴾

باسي ترس و شله ژاني دوو پووه مکان

خوداي گه وره پيغه مبه ره که ي ﴿٦﴾ ناگادار ده کاته وه له ترسو له رزو شله ژاني دوو پووه مکان نه فهرمويت: ﴿٧﴾ وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ بِمِنْكُمْ وَلَا يَحْلِفُونَ ﴿٨﴾ به سوپنده وه په ش ده بښه وه و ده لئين: نيمه ش له خوټانين، دوش ده کڼ له نيوه نين، به لام نه وان گړويه کي ترسه توکن. نو ترسه توکيه وايان لئ ده کات که سوپند بخون ﴿٩﴾ لَوْ يَحْذَرُونَ مَلَجًا أَوْ مَعْرَاطًا أَوْ مُدْخَلًا ﴿١٠﴾ نه گه ر شوئيټک ده ست که ويئ خوښاي تيا بشارنه وه و تيايدا بږين يان په ناگه يه يان نه شکه وتئ له کيوه کاندا يان کوندي و تونه يلي ﴿١١﴾ لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿١٢﴾ زږد به په له بږي ده چن. نيبنوعه بباس و قه تاده و مواهيد ده لئين: نه گه ر يه کئ له و سيانه يان ده ست که وتايه به په له ليتان دوورده که وتنه وه چونکه نه وانه به ناچاري تيکه لاويتان ده کڼ، له بږ خوښه ويستيان نيه بږتان، خوازيان تيکه لاويان نه کړدنايه، به لام ناچاري واي ليکړدن، بږيه بږده و ام له خه م و خه ف ت دان و

١ طه (١٢١).
 ٢ المؤمنون (٥٥-٥٦).
 ٣ الطبري (٢٩٦/١٤).

به همیشه دلگرانن، چونکه نیسلام و موسولمان به رده و ام له سرکه و تندایه و به ره و ده سته لات ده پروا و به رز ده بیته وه بویه هر کاتی موسولمانان له خوشیدان بن هوان پئی دلگرانن و حزن ده کن تیکه لاوی خاوهن باوه پان نه کن. هر له بر نهویه خودای گوره فرمویه تی: ﴿لَوْ يَجِدُونَ مَلَجًا أَوْ مَفْرَجًا أَوْ مَدَخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ﴾.

﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ﴾ (۸۸) ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ

رَغَبُوت ﴿۸۸﴾

په خنه و گازاندهی دوپروه و مکان سه یاروت به دابش کردنی سه ده قه وه و ته مادار بیان بوی

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ﴾ هندی له و دوپروه وانه په خنه ت لی نگریی ده رباری دابش کردنی سه ده قه. تاوانبارت ده کن، با چاک بزنان که خویان تاوانبارن، چونکه نه وانه له بر په زای خوا نه و په خنه یه ناگرن، به لکو له بر ناپاکی خویانه، بویه خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ﴾ نه گه به شیان درا پازی ده بن نه گه به شیشیان نه درا توپه ده بن و بوله بوله ده کن. واته: له بر خاتری خویان توپه ده بن.

قه تاده نه لی: له م نایه ته دا: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ﴾ هندی له و دوپروه وانه تانه و ته شرت لی نه دن له و دابش کردنی سه ده قه دا، بزمان گپراوه ته وه که پیایوکی عه ره بی ده شته کی تازه موسولمان دپته لای پیغه مبه ر (ﷺ)، پیغه مبه ریش (ﷺ) زپرو زیوی دابش کردوه، کابرا ده لی: نه ی موحه مبه د (ﷺ) سویند به خوا نه گه خودا فرمانی پیکردبی که دادگه ری، نه وه تو دادگه ریت نه کردوه. پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (هاوار بق تو! نه ی نه و که سه کییه دادگه ریت بق ده کات دوی من؟) پاشان پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی: (له م و له وینه ی نه م بترسن، بیگومان له ناو نوممه ته که ی مندا وینه ی نه مانه قورئان ده خوینن له قورقورپاگه یان تپه پناکات، هر کاتی دروست بوون و یاخیبوون بیان کوئن، نه وسا، هر کاتی وه درکه و تن بیان کوئن، نه وسا هر کاتی وه درکه و تن بیان کوئن) پاشان بوی باس کردین که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه فرمویت: (سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته من هیچ شتیکنان پی ناده م هیچ شتیکنان لی قه ده غه ناکه م به لکو من گه نجینه وانم).
نهویه قه تاده باسی کرد له وه ده چی که بوخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه له نه بوسه عیده وه له

به‌سه‌رهاتی (ذی الخویصره)‌دا که ناری حورقوس بووه. کاتی که ره‌خنه‌ی له پیغهمبه‌ر (ﷺ) گرت له دابه‌شکردنی دست که‌وته‌کانی جه‌نگی حونه‌یندا که گوتی به پیغهمبه‌ری خودا (ﷺ): دادگر به! تی دادگر نیت. پیغهمبه‌ر (ﷺ) فرموی: (به‌پاستی په‌نجه‌پژو زیانبار دهم نه‌گر دادپه‌روهر نه‌بم) پاشان پیغهمبه‌ر (ﷺ) سه‌یری کابرای کرد که پوی وهرچه‌رخاندو فرموی: (له‌نه‌وه‌ی نه‌مه که‌سانیک په‌یدا ده‌بن هر په‌کی له‌نیوه‌ نیوزه‌که‌ی خوی زور به‌ناته‌واو ده‌زانی له‌چاو نویژی نه‌واندا، پژویشی به‌کم ده‌زانی له‌چاو پژوی نه‌واندا، نه‌وانه له‌ناین دهرده‌چن وه‌ک چون تیر له‌لاشه‌ی نیچیر دهرده‌چن له‌هر شوینیکدا پییان که‌یشتن بیان‌کونن، چونکه‌ نه‌وانه خراب‌ترینی کوزدان له‌ژی‌ر پوی ناسماندا) نوای نه‌وه‌ باسی پاشماوه‌ی فرمووده‌که‌ی کرد. پاشان خودای گه‌وره‌ ناگاداری کردنه‌ت‌وه له‌وه‌ی که‌چی چاکه‌ بویان له‌و باره‌یه‌وه فرموویته‌ی: ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ﴾ نه‌گر نه‌وانه به‌و به‌شه‌ پازی بوونایه که‌ خودا پیغهمبه‌ری خودا (ﷺ) ده‌یانداتی و بیان‌گوتایه: نیمه‌ هر خودامان به‌سه‌و به‌م زوانه خودا پیغهمبه‌ری خودا (ﷺ) له‌چاکه‌ی خویان به‌شمان نه‌ده‌ن، به‌پاستی نیمه‌ حه‌ز له‌ په‌زماه‌ندی خودا ده‌که‌ین. نه‌م نایه‌ته‌ پیروزه‌ نه‌ده‌بیک‌ی گه‌وره‌ ورازو نه‌یندیه‌کی مه‌زنی له‌خوی گرتوه، که‌ پازی بوونه‌ به‌و به‌شه‌ی خودا پیغهمبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) پیی داوون ته‌نیا پشت به‌خوا به‌ستنه‌ وه‌ک خودا خوی فرموویته‌ی: ﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ﴾ بیان‌گوتایه: خوامان به‌سه‌و ناره‌زوی په‌زماه‌ندی خودا خوی ده‌که‌ین که‌ یارمه‌تیمان بدات بق گوپزایه‌لی پیغهمبه‌رو (ﷺ) به‌جه‌ینتانی فرمانه‌کانی و‌از مینان له‌و شتانه‌ی قه‌ده‌غی کرده‌و به‌پاست وهرگرتنی نه‌و هه‌والانه‌ی بزی باس کردوین و شوین که‌وتنی سوننه‌ته‌کانی.

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَجِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلُفَةُ لَوْلِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِ مِمْ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾

باسی خه‌رجه‌کانی (مصاریف) زه‌کات

خودای گه‌وره‌ نه‌فرمویته‌ی: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَجِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلُفَةُ لَوْلِهِمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِ مِمْ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ﴾ زه‌کات ده‌بی بدریته‌ هه‌ژاران و که‌مده‌ستان و نه‌و که‌سه‌نه‌ی کزی ده‌که‌نه‌وه، و بق نه‌و که‌سه‌نه‌ی دلیان پانه‌کیشری (بق خوشه‌ویستی نی‌سلام) و پژگار کردنی کزیلان و قه‌رزاران و له‌پزی خودادا و نه‌و پی‌یوارانه‌ی پاره‌یان پی نامینن له‌پیدا. کاتی که‌ خودای

گوره باسی په‌خنه و توانجی دوپووه نه فامه‌کانی کرد که نازاری پیغه‌مبه‌ریان (ﷺ) نه‌دا له دابه‌ش کردنی سده‌قه‌کاندا، خودای گوره خۆی پوونی کردوه‌توه که خۆی دابه‌شی کردوه و بپیاره‌که‌ی دیاری کردوه و خۆشی سه‌رپه‌رشتی ده‌کات، دابه‌ش کردنه‌که‌ی نه‌داوته ده‌ستی که‌سیکی تر بیجگه له خۆی و به‌شی کردوه به‌سه‌ر نه‌وانه‌دا که باس کراون، بویه هه‌ژارانیشی پیش خستوه لی‌ره‌دا به‌سه‌ر نه‌وانی تر‌دا، چونکه هه‌ژاران زیاتر پتو‌یستیان پیی هه‌یه له‌وانی تر و ژورتیش ده‌ست‌کورت و نه‌دارن. پو‌یایه‌ت کراوه له ئیبنو عه‌بباس و مواهید و حه‌سه‌نی به‌سری و ئیبنوزه‌یدو که‌سانی تریشه‌وه که: هه‌ژار نه‌و که‌سه خۆپاک‌پراگه‌یه که‌داوای هیچ شتی له‌خه‌لگی ناکات. که‌مده‌ستیش (المسکین) نه‌و که‌سه‌یه که‌میکی هه‌یه و به‌شی ناکات ده‌گه‌پئی و داوا له‌خه‌لگی ده‌کات^۱ قه‌تاده‌یش نه‌لی: هه‌ژار نه‌و که‌سه‌یه که نه‌خۆشی درێژ خایه‌نی هه‌یه و که‌منه‌نامه. که‌مده‌ستیش نه‌و که‌سه‌یه که له‌شی ساغه^۲.

هه‌ژاران

له‌ باره‌ی هه‌ژاره‌وه، له‌ ئیبنو عومه‌ره‌وه گێزراوه‌توه که نه‌لی: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمو‌یه‌تی: (سه‌ده‌قه بۆ ده‌وله‌م‌ندو که‌سی به‌هیزو ته‌ندروست حه‌لال نیه) ئیمامی نه‌حمه‌د و نه‌بوداود و تیرمیزی پو‌یایه‌ت‌یان کردوه^۳.

که‌مده‌ستان

وه له‌ باره‌ی که‌مده‌سته‌وه، له‌ ئه‌بوهوره‌یره‌وه (په‌زای خوای لی‌بی) گێزراوه‌توه که نه‌لی: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمو‌یه‌تی: (که‌مده‌ست نه‌و که‌سه نیه به‌سه‌ر خه‌لکدا ده‌گه‌پئی و پارویه یا دوو پاروو خورمایه یا دوو خورمای ده‌ست نه‌که‌وی). گو‌ت‌یان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) که‌مده‌ست کی‌یه؟ فرمو‌ی: (که‌مده‌ست نه‌وه‌یه که‌سی نیه پتو‌یستی چاره‌سه‌ر بکات و که‌س‌یش پیی نازانی که‌مده‌سته‌ سده‌قه‌ی بداتی و هیچ‌یش له‌خه‌لگی داوا ناکات). بوخاری و موس‌لیم پو‌یایه‌ت‌یان کردوه^۴.

نه‌و کارمه‌ندانه‌ی زکات کو‌ده‌که‌نه‌وه

له‌ باره‌ی نه‌و کارمه‌ندانه‌ی سه‌رپه‌رشتی سه‌ده‌قه ده‌که‌ن و ده‌گه‌پین و کۆی ده‌که‌نه‌وه، حه‌قی خۆیا‌نه به‌شیک‌یان له‌و سه‌ده‌قه‌یه‌ی بدیرتی، وه نابی نه‌و کارمه‌ندانه له‌ خزمانی پیغه‌مبه‌ری خودا بن (ﷺ) که‌ زه‌کات‌یان لێ قه‌ده‌غیه، وه‌ک له‌ سه‌حیحی موس‌لیمدا هاتوه له‌ عه‌بدولمو‌ته‌لبی کو‌پی په‌بیعه‌ی کو‌پی حاریسه‌وه، که خۆی و فه‌زلی کو‌پی عه‌بباس پۆشتن و داوایان کرد له پیغه‌مبه‌ری

^۱ الطبري (۳۰۶-۳۰۵/۱۴).

^۲ الطبري (۳۰۶/۱۴).

^۳ أحمد (۱۶۴/۴)، أبوداود (۲۸۵/۲)، تحفة الاحوذی (۳۱۷/۳)، تیرمیزی نه‌لی: فرمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۴ فتح الباری (۳۹۹/۳)، مسلم (۷۱۹/۲).

خودا(ﷺ) بيانكاته كارمندی سدهقه. پيغهمبر(ﷺ) فرموي: (بهراستي زهكات حلال نيهمو حمهدهو (ﷺ) كه سو كاري موحه ممد، بهلكو نهوه چلكو چهپه لي خلكه).^۱

نوموسولمان (دلراگيراوهكان)

نه تازه موسولمانه پيش چوار بهشن: لهوانه: هي وايان هه بوو سدهقه ي پي نه درا هه تا موسولمان بي، وهك سهفواني كوپي نومميه كه پيغهمبر(ﷺ) له دهسكه وتهكاتي حونهين سدهقه ي نه دايه، بتهپرستيش بوو كاتيگ كه ناماده ي نهو شهپه بوو، نومميه نه لي: بهرده وام پيغهمبر(ﷺ) سدهقه ي نه دام، هه تا واي لي هات بووه خو شه ويستترين كهس له لام دواي نهوه ي كه له هه مو كه سي زياتر رقم لي بي بوو.^۲ نيمامي نه حمده پيوپايه تي كرده له سهفواني كوپي نومميه وه نه لي: پيغهمبري خودا(ﷺ) له پوذي حونهيندا سدهقه ي نه دام، له هه مو كه سي زياتر رقم لي بي بوو، بهرده وام سدهقه ي نه دام، هه تا واي لي هات بووه خو شه ويستترين كهس له لام.^۳ موسليمو تيرميريش پيوپايه تيان كردهوه.^۴ هي وا هه بوو سدهقه ي نه درا يه بؤ نهوه ي به چاكي موسولمان بي و دلي پاي. وهك چون سده وشتر درا به كومه لي له پياوه گوره كاني قوره پيش كه نازاد كران له مكهكه، كه له پوذي حونهيندا ناماده بوون، پاشان پيغهمبر(ﷺ) فرموي: (من جاري وا هه يه به شي كه سي نه دم به لام كه سي تر هه يه لهو خو شترم دهوي كه چي به شيشي نادهم، چونكه ده ترسم خوداي گوره به پودا بيخاته دوزه خوه)^۵ وه له هه ردوو سه حجه كه دا هاتوه له نه بوسه عيدهوه نه لي: علي كوپي نه بوتاليب له يه مه نهوه پارچه نالتونتيكي په وانه كرد بؤ پيغهمبري خودا(ﷺ) كه هيشتا خوله كه ي لي جيا نه كرابوهوه. نه ميش به شي كرد له نيوان چوار كه سدا (عويه يه ي كوپي به در نه قره عي كوپي حايبسو و علقه مه ي كوپي علاسه و زهيدلخهين) پاشان فرموي: (پايان دينم)^۶ هي وا هه بووه سدهقه ي پي دراوه، تا بهلكو نه وانه ي وهك نهون موسولمان ببن، هي وا هه بووه هاوكاري پي دراوه له به نهوه ي سدهقه ي دهوري خوي كل ده كردهوه. يان پاريزگاري لهو ناوچانه بكات كه موسولماناني تي دايه تا تووشي زيان نه بن له سنوره كاني نهو ناوچه يه دا والله اعلم.

^۱ مسلم (۷۵۲/۲).

^۲ مسلم (۱۸۰۶/۴).

^۳ احمد (۴۶۵/۶)، سه حجه.

^۴ مسلم (۱۸۰۶/۴)، تحفة الاحوذی (۳۳۴/۳).

^۵ فتح الباري (۲۹۹/۳).

^۶ فتح الباري (۴۳۳/۶)، مسلم (۷۴۱/۲).

کڙيله کان

له بارهه کڙيله وه رپوايهت ڪراوه له هه سني به سري و موقتيلي ڪوپي هه يان و عومري ڪوپي
 هه بدولعه زينو سه عيدي ڪوپي جوبه يرو نه خه عي و زوهري و ئيبنوزه يده وه که مه به ست پئي نه وانن که
 قه واله يان نووسيوه واته: نه و کڙيله يه که به لئين نه دا به خاوه نه که ي که به نرځيک خڙي نازاد بکات،
 نه گه ر داي نازاد ده بي^۱ له نه بو مووساي نه شعري و که ساني تريشه وه رپوايهت ڪراوه^۲ ئيبنوعه بباس و
 هه سني نه لئين: نه گه ر کڙيله به زه کات نازاد بکري هيچي تيڏا نيه، چونکه ده سه واژه ي (الرقاب)
 گشتگيرتره له وه ي که بدرئ به قه واله نووس يان کڙيله يه ک بکري و به ته واوي نازاد بکري، له
 فرموده يه کي مرفوعدا هاتوه که خودا به نازاد ڪردي هه نه ندامي له نه ندامي نه و کڙيله يه
 نه ندامي کي نه و که سه نازاد ده کات، که نازادي ڪرڻ وه، هه تا به عبيبي نه و کڙيله يه عبيبي نه و که سه
 نازاد ده کات. نه ميهش له بهر نه وه يه چونکه نه و پادا شته له شيوه ي نه و ڪرداره يه وه ک خوداي گوره
 فرمويه تي: ﴿وَمَا جُزُونَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۳ هه له باتي ڪاري خوتان پادا شته نه درينه وه (چا که به
 چا که و خراپه يهش به سزادان).

چا که ي به نده نازاد ڪرڻ

له موسن ده ي ئيماع نه حمدها هاتوه له به راڻي ڪوپي عازيبه وه نه لي: پياوي هات گوتي: نه ي
 پيغه مبهري خودا (ﷺ) ڪاري ڪم پيشان بده له به هه شته وه نزيڪم بخاته وه له ڏوزه ڏورم بخاته وه؟
 پيغه مبهري (ﷺ) فرموي: (نازاد ڪردي مرؤفٽيک يان نازاد ڪردي گه رديک). گوتي: نه ي پيغه مبهري
 خودا (ﷺ) نه و دوانه هه ر يه کيک نين؟ فرموي: (نه خير، نازاد ڪردي مرؤفٽيک نه وه يه ته خوت به
 نه نيا نازادي بکي، نازاد ڪردي گه رديش نه وه يه که ترش هاو ڪاربيت له داني نرځه که پيدا)^۴.

قه رزاران

قه رزاريش چهنده به شيڪن، له وانه که سي باريکي گرتبيته نه سستوي خڙي يان زه مانه تي قه رزيکي
 گرتبيته گه ردي خڙي و داواي لي بکري مالي نه بي بيدا ته وه يان قه رزار بي و نه تواني نه و قه رزه
 بداته وه، يان له تاوان ڪرندا قه رزار بوي و پاشان ته ويه ي ڪردي، نه مانه قه رزه که يان بق نه درينه وه
 به لگي نه م باسه فرموده که ي قه بي سه ي ڪوپي موخاريقي هيلاليه که نه لي: کڙي ڪم خستبوه
 نه سستوي خڙم، هاتمه لاي پيغه مبهري خودا (ﷺ) پرسيا ري لي بکه م له بارهه وه، فرموي:

^۱ الطبري (۳۱۷/۱۴).

^۲ الطبري (۳۱۶/۱۴).

^۳ الصافات (۳۹).

^۴ احمد (۲۹۹/۴)، پٽاوه کاني جي متمانن.

(بمیتہ روه هتا سه ده قه مان بق دئ فرمان شه ده ين بؤت خه رج بكرئ) پاشان فرموي: (شه)
 قوبه يسه داوا كردن حه لال نيه بق يه كئ له م سئ كه سه نه بي: پياوئ كؤلئكي خستبيته كه ردى خؤى،
 شه دروسته داوا بكات هتا له كؤلى ده بيتته وه پاشان واز دئئئ. وه پياوئ تووشى برسبه تيه ك دئت
 ساماناكه لى له ناو ده چئ داوا كردنى بق حه لاله. هتا ژيانى به ره و باشى ده چئ (يان فرموي بؤئوى
 داببن ده بي) وه پياوئ هه ژارى پوي تئده كات و واى لئ دئ سئ كه سى خاوه ن بيروپا له خزمى خؤى
 ده لئئ: فلآنه كه س نه بوونى پوي تئكروه، شه مه يش داوا كردن حه لاله بؤى. هتا ژيانى به ره و باشى
 ده چئ (يان فرموي بؤئوى داببن ده بي) جكه له مانه داوا كردن حه رامه، خاوه نه كه لى شه ماله به
 حه رامى ده يخوات) موسليم پويابه تى كروه^۱ وه له شه بوسه عيده وه شه لئ: پياوئ له سه رده مى
 پئغه مبه ردا (ﷺ) تووشى زه ره ر بوو له به روپوميكدا كه كه پيوسى و زؤر قه رزار بوو، پئغه مبه ر (ﷺ)
 فرموي: نا! خيرئكى پئبكه ن، خه لكى ده ستيان كرده خير كردن پئى، به لام نه گه يشته شه وه
 قه رزه كانى پئيداته وه، پئغه به ر (س) فرموي به وانى قه رزيان له لا بوو: (شه وه شه بيبنن وه رى بگرن و
 جكه له وه هيچى ترتان بق نيه)^۲.

له رئى خوادا

له باره لى رئى خاواه، يه كئكه له شه كه سانه لى كه زه كاتى پئئشه شئ شه و جه نگاهه ره يه كه هيچ
 به شئكيان نيه له ديواندا.

رئىواران

رئىوار شه كه سه يه چووه ته ولاتئ و هيچى پئى نه ماوه سه فه ره كه لى پئى به رئ بكات، زه كاتى پئى
 شه درئت به شه ندازه لى شه وه به شى بكات هتا ده گاته وه زئدى خؤى، با خاوه ن سامانىش پئئ. شه
 بپياره شه وه يش ده گرتته وه كه ده يه وئ سه فه رئ بكات له زئدى خؤيه وه، به لام هيچى پئى نيه له گه ل
 خؤى بيبات، شه ونده لى له مالى سه ده قه ده درئتئ هتا ده روات و ده گه رتته وه به شى بكات. به لگه يش
 له سه ر شه، شه نا به تيه وه شه فرموده يه شه كه شه بوو اووو ئببنوماجه پويابه تيان كروه له م
 فرموده لى موعه مه ره وه له زه يدى كوپى شه سه مه وه، له عه تاي كوپى يه ساره وه، له شه بوسه عيى
 خوده ريه وه (به زاي خواى لئبئ) شه لئ: پئغه مبه رى خودا (ﷺ) فرمويه تئ: (سه ده قه حه لال نيه بق
 ده وله مند جكه له پئنج كه س نه بي: شه وه شه سه ده قه كؤ ده كاته وه، يان شه پياوه لى (شتئ)
 سه ده قه لى كه پيوه به مالى خؤى يان قه رزار يان كه سئ له رئى خوادا غه زا بكات، يان كه مده ستئ مالى

۱ مسلم (۱۱۶۱/۳)

۲ مسلم (۷۷۲/۳)

سه ده قہی بدریتی و ئویش به دیاری بیبات بق دہ ولہ مہندی^۱ پاشان خودای گہ ورہ نہ فرمویت:

﴿فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ﴾ پیرایکے لہ خوداوه، خوی داویہ تی و بریویہ تہ وه و به شی کردوه ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ خودا زانا و کارزانہ، ناگای لہ کارہ دیارو نہ دیارہ کانہ و دہ زانی چی لہ بہ رزہ وهندی عہدہ کانہ تی و کارزانہ لہ وهی دہ یلی و دہ یکتا و پیرا نہ دا و فرمانی پیدہ کات ہیچ بہ رسترا و بہ رورہ دگاریک نیہ جگہ لہ خودا خوی .

﴿وَمِنَهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أذُنٌ قُلٍّ أَدْنَىٰ لَّكُمْ يَوْمِنُ بِاللَّهِ وَيَوْمُنٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾﴾
یہ کی لہ خوومکانی دووہو نازاردانی پیفہ مہرہ ﴿وَاللَّهُ﴾

خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَمِنَهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أذُنٌ﴾ لہ نا و دووہوہ کاندا (دہستہ یک ہن) پیفہ مہرہ ﴿وَاللَّهُ﴾ نازار نہ دہن و دہ لئین: ہہ موو شت دہ بیسی، واتہ: ہہر کہ سی ہہر شتیکی پی بلی لہ ناوامندا بہوای پی دہ کات، کہ سی قہسی بق بکات بہوای پی دہ کات کاتی ہاتین بق لای سویندمان بق خواردی بہوای پی کردوین، مانای نہمہ بہوای تہ کرارہ لہ ئینوہ عہبباس و موچامیدو ہہ تادہ وہ^۲ خودای گہ ورہ نہ فرمویہ تی: ﴿قُلْ أَدْنَىٰ لَّكُمْ﴾ بلی: کہ گوی لہ چاکہ دہ گری لہ قازاجی ئیوہیہ . حق راستگ دہ ناسریت و لہ درؤنن جیای دہ کاتہ وه ﴿يَوْمِنُ بِاللَّهِ وَيَوْمُنٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ باوہ پی بہ خوداش ہہیہ و بہ باوہ پدارانی تریش بہوای ہہیہ . واتہ: بہوای بہ خاوهن باوہ پانیش ہہیہ ﴿وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ﴾ پہ حمہ تیشہ بق نہ وانہی لہ ئیوہ بہوایان ہیناوہ، بہ لگہیشہ لہ سہر خوانہ ناسان، بڑیہ خودای گہ ورہ نہ فرمویہ تی: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نہ و کہ سانہ شی کہ پیفہ مہرہ نازار نہ دہن تووشی نازاری بہ ژان دین.

﴿يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحْسَنُ ۚ أَن يُرْضَوْهُ ۖ إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢﴾﴾
يَسْلَمُوا أَنَّهُ مَن يُكَادِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَبْدَأَتْ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَلِيلًا فِيهَا ذَلِكَ الْخَزْرَجِيُّ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

^۱ ابوداود (۲۸۸/۲)، ابن ماجہ (۵۹۰/۱)، سہ نہ دہ کانی بہ ہینزہ .

^۲ الطبری (۲۲۶/۱۴).

یه کیکی تر له خوومکانی دووروو هه ولدانه بو رازیکردنی خه لکی به سویندی درو

قه تاده له م ئایه تدا که خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿يَحْفَوتُ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيَرْضٰكُمْ وَاللّٰهُ
 وَرَسُوْلُهُ اَحَقُّ اَنْ يُّرْسُوْهُ اِنْ كَانُوْا مُؤْمِنِيْنَ﴾ سویندتان به خودا بو ده خن، که ئیوه یان لی پازی
 بن، با ئه گه ر خاوه نیاوه بن کاریکی وا بکن خوداو پیغه مبه ری خودایان لی پازی بن، قه تاده له ته فسیری
 ﴿يَحْفَوتُ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيَرْضٰكُمْ﴾ دا ئه لی: بویان باس کردین که پیاوی له دوو پوهه کان وتوویه تی:
 سویند به خوا ئه وان له هه لبارده و به پیرترین کسی ئیمه ن، جا ئه گه ر ئه وه ی موحه ممه د هیللی پاست
 بی، ئه وه دیاره ئه وان له گویدر یژه کان خراپ ترن. ئه لی: پیاویکیش له موسولمانان گوئی لی بوو، گوئی:
 (به و پیاوه) سویند به خوا ئه وه ی موحه ممه د (ﷺ) ده لیت زور پاسته وه توش له گویدر یژ خراپ تر،
 ئه لی: ئه و پیاوه به په له قسه که ی برد بو پیغه مبه رو (ﷺ) بوی گنپا به وه، پیغه مبه ریش (ص) ناردی
 به شوین کابرا دادو بانگی کردو پیتی گوت: (چی پالی پیوه نای که ئه وه بلئی؟)، کابرا نه فرینی ده کردو
 سویندی به خوا ده خوارد که وای نه گوتوه، پیاوه موسولمانه که یش ده یگوت: ئه ی خودایه! پاستی
 پاستگو ده رخه و دروزنیش به درو بخه ره وه، خودای گه وره ئه م ئایه ته ی نارده خواره وه: ﴿اَلَمْ
 يَعْلَمُوْا اَنْهُمْ مِّنْ يُّحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ فَاَبٰٓءٌ لَّهُمْ نَارٌ جَهَنَّمَ خَلِيْدًا فِيْهَا﴾^۱ بو ده بی نه یان زانی بی هه ر که سی
 درو خوداو پیغه مبه ری خوا بوه ستی تاهه تایه له ناگری دوزه خدایه، ﴿ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيْمُ﴾^۲ نا
 ئه مه یه پسوایی و سه رشوپی گه وره.

﴿يَحْذَرُ الْمُنْفُوْرَ اَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُوْرَةٌ نَّبِيْنُهُمْ بِمَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ قُلْ اَسْتَهْزِؤْا اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَّا

مَحْذُوْرٌ ﴿١٦﴾

یه کیکی تر له خوومکانی دووروو له ناشکرا بوونی نهینیه کان ده ترسن

خودای گه وره ئه فه رموویت: ﴿يَحْذَرُ الْمُنْفُوْرَ اَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُوْرَةٌ نَّبِيْنُهُمْ بِمَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ قُلْ اَسْتَهْزِؤْا اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَّا
 اَسْتَهْزِؤْا اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْذَرُوْنَ﴾^۱ ئه وان ه ی دوو پوهن زور ئه ترسن سه بارت به وان سو ره تیک
 بیته خوارئ هه رچی له دلیندایه ناشکرای کات، بلئی ئیوه گالته بکن، ئه وه ی خو ی لی ده پارینن خودا
 هه ر ناشکرای ده کات. موا مید ئه لی: ئه و قسه یه له نیوان خو یاندا ده کهن، پاشان ده لئین: به لکو خودا
 ئه م نهینیه مان ناشکرا نه کات.^۲ ئه م ئایه ته هه ر له م ئایه ته ده چی که خودای گه وره فه رموویه تی:

^۱ الطبري (۳۲۹/۱۴)

^۲ الطبري (۳۳۱/۱۴)

﴿وَإِذَا جَاءَكَ حَيَّوْكَ يَمَّا لَمْ يَحْيِكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا

فَيَسُّوْنَ الْمَصِيْرُ﴾^۱ خق نه گەر تووشی توش دهن (ئی موحه مه د(ﷺ)) نه و سه لامه ی له تقی ده که ن، له و سه لامه جیاوازه که خودا له تقی کرده، له پال خورشیاندا ده لئین: دهی بق له سر تم و ته یه خودا سزامان نادات؟ (ده چنه) جه ه من به سیانه و پاشه پوژیان زدر خرابه، لیره یشدا نه فرمویت: ﴿قُلِ اسْتَمْرُؤْاِنَّ اللّٰهَ يُخْرِجُ مَا تَحَدَّرُوْنَ﴾ بلی: گالته بکن! نه وهی خوتانی لی لانه دهن خودا هر ناشکرای ده کات و قورنات دهنیری و نابوتان ده بات. وه که تم نایه ته که نه فرمویت: ﴿اَمْ حَسِبَ الَّذِیْنَ فِیْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ اَنْ لَنْ یُخْرِجَ اللّٰهُ اَضْحَانَهُمْ﴾ هه تا ده گاته: ﴿وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِی لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ اَعْمَالُکُمْ﴾^۲ ناخق نه وانه ی نه خوشی له دلیندایه، لایان وایه خودا رک و کینه یان ناشکرا ناکات؟ (هه تا ده گاته) بیگومان به جزری قسه کردنیش ده یانناسی خودا ناگای له کاره کانتانه. هر بویه قه تاده نه لئیت: تم سوره ته ناو نراوه (نابویه ر)، واته: نابویه ری دویره وه کان.^۳

﴿وَلَیْنِ سَأَلْتَهُمْ لَیْقُوْلُنَّ اِنَّمَا کُنَّا نَحْوُشٍ وَّلَعَبٌ قُلْ اِیَّ اللّٰهِ وَءَاٰیٰتِهِ وَرَسُوْلِهِ کُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿۱۷﴾ لَا تَمْدُرُوْا قَدْ کَفَرْتُمْ بَعْدَ اِیْمٰنِکُمْ اِنْ نَفَخْنَا مِنْ طٰیْفٍ مِنْکُمْ نَعُدَّ عَلَیْکُمْ اِیْمٰنًا یٰۤاَهْلَ الْاَرْضِ کٰتِبُوْا حٰجْرٍ مِّمَّنْ﴾

یه کیکی تر له خووه کانی دویره و فروقیل و پاکانه کردنه به شتی پرپوچ

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَیْنِ سَأَلْتَهُمْ لَیْقُوْلُنَّ اِنَّمَا کُنَّا نَحْوُشٍ وَّلَعَبٌ قُلْ اِیَّ اللّٰهِ وَءَاٰیٰتِهِ وَرَسُوْلِهِ کُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُوْنَ﴾ خق نه گەر لیشیان بیرسی: خه ریکی چین؟ ده لئین: نیمه خه ریکی گالته و گپ بووین، بلی: نایا گالته تان به خواو پیغه مبه ری خودا نه کرد؟! له عه بدوللای کوپی عومره وه نه لئ: پیایئ له غزای ته بوکدا له مه جلیسیکدا گوتی: وینه ی نه و قورنات خوینانه ی خوزمان نه دیوه، که نه وه نده نه وسن بن و نه وه نده زماندروژن و نه وه نده ییش ترسه توك بن له کاتی پویه پویه ونه ودها، پیایئ له ناو مزگه وتدا گوتی: درق نه که ی، دیاره تق دویره ویت. ده بی هه وال بدهم به پیغه مبه ری خودا(ﷺ)، نه و (قسه یه) گه یشته پیغه مبه ری خودا و(ﷺ) قورنات ده ریاره ی هاته خواره وه. عه بدوللای کوپی عومر نه لئ: من خوقم نه و پیاره م بینی خزی گرتبوو به پاشکری

۱ المجادلة (۸).
۲ محمد (۲۹-۳۰).
۳ الطبری (۱۴/۳۲۲).

و شتره که ی پیغمبری خوداوه (ﷺ) وله بهرد هالده که وت، هر ده یگوت : نه ی پیغمبری خودا
 نیمه خه ریگی گالتو و گپ بووین، پیغمبری خودایش (ﷺ) ده یفرموو: ﴿أَبَا اللَّهِ وَأَيْنِيهِ وَرَسُولِهِ
 كَثُرَ نَسْتَهْرَهُونَ﴾^۱ نیبوئی سحاق پریاوتی کرده، که ده سته یه که له دوپووه کان له وانه
 وه دیعه ی کوپی ساییت برای بهنی نومعه یه ی کوپی زهیدی کوپی عمری کوپی عه وفو و پیاوئیکش له
 نه شجاع که هاوپه یکانی بهنی سه له مه بوو. پیی ده گوترا (موخشنه ن) ی کوپی حومه یر له گه ل
 پیغمبری خودا (ﷺ) ده پوشتن، پیغمبری خودا (ﷺ) که وتبووه پری به ره و ته بوک، به یه کتریان
 ده گوت: ناخو وا ده زمان شه پو خوگری بهنی نه سفر (واته پزمه کان) وه که شه پی عه رب وایه له گه ل
 یه کتریدا؟ سویند به خوا به و زوانه ده تان بینین به گوریس شه ته که نه درین، نه مه بق شه و بو ترسو
 تو قانندن بخنه دلی موسولمانانه وه، موخشنه ی کوپی حومه یر گوتی: سویند به خوا حه زم ده کرد
 فرمانم پی بگردایه هر پیاوی له نیمه سه د قامچی لی بدریت، نه ک قورئان بیته خواره وه له سر نه م
 قسه تان، شه وه تیکنه شکنین. پیغمبری خودا (ﷺ) (وه که پیم گه پشتوه) فرموی به عه ماری کوپی
 یاسر: (بگه ره شه و کز مه له به راستی شه وانه سووتان، پرسیاریان له و قسه یه لی بکه که کردویانه، شه گه ر
 دانیان پیدا نه نا بلنی: به لی، شه وه شه و ه تان وتوه، عه ممار چوو بق لایان و شه وه ی پی گوتن، هاتن بق
 لای پیغمبری خودا (ﷺ) داوای لیبوردن یان لی کرد، پیغمبری خودا (ﷺ) له سر و شتره که ی
 بوو، وه ستابوو، وه دیعه ی کوپی سابت ده سستی گرتبوو به پشتی و شتره که ی پیغمبره وه (ﷺ)
 ده یگوت: نه ی پیغمبری خودا نیمه خه ریگی گه مه و گالتو بووین، خودای گه وره شه م نایه ته ی ناره
 خواره وه: ﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ﴾^۲ موخشنه گوتی: نه ی
 پیغمبری خودا، ناوی خوم و ناوی باو کم منی وا دواخت!، جا شه و تاکه که سه ی که چاپووشی لی کرا
 له م نایه ته دا موخشنه ی کوپی حومه یر بوو. شه ویش ناوی خوی نا عه بدوپه حمان، داواشی کرد له خودا
 که به شه هیدی بمری که سیش به شوینه که ی نه زانی، شه وه بوو له پوژی یه مامه دا شه مید کراو هیچ
 شوینه وار یکی نه بوژدایه وه و دیار نه مابوو. پاشان خودای گه وره شه فرمویت: ﴿لَا تَمْنُنَوا فَدَكَّرْتُمْ
 بَدَآئِسِنَا﴾^۳ داوای لیبوردن مه کن، نیوه له پاش بره امینان بوونه خوانه ناس. به و گالتو و گه پی ی
 کردتان ﴿إِنْ نَمُقُ عَنْ طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نَضُوبٌ طَائِفَةٌ﴾^۴ شه گه ر نیمه له هه ندیکتان خوش ببین، ده بی

۱ الطبري (۲۳۳/۱۴).

هه ندىك نازار بدرين (واته: چاوپوشى له هه مومتان ناكړى، ده بى هه ندىكتان سزا بدرين). ﴿يَا أَيُّهَا

كَاثِرُ الْمُجْرِمِينَ﴾ له بهر نه وهى تاوانبار بوون. بهو قسه خراب وپېرگوناوه.

﴿الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ بِمَعْزُمِهِمْ مِنْ بَعْضِ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنْفِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٧﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنْفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ

مُقِيمٌ ﴿١٨﴾

باسى هه ندى ترله خووى دوپرووهكان

خوداى گه وړه باسى خرابى دوپرووهكان ده كات كه گشت په وشتيكيان پيچه وانهى په وشتى خاوه نياوه پاته، كاتى كه باوه پداران فره مانيان كړدوه به چاكه و به رگريان كړدوه له خرابه نه وان به رگريان كړدوه له چاكه و فره مانيان داوه به خرابه كارى و نه فره مويت: ﴿الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ

بِمَعْزُمِهِمْ مِنْ بَعْضِ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ﴾ نيروى مى له م دوپرووهانه وه كه يه كفن فره مان به خرابه ده كفن، پنگه له چاكه كړدن ده كفن، ده ستنى خوشيان له

خير كړدن ده قوچينن واته: له مال به خشين له پنى خوادا، ﴿نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ﴾ خودايان له بير چوه و يادى خودا ناكه خودايش نه وانى له بير كړد، بهو شيويه مامه له يان له گه لدا ده كات. وه كه نه م نايه ته

كه نه فره مويت: ﴿وَقِيلَ الْيَوْمَ نَسِيَكُمْ كَمَا نَسَيْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا﴾ پيبيان وترا: وا نه مړد له بيرتان ده كه ين، وه كه چوڼ نيوه تووشه اتنى نه مړدتان نه ده اته بهر. پاشان خوداى گه وړه نه فره مويت: ﴿إِنَّ

الْمُنْفِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ نه وانى دوپروويى ده كفن هه مويان له پنى لاده رن. وه نه فره مويت: ﴿وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنْفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ بريارى خودايه،

دوپرووانى ژن و پياو خوانه ناسانيش ده گرته وه، به تيكرپايى ده يادخاوه دوزخ تاوه تايه هه رتيايا ده بن، واته: له سه رنه و كارانه ي باس كرا كه كړدويانه له ناو جه هه ندا هه ر ده ميننه وه له گه ل

خوانه ناساندا تا هه تايه ﴿هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ﴾ كه نه م بى نه وان به سه بهر نه فرينى خوداش كه وتون و سزاي هه ميشه بيان هه به.

﴿كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآكَثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُضِعْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أَوْلِيَاكُمْ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَوْلِيَاكُمْ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٣١﴾﴾

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآكَثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ﴾
 وهك نه وانهی پیش نیوه بوون، زقر له نیوه به میزتر بوون، مال و مندالبشیان له نیوه زیاتر بوو، نه وانه لهو به شعی که بوویان که لکیان وهرگرت دیسان نیوه پیش، هه روا نه وانهی پیشین، له به شی خویان که لکیان وهرگرت، خوی گه وره نه فرموی: نه مانه ش وهك نه وانهی پیش خویان تووشی سزا نه بن له دنیاو له ناخیره تیشدا، حه سنی به سری نه لی: ﴿بِخَلْقِهِمْ﴾ یانی: به ناینه که یان. ^۱ پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَخُضِعْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا﴾ وه نیوه ش بۆچوون له پریو یوجدا وهك نه وان بۆچوون له پریو یوچ و درز کردندا. ﴿أَوْلِيَاكُمْ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ﴾ نه وانه کرده وه یان به فیرو چوو. چونکه هیچ پاداشتیکیان وه دس نه مینا له سری. چونکه کاره که یان خرابه. ﴿فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَوْلِيَاكُمْ هُمْ الْخَاسِرُونَ﴾ له دنیاو له بۆزی قیامه تدا هه ر نه وان پنجه سارن، چونکه لهو هه ولانه یاندا هیچ پاداشتیکیان وهرنه گرت. نیبنوعه بیاس نه لی: (نه مشه) هه ر له دوینی شه وده چی.
 ﴿كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ نا نه وه جووله که کانه خۆمان وهك نه وان لیکردوه، من نازانم! نه وه نه بی پیغه مبه ر(ﷺ) فرمویه تی: (سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته، به شیوه یه ک شوینیان ده که ون، نه گه ر پیاوی له وان خوی بکات به کونی بزمنزه دا نیوه ش شوینیان ده که ون). ^۲ وه له نه بوهوره یره وه (په زای خوی لبی) نه لی: پیغه مبه ری خودا(ﷺ) فرمویه تی: (بیگومان له مه ولا ده که ونه شوین خوونه ریتی نه وانهی له پیش نیوه بوون. بست به بست وگه ز به گه زو بال به بال، تا به شیوه یه ک نه گه ر نه وان خویان بکن به کونی بزمنزه دا نیوه ش شوینیان ده که ون) گوتیان: نه وانه کین نه ی پیغه مبه ری خودا(ﷺ) نه هلی کتیبین؟ فرموی: (نه ی کین؟) ^۳ نم فرموده یه نمونه ی له هه ر دو سه حیجه که دا هه یه.

^۱ الطبري (۳۴۳/۱۴). (یانی سویدان له ناینه کانیان وهرگرت و ماوه یه ک پئی زیان بۆخویان) (وه رگی).
^۲ الطبري (۳۴۲/۱۴).
^۳ الطبري (۳۴۲/۱۴).

﴿ اَلَّذِيْنَ يَأْتِيَهُمْ نَبَأُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمٌ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُوْدٌ وَقَوْمِ اِبْرٰهِيْمَ وَاَصْحٰبِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكٰتِ اَنْتُمْ رُسُلُهُمْ يٰٰكِيْنَنتَ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيْظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسَهُمْ

يَظْلِمُوْنَ ﴿٧٠﴾

ناموزگاریهك بودو پرووهكان تا دهرس وهرگرن له وانهی پیش خویمان

خودای گوره ناموزگاری ئو دوو پرووانه ده کات که بهوا به پیغه مبهرن ناکهن، نه فرمویت: ﴿ اَلَّذِيْنَ يَأْتِيَهُمْ نَبَأُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ ناخو دهنگو باسی ئه وانهی له پیش ئه وان ژیاون پئیان نه گه یوه. له و گه لانهی که بهوایان به پیغه مبهره کانیا ن نه بووه ﴿ قَوْمٌ نُوحٍ ﴾ گه لی نوح، که تیکرا له گه لا خه لکی سه ر زه مین نومق بوون ئاو داپیوشین جگه له و که سانهی که بهوایان هینابوو به عبدو پیغه مبهری خوی نوح (سه لاهی خوای لیبی) ﴿ وَعَادٌ ﴾ عادیث که چون له ناو چون به گره بای بی خیر کاتی بهوایان به هوود پیغه مبهر (سه لاهی خوای لیبی) نه هینا. ﴿ وَثَمُوْدٌ ﴾ هژی سه موودیش چون بهر هوره تریشقه که وتن کاتی که بهوایان به صالح پیغه مبهر (سه لاهی خوای لیبی) نه هینا و شتره که یان سه ربی. ﴿ وَقَوْمِ اِبْرٰهِيْمَ ﴾ وه گه لی ئیبراهیم که چون خودا ئیبراهیمی (سه لاهی خوای لیبی) سه رخست به سه ریاندا، به و موعجیزه گه وره یه، وه پاشاکه شیان که نه مرودی کوپی که نغانی کوپی کوشی کوپی که نغانی بوو له ناو برد، نه فرینی خوای لیبی ﴿ وَاَصْحٰبِ مَدْيَنَ ﴾ خه لکی مه دیه نیش نه مانه هژی شوعه یب بوون (سه لاهی خوای لیبی) چون خودا تووشی بومه له رزه و سزای پژه هوره که ی کردن. ﴿ وَالْمُؤْتَفِكٰتِ ﴾ مونته فیکه هژی لووته که له مه دائین نیشته چی بوون. خودای گوره له نایه تیکی ترده فرموویته تی: ﴿ وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰی ﴾ گوندی هژی لووتیشی سه ره و ژدر کرد. گوتراوه: (دایکی ئاوا ییه کانیا ن که سه دومه). مه به ست لیژده دا ئه و یه خودای گه وره قهری تیخستن به هژی بهوا نه هینانیا ن به لووت پیغه مبهر (سه لاهی خوای لیبی) له بهر ئه و به دپه و شتیه پیسه ی هیچ که سی له پیش ئه واندا پیی هه لئه سابوو له دنیدا ﴿ اَنْتُمْ رُسُلُهُمْ يٰٰكِيْنَنتَ ﴾ که پیغه مبهرانی ئه وان له چه ند به لگه ی ناشکراوه چونه لایان ﴿ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيْظْلِمَهُمْ ﴾ خوا نامه قی لی نه کردن، که له ناوی بردن، چونکه به لگه ی ته واوو ناشکرای دانسی، که نارندی پیغه مبهر ان بوو بویان و هیچ

بہو بیانویہ کی نہ ہیشتن ﴿وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ﴾ ہر خویان نامہ قیان له خویان کرد. کہ
 بہو بیان به پیغہ مبرہ کانیان نہ کردو دڑاہی تی هه قیان کرد هه تا هه وهی به سه ریان هات، به سه ریان هات
 له سزاو به ریان بوون.

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يٰۤاٰمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُوْنَ
 الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَيَطِيعُوْنَ اِلٰهَ وَرَسُوْلَهُۥٓ اُولٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿۷۱﴾﴾

رموشته باشه کانی برواداران

پاش هه وهی خودای گوره باسی ره وشته پیسو و خرابه کانی دوپوهه کانی کرد، دیته سه ر باسی
 ره وشتی جوان و چاکی خاوه ن باوه پان و نه فه رمویت: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ ذن و
 پیایوی باوه ردار دؤستی به کترن، واته: یارمه تی به کتری ده دن و پشٹی به کتری ده گرن وه ک له م
 فه رموده ی سه حیحداهاتوه: (موسولمان بق موسولمان وه ک بینا وایه، هه ندیکی هه ندیکی تر به
 به کوه ده به سستی) جا په نه کانی کرد به به کدا. ^۱ دیسان له م فه رموده سه حیحداهاتوه: (نونه ی
 خاوه نباوه پان له خؤشه ویستی بق به کتره هاوسؤزی و به زه بیدا وه کو به ک جه سته وان، نه گره نه ندایمکی
 تازاریکی هه بوو هه و ده نالینتی له تاو بی خه وی و گهره تا). ^۲ وه نه فه رمویت: ﴿يٰۤاٰمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوفِ

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ فه رمان ده کهن به چاکه و به رگری ده کهن له خرابه، وه ک نه م نایه ته که
 نه فه رمویت: ﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ اُمَّةٌ يَدْعُوْنَ اِلٰى الْخَيْرِ وَيَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ ده بی له ننیو
 نیوه دا کوه لیک هه بی، فه رمان به چاکه بدنه و پی له خرابه بگرن. پاشان نه فه رمویت:
 ﴿وَيُقِيمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَيَطِيعُوْنَ اِلٰهَ وَرَسُوْلَهُۥ﴾ نویژ ده کهن و زه کات ده دن و
 به رفه رمانی خودا و پیغہ مبری خودان له وهی فه رمانیان پی کراوه له وهیش لیبان قه ده غه کراوه و
 له گله خه لکی خودا به چاکی ده جولینته وه ﴿اُولٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ﴾ خودا نه مانه وه به ر به زه ی خوی
 ده خات، واته: هه رکه سی خاوه نی نه م ره وشتانه بی خودا به زه ی پیدا دیته وه ﴿اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ﴾ خودا
 خاوه ن ده سته لات، هه رکه سی به رفه رمانی هه بی، ده سه لاتی ده داتی، چونکه بیگومان ده سه لات هه ر
 بق خودا و پیغہ مبران و خاوه نباوه پانه ﴿حَكِيْمٌ﴾ کارزانه له دابهش کردنی هه و ره وشتانه بق خاوه ن

^۱ فتح الباری (۴۶۴/۱۰).

^۲ فتح الباری (۴۵۲/۱۰).

^۳ آل عمران (۱۰۴).

باوه پان و دوپوهه کانیسی تایبہ تمہند کردوہ بہو پوہوشتانہی کہ لہ پیشہوہ باس کرا، خودای گہورہ ہرچی دکات پڑہ لہ کارزانی و لہ جتی خویہ تی۔

﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكَنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَّرِضْوَانٌ مِنْ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٦﴾﴾

مژدہ دان بہ پرواداران بہ خوشگوزہرانی ہمیشہیی

خودای گہورہ باسی نوہ شتانہ دکات کہ نامادہی کردوہ بق پیوان و ژنانی خواہنباوہ پ، لہ چاکہ و خوشگوزہرانی ہمیشہیی و نہ فرمویت: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكَنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ﴾ خودا بہ لینی بہ پیوان و ژنانی باوہ پدار داوہ باغاتیکیان خہلات دکات، جق باریان بہ بہردا دہرپو و ہر لہ ویدا دہمیتنہوہ، چہ ندین خانوی زدر چاکی لہ ناو باغاتی عہنددا بق داناون۔ وہک لہ ہرردو سہحیحہ کہ دا ہاتوہ لہ نہ بو موسای نہ شعہریوہ نہ لی: پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (دو باغ (قابہ کانیان) و نہوی تییاندایہ لہ زیزہ وہ دو باغ کاسہ کانی و نہوی تییاندایہ لہ زیوہ، لہ نیوانی نہو کرمہ لہ و لہ نیوانی نہوی کہ سہیری پورہ ریدگاریان بکن ہیج شتی نہ ماوہ جگہ لہ پڑشاکی کیریا بہ سہر پوی خواوہ لہ باغاتی عہنددا)۔ ہر لہ نہ بو موسای نہ شعہریوہ نہ لی: پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (بق خواہنباوہ پ لہ بہ ہشتدا چادریک ہہیہ لہ مراوی ناو بڑش۔ دریزہ کہی شہست میلہ لہ ناسماندا، کہ سو کاری پروادارہ کہی تیدایہ، دہگہ پئی بہ سہریاندا (نہوان ہندیکیان نہوانی تریان نابین))^۱ لہ ہرردو سہحیحہ کہ دا ہاتوہ۔ دیسان لہ ہرردو سہحیحہ کہ دا ہاتوہ لہ نہ بو ہورہ یروہ نہ لی: پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (کسی بروای ہینابیت بہ خواو پیغہ مبرہ کہی و نویزی کردبی و پڑوی گرتبی، بیگومان ہہ قہ لہ سہر خودا کہ بیخاتہ بہ ہشت، کڑچی کردبی لہ پئی خودا یان لہ زیدی خویدا مابیتہوہ کہ تیدا لہ دایک بوہ) گوتیان: نہی پیغہ مبری خودا (ﷺ) نایا خہلکی لی ناگادار نہ کہین؟ فرموی: (بیگومان لہ ناو بہ ہشتدا سہد پلہ ہہیہ خودا نامادہی کردوہ بق نہوانی تیکوشاون لہ پئی نہودا، نیوانی نہو دو پلہیہ وہک نیوانی ناسمان و زمین وایہ۔ کاتی داواتان لہ خودا کرد داوای فیردہوسی لی بکن، چونکہ (فیردہوس) سہرہوی بہ ہشت و ناوہ پاستی بہ ہشت لہ ویوہ پروبارہ کانی بہ ہشت دینہ دہر، سہرہوی عہرش پڑہمانہ)^۲ نیمامی نہ حمہدیش پروایہ تی

^۱ فتح الباری (۴۹۱/۸)، مسلم (۱/۱۶۳)۔

^۲ فتح الباری (۴۹۱/۸)، مسلم (۴/۲۱۸۲)۔

^۳ فتح الباری (۱۴/۶)۔

کردوه له ئه بوهوره بیره وه که پیتغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (هر کاتی سلاواتات دا له سه ر من داوای وه سیله م بۆ بکن)، گو ترا: ئەئى پیتغه مبهری خودا (ﷺ) وه سیله چیه؟ فرمووی: (به زرتین پله ی به هه شته هیچ که سى وه دهستی ناهیتى جگه له یه ک که س، هیوام وایه ئه وه که سه ش من یم) ^۱ دیسان له موسنهدى نیمامى ئه حمه ددا هاتوه له سه عدی کورپی موجهیدی تائیه وه له ئه بومودیلله وه له ئه بوهوره بیره وه (په زای خوای لیئى) ئه لى: گوتمان: ئەئى پیتغه مبهری خودا (ﷺ) باسی به هه شتمان بۆ بکه و خانوه کانی چۆنه؟ فرمووی: (خشتیکى زیره و خشتیکى زیوه، پووکه شه که ی له میسکه. چه وو له که ی یاقوت و مرواریه و خۆله که ی زه عفرانه، هر که سى بجیته به هه شته وه هه میسه به هه رمه ند ده بیته و بیزارى به سه ری دا نایه ت، جلو به رگی کۆن و دا رزاو نایته ت و تافى لاویشى به سه ر ناچى) ^۲ پاشان خودای گه وده ئه فرمویت: ﴿وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ اَکْبَرُ﴾ په زای خودایش که له گشتى مه زنتره. واته: په زامه ندی لیئان زۆر گه وده تره له و نازو به هه ریه ی که ئه وان تیدان، وه ک نیمامى مالیک (په زای خوای لیئى) ئه لى: له زه دیدى کورپی ئه سله مه وه له عه تای کورپی یه ساره وه، له ئه بوسه عیدى خوده ریه وه (په زای خوای لیئى) که پیتغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (خودای گه وده ئه فرمویت به خه لکی به هه شت، ئەئى خه لکی به هه شت، ئه وانیش ده لئین: نیته ملکه چ و گوێرایه لى توین ئەئى په روه ردگارمان، هه موو خیرو بیترک له ده ستى تو دایه، ده فرمویت: نایا پازى بوون؟ ئه وانیش ده لئین: ناخۆ بۆچى پازى نابین، ئەئى په روه ردگارمان که تق ئه وه نده ت پى خه لات کردوین به هیچ کام له دروست کراوه کانی خۆت خه لات نه کردوه، ئه فرمویت: ئەئى باشت له وه تان پى نه ده م؟ ده لئین: ئەئى په روه ردگار ده بى له وه باشت چى بیته؟ ئه ویش ئه فرمویت: شایسته ی په زامه ندی خۆمتان ده که م، له مه ولا هه رگیز لیئان زویر نام). ^۳ بوخارى و موسلم پى وایه تیان کردوه له فرمووده که ی مالیکه وه.

﴿يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ جِهَدِ الْكُفْرَ وَالْمُنَافِقِيْنَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَاْمَاوَدْتُمْ جَهَنَّمَ وَاَنْتَ الْمَصِيْرُ ﴿۷۳﴾
يَخْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا وَلَقَدْ قَالُوْا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوْا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوْا بِمَا لَمْ يَنْتَلُوْا وَمَا نَعْمُوْا
اِلَّا اَنْ اَعْنَتَهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ مِنْ فَضْلِهِۦۙ فَاِنْ يَتُوْبُوْا يَكْ خَيْرًا لَّمُمْ وَاِنْ يَتَوَلَّوْا يَعْذِبْنَهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا اَلِيْسًا فِى
الدُّنْيَا وَاْلآخِرَةِ وَاَمَّا لَمُمْ فِى الْاَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿۷۴﴾﴾

^۱ احمد (۲/۲۵۶)، ئه حمه د شاکیر به سه حیحى داناره.

^۲ احمد (۲/۳۰۴)، ئه حمه د شاکیر به سه حیحى داناره.

^۳ فتح الباری (۱۱/۴۲۷)، مسلم (۴/۲۱۷۶).

فرماندان به شهرونه گه ل^۱ خوانه ناس و دوپوواندا و توندي نواندن به رانبه ريان

خوداي گوره فرماني دا به پيغه مبه ره که ی (ﷺ) که به شه پو توندو تيژي له گه ل^۱ خوانه ناس و دوپووه کاندا پهفتار بکات، وه ک چون فرماني پيدا که له گه ل^۱ خوانه ي شويني که وتون له بپواداران به نرم و نياني هه لسوکه وت بکات. هه واليشي دايه که پاشه پوژي خوانه ناس و دوپووه کان له پوژي نويدا ناساگره. نيينومه سعود له م نايه ته دا: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ۗ

وَمَا أُولَئِكَ بِجِهَتِكُمْ ۗ وَالرِّسَّاءُ الْمَصِيرُ ۗ﴾ نه ي پيغه مبه ره گه ل^۱ خوانه ناسان و نه وانه ي دوپوويي ده که ن به شه پ به و به توندو تيژي پهفتاريان له گه ل^۱ بکه شويني نه وان دوزه خه و دواپوژي دژوريان هه به نه لي: به دست (واته: به شه پ) بجي به گزياندا، نه گه نه يتواني به توندو تيژي مامه له يان له گه ل^۱ دا بکات و پوويان لي گرژ بکات. ^۱ نيينوعه بباس نه لي: خوداي گوره فرماني شه پ کردني دا دژي خوانه ناسان به شمير و دوپووه کانيش به زمان و ازهيتان له نرم و نياني له گه ل^۱ يان ^۲ زه حكاك نه لي: به شمشير بجهنگ له گه ل^۱ خوانه ناساندا و به توندو تيژي پهفتار بکه له گه ل^۱ دوپووه کاندا، نه وه به گزدا چوونيانه ^۳ موقاتل و په بيغيش هه رايان گوتوه. ^۴ حه سني به سري و قه تاده نه لين: به گزدا چووني دوپووه کان به جيبه جي کردني حه دده کان نه بيت به سه رياندا ^۵ گوتراوه: هيچ دژايه تيه نيه له نيوان نه م قساندا، جاري به وه مامه له يان له گه ل^۱ ده کري: جاري تر به وه، به پي نه و حالانه والله اعلم.

هؤي هاتنه خوارموي نه م نايه ته

نه موي له کتبي (المغازي) يه که پيدا نه لي: موحه ممه دي کوپي نيسحاق بؤي باس کردن له زهر يه وه له عه بدوپه حماني کوپي عه بدوللاي کوپي که عبي کوپي ماليکه وه له باوکیه وه له باپريه وه نه لي: که يه کيک بو له و دوپووانه ي که دواکه وت قورثاني له سه ر هاته خواره وه. وه له وانه ش که له گه ل^۱ پيغه مبه ردا بوون (ﷺ) جولاسي کوپي سوهد کوپي سامتي، هاسه ري نومو عومه يري کوپي سه عد بوو، عومه يريش له لاي نه و بوو، کاتي قورثان هاته خواره وه و خودا باسي نه وانه ي کرده که چيان گوتوه له دوپووه کان جولاس گوتويه تي: سويند به خوا نه گه ر نه و پياوه راستگر بي له وه دا: ده يلي نيمه له که ر خرابترين؟ عومه يري کوپي سه عد گوتي له قسه که ي بوو، پاشان گوتي: سويند به خوا نه ي جولاس، تو خوشه ويسترين و به نابوترين که سي له لام، له و که سه

^۱ الطبري (۳۵۸/۱۴).

^۲ الطبري (۳۵۹/۱۴).

^۳ الطبري (۳۵۹/۱۴).

^۴ ابن ابي حاتم (۱۸۴۲/۶).

^۵ الطبري (۳۵۹/۱۴).

به پرتزانه‌شی که پیّم باش نیه تووشی شتیکی ناخوش بیی. بیگومان تق قسه یه کت کردوه نه‌گر باسی بکم نه و قسه یه نابوم ده‌بات، نه‌گر بیشارم وه نه‌مفه و تینی به دلنیا ییه وه به کیکیانم لا ناسانتره له‌وی تریان، بویه. چوو بق لای پیّغه مبه‌ری خودا (ﷺ) نه‌وی جولاس و تبویوی بؤ پیّغه مبه‌ری گپراه وه، کاتی نه و هواله گه‌یشته جولاس، دره‌چوو نه‌وستا تا رپیشته لای پیّغه مبه‌ری (ﷺ) و سویندی خوارد به خوا که نه‌وی عومه‌یری کورپی سه‌عد و تویه‌تی نه‌و نه‌یگوتوه و درزی بق هه‌لبه‌ستوه! خودای گه‌وره و بالاده‌ست نه‌م نایه‌تی له‌سهر نارده خواره‌وه: ﴿يَخْلُقُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا﴾ سویند ده‌خون به خودا که نه‌وه‌یان نه‌درکاندوه که‌چی قسه‌ی خوانه‌ناسانه‌یان کردوه، دیاره له‌پاش موسولمان بوون له‌دین به‌شیمان بوونه‌وه. هه‌تا کورتایی نایه‌ته‌که، پیّغه مبه‌ری خودا (ﷺ) لئی بیده‌نگ بوو. زانایان بروایان وایه که جولاس ته‌ویه‌ی کردوه و زقر به‌چاکیش ته‌ویه‌ی کردوه وازی هیناوه له‌وگوناوه. ئیعام نه‌بوچه‌غفری کورپی جه‌ریر پویایه‌تی کردوه له‌ئینبوعه‌ببباسه‌وه نه‌لی: پیّغه مبه‌ری خودا (ﷺ) له‌سیبیری دره‌ختیکدا دانیشتبوو فه‌رموی: (نه‌وا ئیستا مرؤشی دیت بق لاتان به‌دوو چاوی شه‌یتان سه‌یرتان ده‌کات، کاتی هات هیچ قسه‌ی له‌گه‌لدا مه‌که‌ن). نه‌ونده‌ی پیّ نه‌چوو پیاویکی چا و زاق هات و پیّغه مبه‌ری خودا بانگی کردو فه‌رموی: (له‌برچی خوت و هاره‌له‌کانت قسم پیّ ده‌لین؟) پیاوه‌که پوشت و هاره‌له‌کانتی هینا و سویندیان به‌خوا خوارد که هیچیان نه‌گوتوه تا وازی لی هینان، خودای گه‌وره نه‌م نایه‌تی نارده خواره‌وه: ﴿يَخْلُقُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا﴾.

دوو پرووه‌کان خولیا‌ی کوشتنی پیّغه مبه‌ریان (ﷺ) که‌وته سهر

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَهُمْ أُولَٰئِكَ لَمَّا لَبَّوْا﴾ خه‌یالیان دابوو سهر شتی، بؤیان نه‌لوا پیکی بیتن. ده‌لین: له‌سهر جولاسی کورپی سوید هاتوه‌ته خواره‌وه. چونکه نه‌و خه‌یالی کوشتنی کورپی ژنه‌که‌ی که‌وتبوه سهری کاتی گوتی نه‌م قسه‌یه ده‌گه‌یه‌نه‌ پیّغه مبه‌ری خودا (ﷺ) ده‌شلین: له‌سهر عه‌بدوللای کورپی ئویه‌ی هاتوه، که‌نیازی کوشتنی پیّغه مبه‌ری (ﷺ) هه‌بوو. سوودیش نه‌لی: نه‌م نایه‌ته له‌سهر نه‌و که‌سانه‌هات خوار که ده‌یانویست تاج بخنه‌سه‌ره‌بدوللای کورپی ئویه‌ی، با پیّغه مبه‌ری خواش (ﷺ) پازی نه‌بی. پویایه‌ت کراوه که ده‌سته‌یه له‌دوو پرووه‌کان نیازی کوشتنی پیّغه مبه‌ریان (ﷺ) هه‌بوو، نه‌وه‌یش له‌غزای ته‌بوکدا بوو، له‌شه‌وی له‌و شه‌واندا له‌کاتی پوشتندا زیاتره ده‌که‌س بوون، زه‌حاک نه‌لی: له‌سهر شه‌وانه نه‌م نایه‌ته هات خوار. به‌یه‌قی له‌کتیبی (دلائل النبوة) دا پویایه‌تی کردوه له‌حوزه‌یفه‌ی کورپی یه‌مانه‌وه (په‌زای خوی لیبی) نه‌لی: په‌شوی وشتره‌که‌ی پیّغه مبه‌رم (ﷺ) به‌ده‌سته‌وه بوو پام ده‌کیشا عه‌ماریش لئی ده‌خوپی، یان عه‌مار پای ده‌کیشا و من

الطبري (۳۶۲/۱۴)

لیم ده خوږی. هه تا کاتی گه یشتینه عه قه به له و کاته دا پووبه پووی دوانزه سوار بوومه وه و به ریان لیکرتین، پیغه مبهری خودا، بانگی کردن و تیی خوړین ئه و انیش به ره و دوا گه پانه وه و پریان کرد. پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمووی پیمان: (نایا زانیتان کین؟) گوتمان: نه خیر ئه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) ئه وانه ده میان هه لواسیبوو، به لام زانیمان حوشره وانز، فرمووی: (ئه وانه دوو پووه کائن هه تا پوژی قیامت، نایا ده زانن چیان ده ویست؟) گوتمان: نه خیر، فرمووی: (ده یانویست ته نگ به پیغه مبهری خودا (ﷺ) هه لچن له عه قه به داو هه لی دیرن (بیخه نه خواره وه) له ویدا) گوتمان: بوجی نه نیرین بۆ ناو که س و کاریان هه تا هوزی هه ریه که یان سه ری که سی خویت بۆ په وانه بکات؟ فرمووی: (نه خیر، پیم ناخوشه عه ره به کان له نیوان خویندا بلین موحه ممه د (ﷺ) شه پی به گه لی کرد هه تا به هوی ئه وانه وه خودا سه ری خست، ئه و به کوشتن پیشوازی لیکردن، پاشان فرمووی: (ئه ی خودایه به دویه یله لیانده)، گوتمان: ئه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) دویه یله چه^۱؟ فرمووی: (پرشکیکه) له ناگر ده که ویته سه رده ماری دلی یه کی له وان و به وه له ناو ده چی^۲، ئه بوتوفه یل بوی گپراپنه وه و گوتی: له نیوان پیاویک له خه لگی عه قه به و حوزه یفه دا هه ندی له و شتانه که له نیوان خه لگیدا پوونه دا، پوویدا، پیاوه که گوتی: به خوا سویندت ئه دهم ئه وانه ی عه قه به چه ندکه س بوون؟ ئه لی: ئه و کومه له پییان گوت: که داوات لی ده کات که واته پتی بلی، گوتی: نیمه هه وال ئه وه مان لایه که ئه وانه چواره که س بوون، جا ئه گه ر تو یه کیک بوویت له وانه، ئه و ئه و کومه له پانزه که س بوون. وه من سویندت به خودا ده خوم که دوانزه که س له وانه دوژمنی خودا و پیغه مبه ره که یین (ﷺ) له ژسانی دنیاو له پوژی قیامتدا، سیانیشیان چاوپووشی لیکراوه، گوتیان: نیمه گویمان له جارچی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه بووه و نه شمان زانیوه ئه وانه مه به ستیان چی بووه؟ پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له زهویه کدا ده پوشت به رده که ی په ش بوو (وه که به ناگر سوتابن) فرمووی: (بینگومان ئاو که مه، هیچ که سی پیشم نه که وی بۆ سه ر ئه و ئاوه) بیننی کومه لی پیشی که وتبوون، له و پوژده نا فرینی لی کردن^۳ دیسان موسلیم ریوایه تی کرده له عه ماری کورپی یاسره وه ئه لی: حوزه یفه هه والی دامی له پیغه مبه ری خودا وه (ﷺ) که فرموویه تی: (له ناو هاوه له کانه دا دوانزه دوو پووی تیدایه ناچنه ناو به هشت و بونیشی ناکن، هه تا وشت نه چی به کونی ده رزیدا: هه شت که سیان دویه یله به سه بۆ له ناو بردنیا، چرایه که له ناگر له سه ر

^۱ دویه یله: دوومه لیکتی گه وره یه له ناوه وه ی مرقدا دروست ئه بیت و ئه ی کوژیت (النهاية في غريب الحديث والاثار: ابن الاثير: وشعی "دبل" وه رگتی).

^۲ دلائل النبوة (۵/۲۶۰)، سه نه ده کانی لاوازه.

^۳ مسلم (۴/۲۱۴۴).

ناو شانیان دهردی و (ده پوا) تا نه گاته له ناو سنگیان^۱ هەر له بهر نه وه یه حوزه یفه پیتی گوتراوه:
 خاوهنی نه پیتی (صاحب الس) که سی تر نایزانی جگه له و، واته: که سی تر نازانی شو کرم له دو پوووه
 ده سنیشان بکات جگه له و. نه وانه پش نه و که سانه بوون که پیغه مبری خودا (ﷺ) حوزه یفه ی لی
 ناگادار کردو که سی تری لی ناگادار نه کرد جگه له و، والله اعلم. پاشان خودای گه وره نه فه رمویتی:

﴿وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ هەر بویه ش رقیان هه بووه چونکه خوداو
 پیغه مبره که ی (ﷺ) (خاوهنباوه پانیان) ده وله مند کردوو له به هره ی خزی. پیغه مبره (ﷺ) هیچ
 تاواونیکی نیه لای دو پوووه کان جگه له وه ی که خودای گه وره ده وله مهندی کردوون به هوی نه و
 به ره که ت و خیزو بیزه ی نه وه وه، خو نه گه ره نه و خۆشبه ختییه ی به ته وای برژایه به سه ریاندا، خودای
 گه وره بیخستنا یه ته سر نه و په یامه ی که پیتی هاتوه، وه که پیغه مبره (ﷺ) فه رمووی به نه سناریه کان:
 (تایا ئیوه گومرا نه بوون خودا به هوی منه وه خستنیه سه ر پاسته پی و ده سته ده سته نه بوون به هوی
 منه وه یه کی خستن، هه ژار نه بوون به می منه وه ده وله مهندی کردن) پیغه مبره (ﷺ) هەر شتیکی
 ده فه رموو، ده یانگوت: هەر خوداو پیغه مبره که ی (ﷺ) خاوهن به ره که تی نۆون^۲ نه م رسته یه کاتی
 ده گوتی، که سی تاوانبار نه بی و دژایه تی بکری. وه که خودای گه وره فه رمووی ته تی: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا

أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْغَرِيبِ الْغَنِيِّ﴾^۱ ته نیا له بهر نه وه رقیان له وانه بوو، چونکه بپوویان هەر به خودای
 خاوهن ده سته لات و شایه نی سو پاس هه بووه. پاشان خودای گه وره بانگیان ده کات که ته ویه بکه ن و
 بگه پینه وه و نه فه رمویتی: ﴿إِنْ يَتُوبُوا يَكْ خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يَكْ خَيْرًا لَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ﴾^۲ نه گه ره په شیمان ببینه وه، هەر به قازانجی خۆیانه و نه گه ره هەر پوویان وه رگتیرا، خودا له م
 دنیا و له و دنیا نازاری به ژانیان نه دا، واته: نه گه ره هەر به رده وام له سه ره نه و کاره خراپه ی خۆیان بن،
 هەر له دنیا دا خودا جه زره به ی به ژانیان نه دا، یانی: به کوشتن و خه م و خه فته له ناویان ده بات، له
 دوا پوژی شدا: به سزاو سوکایه تی پیکردن و که م سه یر کردن و ریسوا کردن مامه له یان له گه لدا ده کات.
 ﴿وَمَا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾^۳ نه که س دۆستایه تیان له گه لدا ده کات و نه یارمه تی
 دهریشیان ده س ده که وی. واته: هیچ که سی ناتوانی به خته وه ریان بکات و بیته به هاواریانه وه، تووشی
 خیریان بکات یان خراپه یه کیان له کۆل بکاته وه.

^۱ مسلم (۲/۶۴۳).

^۲ فتح الباری (۷/۶۴۴).

^۳ البروج (۸).

﴿وَمِنهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَيْنَاهُم مِّن فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۷۵﴾ فَلَمَّا آتَاهُم مِّن فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿۷۶﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِقَافًا فِي قُلُوبِهِمْ لَأَن يُورُوا يَلْقَوْنَهُ بِمَأْخُفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿۷۷﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ اللَّهُ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّمَهُ

الْقُيُوبِ ﴿۷۸﴾

یہ کیسی تر لہ خووه خرا پہ کافی دوپوہو مکان داوا کردنی مالہ و پاشان بہ خیلیں کردنہ لہ غیرو
بیر کردندا

خودای گہ ورنہ نہ فرمویت: ﴿وَمِنهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَيْنَاهُم مِّن فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۷۵﴾ فَلَمَّا آتَاهُم مِّن فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿۷۶﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِقَافًا فِي قُلُوبِهِمْ لَأَن يُورُوا يَلْقَوْنَهُ﴾ ہندیک لہ ناو نہ واندا پہ ایمانیان لہ گہ ل خودا بہ ست کہ: شہرتہ نہ گہر خودا لہ چاکہی خوی بہ شمان بدات، نیمہ ش خیرو خیرات دہ کہ بین و دہ چینہ پیزی پیوا چاکانہ وہ، کہ خودا کردی و لہ چاکہی خوی زیادہی دانسی بہ خیلیان لہ سہر کردو دیسان پشتیان ہ لکردو پویان و ہر گیترا۔

دوپوہویان ہر لہ دلدا ماوہ تہ و ہ تا نہ و پڑھی دینہ ہر بارہ گای خودا۔ دیسان لیرہ دا خودا باسی پہ وشتیکی تری خرابی نوپوہوہ کان دہ کات، کہ ہندی لہ و دوپوہوان پہ ایمانیان داوہ بہ خودا نہ گہر لہ چاکہی خوی دہ و لہ ہندی کردن و بہ شی دان، نہ وانیش لہ و سہ دہ قہ بہ خیرو بیر دہ کہن و دہ چنہ پیزی پیوا چاکانہ وہ، کہ چی نہ و بہ لیتنی دایان نہ یان بردہ سہرو پاستیان نہ کرد لہ و قسہ دا کردیان۔ بویہ نہ و پڑی زہ کات نہ دانہ بوو بہ ہوی دامہ زانی دوپوہویسی لہ دلاندا تا نہ و پڑھی دینہ بہر

بارہ گای خودا لہ پڑی قیامہ تدا پہ نا دہ گرین بہ خودا لہ وہ۔ پاشان نہ فرمویت: ﴿بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾ چونکہ نہ وان پہ ایمانی خودایان شکاندو درویان لہ گہ ل خودا کرد۔ و ہ لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ لہ پیقہ مہبری خودا وہ ﴿وَعَلَىٰ﴾ فرمویت: (نیشانہی نوپوہو سی شتہ: کاتی قسہی کرد درق بکات، ہر کاتی بہ لیتنی دا نہ بیاتہ سہر، نہ گہر سپاردہی لا دانرا ناپاسکی لہ

بکات) پاشان خودای گہ ورنہ نہ فرمویت: ﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ اللَّهُ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّمَهُ الْقُيُوبِ﴾ بی نازانن خوا بہ پازیان دہ زانی و ناگای لہ سرتہ شیان ہہ و ہ خوی لہ ہر چی نادیارہ ناگادارہ۔ خودای گہ ورنہ ناگادارمان دہ کات کہ ناگای لہ نہینسی و شاراوہ کانہ، خوی چاکتر شارہ زای دلہ کانیانہ کہ دہ لیتن نہ گہر سامانیان دہس کہوت خیرو خیراتی لہ دہ کہن و سوپاسی

خوایشی له سه ره ده کهن. بیکومان خودا له خویشان شاره زاتره لیتیان، چونکه خودا له هرچی دیارو نادیارو رازو سرتو و ناشکراو په نهانیه ناگاداره.

﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّرِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا

جَهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (۷۱)

یه کیکی تر له خووه غرا په کانی دوو پوووکان تانه و ته شهردانه له و خواوه نیا و پرانه ی زیاتر زه کات نه دهن و گالته ییش ده کهن به وانیه که م نه دهن

نه م ییش دیسان یه کیکی تره له په وشته ناشیرنه کانی دوو پوووکان که هیچ که سی له تانه و ته شهریان پزگاری نابی له هم مو کاتیکدا، هه تا نه وانیه له مالی زه کاتیش زیاتر ده به خشن هر پاریزرو نابن، نه گهر که سینکیان مالیکی چاکیشی هینابی ده لئین: پیا کاره، خو نه گهر که میشی هینا ده لئین: خوا بی نیازه له سه ده قه ی نه مه، وه ک بوخاری پیوایه تی کرده نه لی: عوبه یدلای کوپی سه عید بوی گتیراپینه وه، نه بونه عمانی به سری بوی گتیراپینه وه، شوعبه بوی گتیراپینه وه، له سوله یمانه وه، له نه بووانیله وه، له نه بومه سعودوه (په زای خوی لیبی) نه لی: کاتی نایه تی سه ده قه هاته خواروه نیمه سه ده قه مان به کول له سه پشتمان ده هینا، پیوای هاتو شتیکی زوری به خشی (دوو پوووکان) گوتیان: پیا کاره، پاشان پیوایک هاتو مه نیککی^۱ کرده سه ده قه. گوتیان: خودا بی نیازه له سه ده قه ی

نه مه، نه م نایه ته هاته خوار: ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّرِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جَهْدَهُمْ﴾ نه و که سانه ی تانه و ته شهردانه بپواداران^۲ که زیاتر له زه کات خیرو بیتر ده کهن و تانه شه له وانه نه دهن، هر نه وه ونده ده ستیان ده پوا که ده بیه خشن. دیسان موسلیم له سه حیحه که یدا پیوایه تی کرده^۳. نه لی: له نیبونه بیاسه وه: پیغه مبری خودا پوژی هاته دهره وه بۆ ناو خه لکی و له ناویدا بانگی کرد که سه ده قه کانتان کل بکه نه وه، خه لکی سه ده قه کانیان کل کرده وه، پاشان له دوی گشتی پیوای به منه ی خورماوه هات گوتی: نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ) نه مه مه نیکه له خورما (هیناومه) نه م شو تابه یانی به گوریسکی مووین ناوم هه لکیشاوه، تا دوو مه ن خورما به ده ست هینا، مه نیکیانم بۆ خوم دانا و نه م مه نیشم بۆ جه نابت هیناوه!!، پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمانی دایه بیژنیته ناو سه ده قه کان، چه ند پیوای گالته یان پی کردو گوتیان: خودا پیغه مبره که ی بی نیازن له وه ی تق، نه و منه ی توهیچیان پی ناکات، پاشان عه بدپوره حمانی کوپی

^۱ مه نیک له هه رشتیک بریتیه له چارمشت له وشته (وه رگتیر).

^۲ فتح الباری (۲/۲۳۲).

^۳ مسلم (۷/۶۲).

عوف نه‌لی: نهی پیغمبری خودا (ﷺ) که سیکی تر ماوه له وانه‌ی زه‌کات نه‌دات؟ پیغمبری خودا (ﷺ) فرموی: (که‌سی تر نه‌ماوه جگه له تق) عه‌بدوپه‌حمانی کوپی عوف پیی گوت: من سه‌د نه‌وقیه زتیم داناره له‌ناو سه‌ده‌قه‌کاندا، عومری کوپی خه‌تاب (په‌زای خوی لیپی) پیی گوت: نایا تو شیئی؟ گوتی: من شیئت نه‌بووم، عومر گوتی: نه‌وهی ده‌یلتیت کردوته؟ عه‌بدوپه‌حمان گوتی: به‌لی! سامانی من هه‌شت هه‌زاره، چوار هه‌زاری نه‌دم به په‌روه‌ردگارم چوار هه‌زاریش بق خوم، پیغمبری خودا پیی گوت: (خودا خیزو بیژ بریژی به‌سه‌ر نه‌وه‌دا هیشتوه‌ته‌وه‌و به‌سه‌ر نه‌وه‌یشدا که به‌خشیوته) دوپوه‌کان تانه‌و ته‌شهریان نه‌داو ده‌یانگوت: سویند به‌خوا نه‌وهی عه‌بدوپه‌حمان نه‌یدا رپا کاری نه‌بی هیچی تر نیه، (نه‌وانه دروژنن)، چونکه نه‌وه عه‌بدوپه‌حمان به‌خشی زیاد تر بو‌له زه‌کات، به‌شاره‌زیی خوی به‌خشی. خودای گه‌وره قورشان‌ی ناره‌ده خواره‌وه‌و پاک‌و چاکی خوی و هاوه‌له که‌مده‌سه‌ته‌کی که مه‌نیک خورمای هینابوو ده‌رخست و فرموی: ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ﴾^۱ هر به‌م شیوه‌یه رپوایه‌ت کراوه له مواهیدو که‌سانی تریشه‌وه، ئیبنوئیسحاق نه‌لی: نه‌و که‌سانی زیاتر له زه‌کات خیراتیان کردبو‌له خاوه‌ن باوه‌پان، عه‌بدوپه‌حمانی کوپی عوف چوار هه‌زار دره‌می دابوو به سه‌ده‌قه، وه عاسمی کوپی عه‌دی (برای به‌نی عه‌جلان)، له‌به‌ر نه‌وهی پیغمبری خودا (ﷺ) زور باسی سه‌ده‌قه‌ی کردبوو، هه‌لی نابوون له‌سه‌ر سه‌ده‌قه دان، عه‌بدوپه‌حمانی کوپی عوف هه‌لسابوو چوار هه‌زار دره‌می هینابوو، عاسمی کوپی عه‌دیش هه‌لسابوو سه‌د ویسق خورمای کردبوو به سه‌ده‌قه، بویه دوپوه‌کان تانه‌و ته‌شهریان لی دابوون، گوتبو‌یان: نه‌مه جگه له رپاکاری هیچ شتیکی تر نیه. نه‌و که‌سه‌یش که سه‌ده‌قه‌ی کردبوو به هه‌ولی خوی نه‌بوعه‌قیل (برای به‌نی نه‌نیفی نه‌راشی) هاوپه‌یمانی به‌نی عه‌مری کوپی عوف، مه‌نیک خورمای له‌گه‌ل خویدا هینا کردیه ناو مالی سه‌ده‌قه‌وه، دوپوه‌کان ده‌ستیان کرده پیکه‌نین و گوتیان: خودا بی‌نیازه له‌و مه‌نه‌ی نه‌بوعه‌قیل. پاشان خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ دوپوه‌کان گالته‌یان پی‌ده‌که‌ن، خودایش گالته به‌مان ده‌کات و نازاری به‌ژانیان ده‌بی. نه‌مه له بابی موقابه‌له‌یه له‌سه‌ر خراپی کرداره‌کانیان و گالته کردنیان به‌بهرادران، چونکه پاداش له شیوه‌ی نه‌و کرداره‌یانه که پیی هه‌لساون، خودایش گالته‌یان پی‌ده‌کات به‌همان شیوه، بق پالپشتی له خاوه‌ن باوه‌پان له دنیا‌دا، له پوژی قیامه‌تیشدا سزای به‌ژانی ناماده کردوه بق دوپوه‌کان، چونکه پاداشته‌کیان له شیوه‌ی کرداری خویانه.

الطبري (۲۸۳/۱۴).

﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا﴾

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

تهدغه کردنی داوای لیبوردن بؤ دوپوهوکان

خودای گه وره پیغه مبه ره که ی ناگادار ده کات که نهو دوپوهوانه شایسته ی نهوه نین که داوای لیبوردن بؤ بکه ی، نه گه ر تۆ حه فتا جاریش داوای لیبوردن بؤ بکه ی خودا هر گیز لیبان خوش نابی، نیامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نیبوعه بیاسه وه نه لی: له عومری کوپی خه تا بم بیست (ره زای خوی لیبی) ده یگوت: کاتی عه بدولای کوپی نوبه ی مرد، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بانگ کرا که نوژی له سر بکات، پیغه مبه ر (ﷺ) هه لسا یه سری، کاتی له سری پاوه ستا ویستی نوژی له سر بکات، هه لگه پامه وه وه له بر سنگیدا پاوه ستام، گوت: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نایا (نوژی) له سر دوژمنی خودا عه بدولای کوپی نوبه یی ده که ی، (نه و که سه) فلان پۆژو فلان پۆژو نه و قسانه ی ده کرد؟ پۆژه کانی ده ژمارد نه لی: پیغه مبه ری خودایش (ﷺ) زرده خه نه یه کی کرد، هه تا کاتی زۆم گوت، فه رموی: (عومر خۆت لاده من سه رپشک کراوم، منیش نه مه م هه لیزاردوه، پیم گوتراوه) ﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ لیخوشیونیان بؤ داوا بکه ی یان نه که ی، بی به هره یه، نه گه ر تۆ حه فتا جار داوای به خشینیان بؤ بکه ی، خودا هر گیز لیبان خوش نابی. نه گه ر بزاتم له حه فتا جار زیادم بگردایه، لیی ده بورا زیادم ده کرد) وه نه لی: پاشان نوژی له سر کردو له گه لیدا پۆشتو له سر گزده که ی پاوه ستا هه تا لیبوه ونه وه لیی. عومر گوتی: سه رم له خۆم و بویری خۆم سوپامبوو به رانه بر پیغه مبه ری خودا (ﷺ) خودا و پیغه مبه ری خودا باشتر ده زانن، نه لی: سویند به خوا، ماوه یه کی که می پی چوو نه م دوو نایه ته هاتنه خوار: ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّا تَأْتِيهِ وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ﴾ هه ر که سینکیان لی بمری نابی نوژی له سر بکه ی و له سر گوی پامه وه سته، دوا ی نه وه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نوژی له سر دوپوهو نه کردو له سر قه بریشی پانه وه ستا هه تا خودای گه وره گیانی پیوژی برده وه بؤ لای خوی^۱ هه ر به م شیوه یه تیرمیزش پویایه تی کردوه. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ چونکه نه وانه باوه پیان به خودا و پیغه مبه ره که ی نه کرد، خودایش گوی له پی لاده ران ناخاته سه ر پاسته ری.

^۱ احمد (۹۵)، تفسیری این کتیر (۴۲۶/۵).

﴿ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

دووړووه کمان به وه دلخوش بوون که خوښان لادا له چوون بوغزه زای ته بوک

خودای گوره زه می شو دووړووانه ده کات که دوا که وتن له هاوه له کانی پیغه مبری خودا (ﷺ) دلیان خوش بوو به مانه و بیان دوی ده چوونی پیغه مبر (ﷺ) نه فرمویت: ﴿ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ ﴾ نه وانه ی به وه دلخوشن که له مالی خوښان مانه وه له هاوې بوون له گه ل پیغه مبری خودا خوښان لادا نه بیان ویست که مال و گیانی خوښان له پسی خودا به خت بکن (له گه ل پیغه مبردا (ﷺ)) ده بیانگوت: له م گه رمایه دا مه چنه دهر وه. واته: دووړووه کمان به به کترینان ده گوت له م گه رمادا مه چنه دهر وه، چونکه پښتن بزغزه زای ته بوک له کاتیکی نذر گه رمدا بوو سیبه ر نذر خوش بوو، به رویمیش پیگه یشتبوو، بزیه گوتیان: ﴿ لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ ﴾ خودای گوره فرموی به پیغه مبره که ی (ﷺ) ﴿ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴾ بلی: نه گه ر تیگه یشتنتان هه بوايه، خر ناگری جهه نم نذر گه رمتره. واته: شو ناگری جهه نمه که خوتان ده گرن له ساری و له گه رمادا دهر ناچن و خوتان لانه دن، نذر گه رمتره له ناگری دنیا، وه ک نیمامی مالیک نه لیت: له نه بو زیناده وه له نه عره جهه وه له نه بوهوره یره وه که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (شو ناگری شاده میزاد هلی ده گبر سینن به شیکه له حفتا به شی ناگری جهه نم) گوتیان: نه گه ر هر نه میش بوايه به سبوو نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (له راستیدا جهه نم شست و نر پله ی زیاتره له) له هر دوو سه حیحه که یشدا هاتوه. ۲ نه عهش نه لی: له نه بوئی سحاقه وه، له نوعمانی کوپی به شیره وه نه لی: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (سوکتین سزای خه لگی دوزخ سزای که سیکه که جووتی نه علی ناگری نه له پیدایه میثکی ساری پتیا نه وه ده کولی وه ک چون منجه لی شو ده کولی، به لام له گه ل نه وه یشدا، و نابینیت که س له و سزای سهخت تربیت، که چی نه و له هه موویان سزای سوکتره) ۲ له هر دوو

۱ الموطأ (۲/۹۹۴)، سه حیحه.

۲ فتح الباری (۶/۲۸۰)، مسلم (۴/۲۱۸۴).

۳ الحاكم (۴/۵۸۰).

سه صحیح که یسدا هاتوه فرموده پی پتغه مبر (ﷺ) له م باره یوه نذر، خودای گوره بیش له قورئانی پیرزدا فرموده تی: ﴿كَلَّا إِنَّا لَطَنُ ﴿١٥﴾ نَزَاعَةً لِّلشَّوْءِ ﴿١٦﴾ هه رگیز نابیی، نه مه بلتسه ی ناگره، پیسی سره هه مو نه ندای داده پنی. وه فرموده تی: ﴿يُصَبِّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿١١﴾ يُصْهَرُ بِهِ، مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿١٢﴾ وَلَهُمْ مَقْلِعٌ مِنْ حَديدٍ ﴿١٣﴾ كَلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا

وَذُوقُوا عَذَابَ الْعَرِيقِ ﴿١٤﴾ ناوی نذر که رمیان له سه ره وه به سه ردا ده کړی، هه ربه ناوه نذر کولاره، هه ناویان به پیستیانه وه ده سوتی و لاده چی، بهر گورزی ناسنیش نه درین، هه تا بیانوی له خه م مهینه ت پژار بین، ده گنډینه وه بۆ ناوی، ده ی ژانی ناگر بچیزن. وه فرموده تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّبُهُمْ نَارًا كَلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بِدَلْنِهِمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ ﴿١٧﴾ نه و که سانه ی له نیشانه کانی نیمه حاشا ده که ن، له دوارژدا به ناگر ده یان سوتینن، هه کاتی پیستیان سووتا و بزدا پیستی تریان بۆ ده گوربین تا نازار زیاتر بچیزن خودای گوره لیره دا له م نایه ته دا نه فرمودیت: ﴿قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿١٨﴾ بلی: (نه ی پتغه مبر (ﷺ)) خو ناگری جهه نم نذر گه رمتره، نه گه ر تیکه یشتیان هه بویه. واته: نه گه ر بیانزانیایه و تیکه یشتوو بویابه له و گه رمادا له که ن پتغه مبر ی خودا (ﷺ) درده ره چوون، هه تا خو یانی پی پباریزن له گه رمای جهه نم، که نذر نذر له و گه رمایه زیاتره. پاشان خودای گه وره هه په شه له و دوو پوانه ده کات له سه ر نه و کرداره ناشرینه یان و نه فرمودیت: ﴿فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٩﴾ با که م پی بکن و نذر بگربن له سزای نه و کارانه دا که ده یان کرد. نه بو ته لحه له نینبوعه بیاسه وه نه لی: ژبانی دنیا که مه، با به ناره زوی خو یان پیبکه نن تئیدا، نه گه ر له دنیا ده ره چوون و هاتن بۆ لای خودای گه وره ده ست ده که ن به گریانی هه رگیز نابریته وه.

﴿ فَإِن رَّجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَعِذْهُمْ بِالْخُرُوجِ فَقُل لَّنْ نَخْرُجَا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا

إِن كَرِهْتُمْ بِالْعُدُوِّ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَانصَبُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٢٠﴾

۱ فتح الباری (۱۱/۴۲۵)، مسلم (۱/۱۱۹۶).
 ۲ المعارف (۱۵-۱۶).
 ۳ الصحیح (۱۹-۲۲).
 ۴ النساء (۵۶).

دووووهکان جاریکی تر نیژن نادریژن دهرچن بو شهر

خودای گوره فرمان دهکات به پیغمبره که ی (ﷺ) نه فرمویت: ﴿فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِّنْهُمْ﴾ نه گهر خودا تقوی له غزا گه پانده وه بق لای هیندیک له وان، قه تاده نه لی: بویان گپرواینه وه که نه و دووویوانه دوانزه کس بسون ﴿فَأَسْتَدْرِكُكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ نَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ نَقْتُلُوا مَعِيَ عَدُوًّا﴾^۱ داوایان له تو کرد نیژنیاں بدهی بچنه غزا، بلی: هر گیز نابی له گه لمان دهرچن، قهت له گه لمان ناچنه شهری هیچ دوژمنیک. وه که ته می کردن و سزادانیک، پاشان هرکاره که ی پوون ده کانه وه و نه فرمویت: ﴿إِنَّكُمْ رَجِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوْلَ مَرْوَةٍ﴾^۲ نیوه هر له سه ره تاوه دانیشنتان هه لپژارد، نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَنُقَلِّبُ أَقْبَادَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوْلَ مَرْوَةٍ﴾^۳ وه که نه وان جاری به که م باوه پریان به قورنانه کرد، نیمه ش دل و دیده ی نه وان له کار ده خین. پاداشتی خرابه هر خرابه به له ناکامدا. وه که چون پاداشتی چاکه هر چاکه به. وه که خودای گوره له عومره ی حوده بیبیه دا فرموی: ﴿سَيُؤَلِّمُ الْمَخْلُوقَاتِ إِذَا أَنْطَلَقْتُمْ إِلَيْكُمْ مَعَانِمَ لِتَأْخُذُوها ذُرُوعًا وَنَبَعًا مِّمَّكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَتْ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ﴾^۴ هر نه وانه دواکه و تبویون نیستا ده لین: هر کاتی به ره و لاتانی چون، لیمان گه پین با به شوین نیوه دا بپین، ده یانه وی قسه ی خوا بگورن، بلی: هر گیز نیوه له شوین نیمه نایه، خودا له پیشدا فرمویه تی. خودای گوره لیره دا نه فرمویت: ﴿فَأَقْصُوا مَعَ الْخَالِفِينَ﴾^۵ نیستاش هر دانیشن له گه لمان نه وان هی مانه وه. نیبنوعه بیاس نه لی: (دانیشن) له گه لمان نه و پیاوانه ی له غزا دواکه و تن مانه وه.^۱

﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (۱۰۴)

قه دهغه کردنی نویژن کردن له سه ر دووووهکان

خودای گوره فرمانی داوه به پیغمبره که ی (ﷺ) که بیزاری به رانبر دووویوهکان دهری پی تو نویژن له سه ر هیچ که سیکیان نه کات کاتی که مردو له سه ر گوریشیان نه وه سستی داوی لیخو شبوینان بق بکات یان دووعایان بق بکات، چونکه نه وانه بپوایان به خودا پیغمبر (ﷺ) نه بووه له سه ر نه و حاله

^۱ الطبري (۴۰۴/۱۴).
^۲ الانعام (۱۱۰).
^۳ الفتح (۱۵).
^۴ الطبري (۴۰۴/۱۴).

مردون، نه مه بپارزنگه گشتی و په هایه بق هرکه سئی زانرا دوپوهه، هرچه نده هئی هاتنه خواره و که ی له سره عبداللهای کوی نوبه ی کوی سه لول سه زکی دوپوهه کان بووه، وه ک بوخاری پیوایه تی کرده له نیبنوعومره وه نه لی: کاتی عبداللهای کوی نوبه ی مرد (کوپه که ی عبداللهای کوی عبداللهای بق لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) پوشت داوای لیکرد کراسه که ی خوی بداتی تاباوی به و عبايه کفن بکات، پیغه مبهری خودا هلسا نویژی له سر بکات، عومری کوی خه تاب هلسا کراسه که ی پیغه مبهری خودای (ﷺ) گرت و گوتی: نه ی پیغه مبهری خودا نایا نویژی له سر ده که ی، کاتی که په روه ردگارت لسی قه ده غه کردوی نویژی له سر بکه ی؟ پیغه مبهری خودا فرموی: (ببگومان خودا منی سه رشک کرده و فرمویه تی: ﴿اَسْتَغْفِرُكُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرُ لَكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ كُمْ﴾ لیخوشبونیان بق داوا بکه ی یانه که ی (سودی نیه) نه گه ر تو حه فتا جاریش داوای به خشینیان بق بکه ی، خوا هرگیز لیتان خوش نابی. من زیاتر له حه فتا جار داوای لیخوشبونی بق ده که م!) (عومر) گوتی: نه وه دوپوهه، نه لی: نویژی له سر کرد خودا نه م نایه ته ی ناره خواره وه: ﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ﴾ هر که سیکیان لی بمری، نابی نویژی له سر بکه ی و له سر گوی پامه وه سته، نه وانه بپوایان به خودا پیغه مبهره که ی نه بووه که مردیشن له پیلاده ر بوون. پیوایه تراوه له فرموده که ی عومری کوی خه تاب خوی وه دیسان به م شیوه یه^۲ که تیندا هاتوه: نه لی: پاشان (پیغه مبهر (ﷺ)) نویژی له سر کرد و له گه لی پوشت و له سر گوره که یشی پاره ستا هه تا لیبونه وه لسی، نه لی: له بوژی خرم به رانبر پیغه مبهری خودا (ﷺ) زور سه رم سوپما، خودا پیغه مبهره که ی (ﷺ) چاکتر ده زانن، جائه لی: سویند به خوا ماوه یه کی که م نه بی تینه پیری نه م دوو نایه ته هاته خواره وه: ﴿تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ﴾ دوی نه وه پیغه مبهری خودا (ﷺ) نویژی له سر دوپوهه نه کرد و له سر گوریشی پانه وه ستا هه تا خودای گه وره بر دیه وه بق لای خوی^۳ ترمیزش هر به م شیوه یه پیوایه تی کرده له ته فسیره که یداو نه لی: فرموده یه کی راسته،^۴ بوخاریش پیوایه تی کرده.^۵

^۱ فتح الباری (۱۸۴/۸).

^۲ فتح الباری (۱۸۵/۸).

^۳ احمد (۱۶/۱)، سه نه ده کانی حه سته.

^۴ تحفة الاحوذی (۴۹۵/۸)، سه نه ده کانی حه سته.

^۵ فتح الباری (۱۸۴/۸).

﴿ وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِمَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴾ (۸۵)
 وَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ
 الْمُقْتَدِرِينَ ﴿ ۸۶ ﴾ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَمَحَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿ ۸۷ ﴾

زهی دواکه وتوان له جیهاد

خودای گوره نه فرمویت: ﴿ وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِمَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
 أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴾ مال و مندالی زوریان به لاتره گرنک نه بی، خودا ده یوی هر به مانه له دنیا
 سزایان بداتو به بی دینی گیانیان ده چی. پاشان خودای گوره ناره زایی خوی دهرده بهی لیبیانو
 زهی نهو که سانه ده کات که خویان له جیهاد لاداو مانه وه و گویان به فرمانی پیغمبر (ﷺ) نه دا
 بچه غه زا، تواناشیان هه بوو خاوهن ده سه لاتو سامانیش بوون، که چی داوی نیزنیان کرد له
 پیغمبر (ﷺ) که بمیننه وه و دهر نه چن. وه که خودای گوره فرمویه تی: ﴿ وَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ أَنْ
 آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَائِدِينَ ﴾ کات
 سوره تی دیته خوار که باوه پ به خوا بهینن و له گه ل پیغمبر که یدا بچه غه زا، خاوهن
 ده سه لاته کانیان دین نیزن له تو ده خاوان و ده لئین: واز له نیمه بیته، با نیمه ش له مال بمینن وه که
 نه وانیه له مال دانیشتون. پازی بوون نهو شوریه به به سر خویاندا بینن و له ناو ژاندا له ویدا دانیشنو
 بمیننه وه، دوی دهر چوونی سویاکه، نه وانه کاتی که شه پ پوونه دا ترسه تو کترین که سن خو نه گه
 ناشتیش بوو، له هه موو که سی قسه زورتر ده کهن، وه که خودای گوره له م نایه تا دا له باره یانه وه
 فرمویه تی: ﴿ فَإِذَا جَاءَ لُتُوفٌ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْتَنَبُ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ إِذَا ذَهَبَ
 لُتُوفٌ سَلَفُوكُمْ بِأَسِنَّةٍ حَادٍ ﴾^۱ هه رکاتی ترس دیته بهر، ده یانبینی هه زهق له تو دهر وانن چاویان
 سپی هه لده گه پی، وه که یکه له ترسی مردن بی هوش بووی، وه ختی ترسیش به سه رده چی زمانتان
 لی ده کیشن و ده ست به زمان دریزی ده کهن. خودای گوره پیش له نایه تی تریشدا فرمویه تی:
 ﴿ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نَزَلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
 مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلَى لَهُمْ ﴾ (۴) طاعة وقول معروف إذا عزم الأمر

فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ^۱، نه وانهی خاوهن باوه پن ده لئین: سورته تیک نایه ته خواره وه؟ پاشان که سورته تیکی بتو هات و باسی غه زای کرد، تو نه وانهی که نه خوشی له دلیندایه ده بینی، وات سه یر ده کن، وه که سنی له ترسی مردن تووشی فیدای هاتی، بق نه وانه وا باشتره. به رفه رمان (گوئی رایله) بوونایه و قسه ی چاکیان بگردایه. خودای گوره لیره ده نه فه رمویت: ﴿وَطُغِيَ عَلَى قُلُوبِهِمْ﴾ مؤر نراوه به سه ر دلیندا. واته: به هوی گوینه دانیان به غه زای له پتی خوداو درنه چونیان له گه ل پیغه مبردا (وَصَلَّى) ﴿فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ نه وانه هیچ تی ناگن، نازانن چی چاکه بویان هتا بیکن و جیش زیانبه خشه بویان هتا دورگه ونه لئی.

﴿لَنَكِينِ الرَّسُولِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأَوْلِيَّتِكُمْ لَكُمْ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (۸۸) اَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۸۹﴾
وه سفی خاوهن باوه پان و پاشه پوزیان

دوای نه وهی خودای گوره زهمی دوپوهه کانی کرد دیته سه ر باسو وه سفی خاوهن باوه پان و پاشه پوزیان له و دنیا داو نه فه رمویت: ﴿لَنَكِينِ الرَّسُولِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (۸۸) اَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۸۹﴾ به لام پیغه مبردی خوداو نه وانهی له گه ل نه ودان و باوه پردان به مال و گیان چورنه غه زای، خوشی و چاکی بق نه وانه و نا نه وانه بزگار بووه کانهن. خودا باغاتیکی بق نه وانه ناماده کردوه که جزباریان به به ردا ده رواو تا هه تایه تیدا نه بن، نه مه یه ده سه که وتی گوره له پوزی داویدا له باغاتی فیره ده سو و پله به رزه کاندایه.

﴿وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤدِّنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (۹۰)

باسی نه و عه ره بانه ی بیانویان هه بو هاتن داوای فیژنیان کرد

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤدِّنَ لَهُمْ﴾ عه ره بی ده شته کی هاتون بیانوو ده هیننه وه تا فیژنیان بده ی نه چن بق غه زای. باسی حالی خویمان ده که ن بی هیژو لاوازو نه خوشن، ناتوانن ده رچن بق غه زای، نه وانه هه ندی عه ره بی ده ورو به ی مه دینه بوون، زه ححاک نه لی له نیبونه عباسه وه، نه م نایه ته ی ده خویند: (وجاء المعذرون) بیته وه ی (عهین و زاله که) (شده) بیان بداتی

واته: نه‌وانه‌ی بیانیان هه‌یه. چونکه نه‌وه دوا‌ی نه‌وه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نه‌وانه‌ی دانیشتن و درو‌یان کرد له‌گه‌ل خ‌واو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی. واته: نه‌ش هاتن داوا‌ی نینن ب‌کن خودا‌ی گه‌وره‌ش هه‌په‌شه‌ی سزای به‌ ژانیان لای ده‌کات و نه‌فه‌رمویت: ﴿سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نه‌وانه‌ی خ‌وانه‌ناسن له‌ناو نه‌مانه‌دا (به‌م زووانه) تووشی سزایه‌کی به‌ ژان ده‌بن.

﴿لَيْسَ عَلَى الضَّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَحْدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا آتَاكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَحَدٌ مَّا أَحْمَلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَرَنًا أَلَّا يَحْدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿١٢﴾﴾
 ﴿إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُوكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾﴾

باسی به‌هانه‌ی شه‌ری بۆ‌هاویه‌شی نه‌کردن له‌ جیه‌ادا

خ‌وا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لَيْسَ عَلَى الضَّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَحْدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی بیهیزی نه‌خ‌وشن و نه‌وه‌نده شك نابه‌ن خ‌ی‌رات ب‌کن تاوانیک نیه، لیره‌دا خ‌وا‌ی گه‌وره باسی نه‌و به‌هانانه ده‌کات که به تاوان نازمیردیت له‌سه‌ر نه‌و که‌سانه‌ی که به هۆ‌یانه‌وه ناچه‌ غه‌زا، هه‌ندئ له‌و به‌هانانه که هه‌میشه پتیه‌وه گیرۆ‌ده‌ن، بیهیزی و لاوازیه که هیوا‌ی چاکبوونه‌وه‌ی لیناکریت و جه‌نگیشی پتیه‌و ناکریت، له‌وانه کو‌یری و شه‌لی و وینه‌بان، یان تووشی نه‌خ‌وشی هاتوون و ناتوانن ب‌چه‌ ده‌روه بۆ‌ غه‌زاکردن له‌ پتیی خ‌وادا، یان له‌به‌ر هه‌ژاری توانای خ‌وناماده‌کردنی نیه بۆ‌ جه‌نگ، نه‌مانه هه‌چ تاوانیکیان له‌سه‌ر نیه، ﴿إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ نه‌گه‌ر نه‌وانه بۆ‌ خوداو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی دلسۆزی ب‌کن و دانیشتن و نه‌چن بۆ‌جیه‌اد و دلسۆزین بۆ‌ خ‌واو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی له‌کاتی دانیشتنه‌که‌یاند و خه‌لکی نه‌ترسینن و دلایان سارد نه‌که‌نه‌وه، (نه‌که هه‌ر گونا‌هیان ناگات به‌لکو) نه‌وه‌کارکی چاکه‌له‌وکاته‌دانه‌وه‌دیه‌کن. بۆ‌یه خ‌وا‌ی گه‌وره

فه‌رموویه‌تی: ﴿مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ هه‌چ گه‌یه‌که له‌سه‌ر چاکه‌کاران نیه، خودا له‌ گونا‌ه ده‌بووریت و دلۆفانه. نه‌وزاعی ده‌لێت: خه‌لکی چوونه ده‌روه بۆ‌ نو‌یژه‌بارانه، بیلالی کو‌ری سه‌عد له‌نیوانیاندان هه‌لساوسوپاس و ستایشی خودا‌ی کردوپاشان وتی: نه‌ی نه‌وانه‌ی که کۆبوونه‌ته‌وه! نایانیوه نین که دان به تاوانه‌کانتاندا ده‌نین؟ وتیان: ئه‌خوا هه‌قه، به‌لئ، وتی: نه‌ی

خودايه نيتمه گويمان ليئووه که فرموتته: ﴿مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ﴾ نهي خودايه دانمان ناوه به تاوانه کانااندا ليئمان خوښبه و بهزهبيت پيماندابيتته وه و بارانمان بڅ ببارينه، هردوو دهستي بهر زکردبووه وه خلهکه که پش پش دستيان بهر زکردبووه وه و زڅري نه برد بارانمان بڅ باري. ^۱ عه وځي ده لئيت: له نئينوعه باسه وه له م نايه ته دا. نه وه بوو پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرماني دا که خه لکي بيئو و بچن بڅ غهزا، دهسته يک له هاوه له کاني هاتن يه کيک له وانه عه بدوللاي کوي معقه لي کوي موغه فقه لي موزه ني بوو، وتيان: نهي پيغه مبهري خودا (ﷺ) هه لمانگره، پيغه مبهري (ﷺ) فرموي: (سوئند به خوا هيچ شتيک شک نابه م هه لمانگره له سوري) پشتيان هه لکرد و دهستيان به گريان کرد. زڅر به لايانه وه گران بوو که دانيشن و نه چن بڅ جيهاد، نه خه رجيان هه يه و نه ولاغي سواري، کاتيک خوداي گه وره نه و سوږيوونه ياني بيئي له سهر خوښه ويستي خوڅي و خوښه ويستي پيغه مبهري که ي نه م نايه تانه ي ناره خواره وه و باسي (به هانه که ي) کرد له کتبيبه که پيدا فرموي: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ^(۱۱) وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا اتَّوَكَّلُوا لَتَجِدَنَّ لَهُمْ قُلُوبًا فَتَأْوِلُوا إِلَى الَّذِينَ هُمْ أَغْنِيَاءُ رِضْوَانًا يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَمَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ^(۱۲) واته: له سهر نه وانه ي بيئيزو له ش به بارو نه وانه ي نه وه نده شک نابه ن خيرات بکن، تاوانتيک نيه، نه گه ر نه وان بڅ خودا و پيغه مبهري که ي دلسوزين، هيچ گلعيه که له سهر چا که کاران نيه، خودا له گونا ده بووريت و دلوفانه. هيچ گلعيش له وانه ناکريت که هاتنه لات هه ليانگري و وت: ولاغم نيه هه لتان بگريت، له خه مباريدا فرميک له چاويان ده هاته خواره وه و گه رانه وه. چونکه هيچي وايان نه بوو بييه خشن پئي قسه هه ر له سهر نه وانه يه که ده وله مند بوون و مؤله تيان ليده خواستن به وه رازي بوون له گه ل به جيماره و کان بن، خودا موري ناوه به سهر دلياندا و هيچ تيناگن. موجهاد له م نايه ته دا: ﴿وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا اتَّوَكَّلُوا لَتَجِدَنَّ لَهُمْ قُلُوبًا فَتَأْوِلُوا إِلَى الَّذِينَ هُمْ أَغْنِيَاءُ رِضْوَانًا يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَمَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ^(۱۲) خواره وه. ^۲ نئينوئبي حاتم رپوليته کړيوه له حه سه نه وه ده لئيت: پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويته: (به راستي له مدينه دا کومه له که سينکتان به جنيپشتووه هيچ خيرنيکتان نه کړيووه و هيچ

^۱ ابن ابي حاتم (۱۸۶۲/۱).

^۲ الطبري (۴۲۰/۱۴).

^۳ الطبري (۴۲۱/۱۴).

شيويتكان نه بريوه و هيچ ده سته و تيكان له دوژمن و ده دست نه هيتاره نه وان هاويه ستان نه بويون له و پاداشته دا، پاشان هم نايه تى خوينده وه: ﴿وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَحَدٌ مَّا أَحْمَلُكُمْ عَلَيْهِ﴾^۱ هم فەرمووده يه له هر دوو سه حيه که دا هاتوره نه نس پويو تى کردوه که پيغه مبهرى خودا (ﷺ) فەرموويه تى: (به پاسى له ناو مدينه دا کومه له خه ليک هه ن، نيوه هر شيويتكان برپييت و هر قوناغيك پويشتن حه تمن نه وان له که لتانبوون)، وتيان: نه وانى له مدينه ن؟ فەرمووى: (به لى، به لام (به هانه) گه لى داونه ته وه).^۲ پاشان خوى گوره وه لامى بروپيانوى نه وان ده داته وه که داواى مانه وه يان کردوه و ده وله مهنه بون، سه رزه نشتيان ده کات و ناگاداريان ده کاته وه که پازى بون له که لا نه و ژنانه دا که ماونه ته وه به جى هيلراون له و کوچه دا ده فەرموويت: ﴿وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾.

﴿يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ بَيَّنَّا اللَّهُ مِنْ أَنْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالشَّهَادَةُ فَيُنْتَقِمُ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾ سَيَلْفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا أُنْقَلِبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآزِلُهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٢﴾ يَلْفُونَ لَكُمْ لَتَرْضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿١٣﴾﴾

باسى فروفيلى دوو پوهه كان

خوى گوره باسى دوو پوهه كان ده کات، کاتيک که موسلمانان گه پانه وه بى مدينه دين و عوزخوابيان بى دينه وه و ده فەرموويت: ﴿يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ تُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ بَيَّنَّا اللَّهُ مِنْ أَنْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالشَّهَادَةُ فَيُنْتَقِمُ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ کاتيک ده گه پنه وه بى لايان، عوزخوابيتان ليده که ن، بلئ: هيچ عوزدى بى ناويت، نيمه بروتان بى ناكين، خودا له باره ي نيوه وه خه بهرى پيداوين، خوداو پيغه مبهرى خودا کرده وه کانتان ده بينن له پاشان ده برينه وه بى لاي نه و (خوايه) له ناشکراو په نه نايه کان ناگاداره، نه وسا ناگادارتان ده کات که چ کاريتكان کردوه، واته: ناگادارتان ده کات له و

^۱ ابن ابى حاتم (۱۸۶۲/۶)، فەرمووده يه که مورسه له.

^۲ فتح الباري (۷۲۲/۷)، مسلم (۱۹۱۱).

کرده و انبی که کرد و پادشاهان ده دانه و ده سهری. پاشان خوی گوره باسی
دو پوهه کان ده کات بق خاوه نباهه پان که دین بق لایان و سویندیان بق ده خون و غوزخواییان بق
ده هیننه وه که چاویوشیان لینکه نو سهرزه نشتیان نه کن، وه ک سوکایه تی پیکردنیک پویان پی
مده ن چونکه نه وانه دلو دهر وون و بیرو بقوینیان بیسو و بگه نه و پاشه پوزیان هر له ناو ناگری
جهه نه مه. هر شایه نی نه و سزا سه ختنه وه که فرموویه تی: ﴿سَيَلْفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ

إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُنَّوْا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآ وَنَهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءُ ۙ وَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ هر
کاتیک نیوه ده گه پینه وه بق لایان، سویندیان بق ده خون به خودا بق نه وهی چاویوشیان لی بکن
نیوه ش پویان لی وه رگین به پاستی نه وانه بیسو و له سزای کرده وه کانیان، جیگایان ناوه پاستی
جهه نه مه. پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿يَجْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِن تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِن
اللّٰهُ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ سویندیان بق ده خون که نیوه له خوین پازی بکن، نه گهر
نیوه ش لییان پازی بن، خودا له گرقی له پیلاده ر پازی نایبت. واته: خودا نه وانهی له پی خواناسو و
گوپایه لی پیغه مبه ره که ی لاده دن و له فرمان دهره چن، چونکه (الفسق) لادان و دهرچونه. هر ریویه
مشک ناو نراوه به (فاسق) و لاسارو لاده ر، چونکه له کونه که ی دینه دهر وه بق لاساری و خرابه کاری.
وتووشیانه: (فَسَقَتِ الرُّطْبَةُ) کاتیک له گریکه که ی خوی دینه دهر وه.

﴿الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ ۗ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۖ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا ۖ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ

الرَّسُولِ ۗ أَلَا إِنَّمَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سِيّدُ خَلْفَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

عهر به ده شته که یه کان زور خوانه ناس و دو پوهون

خوی گوره ده فرموویت: ﴿الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ

عَلَىٰ رَسُولِهِ﴾ عهر به ده شته که یه کان بیباوه پی و دو پوهوییان به هیز تره و شایسته ترن که نه و سنورانهی
خودا نار دوییه تیه خواره وه بق پیغه مبه ره که ی نه زانن. خوی گوره لی رده دا باسی عهر به
ده شته که یه کان ده کات له خوانه ناس و دو پوهو خاوه ن باوه ره کان که خوانه ناس و دو پوهوییان زور به هیز
گوره تره له خله کی تر، وه شایه نی نه وون که نه و سنورانهی خودا نار دوییه تیه خواره وه بق
پیغه مبه ره که ی نه زانن و لی شاره زا نه بن وه که نه عهش ده لیت له نیبرایمه وه: عهر بیکی ده شته کی

له لای زهیدی کوپی سوحان دانیشتیوو، زهید بؤماوه له کانی قسهی ده کرد که له پۆژی نهاوه نندا دهستی بریندار بوویوو عه ره به دهشته کیه که وتی: به خوا قسه کانت زۆر سه ره نجم پاده کیشیت، به لام دهسته که ت زۆر گومانم بۆ دروست ده کات. زهید وتی: چی گومانت بۆ دروست ده کات له دهستم له بهر نه وهی چه په؟. عه ره به دهشته کیه که وتی: به خوا نازانم، ئایا پاست ده بپن یان چه پ؟ زهیدی کوپی سوحان وتی: خوا پاستی فرمووه: ﴿الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَمْلَأُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ﴾.^۱ ئیمامی نه محمد پپوایه تی کردوو له ئیبنوعه باسه وه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) فرموویه تی: (نه وهی له بیاباندا ژیا دلی په قت نه بیت، نه وهی شوینی نیچهره که وت ناگای له هیچ نامینیت، نه وهی هاته لای خاوهن ده سه لات تووشی تاقیر کردنه ده بیت).^۲ نه بو داودو تیرمیزی و نه سانش پپوایه تیان کردوو، تیرمیزی ده لیت: چاکو غه ریبه.^۳ کاتیک نه وه عه ره به دهشته کیه نه دیاریه ی کرده خه لاتی پیغه مبهری خودا (ﷺ)، پیغه مبهر (ﷺ) دوو نه وه ندهی دیاریه که ی خۆی پی به خشی هه تا پازی بیت، فرمووی: (به پاستی ویستم دیاری وهر نه گرم ته نها له قوره یشی یان له سه قفی یان له نه نساری یان له ده وسی نه بیت). له بهر نه وهی نیشته جیتی شاره کانی مه که و تائفو مه دینه و یه مهن، چونکه نه وانه په وشتیان نه رمونیا نتره له عه ره بی ده شته کی، عه ره بی ده شته کی دلره قی و زیره کیان تیدایه.^۴ ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ خودا زانای کارزانه. واته: باش ده زانیک کی شایه نی نه وه یه شاره زای باوه پو زانیاری بکات، کارزانه له دابه شکردنی زانیاری و نه قامی و باوه پ و خوانه ناسی و دوو پویدا عه بده کانیدا، پرساری لیتا کریت له وهی ده یکات له بهر زانیاری و له کارزانی، پاشان ده فرموویت: ﴿وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَكْرِضُ بِكُلِّ الدَّوَابِّ عَلَيْهِمْ ذَاتُ الرَّءْفَةِ وَالسَّوَاءِ﴾ هه ندیک له وه ده شته کیانه هه رچی ببه خشن واده زانن باجیان لی سه نراوه چاوه پوانی ده رفه تیکن که به لایه کتان به سه ر بیت، به لا هه ر به سه ر خۆیان بیت. واته: نه وانه نه گه ر شتیک ببه خشن له پتی خوادا به سه رانه و زه ره ری ده زانن چاوه پوانی به لایه کن تووشتان ببیت، به لام به پیچه وانه وه هه ر تووشی خۆیان دیت، ﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ خودا بیسه رو زانایه، دووعای عه بده کانی خۆی ده بیسی و ده زانیت کی شایه نی سه رکه و تنه و کیش شایه نی سه رشپری و ژیا نه.

۱ الطبري (۴/۲۹۹).

۲ احمد (۱/۳۵۷)، فرمووده یه کی حه سه نه.

۳ ابو داود (۳/۲۷۸)، تحفة الأحوذی (۶/۵۳۲)، النسائی (۷/۱۹۵)، حه سه نه.

۴ النسائی (۶/۲۸۰)، فرمووده یه کی حه سه نه.

هه نديك له عه ره به ده شته كيه كان خواناس و هه ندي به خشندهن

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَانًا غَيْرَ مَبْرُورٍ﴾ هه له ناو نه و ده شته كيه شه دا می وا هه به بهوای به خواو به پڙدی قیامت هه به و هه چی له م پنیه دا ده به خشیت بۆ نزیکی له خودایه و بۆ نه مه به که پیغه مبه به نزا له بیریان نه کات. نه مانه له و عه ره بانه ن ستایش کراون، که مال و سامانی خوایان به خشیه و له پتی خودا بۆ نه وهی له خودا نزیك ببنه وه، به و مال و به خشینه، وه به هیوای دوعای پیغه مبه ریشن بۆیان. ﴿الْآيَاتُ قُرْآنًا لَّهُمْ﴾ با بزانه به و زووانه نزیك ده بنه وه له خودا ﴿سَيَذَخُلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ ده بیان خاته بهر به زه می خوای، خودا دیاره گونا به خشر و دلوفانه.

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

بیزو قه دردی کۆچه ری و نه نسا ریه کان و نه وان هی شوین پنی نه وانیان گرت هه بهر به چاکی

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ

الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ خودا له وان هی هه پنیشو ناواره بوون و له وان هه که یاریده ده ر بوون، له وان هه له

چا که دا شوین پنی نه وانیان هه لگرتووه، پازی بووه و نه وانیش له خودا پازین و باغاتیک ی بۆ سازدان

جۆباریان به بهر دا ده پوات و تاهه تایی تیی دا ده بن و نه مه به ده سکه وتی گه وره. خوای گه وره باسی پازی

بوونی خوای ده کات له کۆچه ری و یاریده ده رو نه وان هی شوین پنی نه وانیان هه لگرتووه له چا که دا، خوا

لییان پازینه وه نه وانیش له خوا پازین، وه باغاتیک ی بۆ وه دیپینان که پره له خویشی و خوشگوزه رانی

به رده وام و نه بهراوه، شه عبی ده لیت: مه به ست به پیشکه وتووه به که مه کان له کۆچه ران و یاریده ده ران: نه وانن که ناماده ی (په یمانی سالی حوده بیبه) بوون. نه بو موسای نه شه ره ی و سه عبیدی کوپی

موسه به بو و موچه مه دی کوپی سیرین و حه سه ن و قه تاده و تووانه: نه و که سانه ن که پروه و هه ربو و قبیله که

له گه ل پیغه مبه رد (ﷺ) نوژیان کردوه^۲. نه و به بو خوای گه وره فهرمو ی که له پیشکه وتووه به که مه کان له کۆچه ران و یاریده ده ران و نه وانیش به پنی نه واندا پڙیشتون له چا که دا، او وه یلا بۆ نه و که سانه ی

^۱ الطبری (۴۳۰/۱۴)

^۲ الطبری (۴۳۰/۴۳۷/۴۳۶/۱۴)

رقیان لیان بووه و قسه یان پی و تون یان رقیان له هندیکیان بووه و قسه یان پی و تون، به تاییه تی گوره ی هاوه لانی پیغه مبر (ﷺ) که چاکترین و به پیزترینیانه مه بهستم پاسنگری گوره و جینشینی مه زن (توبه کری کوپی قوحافه یه (په زای خوی لیبت))، چونکه ئو دهسته دؤراوه له پافیزه کان دوزمنایه تی به پیزترین هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) ده کن و رقیان لیان و قسه یان پی ده لئین، په ناده گرین به خودا له وه، ئه مهش به لگه یه له سر ئه وه ی که ئه م پافیزیانه ئاوه زیان پیچه وانه یه و ده کانینا وهرگه پاوه، ئه وانه بهوایان به قورئان ئه بی چی بیته؟ کاتیک که قسه ده لئین به وانه ی خوا لیان پازی بووه. به لام ئه هلی سوننه ت، ئه وان پازین له وانه ی که خودا لیان پازی بووه و قسه ده لئین به و که سانه ی که خودا پیغه مبره که ی (ﷺ) قسه یان پی و تون، وه دؤستی ئه و که سانه که دؤستی خودان و دوزمنایه تی ئه و که سانه ده کن که دوزمنایه تی خودا ده کن، ئه وان شوینبیتی پیغه مبر (ﷺ) هه لده گرن به ئاره زوی خویان شت دابینن و شوین فرمانه کانی خودا و پیغه مبر (ﷺ) ئه که ون نه ک هه ر له خویانه وه چیان بویت بیکن، هه ر ئه وانه کومه لی خودان و پزگرن و عه بده خاوه ن باوه ره کانی خودای گوره ن.

﴿وَمَنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ ۖ وَمِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَىٰ الْإِنْفَاقِ لَا يَعْلَمُونَ خَمَّنْ نَعْلَمُهُمْ ۗ﴾

﴿سَعَدُ بِهِمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرُدُّوهُنَّ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ (۱۱)

دهشته کیه دوپوه کان و شاری مه دینه

خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَمَنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ ۖ وَمِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَىٰ

الْإِنْفَاقِ﴾ له و عه ره به ده شته کیانه ی که له ده ووه ی ئیوه هندیکیان و هندیکیش له خه لکی مه دینه دوپوه و هه ر به دوپوه ی پاهاتون. خوی گوره هه وال ده دات به پیغه مبره که ی خوی (ﷺ)

له و عه ره بانه ی ده ووه ی مه دینه و هه ندی له خه لکی مه دینه هه ر دوپوه و، ﴿مَرَدُوا عَلَىٰ الْإِنْفَاقِ﴾

یانی: وازیش ناهینن و به رده وام ده بن له سه ر دوپوه ی و له سه ری پاهاتون، له م مانایه دا که

ئه وتری: (شیطان مریدو مارد) وه و تراویشه: (تمرد فلان علی الله) واته: فلان یاخی بووه له خواو لووتی

به رزه. پاشان خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَأَمْسَأَنَّكُمْ فَتَلَعَهُمُ فَلَعَفَنَهُمْ بِسِمَتِهِمْ ۗ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ

الْقَوْلِ﴾. ئه که ره زمان بگردایه، ده مانه نیانه به رچاوت ئیتر هه ر به وردپوه و نه له بیچیمان باش

ده تناسین، به راستی هه ر به شیوازی قسه کردنیشیاندا ده یانناسین. ئایه تی ﴿لَا تَعْلَمُونَ خَمَّنْ نَعْلَمُهُمْ﴾

ناسازنیبیه لگال نه‌می که خوا نه‌فرمویت: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَمَرْفَعَهُمْ بِسِمْتِهِمْ وَتَعْرِفَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ﴾ چونکه نه‌می له‌جوری (قیافه تناسی) به‌و په‌وشتانه‌دا که‌تیباندایه نه‌کری بناسرتنه‌وه، نه‌ک زمانی نه‌وی هه‌موونه‌و دوپه‌ووانه‌ی که له‌لای نه‌ون نه‌م ده‌ناسیت و ناوه‌کانیان ده‌زانتت! پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) هندی له‌و دوپه‌ووانه‌ی خه‌لکی مه‌دینه‌ی ده‌ناسی که له‌گه‌لیدا هه‌لسوکه‌وتیان ده‌کردو به‌یانیان و ئیواران ده‌بیینین. وه‌ک له‌ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا له‌ پیغسه‌وه باس‌کرا: ﴿وَهُمْ أَوْيَا لَمَّا لَرَبِّاَلُوا﴾. خه‌بالیاندابووه سه‌رشتیک، بزیان نه‌لوا پیکی بیتن. که پیغه‌مبیر (ﷺ) حوزه‌یفه‌ی ناگادار کردبو له‌ چوارده یان پانزه پیای دوپه‌ووی ناودار، نه‌م شتیکی تاییه‌تیه‌و نه‌وه ناگه‌یه‌نیت که پیغه‌مبیر (ﷺ) هه‌موو ناوه‌کان و که‌سه‌کانی ناسیوه والله أعلم. عبدالرزاق ده‌لئیت: موعه‌مه‌ر هه‌والی داینه له‌قه‌تاده‌وه له‌م نایه‌ته‌دا وتوویه‌تی: نه‌وه هندی خه‌ک چبیانه زۆر له‌خوینده‌که‌ن بۆناسینی خه‌لکی و ده‌لئین: فلانه‌که‌س له‌به‌ه‌شتدایه‌و فلانه‌که‌س له‌ناو ناگردایه، له‌کاتیکدا نه‌گه‌ریپرسی له‌یه‌کینیان ده‌ریاره‌ی خو‌ی ده‌لئیت: نازانم، ده‌ی سویند به‌خودا تۆ له‌حالی خۆت باشت‌شاره‌زای تا حالی خه‌لکی، تۆ له‌شتیکدا زۆر له‌خۆت نه‌که‌ی که پیغه‌مبیران (سه‌لامی خوایان لیبتت) له‌پیش تۆوه نه‌وه زۆره‌یان له‌خوین نه‌کردوه، پیغه‌مبیری خودا نوح (سه‌لامی خوای لیبتت) فرموویه‌تی: ﴿وَمَا جِئِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱. من چوزانم که نه‌وان له‌پیشدا چیان ده‌کرد؟ وه پیغه‌مبیری خودا شوعه‌یب (سه‌لامی خوای لیبتت) فرموویه‌تی: ﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِمَحْفِظٍ﴾^۲. من نیشکگرو پاسه‌وانی ئیوه نیم. وه لیره‌شدا خوای گه‌وره به پیغه‌مبیره‌که‌ی (ﷺ) ده‌فرموویت: ﴿لَا تَعْلَمُونَ مَخْنُ نَعْلَمُهُمْ﴾^۳. تۆنایانناسیت، ئیمه نه‌یانناسین، پاشان خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿سَنَعْلَمُهُمْ مَرَّتَيْنِ﴾ دوو جار نازاریان ده‌ده‌ین، موجه‌د ده‌لئیت: به‌کوشتن و ده‌سته‌سه‌ری نازاریان ده‌ده‌ین. له‌ریوایه‌تیکی تردا ده‌لئیت: به‌برسیه‌تی و سزای ناوگر نازاریان ده‌ده‌ین. ﴿ثُمَّ يَرْدُونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ﴾ له‌دواییدا ده‌یادخه‌ینه به‌ر سزای زۆر دژوار. عه‌دپه‌رحمانی کوپی زه‌ید ده‌لئیت: یان له‌دنیا‌دا سزا

^۱ التوبة (۷۴).

^۲ الشعراء (۱۱۲).

^۳ الانعام (۱۰۴).

^۴ عبدالرزاق (۲/۲۸۵).

^۵ الطبري (۱۴/۴۴۲).

نہ دین بہ ہوی مال و مندالہ وہ، جائم نایہ تی خویندہ وہ: ﴿فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾^۱ واتہ: سہیرت نہیہت لہ دارایی و مندالانیک کہ ہہیانہ، خودا دہیہ ویت لہ دنیا دا بہ مانہ نازاریان بدات، شو گبروگرفتی تووشیان دیت بہ ہوی مال و مندالہ وہ سزایہ بویان. بہ لام بق خاومن باوہ پ پاداشتہ، بہ لام جہ زہ بہ ہی ناو ٹاگریش شوہ لہ پوزی قیامہ تداہ، وہ کہ نہ فرموی: ﴿ثُمَّ يُرَدُّوْنَ اِلَیْكَ عَذَابٍ عَظِيْمٍ﴾^۲ دہ لیت: واتہ: ٹاگر^۲.

﴿وَاٰخِرُوْنَ اَعْرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ حَلَطُوْا عَمَلًا صٰلِحًا وَّآخِرًا سَيِّئًا عَسٰی اَللّٰهُ اَنْ يُّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ عَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ﴾^۳

باسی شو و خاومن باوہرہ دواکہ و شووانہ لہ جیہاد بہ ہوی تہ مہ لیبیہ وہ

دوای شوہی خوی گہ ورہ باسی حالی شو و دوپووانہی کرد دواکہ و تن لہ غہ زاو بہ ہوی خوانہ ناسی و بہ دگومانیانہ وہ، دیتہ سہر باسی شو و تاوانبارانہی کہ لہ بہر تہ مہ لوی و حہز لہ نیسراحتہ کردن دواکہ و تن، لہ گہ ل شوہ دا کہ خاومن باوہرہ پوون و نیسلا میشیان بہ ہق دہ زانی دہ فرمویت:

﴿وَاٰخِرُوْنَ اَعْرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ حَلَطُوْا عَمَلًا صٰلِحًا وَّآخِرًا سَيِّئًا عَسٰی اَللّٰهُ اَنْ يُّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ عَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ﴾^۴ می

وایش ہن دانیان ناوہ بہ گونامہ کانی خویندا، کاریکی باش و یہ کیکی خرابیان تیکہ ل کردوہ، بہ لکو خودا توبہ یان لی قہ بول بکات، خودا لہ تاوان دہ پوریت و دلوفانہ. واتہ: شووانہی دانیان بہ

گونامہ کانیاندا ناوہ لہ نیوان خوینان و خودای خویندا کرداری چاکیشیان کردوہ و تہ مہ خرابہ شیان تیکہ لاوی شو چاکانہ کردوہ، شووانہ کہ و توونہ تہ ژیر سوزو بہ زہیی و لیپوردهیی خودا وہ. تہ م نایہ تہ

ہرچہ ندہ لہ سہر کہ سانیکی دیاریکراو ہاتوہ تہ خواروہ، بہ لام گشتگیرہ و ہموو تاوانباریک

دہ گرتہ وہ کہ ہلہ یان کردوہ و چاکہ و خرابہ یان تیکہ لاو کردوہ. نیبنوعہ باس دہ لیت: ﴿وَاٰخِرُوْنَ﴾^۵

لہ سہر تہ بو لوبابہ و کومہ لیک لہ ہاوہ لہ کانی پیغمہ بر(ﷺ) ہاتہ خواروہ کہ لہ غہ زای تہ بوکدا لہ پیغمہ بری خودا(ﷺ) دواکہ و تن، ہہ ندیک و توویانہ تہ بو لوبابہ و پینچ کہ سی تریش بوون لہ گہ لی. وہ

و تراوہ: حوت کہ سی لہ گہ ل بووہ، وہ و تراویشہ تو کہ سی لہ گہ لدا بووہ، کاتیک کہ پیغمہ بری خودا(ﷺ) لہ غہ زاکی گہ پایہ وہ، خوینان شہ تہک دا بہ کولہ کہی مزگہ و تہ وہ و سویندیان خوارد کہ ہیچ

کہ سیک نابیت بیانکاتہ وہ پیغمہ بری خودا نہ بیت(ﷺ) کاتیک خوی گہ ورہ تہ م نایہ تی ناردہ خواروہ: ﴿وَاٰخِرُوْنَ اَعْرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ﴾^۶ پیغمہ بری خودا(ﷺ) بہری دان و عفووی کردن.^۲ بوخاری

^۱ التوبة (۵۵).

^۲ الطبري (۴۴۴/۱۴).

^۳ الطبري (۴۳۷/۱۴).

پیوایه تی کردوه له سه موره ی کورپی جوندوبه وه ده لیت پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی پیمان: (نم) شه دوو کهس به پیمان کردم هه تا که یاندیمانه لای شارک به خشتی نالتونی و خشتی زیو دروست کرابوون، چند پیاویکمان پینگه یشت لایه کی پینکها ته ی (لاشه یان) به چاکترین شیوه که تق چاوت پیی که وتبیت و ابوو، لاکه ی تریان به ناشیرنترین شیوه و ابوو که تق چاوت پیی که وتبیت، پیمان وتن: بجن خۆتان بخه نه ناوه ئه و پوو باره، خۆیان خسته ناوی، پاشان که پانه وه بۆلامان و ئه و ناشیرینه یان پیوه نه مابوو، وایان لیهات بوونه جوانترین وینه، پیمان وتم: ئه مه به ههشتی عه دنه ئه وه یش شوینی تزیه، وه وتیان: به لام ئه و کۆمه له ی لایه کیان جوان بوو، لایه کیان ناشیرین بوو، کارنکی چاکیان تیکه لاوی به کینکی خراب کردبوو خودا چاوپوشی لیکردن).^۱ هه ر به م شیوه یه بوخاری پیوایه تی کردوه به کورتی له ته فسیری ئه م نایه تا دا.

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۰۳﴾
بَعَلُّوا أَنْ اللَّهُ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۴﴾﴾

فرماندان به وهرگرتنی زهکات و سووده کانی

خوای گوره فرمان دهکات به پیغه مبهره کی (ﷺ) که سه دهقه له مال و سامانی موسلمانان کان وهریگرت، پاک و خاوتنیان بکاته وه پیی، ئه م نایه ته گشتگیره وه هرچهنده هه ندئ له زانایان زه مبهره کیان که پاندوه ته وه بۆ (أَمْوَالِهِمْ) واته: بۆ ئه وانهی دانیان نا به تاوانه کانیاندا و کاری چاکیان کردبوو هی خراپیشیان تیکه لاو کرد، بۆیه هه ندئ له وانهی که زه کاتیان نه دده له عه ره به کانی ده وریه ی مه دینه پڕوایان و ابوو که زه کات نابیت بدریت به پیشه وای موسلمانان، به لکو تخه نا ئه و زه کات دانه تاییه ت بووه به پیغه مبهری خودا وه (ﷺ) وه ئه م نایه ته بیان کردبووه به لکه له سه ر زه کات نه دان: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ﴾ له و داراییه ی که هه یانه سه دهقه بیان لی وه ریگره، تا به وه پاک و خاوتنیان بکه یته وه. بۆیه ئه بویه کری سیدیق و هاوه له کانی پیغه مبهر (ﷺ) وه لامی ئه و بۆچوونه خراپه یان دانه وه و قوبولیان نه کردو شه پریان له گه ل کردن هه تا ناچاریان کردن که سه دهقه بدهن به پیشه وای موسلمانان وه ک چون ده یاندا به پیغه مبهری خودا (ﷺ) هه تا ئه وه بوو ئه بویه کری سیدیق پیی وتن: سویند به خودا ئه گه ر کارنکم نه دهنی، له پیوایه تیککی تردا (سه ره گورسیک) که ده یاندا به پیغه مبهری خودا (ﷺ) ئیستا نه یدهن شه پریان له گه لدا ده که م له سه ر نه دهنی.^۲ ﴿وَصَلِّ

^۱ فتح الباری (۱۹۳/۸).

^۲ فتح الباری (۲۶۴/۱۳).

عَلَيْهِمْ ﴿ نَزَى بَاشِيَان بُو بَكِه، وَاتِه: دوعايان بُو بکه و داوای ليخوشبوونيان بُو بکه نهي پيغهمبر(ﷺ)، وهك نيمامي موسليم رپوايه‌تي كردوهه له سه‌حيحه‌كه‌يدا له عه‌بدوللاي كورپي نهي نيه‌وفاوه ده‌لئيت: پيغهمبري خودا(ﷺ) كاتيك سه‌قه‌ده‌ي هر هوزيكي بُو بهاتايه نَزَى بُو ده‌كردن، باوكم هات بُو لاي سه‌ده‌قه‌كه‌ي خُوِي بُو هينا، پيغهمبر(ﷺ) فه‌رموي: (نهي خودايه خُوَش بيه له كه‌سوكاري نهي وه‌فا).^۱ پاشان خواي گوره ده‌فه‌رموييت: ﴿ اِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لِّهْمٌ ﴾ نَزَى تُو(نهي موحه‌مه‌د(ﷺ)) ناراميه بُو نوان، هه‌ندي خويئدوويانه‌توه به(صلواتك) به جمع، هه‌نديكيش به موفرده خويئدوويانه‌توه، ﴿ سَكَنٌ لِّهْمٌ ﴾ نيينوعه‌باس ده‌لئيت: به‌زه‌بيه بُوِيان.^۲ ﴿ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ خوداي بيسره روزانيه، به نزاكانت و ده‌زانئيت كي شايه‌ني نيو نَزَى تُوِيه(نهي موحه‌مه‌د(ﷺ)) بُو كيش ده‌شيت بُوِي بكي. پاشان خواي گوره ده‌فه‌رموييت: ﴿ اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَاَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴾ چُون ده‌بيت نهيانزانبييت خودا تُوِيه له عه‌بدي خُوِي قه‌بول ده‌كات و سه‌ده‌قه‌شيان لي وهرده‌گريت و خودا تُوِيه قه‌بول ده‌كات و دلوفانه؟ نيه خُوِي هه‌لنان و پال پيئوه‌نانه هه‌تا خه‌لكي په‌له بكن له توه‌يه‌كردن و سه‌ده‌قه‌كردندا كه هردووكيان ده‌بنه هُوِي سرپنه‌وي گوناوه لايده‌بات و ناييئيت، خوداي مه‌زنيش فه‌رموييه‌تي كه هه‌ر كه‌سيك تُوِيه بكات لي خُوَش ده‌بيت، وه هه‌ر كه‌سيك سه‌ده‌قه بكات له مالي هه‌لال، گوماني تيئا نيه خودا لي توه‌رده‌گريت به‌ده‌ستي راستي و زياديشي ده‌كات بُو خاوه‌نه‌كي هه‌تا ده‌نگه خورمايه‌ك به نهنده‌زي كئوي نوحودي لي ديت). وهك نيو فه‌رموده‌يه‌ي كه له و باره‌يه‌وه هاتوهه له نيو هوره‌يره‌وه ده‌لئيت: پيغهمبري خودا(ﷺ) فه‌رموييه‌تي: (به‌راستي خودا سه‌ده‌قه قه‌بول ده‌كات و به ده‌ستي راستي وه‌ري ده‌گريت، كه‌وره‌يشي ده‌كات بُو كه‌سيك له نيوه وهك چُون په‌كيك له نيوه جوانو ماينه‌كه‌ي گوره ده‌كات، هه‌تا تيكه نانئيك به نهنده‌زي نوحودي لي ديت). بُو سه‌لماندني نيم فه‌رموده‌يه خواي گوره‌له قورئاني پيروزدا ده‌فه‌رموييت: ﴿ اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ ﴾، وه فه‌رموييه‌تي: ﴿ يَمْحُ اللَّهُ الرِّبَا وَرَبِّي الصَّدَقَاتِ ﴾.^۳ خودا پيت و به‌ره‌كه‌تي سوود كه‌م ده‌كات‌وهه و پيت و به‌ره‌كه‌تي سه‌ده‌قه زياد ده‌كات. له عه‌بدوللاي كورپي مه‌سه‌وده‌وه(په‌زاي خواي ليبييت) ده‌لئيت: بيگومان سه‌ده‌قه ده‌كه‌ويته ده‌ستي خواي گوره‌له پيش نيوه‌ي بكه‌ويته ده‌ستي

^۱ مسلم (۷۵۶/۲).

^۲ الطبري (۴۵۷/۱۴).

^۳ البقرة (۲۷۶).

داواکر پاشان نم نایه تی خوینده وه: ﴿الَّذِينَ يَمْلِكُونَ أَنْ اللَّهُ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ
الْصَّدَقَاتِ﴾^۱.

﴿وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِرِّي اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَسُولُهُ، وَالْمُؤْمِنُونَ وَسُرُدُّونَ إِلَيَّ عَنِ النَّبِيِّ وَالشَّهَادَةَ فَيُنشِرُكُمْ بِمَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ﴾^(۱۵)

هه ره شه کردن له یاخیبوان

خوای گوره دهه فرمویته: ﴿وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِرِّي اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَسُولُهُ، وَالْمُؤْمِنُونَ وَسُرُدُّونَ إِلَيَّ عَنِ

النَّبِيِّ وَالشَّهَادَةَ فَيُنشِرُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (تهی موحه مده به وانه بلی) کار بکن، کاری نیوه به

زویکی نقد زو له لای خوداو پیغه مبری و خاوه نباوه پان، دیاری ده دات و به زووانه ده برینه وه بز

لای زانا به نادیاری و دیاران، نه وسا ناگادارتان ده کات که چون کاریکتان کردوه. مواجد ده لیت:

نمه هه ره شه به که^۲ واته: له لاین خوداوه بز نه وانه ی که فرمانه کانی نه بیان به چی نه هیناوه،

کاره کانیان به و زووانه ده خریته به ردهم خودای مه زن و پیغه مبره که ی و خاوه نباوه پان، نه مه یش

بیگومان له بزئی قیامه تدا نیته دی وه که فرمویته: ﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾^۳ واته: له و

بژده دا (له برده می خودا) هه مووتان نیشان ده درین، هیچ (کرده وه به کی) په نهاننان به نهینی

نامینیتته وه. وه فرمویته: ﴿يَوْمَ يُبَلِّغُ الْمَلَأُیْمُ﴾^۴ واته: له و بژده دا که نهینی ناشکرا ده کریت. وه

فرمویته: ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾^۵ واته: هه چی له ناو دلانیشدا به زاننان وه له وانه یشبه خوای

گوره هر له دنیا یشدا نه وه ده ریخات بز خه لکی. بوخاری ده لیت: عائیشه (په زای خوای لیبیت)

ده لیت: کاتیک کرداری چاکی که سیک سه رنجی پاکیشان بلین: ﴿أَعْمَلُوا فَسِرِّي اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَسُولُهُ،

وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ واته: کار بکن، کاری نیوه به و زووانه لای خوداو پیغه مبره که ی و خاوه ن باوه پان

دیاری ده دات.^۶ له فرموده یه دا که له م قسه ی عائیشه ده چیت، نیامی نه حمده پویا به تی کردوه

^۱ الطبری (۴/۴۶۰).

^۲ الطبری (۴/۴۶۳).

^۳ الماقة (۱۸).

^۴ الطارق (۹).

^۵ العادیات (۱۰).

^۶ فتح الباری (۱۳/۵۱۲).

له نه سه وه که پیغمبری خود (ﷺ) فرموده تی: (ناهه قتان نیه که سهرتان سوپنه میئیت له کرده وی که سیک هتا چاره پوانی ده کن به چی کورتای پی ده میئریت، به راستی که سی وا هیه ماوهیه که له تمه نی (یان ماوهیه که له پوزگاری) به کرداری چاکه به سر ده بات، نه گهر بمردایه ده چووه به ههشت، پاشان ده گوریت و هله ده سیت به کرداری خراب، وه به نده وی ایش هیه ماوهیه که له ژیانی هله ده سیت به کرداری خراب نه گهر بمردایه ده چووه ناگر، پاشان ده گوریت و هله ده سیت به کرداری چاکه، کاتی که خدا مهیلی چاکه سی به عه بدیکی هه بیت، پیش مردنی به کاری ده میئریت)، وتیان: نه سی پیغمبری خود (ﷺ) چون به کاری ده میئریت؟ فرمودی: (یاره تی دهدات (یوقفه) بق کرداری چاک کردن و پاشان له سر نه وه گیانی ده کیشیت).^۱ ته نیا نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه.

﴿وَمَا آخِرُكَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ (۱۶)

دواختنی فرمائی سی به جیماوه که

خوای گوره ده فرمودی: ﴿وَمَا آخِرُكَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ هیندی که شیان چاره پوانی فرمائی خودان، جا یان سزایان دهدات، یان توبه یان لی ودرده گریت، خودا زانای کارزانه. نیبونه باسو و مجاهدو عیگریمه و زه حاکو که سانی تریش ده لئین: نه وانه نه سی که سه بوون که دواکه وتن واته: له توبه کردن، که موداره وی کورپی په بیعو که عیبی کورپی مالیکو مهیلالی کورپی نومه ییه بوون. که نه چوون بق غه زای ته بوک له پزیی نه وانه بوون که له بهر ته مبه لی و حه زیان له رابواردن و خو شگوزه رانی و خو پاراستن و دانیشتنی ژیر سینه رداکه وتن، به دگومان و دووویو نه بوون، هه ندی له وانه خو یان به سته وه به کوله که یه کی مزگه وته وه وه که نه بو لوبابه و هاوه له کانی کردیان، هه ندیکی تریان وایان نه کرد، نه مانه ییش نه م سی که سه ن که باسیان کراوه، فرمائی توبه یی نه وانه له پیش نه مانه دا هاته خواره وه، فرمائی توبه کردن نه مانیش دواکه وت هه تا نه مانه ته هاته خواره وه که خوای گوره ده فرمودی: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾^۲ واته: خودا له پیغمبرو نه وانای دهریه دهرنو نه وانای یاریده دهرن خو ش بووه. وه ده فرمودی: ﴿وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ﴾^۳ واته: دهرپاره یی نه سی که سانه ش خو یان له غه زا (دواخت) به راده یه که نه م زه مینه فراوان یان لی

^۱ أحمد (۱۲۰/۳)، فرموده یه کی سه حیصی مه وقوفه.

^۲ التوبه (۱۱۷).

^۳ التوبه (۱۱۸).

هاتیه ک. وهک له مه و به دنوا باس ده کربیت له فه رمووده که ی که عیبی کوپی مالیکدا. پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿إِنَّمَا يُعَدِّبُهُمْ وَإِنَّمَا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ﴾ واته: نه وانه وان له ژیر سوژو به زهیی خودا، مه یلی خوریته یان سزایان ده دات یان لییان خوژ ده بیت، به لام دیاره به زهیی خودا له پیش تووره یدایه، ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ واته: خودا ده زانیت کی شایه نی تو له لی سه ندنه و کیش شایه نی لیو برده کارزانه له کردارو گفتاریدا هیچ په رستراوتیک نه جگه له و هیچ په روه ردگار نکیش نه جگه له نه و.

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِقُنَّ إِنَّ آرْدَانًا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١٧﴾ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَلْوَىٰ يَوْمَ أُوْحَىٰ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحْسِنُونَ أَنْ يَنْظُرُوا وَاللَّهُ يَحِثُّ الْمُظْهِرِينَ ﴿١١٨﴾﴾

مزگه وتی زیان به خوش و مزگه وتی خواناسی

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ نه وانه اش که مزگه و تیکیان دروست کردوه تا بیکه نه هوی زیان و خوانه ناسی و جیاوازی خستنه نیوان خاوهن باوه پان و تا پوانگش بیت بۆ نه وانه ی له پیشوودا دژی خودا و پیغه مبه ره که ی پاوه ستابوون. هوی هاتنه خواره و هوی نه م نایه ته پیروزانه، نه وه لوو له مه دینه دا (پیش گه یشتنی پیغه مبه ری خودا) ﴿﴾ بۆ مه دینه) پیاویکی خه زره چی که پنی ده وترا: نه بو عامری راهب له زه مانن نه فامیدا بوو یو یو مه سیحی، زانستی نه هلی کتیبی خویند بووه وه، له کاتی نه فامیدا خریکی خواناسی بوو، پزیککی گه وره ی هه بوو له ناو خه زره جیه کاند، کاتیک پیغه مبه ری خودا ﴿﴾ کوچی کردو گه یشته مه دینه، موسلمانان کان لیی کزبوونه وه و نایینی خودا توانای په یدا کردو خوی گه وره له پزوی به دردا سه ری خستن. نه بو عامری له عین زوری پینا خوش بوو ده سستی دایه دژایه تی پیغه مبه رو ﴿﴾ به ناشکراو پایکردو چوو بۆ مه ککه بۆ لای خوانه ناس و بته ستانی قوره یش، هه لیانان بۆ شه پکردن له گه ل پیغه مبه ری خودا ﴿﴾، کزبووه وه له گه ل نه و که سانه ی که هاو پای بوون له پزوی ئو خودا له گه لیاندا بوو، نه وه بوو موسلمانان نه وه یان به سه ره ات و خوی گه وره تا قی کردنه وه به لام پاشه پزۆ هه ر بۆ له خواترسان بوو، نه بو پیاوه له پری لاده ره (نه بو عامر) چه ند چالیککی له نیوان هه ر دوو پیزه که دا هه لکه ند، پیغه مبه ری خودا ﴿﴾ که وته چالیکیان و نه و پزۆه بریندار بوو، دانی پیروزنی پینشه وه ی لای راستی خواره وه ی شکاو سه ریشی شکا. له سه ره تای پیکداده که دا نه بو عامر خوی گه یانده هۆزه که ی له نه نسا ره کان و قسه ی بۆ کردن و هه لی نان بۆ نه وه ی یارمه تی بده ن و

هاوکاری بن، کاتیک نه‌نساویه‌کان تیگه‌پشتن له قسه‌کانی وتیان: خوا به‌خیرت نه‌هینیت بق لمان نه‌ی له‌پژلاده‌ر نه‌ی دوزمنی خودا! قسه‌ی زوریان پی‌وت، نه‌ویش گه‌پایه‌وه ده‌بیوت: سویند به‌خوا نه‌م هژزه‌ی من دوا‌ی من تووشی شه‌پ هاتوون. پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) پیش نه‌وه‌ی پا بکات(له مه‌دینه) بانگی کردبوو بق لای خودا قورئانیشی به‌سه‌ردا خویندبوو، به‌لام نه‌و قبولی نه‌کردبوو، پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نزای لیکرد له‌ئاواریه‌ی و دورره‌ولایتیدا بمریت، نه‌و نزایه‌ی لی گبرابوو، له‌بهر نه‌وه‌ی کاتیک خه‌لکی له‌جنگی نوحود لیبونه‌وه‌و بینیان که نه‌و کاره‌ی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بلاوده‌بیته‌وه‌و زیاد ده‌کات، نه‌بو عامیری راهب پزیش بق لای هیرقل پشای پدم داوای لیکرد یارمه‌تی بدات و دژی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بوه‌ستیت، هیرقل به‌لینی پیداو پزنی لیکرتو له‌لای مایه‌وه، نامه‌ی نووسی بق کزمه‌لیک له‌هژزه‌کی له‌نه‌نساویه‌کان نه‌وانه‌ی که خه‌لکیکی دوپوو به‌گومان بوون، به‌لینی پیده‌دان و دلخوشی ده‌کردن به‌وه‌ی که به‌سو‌پایه‌که‌وه به‌و زووانه پیمان ده‌کات شه‌ریان له‌دژی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) پیده‌کات و سه‌رده‌که‌ویت به‌سه‌ریداو وازی پی‌ده‌هینن له‌و کاره‌ی که خه‌ریکته‌ی، فره‌مانی پیدان که بنکه‌یه‌کی بق دروست بکن، بق نه‌وه‌ی هر که‌سیک دیت بق لای نه‌وان له‌لاین نه‌وه‌وه نامه‌کانی جیبه‌جی بکات و نه‌و شوینه‌ش بییت به‌روانگه‌یه‌ک بزی، کاتیک گه‌نشته لایان دوا‌ی نه‌وه، دوپوووه‌کان ده‌ستیان دایه دروستکردنی مزگه‌وتیک له‌نزیکی مزگه‌وتی (قوباء)وه دروستیان کردو پئوکوپتیکان کردو لیبونه‌وه‌و لی، پیش ده‌رچوونی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) بق ته‌بوک هاتن و داوایان کرد له پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) که بییت بق لایان و له‌مزگه‌وته‌که‌یاندان نوپز بکات، بق نه‌وه‌ی نه‌و نوپزه‌ی که تپیدا ده‌کات بیکنه به‌لگه له‌سه‌ر پازی بوون و دانپیانانی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌ومزگه‌وته‌دا. باسیان کردبوو که نه‌و مزگه‌وته‌یان له‌بهر خاتری بینه‌وایان و هه‌ژاران و په‌ککه‌وتوان له‌شه‌وانی زستاندا دروست کردبوو، خوای گه‌وره‌پیغه‌مبه‌ری پاراست له‌وه‌ی که نوپزی تپیدا بکات، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فره‌مووی: (نیمه نیستا له‌سه‌ر سه‌فه‌رین، به‌لام نه‌گه‌ر گه‌راپنه‌وه). کاتیک که پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) له‌ته‌بوک گه‌پایه‌وه بق مه‌دینه، نه‌وه‌ند نه‌مابوو له‌نیوان نه‌وو مه‌دینه‌دا پژهه‌ رییه‌که نه‌بییت یان هه‌ندی له‌پژژیک، جویره‌ئیل هاته‌ خواروه‌ بولای و هه‌والی مزگه‌وتی زیراری(مسجد الضران) پیدئا. که چ نیازتیکان پی‌یه‌ه‌یه‌و بچی دروستیان کردبوو، بئونه‌ی بیته‌ جی خه‌وانه‌ناس و جیاوازی نانه‌وه له‌نیوان کزمه‌لی خاوه‌نباوه‌ران له‌مزگه‌وته‌که‌یاندان، مزگه‌وتی قوباء که دروست کرا هر له‌یه‌که‌م پژهه‌وه له‌سه‌ر بناغه‌ی خواناسی دروستکرا. پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) چه‌ند که‌سیکی نارد بق نه‌و مزگه‌وته‌ پوو‌خاندیان پیش نه‌وه‌ی بگاته مه‌دینه. وه‌ک علی کورپی نه‌بو ته‌لحه ده‌لئت: له‌نیبونه‌باسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا نه‌وانه‌ خه‌لکیک بوون له‌نه‌نساویه‌کان مزگه‌وتیکان دروست کرد. نه‌بو عامیر پی‌وتن: مزگه‌وتیک دروست بکن و خو‌تان ناماده بکن هرچی تواناتان هه‌یه بیخه‌نه‌کارو به‌هه‌موو چه‌که‌کانتانه‌وه من ده‌پدم بق لای پشای پدم به‌

له شكري پښوهه د نيمو موخه مه د واره له كاني دهرده كه م، كاتيك دوو پوهووه كان مزگه و ته كه يان ته و او
 كرد هاتن بڼ لای پيغه مبر (ﷺ) و تيان: لیبووینه ته وه له دروستکردنی مزگه و ته كه هز ده كه یین نویزی
 تیدا بگه ی و نزامان بڼ بگه ی تا پپخیر بیت، خوی گوره نم نایه ته ی نارده خواره وه: ﴿لَا نَقْمَ فِيهِ
 اَبَدًا﴾ هتا ده گاته: ﴿اَلْظَلَمِ لِمَنْ﴾^۱ پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلَيَحْلِفَنَّ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا
 اَلْحَسَنَ﴾ سویندیش ده خون، جگه له چاکه کردن نیازکی ترمان نه بووه. واته: نه وانه ی که
 مزگه و ته که یان درست کرد سویند ده خون له دروستکردنی نه و مزگه و ته دا هیچ نیازکیان نه بووه جگه
 له خیروویرو به زه یی به خه لکدا نه بیت. خوی گوره وه لایمان ده داته وه و ده فرموویت: ﴿وَاللّٰهُ يَشْهَدُ
 اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ خودا شایه ته نه وانه درونزن. نیازو مه به ستیان وا نیه، مه به ستیان خواته ناسی و
 جیاوازی له نیوان بپوادارندا په یدا بکن. وه بیکنه پروانگه یك بڼ نه و كه سانه ی له پیشدا له دزی
 خودا و پیغه مبره که ی پاوه ستابوو نه و هیش نه بو عامیری فاسقه که پتی نه و ترا: پامیب (نه فرته ی خوی
 لیبیت). پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿لَا نَقْمَ فِيهِ اَبَدًا﴾ هرگیز له ویدا نویژ مه که. قه ده غه
 کرا له سر پیغه مبرو (ﷺ) نوممه ته که یی شوینک و تووی نه ون له ویدا هرگیز نویژ نه که ن.

رېزی مزگه وتی قویا و نویژکردن تینیدا

پاشان خوی گوره پیغه مبره که ی هه لده نیت که نویژ له مزگه وتی قویادا بکات، نه و مزگه و ته ی له
 پیشدا له سر بناغهی خوداترسی دامه زراوه که بریتیه له گوپرایلی خودا و پیغه مبره که ی و جیی
 به کرپیزی باوه دپاران و بنکو و شوینی نیسلام و خه لکه که ی بووه. بویه خوی گوره ده فرموویت:
 ﴿الْمَسْجِدُ اَسِسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَعْمَرَ فِيْهِ فِيْهِ رِجَالٌ يُحِبُّوْنَ اَنْ يَنْظُرُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ
 الْمُنْظَرِيْنَ﴾ نه و مزگه و ته ی له پیشدا له سر هستی خوداترسی دامه زرابیت، له پیشتره که تق نویژی
 تیدا بگه ی، له وی پیوازی وای تیدایه هز ده که ن به پاکي بژین، خودا له پاکان خوشی دی، باسه که
 باسی مزگه وتی قویایه هر بویه له م فرمووده سه حبه دا هاتووه که پیغه مبری خودا (ﷺ)
 فرموویته ی: (نویژکردن له مزگه وتی قویادا وه ك عمره یك وایه).^۲ وه له فرمووده یه کی تری
 سه حبه دا هاتووه که پیغه مبری خودا (ﷺ) سری ددا له مزگه وتی قویا به سواری و به پیاده ییش.^۳
 وه له م فرمووده یه شدا هاتووه، که پیغه مبری خودا (ﷺ) له سه ره تای گه یشتنیدا قویای درست

۱ الطبري (۱۴/۴۷۰).

۲ ابن ماجه (۱/۴۵۲)، الترمذي (۲۲۴)، فرمووده یه کی سه حبه.

۳ فتح الباري (۳/۸۲)، مسلم (۱۳۹۹).

کرد و دایمه زراند و دابه زین له لای به نی عه مری کوی عه وف، شو و کسه ی (قبیله که ی) بۆ دیار یکرد جویره نیل بو^۱ (والله اعلم). نیمامی شه محمد پریوایه تی کردوو له عوهیمی کوی ساعیدی نه ساریه وه که بۆی باس کردوو، که پیغه مبهری خودا (ﷺ) هات بۆ لایان له ناو مزگه وتی قوباداو فرموی: (خودا به چاک ی باسی پاکیزتان ده کات له به سه رهاتی شه مزگه وته تاندا، شه پاکه ره وه یه و خوتانی پی پاک ده که نه و چه یه؟ وتیان: سویند به خوا شه پیغه مبهری خودا هیچ شتی که نازانین شه وه نه بیته که هه ندی دراوستی جوله که مان هه ن که خویان به ناو پاکده که نه وه که ده چنه سه رئاو، نیمه ش وه که شه وان خومان به ناو پاک ده که یه وه^۲. نیینر خوزه یه مه له سه حیه که یدا شه می پریوایه تی کردوو. خوی گه وره که ده فرمویت: ﴿الْمَسْجِدُ اُسْسٌ عَلَى الْقَوَى مِنْ اَوْلَى يَوْمِ اَحَقُّ اَنْ تَقُوْمَ فِيْهِ فِيْهِ رِجَالٌ مُّحِبُّوْنَ اَنْ يَنْظُرُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِيْنَ﴾ به لگه یه له سه ر چاک ی نویژکردن له و مزگه وتانه ی له کوندا دروست کراون له سه ر ناسینی خودا به ته نهاو شه ریک بۆ دانه نانی، وه له سه ر نویژکردن به کومه له لگه له پیاوچاکان و شه وان شه هه لده سن به جیهه جیکردنی فره مانه کانی خودا. ده ستنویژی پیکوپیک ده گرن و خویان پاک ده که نه وه له هه موو شتیکی بیژلیکراوه. نیمامی شه محمد پریوایه تی کردوو له پیاویکه وه له هاوه له کانی پیغه مبهری خودا (ﷺ) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) نویژی به یانی بۆکردن و (جاریکیان) سوره تی (الروم) ی تیدا خویند، لئی تیکچوو، کاتیک که له نویژه که بووه وه فره مووی: (شه وه ی قورئان خویندنه که ی پی هه له کردین، شه وه بوو کومه لیک له شه وه نویژمان له گه لدا ده که ن نازانن ده ستنویژ بگرن، هه ر که سیک ناماده ی نویژ بوو له گه لمان با ده ستنویژ باش بگریته). شه فه رموده ش به لگه یه له سه ر شه وه ی که پاک و خاویتی ته واو ناسانکاری شه کات بۆ هه لسان به عیبادت کردن و یارمه تیده ریکه بۆ پیکوپیک کردنی عیبادت و هاوکاریکی باشیشه بۆ به ریک و پیک جیهه جیکردنی شه عیبادته.

﴿اَمَنْ اَسَسَ بَيْنَهُمْ عَلَى الْقَوَى مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمْ مَنْ اَسَسَ بَيْنَهُمْ عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَاتَّهَارَ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ﴾ (۱۰۹) لَا يَزَالُ بَيْنُهُمُ الَّذِي بَوَّأ رَبِّيَ فِي قُلُوْبِهِمْ اِلَّا اَنْ تَقَطَعَ قُلُوْبُهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۱۱۰﴾

^۱ ابو داود (۴۴)، الترمذی (۳۱۰۰)، ابن ماجه (۳۵۷).
^۲ احمد (۴۲۲/۳)، فره مووده یکه حه سه نه.
^۳ ابن خزيمه (۴۵/۱)، حه سه نه.
^۴ احمد (۴۷۱/۳)، سه نه ده کانی به مئزه.

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿ أَفَمَنْ أَتَسَسَ بَيْنَهُمْ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَتَسَسَ بَيْنَهُمْ عَلَىٰ شَفَا جُرُوبٍ هَاكِ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾ ناخو کہ سبتک کہ بنچینہی مزگه وته کہی خوئی لہسہر مہستی خواہرستی و پہزای خودا داپشتبیت چاکترہ، یان نہ و کہ سہی کہ بناغہی مزگه وته کہی لہسہر لیواری جہہنم دانابیت؟ خودا دہستی ستمکاران شارہزای راستہ پئی ناکات. خودای گوره لیترہدا دہ فہرموویت: نہ و کہ سہی بناغہی مزگه وته کہی لہسہر زیان و جیاوازی دروست کردن لہ نیوان موسلمانان و خوانہ ناسان و پوانگہ یک بیت بز نہوانہی لہ پیشوودا دزایہتی خودا و پیغہ مبرہ کہ بیان کردوہ، بینگومان نہوانہ بناغہ کہ بیان لہسہر کہناری کہ نداوکی فشنولی پوووخہ ک داناوہ، پاشانیش دہکہ ویتہ ناو ناگری جہہنم، بہ راستی خودا ستمکاران شارہزا ناکات و کاری خراپہ کارانیش نہنجامی باش نابیت. جابیری کوپی عہدوللا دلایت: نهم مزگه وته بینی لہسہر زیان دروست کرابور دوکہ لی لی دہردہ چوو لہ زہمانی پیغہ مبرہی خودادا (ﷺ). پاشان خوای گوره دہ فہرموویت: ﴿ لَا يَزَالُ بَيْنَهُمُ الَّذِي بَوَّأَ رَبِّيَ فِي قُلُوبِهِمْ ﴾ نہ و خانوہی دروستیان کردوہ ہر مایہی نیگہ رانیانہ، واتہ: دلیان پئی خویش نیہ بہ ہوی ہلسانیان بہ و کارہ ناشیرینہ دلیان پپہ لہ دوپووی و ہک چون گویرہ کہ پہرستہکان خویشہ ویستی نہ و گویرہ کہ چووہوہ دلیانہ و ہ، ﴿لَا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ﴾ جا مہگر نہ و دلانہ یان کوت کوت ببیت، واتہ: مہگر بہ مردنیان و ہک ئیبینوہ باسو و مواجد و قتادہ و زہیدی کوپی نہسلم و سودی و حبیبی کوپی نہبو سابت و زہحاک و عہدوپرہممانی کوپی زہیدی کوپی نہسلم و کہسانی تریش^۱ لہ زانایانی پیشینہ و توویانہ، ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ خودا زانای کارزانہ. ناگای لہ کرداری دروستکراوہ کانی مہیہ و کارزانہ لہ پاداشندانہ و ہ یاندا بہ چاکہ یان بہ خراپہ.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقْبَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَوَدَّاءٌ عَلَيْهِمْ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بَيْنِكُمْ الَّذِي بَاعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۱۱﴾﴾

^۱ الطبری (۱۴/۴۹۳).

^۲ الطبری (۱۴/۴۹۵/۴۹۷).

خودا، گیان و سامانی باوہ پدارانی کرپوه له جیاتیدا دهیا نڅا ته بهه شته وه

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمْ

الْحَيَاةَ﴾ خودا، گیان و سامانی باوہ پدارانی کرپوه و له باتیاندا ده یانڅا ته بهه شته وه. خودای گوره

باسی ئو وه ده کات که له گڼ عہده خاوه نباوہ په کانیدا کرپنو و فروشیکی بهه شتی پیداون، نه مهیش

له سؤزو پږو چاکه‌ی خوږه و به، چونکه ئو گیانه هر خوی داوہ ته بی و عہده گوټرپایه لانه‌ی خوی و

له باتیدا بهه شتی پیداون ئو کرپنو و فروشته‌ی لی قبول کردون. بویه قه تاده و حه سنی به سری

ده لټن: سویند به خوا به گرانترین بهها کرپنو و فروشی له گڼدا کردون.^۱ شه ممری کوپی عه تیه

ده لټ: هیچ موسلمانیک نیه و په ایمانیک له گردنیا نندا نه بیت، ئیتر به جیتی هی نایبیت یان له سری

مردبیت، پاشان ئم نایه ته‌ی خویند.^۲ بویه و تراوه: هر که سیکه له مټیکی بردبیت له پئی خودا، ئو وه

په ایمانی به خودا داوه. واته: ئو په ایمانه‌ی قبول کردوه و جیبه جی کرده. ﴿يَقْتُلُونَ فِي سَبِيلِ

اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ﴾ باوہ پدارانیش له پئی خودا ئو وانه ن که شه ږ ده کون و ده کوژن و

ده شیان کوژن. واته: بکوژن یان بکوژن بهه شتیان بی و ده دست هاتوه. بویه له هر دور

سه حیه که دا هاتوه: (خودا دسته بری ئو ویکر دوه بی ئو وانه‌ی در چوون له پټگی ئو دا، به و

مرجه‌ی هر جیه ادا کردن له پئی مندا و پروا بونی به پیغه مبرام هی نایبیه تیه دهر وه که نه گه مرانندی

بیانڅا ته بهه شت یان بیگټر پټه وه بی ئو شویندی لی وه‌ی هاتوه، به و شتانه شه که ده سنی

که و توه له پادا شت یان ده سکه وتی شه.^۳ خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي

الْكُفْرَانَةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْفُرْآنِ﴾ له تورات و ئینجیل و قورئانیشدا به لټنی وها دراوه، جهخت

کردنه و به له سر ئو به لټنه و هوال دانیشه که خودا له سر خوی نویوه و په وانه شی کردوه بی

پیغه مبره کانی له کتیبه مه زنه کانیدا که ئو تورات په نار دوی ته بی موسا و ئو ئینجیل به بی عیسا و

ئو قورئانیش په وانه‌ی کردوه بی موحه ممد (سه لات و سه لامی خودا له سر هم موویان بیت) پاشان

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ﴾ سا کی له خودا بی جیبه جی کردنی به لټنی

به و فاتره؟ بیگومان خودا نکولی له به لټنیدا ناکات. ئم نایه ته وه ک ئم نایه تانه وایه که

^۱ الطبري (۱۴/۴۹۹).

^۲ الطبري (۱۴/۴۹۹).

^۳ فتح الباري (۶/۲۵۴)، مسلم (۳/۱۴۹۶).

ده فرموده: ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾^۱ جا قسمی کنی له قسمی خودا راستره. وه فرموده: ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا﴾^۱ واته: کنی له خودا راستگوتره. بویه فرموده: ﴿فَأَسْتَبِشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الْآزَىٰ بَايَعْتُمْ بِهِ ۖ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ ده سا نوره بهو سهودایه مزگینی به یه کتر بدن که دهسکه و تیکی نذر گوره تان دهسکه و توره. واته: مزگینی بدن بهو که سانهی که هه لسان به به سستی نهو به ایمانه نهو به لیتانه یان به جی هیناره، بهو سهرکه و تنه مه زنه و نهو به هه شت و خوشگوزه رانیه هه میشه یه.

﴿التَّائِبُونَ الْعَمِيدُونَ الْحَمِيدُونَ الْمُخْسِرُونَ الرَّكَعُونَ السَّجِدُونَ الَّذِينَ آمَنُوا

بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّكَاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَنِيفُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱۱۷)

وه سفی نهو خواونه با و مرانهی که گیان و سامانی خویان فرؤشته وه به خودا

خوای گوره ده فرموده: ﴿التَّائِبُونَ الْعَمِيدُونَ الْحَمِيدُونَ الْمُخْسِرُونَ الرَّكَعُونَ

السَّجِدُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّكَاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَنِيفُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ

الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ توبه کارن خواپه رستن هر په سندی خوا ده بدن، پؤژو ده گرن، به کپنوش و سوژده

به رن، هانهی کاری چاک ده بدن، بهر له نارهوا ده گرن و سنووی خودا ده پارینن. مژده بده به وانه

خاوهن باوه رن. نه مه وه سفی نهو باوه ردارانه یه که خودا گیان و سامانی لی کپرون به م وه سفه جوان و

شیرین و گه وانه. ﴿التَّائِبُونَ﴾^۱ توبه کارن له هه مو تاوانیک و ازیان له هه مو کاریکی ناپه سندن دینن،

﴿الْعَمِيدُونَ﴾^۱ هه لده سن به خودا په رستی، پارینکاری لهو خواناسیه یان ده کن له کردارو

گفتاریاندا، په سندی خودا ده بدن به چاکترین و تهی په سندی بویه خوای گوره ده فرموده: ﴿التَّائِبُونَ

الْحَمِيدُونَ﴾^۱ له به پؤژترین کاره کان پؤژو گرتنه، که واز هینانه له گشت خوشیه کان له خواردن و

خواردنه وهو جووت بیون له گه ل هاوسه ردا، که مه به ست به گه شتوگوزار لیره دا پؤژو گرتنه بویه

فرموده: ﴿السَّجِدُونَ﴾^۱ وه ک چؤن وه سفی خیزانه کانی پیغه مبه ری (ﷺ) کردوه به (السَّائِحَات) واته: پؤژو گران، هر بهو و شیوه یه کپنوش و سوژده بردنیش که بریتین له نوین کردن، بویه فرموده: ﴿الرَّكَعُونَ

السَّجِدُونَ﴾^۱ له گه ل نه مانه یشدا سو دیش به خه لکی ده گه یه نن و شاره زایان

^۱ النساء (۸۷).

^۲ النساء (۱۲۲).

ده‌کن بۆ خواجه رستی، ﴿الَّذِينَ بِالْمَعْرُوفِ وَالْكَافُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ فرمانیان بی ده‌کن به چاکه‌کردن و ږنگی ناپه‌واییان لى ده‌گړنو خوشیان شاره‌زان له و شتانه‌ی پټویسته بکړین، نه‌وانه‌یش که ناپه‌وان و نه‌بی نه‌کړیت، ﴿وَالْحَفِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ﴾ پاریزگاری سنوره‌کانی خودایش ده‌کن له وهی حرام و له وهی حلاله، خوشیان چاک ده‌یزانن کاری بی ده‌کن. خواجه رستی‌کی باش ده‌کن و ناموزگاری خه‌لکیش ده‌کن بزیه خودای گوره ده‌فرمودیت: ﴿وَيَسِّرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ مژده‌بده به‌وانه که خاوه‌نباوه‌پن. چونکه باوه‌پ نه‌وانه هم‌موو ده‌گړتیه‌وه، سا خوشبه‌ختی ته‌واو بۆ نه‌و که‌سانه نه‌م سیفه‌تانه‌یان تیدایه.

﴿مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ ﴿١٣٦﴾ وَمَا كَانِ اسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا إِتَاءَهُ فَمَا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١٣٧﴾

ږنگه نه‌دان بۆ پارانه‌وه بۆ پټپه‌رستان (نه‌وانه‌ی شهریک بۆ خودا داده‌نن)

نیامی نه‌حمد پړوایه‌تی کردوه له نینوموسه‌یه‌به‌وه نه‌میش له باوکیه‌وه ده‌لټت: کاتیک مردن په‌خه‌ی نه‌بو تاللی گرت، پیغه‌مبری خودا (ﷺ) جووه لای، له و کاته‌دا نه‌بو جه‌لو و عه‌بدوللا کړی نه‌بو نومه‌یه‌ی لایو، پیغه‌مبری (ﷺ) فرموی: (نه‌ی مامه، بلئ: لا إله إلا الله، و ته‌یه‌که بیکه‌مه به‌لگه‌یه‌ک بۆت لای خودای مزن). نه‌بو جه‌لو و عه‌بدوللا کړی نه‌بی نومه‌یه و تیان: نه‌ی نه‌بو تالب واز له نایینی عه‌بدولموت‌لیب دینی؟ نه‌بو تالب وتی: من له‌سر نایینی عه‌بدولموت‌لیبم. پیغه‌مبری (ﷺ) فرموی: (داوای لیبور دنت بۆ ده‌کم هه‌تا لیم قه‌ده‌غه نه‌کړیت بۆت، نه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه: ﴿مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ په‌وا نیه بۆ پیغه‌مبری نه‌وانه‌ی باوه‌پ‌دان، داوای لیبور دنت بۆ پټپه‌رسته‌کان بکه‌ن جا با خرمی نزیکیش بن، له پاش نه‌وه‌ی سوور ده‌زانن که جه‌ه‌نه‌م چیگه‌یانه. وه وتی: نه‌م نایه‌تیش هاته خواره‌وه له باره‌یه‌وه: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: تو ناتوانی که‌سیتک بۆ خۆت خۆشت بویت شاره‌زای بکی، به‌لام خودا مه‌یلی له هه‌ر که‌سیتک بیټ ږنگی راستی نیشان ده‌دات. ^۲ بوخاری و موسلیمیش پړوایه‌تیان کردوه. ^۱ نینونجه‌ریر پړوایه‌تی کردوه له

^۱ القصص (۵۶).

^۲ احمد (۴۲۲/۵)، سه‌حیحه.

سوله یمانی کوپی بوره دیده وه له باوکیه وه، کاتیک پیغه مبهری خوادا گه یشته مهککه هاته سر پاشماوهی گوریک و له لایدا دانیشته و دهستی کرده قسه کردن له گه لیدا و هه لسا و دلی پریوو، وتمان نیمه چاومان لیوو چیتکرد نهی پیغه مبهری خوا، فهرمووی: (من نینزم خواست له پیره وردگارم بق سردانیکردنی گورپی دایکم نه ویش نینزی دام، وه نینزیشم لی خواست بق داوای لیبوردن لئی نینزی نه دام داوای لیبوردن بوبکم). پیغه مبهر (ﷺ) نه بیئراوه هیچ پوژیک له و پوژه زودتر گریابیت. ^۲ پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَرْغَدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾ که نیبراهیم داوای لیبوردن بق باوکی خوی کرد، ته نه بق به جیهیتانی به لیتیک بوو که پتی دابوو، به لام کاتیک که سوور زانی دژی خودایه، نیتر هیچ خوی تی نه گه یاند و (گوپی نه دایه) بیگومان نیبراهیم زود له خواترس و له سه رخو بوو. عه وی ده لیت له نیبنوعه باسه وه له م نایه ته دا: ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالزَّوْجِ أَنْ يَسْتَفْقِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ﴾ که پیغه مبهری خودا (ﷺ) ویستی داوای لیبوردن بکات بق دایکی خوای گه وره لئی قه دهغه کرد له وه، جا پیغه مبهر (ﷺ) فهرمووی: (نیبراهیمی خه لیلیش داوای لیبوردن کرد بق باوکی) و خودای مه زنیش نه م نایه تی ناره خواره وه: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَرْغَدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ﴾. ^۲ علی کوپی نه بو ته لحه ده لیت له نیبنوعه باسه وه له م نایه ته دا: داوای لیبوردن بق ده کردن هه تا نه م نایه ته هاته خواره وه، وازیان له داوای لیبوردن کرد بق مردووه کانیان، به لام ریگریان لی نه کرا له داوای لیبوردن بق زیندووه کانیکه نه هه تاده من. پاشان نه م نایه ته هاته خواره وه: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ﴾. ^۱ پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ﴾ نیبنوعه باس ده لیت: به رده وام نیبراهیم داوای لیبوردن بق باوکی ده کرد هه تا مرد. کاتیک زانی که دوزمنی خودایه نیتر گوپی پینه دا، وه له پویا به تیکی ترده هاتووه، کاتیک زانی باوکی دوزمنی خودایه. ^۳ موجهادو زه ححاکو قه تاده و که سانی تریش هه ر وایان وتوو. ^۴ عوبه دیدی کوپی عومه یرو سه عیدی کوپی جوبه یر نه لئین: نیبراهیم له پوژی قیامه تدا خوی به پتی نه کات به باوکی کاتیک پتی نه کات ده م و

^۱ فتح الباری (۱۹۲/۸)، مسلم (۵۴/۱).

^۲ الطبری (۴۸۹/۶).

^۳ الطبری (۵۱۲/۱۴).

^۴ الطبری (۵۱۳/۱۴).

^۵ الطبری (۵۱۹/۱۴).

^۶ الطبری (۵۱۹/۵۱۸/۱۴).

چاری باوکی رهش و دووکه ل دایووشیبوو، نه لی: نهی ئیبراهیم من به گونی توتم نه کرد، به لام نه موی بی گویسی تو ناکه م، ئیبراهیم نه لی: نهی پهروه ردگارم ئایابه لئنت پی نه داوم که سه رشوقم نه که ی له پوژئکدا خه لکی زیندوو ده کرئنه وه، چ سه رشوقیه له م سه رشوقیه گرانتره که باوکم ئاوا دوور خراوه ته وه، پی ئی نه وترئ: سهیری نه وه ی دواته وه بکه، کاتیک نه بیئنی نه وه که متیاریکی پیسو چلکنه، (واته: بووه به که متیاریک) پاشان به قاچه کانی راده کیشری فهی نه درئته ناواگر. ^۱ ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ

حَلِيمٌ﴾ بیگومان ئیبراهیم زدر له خواترسو له سه رخق بوو. له عه بدولای کوری مه سعوده وه ده لئیت:

﴿لَأَوَّاهٌ﴾ واته: زدر نزاکر. ^۲ هر به م جوره چند شتیه به کی تر پیوایه ت کراوه له ئیبنومه سعوده وه. ^۳ و تراویشه: (اوا) زدر ده پاراپیه وه، وه و تراوه: زدر دلوفان بووه، وه و تراوه زدر بیگومان و خاوه ن باوه پ بووه، و تراویشه زدر سوپاس و ستایشی خودای کردوه.

﴿وَمَا كَانُ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ حَتَّىٰ يَعْتَبِرُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (۱۷)

﴿إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۗ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ (۱۸)

هیچ گارنده به که نیه دوا ی هینانه وه ی به لگه نه بیئ

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَمَا كَانُ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ حَتَّىٰ يَعْتَبِرُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

یعتقون ^۱ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ پاش نه وه ی خودا کومه لئکی خسته سه ره پی، هه تا دیاری نه کات بویان له چی به پاریز بن له راسته پی لایان نادات، خودا هه مو شت ده زانئیت. خودای گه وره باسی پیروزی و فه رمانی دابه روه رانه ی خو ی ده کات، که هیه کومه لئک له ریگه لا نادات هه تا له په یامی خو ی ئاگاداریان نه کاته وه و به لگی ته واویان نه داتی و چاک بویان پوون نه کاته وه، وه که له ئایه تئیکی تردا فه رموویته ی: ﴿وَأَمَّا تَمُودُ فَهَدَيْتَهُمْ فَاسْتَحَبُوا الْعَمَىٰ عَلَىٰ الْحَدَىٰ﴾ ^۲ واته: ئیمه ریگه ی به ره و خو مان نیشانی هوزی سه مودیش دا، له باتی شاره زا پوون هه زیان کرد هر نابینا بن. موجهاد له م ئایه ته دا:

﴿وَمَا كَانُ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ﴾ ده لئیت: پوونکردنه وه به کی خودایه هاتوو به بۆ

خواه نباوه بان که واز بیئن له پارانه وه بۆ نه وانسه ی که هاوه لیان بۆ خودا داناره، وه له

^۱ الطبری (۵۲۱/۱۴).

^۲ الطبری (۵۲۴/۵۲۳/۱۴).

^۳ الطبری (۵۲۴/۱۴).

^۴ فصلت (۱۷).

رو نکردند و که شیدا بن گویتی و گوئیپایلی بؤ گشتی پؤشنکردووه ته وه و فرمویه تی نه وه بکن بیان
 واز له وه بیئن. ^۱ نینو جه ریر ده لیت: خوی گه وره ده فرمویت: خودا سزای نه داون له سر
 پارانه وه تان بؤ نه وانه ی هاوه لیان بؤ خودا داناو و مردوون و بریار بدات به سه رتاند که گونا هبارن،
 دوی نه وه ی که نه وخوایه پئگی نیشانداون و یارمه تی داون بؤ باوه پهنان به خویی و پیغه مبه ره کانی،
 نه گه ره پیشه وه پئگری لی نه کردین لئی که وازی لی بیئن، یان پیش نه وه ی خراپی نه و شته تان بؤ
 پوون بکاته وه که مه یکن، نیوه به رپرسیار نه بوون له وه ی قه ده غه ی کرده لیتان، چونکه خودا نه وه
 به گومرایی له قه لم نادات پیش نه وه ی فرمان یان قه ده غه کردنه که دابه زینت، بیگومان خواناسی و
 گونا له شتیکدا ده بی که فرمانی پئکرای یان قه ده غه کرای، کسی نیه ناوی نری گوئیپایلی یان
 یاخی له شتیکدا که هیشتا فرمانی پی نه کرای و قه ده غه پیشی لی نه کرای له و شته. ^۲ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عِجْمٌ وَيُسْتَعْتَبُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ خواوه ن مولکی
 ناسمانه کان زه مین هر خودایه، زیندوو ده کاته وه و ده مرینی و جگه له خودا دؤست و یاریده ده رتان
 نیه. نینو جه ریر نه لی: نه مه هاندانیکه له لاین خودای مزنه وه بؤ عه بده خواوه نباوه ره کانی که دزی
 بته رستان و سه رۆکه خوانه ناسه کان شه پ بکن و پشت نه ستور بن به یارمه تی خودا که خواوه نی
 ناسمانه کان و زه مینه، وه له دوزمنانی نه ترسن، چونکه خوا دؤستیانه، هیچ که سی دؤست و یارمه تی
 ده ریان نیه جگه خودای مزن. ^۳

﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا
 كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ لَئِنْ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ يَهْمُرَهُمْ فِي رَجِيمٍ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ
 وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ
 مِّنْهُمْ لَئِنْ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ يَهْمُرَهُمْ فِي رَجِيمٍ﴾

باسی غه زای ته بووک

خوی گه وره نه فرمویت: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ
 فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ لَئِنْ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ يَهْمُرَهُمْ فِي رَجِيمٍ﴾

^۱ الطبري (۵۳۷/۱۴).

^۲ الطبري (۵۳۶/۱۴).

^۳ الطبري (۵۳۸/۱۴).

رَجِيمٌ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْمُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رُءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿۱﴾ خوالہ پیغمبر و نوانی کزچرن و نوانی یاریدہ دہ رن و لہ جہنگہ کی تہنگانہ دا ہر پہرہوی نئو بوون، خوش بووہ لہ پاش نئوہی مہندیک لہ وان خہریک بوو دلایان لادبات، دیسان خوای گورہ عفوئی کردن، خودا دلسوزی نئوانہ و لہ گہ لیاندا میہرہ بانہ. موحامیدو کہسانی تریش نئلین: نئم نایہ تہ لہ غہ زای تہ بوکدا ہاتوہ تہ خواروہ، چونکہ پیغمبر (ﷺ) ہاوہ لہ کانی لہ کاتیکی زور نارہ حہ تدا چون بوو نئو غہ زایہ، سالیکی گرانوی زور گہرم و تہنگانہ بوو، بی خورک و بی ناویش بوون. ^۱ قہ تادہ نئلن: دہرچوون بق شام لہ سالی تہ بووک، لہ کلپہی گہرماو تینویہ تہ کی و با بوون ہر خودا خوی دہ زانی چہندہ نارہ حہ ت بوون، زور تووشی مہینہ تی و نازار بوون ہتا بویان گپراوینہ تہوہ کہ دوو پیواو خورمایہ کیان لہ نیوان خویاندا دہ کرد بہ دوو لہ تہوہ وہ کرمہ لئ خہ لک دہنگہ خورمایہ کیان لہ نیوان خویاندا دہسی بہ دہسی پیدہ کرد، ہر یکہ کیان دہیمژی و پاشان ناوی بہ سہریدا دہ خواردوہ پاشان یہ کیکی تر دہیمژی و ناوی بہ سہریدا دہ خواردوہ، خودا لہ ہہ موویان خوش بوو وہ لہ غہ زا کہ پیش گہ راندنیوہ. ^۲ نیبوجہریر ریوایہ تی کردوہ لہ عہ بدوللای کوی عہ بیاسوہ لہ بارہی نئو تہنگانہوہ پرسیار کرا لہ عومہری کوی خہ تقاب، عومہر نئلن: لہ گہ ل پیغمبر (ﷺ) چوینہ دہرہوہ بق تہ بوک لہ قرچہ گہ رمای ہاویندا، لہ شوینیکدا دابہ زین، تووشی تینویہ تہ کی زور نارہ حہ ت بووین، ہتا واماں دہ زانی کہ گہ رنمان بہو زوانہ دہ قرتینن، ہتا کہسی وا ہہ بوو دہ پڑشت دہ گہ را بہ نوای ناودا کہ دہ گہ پایوہ وای دہ زانی بہو زوانہ گہ ردنن دہ قرتن، پیواوی وا ہہ بوو و شترہ کہسی سہر دہ بپی ترسہ کہسی دہ گوشوی دہ بخواردوہ، نئوہیش دہمایوہ دہ بیضتہ سہر ناستی جگہری! نئو بوبہ کری سدیق نئلن: نئہی پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) خوای گورہ لہ سہر دوعای خیر کردن رایہیناوی، دوعاماں بق بگہ، پیغمبر (ﷺ) نہرمووی: (نئوہت پی خوشہ؟) نئلن: نئلن، ہہر دوو دہستی بہرز کردوہ نہ یگپرانوہ ہتا ناسماں لاقاوی کردو باران باری پاشان بارانہ کہ لہ ناسماندا و ہستاوہ ہہرچی دہ فریان ہہ بوو پریان کرد، پاشان پڑشتین، سہیرمان کرد نہ مان دی نئو بارانہ لہ لہ شکرہ کہ تپہر پیی! ^۳ نیبوجہریر لہ م نایہ تہ دا: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْمُسْرَةِ﴾ واتہ: پہرہوی نئویان دہ کرد لہ مان بہ خوشین و لاغی سواری و

^۱ الطبري (۵۴۰/۱۴).

^۲ الطبري (۵۴۱/۱۴).

^۳ الطبري (۵۳۹/۱۴).

خوارده مہنی و ناودا ﴿مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ قَرِيبٍ مِّنْهُمْ﴾ واتہ: پاش ٹوہی نزیک بوو دلی کر مہ لیکیان لہ ہق لابدات و گومان پیدایا بکن لہ ٹاینی پیغہ مبر (ﷺ) لہ سہر ٹوہ تنگانہ و ناپہ حہ تیبی تووشیان بوو لہ سہ فرور غہ زاکہ یاندا ﴿ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ﴾ پاشان عہ فوی کردن و لہ سہر ٹاینہ کہ یان مانوہ و پاوہ ستان ﴿إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾^۱.

﴿وَعَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ حَتَّىٰ إِذَا صَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ ﴿۱۳۸﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿۱۳۹﴾

بہ سہر ہاتی ٹوہی کہ سہی خویمان لہ غہ زا لادا

ٹیمامی ٹہ حمد پیوایتی کردوہ لہ عہ بدولای کورپی کہ عبی کورپی مالیکوہ کہ یہ کیک بوو لہ کورپہ کانی، دہستی کہ عبی باوکی پادہ کیٹشا کاتی کہ کورپی بوو، ٹہ لی: بیستم لہ کہ عبی کورپی مالیکوہ بہ سہر ہاتہ کی خوی دہ گنپہ پیاوہ: کاتی کہ دواکوہ لہ پیغہ مبر (ﷺ) لہ غہ زای تہ بوکدا (توبک) ٹہ لی: لہ ہیچ جہنگی لہ جہنگہ کانی پیغہ مبر (ﷺ) کردویہ تی ہہر گیز دوانہ کہ وتوم جگہ لہ جہنگی (تہ بوک) بہ لام ٹوہ ہہ یہ لہ جہنگی بہ دردا دواکوہ تم بہ لام پیغہ مبر (ﷺ) گلہ یی لہ ہیچ کہ س نہ کرد کہ دواکوہ و تبیت، چونکہ پیغہ مبر (ﷺ) کہ دہردہ چو لہ گہ لہ موسولمانہ کان مہ بہ ستیان کاروانہ کہی قورہ پیش بوو، کہ چی خوا لہ گہ لہ دوزمنہ کانیان بہرہ و پوی کردنہ و بہ بی وادہی دیاری کراو، لہ راستیدا من نامادہی شہووی (عہ قہ بہ) بووم لہ خزمہت پیغہ مبر (ﷺ) کاتی بہ ایمانمان بہ ست لہ سہر ٹیسلامہ تی، کہ پیتم خوش نیہ بیگورہ مہ و بہ جہنگی بہ در، ٹہ گہر چی جہنگی بہ در ناوو شورہ تی لہ ناو خہ لکیدا زیاترہ لہ و شہوہ، ٹوہ بہ سہر ہاتہ ش کہ بہ سہر مندات ہات کہ لہ خزمہت پیغہ مبر (ﷺ) دواکوہ تم لہ غہ زای تہ بوک ٹوہ بوو: کہ من ہیچ کاتیک لہ و کاتہی کہ لہ پیغہ مبر (ﷺ) دواکوہ تم بہ ہیترتو بہ گورپتو دولہ مہ ندرت نہ بووم، بہ خوا ہہر گیز لہ و پیش دوو و لاخی سواریم بہ خوموہ نہ دیبووہ، کہ چی لہ و جہنگہ دا ہہ مبوو، پیغہ مبر (ﷺ) کہ ٹوہ جہنگی کرد کاتہ کی زقر گہرم بوو بہرہ و پوی پیئہ کی سووو بیابانیکی پان و برین بوویوہ، ہہر وک بہرہ و پوی لہ شکرکی ٹیجگار زقری دوزمنان دہ بوویوہ، ہہر بویہ نیازو مہرامی خوی بقر پویوہ پووہ بوونہ و لہ گہ لیداندا ٹاشکرا کرد بقر موسلمانان، تا خویمان سازو نامادہ بکن، ہہر بویہ پیرہوی خویمانی بقر باس کردن کہ بہرہ و کوئی دہ چن، موسولمانہ کانیش ٹوہ پورژہ لہ خزمہت پیغہ مبر (ﷺ) زقر بوون،

سهرژمیر نه کرابوون له تو مارگه که پدا، نه گهر په کیک بیویستانه خوی بشارتتوه ون ده بوو، مه گهر
 وهی خوی گوره ناشکرای بگردایه، پیغه مبریش (ﷺ) له کاتیکدا که نهو جهنگه ی کرد میوه
 پیغه یشتبوو سیتبر خوش بوو بوو، منیش نژد حزم له او میوه و سیتبره ده کرد، نهوه بوو
 پیغه مبر (ﷺ) و موسولمانه کان تفاقی خویان خست منیش سر له بهیانی دستم دایه حق ساز کردن
 که چی ده گه پامه وه له دلی خؤمدا ده مگوت: من هر کات بهوی ئه توانم خؤم ساز دم، هر او بهو
 شیوه به مامه وه تا پیغه مبر (ﷺ) و موسولمانه کان بهرئ که وتن بی ئه وهی من هیچ تفاقیم ناماده
 کرد بیت، بق سبهینی دیسان ده پؤشتم تا خؤم ساز بکم که چی ده گه پامه وه و هیچشم نه ده کرد،
 برده وام له سر نهو ماله مامه وه تا سوپاکه تاویان داو دور که وتنه وه، به تما بووم برؤم به دواپانداو
 پییان بگه موه، خؤزگه وام بگردایه، به لام هر رؤم پینه کتوت، دوا پیوشتنی پیغه مبر (ﷺ) هر
 کاتی ده چوومه دهر وه خهفته تبار ده بووم به وهی که سیکم نه ده بینی وه ک خؤم و ابیت مه گهر پیاوئیکی
 به دوپوویی تو مه تبار کراو، یان که سیک که خوا مؤلتهی دابیت، وه کو لاوازی بی توانا کان.
 پیغه مبر (ﷺ) باسی نه کرد بووم هتا گه یشتبوه (ته بوک) له وی کاتی له ناو خه لکیدا دانیشتبوو فرموو
 بووی: (که عبی کوپی مالیک چی لیها ت؟) پیاوئک له (به نی سه له مه) وتبوی: نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ)
 قاته جله که بی و ته ماشا کردنی نه ملاو لای خوی گیری داوه، (مه عازی کوپی جه بل پیی ده لی: خراپت
 گوت. به خوا نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ) خیر نه بی هیچمان لی نه دیوه، پیغه مبریش (ﷺ) بیده نگ
 ده بیت، که عبی کوپی مالیک ده لی: کاتی پیم گه یشته وه که پیغه مبر (ﷺ) له گه پانه دایه له ته بوک
 خهفته دای گرتم بیرم له درؤ دوست کردن ده کرده وه، له دلی خؤمدا ده مگوت: چون و به چی بتوانم
 سبهینی خؤم له توپه یی پیغه مبر (ﷺ) بزگار بکم؟ بق نه م مه به سته که وتنه پاو ته کبیرو هر
 که سیک له مال و خیزان و که سو کارم که بتوانی پییه کم بق دابنیت، کاتی پیم وترا: و پیغه مبری
 خودا (ﷺ) گه یشته به روه هه مو خه یالیکم له میشکی خؤمدا په واند ه وه، عزمی خؤم جه زم کردو،
 دلنیا بووم له وهی که ناتوانم به هیچ شتیک له ده سستی بزگار بجم، بویه برپارم دا راستگو بم له
 خزمه تیدا، پیغه مبر (ﷺ) سر له بهیانی گه یشته ماله وه عاده تی و ابو که له سه فهریک بگه پایه ته وه
 پیش نه وهی بچینه ماله وه سهره تا له مزگوت دوو پکات نویژی ده کرد، پاشان داده نیشتم بق پیشوازی
 له خه لک، که نه وهی کرد خه لکه دوا که وتوه کان هاتن که وتنه برویانوو هیتانه وه بوی، سویندیان بق
 ده خوارد، که هه شتاو نه ونده که س بوون، پیغه مبریش (ﷺ) پواله تی دهر وهی لی قبول کردن و
 په یمانی له گال به سترو، دواوی لیخوشبوونی بق کردن، به لام نهیئی ناو دلنیا تی دایه دست خوا منیش
 ماتم، کاتی سه لام کرد بزه و خنده یه ک گرتی، وه ک بزه و خنده ی که سیک کی توپه پاشان
 فرمووی: (وره) منیش پؤشتم تا له بر ده میدا دانیشتم، پیی فرمووم: (چی دوا یخستی؟ نه ی تز

ولأخى سواريت نه كرى؟) گوتم: ئەى پېغەمبەرى خودا، بە خوا ئەگەر من لای جگە لە تۆ لە پیاوانى دونايى دانىشتمايا، دەمتوانى منيش بپوييانوو بپنمەوه و خۆم لە توپەيى تۆ قوتار بگەم، خوا دەم زمانىكى وايپیداوم، بەلام بە خودا من چاك ئەزانم، ئەگەر بپتوو ئەمۆ منيش درۆ دەلەسەت بۆ پېنمەوه تا لێم پازى بيت، ئەوا دوور نيه خوا توپەت بكات لێم، بەلام ئەگەر قسەى پاست بۆ بگەم با توپەش ببى لێم لەسەر ئەو قسانە، ئەوه بە ئومىدى سەرەنجامى باشم لە خوداوه، بە خوا من هېچ بيانويهكم نەبووه كه دواكه وتم ئەى پېغەمبەرى خوا! بەخوا من هېچ كاتى ئەوهنده بەهينزو دەوله مەند نەبووم، وەك ئەو كاتەى كه دواكه وتم لێت، پېغەمبەر(ﷺ) فەرمووى: (ئەمە پاست دەكات دەهەستە با بزائين خوا چ فەرمانىك دەدات لە بارەتو) منيش هەستام، چەند پياويك لە (بەنى سەلمە) وروژان و شوپنم كەوتن پېيانم گوتم: بە خوا وانا زائين تۆ پېيش ئەمە تا نېستا هېچ گوناھىكت كردبیت، تۆش ئەتوانى وەك دواكه وتوھ كانى تر بپوييانوو بەهينتەوه بۆ پېغەمبەرى خودا(ﷺ) تۆ ئەوهندهت بەس بوو بۆ لېخۆشبوونى تاوانەكەت كه پېغەمبەر(ﷺ) داواى لېخۆشبوونت بۆ بكات. دەلى: بە خوا وازيان لى نەهيتام تا خەريك بوو بگەریمەوه بۆ لای پېغەمبەرى خودا(ﷺ) خۆم بە درۆ بخەمەوه، پاشان پېم گوتم: كە سېتر هەيه وەكو منى لېقەوما بېت، ئەلین: بەلى، دوو پياوى تریش وەك تۆ وان، ئەوانيش هەمان قسەى تۆيان وتووه، وەكو تۆيان پى وتراوه، وتم: ئەو دوانە كین؟ ئەلین: یەكێكان (مەرارهى كۆپى پەبىعەى عامریه) ئەو پتریشیان (هیلالى كۆپى ئومەبىيەى واقىفبىه) باسى دوو پياوى باشیان لا كردم كه بە شدارى جەنگى (بەدر) بوو بوون، سەرەشق بوون بۆ من، كه باسى ئەو دوانەيان بۆ كردم پۆشتم، پېغەمبەرى خودا(ﷺ) پڤگىرى كرد لە موسولمانەكان كه ئیتر قسە لەگەڵ ئەو سى كەسە بگەن، لەناو دواكه وتوھ كاندان، خەلكى لیمان لا گیر بوون، بەرانبەرمان گۆران، تا وام لېهات بپنم لە خۆم دەكردهوه، هەتا رقم لە زەوى دەبویەوه، وام لېهات ئەو زەویەى بەسەریدا دەپۆشتم بە لامەوه زەویەكەى جاران نەبوو، پەنجا شەو بەو شپۆهە ماینەوه. هەردوو هاوڵەكەم لە ماله وە نۆش دامابوون، دانىشتبوون دەگریان بەلام من لە هەردووکیان گەنجترو تۆكمە تر بووم، لە مال دەردەچووم نامادەى نوێزى جەماعەت دەبووم، بە بازاردا دەگەپام كەس قسەى لەگەڵدا نەدەكردم، دەهاتم بۆ خزمەت پېغەمبەر(ﷺ) سەلامم لێدەكرد، لە داوى نوێز لە جینگەكەى خۆیدا، لە دلى خۆمدا دەمگوت: بلیى لىوى جولاندبیت، بە وەلامدانەوى سەلامەكە؟ پاشان لە نزیکەوه نوێژم دەكرد، بە دزیهوه سەیرم دەكرد، كاتى دەچوویم ناو نوێژەكەم سەیرى دەكردم، كاتىك كه لام دەكردهوه بە لايدا، پوى لیم وەردەگێرا، كاتىك ساردو سپى موسولمانان درۆهى كیشا لەسەرم پۆشتم تاوهكو هەلزانم بە قەد دیوارى باخىكى (ئەبوقەتادەدا) كه ئامۆزام بوو، خۆشەویستى كەس بوو لام، سەلامم لێكرد، بەخوا ئەویش وەلامى سەلامەكەى نەدامەوه! پېمگوت: ئەى ئەبوقەتادە! سویندت ئەدەم بە خودا ئایاوا

ده زانیت که من خودا پیغه مبهری خودام خوش دهوی؟ ده لیت: بیده نگ بو، دیسانه وه لیتی پارامه وه هر بیده نگ بو، جاریکتر لیتی پارامه وه، جا نه لیتی: خواو پیغه مبه ره که می خوا باشتر ده زانن، منیش هر دوو چاوم پرپیون له فرمیسک، له نویدا پشتم هه لگردو به دیواره که دا هه لزانم، نه مه و له کاتیکدا به بازای مه دینه دا ده پو شتم سهیر ده کم کابرایه کی جوتیار له خه لکی شام که خوراک مینا بو له مه دینه بیفروشیت، ده یگوت: کی که عیبی کوپی مالیکم پیشان نه دات؟ ده لیتی: خه لکی ناماژه یان بق کرد به ره و پوی من، کابرا هات بق لام، نامه یه کی له پاشای (غسانه وه) پیدام، منیش خوینده وار بجوم خوینده مه وه نه مه ی تیدا بو، وامان پیغه یشتوه ته وه که هاوه له که ت، دلی شکاندویت، خوی گه وره تزی به رسواو ماف خوراو دانه ناوه، بگه به نیمه دلنه وایت ده که یین، ده لیت: منیش کاتیک خوینده مه وه وتم: نه مه ییش به لایه کی تر، منیش نامه کم برد و خسته ته نوریکه وه و سوتاندم، کاتی چل شه و تیپه پی له په نجا شه وه که و وحی دواکه وت. له ناگاو نیرداوی پیغه مبهری خودا (ﷺ) هات بق لام نه لیتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمانت بیده دات: که له ژنه که ت دور که ویتوه گوت: ته لاقی بدهم یان چی بکه م؟ نه لیتی: نا به لکر لیتی دور که وره وه، توخنی مه که وه، ده لیت: هه مان جوابی ناردیو بق هر دوو هاوه له که می دیکم، ده لیت: به ژنه کم گوت بروره وه بق مالی باوکت له ویتبه تا بزانی خودا چی ده کات له م باره یه وه! ده لیتی: ژنه که می هیلالی کوپی ئومه ییه ده چیتوه خزمت پیغه مبهری خودا (ﷺ) پیسی ده لیت: که هیلالی کوپی ئومه ییه پیره و ناتوانی خزمتی خوی بکات، خزمتکاری نیه، نایا پیست ناخوشه خزمتی بکه م؟ فرموی: (نه خیر بهس با نزیکت نه که وی) ئه ویش نه لیتی: کوره به خوا نه و هیچ شتیکی پینه ماوه، به خوا له و پروره نه مه به سه راهاتی لیرووداوه هر خه ریکی گریانه هه تا نه مرق، ده لیتی: منیش هه ندی له خزمت کانم پییان گوت: بریا توش مؤله ت له پیغه مبه ر (ﷺ) بخواستایه، ژنه که ت به یینایه ته وه، نه وه تا مؤله تی ژنه که می هیلالی کوپی ئومه ییه ی داوه که خزمتی بکات، گوت: داوای مؤله ت له پیغه مبهری خودا (ﷺ) ناکم له و باره یه وه، نازانم نه گه ر داوای مؤله تم له پیغه مبه ر (ﷺ) کرد، چیم پیده لیت؟ به تاییه تی من پیاوکی گه نجم؟ ده شه ویش به و حاله مامه وه، تا په نجا شه ومان ته واو کرد، له سه ره تای قسه له گه ل نه کردنمانه وه له به یانی په نجاهه مینی شه وماندا له کاتیکدا که من له سه ر بانه که دانیشتبوم، له سه ر ئه و ماله ی که خوی گه وره ده باره مان فرمویه تی دل و ده روونم ته نگ بو بو، زه وی به و فراوانیه ی خوی وه لیم هاتبوه وه یه ک گویم له ده نگی زه لامیک بو له سه ر کیوی (سمل) وه به وپه پی ده نگ به رزیه وه هاواری ده کرد ئه ی که عیبی کوپی مالیک موژده بیست، منیش که وتم به سوژده داو زانیم خوا ده روویه کی لیکردینه ته وه، نه ویش نه وه بوو که پیغه مبهری خودا (ﷺ) نوای نوژی به یانی خه لکه که می ناگادار کردبوو که خوا توبه ی لیوه رگرتوین، خه لکی هاتبوون مزکینیمان بده نی، چه ند مزکینی ده ریک چوو بوون به ره و دوو هاوه له که می ترم،

پیاوئیکیش به سواری نَسپیکوه به غار به ره و من هات، که سیکیش له هۆزی (سلم) به پاکردن به ره و
 پووم هاتبوو، چوو بووه سهر کیزه که و هاواری کردبوو، دهنگه کهم پیش نَسپه که پینگه پشت، کاتی ئه و
 که سهی که گویم له دهنگی بوو گه شته لام، له خۆشیدا قاته جلکهی خۆم بۆ داکه ندو کردمه به ره ئه و،
 سویند به خوا له و قاته زیاترم نه بوو له و پۆزه دا قاتی جلم خواست و کردمه به رم، پاشان چووم بۆ
 خزمتهی پیغه مبهری خودا (ﷺ) خه لکی دهسته دهسته پیم دهگه شت پیرۆزیایان لئ ده کردم و
 دهیانگوت: لئخۆشبوونی خوات لئ پیرۆز بیته، تاوه کو که یشتمه مزگهوت، ده بینم پیغه مبهری
 خودا (ﷺ) دانیشتوه و خه لکیش به ده وریدا دانیشتبوون، ته له هی کورپی عوبه یدوللا (عبدالله) هه ستا
 به پاکردن به ره و پووم هاتو، ته وهی له گه ل کردم و پیرۆزیایی لئ کردم، به خوا که س له کۆچهره کان
 هه لئه سا جگه له و، که عب ده لئ: هه رگیز ئه و هه لوئسته جوامیرانهی ته له م له بیرنه ئه چوو، که عب
 ده لئ: کاتی سه لام کرد له پیغه مبهری خودا (ﷺ) پوومه تی له خۆشیدا ده ره و شایه وه
 فه رمووی: (مژده بیته به چاکترین پۆز که به سه رتدا تیده په پیت، له و پۆزه وه که له دایک بوویت) گوتم:
 ئه م مژده یه له توه یه ئه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) یا له خوا وه یه؟ فه رمووی: (نه خیر به لکو له
 خودا وه یه) پیغه مبهری خودا (ﷺ) کاتی دلی خۆش بوا یه پووخساری ده ره و شایه وه، هه ر ده دوت
 پارچه یه که له مانگ، ده لئ: ئیمه ش ئه مه مان ده زانی. ده لئ: کاتیک له بهر ده میدا دانیشتم وتم: ئه ی
 پیغه مبهری خودا (ﷺ) ده بیته به شیک له ته وه که م ئه وه بیته که له ماله که م ده رچم و بیکه م به خیر بۆ
 خوا و پیغه مبه ره که ی، پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رمووی: (هه ندیک له ماله که ت گل بده ره وه بۆ خۆت
 ئه وه باشتره بۆت) ده لئ: وتم: که وایوو ئه و پشکه ی له (خه بیهر) دا به رم که وتوه، ده به یلعه وه بۆخۆم،
 وتم: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ)! خوا منی به هۆی راستگویی وه بزگار کرد، مه رچی ته وه که شم ئه وه یه که
 ده بی تا ماوم راستگوبم. جا ئه لئ: سویند به خوا و نازانم هیچ که س له موسولمانان خوا وه ک من
 تاقیکرد بیته وه له سه ر راستگویی، له و کاته وه ئه وه م بۆ پیغه مبهری خودا (ﷺ) باس کردوه هه تا
 ئه مرۆ. به خوا له و کاته وه ئه و به لئینه م به پیغه مبه ر (ﷺ) داوه، تا ئه مرۆ پئی بزانه م به ئه نقه ست درۆم
 نه کردوه ئومیدم وایه بۆ له مه ولاش هه ریمپاریزیت. خوای بالاده ست ئه م ئایه ته ی نایده خواره وه (وَعَلَّ

اَلْقَلْبَ الَّذِي خَلَقُوا حَتَّىٰ إِذَا صَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا
 مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيُتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٣١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١٣٢﴾ که ئه مه مانا که یه تی (به راستی خوا ته وه یه قبول کرد له
 پیغه مبه رو کۆچهره ران و پشتیوانان و نه وانه ی که شوینی پیغه مبه ر که وتبوون له کاتی سه غله تی و
 ته نگانه دا (هه تا ده گاته) به راستی ئه و په ره رده گاره به سۆزو میهره بانه له گه لیاندا، هه ره ها ته وه یه

نو سنی که سه شی و هرگز که له غزای ته بووکدا نواکه و تن، دواى نه وى که زهوى به و هم مووه فراوانیه و لیان تنگ بوو بوویه و، خوشیان له خویان بیزار بوو بوون (هتا ده گاته) همیشه له گن راستگویندا بن^۱ که عب ده لی: به خوا له پاش نه وى خودا رینمونی کردم بق نیسلام هیچ نازو نیعه تیکی به سهردا نه پتشتوم گوره تر بیت له لای من له راستگویم له گن پیغه مبرى خودا (ﷺ)، که دروم له گن نه کرد، تا منیش تیا بچم وهک نه وانه ی که درویان کردو تیا چون، خوا دهره ق به وانه ی که درویان کرد کاتی وه حى دابه زاند خرابترین شتی که فرموویتی به که سیک وهک له م نایه تدا ماتوه ﴿ سَيَجْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِعَمْرٍ مِّنْ أَعْمَامٍ فَاعْرَضُوا عَنْهُمْ وَإِنَّهُمْ يَرْتَدَّوْنَ عَنْهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ يَجْلِفُونَ لَكُمْ لِرَضْوَانِهِمْ فَمِنْ تَرَضْوَانِهِمْ

﴿ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴾ که نه م مانا که یه تی (که نیره گه پانه وه بق لایان سویندتان بق ده خونه به خوا بق نه وى وازیان لیبه یتن و سه رزه نشتیان نه کن، جا نیره ویش وازیان لیبه یتن و پشتیان تیکه چونکه به راستی نه وانه بیسن جیگایان دوزه خه له پاداشتی نه و کاره ی کردیان، سویندیان به خودان لیان پازی بن و چاویوشیان لی بکن، خق نه گه نیره پازی بن لیان نه و بیگومان خوا له که سانی له ناین دهر چوو پازی نابیت)^۲ که عب ده لی: توبه ی نه م سیانه مان دوا خرا له وانه ی که پیغه مبر (ﷺ) به هانه ی لیره رگرتن. کاتی سویندیان بق خواد، بویه په یمانی دانسی و دواى لیبوردنی بق کردن، پیغه مبرى خودا (ﷺ) ته گبیری نیمه دوا خست تا خواى بالاده ست خوی بریاری تیا بدات، له بهر نه وه خواى گوره فرمووی تی: ﴿ وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الذِّبْنَ حَلْفُوا حَتَّىٰ إِذَا صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَافَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ

التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴾ نه وى که خوا باسی فرمووه دهریاره ی دواکه و تنمان مانای دواکه و تنمان نیه له جهنگه که به لکر مانای دواخستنی دهرچوونی بریاره دهریاره ی نیمه به پیچه وانه ی نه وانه وه که سویندیان خوادو به هانه یان هینایه وه و نه ویش لینی وهرگرتن)^۳، نه م فرمووده یه فرمووده یه کی راسته و بوخاری و موسلیمیش هر به م شیویه ریویه تیان کردوه^۴، نه م فرمووده یه مانای نه م نایه تی به چاکترین و ناسانترین شیوه تفهیر کردوه، هر به م شیویه له چند که سه وه له زانایانی

^۱ التوبة (۱۱۷-۱۱۹).

^۲ احمد (۴۵۶/۳) صحیحه.

^۳ مانای نه م فرمووده یه بوخته ی له سه حیحی موسلیم وهرگبراهه (وه رگرتن).

^۴ فتح الباری (۱۹۳/۸)، مسلم (۲۱۲۱/۴).

پیشینه و پیوایه تراوه له تفسیری ئه م ئایه تدا. وه ئه عمه ش پیوایه تی کردوه له ئه بوسوفیا نه وه له جابیری کوپی عه بدوللوه له م ئایه تدا: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ آذَيْنَكَ حُلُوفًا﴾ ئه لی: ئه وانه: که عیبی کوپی مالیک و هیلالی کوپی ئه مه ییه و مه راره ی کوپی په بیع بوون. هه موویان له ئه نساریه کان بوون^۱.

ئه رماندان به کردنی قسه ی راست

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ ئه ی گه لی خاوه ن باوه ران، با ترستان له خدا هه بی و له گه ن راستاندا بژین. کاتی خودای گه وره باسی ئه و سی که سه کرد که چون ده روی لی کردنه وه و پزگاری کردن له و تنگانه و نا په حه تیه و له دووره په ریزی موسولمان لییان بۆ ماوه ی په نجا شه و به پزده کانیشیه وه و ایان لیها ت له خۆیان بیزار بوون، ئه و سه ر زویه یان به و فراوانیه لیها تیه یک واته: له گه ن ئه و فراوانیه دا سه ریان لی شتیا بوو نه یان ده زانی چی بکه ن و بۆ کوپی بچن، خۆیان له بهر فرمانی خوادا پاگرت و ملکه چی فرمانی خودا بوون و له سه ری پاوه ستان هه تا خودا ده روی لی کردنه وه، به هۆی راستیان له گه ن پیغه مبه ری خودا (ﷺ) سه باره ت به و دواکه و تنه یان، چونه ئه وان هه یج به یو بیانووه کیان نه بوو، سزا دران ئه و ماوه یه له سه ر ئه و دواکه و تنه، پاشان خودا توبه ی لی قبول کردن، ئاکامی ئه و راستیه یان به خیر ده رچوو، خودا لییان خوش بوو، بۆیه خوای گه وره فرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ واته: راستگو بن، پابه ند بن به راستیه وه، له پیزی راستان ده بن، له هه لندیره کان پزگارتان ده بی خودا به و راستیه تان له کاره کانتاندا ده رووتان لیده کاته وه و پزگارتان ده کات. ئیمامی ئه حمه د پیوایه تی کردوه له عه بدوللای کوپی مه سه موده وه (په زای خوای لی بی) ئه لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (بیویسته له سه رتان راستگو بن به راستی راستگویی مرۆف پینمونی ده کات بۆ چاکه، چاکه ش پینمونی ده کات بۆ به هه شت، به رده وام پیاو هه یه راست ده کات و به دوا ی راستیدا ده گه پیت تا لای خوا به راستگو تو مار ده کری، خۆتان بیاریژن له درۆ، به راستی درۆ مرۆف به ره و کاری خراب ده بات، کاری خراپه ش مرۆف به ره و دۆزه خ ده بات به رده وام پیاو هه یه درۆ ده کات و به دوا ی درۆدا ده پروات تا لای خوا به درۆزن له قه له م ده دریت)^۲،^۳ له هه ردوو سه حیه که یشدا هاتوه^۴.

^۱ الطبری (۵۴۴/۱۴).

^۲ پوخته ی سه حیحی موسلیم، لاپه ره (۹۰۱)، به رگی دوو (۲) (وه رگیزی).

^۳ أحمد (۲۸۴/۱)، سه حیه.

^۴ فتح الباری (۵۲۳/۱۰)، مسلم (۲۰۱۲/۴).

﴿ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ۗ ذَٰلِكُمْ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَلُونَ مَوْطِئًا يَغِيظَ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا إِلَّا كَيْبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ

المُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾

پاداشتی روشن بوجه‌ها

خوای که دره‌نه فرمودیت: ﴿ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ۗ ذَٰلِكُمْ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَلُونَ مَوْطِئًا يَغِيظَ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا إِلَّا كَيْبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ

إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿ مه‌دینه‌یی یه‌کان و نه‌و عه‌ره‌به ده‌شته‌کیانه‌ی له ده‌وریان، نه‌ده‌بویه پیغه‌مبیری خویان وه‌لا بنایه و خویان له وه‌لا وه‌را وه‌رادیه، چونکی هرچی له تینیویتی و ماندویی و له برسیه‌تی (که له بی خوا تووشیان دی) وه‌ر هه‌نگاو یکی ده‌بیا و یژن، خوانه‌ناسان توپه ده‌کات و هر ده‌ستی له دوژمنی نه‌وه‌شین، گشتی خودا به چاکه بؤیان ده‌نووسی، خودا پاداشتی چاکه کاران ون ناکات. خودای که و ره سه‌رزه‌نشستی نه‌و که سانه ده‌کات که دواکه و تن له پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) له غه‌زای ته‌بوکدا له خه‌لکی مه‌دینه و نه‌و عه‌ره‌به ده‌شته‌کیانه‌ی له ده‌وری مه‌دینه بوون، که خویان جیا کرده‌وه لی و نه‌چوون به ده‌میوه له و ته‌نگانه و ناره‌حه‌تی‌دا که تووشی پیغه‌مبیر و هاوه‌له‌کانی هات، خویان بیبه‌شکرد له و پاداشته، چونکه نه‌وانه هرچی له تینیویتی و ناره‌حه‌تی و برسیه‌تی و هر هه‌نگاو یکی ده‌بیا و یژن و له هر شویننی داده‌بزن و دوژمن ده‌ترسین و هر سه‌رکه‌وتنی به ده‌ست دینن به‌سه‌ر دوژمن‌دا و توپه‌یان ده‌کات، هه‌موو نه‌و کارانه‌یان خوا به چاکه بؤیان ده‌نووسی و پاداشتی نه‌و کاره چاکانه‌یان نه‌داته‌وه ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ خودا پاداشتی چاکه کاران ون ناکات. نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌ته وایه که خوای که و ره فرمودیته‌تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴾ نه‌وانه بیویان هیناوه و کاری چاک ده‌که‌ن نیمه پاداشتی کارچاکان ون ناکه‌ین.

﴿وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ لِحْزِهِمْ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا

كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣١﴾

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَا يُنْفِقُونَ﴾ هه رچه نده مال ده به خشن ﴿نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً﴾
 وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا ﴿﴾ که مو نقدی له هه ر دۆلوو شیوی تئپه پن (که غه زا بکن له پی خودا دئی
 دوژمنان، ﴿إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ﴾ خودا بۆیان ده نووسی) نه ی فرمووه (به) یانی: به و کاره ی که پی
 هه لده سن، چونکه نه م کارانه نه مان پی هی هه لسان به ره می کرداری خو یانه، بۆیه فرموویه تی:
 ﴿لِحْزِهِمْ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ تا پاداشتی له وه چاکتریان بداتی. له م نایه ته پیروزه دا
 گه وره ی موسولمانان عوسمانی کوپی عه فان (په زای خوای لئی) پشکیکی نۆرو به شیکی گه وره ی
 به رده که ویت، چونکه عوسمان (په زای خوای لی بی) له م غه زادا سامانیکی نۆرو مه زنی به خشی، دیسان
 عه بدوللا له عه بدوره حمانی کوپی سه موروه نه گتیته وه که گوتویه تی: عوسمان (په زای خوای لی بی)
 هات بق لای پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ به هه زار دیناره وه له ناو کراسه که بیدا هه تا پیغه مبه ری خودا ﴿ﷺ﴾ سوپای
 ته نگانه ی پی به پی بکات. نه لی: کردیه چاکی پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ چاوم لئی بوو، پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ به
 دهستی هه لی ده گتیپه وه وه نه یفه رموو: (تووشی زیان نابی کوپی عه فان هه رچی بکات له مرؤ به دواوه)
 چه ندجار نه م قسه ی دوپاره نه کرده وه. ^۱ قه تاده له م نایه ته دا: ﴿وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كَتَبَ
 لَهُمْ﴾ نه لی: هیچ کومه لی نییه نۆر دور که وتبنه وه له که سو و کاریان له پی خودا و نۆر زیاتر له
 خواوه نزیك نه بووینه وه. ^۲

﴿وَمَا كَانِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَنْفَقُوا فِي الدِّينِ

وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٣٢﴾

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿وَمَا كَانِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ

طَائِفَةٌ لِيَنْفَقُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ پیویست نیه
 خاوه نباوه پان هه موو تیکرا بچه دهره وه، با له ناو هه ر کومه لگابه ک دهسته به کیان بچه دهری، تا له
 دین شاره زا ده بن و که گه رانه وه نا هۆزه که یان بیانترسیتن، به لکو خو یان بیاریزن، نه مه

^۱ احمد (۶۲/۵)، فرمووده یه کی حه سه نه.

^۲ الطبري (۵۶۵/۱۴).

پوونکردنه ویه که له لایه ن خاوه بۆ ئه و خه لکه له مه دینه و ئه و عه ره به ده شته کیانه شی که ده یانویست له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) بچنه ده ره وه بۆ غه زای ته بوک، چونکه هه ندی له زانایانی پیشینه پایان وا بوو که پتویسته له سه ر هه موو موسولمانی کاتی که پیغه مبه ری خودا چوو ده ره وه، نه وانیش له گه لی بچنه ده ره وه، بۆیه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا﴾ سووک بارین یان گران بار بن بۆ غه زا بکه ونه پێ. وه فه رموویه تی: ﴿مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ﴾ نه م نایه ته نه و نایه ته ی پیشوو ی نه سخ کردوو ته وه، وه نه شو تری ت: نه م پوونکردنه ویه که له لایه ن خودای گه وره وه که کۆمه لی له عه ره ب نشینه کانی ده وری مه دینه و ده سته یه له هه ر هۆزی بچنه ده ره وه بۆ غه زا، نه گه ر هه مووشیان ده رنه چوون بۆ نه وه ی نه وانیه ی ده چنه ده ره وه له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) شاره زای نه و وه حیه ببن که دیته خاواره وه بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) کاتی که گه رانه وه بۆ ناو هۆزه که یان بیانتر سینن له هه لسوکه وتی نوژمن به رانه ریان، بۆ نه وه ی به هه ردوو کاره که هه لسن دوا ی پیغه مبه ر (ﷺ) هه ر ده سته یه که ده چیته ده ره وه بۆ شاره زا بوون یان بۆ جیهاد کردن بچنه ده ره وه، بیگومان نه و ده رچوونه فه رزی کیفایه یه له سه ر خه لکی نه و ناوچه یه. عه لی کوپی نه بو ته لحه نه لی: له ئیبنوعه بباسه وه له م نایه ته دا: ﴿وَمَا كَانَتِ الْمُؤْمِنُونَ لِیَنْفِرُوا كَافَّةً﴾ ده لیت: پیویست نیه له سه ر باوه رداران هه موو بچنه ده ره وه بۆ جیهاد و پیغه مبه ر (ﷺ) به جی به یلن، ﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ﴾ واته: با له ناو هه ر کۆمه لگایه ک ده سته یه بچنه ده ره وه و نه شچنه ده ره وه به ئیزنی پیغه مبه ر (ﷺ) نه بی، نه گه ر نه و ده سته یه یه گه رانه وه، دوا ی نه وان قورشان هاته خاواره وه بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) نه وانیه ی دانیشتوون و نه چونه ته ده ره وه له گه ل پیغه مبه ردا فه ر ی بوون، بلین به وانیه ی که چوونه ته ده ره وه، نه وه ی خودا نار دویه خاواره وه بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) له قورشان ئیمه شاره زای بووین، با نه و ده سته یه شی که ده رچوون بۆ غه زا، دوا ی نه وان که خودای گه وره نار دیه خاواره وه بۆ پیغه مبه ره که یان شاره زای ببن، پاشان ده سته ی تریش په وانه بکری. بۆیه خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿لَیْسَنَفَقَهُوا فِي الدِّينِ﴾ نه لی: بۆ نه وه ی شاره زا بن و خه لکیش شاره زا بکه ن واته: له وه ی خودا نار دویه تیه خاواره وه بۆ پیغه مبه ره که ی فه ر ی ببن و نه و ده سته یه یه گه رانه وه بۆ لایان فه ر یان بکه ن ﴿لَمَّا هُمْ یَحْذَرُونَ﴾ به لکو بیانتر سینن. ^۲ موجهید نه لی: نه م نایه ته هاته خاواره وه

^۱ التوبة (۴۱).

^۲ الطبری (۵۶۷/۱۴).

له سهر هندی کهس له هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) که چو بیونه ناو ده شته کانه وه، تووشی چاکه بوو بوون، وه که وتبونه شوینیکی وا که قازاجی هه بوو بزیان، هه رکه سیان چاوپس ده کوهت له و خه لکه بانگیان ده کرد بقره شارهزا بوون له نیسلام، نو خه لکه پییان گوتن: هه رچه نده سهیری نیوه ده که بین نیوه هاوه له کانی خوتان وازلیته تاوه و هاتوون بقره لای نیوه؟ هه ستیان به سه غله تیه ک ده کرد له دلی خویاندا له سهر نه وه، بقره له ده شته کانه وه هه موویان پوویمان کرده (مه دینه) و چوونه لای پیغه مبر (ﷺ)، خودای گوره پیش نه م نایه ته ی نارد ه خواره وه و فرموی: ﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ﴾ با له ناو هه موو کومه لگایه ک ده سته یه کیان بچه ده ری (بگه ریئن به شوین چاکه دا) ﴿لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ﴾ تا له دین شارهزا ده بن و گوئیستی نه و قورنانه ش بین لای نه و خه لکه یه که دوی نه وان خودا نارویه تیه خواره وه: ﴿وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾ که گه پانه وه ناو هوزه که بیان (نه و خه لکه) بترسینن ﴿لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ به لکو خویان بیاریئن. ^۱ قه تاده نه لای: له م نایه ته دا: نه م له کاتیکدا بووه پیغه مبری خودا نه و سوپانه ی نارد وه خودا فرمانی پیداون که به رفه رمانی پیغه مبر (ﷺ) غزا بکن و ده سته یه کیان له گه ل پیغه مبردا (ﷺ) بمیننه وه تا له ناین شارهزا بین، ده سته یه کی تریش ده رچی و بانگی هوزه که ی بکات و بیانترسینن له و کاره ساتانه ی خودا هینای به سهر گه له کانی پیش نه واندا. ^۲ خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً﴾ نه م نایه ته له سهر جیهاد کردن نه هاتوه ته خواره وه، به لکو کاتی که پیغه مبری خودا (ﷺ) نرای کرد له خیلی موزه که تووشی قات و قبری بییت، ولاته که بیان تووشی نه هاتی و قات و قبری هات، هوزی وایان هه بوو به ته ولوی به ره و مه دینه هاتن و له وی نیشه جی بوون له ناره حه تی و نه بوئیدا، خویان به موسولمان نیشان نه دا به لام درویان ده کرد ته نگیان به هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) هه لچنی، تووشی گرانیان کردن، خوی گوره قورنانی نارد ه خواره وه و پیغه مبری (ﷺ) ناگادار کرد که نه وان ه موسولمان نین پیغه مبری خودا (ﷺ) گه پاندنیه وه بقره ناو هوزه کانیان، هه ره شه یشی کرد له هوزه که بیان نه گه ره به و کاره ی نه وان هه لسن، بقره خودای گوره فرمویته تی: ﴿وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾ که گه پانه وه ناو هوزه که بیان بیانترسینن به لکو خویان بیاریئن.

^۱ الطبری (۵۶۶/۱۴).

^۲ الطبری (۵۶۸/۱۴).

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ

الْمُنْفِرِينَ ﴿۱۳۲﴾

فرماندانان به جیهاد دژی خوانه ناسه نزیکه کان و پاشان خوانه ناسانی تریش

خوای گوره نه فرمویت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ

غِلْظَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُنْفِرِينَ﴾ نهی گهلی خاوهن باوه، له گه ل نه و خوانه ناسانهی نزیکه تانسان شہر

بکن، با زهروه نهنگتان ببینن، نهوش بزائن خودا له گه ل خو پاریزانه. خوای گوره فرمانی داوه به

خاوهن باوه پان که بجهنگن له گه ل نه و خوانه ناسانهی نزیکن لیئانه وه و هوسنیانن هتا دینه ناو بازنهی

نیسلامه، بویه پیغه مبهری خودا (ﷺ) له پیئندا دهستی کرد به شہر کردن له گه ل موشریکه کان له

دورگی عهه پیدا، کاتی له جهنگی نهوانه لیبوه وه و خودا سهری خست به سهر مهککه و مه دینه و

تانیف و یه من و یه مامه و حه زهره موت هه جهر و خه بیهر و چندین ناوچهی تری دورگی عهه پیدا و

خه لکی له ناوچه کانی تری عهه ببیشه و پؤل پؤل ده هاتنه ناو نایینی نیسلام دوی نه وه دهستی دایه

جهنگ کردن له گه ل نه هلی کتیبدا، خوی ناماده کرد بق غزا کردن له گه ل پومه کاندا، چونکه پومه کان

نزیکترین کس بوون له دورگی عهه بیه وه، وه شیاوترین کسیش بوون که بانگ بکرین بق ناو

نیسلام، نه هلی کتیبیش بوون، هتا ته بوک پؤشت به دواپاندا، پاشان له بر قات و قهری و هلسانی

کرانی له ولاندا گه پایه وه، نهوش له سالی توهمی کزچی پیغه مبهردا بوو (ﷺ) پاشان له سالی

ده همداسه رقالی حه جی مالئاوایی بوو، پاشان مردن یه خه ی پیگرت دوی حه ج کردنی به هه شتا و

یه ک پؤژ، خوای گوره بر دیه وه بق لای خوی، دوی خوی نه بوبه کزی سدیق، که وه زیرو جی متمانه ی

بوو هلسا به و فرمانه بووه جینشینن، نایینه که خه ریک بوو به ره و هه لڈیر بروا، خوای گوره به هوی

نه وه و پاره ستاری کردو بناغه که ی به هیز کردو ستونه کانی دامه زراندا، نهوانه له نیسلام دور

که و تبوونه وه هیتانیه وه ناویازنه ی نیسلام و یاخیه کانیشی گپرایه وه بؤلای نایینی نیسلام. زه کاتی

وهرگرت له و نه فامانه ی که ده یانویست زه کات نه دن، حه قیشی بوون کرده وه بق نهوانه ی شاره زا

نه بوون. نه وه ی پیغه مبهردا (ﷺ) ده یویست بیکات، پیی هلسا، پاشان دهستی کرد به ناماده کردنی

له شگری نیسلام بق سهه پومه خاچ په رسته کان و فارسه ناگر په رسته کان، خوای گوره به هوی

به ره که تی نه و نوینه رایه تیبیه ی نه وه وه نه و ولاتانه ی بق نازاد کردو لووتی کیسرا و قیسه رو هه مو

نهوانه یشی دانه واند له و خه لکه ی گوپرایه لیان بوون، گه نجینه کانیشیان له پیی خودا خه رج کرا، وه ک

پیغه مبهری خودا (ﷺ) هه والی فرموو بوو، ته واو کردنی کاره که ی که وته دهست پاسپارده و

جینشیننه که ی دوی خوی فاروقی توبه کار، شهیدی میحراب، نه بوحه فس عومهری کوپی

خهتاب (په زای خوی لئ بی) که خوی گه وده لووتی خوانه ناسی و بی دینانی به ئو دانه واندو دوو پوو سرکه شانی له ناو بردو دهستی گرت به سهر ئو مال و سامانانه دا له خوره لات و خورئاوایوه، هرچی گه نجینه کانه له ناوچه دوورو نزیکه کانه وه بارکرا بولای، ئو ویش به پیتی شهریه وتی خوا دابه شیکرد به شیوازیکی واهموو پزییوون لئی. دوی ئه وهی به شه هیدی مردو به پیزه وه ژیا، هاره له کانی پیغه مبر (ﷺ) له کچه ریان و ئه نسا ره کان یه ک دهنگ بوون له سهر دانانی گه ودهی موسولمانان عوسمانی کوپی عه فان (په زای خوی لئ بی) (شه هید ناومالی خوی) به جینشین، ئیسلامی تیرو ته و او کرد به هه موو ناوچه کاندا بلوری کرده وه و خه لکه وه و به سهر گه رنی خه لکه وه، په یامی خوی گه یانده هه موو هه ریمه کان و ئیسلام له پورئاو پوره لاتی زه ویدا ده رکه وت و زال بوو، و تهی خودا بلند بوو ناینه که یشی بلو بوه وه، ئه م ناینه پاکه ی خودا ته نگه ی هه لچنی به دوژمنانی خودا به ته وای، هه ر که سهرده که وتن به سهر گه لیکدا، ده چوون بۆ ئه و گه لانه ی تر که هاوستی ئه وان بوون و ده ستیان دابوه مله وپی و به دکاری. وه ک خودای گه وده ئه فرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا قَاتِلُوْا الَّذِيْنَ يَلُوْنَكُمْ مِّنَ الْكُفٰرِ وَاَلِيْجِدُوْا فِيْكُمْ غُلٰطَةً﴾ واته: با خوانه ناسان هیزو تواناتان ببینن کاتی که شه پریان له گه ل ده کن، بیگومان موسولمانی ته و او ئه و که سه یه له گه ل برا موسولمانه کانیدا نه ره و به رانبه ر دوژمن و خوانه ناس زرد به زه برو زه نگه. وه ک خوی گه وده له نایه تی تر دا فرموویه تی: ﴿فَسَوْفَ يٰۤاَيُّهَا اللّٰهُ يَقُوْمُ بِيْحْتُمُ وَيُحِبُّوْنَهُ اَذَلُّوْا عَلَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَعَزُّوْا عَلَ الْكٰفِرِيْنَ﴾^۱ خوا له مه ولا کومه لیکه واده خاته بوو، خوشی بوین و ئه وانیش خویان خوش بوئ به رانبه ر خاوه نباوه پان نه رم و نیان و به هیزو توندن به رانبه ر خوانه ناسان. وه فرموویه تی: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ مَعَهُۥ اَشِيْدَآءُ عَلَ الْكُفٰرِ رَحْمٰةٌ مِّنْ رَبِّهِمْ﴾^۲ موحه مده (ﷺ) پیغه مبری خوی، ئه وانه ش که له گه ل ئه ون، له به رانبه ر خوانه ناسان توندو تیزو له ناو خویاندا دلوفانن. وه فرموویه تی: ﴿يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ جٰهِدِ الْكُفٰرَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاَعْلَظْ عَلَيْهِمْ﴾^۳ ئه ی پیغه مبر (ﷺ) له گه ل ئه و خوانه ناسانه و ئه و دوو پوانه شه ر بکن، زه برو زه نکیشیان نیشانده. پاشان خودای گه وده ئه فرمویت: ﴿وَاَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ﴾ بشزانن خوا له گه ل خوپاریزانن، واته: بجه نکن له گه ل خوانه ناسانداو پشت به خودا ببه ستن بیگومان خوا له گه لتانه نه گه ر لئی بترسن و کوپاپه لئی فره مانه کانی بن، هه ر وایش بوو، خه لکی ئه و سئ سه ده یه که چاکترین که سی ئه م نومعه ته

۱ المائدة (۵۴).

۲ الفتح (۲۹).

۳ التحريم (۹).

بویون و زقر خرداگرو گوئیستی فرمانه‌کانی خودا بویون، بقیه به‌رده‌وام سه‌رده‌ک‌وتن به‌سهر
 دوژمنه‌کانیانداو سه‌رکه‌وتن دوی سه‌رکه‌وتن و دوژمنانیش هر به‌ره و دابه‌زین و ده‌چوون و تووشی زیان
 ده‌بویون... دوی نه‌وی نازاوه و به‌لا و ناره‌زوو خوازوی و دزایه‌تی په‌یدا بوو له‌نیوان فرمانه‌په‌واکاندا،
 دوژمنان چاویان برپه سنوره‌کانی نه‌م ولاته و هاتن بق داگیر کردنی، که‌سی نه‌بوو به‌ریان لیگیرئ، له
 سه‌رقالی کاربه‌ده‌ستان به‌یه‌ک‌تریه‌وه: دوژمنان په‌لاماری ناوچه‌کانی ولاتی نیسلامیان داو زقر
 ناوچه‌یان داگیر کرد، هر به‌رده‌وام بویون له‌سهر داگیر کردن، هه‌تا زقرئ له ولاتانی نیسلامیان
 خسته‌بنده‌ستی خویان، ناشکرایه هه‌موو کارئ به‌ده‌ستی خودایه چ له‌مو پیش‌وچ له‌مو نوایش، له
 هه‌سه‌رده‌میگدا کاربه‌ده‌ستانی نیسلام هه‌لسابن به‌جیهاد و فرمانه‌کانی خویان به‌جیه‌پنابو و پشتیان
 به‌خوا به‌ستی، خوی گه‌وره‌ده‌روی لی کردونه‌ته‌وه و نه‌و ناوچه‌چانه‌یان له دوژمن سه‌نده‌ته‌وه، به‌پیی
 نه‌و گوئی‌په‌لی و به‌رفه‌رمانیه‌یان بق خودای مه‌زن، بیگومان خودا خوی جی نیازه و خاوه‌نی گشت
 شتیکه نه‌گر مه‌یلی لی بی، موسولمانان زال ده‌کات به‌سهر دوژمنه‌ خاوه‌ناسه‌کانیدا، ته‌ی خاوه‌ن
 باوه‌پان سه‌رده‌خات به‌سهر هه‌موو ناوچه‌کاندا، چونکه هر نه‌وه زقر به‌خشنده‌وه مه‌زن (سبحانه
 و تعالی).

﴿وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ

کفرور (۱۲۴)

باوهری خاوه‌نباوهر زیاد ده‌کات و که‌میش ده‌کات، به‌لام دوو‌پوه‌کان زیاتر پیس و چه‌په‌ل ده‌بن

خوی گه‌وره‌نه‌فه‌رمویت: ﴿وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا﴾ هی وایان
 له‌ناودا هه‌یه (واته دوو‌پوه‌کان) تا سوپه‌تیک دیته خاوه‌روه ده‌لی: کیتان به‌روی پی به‌هیزتر بووه؟
 خودای گه‌وره‌یش نه‌فه‌رمویت: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾ جا نه‌وانی به‌ویان
 به‌خوا هیناوه باوه‌پیان به‌هیزتر ده‌بن و نه‌وان مژده به‌خش و خوش حالن، نه‌م نایه‌ته گه‌وره‌ترین
 به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی که باوه‌پ زیاد ده‌کات و که‌میش ده‌کات، وه‌ک چون زانایانی پیشینه و پاشینه
 پایان وایه، به‌لکو زقرئ له و زانایانه‌گوئیانه: زانایان په‌کران له‌سهر نه‌مه. له‌م باره‌یه‌وه له سه‌ره‌تای
 شه‌رحی بوخاریدا (په‌حه‌تی خوی لی بی) به‌چاکی باسی لی‌کراوه. پاشان خوی گه‌وره‌نه‌فه‌رمویت:
 ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ نه‌وانه‌یش
 دلایان نه‌خوشه، پیسی دیته سه‌ر پیسیان و به‌خاوه‌ناسی ده‌مرن. واته: گومان و دو‌دلایان زیاتر ده‌بی

له كه ل نه و گومان و دوو دلبهى خوشياندا، وه خدای گوره فه رمويه تى: ﴿ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾^۱ نيمه جگه له م قورئانه شتى وات بق په وانه ده كه ين كه شيفاو به زه يى تيدايه بق خاوه ن باوه په كان و سته مكارنايش زياتر پيى زيانبار ده بن. وه فه رمويه تى: ﴿ قُلْ هُوَ الَّذِي ءَامَنَّا هُدًى وَشِفَاءً وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي ءَاذَانِهِمْ وَقُرْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُوذِيَكَ يَنَادُونَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴾^۲ بلئ: نه مه بق كه ساني كه باوه پيان پيى هيناوه پييه رو چاره ي دردانه، نه وانه ش بهواي پيى ناكه ن، گويى گرانن له بيستن و چاويان له ديتنى كويزه، هر ده لتي له جبي دوون و بانگ ده كرين. نه مه يش يه كيكه له هوكارى به دبختيان، نه وه ي ده بيته هوى شاره زا بونيان، ده بيته مايه ي گومرا بوون و له ناوچونيان، وه چون نه وانه ي سروشتيان خراپه كه خوراكيان پيى ده درى زياتر تيك ده چن و سووى لى وه رناگرن و پيى كه م ده كه ن.

﴿ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ ﴾
 ﴿ وَإِذَا مَا أَنْزَلْنَا سُورَةً نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَىٰكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴾^(۱۷۷)

تاقى كرده وهى دوو په وه كان

خوای گه وده باسى دوو په وه كان ده كات و نه فه رمويت: ﴿ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ ﴾^۱ تايا نه مانه نابيين كه سالانه جار يك يان دوو جار تاقى ده كرينه وه، له ناكامدا نه په شيمان ده بنه وه و نه ته مى خواريش ده بن، واته: نه له گونا ه پيشوه كانيان په شيمان ده بنه وه و نه په ندو ناموزگارش و درده گرن له وهى كه له مو به دوا توشيان دئ. موجهيد نه لئ: تاقى ده كرينه وه به قات و قپى و برستينى^۲. پاشان خوداى گه وده نه فه رمويت: ﴿ وَإِذَا مَا أَنْزَلْنَا سُورَةً نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَىٰكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴾^۳ هر كاتى سوره تى ديتنه خوار، هينديكيان ده پواننه هينديكيان، ناخو كه س نيوه ده بيئى؟ له پاشان ده كرينه وه، خوا دلپاني وه رگيپاوه، چونكه نه مانه له ده سته ي بئى ناوه زه كانن، ديسان خوداى گه وده باسى دوو په وه كان ده كات، كاتى كه سوره تيك بهاتايه ته خواره وه

^۱ الاسراء (۸۲).

^۲ فصلت (۴۴).

^۳ الطبري (۵۸۰/۱۴).

بق پیغمبهری خودا (ﷺ) سهیری به کتریان ده کردو پشتیان ده کرده هه ق و له لای پیغمبهر (ﷺ) هه لده سان، نه مه حالی دو پوهه کان بوو له دنیا دا له سه ره ق پانه ده وهه ستان و به ره و پوهی نه ده چون و لئی تینه ده که یشتن وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تر دا نه فه رمویت: ﴿كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ۖ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ چپانه پوو وهرده گپین له نامؤزگاری (قورسان)؟ ده لئی حوشترن و پاو نراون له ترسی شیر هه لاتوون. وه فه رمویه تی: ﴿قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا فَبَلَّكَ الْمُتَطَوِّلِينَ ۝۳۱﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿۲﴾ ده ی نهو بییدینانه چپانه؟ دینه لات و به مؤنیکه وه ده روانن، ده سه ته ده سه ته له لای راست و چه پته وه، واته: نه وانه چپانه به لای راست و به لای چه پتا ده پون له هه ق پاده کن و به ره و گومرایی مل ده نین. پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ أَنْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ﴾ واته: له پاشان ده که پینه وه، خودا دلایانی وه رگپراوه، نه م نایه ته وه ک نهو نایه ته وایه که خودا فه رمویه تی: ﴿فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ﴾ ۲ وه ختی نه وانه خویمان لادا خودایش دلی نه وانی لادا. واته: نه وانه له وتاری خودا تیناگه و هه ویش ناده ن لئی تینگه و هه زیش ناکن لئی حالی بن، به لکو نایه وهی خویمانی بیوه خه ریک بکن و خویمانی لی دوور ده گرن هر له به ره نه وه تاوایان لیها ت که لییان هات.

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۝۱۲۸﴾ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ

الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿۱۲۹﴾

په وانه کردنی پیغمبهر (ﷺ) چا که یه کی گه وره ی خودایه

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ پیغمبهریک هاتوه بو تان، له خو تانه، هه به لایه ک به سه رتان بی، لای گرانه، زور دلی به لاتانه وه یه، دل سو زو دل زفانه به ران به ری خاوه ن باوه پان. خودای گه وره مننه ت ده کات به سه ر باوه پاراندا به وه ی که پیغمبهریک ی بق په وانه کردون له خویمان، واته: له سه ر زمان و نه ژادی خویمان وه ک ئیبراهیمی خه لیل فه رمویه تی: ﴿رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا

^۱ المدثر (۴۹-۵۱).

^۲ المعارج (۳۶-۳۷).

^۳ الصف (۵).

مَنْهُمْ ﴿۱﴾ په‌روه‌ردگارمان هر له خوځيان پټغه‌مبه‌ريکيان بڼ بنيره. وه خودای گه‌وره‌ فهرموويه‌تی:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ﴾^۲ خاوه‌ن باوه‌پان به‌ر منه‌تی چاکه‌ی خودان،

که پټغه‌مبه‌ريکی هر له خوځيان بڼ نارديون. وه ليره‌يشدا فهرموويه‌تی: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ

مِّنْ أَنفُسِكُمْ﴾^۳ واته: نه‌و پټغه‌مبه‌ره هر له خوځتانه‌و به‌ زمانه‌ی خوځتان په‌وانه‌ کراوه، وه‌ک جه‌عفری

کوپي نه‌بوتال (په‌زای خواي لسې بسې) ووتی به‌ نه‌جاشی و موغه‌يره‌ی کوپي شوعبه‌ ووتی به‌

پاسپارده‌که‌ی کيسرا: به‌پاستی خودا پټغه‌مبه‌ريکی ناروده‌ بڼمان له خوځمانه‌و ناگاداری په‌وشت و

بنه‌ماله‌و هه‌لسوکه‌وت و پاستگویی و نه‌مانه‌تی نه‌وين^۴ پاشان نه‌فهرمويت: ﴿عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ﴾

هر شتی نوممه‌ته‌که‌ی نازار بدات و ناره‌حه‌تی بکات به‌ لايه‌وه‌ گرانه، وه له‌م فهرمووده‌ سه‌حیحه‌دا

هاتوه: (به‌ پاستی نه‌م ناینه‌ سانایه‌و شریعه‌ته‌که‌یشی گشت ناسانه‌و فراوانه‌و ته‌واوه، ناسانه‌ له‌سه‌ر

که‌سی خواي گه‌وره‌ناسانی کردبې له‌سه‌ری)^۵ ﴿حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ﴾ زډر سووره‌ له‌سه‌ر (باوه‌پ

هینان) تان، واته: زډر سووره‌ له‌سه‌ر پټنيشاندان و سوود پټگه‌يانددتان له‌ ژيانی دنيا و له‌ پڅی

دوايشدا، نيمامی نه‌حمده‌ رپوايه‌تی کردوه‌ له‌ عه‌بدوللای کوپي مه‌سعوده‌وه‌ نه‌لی: پټغه‌مبه‌ری

خودا(ﷺ) فهرموويه‌تی: (بيگومان خودا هيچ قه‌ده‌غه‌کراویکی قه‌ده‌غه‌ نه‌کردوه‌ مه‌گين زانیويه‌تی که

به‌ زوانه‌ شاره‌زای ناو خوځتان ایی شاره‌زا ده‌بی، با بزانی که‌ من ده‌ستم گرتوه‌ به‌ پشتوینه‌که‌تانه‌وه‌

تاخوځتان نه‌خه‌نه‌ ناو نه‌و ناگره‌ وه‌ک په‌پوله‌و می‌ش و مه‌گه‌ز خوځیانی تینه‌خه‌ن)^۶ ﴿يَا الْمُؤْمِنِينَ

رُؤْفًا رَّحِيمًا﴾ دلسوزو دلځفانه‌ به‌رانبه‌ر خاوه‌ن باوه‌پان. نه‌م نايه‌ته‌ وه‌ک نه‌م نايه‌ته‌ وایه‌ که

خودای گه‌وره‌ فهرموويه‌تی: ﴿وَكَفُوفٌ جَنَاحَكَ لِمَنِ ابْتِغَاءٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۷ ﴿فَإِنْ عَصَاكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ

مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾^۸ وَوَكَّلْ عَلَى الْمُرِيرِ الرَّحِيمِ^۹ بالت شوق بکه‌ بڼ نه‌و خاوه‌نباوه‌پانه‌ی که‌ شوینت

که‌وتوون، جا نه‌گر به‌ گوځيان نه‌کردی بلی: من بيزارم له‌وه‌ی نيوه‌ ده‌یکه‌ن، هر خوځشت به‌ خاوه‌ن

^۱ البقرة (۱۲۹).

^۲ آل عمران (۱۶۴).

^۳ أحمد (۲۰۲/۱)، (۲۹۱/۵).

^۴ فتح الباري (۱۱۶/۱).

^۵ أحمد (۳۹۰/۱).

^۶ الشعراء (۲۱۵-۲۱۷).

دهسته لاتی دلفان بسپیره. وه هر بهم شیوه یه ش خوی گوره فره رمانی داوه له م نایه ته دا: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا﴾ نه گه ره هر پویان وه رگیزا، له وهی که بۆت هینان له و په یامه گه وره و بیگه ردو تیرو ته واوه ﴿فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ بلئی: من هر خودام به سه جگه له و هیچ شتی بۆ په رستن ناشی. وه که له نایه تیکی تر دا فره موویه تی: ﴿رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾^۱ په روه ردگاری خوره لات و خورنواویه، جگه له و هیچ که سی بۆ په رستن ناشی. ﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ کاری خۆم داوه ته ده ست ئو، هر ئه ویشه خاوه نی عرش مه زنه، واته: هر ئه و خودایه خاوه ن و وه دیه پته ری هه موو شتی که چونکه هر ئه و په روه ردگاری عرش مه زنه که باوینه (السقف) ی هه موو دروستکراوه کان و گشت ئه و وه دیه پتر اوانه شه که له ناسمانه کان و زه مین ئه و هیش له نایاندایه و له نیوانیاندایه هه موو له ژیر عرش خوادان (جل جلاله)، هه موو ملکه چیشن له به رده م ده سه لاته و توانا و زانیاری ئه و خوا گه وره یه دا که (زانستی ئه و) ده وری هه موو شتیکی داوه، بریاری له گشت شتی که دا جیبه جی ده کری، هر خۆی خاوه نی هه موو شتی که. نیماسی نه حمه د پیوایه تی کرده له نیبنوعه بباسه وه له ئوبه یی کوپی که عبه وه (ره زای خویان لی بی) ئه لی: دواین نایه ت که هاته خواره وه له قورنانه م نایه ته بوو: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ﴾ هه تا کوتایی سوره ته که.^۲ وه له م فره مووده سه حیحه دا که زید ئه لی: کوتایی سوره تی به رانه م دۆزیه وه له لای خوزه یه ی کوپی سابت یان ئه بی خوزه یه بوو، له پیشه وه ش باسی ئه وه مانکرد که کومه لی له هاوه له کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه وه یان وه بیردیته وه که ئه وانیش له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) وه ک خوزه یه ی کوپی سابت کاتی که خوزه یه ده سستی کرد به خویندنه وه ی نایه ته که بویان) والله اعلم.

المزمل (۹).

فتح الباری (۱۹۵/۸).

ته هسیری سورهتی یونس
له مه که که دا هاتوته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الرَّ تَبَّكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ۱﴾ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ

الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿۲﴾

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿الرَّ تَبَّكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ﴾ نه لیف، لام، پا، نه مه چه ند نیشانه یه کن له کتیی کارزانی. له باره ی نه م پیتانه وه له سه ره تای سوره ته کانه وه، قسه کراوه ده باره بیان له سه ره تای سوره تی به قه ره دا، ﴿تَبَّكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ﴾ واته: نه مه نایه ته کانی قورمانی نه گواوی پر کارزانیه.

نهم پیغه مبه ره ده بی مرده در بی

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِّنْهُمْ﴾ نایا مه ردم سه ریان سو پر ده میتی، پیاوی کمان هر له ناو خویان پاسپاردوه. له و نایه ته دا خودا وه لای نه و خوانه ناسانه نه داته وه که سه یر ماوه ن له وه ی که پیغه مبه رانی نارده وه له مه ردم خویان، وه که له چه ند نایه تی تر دا باسی گه له پیشوه کانی کردوه که نه وانیش هر وایان گوتوه: ﴿أَبَشِّرْهُدُونَا﴾ جا چون مرؤف ده توانن بی نیشانی نیعه بده ن؟ نوح و صالح پیغه مبه ریش به گه له که بیان گوت: ﴿أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَ كُرٌّ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَن رَجُلٍ مِّنكُمْ﴾ نایا نیوه پیتان سه یر بوو که نامؤزگاریه که له لای په روه ردگار تانه وه هات بق پیاویک هر له خوتان. وه باسی خوانه ناسه کانی قوره بیشیش ده کات که نه وانیش نه لاین: ﴿أَجْعَلِ الْأُمَمَةَ أَلْفًا وَجِدًا إِنَّا هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ﴾^۱ چون ده یه وی له جیی نه وه ه موو بتانه ی ده یان په رست هر خودایه که په رستن؟ نه مه زور شتیکی سه یره. زه حاک نه لی له نیبنوعه بیاسه وه: کاتی خودای گه وره موحه ممه دی (ﷺ) په وانه کرد به پیغه مبه ری، عه ره به کان نار په زاییان ده ری پی و پروایان نه ده کرد. بیان هه ندیکیان به پروایان نه ده کردو ده یانگوت: خودا له وه گه وره تره که پاسپارده یه کی خوی له مرؤف بنیری وه که موحه ممه د،

^۱ التغابن (۶۱).

^۲ الاعراف (۶۲).

^۳ ص (۵).

نهائی: خوی گه وره نه م نایه تانه ی ناره خواره وه: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا﴾^۱ ﴿أَنْ أَنْذِرَ النَّاسَ﴾ که خه لکی بترستی و ﴿وَنَشِّرَ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ مژده بدات به وانه ی خاوه ن باوه پن: پله ی به رزیان له لای په روره دگاریان هه یه؟ پای جیاواز هه یه له سر نه م، عه لی کورپی نه بوته له: له نینوعه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿وَنَشِّرَ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ نه لئی: به خته وه ریبیان بق پیشکه وتوه له له وحولمه حفوزدا، عه ولی نه لئی: له نینوعه بیاسه وه: ﴿أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ ده لیت: پاداشتیکی چاکیان هه یه به هوی نه وه ی له پیش خویانه وه نارویانه، مواهید نه لئی: ﴿أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ یانی: کرداره چاکه کان. نویژو پڙډوو مال به خشینو ته سبب حاتیان. وه نه لئی: موچه ممدیش (ﷺ) شه فاعه تیان بق ده کات^۲ ﴿قَالَ الْكٰفِرُونَ اِنْ هٰذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ خوانه ناسه کان نه لئین: نه م پیاوه ناشکرایه جادوگره. واته: له گه ل نه وه ی که نیمه پیغه مبه ریکمان بق ناردن له خویان که مژده یان بداتی و بیانترسینی ﴿قَالَ الْكٰفِرُونَ اِنْ هٰذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ خوانه ناسان نه لئین: نه م پیاوه جادوگره ریکی ناشکرایه، دیاره نه وانه دروزنن که نه وانه ده لئین.

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَيْعٍ إِلَّا مِنْ عِنْدِ رَبِّكَ اللَّهُ ذَا الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

بَعْدَ إِذْنِهِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢﴾

خودا خواهونی بوونه وهره په روره دگاره هه لسورینه ریه تی

خوی گه وره نه فهرمویت: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ﴾ په روره دگارتان خودایه که به شه ش پڙډ نه م ناسمانان و زه مینه ی دروستکروه و نه وسه له سر ته ختی فه رمانپه وایی دامه زراوه و به کاروباری پاده گات، خودای گه وره ده فهرمویت که په روره دگاری گشت بونه وهره و ناسمانه کان و زهوی له شه ش پڙډا وه دپه پناوه، نه لئین: وه که نه م پڙډانه، گو تراویشه: هر پڙډکی هه زار سالی له م پڙډانه یه که نیوه ده یژمیرن، وه که له مودوا باسی دیت، ﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ پاشان له سره عرش ی فه رمانپه وایی خوی دامه زرانده، نه و عرشه

^۱ الطبري (۱۳/۱۵).

^۲ الطبري (۱۵/۱۵).

^۳ الطبري (۱۴/۱۵).

گوره ترین دروستکراوه و سه ربانی همووشته کانه، ﴿يَذُرُّ الْأَمْثَرَ﴾ واته: به کاروباری دروستکراوه کانیدا
 پاده گات ﴿وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا
 فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۱ هرچی هه یه له زه مین و ناسماندا (با له قورسای میزوله ی هه ره وردیلش بیان وردتر
 یان هر درشت تربی) هبچیان له پهروه رداگری تو ناشارینته وه ووا له کتیبی دیاری ده ردا، هیچ کاتی
 کاره کان سه رقالی ناکن و هیچ داخوایه تووشی هه له ی ناکات، پیداکرتنی داواکاران بیتاقه تی ناکات،
 به پیوه بردنی (کاری) گوره یان بچوک سه رقالی ناکات له ناوکپوه کان و ده ریاکان، ناوه دانیه کان و
 چوله وانیه کان. ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾^۲ له م زه مینه هر شتی ده جوئینته وه گشتی
 پدزی له سه ر خوایه. وه فهرموویه تی: ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمَتِ الْأَرْضِ
 وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۳ هیچ گه لایه که له هیچ شوینتی بی زانینی نه و ناوه ری، هرچی
 دهنکه و له تاریکایی زه ویداو هرچی ته په یان وشکه، گشتی له ناو ده فتریکی ناشکرادایه. ده راوردی
 نه لی: له سه عدی کوپی نیسحاقی کوپی که عبی کوپی عه جه زه وه که نه لی: کاتی نه م نایه ته هاته
 خواره وه: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ کاروانیکی گوره یان پیگه یشت و
 وایان ده زانی حه تمن نه وانه عه ره بن، پبیان گوئن: نیوه کین؟ نه لین: له جنوکه ین، ده رچووین له
 مه دینه، نه م نایه ته وه ده ری ناین، نیبونو نه بی حاتم نه مه ی ریوایه ت کردوه، پاشان خوای
 گوره نه فهرمویت: ﴿مَا مِنْ شَيْعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ﴾ کی ده توانی لای نه و ببینته تکاکار کاتی نه بی بز
 خوی نیزنی بدات؟ نه م نایه ته وه که نه و نایه تانه وایه که فهرموویه تی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا
 بِإِذْنِهِ﴾^۴ کتبی واهه یه هه تا (بز خوی نیزنی نه دات) بتوانی تکای لا بکات. وه فهرموویه تی: ﴿وَكَمْ مِنْ
 مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾^۵ له وه موو ناسمانه دا
 چه ندین فریشته هه یه که سیان تکای لی ناگری که سی نه بیت که خودا نیزنی بدات و تکا بز که سی

۱ یونس (۶۱).

۲ هود (۶).

۳ الانعام (۵۹).

۴ البقرة (۲۵۵).

۵ النجم (۲۶).

بکات که خوی هز کاو بیٹی بازی بی. وه فرمویه تی: ﴿وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةَ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾^۱
 تکاش لای نو به هره نادات، بق که سی نبی که نیزی بدات. له دوابی نایه ته که دا لیره دا فرمویه تی:
 ﴿ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾^۲ هر شو خودایه په روره دگاری نثویه، ده سا
 عه بدایه تی بکن، نایا نثویه هیچ بیری لی ناکه نه وه؟ واته: هر تنیا عبادته تی شو بکن که شه ریکی
 نیه، خوتان چاک ده زانن که خوی گوره وه دپینه ره که چی نثویه بته پرست له کاروباره کانتاندا
 په رستراوی تر ده په رستن، وه که نه فرمویت: ﴿وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾^۳ نه گر له خویان
 پپرسی کی نه وانی وه دپینا ده لئین: خودا. وه نه فرمویت: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ
 الْكَرْسِيِّ الْعَظِيمِ﴾^۴ سَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَنْقُرُونَ﴾^۵ بلی: پاهینه ری ههوت ناسمانه کان و
 پاهینه ری ته ختی هره مه زن کیته؟ ده لئین: گشتی می خویا، بلی: دهی بچی هیچ ترستان نیه؟
 نایه تی پیش هم نایه ته و نایه تی دواپش هر وایه.

﴿إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ
 وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾^۶
 گه رانه وهی هه موو بولای خودایه

خوی گوره نه فرمویت: ﴿إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾^۷ به لئینی
 خودا راسته، نثویه هه موو به ره و نه وه ده گه پینه وه، نه وه په پشدا وه دی ده پینه و پاشان
 ده یکه پینه وه. خودای گوره باسی نه وه ده کات که هه موو دروستکاروه کان له پژی قیامه تدا
 ده گه پینه وه بق لای، هیچی به چی ناهیلی، وه ک چون له سه ره تادا دروستی کردن واپش ده یانه پینه وه،
 وه که له نایه تیکی تریشدا فرمویه تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾^۸ خوی
 نه وه لکه وه دی دینی و دواجاریش ده پینه وه که بق نه و ناسان تریشه ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ﴾^۹ تا نه وانی باور داری و کرده وهی چاکیان بووه (بی جیاوازی) پاداشتی خویان
 بداتی، به ته وایی و دادوه رانه، ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا

۱ سبأ (۲۲).
 ۲ الزخرف (۸۷).
 ۳ المؤمنون (۸۶-۸۷).
 ۴ الرعم (۲۷).

يَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾ نه‌وانه‌ش که خوانه‌ناس بیون، (له سزای ناسوپاسیدا) ثاوی زدر گهرم ده‌خونه‌وه و جه‌زره‌بی به ژانیان ده‌بی، واته: به‌هوی خوانه‌ناسیانه‌وه له پژی قیامه‌تدا چه‌نده‌ها جور سزایه نه‌درین وه‌ک گره باو ناوه کول و چه‌ دوکه‌ل سبیه‌ریانه ﴿هَذَا قَلِيدٌ وَفُوهُ حَمِيرٌ وَعَسَاقٌ ﴿١١﴾ وَآخِرُ مِنْ شَكْلِهِمْ أَزْوَاجٌ﴾ با له‌ویدا ناوه کول و کیم و زوخوا و بخونه‌وه، هر له و جورده جه‌زره‌بانه، چه‌ندین وینه‌ی

تیش هیه. وه‌فرموویته‌تی: ﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ يَطُوفُونَ فِيهَا فِي حَمِيرٍ آتٍ﴾^۱ نه‌مه‌هر نه‌وه جه‌هنمه‌یه تاوانباران به‌ویان و نه‌بوو هیه، له‌ناویدا و له‌ناو ناوه‌کولدا ده‌خولیتنه‌وه.

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِيعَلِّمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّ فِي آخِزَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَقُونَ ﴿٦٠﴾﴾

هه‌موو شتی شایه‌ته له‌سه‌ر توانای خودا

خوای گه‌وره‌نه‌فرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا﴾ هه‌ر خویه‌تی خوری کرده تیشکه‌درو مانگی کرده‌تریفه‌دار. خودای گه‌وره‌باسی نه‌و نیشانانه‌ده‌کات که وه‌دیه‌یناوه، هه‌موو به‌لگن له‌سه‌ر توانای ته‌واوو ده‌سه‌لاتی مه‌زنی خوی که وای کردوه نه‌و تیشکه‌ی له‌خوره‌وه دهرده‌چی بوته‌پووناکی و نه‌و تیشکه‌یش له‌مانگه‌وه دهرده‌چی کردویه‌تی به‌پوشنایی، نه‌مه‌هونه‌ریکه و نه‌ویش هونه‌ریکی تره‌جیاوازی دروستکردوه له‌نیوانیادا، تا له‌یک نه‌چن، توانای داوه به‌خۆر له‌پژداو تواناشی داوه به‌مانگ له‌شه‌وداو چه‌ند قوناغی بۆ دیاری کردوه، تا هه‌ژماری سه‌له‌کان و حیسابتانی پی‌بزانن، له‌سه‌ره‌تاوه به‌بچوکی دهرده‌که‌وی پاشان به‌پووناکی و ته‌نه‌که‌ی زیاد ده‌کات هه‌تا به‌پکی و ته‌واوی دهرده‌که‌وی، پاشان ده‌سه‌ده‌کاته‌وه به‌بچوک بونه‌وه هه‌تا ده‌گه‌ریتته‌وه بۆ حاله‌که‌ی پیشوی له‌کوتایی و ته‌واو بوونی مانگدا. وه‌ک خودای گه‌وره له‌نایه‌تی تردا هه‌رموویته‌تی: ﴿وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَقًّا عَادَ كَالْمُرْجُونَ الْقَدِيرِ ﴿٦١﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا آيَاتُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾^۲ مانگیش نیعه‌بویمان دانا به‌چه‌ند قوناغدا

تیپه‌پی، تا وای لی دئ وه‌ک په‌لی کۆنه‌ی وشکه‌لی داری خورما دیته‌به‌ر چاو، نه‌خۆر توانای وای هه‌یه

^۱ ص (۵۷-۵۸).

^۲ الرحمن (۴۲-۴۳).

^۳ یس (۳۹-۴۰).

بگات به مانگ، نه شه و پیش پوژ ده که وی، هه موو له ناسمانتیک مه له ده کن. وه فه رمویه تی:

﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ حُسْبَانًا﴾ خور و مانگی بق ژماره ی نیوه ساز داوه. وه له م نایه ته دا که

نه فه رمویت: ﴿وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِئَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ وَالْجِسَابِ﴾ وه چه ند قوناغی (بق مانگ) دیاری

کرد، تا هه ژماره ی ساله کان و حیسابتانی پی بزنان. به خور پوژ ده کان ده زانی و به پوشتنی مانگی

مانگه کان و ساله کان دیاری ده کری. ﴿مَا خَلَقَ اللهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ خودا به راستی نه مانه ی

وه دبیته ناوه. به گالته نه مانه ی دروستنه کرده، به لکو خوری دانایه و زور چاک ده زانی له بهر چیی و بق

چی. وه له نایه تیکی ترده نه فه رمویت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطُولًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا

قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ﴾^۱ نیتمه ناسمان و زه ویمان (نه وه ی که له نیتوانیاندایه) به خورایی دروستنه کرد،

نه وه که سانه ی وا بیر ده که نه وه خوانه ناسن، هوار له وانه ی خوانه ناسن، بق نه و ناگره ی ده چه نه ناوی.

وه فه رمویه تی: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾^(۱۱۵) فتعلی الله الملک الحق

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾^۲ نایا نیوه پیتان و ابو به گمه دروستمان کردون، ناشتان

هینینه وه لای خومان؟ پایه به زنی بق خودایه، که پاشای راسته قینه یه، هیچ په رستویه کیش جگه له

نه ونیه، هه خویه تی په ره ردگاری ته ختی گه وره. پاشان نه فه رمویت: ﴿يَفْصَلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ

يَعْلَمُونَ﴾ به لگه کان شی ده کاته وه بق نه وه که سانه ی که زانان. وه نه فه رمویت: ﴿إِنَّ فِي آخِذَاتِ آيَاتِ

وَالنَّهَارِ﴾ له هاتوچی شه و پوژدا به دوا ی یه کدا، که نه م هات نه و ده پوا و هیچ دوا ناکه وی. وه که نه م

نایه ته که نه فه رمویت: ﴿يَفْشَى آيَاتِ النَّهَارِ يُطِيبُهُ حَيْثُ شَاءَ﴾^۳ پوژ به شه و داده پوشتی، پوژیش په له

ده که ویته سه ر شه و. وه فه رمویه تی: ﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ﴾^۴ نه خور توانای

نه ونده هه یه بگات به مانگ. وه فه رمویه تی: ﴿فَالرَّاقِ الْأَصْبَحِ وَجَعَلَ آيَاتِ سَكَا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

^۱ الانعام (۹۶).

^۲ ص (۲۷).

^۳ المؤمنون (۱۱۵-۱۱۶).

^۴ الاعراف (۵۴).

^۵ یس (۴۰).

حَسْبَانَا ﴿۱﴾ تیکولی شه وگار لاده دات و سپیده تان بق ده خاته پوو، شه وی بق نوقره گرتن و خنرو مانگیشی بق ژماره ی نیوه دروست کردوه. پاشان لیره دا نه فرمویت: ﴿وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴿۲﴾ نه وهی له ناسمانان و زه میندا دوستی کردون له و نیشانانن که به لگه به له سر که ورده ی خدای مه زن. وه که له نایه تی تریشدا نه فرمویت: ﴿وَكَايِنَ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴿۳﴾ چه نده زدن نیشانه کان له ناسمانه کان و زه میندا. وه فرمویته تی: ﴿قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنَى الْأَيَّاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۴﴾ بلی: وردبینه وه بزنان له ناسمانه کان و زه میندا چی هیه؟ که چی نم هه مو نیشانه و ترساندن کار ناکاته سر کومه تی بپوا نه مین. وه فرمویته تی: ﴿أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنْ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ﴿۵﴾ نایا نه مانه له پیشه وه و پاشه وه ی خویان نه پوانی، له م ناسمان و زه میندا؟ وه فرمویته تی: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ﴿۶﴾ له وه دیه پنیانی ناسمانه کان و زه میندا و نالوگرچی شه وو پوزدا، زدن نیشانه ی بته وه هیه بق نه وانه ی خاوه نی بلی و شیارین. وه لیره یشدا نه فرمویت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا قَوْمٌ يَسْتَفْتُونَ ﴿۷﴾ زدن به لگه هیه بق نه وانه ی له توورده یی و توله و جه زده به ی خودا ده ترسن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿۷﴾

﴿أُولَٰئِكَ مَأْوَهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۸﴾

شوینی نه وانه ی بپوایان نیه به پوزی قیامه ت جه هه نه

خوای که ورده نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿۷﴾ نه وه که سانه ی دیداری نیعه یان ناوی و به ژینی دنیا پارزین و له و باره یه وه ترسیان نیه، نه وانه ش له به لگه کاشان خه بریان نیه. خودای که ورده باسی ژیانی به دبه ختان ده کات، نه وانه ی بپوایان به دیداری خودا نیه له پوزی قیامه تدا، به هیوای هیچ شتی نین له لای خودا، پارزین

۱ الانعام (۹۶).

۲ یوسف (۱۰۵).

۳ یونس (۱۰۱).

۴ سبأ (۹).

۵ آل عمران (۱۹۰).

به م زبانه دنیا، بی خه م ژبان ده به نه سر و تییداو بیئاگان له نیشانه کانی، حه سانی به سری نه لی:
 سویند به خوا هر یویه دونیا یان پازاندوره ته وه و گرنگی پیئه دن، چونکه پازیوون پیی، نه وانه له
 نیشانه کانی بوونه وهر بی خه برن و بیری لی ناکه نه وه، نه رکه شه رعیه کانیش جیبه جی ناکه ن
 ﴿أُولَئِكَ مَاؤُنْهْمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾، نه وانه بی هوی کرده وه کانیانه وه ناگر جیگه یانه
 له پژی قیامه تدا، واته: له سر نه و گوناو تاوانه و کرداره خرابانه یانه وه له دنیا دا کردویانه و بپرواشیان
 نه بوه به خوداو پیغه مبه ره که ی و پژی دوا بی جه زده به نه دین.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُم بِإِذْنِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٠﴾ دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَحَمْدُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَأٰخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

پاداشتی چاک بو پرواداران و ناکار چاکانه

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُم بِإِذْنِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾، نه وانه ی خاوه ن باوه پ بوون و ناکار چاکن، به و باوه په ی
 که ه یانه خوا ریگه یان نیشان نه دات ده یانباته ناو باغاتیک پر له خوشی و جواریان به به ردا ده روا.
 خودای گه وره لیزه یشدا باسی به خته وهران ده کات نه وانه ی بپوایان به خوا بوه و پیغه مبه رانیان به
 راست زانیوه و گوئیستی فرمانه کانی خودا بوون و کرداری چاکیان کرده، خودا به هوی نه و بپوایه وه
 ریگه یان نیشان نه دات، هه لده گری نه و (الباء) ه سه به بیه بیت (واته: به هوی نه و باوه په له دنیا بویانه
 خوا ریگه ی نیشان داون له پژی قیامه تدا بو سر راسته بی بو نه وه ی بزگاریان بی و برون بو
 به هشت، وه ه لیش ده گری نه و بایه بائی پشتیوانی (الاستعانة) بی، وه ک مواهید له م نایه ته دا:

﴿يَهْدِيهِمْ رَبُّهُم بِإِذْنِهِمْ﴾ ده لیت: پوناکیه کیان بو په یدا ده بی و هاوری له گه ل نه و پووناکیه دا
 ریگه ده کن. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَحَمْدُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَأٰخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نزیایان له به هشتدا هر نه مه یه: خودایه پاکی بو
 تویه، به خیره اتن لیگردنیان هر سه لاهه، دوا بی نزیایان هر نه مه یه: سوپاس بو خوای پاهتیری گشت
 جیهان. واته: نه مه حالی خه لکی ناو به هشته، نه م نایه ته له گه ل نه و نایه ته دا که خودای گه وره

فهرموویه تی: ﴿حَسِبْتَهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامًا﴾^۱ نهو پوژدهی که دینه بهر باره گای نهو (خودا) به خیره اتنیان به (ووشه ی) سه لاهه. وه فهرموویه تی: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لِقَاءَ وَلَا تَأْتِيًا﴾^(۱۵) إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا^۱ که له ویدان، نه قسه ی هه رزه ده بیسن و نه وتاریکی ناره وا، نه ونده ی سلوا له به کتر ده که ن و وه لامیشی پی نه دهنه وه. وه فهرموویه تی: ﴿سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ﴾^۲ پهروه ردگاری دلوفانیش به فهرمایشتی خوی سلاوئیکیان بق ده نیری. وه فهرموویه تی: ﴿وَالْمَلٰئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾^(۱۳) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ^۳ فریشته له هه مو لاره ده چنه لایان (پتییان ده لتین) سه لامتان لی بی. پاشان خوی که وره نه فهرموویت: ﴿وَءَاخِرُ دَعْوَانَهُمْ اَنْ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ﴾^۴ دواین نزایان هه نه مه یه: سوپاس بق خوی پاهینه ری هه مو جیهان. نه مه نه وه ده گه یه تی که خوی که وره هه همیشه سوپاسکراوه و هه همیشه یش په رستراوه، بویه سوپاسی خوی کردوه له سه ره تای وه دیه پتییانی دروستکراوه گانی به رده و امیشه، وه له سه ره تای کتیبه که یداو وه له کاتی په وانه کردنیشیدا، وه ک خوی که وره فهرموویه تی: ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتٰبَ﴾^۵ سوپاس بق نهو خوادایه ی نه م کتیبه ی بق عه بدی خوی ناره خورای. وه فهرموویه تی: ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ﴾^۶ سوپاس بق خوادای که ناسمانان و زه میننی دروستکردوه. وه چه ندین حاله تی تریش که ناکرئی لیره دا به درئی باس بکری. هه خوادیه سوپاس کراوه له سه ره تاو له دواشدا له دنیاو له دواپوژیشداو له هه مو کاتیکدا. بویه له م فهرمودیه دا هاتووه: (خه لگی به هه شت فیزی سوپاس و ستایش ده بن وه ک چون فیزی هه ناسه دان ده بن)^۷ نه وه به و شیوه یه ده بی، له به ره وه ی هه مو نه و به هره نه ی خودا ده بینن به سه ریانه وه که چه ندباره ده بیته وه و دیسان ده هینریته وه و هه ر زیاد ده کات، که هه رگیز دواپی نایه ت و ماوه ی دیاری کراوی نیه، هیچ په رستراوی نیه جگه له و هیچ پهروه ردگاریکیش نیه جگه له و.

۱ الاحزاب (۴۴).

۲ الواقعة (۲۵-۲۶).

۳ یس (۵۸).

۴ الرعد (۲۲-۲۴).

۵ الکهف (۱).

۶ الانعام (۱).

۷ مسلم (۳۱۸/۴).

﴿وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتَعْبَاهُمْ بِالْخَيْرِ لَفَضَّلَهُمْ وَأَجَلَّهُمْ فَنَدَّرَ الَّذِينَ لَا يُرْجُونَ

﴿١١﴾ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

خودا وه لامي دعواي شهر ناداته وه وهك دعواي خه یر

خوای گه ورده نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتَعْبَاهُمْ بِالْخَيْرِ لَفَضَّلَهُمْ وَأَجَلَّهُمْ فَنَدَّرَ الَّذِينَ لَا يُرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

﴿نه گه ره هروه که خه لکی له خوشی به به له ن، خوداش بق زیان لیدانیان به په له بوايه، دياره هر ده ميک بوو نه ده مان، نيغه واز له وانه دينين که حز له دیدارمان ناکه ن، با له سرکيتشي خوياندا سرگره دان بميننه وه. خودای گه ورده ليره دا باسی له سه رخويی خوږاگرې خوږی ده کات به رانبره عه بده کانی که کاتي دعواي شهر له خوږيان و مال و منداليان ده که ن لتيان قبول ناکات له کاتي توپه يی و هه راسانيدا، چونکه خودا باشيان ده ناسی که به نيازی شهر نه و دعوايه ناکه ن، بويه نه و نزيان لی وهرناگرې، نه مه يش له سوږو به زه يی خواوه يه، وه چون کاتي دعواي خير بق خوږيان و مال و منداليان ده که ن لتيان وهرده گرې. بويه فه رمويه تي: ﴿وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتَعْبَاهُمْ بِالْخَيْرِ لَفَضَّلَهُمْ وَأَجَلَّهُمْ﴾ واته: هر کاتي خه لکی نزي شپي بکرديا و خودايش وهری گر تايه قهری ده کردن و له ناوی نه دان، بويه نايی نزي شپي نږد بکرې، وه که لم فه رموده يه دا هاتوه له حافيز نه بوبه کري به زاره وه له موسنه ده که يدا پويو يه تي کردوه له جابيره وه نه لي: پيغه مبهري خودا (ﷻ) فه رمويه تي: (نزا له خوتان مه که ن وه نزا له منداله کانتان مه که ن وه نزا له سامانتان مه که ن، نه وه که نه و نزيه تان پيکه وتی نه و کاته بکات که نزي تيا دا قبول ده بي، نزا که تان لی قبول بکات). نه بودا وديش پويو يه تي کردوه^۱ نه م نايه ته وه که نه و نايه ته وايه که خودای گه ورده فه رمويه تي: ﴿وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ مَجْهُولًا﴾^۲ مرؤد چون حز ده کات خيري بق بي، ناوايش ده يه وي خرابی لی بقه ومی، مرؤد هر وا به په له بووه. مواهيد نه لي: له ته فسيري نه م نايه ته دا: ﴿وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتَعْبَاهُمْ بِالْخَيْرِ﴾ نه وه نزي خه لکه له مال و مندالی کاتي که توپه ده ب و لي و ده لي: خوايه به ره که تيان تی نه خه يی و بی به شيان که له به زه يی خوت^۲ نه گه ر خودا به په له وه لاميان بداته وه له نزي شهر، وه که چون له نزي خيږدا وه لاميان نه داته وه له ناويان ده بات.

^۱ أبوداود (۱۸۵/۲)، فه رموده يه کی سه حيه.

^۲ الاسراء (۱۱).

^۳ الطبري (۳۴/۱۵).

﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ كَذَٰلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُتَرَفِّينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۲﴾﴾

مرؤف له کاتی ته گانه ادا یادی خوا دمکات، به لام له کاتی خوشیدا له بیرى ده چی

خوای گه ورده نه فرمویت: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ

ضُرَّهُ﴾ مرؤف کاتی به لایه ک به خه ی ده گری (له سر ته نیش یا به پاکشان یان به پیوه) له به رمان

ده پاپیته وه کاتی به لامان له سر یان لادا ﴿مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ﴾ وه ها ده پوا هر وه ک

هیچ له به رمان نه پاپیته وه بق به لایه ک تووشی بووه. خوای گه ورده باسی هر اسانی و دولی مرؤف ده کات

کاتی که تووشی به لا ده بی وه ک له نایه تیکی تر دا خودی گه ورده فرمویته تی: ﴿وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فُدُو

دُعَاؤَ عَرِيضٍ﴾ هر کاتی خرابه ی تووش بی، نه وه نزاو هاواری نذر ده کات. واته: نذر ده پاپیته وه

نم دوو نایه ته یه ک مانایان هه یه، چونکه مرؤف کاتی تووشی دله پراوکه یه ک بوو دلی ته نگ ده بی وه نذر

ده پاپیته وه له و کاته دا، ده پاپیته وه له خودا نه وه به لایه ی له سر لبات و هه لیگری، نه مه له کاتی

پالکه و تندا بی یا به دانیشن بی یان به پیوه یان له هر حاله تیگدا بی، کاتی که خوا به لاکه ی له سر

لابردو ده روی لیگرده وه پی نازانی و فیز ده نوینی و ده پوا وه ک نه وه ی هیچی لی نه قومابی ﴿مَرَّ

كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ﴾ واته: ده پوا وه ک نه وه ی هر گیز لیمان نه پاپیته وه بق نه وه به لایه ی

که به سر ی هاتوه. پاشان خودای گه ورده باسی خرابی نه وه که سانه ده کات که نه مه په وشت و

پیره ویانه. نه فرمویت: ﴿كَذَٰلِكَ زَيْنٌ لِّلْمُتَرَفِّينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نا به م جورده کرده وه مان

پازاندوته وه بق نه وانه ی هه له پون، به لام نه وانه ی که خودا شاره زایی پی به خشیون و خستونیته سر

پی راست و یارمه تی داو نو و شیاری کردونه ته وه نم نایه ته نایانگریته وه جیا کراونه ته وه. وه ک نم

نایه ته که خوای گه ورده نه فرمویت: ﴿أَلَا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ﴾^۱ نه وانه ی نه بیته که

خوپراگو نا کار چاک بوون، وه ک پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویته تی: (کاری خاوه نباوه پ جیی

سه رسورمانه، خودا هیچ بریاریکی بق نه داوه و نه و بریاره چاک نه بو بیته بوی نه گه ر تووشی ناخوشی

الفصلت (۵۱).

مود (۱۱).

بوی، خوراکر بووه نهوه خیر بوه بوی، وه نهگر تووشی خوشگوزهرانی بوی، سوپاسی (خوای) کردوه نهوه خیر بوه بوی، نهمایش بق هیچ کسئی نابی بق خاوهن باوه پنه بیت).

﴿وَلَقَدْ أَهَلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿۱۲﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَمْ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿۱۳﴾﴾
خوای گورده نه فرمویت: ﴿وَلَقَدْ أَهَلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿۱۲﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَمْ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ

كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾ که لیک بهرمان (له پیشودا) له ناو برد، کاتی که سته میان کرد، پیغه مبه ران به چه ند نیشانه ی دیاره وه هاتنه لایان، هر باوه ریان بی نه مینان، نیغه ناوا تاوانباران سزا دده دین. له پاش نهوان نیغوه مان له م سر زه مینه جینشین کرد که ببینن کرده وی نیغوه چون دهبی. خودای گورده باسی نهوه گله پیشوانه ده کات، که چیان به سرهات کاتی که بریایان به پیغه مبه ره کانیان نه کرد له گن نهوه موو به لگه به هیزو ناشکرانه دا که بزیان مینان، پاشان خودای گورده نهوه گانه ی تری (دوای له ناو چونیان) له جیان دانا. پیغه مبه ریشی بق روانه کردن تا ببینی چون گویرایه لی ده که نو شوینی پیغه مبه ره که ی ده که ون. وه له سه حیعی موسلیمدا هاتوه له نه بوسه عیدی خوده ریغوه نه لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (له راستیدا دنیا سه وزو شیرینه، خودایش نیغوه ی کردوته جینشین تییدا، ته ماشا ده کات داخو چی ده که ن، خوتان له دنیا بیاریننو خوشستان له ژنان بیارینن، چونکه له راستیدا یه که مین به لای (نه وه ی نیسرائیل) به هوی ژنانوه بو).

﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا آتِنَا بِسْمَةِ آيٍ هَذَا أَوْ بَدَّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أُنِيعُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَإِن لَأَخَافُ أَنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿۱۴﴾ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُمْهُ عَلَيْكُمْ وَلَا آذَنْتُكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۱۵﴾﴾

باسی لاساری خوانه ناسانی قوریش

خودای گورده نه فرمویت: ﴿وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا آتِنَا بِسْمَةِ آيٍ هَذَا أَوْ بَدَّلْهُ﴾ کاتی به لگه ناشکرکانی نیغه میان به سردا ده خوینرتتوه، نهوه که سانه ی

۱ مسلم (۲۲۹۵/۴).
۲ مسلم (۲۰۹۸/۴).

به هیوای چاوپیکه و تنی نیمه نین ده لئین: قورائنیکی ترمان (جگه له مه) بۆ بیته یان بگۆره. خودای
 که و ره باسی لاساری خوانه ناسان ده کات له موشریکه کانی قوره ییش، که بهوایان نه ده کرد به
 پیغه مه ره (ﷺ) دژایه تیان ده کرد، کاتی پیغه مه ره (ﷺ) قورئانی به سه ردا بخویندنایه، که کتیپی
 خوداو به لگه یه کی دیارو ناشکرا بوو، بییان ده گوت: قورئاننیکی تری جگه له م قورئانه مان بۆ بیته،
 واته: نه مه لابه و قورئاننیکمان بۆ بیته، به شیوه یه کی تر، یان بیگۆره به باریکی تر، خودای مه زنیش
 فه رموی به پیغه مه ره که ی: ﴿قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي﴾ بلی: له توانامدا نیه که
 له خۆمه وه بیگۆرم. واته: نه مه بۆ من نیه، به لکو من عه بدیکی فه رمانبه رو پیغه مه ریکی پاگه یه نه رم
 له لایه ن خواوه ﴿إِنْ أُنزِلُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَّوْمٍ عَظِيمٍ﴾ من
 هه رچی له خواوه بۆم بی. هه ر له وه په پیره وی ده کم، نه گه ر من له فه رمانی په روه ردکاری خۆم
 ده ریجم. ترسم هه یه له سزای پۆژه که و ره که (واته): پۆژی قیامه ت).

چه سپانندی راستی نهم قورئانه

پاشان خوی که و ره به لگه یان بۆده هیننیه وه له سه ر راستی نهم قورئانه ی که پیغه مه ره (ﷺ) بۆی
 هینان و نه فه رمویت: ﴿قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ﴾ بلی: نه گه ر خوا
 بیویستایه بۆتانم نه ده خویندنه وه هه ر فتریشی نه ده کردم، واته: نه وه ی من بۆم هینان، له لایه ن
 خوداو هینن دراوم پیتی. به مه یل و ئاره زوی نه وه، به لگه ییش له سه ر نه وه ی که من له خۆمه وه
 نه مگوتوه وه لم نه به ستوه: ئیوه ده سه ته و سانس له دژایه تی کردنی، وه ئیوه چاک شاره زای
 راستگری و نه مانه تی من له و کاته ی که له نیوان ئیوه دا ژیاوم و پیگه یشتووم هه تا نه و کاته ی که
 خوی که و ره په وانیه کردم، ئیوه هه یج په خنه یه کتان له سه ر من نه بووه تا بیکه نه به لگه که بهروم
 بیته کن، هه ر بۆیه خودای که و ره له سه ر زمانی پیغه مه ره وه (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿فَقَدْ لَبِثْتُ
 فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ من له پیش نه وه ییش ته مه نیکم له ناو ئیوه دا به سه ر برد،
 ده ی نایا ئیوه بۆ ژیر نابو و بیر نا که نه وه؟ واته: نایا ناوه رتان نیه که هه قی پی بناسنو له به تال
 جیای بکه نه وه؟ بۆیه کاتی هه ر قه ل پاشای پۆم پرسی له نه بوسوفیان و نه وانیه ی له گه لی بوون، له باره ی
 په وشتی پیغه مه ره وه (ﷺ) هه ر قه ل نه لی به نه بوسوفیان: نایا ئیوه تاوانبارتان کردبوو به درۆدن
 پیش نه وه ی نهم قسه بلی که نیستانه لی؟ نه بوسوفیان نه لی: گوتم: نه خیز، نه بوسوفیان له و کاته دا
 سه ری خوانه ناسان بوو، سه رکرده ی بته رستان بوو، له گه ل نه وه یشدا دانسی نا به هه قدا، مه زنی

له‌ودایه که دوژمنان شایه‌تی بدهن به‌وه. هیرقل پیی گوت: من ده‌زاتم که نه‌و(محمد ﷺ)) که دروی له‌گال خه‌لکیدا نه‌کردبیت، نایه‌ت درۆ به‌دهم خواوه بکات.^۱

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِنَا إِنَّهُ لَا يَفْقَهُ كَلِمَاتٍ إِلَّا أَنْ يُقَالُوا لَئِن لَّمْ يَأْتِكُمْ مَوْجٌ مِّنَ الْبَحْرِ فَبِئْسَمَا يَلْعَنُونَ﴾ (۱۷)

خوای گوره‌نه‌فرمویت: ﴿أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِنَا إِنَّهُ لَا يَفْقَهُ كَلِمَاتٍ إِلَّا أَنْ يُقَالُوا لَئِن لَّمْ يَأْتِكُمْ مَوْجٌ مِّنَ الْبَحْرِ فَبِئْسَمَا يَلْعَنُونَ﴾ ﴿ كَمَ لَه‌و که‌سه سه‌ستهمکارتره درۆ بق خوا هله‌ده‌به‌سی یان نیشانه‌کانی خودای به‌ درۆ زانی؟ بیگومان تاوانباران پزگار نابن. واته: هیچ که‌سی له‌و که‌سه سه‌ستهمکارتره لووت به‌رزترو تاوانبارتر نیه که درۆ به‌دهم خواوه هله‌ده‌به‌سی و خوی وا دابنی که خوا په‌وانه‌ی کرده، به‌لام واته‌بی و درۆ بکات، که‌س له‌وه تاوانی گوره‌ترو ناهه‌قیه‌کی مه‌زنتر نیه، وینه‌ی ثم که‌سانه لای که‌سانی بی تاوه‌زو که‌جیش شاراه نیه، که‌واته چون حالی نه‌مانه له‌حالی پیغه‌مبه‌ران ده‌چی؟ چونکه هر که‌سی ثم قسه‌ی کرد راست بکات یان درۆ هر ده‌بی خودای گوره‌ه بوی راست بکاته‌وه به‌چند به‌لگه له‌سه‌ر چاکی یان خراپی، که له‌خور ناشکرا تره، بیگومان جیاوازی له‌نیوان موحه‌مه‌دو(ﷺ) موسولیمه‌ی درۆزن بق نه‌وانه‌ی چاویان پیی که‌وتوه ناشکرا تر بووه له‌جیاوازی نیوان کاتی چیشته‌نگاو نیوه‌ی شه‌وی زۆر تاریک، وه له‌په‌وشتی هر یه‌کیکیانه‌وه له‌کردارو گفتاریانه‌وه، که هر که‌سی چا و پویشن بی راستی پیغه‌مبه‌رو(ﷺ) درۆزی موسولیمه‌ی درۆزن و سه‌جاح و نه‌سوده‌ی عه‌نه‌سی بق ده‌رده‌که‌وی. عبدالله‌لای کوبی سه‌لام نه‌لی: کاتی پیغه‌مبه‌ری خودا گیشته‌مه‌دینه‌خه‌لکی سه‌مه‌ینه‌وه منیش یه‌کیک بووم له‌وانه که سه‌مه‌یه‌وه، کاتی بینیم زانیم که ده‌مو چاوی، ده‌مو چاوی پی‌اوی درۆزن نیه، نه‌لی: یه‌که‌م شتی که لیم بیست نه‌یفه‌رموو: (نه‌ی خه‌لکینه سلو بکن(له‌یه‌کتری) خواردن ده‌رخواردی(یه‌کتری) بدهن، په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی به‌جی بیتن، له‌شه‌ودا نویژ بکن که خه‌لکی نوستون به‌سه‌لامه‌تی ده‌چنه‌به‌ه‌شت).^۲ کاتی زمامی کوبی سه‌عله‌به‌له‌گال هۆزه‌که‌یدابوو که به‌نی سه‌عدی به‌نی به‌کر بوون، یه‌کیک له‌و قسانه‌ی که نه‌لی به‌ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نه‌لی: کی ثم ناسمانه‌ی به‌رز کرده‌ته‌وه؟ فرموی: (خودا) نه‌لی: کی ثم کیوانه‌ی دامه‌زاندوه؟ فرموی: (خودا). نه‌وه‌بوو گوتی: کی ثم زه‌مینه‌ی ته‌خت کرده؟ فرموی: (خودا). نه‌لی: سا سویند به‌و خودایه‌ی ثم ناسمانه‌ی به‌رز کرده‌ته‌وه و ثم کیوانه‌ی دامه‌زاندوه و ثم زه‌مینه‌ی ته‌خت کرده، خودا تۆی ناروده بق ه‌مووخه‌لکی؟ فرموی: (نه‌ی خودایه‌ی تق ناگاداری) به‌لی). پاشان پرسیری لی کرد له‌باره‌ی نویژو زه‌کات و ه‌ج و پۆژوه‌وه، وه له‌

^۱ فتح الباری (۸/۸۷).

^۲ احمد (۵/۴۵۱).

هر به کتیکاندا ئه م سوینده ی ده خواردو پیغه مبه ری خودایش (ﷺ) سویندی ده خوارد. پیئی گوت:
 راست ده که ی، سویند به و که سه ی تزی په وانه کردوه به پراستی نه زیاد ده که م له وه بهیاری داوه و نه
 که میشی نه که م. ئه م پیاووه ته نیا به وه پازی بوو، به ته او ی بهوای به پراستگویی پیغه مبه ر کرد (ﷺ)
 به وه ی بیئی و چاوی پیئی که وت له و نیشانانه ی که به لگه بوون له سه ر پراستگویی. گپراویانه ته وه که
 عه مری کوپی عاص هاتوه بۆ لای موسیله مه، له کاتی نه فامیدا هاوه لی بوه، عه مر هیشتا موسولمان
 نه بوو، موسیله مه پیئی ووت: هاوار بۆ تو ئه ی عه مر، چی نیراوه ته خواره وه بۆ هاوه له که تان، (یانی:
 پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له م ماوه یه دا؟) ئه لی: من بیستومه هاوه له کانی سوره تیکی زۆر که و ره ی کورت
 ده خویننه وه، موسیله مه ئه لی: کامه یه؟ ئه لی: ﴿وَالْعَصْرِ ۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِٓ لَكَفُورٌ ﴿۱﴾ هه تا کۆتایی
 سوره ته که. موسیله مه ماوه یه بهیری کرده وه و پاشان ئه لی: منیش بۆم هاتوه ته خواره وه، عه مر
 ئه لی: ئه وه کامه یه؟ ئه لی: (یاویر! یاویر! ایشا أنت اذنان و صدر و سائرک حضر نقر) ئه ی وه بر، ئه ی
 وه بر (ویر، جۆریکه له گیانه وه ر) بیگومان تو دوو گوئی و سنگیکی و ئه وانی تریشت چال و کونه. ئه ی
 عه مر چۆنی ده بیئی؟ عه مر پیئی گوت: سویند به خودا تو باش ده زانی که من ده زانم تو درۆ ده که ی.^۱
 ئه که ر ئه مه قسه ی بته رستیک بی له کاتیکدا که موشریک بووه، حالی موحه ممه دو (ﷺ) پراستگویی
 موحه ممه دو (ﷺ) حالی موسیله مه ی درۆزن و (بی به ش له به زه یی خودا) درۆ کردنی موسیله مه ی له لا
 تیکه لا و نه بو بی، ناخۆ ئه وانه ی که دلایان په ووناک و وریایه و خاوه نی ناوه زو بیرو هۆشیکی پیک و پراستن
 ده بی چۆن بی؟ بۆیه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ
 يُوحَ إِلَيَّ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾^۲. کئی له و که سه سه مکار تره درۆ به ده م خاوه بکات؟ یا
 بلئی من له خاوه فه رمانم پی راگه یه نراوه، که هه رگیز هیچ فه رمانیشی له خاوه بۆ نه هاتوه، یان بلئی:
 منیش له وینه ی ئه وانه ی خوا ناردویه ده توانم بۆتان بنیرم، بۆیه له م ئایه ته په ریزه دا فه رموویه تی:
 ﴿أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ﴾. هه ر به و
 شیوه یه ش هیچ که سی بهوای به وه هه قه نه بی که پیغه مبه ران هیناویانه و به لگه ی زۆری له سه ر هاتوه
 هیچ که سی له وه سه مکار تر نیه.

^۱ أنظر زاد المعاد (۳/۶۴۷)، و أصل القصة في البخاري (۶۲)، و مسلم (۱۲).
^۲ البداية و النهاية (۶/۲۲۶).
^۳ الانعام (۹۲).

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَتُولاَ شَفَعَتْنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحٰنَهُ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۱۸﴾ وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿۱۹﴾﴾

نہ وہی بتپہرستان بہ تہ ماین لہ پەرستارو مکانیان

خوای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَتُولاَ شَفَعَتْنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ جگہ خدا شتانی وا دہ پەرستن، نہ زیانیان لیٰ نہ دن و نہ بہرہ ریان بویان ہہ یہ، دہ شلین نہ مانہ لای خودا بؤمان دہ بن بہ تکا کار، بلی: نایا دہ تانہ ویٰ خوا لہ شتیک ناگادار بکن کہ لہ ناو ناسمانہ کان و زمیندا پیسی نہ زانیون؟ خودای گہ ورہ بیزاری خزی دہ رده بیئی لہ بتپہرستان، نہ وانہ ی لہ گہ لٰ خودا شتی تر دہ پەرستن، وا دہ زانن نہ وانہ دہ بنہ تکا کاریان لہ لای خودا و سوودیان پیٰ دہ گہ یہ نن، خودای گہ ورہ یش نہ فرمویت نہ و بتانہ نہ سوودیان پیٰ دہ گہ یہ نن و نہ زیانیشیان لیٰ نہ دن و ہیچیشیان بہ دہ ست نیہ نہ و یش نہ وانہ بہ تہ ماین نابی و ہرگیز پوونادات. بؤیہ فرمویت: ﴿قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ بلی: ناخو دہ تانہ ویٰ خوا لہ شتیک ناگادار بکن لہ ناو ناسمانہ کان و زمیندا کہ پیسی نہ زانیوہ؟ نیبوجہ ریر نہ لی: یانی: نایا نیوہ خودا لہ شتی ناگادار دہ کن کہ نہ و شتہ لہ ناسمانہ کان و زمیندا پیسی نہ زانیوہ^۱ پاشان خوای گہ ورہ باسی پاکو بیٰ عہیی و پیریزی خزی دہ کات کہ زؤر بیزارہ لہ و بتپہرستی و خوانہ ناسی نہ وانہ و نہ فرمویت: ﴿سُبْحٰنَهُ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ خودا پاکو بہرترہ لہ و شتانی نہ وان دہ یکن بہ شہریکی.

نہم بتپہرستیہ داہینراوہ

خوای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا﴾ ہہ موو خہ لکی یہ ک تیرہ بوون، پاشان لیٰک جیا بوونوہ، پاشان خودا ناگاداران دہ کاتوہ کہ نہم بتپہرستیہ پووداویک و خہ لکی دایانہیناوہ، شتیکہ کہ نہ بوہ، ہہ موو خہ لکی لہ سہر یہ ک ٹاین بوون، نہ ویش ٹاینی نیسلام بووہ. نیبوجہ بباس نہ لی: نیوان ٹادہم و نوح دہ سہ دہ بووہ، ہہ موویان لہ سہر نیسلام (زیانیان

به سر بردووه) پاشان جیوازی له نیوان خه لکدا پهیدا بوو، بته رستراو شه ریک پهیدا کرا بق خودا. خودای مه زنیش پیغه مبرانی په وانه کرد به به لگه و نیشانه و پوونکردنه وهی به هیزو پته وه وه ﴿لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ﴾^۲ تا مردنی هر که س به به لگه ی ناشکراوه بی و زینی هر که سیش به به لگه ی ناشکراوه بی. پاشان خودای گه وره لیتره دا نه فرمویت: ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾^۳ نه گه ر له پیشدا گفستی په روره دگارت نه بویه، نه وهی که مایه ی کیشیه له ناویاندا نیسته به کالا کرابووه وه. واته: نه گه ر له پیشدا خودا بریاری نه دایه که هیچ که سنی سزا نادا تا به لگه ی بونه نیزیت، وه خه لکی ماوه داوه بق کاتیکی دیاریکراو، نه وهی له نیوان نه وانداندا کیشیه به نه ویک لای نه کرده وه، خاوه ن باوه پانی خوشه خت ده کردو خوانه ناسانیسی تووشی نارچه حتی ده کرد.

﴿ وَيَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا آيَةٌ مِنْ رَبِّنَا فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْظِرِينَ ﴿٤٠﴾

﴿٤٠﴾ الْمُنْظِرِينَ

موشریکه کان داوای نیشانه ده کن

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿ وَيَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا آيَةٌ مِنْ رَبِّنَا ﴾ ده لاین: بوجی موعجزیه به کی له لای په روره دگاریه وه بق نه هاتوه ته خواره وه؟ واته: نه و خوانه ناس و بی پروا لاسارانه ده لاین: بوجی موعجزیه به کی له لاین خوداوه بق موحه ممه د(ﷺ) نه هاتوه ته خواره وه، مه به سستیان نه وه به وه که چون خودا وشتره که ی دا به سه موود، باکیوی سه فایان بوبیکات به زبیر یان کتیره کانی مه که یان بق لایات، له جیگایاندا باغات و جوباریان بق وه دی به یینی، یان هر جوبزکی تر که خوا ده توانی بیکات. به لام خودا کارزانه له کردارو گفتاره کانیدا، وه خوی فرمویت: ﴿ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴾^۲ پاکیه تی بق نه و که سه ی نه گه ر مه یلی لسی بی له وه چاکترت ده داتی، باغاتیکت پی ده به خشنی جوباریان به به ردا ده پروا چه ن کوشکیکیشت بق داده نی(دیاره نه وان قیامه تیان به درق زانی، نیمه ش کولی جه به نعمان ناماده کرده بق هر که سنی که قیامه ت به

^۱ البدایة و النهایة (۱۰۱/۱)، وقال رواه البخاری.
^۲ الانفال (۴۲).
^۳ الفرقان (۱۰-۱۱).

در دزدانی. و هک نم نایه تیش که خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ﴾^۱ نیمه که نیشانه کانمان نه دنارد، بق نهو بوو که پیشینه کان به درویمان له قهلم دهدان. خودای گوره نه فرمویت بیگومان سوونته تی من له ناو دروستکراوه کاندوا باووه، کاتی نهوهی که داوایان کرد پیتم دان، نه گهر باوه پریان هینا (پزگاریان بووه) به لام نه گهر باوه پریان نه هینایی، زوو تولم لیسه ندوون. هر بویه کاتی پیغمبر (ﷺ) سرپشک خرا له نیوان نهوهی داوای ده کن پتیمان بدری نه گهر باوه پریان هینا (سزا نادرین) نه گهر پروایان نه هینا سزا نه درین. وه له نیوان دوا خستنیان، پیغمبر (ﷺ) دوا خستنیانی هه لبارد وه ک چون چند جار هینم بوه به رانبریان، بویه خودای گوره پینمایی پیغمبری (ﷺ) کردوه، له وه لامدانه وهی شو شتانهی که خوانه ناسان داوایان لی کردوه و فرمویه تی: ﴿فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ﴾ بلئی: زانستی نه دیاری ته نیابق خودایه، واته: هه موو کاروباری به دست خودایه، هه نهو ناکامی هه موو شستی ده زانستی. پاشان خوای گوره نه فرمویت: ﴿فَأَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنَظِّرِينَ﴾ نهوا منیش له گهل نیتوه له پیزی چاوه نوپانم. واته: نه گهر نیتوه بپروا ناکن هه تا نهوهی داوای ده کن به چاوی خوتان نه بینن، چاوه پوانی فرمانی خودا بن له بارهی منو نیتوه وه، نهه له گهل نهوهیشدا چند نیشانهی گوره بیان به چاوی خویان بینویه له پیغمبری خوداوه (ﷺ) لهوهی که داوایان لی کردوه، کاتی که ناماژهی کردوه بق مانگ له شوی چوارده دا بوه به دوو له توه به ناماده بوونی خویان، به شیکی مانگ له دوی کیوه که وه بووه و به شیکی تری له پیش کیوه که وه بووه، نهه زرد گوره تره له نیشانه کانی تری سه زمین له وهی که داوایان کردوه له وهیش که داوایان نه کردوه. (خودا خوی ناگاداره) نه گهر بیزانیایه نه مانه داوای نهوهی لی ده کن بق شاره زا بوون و زیاتر دامه زراو بوینیانه وه لاهی نه دانه وه، به لام خودا خوی زانیویه تی که نهو داوایهی لی ده کن هه له بهر لاساری و لاره جلهویه، بویه هه له و گومان و دوو دلیه دا هیشتونیه ته وه. وه زانیویه تی که هیچ که سسیکیان باوه پ نا هینن، وهک نم نایه تانه که فرمویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۹۶﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾^۲ نهو که سانهی گنتی په روه ردگاری تویمان لی هاته دی، نیتر باوه پ نا هینن، جا با هه موو نیشانه یه کیشیان بق بی، هه تا نازاری به ژان به چاوی خویان ده بینن. وه فرمویه تی: ﴿وَلَوْ

۱ الاسراء (۵۹).

۲ یونس (۹۶-۹۷).

أَنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَكِيَّةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْقِنَ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ وَقُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

فریشته کانیسمان بنار دایه و مردوه کانیش قسه یان له گه ل بگردنایه، هه مو شتمان له پویه پوی له وانوه کلز کردایه توه هبچیان باوه پریان نه ده هینا کاتیک نه بیته که خوا مه یلی لی بویه. نه ونده لوتیان به رزه و خویان به زل ده زانن وه ک خودای گه وره فرموویه تی: ﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ

السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَمْرُجُونَ ﴿۱۱﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنَّا قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿۱۲﴾ واته: نه گه

دهر گایه کمان بؤ بگردنایه توه له ناسمانه وه و نه وان پیایدا بؤونه سه ره وه، نه وسا ده یانگوت بینگومان نیعه چاومان به ستراوه به لکو نیعه کومه لیکین جادومان لیکراوه. وه فرموویه تی: ﴿وَأَنْ يَّرَوْا كِسْفًا مِّنَ

السَّمَاءِ سَاقِطًا يُقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿۱۳﴾ نه گه ر ببینن پارچه په ک له م ناسمانه داده کوی، ده لئین: نه مه هورینکی

به سه ریه کدا که وتوه. وه فرموویتی: ﴿وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ

هَذَا إِلَّا أَلْهَامٌ سِحْرٍ مُّجِينٍ ﴿۱۴﴾ نه گه ر نیعه نامه په کمان له سه ر کاغز بؤ تو بنار دایه ته خواره وه و ده ستیشیان لی

بدایه، نه وانهی خوانه ناسن هر ده یانگوت: بیی و نه بی نه مه جادوو نه بی هیچی تر نه! نهونه ی نه مانه زدر که مترن له وهی که وه لای دواکانیان بدریته وه. چونکه نه وانه وه لام دانه و یان هیچ شویکی نه،

له بهر نه وهی له سه ر لاساری و پکی خویان به رده وامن نه ونده خرابه کارو به دپه وشتن. بویه خودای

که وره فرموویه تی: ﴿فَأَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿۱۵﴾ ده سا نیوه چاره پوان بن، نه وا

منیش له گه ل نیوه له پوی چاره پوانم.

﴿وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِن بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسْتَهْمِ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا

تَمْكُرُونَ ﴿۱۶﴾ هُوَ الَّذِي يُسَبِّحُكَ فِي اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفَلَكَ وَجَرَيْنَ بِيَمِ رِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا

جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن

أَجِئْتَنَا مِنْ هَاهُنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۷﴾ فَلَمَّا أَجْمَعُهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعَثُونَ فِي الْأَرْضِ بِمَعِيرِ الْحَيِّ يَا أَيُّهَا

النَّاسُ إِنَّمَا بَعَيْتُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا رَجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾

1 الانعام (۱۱۱).
2 الحجر (۱۴-۱۵).
3 الطور (۴۴).
4 الانعام (۷).

هه لوئیست گوزینی خه لکی کاتی که سوزیکی به رانبه ر نه کریت دوی ناره هه تیههک

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا أَدْقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِن بَعْدِ صَرَآةٍ مَّسْتَهْمٍ إِذَا لَهُمْ مَكَرٌ فِي ءَابَائِنَا﴾ وه کاتی ئیمه ده چیژین چاکه و به مره یه که به خه لکی له پاش زیان و ناخوشیه که لییان که وتوه، ده سته به جی نه وان پیلان ده گئین. خودای گه وره باسی نه وه ده کات، کاتی که خه لکی تووشی ناخوشیه که ردو پاشان که وتنه بر به زهیی خودا وه که بوونی (پژدی) دوی نه بوونی و پیت و به ره که ت دوی قات و قوی و باران بارین دوی وشکه سالی و له م جدرانه، ﴿وَإِذَا لَهُمْ مَكَرٌ فِي ءَابَائِنَا﴾ له و کاته دا پیلان ده گئین به رانبه ر نیشانه کانی ئیمه، مواجید نه لی: کالته به نیشانه کانی ئیمه ده که ن و به دروی ده خه نه وه.^۱ نه م ئایه ته وه که نه و ئایه ته وایه که خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ صُورِهِ مَسَّهُ﴾^۲ مرؤ نه که ر به لایه که یه خه ی ده گری (له سر ته نیش تان به راکشان یان به پیوه) له به رمان ده پارپیتته وه، کاتی به لامان له سر لایرد وه ها ده پروا هه روک هیچ له به رمان نه پارپیتته وه. وه له فرمووده ی سه حیحا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نویژی به یانی بق کردن (بق هاوه له کانی) دوی شوینه واریکی ناسمان له شه ودا (واته: دوی باران بارینیک له شه ودا) پاشان فرمووی: (ئایا ده زانن نه م شه و په روه ردگار تان چی فرمووه؟) نه لئین: خودا و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) باش ده زانن، فرمووی: ((خوا) فرموویه تی: هه ندی له عبه ده کانم به یانیا ن کرده ته وه باوه ردارن پیم هه ندیکیشی حاشا ده که ن، نه وه که نه لی: بارانغان بق باری به سوزو به زهیی خودا، نه وانه به وایان پیم هه یه و حاشا له نه سستیره کان ده که ن، به لام نه وه ی نه لی: بارانغان بق باری به هه له اتنی فلان و فلان (نه سستیره) نه وانه حاشا له من ده که ن و باوه رپان به نه سستیره کان هه یه).^۳ خوای گه وره نه فرمویت: ﴿قُلِ اللَّهُ أَسْرَحُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُوبُونَ مَا تَكْتُمُونَ﴾ بلئی: خودا به په له تره له توله لی سه ندنتان. واته: زیاتر ماوه تان نه دات و په له تان لی ناکات، هه تا هی وا هه یه له تاوانباران وا ده زانی که هه رگیز سزا ندری، بیگومان نه و که سه مؤله ت دراوه، پاشان له ناکا و ده گبری نووسره به پژه کانی ئیمه هه رچی نه وان کردویانه ده یونس و له سه ری هه ژمار ده که ن، پاشان ده یخه نه به ر ده می هه ره زانا به دیارو نه دیاره کان و نه ویش پاداشتیان نه داته وه له سر گه وره و زور بچووک و تویرال و پیستی ته نکی ده وری ده نکه خورما. پاشان خوای

۱ الطبري (۴۹/۱۵).

۲ یونس (۱۲).

۳ فتح الباري (۶۰۷/۲).

گوره نه فرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَّتِ بِكُمْ رِيحٌ طَيِّبَةٌ وَقَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أُنجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ هه ر (خودا) خویته تی له ناو دهریواو له سه ر وشکایی ده تانگیزی، هه تا کاتی له ناو که شتی دان بایه کی خوش ده تانبات و پیئی دلخوشن، تا بای زور توند هه لده کاتو له هه مو لایه که وه شه پزلتان بق دئی باش دهرانن که هه مو دهریان گیراوه . به وپه پی بیوای پاکه وه له خودا ده پارینه وه: نه گه ر تو له مه پزگارمان بکه ی له سوپاسگوزاران ده بین . واته: هه رگیز هانا بق بته کان نابن له گه لیدا، به لکو ته نیا هه ر له وه ده پارینه وه هانا بق نه وه ده بن . وه ک نه م نایه ته که نه فرمویت: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَهُ فَلَمَّا نَجَّكَرْنَا إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا﴾ هه ر کاتی له ناو دهریادا تووشی به لایه ک هاتن، هانا بق هه ر که سیک به رن، ون بووه، جگه له (خودا) هه ر که پزگاری کردن و چونه سه ر وشکایی، ناو پیشی لی ناده نه وه، مرقد زور سپله یه . وه لیره شیدا نه فرمویت: ﴿دَعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أُنجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ واته: هه رگیز هاوه لت بق دانانین، هه ر به ته نیا عیباده تی تو ده که بن له ویدا، وه ک چون لیره دا به ته نیا تو ده پرستین، خودای گه وره یش نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا أُنجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِمَعْرِ الْعَقَبِ﴾ هه ر کاتی خودا پزگاری کردن (به ناهه قی) له سه ر زه وی یاخی ده بن، وه ک هه ر هیچ شت پووی نه دابن ﴿كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ﴾ واته: وه ک نه وه ی هه ر له به رمان نه پارابیتته بق نه وه لایه ی تووشی بووه . پاشان خوی گوره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيِكُمْ عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ﴾ نه ی خه لکینه نه م ناهه قیانه هه ر زیانی بق خوتانه . واته: بیگومان تو بالی نه وه سته مه ی که دیکن ده که ویتته سه ر خوتان و جگه له خوتان که سی تر تووشی زیان ناکن، وه ک له م فرمووده سه حیچه که هاتوه: (هیچ تاوانی نیه شایه نی نه وه بی که خودا زور تو له ی بسینی له دنیا داو له گه ل نه وه یش خودا بویان هه لده گری له پوزی قیامه تدا بق خاوه نه که ی له ناهه قی کردن و برینی په یوه ندی خزما یه تی).^۲

خودای گوره نه فرمویت: ﴿مَتَّعَ الْحَيَٰوةِ الدُّنْيَا﴾ بق خوشی زیان له دنیا یه، که زور که م بایه خه و بی

۱ الاسراء (۶۷).

۲ یونس (۱۲).

۳ أبوداود (۲۰۸/۵)، فرمووده یه کی هه سه نه .

نرخه بۆتان. ﴿ثُمَّ إِنَّا مَرَجَعَكُم فَفِئَتِكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ پاشان دینه وه لای نئمه، نه وسای ناگادارتان ده کهین که چیتان کردوه، واته: له هه موو کرداره کانتان که کردوتانه ناگادارتان ده کهینه وه وه قی خۆتانتان به ته وای نه دینی، هر که سی چاکه ی بینی با سوپاسی خوا بکات هر که سیش شتی تری دی جگه له چاکه با ته نیا سه رزه نشتی خۆی بکات.

﴿إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنزِلَتْ مِنْ السَّمَاءِ فَأَخْلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُونَ عَلَيْهِمْ أَمْرًا يُبَدِّلُهَا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبْ بِالْأَمْسِ كَذَٰلِكَ نَفِصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿۱۰﴾ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۱﴾﴾

نمونه ی نهم ژبانی دنیایه

خوای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنزِلَتْ مِنْ السَّمَاءِ فَأَخْلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ﴾ دیاره ژبانی نهم دنیایه هه روه کو نه و ناوه وایه، له ناسمانه وه ده بیاریتین و پوهه کی جزا و جویری نهم سه رزه مینه ی پی ده پوی، نه و شتانه ی که مرۆف و ناژه له ده یخۆن، خودای گوره نمونه ی که هیناوه ته وه بق جوانی و پاراوه یی ژبانی دنیایه به په له و زوو کوتایی هاتن و نه مانی، وه که پوهه و کژو گیا که خودا له زهوی ده ری هیناوه، به و ناوه ی له ناسمانه وه باراندویه تی، له وانه ی که مرۆف ده یخوات له کشتوکال و به ری دارو درهخت به جیاوازی چه شن و جزه کانی وه، له وانه ییش که گیانه به ره کانی تر ده یخۆن له گیا و کژو سه وزایی و شتی تر، ﴿إِنَّمَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا﴾ هه تا نه و کاته ی زه مین په نگاو په نگ ده بیت، به و جوانیه دوا کوتایه، ﴿وَازَّيَّنَتْ﴾ خۆی نه پارزینتته وه، به وه ی که له سه ری ده پوی له وه موو گول و گولاله و جوان و هه مه جزو چه شن و شیوه و په نگه. ﴿وَظَنَّ﴾

﴿أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُونَ عَلَيْهِمْ﴾ خه لکی سه رزه وی و ده زانن له ده سه لاتی نه واندایه، واته: نه وانه ی چاندویانه و پواندویانه لایان وایه که ده توانن لئی بکه نه وه و دروینه ی بکن، نا له و کاته دا بابه کی توند و سارد لئی بدات، که لاکانی وشک بکات و به روه موو که ی له ناویه ری ﴿أَمْرًا يُبَدِّلُهَا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبْ بِالْأَمْسِ﴾ هه تا کاتی فرمانی نئمه ی دئته سه ر(جا به شو و یان له پۆژدا) وه کو دره و کراوی لی ده کهین، هه روه که دویتی هه ر نه بوپی. واته: دوا ی نه وه ی که سه وزو جوان بوه وشک ده بی. قه تاده نه لی: ﴿كَأَن لَّمْ تَغْنَبْ﴾ وه که هه ر خۆشی نه دیبی، هه ر به و شیوه یه هه ر کارویاری دوا ی

نه مانی وهك نه وه وایه كه هه نه بوی. بویه له م فرموده یه دا هاتوه: (به خته وه رترین كه سی دنیا ده هینریت یه ك جار نوم ده كری له ناگردا، پاشان پیی ده گوتری: نایا خیرو خوشیت هه رگیز دیوه؟ نه ویش ده لی: نه خیر. وه سزا كیشترین كه سیش له دنیا ده هینریت یه ك جار له به هه شتدا نوم ده كری، پاشان پیی ده گوتری: نایا هه رگیز ناخوشیت به خته وه دیوه؟ نه ویش ده لی: نه خیر) خودای گه وره له باره ی تیاچوونه وه فرموده یه تی: ﴿فَأَصْبَحُوا فِي دِيَرِهِمْ جُثَايِمًا ۗ ۱۷﴾ كَان لَمْ يَغْتَوَّأ

﴿فَهَا﴾ له ناو مالانی خزیاندا ده موده ست هه ستیان لی برا، ده تگوت هه ره له وی نه ژیاون. پاشان خودای گه وره نه فرموده یه تی: ﴿كَذَلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُفَكِّرُونَ﴾ نایمه ناوا نیشانه كانمان شیده كه یه وه بی نه وانه ی بیر ده كه نه وه و په ندو ناموزگاری وه رده گرن به م نمونه یه كه دنیا له دهستی خه لكه كه ی رده چه و نامیتی، به په له كه گه له نه وه یشدا پیی ده سفزه ده بن و وا ده زانن هه ره ده میننه وه تیبدا و هه رگیز نامرن، كه چی هه ره له ده ستیان ده رده چه ی. بیگومان سروشتی دنیا وایه، نه وه ی به دوایدا ده كه پیی له دهستی پاده كات. نه وه یش نایه ویی دنیا به دوا ی نه وادا پاده كات، بویه خوی گه وره نمونه ی دنیا ی هینا وه ته وه به گزو گیای زهوی له چه ند نایه تدا له كتیبه پیروزه كیدا و له سوره تی كه هفدا فرموده یه تی: ﴿وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا كَمَا أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذَرُوهُ الرِّيحُ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ۗ﴾ نمونه یه كیان له سه ر ژیانی دنیا بی بیننه وه، وهك ناویكه له ناسمانه وه دامان باراند، هه مو جوره پوهه كیكى تیكه له و پیكه لی به ره م هینا، سه ره نجامیش بو به پوش با بژاندو خوا به سه ر هه مو شتیكدا توانای هه یه. هه ره ها له سوره تی (زومه) و (حدید) یشدا هه ره به و شیوه یه خودا نمونه ی بی ژیانی دنیا هینا وه ته وه.

هه ننان بۆ نه وه به هه رانه ی كه به رده و اومه و هه رگیز نه مانی به سه ردا نایه ت

كاتی خوی گه وره باسی دنیا و زو له ناوچوونی كرد، خه لك هه له ده نی و بانگیان ده كات بی چوونه ناو به هه شت ناوی ناوه مالی هینن، واته: دوور له به لاو كه م و كوپی و كو سپ و ته گه ره. فرموده یه تی: ﴿وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ خودا بی مالی هیننی خه لك بانگ ده كات و هه ره كه سی نه و (خودا) یه خوی حه ز بكات، پزگی راستی نیشان ده دا. له جابیری كوپی عه بدوللوه (په زای خوی لی بی) نه لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پزوی هاته ده ره وه بی لامان و

۱ مسلم (۲/۱۶۲/۴)

۲ مود (۶۷-۶۸)

۳ الكهف (۴۵)

فرمودی: (من له خودا بینیم، وهك نه وهی جویره نیل له لای سه رمدای بی و میکانیلش له لای قاجمدا بی، یه کیکیان نه لی به هاوه له کس: نمونه کی بقی بیته وه. نه لی: گویت بگره خوا گویت بداتی، تی بگه خوا عقلت بداتی، نمونه ی ترو نوممه ته کت وهك نمونه ی پاشایهک وایه خانویه کی دروست کردبی و پاشان مالئیکی تیا بگات پاشان خوانئیکی چاک دروست بگات و دواي نه وه نویتنه ری خوی بنیتریت خه لکی بانگ بگات بوسه رخوانه کس (ده عوه ته که ی)، هه ندی له و خه لکه وه لای پاسپارده که بده نه وه و هه ندیکیشی وازی لی بیتن، خودا (خوی) پاشاکه یه و شوینه که ییش نیسلامه و خانوه که ییش به هه شته. وه تر نه ی موحه ممد (ﷺ) پاسپارده که ی هه رکه سی و لای دایته وه چووته ناو نیسلام، هه رکه س چووته ناو نیسلام چووته به هه شت، هه رکه سیش چووته به هه شت لی خوارده) نیبنوجه ریر پیوايه تی کرده^۱ وه له نه بوده ردانه وه به مرفوعی هاتوه که گوته ویه تی: هیج پوزی نیه که خوری تیدا هه لی حه تمن له که لیدا دوو فریشته بانگ ده کهن، هه موو خه لکی خودا ده بیسی جگه له مرؤفو جنوکه: (ده لاین) نه ی خه لکینه ورن بقی لای په روه ردگارتان، بیگومان نه وهی که موکیفایه ته چاکتره له وهی که زرد و سه رقاکره). نه شلی: خودا نه وهی له قورئاندا نارده ته خواره وه و فرمودیه تی:

﴿وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلٰمِ﴾ نیبنونه بی حاته مو نیبنوجه ریر پیوايه تیان کرده^۲.

﴿لِّلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا لِحُسْنٰى وَزِيَادَةًۭ وَلَا يَرْهَقُوْا وُجُوْهَهُمْ قَتْرًاۙ وَلَا ذَلَّةًۭۙ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٦١﴾﴾

پاداشتی ناکار چاکان

خوای گوره نه فرمویت: ﴿لِّلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا لِحُسْنٰى وَزِيَادَةًۭ﴾ بقی نه وانه ی چاکه ده کهن چاکه ده کهن و زیاتریش، خودای گوره باسی نه و که سه ده کات که کاری چاک کرده، له دنیا دا به باوه پیکه بته وو چاکه وه زیاره و هه لساوه به کاری باش، زیاتر چاکه ی له که لدا ده کری له پوزی قیامه تدا وهك فرمودیه تی: ﴿هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسٰنِ اِلَّا الْاِحْسٰنُ﴾^۲ نایا پاداشتی کاری چاک چاکه دانه وه نه بیت چی تره؟ پاشان لیره دا نه فرمویت: ﴿وَزِيَادَةًۭ﴾ نه و زیادیه بریتیه له: چند باره ی چاکه کان، چاکه به ده نه ونده هه تا حوت سه د جارو دیسان زیاتر له وه ییش نه و شتانه ییش ده گریته وه که پشیمان نه دات له به هه شتدا له کوشک و کیژی سپی و په زامه ندی خودایش لییان، نه وه ییش که بقی هه لگرتون له جاوپوشنی و له مانه چاکتره گوره تره، له وهی که پشیمان دراوه. نه ویش پوانینه بقی پوی پوزی

^۱ الطبری (۶۱/۱۵).

^۲ الطبری (۶۰/۱۵)، احمد (۱۹۷/۵).

^۳ الرحمن (۶۰).

خودای گه وره، بیگومان نه وه زیاده به که مه زنتره له هه موو نه و شتانه ی که پییان دراوه، که به کرداری خویمان به دهستی ناهین و شایسته ی نین، به لکو به پیزو به زه یی خودا خوینه تی، ته فسیر و مانا کردنی (زیاده) به پوانین بۆ پووی پیزوی خوای گه وره پویاوت کراوه له نه بو به کری سدیق و حوزه یفه ی کوپری به مان و عه بدوللای کوپری عه بیاس و سه عیدی کوپری موسه یه بو عه بدوپه حمانی کوپری نه بوله یلاو عه بدوپه حمانی کوپری باسو و مواهیدو عیکر مه و عامیری کوپری سه عدو عه تاو زه ححاک و حه سه نو سوودی و قه تاده و موحه ممه دی کوپری ئیسه قاق و که سانی تریشه وه.^۱ له (زانایانی) پیشینه و پاشینه وه، فه رمووده ی زۆریش هاتوه له و باره یه وه له پیغه مبه ره وه (ﷺ)، له و فه رموودانه: ئیمامی نه حمه د پویاوتی کردوه له سو هه یبه وه (په زای خوای لی بی) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿لِّلَّذِیْنَ أَحْسَنُوا لِحُسْنٍ وَزِیَادَةٌ﴾ پاشان فه رمووی: (کاتی خه لکی به هه شت چوونه به هه شت و خه لکی ناگر چوونه ناگر، چا چیه ک چا نه دات: (ده لئی) نه ی خه لکی به هه شت به راستی له لای خودا کاتیکتان بۆ دیاری کراوه ده یه وی بۆتان جیبه جی بکات. نه وانیش ده لئین: نه وه کامه یه؟ نایا تای ته رازوی قورس نه کردوین؟ نایا پووی سپی نه کردوین و نه یخستوینه ته به هه شت و پزگاری نه کردوین له ناگر؟ (نه لئی) له پپدا په رده یان بۆ لانه دریت، ده پوانن بۆخوای گه وره، سویند به خوا، خودا هیچ شتیکی پی نه داون خو شه ویستر بی لایان له و پوانینه بۆیان چاوپوونتر بۆیان).^۲ هه ر به و شیوه یه موسلیم و کومه لیک تر له زانایان پویاوتیان کردوه.^۳ پاشان خوای گه وره فه رموویت: ﴿وَلَا یَرْهَقُ وُجُوهُهُمُ قَارٌ﴾ تزی ره ش نانیشتیه سه ر پوو خساریان، له گزپه پانی مه حشه ردا وه ک چۆن دهم و چاوی خواره ناسان و به دفه ران تۆزو دو که ل دایده پۆشی ﴿وَلَا ذَلَّةٌ﴾ تووشی سوکایه تیش نایه ن، واته: به ناشکر او به په نهانی سوکایه تیان به سه ردا نایه، به لکو به و شیوه یه په فقتاریان له گه لدا ده کری که خوای گه وره فه رموویت: ﴿فَوَقَّهْمُ اللهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْیَوْمِ وَلَقَّهْمُ نَصْرًا وَسُرُورًا﴾ خودا له به لای نه و پۆژه پاراستنی و تووشی گه شه و خووشی کردن. واته: پووی جوان کردن و دلپشی خووش کردن، خوای گه وره ئیمه ییش بخاته ته ک نه وان به پیزو به زه یی خوئی نامین.

^۱ الطبری (۶۳/۱۵-۶۸).

^۲ أحمد (۳۳۳/۴).

^۳ مسلم (۱۶۳/۱)، تحفة الاحوذی (۵۲۲/۸)، النسائی فی الکبری (۳۶۱/۶)، ابن ماجه (۶۷/۱).

^۴ الانسان (۱۱).

﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءَ سَيِّئَةٍ بِيْسِلْمَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧﴾﴾

پاداشتی خرابه‌ی تاوانباران

خوای گوره نه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءَ سَيِّئَةٍ بِيْسِلْمَا﴾ نهو که سانه‌ی کاری خرابیان کرده، سزایان به (نه ندازه‌ی) نهو کاره خرابه‌یه که کردیوانه. کاتی که خودای گوره باسی ژیانی نهو به خسته و ه‌رانه‌ی کرد که چاکه کانیان دوو جار بق زیاد ده‌گری و له و میش زیاتر (پاداشت نه‌درینه‌وه) به دوی نه‌وه‌دا باسی ژیانی به‌دب‌ه‌ختانی کرده، باسی دادپه‌روه‌ری خوی کرده به‌رانبه‌ریان، که بیگومان پاداشتیان نه‌داته‌وه به‌وینه‌ی نهو خرابه‌ی که پیی هه‌لساون، زیاتر له‌وه سزایان نادات. ﴿وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ﴾ ریسوایش دایان ده‌گری، به‌هوی تاوانه کانیانه‌وه و ترسیان لیی. وه خودای گوره فرمویه‌تی: ﴿وَتَرْهَقُهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غَشْيَةٌ مِّنَ الذُّلِّ﴾^۱ که ده‌یابنه‌سه سر ناگر، ده‌یانبینی زور سه‌ر کز و داماون، وه فرمویه‌تی: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِیَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِبِينَ رُءُوسِهِمْ﴾^۲ پیت وانه‌بی خودا له کرده‌ی سه‌ته مکاران بی‌تاگایه، به‌لام ده‌یانه‌ی‌لیته‌وه تا نهو پوزده‌ی که له‌ویدا هه‌موو چاوه‌کان زه‌ق ده‌وه‌ستن، له ترساندا به‌به‌له‌ده‌چن، سه‌روگردنیان په‌ق بووه. وه لیزه‌دا نه‌فرمویت: ﴿مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ﴾ که سیش له خوا نایانپاریزی. واته: هیچ به‌ریه‌ست و پاریزه‌ری نیه بیانپاریزی له سزای خودا، وه که نه‌م نایه‌تانه‌یه که خودای گوره فرمویه‌تی: ﴿يَقُولُ الْإِنْسَانُ یَوْمَئِذٍ إِنِّ الْمَرْءُ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِنَّ رَبِّكَ یَوْمَئِذٍ الْمُنْتَقِرُ﴾^۳ خه‌لکی نهو پوزده‌ده‌لی، پیگه‌ی پاکردن کوانی؟ هه‌رگیز په‌نایه‌ک نیه، لهو پوزده‌دا نارامگا لای به‌روه‌ردگارته، پاشان له کوتایی نایه‌ته‌که‌دا نه‌فرمویت: ﴿كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ده‌لیی به‌ویان چه‌ند پارچه له تاریکه شه‌وه دابپوشیون، نه‌مانه‌هاوپیی ناگرن، تا هه‌تایه‌تییدا ده‌بن(خودای گوره لیزه‌دا باسی په‌شی ده‌موو چاویان ده‌کات له پوزی قیامه‌تدا) وه که نه‌م نایه‌ته که نه‌فرمویت: ﴿یَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌُ وَسُودُّ وُجُوهٌُ فَأَمَّا الَّذِينَ أُسَوِّدَتْ وُجُوهُهُمْ

^۱ الشوری (۴۵).
^۲ ابراهیم (۴۲-۴۳).
^۳ القیامه (۱۰-۱۲).

أَكْفَرُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٧﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ابْطَئَتْ وُجُوهُهُمْ فَمِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١﴾ لو پڑھدا ہندیک ہویان سپیہ، ہندیکی تریش پش داگہ پاون، نہو کہ سانی پوو
پہشی پڈی قیامت، پیمان دلین: نیوہ دوی باوہ پھینا چون بینونہ خوانہ ناس، سا سزا بجین
بے نہوی کہ بیونہ خوانہ ناس، نہوانہ شی کہ پوو سپین، بے ہمیشہ ہر بہ زہمی خودا کہ وتون و تا
ہے تہا یہ تیبدا دہمیننہ وہ۔ وہ فرمویہ تی: ﴿وَجِبْرَةُ يُؤْمِرُ مُسْفِرَةً ﴿٢٨﴾ حَاجِكَةَ مُسْتَشِيرَةً ﴿٢٩﴾ وَوَجْهَهُ يُؤْمِرُ عَلَيْهِا

عَبْرَةً ﴿٢﴾ پوی و اہیہ (لو پڑھدا) سوروی سپی دیار دہدن، دم بہ پیکہ نین و شادن، ہندی پووش
ہیہ پش، لو پڑھدا توڑی مہینتی لی بارپوہ۔

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائِكُمْ فَيَذَلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَائِهِمْ مَا كُنْتُمْ إِنَّا نَا
تَعْبُدُونَ ﴿٣٨﴾ فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٣٩﴾ هُنَالِكَ تَبْلَأُونَ كُلُّ نَفْسٍ مِمَّا
أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٤٠﴾

حاشا کردنی پھرستراوی موشریکہ کان لییان لہ پڑی قیامتدا

خوای گورہ نہ فرمویت: ﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ﴾ لو پڑھدا کہ ہموو کہ سی کز دہکہ یئوہ، واتہ:
ہموو خہ لکی سہر زہوی لہ مرفو جنوکہ و چاکہ خوازو خرابہ کار، وہ لہ نایہ تیکی تردا
فرمویہ تی: ﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾ ۲ ہموویان کز دہکہ یئوہ، بی نہو کہ سیان جی
بمینی۔ لیزہدا نہ فرمویت: ﴿ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائِكُمْ﴾ پاشان بہو کہ سانہ دلین
کہ شہریکیان بے خوا دانا: نیوہ لہ گہ ل شہریکہ کانتاندا لہ جی مہ بزین۔ واتہ: لہ شوین خوتان
پاوستن نیوہیشرو نہوانیش، لہ شوینیکی دیاری کراوی جیادا بن دوور لہ جیگای خواہ نہاوہ پان۔ وہ
لہ نایہ تیکی تردا نہ فرمویت: ﴿وَأَمَّنُّوْا أَلِيْمًا أَلِيْمًا﴾ ۳ نہی نہوانہی تاوانبارن نیوہش
نہ مژدہ بی خوتان جیابکہ نہوہ۔ وہ فرمویہ تی: ﴿وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِرُ بِنَفْرَقُونَ﴾ ۴ پڈی کہ

^۱ آل عمران (۱۰۶-۱۰۷)۔

^۲ عبس (۳۸-۴۰)۔

^۳ الکھف (۴۷)۔

^۴ یس (۵۹)۔

^۵ الروم (۱۴)۔

قیامت هات، نو پۆژه بهش بهش دهبنه وه. وه له نایه تیکی تردا فرموویه تی: ﴿بَوْمِذٍ بِصَدْعُونَ﴾^۱
 نو پۆژه بلاوه دهکن. واته: له یه کتری جیا دهبنه وه، ئه مه کاتی ده بێت که پهروه ردگاری پاک و بی
 عیب و مهن هات بۆ جیا کردنه وه و پایکردنی (ئهو خه لکه) هه ر بۆیه ئه مه گو تراوه،^۲ خاوه نیا وه پان
 ده پارینه وه له خوای گه وه که بێت بۆ جیا کردنه وه و پایکردنیان (ده لێن) تا له م شوینه ماندا که
 تێیدان پزگارمان بکات. وه له فرموده یه کی تردا هاتوه: (ئیمه له پۆژی قیامتدا له سه ر ته پۆلکه یه کین
 له سه روو ئهو خه لکه وه)^۳ خودای گه وه له م نایه ته پیرۆزه دا باسی ئهو فرمانه ده کات که ئه یادت بۆ
 بته رستان و بته کانیان له پۆژی قیامتدا وه فرمویت: ﴿مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرَلْنَا بَيْنَهُمْ وَوَقَالَ
 شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ﴾^۴ ئیوه له گه ل شه ریکه کانتاندا له جی مه جو لێن، به و زوانه لیکیان جیا
 ده که یه وه، شه ریکه کانیان قسه یان له گه ل ده که ن، ئیوه هه رگیز ئیمه تان نه په رستوه. ئهو
 په رستراوانه حاشایان کردوه له په رستنی ئه وانه بۆیان و نا په زایی خۆیان ده رپه یوه، وه که ئه م نایه ته
 که ئه فرمویت: ﴿كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ﴾^۵ نه خه تر، حاشا له په رستنیان ده که ن. وه ئه فرمویت:
 ﴿إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّخَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّخَعُوا﴾^۶ له و کاته دا پیه ره کان له په یه وه کانی خۆیان حاشا
 ده که ن، وه ئه فرمویت: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن
 دُعَائِهِمْ غَفُولُونَ﴾^۷ وادا خه تر اناس کاوا لهم اعداء^۸ کی له و که سه گو مپا تره هانا بۆ جگه له خوا ده بات؟
 بۆ که سی که تا قیامت و لامی ناداته وه هه ر ناگاشیان له پارانه وه یان نه، کاتی مه ردم هه موویان کۆ
 ده که رینه وه ئه وان ده بنه دوژمنیان. له م نایه ته دا خودا باسی په رستراوه کان ده کات، کاتی که ئهو
 که سانه په رستویانن چونه ته لایان پێیان گوتون که ئیمه ئیوه مان په رستوه، (په رستراوه کانیان ده لێن)
 وه که خوای گه وه ئه فرمویت: ﴿فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفِيلِينَ﴾^۹ له
 نیوان ئیمه و ئیوه دا خودا شایه ت بی به سه، ئیمه هیه چ ناگامان لی نه بوه که ئیوه ئیمه تان په رستوه.
 واته: ئیمه بی ناگابن و نازانین که ئیمه تان په رستوه، به لکو ئیوه له خۆتان وه ئیمه تان په رستوه، ئیمه

^۱ الروم (۴۳).

^۲ هنا بياض في الاصل.

^۳ مسلم (۱۷۷/۱).

^۴ مريم (۸۲).

^۵ البقرة (۱۶۶).

^۶ الاحقاف (۵-۶).

ناگاداری نثوه نه بووین خوا شایهت بی له نیوان نثمه و نثوه دا، که نثمه نثوه مان بانگ نه کردوه که
 بمانپه رستن و فرمانیشمان پی نه کردون، هر گیز پازی نه بوین به وهی کردوتانه. پاشان خوی
 گورده نه فرمویت: ﴿هُنَالِكَ تَبْلَوْنَ كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ﴾ هر له ویدا هموو که سنی به تاقیکردنه ودا
 تیده به پی، هر کاری له پیشدا کردویته دیته وه پوو. له ویستگی لیتیرسینه ودا له پوژی قیامه تدا
 هموو که سنی ناگادار ده کری و ده زانی له پیشدا چی کردوه له چاکه و له خراپه، وه که له نایه تیگی تردا
 فرمویته: ﴿يَوْمَ تَبْلَى السَّرَائِرُ﴾^۱ له و پوژده که نهی نی ناشکرا ده بی. وه فرمویته: ﴿بَيْنَمَا الْإِنْسَانُ يُرْوِيهِمْ
 يَمَاقِدَ مِمَّا وَكَّرَ﴾^۲ له و پوژده خه لکه هوالی پیده دری، چی له پیشدا به پی کردوه و چیشی له دوا به چی
 ماوه. وه فرمویته: ﴿وَنُخْرِجُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا﴾^۳ اقرأ کتیبک کنف یتفسیک الیوم
 علیک حبیباً^۴ بی دهرده هینین (نه و نوسراوه) له پوژی قیامه تدا به کراوه یی نیشانی نه ده بین (پیتی
 ده گوتی): خوت نامی بخوینره وه نه مپو فیر هر خوت هر خوت هه ژماره کری خوتی. پاشان نه فرمویت:
 ﴿وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقَّ﴾ ده یانبه نه لای خودای گوره ی به پاستی همووان. واته: گشت و
 کاروباره کان که پاونته وه بی لای خودای فرمانپه وای داپه روهر جیای کردوه ته وه و خه لکی به هه شتی
 خستوته به هه شت و خه لکی ناگریشی خستوته ناو ناگر. ﴿وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ هر درویه
 هه لیانبه ستبوو به فیرپو چوو، واته: نه وهی موشریکه کان ده یانبه رست جگه له خوا به درو
 هه لیانبه ستبوو له دستیان چوو.

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
 مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾^۴ فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَدَارَكَكُمْ بِرَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ
 إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۳۳﴾ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَيْمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۳۴﴾
 دانپیانانی بیتپه رستان به تاك و ته نهایی خوادا له په رومردگاریدا و هینانه وهی به لگه به وه

له سه ریان

خوی گوره نارپه زایی خوی دهرده به پی له و بیتپه رستانه ی دان ده نین به ته نه پیدا له په رومردگاریدا
 که چی دان نانین به په رستنیدا به ته نهایی و نه فرمویت: ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ بلی:

۱ الطارق (۹).
 ۲ القيامة (۱۲).
 ۳ الاسراء (۱۲-۱۴).

کے لئے ناسمان و زمینہ وہ پڑزیتان نہ دات، واتہ: نہ وہی شای بارانتان له ناسمانہ وہ بق دہ باریتی و زوی لهت دہ کات به توانا و مہیلی خوی و دانہ ویلہی تیا ہواند. وہ ک نہ فہ رمویت: ﴿قَابَلْنَا فِيهَا حَبًا ۱۷﴾
 وَعَبَابًا وَقَضَبًا ﴿۱۸﴾ وَزَيْتُونًا وَغُلًّا ﴿۱۹﴾ وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿۲۰﴾ وَفِكَهًا وَآبًا ﴿۲۱﴾ نہوسا دانہ ویلہ مان لی ہواندا، پروزو
 سہ و زایش ہر بہو شتیوہیہ بنہ زہیتون و دار خورمایش، دارستانی چرو پرو میوہ و لہ وہ پرگیش،
 ﴿أَوَلَمْ مَعَ اللَّهِ﴾^۱ ناخو میچ پہرستراویکی تر لہ گہ ل خوا ہہیہ. دہ لئین (نہ خین) ہر خودا خویہ تی، وہ
 فہرمویہ تی: ﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْفُكُوا إِنْ أَمْسَكَ رِنَقَهُ﴾^۲ نہی نہو کہ سہ کیتیہ پڑزیتان نہ دات،
 نہ گہر (خودا) پڑزی لی برین؟ لیردہ نہ فہ رمویت: ﴿أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ﴾ یان خواہنی نہ م
 گوئی و چاوانہ تان کیتیہ؟ واتہ: نہ وہی نہ م ہیزی بیستو بینینی پیداون، نہ گہر مہیلی لی بی،
 ہیزہ کہی لادہ بات و لیتان دہ سینیتہ وہ. وہ ک نہ م نایہ تہ کہ خودای گہ ورہ نہ فہ رمویت: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي
 أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾^۳ بلی: نہو خواہیہ کہ شتیوہی وہ دہ پیناوہ و
 گوئی و چاو دلی پیداون، (کہ چی) شتیوہ کہ متر شوکری دہ کہن. وہ فہرمویہ تی: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ
 اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ وَخَنَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مِّنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ﴾^۴ بلی: بہ من بلین نہ گہر خوا ہستی
 گوئی و سو مای چاوتان لی بستینی و لہ سہر دلہ کانیشتانہ وہ مؤر دابنی، کسی دہ توانی (جگہ لہ خوا)
 بتانداتہ وہ؟ وہ نہ فہ رمویت: ﴿وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ﴾^۵ چ کہ سیکیش زیندو
 لہ مردو دہ ردینی و مردو لہ زیندو دہ ردینی، واتہ: بہ توانا گہ ورہی و منہ تی زدی خویہ تی،
 ﴿وَمَنْ يُدْبِرِ الْأُمْرَ﴾^۶ وہ کیتیہ بہ کارہ کاندرا دہ گات؟ واتہ: کیتیہ مولکایہ تی ہموو شتیکی بہ دہ ستہ،
 جیی پہ نایہ و کہس ناتوانی پیگری بی، خوی کارہ دہ ست و فرمانرہ وایہ کہس بڑی نیہ دہ ست بخاتہ
 کاری، ہر چی دہ کات پرسیری لی ناگری، بہ لام نہوان پرسیریان لی دہ کری. ﴿يَسْئَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾^۷ نہ وہی لہ ناسمان و زمیندایہ (ہموو) داوی (پیویستیہ کانیان) لہ خودا

۱ عیس (۲۷-۳۱).
 ۲ النمل (۶۰).
 ۳ الملك (۲۱).
 ۴ الملك (۲۳).
 ۵ الانعام (۴۶).
 ۶ الرحمن (۲۹).

ده که نه همو پڙئی (خودا) به کاریکه وه خریکه. نه وهی له سهروه دیو و نه وهی له خواره وهیه و نه ویش تیاندا به له فرشته و مرقو جنزکه همووی خودا خاونه نیه تی، پیوستیان به نه وه و بنده ی نه ون و ملکه چین ﴿فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ﴾ بیگومان گورج ده لئین خودا، نه وان نه وه باش ده زانن و دانیشی پیندا ده نئین، ﴿فَقُلْ أَفَلَا تَنفَعُونَ﴾ بلی: ده ی بز لئی ناترسن؟ واته: نایا لئی ناترسن که شتی تر له گه لیدا ده په رستن به ناره زوو نه فامی خو تان؟ پاشان خوی گه وره نه فه رمویت: ﴿فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ﴾ به لئی: هر خوا په روه ردگاری راستیتانه واته: نه و (خودای) که دانتان پیا نا، بیگومان نه و کارانه همو و نه ده یكات که په رستراو په روه ردگاری راستیتانه که شایه نی نه وه یه به تنیا عیباده تی بز بکری، ﴿فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ﴾ له پاش راستی چی هیه جگه گومرایی؟ همو په رستراوی جگه له خودا گومراییه هیچ په رستراوی نیه جگه له و، ته نیایه و شه ریکی نیه، ﴿فَأَنَّى تُصِرُّونَ﴾ ده ی چو ن له راستی لا نه درین؟ واته: چو ن له په رستنی خودا لانه دن و ده چن عیباده تی شتی ده کن جگه له و، وه نیوه ده زانن که خودا نه و په روه ردگاریه که همو شتیکی وه دیه پناوه و خاوه ن ده سته لاته به سر همو شتیکا. پاشان خودای گه وره فه رمویه تی: ﴿كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ نا به م جزره و تاری په روه ردگاری تر له سر له پنده ره کان به راست گه پرا، که نه وانه بپوا نامینن. واته: له گه ل نه وده که نه و بته رستانه خوانه ناس بوون برده و امیش بوون له سر بته رستی و عیباده تی غهیری خودا، که چی دانیشیان ده نا به وده که خوا وه دیه پنه رو پڙئی ده رو خاوه ن مولک و ده سته لاته خوی به تنیا، نه و خودای پیغه مبه رانی خوی نارد بز نه وهی خه لکی هر نه و بپه رستن، نا به و شیوه یه قسه ی خودا به راست گه پرا، نه وانه بوونه جینشینی ناگرو به دبه خت بوون. وه ک خودا نه فه رمویت: ﴿قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنَّ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ نه لئین: به لئی. به لام بریاری سزا دراوه به سر (نیمه ی) بی باوه پاندا.

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدْعُوا لِلْحَقِّ نَحْمَدُهُ ۖ قُلِ اللَّهُ يَدْعُوا لِلْحَقِّ نَحْمَدُهُ ۖ فَإِنَّ تَوْفِيقَهُ ۗ﴾ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَهُ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا يَنْبَغُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَقِينُ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا

يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

نمہ پوچھن کردنہ وہی بانگہ شہی ہتپہرستانہ کہ غہیری خویان دہہرست لہ بت و شتہ کانی تر،

﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدْعُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ﴾ بلی: نایا لہ ناو شو و شہریگانہ تاندا ہی وا ہہیہ کہ لہ نوئی شتیک دروست بکات و پاشان زیندوی بکاتہ وہ؟ (نہ خیر) نہ وہی دہستی کرد بہ دروست کردنی نمہ ناسمانانہ و زمینہ و شوہیش کہ تیاہی تی لہ بونہ و ہر وہ دہینا و نہ ستیرہ کانی ناسمان و زمینی جیا کردہ وہ و پاشانیش ناسمانہ کان و زمین و شوہیش لہ ناو یانداہ لہ ناو دہ بات و لہ دوایدا شو و خہ لکہ زیندو دہ کاتہ وہ بہ زیندو کردنہ وہ یہ کی نوئی، خودایہ تاک و تہ نیاہ و ہر خوی شو کارانہ دہ کات و شہریکی نیہ ﴿يُعِيدُهُ قُلْ اللَّهُ يَسْبُدُّ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنْ تَفَكَّرُونَ﴾ بلی: خودا لہ پتشدا بونہ و ہری دروست کردہ و دوایش زیندوی دہ کاتہ وہ۔ دہی چون لہ راستی لادہ دن و دہ چنہ سہر پیسی پپوچ؟ پاشان خوی گورہ نمہ فرمویت: ﴿قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ﴾ بلی: لہ ناو شہریکہ کانتذا ہی وا ہہیہ کہ پیبہری راستہ ہی بی؟ بلی: خودا بہرہ و راست خہ لکی شارہ زا دہ کات، واتہ: خوتان چاک دہ زانن کہ شوہانی کردتانیہ بہ شہریکی خودا، توانای شارہ زا کردنی گومراہہ کیان نیہ، بہ لکو شوہی سہرگہ ردان و گومرا و دلہ کان و ہر دہ گپہی لہ سہر لیشیواویہ و ہر راستہ ہی شو خودایہ کہ ہیچ ہرستراویکی تر نیہ جگہ لہو۔ ﴿أَفَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُبْعَ آمَنَ لَا يَهْدِي﴾ نایا کہ سیک کہ پیبہری راستہ پیبہ، چاکترہ شوینی کہ وون یان کہ سی پیگہ شارہ زا نیہ، گہر پیگہی پی نشان بدہن؟ واتہ: نایا بہ ندہ شوینی کہ سی بکہ وی کہ پیگہی راستی نیشان شدات و بوہ تہ کہ کہ سیک چا و ساغ پاش شوہی کویریوہ یان شوینی کہ سی کہ وی کہ ہیچ پیگہیہ ک نازانی شوہ نہ ہی خہ لک بق کویریوہری کہ پیبہ کہی خوی بانگ بکات؟ وہ ک خودای گورہ باسی نیبراہیمیش دہ کات و کہ فرمویہ تی: ﴿يَتَأْتِي لَمْ تَعْبُدْ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا﴾ نہی باوکہ تو بق شتیک و دہہرستی نہ دہ بیسی و نہ دہ بینی و ہیچ بہرہ یہ کہ بہ تو نادات۔ وہ شو لہ بہ ہوزہ کہی: ﴿أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحَرُونَ﴾ (۱۰) وَأَلَّهُ خَلْقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿۲ نایا نیوہ شتی دہہرستن کہ ہر خوتان دہیدہ تاشن؟ کہ ہر خواہ نیوہ شو کردہ وہ کانتانیشی و دہینا و ہ۔ چہ ندین نایہ تی تریش لہ م بارہ یہ وہ ہاتوہ۔ ﴿فَأَلْكَرْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ چیتانہ چون ہریاری وا نہ دن؟ واتہ: چون وا بیر دہ کہ نہ وہ؟ چون خودا دروستکراوہ کانی وہ کہ یہ کہ سہیر دہ کن و شوہانہ تان کردہ بہ ہاوتای خودا فلان و فلانتان ہرستوہ؟

۱ مریم (۴۲).

۲ الصافات (۹۵-۹۶).

خزنگه هر په روه دگارتان به تنیا ده زانی که هر نه و کاریه ده ست و فه رمانه و او پرنیشاندوره له گومراییه وه بقره ستنی خوی به تنیا، به دلسوزی و پاکی هاوارتان لی ده کردو ده گه رانه وه بقری ﴿وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ زدرینه یان هر له شوین خه یال ده پدن، خق خه یالیش له ناستی راستی هیچ ناهینتی، پاشان خوی گوره پوونی ده کاته وه که نه وانه هیچ به لگو و نیشانه په کیان به ده ستوه نیه بقره و بته پرستی به لگو هر خه یال و دالفه و دوو دلیه که هیچ به هره په کیان پی نادات ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ﴾ خودا له ناکاره کانیان ناگاداره، نه مه هره په شو و گوره شه په کی نذر تونده، چونکه خودای گوره ناگاداری داوه که به و زوانه به ته وای سزایان نه دات (واته: له پدوی قیامه تدا).

﴿وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿٣٧﴾ اَم يَقُولُونَ أَفَنزَلَهُ قُلٌّ فَأَتَوْا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مِنَ اسْتَعْظَمُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾ وَمَنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾

بیگومان نه م قورنانه و تهی خوایه و باسی هه ندی موعجزه مکانی قورنانش

نه م باسه، باسی موعجزه قورنانه که مرؤذ ناتوانی به وینه ی بینی، نه ده سوره نه سوره تی، چونکه نه و وانبیزی و پاروی و کورتی و شیرینی و انا پر سووده ی له باره ی دنیا و قیامه ته وه، ته نیا له لاین خوداوه نه بی، نابی. که هیچ شتی له خوداوه له سیفه تی و له کردار و گفتاری ناچی، و ته ی خودا هاوشیوه ی و ته ی دروستکاره کانی نیه، بزیه فه رمویه تی: ﴿وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ ناگوچی نه م قورنانه هی خودا نه بی و هه لیه ستراو بی. واته: وینه ی نه م قورنانه نایه ت له لاین خوداوه نه بی، نه م و ته ی له و ته ی مه مردم ناچی، ﴿وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ نه م قورنانه باوه پ ده کات به و کتیبی که و له پینشدا هاتوره و نیستا له بهر ده ستیادیه و شایه ته به سه ریه وه، نه و کردارناکریه ی که تیباند ا کراوه پوونی ده کاته وه، ﴿وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ پدشن که ره وه ی کتیبی کانه که هیچ گومانی تیدا نیه له لاین په روه ردگاری گشت جیهانه وه، واته: پدشن که ره وه ی فه رمانه کان و چه لال و چه رامه کانه به چاکی و ته وای پدک و پیکی گومانی تیدا نیه له لاین خودای هه مو جیهانه وه هاتوه ﴿أَمْ يَقُولُونَ أَفَنزَلَهُ قُلٌّ فَأَتَوْا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مِنَ اسْتَعْظَمُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ یان ده لاین: خوی هه لی به ستوه، بلی: نه گه به راستیتانه خوتان و هر

که سبکی تر (که ده تانن جگه له خوا بانگی بکن) تا سوره تیکي وهک ئەم (سوره ته) بئین. واته: ئەگەر بوختانتان کردو به گومان بوون و واتانزانی ئەم قورئانه له لای خوداو نه هاتوه و دەلێن درۆیه وانیه: ئەمە له لایەن موحمەد خۆیه وەیه، خۆ موحمەد وهک ئیوه مرقو و وهک ئیوه دەلێن، ئەم قورئانه خۆی هیناویهتی، دەی ئیوه سوره تیک به وینە ی ئەوه بئین، واته: له چهشنی قورئانه، یارمه تیش وەرگرن له هەرکەسی دەتوانن یارمهتی لێ وەرگرن له مرقو جنۆکه بۆ ئەمە. ئا ئەمە سێهەم جیگه یه له م بەرنگار بوونه و دا، بێگومان خودای گه و ره بهر په رچیان ئەداته وه و بانگیان دهکات و ئەفرمویت ئەگەر له و قساندا کردویانه راستیان کردوه که گوتویانه موحمەد خۆی هیناویهتی، دەی با ئەوانیش به وینە ی ئەوه بئین که ئەو هیناویهتی، یارمه تیش له هەرکەسی وەرده گرن با وهری گرن، پاشان خودای گه و ره فرمویهتی که ئەوان هەرگیز ناتوانن ئەوه بکەن و پرسی تێ نابەن وهک ئەفرمویت: ﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾^۱ بلی: ئەگەر مرقو جنۆکه هه موو کۆ ببه وه، وینە ی ئەم قورئانه بئین، ناتوانن له وینە ی بئین، با هه مووشیان پشتیوانی یه کتر بن. پاشان خودای گه و ره هیناویه ته سه ر ده سوره ت له سه ره تای سوره تی هود داو ئەفرمویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيْنَ وَادْعُوا مَنِ اسْتَعْثَرْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ﴾^۲ یان دەلێن: هه لی به ستوه، بلی: ئەگەر راست دهکەن، دەی به یارمه تی هەرکەسی دەستان دهکەوی (جگه له خودا) ده سوره تی هه له به سه ته هه ر وهک ئەم بئین. پاشان دیته خواره وه بۆ یهک سوره ت، وهک لێره دا ئەفرمویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُوْرٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَعْثَرْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ﴾ یا دەلێن: خۆی هه لی به ستوه بلی: ئەگەر به راستیتانە خۆتان و هه رکه سبکی تر (که ده تانن جگه له خودا بانگی بکن) ته نیا سوره تیک وهک ئەم وه دی بئین. هه ر به م شیوه یه له سوره تی به قه ردا که سوره تیکه له مه دینه هاتوه ته خواره وه، به ره نگاریان ده بیته وه و ئەفرمویت ئەگەر ده تانن با ته نیا یهک سوره ت بئین لێی، وه لامیشیان ئەداته وه که هه رگیز ناتوانن ئەوه بکەن ﴿فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْ وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اِذْذَتْ لِكُلِّ فِرْقٍ﴾^۳ ئەگەر نه تانکرد که هه رگیز بۆشتان ناکرێ دەی بترسن له و ناگره ی هه لگه ی سینه ری له شی مرقو به رده وه هه ر بۆ خواره ناسه کان هه لگه وه. په وانبێژی یه کێک بووه

^۱ الاسراء (۸۸).

^۲ هود (۱۳).

^۳ البقرة (۲۴).

له په‌وشته‌کانیان، هژنراوه هژنراوه هلواسراوه‌کانیان له به‌رترتین پله بووه له‌م باره‌یه‌وه، به‌لام
 نه‌وی که بویان هات له‌لایه‌ن خوداوه هیچ که‌سی خوی له به‌رانبه‌ردا نه‌ده‌گرتو توانایان به‌سه‌ریدا
 نه‌ده‌شکا، بویه نه‌وی باوه‌پی هینا، باوه‌پی هینا لییان، له‌به‌رنه‌وه‌ی شاره‌زا بوو له په‌وانبیزیو
 پرشنگرداری و شریزی و خو‌ش و پ‌سودیو پاراوه‌یسی هم قورئانه‌دا، چونکه نه‌وان زان‌اترین و
 تیگه‌یشتوت‌ترین که‌س بوون لی، باشتر شوینی ده‌که‌وتزو زقر چاک ملکه‌چ بوون، وه‌ک چؤن
 جادو‌وگه‌ره‌کان به‌هوی شاره‌زاییانه‌وه له هونری جادوو، ده‌یانزانی هم‌ه‌ی که مووسا(سه‌لامی خوی
 لی بی) پی هه‌لساوه له که‌سیگه‌وه پوونادات نه‌وه که‌سه‌نه‌بی که ده‌بی پشتگیری کرابی و یارمه‌تی
 ده‌ری هه‌بی و په‌وانه کرابی له‌لایه‌ن خوداوه. هم‌ه له توانای هیچ مرفیگدا نیه نه‌گه‌ر خوا نیزنی
 نه‌دات، هه‌روه‌ها عیسا(سه‌لامی خوی لی بی) په‌وانه کرا له کاتیکدا که زانیاری پزیشکی و چاره‌سه‌ری
 نه‌خوشیه‌کان باوی هه‌بوو، کو‌یرو که‌پی چاک ده‌کرده‌وه و مردووی زیندوو ده‌کرده‌وه به نیزنی خودا،
 هم جوره کارانه هیچ په‌یوه‌ندی به چاره‌سه‌رو دهرمان به کاره‌یئانه‌وه نه‌بوو، نه‌وه‌ی شاره‌زا بوو له‌ناو
 خویاندا ده‌یزانی که له‌لایه‌ن خواوه‌یه، بویه له‌م فه‌رمووده سه‌حیحه‌دا هاتوه له پیغه‌مبه‌ری
 خوداوه(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (هیچ پیغه‌مبه‌ری له پیغه‌مبه‌ران نه‌بووه چهن نیشانه‌یه‌کی پینه‌درابیت که
 له‌سه‌ر وینه‌ی نه‌و نیشانانه‌ه‌لگی باوه‌پی هیناوه به‌لام نه‌وه‌ی که به من دراوه هم نیگایه که خودا
 بوی ناروم، هیوام وایه من شوینکه‌وتوم له‌وان زیاتر بی) و نه‌فه‌رموویت: ﴿بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِطُوا
 بِعِلْمِهِ﴾ نه‌خیر نه‌وان شتیک به درؤ ده‌زانن که هیچی لی تی نه‌گه‌بوون واته: نه‌وانه باوه‌پیان به قورئان
 نه‌بووه و لی تی نه‌گه‌یشتوون و هیچیشیان لی نه‌زانیوه. ﴿وَلَمَّا يَاْتَهُمْ تَأْوِيلُهُ﴾ بوشیلن لیک
 نه‌دراوه‌ته‌وه، نه‌و شاره‌زاییه‌یان وه ده‌ست نه‌هینا له‌وه‌ی که تیا‌یه‌تی له نایینی راسته‌قینه، هه‌تا نه‌و
 کاته‌ی که به نه‌فامی و هه‌له‌شه‌یی بپوایان پی نه‌کرد ﴿كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَتْ
 عٰقِبَةُ الظّٰلِمِيْنَ﴾ نه‌وانه‌ی پیش نه‌مانیش که بپوایان نه‌هینا هه‌ر وا بوون، سا بپوانه دوا‌بو‌ئی
 سته‌مکاران به کوئی گیشت، واته: سه‌یر که چون قرمان کردن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که بپوایان نه‌هینا به
 پیغه‌مبه‌ره‌کانمان چونکه سته‌مکارو لووت به‌رزو خوانه‌ناس و لاسارو نه‌فام بوون، نه‌ی نه‌وانه‌ی که بی
 بپوان زقر بترسن که تووشی نه‌و(به‌لایه) ببین که نه‌وان تووشیان بووه، پاشان خودای گه‌وره
 نه‌فه‌رموویت: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ﴾ له‌وانیشدا هی وا هه‌یه بپوای پی هه‌یه. واته: له نیوان نه‌وانه‌دا که
 تز په‌وانه کراوی بویان نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) هی وایان هه‌یه بپوا دینی به‌م قورئانه‌و په‌یوه‌ویت

۱ فتح الباری (۱۱۹/۸)

دهكات و سوود و رده گری له وهی كه تو پیتی په وانه كراوی ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ﴾ هه شیانه
 بروای پیتی نیه، له سهر نه وه ده مری و له سهر نه وه یش زیندوو ده گریته وه ﴿وَرَبُّكَ أَكْبَرُ بِالْمُسْلِمِينَ﴾
 په روه ردگارت به دغه پان باشتر ده ناسی، واته: خودا خوی باش ده زانی كی شایه نی پدینیشاندانی و تا
 پتی نیشاندو كیش شایه نی گومراییه، تا گومرایی بكات، نه و دادپه روه ربه كه ستم له كه س ناكات
 به لكو هر كه سه شایسته ی هر چی بی نه وه ی نه داتی، خوی گه و ره پاك و بی عیبیه و پیروزه، دوره
 له گشت كه م و كوپه كه وه هیچ په رستراوی نیه جگه له و.

﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلِكُمْ أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ
 يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي
 الْعُمْى وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾﴾
 هه رماندان به بیزاری ده برین له بته رستان

خوی گه و ره نه فرمویت به پیغه مبه ره كه ی ﴿وَرَبُّكَ﴾: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ﴾ نه گه ر(نه و بته رستانه) بروایان
 بی نه هینای ﴿فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلِكُمْ أَنْتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ بلی: کاری من
 بق خومه و کاری نپوه یش بق خوتانه، نپوه په یوه ندیتان به کاری منه وه نیه و منیش بیزارم له و کاره ی
 نپوه، ده یکن، وه خودای گه و ره فرمویه تی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ
 ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ بلی: نه ی خوانه ناسه كان، نه وه ی نپوه ده یپه رستن، نایپه رستم. هه تا
 كوتایی سوره ته كه. نیراهیمی خلیل و په یپه و یكه رانی نه لین به گه له بت په رسته كه یان: ﴿إِنَّا بَرَاءٌ
 مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ﴾^۲ نپمه له نپوه و له و شتانه ی (جگه له خودا) ده یپه رستن به دورین.
 پاشان خوی گه و ره نه فرمویت: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصَّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ﴾ له
 ناویاندا هی وا هیه گویت لیده گرن، نایا نه گه هر هیچ تی نه گن تو ده توانی كه بیان تی بگه ینی؟ واته:
 هه ندیکیان نه و قسه چاكانه ت و نه و قورثانی پیروزه و نه و فرموده پاست و په وان و به سوودانه ت
 ده بیسن، كه پر سووده بق ناین و لاشه و دله كانیان، نه مه ده سته و تیکي مه زنه بزیان به لام نه مه یش نه
 په یوه ندی به تپوه یه و نه به نه وانه وه، چونكه تو ناتوانی كه پ تیبگه یه نی و وه ناتوانی بی نیشانی

^۱ الكافرون (۲-۱).
^۲ الممتحنة (۴).

ئەوانە بەدەى هەتا خوا مەیلی لى نەبى ﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَأَنْتَ تَهْدِي الْعَمَىٰ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ﴾ هەشيانە بۆت دەپوانى ئايا تو دەتەوى (ئەو كۆيزانەى كە چاوى دىقنيان نيه) شارەزا كەى؟ واتە: سەير دەكەن و سەيرى ئەو خۆشەويستەى خەدا بۆت و ئەو پېرەوه جوان و پەوشتە مەزنو ئەو نيشانە ئاشكرانەش (لەسەر پېتغەمبەرىت) كە هەموو بەلگەن بۆ ئەوانەى هۆشمەندو خاوەن دلى پووناكن، ئەوانەيش دەپوانن وەك چۆن خەلكى تىرش دەپوانن كەچى شارەزايى بەدەست ناهيئن وەك خەلكى وەدەستيان هينانە، بەلام خاوەنباوەران بۆت دەپوانن بە چاوى پېزەوه، بە پېنچەوانەى خاوەناسانەوه كە بە چاوى سووك سەيرت دەكەن، ﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَخِذُواكَ إِلَّا هُرُوءًا﴾ هەركە تۆيان چاوى پى كەوت (ئەى موخەممەد ﷺ) دەتكەنە گالته جازى خۆيان، پاشان خەداى گەورە باسى ئەوه دەكات كە هەرگيز ناهەقى لە كەس ناكات، هەركەسى شارەزا بويى پى شارەزا بووه. كۆيرى پى بيئا بووه چاوه كۆيرەكان و گۆي كەپەكان و دلە داخراوهكانى پى كراوهتەوه خەلكىكى تىرشى پى گومراو بى دىن بووه، خۆى فەرمانپەرەو كاربەدەستە لە مولكى خۆيدا هەرچى بووى دەيكات، هەرچى دەكات پرسيارى لى ناكړى، ئەوانن لپېرسينەوهيان لى دەكړى چونكە خەدا خاوەنى زانيارى و كارزانى دادپەرورە، بۆيه فەرموويەتى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ الْنَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ الْنَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ ديارە خەدا (بە هېچ شتپەرەيه) سەتەم لە خەلكى ناكات، بەلام خەلكى سەتەم لە خۆيان دەكەن. لەم فەرموودەيه دا هاتوه لە ئەبوزەپەرەوه لە پېتغەمبەرەوه (ﷺ) كە رىوايەتى كردوه لە پەرورەدگارى مەزنيەوه: (ئەى بەندەكانم: مەن ناهەقىم قەدەغە كردوه لەسەر خۆم، لە نىوان نىووەيشدا قەدەغەم كردوه، ناهەقى لە يەكترى مەكەن، (هەتا لە كۆتايى فەرموودەكەدا فەرموويەتى) ئەى بەندەكانم بېگومان كردارەكانتەم هەژماركردوه بۆتان، پاشان پاداشتتەن ئەدەمەوه پى، هەر كەسى چاكەى بيئى با سوپاسى خوا بكات، هەر كەسى هەر شتتەكى تىر بىئى، سەرزەنشتى كەس نەكات، جگە لە خۆى) موسليم فەرموودەكەى رىوايەت كردوه بە درۆيى.^۲

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا

مُهْتَدِينَ ﴿٥٥﴾

^۱ الفرقان (٤١).

^۲ مسلم (١٩٩٤/٤).

ہست کردن به کورتی ژبانی دنیا له کاتی حه شردا

خوای گورده مانتی پڈی دوابی و زیندوو بوونه وه له نار گڈوو کڈبوونه وه ی گڈوپانی پڈی وه بیری
 خه لکی دینیتسه وه وه فه رمویت: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّرِيْلَسُوْا اِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ﴾ پڈی کویسان
 ده کاته وه (ههروهک) تاویک له پڈی کدا مابنه وه، نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گه وره
 نه فه رمویت: ﴿كَانَتْهُمْ يَوْمَ بَرَزُوْنَ مَا يُوْعَدُوْنَ لَرِيْلَسُوْا اِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ﴾^۱ نه و پڈی که بربار دراهه بیننه
 لامان و ده زانن مانه وه یان هه رساتی له پڈی کی خایاندوه (له دونیادا). نه م نایه ته ییش: ﴿كَانَتْهُمْ يَوْمَ
 بَرَزُوْهَا لَرِيْلَسُوْا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ سَهْوًا﴾^۲ نه و پڈی که ده بینن، و اتیده گن جگه له نیواره ی پڈی ک یان
 چیشته نگایه که نه ماوه ته وه. وه فه رمویته: ﴿يَوْمَ يُفْعُ فِي السُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِيْنَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا﴾^(۱۱۲)

يَتَخَفَتُوْنَ يَبْتَهُمْ اِنْ لَّيْتُمْ اِلَّا عَشْرًا﴾^(۱۱۳) نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُوْلُوْنَ اِذْ يَقُوْلُ اَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً اِنْ لَّيْتُمْ اِلَّا

يَوْمًا﴾^۳ نه و پڈی و افوو به که له شاخدا ده کری، نه و پڈی تاوانباران کڈ ده کریته وه، کویزن و شین
 هه لگه پاون. هه ندیکیان به یه کتری ده لئین: ده پڈی نه بی نه ماونه ته وه، نه وه ی نه وان قسه ی لی ده کن
 نئمه زیاتر ناگادارین، نه وه یان له هه موویان بیروکی ی باشتری پییه ده لی: ته نیا هه پڈی ک ماونه ته وه.
 وه فه رمویته: ﴿وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ يُقْسِرُ الْمُجْرِمُوْنَ مَا لِسُوْا غَيْرَ سَاعَةٍ﴾^۴ پڈی که قیامت دی،
 تاوانباران سویند ده خون جگه له ساتی نه ماونه ته وه نه م نایه تانه هه موو به لگن له سهر کورتی ژبانی
 دنیا له چاو پڈی قیامتدا، وه خودای گه وره له م نایه ته ییشا نه فه رمویت: ﴿قُلْ كَمْ لَيْسْتُمْ فِي الْاَرْضِ
 عَدَدَ سَبِيْنٍ﴾^(۱۱۴) قَالُوْا لَيْسْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسَلِ الْعَادِيْنَ﴾^(۱۱۵) قُلْ اِنْ لَّيْتُمْ اِلَّا قَلِيْلًا لَّوْ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ

تَعْلَمُوْنَ﴾^۵ بییان ده لی: چه ند سال له زه ویدا مانه وه؟ ده لئین: نئمه هه پڈی ک یان که میک له پڈی
 ماوینه وته وه له حیسابگه ران بپرسه. ده لی: نه گه ر بتانزانیا به که میک نه بی شتیکی و نه ماونه ته وه،
 پاشان لیره دا خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿يَتَعَارَفُوْنَ بَيْنَهُمْ﴾^۶ خق به یه کتر ده ناسینن. واته: باوک کوپی
 خوی ده ناسی و خزمانیش یه کتری ده ناسنه وه، وه ک چون له دنیا یه کتریان ناسیوه، به لام هه رکه سه و

^۱ الاحقاف (۳۵).

^۲ النازعات (۴۶).

^۳ طه (۱۰۲-۱۰۴).

^۴ الروم (۵۵).

^۵ المؤمنون (۱۱۲-۱۱۴).

به خوی‌وه سه رقاله ﴿فَإِذَا فُجِعَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ﴾^۱ هرکاتی سوو کرا به که له شاخدا خزمایه‌تی نامینن، وه فره موویه‌تی: ﴿وَلَا يَنْتَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا﴾^۲ هاوهل له هاوهل ناپرسی. لیره دا خوی که وره نه فره مویت: ﴿فَدَخِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ بیگومان زیانبارن شه که سانه‌ی که بریویان به دیداری خودا نه بووه و شاره‌زای پیگه نه بیون. شه نایه‌ته وه ک شه نایه‌ته وایه که خودای که وره فره موویه‌تی: ﴿وَبَلَّغْنَا لِّلْمُكذِّبِينَ﴾^۳ وای بق بی‌برویان له و پژه‌ده دا! چونکه شه وانه خویان و کس و کاریان تووشی زیان کرده له پژه‌ی قیامه‌تدا، به راستی تا شه وه زیانی دیارو ناشکرایه. هیچ زیانی له و زیانه که وره تر نیه که سی له خوشه‌ویستانی له و پژه‌ده دا جیا بگریته‌وه، که شه و پژه‌ده، پژه‌ی داخ و خه‌فته و په شیمانیه، بق تاوانباران.

﴿وَأَمَّا زُرَيْكَ بَعْضَ الَّذِي نَوَّلْنَاهُ أَوْ نَوَّلْنَاكَ فَإِنَّا مَرَجَمُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ﴾^(۱۰۱) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ

رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾^(۱۰۲)

بیگومان توله ده‌سینری له تاوانباران، له دنیا دا بی‌یان له دوا پژه‌ده

خوی که وره پوهی و تاری ده کاته پیغه‌مبهره که‌ی شه فره مویت: ﴿وَأَمَّا زُرَيْكَ بَعْضَ الَّذِي نَوَّلْنَاهُ﴾^۱ نه‌گر نیمه هه‌ندیک له وانه‌ی به‌لیتیمان پیداون، نیشانت بده‌ین، واته توله‌یان لی بستینن، له زیانی تودا و بق شه‌وه‌ی چاوت پووناک بیته‌وه به و توله‌یه لییان ده‌سینن، ﴿أَوْ نَوَّلْنَاكَ فَإِنَّا مَرَجَمُهُمْ﴾^۲ یان تویش ببهینه‌وه. شه وانه هه‌ردینه لمان، واته: له دوایدا چاره‌نوس و گه‌پانه‌وه‌یان هه‌ر بق لای نیمه‌یه، ﴿ثُمَّ اللَّهُ شَهِدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ﴾^۳ شه‌وسا خوا شایه‌ته له‌سه‌ر ناکاریان، دوی توله‌ی موحه‌مه‌ده ((وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ)).

﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ﴾^۴ هه‌موو گه‌لیک له مرؤف پیغه‌مبهری خویان بووه، کاتی پیغه‌مبهره که یان هاته لایان، قه‌تاده شه‌لی: یانی: له پژه‌ی قیامه‌تدا. ﴿قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ﴾^۵ له نتویانندا به هه‌ق بریار شه‌دری، وه ک له‌م نایه‌تدا خوی که وره فره موویه‌تی: ﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورٍ

۱ المؤمنون (۱۰۱).

۲ المعارج (۱۰).

۳ المرسلات (۱۵).

۴ الطبری (۹۹/۱۵).

رَبِّهَا وَوَضِعَ الْكِتَابِ وَجَاءَهُ بِالْبَيِّنَاتِ وَالشَّهَادَةِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿۱﴾^۱ ئەم زەمىنە بە تیشکی پەروەردگاری خۆی پووناکایى تى که وتوو نامەى کردار لە بەردەمیان دادەنرێ و پیتفەمبەرانو شایەتەکان دەهیند، لە نێوانیاندا بە هەق دادوهری دەکرێ، ئەوانە ستمیان لى ناکرێ. واتە: هەموو گەلى دەهیند ئە لای خودا بە نامادەبوونی پیتفەمبەرەکەى و نامەى کردارەکانیان، لە چاکە و لە خراپە، دانراو و شایەتى ئە دەن لێیان، فریشتەى پارێزەریشان هەر شایەتن لەسەریان، گەل دواى گەل، ئەم نۆمەتە بەرپزەیش، هەرچەند کۆتا نۆمەتە لە مەزۆفەکان بەلام لە پۆزى قیامەتدا یەکەم نۆمەتە کە خودا کارەکانیان تەواو دەکات و بپاریان بۆ ئەدات، لە کۆتایى نایەتە کەدا ئە فرمویت: ﴿وَمَنْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ ئەوانە هیچ ناهەقیان لى نەکران. وەك لە هەردوو سەحیحە کەدا هاتوو لە پیتفەمبەرى خوداوە (ﷺ) فرمویەتى: (ئێمە دواىن نۆمەتەىن (لە دنیادا) لە قیامەتدا یەکەمین، کە کاریشیان بۆ بپار ئەبرى لە پیش هەموو خەلکیدا)^۲ نۆمەتە کەى پیتفەمبەر (ﷺ) ئەو پلە بەرزەى پیدراو لەبەر پلە و پزى پیتفەمبەرەکیان سەلات و سەلامى خودای لەسەر بى بەردەوام هەتا پۆزى قیامەت.

﴿وَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۱۸) قُلْ لَا أَمْرَ لِي بِعَذَابِكُمْ إِن شَاءَ اللَّهُ لَكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقِيمُونَ ﴿۱۹﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن آتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتٍ أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعِجِلُونَ ﴿۲۰﴾ أَمَّا إِذَا مَا وَقَعَ آتَانُمْ بِهِ فَأَلْتَنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿۲۱﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْرُونَ إِلَّا يَمَّا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿۲۲﴾

پە لە کردنى ئەوانەى کە بپاریان بە پۆزى قیامەت نیه و ئەلام دانەوهیان

خوای گەورە ئە فرمویت: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ دەلێن: ئە گەر قەسەکان ت راستن، کەى ئەم بەلێنە دیتە جى؟ خودای گەورە باسى خوانەناسى ئە و بپەرستانە دەکات کە چەندە پەلەیانە بۆ ئەو سزایە کە تووشیان بى و پرسیار دەکەن لە کاتى هاتنى پیتش دابارىنى بەسەریاندا، دیارە ئەو پرسیارە هیچ سویدیكى نیه بۆیان، وەك خودای گەورە لەم نایەتەدا ئە فرمویت: ﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُسْفِفُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ﴾^۲ ئەوانەى باوەرپیان نیه کە ئەو پۆزە دى، پەلە لە هاتنى دەکەن، ئەو کەسانەش کە باوەرپیان هیناوه، لێى دەترسن، دەشزانن

^۱ الزمر (۶۹).

^۲ فتح الباری (۶/۵۹۵)، مسلم (۲/۵۸۵).

^۳ الشوری (۱۸).

که نهوه پاسته، واته: هر دیو گومانی تیدا نیه که پووئه دات با کاته دیاری کراوه که پیشی نه زانن، بویه خودای گوره پینمایمی پیغه مبره که می (ﷺ) کردوه که چۆن وه لامیان بداته وه و فرمویه تی:

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾ نهی موحه معه د (ﷺ) بلی: من خۆم له قازانچ و زهره ری خۆشم نازانم، گر خوا مه یلی لی بی، هر که سی له هر نوممه تیک ماوه یه کی دیاری کراوی بق دانراوه، من هیچ شتی نالیم جگه له وهی که خودا فیبری کردوم، وه من توانای هیچ شتیکم نیه له خۆمه وه پتی هه لسم مه گر خودا ناگادارم بکات لئی، من ته نیا بهنده و پاسپاردهی نوم بق لای نیوه، وه ناگاداریشم کربون له هاتنی پوژی قیامت، که هر دیت، به لام خودا ناگاداری نه کردوم له کاته که ی به لام ﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ﴾ هر گه لیک ماوهی دیاری کراوی (خوی) بق دیاری کراوه، واته: هه موو گه لیک ماوه یه کی هه یه له زیاندا کاتی که ماوه یه که یان دواپی هات ﴿إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَعْجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْرِبُونَ﴾ نه گر ماوه یان تپیه پی، بق هیچ که س دوانا که ون و پیش نا که ون. وه که نه م نایه ته که خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا﴾ هر که سی کاتی مردنی هات، خودا هر گیز دواپی ناخات. پاشان خودا هه والی داوه که سزای خودا به و زوانه له پر دیت بویان، نه فرمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَدَابُهُمْ يَنْتَهِوا أَوْ نَهَارًا مَادَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ أَفَرَأَى إِذَا مَا وَعَدَ آمَنُكُمْ بِوَعْدِهِمْ وَأَلْتَنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِمْ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ بلی: له شه ویک یان پوژیکدا به لاتان له خودا وه بق بی، تاوانکاران په له ی چی ده که ن؟ نه گر دواچار که وتنه ناو به لای خودا (که زور به له تان بق ده کرد) نه وسا بپوا به خوا دینن؟ واته: کاتی که نه وانه سزایان بق هاتنی کوتویانه: ﴿رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا﴾ په روه ردگاری نیمه هه موومان بینیمان و بیستمان. وه فرمویه تی: ﴿فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَسَكَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمْ يَكْ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سَنَّتْ اللَّهُ آلِي قَدْ خَلَّتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ﴾ کاتی دیتیان به لای نیمه یان دیته سر، نه لئین: نیمه خودای تاو ته نیا ده ناسین و له و شتانه ی ده مانگوت: شه ریکی خودان، حاشا ده که یین، پاش دیتنی سزای نیمه، بپوا هینانیا ن قازانچی پی نه گه یاندن، نه مه پیوشینی خودایه، ده ربارهی هه موو عه بده کانی هه روا بووه، له و کاته دا هر نه وانه ی خونه ناس بوون زهره ریان کرد. پاشان خوی گوره لیره دا نه فرمویت:

١ المنافقون (١١).

٢ غافر (٨٤-٨٥).

﴿ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْرُونَ إِلَّا يَمَّا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴾ پاشان به وانسی که ستمکار بون ده لئین: ده بیچیزن نازاری دواپی نه هاتوو، نایا جگه له و کارانه ی ده تانکرد سزا ده درین؟ واته: له پڑزی قیامه تدا نه میان پی ده گوتری به تانه و تشره وه. وه ک نم نایه ته که خودای گه و ره فرموویه تی: ﴿ يَوْمَ يَدْعُوكَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً ۗ ﴿۱۳﴾ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكْفِرُونَ ﴿۱۴﴾ اَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿۱۵﴾ اَصْلُوهَا قَامَصِرُوا أَوْ لَا تَصِرُوا سِوَاهُ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۶﴾ له و پڑزه دا به پال پیوه نان به ره و ناگری جه منم راده کیشریز، نو ناگری که بیواتان نه ده کرد هه بی، نایا نه مه جادوه یان نیوه کویر بون و نابین؟ بجه ناوی، هه لیکه ن یان هه لیکه ن، وه کوو یه که و هر به مزی نو کارانه ی که کردو تانه سزا نه دریت.

﴿ وَبَسَّطْنَا لَكَ أَحَقُّهُ قَوْلَ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتَ بِمُعْجِزٍ ﴿۱۷﴾ وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ. وَأَسْرُوا التَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿۱۸﴾
 نه مه قیامه ته راسته

خوای گه و ره نه فرمویت: ﴿ وَبَسَّطْنَا لَكَ أَحَقُّهُ قَوْلَ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتَ بِمُعْجِزٍ ﴾ لیت ده پرسن (نه ی موحه مه د (صَلَّى)) شاخو راسته؟ نایا پڑزی دواپی و زیندوو بونه وه له م گورانه دا، دوا ی نه وه ی لاشه کان ده بن به خول، راسته؟ ﴿ قَوْلَ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتَ بِمُعْجِزٍ ﴾ بلی: بلی، سویند به په روه ردگاره که م ته واوو راسته و ناتوانن له ده سستی پاکن، واته: بونتان به خول لای خوا گرانتر نیه له زیندوو کردنه وه تان، وه ک چون له نه بونن یه که م جار دوسستی کردن، ﴿ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ هه کاتی (خودا) هه شتیکی بوی په پیدا بی به فرمانی پی ده لئ: بیه، هه ر ده س به جی په پیدا ده بی. نه م نایه ته له م قورنانه دا نمونه ی نیه جگه له دوو نایه تی ترکه خودای گه و ره فرمان ده کات به پیغه مبه ره که ی سویند به خوا بخوا به رانیه ره نو که سانه ی بیوایان نیه به زیندوو بونه وه له سوره تی سه به دا فرموویه تی: ﴿ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ ﴿۱۹﴾ نه وانسی خواناناسن، نه لئین: هه رگیز پڑزی قیامه ت بق نیمه نایه، بلی: سویند به په روه ردگاری خوم، بی شک پڑزی قیامه تان بق دی وه له سوره تی ته غابوینشدا فرموویه تی: ﴿ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَيُبْعَثُنَّ ﴾

^۱ الطور (۱۳-۱۶).

^۲ یس (۸۲).

^۳ سبا (۳).

لَتَمَنَّيَنَّ لَكُمْ لِيُؤْتِيَكُمْ بِرَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّكُمْ ۗ وَذَلِكَ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ فِي يَوْمٍ ذُو نَسْوَابٍ ۚ
 ناکرینده، بلی: به لی سویند به په رور دگارم خوم، بیگومان زیندو دکرینده، پیشتان ده لاین که چ
 کاریکتان کردوه و نه میش لای خودا ناسانه، پاشان نه فرمویت: ﴿وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ ظَلَمَاتٍ مَّا فِي الْأَرْضِ
 لَأَنفَذْتُمْ بِهُنَّ وَأَسْرَأْتُمُ الْأَعْدَابَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ وَفُجِيَ بَيْنَهُمُ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ هر که سی
 ستمی کردی، نه گره رچی له زه میندایه مالی نو بی له باتی خویدا نه ییات، کاتیک چاویان به نازار
 کوهت، په شیمانی خویان ده شارنه وه. به یه کسانو به ناویاندا راده کنه و هیچ ناهه قیان لی ناکری.

﴿الْإِنِّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَإِنِّ لَهُ عِزٌّ ۗ وَعَدَّ اللَّهُ حَقَّ وَكَرِهْمَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾﴾

خوای گوره نه فرمویت: ﴿الْإِنِّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَإِنِّ لَهُ عِزٌّ ۗ وَعَدَّ اللَّهُ حَقَّ وَكَرِهْمَ لَا
 يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ چاک بزاین هرچی له ناسمانه کان و زه ویدان، هه موو سی
 خودان، لیشتان پرون بی که به لینی خودا پاسته، به لام زو دبه یان نازانن، (خودا) خوی ژیان نه داو گیان
 ده کیشی و هر به ره و خوشی ده گه پینه وه. خودای گوره نه فرمویت که هر خوی خواوه نی
 ناسمانه کان و زه مینه و به لینی پاسته و گومانی تیدا نیه و هر دینه دی، وه هر خوی زیندو
 ده کاتوه و دمری نی هه موو بق لای نو ده گه پینه وه، وه هر خودا توانای به سر نه وانده هه یه و
 ناگاداری نو به شانای لاشه یسه که له یه ک جیا دهنه وه و پرشو بلاو دهنه وه به سر هه موو
 ناوچه کاند له سر زه مینو دهریاو بیابانه کاند.

﴿يَتَأْتِيَ النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشَفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾ قُلْ بِفَضْلِ
 اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ ۖ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾﴾

نهم قورنانه ناموزگاری و شیفا و به زه یی و پنیشتان دهره
 خوی گوره مهنهت ده کات به سر نو و خه لکه دا به وهی که نهم قورنانه ی ناروته خواره وه بق
 پیغه مبه ره به ریزه که ی و نه فرمویت: ﴿يَتَأْتِيَ النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ نه ی خه لکینه
 له لاین په رور دگارتانه وه ناموزگاریه کتان بق هاتوه که سه رزه نشستان ده کات له سر خرابه و داوین
 پیسی، ﴿وَشَفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ﴾ چاره ی دهری دلانیسه، له گومان و دوولسی و پیسی و چه په لی

ده رویش پاک ده کاتوه ﴿وَهَذَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ پندیشانده رو به زهیه بق باوه پداران. واته: به هوی
 نم قورئانه وه شاره زایی و به زهی به دست دینی، نه میش بق نه و که سانه به بپوایان پتی هه یه و
 نه و تا که تییدا هاتوه به راستی ده زانن و دوو دل نین لیتی، وه کم نایه ته که خودای گه وره
 فه رمویه تی: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ نایه
 له م قورئانه دا، شتی وات بق ده نیرینه خواره وه، که شیفاو به زهی تی دایه بق خاوه ن باوه په کان و
 سته مکارانیش زیاتر پتی زیانبار ده بن. وه فه رمویه تی: ﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ﴾
 بلی: نه مه بق که سانی که باوه پیان پتی هیناوه، ریبه ر و دهرمانی دهر دانه. پاشان خوی گه وره لی رده دا
 نه فه رمویت: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ بلی: له و چاکه و
 به زه ییه (که خودا دهر یاره ی نیوه کردی) دلخوش بن، نه مه بق چاکتره له وه ی که کوی ده که نه وه.
 واته: به وه ی له لایه ن خوداوه بویان هاتوه له پینمایه و ناینی هه ق دلخوش بن، چونکه نه مه بق
 چاکتره له وه ی که به دهستی دینن و دلایان پتی خوشه له مال و سامانی دنیا و شته جوانه کانی که گورمانی
 تی دانه ده بون و نامینن.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ ءَلَا لِلَّهِ آدَاتُ لَكُمْ أُرْ عَلَى اللَّهِ تَقَرُّونَ ﴿٩٨﴾ وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٩٩﴾﴾

نایا بو هیج که سی هه یه جگه نه خودا یان که سی خوا نی زنی بدنا شتی حه لال بکات یا حه رامی
 بکات

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ ءَلَا لِلَّهِ آدَاتُ لَكُمْ أُرْ عَلَى اللَّهِ تَقَرُّونَ﴾ بلی: نایا نه و بق زیه که خوا بوی ناردون، سه سیرتان کردوه؟ که
 به په واو ناره وا دابه شتان کردوه؟ بلی: خوا نی زنی پیدان یان به دم خوداوه درق هه لده به ستن؟
 نیبوعه بیاس و مواهیدو زه حاکر قه تاده و عه بدوپه حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم و که سانی
 تریش گوتویانه: نه م نایه ته هاتوه ته خواره وه بق به په رچدانه وه ی نه و موشریکانه ی که (به ناره زوی

۱. الاسراء (۸۲).
 ۲. الفصلا (۴۴).

خویان) هندی شتیان حالاً و حرام کربوو، له ((به حیره و سائیه و واصیله) وه کم نایه ته که خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَجَعَلُوا لَوِیْمًا ذُرّاً مِّنَ الْحَرْتِ وَالْأَنْعَامِ نَصِیبًا﴾^۱ له (به ربومی ئه) کینگه و مالانانی که خودا به دهبیناوه به شیکیان بق خوا داشنا. نیمای ئه حمه د ربویایه تی کردوه له عوفی کوبی مالیکی نه زله وه ئه لی: هاته لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) به رگینکی شرو درام له به ردا بوو، فرموی: (نایا مالاً و سامانت هیه) گوتم: به لی، فرموی: (له کام ماله یه؟) ئه لی: گوتم: له هموو (جوره) مالیک، له و شترو به نده و لاغی سواری و مه، فرموی: (وه خستی خودا مالیکی بی به خشیت با (به مره کانی) پیته وه دیار بی) پاشان فرموی: (نایا و شتره کانت گوئیان ساغ بووه و توش هه لسانی به مووس گوئیانت بریبی و بلئیت: ئه مه بوحره، یان پیستی له تکی و بلئیت ئه مه صورمه و حرامت کربین له سر خوت و خاوخیزانت؟) گوتمی: به لی، پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (بیگومان ئه وه ی خودا به توی داوه حاله، بالی خودا به میزتره له بالی توو مووسی خودا تیتره له مووسی تو) پاشان فرموده که ی به ته اوای باس کرد، ئه مه فرموده یه کی چاکه و سه نده کانیسی به میزه. خودای گوره ناره زایی خوی دهریپوه له و که سانه ی که ئه و شتانه ی ئه و حاله لای کربوو حرامی ده کن و ئه وانه پیش ئه و حرامی کربوو حاله لای ده کن به حه زو ناره زوی خویان، به بی ئه وه ی هیچ به لگه و نیشانه یه کیان به ده ستوه بی. پاشان هه ره شه یان لی ده کات له پوژی قیامت له سر ئه و کاره ی که پیی هه لساون بویه ئه فرمویت: ﴿وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾^۲ ئه و که سانه ی درق بق خودا هه لده به ستن، به گومانی ئه وان، ده بی پوژی قیامت چون بی، اته: چون بیر ده که نه وه له پوژی قیامت، چیان به سرده هینری کاتی گه پانه وه یان بق لامان. پاشان ئه فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ﴾^۳ دیاره خودا خاوه نی چاکه یه بق مه ردم، نیبوجه ریر ئه لی: یانی: کاتیک که وازی لیهینان له دنیا داو په له ناکات له توله لیسه ندنیان.^۴ (منیش ده لیم): له وانه یه مه به ست به ﴿لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ﴾^۴ ئه و شتانه بی که سوود به خشه و خودا وه دهبیناوه بویان و پئی پیداون له دنیا داو بیکن، وه هیچ شتیکی لی قه ده غه نه کربون ئه و شته نه بیت که زیان به خشه بق دنیا یان یا بق دینیان ﴿وَلَكِنْ أَكْرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ﴾^۵ به لام به شی

^۱ الطبری (۱۱۲/۱۵-۱۱۳).

^۲ الانعام (۱۳۶).

^۳ أحمد (۴۷۳/۳)، (۱۳۶/۴)، سه نده که ی باشه.

^۴ الطبری (۱۱۳/۱۵).

هه ره ندریان شوکرانه بژیری ناکن. به لکر نه و به هرانه ی خودا پیی داوَن له چاکه ی خویه وه نه وان
 حهرامی ده کن، له سهر خویان گرانی ده کن، هه ندیکى وا لیده کن حه لال بی و هه ندیکیشی حهرام
 بی، نا نه مه یه که بته رستان تیی که وتون و کردویانه به بهرنامه بق خویان، نه هلی کتیبیش دایانه نیتاوه
 له ناینه که یاندا.

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُبْعَثُونَ فِيهِ
 وَمَا يَنْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ

مبین ﴿۱۱﴾

هه موو گه وره و بچوکی خودا ناگای لییه تی

خوای گه وره پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ناگادار ده کات که هه رچی خو یی و نومه ته که ی و خه لکی ده یکن
 خودا ده یزانی و ناگای لییه تی له هه موو کات و سات و چرکه یه کدا، وه هه رچی له ناسمانه کان و
 زه میندایه با له سهنگی میرووله ی هه ره وردیله بیان وردتر بیان درشت تر بی، خودا پیی ده زانی و
 ده بیینی و لئی ون نابی و وا له کتیبی دیارو ناشکرادا وه ک نه م نایه ته که فه رموویه تی: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ

الْكَافِرَاتِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْغَيْبِ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي

ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۱ هه موو کللی نه یی و داپوشراوه کان له لای نه وه،
 له خو ی به ده ره هیه که سی ناگای لی نه، هه رچی له ناو و شکایی و ده ریادایه ده یزانی، هیه که لایه که له
 هیه ی شوینی، بی زانی نه و ناوهری، هه رچی ده نکه و له تاریکایی زه ویداو هه رچی ته ره بیان و شکه،
 گشتی له ناو ده فته ریکی ناشکرایه. خوای گه وره باسی کرده که له جولهی دره خت و شته بیگیانه کان و
 مه ره مالات و زینده و ره کانی تریش ناگاداره و نه فه رموویت: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلْمٍ يَظِيرُ

يَحْتَجِبُ إِلَّا أُمٌّ أُمَّتِكُمْ﴾^۲ هر زینده و ره لی له زه ویدا ده گه ره ی و هر مه لی به بال ده فه ری، هه موویان
 کره لانیکن وه ک نیوه، نیمه له ناو نه م کتیبه دا هیه شتیگمان جیا نه کرده ته وه پاشان نه مانه هه موو

له لای په روه رگاری خو یان کو ده کرینه وه، وه نه فه رموویت: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ
 رِزْقُهَا﴾^۳ له م زه مینه هر شتی ده جولیته وه گشتی پژی له سهر خودایه، کاتی خودا نه مه زانیاری بی

^۱ الانعام (۵۹).

^۲ الانعام (۳۸).

^۳ هود (۶).

به جولانی نهم شتانه، نسی زانیاری چونه به جوله و هلسوکوتی نهوانی که نهرکیان لهساره و فرمانیان پیکراوه که عبادت دهکن. وهک خودای گه وره فرمویه تی: ﴿وَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ (۳۷) الَّذِي يَرْبِكُ مِنْ نَقْمِهِ (۳۸) وَقَالَ فِي السَّجِدِ﴾ (نسی موحه مههه (ﷺ)) هر خوت به خاوهن دهسته لاتی دلوفان بسپیره، نهو که سهی که تو ده بیینی، وا به پیوه ده وهستی، هاتو چوشت له گه ل سوزده به ره کاندال (له به ر چاویه تی). بویه خوی گه وره لیره دا فرمویه تی: ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ شَيْءٍ لَّا تُدْرِكُ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ (نسی موحه مههه (ﷺ)) له هر باریکدا بی و هرچی له قورنان بخوینی و هر کاری نیوه بیکن نیمه لیقان ناگادارین، کاتی خریکی نهو کاره ن، هرچی له زمین و ناسماندایه، (با له سنگی میزوله یه کی هره وردیلش یان وردتر یان درشت تر بی) هیچیان له پوره ردگاری تو ناشاریته وه و له کتیبی ناشکرا دا. واته: کاتی نهو کاره دهکن نیمه ناگامان لیقانه و دهتان بینین و گویمان لیقانه، بویه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتی که جویره نیل لئی پرسی له باره ی نیحسانه وه فرموی: (وا خوا بپه رستی وهک نه وهی ده بیینی، نه گه ر تو نه و نابینی بیگومان نه و تو ده بیینی).^۲

﴿أَلَمْ يَأْتِ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَأَخَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۳۹) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَبْدِلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ﴾ (۴۰)

الْعَظِيمُ (۴۱)

ناسینی دوستانی خودا

خوی گه وره نه فرمویت: ﴿أَلَمْ يَأْتِ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَأَخَوْفَ عَلَيْهِمْ﴾ با بزنانن که نهوانی دوستی خودان هیچ ترسیکیان لهسار نهی، خودای گه وره باسی دوسته کانی خوی کردوه که نه و خاوهن باوه پانه ن خویان له گونا ده پاروین، وهک له م نایه ته دا پیناسه ی کردن، هر که سی له خوا ترس بی نه وه دوستی خودایه، ﴿لَأَخَوْفَ عَلَيْهِمْ﴾ ناترسن و له و نار هه تیانه ی پژی قیامت که توشیان دی، ﴿وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ خه میش ناخون بو نه و شتانه ی له دنیا دا به جیی ده هیلن، نیبوجا ریر ریوایه تی کردوه له نه بو هوره ریه وه (په زای خوی لئی بی) نه لئی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ)

^۱ الشعراء (۲۱۷-۲۱۹).

^۲ مسلم (۱/۳۷).

فرموده‌است: (همندى عابد همن له عابده كانى خودا پيغمه‌بران و شه‌ميدان خوزگه يان لى ده‌خوانن) گوترا: نه‌وانه كين نهى پيغمه‌برى خودا (ﷺ) هه‌تا ئيمه‌يش خوشمان بوين؟ فه‌رموى: (نه‌وانه كومه ليكن يه‌كتر يان خوش ده‌وى) (خوشه‌ويستيه‌كه‌شيان) له‌به‌ر سامان و بنه‌ماله نيه، پويان پووناكه له‌سه‌ر مينه‌بريكن له‌ پووناكى ناترسن كاتى خه‌لكى ترسان، خه‌ميان نيه كاتى خه‌لكى خه‌مبارن) پاشان نه‌م نايه‌تى خوينده‌وه: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾^۱.

مه‌به‌ست له‌م مژده‌يه خه‌وييني راسته

ئيبنو‌جه‌ريز پيوايه‌تى كردوه له‌ عوباده‌ى كوپى ساميته‌وه كه‌ گوتيه‌تى پيغمه‌برى خودا (ﷺ) له‌م نايه‌تدا: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ مژده بق نه‌وانه له‌ دنياو له‌ قيامه‌تدا: مژده‌ى قيامه‌تمان زانويه كه‌ به‌ه‌شته، نه‌ى مژده‌ى دنيا كامه‌يه؟ پيغمه‌بر (ﷺ) فه‌رموى: (نه‌و خه‌ونه چاكه‌يه كه‌ عابد ده‌بييني يان پيئوه‌ى ده‌بيئى، كه‌ نه‌و خه‌ونه به‌شيكه له‌ چلو چوار به‌ش يان هه‌فتا به‌ش له‌ پيغمه‌بريه‌تى).^۲ نيمامى نه‌حمه‌د پيوايه‌تى كردوه له‌ نه‌بوزه‌په‌وه كه‌ گوتيه‌تى: نه‌ى پيغمه‌برى خودا: نايا پياو كارى ده‌كات كه‌ چى خه‌لكى سوپاسى نه‌كەن له‌سه‌رى ده‌ست خوشى لى نه‌كەن؟ (واته: نه‌وه چيه؟) پيغمه‌برى خودا (ﷺ) فه‌رموى: (نه‌وه پيش‌خستنى مژده‌ى نه‌و خاوه‌نباوه‌په‌يه).^۳ موسليمش پيوايه‌تى كردوه.^۴ ديسان نيمامى نه‌حمه‌د پيوايه‌تى كردوه له‌ عه‌بدوللاى

كوپى عه‌مره‌وه له‌ پيغمه‌برى خوداوه (ﷺ) كه‌ فه‌رمويه‌تى: ﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ خه‌وى چاك مژده‌ نه‌دات به‌ خاوه‌نباوه‌پ. خه‌وى باش به‌شيكه له‌ چلو نه‌ق به‌شى پيغمه‌بريه‌تى، هه‌ر كه‌سى نه‌و خه‌وى بىنى با بيگنپه‌يته‌وه، وه هه‌ر كه‌سى جگه‌له‌ نه‌وه‌ى بىنى، نه‌وه له‌ شه‌يتانه‌وه‌يه بق نه‌وه‌ى خه‌مبارى بكات، با سى جار تف بكات به‌ لاي چه‌پيدا، (الله اكبر) يش بكات و كه‌سيشى لى ناگادار نه‌كات).^۵ كه‌سى تر نه‌م فه‌رموده‌يه‌ى پيوايه‌ت نه‌كردوه. گوتراوه: مه‌به‌ست پيئى مژده‌ى فريشته‌كانه به‌ خاوه‌ن باوه‌پان له‌ كاتى گيان كيشاندا به‌ به‌ه‌شت و ليخوشبوون (لييان) وه‌ك نه‌م نايه‌تى كه‌ خوداى گه‌وره فه‌رمويه‌تى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا سَتَرْنَا لَهُمْ جَنَّاتٍ مِّنْ دُونِهَا لَا فِيهَا أَعْيُنٌ مَّا يُرَوْنَ وَلَا يَسْمَعُونَ حَسْرَةً مِّمَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾^۶

^۱ الطبري (۱۲۰/۱۵).

^۲ الطبري (۱۳۲/۱۵).

^۳ أحمد (۱۵۶/۵)، سه‌حيه.

^۴ مسلم (۲۰۳۴/۴).

^۵ أحمد (۲۱۹/۲)، فه‌رموده‌يه‌كى لاوازه.

الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ تَزَلَا مِنْ

عَفْوَرٌ رَّحِيمٌ ﴿۱﴾ نہ وانہی کہ گوتویانہ: پەرورہ دگارمان خودایہ و لہ قسہی خویان لایان نہ داوہ، فریشتہ دینہ لایان و بییان دلین: نہ بترسن و نہ خہم بخون، مرژہ بی لیتان گیشتونہ تہ شو بہ ہشتہی کہ بہ لیتان پیدراوہ نیمہ (لہ دنیاو لہ قیامہ تدا) دوستی نیوہین لہ بہ ہشتا شارہ زوی ہر شتی بکن و چی داوا کەن نامادہیہ، نم میوانداریبہ لہ لایہن گوناہ بہ خشی دلوفانہ و ہیہ. وہ لہ فرمودہ کہی برانہ و ہ (پہ زای خوی لی بی) ہاتوہ بیگومان خاوہن باوہ کاتی مردن یہ خہی گرت فریشتہ دینہ لای پوو سپی و بہرگ سپی دلین: نہی گیانی پاک و ہرہ دہرہ و ہو بہ سیرہ و ہو بیونی خوش ہہ لمژہ، بیو بق لای شو پەرورہ دگارہ تہ توپہ نیبہ، گیانہ کہ لہ دەمی دینہ دہرہ و ہک چون دلوپیک شو لہ دەمی (کہ سینک و ہو شو دہ خواتہ و ہ) دہرژتہ خوارہ و ہ. ^۲ مرژہ شیان لہ داویدا شوہیہ و ہک خودای گورہ فرمودہ تی: ﴿لَا يَخْرُجُ مِنْهُمُ الْقَرْعُ الْأَكْبَرُ وَنَلَقَّ لَهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمَكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ ^۳ ترسہ ہرہ گورہ کہ خہ مباریان ناکات، فریشتہ کانیش تووشیان دہبن، (دہ لین): نہ مہرچ شو پڈزہیہ کہ بہ لیتان پیدراوہ. وہ فرمودہ تی: ﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَانُكُمْ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ ^۴ پڈزک دئی کہ تر دہبینی مژدو ژنی خاوہن باوہ، تیشک دانہ و ہی کردہ و ہکانیان پیش کہ وتوہ و لہ لای راستیانہ و ہ پوا، خوشی لہ خوتان شو مہرچ دہ چنہ ناو باغاتیکہ و ہ جواریان بہ بہردا دہ پوا و ہر و ہر، ہر تیا دہبن شوہیہ بہ ہرہی نڈر گرنگ. پاشان خوی گورہ لیرہ دا شو فرمویت: ﴿لَا يُدْبِلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكُمْ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ گفتی خودا گورپینی بہ سہردا نایہ ت، شوہیہ دہستگوتی مہزن. واتہ: شوہ بہ لینی خودایہ و گورانی بہ سہردا نایہ و نکولی تیا ناکری، بہ لکو شوہ ہرپاریکہ و دراوہ و گومانی تیدا نیہ و ہر دہبی بیی. لہ کوتایی نایہ تہ کہ دا خوی گورہ شو فرمویت: ﴿ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ واتہ: شوہیہ دہستمایہی گورہ.

^۱ الفصلا (۲۰-۲۲).

^۲ أحمد (۲۸۷/۴)، فرمودہیہ کی سہیجہ.

^۳ الانبیاء (۱۰۳).

^۴ الحديد (۱۲).

﴿ وَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ (۱۶) ﴿ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَسْمَعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴾ (۱۷) ﴿ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴾ (۱۸) ﴿

گشت دسته لات هی خودایه و هر خوشی بوونه و هر به ریوه ده بات و هیچ که سی له گه ندا نیه

خوای گه وره نه فرمویت به پیغه مبره که سی (وَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا) ﴿ قسه ی (بتپه رستان) خه مگینت نه کات، پشت به خودا بیهسته و داوی یارمته هی هر له خودا بکه بویان. هه موو دسته لاتئ بق خودا و پیغه مبره که سی و خاوه ن باوه پانه، ﴿ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ واته: قسه ی عبه ده کانی باش ده بیسی و ناگاداری هه لسوکه و تیان. پاشان فرمویته تی: ﴿ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَسْمَعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴾ با بزائن هه رچی له ناو ناسمانه کان و زه میندایه، هی

خودایه، که سانیکیش هانا یان (جگه له خودا) ده به نه بهر شه ریکانی. شوینی ئه وانه نه که و تون، شوینی خه یالی خا و که و تون، به گومان و گو تره شت ده لین. واته: خودای گه وره نه فرمویت هه موو ناسمانه کان و زه مین و ئه وه ی تیان دایه هه موو هی خو یته تی، موشریکه کان بت ده په رستن که هیچیان به دست نیه نه سوود ده گه یه نن به که سو نه زیانیشی لی ئه دن و هیچ به لگه یه کیشیان به دست وه نیه که ده یان په رستن، به لکو شوین گومان و خه یال و دروو ده له سه ده که ون له و کاره یاندا. پاشان نه فرمویت: ﴿ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ

لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴾ هه ر خو یته تی شه وی بق ئیوه هیناوه، که تیندا به سینته وه، پوونا کیشی داوه به پوژ، که له مه دا به لگه زورن بق ئه و که سانه ی ده بیسن. واته: هه ر ئه و خودایه که شه وی بق به نده کانی رام هیناوه هه تا تیندا به سینته وه داوی ئه و هه موو ماندویون و نارچه تی و هه لسوکه و ته یان له پوژدا، ﴿ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ﴾ پوونا کیشی داوه به پوژ بق ئه وه ی بجولین و ژیان و به رژه وه ندی خو یان به دست به یتن و سه فریشی تیندا بکن، ئه م به لگه و نیشانه نی که دی بیسن به لکو په ندو ناموژگاری لی و هر گزن و بیکه نه به لگه له سه ر گه وره یی و ده یه تینه رو دان رو به ریوه به ری ئه م نیشانه ن.

﴿ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ۗ هُوَ الْغَنِيُّ ۗ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا اَقْتُلُوْا عَلٰى اَللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۷۸﴾ قُلْ اِنَّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلٰى اَللّٰهِ الْكٰذِبُ لَا يُفْعَلُوْنَ ﴿۷۹﴾ مَتَّعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اٰتٰنَا مَرْجَمَهُمْ ثُمَّ نَذٰيْقُهُمُ الْعَذٰبَ الشَّدِيْدَ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿۸۰﴾ ﴾

خودا پاکو بی عهیبه و دووره لهوی که هاوسهرو مندالی هه بی

خوای گه وره ناپه زایی دهرده بهی به رانبر نه وانسی که ده لئین مندالی بق خوئی هه لبراردوه نه فه رمویت: ﴿ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ۗ هُوَ الْغَنِيُّ ۗ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا اَقْتُلُوْا عَلٰى اَللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴾. له هه موو شتی جگه له خوئی، هه موو شتی نیازی به و هه به ﴿لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ هه چی له ناسمانه کان و زه میندایه هی خوئی ته، واته: چون ده بی فه رزه ندی له شتی بی که خوئی دروستی کردوه و خاوه نیه تی و عه بدی نه وه، ﴿اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا﴾ نیه هه بی به لگه به کتان بق نه م قسه به نیه، واته: نیه هه بی به لگه به کتان بق نه م بوختان و قسه درویه نیه به ده ستوه که هه لتان به ستوه، ﴿اَقْتُلُوْا عَلٰى اَللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ﴾ چون شتی دهریاره ی خودا ده لئین که نایزانن؟ نه مه ناپه زایی دهر بر پینکی توندو هه په شه به کی گه وره و به لئینکی جه خت له سه ر کراوه. وه ک له م نایه تانه ی تریشدا نه فه رمویت:

﴿ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا ﴿۸۱﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اِذَا ﴿۸۲﴾ تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هٰذَا ﴿۹۰﴾ اَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا ﴿۹۱﴾ وَمَا يَبْغِيْ لِلرَّحْمٰنِ اَنْ يَّتَّخِذَ وَلَدًا ﴿۹۲﴾ اِنْ كُنْتُمْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اِلَّا اَعٰقِي الرَّحْمٰنِ عِبَادًا ﴿۹۳﴾ لَقَدْ اَحْصٰىهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿۹۴﴾ وَكُلُّهُمْ اٰتِيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَرْدًا ﴿۹۵﴾ ﴾

خودا فه رزه ندی بق خوئی هه لبراردوه، نای که قسه ی په قتان به ده مدا هاتوه له وانیه له و(قسه به) ناسمانه کان هه لته کین و زه ی شق ببوا کیزه کان (داپوخین) له سه ر نه وه ی نه لئین خودا فه رزه ندی هه به، له خودا ناوه شتیته وه که هه بی فه رزه ندی هه بی، هه چی له ناو نه م ناسمانان و زه مینه دان به عه بدایه تی دینه لای خودا. هه رنه و سه ر حیسابی هه موویانه و هه به هه ژمار ژماردونی، هه موویان پژی قیامه ت به ته نیا دینه لای نه. پاشان خوای گه وره هه په شه ده کات له و که سانه ی که دروو بوختانیان هه لبه ستوه بق خودا و گوتویانه: مندالی هه به! نه وانیه نه له دنیا و نه له قیامه تدا

مریم (۸۸-۹۵).

پذگاریان نابی، له دنیا دا ماوه یان نه دات و وازیان لى دینى و که مى ژيانيان خوش ده کات وه که نه فرمويت: ﴿ قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴾ بلسى: نه وانهى درو بى خوا مه لده به سن پذگار نابن. ﴿ مَتَّعٌ فِي الدُّنْيَا ﴾ پابوار دینى که م له دنیا دا. ﴿ ثُمَّ إِنَّا مَرَجَعَهُمْ ﴾ له دوايیدا (واته: له پڅى قیامه تدا) ده که پښه وه بى لامان ﴿ ثُمَّ نَذَرْنَاهُمْ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴾ له دوى نه وه له سزای حاشا کردنیان به توندی نازاری (به ژانیان) نه ده یڼ. واته: به هوى خوانه ناسى و درو بوختان مه لبه ستنیان به دم خودا وه نازاری توندو به ژانیان نه ده یڼ.

﴿ وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأٌ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَتَقَوَّمُوا وَإِن كَانَ كِبَرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكِيرِي بِمَا يَتَّبِعُ اللَّهُ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ ۝٧١﴾
 ﴿ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرٌ أَن أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝٧٢﴾
 ﴿ فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْتَهُ وَنَجَّيْتَهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ وَجَعَلْنَاهُمْ خُلَفَاءَ وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۝٧٣﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَأَخَذْتَهُمْ بِالْبَيْتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ۝٧٤﴾

به سره هاتى نوح (سه لامي خواى لى بى) له که له هوزه که يدا

خواى که وره نه فرمويت به پيغه مبره که ی نوح (سه لامي خواى لى بى): ﴿ وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأٌ نُوحٍ ﴾ تو به سره هاته که ی نوحیان بى بخويڼه وه. واته: هه والو به سره هاتى نوح و هوزه که ی بگيڼه وره وه بى خوانه ناسانى مه که که نه وانه ی بروات پيڼا که ن و درايه تیت ده که ن که چون خودا نه وانه ی خوانه ناس بون له ناويدان و قري تيختن به خنکادن و هيچي نه هيلان، با نه وانيش بترسن له وه ی تووشى هوزى نوح هات تووشى نه وانيش ببي له و تياچون و قري تيکه و تنه ﴿ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَتَقَوَّمُوا وَإِن كَانَ كِبَرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكِيرِي بِمَا يَتَّبِعُ اللَّهُ ﴾ که وا به هوزه که ی خوى گوت: که لږ، نه که ر مانه وه وه بهير هيتانه وه ی نيشانه کانى خودا گرانه به لاتانه وه له لايه ن منه وه ﴿ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ ﴾ من خوم به خودا سپارد وه گويم لى نيه و دستبه بردارى نيوه نابم، به لاتانه وه گران بى يان گران نه بى. ﴿ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ﴾ نيوه ش له که لږ شهريکه کانتاندا کارى خوتان بکه نه يه که له و بتو په يکه رانه ی هاواريان لى ده که ن بيچکه له خودا ﴿ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ﴾ پاشان کارنى وا بکه ن هيچ دوودلى تيدا

نه بی، به لکو خوتان به تهاوی له من هه لاویرین نه گه را وا ده زانن له سه ره هقن ﴿ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيْكَ وَلَا تُنْظِرُونَ﴾ نهوسا په لامارم بدهن و ماوه م مه دن ته نیا ساتیکیش، واته: هه رچیتان له ده ست دئ دریقی مه کن من هیچ گویتان پس ناده م و لیتان ناترسم چونکه ئیوه له سه ره هیچ شستی نین. وه ک هود پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بی) به هوزه که ی خوی گوت: ﴿إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿۵۵﴾ مِنْ دُونِهِ فَيَكْفُرُوا بِمَا لَمْ يَلْمُوكُمْ لَأَنْظِرُونَ ﴿۵۶﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ﴾ خوا به شایه ت ده گرم، ئیوه یش هه روه ها شایه ت بن من له وه ی ئیوه ده بیه رستن به رکه نارم جگه له خوا، ده ی هه مووتان فیلم لی بکن و مه ودام مه دن، من خرم سپارد به و خودایه که منی په روه رده کردوه و ئیوه شی په روه رده کردوه.

نه م نیسلامه ئاینی (گشت) پیغه مبه رانه (سه لامی خویان لی بی)

پاشان خوی گه وده نه فه رمویت: ﴿فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ﴾ جا نه گه ر سه رپنجیشتان کردم و پشتان هه لکرد له گوپرایه لی خودا، ﴿فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ جَزَاءٍ﴾ من داوای هیچ پاداشتیکم لی نه کردون. واته: له سه ره نه م ناموزگاریانه ی که ده تان که م هیچ پاداشتیکم ناوی لیتان. ﴿إِنْ آجَرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ پاداشتم له لای خودایه، من فه رمانم پیدراوه ملکه چی به ر باره گای (خودا) بم. نه م نیسلامه ئاینی گشت پیغه مبه رانه (سه لامی خویان لی بی) له یه که م پیغه مبه ریا نه وه هه تا دواین پیغه مبه ر، با بابته ی به رنامه و شیوازی عیباده تیشیان وه ک یه ک نه بو بی، وه ک خودای گه وده فه رموویه تی: ﴿لِكُلِّ جَمَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةٌ وَمِنْهَا جَا﴾ بق هه ر کومه لیک له ئیوه پئوشوئینیکمان داناوه. ئیبنوعه بیاس نه لی: ریتبارک و پئوشوئینیک^۲. نه وه تا نوح پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بی) نه فه رمویت: ﴿وَأَمْرٌ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ من فه رمانم پیدراوه که ملکه چی به ر باره گای (خودا) بم. وه خودای مه زنیش له باره ی ئیبراهیمی خه لیلیشه وه فه رموویه تی: ﴿إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْتُ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّي الْمَلِئِينَ ﴿۱۳﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَبْنَیْ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ

^۱ هود (۵۴-۵۶).

^۲ المائدة (۴۸).

^۳ الطهري (۱۰/۳۸۸).

^۴ یونس (۷۲).

مُسْلِمُونَ^۱ و هختی په روه‌ردگاری پتی گوت: وهره خو به من بسپیره، نه‌لی: و ا خوّم دایه دهستی پامینه‌ری هموور دنیا، نیرامیم بۆ کوره‌کانی یه عقوبیش پاسپیری کرد: فره‌ندانم! خوا نه‌م ناینه‌ی بۆ نیوه هه‌لبژاردوه، که‌وایه به موسولمانی نه‌بیت مەمن. وه یوسف پیغه‌مبیریش فرموویه‌تی: ﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَأَطْرَأَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّقِي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقِي بِالصَّالِحِينَ﴾^۲ نه‌ی په روه‌ردگارم له‌م ولاته تو ده‌سته‌لاتت پیدایم و فیتت کردوم چون خه‌ونه‌کان لیکده‌موه، وه‌دیپینه‌ری ناسمانه‌کان و زه‌مین، هه‌ر تو‌ی له دنیا و له قیامت گه‌وره‌ی منی، له‌سه‌ر بپوای ته‌واو به خۆت بم مرینه‌و بمگه‌یه‌نه‌وه به پیاوچا‌کان. موسا پیغه‌مبیریش فرموویه‌تی: ﴿يَقُولُ إِنْ كُنْتُمْ ءَامِنُمْ بِاللَّهِ فَمَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ﴾^۳ موسا به هژده‌که‌ی خۆی گوت: که‌لو! نه‌گه‌ر باوه‌رتان به خوا هه‌یه‌و ملکه‌چی فرمانی نه‌ون، سا پشتتان هه‌ر به‌و به‌سه‌تن. جادوگه‌ره‌کان نه‌لین: وه‌ک خوای گه‌وره‌نه‌فرمویت: ﴿رَبَّنَا أفرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّقْنَا مُسْلِمِينَ﴾^۴ نه‌ی په روه‌ردگارمان خو‌پراگیمان بده‌یه‌و به باوه‌ری پا‌که‌وه (به موسولمانی) بمان مرینه‌. به‌لقبیش نه‌لی: ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾^۵ په روه‌ردگارم من تا نیستا ناهه‌قیم له خوّم کردوه له نیستاوه (له‌گه‌ل سوله‌یمان) خوّم نه‌ده‌مه ده‌سه‌ت پامینه‌ری گشت جیهان. وه خوای گه‌وره‌نه‌فرمویت: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّورَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا الَّذِينَ آسَلَمُوا﴾^۶ نیمه‌که نه‌م ته‌وراته‌مان نارِدوته خوار پووناک‌ی و پئی نیشاندانی تیدایه، هه‌موو نه‌و پیغه‌مبیرانه‌ی حوکیان پیده‌کرد که موسولمان و ملکه‌چ بوون. وه فرموویه‌تی: ﴿وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَارِثِيِّنَ أَنْ ءَامِنُوا بِي وَرَسُولِي قَالُوا ءَامِنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّآ مُسْلِمُونَ﴾^۷ نه‌و کاته‌یش من (هه‌ر به هیمای) تاییه‌تی خوّم هه‌واریه‌کانم تیگه‌یان: ده‌بی پرواتان به من هه‌بی‌و به پیغه‌مبیره‌که‌ی منیش باوه‌ر بگن نه‌لین: خوایه تو شایه‌ت به که بپوامان پیینه‌نای و هه‌ر ملکه‌چی فرمانی توین. دواين پیغه‌مبیره‌و به‌پزیزترینی

^۱ البقرة (۱۳۱-۱۳۲).

^۲ يوسف (۱۰۱).

^۳ يونس (۸۴).

^۴ الاعراف (۱۲۶).

^۵ النمل (۴۴).

^۶ المائدة (۴۴).

^۷ المائدة (۱۱۱).

مَرْفَاقِهِ تِي (موحه ممد (ﷺ)) فہرموویہ تی وهك خوی گوره نه فہرمویتی: ﴿إِنَّ صَلَاقِي وَشُكِي وَحَيَايَ وَمَمَاقِي لِلرَّبِّ الْعَلِيِّنِ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾^۱ من نویژ ک—ردنم و به ندایه تی (پیکه پینانی پتوشوینی حج کردنم) و زین و مرگم بق خودایه، که پاهینری دنیا هر خویه تی خودا هیچ شہریکی نیه، فہرمان وا به من دراوه و من یه که مینم له ریزی موسولمانان. واتہ: له موسولمانانی نم نومته. بویہ له م فہرمووده سه حیحه دا فہرموویہ تی: (نیمه ی کڑمه لی پیغه مبه ران مندالی پیارو ژنانی جیاوازین و نایمان یه که)^۲ واتہ: بریتیه له پهرستنی خودا به تہ نیاکه شہریکی نیه، با شہریعه ته که شمان جوراو جورو بویی، مانای نم و تانه (اولاد علات) که پیغه مبه ر (ﷺ) فہرموویہ تی، نم پیغه مبه رانه (همووی) برای یه کن و له چند دایکیکی جیاو یه ک باوکن.

پاشه پوژی خراپی نم تاوانبارانه

خوی گوره نه فہرمویتی: ﴿فَكَذَّبُوهُ فَجَبْتَهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْعَالَمِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلْقًا﴾ سه نربہ دروزنیان داده نا، نه وسا خوی و نه وانه ی که له گ لیدا بوون (له که شتیدا) پزگارمان کردن و کردمانن به جینشین له سر زه میندا. ﴿وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَكَبِّرِينَ﴾ نه وانه شمان ژیر ناو خست که بپوایان به نیشانه کانی نیمه نه کرد، ده بپوانه (بزانه) نه وانه ی ترسینرا بوون چیان به سرهات ناکامیان به چی گہیشت. پاشان خوی گوره نه فہرمویتی: ﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ له پاش نه ویش زوری له پیغه مبه رانمان به چند نیشانه ی دیاریه وه ناردہ لای گہ لانی خویان. واتہ: نوای نوح پیغه مبه ر پیغه مبه ری زورمان ناردہ لای هوزہ کانیان به لگہ و نیشانه ی زوریان بق هینانه وه له سر راستی نه و په یامه ی که بویان هیناون ﴿فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ﴾ به لام نه هاتنه سر بپوا به و شتانه ی که له پیشدا بپوایان پی نه هینابوو، واتہ: نه و گہ لانه ی که له پیشدا بپوایان نه هینا بوو به و شتانه ی که پیغه مبه ره کانیان یه که م جار هاتن بق لایان و بویان هینان. وهك نم نایه ته که خودای گوره نه فہرمویتی: ﴿وَنَقَلِبْ أَقْصَابَهُمْ وَأَنْصُرْهُمْ كَمَا كَرُّوا يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾^۳ هر وا نه وان جاری یه که م باوه پریان به قورٹان نه کرد (نیمه ش) دل و دیدہ ی نه وان (وهرده گپین). وه لیزه دا خوی گوره نه فہرمویتی: ﴿كَذَلِكَ نَطْعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُتَكَبِّرِينَ﴾ نیمه ناوا مقرر

^۱ الانعام (۱۶۲-۱۶۳).

^۲ فتح الباری (۵۰/۶).

^۳ الانعام (۱۱۰).

دهخینه سهر دلی دستدریژیکه ران. واته: وهك چۆن مۆری نا به سهر دلی ئهوانه دا به هۆی باوه پ نه هینانیا ن له سهر تا وه هر به و شیوه یه ش مۆر دهنی به سهر دلی ئه و كه سانه شدا كه وهك ئه وانن دوا ی ئه وان ئه و مۆره وایان لی دهكات باوه ناهینن تا سزای به ژان به چاوی خۆیان نه بینن مه به سست لیژره دا ئه وه یه خودای گه و ره ئه و گه لانه ی كه به وایان به پیغه مبه ره كانیا ن نه كرده له ناوی دوان، ئه وانه یه ش به وایان هینا وه نه جاتی داون، ئه مه یه ش دوا ی نوح پیغه مبه ر بووه (سه لامی خوا ی لی بی) چونكه خهلكی له پیش نوحدا له زه مانی ئاده مه وه (سه لامی خوا یان لی بی) موسولمان بوون هه تا ئه و كاته ی ده ستیا ن دایه بته رستی خودا یه ش نوح پیغه مبه ری بۆ ناردن (سه لامی خوا ی لی بی) هر له به ر ئه وه یه خا وه نبا وه پا ن له پۆژی قیا مه تدا پتی ده لئین: تق یه كه م پیغه مبه ری كه خودا په وانه ی كرد بۆ سهر خهلكی سهر زه مین. ئیبنوعه بیاس ئه لی: نیوانی ئاده م و نوح ده سه ده بووه، هه موویان له سهر ئیسلامه تی بوون^۱ وه خوا ی گه و ره له ئایه تی تر دا فه رمویه تی: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ﴾^۲ ژۆر به ره شمان له پاش نوح له ناو بر دوه. له م ئایه ته دا هه ره شه یه کی گه و ره هه یه بۆ موشریكه كانی عه رب ئه وانه ی كه به وایان به گه و ره و دوا یه ن پیغه مبه ر (موحه ممه د ﷺ) نه ده هینا، گو مانی تیدا نیه ئه وه ی تووشی ئه وانه هات كه به وایان به پیغه مبه ره كانیا ن نه هینا وهك خوا ی گه و ره باسی كرده له و سزا و نازاره ی كه داو نی. ئایا ئه مانه چۆن گو مان ده بن، كه ئه مان هه لسا ون به كاری خرا پتر له وان؟

﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ. يَتَّبِعُنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ﴾^(۷۶)
 فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ ﴿۷۷﴾ قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ
 أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿۷۸﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِنَا عَزَمًا وَجَدْنَا عَلَى آبَائِنَا وَتَكُونُ لَكُمُ الْكِرْبَاءَ
 فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۷۹﴾

به سه رهاتی موسا و فیرعه ون

خوا ی گه و ره نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ بَعَثْنَا﴾ له پاش ئه وانه، واته: دوا ی ئه و پیغه مبه رانه ﴿مُوسَى وَهَارُونَ﴾^۱ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ﴿موسا و هارونمان به پێی كرد بۆ سه ر فیرعه ون و دا روده سه ته کی. واته: كه له كه ی، ﴿يَتَّبِعُنَا﴾ به نیشانه كانی خۆمانه وه ﴿فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ﴾ به لام ئه وان خۆیا ن

^۱ البداية و النهایة (۱/۱۰۱)، و قال رواه البخاري.
^۲ الاسراء (۱۷).

نقد به زل زانی و تاوانکار بون، شوینی هق نه که وتن ملیان پی نه دا ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَيْسَ إِلَّا نَجْمٌ كَذِبٌ﴾ کاتی راستیان لای نیمه وه پیگه یشست نه لئین: نه مه هر به ناشکرا جادووه. نه وانه (خوا پوویان رهش کات) سویندیشیان به خودا ده خوارد له سهری و چاکیش ده یانزانی نه وهی گوتویانه دروو بوختان بووه. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی تردا فه رموویه تی: ﴿وَعَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وظُلْمًا﴾ هه رچهند له دلی خویاندا هه موویان به راست ده زانی، خو به زلزانی و ناهمی، بوونه هوی حاشا کردنیان. ﴿قَالَ مُوسَىٰ﴾ موسا پیی گوتن و ناپه زایی خوی ده ربپی ﴿انْقَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَيْسَرُ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ الشَّكِرُونَ﴾ وه خستی نه م راستیه تان پیگه یوه، به مه ده لئین جادووه؟ بیگومان جادووه گران پرگار نابن. ﴿قَالُوا أَجِئْنَا بِطِلْفٍ عَمَّا وَعَدَنَا عَلَيْهِ آبَاءُ نَا﴾ نه لئین: هر بؤ نه وه هاتیه لامان، که وه مانگتپی له وانه ی بابو باپیرانمان له سهری بوون ﴿وَتَكُونُ لَكُمْ الْكِبْرِيَاءَ فِي الْأَرْضِ﴾ وده سولات و گه وره یی نه م سهر زه مینه بؤ نیوه بی، واته: بؤ تقو هارون بی ﴿وَمَا تَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ﴾ به لام نیمه به ومان پیتان نیه.

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَأْتُونِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ﴾ ﴿١٧﴾ ﴿فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ﴾ ﴿١٨﴾

﴿فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِالسِّحْرِ إِلَّا أَنْكُمْ سَيِّبِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ ﴿١٩﴾ ﴿وَيُحِقُّ اللَّهُ

الْحَقَّ بِكُلِّ مَنِيَّةٍ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ﴾ ﴿٢٠﴾

وتوویری موسا له گه گن جادووه گره کانداندا

خوای گه وره به سهرهاتی جادووه گره کانی له گه گن موسادا (سهلامی خوای لی بی) باس کرد، له ویدا له پیشه وه قسه ی له سهر کرا، وه له م سوره ته و سوره تی تاها و شوعه رایشدا هر باس کراوه. له بهر نه وهی فیرعه ون (له عنه تی خوای لی بی) ده یوست بره و به پرپوه چه که می خوی بدات له ناو خه لکید، دزایه تی نه و (په یامه) هه قه ناشکرای که موسا (سهلامی خوای لی بی) هینای پی بکات، به و چاویه ست و جادووانه ی جادووه گره کان پازاند بووانه وه، به لام به پیچه وانه وه نه و کاره به سهر خویدا شکایه وه نه و مه به سته ی به دی نه هات، نیشانه کانی خوابه تی خودا له و کزپه گشتیه دا ده رکه وت، ﴿وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ بَدِينٍ﴾ ﴿٢١﴾ ﴿قَالُوا أَمْ آتَانَا رَبُّ الْمَالِ الْغَالِبِ﴾ ﴿٢٢﴾ ﴿رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ﴾ ﴿٢٣﴾ جادووه گره کان هه موو

^۱ النمل (۱۴).

^۲ الاعراف (۱۲۰-۱۲۲).

سوزده‌یان برد، نه‌لین: واپروامان هینا به راهینه‌ری گشت دنیا، په‌روه‌ردگاری مووسا و هارون. فیرعون وای ده‌زانی به‌و زوانه به‌موی نه‌و جادوگره‌رانه‌وه سهرده‌کوی، به‌سره‌نه‌وپنجه‌مبه‌ره‌ی خوادایه که شاره‌زای نه‌پنجه‌کانه، به‌لام شکستی هینا و به‌هشتی له ده‌ستی خزی داو، ناگری بؤ خزی سازاند ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَثُوبِ بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ﴾ (۷۱) فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ ﴿فیرعون نه‌لن: هه‌موو جادوگره‌ره شاره‌زاکانم بؤ بینن، که جادوگره‌کان هاتن، مووسا نه‌لن: چیتان ده‌وی بیهاویژن، مووسا بؤیه نه‌می پیگوتن، چونکه کاتن که پریزان به‌ست، به‌لینیان له‌لایه‌ن فیرعونه‌وه پیدرا بوو که نزد پریزان لی ده‌گری و پاداشتی گه‌وره‌شیان پی ده‌دریت، ﴿قَالُوا يَمْوَسَىٰ اِمَّا أَنْ تَلْقَىٰ وَاِمَّا أَنْ تَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقَىٰ﴾ (۷۵) قَالَ بَلْ اَلْقُوا ﴿نه‌لین: نه‌ی مووسا یان بیهاویژه، یان نیمه پیش تو ده‌بیهاویژن، (مووسا) نه‌لن: نا نیوه بیهاویژن، مووسا ده‌یویست سهره‌تا له‌وانه‌وه ده‌ست پی بکات. بؤ نه‌وه‌ی نه‌و خه‌لکه نه‌و جادووه‌ی نه‌وان ببینی که ده‌یکن. هه‌تا نه‌و به‌دوای نه‌وه‌دا راستیه‌کی خزی دربخات و پرپوچه‌کی نه‌وان به‌تال بکاته‌وه بؤیه له‌و کاته‌دا که جادوگره‌کان چاوبه‌سیان له‌و خه‌لکه کرد به جادوه‌کانیان و ترسیان و به‌رنان جادووه‌کی گه‌وره‌یان لی کردن. ﴿فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ﴾ (۷۷) فَلَمَّا لَا تَخَفَ بِانْكَ أَنْتَ اَلْاَعْلَىٰ ﴿۷۸﴾ وَالَّذِي مَافِي يَمِينِكَ لَلْقَفَ مَا صَعُوا اِلْمَا صَعُوا كَيْدَ سِحْرِ وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ اُنْفِ ﴿مووسا له‌و کاته‌دا له‌دلی خویدا که می‌ک ترسا، بیمان گوت: هیچ ترسیکت نه‌بی، تو سه‌رکه‌وتوی، نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی راستدایه بیهاویژه، هرچی نه‌مان کردویانه قوتی نه‌دات، نه‌وانه‌ی نه‌وانه کردویانه فیلی جادوگره‌رانه، جادوگره‌ران له‌هر کوی بن سه‌رناکون. نا له‌و کاته‌دا کاتن جادوگره‌کان جادووه‌کانی خویان هاویشت ﴿فَلَمَّا اَلْقُوا قَالَ مُّوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِالسِّحْرِ اِنَّ اَللّٰهَ سَبِّطٌ اِنَّ اَللّٰهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ (۸۱) وَحِجُّ اَللّٰهِ اَلْحَقَّ بِكَلِمَتِهِ. وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿که هاویژتیاان مووسا نه‌لن: هرچی نیوه هیناوتانه جادووه‌و خوا پوچه‌لی ده‌کاته‌وه لیتان، خودا کاری تاوانکاران سه‌رکه‌وتوناکات.

﴿فَمَا ءَامَنَ لِمُوسَىٰ اِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَنِ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَتْهُمُ اَنْ يَّفِينَهُمْ وَاِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالِي فِي

اَلْاَرْضِ وَاِنَّهٗ لَمِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ (۸۲)

طه (۶۵-۶۶).

طه (۶۷-۶۹).

له هؤزى فيرعهون كهس بپرواي به موسا نه هيتنا جگه له چه ند لاوى

خوای گه وره باسی نه وه ده کات که هؤزى فيرعهون بپروايان نه هيتنا به موسا (سه لامى خوای لى بى) له گه ل نه وه موو نيشانانه و به لگه ديارو ناشکرانه ی بؤى هيتنان و پيشانى دان، جگه له هه ندى که سى لاو، له ترسى فيرعهون و دارو ده سته که ی، نه کا ناچارايان که ن و بيانگي پنه وه سه ر نه و خوانه ناسيه ی که له سه رى بوون. چونکه فيرعهون (له عنه تى خوای لى بى) زقد لاسارو زقد دار بوو، ويته ی زقد کم بوو له تاوان و خراپه کاريدا، خاوه ن تواناو ده سه لاتيکى وا بوو که زير ده سته کانى زقد لى ده ترسان، عه وى نه لى له ئيبنوعه بياسه وه ﴿فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عُلَّ خِزْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ﴾ جگه له چه ند تازه لاويک له هؤزه که ی، هيچ که سى تر (له ترسى بق هه لسانى فيرعهون و پياوماقولاى ديوانى نه و) نه يان ويژا بپروا به موسا بيخن، فيرعهون له وه سه ر زمينه دا پايه بلنديک بوو له پريزى هه له پويان بوو. (نه لى): نه وه به راه لوه ی که بپروايان هيتنا به موسا (سه لامى خوای لى بى) که سانى بوون له نه وه ی ئيسرائيل نه بوون، له هؤزى فيرعهون خوى بوون و له چه ند که سى تينه ده په رين. له وانه ژنه که ی فيرعهون و خاوه نباوه په که ی نالى فيرعهون و گه نجينه وانه که ی فيرعهون و ژنى گه نجينه وانه که ی فيرعهون بوو. ^۱ به لام نه وه ی ئيسرائيل وه ک گوتراوه هه موويان بپروايان به موسا (سه لامى خوای لى بى) هيتناوه، مرکزنيشيان داوه به هاتنى، چونکه له کتبي به پيشوه کانياندا سيفه ته کانى موسايان زانيوه مرکزني بپدراوه که خودا پزگاريان ده کات له يه خسپرى فيرعهون و سهريان ده خات به سه ريدها. بؤيه کاتى نه وه دهنگو باسه گه يشت به فيرعهون زقد ترساو، به لام هيچ شتيکى له ده ست نه هات، که موسايش (سه لامى خوای لى بى) هات فيرعهون زياتر ده ستي کرد به نازاردانى نه وه ی ئيسرائيل ﴿قَالُوا أَوَذِيقَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ﴾ ^۲ نه لين: پيش نه وه ی که تو بئى نه چه وسپنرينه وه، که تو ش هاتوى هه روا ده مانچه وسپننه وه، نه لى: له وانه يه په روه ردگار تان نوژمنه که تان له به بين به رى و ئيوه بکاته جيئشين له م زويه دا سهير کات ئيوه چون ده که ن. له مه وه ده رده که وى که نه وه ی ئيسرائيل هه موو خاوه نباوه پ بوون له وه سه رده مه دا.

^۱ الطبري (۱۶۴/۱۵).

^۲ الاعراف (۱۲۹).

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ يُعْرَفُ إِن كُنتُمْ ءَامِنُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا

فِتْنَةً لِّلْقَوْرِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَحْنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْرِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

موسا هوزمکئی هه لدهنا که هه ر پشت به خودا بیهستن

خوای گه وره باسی موسا دهکات (سهلامی خوای لی بی) که ده یگوت به بهر هی نیسرائیل: ﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ يُعْرَفُ إِن كُنتُمْ ءَامِنُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴾ موسا به هوزمکهی خوی گوت: که له که م نه گه باوه پتان به خوا هه به و ملکه چی فرهانی نه ون سا پشتتان هه ر به و بیهستن، واته: خودا به سه بؤ نه و که سه ی که پشتی پی ده به سستی. ﴿ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ﴾ مه گه ر خودا بؤ به نده ی خوی به س نیه؟ ﴿ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ﴾^۱ هه ر که سه ی خوی به خوا بسپیژی نه وی به سه. زور جار خوای گه وره که باسی خوا به رستی دهکات، خوسپاردنیشی له گه ل دینتی وه که نه فره مویت: ﴿ فَأَعْبَدُهُ وَتَوَكَّلَ عَلَيْهِ ﴾^۲ سا هه ر تو (نه ی پیغه مبه ر (ﷺ)) هه ر نه و به رسته و چاره نووست به و بسپیژه (واته به خودا) وه فره مویه تی: ﴿ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ ءَامَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ﴾^۳ بلی: نه وه خودای میهره بانه و باوه برمان پیته ناوه و خومان هه ر به و سپاردوه. وه فره مویه تی: ﴿ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴾^۴ خولقیته ری خوره لات و خورناوایه جگه له و هیچ شت بؤ په رستن نابی، هه ر نه و بکه به بریکاری خوت. وه خودای گه وره فرهانی داوه به خوا هه نباوه پان که له هه مو نو یژه کانیا ندا چهنه جار بلین: ﴿ إِيَّاكَ تَشْتَدُّ وَإِنَّكَ تَسْتَعِيبُ ﴾^۵ نیمه هه ر تو ده په رستین وه هه ر داوای یارمه تیش له تو ده که یین. بهر هی نیسرائیل گو پراهه لی نه و فره مانه ی خوایان کرد ﴿ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْرِ الظَّالِمِينَ ﴾ نه لئین: خومان به خوا سپارد، نه ی په روه ر دگاری هه موومان مه مانخره بهر نازارو نه شکه نجهی ناهه قیکاران. واته: زالیان مه که و سه ریان مه خه به سه رماندا، هه تا و بزنان له بهر نه وه سه رکه وتون چونکه نه وان له سه ر هه قن و نیمه له سه ر ناهه قین، بکه ونه نازارو نه شکه نجه مان، هه

۱ الزمر (۳۶).
 ۲ الطلاق (۳).
 ۳ هود (۱۲۳).
 ۴ الملك (۲۹).
 ۵ الزمزل (۹).
 ۶ الفاتحة (۵).

به و شیوه یش پویات کراوه له نه بی میجله زونه بی زوحاوه^۱. عهبدوپه زاق پویایه تی کردوه له مواهیده وه «رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ» واته: زالیان مه که به سه رماندا هه تا نازارو نه شه که نه جان بدن^۲. «وَجَعَلْنَا رَحْمَتَكَ» به به زه بی خوت بزگارمان که «مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ» له که مه لی خوانه ناسان. واته: نه وانه ی که به پویان به هه ق نیه و شارودیانه ته وه، به لام نیجه به پوامان به تو هیناو خرمان سپاردوه به تو.

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَلِيهِ أَن تَوَخَّأْ لِقَوْمِكَ بِبَصَرٍ يُّؤْتَا وَأَجْعَلُوا يُّوتَكُمْ قِسْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ

﴿٨٧﴾ الْمُؤْمِنِينَ

فرمان پیکردنیان به نویژ کردن له ناو ماله کانی خویاندا

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَلِيهِ أَن تَوَخَّأْ لِقَوْمِكَ بِبَصَرٍ يُّؤْتَا وَأَجْعَلُوا يُّوتَكُمْ قِسْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ موساو براهک ایمان تیگه یاند: که نیوه بق مؤزی خوتان (له میسردا) چند مالتیک بکن به شوینی هه وانه وه و ماله کانتان پوو بکنه قبیله به پوک و پیتی نویژ به جی بیتن وه مژده بده به خاوه نیاوه پان (به به هه هشت و به سه رکه و تن) خودای گه وره هۆکاری بزگار کردنی به ره ی نیسرائیلی باس کردوه له فیرعه ون و مؤزه که ی و چۆنیه تی بزگار کردنه که شیان له ده ستیان. نه وه بوو خودای گه وره فرمانی دا به موساو هاپوونی برای که چند خانوویه ک دروستبکن له میسردا، وه ک فرموویه تی: ﴿وَأَجْعَلُوا يُّوتَكُمْ قِسْلَةً﴾ عه وی نه لی له نیبنوعه بیاسه وه له م نایه ته دا فرموویه تی: به ره ی نیسرائیل نه لیئن به موسا، ناتوانین نویژه کانمان به ناشکرا بکن له گه ل فیرعه ونیه کاندا خوای گه وره نیزنی دان که له ماله کانی خویاندا نویژ بکن و فرمانیشی پیدان که خانوه کانیشیان و لی بکن پوه و قبیله بی^۳ مواهید نه لی: ﴿وَأَجْعَلُوا يُّوتَكُمْ قِسْلَةً﴾ کاتی به ره ی نیسرائیل ترسیان هه بوو که فیرعه ون له ناو کلیسه گه وره کاندا بیانکوژی، فرمانیان پیکرا که ماله کانیان بکنه مزگوت و پوه و قبیله بی به په نهانی نویژی تیدا بکن^۴. قه تاده و زه حاکیش هه ر وایان گوتوه^۵.

۱ الطبری (۱۶۹/۱۵).
 ۲ عبدالرزاق (۲۹۷/۲).
 ۳ الطبری (۱۷۴/۱۵).
 ۴ الطبری (۱۷۴/۱۵).
 ۵ الطبری (۱۷۳/۱۵).

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَن سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴾ (۸۸) قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ مَا قَسَمْتُمَا وَلَا تَنبَهَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَمْلِكُونَ ﴿۸۹﴾

نزای موسسا له فیرعون و دارو دسته که می

نه مه هه وایکه له لایه ن خودای مه زنه وه له باره ی نه و نزایه ی که موسسا کردی له فیرعون و دارو دسته که می کاتی که حه قیان قبولاً نه کردو به رده وام بیون له سر گومپایی و خوانه ناسی و نزایه تی کردن و ملنه دان پیی له بهر زوداری و حق به زل زانی و لوت به زنی لاساری، خودای گه وره نه فیه رمویت:

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَن سَبِيلِكَ ﴾ موسسا نه لی: نه ی په روه ردگاری هه موومان، تو له ژینی دنیا دا هؤکاری پازاندنه وه و مالی دنیا ت دا به فیرعون و پیوانی دیوه خانی، نه ی په روه ردگاران، هه رب بؤ نه وه ی خه ک گومپا که ن(واته): شتومه کی دنیا و خؤشیه کانی و مالیکی زورت پیداون(لِیُضِلُّوهُ) به فته می یانه که واته: نه وانته پیداون، که خؤت ده زانی بپوا ناهینن بو په یامه ی که تو به مندا ناروته بویان، وه ک جله و شلکردنیک بویان. نه م مانایه وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گه وره فه رمویته تی: ﴿لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ﴾ هه تا له دوایدا تاقیان بکه ینه وه.

هه ندیکی تر خویندویانه ته وه (لِیُضِلُّوهُ) به زه می یانه که واته: بؤ نه وه ی، به وشتانه ی که پیت داون له وانته ی که خؤت مه یلت لییه له بنده کانت تاقی بکه یته وه، هه تا نه وانته ی که گومپات کردون و بزانت که تو نه و ته پیداون له بهر خؤشه ویستی و گرنگی پیدانیانه له لایه ن توهه ﴿رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ﴾ نه ی په روه ردگاران مالیان مه یئله و ته فروتونایان بکه. ئیبنوعه بیاس و مواجیه نه لئین: یانی: سامانه کانیان له ناو به ره. ^۱ زه حاک و نه بول عالیه و په بیعی کورپی نه نه س نه لئین: خوی گه وره مال و سامانه کانیا نی کرد به به ردی پازاوه و نه خش کراو، وه ک نه و شیوه ی خوی چون بووه. ^۲ وه

نه فه رمویت: ﴿وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ﴾ دلایان زیاتر ره ق و ره ش بکه. ئیبنوعه بیاس نه لی: موری پیدای بنی ^۳ ﴿فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ باوه پ ناهینن هه تا جه زه به ی زور به ژان به چاوی خویان نه بینن. نه م نزایه له لایه ن موسساوه بوو که له بهر خودا و نایه که می رقی هه لسا له فیرعون و دارو دسته که می، کاتی که بؤی دهرکوت نه وانته خیریان تیا نه ماوه و هیوای هچ شتیکی چاکیان لی ناکری. وه ک چون

^۱ الطبری (۱۸۱/۱۵).

^۲ الطبری (۱۸۰/۱۵).

^۳ الطبری (۱۸۱/۱۵).

نوح پیغمبر (سه لامي خواي لی بی) دعای له مؤزه که ی خوی کرد ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَارًا﴾ ﴿٦﴾ إِنَّكَ إِنْ تَذَرْتَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاَجِرًا كَفَّارًا ﴿٦﴾ په پوره دنگام له م سر زه مينه نه و که سانه ی تو نانس گيان له به ريان لی مه مهيله، چونکه نه گور بيان هتلی به بنده کانت گومرا ده که نو هر مندالیکيشيان بیی تاوانبارو سبله ده بی. بویه خواي گه وره نزا که ی موسای (سه لامي خواي لی بی) قه بول کرد لتيان که هارونی برای نامینی بؤ کرد بوبو، نه فرمویت: ﴿قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ مَا قُاسْتَقِيمًا وَلَا نُنَمِّيَنَّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ نزانان قه بول بوبو، نیوه پاره ستاو بن (له فرمان درمه چن) واته: وه ک چن نزا که تان قه بول بوبو، نیوه پیش پاره ستاو بن له سر فرمانی من. نیبوجوره بیج نه لی له نیبونه بیاسه وه: پاره ستو له سر فرمانی من به رده وام بن، که بریتیه له و خوراگره (الاستقامه).^۱

﴿وَجَوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْفُقُ قَالَ أَأَمْسَتْ أَنتُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَتَمَّتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ ﴿١٠﴾ وَالَّذِينَ وَقَدِّ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١١﴾ فَأَلَيْمٌ نَجِيحِكَ يَبْدُكَ لِيَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿١٢﴾

پزگار بونوی نه وهی نیسرائیل و نوقومبونوی نالی فرعون

خودای مه زن (لیزه دا) باسی نه وه ده کات که چن فرعون و له شکره که ی نوقم کرد و خنکاندنی کاتی نه وهی نیسرائیل له گه ل موسا له میسر چوونه دهر وه، وه ک گوتراوه شه ش سه د هزار جه نگاهور بون جگ له وه چه، خشل و زپتیکی زوریشیان له قیبتیه کان خواستبو مه موویان له گه ل خویان بردبو، بویه فرعون توپه بوو لتيان، ناردی به شاره که دا بؤ کز کردنه وهی خه لکی، له شکرکیکی زوری له هر یمه کاند کز کرده وه، به سامیکی گوره و له شکرکیکی نیجگار زوره چو به دواپاندا، به و شیوه یی که خواي گه وره خوی مه یلی لیبوو، ته نیا که سسی له وانه ی که خاوه ن توانو دسه لات بوو لتي دوا نه که وت له ولاته که پدا، مه مو له کاتی هه لاتنی خوردا په یوه ندیان پیوه کرد، ﴿فَلَمَّا تَرَى الْجَمْعَانَ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ﴾^۲ نه و کاته که هردو کرمه ل یه کتريان دی،

^۱ نوح (۲۶-۲۷).

^۲ الطبری (۱۸۷/۱۵).

^۳ الشعراء (۶۱).

هاورئییانی موسا نه لئین: بیگومان ئیمه گیراین چونکه نه وان کاتی گه یشتنه که ناری دهریاکه، فیرعون
 به نوایانه وه بوو، هیچ شتی نه مابوو جگه له وهی نه و دوو کومه له بین به یه کداو شه پ بکن. هاوه له کانی
 موسا (سه لامی خوی لی بی) بییان داده گرت و ده یانپرسی له موسا که چۆن پزگار بین له وهی که
 تیی که وتوین؟ موسا ییش ده یگوت: من فرمانم پیدراوه لیره وه بپۆم ﴿قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي
 سَيَّبِينِ﴾ (موسا) نه لی: نابی هیچ بترسن، چوون په روه ردگارم له گه له و به و زوانه ده رویه کم
 لیده کاته وه. هر کاتی ته نگانه یه هات خودا دهروو ده کاته وه، خودای گوره فرمانی دا به موسا که
 به عساکی بکیشی به دهریاکه دا. دای لی و دهریاکه له ت بوو، هر له تیکی وه ک کتویکی گه وره ی
 لی هات، بوو به دوانزه پنگا، بۆ هر بهره بابی پنگایه ک، خوی گه وره فرمانی دا به هوا زویه که ی وشک
 کرده وه ﴿فَأَضْرَبَ لَهم طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ مِيسًا لَا خَشْفَ دَرَكًا وَلَا مَخْشِي﴾ پنگایه کی وشکیان بۆ بگره به (له
 دهریادا) مه ترسه (فیرعون) پیت بگات و مه ترسه (له خنکانیش) ناوه که پتی ده کرد له نیوان پنگا کاندا
 وه ک شیوه ی په نجره وا بوو، بۆ نه وهی هریه کی له و کومه لانه چاویان له یه کتری بی، بۆ نه وهی وا
 گومان نه که ن که نه وانه خنکاون، به ره ی ئیسرائیل له دهریاکه په رینه وه. کاتی که دواین که سیان له
 دهریاکه چوونه دهره وه، فیرعون و سوپا که ییشی گه یشتنه دهریاکه له لایه کی تریه وه، سه د هزار
 په شی (قیبیتی) له گه لدا بوو جگه له په نگه کانی تر. کاتی فیرعون نه وهی بینی سهری لی شیواو ترساو
 نه یه زانی چی بکات، هات به دلیدا که بگه ریخته وه، به لام نه سته مه و کار له کار ترازاو هیچ دهره تیکی
 نه ماوه، قه دهر کاری خوی کرد و نزاکان قه بول کرا، جویره نیل (سه لامی خوی لی بی) به سواری
 ماینیکی توند و تیزه وه هات و به لای نه سپه کانی فیرعوندا رۆشت و په لاماریان داو جویره نیلیش چووه
 دهریاکه و نه سپه کانیش به نوایدا چوون، فیرعون هیچ ده سه لاتیکی به سه ر خؤیدا نه ماو، پوی کرده
 سه ر کرده کانی و پتی گوتن: نه وهی ئیسرائیل له ئیمه شایسته تر نین به دهریا، هه موویان خؤیان
 خسته ناو دهریاکه هیچ که سیان نه ما نه چپته ناوی، میکائیلیش به دواپانه وه بوو، وازی له که سیان
 نه ده هینا هه تا به وانی ده گه یاند. کاتی که هه موو به ته وای کویونه وه له دهریاکه دا، نه وانه ی له
 پیشه وه بوون ویستیان له دهریاکه دهرچن، خودای خاوه ن ده سه لات فرمانی دا دهریاکه دایان
 پؤشی و نوکه یان لی بپری. که سیان لی دهرنه چوو، شه پۆله کانی به رزی ده کردنه وه و نزمی ده کردنه وه،
 شه پۆله کان به دوی یه کدا نه یاندا به سه ر فیرعوندا مردن دهری داو یه خهی گرت نا له و حاله دا
 که (به سهری هات) نه لی: وه ک خوی گه وره نه فرمویت: ﴿وَجَوَّزْنَا بِسَبِيحٍ إِلَى الْبَحْرِ فَأَبْنَعَهُم مَّرْعُونَ﴾

الشعراء (۶۲).

طه (۷۷).

وَجُودُهُ بِغِيَا وَعَدْوًا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْفُقُ قَالَ ءَأَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمِنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ

اَلْمُسْلِمِيْنَ ﴿ بهرې نيسرائيلمان له دهرياکه په پانده وه. فيرعه ون له شکره کهيشی (بؤ ناهه قی و دست دريژی) شوپنيان که وتن تا نه و کاته که بخنکی، نه لئى: من بپروام هيئا، که هيچ کهس بؤ پرستن ناشی، نه وه نه بيت که توره مه ی نيسرائيل باوه پريان پييه تى، وه منيش له موسولمانانم، باوه پي هيئا له کاتيکدا که نه و باوه په هيچ سوډيکي نه بوو بؤی. ﴿ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا ءَأَمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا

بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿۸۴﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سَأَلُ اللّٰهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكٰفِرُونَ ﴿۱﴾ کاتى بينيان به لای نيمه يان دپته سر نه لئین: نيتر خودای تاكو ته نيا ده ناسين و له و شتانه ی ده مانگوت: شهريکي خودان، حاشا ده کهين، پاش بينيني سزای نيمه، بپروا هيئان قازانجی پى نه که ياندن، نه مه پتوشو پني خودايه ده رياره ی گشت بنده کانی هر و او بووه، له و کاته دا هر نه وانه ی خوانه ناس بوون زه رهر يانکرد. بؤيه خواى گه وره له وه لاسی فيرعه وندا کاتى نه وه ی گوت فه رموی:

﴿ءَالْتَنَ وَقد عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ نيتستا (باوه پ دپنيت؟) که بينگومان له وه و پيش سه رپيچيت کردو له ريزی خراپه کاران بووی. واته: نا نيتستا ده لپيت؟ که له پيشدا له سر نه وه ی له نيوان ترو خودای مه زندا مه بوو سه رپيچيت کردو له ريزی نه و که سانه بووی که خه لکيان گومپا ده کرد. خواى گه وره له نايه تيکي ترده فه رمویه تى: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ اٰيَةً يَدْعُونَ اِلَى الْنٰكِرِ وَيَوْمَ

اَلْقِيٰمَةِ لَا يُبْصَرُونَ ﴿۲﴾ کردمانن به پيشه و ايانک که خه لکی بانگ ده کهن بؤ ناو ناگر، پؤی قيامه تيش هيچ کهس به هانايانه وه نايه، نه مه ی خواى گه وره بؤی باس کردین له باره ی فيرعه ونه وه له م نايه ته داو نه وه ی به سه رى هات له پازه نه پنيه کانه که هر خودای گه وره پيغه مبه ره که ی لى ناگادار کردوه، بؤيه نه بوداودى تياليسى پړوايه تى کردوه له نيينوعه بياسه وه نه لئى: پيغه مبه رى خودا فه رمویه تى: (جویره نيل پيى گوتم: نه گه ر چاوت ليم ده بوو، که من قوپه په شه ی ده ريام هله ده گرتو ده مکرده ناو ده می فيرعه ون له ترسى نه وه ی نه کا به زه یی خودا فريادى که وى) ۲ تيرمیزی و نيينوجه ريريش پړوايه تيان کردوه. ۴ تيرمیزی نه لئى: فه رموده يه کی حه سه نى غه ريبی سه حيه (حديث

۱ غافر (۸۴-۸۵).

۲ القصص (۴۱).

۳ مسند الطيالسي (۲۴۱)، فه رموده يه کی حه سه نى غه ريبه.

۴ تحفة الاحوذی (۵۲۶/۸).

۵ الطبري (۱۹۰/۱۵-۱۹۱).

غریبُ صحیح) وه خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفْلُونَ﴾ نه مرچ لاشهت (له ده ریادا) پرگار ده کهین. تا په ندیک بی بق نه وانهی له پاش تو دین، زوری هم خه لکه له نیشانه کانی نیمه ناگادار نین. ئیبنوعه بیاس و کهسانی تریش له زانایانی پیشینه گوتویانه: هندی له بهر هی نیسرائیل گومانیان هه بوو له مردنی فرعون، خودای گه وره فرمائی دا به ده ریا که لاشه که بی ته واری فری بدات به بی گیان و به قهلقانه ناسراوه که یه وه له شوینکی به رزی نه و زه ویه دا، بق نه وهی به چاکی بزنان که مردوه و له ناو چوو. بویه خودای گه وره فرمویت: ﴿فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ﴾ واته: به رزت ده کهینه وه له به رزایه کدا له و زه ویه دا. ﴿بِدَنِكَ﴾ مواهید نه لی: به لاشهت. ^۱ ﴿لَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً﴾ واته: بق نه وهی بیته به لکه یه بق بهر هی نیسرائیل له سر مردن و له ناوچونت، به لگش بی له سر نه وهی که هر خودا نه و خاوهن دهسه لاته یه که گیانی هه موو گیانه و ره رکان به دهستی نه وه و هیچ که سی له بهر تو ده بی نه ودا خزی ناگری و ناوهستی. بویه هندی له زانایانی پیشینه خویندویانه ته وه (لتکون لمن خلقك آية) تابو نه وانهی که دوی تو دین بیته نیشانه، پاشان خوی گه وره نه فرمویت: ﴿وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفْلُونَ﴾ چونکه زوری له م خه لکه له نیشانه کانی نیمه ناگادار نین، واته: په ندی لی و ره رناگردن و نابیته درس بویان. وه له پژی عاشورادا (فرعون و دارو دهسته که ی) خنکان و له ناوچوون وه ک بوخاری پیوایه تی کردوه له ئیبنوعه بیاسه وه نه لی: کاتی پیغه مبه ر (ﷺ) که یشته مه دینه، جوله که کان به پژوو بوون له پژی عاشورادا، فرموی: (نه پژه چیه وای تیدا به پژوو دهن) نه لین: نه مه پژی که خودا موسای سه رخت به سر فرعوندا، پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (نیوه له پیش ترن له وان به موسا، نیوه ییش (نه و پژه) به پژووین). ^۲

﴿وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوَّأً صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْوَعْدُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢﴾

^۱ الطبري (۱۹۶/۱۵).

^۲ الطبري (۱۹۷/۱۵).

^۳ فتح الباري (۱۹۸/۸).

دامه زاندهی بهر هی نیسرائیل له و زهویه داو پوزی پاک و چاک پیدانیان

خوای گه وره باسی نه و بهرانه دهکات که دابوی به نه وهی نیسرائیل له و بهر ه دینی و دنیا بیانه
وهک فهرمویه تی: ﴿وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوَّأً صِدْقٍ﴾ به راستی نیمه بهر هی نیسرائیل مان له
شوینیکی خوش دامه زرانده، ده لئین: نه و شوینه ولاتی میسرو شامه هه تا دهگاته قودسی پیروزو
ده ووریهی، بیگومان کاتی خودای گه وره فیرعه ونو له شکره کی له ناو برد، دهسه لاتی دهوله تی
موسه ویه کان به ته وای جیگیر بوو له ولاتی میسردا، وهک خوای گه وره فهرمویه تی: ﴿وَأَوْزَنَّا الْقَوْمَ

الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشْرُوقِ الْأَرْضِ وَمَغْرِبِهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ
الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ قِرْعُونَ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا

يَعْرِشُونَ ﴿١﴾ نه وسا نیمه خوره لات و خورئاوای نه و ولاته مان (که بهر که تمان پیدابوو) کرده به شی
نه وانه ی چه وسا بوونه وه. به لئینی هره پیروزی (بی که م و کوپی) ده رباره ی بهر هی نیسرائیل هاته جی،
له باتی خوراگرتنیان، هه رچی فیرعه ونو هه زه کی دایان ناو به رزبان کرده وه، هه موممان لی تیک و پیک
دان. وه له نایه تی تردا فهرمویه تی: ﴿فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٧٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَارٍ كَرِيمٍ ﴿٧٨﴾ كَذَلِكَ

وَأَوْزَنَّا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢﴾ نیتر باغات و کانیاومان پی جی هیشتن، له گه له هه موو گه نجینه و خانوه
خورشه کان، هه ره به و شیویه نه م هه مووه شمان دا به نه وهی نیسرائیل. به لام دوا ی نه وه برده وام
له گه له موسادا بوون (سه لامی خوای لی بی) به ته مای ولاتی قودسی پیروز بوون، که ولاتی نیبراهیمی
خه لیل بوو (سه لامی خوای لی بی) موسا و (سه لامی خوای لی بی) نه وانه شی که له گه لیدا بوون، داوای
قودسی پیروزبان ده کرد که هه زنیکی تیا بوو له عه مالیکه کان بهر هی نیسرائیل ترسان له وهی به شه پ
بیین له گه لیاندا، له توله ی نه م ترسنوکیه بیان خوای گه وره چل سال ته فرو تونا و ناواری کردن له
بیاباندا، له ویدا هارون وه فاتی کرد و پاشان موسا ییش وه فاتی کرد (سه لامی خویان لی بی) دوا ی
نه مان (نه وهی نیسرائیل) له گه له یوشعی کوپی نون ده رچوون به ره و قودسی پیروز خودای گه وره
سه ری خستن و قودسی پیروزبان که وته ده ست ماویه له م پوزگار له ژیر ده سه لاتیاندا بوو. پاشان
خوای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ پوزی پاک و چاکمان پیدان، واته: پوزی چاک و

١ الاعراف (١٣٧).

٢ الشعراء (٥٧-٥٩).

يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿ هه تا زانستی (توراتیان) هاته لا نه و بوو کیشه یان لئ په پيدا نه بوو، به پاستی په روه ردگار ت برپار نه دات له نیتواناندا له پلاژی قیامه تدا. وات: هیچ گبرو گرفتیکیان نه بوو تا کیشه بکن له سهری، چونکه خودای گوره بزى پوون کردبونه وه و گومانی له دلدا نه هیشتبوون، له م فرموده پيدا هاتوه: (به پاستی جووله که کان ناکوک بوون، بوون به حه فتاو یه که دهسته، مه سیحیه کان ناکوک بوون، بوون به حه فتاو دوو دهسته، به و زوانه نم نوممه ته پیش دهی به حه فتاو سی دهسته، له وانه په کیکیان له ناو به هه شتدایه، حه فتاو دوویان له ناو ناگردایه)، گو ترا: نه وانه کین نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ)؟ فرموی: (نه و یه که من و هاو له کانمی له سهره) ^۱ حاکم پیوایه تی کردوه له موسته دره که پيدا به م و ته یه، بزیه خودای گوره فرمویه تی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾.

﴿فَإِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْئَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿۱۱﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۱۲﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۱۳﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى بَرُوا الْعَذَابَ

الْأَلِيمَ ﴿۱۷﴾

له کتیبه پیشوه کاندانم تورنانه باسی هاتووه

خوای گوره نه فرمویت: ﴿فَإِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْئَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿۱۱﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۱۲﴾﴾ نه گه تر (نه ی موحه معه د (ﷺ)) له وه ی بزمان نار دویته خواری به گومانی، ده ی بپرسه له و که سانه ی بهر له تر کتیبیان بز هاتوه، هه رچی له په روه ردگار ته و بز هاتوه بی شک پاسته و له ریزی دوو دلان مه به. هه رگیز له وانه مه به که نیشانه کانمی خودایان به درق ده زانی، نه وساکه ترش ده چیه ریزی زیانباران، خودای گوره فرمویه تی: ﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ ﴿۲﴾﴾ نه وانه واده که ونه شوینی نه م پیغه مبه ره که پاسپارده ی خوابه و نه خوینده واره و له تورات و تینجیلیش (ده بینن) ناوی نوسراوه. پاشان دواى نم

^۱ الحاکم (۱۲۹/۱)، سه حیه.

^۲ الاعراف (۱۵۷).

زانباریه ش که ده یزائن له کتیبه کانیا نداد و هک چون منداله کانی خویان ده ناسن، ئاوا پیغه مبریش ده ناسن به لام ده یشارنه وه و ده یگوتن وه له جییدا شتی تر داده نین و برهوی پی ناکن له گه ل نه و به لگه یه دا که بویان هینراوه ته خواره وه، بویه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ۝۱۱﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿ نه و که سانه ی گفستی په روه ردگاری تویان لی هاته دی، ئیتر باوه ر ناهینن، جا با هه موو نیشانه یه کیشیان بوی، هه تا نازاری به ژان به چاری خویان ده بینن. واته: باوه پی ناهینن که سوودی بیی بویان، به لکو کاتی باوه ر دینن که هیچ سویدیکی نیه. بویه کاتی که مووسا نزای کرد له فیرعه ون و دارو ده سته که ی شه لی: وه ک خودای گه وره فرموویه تی: ﴿رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَٰنَا مَوْتَنَا وَأَسْخُدْ عَلَٰنَا قُلُوبَنَا فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۙ﴾ په روه ردگارمان مالیان مه هیلو ته فروتو نیان بکه دلیمان زیاتر په ق و په ش که، چونکه برهوا ناهینن هه تا جه زده بی نقد به ژان به چاری خویان ده بینن. وه ک خوی گه وره له م نایه ته دا فرموویه تی: ﴿وَلَوْ أَنَّا زَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ وَلَٰكِن أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ۙ﴾ نه گه ر فریشته شمان بناردایه و مردوه کانیش قسه بیان له گه لدا بگردنایه هه موو شتمان له به رانبر نه واته وه کو کردایه ته وه، هیشتا باوه ر پیمان نه ده هینا، مه گه رخوا مه یلی لی بویه، به لام نقدیه یان نه ژان بوون.

﴿فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ءَأَمِنْتَ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤْسُ لَمَّا ءَأَمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ

الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿۸۸﴾

هه ر کاتی سزا هاتیبی باوه ر هینان هیچ سویدیکی نه بووه ته نیا بوی هوزی یونس نه بی

خوی گه وره نه فرمویت: ﴿فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ءَأَمِنْتَ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤْسُ لَمَّا ءَأَمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾ بوی هیچ شاریک نه بوو که خه لکه که ی برهوا بینن تا برهواکه یان به هره یان پی بگه یه نی جگه له هوزه که ی یونس؟ که کاتی برهوا یان هینا، نازاری نابوهوه رمان له دنیا لی لادان، وامان کرد که هه تا ماوه یه ک خوشی راپوین. واته: ده ی بوی نه و گه لانه ی پیشوووه موو باوه ر پیمان نه هینا که پیغه مبرانمان بوی ناردن، به لکو نه ی موحه ممه د (ﷺ) ئیغه له پیش تودا هه ر پیغه مبریکمان ناردی حه تمن هوزه که ی یان نقدینه ی هوزه که ی برهوا یان پی نه کردوه.

^۱ یونس (۸۸).

^۲ الانعام (۱۱۱).

وهك خوداى گه وره فرموييه تى: ﴿يَحْضَرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾^۱
 حەيف بۆ ئەو بەندانە، ھەر پېتغەمبەرىكمان بۆناردىن گالتە و گە پىيان پىكردوھ. وه فرموييه تى:
 ﴿كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَلْطَنٌ أَوْ جُنُونٌ﴾^۲ پيش لەمانەش ھەر وا بوھ، ھەر كاتى
 پېتغەمبەرىكمان بۆ ھاتووھ گوتويانە: يان جادووگەرە يان شىتتە. وه فرموييه تى: ﴿وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا
 مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ آثَمٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَمِهِمْ مُقْتَدُونَ﴾^۳ ھەر وا
 بوھ پيش تۆش ھەر پېتغەمبەرىكمان ناردوھ تە ھەر شارىك لە نىمە ترسيان و بەر بينى، ھەموو
 خۆشگوزەرانەكانى ئەوانە گوتويانە: بابو باپيرانمان لەسەر ئايىنيك پۆشتون نىمەش پەپرەوى
 ئەوانىن. لەم فرمودە سەحىدە ھاتووھ: (پېتغەمبەرمان پيشان درا، پېتغەمبەرى وا ھەبوو بەلامدا
 تىدەپەرى كۆمەلى خەلكى لەگەلدا بوو، پېتغەمبەرى وا تىدەپەرى يەك پياوى لەگەلدا بوو، پېتغەمبەرى
 وا ھەبوو، نوو پياوى لەگەلدا بوو، پېتغەمبەرى واش ھەبوو ھىچ كەسى لەگەلدا نەبوو).^۴ پاشان باسى
 نۆرى شوينكە وتوانى موساى كرد (سەلامى خواى لى بى) پاشان باسى نۆرى نوممە تەكەيشى كرد،
 ئەوندە نۆر بوو كە ناسۆى خۆرھەلات و خۆرئاواى گرتبوو، مەبەست ئەو يە كە ھىچ شارىك نەبووھ بە
 تەواوى بھواى ھىنا بى بە پېتغەمبەرەكەى لەو شارانەى لە پيشەوھ بوون جگە لە ھۆزەكەى يونوس،
 خەلكى شارى نەينە وا بوون، بھواكە شىيان لەبەر ئەوھ بوو دەترسان تووشى ئەو سزايە بىن كە
 پېتغەمبەرەكە يان ناگادارى كردوون لىنى، كاتى بە چاوى خۆيان دياردەكانى ئەو سزايان دەبينى و
 پېتغەمبەرەكە شىيان دەرچوو بوو لە نۆوانياندا، كاتى دەستيان كرد بە ھاوارو لالە و گريان و پارانەوھ لە
 خوداى گەورە و داوايان دەكرد كە ئەو سزايان لەسەر ھەلگى كە پېتغەمبەرەكە يان ناگادارى كردوون
 لىنى، مندال و مەپو مالاتەكە شىيان لەگەل خۆيان ھىنا بوو. ئا لەو كاتەدا خودا بەزەيى ھاتەوھ پىياندا،
 سزاکەى لەسەر لا بردن و دواخرا لەسەريان. وهك خواى گەورە فرموييه تى: ﴿إِلَّا قَوْمٌ يَبْغُونَ
 كَسْفًا عَنْهُمْ عَذَابَ الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ﴾^۵ قەتادە لە تەفسىرى ئەم نايە تەدا ئەلنى:
 ھىچ شارى كە خوانە ناس بوين كاتى كە سزاي بۆ ھاتىن پاشان بھواى ھىنابى سوودى لەو بھوا ھىنانە
 وەر نەگرتوھ و وازى لى نەھىتراوھ جگە لە ھۆزەكەى يونوس، كاتى پېتغەمبەرەكە يان لە دەست داو

۱ يس (۳۰).

۲ الذاريات (۵۲).

۳ الزخرف (۲۳).

۴ فتح الباري (۱۰/۲۲۴).

زانیان که سزا دان لیبیان نزیك بوه ته‌وه، خودا په شیمانی (ته‌ویه‌ی) خسته دلپانه‌وه و جلو به‌رگی زبیران له‌به‌رکردو دایک و به‌چک‌ی مه‌رو مالات و چوار پیکانی تریشیان له یه‌ک جیا کرده‌وه (هه‌لاویرا) پاشان چل شه‌و ده‌ستیان کرد به لالو و پارانه‌وه له خودا، کاتی خودای گه‌وره شه‌و گه‌پانه‌وه و په شیمانیه راسته‌ی لی بینین و ده‌رکه‌وت ته‌ویه‌یان کرده له‌وه‌ی کردیانه شه‌و سزایی له‌سه‌ر لابرین که نزیك بوو تووشیان بیی، قه‌تاده شه‌لن: گوتراوه که هؤزی یونس له نه‌ینه‌وا زیان که شه‌م زه‌وی موسله‌یه‌ی نیستایه^۱. هر به‌م شتیره‌یه‌ش ریوایه‌ت کراوه له نینبومه‌سعود و موجه‌امیدو سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو که سانی تریشه‌وه له زانایانی پیشینه^۲.

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كَلِمَةً تَجِيءًا أَفَأَنْتَ تَكْفُرُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١١﴾ وَمَا

كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٢﴾﴾

دووړه له کارزانی خوداوه که خه‌لگی ناچار بکات برپوا بینن

خوای گه‌وره‌نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كَلِمَةً تَجِيءًا﴾ نه‌گه‌ر خوا مه‌یلی لی بوايه هرچی له‌م سه‌ر زه‌مینن تیکړا باوه‌پیان ده‌مینا. واته: نه‌ی موجه‌مه‌د(ﷺ) نه‌گه‌ر خوا مه‌یلی لی بوايه نیزنی هه‌موو خه‌لگی سه‌ر زه‌مینن شه‌دا که برپوا بینن به‌وه‌ی که پتی هاتوی بویان، هه‌مووشیان برپویان ده‌مینا، به‌لام شه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ده‌یکات پرپه له کارزانی وه که فه‌رموویه‌تی:

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١٣﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ

كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٤﴾﴾ نه‌گه‌ر په‌روه‌ردگارت مه‌یلی لی بوايه، خه‌لگی دنیای گشتی ده‌کرده یه‌ک ناین، به‌لام به‌ناته‌بایی هر ده‌میننه‌وه. مه‌گه‌ر په‌روه‌ردگاری تۆ به‌زه‌یی پیاندا بیته‌وه، هر بۆ شه‌وه‌ی دروستکردون، برپاری په‌روه‌ردگاریشت هه‌ردیته‌دی که: جه‌ه‌نم له

جئزکه‌و بنیاده‌م (هه‌موو) پرپه‌ده‌که‌م. وه فه‌رموویه‌تی: ﴿أَفَلَمْ يَأْتِسَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءَ اللَّهُ

لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا ﴿١٥﴾﴾، بۆچی خاوه‌نباوه‌پان شه‌وه نازانن نه‌گه‌ر خودا مه‌یلی لی بوايه گشت خه‌لگی

شاره‌زای راسته په‌ده‌کرد؟ هر بۆیه خوای گه‌وره‌لیزه‌دا شه‌فه‌رمویت: ﴿أَفَأَنْتَ تَكْفُرُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا

^۱ الطبري (۲۰۷/۱۵).

^۲ الطبري (۲۰۸/۲۱۰/۱۵).

^۳ هود (۱۱۸-۱۱۹).

^۴ الرعد (۳۱).

مُؤْمِنِينَ ﴿ تَايَا تَوَّاهِي مَوْحَمَه مَدَّ (سَلَّه)) دَه تَه وِي نَم خَه لَكَه بَه نَقْد بَرَوَا بِيْنَن. وَا تَه: دَه تَه وِي بَه نَقْد
 نَاجَرِيَان بَكِي بَرَوَا بِيْنَن. بِيْگُوْمَان نَه وِه كَارِي تَوْنِيَه وَ لَه سَه ر تَوَشْنِيَه ﴿فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
 مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبُ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ﴾^۱ خُودَا حَز كَات هَر كَه سِي گُوْمَرَا دَه كَات وَ حَه زِيْش بَكَات
 بَه رَه خَوِي شَارَه زَاي دَه كَات، كَه وَايَه بَه خَه فَت خُورَدَن بُوِيَان خَوْت لَه نَاو مَه بَه. وَ هَه فَر مَوِيَه تِي:
 ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾^۲ نَه رَكِي سَه ر شَانِي تَوْنِيَه نَه مَانَه بَخِي تَه
 سَه رِي، بَه لَام هَه رَكَسِي خُودَا خَوِي مَه يَلِي لِي بِي شَارَه زَاي پَاسْتَه پَرِي دَه كَات. وَ هَه فَر مَوِيَه تِي:
 ﴿لَمَّا كَذَبْتَ كُنَّا أَكْثَرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۳ لَه وَا نَه يَه بَه وَ خَه مَه خَوْت لَه بَه يِن بَه رِي، كَه نَه وَا نَه نَايَا نَه وِي بَرَوَا
 بِيْنَن. وَ هَه فَر مَوِيَه تِي: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾^۴ تَو نَا تَوَانِي كَه سِي بُو
 خَوْت خَوْت بُوِي شَارَه زَاي كَه ي، بَه لَام خُودَا كِيِي بُوِي پَرِي گَه ي پَاسْتِي نِيْشَان نَه دَات. وَ هَه فَر مَوِيَه تِي:
 ﴿فَلَمَّا عَلِمَكَ الْبُلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾^۵ تَو هَه ر نَه وَ نَدَه ت لَه سَه رَه پَرِي گَه ي نَه ي، بَه لَام حِيْسَاب كَرْد نِيْشِي
 لَه سَه ر نِيْعَه يَه. وَ هَه فَر مَوِيَه تِي: ﴿فَذَكَّرْنَا أَيُّمًا أَنْتَ مُذَكَّرٌ﴾^۶ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ^۷ سَا تَق
 نَامُوْزْگَارِي بَكَه، تَو تَه نِيَا نَامُوْزْگَارِي كَه رِي، تَو خَاوَه ن دَه سَه لَات نِيْت بَه سَه رِيَا نَدَا، چَه نَدِيْن نَايَه تِي تَرِيْش
 هَه يَه لَه م بَارَه يَه وَ هَه بَه لَكَن لَه سَه ر نَه وِه ي كَه تَه نِيَا خُودَا خَوِي هَه ر كَارِي كِي بُوِي دَه يَكَات وَ مَه يَلِي لَه
 هَه ر كَه سِي بُوِي شَارَه زَاي دَه كَات وَ، هَه ر كَه سِيْش شَارَه زَوِي لِي بِي گُوْمَرَا ي دَه كَات. نَه مَه يْش
 دَه گَه پَرِي تَه وَ هَه بُوِي زَانِيَارِي وَ كَارْزَانِي وَ دَا بَه رَه رِي خَوِي. بُوِيَه فَر مَوِيَه تِي: ﴿وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ
 تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾^۸ هِيْج كَه سِي نَه بُوَه بَرَوَا بِيْنَن، بَه نِيْزِنِي
 خُوا نَه بُوِيْت خِرَابِي بُو نَه وَ كَه سَانَه بَرِيَار دَرَاوَه كَه تِيْنَا گَن. وَا تَه: گُوْمَرَا وَ سَه ر لِيْشِي تُوِيَا يَان دَه كَات لَه
 نِيْشَانَه وَ بَه لَكَه كَانِي شَارَه زَا نَابِن كَه هَه ر خُودَا دَا بَه رَه رَه لَه هَه مَوُو نَه وَ شْتَانَه دَا، كَه كِي شَارَه زَا
 دَه كَات وَ كِيْش گُوْمَرَا دَه كَات.

۱ فاطر (۸).

۲ البقرة (۲۷۲).

۳ الشعراء (۲).

۴ القصص (۵۶).

۵ الرعد (۴۰).

۶ الغاشية (۲۱-۲۲).

﴿ قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴾ (۱۱) ﴿ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ آبَارِ الْأَيْدِ حَلَاوًا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانظُرُوا إِلَى مَعَكُمْ رَبِّكَ الْمُتَنْظِرِينَ ﴾ (۱۲) ﴿ ثُمَّ تَنْجِي رَسُولَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ (۱۳)

فهرماندان به تیرامان له دروستگردنی ناسمانه کان و زهمین

خوای گه ورده نه فه رمویت: ﴿ قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ بلی: (نه ی موحه ممه د (ﷺ))

سهرنج بدهن چی له ناسمانه کان و زهمیندا هه یه، خودای گه ورده لیژدها رینعمای عه بده کانی ده کات که بیر بکه نه وه له بهر هه کانی و له و شتانه ی له ناسمانه کان و زهمیندا هه یه، که چه نده نیشانه ی گه ورده یان تیدایه بۆ نه وانه ی خاوه نی عه قلن، له و هه مو نه ستیره پووناک و گه پۆک و وه ستاو و خۆرو مانگو و شه وو پۆژو جیاوانی نیوانیان و چوونی شه و پۆژو به نا و یه کدا و جاری به کیکیان دریزد ده بی جاری نه وی تریان. وه به پیچه وانه شه وه به زنی و پازاوه یی و فراوانی و جوانی ناسمان و نه و بارانه ی که خودا له ناسمانه وه باراندویه تی و زه وی پی زیندوو کردوه ته وه دوا ی مردنی و نه و هه مو جوړه به رویوم و کشتوکال و گول و گولزارو پووه که ی تیا دهره یئاوه وه گیانه ورکی زویشی وه دیه یئاوه تیددا که په نگو شیوه و سوودیان جیاوازه و کتوو دهشت و بیابان و ناوه دانی و شوینی ویرایشی تیا به، دهریاش که پره له شتی سر سه و هینه رو شه پۆلی گه وره، له گه ل نه وه یشدا پام هینه راوه و ملکه چ کراوه بۆ نه و که سانه ی به سه ریدا ده پۆن که شتیه کانیان هه لده گری و به هیواشی پیندا تیده په پن به پامکردنی (خودای) خاوه ن توانا، که هیچ په رستراوو په روهردگارک نیه جگه له و، پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿ وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴾ که چی نه م هه موو نیشانه و ترساندنه کار ناکاته سه ر نه وانه ی که برها ناهینن. واته: هیچ شتی کار ناکاته سه ر نه و که سانه ی که برها ناهینن، نه نیشانه کانی ناسمان و زهمین، نه به لگه ی پیغه مبه ران که هه موو نیشانه ن له سه ر پاستیان. وه ک خوای گه وره له نایه تیکی تردا فه رمویه تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴾^۱ نه و که سانه ی گفتی په روهردگاری تریان لی هاته دی، نیتیر باوه ر ناهینن. پاشان لیژدها نه فه رمویت: ﴿ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ آبَارِ الْأَيْدِ حَلَاوًا مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ نایا هه ر چاوه پووانی پۆژانیکن هه ر وه ک پۆژانی نه وانه که پیش له وان بوون و نه مان؟ واته: نه ی موحه ممه د (ﷺ) نایا نه و بیباوه پانه چاوه پووانی پۆژانیکن سزا و نوپه یی خویان بۆ بیت وه ک نه و پۆژانه ی تری خودا، که به سه ر گه له پیشه وه کانداهات که برها یان به پیغه مبه ره کانیان

۱ یونس (۹۶).

نه كرد، ﴿قُلْ فَانظُرُوا إِلَىٰ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ ﴿١١٢﴾ ثُمَّ نَبِّئِي رَسُولَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَاجِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ پاشان پیغه مبه رانمان و نه وانهی بهوایان هه به پزگار ده کهین، چونکه نه وه نه رکی نیغه به که باوه پداران پزگار کهین. واته: نه رکیکه و خودای له سه ر خوی دایناوه. وه که نه فرمویت: ﴿فَقُلْ سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ مَّا كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾ بلی: دلنیا بن په روه ردگارتان هه ر خوی له سه ر خوی نویسه بهر به زهیی خویتان بخت.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ وَأَنْ أَعِزَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١١٤﴾ وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِن الظَّالِمِينَ ﴿١١٥﴾ وَإِن يَمَسَّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِلَىٰ هُوَ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾

الرَّجِيمُ ﴿١١٦﴾

فرماندان به پرستنی خودا به ته نیاو خو سپاردن پیی

خوای گوره نه فرمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ بلی: خه لکینه نه گه ر نیوه له ثابنی من به گومانن، من نه وانهی جگه له خودان و نیوه ده یانپه رستن، ناپه رستم، به لام من نه و خودایه ده په رستم، ده تان مرینی و فرمانیشی به من داوه له ریزی باوه پداران بم. خودای گوره ده فرموی به پیغه مبه رکهی موحه ممد (ﷺ) بلی نهی خه لکینه نه گه ر نیوه گومانن هه به له راستی نه و ثابنی که بزم هینان و بته رستی تیدا نیه و خودا نیگای بؤ کردوم، من نه وانه ناپه رستم که نیوه جگه له خودا ده یه رستن، به لگو خودا به ته نیا ده په رستم که شه ریکی نیه، نه و خودایه که ده تان مرینی وه که چون گیانی پیداون، له دوايشدا هه ر بؤ لای نه و ده گه پښه وه. نه گه ر نیوه هاوار له و په رستراوانه ی خوتان ده که نو به راستیان داده نین، من نایان په رستم، داوایان لی بکه ن با تووشی زیانم بکه ن، چونکه نه و په رستراوانه نه زیان به که س ده گه یه نن و نه سوودیشی پیده گه یه نن، به لگو نه و که سهی که زیان و قازنج به ده سستی نه وه، هه ر خودا خویته تی که ته نیا به و شه ریکی نیه، پاشان فرمویته تی:

﴿وَأَنْ أَعِزَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا﴾ پویکه ره ثابنی راستو په وان، واته: به پاکی هه ر خودا په رسته به

ته نیاو دور که وه له بته رستی. بزیه فرمویه تی: ﴿وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾ هه رگیز نه که ی له
پیزی بته رستان بی. ئەم نایه ته عه تف کراوه ته سه ر نایه ته که ی پیش خۆی که خودای گه وره
فرمویه تی: ﴿وَأَمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ پاشان نه فرمویت: ﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا
يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٦﴾ وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ

بِضُرٍّ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ جگه له خوا هانا بق شتی وا
مه به که نه به هره ی بق تو هیه وه نه زینای لی ده بیینی، نه گه ر کردت، نه وساکه له سه مکارانی. خوداش
نه گه ر تووشی زینانکت بکات (جگه له خۆی) هیچ که سی نیه لای بدات، نه گه ر چاکه شی له گه لدا کردی،
که سه به ر له چاکه ی ناگری و مه یلی له هه ر عه بدیکی بیی تووشی نه و چاکه یه ی ده کات، هه ر خۆی له
گونا ده بووری و دلوفانه. ئەم نایه ته نه وه مان بق بوون ده کاته وه که چاکه و خراپه و قازانچ و زه ره ر
هه مو ده گه پیتته وه بق لای خودای گه وره خۆی، هیچ که سی له وه دا هاوکاری نیه، وه هه ر خودا
شایه نی په رسته نه به ته نیایی و شه ریکی نیه و لیپورده و دلوفانه. واته: بق که سی ته ویه بکات با هه ر
گونا هه نکیشی کردبی، هه تا نه وه هیش شه ریکی بق داناوه، بیگومان هه ر لیی خوش ده بی.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٧﴾ وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصِرْ حَتَّىٰ يَخُوكَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْخَائِكِينَ ﴿١٨﴾﴾
خوای گه وره نه فرمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا﴾ بلی: (ئهی موحه مه د(ﷺ)) خه لکینه و پاسنتیتان له لایه ن
په روه ردگار تانه وه بق هات، هه ر که سی پیکه ی پاست بگریته به ر، شاره زا بوونه که بق خۆیه تی
هه ر که سی تیکش گومرا بیی، گومرای دژی خۆیه تی، خودای گه وره فرمان ده کات به
پیغه مبه ره که ی(ﷺ) که خه لکی ناگادار بکات، که نه وه ی پیی هاتوه بویان له لایه ن خوداوه، هه ر نه وه
پاسته و گومانی تیدا نیه، هه ر که سی شاره زا بیی به وه و شوینی بکه وی، قازانجی نه و شوین که وتنه بق
خۆیه تی. هه ر که سیش گومرا بیی و لیی لادات، ناکامی نه و گومرا بوونه هه ر بق خۆی ده گه پیتته وه.

﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ﴾ وه من بریکاری (وه کیلی) که ستان نیم. واته: من نابمه وه کیلی نه وه که
بینه خاوه ن باوه ر. ته نیا من ترسینه ریکم بو تان. شاره زا کردن به مه یلی خوا به. ﴿وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ
وَأَصِرْ﴾ هه ر فرمانی بو ت ده نیرین شوینی که وه و خۆپاگره. ده ست بگره به وه ی که خودا ناروویه تی
بو ت و ناگاداری کردی لیی، خۆپاگر به له سه ر دزایه تی نه و که سانه ی دزایه تیت ده کن ﴿حَتَّىٰ يَخُوكَ اللَّهُ﴾

هه تا خودا دادوه ریده کات ﴿وَهُوَ خَيْرُ الْمُرْسَلِينَ﴾ خودا باشترین دادوره واته: خودا چاکترین دمووکه ره وه یه به دادوه ری و کارزانی خوی.

ته فسیری سوره تی هود (سه لامی خوی لیبی)

له مه ککه دا هاتوو ته خواروه

سوره تی هودی ه کی که له و سوره تانه ی پیغه مبه ری (سوره) پیر کرد

ته بو عیسیای تیرمیزی پیوایه تی کرده له ئیبنوعه بیاسه وه نه لی: نه بو به کر ووتی: نه ی پیغه مبه ری خودا (سوره) پیر بوی! پیغه مبه ری (سوره) فرموی: (هود و واقیعه و مورسولات و عم یتساءلون و اذا الشمس کویرت پیریان کردم)، له پیوایه تی کی تر دا هاتوو: (هود و دهسته خوشکه که کانی پیریان کردم).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الرَّكْبُ أَهْرَمَتْ أَيْنَهُ ثُمَّ قِيلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ ﴿١﴾ أَلَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُرْمَةٌ بَلَدٍ وَبَشِيرٌ ﴿٢﴾ وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ ثُمَّ تُؤْبَأُ إِلَيْهِ يَتَّبِعْكُمْ مِمَّا حَسَنَّا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَرَبُّكَ كُلُّ ذِي فَضْلٍ فَضْلُهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ﴿٣﴾ إِلَىٰ اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤﴾﴾

ئه م قورنانه و بانگه وازی بولای خودا به ته نیا

﴿الر﴾ (الف، لام، را) له پیشه وه له سه ره تای سوپه تی به قه ردها باسی ئه م پیتانه مان کرد جاریکی تر پیویست به دوپاره کردنه وه ناکا لیره دا، ﴿كَتَبْتُ أَهْرَمَتْ أَيْنَهُ ثُمَّ قِيلَتْ﴾ کتیبیکه نایه ته کانی بته و کران له پاشان شیکراونه ته وه. یانی: وشه کانی بته و دارپژراوه و مانا که یشی شیکراوه ته وه. شیوه و مانای زقر ته واوه، ئه م ته فسیره له مواجهید و قه تاده وه پیوایه ت کراوه.^۲ ئیبنوجه ریش هه مان ته فسیری هه لبراردوه ﴿مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ﴾ له لایه ن کاردوستی زاناره. یانی: له لایه ن نه و خودای کارزانه له گفتار و فرمانیا، ناگاداری ناکامی کاره کانه، پاشان نه فرمویت: ﴿أَلَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ﴾ که نابی هیچ بپرستن جگه له خودا، واته: ئه م قورنانه و ته دارپژراوو شیکراوه یه هاتوه ته خواروه هه تا خودا بپرستری به ته نیا و شه ریکی بق دانه نری. وه ک ئه م نایه تانه یش که

^۱ تحفة الاحوذی (۱۸۴/۹)، فرموده ده یکی باشه (جید).

^۲ الطبری (۲۲۷/۱۵).

خودای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾^۱. بهر له تویش نیتمه هر پیغمبره‌ریکمان نارد، رامن سپارد که: هیچ به‌رستویه که جگه له من نیو هر تنیا من بپه‌رستن. وه فرمویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾^۲. بؤ ناو هموو گئی پیغمبره‌ریکمان به‌پئی کرد، که خودا بپه‌رستن و له شه‌یتان و هر به‌رستراوی تر دوره‌په‌ریز بن، ﴿إِنِّي لَكَرِيمٌ ذَلِيلٌ وَشَرِيفٌ﴾ من له خوداوه بؤ نیوه ترسینه‌رو مژده درم. واته: من ترسینه‌رم بؤ نیوه که سزا نه‌درین نه‌گه‌ر بیغه‌رمانی خودا بکن، مژده ده‌ریشم به پاداشت دانه‌وه نه‌گه‌ر به‌گویی بکن. وه که له فرموده‌ی سه‌حیحا هاتوره که پیغمبره‌ری خودا (ﷺ) سه‌رکه‌وته سه‌ر سه‌فا بانگی له بنه‌ماله زؤر نزیکه‌کانی خوی و پاشان له نزیکه‌کانی تری قوپه‌پیش کرد، نه‌وانیش کزبونه‌وه. پیغمبر (ﷺ) فرمویی: (نه‌ی خه‌لکی قوپه‌پیش! چون ده‌بیین نه‌گه‌ر هه‌والم پیدان که ده‌سته‌یه سوار به‌ره‌به‌یان نه‌ده‌ن به‌سه‌رتانا نایا به‌وام پی‌ناکه‌ن؟) گوتیان: درؤمان له تز نه‌دیوه، پیغمبر (ﷺ) فرمویی: (بیگومان من ترسینه‌رم بؤ نیوه له‌به‌رده‌م سزایه‌کی سه‌خندا)^۳.

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ ثُمَّ نُوبُوا إِلَيْهِ يُعْتَبِعْكُمْ مِّنْعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ﴾ له په‌روه‌ردگاری خوتان داوا بکن، لیتان ببوری و بشگه‌پینه‌وه بؤ لای نه‌و، تا ماوه‌یه‌کی دیاری کراو ژیانی خوشتان بؤ دابین نه‌کاو له‌گه‌ل خاوه‌ن هر چاکه‌یه‌ک پاداشتی چاکه‌ی خوی ده‌داتی. واته: فرمانتان پی‌ده‌که‌م که داوای لیبوردن بکن بؤ گوناوه پیشتره‌کانتان و په‌شیمان بینه‌وه و بگه‌پینه‌وه بؤ لای خودای مه‌زن له‌مه به‌دوایش هر داوای لیبوردنی لای بکن و هر به‌رده‌وامیش له‌سری به‌قون ﴿يُعْتَبِعْكُمْ مِّنْعًا حَسَنًا﴾ ژیانیکی خوشتان بؤ دابین ده‌کا له دنیا دا ﴿إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ﴾ له‌گه‌ل خاوه‌ن هر چاکه‌یه‌ک پاداشتی چاکه‌ی خوی ده‌داتی له دنیا و له پڑی قیامه‌تا، نه‌مه قسه‌ی قه‌تاده‌یه^۴. نه‌م نایه‌ته وه که نه‌و نایه‌ته وایه که خودای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْفَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً﴾^۵. هر که سئی

^۱ الأنبياء (۲۵).

^۲ النحل (۳۶).

^۳ دلائل النبوة (۱۸۱/۲). فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه بوخاری و موسلیم هیتاویانه.

^۴ الطبری (۲۳۱/۱۵).

^۵ النحل (۹۷).

کرداری باشه و خاوه نباوه په (چ نیرچ می) هه تا دهژی، واده کهین به خوشی بژی. ﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ﴾ نه کهر پشتیستان هه لکهن، من دهرتسم سزای پدژیکسی گه وره به خه تان بگری که پدژی قیامه ته. نه مه هه په شه به یکی تونده بق نه و که سانه ی پشت هه لده کهن له فرهانی خودای گه وره و بپوا به پیغه مبه ره که ی ناکن، سزای سهخت وهرده گرن له پدژی قیامه تا و دهربان نابن ﴿إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَّامٌ لِّسِرِّ الْغُیُوبِ﴾ به ره و خودا ده که ریته وه، وه هر خودایه ده سه لاتداره به سه ر هه موو شتیکا. توله له دوژمنه کانی ده سینتی و چاکه یش له که ل دوسته کانییا ده کا بق هر که سی مه یلی لیبی، هه موو خه لکی زیندوو ده کاته وه له پدژی قیامه تا جاریکی تر. نه م شوینه شوینی هه په شه به وه ک چون نایه تی پیشو شوینی مژده و پاداشت دانوه بوو.

﴿الْآيَاتُمْ يَتْلُونَ صُدُورُهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْفُونَ يَا بَهْرَ الْعَالَمِينَ وَمَا يَعْلَمُونَ إِلَهُهُمْ عَلَيْهِمْ﴾

بَدَاتِ الصُّدُورِ ﴿٥﴾

خودا ناگاداری هه موو شتیکه

خودای مه زن نه فره مویت: ﴿الْآيَاتُمْ يَتْلُونَ صُدُورُهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْفُونَ يَا بَهْرَ الْعَالَمِينَ وَمَا يَعْلَمُونَ إِلَهُهُمْ﴾ تق بزانه که نه وانه سنگی خویان خوار ده که نه وه تا له خوداوه دیار نه بن، تق بزانه له و کاته دا خویان به جله کانیان داده پویشن نه و ده زانی له بهرچی چه ده کهن له بهرچی ناشکرای ده کهن، خوی له پازی هه موو دلان ناگاداره. ئیبنوعه بیاس نه لی: که سانیک هه بوون پییان ناخوش بوو پوو بکه نه ناسمان شه رمیان دهر که وی، وه له کاتی جوتبوونیان له که ل ژنه کانیشیانا. خودای مه زن نه م نایه ته ی ناره خواره وه. بوخاری پیوایه تی کردوه له پزگی ئیبنوجوره بجه وه له موحه ممدی کرپی عوبیادی کرپی جه عفره وه که ئیبنوعه بیاس نه م نایه ته ی خویند ﴿الْآيَاتُمْ يَتْلُونَ صُدُورُهُمْ﴾ واته: سنگی خویان خوار ده که نه وه تا له خوداوه دیار نه بن. گوتم: نه ی نه بولعه بیاس مه به ست به سنگ خوار کردنه وه چه؟ گوتمی: پیوای که جوت ده بو له که ل ژنه که یا شه رمی ده کرد یان بچوایه ته سه ر ناو شه رمی ده کرد (عهیبی دهر که وی)، خودای گه وره نه م نایه ته ی ناره خودا ﴿الْآيَاتُمْ يَتْلُونَ صُدُورُهُمْ﴾. وه له و ته یکی تر دا هر له بوخاریه وه، ئیبنوعه بیاس نه لی: که سانیک هه بوون شه رمیان ده کردو خویان ده پاراست له کاتی ده ست به ناو گه یاندن یان جوتبوون له که ل ژنه کانیاندا له نیوان نه وان و ناسماندا هیچ بهر به ستیگ نه بیته، نه م نایه ته له و باره یه وه

له‌سریان هاته خوار.^۱ دیسان بوخاری پیوایه‌تی کردووه‌له نینوعه‌بباسه‌وه ﴿سَتَعْمُونَ﴾ یانی سه‌ریان داده‌پوشی.^۲

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۳

خودای مه‌زن ده‌سته‌به‌ری بزئیوی هه‌موو دروستکراوه‌کانی کردووه

خودای مه‌زن نه‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ

فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ له‌م زه‌مینه‌هر شستی ده‌جولیتیه‌وه گشتی پژی له‌سه‌ر خودایه، ده‌زانئ

شوینه‌که‌ی له‌کوی یه‌وه کویشا خوی چه‌شار ده‌دا، سه‌ر له‌به‌ری له‌نووسراوی پونکه‌روه‌دایه. خودای

که‌وره‌باسی نه‌وه ده‌کا که‌خوی ده‌سته‌به‌ری پژی گشت دروستکراوه‌کانی ده‌کا له‌گیانه‌وه‌ری سه‌ر

زه‌مین بچوک‌و‌که‌وره له‌ده‌ریادا بی‌یان له‌وشکانیدایی، وه‌ده‌شزانئ له‌چ شوینتیکایه‌وه له‌کویشا خوی

شاردووته‌وه. واته: ده‌زانئ بۆ کوی ده‌چی له‌سه‌ر زه‌میناوه‌له‌کویدا ده‌مینتیه‌وه‌وه‌نیشته‌جییه. علی

کوری نه‌بوته‌لحه‌وه‌که‌سانی تریش گوتویانه، له‌نینوعه‌بباسه‌وه ﴿وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا﴾ ده‌زانئ له‌کوی

ده‌مینتیه‌وه، ﴿وَمُسْتَوْدَعَهَا﴾ له‌کویش ده‌مرئ.^۴ وه‌نه‌وانه هه‌موو نوسراوه‌له‌کتیبیکا له‌لای خودا،

هه‌مووشی دیارو پوون کراوته‌وه‌تیندا. وه‌ک خودای که‌وره له‌م نایه‌تانه‌دا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ

فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلْمٍ يَظْلِمُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا أُمَّ أُمَّاتِكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ نُرِيدُ بِرَبِّهِمْ يُحْشِرُونَ﴾^۵

واته: هه‌چ که‌پژیککی گیانه‌به‌ر نییه له‌زه‌ویدا وه‌هه‌چ بالنده‌یه‌که‌نییه که‌ده‌فرئ به‌هه‌ردوو‌باله‌که‌ی

مه‌که‌ر نوممه‌تانیکن وه‌ک ئیوه هه‌چ شتی‌که‌مان فه‌راموش نه‌کردووه له‌م کتیبه‌دا پاشان نه‌وانه (له‌پژی

دواییدا) لای په‌روه‌ردگاریان کوده‌کرینه‌وه‌وه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ رِزْقٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبْرٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا

يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۶ واته: وه‌کللی هه‌موو نه‌ینی یه‌کان هه‌ر لای خوایه‌که‌س نایانزانئ بی‌جکه‌نه‌وه

^۱ فتح الباری (۲۰۰/۸).

^۲ فتح الباری (۲۰۰/۸).

^۳ الطبری (۲۴۱/۱۵).

^۴ الانعام (۳۸).

^۵ الانعام (۵۹).

وہ خواہ دہزائی چی لہ ووشکانی و دہریادا مہیہ وہ ہر گہ لایہک بکہ ویتہ خوارہ وہ خواہ پیتی دہزائی و ہر دانہ ویلہ یک لہ تاریکی یہ کانی زہویدا بیت و ہر تہ پو ووشکیک مہ بیت ہر مہ مویان لہ کتیبیکی ناشکرادان .

﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ۗ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾ ﴾

خودا ناسمانہکان و زمینی لہ شہش پوژا دروست کردووہ

خودای مہزن باسی تواناو دہستہ لاتی خویمان بق دہکا بہ سہر مہ موو شتیکا، لہ وانہ دروست کردنی ناسمانہکان و زمینی لہ شہش پوژا (عہر شیشی) لہ سہر ناو بووہ لہ پیش دروست کردنی ناسمانہکان و زمینی لہ شہر مویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ﴾ ہر نہ و خوابہ کہ ناسمانہکان و زمینی لہ شہش پوژا دروست کردو تہ ختی فرمانپوایی نہ و لہ سہر ناو بوو. وہک نیمامی نہ حمہد پیوایتی کردووہ لہ عیمرانی کوپی موسہینہوہ، (حصین) نہ لی: پیغہ مہبری خواہ (ﷺ) فہرمووی: (نہم مژدہیہ و ہرگرن نہی نہوہی تہ میم) گوتیان: مژدہت پیداین، پیمان بیہ خشہ، فہرمووی: (نہم مژدہیہ و ہرگرن نہی نہی خہ لکی یہ من) گوتیان: نہوا و ہرمان گرت، مہ والمان بدہری کہ سہرہ تائی نہم ہر پارہ چون بووہ؟ فہرمووی: (خودا لہ پیش مہ موو شتیکا بووہ و تہ ختی فرمانپہ وایشی لہ سہر ناو بووہ، لہ و لہ وجہ پاریزراوہ دا مہ موو شتی نووسراوہ و گشت شتی باسکراوہ). نہ لی: کہ سہی ہات بق لام وگوتی: نہی عیمران و شترہ کہ ت لہ پتہ کہی بہر بووہ، نہ لی: منیش چووم بہ دوایداو نازانم دوائ من چی ہویدا. ^۱ نہم فہرمودہیہ لہ سہحیحی بوخاری و موسلما ہاتووہ بہ چہندہا وتی تر. ^۲ وہ لہ سہحیحی موسلما ہاتووہ لہ عبدوللای کوپی عہ مری کوپی عاسوہ نہ لی: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فہرمووی: (بیگومان خودا نہ ندازہی دروستکراوہ کانی دیاری کردووہ، پیش نہوہی ناسمانہکان و زمینی دروست بکا بہ پہنجا ہزار سال و تہ ختی فرمانپہ وایی لہ سہر ناو بووہ). ^۳ بوخاری پیوایتی کردووہ لہ نہ بوہورہیرہوہ لہ

^۱ أحمد (۴۳۱/۴)، فہرمودہیہ کی سہحیحہ .

^۲ فتح الباری (۳۳۰/۶)، مسلم (۲۰۴۱/۴) .

^۳ مسلم (۲۰۴۴/۴) .

تہ فسیری ٹم ٹایہ تہ دا، کہ پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (خودای ہرہ بہ رزی مہ زن فرمویہ تی: بیہ خشن پیتان دہ بہ خشری). وہ فرمویہ تی: (دستی خودا پرہ بہ خشین لیتی کہ می ناکاتہ وہ لیتی دہ بہ خشی بہ درژیایی شوو پڈڈ). وہ فرمویہ تی: (ٹایا نہ زانن لو کاتہ وہی ٹاسمانہ کان و زمینی دروست کردوہ چہندی بہ خشیوہ، کہ هیچ کہ میشی نہ کردوہ لوہی کہ لہ دہ دستیایہ، تہختی فرمانپرہ وایشی لہ سر ناوہ، تہ ازوشی بہ دستیوہ یہ یکی نہوی دہ کاتو یہ یکی بہ رز دہ کاتہ وہ).^۱ پاشان خودای گہ ورہ فرمویہ تی: ﴿لَسْبُلُوكُمْ اَيْكُمُ احْسَنُ عَمَلًا﴾ تا تاقیتان بکاتہ وہ کامتان ٹاکاری چاکترہ. واتہ: ٹاسمانہ کان و زمینی دروست کردوہ بڑ سوودی بہندہ کانی، نہ وانی دروست کردوہ بڑ نہ وہی بیپرسترو هیچ شتیک نہ کہ نہ شہریکی، نہ وانی بڑ گمہ دروست نہ کردوہ وہ کہ فرمویہ تی: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاةَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذٰلِكَ ظَنُّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا قَوْلٌ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ النَّارِ﴾.^۲ واتہ: نیعمہ ٹاسمان و زہوی و نہ وہی لہ نیوانیاندا یہ بہ بیہودہ دروستمان نہ کردہ نہ وہ گومانی نہ کہ سانہ یہ کہ بیباوہ پ بون سا ہاوار بڑ نہ وانی کہ بی باوہ پ بون لہ ٹاگری دوزخ وہ فرمویہ تی: ﴿اَفَحَسِبْتُمْ اَنْمَّا خَلَقْنٰكُمْ عَبَثًا وَاَنْكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُوْنَ ﴿۱۷﴾ فَمَعَلٰى اللّٰهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَبِيْرِ﴾^۳ واتہ: ٹایا نیوہ گومنانان وا بووہ کہ بیگومان نیوہ مان بہ بیہودہ دروست کردہ وہ بیگومان نیوہ ناگہ پینہ وہ بڑ لای نیعمہ؟ جا بہ رزو بلندی بڑ خواہی پاشای راستو پرہ وا هیچ پرستراوی نیہ جگہ لہ کہ پەرہ ردگاری عہرشی بہ پیزو بہ رزہ. وہ فرمویہ تی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ﴾^۴ واتہ: وہ من جنو کہ و ٹادہ میزادم تہ نہا بڑ نہ وہ دروست کردوہ کہ بہ ندایہ تی من بکن. ﴿لَسْبُلُوكُمْ اَيْكُمُ احْسَنُ عَمَلًا﴾ تا تاقیتان بکاتہ وہ کامتان ٹاکار چاکترہ، نہی فرمویہ: کامتان کاری نڈرتری کردوہ، هیچ کاری بہ چاک دانازی ہتا بہ پاکو بہ تہ نیا بڑ خودای گہ ورہ نہ بیو لہ سر بہ پرہوی شہریعہ تی نہ و نہی، ہر کاتی یہ یکی لہ مہ مرجانہی تیدا نہ بوو، نہ وہ نہو کارہ بہ فیرق چووہ بہ تال بوہ تہ وہ.

^۱ فتح الباری (۲۰۲/۸).

^۲ ص (۲۷).

^۳ المؤمنون (۱۱۵-۱۱۶).

^۴ الذاریات (۵۶).

مشت و مری بتپه رستان له سهر زیندوو بونه وهی پاش مردن و په له کردنیان بو دابارینی سزا بویان

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ﴾ نه گهر گو تیششت:

له پاش مردن نیوه زیندوو ده کرینه وه، خودای گه وره نه فه رمویت: نهی موحه مه ده (سوره نوح) نه گهر بلی ی

به و بتپه رستانه که خودا زیندوو یان ده کاته وه دوی مردنیان، وه ک چوئن یه که م جار دروستی کردن،

خوشیان چاک ده زانن که هر خودا ناسمانه کان و زه مینی وه دی هیناوه، وه ک خودای گه وره له

نایه تی ترا فه رمویته تی: ﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ واته: نه گهر پرسبیاریان لی بکه تی کی

دروستی کردون بیگومان ده لئین خوا. وه فه رمویته تی: ﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ واته: سویند به خوا نه گهر پرسبیار له و (بیباوه پانه) بکه تی کی ناسمان و

زه وی دروست کردوه و پوژو مانگی رام هیناوه بیگومان ده لئین خوا. له گه ل نه وه دا هر نینکاری

زیندوو بونه وه و سه ره نه نجامی ده کن له پوژی قیامه تا که به لای خودا وه زقر ناسانتره له وه دیه پینانی

یه که م جار. وه ک خودای گه وره فه رمویته تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَدْرَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَيْهِ﴾^۲

واته: نه و زاتیکه به دیه پینانی ده ست پیکردوه له پاشان دوی مردن دو یاره دروستی ده کاته وه، نه م

دروست کردنه وهی دوهم لای خوا ناسانتره. وه فه رمویته تی: ﴿مَا خَلَقْنَاكُمْ إِلَّا كَفَافٍ

وَرِحْلَةٍ﴾^۱ واته: دروست کردنی هه مووتان له سه ره تا وه و زیندو کردنه وه تان وه ک (دروست کردن

زیندو کردنه وهی) ته نیا که سیک وایه. پاشان خودای گه وره له سه زمانی نه و خوا نه ناسانه فه رمویته تی:

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرٌ مُبِينٌ﴾ دیاره خوا نه ناسه کان نه لئین: نه مه هر به ناشکرا جادوه،

هر به لاساری و به دکاری خویان ده لئین بروات پی ناکه یین که زیندوو بونه وه بیسی، نه وانه ی که باسی

زیندوو بونه وه ده کن، نه و که سانه ن که تو جادوت لی کردن، شوینت ده که ونو گوئی بق قسه کانت

ده گرن. پاشان خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَئِنْ أَخْرَأْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَّا أَنَّهُمْ مَعْدُودُونَ﴾^۳ نه گهر بق ماوه یه کی

بجیسه^۴ الا یوم یأییهم لیس مصروفاً عنهم وحق بهم ما کاتوا یه یستهنون^۳ نه گهر بق ماوه یه کی

که میش سزایان لی دوابخه یین، ده لئین چی نه و سزایه ی دواخسته وه؟ بزنان پوژی نازاریان بق بی، نیت

^۱ الزخرف (۸۷).
^۲ العنکبوت (۶۱).
^۳ الروم (۲۷).
^۴ لقمان (۲۸).

لَبَّيْآنَ نَآگَہِ رَیْتَهُ، نُوہی گہ میان لیدہ مات دہوریان نہدا، واتہ: نُوگہر نُو جہ زہرہ بہ و تُو لہ یہ لہ و
بتپہ رستانہ دواخین بُو ماوہیہ کی دیاریکراو کہ بہ لَیْنَمَان پیداون و ماوہ کہ مان بُو دیاری کردون، بپروا
ناکَن و پلہ یانہ کہ زوو بُو یان بَیْت دہ لَیْن: بُوچی نُو سزایہ نایہ ت؟ واتہ: بُوچی بُو مان دوادہ خری
نہوانہ ہر لہ سہر نُو پِہ و شتہ ناشیرین و گومانوی و خوانہ ناسیہ پراہاتون و بوہ تہ کالای بالایان، بہ لام
نہوانہ ہر گیز دہریان نابن و پزگاریان نابی و ہر توشی نُو سزایہ دہ بن.

ماناکانی ووشہی نومہات (الامۃ)

(الامۃ) بہ چند مانایہ کہ بہ کاردی لہ قورٹان و فرمودہ دا، لہوانہ: مہ بہ ست پتی ماوہیہ و ہک خوی
گہورہ لیرہ دا فرموویہ تی: ﴿ اِنَّ اُمَّةً مَّعْدُوۡدًا ﴾ بُو ماوہیہ کی کہ می دیاریکراو. وہ لہ بارہی
یوسفیشہ وہ (سہ لامی خوی لیبی) فرموویہ تی: ﴿ وَقَالَ الَّذِیْ نَحْنَا مِنْہَا وَاذْکُرْ بَعْدَ اُمَّةٍ ﴾^۱. واتہ: نُوہسا
نُوہ یان کہ پزگاری بوو لہ دوو (بہ ند کراو) ہک لہ پاش چند سالتیک بیری کہ وتہ وہ و وتی. بہ کاریش
ہینراوہ بُو پیشہ وایہ کہ چاوی لی بکری و ہک فرموویہ تی: ﴿ اِنَّ اِیْرَہِیْمَ کَانَ اُمَّةً قَانِتًا لِلّٰہِ خَیْفًا وَّلَہٗ
یَکُ مِنَ الْمَشْرِکِیْنَ ﴾^۲ نُوہراہیم پیشہ وایہ بہرہ و ہق چوو بوو، بہر فرمانی خودا بوو، لہ پیزی نُوہوانہ ش
نہ بوو کہ شہریکیان بُو خودا دادہ نا، بہ مانای ٹاینیش بہ کارہینراوہ، و ہک خودای مہ زن باسی
بتپہ رستانی کردوہ و فرموویہ تی: ﴿ اِنَّا وَجَدْنَا اٰبَاءَنَا عَلٰی اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰی اٰثَرِہِم مَّقْتَدُوْنَ ﴾^۳ واتہ:
بہ راستی ٹیمہ باوو باپیرانی خُو مان لہ سہر ٹاینیک دیوہ وہ بہ راستی ٹیمہ لہ سہر ٹاینی نُوہوان
دہ پوین. وہ بُو کومہ لہ کہ سیکیش بہ کارہینراوہ و ہک خودای گہورہ فرموویہ تی: ﴿ وَاَلَمْ یَرَدِّ مَآءَ
مَدِیْنَتِکَ وَجَدَ عَلَیْہِ اُمَّةً مِنَ النَّکٰثِیْنَ یَسْقُوْنَ ﴾^۴ واتہ: وہ کاتی گہیشتہ سہر ٹاوہ کہ می مہ دین بینی
لہ سہر نُوہ ٹاوہ کومہ لیک لہ خہ لکی ٹاژہ لو مالٹ ٹاو دہ دن. وہ فرموویہ تی: ﴿ وَاَلْقَدَّ بَعَثْنَا فِی
کُلِّ اُمَّةٍ رَّسُوْلًا اَنْ اَعْبُدُوْا اللّٰہَ وَاَجْتَنِبُوْا الْطٰغُوْتَ ﴾^۵ واتہ: سویند بہ خوا لہ ناوہ موگہ لو
نومہ تیکدا پیغہ مہرکمان نار دووہ بہ می تہ نہا خوا بہ رستن و دورک و نہ وہ لہ (بہ رستن) ہر

^۱ یوسف (۴۵).

^۲ النحل (۱۲۰).

^۳ الزخرف (۲۳).

^۴ القصص (۲۳).

^۵ النحل (۳۶).

په رستراویکی تر. وه فرمویه تی: ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَهُ رَسُوْلُهُمْ قَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾^۱ واته: وه بق هه موو گه لیک پیغه مبریک هه بووه جا کاتیک پیغه مبره که یان له قیامه تدا هات بق لایان بریار ده دریت له نئیوانیاندا به دادو راستی وه ئه وان هیچ سته میان لی ناکری. مه به ست به نومعت لیره دا ئه وانن که پیغه مبریان بق ره وانه کراوه خاوه نباوه پو خوا نه ناسان ده گریته وه. وه ک له سه حیجی موسلما هاتوو: پیغه مبری خودا فرمویه تی: (سویند به و که سه ی گیانی منی به دسته، هیچ که سی نیه هه والی منی بیستی له م نومعه ته جوله که بی یان گاور پاشان بهوام پی نه کاونه چپته ناو ناگر).^۲ به لام نومعه تی په پیره ویکر ئه وانن که بهوایان هه به به پیغه مبران. وه ک خودای مه زن فرمویه تی: ﴿كُتِّمَ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾^۳ واته: نئیوه (ئی موسلمانان) باشترین گه لیک بیون بق خه لکی هینرابیته دی. وه له فرموده ی سه حیحا هاتوو پیغه مبر (ﷺ) فرمویه تی: (من ده لیم نومعه ته که م، نومعه ته که م).^۴ نومعت به کاریش ده هینری بق ده سته به ک یان گریه که وه ک خودای مه زن فرمویه تی: ﴿وَمِنْ قَوْمٍ مُّوسَىٰ أُمَّةٍ يَّهْدُوْنَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُوْنَ﴾^۵ واته: وه له هوزه که ی موسادا ناقمیکي گوره هه ن که پینمونی خه لکی ده که ن به حه قو راستی وه هر به حه قیش دادوه ری ده که ن. وه ک ئه م نایه ته یش خودای گوره فرمویه تی: ﴿مَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ﴾^۶ واته له ناو خاوه ننامه کانددا ده سته به کی راست و پیک هه ن. ئه هلی کتیبیش کر مه لی وه هایان تیدایه پو به خوا ده وه ستن.

﴿وَلَيْنِ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكْفُرُ ۖ كَفُورًا﴾^۷ وَلَيْنِ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَّسَّةٍ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتِ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورًا ﴿۱۰﴾ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿۱۱﴾

۱ یونس (۴۷).
 ۲ مسلم (۱۳۴/۱).
 ۳ آل عمران (۱۱۰).
 ۴ مسلم (۱۵۳/۱).
 ۵ الاعراف (۱۵۹).
 ۶ آل عمران (۱۱۱).

پارایمی مرؤف له کاتی خوشی و ناخوشیدا

خودای مهن نه فرمویت: ﴿وَلَكِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَفُورٌ﴾ نه گهر تامی خوشیمان به مرؤف چهشت و پاشان لیمان سنده وه، نا نومیدو سبله درده چی خوی گوره باسی مرؤفو په وشته ناشیرینه کانی ده کا، مه گهر که سی خودا خوی به زهی پیدا بیته وه له بنده خاوه ن باوه په کانی، نه گهر توشی ناخوشیه ک هات دوی نه و به هرا نه ی خودا پی پی داوه و دهستی که وتوه، خیرا بی هیوا و دهسته نه ژنق داده نیشی و بیثومیدی پوی تیده کا و حاشایش له و به هرا نه ی پیشویش ده کا، وه که نه وه ی هر گیز خوشی به خوی وه نه دبیت، هیوا ی دریا زبونیشی نامینی دوی نه و ناخوشیه، ﴿وَلَكِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لِيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَنَفِيعٌ فَحَرُّرٌ﴾ نه گهر پاش ليقه ومانیش، تووشی شادمانیمان کرد، ده لی ناخوشیه کانم به سهر چوو، زور دلخوشه و خوی به زل ده زانی. واته: ده لی: نیت له مه و به دوا تووشی هیچ دلگرا نی و ناخوشیه ک نابم، زور که یفی مه یه به و ژیا نه ی که تیا یه تی و فیز ده کا و خوی مه لده بری به سهر خه لکیا. خودای گه ورده ییش فرمویه تی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ نه وانه نه بیت که خوراکرو نا کار چاک بوون، به شی نه وانه لیبور دن و پاداشتی زور گه ورده ده بی. واته: نه وانه ی که خوراکر بوون له سهر گیر و گرفت و ناخوشیه کان و نا کار چاک بوون له کاتی ده وه له مندی و نه ندروستی اندا، خودای گه ورده به هوی نه و به لانه وه توشیان بووه له گونا هیان خوشده بی و پاداشتی چاکیش نه درینه وه له سهر نه و کاره چاکانه ی کردویانه وه که له فرموده یه دا هاتووه: (سویند به و که سه ی گیانی منی به دهسته هیچ خاوه نباوه پی تووشی داخ و مراقو دردو ماندو بوون و په ژاره یه نابی، ته نانه ت درکی که پیدا ده چی بیگومان خودا ده ی کاته که فاره تی گونا هه کانی). وه له فرموده ی سه حی می تردا هاتووه: (سویند به و که سه ی گیانی منی به دهسته، خودا هیچ بریاری نادا بق خاوه نباوه پو نه و بریاره زور چاکتره نه بی بوی. نه گهر تووشی خوشیه ک هاتبی سوپاسی خودای کردوه، نه وه زور چاکه بوی. وه نه گهر تووشی ناخوشیه ک هاتبی خوی پاکرتوه، نه وه زور چاکه بوی، نه مه ییش بق هیچ که سی نیه جگه له خاوه نباوه پ). بوی خودای مهن فرمویه تی: ﴿وَالصَّابِرِينَ ۝۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿۳﴾ واته: سویند به کات، بیگومان

۱ احمد (۴/۳). فرموده یه کی سه حیجه.

۲ مسلم (۲۲۹۵/۴).

۳ العصر (۳-۱).

همو و خه لکی له زیاندایه، مه گه ر نه وانه ی که بپوایان هینایی و کرده وه چاکه کانیان کردبئی به نایینی پاست وه نامۆژگاری به کرتیان کردبئی. به نارامگرتن. وه فرموییه تی: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ خَلْقٌ هَلُوعًا ۝۱۸﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جُرُوعًا ۝۱۹ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۝۲۰ إِلَّا الْمَصَلِينَ ﴿۱۸﴾ واته: بیگومان مرفۆه دوست کراوه به چا و چنۆکی و شپه زهیی، هه رگات تووشی ناخۆشبه که هات هاوار ده کا، نه گه ر ده که ویته خۆشیش دهستی قوچاوه نه وانه نه بیت که نوپۆژ ده کن.

﴿فَلَمَّا تَرَكَ تَارِكٌ بَعْضٌ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَصَاحِبٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ كِتَابٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكَ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝۱۲﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَنُزِّلَ لَهُ كِتَابٌ مِنْ رَبِّهِمْ إِنَّمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِ الْحِكْمَ وَالتَّوْحِيدَ لِقَوْمٍ أَكْفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أَلَّا يَتَّبِعُوا أَحَدًا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّ كُفْرَهُمْ كَانَ فِي شَيْءٍ غَافِلِينَ ﴿۱۲﴾ فَمَا لَمْ يَنْزِلْ لَهُ كِتَابٌ مِنْ رَبِّهِمْ إِنَّمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِ الْحِكْمَ وَالتَّوْحِيدَ لِقَوْمٍ أَكْفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أَلَّا يَتَّبِعُوا أَحَدًا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّ كُفْرَهُمْ كَانَ فِي شَيْءٍ غَافِلِينَ ﴿۱۲﴾

دلته نگه پیغه مبهرا (ﷺ) له سهه ر قسه ی بتهه رستان و دلدا نه وه ی

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا تَرَكَ تَارِكٌ بَعْضٌ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَصَاحِبٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ كِتَابٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكَ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ خه ربه که له هه ندی فرمان که بۆ تو دیت وازینیی نه وه ش ببیته مایه ی دلته نگه ی که بیت ده لئین: بۆچی که نجینه ی له سهه ر وه بۆ نه هاتوته خواره وه، یان فریشته به کی له گه ل نه هات؟ تو ته نها ترستینه رینکی و هه ر خودایه چا و دیری هه مو شته، خودای گه وره دلی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) نه داته وه له سهه ر نه وه لاساره ی بتهه رستان پئی هه لده سن و کۆلی لئینا ده ن وه و قسانه ی پئی ده لئین. وه ک خودای گه وره له سهه ر زمانه نه وانه نه فرمویت: ﴿وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُفِّرُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءَهُمْ نَذِيرًا ۝۷﴾ أَوْ يُنذِرُ إِلَيْهِمْ كَفَرُوا أَوْ تَكُونَ لَهُ جِنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ

الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا لَرَجُلٍ مَسْحُورًا ﴿۷﴾ گوتیان: نه مه چۆن پیغه مبه ربه که خۆراک ده خواوه به بارزاده ده گه پئی؟ ئایا چۆن فریشته به کی له گه ل نه هات، که له جینگای نه و ترس وه بهر خه لکی بینیی. یان که نجینه به کی بۆ فری بده ریه ته خواریی، یان باغیکی ببوا به لئیی بخواردایه، سهه مکاران نه لئین: ئیوه هه ر شوینی پیاوی که وتوون جادوی لئیکراوه. خودای گه وره فه رمانی دا به پیغه مبه ره که ی و (ﷺ) پئیمایی کرد که دلی ته نگ نه بی به و قسانه ی نه وانه ده یکه ن باکۆلی پئی نه دا و ماندووی نه کا له سهه ر

المعارج (۱۹-۲۲).

الفرقان (۷-۸).

بانگکردنی خه لکی بق لای خودای مه زن به درئیایی شه وو پوژ. وه که له نایه تی ترا فه رموویه تی: ﴿وَلَقَدْ نَعَرْنَا أَنكَ يَصِيقُ صَدْرِكَ بِمَا يَقُولُونَ﴾^۱ وه لیره ده فه رموویه تی: ﴿فَلَمَّا كُنَّا تَارِكًا بَعْضُ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ وَصَاقِبُ يُدْعَىٰ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا﴾ واته: که نه و قسانه ده که ن، بیگومان تو ته نیا ترسینه ری بویان، تویش چاو له و پیغه مبه ره پیشینانه ی برات بکه، چونکه نه وانیش ندر بازار دران و بپویان پی نه کرا، به لام خوین پاکرت هتا یارمه تی خودای گه وره یان بق هات.

باسی موعجیزهی نهم قورنانه

خودای مه زن نه فه رمویتی: ﴿أَمْ يَقُولُونَ أَفَنَرَهُ قُلٌّ فَأَتَوْا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيْنَ وَأَدْعُوا مِنِ اسْتَعْطَمْنَا مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ﴾ یان ده لئین هه لئیه ستوه بلی: نه گه ر پاست ده که ن، ده سا ئیوه به یارمه تی هه ر که سی ده ستان ده که وی (جگه له خودا) ده سوپه تی هه لبه ستراو وه که نه مه بیئن. پاشان خودای گه وره باسی موعجیزهی قورنان ده کا که هیج که سی ناتوانی وه که قورنان بیئی، با ده سوپه ت یان سوپه تیکیش بی، چونکه قسه ی خودا له وینه ی قسه ی دروستکراوه کانی ناچی، وه که چون سیفه ته کانی له سیفه تی دروستکراوه کانی ناچی، وه خودا خویشی له هیج شتی ناچی، ندر به رزو پیرزه و پاک و بیعه ییه له هه مو که م و کوریه ک، هیج په رستراوی نیه جگه نه و، هه ر خویشی په روه دگاره، پاشان خودای گه وره نه فه رمویتی: ﴿فَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَأَن لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ﴾ جا نه گه ر وه لامیان نه دانه وه، باش بزنان که نه م قورنانه په وانه کراوه ته خواره وه به ناگاداری خودا وه بشزنان هیج په رستراوی نیه بیجگه له و، شاخو ئیوه ده یسه لمیئن؟ نه گه ر نه یانتوانی نه وه ی ئیوه داواتان لی کردن بییئن، چاک بزنان نه وانه ناتوانن و ده سته وسانن له وه ی شتی وا بکن، چونکه نه م قورنانه له لایه ن خوداوه نیراوه ته خوارو زانست و فه رمان و قه ده غه کراوه کانی نه وی له خو گرتوه . ﴿وَأَن لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ﴾ هه روه ها بزنان هیج په رستراویک نیه بیجگه له خوا نایا ئیوه مل که چ ده که ن.

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزَيٰدَتَهَا نُوْفِ اِلَيْهِمْ اَعْمَلُوْهُمْ فِيْهَا وَهُمْ فِيْهَا لَا يَبْخَسُوْنَ ﴿١٥﴾ اُوْلٰئِكَ الَّذِيْنَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوْا فِيْهَا وَنَلُّواْ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٦﴾﴾

^۱ الحجر (۹۷). واته: سویند به خوا بیگومان ئیغه ده زانین که به راستی تو دلت ته نگ ده بی به وه ی نه وانه ده بلیئن.

هر که سی هه رنه م دنیا ی ویست له پوژی قیامت تا به شی نیه

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيِّنَّا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ﴾ هر که سی ژینی نه م دنیا یه و زه رقو به رقی نه وی ده وی، نیمه پاداشتی کرده و میان هر له م دنیا یه نه ده یینی ه یچی شیان لی که م ناکر یته وه. عه وی نه لی: له ئیبنوعه بیاسه وه له م نایه تده: خه لکی ریاباز هر له دنیا دا پاداشتی نه و چاکانه یان نه در یته وه. چونکه خودا به نه ندازه ی تو یکل ی ده وی ده نکه خورمایه نامه قی له که س ناکا. بویه خودای گه وره نه فه رمویت: هر که سی کار یکی چاکه بکا له به ر پویامایی و دنیا وه ده سه تینان نیتر نه و کاره پوژو بی، نویژ بی، شه ونویژ بی، هر له به ر نه وه بیکا خه لکی پئی بلین پیای چاکه، خودا هر له دنیا دا پاداشتی نه داته وه، به لام نه و کاره ی که له به ر خاتری خه لکی کردوویه تی به فیرو ده چی. له پوژی قیامت تا له پزی زیانبارانه. ^۱ هر به و شیوه یه ش پیوایه ت کراوه له مواجهیدو زه ححاک و که سانی تریشه وه. ^۲ نه نه سی کوری مالیک و حه سن نه لین: نه م نایه ته له سه ر جوله که و گا وره کان هاتوه ته خوار. ^۳ مواجهیدو که سانی تریش گوتویانه: له سه ر خه لکی پویامایی که هاتوه ته خوار. ^۴ پاشان خودای مه زن فه رموویه تی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِظُلْمٍ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نه وانه هر نه و که سانه ن پوژی قیامت جگه له ناگر به شیان نیه و هر چی له دنیا دا کردیان به فیرو چوو. قه تاده نه لی: هر که سی ناوات و هیوا و مه به سستی هر دنیا بی، خودا هر له دنیا دا پاداشتی چاکه کانی نه داته وه. پاشان ده مر یو به ره و قیامت ده پوا هیچ چاکه یه کی نیه، پاداشتی له سه ر وه رگری، به لام خاوه نباوه پ هر له دنیا یه ش پاداشتی نه در یته وه و له پوژی دوا یه ش پاداشتی و خه لات وه رده گری. ^۵ خودای گه وره له نایه تی ترا فه رموویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْمَآجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصَلِّي فِيهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾ كَلَّا نُمَدِّدُ هُنَّ أَوْلَاءَ وَهُنَّ أَوْلَاءُ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ

^۱ الطبري (۲۶۳/۱۵).

^۲ الطبري (۲۶۴-۲۶۵/۱۵).

^۳ الطبري (۲۶۵/۱۵).

^۴ الطبري (۲۶۶/۱۵).

^۵ الطبري (۲۶۴/۱۵).

عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْصِيلًا ۝۱ واته: هر که سيک ته نها زيانى دنياى بوى له م دنيا دا نوو پيى ددهدين نه وى بمانه وى بى هر که سيک له پاشان دوزه خمان بى ساز داوه و ده چپته ناوى به لومه کراوى و ده کراوى له ميهره بانى خوا، هر که سيکيش پڙيى دوايى بويت وه هه ولى بى بدات به و جږه ي شايسته ي نه وه و باوه پرداريش بيت نا نه وانه کرده وه و تيکوز شانه که يان وه رگير اوه، ده به خشين به هه مان نه وانه ي که هر دنيايان ده وى و نه وانه ي پڙيى دوايان ده وى له به خششى په روه ردگارت له م دنيايه دا بيگومان پڙيى به خشراوى په روه ردگارت هه رگيز قه ده غه کراو نه بوه، (نه ي موحه مده (ﷻ)) سه رنج بده چون باوى هه نديکيانمان داوه به سه ر هه نديکياندا وه بيگومان پله کان له پڙيى دواييدا گه وره تره هه روه ها باودانه کانيش گه وره تره. وه فرمويه تى: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ ۚ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ۝۱ واته: هر که س بره م ي دوا پڙيى بوى نيمه به ره م هه کى بى زياد ده که ين وه هر که سيک به ره م ي دنيايى بوى هه ندى له دنيايى پيى ددهدين به لام له پڙيى دواييدا هيچ به شيكى نيه.

﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيمٍ مِّنْ زَبَدٍ ۖ وَتَلَّوْهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ ۖ كَتَبَ ۙ مُوسَىٰ ۙ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۙ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۚ مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ قَالَ نَارٌ مُّوْعَدَةٌ ۚ فَلَا تَكُ فِي مَرْيَمَ ۖ إِنَّهُ الْحَقُّ مِّنْ رَبِّكَ ۚ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝۷﴾

الناس لا يؤمنون ﴿٧﴾

کسى بپروا به قورشان دهکا که به لگه ي پوونى له لايه ن په روه دگاريه وه پيى دوايى

خوداى مه زن نه فرمويت: ﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيمٍ مِّنْ زَبَدٍ ۖ وَتَلَّوْهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ ۖ كَتَبَ ۙ مُوسَىٰ ۙ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۙ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۚ مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ قَالَ نَارٌ مُّوْعَدَةٌ ۚ فَلَا تَكُ فِي مَرْيَمَ ۖ إِنَّهُ الْحَقُّ مِّنْ رَبِّكَ ۚ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝۷﴾ ناخو کسى له په روه دگارى خويوه به لگه ي پوونى پيى دواوه، شايه تيکيش له خوداوه به شوپنیا هاتوه و هکتیبي موسايش (که پيش نه و پيشه واو جيى به زه يى بوو) باسى دهکا له گه ل نه وانه ي بيبه لگه ن وه کوو يه کن؟ نه وانه به لگه يان هه يه به و قورثانه بپوا ده که ن، هر که سيش له و کومه لانه حاشاى لى بکا، جيى له ناگر بى خوش کراوه، سا تر لىى به گومان مه به، نه مه پاستيه و له په روه دگارى توره يه به لام زږه يى نه م خه لکه باوه پ نا که ن. خوداى گه وره باسى زيانى خاوه ن باوه پان دهکا، نه وانه ي له سه ر سروشتى خوداين، واته: موسلمانن

۱ الاسراء (۱۸-۲۱).

۲ الشورى (۲۰).

که خودا هر به موسلمانى هیناونى و دانیان ناوه به خواجه تی خوادا: که هیچ په رستراویک نیه جگه له و هک خودای گه و ره له نایه تی ترا فرمویه تی: ﴿ فَأَقْرَبَكَ لِلَّذِينَ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ﴾^۱ هر تر پوو له م دینه بکه و هر به ره و حق هه نگاو بنی، دینیکی بنه پره تیه و هر له سروشتا خودا نه و خه لگه ی هر بق یه کتاپه رستی وه دیهیناوه. له هر دوو سه حیحه که دا هاتوو له نه بوهوره یره وه نه لی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (هموو له دایک بوویه ک له سر (فیترت) له دایک ده بی، دایک و باوکی ده یکه نه جوله که و گاورو ناگر په رست، وه ک چون نازهن، (به چکه) نازهن لیکی ته واوی ده بی، نایا هیچ هه سستی ناته واوی- گوئی پراوی- تیا به دی ده که ن؟^۲ وه له سه حیچی موسلیمشدا هاتوو له عه یازی کوپی حیماره وه له پیغه مبه ری خودا وه (ﷺ) فرموی: (خودای مه زن نه فرمویت من عه بده کام دروستکرد که به ره و حق هه نگاو بنین، شه یاتینه کان، هاتن بویان و له نایه که یان وه ریانگی پان، نه وه ی حه لالم کرد بوو بویان حه رامیان کرد لییان، فرمانیان پیندا که شه ری کم بق دابنن، که هیچ به لگه یه ک نه هاتوو ته خوار بویان له و باره یه وه)^۳. خاوه نباوه پ هر ماوه ته وه له سر نه و سروشته، ﴿وَتَلَّوْهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ﴾ شایه تیش له لایه ن خودا وه هاتوو، نه ویش نه وه یه که ناردویه تی بق پیغه مبه ران که بریتیه له و په یام و شه ریعه ته پاک و ته واو و زقر به پیزانه که کورتاییان هاتوو به شه ریعه تی موچه ممه د (ﷺ). له به ر نه وه خاوه نباوه پ نه و سروشته ی له گه له که شایه تی بدا بق گشتی نه و شه ریعه ته، نه و دریزیه ییش له شه ریعه ته وه که وه رده گیری. سروشت موری ده کا و بپراوی پی ده هینی، بویه خودای گه و ره فرمویه تی: ﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيمٍ مِّنْ زَبْوٍ، وَتَلَّوْهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ﴾ نه وه ش نه و قورنانه یه که جو بره نیل گه یاندویه تی به پیغه مبه ر (ﷺ) پیغه مبه ریش (ﷺ) گه یاندویه تی به نوممه ته که ی پاشان خودای گه و ره فرمویه تی: ﴿وَمَنْ قَبْلَهُ، كُنْتُبُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً﴾ وه له پیش قورناند ا کتیبی موسایشی ناردوو که ته وراته، بق نه و نوممه ته کردیه پیشه واو جیبه زه یی خودای مه زن بویان، تا بیکه نه سه ره شقی خویان، هر که سی بپراوی پی کردی به پاستی نه و بپراویه پالی پیوه ناوه بق بپرا هینان به م قورنانه، بویه خودای گه و ره فرمویه تی: ﴿أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾ واته: نه وانه بپرا به و قورنانه ده که ن، پاشان خودای گه و ره هه ره شه له و که سانه ده کا که بپرا به قورشان نا که ن یان به شتیکی ناو قورشان نا که ن. نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ فَالْأَنَارُ

^۱ الروم (۲۰).

^۲ فتح الباری (۲۹۰/۳)، مسلم (۲۰۴۷/۴).

^۳ مسلم (۲۱۹۷/۴).

مَوْعِدُهُ ﴿۱﴾ واته: هر که سنی له و کز مه لانه حاشای لی بکن شوینی نه و که سه ناو ناگره. واته: خه لکی سر زمین بتپه رست و خواته ناس و نه هلی کتیب و هر کز مه لیکی تریش له نه وهی شادم به جیاوازی زمان و شیوه نه ژادیا نه وه نه وهی قورنانی پی گیشتی برهوی پی نه کا شوینی ناو ناگره. وه ک خودای گه وره فرمویه تی: ﴿لَا تَدْرُکُمْ بِهِ وَّمَنْ یَلِّغْ﴾^۱ تا به هوی قورنانه وه ترس وه بهر نیوه بینم و هر که سیکیش که نه م قورنانه ی پیی ده گا. وه فرمویه تی: ﴿قُلْ یٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ جَمِیْعًا﴾^۲ واته: (نه ی موحه مه د(ﷺ)) بلی: نه ی خه لکینه به راستی من پیغه مبری خوام بز نیوه هه مواتان. وه لی رده دا فرمویه تی: ﴿وَمَنْ یَّکْفُرْ بِهٖ مِنْ الْاَحْزَابِ فَالْتَّارُ مَوْعِدُهُ﴾^۳. له سه حیصی موسلما هاتوه له نه بو موسای نه شعریه وه (په زای خوی لی پی) که پیغه مبری خودا(ﷺ) فرمویه تی: (سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته، هیچ که سنی نپه هه والی من بیسی له م نوممه ته جوله که بی یان گا ور پاشان برهوام پی نه کا ونه چپته ناگر)^۴.

پشتگیری کردنی هه موو فرموده یه که له ناو قورنانه هه یه

نه یوی سه ختیانی نه لی: له سه عیدی کو پی جوبه بره وه نه لی: من هیچ فرموده یه کم له پیغه مبره وه(ﷺ) نه ده بیست به و شیوه یه ی که فرمویه تی و پشتگیریه که یم یان نه لی: جه خت کردنه وه که یم له قورنانه نه دی پی، پیم گه پشت له پیغه مبره(ﷺ) فرمویه تی: (هیچ که س نپه هه والی من بیسی له م نوممه ته جوله که بی یان گا ور پاشان برهوام پی نه کا ونه چپته ناو ناگر). وام لی هات ده مگوت: پشتگیری نه م فرموده یه له قورنانه کامه یه؟ نه لی: که م جار بووه فرموده یه کم بیستی له پیغه مبری خودا و پشتگیریه که یم نه دی پیته وه له ناو قورنانه، هه تا نه م نایه تم دژی وه که نه فرموی ﴿وَمَنْ یَّکْفُرْ بِهٖ مِنْ الْاَحْزَابِ فَالْتَّارُ مَوْعِدُهُ﴾ نه لی: یانی له ناو هه موو که له کانداهه گشتی. ﴿فَلَا تُک فِیْ مَرْیُوْمَتِهٖ اِنَّهٗ لَمَلْعُوْنٌ مِّنْ رَّبِّکَ﴾ تو له م قورنانه به گومان مه به، نه مه راسته و له په روه ردگاری تو وه یه. وه ک خودای گه وره له نایه تی ترا فرمویه تی: ﴿اَلَمْ یُنزِلْ الْکِتٰبَ لَا رَیْبَ فِیْهِ مِنْ رَّبِّ الْمَلٰٓئِیْنِ﴾^۱ واته: (نه لیف، لام، میم)، هینانه خواره وهی نه م قورنانه هیچ گومانی تیدا

^۱ الانعام (۱۹).

^۲ الاعراف (۱۵۸).

^۳ مسلم (۱۲۵/۱).

^۴ السجده (۲-۱).

نیبه له لایان په روږدگاری جیهانیانه ویه. وه فرموویته: ﴿آلۡهٖ ۱﴾ ذٰلِكَ الَّذِیۡنَ لَا رِبَّۤیۡنَ فِیۡ هٰذِیۡ
 یَتَّقِیۡنَ ﴿۱﴾ واته: (نه لایف، لام، میم)، نه م قورنانه هیچ گومانیکې تیدا نیبه. وه لیره دا فرموویته:
 ﴿وَلٰكِنۡ اَكْثَرُ النَّاسِ لَا یُؤْمِنُوۡنَ﴾ ۱ نه م نایه ته وه كه نه و نایه ته وایه كه فرموویته: ﴿وَمَا
 اَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِیۡنَ﴾ ۱ واته: وه زږدیه ی خلكی هرچند تو سوږییت له سر
 موسلمانوینان هرناښه نیماندار. وه فرموویته: ﴿وَإِنۡ تَطۡعَ اَكْثَرُۙ مَنْ فِیۡ الْاَرْضِ یُضِلُّوكَ عَنۡ
 سَبِیۡلِ اللّٰهِ﴾ ۲ واته: وه نه گه تر گوږپایه لی زږدیه ی نه وانه بیټ له سر زه ویدان له ږنگه ی خوا گومرات
 ده گن. وه فرموویته: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَیۡهِمۡ اٰیٰتِیۡنَاۤءُۙ فَاٰتَجٰوَهُۥۙ اِلَّا فَرِیۡقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِیۡنَ﴾ ۱ واته:
 سویند به خوا به پاستی شه یتان گومانی خوی له واند ا به دی هینا بویه نیمانداران نه بیټ هه موویان
 شوینی شه یتان كه وتن.

﴿وَمَنْ اٰظَلَمۡ مِّنۡ اَقْرَبٰی عَلٰی اللّٰهِ كَذِبًاۙ اُولٰٓئِكَ یُرَضُّوۡنَ عَلٰی رَبِّیۡهِمْ وَیَقُوۡلُ الَّذِیۡنَ هٰٓؤُلَآءِ
 الَّذِیۡنَ كَذَبُوۡا عَلٰی رَبِّیۡهِۚ اَلَا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰی الظَّٰلِمِیۡنَ﴾ ۱۸ ﴿الَّذِیۡنَ یَصُدُّوۡنَ عَنۡ سَبِیۡلِ اللّٰهِ وَیَبْغُوۡنَهَا عِوَجًا
 وَهُمۡ بِالْاٰخِرَةِ هُمۡ كٰفِرُوۡنَ﴾ ۱۹ ﴿اُولٰٓئِكَ لَمۡ یَكُوۡنُوۡا مُعْجِزِیۡنَ فِیۡ الْاَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُۥمۡ مِّنۡ دُوۡنِ اللّٰهِ مِنْ
 اَوْلِیَآءَ یُضَعَّفُ لَهُمُ الْعَذَابُۙ مَا كَانُوۡا یَسْتَطِیۡعُوۡنَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوۡا یُبْصِرُوۡنَ﴾ ۲۰ ﴿اُولٰٓئِكَ الَّذِیۡنَ خَسِرُوۡا
 اَنْفُسَهُمۡ وَضَلَّ عَنْهُمۡ مَا كَانُوۡا یَفْتَرُوۡنَ﴾ ۲۱ ﴿لَا جَرَمَ لَیۡسَ فِیۡ الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاٰخِسِرُوۡنَ﴾ ۲۲ ﴿

نه وانه ی بوختان به دم خداوه ده گن و ده ښه له مپهر له ږنگه ی خواا، له هه موو كه س دواوتون
 خدای مه زن نه فرمویت: ﴿وَمَنْ اٰظَلَمۡ مِّنۡ اَقْرَبٰی عَلٰی اللّٰهِ كَذِبًاۙ اُولٰٓئِكَ یُرَضُّوۡنَ عَلٰی رَبِّیۡهِمْ
 وَیَقُوۡلُ الَّذِیۡنَ هٰٓؤُلَآءِ الَّذِیۡنَ كَذَبُوۡا عَلٰی رَبِّیۡهِۚ اَلَا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰی الظَّٰلِمِیۡنَ﴾ ۱۸ كس له و كه سه
 سته مكارتره درو بق خوا هه لبه سستی؟ گشت نه مانه له به رانبر په روږدگاریندا پیشان نه درین،
 شایه ته کانش شایه تی نه دن كه نه مانه به دم په روږدگاری خویانه وه نه م درویانه یان هه لبه ستوه.
 ده با سته مكاران به له عنه تی خودا كه وون. خدای مه زن باسی زیانی نه و كه سانه ده كا كه درویان

۱ البقرة (۲-۱).

۲ يوسف (۱۰۲).

۳ الانعام (۱۱۶).

۴ سبا (۲۰).

بہ دم خود اوہ ہلڈہ بہ ست چوَن ٹا برہویان دہ چیٰ لہ پڑئی قیامتہ تا لہ بہ ردم شو ہموو کہ سہ دا لہ فریشتہ و پیٹغہ مہ ران و باقی شو خہ لگہ لہ مرؤڈ و جنؤکہ . وہ ک نیامی ٹہ حمہ دہ پیوایہ تی کردوہ لہ سہ فوانی کوہی موحریزہ وہ نہ لی: من دہ ستم بہ دہ سستی نیبنو عومہ رہ وہ بوو پیوایہ ہاتہ پڑگہ ی و کوتی: چیت بیستوہ لہ پیٹغہ مہ بری خود اوہ (ﷺ) لہ بارہ ی چہ وہ لہ پڑئی قیامتہ تافہ رموویتی؟ کوتی: لیم بیست نہ ی فرموو: (خودای گہ ورہ خاوہ نبواوہ پ نزیک دہ کاتہ رہ و دہ داتہ پال خوی و دہ یشاریتہ وہ لہ خہ لگی، دانی پیدا دہ نہ ی بہ تاوانہ کانیا و پیٹی دہ لی: نایا فلائہ تاوانت لہ بیرہ؟ نایا فلائہ تاوانت لہ بیرہ؟ نایا فلائہ تاوانت لہ بیرہ؟ ہہ تا دانی بہ گشت گوناہہ کانیا پی دہ نہ ی، کہ سہ سیری خوی دہ کا تیا چوہ، خودای گہ ورہ نہ فرمویت: بیگومان من نہ و گوناہانہ م - بؤ داپؤ شپوشیت لہ دنیادا، وہ من نہ مرؤیش لہ و گوناہانہ ت خوش دہ بم) پاشان کتیبی چاکہ کانی پٹشہ دریت، بہ لام خوانہ ناس و دوہوہوہ کان، شاہتہ کان شاہتہ تی نہ دہن دہ لین: ﴿هُؤَلَاءَ الَّذِيْنَ كَذَبُوْا عَلٰی رَبِّهٖمۡۙ اَلَا لَعَنَةُ اللّٰهِ عَلٰی الظّٰلِمِيْنَ ۙ﴾^۱ . بوخاری و موسلمیش لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ یانا ہیناویانہ .^۲ پاشان خودای گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنِ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عِوَجًا وَّهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كٰفِرُوْنَ﴾ ہر نہ مانہ ن پٹی بہ رہ و خودا دہ بہ ستم خہ لگی پی لاپی دہ کہ ن و خویشیان برہویان بہ پڑئی قیامت نہ ی . واتہ: خہ لگی لہ پڑگہ ی راست لائہ دہن، شو پڑگہ ی کہ مہ ردم دہ گہ یہ نیتہ لای خودای گہ ورہ، لہ بہ ہشت دوریان دہ خہ نہ وہ، دہ یانہ وی پڑگہ ی لارو چہ وت بگرنہ بہر ہر گیز نہ کہونہ سہر پاستہ پی، برہوشیان بہ پڑئی قیامت نہ ی و ٹینکاری دہ کہ ن و بہ راستی نازانن کہ ہر بیس و پوویدا. ﴿اُوْلٰٓئِكَ لَمْ يَكُوْنُوْا مُعْجِزِيْنَ فِي الْاَرْضِ وَّمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاۗءَ﴾ ٹہ مانہ لہ م سہر زہ مینہ ناتوانن لہ خودا پاکن بیچگہ لہ خوایش کہ سیان بؤ دؤست دہ ست ناکہ وی. بہ لکو ٹہ وانہ وان لہ ڈیر توانا و دہ سہ لاتی خودای گہ ورہ داو لہ دہ سستی دہر ناچن و ہر لہ دنیادا خوی گہ ورہ دہ توانی تولہ یان لیبسینی پیش ہانتی پڑئی قیامت ﴿اِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِیَوْمٍ تَشْخَصُ فِيْهِ الْاَبْصٰرُ﴾^۳ . بہ لام دہ یان ہینیتہ وہ تا شو پڑئی کہ لہ ویدا ہموو چاوہ کان ٹہ بلق دہ بہن و لہ جولہ دہ کہ ون، لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ . بیگومان خودا مؤلہ تی ستہ مکار نہ دا، تا کاتی کہ دہیگری ٹیر لہ دہ سستی دہر ناچی^۴ . بویہ خودای

^۱ احمد (۷۴/۲) . فرمودہ یہ کی سہ حیجہ .

^۲ فتح الباری (۲۰۴/۸) ، مسلم (۲۱۲۰/۴) .

^۳ ابراہیم (۴۲) .

^۴ فتح الباری (۲۰۵/۸) ، مسلم (۱۹۹۷/۴) .

گوره فرمویہ تی: ﴿يُضَعِفْ لَهُمُ الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ﴾^۱ نہو
 کہ سانہ سزایان بق دووقات دکریتہ وہ توانای بیستنی نہو قورئانہ یان نہ بووہ، نہ شنیان توانیوہ
 بیبینن. واتہ: خودای گوره سزایان بق دووقات دکاتہ وہ چونکہ چارو گوئو دلی دانئ، بہ لام هیچ
 سوئیکی بقیان نہ بوو، کہ پو کوئیر بووبون بہ رانبر بہ ہوق و شوئینی نہ دکہ وتن. وہ ک خودای مہ زن
 لہ سر زمانی نہ وانہ فرمویہ تی: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾^۲ واتہ: وہ وتیان
 نہ گہر قسہ ی پیقہ مہ ران مان بیستایہ یا تیبگہ یشتینایہ نہ مرؤ لہ ہاویئ یانی دوزخ نہ دکہ بوین. وہ
 فرمویہ تی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا
 يُفْسِدُونَ﴾^۳ نہ وانہ ی خویان نہ ناسی و پیگہ ی خویان بہ ربہ ست نہ کرد، لہو بہ دفعہ پیدہا کہ دہ یان کرد
 ہر نازاریان زیاتر دکہ یں. لہ بہ رنہ وہ جہرزہ بہ نہ درئین لہ سر ہر فرمانئ وازیان لی ہینا وہ وہ ہر
 شتی لئیان قہ دکہ گراوہ کردویانہ. ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾^۴
 نہ وانہ کہ خویان دؤراند، ہر درؤیہ کیش مہ لئیان بہ ست، بہ فیرو چوو. واتہ: خویان زیانبار کرد
 چونکہ دکہ ناو ناگریکی زؤد تیژو تاو دراو. تییدا سزا نہ درئین چاو تروکانئ لہ سر یان سووک ناگری.
 وہ ک خودای گورہ لہ نایہ تیکی ترا فرمویہ تی: ﴿كُلَّمَا حَبَتِ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا﴾^۵ مہ رکتائی ناگرہ کہ
 دامرکی بلیسہ ی ناگرہ کہ یان بق زیاد دکہ یں. ﴿وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾^۶ واتہ: ہر درؤیہ کیش
 مہ لئیان بہ ست بہ هیچ دہرچوو، لہو شتانہ ی دہیان بہ رست و شتی تر، هیچ سوئیکیان لی و ہر نہ گرتن
 بہ لکو زینتیکی نیجگار زؤریان لیدان. وہ ک خودای گورہ فرمویہ تی: ﴿وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً
 وَكَانُوا بِسَادَتِهِمْ كافرين﴾^۷ واتہ: کاتیکیش خہ ک کڑدہ کریتہ وہ لہ قیامت بہ رستراوہ کان دہ بنہ دوزمنیان
 وہ بہ بہ رستتہ کہ ی نہوان باوہ پناکہن. وہ ک نہم نایہ تیش کہ فرمویہ تی: ﴿إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ
 الَّذِينَ اتَّبَعُوا رِزْوًا الْعَذَابِ وَتَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾^۸ واتہ: کاتیک کہ پیشہ واکان یہ خہ
 مہ لئتہ کینن لہ وانہ ی لہ دنیادا دویان کہ وتوون وہ سزایان بہ چاوی خویان بینی وہ مہ موو

۱ الملك (۱۰).

۲ النحل (۸۸).

۳ الاسراء (۹۷).

۴ الاحقاف (۶).

۵ البقرة (۱۶۶).

به یوه نډیه کیان پچرا. چنده ما ټایه تی تریش هاتوه له م باره یوه له سر زیانباری و تیاچوون و ډپاوی
 نه مانه. بویه لیره دا فرمویه تی: ﴿لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ﴾ هیچ گومان له ودا نیه
 که له و دنیا له هموو که س ډپاوتن. خودای مه زن باسی پاشه پڅزیان ده کا که نه وانه ډپاوتن
 که سن له و مامه له یدا له پڅزی قیامه تا. چونکه نه وانه نه و پله به رزانه یان گډپه وه به نزمترین پله و نه و
 به هشته خڅشه یان واز لې هیئا بڅ ناو ټاوه کولی ناو جه ه من خواردی گولاوی سره مزیان گډپه به
 گډه باو ټاوه کول و چره دوکه لیش سینه ریانه، کیژی سپی چاویه له کیان گډپه به کیمای برینداران و
 کڅشکه به رزه کانیاں گډپه به ناگریکی زډر توندو به هیڅ نزیک بوونه وه له خوداو بینینی له پڅزی
 دوایدا گډپه وه به به توپه یی خوداو ټوله ی توندی، به پاستی دیاره هر نه مانه زډر ډپاو
 زهره رهنه نندن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾
 ﴿۱۳﴾ ﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَبْصِرِ وَالسَّمِيعِ ۗ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ ﴿۱۴﴾

پاداشتی خه لکی خاوه نباوه پ

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
 الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ نه وانه ی خاوه نباوه پو ټاکار چاک بوون و دلایان به په روه نډه یان نارامی
 گرتوه، نه وان ده چنه به هشت، تاهه تايه تییدا ده بن. دواي نه وه ی خودای گه وره باسی زیانی
 به دبه ختانی کرد، لیره دادیته سر باسی به خته وهران، نه وانه ی که خاوه نباوه پ و ټاکار چاک بوون، به
 دل بپوایان هیئا بوو به کرداریش و به نه دنامه کانی له شیان سه لماندیان که بپوادارن و هه لسان به
 جیبه جیکردنی فرمانه کانی خوداو وازیان هیئا له و شتانه ی که قه ده غه ی کردبوو، به و شیوه یه
 به هشتیان بڅ خویان دابین کرد که پره له کڅشکی زډر بلندو کورسی و قه نه فو و چه ریای زډر
 قه شنگو هموو جوړه میوه یه کی شوپډپه وه و نزیک و فشری نرم و ټوکه و کیژی سپی چاویه له ک و
 جوان و خواردن و خواردنه وه ی به تام و به له زهت و سه یرکردنی وه دی هیڅه ری ناسمانه کان و زمین له که ل
 نه مانه یشا هه تاهه تايه له و به هشته دا هر ده میننه وه و نامرن و پیر نابن و نه خوش ناکه ون و خه ویشیان
 لې ناکه وی و پیسایش ناکه و تفو به لغه م و چلمیان نیه، به لکو نه و ټاره قه یش لیبیان ده چڅړی بونی
 میسکی لیدی.

نمونہ ہی خواہ نبیا و مران و خوانہ ناسان

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ نمونہ ہی ئەم دوو دەستہ یە وەک نمونہ ہی کوێرۆ کہ پو چاوساغ و بیسەرە ئاخۆ ئەمانە وەک یەکن؟ دەی بۆچی پەند وەرناگرن؟ پاشان خودای گەرۆرە نمونہ ہی ئەو خوا نەناس و خواہ نبیا وەرانی بە دوو تاقم هینا وەرە، یەکە میان کہ لە پێشەوہ وەسفی کردن بە بەدبەختان ناوی هینان، خواہ نبیا وەرانیشی بە بەختە وەران ناو هینا، بەدبەختەکان وەک کوێرۆ کہ پوان، بەختە وەرانیشی وە چاوساغ و بیسەندە وان، چونکہ خوانە ناس کوێرە بەرانبەر بە هەق لە دنیا و لە قیامەت، بەرەو چاکە و چاکە خواری ناپا و شارەزایشی نابێ، کہ پە لە ناستی بەلگەکان و گویئ لە و شتە ناگرای سودی ئی وەرگرای. وەک خودای گەرۆرە لە ئایەتی ترا فرمویەتی: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ﴾^۱ ئەگەر خودا بیزانیایە خیرێکیان تێدا یە، کاریکی دەکرد ببیسن، بەلام خواہ نبیا وەرۆر زبەرە و وریا و هۆشمەندە، راستی چاک دەبینی و لە پەرپوچ شتی ناپاست جیای دەکاتەوہ، شوینی چاکە دەکەوئ و لە خراپە دوور دەکەوئتەوہ، زۆر چاک بەلگەکان دەبیسێ و جیای دەکاتەوہ لە شتە گومانلیکراوہکان، شتی پەرپوچ برەو پینادا ئایا ئەمە و ئەوہ وەک یەکن؟ ﴿أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ ئایا بۆچی پەند و نامۆزگاری وەرناگرن؟ ئەم دوو دەستە یە لە یەکتری جیا ناکەنەوہ. وەک خودای گەرۆرە لە ئایەتی ترا فرمویەتی: ﴿لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾^۲ واتە: دۆزەخیەکان و بەهەشتیەکان وەک یەکن نین بەهەشتیەکان پزگار و سەرکەوتوون. وە فرمویەتی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ﴾^۳ وَلَا الظُّلُمْتُ وَلَا النُّورُ ﴿۴﴾ وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ ﴿۵﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَخْيَةُ وَلَا الْأُمُوتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَن فِي الْقُبُورِ ﴿۶﴾ إِنَّ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿۷﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿۸﴾ واتە: کوێرۆ چاوساغ وەک یەکن نین، تاریکایی و پووناکیش وەک یەکن نین، بەر سێبەر و خۆرە تاویش وەک یەکن نین، گیانلە بەران و بیگیانیش هاو وێنە نین، خودا حەزکا، وا دەکا هەرکەس ببیسێ. تق ناتوانی دەنگت بگاتە ئەوانە کہ خراوئتە ناو گۆرەوہ، تق هەر ئەو نەندەت

۱ الانفال (۲۳).

۲ الحشر (۲۰).

۳ فاطر (۱۹-۲۴).

له سهره ترس وه بهر خه لکی بیئی، نئیمه به پاستی توتمان نارد مژده دهر و ترسینه ربی، هیچ کومه لیکش نه بووه که ترس وه بهر مینه ریان بق نه چووینی.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذِ لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۱۰۱﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ

يَوْمِ آلِ يَاسِرٍ ﴿۱۰۲﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَزَّلَكَ إِلَّا بَشْرًا مِثْلَنَا وَمَا نَزَّلَكَ إِلَّا

الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بُادِي الْأَرَايِ وَمَا زَيَّا لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَنْظُرُكُمْ كَذِبًا ﴿۱۰۳﴾

به سه راهتی نوح (سهلامی خوی لیبی) و توویزی له گه ل هوزه که یا

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾ نوویمان نارد لای هوزه که ی، خودای

که وره باسی نووح پیغه مبه رمان بق ده کا (سهلامی خوی لیبی) که یه که م په یامبه ریک بوو خودای مه زن

ناردی بق سهر خه لکی سهر زه مین، بق سهر نه و موشریکانه ی که بتیان ده په رست که گوتی به

هوزه که ی ﴿إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ من ترسینه ریکی ناشکرام بق نیوه. نه گهر نیوه جگه له خوداتان

په رست، خودا جه رزه به تان شه دا بویه فرمویته تی: ﴿أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ

يَوْمِ آلِ يَاسِرٍ﴾ جگه له خودا مه په رستن، من نه ترسم پوژی تووشی نازاری به ژان ببن، واته: نه گهر

به رده وام بوون له سهر بتپه رستی و کللتان نه دا خودا سزایه کی ندر توندو به ژان و گران و پر نازارتان

شه دا له پوژی دوایدا، ﴿فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَزَّلَكَ إِلَّا بَشْرًا مِثْلَنَا﴾ پیماو ماقولانی

هوزه که ی که خوا نه ناس بوون گوتیان: وه ک نئیمه دت بینین، توش مرویه کی وه ک خویمان واته: خو

تو فریشته نیت، توش وه ک نئیمه مرویی، چون تو نیگات بق دی به ته نیا له ناو نئیمه دا ﴿وَمَا نَزَّلَكَ

أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بُادِي الْأَرَايِ﴾ نه مانه یش که شوینی تو که وتوون، وه ک نئیمه ده بینین

پووته و پووته ی بیناوه زن و فروشیاری که پوک و کاری چنین و جوره ها کاری تری و ده که ن.

پیماو ماقولان و خاوه نده سه لات و که و ره کان نابینین له ناو نئیمه دا شوینت که ون، نه وانه یش که شوینت

که وتوون، له و شیاری بیرتیژی و تیروانینه وه نه بووه دوات که وتوون، ته نیا کاتی که تو بانگت کردوون

خیرا وه لامیان داویته وه و شوینت که وتوون. ﴿وَمَا زَيَّا لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ﴾ نه شمان دیوه شتیکتان

له نئیمه زیاتر بی، له دروست بوونا، له په وشتا، له بژیویدا، له خویش پابواردنا، کاتی که چوونه ته ناو

نه و ناینه تان، ﴿بَلْ نَنْظُرُكُمْ كَذِبًا﴾ به لکو نئیمه و ده زانین که در ده که ن. له و قسه یه دا که

ده یکه نو ده لئین: تووشی خیر و چاکه و خواناسی و خو شبه ختی دهن له پوژی دوایدا، نه گهر به رده وام

بوون و لاتان نه دا وهر له سه ری پوشتن، نه مه په خنه ی خواناناسان بوو به رانبر نوح

پیغمبر (سهلامی خوی لیبی) و شوینکه و تووه کانی، نه مه‌یش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌فامی و که‌مزانستی و بی‌تاوه‌زیان، هیچ سوکایه‌تی نییه بۆ هه‌ق که‌ نه‌ و که‌سه هه‌ژارانه شوینی ده‌که‌ون، چونکه هه‌ق خۆی بۆ خۆی راسته، ئیتر پیاوماقولاڤ شوینی که‌ون یان هه‌ژاران و بیده‌سه‌ستلات. به‌لکو نه‌ و هه‌قه‌ی که‌ گومانی تیدا نیه و نه‌وانه‌ی شوینی هه‌ق ده‌که‌ون پیاوماقولاڤ، با هه‌ژاریش بن، نه‌وانه که‌ قبولی هه‌ق نا‌که‌ن سوک و بی‌زیڤن. با له‌ ریزه‌ی ده‌وله‌مهنده‌کانیش بن. شتیکی سروشتیشه که‌ نه‌وانه‌ی له‌ چینی هه‌ژاران زیاتر شوینی هه‌ق ده‌که‌ون، نه‌وانه‌یش خاوه‌نده‌سه‌ستلات و خۆیان به‌ زل ده‌زانن دژایه‌تی هه‌ق ده‌که‌ن، وه‌ک خودای گه‌وره‌ فه‌رمویه‌تی: ﴿وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ عِلْمٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ﴾^۱ کاتی هیرقل پاشای پۆم پرسی له‌ نه‌بوسوفیان سه‌خری کوپی حه‌رب له‌ باره‌ی په‌وستی پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) یه‌کی له‌ پرسیاره‌کانی نه‌وه بوو پییگوت: خه‌لکه‌ پیاوماقوله‌کان شوینی که‌وتوون یان لاوازه‌کان؟ گوتی: لاوازه‌کان، هیرقل گوتی: نا نه‌وانه شوینکه‌وتووی پیغه‌مبه‌رانن؟^۲ که‌ گوتیانه (بادی الرأی) واته: بی‌تاوه‌زو ساویلکه‌ن. نه‌مه‌ شوره‌یی و له‌نگیه‌کی تیدا نییه، چونکه نه‌ و هه‌قه‌ کاتی ناشکرا بوو هیچ ده‌رفه‌تی نامینی بۆ بیرو بۆ‌چونه‌کان، به‌لکو ده‌بی دوی که‌ون و نه‌ و حاله‌تیش بواریکی چاکه بۆ هه‌موو زیره‌ک و هۆشمه‌ندی، به‌ پیچه‌وانه‌وه نه‌وانه‌ی که‌ گیزو بی‌تاوه‌زن لیژده‌دا وا بیر ده‌که‌نه‌وه، پیغه‌مبه‌ران (سه‌لامی خویان لیبی) به‌ فه‌رمانیکی پوون و ناشکرا هاتوون، خودای مه‌زن فه‌رمویه‌تی: ﴿وَمَا زَلَّ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ﴾ وه‌ ئیمه‌ نایینن ئیوه هیچ شتیکنان له‌ ئیمه‌ زیاتر بی، واته: نه‌وانه نه‌ و هه‌قه‌ نایینن، چونکه کوژین له‌ ناستی هه‌ق، نه‌ ده‌بینن و نه‌ ده‌ببسن، به‌لکو نه‌وانه هه‌میشه له‌ گوماندا ژیان به‌سه‌ر ده‌به‌ن، وه‌ له‌ تاریکستانی نه‌فامیدا خول ده‌خۆن، نه‌وانه زۆر بوختانچی و درۆزن و سوک و پسوان، نه‌وانه له‌ پۆژی قیامه‌تیشا زۆر دۆپاوو زیانبارن.

﴿قَالَ يَغْوِرَ اْرَبِيْمُ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّيْ وَءَالَسِي رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِهِ فَعُمِيَّتْ عَلَيْكُمُ اَنْزَلْنٰكُمْ هَا وَاَنْتُمْ هَا

كِرْهُوْنَ ﴿٢٨﴾

^۱ الزخرف (۲۳). واته: هه‌روه‌ها پێش تۆ هیچ پیغه‌مبه‌ری‌کمان نه‌ناردوه له‌ شارێکدا مه‌گه‌ر خۆشگوزه‌رانه‌کان (ده‌وله‌مهنده‌کان) و توویانه به‌راستی ئیمه‌ باوو باپیرانی خۆمان له‌سه‌ر نایینتیک بیهوه وه‌ به‌راستی ئیمه له‌سه‌ر نایینی نه‌وان ده‌پۆین.

^۲ فتح الباری (۴۲/۱).

وہ لّامی نوح پیغمبر (سہ لّامی خوی لیبی)

خودای مہزن باسی نوح پیغمبر دہکا کہ وہ لّامی ہوزہ کہی دایہ وہ لہ بارہی شو بہویانوی
 قسانہی دہیانکرد ﴿ قَالَ يَقَوْمِ اَرَيْتُمْ اِنْ كُنْتُمْ عَلٰى يَدَيْكُمْ مِنْ رَبِّيْ وَءَانْتُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِيْهِ فَعُمِيَّتَ عَلَيْكُمْ ﴾
 کوتی: نہی گہ لہ کہم! نہ گہر بلیم پەرور دگارم حیسابی بق کردوم و نیشانہی شو م لایہ و بہ زہی
 بہ مندا ہاتوہ و نپوہ ناگاتان لی نہ چوں دہ بیسن؟ واتہ: من زدر دلنیام و فرمانیکی ناشکرا
 بہ یامیکی راستم لہ لاین پەرور دگارم وہ بق ہاتوہ، کہ بہ زہیہ کی زدر گہ و رہیہ بق من و بہ نپوہیش،
 بہ لام نپوہ ناگاتان لیبی نہ بوو شارہ زایش نہ بوون لیبی، پزیشستان لیبی نہ گرت، بہ لکو بہ پیچہ وانہ وہ
 بہواتان پیبی نہ کردو دژاہ تیتان کرد، ﴿ اَنْزَلْنٰكُمْ مِّنْ سَمٰوٰتٍ مَّاءً لَّيْسَ لَكُمْ فِيْهِ شٰرِبٌ وَّاَنْزَلْنٰكُمْ مِّنْ سَمٰوٰتٍ مَّاءً لَّيْسَ لَكُمْ فِيْهِ شٰرِبٌ ﴾
 دہ کری نیمہ بہ زدر بہ سہرتاندا بسہ پینین.

﴿ وَيَقَوْمٍ لَا اسْتَلْتُمْ عَلَيْهِ مَالًا اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَمَا اَنَا بِطَارِدٍ اَلَّذِيْنَ اَسْتَوٰ اِلَيْهِمْ مُّلتَقُوا رَبَّيْكُمْ

وَلِكَيْفَ اَرْنٰكُمْ قَوْمًا يَّجْهَلُوْنَ ﴿ ۳۱ ﴾ وَيَقَوْمٍ مِّنْ نَّصْرِيْ مِّنْ اللّٰهِ اِنْ طَرَدْتُمْ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿ ۳۲ ﴾

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿ وَيَقَوْمٍ لَا اسْتَلْتُمْ عَلَيْهِ مَالًا اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَمَا اَنَا بِطَارِدٍ اَلَّذِيْنَ

اَسْتَوٰ اِلَيْهِمْ مُّلتَقُوا رَبَّيْكُمْ وَلِكَيْفَ اَرْنٰكُمْ قَوْمًا يَّجْهَلُوْنَ ﴾ نہی گہ لہ کہم نہ و ہیش بزائن ہیچ سامانیکم
 لہ نپوہ ناوی، پاداشتی من لہ سہر خودایہ و نہ وانہیش خاوه نباوہ پهن دہریان ناکہم، بیگومان نہ وان
 دہگن بہ دیداری پەرور دگاریان، بہ لام من دہ بیمن نپوہ کومہ لیکمی بیثاوہ زن. یانی: من ہیچ مال و
 سامانیکم لہ نپوہ ناوی بہ رانبہر شو ناموز گاریانہی کہ دہ تانکہم، بہ لکو من بہ ہیوای پاداشتی
 خودام، وہ من شو خاوه نباوہ پانہ دہرناکہم، وا دیارہ داویان لیکردوہ کہ شو خاوه نباوہ پانہی کہ
 ہمزارن، نوح پیغمبر دہریان بکات، چونکہ نہ فسیان پیگہی پیننہ نہ دان لہ گہ لہ نہ وانہ دا دانیشن،
 خزیان زدر بہ گورہ دہ زانی و پیبیان شورہی بوو. و ہک چوں نہ وانہی سہ ردمی پیغمبر (ﷺ)
 داویان لہ پیغمبر کرد (ﷺ) کہ موسلمانہ ہزارو لاوازہ کان دہریکا و بہ تہنیا لہ گہ لہ نہ واندا دانیشی،
 خودای مہزن نہم نایہ تہی نارده خوارہ وہ: ﴿ وَلَا تَقْرُبُوا الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدُوِّ وَالْغَشِيِّ ﴾ واتہ:
 ہرورہا نہ وانہ دہرنہ کیت کہ پەرور دگاریان دہ پہرستن و ہاوری لی دہگن بہ بہ یانیان و نپواراندا.
 پاشان خودای مہزن لہ سہر زمانی نوح پیغمبر (سہ لّامی خوی لیبی) فرموی: ﴿ وَيَقَوْمٍ مِّنْ نَّصْرِيْ
 مِّنْ اللّٰهِ اِنْ طَرَدْتُمْ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴾ خزمہ کانم: نہ گہر من لای خرم دہریان کہم کی لہ خودا پزگارم

دهکات؟ نایا هیچ بیر ناکه نه وه؟ خودای گه وره له نایه تییکی ترا فه رموویه تی: ﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَذَا كَلِمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿۳۲﴾﴾ نایه ناوا ده مانه وی هیندی به هیندیکیان تاقی بکه یینه وه تا بلین: چون خودا له ناواماندا هه ره نه مانه ی وه به ره چاکه ی خوی خستوره؟ نایا خودا له وان باشتر سوپاس گوزاران ناناسی؟

﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنَّ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۳۱﴾﴾

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنَّ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ﴾ بیهشتان نالیم من خاوه نی گه نجینه ی خودام، من له غه ییش هیچ نازانم، نالیم فریشته یه کم، ناشلیم نه وانه ی که ئیوه به سوکی سه بیران ده کن، خودا چاکه یان له گه لا ناکا، خوا چاکتر ده زانی چیان له دلدایه، نه گه ره وایم، نه وسا من یه کتیم له سه مکاران. نوح پیغه مبه ره (سه لامی خوی لیبی) پی گوتن که نه و پاسپارده یه که له لایه ن خوداوه، بانگی مه ردم ده کا بق ناسینی خودا به ته نیا، که شه ریکی نیوه، نه و کاره ییش ده یکا به فه رمانی خودایه، داوای هیچ پولو پاره یه کیان لی ناکا له بری نه وه دا، به لکو هه رکه سیکی پیگه یشت بانگی ده کا نیر نه و که سه بیوا ماقول بی یان هه ژارو لاواز، هه رکه سی لیتی وه رگرت نه وه نه و که سه بزگاری بووه، وه پیشی گوتن: که نه و هیچ ده سه لاتیکی نییه که به سه ره گه نجینه کانی خوداوا ناگاداری نه نینه کانی خوداش نیه شتی نه بیته که خودا خوی ناگاداری بکات، فریشته یه کیش نیه له فریشته کانی خودا. به لکو نه و مؤزه و په وانه کراوه به موعجیزه وه، دیسان نوح پیغه مبه ره فه رمویت: ناشلیم نه وانه ی که ئیوه به سوک سه بیران ده کن و بزیزان لی ناگرن له لای خودا هیچ پاداشتی وه ناگرن له سه ره کرداره کانیا، خودا خوی ده زانی چی له ناو دلایندایه نه گه ره نه وانه وه ک به ناشکرا خاوه نباوه پین له دلپشا هه رواپن، نه وانه پاداشتی چاکه کانیا نه داته وه، هه رکه سی به خراب نواپان به ری، دوی نه وه ی به وایان هینا نه وه نه و که سه سه مکاره و سه یه کی نابه جینی کردوه.

﴿قَالُوا يَا نوحُ قَدْ جَدَدْتَنَا فَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِمَّا نَدْعُوا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿۳۳﴾﴾ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنشُرْ بِمَعْجِرَتِي ﴿۳۴﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ تَصْغِيرُ إِن أَرَدْتُ أَنْ أُنصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۳۵﴾﴾

داواکردنی هوزی نوح که سزایان بوییت، وه لاهی نوحیش بویان

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ قَالُوا يَنْحُوحُ قَدْ جَدَدْنَا فَأَكْثَرْتَ جِدْلَنَا فَأَلْنَا بِمَا وَعَدْنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾ گوتیان: نهی نوح بیگومان ده مه قالدت کرد له که لماندا، زوریش ده مه قالدت کرد له که لمان، نه گهر پاست ده که ی، هرچی ده لئیت به سهرتان دی، پیمان بنوینه. خودای گه وره باسی په له په لی هوزی نوح ده کا که داوای دابارینی به لاو توپه یی و جه زره به ی خودا ده که ن. واته: گوتیان: تو قسه ی زورت له که لا کردین نیمه هرگیز شوینی تو ناکه وین، نه و به لاو سزایه ی که تو ده یلئیت با بیت، هرچه ندی ده توانی نزمان لئیکه به لکو زو بیت، نه گهر پاست ده که ی ﴿ قَالَ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ بِهِنَّ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنَا بِمُعْجِزٍ ﴾ گوتی: بیگومان خودا بۆتان ده مینسی. نه گهر بیه وی، نئیوه ناتوانن له سزای خودا خۆتان بزگار بکن. واته: نه و که سه ی که سزاتان نه داو پیشی ده خا بۆتان نه و خودایه که هیچ شتی ناتوانی له ده سستی ده رچی ﴿ وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ نامۆزگاری من سوودتان پی ناکه یه نی، نه گهر به وی نامۆزگاریتان بکه م نه گهر خودا بیه وی گومراتان بکا، خوی په روه ردگاری هه مووتانه، هر بۆلای نه ویش ده چنه وه. واته: نامۆزگاری و ترساندن و هه ره شه ی من هیچ سو دئیکیان پی ناکه یه نی نه گهر خودا مه یلی لئیی گومراتان بکا و له ناوتان به ری، ﴿ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ نه و په روه ردگار تانه و هه مو بۆلای نه و ده گه پینه وه. واته: خودا خوی خاوه نی گشت شتیکه، کار به ده سست و فرمانپه واو دادپه روه ره، نه و خودایه ی که ستم له که س ناکا، بوون و نه بوون به ده سستی نه وه و هر خوی له سهره تاوه و ده ی هینره بووه و هر خوشی، سوویاره دروستی ده کاته وه. فرمانپه وای دنیا و پۆزی قیامه ته.

﴿ أَمْ يَقُولُونَ أَفَلَمَنزَّلْنَاهُ قُلُوبًا إِنْ أَفْتَرْتَهُ فَعَلَّٰ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَا بَرِيءٌ وَمَا أَجْرِي مَوْءُونَ ﴿٢٥﴾ ﴾
 ریسایه ک بۆر وو نکر دنه وه ی راستی پی نه مبه ر (ﷺ)

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ أَمْ يَقُولُونَ أَفَلَمَنزَّلْنَاهُ قُلُوبًا إِنْ أَفْتَرْتَهُ فَعَلَّٰ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَا بَرِيءٌ وَمَا أَجْرِي مَوْءُونَ ﴾ پسته یه کی مو عته ره زیه له ناوه راستی نه م به سه ره اته داو جه خت له سه ر نه م پروداوه ده کاته و پشتنگر بیه که بوی، خودای گه وره نه فرمویت به موحه مبه د (ﷺ): یان نه و خوانه ناس و سه لانه ده لئین نه مه موحه مبه د (ﷺ) خوی له خوی وه هه لیه سستوه و دروستی کردوه ﴿ قُلْ إِنْ أَفْتَرْتَهُ فَعَلَّٰ إِبْرَاهِيمَ ﴾ بلی: نه گهر نه م قورنانه م هه لیه سستوه تاوانه که ی له سه ر خۆم، ﴿ وَأَنَا بَرِيءٌ وَمَا أَجْرِي مَوْءُونَ ﴾ واته: منیش له تاوانی نئیوه خۆم لانه دم. واته: هرگیز نه وه دروستکراو نیه و هه لیش نه به سراوه،

چونکه من چاك ده زانم چ توله يه كه مه به له لايه ن خوداوه بؤ ئه و كه سانه ي كه درق به دهم خوداوه مه لده به سن.

﴿وَأُوحِيَ إِلَيَّ نُوحًا أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ فَلَا يَتَّبِعْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾ وَصْنَعِ الْفُلَكَ وَكَلِّمْنَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ نَعْلَمُ مَنْ بِأَنْبِيءِ عَذَابٍ مُخْتَلِفٍ وَّحِيلٌ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾﴾

خودای گه وره باسی نه وه ده كا، كاتى هوزه كه ی نوح داواى به لاو سزای خودایان كرد كه دابارى به سهریاند، خودای گه وره نوح پیغه مبهری ناگادار كرد (سهلامی خوی لیبی)، نوح پیغه مبهریش نه و نزایه ی لیكردن كه خودای گه وره له سهر زمانى نه و باسی كردوه و فرمویه تی: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنْ الْكٰفِرِيْنَ دِيَارًا﴾^۱ په روه ردگارم، له م سهر زه مینه نه و كه سانه ی تو نانا سن گیانه له به ریان ئی مه هیله .

وه فرمویه تی: ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ﴾^۲ له په روه ردگاری پاراپه وه كه: من شكستم خواردوه، هانام به تو! نا له ویندا خودای گه وره ناگاداری كرد ﴿وَأُوحِيَ إِلَيَّ نُوحًا أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدْ ءَامَنَ فَلَا يَتَّبِعْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

نوح ناگادار كرا كه: له ناو هوزه كه ی تودا، جگه له وانه ی تا ئیستا باوه ریان به خوا هیناوه، كه سی تر بپوا ناهینى و له و كاره ی كه ده یكهن غه مگین مه به. واته: خه فه تیان بؤ مه خوو گوپیان مه ده ری. ﴿وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ﴾

له ژیر جاو دیری ئیمه و هانای ئیمه دا كه شتی دروست كه و له سهر نه وانه قسه م له گه ل مه كه كه سته مكار بوون، نه وان ده بی ژیرناو بگه ون. موحه مه ده ی كوپى ئیسحاق باسی كردوه، له ته وراته وه: خودای مه زن فرمانى دا به نوح نه و كه شتی له ته خته ی ساج دروست بگا، دریزی كه شتی كه هه شتا بال و پانیه كه شى په نجا بال بی، به قیریش دهر و ناوی كه شتی كه ووغ بدات، سنگینكى به رزیشی بؤ دروست بگا هه تا باش ناو له ت بگا و بیپری، به رزایه كه یشی به ره و ناسمان سی (۳۰) بال بی و سى قاتیش بی، هه ر قاتیكى ده بال بی قاتی خواره وه ی كه شتی كه بؤ زینده وه رانی مالی و كپوی، ناوه راست بؤ مروؤ و قاتی سه روه و یش بؤ بالنده كان، ده رگای كه شتی كه یش له پانایى

^۱ نوح (۲۶).
^۲ القمر (۱۰).

که شتیه که وه بی، سه رقا پئیکی هه بی له سه ره وه بتوانی پئی بگری. ﴿وَتَصْنَعُ الْفُلَٰكَ وَكَلَّمَ مَرَّ
عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ﴾ خه ریکی که شستی
دروست کردن بوون، کاتیک خاوهن پله و پایه داره کان له هۆزه که ی به لایدا ده پویشتن، کالتی خویان
پنده کرد، نه ویش نه یفه رمو: نه گهر نئوه کالته مان پی ده کن، به و زوانه نئمهش وه ک نئوه کالته تان
پنده که یین. واته: کالته یان پنده کردو پییان پاده بوارد به وه ی که نوح پیی ده گوتن: له ناو ناودا نوقم
ده بن و ده خنکین، نووحیش هه ره شه ی لئده کردن ده یگوت: ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ
وَحِيلٌ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّغْتَمِبٌ﴾ له مه به ولوه تئده گن، کی تووشی نازاری وادی نابوی بچی و جه زده به ی
له بننه هاتوی به سه ردا بی. واته: هه ره له دنیا دا نابویان ده چی له پدزی قیامه تیشا به رده وام و بیوچان
سزا نه درین.

﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ آتَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ أَمَرْنَا وَمَا أَمْرٌ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ﴾

سه ره تای ده ستیپ کردنی (توفان) که وه لگرتنی نیرومییه که له ناو که شتیه که دا له هه موو شته کان
له لایه ن نوو حه وه

خودای مه زن نه فره مویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ آتَيْنِ﴾
تا نه و کاته ی که فره مان نئمه که یی، ناو به توژم هاته ده ره له وشکانی، گوتمان له گشت نیرو مییه که
دوان هه لگره. نه مه نهو به لئنه بوو که خودای مه زن به نوح پیغه مبه ری دا (سه لامی خوی لیبی)
فرمانی خودا هاته جی و بارانیکی به لئز مه ی به رده وام دهستی پیکرد وه که خودای گه وره فره موویه تی:
﴿فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّثَمَرٍ ﴿۱۱﴾ وَقَفَرْنَا الْأَرْضَ عَيْونًا فَأَلْقَى الْمَاءُ عَلَٰی أَمْرِ قَدْفِيرٍ ﴿۱۲﴾ وَحَمَلْتُهُ عَلَىٰ ذَاتِ
الْوَجْهِ وَدُسِّرِ ﴿۱۳﴾ بَجْرِي وَأَعْيُنَا جَزَاءً لِمَن كَانَ كُفِرًا﴾^۱ نه وسا هه موو ده رگا کانی ناسمانمان بۆ بارانیکی
(ره هیله) به توژم خسته سه ره پشت، نه م زمینه ییش کانیه کانه مان ته قانندن، ناو گه یینه یه که به و
نه ندازه ی که بپاری بۆ درابوو، نه ومان به شتی هه لگرت، که له چند ته خته و بزمار پیک هاتبوو، له زیز
چاودیزی خومان به ریکوت بۆ پاداشندان به که سی که به قسه کانی بیباوه پبوون. ﴿وَفَارَ التَّنُّورُ﴾

ثیبونوعه بیباس نه‌لی: (التنود) یانی پووی زه‌مین . واته زه‌مین وای لی‌هات بوو به کانی هه‌لده قولاً هه‌تا وای لی‌هات له‌و ته‌نورانه‌یشه‌وه که شوینی ناگر بیون ناو هه‌لده قولاً . نه‌مه قسه‌ی زانایانی پیشینان و پاشینانیشه له‌و کاته‌دا خودا فرمائی دا به نوح پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوی لی‌بی) له‌گه‌ل خوی له‌و که‌شتیه‌دا له‌ گشت نیرو مییه‌ک دوان هه‌لگری له‌ هه‌موو جزره زینده‌وه‌ری خاوه‌نی گیان بی، گوتراوه : له‌ پووه‌کیش دوو نیرو می، گوتراوه یه‌که‌م گیانله‌به‌ریک خرایه ناو که‌شتیه‌که میرووله‌بوو، دواین زینده‌وه‌ریش خرایه ناو که‌شتیه‌که گویدریژ بوو، شه‌یتان خوی هه‌لواسی به‌کلکی که‌ره‌که‌دا، که‌ره‌که‌ده‌یویست هه‌لسی شه‌یتان قورسی ده‌کرد، هه‌تا نوح پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوی لی‌بی) پیی گوت : چپته مالویران بچو ناوی، هه‌لده‌ساو نه‌یده‌توانی، نوح پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوی لی‌بی) فرموی بچوره ژوور نه‌گر شه‌یتانیش له‌گه‌لا بی، پاشان چوونه ناو که‌شتیه‌که . پاشان خودای گه‌وره نه‌فرمویت :

﴿وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ﴾ له‌گه‌ل که‌سو کاره‌کته نه‌وه‌نه‌بیته که له‌ پیشا بریاری بو دراوه . له‌و که‌سانه‌ی بره‌ویان نه‌هیناوه، له‌وانه کوره‌که‌ی بوو، که ناوی یام بوو که به‌ته‌نیا که‌ناره‌گیری کرد له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی نوح که بره‌وی به‌خودا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی نه‌بوو، وه نه‌فرمویت : ﴿وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ هه‌ره‌که‌سی باوه‌ری هیناوه، خه‌لکیکی که‌م نه‌بی له‌گه‌لیدا بره‌وی نه‌هینا، له‌وماوه دریزه‌ش که نو سه‌دو په‌نجا سالی خایاند، ثیبونوعه بیباس نه‌لی: هه‌شتا که‌س بیون به‌ژنه‌کانیشیانه‌وه .^۲

﴿وَقَالَ أَرْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ جَعَلْنَا مُمْسِكًا لِلرِّجْلِ لَنْفُورًا رَجِمَ ﴿۱۱﴾ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ أَرْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿۱۲﴾ قَالَ سَتَأْتِيَ آلُكَ الْجِبِلُ يَصْصِمُونَ مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَمَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ

المعريفات ﴿۱۲﴾

سواربوونی که‌شتیه‌که‌و برۆشتنی له‌ناو نه‌و شه‌پۆله‌گه‌وران‌ده‌دا

خودای مه‌زن باسی نوح پیغه‌مبه‌ر ده‌کا (سه‌لامی خوی لی‌بی) که نه‌لی به‌و که‌سانه‌ی که‌فرمان درا له‌گه‌ل خوی هه‌لیان گری ﴿وَقَالَ أَرْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ جَعَلْنَا مُمْسِكًا لِلرِّجْلِ لَنْفُورًا رَجِمَ﴾ نوح گوتی: هه‌مووتان سوار بن له‌و که‌شتیه‌دا به‌ناوی خوداوه له‌کاتی برۆشتن و هه‌ستانیدا، په‌روه‌ردگاری

۱ الطبري (۳۱۸/۱۵).

۲ الطبري (۳۲۶/۱۵).

من لی بورده و دلوفانه. واته: پښتن به ناوی خودایه و له سر شاو به ناوی خودایش ده وه سستی و پوشتنه که ی کوتای بی نیت، نه بوره جائی عه تاریدی هم نایه ته ی به م شیوه یه ش خوینده وه ﴿بسم الله مجریها ومرسیها﴾، خودای مه زن له نایه تیکی ترا فرمویه ته: ﴿فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفَلَکِ فَقُلْ أَلْحُدْ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنْ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۲۸﴾ وَقُلْ رَبِّ أَرْزُقْنِي مِنْ ذَلَا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمَرْزُقِينَ ﴿۲۹﴾ هر کاتی خوت و هاو پیکانت له سر که شتیبه که جیتان گرت، بلی: سوپاس بق خودایه که له کیشی سته مکاران بزکاری کردین، بشلی: نه ی په روه ردگارم! له شوینیکی به پیت دامه بزنه و تو له هم مو میوانداران چاکتر میوان به خیر ده که ی. بزیه سونه ته ناوی خودا هیتان له سره تای گشت شتیکا و له سوار یونی که شتی و ولاغی سواریشا. وه ک خودای مه زن فرمویه ته: ﴿وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَکِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿۳۰﴾ لَسْتُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ ذُرٌّ تُدَكَّرُونَ بِنِعْمَةِ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِبِينَ ﴿۳۱﴾ وَإِنَّا لَإِن رَّبًّا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿۳۲﴾ واته: وه نه و خوابی که هه مو جووته کانی به دیهیناوه وه که شتی و ولاغی بق فرامه م هیتان که سواریان ده بن، بق نه وه ی سوری پشیمان بن له پاشان بیر له به مری په روه ردگارتان بکنه وه کاتی سواریان بیون وه بلین پاکو بیگه ردی بق نه و خوابی که نه مه ی بق پام هیتاوین که نیعه توانامان به سریدا نه بوو، وه به پاستی نیعه بزای په روه ردگارمان ده که بزینه وه. فرموده له م باره یه وه هاتوه جه ختی له سر ده کاته وه، وه له سوره تی الزخرف باسی نیت خوا مه یلی لیبی، ﴿إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۳۳﴾ بیگومان په روه ردگارم زور لیبوره و دلوفانه. نه وه زور جیتی خویته ته له کاتی باسی سزادانی خوانه ناساندو و خنکانی سه رله بهریان، باسی لیبوره یی و دلوفانی خودای کردوه، نمونه ی هم نایه ته له قورنانا زور هاتوه وه که فرمویه ته: ﴿إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۳۴﴾ واته: به پاستی په روه ردگارت تو له ی خیرایه به پاستی لیخوشبوو میهره بانیشه. وه فرمویه ته: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْرَرٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۳۵﴾ واته: وه به پاستی په روه ردگارت خاوه ن لیبورده بق خه لکی که چی سته مکاریش بن هه روه ها به پاستی په روه ردگارت توندو تیژه له تو له سه ندا. چند نایه تی تریش

^۱ الطبری (۳۲۸/۱۵).

^۲ المؤمنون (۲۸-۲۹).

^۳ الزخرف (۱۲-۱۴).

^۴ الاعراف (۱۶۷).

^۵ الرعد (۶).

لهم جود که خدا باسی به زهی خوی کرده له که لیدا باسی تو له سه ندنیشی کرده. پاشان خودای
 مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَقَدْ جَاءَنَا نُوحٌ بِالْحَقِّ لَعْنَةُ الْكَاذِبِينَ﴾ که شتی که نه وانی ده برد به ناو شه پوی وادا
 ده چوو وه کتوه کان و ابوو. واته: که شتی که ده پیردن به سر ناوه که دا که پوی زه مینی هه موو
 کرتبوو، هتا که و ته سر لوتکی چیاکانیش به به زنی پانزه بال، وه هه ندی گوتویانه: له سر ی
 چیاکانه وه بوو به به زنی هه شتا میل، نه م که شتی به نیزی خودا به سر نه م ناوه دا ده پوشت، له ژیر
 چاودیری به زهی و سوزو پاریزکاری خودای مه زنا. وه له نایه تی ترا فرمویه تی: ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ
 حَمَلْنَاكِ فِي الْبَارِئِ ﴿۱۱﴾ لِنَجْلِيَنَّ لَكَ نَذْرَةَ وَعَيْبًا أَذْنُ وَرَيْبَةٍ﴾ واته: به راستی نیمه کاتیک که ناو سر رکوت
 نئوه مان هه لگرت له که شتیدا، تا نه م کرده وه یه بکه یه بیر هینه ره وه بق نئوه تاله گویی بگری
 گوئیگی تیکه یشتوو. وه فرمویه تی: ﴿وَحَمَلْتُهُ عَلَى ذَاتِ الْأَوْجِ وَدُسِّرَ ﴿۱۲﴾ تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ
 كُفْرًا ﴿۱۳﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مَّذْكِرٍ﴾ واته: وه نوحمان (له که ل شوینکه وتوانی) هه لگرت له سر
 که شتی یه که به چه ند پارچه ته خته و بزمار دروست کرابوو، به چاودیری نیمه ده پوشت، نه مه
 پاداشت بوو بق نه و که سه ی باوه پی پینه کرا (که نوحه)، بیگومان نه و پووداوه مان هیشه وه تا ببیته
 به ندیک جا نایا که سیک هه یه په ند وه رگری؟

به سه رهاتی خنکانی کوره خوانه ناسه که ی نوح پیغه مبر (سه لامی خوی لیبی)

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَنَادَى نُوحٌ أَبْنَاهُ وَقَالَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ
 الْكَافِرِينَ﴾ نوح کوره که ی خوی بانگ کرد که له شوینتیکه که ناردا بوو، گوتی: کوره که م له که ل نیمه دا
 سواریه و خوانه ناس مه به. نه م کوره چاره م کوی نوح بوو ناوی یام بوو، خوانه ناس بوو، باوکی
 له کاتی سواریونی که شتی که دا داوای ل کرد بروا بینی و له که لیاندا سواری که شتی که بیی، وه چون
 نه و خه لکه خوانه ناسه ده خنکین نه ویش نه خنکی، ﴿قَالَ سَأُوۡىٓ اِلٰى جَبَلٍ يَّعَصِمُنِي مِنَ الْمَآءِ﴾
 گوتی: من په نا به چیا یه که ده به م که له ناو ده مپاریزی. نه و کوره نه و نده نه فام بوو وایده زانی نه و
 ترفانه ناگاته سر لوتکی چیاکان نه گه ره لکه پی و خوی بگه یه نبیته سر لوتکی کیوی له خنکان
 بزکاری ده کا ﴿قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَّحِمَ وَاَلَّا بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ﴾

۱ العاقه (۱۱-۱۲).

۲ القمر (۱۲-۱۵).

نوح پتی گوت: نہ مہر ہج پاراستن له فرمانی خدا نیہ، کہ سئی نہ بی کہ خوی بہ زہی بی پیداییتہ وہ،
شہ پؤل کہ وتہ نیوانیان و خرایہ پزنی خنکوان.

﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلِي مَاءَ لِي وَنَسَمَاءَ أَقْلِي وَغِيصَ الْمَاءِ وَغِيصَ الْأَمْرِ وَأَسْتَوْتَ عَلَى الْجُبُودِيَّ وَقِيلَ بَعْدًا لِلْقَوْمِ

الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾

کوتایی لاهو وک

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلِي مَاءَ لِي وَنَسَمَاءَ أَقْلِي وَغِيصَ الْمَاءِ وَغِيصَ الْأَمْرِ وَأَسْتَوْتَ عَلَى الْجُبُودِيَّ ﴾ پاشان گوترا: زمین ناوہ کہت بخزروہ ناسمان بہس بیارینہ، ناو پؤچوو بہ ناخی زمینا و کار سہری گرت، (کہ شتیہ کہ) لہ سہر جوودی لہ نگہری گرت. خودای گہ ورہ لیرہ دا باسی ٹوہ دہکا، کاتی کہ خہ لکی سہر زمین ہموو خنکان جگہ لہ وانہی کہ لہ ناو کہ شتیہ کہ دا بوون، فرمان درا بہ زمین ٹوہ ناوہی کہ لیتی ہلدہ قولاً بیخواتہ وہ (ہالی مڑتہ وہ). فرمانیش درا بہ ناسمان کہ باران نہ باریتی، ناوہ کہ کم کہم نیشتہ وہ، ہج کہ سئی لہ سہر زمینا نہ ما لہ وانہی کہ خوانہ ناس بوون و توویان نہ ما و بنہ بہر بوون. کہ شتیہ کہ لہ سہر کیتی جوودی کہ نارہی گرت. مواہیدنہ لی: (جوودی) چپایہک بوو لہ (الجزیرہ) ہدا لہ چپاکانی تر بہ زدر بوو لہ و کاتہ دا نہ بوویہ ژیر ناوہ و مایہ وہ، ملکہ چی فرمانی خودا بوو، کہ شتیہ کہی نوح (سہلامی خوی لیتی) لہ سہر ٹوہ چپایہ لہ نگہری گرت. ^۱ قہ تادہ ٹہ لی: کہ شتیہ کہ مانگی لہ سہر چپاکہ مایہ وہ ہتا ٹوہ خہ لکہ لہ سہری دابہ زین. دیسان قہ تادہ ٹہ لی: خودای مہزن کہ شتیہ کہی نوحی ہیشتہ وہ لہ سہر چپای جوودی لہ سہر زمینا جہ زیرہ بؤ ٹوہ بیبتہ بہ ندو نامؤزگاری بؤ دوی خوی. ^۲ پٹیشینہ کانی ٹہم ٹومہ تہیش چاویان پتی کہ وت، زدر کہ شتی دوی ٹہم کہ شتیہ دروست کراو بوو بہ خؤلہ کہ وہ و کہس نہ بیبینی، ﴿ وَقِيلَ بَعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ ہر دور بن ٹوانہی کہ ستہ مکارن. واتہ: مردن و زہرہ مہندی و بؤ ٹوہ کہ سانہی ناہقی کازن، ٹوانہ ہموو لہ ناوچوون و ہچیان نہ ما و بنہ بہر بوون.

﴿ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ. فَقَالَ رَبِّ إِنَّ أَبِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْمَكْرَمِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ يَبْنَوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَتْلَنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّي أَخْطُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَتَشَكَّكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَلَا تَغْيِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٧﴾

^۱ الطبري (۳۳۷/۱۵).

^۲ الطبري (۳۳۸/۱۵).

که پانهوه بؤ سه ره به سه راهاتی کورده کی نوح و باسی نه و تووویژی که رویدا له نیوان نوح و خودای مه زنا له باری کورده کی نوح وه وه

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ أَبِي مِنْ أُمَّلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ﴾ نوح له پهروه ردگاری پاراپه وه، گوتی: نهی پهروه ردگاری من! کورده کم له که سو کاری منه، به لینی تریش هر دیته جی و تو له گشت فرمانه وایه که فرمانه واتری، نه مه پرسیاریکه له نوح وه بؤ پوو نکرده وه و درکه وتنی حالی کورده کی که خنکا، ده لی نهی پهروه ردگارم تو به لیتت دمی که سو کاره کم پرگاری ده بی، به لینی ترش پاسته و دیته جی، چون کورده کم خنکا، تو له گشت فرمانه واکان دادوه رتری. خودای مه زن وه لایمی نه داته وه و نه فرمویت: ﴿قَالَ يَنْتُوخُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَتْلُنْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنْ أَعْطَاكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾ فرموی: نهی نوح، نه کم کورده که سی تو نیه، ناکاری ناپه سندی هیه، هر شتی هیچی تی نه زانی، داوای مه که، من نامؤزگاریت ده که م که خوت نه خه یته پیزی نه زانان. واته: نهی نوح کورده که له و که سو کارانه ت نه بوو که به لیتندا پرگاریان بکن، بیگومان من به لینی نه وانم دا پرگاریان بکن که خاوه نباوه پ بوون نه وانه نه بی له پیشا بریاریان بؤ دراوه بؤیه خودای گوره فرمویته تی: ﴿وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ﴾ نه کم کورده پیش یه کی بوو له وانه ی که له پیشا بریاری بؤ درابوو که بخنکی له بهر خاوه ناس و دزایه تیکردنی باوکی که نوح پیغه مبه ر بوو (سه لایمی خوی لیبی) ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْكَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ نوح گوتی: نهی پهروه ردگارم، هر خؤم به تو ده پاریزم، که داوای شتیکت تی بکه م و نه یزانم، نه گره به زه بیت پیمدانه یه ته وه و لیمنه بووری یه کی کم له زیانباران، عه بدوده زاق پروایه تی کردوه له ئینبوعه بیاسه وه نه لی: نه وه کورپی بوو، به لام جیاوازی هه بوو له که لیا له کردارو نیازو مه به ستیا، عیگریمه نه لی له هندی له خویندنه کانداهاتوه که نه لی ﴿إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ﴾

﴿قِيلَ يَنْتُوخُ أَهْطِطْ بِسَلْمِكَ مَنَا وَبَرَكَاتِكَ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَّرٍ مِّنْ مَّعْلَكِ وَأُمَّمٌ سَمِعْتَهُمْ ثُمَّ يَسْهَرُونَ مَنَا عَذَابٌ

فهرماندان به دابه زین له که شتی که هاوی له گه ل بهره کت وسه لاهه تیدا

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿قِيلَ يَتُوحُّ أَحْضَطُ إِسْلَمٍ مَنَا وَبَرَكَتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّنْ مَّعْلَكٍ وَأُمَّمٌ سَنَسْتَعْمُهُمْ ثُمَّ يَسْهَرُونَ مَنَا عَذَابُ الْإِلْمِ﴾ گوترا: نهی نوح به سه لامه تی و به و پیتوه (که داومانه به ترو هاوسه فهره کانت) دابه زه، چین و بهره کانی دوایش، تا ماوه یه ک، مؤله تی ژانیان نه ده بیئی و پاشان تووشی نازاری به ژانیان ده که بین. خودای مه زن لیره دا باسی نه وه ده کا که چی گوترا به نوح (سه لامی خوی لیئی) کاتی که که شتی که له سه ر جوودی له نگه ری گرت، له سلوو لیکردنی و سلوو له وانیش که له گه لیا بوون له خاوه نباوه پان، وه له گشت خاوه نباوه پی له نه وه کانی هه تا پۆژی قیامت، وه که موحه ممدی کوپی که عب نه لی: نه م سلوو گشت خاوه نباوه پیکی پیاوو ژن ده گریتوه هه تا پۆژی قیامت، وه گشت خوانه ناسیکیش ده گریتوه پیاوو بی یان ژن، ماوه یه ک له دنیا دا مؤله تی ژانیان پی نه درئی و پاشان تووشی سزا ده بین تا پۆژی قیامت. ^۱ موحه ممدی کوپی نیسحاق نه لی: کاتی خودا ویستی لافاوه که بوه ستیئی، بایه کی نارد سه ر زه مین ناوه که ی وه ستاندو سه رچاوه کانی سه ر زه مینی داخست گرتوه له گه ل ده رگا کانی ناسماندا، خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَقِيلَ يَا أَرْضُ

أَبْلِي مَاءَكِ﴾ واته: گوترا به زه مین ناو بخوره وه، ناوه که به زه مینا ده چوه خوارو که می ده کردو نه ده ما، که شتی که پیش له سه ر جوودی له نگه ری گرت (وه که نه هلی ته ورات ده لئین) له حه فده ی مانگی هه وتدا، وه له یه که م پۆژی مانگی ده دا لوتکه ی چیاکان بینرا، پاش نه وه یش چل پۆژی تریشی به سه ردا پۆشت، نوح پیقه مبه ر (سه لامی خوی لیئی) ده لاقه ی که شتی که ی کرده وه، که لییه وه سواری که شتی که بوون، پاشان قه له په شی نارد تا سه یری بۆ بکا ناو چی کردوه، به لام قه له په ش نه گه رایوه بۆلای، پاشان کوتری نارد گه رایوه بۆلای به لام هیچ شتیکی به قاچه کانیوه نه دی، ده ستی برد بۆ کوتره که و گرتی و خسته ی ناو که شتی که، دوی نه وه ی هه وت پۆژی به سه را پۆشت، پاشان ناردیه وه تا سه یری بۆ بکا، له کاتی نیواره گه رایوه، گه لای زه یتونی به ده مه وه بوو، نوح پیقه مبه ر زانی که ناوه که له سه ر زه مین که م بووه ته وه، پاشان هه وت پۆژی تر مایه وه، کوتره که ی نارد وه به لام کوتره که نه گه رایوه، نوح زانی که زه مین ده رکه وتوه، که سالیئک دوی هاتنی لافاوه که ته واو بوو، نوح کوتریکی نارد، له پۆژی یه که می مانگی یه کی سالی دووه ما پووی زه مین ده رکه وت و وشکانی دیاری دا، نوح پیقه مبه ر (سه لامی خوی لیئی) سه رقاپی که شتی که ی هه لندایه وه،

له بیستو شەشی مانگی دەوی سالی دووهمما گووترا: به نوح دابزه (له کەشتیە که به سهلامەت له لایەن نهمهوه) ﴿قَبْلَ يَنْحُطِ أَهْبَاطُ سَائِرِ مَنَا﴾^۱.

﴿تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ نُوحِيًّا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ

لِلْمُتَّقِينَ ﴿ ١٦ ﴾

باسی ئەم بە سهراها ته به لگه یه له سه ر نیگای خودا بۆ پیغه مبه ران ﴿ ١٦ ﴾

خودای مه زن نه فه رمویتی به پیغه مبه ره که ی موحه مبه ران ﴿ ١٦ ﴾ ئەم به سه رها ته و وینه ی ئەم به سه رها ته ﴿تِلْكَ مِنْ آيَاتِ الْغَيْبِ نُوحِيًّا﴾ ئەمانه و ئەو هه و الا نه ی نادیارن که بۆ تزی پاده گه یه نین له شته نادیاره کانی رابردووه که لێره دا بۆت باس ده که ین، وه ک ئەوه وایه که به چاری خۆت ببینی، ﴿مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا﴾ له مه و به ر نه تۆ ده تزانین نه هۆزه که ت، هه تا ئەوانه ی که به روات پیتناکه ن بلین له وانه وه فیزی بوویت، به لکو خودا ئەو په واده ی وه ک خۆی بۆ باسکردوی وه ک کتیبه پتیشینه کانی پیغه مبه ران شایه تی له سه ر نه دن ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾ خۆراگر به، دواپۆژ بۆ خودا ترسانه، واته: خۆراگریه له سه ر نه وه ی که به روات پیتناکه ن و نازارت نه دن، بیگومان نهمه چاومان لینه و به و زوانه سه رت ده خه ین، پاشه پۆژیش وای ئی ده که ین که بۆ تۆ شویتکه و توه کانت بی له دنیاو له دواپۆژیشدا، وه ک چۆن بۆ پیغه مبه ره کانی ترمان کردو سه رمان خستن به سه ر دوژمنه کانیانا، خودای گه وره له نایه تی ترا فه رموو یه تی: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا﴾^۲. واته: به راستی نهمه پیغه مبه رانمان و ئەوانه ی باوه ریان هیناوه سه رکه وتوو ده که ین. وه فه رموو یه تی: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَاتُنَا لِإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧﴾ إِنَّهُمْ لَمُ مِّنَ الْمُضَلُّونَ﴾^۳ واته: سویند به خوا بیگومان پیتشت به ریارمان داوه بۆ به نده نێردراوه کانمان، که بیگومان هه ر نه وان سه رده خرین. وه لێره یشا فه رموو یه تی: ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾.

^۱ الطبری (۳۳۸/۱۵).

^۲ غافر (۵۱).

^۳ الصافات (۱۷۱-۱۷۲).

﴿وَالَّذِي عَادُوا أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ أَتَبَدُّوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿۱۰﴾
 يَقَوْمِ لَا أَشْكُرُ عَلَيْهٖ أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۱۱﴾ وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ
 ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَنَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿۱۲﴾﴾
 به‌سهراتی هودو عاد

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَالَّذِي عَادُوا أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ أَتَبَدُّوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ﴾ هودیشمان نارد بق لای عاد که برابیان بوو، گوئی: ته‌نیا خودا بپه‌رستن نه‌ی هؤزه‌کم، بیجگه له‌و نه‌و خودایه‌کی تیرتان نیه، نیوه ته‌نیا هر درق هه‌لده‌به‌سن. خودای گه‌وره فرمانی پیکردوون که ته‌نیا خودا بپه‌رستن و شه‌ریکی بق دانه‌نین، بت په‌رستی لی قه‌ده‌غه‌کردن که له‌ خویانه‌وه به‌ درقوه‌ ناوی خودایان له‌و بتانه‌ دهنه‌، وه‌ فرمویه‌تی: ﴿يَقَوْمِ لَا أَشْكُرُ عَلَيْهٖ أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ هودو گوئی به‌ هؤزه‌کی، بق نه‌م کاره‌ کریم له‌ نیوه‌ ناوی، پاداشتی من له‌سهر داهینه‌ری خومه‌، نایا بق ده‌بی تینه‌گه‌ن؟ هودو پیغه‌مبه‌ر(سه‌لامی خوی لیبی) هه‌والی دانئ که هیچ مال و سامانیکی له‌وان ناوی له‌سهر نه‌و په‌یامه‌ی له‌لایه‌ن خوداوه‌ بؤی هینان و نه‌و نامؤزگاریه‌ی که ده‌یکا، به‌لکو به‌ هیوای پاداشتی نه‌و خودایه‌ که دروستی کردوه‌ ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ نایا بق ده‌بی تینه‌گه‌ن له‌ که‌سی که بانگتان ده‌کا بق شتی که خیری دنیاو قیامه‌تی تیدایه‌ بؤتان بی‌ نه‌وی داوی مال و سامانتان لی بکا. وه‌ فرمویه‌تی: ﴿وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَنَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ﴾ نه‌ی هؤزه‌کم داوی لی بوردنیش هر له‌و بکه‌ن و بؤلای نه‌و بگه‌رینه‌وه‌تا له‌ ناسمانه‌وه‌ به‌ ریژنه‌ بارانتان بق بنیری و هینزی تر بدات به‌ هینزان، هه‌روا به‌ تاوانباری پوو وهرمه‌گتین. پاشان خودای مه‌زن فرمانیان پیده‌کا که داوی لیبوردن بکه‌ن که ده‌بیته‌ هؤی که‌فاره‌تی گوناوه‌ پیشووه‌کانیان و توبه‌یش بکه‌ن له‌و گوناهانه‌یش که توشیان دی، هه‌رکه‌سی خوی رابینئ له‌سهر نه‌و سیفه‌تانه‌ خودای مه‌زن بؤزی بق سانا ده‌کا و کاره‌کانی بق سوک ده‌کا بؤیه‌ فرمویه‌تی: ﴿يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾^۱ واته‌: (نینجا گه‌ر وابه‌کن) بارانی خوره‌م و لیزمه‌تان بق ده‌بارینئ.

﴿قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِسَارِكِي ۚ ءَالِهَتِنَا عَن قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِيْنَ ﴿۵۳﴾ اِن نَقُوْلُ اِلَّا اَعْرَبْنَاكَ بَعْضَ ۚ ءَالِهَتِنَا يَسُوْبُوْا قَالِ اِنِّيْٓ اَشْهَدُ اَللّٰهَ وَاَشْهَدُوْا اَنِّيْٓ بَرِيْءٌ مِّمَّا تَشْرِكُوْنَ ﴿۵۴﴾ مِّنْ دُوْنِهِۦٓ فَكَيْدُوْنِيْ جَمِيْعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُوْنَ ﴿۵۵﴾ اِنِّيْٓ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّيْ وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلَّا هُوَ اَخِذْ بِاصْتِيْهَا اِنَّ رَبِّيْ

عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿۵۶﴾

وتوویژی نیوان هوود پیغمه به رو (سه لاسی خوامی لیبی) هوزی عاد

خودای مەزن باسی هوزی عاد دەکات وئە فرموی: ﴿قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ﴾ گوئیان ئە هی هوو، تۆ هیچ بەلگە یەکت لە خوداوو بۆ نەهیناوین (لەسەر ئەوشتانەبی تۆ باسی دەکەیی) ﴿وَمَا نَحْنُ بِسَارِكِي ۚ ءَالِهَتِنَا عَن قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِيْنَ﴾ هەر بە قەسە ی تۆ ئێمە لەوەی پەرەستوویمانە دەستبەرنادەین، بپوایش بە تۆ ناھێنین (واتە: ئێمە هەر بەوەی تۆ بلێی واز لە پەرستوانە بیتن، ئێمە وازی ئی ناھێنین، بپواشت پێ ناکەین)، ﴿اِن نَقُوْلُ اِلَّا اَعْرَبْنَاكَ بَعْضَ ۚ ءَالِهَتِنَا يَسُوْبُوْا﴾ ئێمە هەر ئەوە نە دەلێین: پەرنگە مەندیک لەوانە دەیانپەرستین، تۆی تووشی نەگەتێک کردبێ، واتە: تووشی شیتیی کردبێ و عقلی تیکدابی، بەهۆی ئەوەی کە بەرگریمان دەکەیی لە پەرستنیان و بە ناشیرن ناویان دەبەیی. ﴿قَالِ اِنِّيْٓ اَشْهَدُ اَللّٰهَ وَاَشْهَدُوْا اَنِّيْٓ بَرِيْءٌ مِّمَّا تَشْرِكُوْنَ﴾ هووود گوئی: خوا بە شایەت دەگرم، ئێوەش هەرەها شایەت بن، من لە ئەوەی ئێوە دەپەرستن بەرکەنارم، واتە: من دوورم لە پەرستنی ئەو هەموو بتانەیی ئێوە دەپەرستن ﴿مِّنْ دُوْنِهِۦٓ فَكَيْدُوْنِيْ جَمِيْعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُوْنَ﴾ لە جگە لە خوا سا هەمووتان فیتل ئی بکەن و مۆلەتم مەدەن خۆشتان و پەرستووکانتان نەگەر ئەوەی گوتوانە پاستە، ﴿اِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلَّا هُوَ اَخِذْ بِاصْتِيهَا اِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ﴾ من خۆم سپارد بەو خودایە کە منی پەرورە کردوو و پەرورەدگاری ئێوەش هەر ئەوە، هیچ شتی ناجوایتە وە خودا دەستەلات دارنەبی بەسەریدا بە مووی پیش سەری دەیگرێ، دیارە پێگەیی پەرورەدگارم پاستە پێیە، واتە: لە ژۆر توانا و دەستەلاتی خودا دەرنچایی ئەو خودایەیی کە هەر خۆی فەرمانبەر و دادپەرورە کە هەرگیز لە فەرمانیا ستم لەکەس ناکا، ئەمە ئەوە دەگەینێ کە هووود پیغمه به رو (سه لاسی خوامی لیبی) بەلگەیی ژۆر بەهێزی پێیە لەسەر ئەو پەيامەیی کە بۆی هیناون، پپوچوچی ئەو کارەیی ئەوان دەردەخا لە پەرستنی ئەو بتانە کە نە سوودیان هەبە و نە زیانیش بە کەس دەگەینەن بەلکو بێ گیانن. نە دەبیسن و نە دەبینن، نە یارمەتی کەس ئەدەن و نە دەشتوانن دژایەتی کەس بکەن. بەلکو ئەو کەسەیی شایەنی ئەوەیە کە بە پاکی عیبادهتی بکری تەنیا خودایە کە

شهریکی نبی، خاوهنی همموو شنتیکو به پرتوه بیان دهبأ، هیچ شنتیک نیه له ژنر دهسه لات و توانای شهودا
نهی، هیچ په رستراویک نیه جگه له خودا په روره دگاریش هر شهوه که سی تر نیه.

﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا نَضُرُّوهُمْ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
حَفِيظٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ
الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ سَبِيلَهُمْ لِيَتْلُوا آيَاتِهِ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لِقَنَاءِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
أَلَّا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾﴾

خودای مه زن شه فرمویت: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ﴾ نه گهر پازی نه بوون شهوی
پیتم پاسپیدراوه بۆتان من پیتمگه یاندن. واته: هود گوتی: نه گهر شهوی من په وانه کرام پیس بۆتان
قه بولتان نه کرد، که بریتیه له په رستنی په روره دگارتان به تنه نیا که شه ریکی نیه، نیتر نیوه هیچ
بیانویه کتان نامیتنی دوی که یاندنی شه په یامه ی خودا له لایه ن منه وه بۆتان ﴿وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا
غَيْرَكُمْ وَلَا نَضُرُّوهُمْ شَيْئًا﴾ په روره دگاری من، که سانیکي تر له شوینی نیوه داده نی و هیچ زیانیشی
لیناده ن، واته: کومه لی تر له شوینی نیوه داده نی به تنه نیا شه ده په رستن و شه ریکی بۆ دانانین، گویش
به نیوه ناده ن و خوانه ناسی نیوه کار له نه وان ناکا به لکو ناکامی شه و بی دینیه ده که پرتوه بۆ خۆتان،
﴿إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ﴾ په روره دگارم چاودیری همموو شته، شایه ت و ناگاداری کردار و گفتاری
عه بده کانی ته و پاداشتیان شه داته وه له سهری، چاکه به چاکه و خراپه ییش به توله لیتسه ندن لیتان.

له ناودانی هوزی عادو سه رنه نجامی نه وانه ی خاوه نیا و پر بوون له ناویاندا

خودای مه زن شه فرمویت: ﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ
غَلِيظٍ﴾ کاتی فرمائی نیتمه هات له به زه یی خۆمانه وه هودو و نه وانه ی له گه ل شه و اویاوه پر بوون، له
جه زه به ی ژور سه خت پرگارمان کردن. ﴿وَتِلْكَ آيَاتُ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ سَبِيلَهُمْ لِيَتْلُوا آيَاتِهِ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾
جبار عنیدر شه ویش هوزی عاد بوو، که سه باره ت به نیشانه کانی په روره دگاریان حاشایان کردو له
فرمائی پیتمه مبه ره کانی خویان لایاندا، هر که سی بیگوری و لاسار بوو شوینی ده که وتن. واته: کاتی که
فرمائی نیتمه هات که بریتی بوو له په شه بایه کی توند، هوزی عادی قهر کردو هیچی نه هیشتن، هودو
نه وانه ی که شوینکه و توی بوون پرگاریان بوو له و سزا قورس و گرانه و، بهر سۆزو به زه یی خودا که وتن،
چونکه هوزی عاد پروایان نه کرد به نیشانه کانی خوداو لاساریان کرد به رانبه ر پیتمه مبه ره کانی، وه
هر که سی پروای به پیتمه مبه ری نه بی، شه وه شه که سه پروای نه بووه به گشت پیتمه مبه ره کان، چونکه

هیچ حیوازیه نیه له نیتوان پیغه مبه ره کان، باوه هینان پئیان وه ک یه که، هۆزی عاد که بهوایان نه هینا به همود پیغه مبه ر (سه لای خوی لیبی) وه ک نه وه وایه که بهوایان به هه موو پیغه مبه ره کان نه هینایی، پاشان خودای مهن نه فرمویت: ﴿وَأَتِمُّوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَتَهُ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ الْأُولَىٰ إِنَّا عَادَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بَعْدَ أَعَادٍ قَوْمٌ هُوَ﴾ له م دنیا یو له بۆزی قیامه تیشا، نه فرینان هر به شوینه وه یه، ناگادار بن که هۆزی عاد بهوایان نه هینا به پهروه ردگاریان، با دورکه ونه وه عاده کان که هۆزی همود بوون. واته: بۆیه هر له دنیا دا خودا له عنه تی لیکردن و هر کاتیکیش باسیان بکری خاوه نباوه پانیش هر له عنه تیان لیده کهن وه له بۆزی قیامه تا له بهر چاوی نه و خه لکه جارپان بۆ ندری پئیان ده لئین ﴿أَلَا إِنَّا عَادَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بَعْدَ أَعَادٍ قَوْمٌ هُوَ﴾.

﴿وَإِلَىٰ نَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَقْوَرُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا

فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَإِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿۱۱﴾

به سه رهاتی پیغه مبه ر صالح و (سه لای خوی لیبی) هۆزی سه همود

خوی مهن نه فرمویت: ﴿وَإِلَىٰ نَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَقْوَرُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ﴾ بۆلای سه مودیش سالی بریا نمان نارد، گوتی: هۆزه که م، هر خودای تاک بیه رستن، نیه جگه له و خودایه کتان نیه، خودای گه وهه باسی هۆزی سه همود ده کا که له شاره کانی حیجرا نیشته جی بوون له نیتوان ته بوک و مه دینه دا، له دوا ی هۆزی عاد هاتن، خودا پیغه مبه ر سالی بۆ ناردن (سه لای خوی لیبی) داوای لیکردن که ته نیا خودا بیه رستن. بۆیه فرموویه تی: ﴿هُوَ أَنشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا﴾ نه وه له خاکه وه دی هینان و ویستی ئاوه دانی بکه نه وه. واته: له م زه مینه ئیوه ی دروستکرد، یه که م جاریش ئاده می بابتانی له م زه مینه دروست کرد، وای دروست کردوون که ئاوه دانی بکه نه وه و سودی لیه ره یگرن بۆ خوتان، ﴿فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ﴾ داوای لیبوردنی لیبکه ن و پاشان به ره و خوی وه رگه پین، واته داوای لیبوردنی لیبکه ن له و گونا هانه ی کردوتانه، له مه و به دواپش هر به ره و خودا بپۆن و لامه دن ﴿إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ﴾ پهروه ردگاری من نزیکه و فریادتان ده که وی. وه ک خودای گه وه له نایه تیکی ترا فرموویه تی: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾

واته: هر کاتی عهده‌کامن له باره‌ی منه وه له تو ده‌پرسن من نزدیک، هر که سنی هانام وه بهر بیستی من وه لای نه‌ده‌مه‌وه.

﴿قَالُوا يَصْلِحْ فَذَكُوتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَنَّا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَبْدُءُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿۱۲﴾ قَالَ يَنْقُورُ آرَهَ يَشْمُرَانِ كُنْتُ عَلَى بَيْتِكَ مِنْ رَبِّي وَءَاتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَضُرُّنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿۱۳﴾﴾

وتوویری نیوان پیغه‌مبهر صالح و (سه‌لامی خوای لیبی) هوزی سه‌موود

خودای مزن باسی نو وتوویره ده‌کات که له نیوان پیغه‌مبهر صالح و هوزه‌کیدا پوویدا، که چه‌نده هوزه‌کی لاسارو نه‌قام بوون له‌که‌لیدا وه‌ک نه‌فرمویت: ﴿قَالُوا يَصْلِحْ فَذَكُوتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا﴾ گوتیان: پیش له نیستا تو جیی نومیدی نیغه بوویت، واته: پیش نه‌وهی هم قسانه بگی ﴿أَتَنْهَنَّا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَبْدُءُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ﴾ نایا بی نادهی نه‌وانه‌ی بابو واپیرمان ده‌یانپه‌رست نیغمه‌ش بیانپه‌رستین؟ نیغه له‌وهی که تو نیغمه‌ی بق بانگ ده‌کی نذر به‌گومانین، ﴿قَالَ يَنْقُورُ آرَهَ يَشْمُرَانِ كُنْتُ عَلَى بَيْتِكَ مِنْ رَبِّي﴾ صالح گوتی: که‌سه‌کام نه‌گه‌ر من له په‌روه‌ردگار مه‌وه به‌لگی ناشکرام بق هینرابی و ﴿وَءَاتَنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَضُرُّنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ﴾ وه‌به‌ر به‌زه‌یی نو که‌وتیم، نه‌گه‌ر له فرمانی درجم، کی هه‌یه به‌فریادم بگات؟ له نیغوش میچم ده‌ستناکه‌وی جگه زهره‌ر. واته: نه‌گه‌ر وازم هینا له نیغوه و بانگ نه‌کردن بق ه‌ق و په‌رستنی خودا به‌ته‌نیا، له‌لای نیغوه هیچ سو‌دیکم پیناگات زهره‌ر نه‌بی.

﴿وَيَنْقُورُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ فَذُرُّوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿۱۴﴾ فَعَفَّوهَا فَقَالَ لَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ آيَاتٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿۱۵﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ أَمْرُنَا نَجِيصًا صَليحًا وَالذَّيْبُ ءَامَنُوا مَعَهُ رِجْمَتًا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿۱۶﴾ وَأَخَذَ الذَّيْبُ ظُلْمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي رِجْمِهِمْ جَثِيصًا ﴿۱۷﴾ كَأَن لَّمْ يَتَّقُوا فِيهَا آلَا إِنْ تَتُودَا كَفَرُوا رَجْمًا آلَا بَعْدَ التَّمُودِ ﴿۱۸﴾﴾

له‌پیشه‌وه به‌دریزی به‌ته‌واوی هم به‌سه‌ره‌اته‌مان باس کردوه له سو‌په‌تی نه‌عرفادا (الاعراف) لیره‌دا بیویست به‌دوباره‌کردنوه‌ناکا، به‌لام مانای نایه‌ته‌کان ده‌که‌ین خوا مه‌یلی لیبی، خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَيَنْقُورُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ فَذُرُّوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا

سُورُوا فَيَأْخُذْكَ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿١١﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعَذَابٌ

مَكْدُوبٌ ﴿ نهی مؤذبه که م نه مه و شتری خودایه نیشانه یه که بق نیوه وازی لی بیئن با له زهوی خوادا بله وه پی، به خراپ دهستی بق مه بن، دهنا نازاریکی نزیک دی به سه رتانا، که چی له توپه تیان کرد، صالح گوتی: له مالی خوتاندا سی پوژ بابوین، نه مه به لینی خودایه و بی درویه، پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا بَجْتِنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٦﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْحَبُوا فِي دِيَارِهِمْ جَحِشِينَ ﴿١٧﴾ كَانَتْ لَمْ

يَقْتَرِفُوهَا إِلَّا أَنْ تَمُودًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بَعْدَ إِشْمُودٍ ﴿ هر که فرمانی نیته هات له به زهیی خومانه وه صالح و نه و چند که سانه ی له که لیا هوابیاوه پ بوون، له پسوا بوونی نه و پوژه پزگارمان کردن، پهروه دگارت خاوهنی میزو دست لاته. نه وانه ش که ناهه قیان کرد، دهنگیکی وایان بق هات، له ناو ماله کانی خویاندا ده مه و دهست گیانیان ده رچوو، ده تگوت هر له ویش نه زیاون، بزنان که هوزی سه موود له پهروه دگاری خویان حاشایان کرد، هه ی له وه ش به ولاره تر چن.

﴿ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا سَلَمًا قَالَ سَلَّمَ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَهُ بِجِلِّي حَنِيزٍ ﴿١٩﴾ فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِ نَكْرَهُمْ وَأَرْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَمَخَّفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلِكَ قَوْمِ لُوطٍ ﴿٢٠﴾ وَأَمْرًا تُدْ فَالْوَجْهَ فَضَجَّكَ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِهِ إِسْحَاقَ يَقُوبَ ﴿٢١﴾ قَالَتْ يَنْوَلِّتُنِي آلِي وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي سَيِّئًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٢٢﴾ قَالُوا أُنْعِمِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَبَرَكْنَاهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٢٣﴾

هاتنی فریشته کان بولای نیبراهیم و (سه لای خوی لیبی) مژده پیدانی به نیسحاق و یه عقوب (سه لای خویان لیبی)

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى ﴾ پاسپارده کانی نیته شن مژده یان دا به نیبراهیم، خودای گه وره باسی نیبراهیم پیته مبر ده کا (سه لای خوی لیبی) که فریشته کان مژده یان دایه، هندی گوتویانه: به نیسحاق، هندیکی تر گوتویانه: به فپرکدنی هوزی لووت، نه م نایه ته شایه ته له سه ر پای یه که م ﴿ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشْرَى مُجْتَلًا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴾ نیبراهیم (که ترسی شکاو مزگینیه که شی پی که پشت) له سه ر هوزی لووت گفتوگوی له که ن

کردین، پاشان خودای گوره نه فہ رمویت: ﴿قَالُوا سَلَمًا قَالَ سَلَامٌ﴾ گوتیان: سهلامی خوات لیتی،
 نه ویش گوتی: سهلامی خوابش له نیوہ. زانیانی پھوانبیزی نه لین: نه مه چاکترین شیوہی وه لام
 دانوہی سهلامه. چونکہ نه مه رفوعیہ به لگہیہ له سر مانوہ وه به رده وامی، ﴿فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجَلٍ
 حَنِيزٍ﴾ زدی پی نه چوو گویره که یه کی برژای هاورد. واته: به په له پڑشت و سفره یه کی باشی بق
 پازاندن وه که گویره که یه کی له سر به رد برژای بق هینان، نه مه نه مانایه که پیوایت کراوه له
 قه تاده و نیبوعه بیاس و که سانی تریشه وه.^۱ وه که له م نایه تانه ی تریشا فرموویه تی: ﴿فَرَأَىٰ لَکَ اٰهْلًا
 فِجَاةً یَعْبَلُ سَمِیْنٍ ﴿۳۶﴾ فَرَّهٗ اِلَیْهِمْ قَالَ اَلَا تَاْكُوْنُ﴾ واته: به پرنامه کی خوی گه یانده خاوخیزانی و
 گویره که یه کی قه له وی هینا، وه ختی که لیتی نزیک کردنه وه گوتی: له بهر چیه ناخون؟! نه م نایه ته
 چند نادابیتی میوانداری تیدایه له چند پوه وه ﴿فَلَمَّارًا اٰیْدِیْہِمْ لَا تَصِلُ اِلَیْہِمْ نَصْرَهُمْ وَاَوْجَسَ مِنْہُمْ
 خِیْفًا﴾ وه ختی دی دهستیانی بق دریز ناکن، کاره که یانی به لاره سه یر بوو ترسی لینیشت، چونکہ
 فریشته گوتیان له خواردن نیو وه زنی لیتاکن و نایخون، بویه که چاوی پییان کهوت پویان له
 خواردن که نه کرد و هیچ گرنگیه کیان پیندا، نا له و کاتهدا زور به لایه وه سه یر بوو، ترسی لینیشت،
 سو دی نه تی: وه ختی خودای مه زن فریشته کانی نارد بق سه هوزی لووت، له شیوہی کومه تی لای
 تازه پیگه یشتوودا بوون هاتن، چوونه میوانداری ئیبراهیم، نه ویش زور چاک میوانداری تی کردن، به په له
 پڑشت بولای خاوخیزانی و گویره که یه کی قه له وی هینا و سه ری بری، پاشان له سر به ردی گهرم بق
 برژاندن و کردیہ بریانی و بق هینان و خویشی له گه لیاندا دانیشت و خواردن که ی تی نزیک کردنه وه و
 گوتی: بچی ناخون؟ فریشته کان گوتیان: نه ی ئیبراهیم، نیمه هیچ خواردنیک ناخون (به نرضی)
 نه بی، ئیبراهیمیش گوتی: نه م خواردن نرضی خوی هیه، گوتیان: نرضه که ی کامه یه؟ گوتی: ناوی
 خودا ده هینن له سه ره تای ده ستپیکردنیه وه و سوپاسی خوداش ده کن له کوتایه که یدا، جویره نیل
 سه یری میکائیلی کرد و گوتی: نه مه هقی خویه تی که خودا کردوویه تی به خه لیلی خوی ﴿فَلَمَّارًا
 اٰیْدِیْہِمْ لَا تَصِلُ اِلَیْہِمْ نَصْرَهُمْ﴾ وه ختی چاوی پییان کهوت دهستیانی بق دریز ناکن و لیتی ناخون
 ترسی لینیشت، کاتی (ساره) سه یری کرد که ئیبراهیم چنده پیزیان لیدنه گری، خویشی خه ریکی
 خزمه تکردنیانه، پیگه نی و گوتی: نه م میوانانمان سه یرن، نیمه خه ریکی خزمه تکردنیانین زور پیزیان

۱ الطبری (۳۸۲/۳۸۶).

۲ الذاریات (۲۶-۲۷).

لی ده گرین که چی خوار دنه که مان ناخون.^۱ خدای مه زن باسی فریشته کان ده کاو نه فه رمویت: ﴿قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَيْكَ قَوْمَ لُوطٍ﴾ گوتیان: تو مه ترسه نئمه بؤلای هؤزی لووت به پئی کراوین تا له ناوین به رین، ساره پیکنی که مژده ی له ناوچوونی هؤزی لووتی بیست، چونکه زور خرابه کارو خوانه ناس بیون هر بؤیه خوی گه وره نه وپاداشته ی دایه وه به وه ی مژده ی مندالئیکی پئیدا پاش نه و بیئومید بوونه ی خدای گه وره شه رمویته ی: ﴿وَأَمْرًا لَهُ قَائِمَةٌ فَصَحَّكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِهُ إِسْحَاقُ يَعْقُوبُ﴾ ژنه که ی که به پیوه وه ستا بوو پیکنی، نه وسا مزگینیمان پئیدا به نیسحاق و دوی نیسحاقیش به یه یعقوب، واته مژده مان دا به نیبراهیم به مندالی که نه و منداله نه وه وه چه ی زوری لی ده بیته وه، چونکه یه یعقوب کوپی نیسحاق بوو. وه ک خدای مه زن له سوره تی (البقرة) دا فه رمویته ی: ﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِزْرِعَصْرَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَجِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾^۲ واته: (نه ی خاوه ن نامه کان) نایا نئوه نامه ده بیون کاتی که یه یعقوب له سه ره مه رگدا بوو کاتی به کوپه کانی ووت دوی من کی ده په رستن؟ نه وانیش وتیان: خوی ترو خوی باوو باپیرانت ده په رستین که نیبراهیم و نیسماعیل و نیسحاق که تاکه خوی وه نئمه فه رمان به رداری نه وین. نا لیره دا نه وانیه ی که به لگه یان هیناوه ته وه، نه م نایه ته ده که نه به لگه له سه ره نه وه ی که سه رپراوه که نیسماعیل بووه، چونکه ناشی نه و سه رپراوه نیسحاق بی، له به ره نه وه ی مژده ی پئیدراوه که به و زوانه یه عقوبی بؤ له دایک ده بی، که وایه چون فه رمان ده کری به نیبراهیم که سه ری بپری که مندالئیکی بچو که و که هیشتا نه و یه عقوبه ی که به لئین دراوه بی، له دایک نه بووه! خو به لئینی خودایش هه قه و گومانی تیدا نیه که دئته دی، ناشبی فه رمان بدری به سه ره پرنی نه م منداله له و کاته دا، که وا بوو ده بی نه و که سه هر نیسماعیل بی، نه م ییش چاکترین و راستترین و ناشکراترین به لگه یه، خدای گه وره نه فه رمویت: ﴿قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَطْلٌ شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ﴾ ژنه که گوتی: لئی له من، شاخو منی پیریژن مندالم ده بی له کاتی که دا نه م شوه شم پیره میزده؟ به راستی شنتیکی سهیره له م نایه ته دا قسه ی ژنه که ده گنپرتته وه، وه ک چون له نایه تئیکی تردا باسی هه لوئیستی ده کاو نه فه رمویت: ﴿فَأَقْبَلَتْ أَمْرًا لَهُ فِي صَرْقٍ فَصَكَتَ وَجْهَهَا وَقَالَتْ

^۱ الطبری (۲۸۹/۱۵).

^۲ البقرة (۱۲۳).

عَجْرُ عَقِيمٍ ﴿۱﴾ زنه کی به هاواروه هات به دهمو چاوی خَیْدَا نه کیشاو گوتی: من پیریژنیکی نه زۆکم. وهک له ژناندا ئەم حاله ته پووته دات له قسه و ههلس و که وتیاندا له کاتی سه رسو پماندا به خۆیاندا نه کیشن، ﴿قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ گوتیان: کاری خواتان پی سهیره؟ واته: فریشته کان پیتیان گوت: له کاری خودا سهرتان سوپ نه مینتی، چونکه خودا مهیلی له هر شتی بی فهرموی بیه! ده بی، که تو پیریژنیکی زکو زا ناکه ی و میژده که پشت پیر بووه سهرت سوپ نه مینتی، خودا هر شتیکی بوی ده توانی بیکا. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾ خیزانی ئەم ماله بهزهیی و پیتی خوداتان بهرکهوی، پایه بهرزی و ستایش هر شاهینی خودایه. واته: ئەو شاهینی سوپاسه له هه مو کردارو گفتاریکیا پایه بهرزو سوپاس کراوه له سیفات و زاتیان، بۆیه له ههردوو سهحیحه که دا هاتووه: که گوتویانه: نئیمه زانیمان چۆن سلوات لی بکهین به لام چۆن سووات بق بکهین ئەو پیغه مبهری خودا (ﷺ) فهرموی: بلێن خودایه سلوات بده له سهر موحه ممه دو نههل و بهیتی موحه ممه د، وهک چۆن سلوات داوه له سهر نیبراهیم و نههل و بهیتی نیبراهیم، وه بهرکه تی خۆت بریژه به سهر موحه ممه دو نههل و بهیتی موحه ممه د وهک چۆن بهرکه تی خۆت پزواوه به سهر نیبراهیم و نههل و بهیتی نیبراهیم، به راستی تو پایه بهرزی و پیا هه لدان هر له خۆت ده وه شیتوه.^۲

﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَهُ الْبَشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ﴾ ﴿۷۱﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿۷۲﴾

﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ لَمِنَ عَذَابٍ عَبِثٍ لَدُونَ﴾ ﴿۷۳﴾

مشتومری نیبراهیم له سهر هۆزی لووت

خودای مەزن نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَهُ الْبَشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ﴾ واته: نیبراهیم که ترسی شکاو مزگینیه که شی پیگه پشت (له سهر هۆزی لووت سکالای له گه ل کردین. خودای گه وره باسی نیبراهیم دهکا، کاتی که ترسه که ی نه ما، واته: له فریشته کان ترسا کاتی بینی دهست نابن بق خواردنه و که و لئی ناخۆن، پاشانیش مژده ی مندالیکیشیان پیداو هه والی قه کردنی هۆزی لووتیان دایه، دهستی کرده گفتوگو له گه ل فریشته کان له باره ی هۆزی لووته وه، وهک سه عیدی کوپی جو بهیر له م نایه ته ده نه لیت: کاتی جو بهر نهیل له گه ل نهو فریشته نه ی له گه لی بوو هاتن بۆلای نیبراهیم

^۱ الذاریات (۲۹).

^۲ فتح الباری (۱/۶۹۶)، مسلم (۱/۳۰۵).

گوتیان: ﴿إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ﴾^۱ ده بی خه لکی نم شاره قریه کین نیراهیم پتی گوتن: نایا شاری قریه کن که سی سهد موسولمانی تیدا بی؟ گوتیان: نه خیر، نایا شاری قریه ده کن که دو سهد موسولمانی تیدابن؟ گوتیان: نه خیر؟ گوتی: نایا شاری قریه ده کن که چل موسولمانی تیدابن؟ گوتیان: نه خیر، گوتی: نهی (۲۰) سی موسولمان؟ گوتیان: نه خیر: هتا گه یشته پینج موسولمان، گوتیان: نه خیر، نایا نهو شاره یه ک موسولمانی تیدابن قریه ده کن؟ گوتیان: نه خیر، نیراهیم (سه لامی خوی لیبی) نا له ویدا گوتی: ﴿قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا مَنْ لُوطٌ مِمَّنْ نَحْنُ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا﴾^۲ نینه باشر ده زانین کیسی لیبی، خویی و خاوخیزانی بزگار ده کنه جگ له ژنه کی. پاشان وازی لی هینان و بی دهنگ بوو لیان^۳. خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ﴾^۴ بیگومان نیراهیم له سه خر و دلته رم و پوو له خودا بوو. خودای گوره به م سیفه ته جوانانه وه سفی نیراهیمی کرد. پاشان فرموی: ﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ مَانِعِينَ عَذَابَ عَيْرٍ مَرْدُورٍ﴾^۵ نیراهیم واز له مه بینه، فرمانی خودات هاتوه بی گومان به لایه کی بیگه پانه وه بیان بر دی. واته: بپاری خودا دراوه و ده بی هر له ناو بچو نهو سزای خودایه به سه ر نهو تاوانبارانه دا دابباری و که پانه وهی نیه.

﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَةً يَبِغِ وَصَاقَ يَوْمٍ ذَرْعًا يَوْمٍ عَصِيبٌ﴾^۶ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمَنْ قَبْلَ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَنْفَوْرُ هُنَالِكَ بِنَائِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَحْزُنُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾^۷ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْت مَا لَنَا فِي بِنَائِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَنَعْلَمُ مَا تُرِيدُ﴾^۸

هاتنی فریشته کان بولای لووت و دوزد امانی لووت و نهو و توویژمی له نیوان لووت و هوز که یا بوویدا

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَةً يَبِغِ وَصَاقَ يَوْمٍ ذَرْعًا﴾^۹ کاتنی پاسپارده کانمان گه یه لای لووت، به گه یشتیان (لووت) دوزد اماو پتیمان که وته ته نگانه وه. خودای گوره باسی گه یشتنی فریشته کان ده کا، دوی نه وهی که نیراهیمان ناگادار کرد به له ناو چوونی هوزی لووت، نیراهیمیان به جیهیشت و پتیمان گوت که نم شهو هوزی لووت قریه ده کرین، لای نهو هه لسان و چوونه لای لووت (سه لامی خویان لیبی) وه ک گوتراوه چوونه نهو شوینهی لووتی لی بوو، هه ندیکی تر

^۱ العنکبوت (۳۱).
^۲ العنکبوت (۳۲).
^۳ الطبری (۴۰۳/۱۵).

گوتویانه: له ماله‌کەى خۆیدا چوونه لای لووت لوجوانترین له شیوه‌ى گه‌نجانىكى زۆر شیوه‌ى شىرىنا، تاقىکردنه‌وه‌یه‌کى خودا بوو، کاره‌کانى پرده‌ له‌کارزانی، به‌ بیینیان زۆر نیگه‌ران بوو، دلته‌نگى پووى تیکرد ترسا له‌وه‌ى ئه‌گه‌ر میوانداریان ئى نه‌کا، به‌کىكى تر له‌ هۆزه‌کەى میوانداریان ئى بکاو به‌ خراپه له‌گه‌لیاندا بجولیته‌وه **﴿وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ﴾** گوتى: ئه‌م‌پێ کار دژواره، ئیبنوعه‌بیاس و که‌سانى تریش نه‌ئین: به‌ لای ئه‌م‌هۆزه‌ زۆر سه‌خت و دژواره. ^۱ چونکه زانى که به‌رگریان ئى ده‌کا، ئه‌وه‌ى زۆر به‌لاوه گران بوو، قه‌تاده‌ئە‌لى: ئه‌وانه هاتن بۆ لای ئه‌و له‌ناو زه‌ویه‌کى خۆیدا بوو. ^۲ داواى میوانداریان کرد لى، ئه‌ویش شه‌رمى کرد لىیان و پىشبان که‌وت، له‌کاتى پۆشتن به‌ پێدا وه‌ک ناپازى بوونى لىیان بۆ ئه‌وه‌ى له‌ کۆلى بینه‌وه‌ و پۆن، گوتى: سوپند به‌ خودای گه‌وره: وا نازانم له‌سه‌ر پووى زه‌مینا خه‌لکى شارى هه‌بى پيس و خراپتر بى له‌ خه‌لکى ئه‌م‌ شاره، پاشان که‌مىكى تر پۆشت، ديسان ئه‌م‌ قسه‌ى دووباره‌ کرده‌وه لىیان، تا چوار جار ئه‌م‌ قسه‌ى هه‌ر ده‌گوته‌وه. قه‌تاده‌ئە‌لى: ئه‌و فریشتانه‌ فرمانیان پیکرا بوو که ئه‌و‌میلله‌ته‌ قه‌ نه‌که‌ن تا پێغه‌مبه‌ره‌که‌یان شایه‌تیان ئى نه‌دا له‌سه‌ر ئه‌وه. ^۳

﴿وَيَا هَذِهِ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ﴾ پهره‌ون ئىیه‌ وین قىل کائوا **﴿يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ﴾** هۆزه‌کەى به‌ په‌له لى کړبوونه‌وه، له‌ پيشا کاریان هه‌ر بێنامووسى بوو، له‌سه‌ر ئه‌و بى نامووسیه هه‌ر به‌رده‌وام بوون هه‌تا خودا له‌سه‌ر ئه‌و حاله له‌ناوى بردن، **﴿قَالَ يَفْقَهُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي مَنْ أَطَهَّرَ لَكُمْ﴾** ئه‌ى هۆزه‌که‌م! ئه‌و که‌چانه‌م بیه‌ن بۆ خۆتان، پاکترن و سه‌لان بۆتان، پێنماید کردن بۆ لای ژنه‌کانى هۆزه‌کەى، چونکه پێغه‌مبه‌رى هه‌ر ئوممه‌تیک له‌ جى بارکه‌ بۆیان، بۆیه پێنماید کردن بۆ شتى که زۆر چاکه‌ بۆیان له‌ دنیاو له‌ قیامه‌تا، وه‌ک له‌ نایه‌تى ترا خودای گه‌وره‌ فرموویه‌تى: **﴿أَتَأْتُونَ الذَّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ﴾** ^(۷۵) **﴿وَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ﴾** بى انتم قوم عادت ^۴ ئیوه بۆچى له‌ناو هه‌موو خه‌لکى دنیا په‌لامارى نیر نه‌ده‌ن؟ له‌ ژنه‌کانتان واز دینن، که خودا بۆ ئیوه‌ى دروست کردوون، ئیوه هۆزىكى له‌ نه‌ندازه لادهرن. وه‌ له‌ نایه‌تیکى ترا فرموویه‌تى: **﴿قَالُوا أَوْلَئِكَ نَهْجُكُ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾** ^(۷۶) **﴿قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ﴾** ^(۷۷)

لَعَزَّكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ^۵ گوتیان: ئه‌ى پیمان نه‌گوتى، نابى که‌س نزیکت بکه‌وى، (لووت)

^۱ الطبري (٤١١/١٥).
^۲ الطبري (٤٠٨/١٥).
^۳ الطبري (٤٠٨/١٥).
^۴ الشعراء (١٦٥-١٦٦).
^۵ الحجر (٧٠-٧٢).

گوتی: «نوه کهچہ کانم چیتان دہوی ورن له گال نہ وانانا بیکن، سویند به گیانی تو، نوانه له بهر سرخوژی سرگره ردان بوون. مواهیدنه لی: له م نایه تدا ﴿هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ اَطَهَرُ لَكُمْ﴾ نوانه کچی نه و نه بوون، به لکو نوانه له نوممه ته که ی بوون، هه موو پیغه مبه ری باوکی نوممه ته که یه تی.^۱ هه ر به و شیوه یه پیوایه ت کراوه له قه تاده و که سانی تریشه وه.^۲ پاشان خودای مه زن له سه ر زمانه لوت پیغه مبه ر فه رموویه تی: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ فِي صَبِيحَةِ الْاَيِّسِ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيْدٌ﴾ له خوا بترسن و شه ر مزاری میوانه کانم مه کن، نایا پیاویکی ناقل و په شهیدتان تیدا نیه؟. واته: داواکه م قه بول بکن و واز بیئن و له گال ژنه کانتاندا نه و کاره بکن. نایا پیاویکی به نابوووتان تیدا نیه نه وه ی من فه رمانتان پیده که م پیسی هه لسن و نه وه میش ده لیم وازی لی بیئن نه یکن. ﴿قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَرَبِّكَ لَعَلَّ مَا تُرِي﴾ گوتیان: خو نه مه ت زانیوه، هیه کار تیکمان به کیژه کانی تو نیه، دیاره خو ت باش ده زانی چیمان دهنی. واته: نیمه نار ه زوی ژنه کانمان نیه خو ت چاک ده زانی، کارمان پییان نیه، ته نیا هه ر چه زمان له نیرینه یه، نیر پیویست به وه ناکا تم قسانه مان له گال دووباره بکه یته وه!

﴿قَالَ لَوْ اَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ اَوْ اَوَى اِلَى رَبِّي سَدِيْدٌ﴾ (۸۰) قَالُوا يَلُوْطُ اِنَّا رَسُلُ رَبِّكَ لَنْ نَبْرٰوَا اِلَيْكَ فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْمُوكَ مِنْكُمْ اَحَدٌ اِلَّا اَمْرًا لَّكَ اِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا اَصَابَهُمْ اِنَّ مَوْعِدَهُمْ الصُّبْحُ اَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيْبٍ﴾ (۸۱)

پیندهسته لاتی لوت و خوژگه خواستن بوهیزیک و هه والی فریشته کان پیسی به نه ناو بردنیان

خودای مه زن نه فه رمویتی: ﴿قَالَ لَوْ اَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ اَوْ اَوَى اِلَى رَبِّي سَدِيْدٌ﴾ (لوت) گوتی: خوژگه میزم به نیهو بشکایه، یان په نام ببردایه به شوینیکی قایم، خودای گه وره باسی پیغه مبه ره که ی لوت ده کا (سه لامی خوی لیبی) که هه ره شه ی له هه زه که ی کردو گوتی: ﴿لَوْ اَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ﴾ واته: نه گه ر چارم بگردنایه، خراپ به سه ر ده میتان و به خوژم کس و کاره که مه ره کار تیکم پیده کردن به هیه که سی نه کرایه، بزیه له م فه رمووده یه دا هاتوه له نه بوهوره یه وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (په حمه تی خوا له لوت بی، نه و په نای برد بۆ جی په نایه کی زۆر به میزیانی: خودای مه زنی بالاده ست، دوی نه وه خواهیه پیغه مبه ریکی نه نه نار دبیکه س بوایه و له ناو نه ته وه که یه داپه شتی نه بوایه)

^۱ الطبري (۴۱۴/۱۵).

^۲ الطبري (۴۱۳/۱۵).

تا له و کاته دا فریشته کان هه والیان دایه که نه وان پاسپارده ی خودان بق سهر هۆزه که ی دهستی نه وانه ت پی ناگا. ﴿قَالُوا يَلْبُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَن يَصِلُوا إِلَيْكَ﴾ کوتیان: نه ی لووت نیمه پاسپارده ی پهروه ردگاری توین، دهستی نه مانه ت پی ناگا. فه رمانیان پیکرد که له کوتایی نه و شه ودا به خۆیی و خاوخیزانیه وه به ریکه ونو ده رچن، خۆی له نوایانه وه بیوات، ﴿وَلَا يَلْقَوْتُمْ مِنْكُمْ أَحَدًا﴾ که سستان ناو پ نه داته وه کاتی که گوئی له و به لایه بوو، به سه ریانه دا دیت، نه و ده نگانه هه راسانتان نه کا، به رده وام هه ر به یۆنو مه وه ستن ﴿إِلَّا أَمْرًا لَكَ إِنَّهُ مَوْجِئُهَا مَا أَصَابَهُمْ﴾ جگه ژنه که ت، که هه رچی تووشی نه وان بی، تووشی نه ویش دی. زۆریه ی زانایان کوتویانه: یانی: به شه و نایه ت و له گه لت ناروات، به لکو له مالی خۆی ده مینیتته وه و له ناو ده چی، هه ندیکیش گوته یانه، یانی: ژنه که ت لاده کاته وه. نه مانه ده لاین ژنه که ی لووت له گه لیاندا ده رچوو، کاتی گوئی له ده نگه که بوو لای کردوه و گوئی: نه ی هاوار بق هۆزه که م، له پ به ردیکی له ئاسمانه وه بق هات و کوشتی، پاشان فریشته کان قه بوونی هۆزه که یان نزیک پیشان نه دا، وه ک مرژده یه ک بق لووت، چونکه لووت به فریشته کانی گوت هه ر ئیستا له ناویان به رن، فریشته کان کوتیان وه ک خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصَّبْحُ أَلَيْسَ الصَّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾ بیگومان کاتی له ناو بر دنیان به یانیه، ئایا به یانی نزیک نیه؟ به لی، که سه و کاری لووت له به رده رگای مالدا بوون و وه ستا بوون، نه و خه لگه ش به په له له هه موو لایه که وه هاتن، لووت پیغه مبه ریش (سه لامی خوای لیبی) له به ر ده رگا که ی خۆیدا وه ستا بوو، به ری گرت بوون و پالی پیوه ده نان و داوای لیده کردن واز له و کاره ناشیرینه بیخن، به لام نه وان به قسه کانی پازی نه ده بوون، به لکو هه ره شه یان لیده کرد، نه و بوو له و کاته دا جویره ئیل هاته ده ره وه بۆیان و به بالی دای به دم و چاویاندا و کویری کردن و گه پانه وه و رینگایان لی تیک چوو بوو. وه ک خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفُوهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرِي﴾^۱ ویستیان کاری خراب له گه ل میوانه کانی بکه ن، کویرمان کردن، ده بچیزن ئازارو هه ره شه کانم.

﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَاقِلَهَا وَانْمَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُورٍ ﴿۸۲﴾ مَسْوَمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿۸۳﴾﴾

^۱ الترمذی (۳۱۱۶). فه رموده یه کی سه حیحه.

^۲ القمر (۳۷).

زُیرو بانگردنی شاری هُوزی نووتو له ناویردنیان

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا﴾ که فرمانی نایمه گیشته، له کاتی گزنگی خۆردا ﴿جَمَلْنَا عَلَيْهَا سَابِلَهَا﴾^۱ نهو جیتی سه دومه مان سه ره و خوار کرد. وه نه م نایه ته که خودای گه وره فرمویه تی: ﴿فَنَشْنَهَا مَا عَشْنُ﴾^۲ هرچی ده بوو داپۆشری داپۆشرا، واته: به رده بارانمان کردن به وره زیزی گلینی، نینوعه بباس و کهسانی تریش ده لئین: (السجیل) به فارسی یانی ورده به ردی گلینی^۳. هه ندی گوتویانه: (من سنك) یانی له به رد، (وكلل) یانی له قوڤ، وه له نایه تیکی ترا فرمویه تی: ﴿حِجَارَةً مِنْ طِينٍ﴾^۴ واته: له به ردی قوڤین. واته: له قوڤیکی په قی توندو تۆل. هه ندیکی تر گوتویانه: له گلی برژاو (سورکراوه)، بوخاری نه لی: ﴿سَجِيلٍ﴾ یانی به ردی په قو گه وره (گابه رد)، (سجیل) و (سجین) یه کشتن ونون ولام خوشکی یه کترین^۵، ته میمی کوی موقبلیش نه لی:

ورجلة يضربون البيض ضاحية   ضرباتواصت به الابطال سجيناً

﴿مَنْشُورٍ﴾ به به رده وامی ده باری به سه ریاندا، هه ندی گوتویانه: ﴿مَنْشُورٍ﴾ یانی: ناماده کراو له تاسماندا بۆ نهو مه به سه ته، هه ندیکی تریش گوتویانه: ﴿مَنْشُورٍ﴾ یانی: به دوی یه کا ده باری به سه ریاندا، ﴿مُسَوْمَةٌ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٍ﴾ به دروشمی په روه ردگارت هه موو نهو به بردانه نیشانه کرا بوون، به لای ناوا له سه مکاران هیچ دور نیه، ﴿مُسَوْمَةٌ﴾ واته: فیرکراوه و ناوی خاوه نه که ی له سه ر مؤر کرابوو، هر به ردی ناوی نهو که سه ی له سه ر نوسرا بوو که بۆی ده هات. قه تاده و عیکرمه ده لئین: ﴿مُسَوْمَةٌ﴾ هه له قه یکی له په نگی سوور پیوه بوو.^۱ گپراویانه ته وه که نهو به بردانه داباریوه به سه ر خه لکی نهو و شاره داو نه وانه یش که بلاوه یان کردبوو به و گوندانه ی ده وره باریا، کاتی یه کی له وانه له لای خه لکیا قسه ی ده کرد له پ به ردیک له تاسمانه وه بۆی ده هات له نیوان نهو خه لکه دا لئی نه داو ده یکوشت، نهو به بردانه به شوئینیاندا ده گرا له ولاته کانی تریشا هه تا هه مووی

^۱ النجم (۵۴).

^۲ الطبری (۴۳۴/۱۵).

^۳ سنگ یانی (به رد) و (کلل) یش یانی قوڤ، به لام دیاره (حافظینین که سیر) فارسی نه زانیوه بۆیه وشه کانی به هه له

نوسیه (وه رگنپ).

^۴ الذاریات (۳۳).

^۵ فتح الباری (۲۰۲/۸).

^۶ الطبری (۴۳۸/۱۵).

له‌ناو بردن و بنه بری کردن، تا قی لی برین ﴿وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِعِیدٍ﴾ وه نهو (سزایه) دوور نیه له سته مکارانه وه. نه‌وانه‌ی که مه‌لده سن به و کاره ناشرینه. وه له م فرموده یه‌دا هاتووه که پیاویه ت کراوه له سونه‌نه‌کاندا له ئیبنوعه بیاسه وه به مرفوعی: (هر که سیکتان بینی مه‌لسا به کاری هژی لوت، بکه رو بدهر بکوئن).

﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهِ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أُرِيدُكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ تُحِيطُونَ﴾ (۸۱)

به‌سهرهاتی مه‌دیه‌ن و بانگه‌وازی شوعه‌یب بو‌یان

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهِ غَيْرُهُ﴾ بۆ مه‌دیه‌نیش شوعه‌یبی برایانمان نارد، گوئی: که سه‌کانم! خودای ته‌نیا به‌پرستن، جگه له وهیج به‌پرستویه‌کتان نیه. خودای گه‌وره فرمودیه‌تی: شوعه‌یبی نارووه بۆ مه‌دیه‌ن، که هژی‌ک بوون له عه‌رب که له نیوان حیجازو شامدا نیشته‌جی بوون، له شاری مه‌عانه‌وه نزیک بوون، ولاتی‌ک بوو که پتی ناسرابوون پتی ده‌گوترا مه‌دیه‌ن، خودا شوعه‌یب پیغه‌مبه‌ری بۆ ناردن (سه‌لامی خوی لیبی) له بنه‌ماله‌یه‌کی گه‌وره بوو له‌ناوایندا، بویه خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿أَخَاهُ شُعَيْبًا﴾ شوعه‌یبی برایان، فرمانی پیده‌کردن که به‌ته‌نیا خودا به‌پرستن که شه‌ریکی نیه، ﴿وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أُرِيدُكُمْ بِخَيْرٍ﴾ له کیشانه و پیوانه‌دا گزی مه‌کن، زیانتان باش ده‌بینم. ﴿وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ تُحِيطُونَ﴾ من له‌و پدژه ده‌ترسم نازاری گرانتان بۆ بی. واته: من ده‌ترسم خودا نه‌و خۆشیه‌تان لی تیک بدا، که پتی داوون له‌سه‌ر به‌زاندنی نه‌و سنورانه‌ی له دنیا‌داو نازاری گرانیشانان بدا له پدژی دوایدا.

﴿وَيَقُولُوا قَوْلًا مِّمَّا يَلْفُظُونَ لَا تَسْخَرُوا النَّاسَ بِأَشْيَاءِهِمْ وَلَا تَعْتَمِدُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ﴾ (۸۲) بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ﴾ (۸۱)

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَيَقُولُوا قَوْلًا مِّمَّا يَلْفُظُونَ لَا تَسْخَرُوا النَّاسَ بِأَشْيَاءِهِمْ وَلَا تَعْتَمِدُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ﴾ که سه‌کانم! کیشانه و پیوانه‌ت با به‌رامبه‌ر بی، شتیش که م مه‌دن به‌خه‌لک، له دنیا‌دا له‌سه‌ر به‌دغه‌ری به‌رده‌وام مه‌بن. به‌که م جار داوایان لی ده‌کا که

واز بپتن له گزی کردن له کیشانه و پیوانه داو دادپه روه رین، له کاتی کپین و فروشتنا له گه ل خه لکیا، داوایشی لی کردوون که دهست نه دهنه خراپه کاری و به دغه پی له سر زه مینا، چونکه نه وانه سره پیمان له خه لکی ده گرت، پاشان له سر زمانی شوعه یب خودای مه زن نه فرمویت:

﴿يَقِيْتُ اللَّهُ خَيْرَ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ نه گه ر بیواتان به خودا بیسی، نه وهی خودا بؤتان

به پیلته وه چاکتره بؤتان، نیینوجه ریرته لی: نه وهی بؤتان ده هیلته وه و به دهستی دینن له و

کیشانه و پیوانه داو زرد چاکتره بق نیوه له گزی کردن و خواردن مالی خه لکی^۱ له

نیینوعه بیاسیشه وه به هه مان شیوه پیوایه تراوه. منیش ده لیم: نه مه له م فرموده ی

خواده چی^۲. که فرمویته: ﴿قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ﴾^۳ بلس:

پیس و پاک وه که یه که نین، با زردای پیسیه که یس سه رسوره یته ر بیت بؤت ﴿وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ﴾

من چاودیر نیم به سه رتانه وه، ناتوانم پاریزگاریتان لی بکه م، خواتان له بیر بی له کیشانه و پیوانه دا،

گزی له که س مه کن، بق نه وه یس مه یکن خه لکی بتانینیی، له خودا بترسن.

﴿قَالُوا يَسْعَيْبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ

إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ﴾ (۸۷)

وه لای مؤذنی شوعه یب

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قَالُوا يَسْعَيْبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾

گوتیان: نه ی شوعه یب، نایا نویژه که هانتشه دات نیمه واز له و شته بینین که بابو و باپیرانی نیمه

ده یانپه رست، مؤذنی شوعه یب به گالته پیکردنه وه ده یانگوت به شوعه یب ﴿أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ﴾

نه عهش نه لی: خویندنه وه که هه رمانت پنده کا که نیمه واز له په رستنی بته کانمان بینین، ﴿أَوْ أَنْ

نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ﴾ یان وه که خومان ده مانه وی له سامانی خوماندا ده سکاری نه که یین، واز له

ترازوبازی بینین و به ئاره زوی خومان کاروکاسپی نه که یین له سه ر قسه ی تو، حه سه ن نه لی له م

نایه تدا ﴿أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾ به لی: سویند به خودا، نویژه که ی هه رمانیان

^۱ الطبری (۴۴۷/۱۵).

^۲ الطبری (۴۴۷/۱۵).

^۳ المائدة (۱۰۰).

پینته کات وان بینن له وهی که بابو باپیرانیان ده یانپه رست. ^۱ سه وریش له م نایه تدها ﴿أَوْ أَنْ تَفْعَلَ فِي

أَمْرًا مَا نَشَاءُ﴾ نه لی: مه به سستیان پیسی زه کاته. ﴿ثَلَاثَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ﴾ به پاسنی تو

پیاوئیکی له سه رخزو به سه لیهی. نیبنوعه بیاسو مه یونی کورپی میهران و نیبنوجوره بیج

نیبنونه سه فو^۲ نیبنوجو ره رینه لئین: نه و سه یان به شیوهی گالته چاری ده گرت به شوعه یب خوا پوویمان

ره شکاو بیبهش بن له به زهیی خودا. بیگومان خودا پوهی رهش کردنو به ره له عنه تی خووشی خستن.^۳

﴿ قَالَ يَقْوَرُ أَرَأَيْتَ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ يَنْبَغٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَيَّ مَا

أَنهَمَكُم عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾ (۸۸)

وه لایمی شوعه یب بو هوزمه کی

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿ قَالَ يَقْوَرُ أَرَأَيْتَ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ يَنْبَغٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا﴾

شوعه یب گرتی: گه له کم، نه گهر بلیم به لگه یه کی به هیزم له په روه ردگار مه وه له لایه، هر نه ویشه

پوژی باشی پی داوم چون ده بینن؟ واته: شوعه یب پییان ده لی، نه گهر بلیم به لگه یه کی نقد پوونم

له لایه خوداوه پیته بو تان، به به چاو پوونیش نیوهی بق بانگ ده کم ﴿ وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا﴾

گوتراوه مه به سست پیسی پیغه مبه ره تیبه، گوتراویشه: مه به سست پیسی پوژی حه لاله، هر دوو ماناکه

مه لده گرتی، ﴿ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَيَّ مَا أَنهَمَكُم عَنْهُ ﴾ من هر گیز نامه وی پیچه وانهی نیوه بکم

لهو کارهی به رگری نیوهی لی ده کم. واته: به رگریتان لیناکه له کاریکه خوم به په نهانی بیکم دوو

له چاری نیوه. هر وه که تاده لیره دا ﴿ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَيَّ مَا أَنهَمَكُم عَنْهُ ﴾ ده لی: من

به رگریم نه کردوه له کارهی که خوم کرد بیتم.^۴ ﴿ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ ﴾ نیازی من هر

نه وه به تا ده توانم کارو یارتان بق پیک بخرم لهو شتانهی که فرمانتان پی ده کم و داواتان لی ده کم

وانی لی بینن، ﴿ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾ به ناوات گه یشتنیشم هر به یارمه تی

^۱ الطبري (۴۵۱/۱۵).

^۲ الطبري (۴۵۳/۱۵).

^۳ الطبري (۴۵۳/۱۵).

^۴ الطبري (۴۵۳/۱۵).

خودایه و خویشم هر به نهو سپاردوه و بهره و خۆشی ده‌گه پیمه‌وه. واته: هر به هیوای یارمستی خودام له بهره و هق پۆشتنما له هه‌موو ئیش و کاریکا و بۆلای نه‌ویش ده‌گه پیمه‌وه.^۱

﴿وَرَبَّنَا لَا يَجْرِمَنَّكَ شِقَاقَ أَنْ يُصِيبَكَ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمَ لُوطٍ

مِنْكُمْ بِعَيْبِهِ ﴿٨٩﴾ وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩٠﴾﴾

خودای مه‌زن له‌سه‌ر زمانی شو‌عیب پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خۆای لیبی) نه‌فرمویت: ﴿وَرَبَّنَا لَا

يَجْرِمَنَّكَ شِقَاقَ أَنْ يُصِيبَكَ مِثْلَ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمَ لُوطٍ مِنْكُمْ

بِعَيْبِهِ﴾ دژایه‌تی ئیوه به‌رانبه‌ری من تووشی تاوانیکتان نه‌کا، که نه‌و به‌لای هۆزی نوح و هۆزی هود و هۆزی صالح به‌سه‌ریان هات به‌سه‌ر ئیوه‌شدا بی، به‌سه‌ر هاتی هۆزی لوتوتیش زۆر دور نیه‌لیتانه‌وه.

واته: پقو کین و دوژمنایه‌تی واتان لی نه‌کا که به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر به‌دغه‌پ و خۆانه‌ناسی وه‌ک هۆزی

نوح و هود و هۆزی صالح و هۆزی لوت تووشی سزا و تۆله‌ی سه‌ختی خودا بین، قه‌تاده‌نه‌لی: ﴿وَرَبَّنَا لَا

يَجْرِمَنَّكَ شِقَاقَ﴾ شو‌عیب گوتی: جیا‌بونه‌وه‌تان له‌ من واتان لی نه‌کا.^۲ سوودی نه‌لی:

دوژمنایه‌تیکردنی من. واتان لی بکا به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر گومپایی و خۆانه‌ناسی که تووشی به‌لا بین وه‌ک

چۆن نه‌وانه تووشی به‌لا بوون، له‌ دوایدا نه‌فرمویت: ﴿وَمَا قَوْمَ لُوطٍ مِنْكُمْ بِعَيْبِهِ﴾ گوتراوه:

مه‌به‌ست پیتی له‌ و کاته‌دا. قه‌تاده‌نه‌لی: یانی بیگومان له‌ ناو‌چوونی هۆزی لوت له‌ به‌رده‌متانایه‌ دوینی

پوویداوه. گوتراویشه: مه‌به‌ست پیتی له‌ شوینه‌دا، هه‌ردوو مانا‌که‌ش هه‌لده‌گرئ. ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا

رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ﴾ ئیوه له‌ په‌روه‌دگارتان داوای لیبوردن بکه‌ن، پاشان

به‌ره و خۆی بگه‌پینه‌وه په‌روه‌دگارم دلۆفان و میهره‌بانه. واته: داوای لیبوردن بکه‌ن له‌ خودا له‌

گوناهانی له‌ پیتشا کردووتانه، نه‌و گوناهانه‌پیش که له‌ مه‌به‌دوا ده‌یکه‌ن چونکه خودا زۆر دلۆفان و

میهره‌بانه به‌رانبه‌ر نه‌و که‌سانی په‌شیمان ده‌بنه‌وه له‌ گوناه.

﴿قَالُوا يَسْعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا وَمَا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرُّكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْمُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا

بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ بِنَقْوَرٍ أَرْهَطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَانْخِذْ سَوْمَهُ وَرَأَى كَم ظَهَرْنَا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ

مُحِيطٌ ﴿٩٢﴾﴾

^۱ الطبري (٤٥٤/١٥).

^۲ الطبري (٤٥٥/١٥).

وه لآمی هؤزفکهی جاریکی تر بو شوعه ییب

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قَالُوا يَشْعَبُ مَا نَفَعَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ﴾ نئمه نذر له و شتانه تیناگه بن
 تو ده یلیت، سه وی نه لی: به شوعه ییب ده گوترا و تار بیژی پیغه مبه ران.^۱ ﴿وَإِنَّا لَنَرُّكَ فِينَا ضَعِيفًا﴾
 له ناو خؤماندا به بیده ستالات ده زانین. سو دی نه لی: یانی تو ته نیا که سیکی، نه بو پوق نه لی: یانی:
 تو داماوی. چونکه که س و کاره که ت له سر نایینی تو نین، ﴿وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ﴾ نه گهر له به ر
 خاتری خزمه کانت نه بوایه که به ریژن لای نئمه به رده بارانمان ده کردی، هندی ده لین: به به رد،
 هندیکی تر گوتویوانه: پر جوینمان ده کردی. ﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ﴾ تو چاری نئمه و پی ناگری.

وه لآمی شوعه ییب بو هؤزفکهی

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿قَالَ يَنْفُورُ آرْهَطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ﴾ گوتی: هؤزه که م! نایا
 خزمه کانی منتان پی له خودا گرنگتره؟ نایا له به ر خزمه کانت و ازم لی دیننو (نازارد نادهن) له به ر
 خاتری خودای مه زن و ازم لی نایه ننو نازاری پیغه مبه ره که یسی نه دهن؟ ﴿وَإِخْتِذُوا حُمُودًا مِمَّا ظَهَرَ لَنَا﴾
 له کاتیکا فره مانه کانی خواتان پشتگویی خستوه و به گهره سه یی ناکن ﴿إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ﴾
 حیط ﴿بِیْغُومَانِ هَرِ كَارِي نَيُوهِ دَه يَكَنِ بِه رُوهِ دِگارِمِ لِي نِی ناگاداره.

﴿وَيَنْفُورُ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَجِلُّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ
 كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿١٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ رِجْمَةً مِنَّا
 وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَثِيمِينَ ﴿١٤﴾ كَانَ لَرِجْمَتِهَا أَلَا بُعْدًا لِّمَن كَانَ بِعَدَتِ
 حُمُودٌ ﴿١٥﴾﴾

هه ره شه کردنی شوعه ییب له هؤزفکهی

کاتی که پیغه مبه ر شوعه ییب بی هیوا بو له وهی که وه لآمی بده نه وه و بهوا بیبن گوتی پینان
 ﴿وَيَنْفُورُ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ﴾ نهی هؤزه که م! نئوه نه وهی له ده ستان دی بیکن، نه مه
 هه ره شه یه ک بوو شوعه ییب (سه لآمی خوی لیبی) لیبی کردن ﴿إِنِّي عَجِلُّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ
 عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ﴾ منیش خهریکی کاری خؤم، به و

زوانه ده زانن كى نازارى نابره ويه رى دپته سه رو كى به درون ددرده چى؛ چاوه پروان بن، نه وا منيش له گه ل نيوه چاوه پروانم، پاشان خوداى مه زن نه فرمويت: ﴿وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيمًا﴾ كه فرمانى نيمه گه بيشته، له به زه يى خومانه وه شوعه ييو هاوه له باوه پرداره كانيمان بزگار كرد ناهه قانيش نه عره ته يه ك واى گيژو وپكردن كه هه موويان دم و دست هه ناسه يان نه دا، واته: هه موو مردنو دامر كانه وه و جوله يان ليبرا، ليژدها فرمويه تى نه عره ته يه كيان بق هات ﴿الصَّيْحَةَ﴾. له سوره تى نه عرفدا كه فرمويه تى به بومه له رزه ﴿الرَّجْفَةَ﴾. وه له سوره تى شوعه رادا فرمويه تى: له پوژيكي هه ورا گرپه بايه كمان ليته لكردن ﴿عَذَابٌ يَوْمِ الظُّلُمِ﴾ نه مانه يه ك كومه ل بوون نه و پوژه نه و هه موو به لايان به سه را دابه زى، به لام له هه موو ده قه كاندا به پيى نه و باسه ي كه بوى بشى هيتاويه تى له سوره تى نه عرفدا كاتى خوداى مه زن له سه ر زمانى هوزه كه ي شوعه ييب فرمويه تى: ﴿النَّخْرَجَكَ يَسْمِعُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا﴾ جينى خويته تى كه باسى بومه له رزه ي كردوه. نه و زه مينه ي له رزانده كه نه وان ناهه قيان تيا ده كردو ده يانويست پيغه مبه ره كه يانى لي ده ركه ن. ليژده شيا كه ده ست نه دهنه قسه ي ناشيرنو بيته ده يى به رانبه ر پيغه مبه ره كه يان، خوداى مه زن باسى نه عره ته (الصيحة) ده كا كه پيى كپكردنه وه و پيى له ناو بردن، وه له سوره تى شوعه راشدا كاتى كه هوزه كه ي گوتويانه ﴿فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾^۱ ده سا نه گه ر تو راست ده لئيت، چه ند پارچه يه كمان له ناسمانه وه به سه را بخاره خوارى. خودايش فرمويه تى: ﴿فَأَخَذَهُم عَذَابٌ يَوْمِ الظُّلُمِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾^۲ به و هويوه سزاي پوژى هه وور گرتنى، به پاستى نه و سزايه، سزاي پوژيكي زور گه وده بوو. نه ميش يه كيكه له نه نيينه زور ورده كان كه خودا خوي باش ده زاننى سوپاس و ستايش هه ر بق خوداى مه زنه له هه موو كاتيكا. پاشان فرمويه تى: ﴿كَانَ لَرَبِّنَا فِيهَا﴾ ده تگوت هه ر له و يشا نه بوون له وه مالانه ي خوشيانا نه زياون له وه و پيش، ﴿أَلَا بَعْدَ لَمَلٍ كَمَا بَدَدتَّ نَمُودُ﴾ با به زن خه لكى مه ديه ن وه ك

۱ الاعراف (۸۸).

۲ الشعراء (۱۸۷).

۳ الشعراء (۱۸۹).

هؤزی سه موود پؤشتن. هؤزی سه موود هارستی هؤزی شوعه یب بوون، له ماله کانیا نه وه نزیك بوون، له بیدینی و پئگرشدا له وان ده چوون، وهك نه وانیش عه رب بوون.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾ اِلٰك فِرْعَوٰنَ وَمَلٰٓئِكِهٖ فَاٰتٰبَعُوْا اٰمْرًا فِرْعَوٰنَ وَمَا اٰمْرُ فِرْعَوٰنَ بِرَشِيْدٍ ﴿١٧﴾ يَفْتَدِمُ قَوْمَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَنْزَلْنٰهُمْ اِلَاسًا وَيُنٰسُ الْوَرْدُ الْمَوْرُوْدُ ﴿١٨﴾ وَاَتَّبِعُوْا فِيْ هٰذِهٖ لِحْمٰةَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ يٰۤاِنْسُ الرِّفْدُ الْمَرْفُوْدُ ﴿١٩﴾﴾

به سه رهاتی مووسا و فیرعون

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾ اِلٰك فِرْعَوٰنَ وَمَلٰٓئِكِهٖ فَاٰتٰبَعُوْا اٰمْرًا فِرْعَوٰنَ وَمَا اٰمْرُ فِرْعَوٰنَ بِرَشِيْدٍ﴾ ههروهه ائیمه مووسامان به چه نیدن نیشانه ی خویمان و به لکه به کی ناشکرا نارد، بق فیرعون و پیاوانی له دیوانی، نه وانیش هه رگویی به فه رمانی فیرعون بوون، که فه رمانی فیرعونیش دژی راستی بوو. خودای گه وره لیتره دا باسی ناردنی مووسا ده کا به و نیشانه گه ورانه وه بقلای داروده سته ی فیرعون و فیرعون خوی که پاشای قیبتیه کان بوو ﴿فَاٰتٰبَعُوْا اٰمْرًا فِرْعَوٰنَ﴾ داروده سته که ی شوینی به رنامه و پی شوینی فیرعون که وتن، که بریتی بوو سه ر لیشتیوان و گومرای، ﴿وَمَا اٰمْرُ فِرْعَوٰنَ بِرَشِيْدٍ﴾ که فه رمان و پیره وی فیرعون پئک و راست نه بوو، به لکو پئیه کی خراب و چه وت بوو، بریتی بوو له نه فامی و گومرای و لاساری خوانه ناسی، وهك چون له دنیا دا شوینی که وتبوون و فیرعون پیشیان که وتبوو له پؤزی قیامه تیشا هه ر پیشیان ده که وی و سه رۆک و پیشیره ویانه بق ناو ناگری جه هه نم، ده یانباته ناو نه و ناگره و سزای سهخت ده چیئن تئیدا، فیرعون خویشی به شی زیاتری به رده که وی له و سزا سهخته، وهك خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿فَمَعْنٰ فِرْعَوٰنَ الرَّسُوْلَ فَاَخَذْنٰهُ اٰخٰذًا وَّیْلًا﴾ فیرعون به گویی پیغه مبه ره که ی نه کرد، نه وسه ائیمه ش نازارتکی به ژانمان دا، وه فه رموویه تی: ﴿فَكَذَّبَ وَعَصٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اٰذَرَ یَّتٰمٰی ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ فَنَادٰی ﴿٢٣﴾ فَقَالَ اَنَا رَبُّكُمْ الْاَعْلٰی ﴿٢٤﴾ فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاَوَّلٰی ﴿٢٥﴾ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ یَّحْسِنُ﴾ واته: که چی به دروی زانی و سه ریچی کرد، له پاشان پشتی هه لکردو پؤی به په له، ئینجا جادوگه رانی کؤکرده وه و بانگی کردن و، ووتی: من په روره دگاری هه ره گه وره تانم، ئینجا خوا گرفتاری کرد به سزای هه ردو جیهان، به راستی له م داستانه دا په ند هه په

المزمل (۱۶).

النازعات (۲۱-۲۶).

بِقِ كَه سَيِّ كَه لَه خُوا بَتَرَسَى. لِیْرَهْدَا خُودَا ی كَه وَرَه نَه فَرْمُویَّت: ﴿يَقْدُمُ قَوْمُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأُزْرِدُهُمْ
الْكَارَ وَيُنْسِ الْأَزْدُ الْمَوْرُودُ﴾ له پڙئی قیامه تا پیش ده سستی خوی ده که وی و هم موویان ده باته ناو
ناگر چند خرابه شو جیی ئه وانته تیی ده چن. ئه مه حالی ئه و که سانه به که شوینی فیرعه ون که وتون و
ئو هم مو سزایه ده چیئن، وه خودای گه وره له نایه تیکی ترا فرموویته تی: ﴿لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا
تَعْلَمُونَ﴾. ^۱ بق هم مووان دونه وه نده به به لام ئیوه پی نازانن. خودای معن باسی خوانه ناسان ده کا که
له ناو ناگر قسه ده که نو ده لئین ﴿رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ﴿۱۷﴾ رَبَّنَا آتِنَا
ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَابِ لَعْنَتَنَا كَبِيرَا﴾ ^۲ ده لئین: ئه ی په روه ردگارمان ئیمه دوی ناغاگان و گه وره کانی
خومان که وتین، ئه وان ئیمه یان گومرا کرد، ئه ی په روه ردگاری هم موومان، دو سهره نازاریان بده و زقد
به له عنه تیان بکه. لِیْرَه ی شدا فرموویته تی: ﴿وَآتِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَتَهُ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْسِ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ﴾
له م دنیاو له پڙئی دوایش له عنه تیان به شوینه وه به نای له و خه لاته ناشیرینه. واته: دوی شو هم مو
سزادانه زقده یس له عنه تی به دودا ناردون له دنیاا ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْسِ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ﴾ موجه میدنه لی:
له پڙئی قیامه تیشا له عنه تیکی تریان بق زیاد کرا بوو به دوو له عنت. ^۳ عه لی کوپی ئه بوته لمح له
نیبنوعه بباسه وه ﴿يَنْسِ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ﴾ ئه لی: له عنه تی دنیاو له عنه تی پڙئی دوایش. ^۴ زه ححاکیش هر
وای گوتوه. ^۵ ئه مه وه ک ئه و نایه ته وایه که خودای گه وره فرموویته تی: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ آيَةً يَدْعُونَ
إِلَى الْنَّكَارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُبْصِرُونَ ﴿۱۸﴾ وَآتَبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَتَهُ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ
الْمَقْبُوحِينَ﴾ ^۶ کردمانن به پیشه وایاننیک که بانگ بق ناو ناگر ده که نو پڙئی قیامه تیش هیچ که س به
هانایانه وه نایه، هر له م دنیا یه دا له عنه تمان به دودا ناردن و پڙئی قیامه تیش په وره شی بیان بق
ده مینیته وه، وه فرموویته تی: ﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ

۱ الاعراف (۲۸).

۲ الاحزاب (۶۷-۶۸).

۳ الطبری (۴۶۸/۱۵).

۴ الطبری (۴۶۹/۱۵).

۵ الطبری (۴۶۹/۱۵-۴۷۰).

۶ القصص (۴۱-۴۲).

فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿۱﴾ هـ موو به یانیان و نئیواران ده یانبه نه سه ر شاکر، پښئی که قیامت دیت
فه رمان نه درئی سا دسته و به سته ی فیرعه ون زږد به توندی نازار بدیرین.

﴿ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿۱۰﴾ وَمَا ظَلَمْتَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ عِزًّا تَنْبِيءِ ﴿۱۱﴾﴾
په ندو نامورنگاری و مرگرتن له و شارانه ی که تیاچوون

دوای نه وه ی خودای گوره باسی نه و پیغه مبه رانه ی کردو نه و به سه رها تانه ی که له نئیوان نه و ان
که له کانیا ندا پو ویداو چون خوانه ناسان له ناوچوون و خاوه نباوه بان بزگاریان بوو، پاشان نه فه رمویت:

﴿ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿۱۰﴾ نمانه چند هه و الیک بوون له و شارانه که
بئ توی ده گډپښه وه، هیندیک له وانه هه ر ماون و هیندیکیشیان له ناوچوون. ﴿۱۱﴾ وَمَا ظَلَمْتَهُمْ وَلَكِنْ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ﴿۱۲﴾ ناهه قیما ن لینه کردن به لام نه و ان ناهه قیان له خو یان کرد، که بپوایان به

پیغه مبه ره کانمان نه کردو به درو یان خستنه وه ﴿فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ﴿۱۱﴾ کاتئ که فه رمان له په روه ردگاری توره هات، نه وانه ی په رستبوویان جگه له
خودا هیج کاریکیان بئ نه کردن. واته: نه و بتانه ی نه و ان ده یانبه رستن و هانا یان بئ ده بردن نه هاتن به

هانا یانه وه و بزگاریان نه کردن کاتئ که سزای خوایان بئ هاتو له ناوی بردن. ﴿وَمَا زَادُهُمْ عِزًّا تَنْبِيءِ ﴿۱۱﴾﴾
جگه له زیان هیج شتیکی تریان بئ زیاد نه کردن. قه تاده و مواهیدو که سانی تریش گوتویانه ﴿عِزًّا
تَنْبِيءِ ﴿۱۱﴾﴾ یانی: جگه له زیان. چونکه هوی له ناوچوون و قه کردنیان نه وه بوو که شوینی نه و

په رستویانه یان که وتبون، بویه له دنیاو له پښئی دوایدا توشی زه ره ر بوون.^۱
﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿۱۲﴾﴾

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿۱۲﴾﴾
ثاویه غزه بی په روه ردگاری تو، کاتئ شارانی ده گری، که خه لکه که یان سته م کارن نه و سزایه ی خودا
دهیدا، زږد به ژان و زږد دژوره. واته: چون نه و خه لکه سته مکاره ی که بپوایان نه کرد به
پیغه مبه ره کانمان له ناومان بردن، هه ر به و شتویه نه وانه ییش که وه ک نه و ان ده که له ناویان ده به یین.

^۱ غافر (۴۶).
^۲ الطبری (۴۷۳/۱۵).

﴿إِنَّ أَخَذَهُ أَبِيرٌ شَدِيدٌ﴾^۱ ۱. و تو لهی خودا لییان ده سینی نذر به ژان و گرانه. له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له نه بو موساوه (په زای خوی لیبی) نه لی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فره موویه تی: (بیگومان خودا موله تی سته م کار نه دا تا کاتی که گرتی نیرله دهستی ده رناچی). پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) ۲. ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهُوَ ظَلِيمٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَبِيرٌ شَدِيدٌ﴾^۳.
 ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ﴿۱۳﴾ وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُومٍ ﴿۱۴﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُنَّ نَفْسٌ إِلَّا بِآذِنَةٍ فَمَنْتُمْ سَفَىٰ وَسَعِيدٌ ﴿۱۵﴾﴾^۴
 له ناودانی شاره کان نیشانه ی هاتنی پوژی قیامه ته

خودای مه زن نه فره مویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ﴾ تا له مه دا ناموزگاری هه به بز نه وانه ی له نازاری پوژی قیامه ت برسن. واته: له ناودانی خوانه ناسان و پزگار کردنی خاوه ن باوه بان په ندو ناموزگاری و به لگه به له سه ره نه و به لینه ی که داومانه بز پوژی قیامه ت ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ نَعْتَدُ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾^۱ بیگومانه نیغه پیغه مبه ران و نه و که سانه ی که وا به وایان هیناوه، له ژیانی نه م دنیا به داو له و پوژه ش که شایه تان پاست ده بنه وه یارمه تی نه ده یین. وه له نایه تیکی ترا فره موویه تی: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُحْيِيَنَّكَ الظَّالِمِينَ﴾^۲ په روه ردگاریان ناگاداری کردن: نیغه ده بی سته مکاران قر بکه یین، پاشان خودای مه زن نه فره مویت: ﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ﴾ که پوژی که خه لکی گشت له وی کوده کرنه وه، له به که م که سه وه هه تا دوا یین که س. نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خودای گوره فره موویه تی: ﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾^۳ هه موویان کز ده که ینه وه بیته وه که سیان جی بمینی. ﴿وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ﴾^۴ نه و پوژه پوژیکی دیارو به رچاوه. واته: پوژیکی نذر گوره به فریشته کان له و پوژه دا ناماده ده بن، پیغه مبه ره کانیش کز ده که ینه وه له ویدا، گشت دروست کراوه کانیش کز ده کرنه وه له مرقه و جنز که و بالنده و زینده وه ری کتوی و زینده وه ری تریش، دادپه روه ر (واته خوا) بریاری تیدا نه دا، نه و دادپه روه ری که به نه ندازه ی مسقاله زه په یه ک ناهه تی ناگات. حق نه گه ر چاکه به که هه بی دوچه ندانه پاداشتی له سه ره نه داته وه.

^۱ فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).
^۲ غافر (۵۱).
^۳ ابراهیم (۱۲).
^۴ الکهف (۴۷).

خوداى گوره نه فرمويت: ﴿ وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ﴾ نهو پوژده دوا ناخهين بى ماوه يه كى كه م نه بيت، واته: بى ماوه يه كى ديارى كراو نه لئى كى كه م ده كړي ته وه و نه لئى زياد ده كړى. ﴿ يَوْمَ يَأْتِ لَا نَكَلُمُ النَّفْسَ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ پوژى كه دئ هيچ كه س به بى ئيزنى خودا قسه ناكا. وهك خوداى مه زن له نايه تى ترا فرمويه تى: ﴿ لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أُوذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴾. قسه ناكهن كه سى نه بى خودا ئيزنى دابى، نه وپش قسه يه كى چاك بكا. وه فرمويه تى: ﴿ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ ﴾ له ترسى خودا هموو ده نكيك نه وى ده بى، له هر دوو سه حيحه كه دا هاتوو له فرمويده تى تكا كردندا (الشفاعة): هيچ كه سى قسه ناكا پيغه مبه ران نه بيت، پارانه وهى پيغه مبه رانيش له و پوژده نه وه يه كه ده لئى: (ئى خوايه سلم سلم). پاشان خوداى مه زن نه فرمويت: ﴿ فَمَنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴾ له ناوياندا به دبخت و به خته و هر هيه. واته: له ناو نهو خه لكه دا هه نديكى چاره شه و هه نديكى شى به خته وه زن، وهك خوداى گوره له نايه تى ترا فرمويه تى: ﴿ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴾ كومه لئى له ناو به هه شتان و كومه لئى له ناو ناگرى به كپه دان. حافيز نه بويه علا له موسنه ده كه يا پيوايه تى كردوه له ئيينوعه مروه، له عومروه، نه لئى كه ﴿ فَمَنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴾ هاته خواره وه، پرسيارم كرد له پيغه مبه ران (ﷺ) گوم: ئى پيغه مبه رى خودا (ﷺ) بوچى كار به كين؟ نايه له سر شتى كه ته واو بووه و براوه ته وه يان له سر شتى ته واو نه بووه (نه پراوه ته وه)؟ فرمويى: له سر شتى كه ته واو بووه و (پراوه ته وه)! ئى عومره، قله ميشى به سه را پوشتوه، به لام هموو كه سى ئاسانكارى بى كراوه بى نه وهى كه بوى دروست كراوه.

﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَمْ يَبْهَرُوا فِيهَا زَفِيرٌ وَشِهيقٌ ﴾ (١٦) خَلِيدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ

رَبِّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٧﴾

١ النبا (٣٨).

٢ طه (١٠٨).

٣ فتح الباري (٣٤١/٢)، مسلم (١٦٩/١).

٤ الشورى (٧).

٥ الترمذي (٣١١١). ترميزى نه لئى: فرمويده يه كى حه سنى سه حيحه.

حالی بہدبہ ختان و چارہ نویسیان

خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَمْ يَهَيِّئْ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ﴾ نہوانہی چارہ پدہ شن
 لہ ناگردان ہر ناخ و ہنسکیانہ، ٹیننوعہ بیاس نہلی: زہ فیر لہ گہروو دایہ، شہمیقیش لہ ناو سننگایہ،
 واتہ: ہناسہ دانہ و ہیان زہ فیر و ہناسہ و ہرگرتنیشیان شہمیقہ^۱ واتہ: ناخ و داخ ہلہدہ کیشن لہ ناو
 نہو سزایہی کہ تیدیان، پہنا دہگرین بہ خودا لہو سزایہ. ﴿خَلِيلِيكَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾
 ہر لہ ویدا دہمیننہوہ، ہتا نہم ناسمان و زمینہ ہہیہ. ٹیننوجہ ریرنہلی: وا باویوہ لہ ناو عہرہ با کہ
 ویستبیتمان و ہسفی شتیک بکہین کہ ہر ہمینیتہوہ ہرگیز تہواو نہبی، گوتویانہ: (نہمہ دہمینیتہوہ
 ہتا ناسمانہ کان و زمین ہمینی). دیسان گوتویانہ: (نہوہ دہمینی ہتا شوو پڈز بہ دوا یہ کا ہپڈن)
 چہندہا نمونہی تریش مہ بہ ستیان بہ نہمانہ ہموو نہوہ بووہ کہ ہرگیز دوا یی نایہ (ابدأ)، خودای
 مہ زنیش بہو شیوہیہ لہ گہ لیاندا دواوہ کہ خویان پیسی ناشنان و لیتی تیدہ گہن، فرمویہ تی:
 ﴿خَلِيلِيكَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾^۲ منیش نہ لیم: ہلہدہ گری کہ مہ بہ ست بہ ﴿مَا دَامَتِ
 السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾ جنس بی چونکہ گومانی تیدا نیہ لہ پڈزی دوایدا ناسمانہ کان و زمین دہبی ہہی،
 و ہک خودای گہورہ فرمویہ تی: ﴿يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضَ عَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ﴾^۳ لہو پڈژدا نہم زمینہ
 دہگروہی بہ زمینیکی ترو ناسمانہ کانیش ہرہوہا. بویہ حہسہنی بہسری لہم نایہ تہدا ﴿مَا دَامَتِ
 السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾ نہلی: ناسمانیکہ جگہ لہم ناسمانہ و زمینیکہ جگہ لہم زمینہ، ہتا نہو
 ناسمان و نہو زمینہ بہرہوہام بی ہر لہ ناو ناگردان. ﴿إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ مہ گہر
 پەرہردگارت مہیلی لی نہبی، پەرہردگارت ہرچی خوی بیہوی دہیکا. نہم نایہ تہ و ہک نہو نایہ تہ
 وایہ کہ خودای مہ زن فرمویہ تی: ﴿النَّارُ مَثُونٌ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾^۴
 دہسا جیکہی ہتا ہتا پتان جہہنمہ مہ گہر خوا بہ مہیلی خوی بۆتان بگروہی، پەرہردگارت
 کارزان و ناگادارہ. گوتراوہ: نہم نیستیسناہی دہگہریتہوہ بۆ تاوانبارانی نہہلی یہ کخوابہ رستی
 نہوانہی خودا لہ ناو ناگرد دہریان دہہینی بہ تکای نکاکاران، لہ فریشتہ کان و پیغہ مہ ران و

۱ الطبری (۴۸۰/۱۵).

۲ الطبری (۴۸۱/۱۵).

۳ ابراہیم (۴۸).

۴ الانعام (۱۲۸).

خاوه نباوه پان، تهنانت تکایش ده کن بق خاوه ن گونا مه گوره کانیش، پاشان سؤزویه زهی له هموو کهس به به زه بیتر که په روره دگار ه داده باری نه سؤزه که سیک له ناگر دینیتته دهر که هر گیز چاکه یه کی نه کرده له ژیانیدا، نه وه نه بی تنها یه ک پؤژ گوتیه تی (لا إله إلا الله)، وه که له فرموده سه حیحه کانداندا هاتوو که نؤدن، له پیغه مبهری خوداوه هاتوه له م مانایدا له فرموده ی نه نسو جابیرو نه بوسه عیدو نه بوهوره یرو که سانی تریشه وه له هاوه له کانی پیغه مبهرکه هیچ که سی نامینتی له ناو ناگرا که سی نه بیته که مانه وه ی هتا هتایی بؤرپار درایی، هیچ پئیکی دهر یاز بوونی نه مایی، نه مه پای نؤدینه ی زانایانه له کؤنو تازه دا له تفسیری هم نایه ته پیرؤزه دا.

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سُودُوا فِي آبْنَةِ خَلِيلٍ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ

﴿مَجْدُوزٍ﴾

حالی به خته و مران و چاره نویسیان

خودای مهن نه فرمویته: ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سُودُوا فِي آبْنَةِ خَلِيلٍ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ﴾ نه وان هس که به خته و مران، هر له بهمه شتا دهبان، هتا هم ناسمانانه و هم زه مینه همن، مه گین نه وه ی په روره دگارت مه یلی لیتی، مانای نیستیسن لیره دا یانی برده و امیان له و نازو نیعمه ته دا خوی له خویدا برپاریکی واجب نیه به لکو په یوه نده به مه یلی خودای گوره وه، هه همیشه و به برده و امی خودا منه و چاکه ی هه به به سر عبه ده کانیه وه، له بهر نه وه فیتری (سبحان الله و الحمد لله) دهبان وه ک چون فیتری هه ناسه دان دهبان. زه حصاک و حه سنی به سری نه لاین: نه وه بق نه و که سانه یه که یه کخوپا رست بوون و سه ریچیان کرده وه چونته ناو ناگر پاشان له ناگر دهر هینراون دوی نه وه نه فرمویته: ﴿عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُوزٍ﴾ به خششیکه نابریته وه. نه مه قسه ی مواهیدو نیبوعه بباسو نه بول عالیه و که سانی تریشه. جا بق نه وه ی هیچ که سی و گومان نه بات، دوی نه وه ی باسی مه یلی کرده وه. له وانیه (گومانی یان پچرانی یان شتی) پووی بدات له به هه شتدا و کؤتایی بیت، بؤیه به لکو برپاری برده و امی و نه بپاوه ی له سر دراوه! وه کؤن له ویدا پوونی کرده ته وه که سزای خه لکی ناو ناگر له ناو ناگرا هر برده و ام دهبی و نه ویش هر ده که ریته وه بق مه یلی خودا، چونکه خودای مهن به دانپه روه ی و کارزانی خوی سزای داون. بؤیه فرمویته تی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ فَعَلَّ لِمَا يُرِيدُ﴾. په روره دگارت

^۱ مسلم (۲۱۸۱/۴).

^۲ الطبری (۴۹۰/۱۵).

^۳ هود (۱۰۷).

هرچی خوی بیهوشی ده یکا، وهك له نایه تییکی ترا فرموویه تی: ﴿لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ﴾^۱
 هرچی خودا بیکا ناشی پرسپاری لی بگریو و نه وانن بهر پرسپارن. بیگومان له ویدا دله کان باش کارون و
 نیه ته کانیش دامه زاون، له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه (مردن ده هینری) له وینه ی به رانیکی قهله ودا له
 نتوان به هه شت و جهه نما سر ده بری، پاشان ده گوتری: نه ی خه لکی به هه شت مانه وه یه و مردن نیه، نه ی
 نه هلی جهه نم مانه وه یه و مردن نیه^۲. دیسان له فرمووده ی سه حیحا هاتوه ده گوتری: نه ی خه لکی
 به هه شت بۆتان هیه بۆین و هر گیز نه مرن، بۆتان هیه لاوین و هر گیز پیر نه بن، بۆتان هیه ته ندروست
 بن و هر گیز نه خوش نه کون، بۆتان هیه پابوین و (خوشگوزهران بن) هر گیز توشی نازار نه بن^۳.

﴿فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوفُونَ﴾^۴ نَصِيْبِهِمْ غَيْرَ
 مَنصُورٍ ﴿۱۸﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّا لَهُمْ
 لَنَفِي سِكِّ مِنْهُ رَبِّ ﴿۱۹﴾ وَإِنْ كَلَّا لَمَا يُؤْفِقُنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۲۰﴾
 بته رستی گومراییه، هیج گومانی تیدا نیه

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ
 قَبْلُ﴾ سا تو له باره ی نه وانه ی نه وان ده بیه رستن دوودل مه به، هر نه وانه ده په رستن که بابو
 باپیرانی پیشویان په رستویانن واته: تو هیج دوودلی مه که له سر نه وه ی که نه و بته رستانه ده یکن،
 چونکه نه و کاره ی نه وان پرپوچ و نه فامی گومرایی نه بی هیچی تر نیه، نه وانه بویه نه و بتانه
 ده په رستن له بهر نه وه ی بابو باپیرانیان له پیشا په رستویانه، هیج به لگه یه کی راستیان به ده سه توه
 نیه له سه ر نه و بته رستیه ته نیا شوین که وتنی بابو باپیرانیان نه بی که به نه زانی ده یان کرد، خودای
 گوره به ته واوی پاداشتیان نه داته وه، سزایه کیان نه دا هیج که سی سزای وای نه درایی، خو نه گه ر
 چاکه یه کیشیان هه بی خودای مه زن هر له دنیدا هه قیان بۆ ده کاته وه و پاداشتیان نه داته وه له پیش
 پۆزی قیامه تا، وهك نه فرمویت: ﴿وَإِنَّا لَمُوفُونَ﴾ نَصِيْبِهِمْ غَيْرَ مَنصُورٍ ﴿۱۸﴾ نيمه ش به بی که م و کوپی به شی
 خویانیان نه ده نی، عه بدوپه حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سه له نه لی: یانی به بی که م و کوپی نيمه
 به شی خویانیان له سزا نه ده نی. واته: سزایه کی ته واویان نه ده یان. پاشان خودای مه زن نه فرمویت:

۱ الانبياء (۲۳).

۲ فتح الباري (۲۸۲/۸)، مسلم (۲۱۸۸/۴).

۳ مسلم (۲۱۸۲/۴).

۴ الطبري (۴۹۲/۱۵).

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَآخَرَفَ فِيهِ﴾ نیمی کتبیکمان دا به مووسا و کیشه یان له سهر دروست کرد، هه ندی بره یان پی هینا و هه ندیکیش بره یان پی نه هینا، تویش هی موحه ممد (ﷺ) چاو له و پیتغه مبه ره پیشوانه بکه و باوه رنه هینانی نه وانه زور دلگرا نت نه کا و پشتت سارد نه کاته وه ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ﴾ خو نه گه ره په روه ردگارت له پیشا بریاری نه دایه، زور کیشه که یان ده بره یه وه، که نیسته ش سه بارت به مه، هر دودل و به گومانن، نیبنو جه ریر نه لی: نه گه ره له پیشا بریاری دواختنی سزا نه درایه بق کاتیکی دیاریکرا و زور له ناو ده بران، هه لیش ده گری لیره دا مه به ست به و (الکلمه) یه نه وه بی که: خودا هیچ که سی سزا نادا دوی هینانی به لکه و ناردنی پیتغه مبه ره نه بیت بوی. وه ک خودای گه وره له نایه تیکی ترا فه رمویه تی: ﴿وَمَا كَأَنَّ مَعْزِبِينَ حَقَّ نِعَمَتِ رَسُولًا﴾. ^۱ هه تا پیتغه مبه ریش نه نترین، سزا له لای نیمه وه نیه. وه له نایه تیکی ترا فه رمویه تی: ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُسَمًّى﴾ (۱۳) ﴿فَأَصْبَرَ عَلَى مَا يَقُولُونَ﴾. ^۲ نه گه ره به لیتنیک له پیش نیستادا له په روه ردگارت وه نه درایه، کاتیکیش دیاری نه کرایه، سزایان به سه را ده هات، له سهر هرچی نه وان ده لیتن، خوراکریه، پاشان خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَإِنَّ كَلِمًا لَيُوفِينَهِمْ رَبُّكَ أَعْمَلُهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ بیگومان په روه ردگارت قه ره بوی کرده وهی هه موویان به ته وای ده کاته وه و هر خوی له هر کاری ده یکن ناگاداره. پاشان خودای گه وره باسی نه وه ده کا که به و زوانه هه موو که له کان له سه ره تا وه هه تا دویسی کرده کاته وه له پوزی قیامه تا پاداشتی هه موویان نه داته وه، چاکه به چاکه و خراپه پیش به توله لیتسه نندن. خودا هیچی لی ون نابی و ناگاداری هه موو شتی که له گه وره و بچوک و ورد درشت. له م نایه ته دا چه ند خویندنه وه یه که هاتووه، به لام مانا که ی هه موو ده گه ریتنه وه بق نه وهی که باسمان کرد، وه ک له م نایه ته دا هاتووه که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ﴾ بیگومان هه موولاشیان، هر ده هینینه وه لای خومان. ﴿فَأَسْتَقِيمُ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْعَمُونَ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ (۱۴) ﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا تَسْكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ (۱۵)

^۱ الطبري (۴۹۳/۱۵).
^۲ الاسراء (۱۵).
^۳ طه (۱۲۹-۱۳۰).
^۴ يس (۳۲).

خودای مەزن ئەفەرمویت: ﴿فَأَسْتَقِيمَ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾
 وەك فەرمانت پێدراوه، خۆپاگره، ئەوانەش لەگەڵ تۆدا بۆلای خودا گەپاونەتەوه با هەر وا بن،
 سەرپێچیش لە فەرمان مەكەن، هەرچی بکەن خودا دەببینی، خودای گەوره فەرمان دەکا بە
 پێغه مبه ره که یی و بەنده خاوەن باوەره کانی خۆپاگر بن لەسەر نایه که یی و بەردهوام بن لەسەری،
 چونکه ئەو خۆپاگرتنه گەوره ترین یارمه تیه بۆ سەرکه وەتن به سەر دوژمنان، دژی بی ئارامی و ترسه نوکیه،
 سەرکه شیشی قەده غه کردوه که بریتیه له ناهەقی کردن با له موشریکیش بی، چونکه ناهەقی دەبیتە
 هۆی له ناوچوون، چاک بزانه که خودای مەزن هەموو کرداریکی عەبدە کانی دەبیینی، له هیچی بی ناگا
 نیه و هیچی لێ ون نایب. پاشان خودای گەوره ئەفەرمویت: ﴿وَلَا تَرْكُؤْاْ اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَمَا تَمْسِكُمْ
 اَلنَّارُ﴾ مەچن بەلای ئەوانەدا ناهەقی دەکەن، دەنا بە ناگر دەسوتین، عەلی کۆپی ئەبوته لعه ئەلی: له
 ئیبنوعەبباسهوه: سازش مەکەن. ئیبنوجەرییریش ئەلی: له ئیبنوعەبباسهوه: مەچن بەلای ئەوانەدا
 ناهەقی دەکەن.^۱ ئەم قەسه یه باشتەر، واته: پشت مەدەن بەپشتی سته مکاره وه وه ئەوهی که پازی
 بووبن بە کاره کانیان، ئەو کاته ناگر دەتان سوتین. ﴿وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاۗءَ ثُمَّ لَا
 تُشْرُوْنَ﴾ جگە له خودا هیچ دۆستیکتان نیه، نیتەر که سیش له دوایدا یارمه تیتان نادا.

﴿وَأَقْرِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾ نۆیژ بکه له ئەم سەرو ئەو سەری پۆژدا،

﴿وَأَقْرِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾ نۆیژ بکه له ئەم سەرو ئەو سەری پۆژدا،

خودای مەزن ئەفەرمویت: ﴿وَأَقْرِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾ نۆیژ بکه له ئەم سەرو ئەو سەری پۆژدا،
 عەلی کۆپی ئەبوته لعه ئەلی: له ئیبنوعەبباسهوه: ﴿وَأَقْرِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ﴾ فەرمویه تی: بە یانی و
 نۆواره.^۲ حەسەن و عەبدوڕەحمانی کۆپی زەیدی کۆپی ئەسلەمیش هەر وایان گوتووه.^۳ حەسەن له
 پڕوایه تیکی قەتاده و زەححاک و کەسانی تریشه وه ئەلی، ئەوه نۆیژی بە یانی و عەسره. موحامید ئەلی:
 نۆیژی بە یانیه له سەرەتای پۆژه وه، نیوه پۆژه سەرشه له کۆتایی پۆژدا. موحەممەدی کۆپی کەعبی
 قورەزی و زەححاکیش هەر وایان گوتووه ﴿وَزُلْفَا مِنْ اَيْلٍ﴾ وه له سەرەتای شەودا ئیبن عەبباس و

^۱ الطبري (٥٠١/١٥).

^۲ الطبري (٥٠٣/١٥).

^۳ الطبري (٥٠٣/١٥).

مواجهید و حه سن و جگه له وانیش نه لَین: یانی مه غریبو و عیشا، حه سن و عه بدوللای کورپی مویاره ک
له مویاره کی کورپی فه زاله وه نه گپرنه وه فه رمویه تی ﴿وَرُفَاً مِّنْ اَیْلِ﴾ یانی مه غریب و عیشا. پیغه مبه ری
خودا (ﷺ) فه رمویه تی: (نه وانه سه ره تای شه ون: مه غریبو و عیشا). مواجهیدو موحه ممه دی کورپی
که عبو قه تاده و زه حاکیش گوتوویانه: نه و نو یژانه نو یژی مه غریبو و عیشایه، هه لده گری نه م نایه ته
له پیش فه رزیوونی پینج نو یژه که هاتبیته خوار له شه وی نیسرادا، چونکه له و کاته دا دوو نو یژ واجب
بووه: نو یژی له پیش هه لاتنی خورو نو یژی له پیش ناو ابوونی خورا، وه له کاتی شه ویشا، شه و نو یژ واجب
بووه له سه ر پیغه مبه رو (ﷺ) نوممه ته که ی، پاشان له سه ری نوممه ته که ی لابراره و له سه ر پیغه مبه ر
خوی واجب بووه. پاشان جار یکی تر له سه ر پیغه مبه ریش (ﷺ) لابراره. له وته یه کدا (والله اعلم).

چاکه کان خرا په کان ده سر ننه وه

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿اِنَّ اَلْحَسَنَاتِ یُدْهَبْنَ اَلْسِیَّاتِ﴾ چونکه چاکه کان خرا په کان له ناوده به ن
واته: کرداره چاکه کان ده بیته که فاره تی تاوانه پیشوه کان و ده یان سر پیته وه، وه که له م فه رمووده ی
نیمامی نه حمه دو خاوه نی کتیه کانی تری فه رمووده پویابه تیان کردووه له که وره ی موسولمانانه وه
عه لی کورپی نه بو تالیبه و نه لَی: من کاتی که فه رمووده یه کم له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) ده بیست،
سودم لَی و ه رده گرت به نه ندازه ی نه وه ی خوا ناره زوی لَی بو یی سودی لَی و ه رگرم، هه ر کاتی که سی
له لایه ن پیغه مبه ره وه فه رموده یه کی بقی باس بگردمایه، سو یتمم نه دا، نه گه ر سو یی بخواردایه بپروا
پیده کرد، نه بو به کریش بوی گیراومه ته وه، نه بو به کریش راستی نه کات، که بیستویه تی له پیغه مبه ری
خوداوه (ﷺ) فه رموویه تی: (هیچ موسولمانی نیه که گونا می له گونا هه کانی ده کاو پاشان ده ست
نو یژ ده گری دوو پکات نو یژ ده کاو نه به خشریت). وه له هه ر دوو سه حیه که دا هاتوه له که وره ی
موسولمانانه وه عوسمانی کورپی عه ففانه وه که ده ست نو یژی بوی گرتون وه که نه و ده ست نو یژه ی
پیغه مبه ری خودا (ﷺ) گرتویه تی پاشان فه رمویه تی: من به م شیویه پیغه مبه ری خودام بینیره
(ﷺ) ده ست نو یژی گرتووه و فه رموویه تی: (هه ر که سی ده ست نو یژی گرتی وه که نه م ده ست نو یژه ی من
پاشان دوو پکات نو یژی کردی، خوی سه رقال نه کردی به خوی وه له دوو پکاته دا، له و گونا هانه ی له
پیشا (کردویه تی) نه به خشریت). واته: خودا له و گونا هانه ی پیشوی خزش نه بیته. وه له فه رموده یه کی
تری سه حیا هاتوه، له نه بوهوره یه وه له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) که فه رموویه تی: (نایا چون
ده بینن نه گه ر به به رده گای یه کی کتاند ا پویاری کی گه وره بپروا و هه موو پوژی پینج جار خوی تیا

^۱ احمد (۹/۱)، ابوداود (۱۸۰/۲)، تحفه الاحوذی (۳۵۷/۸)، النسائی فی الکبری (۱۰۹/۶)، ابن ماجه (۴۴۶/۱). حه سه نه.

^۲ فتح الباری (۳۲۰/۱)، مسلم (۲۶۰/۱).

بشورئ نایامیچ چلکئیکی پیوہ دہمینی؟ گوتیان: نہخیر، نہی پیغہمبہری خودا(ﷺ)! پیغہمبہر(ﷺ) فرموی: نہم پینچ نویژہیش ہر بہو شیوہیہ، خودای گورہ تاوان و گوناہہکانی پی لادہبا).^۱ موسلمیش پیوایہتی کردوہ لہ سہیحہکہیا لہ نہبوہورہیرہوہ کہ پیغہمبہری خودا(ﷺ) نہیفرموی: (نہم پینچ نویژہو نہم) ہینی) بؤ نہو ہینیو پرمہزان بؤ نہو پرمہزان دہبنہ کہ فارہتی (گونامی) نہو نتیوانہیان، نہگہر دوورہ پہریژی بوویئ لہ گوناہہ گہورہکان).^۲ واتہ: گوناہہ گہورہکانی تیا نہکرابی، بوخاری پیوایہتی کردوہ لہ نیبنومہسعودہوہ، پیاوئک ژنیکی ماچ کردبوو، ہات بؤلای پیغہمبہر(ﷺ) بؤی گتیراہوہ، خودای گہورہ نہم نایہتہی نارده خوارہوہ ﴿وَأَقْرِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنْ أَيْلٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ أَلْسِنَاتِ﴾ پیاوہ کہ گوتی: نہی پیغہمبہری خودا نہم ہر بؤ منہ؟ پیغہمبہر(ﷺ) فرموی: (بؤ ہموو نومہتہکہمہ بہ گشتی).^۳ بوخاری ہر بہم شیوہیہ پیوایہتی کردوہ لہ (کتاب الصلاة) دا، لہ تہفسیرہ کہیشیا ہر بہم شیوہیہ ہیناویہتی.^۴ نیمامی نہحمد پیوایہتی کردوہ لہ نیبنوعہ بیاسہوہ: پیاوئک ہاتہ لای عومہر گوتی: ژنیک ہات شتی لی بکری بردیہ ژورہوہ و خریکی بوو ہموو شتیکی لہگہ لا کرد(کاری ژنو میردی نہبی)، عومہر گوتی: داوہشینی، لہوانہیہ ژنی بی (میردہ کہی لای نہبی) و پؤشتبی بؤ غزا لہ پئی خودا؟ گوتی: بہائی، گوتی: بچ بؤ لای نہبوہہ کر لئی بپرسہ، نہائی: ہاتہ لای نہبوہوکرو لئی پرسی، نہبوہہ کر گوتی: لہوانہیہ میردہ کہی لای نہبی (چوویئ بؤ غزا) لہ پئی خودا؟ ہر نہو قسہی پی گوت کہ عومہر پئی گوت، پاشان ہات بؤلای پیغہمبہر(ﷺ) پیغہمبہریش ہر نہوہی پی گوت: فرموی: (لہوانہیہ نہو ژنہ میردہ کہی لای نہبی (چوویئ بؤ غزا) لہ پئی خودا). پاش کہمیک نہم نایہتہ ہاتہ خوارہوہ ﴿وَأَقْرِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنْ أَيْلٍ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ أَلْسِنَاتِ﴾ ہہتا کوتایبی نایہتہ کہہ پیاوہ کہ گوتی: نہی پیغہمبہری خودا(ﷺ) نہمہ تہنیا بؤ منہ یان بؤ خہلکیشہ بہ گشتی؟ عومہر بہ دستی دای لہ سنگی پیاوہ کہو گوتی: نہخیر، نہوہندہیش بہرچاوتنگ مہ بہ، بہلکر بؤ خہلکیشہ بہ گشتی، پیغہمبہر خودا(ﷺ) فرموی: (عومہر راستی نہکات).^۵

^۱ البخاري (۵۲۸)، مسلم (۶۶۷).

^۲ مسلم (۲۰۹/۱).

^۳ فتح الباري (۱۷/۲).

^۴ فتح الباري (۲۰۶/۸).

^۵ أحمد (۲۴۵/۱). سنہدہ کہی لاواہ.

﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَتَهُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ
وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿۱۳﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ يَطْلُبِ
وَأَهْلَهَا مُصْلِحُونَ ﴿۱۴﴾﴾

دہبی کومہ لئی ہابی بہریگریت نہ خرابہ و بہدروہشتی

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَتَهُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي
الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ﴾ ہم ہموو گہ لانہی بہر لہ نئیوہ ہاتنو چوون، لہ بہر نہ وہی
کہ سیکی ایان نہ بوو بہرگری بکن لہ بہدہقی لہ سہر زہمینا نہ نیا کہ میک نہ بی لہ وانہی کہ ہزگارمان
کردن لہ نئیوانیاندہ، واتہ: چہندہ باش بوو کومہ لئی لہ گہ لہ پیشوہکان ببویاہ لہ خہ لگی خیرخواز
بہرگریان بگردایہ لہ و کاتانہدا کہ خہ لگی بہدہقی دہستیان نہدایہ خرابہ و بہدروہشتی لہ سہر زہمینا،
بہ دہگمن کہ سی وا ہبوو لہ نئیوانیاندہ و بہ پنجہی دہست دہ زمیران بہرگریان لہ خرابہ دہ کرد
نہ وانہیش، نہ و کہ سانہ بوون کہ خودا لہ غہ زہبی کوتوپری خوی ہزگاری کردن، بویہ خودای مہزن
فرمانی داوہ بہم نوممہ تہ بہ پڑزہ کہ دہبی کومہ لئی لہ نئیوانیاندہ ہابی فرمان بکات بہ چاک و
بہرگری بکات لہ خرابہ و ہک لہ نایہ تیکا فرمویہ تی: ﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ دہبی لہ نئیو نئیوہدا کومہ لئی بین، فرمان بہ
چاک بدہن و ہی لہ خرابہ بگرن، ہر نہ وانہش ہزگار دہبن. وہ لہ م فرمودہ یہدا ہاتوہ: (نہ گہر
کاتی خہ لگی خرابہ یان بینی نہ و خرابہ یہ بیان نہ گڑپی لہ وانہ یہ سزای خودا ہموویان بگریتہ وہ)،
واتہ: زدر نزیکہ خودا سزای ہموویان بدا. بویہ خودای گہورہ فرمویہ تی: ﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ
مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَتَهُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ﴾ پاشان نہ فرمویت:
﴿وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ﴾ ستہ مکارانیش ہر کہ وتنہ شوینی خوشگوزہ رانی خویان و
تاوانبار بوون، واتہ: بہردہ وام بوون لہ سہر کاری خراب و دہستیان دابوہ لاساری و کاری ناشیرین، ہیچ
کوئیان لہ تاوان و خرابہ ی نہ وانہ نہ بوو، دڑایہ تیشیان نہدہ کردن، ہتا خودا لہ پیر سزای بؤ دہ ناردن،
پاشان خودای گہورہ فرمویہ تی: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ يَطْلُبِ وَأَهْلَهَا مُصْلِحُونَ﴾
پہرہردگارت بہ ناہقی ہرگیز قرانی نہ خستہ نہ و شارانہی ناکار چاک بوون، خودای مہزن لیڑہدا

۱ آل عمران (۱۰۴)

۲ ابن ماجہ (۱۳۲۷/۲)

باسی نه وه ده کات که هرگیز هیچ شاریکی له ناو نه داوه مه گین خه لکه که ی ستمی له خوی کرده،
 وه به لاو سزای خوی نه ناروده بق شاریک خه لکه که ی چاکو و خیرخوا بووین و نه چوبنه پیزی
 ستمکارانه وه. وه که فرمویه تی: ﴿وَمَا ظَلَمْنَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾^۱ ناهه قیمان لی نه کردن،
 به لکو نه وان ناهه قیمان له خویان کرد. وه فرمویه تی: ﴿وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَمِيدِ﴾^۲ په روه ردگارت
 ناهه قی له عه بده کانی ناکا.

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ۗ وَلَا يَرَاؤُنَّ مَخْلَفِينَ﴾^(۱۱۳) إِلَّا مَنْ رَجِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ
 كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿۱۱۴﴾

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾^۳ په روه ردگارت نه گهر مه یلی لی
 بویه، خه لکی دنیای گشتی ده کرده یه ک ناین، خودای گه وره باسی نه وه ده کا که ده توانی خه لکی
 هه موو و لی بکا په پیره وی یه ک ناین بن، یا هه موو خاوه نیاوه بن، یا هه موو خاوه ناس بن. وه که له
 نایه تیکی ترا فرمویه تی: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا﴾^۴ نه گهر په روه ردگارت
 خه زی لی بویه نه وه ی له سر زه مینایه و هه موو به گشتی بره ی ده هینا. ﴿وَلَا يَرَاؤُنَّ مَخْلَفِينَ﴾^۵ به لام
 به ناته بایی نه وه خه لکه هر ده میننه وه و نا کزک ده بن له بیرو بیچوون و ناین و بره و په پیره و و
 پر و گرامیاند، ﴿إِلَّا مَنْ رَجِمَ رَبُّكَ﴾^۶ جا مه گهر په روه ردگاری تق به زه ی پیاندا بیته وه. له وان ه ی که
 شوینی پیغه مبه ران که وتون و پابه ند بوون به فرمانه کانی نه و ناینه وه که پیغه مبه ران پییان
 راگه یاندون، هر به رده و امیش بوون له سر ناینه که یان کاتی که پیغه مبه ری خودا هاتوه که دواين
 پیغه مبه ره (ﷺ) شوینی که وتون و بره یان پی هیناوه و یارمه تیان داوه و به خته وه ری دنیا و قیامه تیان
 و ده دسته ی ناوه، چونکه نه وانه له به ری پرگار بوانن، وه که له فرموده یا بره یات کراره له مه سانیدو
 سونه نه کاند له چند پرگاوه که یه کتری به هیز ده کن، جوله که به ش به ش بوون، بونه هه فتاویه ک
 ده سته، نه سارا به ش به ش بوون، بونه هه فتاودو ده سته، نه م نوممه تیش به و زوانه به ش به ش
 ده بی، ده بی به هه فتاوسی ده سته، هه موو له ناو ناگردان یه ک ده سته یان نه بی، گو تیان: نه ونه کین
 (ناچنه ناو ناگی) نه ی پیغه مبه ری خودا؟ (ﷺ) فرموی: نه وه یه من و هاوه له کانی له سره.^۷

^۱ هود (۱۰۱).
^۲ فصلت (۴۶).
^۳ یونس (۹۹).

^۴ أحمد (۳۲۲/۲)، ابوداود (۴/۵)، تحفة الاحوذی (۲۹۷/۷)، ابن ماجه (۱۳۲۲/۲). فرموده یه کی سه حیه.

حاکمیش پیوایه تی کردوه بهم زیاده میشه وه. له موسته دره که یا. ۱ پاشان خودای مهن نه فرمویت: ﴿

وَلِذَلِكَ خَلَفَهُمْ وَوَعَّتْ كَلِمَةً رَبِّكَ لَا تَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿۱۰﴾ که هر بوق شهوش

دروست کراون، بریاری په روره دگارت هر دیتته جی، که جهه نم له جنوکوه بهنی شادم هموو پر

ده که م. خودای گه وره باسی شه ده کا که له پیشا بریاری داوه و پراوه ته وه، چونکه خودا چاک

زانویه تی له کار به جیئیس خویه وه له وانه ی که دروستی کردوه کئی شایسته ی به هه شته و کیش له وانه

شایسته ی جهه نم، چونکه ده بی جهه نم پر بی بی له و وانه: جنوکوه و بنیادم، خودا خوی باش

ده زانی و کاره کانی پره له کار زانی، له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه له شه بوهوره یره وه نه لی:

پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (به هه شته و جهه نم مشت و مزیان بوو، به هه شت گوتی: بوقی

من لاوازو په ک که و ته نه بی نایه ته ناوم، ناگریش گوتی: دانراوم بق فیز زلو و خوق به زلزانه کان، خودای

مهن فرموی به به هه شت تق به زه یی منی به تق په حم ده که م به که سی مه یلم لیئیس، فرموی به

ناگریش: تق جهه زه بی منی تق له ده سینم به تق له که سی مه یلم لیئیس، بق هر یه کئی له نیوه پری

خوی، له باره ی به هه شته وه برده و ام له ناو به هه شتا جیگا ماوه، هتا خودا خه لکیکی تری بق دروست

ده کا له و جیگایه دا نیشه جی ده بی، به لام ناگر برده و ام ده لی: نایا زیاتریش ماوه هتا په روره دگاری

خاوه ن ده سه لات پیی له سه ری داده نی، ده لیئیت: به سمه به سمه سویند بی به خاوه نشکویی تق) ۲.

﴿وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُنثِثُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ

لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۱﴾

کوتایی نهم باسه

خودای مهن نه فرمویت: ﴿وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُنثِثُ بِهِ فُؤَادَكَ ﴿۱۱﴾ نهم هموو

دهنگو باسانه ی پیغه مبه رانت بق ده کرین، که دلی توی پی دامه زراو بکه ین، وانه: شه وه ی بقوت باسی

ده که ین شه ی موحه ممد (ﷺ) له هه والی پیغه مبه ره پیشوه کان و گه له کانیان، که چی پوویدا

له نیتواناندا که مشت و مهو ناکوکی چنده پیغه مبه ران خورپاگر بوون به رانبر شه شه شکه نجه و نازاره ی

خاوه ناسان و پرا نه میتانان، وه چون خودا کومه لی خوی سه رخست له خاوه نباوه پراو دژمنه کانی

خوشی سه شوق کرد له خاوه ناسان، شه مانه هموو بق شه وانه بوو که دلی توی پی دامه زراو بکه ین

شه ی موحه ممد (ﷺ) بق شه وه ی تقوش شه و پیغه مبه رانه ی پیشوو که برای خوتن بیانکه یته سه رمه شقو

۱ الحاکم (۱۲۹/۱). سه حیحه.

۲ فتح الباری (۴۴۴/۱۳)، مسلم (۲۱۸۶/۴).

چاوایان لی بکمی ﴿وَجَاءَكَ فِي هَٰذَا الْحَقُّ﴾ له م سوره تدا ههقت بق هاتوه نئینوعه بیاس و مواهید کومه لی له زانایانی پیشینه گوتویانه: که نه وهش زؤر پاسته، یانی: نه وهی له م سوره تدا هاتوه همووی هق و پاستییبه، که پیک هاتوه له به سه رهاتی پیغه مبه ران، که چون خودا نه و پیغه مبه رو خاوه نباوه پانه ی بزگار کرده و خوانه ناسانیشی قر کرده، نه و به سه رهاتانه ی له م سوره تدا بؤت باس کراوه هه قو هه والیکمی پاسته، په ندو نامؤژگاریشه بق خودانه ناسان که وازیستن، یادیکیشه بق خاوه نباوه پان که به خؤیاند ا بچنه وه.

﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿۱۳۱﴾ وَأَنْظِرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ ﴿۱۳۲﴾﴾

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ﴾ به و که سانه شی که باوه پیمان نیه، بلی: هه رچی له دهستان دی بیکن، وائیمه ییش کاری خؤمان ده که بین خودای گوره فرمان دهکا به پیغه مبه ره که ی که بلی به نه وانه که برپا ناکن به وهی که پیسی هاتوه له لایه ن په روه ردگاریانه وه به شیوه ی هه په شه: ئیوه له سه ر پنگه و به رنامه ی خؤتان بپؤن و ئیمه ییش له سه ر پنگه و به رنامه ی خؤمان ده پؤین، ﴿وَأَنْظِرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ﴾ چاوه پوان بن، نه وائیمه ییش چاوه پوان بن واتسه: ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن تَكُونُ لَهُ عَرْشَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾^۱ به و زنونانه تیده گن پاشه پؤژی نه و دنیا بق کمی ده بی. بیگومان خودا ناهه قی کاران بزگار ناکا. به پاستی خودا به لئینه که ی خؤی بق پیغه مبه ره که ی هینایه دی، یارمه تی داو سه ری خست وای کرد که و ته ی خودا به رز بی و و ته ی خوانه ناسان به ره و خوار بی، بیگومان خودا خاوه ن ده سه لات و کارزانه.

﴿وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا

تَعْمَلُونَ ﴿۱۳۳﴾﴾

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ

عَلَيْهِ﴾ ته نیا خودا ناگاداری نه پئینه کانی ناسمانه کان و زه مینه، هه موو کارئ بق لای نه و ده گه پئنه وه، سا تر هه نه و بپه رسته و چاره نووست به و بسپیره، خودای گوره لیره دا باسی نه وه دهکا که هه ر خؤی شاره زای نه پئینه کانی ناسمانه کان و زه مینه، هه موو شتی له دوایدا بق لای نه و ده گه پئنه وه و ده چپته لای نه و، هه موو کار که ری به ره می کاره که ی وهرده گری له پؤژی لئیرسینه وه دا، هه رکه سی خؤی به خودا سپارد بی و گه پابپته وه بق لای و په شیمان بوپئته وه له خراپه کاری، نه وهی به سه ﴿وَمَا

رَبِّكَ بِعَفْوٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۱﴾ هر کاری نیتوه دهیکن، په روه ردگارت له هیچی بی ناگا نیه، واته: هیچی لیتناشاریتته وه له و کارانهی خوانه ناسان کردویانه نهی موحه ممد (ﷺ) به لکو خودا ناگاداری هم موو شتیکیانه، له مه و به دوا پاداشتیان نه داته وه به توندترین شیوه له دنیاو له دوا پرژدا، به و زوانه پیش خوت و کومه له که ت سرده خا به سه ریاندا له هر دوو دنیاوا.

ته فسیری سورتهی یوسف (سه لامي خواي لیبي)

له مه که دوا هاتو ته خوار موه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الرَّ تَلَكْ ءَايَتُ الْكُتُبِ الْيُسُفِ﴾ ﴿۱﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۲﴾ تَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ

أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿۳﴾

وسفه گانی نه م قورثانه

﴿الر﴾ الف، لام، را، له سه ره تاي سورتهی به قه ردا باسی نه م پیتانه مان کرد ﴿تَلَكْ ءَايَتُ

الْكِتَابِ الْيُسُفِ﴾ نه مانه چه ندین نیشانه ن له کتیبی پونکه روه، واته نه مه نیشانه گانی نه م کتیبه ن که

نه و قورثانه پوون و په وانه په. واته: پوون و په وانه شته نالوزو نادیاره گانی ناشکرا ده کاو مانای ده کاو

پوونی ده کاته وه ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ قورثانیکه به زمانی عه ره بی نیمه

ناردومانه ته خواره وه به لکو نیتوه تیبگن. چونکه زمانی عه ره بی په وانتره پوونتره فراوانتره و زیاتر

مانا به خشه و کار له دله کان ده کا، هر له به ر نه ویه (خودای مه زن) به پرزترین کتیبی ناردوه به

به پرزترین زمانداو بق به پرزترین پیغه مبه ر (ﷺ) به به پرزترین نماینده دا له فریشته کان، نه ویش له

به پرزترین پارچه زه مینا، ده ست کرا به ناردنی نه م قورثانه له به پرزترین مانگی سالدا که مانگی

په مه زانه، وه نه م قورثانه له هم موو پوویه که وه تیرو ته واوه، وه ک خودای که وره نه فه رمویت: ﴿تَحْنُ

نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ﴾ نیمه جوانترین به سه ره مات بق ده گپینه وه

له پرگه ی نه و قورثانه وه که نیگامان بق کردوی.

هوی هاتنه خواروهوی ئەم نایه ته

له باره ی هاتنه خواروهوی ئەم نایه ته وه، ئیبنوجهریر پویایه تی کردوه له ئیبنو عبیاسه وه ئەلی: کوتیان: ئە ی پتغه مبه ری خودا (ﷺ) ئەگەر چیرۆکیکت بۆ بگێرێنایه ته وه، ئەم نایه ته هاته خوار ﴿مَنْ نَقَضَ عَلَيْهِ أَحْسَنَ الْقَصَصِ﴾^۱.

﴿إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ﴾^(۱)
خه وپینینی یوسف (سه لامی خوای لیبی)

خودای مەزن ئەفه رمویت: ﴿إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ﴾ وه ختی یوسف به باوکی گوت: باوکه یانزه ئەستیره و خۆرو مانگم به خه و دی که سه ر بۆ من داده نه وینن، خودای مەزن ئەفه رمویت: ئە ی موحه مەد (ﷺ) به سه رهاتی یوسف باس بکه بۆ هۆزه که ت، له و چیرۆکانه ی ده یگێریته وه، باوکی یوسف به عقوبی کورپی ئیسحاقی کورپی ئیبراهیم (سه لامی خویان لیبی) ئیبنوعه بباس ئەلی: خه وپینینی پتغه مبه ران نیگایه^۲. زانایانی ته فسیر قسه یان کردوه له سه ر له یه کدانه وهی ئەم خه و پینینه گوتویانه: مه به ست به یانزه ئەستیره که براکانیه تی بیجگه له خۆی، چونکه براکانی یانزه که س بوون. مه به ست به خۆرو مانگیش باوک و دایکبه تی، ئەمه پویایه ت کراوه له ئیبنوعه بباس و زه ححاک و قه تاده و سوفیانی سه وری و عه بدوره حمانی کورپی زهیدی کورپی ئەسه له وه که دوا ی چل سال مانای ئەم خه وه هاتوه ته دی، پوی داوه، گوتراویشه: دوا ی هه شتا سال هاتوه ته دی. له کاتیکا بووه که باوکی و دایکی له سه ر ته خته که ی خۆی دانا و براکانیشی له به ر ده ستیا بوون ﴿وَوَحْرُوا لَهُمْ سُجْدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلْنَا رُبِّي حَقًّا﴾^۳ هه موویان کپنوشیان بۆ برد. گوتی: بابه ئەمه خه ونه که ی پتشمه، په روه ردگارم ئاکامه که ی وه دی هینا^۴.

^۱ الطبري (۵۵۲/۱۵).
^۲ الطبري (۵۵۴/۱۵).
^۳ يوسف (۱۰۰).
^۴ الطبري (۵۵۷/۱۵).

﴿قَالَ يَبْنَؤُ لَا تَقْضُ رُءْيَاكَ عَلٰٓى اٰخِرَتِكَ فَيَكِيدُوْا لَكَ كَيْدًا اِنَّ الشَّيْطٰنَ لِلْاِنْسٰنِ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿٥﴾﴾

باوکی یوسف فرمائی دا خه وهکه بشاریته وه و نا شکرای نه کا له ترسی فریو نیلی شهیتان

خودای گه وره باسی به عقوب ده کا که گوتی به یوسفی کوپی که نه و خه وهی بؤ گتپراه وه که بینبوی، خه وه کی نه وهی گه یاندوه که براکانی ملکه چیان بؤ ده برپوه بقدر پزیزان لی گرتوه به شیوه یه که که کرنوشیان بؤ برده، نه ونده به پزیزو مزین بووه لایان. به عقوب ده ترسا له وهی نه گهر نه م خه وه بگتپزیتوه بؤ به کی له براکانی، حسوودی پی به زن و توشی به سه راهاتیکی بکن و له ناوی به زن. بویه خودای مزین فرموویه تی: ﴿قَالَ يَبْنَؤُ لَا تَقْضُ رُءْيَاكَ عَلٰٓى اٰخِرَتِكَ فَيَكِيدُوْا لَكَ كَيْدًا اِنَّ الشَّيْطٰنَ لِلْاِنْسٰنِ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ﴾ گوتی: نهی کوپه که م نه م خه ونه ت لای براکانت مه گتپراه وه، نه وه که پکت پی بکن، چونکه شهیتان بؤ بنیاده م نوژمنیکی نا شکرایه. واته: براکانت فیلیت لی بکن و توشی به لایه کت بکن له سه ر نه و خه ونه. بویه له فرمووده ی سه حیا هاتوه له پیغه مبهری خودا وه (ﷺ) فرموویه تی: (کاتی که سی له نیوه خه ویکی بینی که پیی خوش بوو با بیگتپزیتوه، وه نه گهر خه ویکی بینی ناخوش بوو، با به لاکه ی تریا هه لگه پی و سی جار به لای چه پیا تف له زهوی کاو مانا به ری بؤ خودا له خراهی نه و خه ونه، لای که سیش باسی نه کا بیگومان نیتریزی بوی نابی). وه له فرمووده یه کی ترا که نیامی نه حمه دو هندی له خاوه نی سونه نه کان پیوايه تیان کردوه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (خه و بینن له سه ر پیی بالنده یه، نه گهر لی که نه دریته وه، نه گهر لی که درایه وه ده که وی).^۱

﴿وَكَذٰلِكَ يَجْنِبُكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاوِيْلِ الْاَحَادِيْثِ وَيُنَبِّئُكَ رُءْيَاكَ وَعَلَّمَكَ مَا اَتَمَّتْهَا عَلٰٓى اَبْوَابِكَ مِنْ قَبْلِ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ اِنَّ رَبَّكَ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٦﴾﴾

خه ونلیک دانه وهی یوسف

خودای مزین باسی نه و قسه یه ده کا که به عقوب گوتی به یوسفی کوپی، وه که چون په روه ردگارت هه لیبزاردوی، نه و نه ستیرانه ی له گه ل خورو مانگدا پی بینیت که کرنوشیان بؤ ده بردی ﴿وَكَذٰلِكَ يَجْنِبُكَ رَبُّكَ﴾ نه مه دیاره په روه ردگارت ویستویه هه لتبزیری و ده ستینشانت بکاو بتکاته پیغه مبهری خوی ﴿وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاوِيْلِ الْاَحَادِيْثِ﴾ فیترت بکا مانای خه وه کان لی که بده یته وه. مواهیدو که سانی

^۱ مسلم (۱۷۷۲/۴)

^۲ احمد (۱۰/۴)، ابوداود (۲۸۲/۵)، ابن ماجه (۱۲۸۸/۲). لاوازه به لام نه لبانی به سه حیحی داناوه.

تريش گوتويانه ﴿وَيَعْلَمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ﴾ يانی: ليكدانه وهی خه ونه كان. ^۱ ﴿وَبَشِّرْ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ﴾ به مراهی خوی ته واو ده کا بۆت، به په وانه كردنت و نارذنی نیگا بۆ تۆو ﴿وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ﴾ خانه وادهی یعقوب، ﴿كَمَا أَنْتَ عَلَيَّ أَبُوكَ مِنْ قَبْلُ إِزْهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وهك نه و چاكه ی سه بارهت به ئیبراهیم و ئیسهاقی باوانی تۆی كرد، دیاره په روه ردگاری تۆ هره زانای كارزانه. واته: خودا خۆی چاك ده زانای كه په یامی خۆی بۆ كۆ و له كۆی ده نئیرئ. وهك له نایه تی تریشا فرمویه تی.

﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِّلْسَاءِلِينَ﴾ ﴿٧﴾ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفَ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ أَقْبَلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُلْ لَكُمْ وَجْهَ أَيِّكُمْ وَكُونُوا مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيِّبَتِ الْغَيْبِ بَلْقِطَةً بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾

فَعِلِينَ ﴿١٠﴾

به سه راهتی یوسف په ندو نامۆزگاری زۆری تیدایه

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِّلْسَاءِلِينَ﴾ له رابوردوی نارو چیرۆکی یوسف و براكانی، په ندی زۆر هیه، بۆ نه و كه سانه ی ده پرسن. خودای گه و ره نه فرمویت: بیگومان سه رگوزشته ی یوسف له گه ل براكانیا په ندو نامۆزگاری زۆری تیدایه كه له و باره ی وه ده پرسن، ده یانه وی هه والی یوسف بزنان، چونكه نه و به سه راهات، به سه راهاتیکی سه رسوپهینه ره، چیگای خۆیه تی پرسیار له باره ی وه بکړئ، ﴿إِذْ قَالُوا لِيُوسُفَ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ کاتئ براكانی یوسف گوتیان: دیاره یوسف و براهکی لای باوکمان له نئمه خۆشه و بسترن، خو نئمه ش دهسته پیاویکن، بیگومان باوکی نئمه به ناشکرا گومرا بووه. واته: براكانی یوسف سویندیان خوارد كه باوکیان یوسف و براهکی (مه به ست پئی بنیامینه) چونكه نه و برای دایکو باوکی یوسف بوو. له نه وان زیاتر خۆشی ده وی، نه وانیش کومه لیکن چۆن ده بی باوکیان نه و دوانه ی له وان زیاتر خۆش بوئ، به راستی باوکمان دیاره زۆر گومرا بووه، ﴿أَقْبَلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُلْ لَكُمْ وَجْهَ أَيِّكُمْ﴾ یوسف بکوژن یان له شوینیکا فرپئ دهن نه و کاته سه رنجی باوکتان ته نیا بۆ نئوه ده بی، نه مه ییش كه بووه ته رتگرو نایه لیت باوکتان نئوه ی خۆش بوئ، له بهر چاوی لایه نه و مه یه یلن، بۆ نه وه ی باوکتان پوو له نئوه بکا، كه وایه بیکوژن یان بیبه نه سه ر زه مینیکی ترو دووری

الطبري (٥٦٠/١٥).

بخنه وه تا بزگارتان ببی له دهستی، هتا باوکتان نیتر نیوهی خوش بوئی ﴿وَنَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ﴾ له دوی نهو (واته یوسف) نیوه بگن به کزمه لئکی چاک، له پیش کردنی گوناها که دا نیازی ته و به کردنیان هیتا بوو ﴿قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ﴾ یه کئی له وان گوتی، قه تاده و موحه ممه دی کوپئی نیسحاق ئه لئین: له هه موویان به ته مه نتر بوو ناوی پوو بییل بوو. سودی ئه لئین: ئه وهی ئه م قسه ی کرد ناوی یه موزا بوو، مواهید ئه لئین: ناوی شه معون بوو. ﴿لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ﴾ گوتی: یوسف مه کوژن بیخه نه بن بیره که وه، واته: پقو کینتنان له یوسف واتان لی نه کا که یوسف بکوژن، بیگومان ئه وانه نه یان ده توانی بیکوژن، چونکه خودای مه زن کاریکی به یوسف هه بوو، ده بویه هه ر پووی بدایه و بهاتایه ته دی و بیکردایه به پیقه مبه رو خاوه ن ده سه لاتی میسر له ویدا جینگیری بکا، خودای مه زن به و قسه ی پوو بیله له و کوشتنه بزگاری کرد، که پیی گوتن: فریسی بده نه ناو بنی بیریکه وه ﴿يَلْقَاهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ﴾ هه ندی کاروانچی هه لیگر نه وه و بزگارتان ده بی له دهستی، پیویست ناکا بیکوژن، ﴿إِنْ كُنْتُمْ فَعِلَّيْنَ﴾ نه گه ر کاره که هه ر ده که ن و واژنا هینن له و قسه تانه، موحه ممه دی کوپئی نیسحاق ئه لئین: ئه وانه له سه ر کاریکی زۆر گه وره وترسناک پیکها تن، که بریتی بوو له: برینی په یوه ندی خزما یه تی و نازاردانی باوک و به زه یی نه هاتنه وه به مندالئیکی بچوکی شیره خۆرا که هیچ تاوانئیکی نه بوو، وه باوکیکی به سالا چوو که جیی پیزو خاوه ن هه قه به سه ریانه وه، وه زۆر جیی مه ترسیشه له لای خودا له گه ل ئه وه هه قی باوک به سه ر کوپه که یه وه هه یه تی، جیا کردنه وه ی کوپئی له باوکی خۆشه ویستی له و ته مه نه زۆرو ئیسک لاوازیه دا، له گه ل پیزو پله ی ئه و که سه ی خۆشی ویستوه که مندالئیکی بچوک بووه، جیا یان کردوه ته وه لئی له کاتیکا که زۆر لاوازو که مته مه ن بوو، پیویستی به سوژی باوکی هه بوو له زۆر بالیا نارام بگری، خودا لئیان خۆش بی، که له هه موو که سی به به زه یی تره، بیگومان ئه وانه کاریکی زۆر گه وره یان کرد، نیبنونه بی حاته م ئه مه ی پویا به ت کردوه له ریگی سه له مه ی کوپئی فه زله وه.

﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَصْحُونَ﴾ (۱۱) أَرْسَلَهُ مِّنَّا عَدُوًّا بَرْتَعًا وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ

لَخَوْفُونَ ﴿۱۲﴾

نیزن خواستی براکان له باوکیان که یوسفیان له که لا بنیری

دوای نه وهی پټکه وتن له سر نه وهی یوسف ببین و بیخه نه ناو بیر، وه که برا گوره که یان پو بییل
 ناماژی کرد بویان، هاتن بولای به عقوب و داوایان لی کرد یوسفیان له که لا بنیری ﴿قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا
 تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَصْحُونَ﴾ گوتیان: نهی باوکی به پزیمان له بهر چی تو لیمان دنیا نیت له
 باره ی یوسف وه، له کاتی که نیمه دلسوزو خه مخوری نهوین، نه مه پیلان و قسه یه ک بوو، نه وان نیازیان
 خراپ بوو، چونکه نه وان زور خه سوویدیان به یوسف ده برد له بهر نه وهی باوکی خوژی ده ویست،
 گوتیان: ﴿أَرْسَلَهُ مَعَا عَدَا يَرْتَع وَيَلْعَب﴾ به یانی له که لا نیمه ی بنیره بؤ گشت بؤ خوژی یاری بکاو
 چوست و چالاک ی بنویتی، نینوعه بیاس نه لی: بؤ خوژی یاری بکاو چوست و چالاک ی بنویتی. ^۱ قه تاده و
 زه حاک و سوودی که سانی تریش هر وایان گوتوه. ^۲ ﴿وَإِنَّا لَهُ لَحَافِرُونَ﴾ خویمان ده وری ده گرین و
 پاریزگاری لی ده که یین. له بهر خاتری تو.

﴿قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ﴾ (۱۷) قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ
 الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَخَسِرُونَ ﴿۱۸﴾

وه لاهی باوکیان

خودای مه زن باسی پیغه مبه ره که ی یعقوب ده کا، کاتی که کوره کانی داوایان لی کرد یوسفیان
 له که لا بنیری بؤ گشت کردن له بیاباندا، به عقوب وه لاهی دانه وه ﴿قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ﴾
 باوکیان گوتی: من دلگران و غه مگین ده م نه که ر یوسف بهرن، واته: زورم به لاره سه خته نه و ما وه یه
 نیوه ده ببین و لیم جیاده بیته وه هه تا ده که پټته وه، چونکه زوری خوش ده ویست، له بهر نه وهی
 نیشانه ی چاکه ی زوری لیوه به دی ده کرد له سیفه ته کانی پیغه مبه رایه تی له شیوه و په وشستی (سه لاهی
 خویان لیبی) پاشان گوتی: ﴿وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ﴾ ترسیشم هه یه گورگ
 بیخوار نیوه ناگاتان لی نه بی، واته: ده ترسم نیوه خه ریکی په بازی و گه شتی خو تان بن و گورگ بیت
 بؤی و بیخوات، نیوه پټی نه زانن، کوره کان هم قسه یان له ده می باوکیان وه رگرت، کردیانه بیانو بؤ
 نه کاره ی که کردیان، به لام له و کاتا ده یانویست باوکیان پازی بکه ن ﴿قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّئْبُ

^۱ الطبري (۵۷۰/۱۵).

^۲ الطبري (۵۷۱/۱۵).

وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّآ إِذَا لُخِّرُونَ ﴿۱۰﴾ وتیان: سویند به خوا نه گەر گورگ خواری له کاتیکا نئمه دهسته یه کی به هیزین دیاره نئمه زیانبارین و پوو زهردی تو ده بین و مردمان چاکتره.

﴿فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا

يَشْعُرُونَ ﴿۱۱﴾

خستنه خوارووی یوسف بۆ ناو بیره که

کاتی براکانی یوسفیان لای باوکی برده ده ری، دای ئه وهی قسه یان له گه لا کرد له باره ی یوسف وه، وه ک خودای مه زن ئه فه رمویت: ﴿فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجُبِّ﴾ کاتی که بردیانه ده ری، هه موو بریاریان دا که بیخه ن بن بیره که وه، وایان نیشاندا لای باوکی، له بهر خاتری ئه و که دلی خوش بی و نارامی و هیمنی پوو ی تیبکا، ئه و کاره ده که ن، گو تراوه: کاتی یه عقوب یوسفی له گه لا ناردن گورشی به خۆیه وه و ماچی کرد و دووعای بق کرد، سوودی و که سانی تریش گو توویانه: هه ر ئه وه نده بوو له بهر چاوی ده ریان کرد، ئه و پژه نه ماوده ستیان کرده سزاو جه زه به دانی و، ده ستیان کرد به قسه ی ناشیرین پی گو تن و لیدانی، پاشان بردیانه لای ئه و بیره ی که بریاریان دا بوو بیخه نه ناوی، به گورسی به ستیانه وه و شۆریان کرده وه ناو بیره که، کاتی که هانای بق هه ر یه کیکیان ئه برد لئی ئه دا و قسه ی پی ده گوت، کاتی کیش که ده ستی نه گرت به لیواری بیره که وه ئه یان کیشا به ده ستیا پاشان شۆریان کرده وه ناو بیره که هه تا که یشته نیوه ی بیره که گورسیه که یان قرتاند یوسف که وه ناو ئاوه که و نوعم بوو تیبدا، پاشان سه رکه وه سه ر به ردی که له ناوه راستی بیره که دا بوو، پاغوفه ی پی ده گوترا له سه ری هه لسا یه سه ر پی. ^۱ پاشان خودای مه زن ئه فه رمویت: ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ نئمه ش ئه وه مان تیگه یاند که: تو له م کاره ناگاداریان ده که یته وه که خۆیان هه ستی پی ناکن. خودای گه وره لیره دا باسی سوژو به زه یی و به خششی خۆی ده کا به رانه ر یوسف که له و کاتی ته نگانه و ناره حه تیا نارامی خستوه ته دلی و ئاسانکاری بق کرده، ناگاداری کرده وه که خه م مه خۆو دلخۆشبه و خۆراگره به و کاره ساته ی به سه رت هاتوه، چونکه ئه مه ی تووشت بووه ده بیته هزی پزگاری بوونت و پاشه پۆژیکی چاک بۆت، به وزوانه خودا سه رت ده خات به سه ریاند، پله ت به رز ده کاته وه و پایه داریشت ده کا. ﴿وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ که خۆیان هه ستی پی ناکن، ئیبنوعه ببیاس ئه لی:

تقدی ہی ناچی تو ہوا لیان نہ دیتی بہ و کارہیان بہ رانہ برت کردیان، نہ وان نازانن کہ تو یوسفی
ہستی ہی ناکن۔

﴿وَجَاءَ وَآبَاهُمُ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَعِنَا فَأَكَلَهُ
الذَّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ وَجَاءَهُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ
أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾﴾

فروفیلی براکانی یوسف لہ گہن باوکیاندا

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿وَجَاءَ وَآبَاهُمُ عِشَاءً يَبْكُونَ﴾ لہ تاریکی نیوارہدا بہ گریانہ وہ
گہ پانہ وہ بۆلای باوکیان، خودای گہ ورہ لیڑہدا باسی براکانی یوسف دہ کا کہ چون خویان نارہحہت
کردبوو، دوی نہ وہی یوسفیان خستہ ناو بیرہ کہ، لہ تاریکایی شہوا بہ گریانہ وہ گہ پانہ وہ داخ
کہ سہری و۔ غہ مباری خویان بۆ باوکیان دہ ردہ بہی۔ پاکانہ یان بۆ دہ کرد لہ سہر نہ و کارہ ساتہی
بہ سہ ریاندا ہاتوہ ﴿قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَعِنَا فَأَكَلَهُ الذَّئْبُ﴾
گوتیان بابہ، چووین کتیبہ کی بگہ بنو یوسفیشمان لای کہ لوپہ لہ کانمان بہ جی ہیشت، گورگ خواردی،
نہ وہی باوکی یوسف لئی دہ ترساو نارامی لی پرابوو دہ ترسا پوویدا، پوویدا، براکانی یوسف گوتیان
﴿وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ﴾ ہہرچہ ندہ راستیشت ہی دہ لئین، تو بہوا بہ ٹیمہ نا کہی،
سۆزیکئی گہ ورہ یان دہ ردہ بہی دہ یانویست ہہر چۆنئ بوہ دلی باوکیان بۆلای خویان پاکیشن، دہ یان
گوت: ٹیمہ دہ زانین کہ تو بہوا بہ قسہ کانمان نا کہی، چۆن تو ٹیمہ تاوانبار دہ کہی لہ و بارہیہ وہ،
خۆت دہ ترسای یوسف گورگ بیخوا، گورگ خواردی، تو ہہ قی خۆتہ بہوامان ہی نہ کہی، چونکہ
نہ وہی پوویداوہ تۆر نامۆیہ لہ عہ قلوہ دوورہ، سہ بیریش لہ وایہ، لہ م گہ شتہی ٹیمہ دا پوویداوہ
﴿وَجَاءَهُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ﴾ براکانی یوسف کراسہ کیان ہینایہ وہ خوینتی درۆینہی پیوہ بوو،
نہ مہیش یہ کی بوو لہ و فروفیلانہی کہ لہ سہری ریکہ و تن، نہ وان ویستیان مہرہ کیان بکوژن و دایمان،
موجاہیدو سوودی کہ سانی تریش باسیان کردووہ گوتووایانہ: سہریان بہی و کراسہ کہی یوسفیان ہی
خوینتای کرد، وایان دہر خست نہ مہ کراسہ کہی یوسفہ کہ گورگہ کہ خواردی لہ بہریا بوو ہہ ندئ لہ
خوینتہ کیان پیوہ دابوو، بہ لام لہ بیریان چوو بوو کونی تی بگہن، بۆیہ نہ و کارہ یان لای پیغہ مہر
یہ عقوب (سہلامی خوی لئین) جیی بہوا نہ بوو۔ گومانی لہ دلا بۆ پدیدابوو کہ راستی ہی نالین بۆیہ

۱ الطبری (۱۵/۵۷۷)۔
۲ الطبری (۱۵/۵۸۰)۔

وه لامي دانه وه و پتي گوتن: ﴿بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ﴾ دياره دلي خوتان شتيكي لا جوان كرديوون، جا نارام ده گرم به نارام گرتنيكي چاك له سهر نه و كارهي كه بپيارتان له سهر داه، هه تا خودا دهر ويه كم لي ده كاتوره به سوزو يارمه تي خوي ﴿وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ له سهر نه وانهش كه ده لين، خودا به هانامه وه دي، واته: له سهر نه و دروو فروفيلانه نيوه ده يكه ن.

﴿وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا عِلْمٌ وَأَسْرُهُ بَضْعَةٌ وَاللَّهُ عَلَيْهِ بِمَا يَمْكُرُونَ﴾

﴿١٩﴾ وَشَرُّهُ بِشْمَنِ يَبْحَسُ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

دهر هيناني يوسف له بيره كه و فروشتني

خوداي مه زن نه فرمويت: ﴿وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا عِلْمٌ﴾ كارواني هات، ناوكيشيان نارد، دلچهي داهيشت گوتي هي خه لكينه نه مه كو پيكي بچكوله به، خوداي گوره باسي يوسف ده كا چي به سه رها ت كاتي خستيانه ناو بيره كه و به ته نيا له ناو نه و بيره دا به جتيان هيشت، يوسف سي پوژ له ناو نه و بيره دا مايه وه وه كه نه بويه كرى كو پي عه ياش نه لي، موحه معه دي كو پي نيسحاق گوتويه تي: كاتي براكاني خستيانه ناو بيره كه، به ده وري بيره كه دا نه و پوژانه دانيشتن تا بزائن چي ده كاو چي به سه ردي، خوداي گوره كاروانيه كي بو نارد، له نزيكي نه و بيره دابه زين و ناوكيشيكي خزيان نارد، كاتي گه يشته لاي بيره كه دلچه كه دي داهيشته ناو بيره كه، يوسف خويي پيوه به لواسي ناوكيشه كه ده ري هيناو مژده دي پي دا، ﴿قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا عِلْمٌ﴾ گوتي: مژده نه مه كو پيكي بچكوله به. ﴿وَأَسْرُهُ بَضْعَةٌ﴾ نه وان وهك كالاي بازرگاني شارد يانه وه، عه في نه لي: له ئينبو عه بياسه وه: ﴿وَأَسْرُهُ بَضْعَةٌ﴾ ياني: براكاني يوسف هيچ باسي يوسفيان نه كردو نه يان گوت براي نه وانه، يوسفيش خوي ناشكرا نه كرد، له ترسي نه وه ي نه وهك براكاني بيكوژن، فروشتنه كه ي به لاوه چاكتر بوو، باسي براكاني بو ناو هه لكيشه كه كرد، پياوه كه بانگي له هاوه له كاني كرد ﴿يَبُشْرَىٰ هَذَا عِلْمٌ﴾ مژده نه مه كو پيكي بچوكه، ده فروشري، براكاني فروشتيان ﴿وَاللَّهُ عَلَيْهِ بِمَا يَمْكُرُونَ﴾ خودا ناگاداره به وه ي نه وانه ده يكه ن. واته: خودا له براكاني يوسف و نه وانه يش كرپان ناگاداره، خودا ده يتواني نه هيتلي نه و كاره بكن يوسف پزگار بكا، به لام خوداي گوره له پيشه وه بپياري خوي داه و ده بي نه وه ي بپياري داهه بيته جي و پوويدا، هه موو شتيكي پره له كارزاني، ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ

الطبري (٦/١٦).

اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۱﴾ وهدی هیتان و فرماندان هر بق نه وه پاک و بی عیب به خودایی که په روه ردگاری گشت جیهانه، نه م پروداوه پرونکردنه وه و ناگاداریه کی تیا به بق پیغه مبهری خودا (سوره نسی) که نه فرمویت من ناگام لئی به که هؤزه که ت نازارت نه دن، وه من ده توانم نه هیلم نازارت بدهن، به لام تا ماوه به ک مؤله تیان نه دم، له دوایدا وا ده که م پاشه پؤژ بق بق بی و بیته فرمان په وا به سه ریانه وه، وه ک چون پاشه پؤژی یوسفم وا لی کردو بووه به فرمان په وا به سه بر اکانیه وه. پاشان خودای مه زن نه فرمویت:

﴿وَشَرَوهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ﴾ به نرخیی که م به چند دره م فرؤشتیان، مواهیدو عیکریمه گوتیان: خودا فرمویته تی براکانی به نرخیکی که م فرؤشتیان، (البخس) یانی: که م. ^۲ وه ک خودای گوره له نایه تیکی ترا فرمویته تی: ﴿فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا﴾ ^۳ نه له که م بوون ده ترسی و نه له غه در لیکردن. براکانی له بری یوسفا به نرخیکی که م پازی بوون، ﴿وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الْزَاهِدِينَ﴾ بی نیازی بوون له وه، نه شیان ده ویست. خو نه گه ر دوایان بگردایه به خو پایش پتیا ن نه دان، نیبوعه بباس و مواهیدو زه حاک نه لئین: نه وه زمیره (واوه که) که له ﴿وَشَرَوهُ﴾ دایه، ده گه پتیه وه بق براکانی یوسف. ^۴ چونگه نه وان به که مترین نرخ فرؤشتیان بویه خودای مه زن فرمویته تی: ﴿دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ﴾ چند دره میکی که م، نیبوعه سعودئه لی: به بیست دره م فرؤشتیان. ^۵ نیبوعه بباس و نه وفی به کالی و سوودی و قه تاده و عه تی به عه وفی نه مه یان لی زیاد کردووه: دوو دره م، دوو دره م به شیان کردله ناو خو یاندا، ^۶ زه حاک له مه دا که خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الْزَاهِدِينَ﴾ بی نیان بوون له وه، چونگه نه وان ناگاداری پیغه مبهریه تی و پله و پایه که ی نه بوون له لای خودای گوره.

۱ الاعراف (۵۴).

۲ الطبری (۱۲/۱۶).

۳ الجن (۱۲).

۴ الطبری (۱۴/۱۶-۱۷).

۵ الطبری (۱۲/۱۶).

۶ الطبری (۱۴/۱۶).

﴿ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَتْهُ مِنْ مُضَرَ لِأَمْرَائِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَنْزِلَهُ وَلَا تَعْذَلِكِ أَنَّكَ كَأَنْتَ كَانَتْ تَكْفُرِينَ ﴿۱۱﴾ ﴿ وَكَذَلِكَ نَجْعَلُ الْأَمْثَالَ عِلْمًا لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ حَتَّىٰ تَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۗ ﴿۱۲﴾ ﴿ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ ۗ ؕ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۗ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۳﴾ ﴾

یوسف له میسر دا

خودای مه زن باسی سؤزو به زهیی خوی ده کا به رانبر به یوسف (سهلامی خوی لیبی) دلی نو که سهی که له میسر کپی وا لی کرد که گرنکی پیبداو پیزی لی بگری، به خیزانه که پیشی گوت که ناگای لیبی، چاکو پیواوه تی به دی ده کرد، بویه به ژنه که ی گوت وه ک خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَتْهُ مِنْ مُضَرَ لِأَمْرَائِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَنْزِلَهُ وَلَا تَعْذَلِكِ أَنَّكَ كَأَنْتَ كَانَتْ تَكْفُرِينَ ﴾ نو که سهی له میسر کپی، به ژنه که ی خوی گوت، پیزی بگره به لکو سوودی لی وه گرین، یان بیکه ینه کوپی خو مان، نو که سهی کپی عه زیزی میسر بوو، واته: وه زیر بوو له ولاتی میسر، نه بوئی سحاق نه لی له نه بو عوبه دیده وه له عه بدولای کوپی مه مسوده وه نه لی، چاکترین پیشببینیکر سی که س بوون: عه زیزی میسر کاتی گوتی به ژنه که ی ﴿ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ ﴾ واته: پیزی یوسف بگره، نو ژنه ییش گوتی به باوکی ﴿ بِنَاتِيكَ أَسْتَجِرُّهُ ۗ ﴾^۱ نه ی باوکه بیگره به کری، یانی: مووسا بکه به شوان و کیتی بده ری. خودای مه زن نه فرمویت: ﴿ وَكَذَلِكَ نَجْعَلُ الْأَمْثَالَ عِلْمًا لِلَّذِينَ هُمْ عَنْ حَتَّىٰ تَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۗ ﴾ به م شیوه به یوسفمان له م سر زه مینا زرد باش دامه زراند، بق شهوی فیزی بکه ین چون خه ونه کانیش لیك بداته وه. مواجهیدو سوودی نه لین: ﴿ تَأْوِيلُ الْأَحَادِيثِ ﴾ یانی: خه ون لیكدانه وه.^۲ ﴿ وَاللَّهُ عَلِيمٌ غَلِيبٌ ﴾ خدا به سر کاری خویدا زاله. واته: مه یلی له هر شتی بی، پی لی ناگری و دزایه تی ناگری و هیچ شت نابیته له مپه ره پئیدا، به لکو زاله به سر هه موو شتی کا. سه عیدی کوپی جو به ییر له م نایه ته دا ﴿ وَاللَّهُ عَلِيمٌ غَلِيبٌ ﴾ نه لی: هر چی بوئی ده یکا ت.^۳ ﴿ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ به لام زودی ی نه م خه لکه نازانن، تی ناگه ن له کارزانی وه ده یه یانن و سؤزو به زهیی خودا، که هر چی ویست ده یکا. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ ۗ ؕ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ﴾ وه ختی بوو به پیوایکی ته وا فرمانه و ایس و زانیاریمان پئیدا، یانی: له ناو نه ووزانه دا خودا هه لی بژاردو کردی به پیغه مبه ره (سهلامی

۱ القصص (۲۶).
 ۲ الطبری (۲۰/۱۶).
 ۳ الطبری (۲۱/۱۶).

خوای لیبی) ﴿وَكَذَلِكَ بَجَرَى الْمُحْسِنِينَ﴾ نیمی ناوا پاداشتی چاکه کاران نه دینه وه. واته: یوسف چاکه خواز بوو له کاره که یاو فرمانه کانی خودای مه زنی جیبه چی ده کرد.

﴿وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ. وَعَلَّقَتْ الْأُتْرُبَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي

أَحْسَنَ مَثْوَى إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿۱۳﴾

خوشه ویستی ژنه که ی عه زیزی میسر بو یوسف و فیلگردن لیبی

خودای مه زن نه فهرمویت: ﴿وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَعَلَّقَتْ الْأُتْرُبَ﴾ نه و ژنه ی که یوسف له مالی نهوا بوو، ته مای تی کرد، ده رگا کانی له سه ر داخست، خودای مه زن باسی ژنه که ی عه زیزی میسر ده کا که یوسف له مالیا بوو له میسر، نه وه بوو میزده که ی پیی گوت: پیز له یوسف بگری، به لام ژنه که شهیدای یوسف بوو، ده یویست دهستی له که لا تیکه ل بکا، چونکه زوری خوش ده ویست، یوسف نه ونده جوان و پی که وتوو شیوه شیرین بوو، واکاریگری خسته سه رنه و ژنه که خزی بو پرازینتته وه و ده رگا کانی له سه ر دابخات و داوی ل بکا له که لی رابویزی، ﴿وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ﴾

گوتی: به په له وهره پیشه وه بو نه وه ی بۆت ناماده یه، یوسف به وه پازی نه بوو، نۆد به توندی به ربه چی دایه وه و ﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَى﴾ نه ی په نا به خودا، نه و خاوه ننه پیزی گرتووم، نه وانه وته ی (الرب) یان بو که وره و خاوه ن پله و پایه به کارده هیتنا، واته: میزده که ت گه وره ی منه و نۆد پیزی ل گرتووم، من به داوینبسی پاداشتی ناده مه وه له که ل خیزانه که یا، ﴿إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ بیگومان سته مکاران پزگار نابن، نه مه قسه ی مواجهیدو سوودی و موحه معده ی کوری نیسحاق و که سانی تریشه. قورناخویینه کان له م رسته یه دا که خودای گه وره فهرمویه تی: ﴿هَيْتَ لَكَ﴾

بوچوونی جیاوازیان هیه، نۆدیه یان (ها) که یان به مه فتوحی و (یا) که یان به ساکنی و (تا) که یان به مه فتوحی خویندوه ته وه، نیینوعه بباس و مواجهیدو که سانی تریش نه لاین، یانی: بانگی یوسفی کرد له که لیا رابویزی. ^۱ بوخاری نه لی: عیکر مه گوتوویه تی ﴿هَيْتَ لَكَ﴾ یانی: زوو وهره بۆت ناماده کراوه. به زمانی حورانی. هر به م شیویه بوخاری به موعه له قی باس کردوه. ^۲ هندیکی تر

به م شیویه خویندوویانه ته وه، (هت لک) به که سری (ها) ه که و دانانی همزه له جیی (یا) نه که و به زه مه ی (تا) نه که یانی: بۆت ناماده کراوه، نه و که سانه ی نه م خویندنه وه یان ل پویایه ت کراوه

^۱ الطبري (۲۷/۱۶).

^۲ فتح الباري (۲۱۴/۸).

تینبوعه بیاس و نه بوعه بدوره حمانی سویله می و نه بوائلو عیکرمه و قه تاده یه، هه موو مانایان کردوه به
 (تَهَيَاتُ لَكَ) بزم ناماده کردوی، عه بدوللای کورپی نیسحاق به (هَيْتُ) خویندویه ته وه، به فه ته می هار
 زه می (تا) یه که. نه بوعه بویه موعه مری کورپی موسه نائنه لئن: (هَيْتُ) نه ده کورپی به موسه نائنه
 نه ده کورپی به چه مع و نه به موئه نس به لکو بؤ هه موویان به یه ک شیوه به کارده هینری، ده گوتری:
 (هَيْتُ لَكَ، وَ هَيْتُ لَكُمْ، وَ هَيْتُ لِكَمَا، وَ هَيْتُ لَكُن، وَ هَيْتُ لَهِن).

﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ يَوْفُ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ

عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿١٤﴾

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ هَمَّتْ يَوْفُ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ﴾ نه و ژنه په لاماری
 نه می داو، نه میس نه گه به لگه ی په روه ردگاری نه بویای په لاماری ژنه که می نه دا، گوتراوه: مه به ست به
 ﴿وَهَمَّ بِهَا﴾ نه و وردو کردانه یه که به دلای، به غه ویش گپراویه ته وه له هه ندی زانایانی توپژره وه،
 پاشان به غه وی فه رموده که می عه بدوره زاقی هیناوه له موعه مری وه له هه ماماره له
 نه بوهوره بیره وه (په زای خوی لیبی) نه لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فه رمویه تی: (خودای مه زن
 نه فه رمویت: وه ختی عه بده که م هات به دلایا چاکه یه بکا به چاکه بؤ بنوسن، نه گه ر چاکه که می کرد،
 به ده نه ونده می چاکه که می، چاکه می بؤ بنوسن، وه نه گه ر به دلایا هات خراپه یه بکات، نه گه ر نه می کرد،
 له باتیا چاکه یه کی بؤ بنوسن، چونکه له بهر خاتری من وازی له و خراپه یه هیناوه، نه گه ر خراپه که می کرد
 به نه ندازه می خراپه که می، خراپه ی بؤ بنوسن) ۱. نه م فه رموده یه له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوه به
 چند دهر برین، نه مه یه کیکه له و وتانه ۲. گوتراویش: هات به دلی یوسفا له ژنه که بدا، به لام نه و
 به لگه می که بینی قسه می زوری له سهره، تینبوجه ریرنه لی: پاستیه که می نه وه یه که بگوتری: بئگومان
 یوسف نیشانه یه له نیشانه کانی خودای بینی، سه رزه نشتی کرد له سهر نه وه می که به دلایا هات،
 ده گونجی نه و به لگه یه وینه یه یعقوب بووی، وه ده بی وینه ی فریشته یه ک بووی، له وانیشه شتیکی
 بینیی نوسراو بووی تاواز بینتی له و کاره. هیچ به لگه یه کی ته واو نیه که یه کی له و شتانه دیاری بکا.
 پاستیه که می نه وه یه، نه وه بوتری که خودای مه زن فه رمویه تی، پاشان خودای گه وره فه رمویه تی:
 ﴿كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ﴾ بؤ نه وه می خراپه و داوینیبسی لیدوو بخه ینه وه. واته:
 به لگه مان نیشاندو دورمان خسته وه له و شته می خه ریک بوو تیی بگه وی، هه ر به و شیوه یه له هه موو

۱ البغوي (۲/۴۲۰). فه رموده یه کی سه حیحه.

۲ فتح الباري (۱۳/۴۷۳)، مسلم (۱/۱۱۷).

کاره کانیا خودای گوره دوری خستوه ته وه له خراپه و کاری بهد، ﴿إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾^۱
 نو یه کی بوو له عه بده دلپاکه کانمان. واته: له عه بده هه لَبْرَازو و پاک و بیگه رده کانمان (سه لاسی خوی
 لینی).

﴿وَأَسْبَقَ الْأَبَّاءَ وَقَدَّتْ قَبِيصَهُ، مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفِيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْأَبَّاءِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا
 إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۵۵﴾ قَالَ هِيَ زَوْجَتِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَبِيصَهُ
 قَدْ مِنْ قَبْلِ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَذِبِينَ ﴿۵۶﴾ وَإِنْ كَانَ قَبِيصَهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿۵۷﴾
 فَلَمَّا رَأَى قَبِيصَهُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿۵۸﴾ يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا
 وَاسْتَغْفِرِي لِذُنُوبِكِ إِنَّكَ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿۵۹﴾﴾

خودای مه زین نه فه رمویت: ﴿وَأَسْبَقَ الْأَبَّاءَ وَقَدَّتْ قَبِيصَهُ، مِنْ دُبُرٍ﴾ به کی به رکی هه ردو گه بینه
 لای ده رگا که، کراسه که یوسفی لای پشته وه دادپی، خودای گوره باسی حالی یوسف و ژنه که ده کا
 کاتی هه ردو کیان به ره و ده رگا که پایان کرد، یوسف هه لده هات و ژنه که بیه به نوایدا پایده کرد بۆ
 نه وه ی بیگرتیته وه و له مال ده رنه چی، له به رده رگا که پیسی گه پشت و کراسه که ی له دواوه گرت و
 دایدپی، به لام چون دادپینی، گو تراوه: وا دای دپی پارچی لی کرده وه، یوسف خوی نه نه دا به
 دهسته وه و هه رای ده کرد، نه ویش هه به دوا به وه بوو، ﴿وَأَلْفِيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْأَبَّاءِ﴾ هه ردو یان
 (یوسف و ژنه که) تووشی گه وره که یان (میدری ژنه که) هاتن له به رده رگا که دا، نا له و کاته دا ژنه که
 هه رچی فیژ و فری هه بوو خستیه کارو گوتی به میرده که ی، نو ده ردو نه خوشیه ی خوی هه موو دایه
 پال یوسف، یوسفی به داوین پیسی تاوانبار کرد ﴿قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ژنه که گوتی: سزای که سی چیه له گه ل مال و خیزانی تو ته ماداری داوین پیسی بی، جگه له
 زیندان یا جه زره به یه کی به ژان. واته: ده بی هه لاقه و تیهه لدانکی باش بکری، له و کاته دا یوسف
 به راستی خوی سه رکه وت بی تاوانی خوی ده رپی له و تو مه تی ناپاکیه که ژنه که دابویه پالی ﴿قَالَ
 هِيَ زَوْجَتِي عَنْ نَفْسِي﴾ یوسف گوتی: نو ژنه ته ماعی کرد بووه من، باسی کرد که شوینی که وتوه و له
 دواوه کراسه که ی پاکیشاوه دای دپی وه، ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَتْ قَبِيصَهُ قَدْ مِنْ قَبْلِ
 فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَذِبِينَ﴾ یه کی له خزمه کانی نو و ژنه هه لیدایه: نه گه ر کراسی نه م (یوسف) له لای

پیشوه دپاوه، ژنه که راست دهکا هم درژنه، ویستویه تی داوینپسی له که لا بگا، نه وهی ژنه که دهلیت راست دهکا، پالی پیوه ناوه و بهرگری له خوی کردوه کراسه که ی دپاوه قسه ی ژنه که راست دهرده چی ﴿وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدًّا مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ نه گر کراسه که پیش له پشتوه دادپاوه، ژنه که دروی کردوه، نه و (یوسف) راست دهکا. هر به و شیوه پیش دهرچوو که یه کی له خزمه کانی گوتی، کاتی له دهستی ژنه که هله دهات، نه ویش شوینی که وتیوو له پشتوه کراسه که ی کرت بؤ نه وهی بیگنرپته وه و نه یلی دهرچی کراسه که ی یوسف له دواوه دادپا، پای جیاواز هه یه له باره ی هم شایه ته وه: نایا نه و شایه ته که وره بووه یان بچوک بووه؟ عه بدوپه زاق پیوایه تی کردوه له نیبنوعه بیاسوه ﴿وَرَشِيدًا شَاهِدًا مِنْ أَهْلِهَا﴾ نه لی: پیش هه بوو، واته: که وره بووه، سه وری نه لی: له جابیره وه له نیبنونه بی مولیکه وه له نیبنوعه بیاسوه نه لی: له پیواه تایه تیه کانی پاشا بووه، مواهیدو عیکرمه و حه سه نو قه تاده و سوودی و موحه ممدی کوپی نیسحاق که سانی تریش نه لئین: شایه ته که پیوا ی بووه، عه و فی نه لی له نیبنوعه بیاسوه ﴿وَشَهِدًا شَاهِدًا مِنْ أَهْلِهَا﴾ وتویه تی: مندالی بووه له بیشکه دا. هر به م شیوه پیوایه ت کراره له نه بوهوره بیره و هیلالی کوپی یه سافو حه سه نو سه عیدی کوپی جو به یرو زه ححاکی کوپی مواحیمه وه نه لئین: مندالی بووه له ماله که دا. نیبنوجه ریریش هم پایه ی هه لباردووه. خودای گه وره فرموویه تی: ﴿فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدًّا مِنْ دُبُرٍ﴾ کاتی میرده که ی بینی کراسه که ی یوسف له پشتوه دادپاوه، واته: کاتی میرده که ی بؤی دهرکه وت یوسف راستی گوتوه و ژنه که ی دروی کردوه و بوختانی بؤ هه لبه ستووه ﴿قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَذِبِكُمْ﴾ گوتی: به راستی نه مه له فریولی نیوه نافرته تانه، ده ته وی ناموسی هم لاوه له که دار بکه ی نه مه پیش فیلیکه له فیله کانی ژنان، ﴿إِنْ كِدْنَا عَظِيمٌ﴾ به راستی فریولی نیوه نذر گه وره یه، پاشان فرمانیدا به یوسف (سه لاسی خوی لیبی) نه وهی پرویداوه ناشکرای نه کاو بیشارتته وه ﴿يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا﴾ عه ریز گوتی: یوسف وان بیته له م کاره و باسی مه که لای هیچ که سی، ﴿وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ﴾ ژنه که توش بؤ گونا هه که ت داوای لیخوش بوون بکه. میردی ژنه که (عه زین) پیوا یکی نذر نه رم و له سه رخو بوو، چاوپوژی له ژنه که ی کرد، چونکه که سیک ی بینوه له لایدا هیچ که سی خوی بؤ ناگری، بؤیه گوتی به خیزانه که ی داوای لیخوش بوون بؤ گونا هه که ت بکه، واته: نه وهی به سه رتا هاتوه و نیازی

^۱ الطبری (۵۶/۱۶).

^۲ الطبری (۵۵-۵۴/۱۶).

خراپه ت بووه له گه ل نهو لاره دا بیکه ی و پاشان بوختانیکیش ت بۆ مه لبه ستووه که نهو ناگای لئی نیه

﴿إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ به پاستی تو له دهسته ی تاوانبارانی.

﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۳۱﴾﴾

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لهنَّ مَكًّا وَآتَتْ كُلَّ وَجِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْتهُنَّ أَكْرَهُهُنَّ وَقَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿۳۲﴾﴾ قَالَتِ فَذَلِكُنَّ الَّذِي

لَمُتْنَنِي فِيهِ وَقَدْ زَوَدْتُهُنَّ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا ءَامُرُهُ لَيَكْسِبَنَّ وَيَكُونَنَّ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿۳۳﴾﴾ قَالَ

رَبِّ السِّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا نَصْرَفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ مُّبْتَلِينَ ﴿۳۴﴾﴾

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُمْ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۵﴾﴾

گه یشتنی نهو وه واته له لای ژنانی نهو شاره و فریولیان به رانبه ر به یوسف

خودای مه زن نه فه رمویت: مه والی یوسف و ژنه که ی عه زیزی میسر بلاویووه به ناو شار ی میسرا،

مه تا وای لای هات نهو خه لکه باسیان ده کرد، ﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ﴾ ژنانی شار بلاویان کرده وه،

وه ک ژنانی سه رۆک و کار به دهستان، نهو کاره ی خیزانی عه زیزیان پیناخۆش بوو به شوره بیان ده زانی و

لۆمه بیان ده کرد ده بیان گوته ﴿امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾ ژنی عه زیز هه ز له غولامه که ی خۆی

ده کا، ده یه وی داوین پیسی له گه لا بکا، ﴿قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا﴾ له دلداریدا سوتاوه وشه ی دای بووه، واته:

وای لیهاتووه خۆشه ویستی که ی گه یشتووه ته په پهی دلی زه حاک ئه لی: له ئیبنوعه بیاسه وه: (الشغف)

خۆشه ویستی کوشنده، (الشغف) که مته له وه، (الشغاف) یانی: په رده ی (پۆشاک) دل. ﴿إِنَّا لَنَرَاهَا

فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ وادیاره ته واو له پینگه (دهرچووه). واته: له و کاره ی دای که نهو هنده غولامه که ی

خۆشه وی و ده یه وی داوین پیسی له گه لا بکا، ﴿فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ﴾ دوا ی نهو وه ی تیروتانه ی نهو وانی

بیست، مه ندی گوتوویانه: (بقولهن) واته: دوا ی نهو وه ی قسه که ی نهو وانی بیست و تبویان: عه شق هۆشی

بردووه. موچه مه ده ی کوپی ئیسحاق ئه لی: مه والی جوانی یوسفیان پی گه یشتبوو، هه زیان ده کرد

چاویان پی بکه وی، نهو قسه بیان بۆیه کرد مه تا پی بگه ن و چاویان پی بکه وی و بیبین، له و کاته دا

﴿أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ﴾ ناردی به دوا یاناو داوای لیکردن بینه میوانی له ماله که ی خۆی، ﴿وَأَعْتَدَتْ لهنَّ مَكًّا﴾

شوینی شان دادانی ناماده کرد بۆیان له گه ل خواره مه نیدا. ئیبنوعه بیاس و سه عیدی کوپی جو به یرو

مواجهیدو هه سه ن و سوودی و کهسانی تریش ئه لین: (مکأ) یانی نهو شوینه ی که فه رش ی تیا

پادہ خری و پالپشتی تیدایه، و خوار دنیکی ناماده کراوی وای تیدا نه خوری که به چه قولت ده کریت
 وهک پرته قال و نهو میوانه ی وهک پرته قال وان^۱. بویه خودای مه زن فرمویه تی: ﴿وَأَتَتْ كُلَّ وَّجْدَةٍ
 مِّنْهُمْ سِكِّينًا﴾ هه ریه که ی چه قویه کی پیدان، نه مه یش فیلی بوو ژنه که کردی به رانبر نهو فیله ی نهوان
 کردیان تا یوسف ببینن. ﴿وَقَالَتِ آخْرَجَ عَلَيْنَا فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ﴾ گوتی: بویان وه ره ده ری، هه ره که
 بینیان هه په سان، ژنه که ی عزیز یوسفی له شوینیکی ترا شار دبووه وه، کاتی هات و چاویان پیی
 کهوت، نذر پوزیان لی گرت و هه په سان ﴿وَقَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ دهسته کانی خویان بری، هوشیان لای خویان
 نه ما که بینیان، وایان ده زانی به چه قوکه یان پرته قاله که ده بین، له باتی پرته قاله که ده سستی خویان
 ده بری. نه مه قسه ی نوری که له زانایان^۲ هه ندیکی تر له زانایان وتویانه، دوی نه وه ی ژنه کان خوارندی
 باشیان خوارد و هه سانه وه، میوه ی پرته قالی له بهر ده ستیاندا دانا یه کی چه قویه کی پیدان و گوتی:
 نایا ده تانه وی سهری یوسف بکه ن؟ گوتیان: به لی، ناردی به شوینی یوسف او فرمانی پیکرد خوی
 ده رخت بویان، کاتی که چاویان پیی کهوت ده سستی خویان بری، پاشان گوتی به یوسف که
 بگه پتوه بق نه وه ی له پیشه وه له پاشیشه وه جوان ببینن، یوسف گه پایه وه نهوان ده سستی خویان
 له ت له ت کردبوو، کاتی که هه ستیان کرد به نیش و ژانی ده ستیان هاواریان لیبه رزبوویه وه، ژنه که ی
 عزیز پیی گوتن: نیوه به بینینی جاری نه وه تان به سه ر خوتان هینا، نیتر من چون لومه ده کریم؟
 ﴿وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ﴾ ژنه کان گوتیان: پاک و بی گه ردی بق خودا نه مه
 مرؤ نه، بیگومان نه مه فریشته یه کی به ریزو خوشه ویسته. پاشان گوتیان به ژنه که ی عزیز: پاش
 نه وه ی نیمه نه مه مان بیننی نیتر لومه ی تو ناکه ین، چونکه هه رگیز له ناو ناده میا له شیوه و نزیک له
 شیوه ی یوسفیان نه دبیوو، چونکه یوسف (سه لامی خوی لیبی) نیوه ی جوانی دنیای پیدرا بوو، وهک
 له فرموده ی سه حیفا هاتوه له فرموده ی شوو پهویه که دا که پیقه مبه ری خودا (ﷻ) پشت به لای
 یوسفا (سه لامی خوی لیبی) له ناسمانی سته مه دا فرموی: که بیننی نیوه ی جوانی پیدرا بوو!
 موجهیدو که سانی تریش گوتیان: نه ی په نا به خوا ﴿مَا هَذَا بَشَرًا﴾ نه مه مرؤ نه. ﴿قَالَتْ فَذَلِكُنَّ
 الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ﴾ گوتی: نه مه نهو که سه یه که له سه ره نهو سه رزه نشتی منتان ده کرد، نه مه ی گوت

^۱ الطبري (۷۱-۷۲/۱۶).
^۲ الطبري (۷۶-۷۸/۱۶).
^۳ مسلم (۱/۱۴۶).
^۴ الطبري (۸۴/۱۶).

هتا تیگن که هقی خیزی که یوسفی نقر خوش بوی له بر جوانی و پیک و پیکه کی، ﴿وَلَقَدْ رَزَقْنَاهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاَسْتَعْمَمَ﴾ ویستم بیته دوستم و دستم له گه ل تیگه ل بکا خوی راگرت و نه یکرده ندی له زانایان گوتویانه: کاتی ژنه کان جوانی دهره و هیان بینی، ژنه کی عهزیز باسی سیفته چاکه کانی یوسفی بقر کردن که نه وان لیتی ناگادار نین که بریتیه له داوین پاکی له گه ل نه و هموو جوانیه دا، پاشان گوتی: هه ره شهی له یوسف کرده و پیتی گوتوه ﴿وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا مَأْمُورُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَيَكُونَا مِنَ الصَّغِيرِ﴾ نه گه ره شهی من له وم دهوی بیکا، نه و نه یکا، ده بی بجیته زیندان و له پسویان ده بیت، له و کاته دا یوسف (سه لای خوی لیتی) په نای برده بهر خودای گه وره له خراپه و فریالی ژنان ﴿قَالَ رَبِّ اَلْسَبْحُنْ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي اِلَيْهِ وَاَلَّا تَصْرِفَ عَنِّي كَيْدَهُنَّ اَصْبُ اِلَيْهِنَّ﴾ گوتی: نهی په روره دگاری من، زیندانه بی خوشتره له وهی نه وان لیم داوا ده کن، نه گه ره تو گه پی نه وانم له لانه دهی دلم ده چی بولایان و ﴿وَ اَنْ مِّنَ الْبَلِيَّاتِ﴾ به کیگه ده بم له نه زانان. واته: نه گه ره بده یته دهستی نفسی خرم، توانم نیه به سه ریازال بیم به یارمتهی تو نه بی، توانای هیچ سودو زینتیم نیه، په نا هر به تویه و داوی یارمتهی هر له تو ده کری، هه رگیز نه م سپزیته نفسی خرم ﴿فَاَسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ﴾ په روره دگاری نزاکی قه بول کرد، بویه خودای گه وره نقر چاک یوسفی لاداو به رگری لیکردو به توندی پاراستی له و ژنه، له جیتی نه وه زیندانی هه لبارد، نه مهیش به رزترین پلهی داوینپاکیه له گه ل نه و لایو و هموو جوانی و پیک و پیکه دا ژنه کی عهزیز میسر که خاوهن ده سه لات و سامان و نقر جوان و پیک و پیکیش بوو، داوی لیکرد که دهستی له گه ل تیگه ل بکا، نهی کردو زیندانی هه لبارد له جیتی نه وه له ترسی خوداو به هیوای پاداشتی نه و، بویه له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویتهی: (حهوت ده سه ته هن خودا ده یانخاته ژیر سیبه ری خوی له بقرنیکا هیچ سیبه ری نیه ته نیا سیبه ری نه و نه بی: پیشه وای دادپه روره، وه لایو له خوا په رستیا گوره بووی، وه پیوای دلی پابه ند بی به مزگه و ته وه کاتی له مزگه وت چوو دهره وه هتا ده گه ریته وه بوی، وه دو پیاو له بهر په زای خوا په کیان خوش ویستی، له سر نه وه په کیان گرتی و له سر نه وه پیش جیا بوینه وه، وه پیوایکی خیریکی کردی و نه و خیره ی کردی، و شارد بیته وه لای چه پی نهی زانیسی به وهی لای راستی به خشویتهی، وه پیوایک ژنیکی خاوهن پله و خاوهن جوانی داوی لیتیکا (بق ده ست تیگه ل کردن له گه لیا) نه ویلیت: من له خودا ده ترسم، وه پیوای به ته نیا یادی خودای کردی و چاره کانی فرمیسکی پیدا هاتیته خوار).

فتح الباری (۱۶۸/۲)، مسلم (۷۱۵/۲).

﴿ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا آيَاتِنَا لَيْسَجُجُنُثَهُمْ فَحَنَّ حِينَ﴾ (۳۵)

برپاردان به زندانی کردنی یوسف و جنبه جینگردنی برپارده

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا آيَاتِنَا لَيْسَجُجُنُثَهُمْ فَحَنَّ حِينَ﴾ پاشان
 ہر زہوہ ہندیان لہوہ دا بینی دوی ٹو ہموو نیشانہ نشا تا ماوہ یکہ زندانی بکن، ٹوہ پیش دوی
 ٹوہ بویان دہرکوت کہ بیتاوانہ و بہ لگہیش زڈر بوو لہسہر پاستی قسہکانی یوسف و (سہلامی خوی
 لیبی) پاکداوینی و بیگہردی، وا دیاربوو (والہ اعلم) لہبہر ٹوہ زندانیان کرد، لہناو شارا بلاو
 بووہوہ کہ ٹنکہی عہزیزی میسر حہز لہ یوسف دہکا، دہیوی دہستی لہگہ لا ٹیکہ ل بکا، بق
 شاردنہوی ٹو دہنگو باسہ گوتیان یوسف (سہلامی خوی لیبی) نیازی خرابی بووہ بہ رانبہر
 ٹنکہی عہزیزی میسر، بویہ زندانیان کردہ !! ہر لہبہر ٹوہ یوو کاتی پاشای گہورہی میسر لہ
 کڑتایی ماوہکہ دا، ناردی بہ شوینیا، بہ لام یوسف پازی نہبوو بیتہ دہرہوہ لہ زندان ہتا بیتاوانی
 دہر نہکوی لہسہر ٹوہ توہمتہ خرابی بوی ہلبہسترا بوو. کاتی برپاری ٹوہ درا کہ بیتاوانہ، لہ
 زندان ہاتہ دہرہوہ، دہرکوت کہ یوسف (سہلامی خوی لیبی) زڈر پاک و بیگہرد بووہ.

﴿وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي

خُبْرًا نَأْكُلُ الطَّيْرَ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۳۶)

دو زندانی لہ باری لیکدانہوی خہونہ کانیانہوہ پرسیار لہ یوسف دہکن

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ
 الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا نَأْكُلُ الطَّيْرَ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ دو لہ
 لہگہ لہو چوونہ زندان، یہ کیکیان گوتی: من خہونم دیوہ تریم دہگوشی، ٹوی ترکوتی: من لہ
 خہوما نانم بہسہر سہرہوہ بوو، بالندہ لیبان دہخوارد، خہوہ کانمان بق لیک دہرہوہ، نیمہ تق وا
 دہبینن لہ پیوا چاکان بی. قتادہ ٹلی: یہ کئی لہو دوو لہوہ مہیگتپی ٹو پاشایہ بوو، ٹوی تریان
 نانہوای مالی پاشا بوو. پاشان ہردو لہوہ کہ خویان بینی بوو، داویان کرد لہ یوسف (سہلامی
 خوی لیبی) بویان لیکدانہوہ.

﴿قَالَ لَا يَايُكُفُّكُمْ طَعَامٌ تُزْفَقُونَ بِهِ إِلَّا بِتَأْوِيلِكُمْ بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَ مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ

قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿۳۷﴾ وَأَتَيْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا

كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا

يَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

یوسف دوو زیندانیه که ی بانگ کرد بولای شهوی که ته نیا خودا بناسن پیش لیکدانه وی
خده که بیان

یوسف (سه لای خوی لیبی) گوتی به دوو لاره که هر خوی ببینن و هر جورده خوی بی شه
ده زانی مانای بکاو لیکي بداته وه بویان، پیش شهوی پوویدا هوالیان بداتی، بویه یوسف گوتویه تی،
وه ک خودای مهن فرموویه تی ﴿قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِيَهُ إِلَّا نَبَأُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ﴾ گوتی: سبه یینی بهر
له وی خوارده که تان بق بیت، من هه والی خوارده که تان شه ده می، هه رئاوش مانای خه ونه که تان پی
ده لیم، مووجهید نه لی: یوسف ده لیت: بهر له وی خوارده تان بق بیت، من هه واله که ی تان شه ده می،
سهویدش هه روی گوتوه^۱. ﴿ذَٰلِكُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ﴾ نه میش له و بهرانه یه پهروه ردارم فیری کردوم من ناسینی نه وانم واز لیله ناره که
بهویان به خوا نیه و لاشیان وایه قیامت نایه، به ته مای پاداشت و توله ی رژی قیامت نین
﴿وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي ابْرِهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ من شوینی نایی باوانی خرم نیبراهیم و نیسحاق و
یه عقوب که وتوم، یوسف (سه لای خوی لیبی) نه لی: پنگای خوانه ناسی و بته رستیم به جیه پیشتوه و
که وتومه ته سر پنگای شه و پیغه مبرانه (سه لای خودا له هه موویان بی) ژبانی شه که سانه ی که
راسته پی ده گرنه بهر شوینی رپه وی پیغه مبران ده که ون و پشت ده که نه پنگای گومرایان هه
ئاوایه، خودای مهن شاره زایی ده خاته دلی، شتی وای فیر ده کات که نه یزانیوه، ده شیکاته پیشه وای بق
شه وی خه لکی چاوی لیبکن له چاکه دا بانگی خه لکیش ده کات بق سر پی راست ﴿مَا كَانَتْ لَنَا أَنْ
نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾ به ره وامن
نه زانیوه هیچ شت به شریکی خودا بزانی، نه میش له چاکه ی خوداوه یه که ده رباره ی نیمه و خه لکی
کردوویه تی، به لام به شی رژی خه لکی هه ناشکورن. واته: شه یه کخواپه رستیه مان که شایه تیدانه
به وی جگه له خودا هیچ په رستراوی نیه، خودا یه که و شریکی نیه، خودای مهن فرمانی به شه
پیکردووین و پیویسته بانگوازش بین و شه خه لکه بق شه و بانگ بکه ین، به لام رژی به شه و خه لکه
سوپاسگوزاری خودا نین و ناگاداری بهر هه کانی خودا نین، که یه کن له و بهرانه نارینی پیغه مبرانه

الطبري (۱۰۰/۱۶)

بویان. به لکو به پیچه وانه وه پنگه ی خوانه ناسی و بته رستی ده گرنه به روه ک خودای گه وره له م
ثابه تدا فرموویه تی: ﴿بَدَلُوا نَفْسَ اللَّهِ كَفْرًا وَأَحْلُوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ﴾^۱ ناشوگریان به رانبه ر چاکه ی
خودا کردوه و گه لی خویان به روه وه لدنیر برد.

﴿يَصْحَبِي السِّجْنِ ءَأَرْيَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَرِ اللَّهُ الْوَجْدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٥﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ
سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاءُكُمْ مِمَّا أُنزِلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ إِن الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ
الَّذِينَ الْقَتِيمُ وَلَكِن كَثُرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾﴾

پاشان یوسف (سه لاسی خوی لیبی) به وی کرده دوو لاره که و وتووژی له گه لا کردن و بانگی کردن
که ته نیا خودا به رستن که شهریکی نیه، واز بیتن له و بت و شتانه ی جگه له خودان که هۆزه که یان
ده یانپه رستن، ﴿يَصْحَبِي السِّجْنِ ءَأَرْيَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَرِ اللَّهُ الْوَجْدُ الْقَهَّارُ﴾ نه ی هاوه لانی
زیندانه، نایا چه ندین په روه ردگار تان پی باشتره، یان خودای تان و ته نیای زال به سهر هه موو شتیکا،
ئو خودایه ی که هه موو شتی سه رشو پ ده کا بق هیزو ده سه لات و گه وره یی خوی، پاشان یوسف
(سه لاسی خوی لیبی) باسی نه فامی ئه وانه ده کا وه ک خودای گه وره فرموویه تی: ﴿مَا تَعْبُدُونَ مِن
دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاءُكُمْ﴾ ئه وانه ی ده یانپه رستن چند شتیکی جگه له خودان،
که خوتان و باب و باپیرانتان له خوتان وه ناوتان لی ناوان. باشینه کان له پیشینه کان وه ریان گرتوه،
هیچ به لگه یه ک نیه له لای خودا وه بق سه لماندن ی ئه و کاره یان. بویه گوتی ﴿مِمَّا أُنزِلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ﴾
هیچ به لگه یه کی بته ویان له خودا وه به ده سته وه نیه، پاشان بییان ده لی که هه موو شت به ده سته ی
خودایه وه ک خودای گه وره ئه فرمویت: ﴿إِن الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الَّذِينَ الْقَتِيمُ﴾
فرمانیش هر می خودایه، هر ئه ویش فرمانی داوه که جگه له ئه و مه په رستن، ناینی که راست و
دروستییت هر ئه مه یه، وات: ده سه لات و فرمانپه وایی و هه موو شت می خودایه و فرمانی داوه که
گشت عه بده کانی ته نیا ئه و نه بی هیچ که سی تر نه په رستن ﴿ذَلِكَ الَّذِينَ الْقَتِيمُ﴾ ئه وه ی من نیوه ی بق
بانگ ده که م له ناسینی خودا به ته نیا و به دلسوژی کاری بق بکن ئه م ناینه پیک و راسته یه که خودا
فرمانی پیکردوه شوینی که ون، ئه و به لگه و نیشانه ییشی له گه لا ناروده که خوشیده وی و لیشی پازیه،
﴿وَلَكِن كَثُرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ به لام زۆده ی ئه م خه لکه نازانن. بویه زۆده یان شهریکیان بق

^۱ ابراهیم (۲۸).

خودا دانا. له نایه‌تیکی ترا خودای مەزن فەرمووینە تی: ﴿ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴾^۱ هەرچەندە زۆریش هەول بەدی، ئەم خەلکە زۆرەیان بپوا ناهینن. دواى ئەوەى ئى بۆه وه له بانگ کردنیان، دەستی کرد بە لیکدانەوهى خەونەکانیان.

﴿ يَصْحَجِي السَّجِنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ حَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرَ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ فَبِؤَسَى الْأُمُورِ الَّتِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴾^(۴۱)

لیکدانەوهی خەونەکه

خودای مەزن ئەفەرمویت: یوسف گوتی بە دوو هاوهلی بەندیخانەکهی ﴿ يَصْحَجِي السَّجِنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ حَمْرًا ﴾ ئەى دوو هاوهلی بەندیخانەم، یەکی لە ئێوه دەبیتە مەیکێپی خاوهنەکهی، ئەوهیان لە خەویدا بینی تری دەگوشی، بەلام ئەو کهسەى دیاری نەکرد بۆ ئەوهى خەفەت نەخوا، بۆیه دیاری نەکردو وهك خودای گەوره له‌سەر زمانى یوسف فەرمووینە تی: ﴿وَأَمَّا الْآخَرَ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ﴾ ئەوه‌کهى تر له دار ئەدری، ئەوسا بالنده‌کان له‌سەر دەم و چاوی دەخۆن، له پاستیشا ئەوهى که خەوی بینی نان بە‌سەر سەر‌یه‌وه‌یه و بالنده‌ لێی دەخوات، له دار دراو کوژا، پاشان پێی گوتن: ئەمە بپاریکە و دراوه، ئەبێ هەر پوویدا. چونکه خەو بینین بە‌سەر قاچى بالنده‌وه‌یه هەتا لێک نەدریتەوه، ئەگەر لێکدرايه‌وه پوونه‌دات. سه‌ورى ئەلئى: له‌عه‌ماره‌ى کورپى قەعقاع‌وه له ئیبراهیم‌وه له‌عه‌بدوللاوه ئەلئى: کاتى ئەوهى دوو هاوه‌له‌کهى بەندیخانەى یوسف ئەوهى گوتیان له باره‌ى خه‌وه‌که‌یان‌وه باسیان کرد بۆ یوسف، یوسفیش بۆی لیکدانەوه، گوتیان: هیچ شتی‌کمان له‌خودا نەبینوه، خودای مەزن له‌سەر زمانى یوسف فەرمووینە تی: ﴿فَبِؤَسَى الْأُمُورِ الَّتِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ﴾ ئەو کاره‌ى که ده‌تانه‌ویست له‌ئەجماه‌که‌ى بپرسن، وا زانراوه و هەر وه‌دیش دى.^۲ سه‌رئەجماى باسه‌که ئەوه‌یه، ئەگەر کهسێ خەویکی به‌درووه‌ گێزایه‌وه و لیکدرايه‌وه‌بۆی، ئەوه ئەو کهسه‌ په‌یوه‌ست ده‌بێ به‌و لیکدانەوه، والله أعلم... له‌فەرمووده‌یه‌کی پیرۆزا هاتوه که نيمامى ئەحمەد رپوايه‌تى کردوه له‌مه‌عاويه‌ى کورپى حیده‌وه له‌پێغه‌مبەر‌وه (ﷺ) فەرمووینە تی: (خەو بینین له‌سەر قاچى بالنده‌یه تا لێک نەدریتەوه، وه‌ختى لیکدرايه‌وه ئیتردیتەدی).^۳

^۱ یوسف (۱۰۲).

^۲ الطبري (۱۰۸/۱۶).

^۳ أحمد (۱۰/۴). لاوازه، به‌لام ئەلبانی به‌سه‌حیحى داناوه.

﴿وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي

السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿١٤﴾﴾

یوسف گوتی به مه یگیره که نه لای پاشا باسم بکه

خودای مەزن ئە فرمویت: ﴿وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا﴾ یوسف بە یەکی لەو دوو کەسە ی داینا بوو پزگاری دەبی کە بریتی بوو لە مه یگیره که ی مالی پاشا، بە پەنھانی و بی ئەو ی هاو لە کە ی تری پیتی بزانی پیتی گوت، والله أعلم.... ئە مەشی لە بەر ئەو بوو تائەوی تریان تینە گا کە لە سیدارە ئە درێ، ﴿اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ﴾ کە دە چپە لای ئاغا کەت لە بیرت نە چی ئەم بە سەرھاتە ی منی بۆ باس بکه، بە لام ئەو کەسە راسپاردە کە ی یوسفی لە بیر چوو لای پاشای باسی بکا، ئە مەیش یە کێکی تر لە فرۆیئە کانی شەیتان بوو، بۆ ئەو ی یوسف پیئە مەبر (سەلامی خۆی لیبی) لە بەندیخانە دەرنە چی. مەر ئەم قەسە یە شە پاستە چونکە زە میرە کە کە خودای مەزن فرمویە تی: ﴿فَأَنَسَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ﴾ دە گە پتتە وە بۆ ئەو کەسە ی لە بەندیخانە پزگاری بوو، وە ک موحامید و موحە مەدی کوپی ئیسحاق و کەسانی تریش گوتویانە. ^۱ ﴿فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ﴾ تا چەند سالی لە بەندیخانە مایە وە، موحامید و قەتادە ئە لێن: (بضغ) یانی: چەند سالی کە لە نێوان سی تا نۆ سالا. ^۲ وە هە بی کوپی موبە بپه ئە لێ: ئە یووب لەو بە لایە دا کە تووشی بوو حەوت سال ماو، یوسف لە بەندیخانە دا حەوت سال ماو، بوختە نە ریش حەوت سال سزا درا. ^۳

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَتْ يَأْتِيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونًا فِي رُبِّئِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ﴿١٥﴾﴾ قَالُوا أَضْغَنْتُ أَحْلَامِي وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴿١٦﴾﴾ وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿١٧﴾﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَتْ لَمَلَأَ أَرْجَحُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا

^۱ الطبري (۱۱۳/۱۶).
^۲ الطبري (۱۱۵/۱۶).
^۳ الطبري (۱۸۴/۱۶).

تَأْكُلُونَ ﴿١٧﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْتَصُونَ ﴿١٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ

عَامٌ فِيهِ يَغَاتُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصُرُونَ ﴿١٩﴾

خه و بینینی پاشای میسر

خودای مەزن ئەفەرمویت: ﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعٌ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأَقْتَرُ فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا يَا تَعَبُوتُمْ ﴾ پاشا گوتی: لە خەوما دیم، حەوت مانگای قەلەو حەوت مانگای لەر دەیانخواردن حەوت گولە دەخلی شینیش حەوتی دیکە و شەکلەتووی تری ئەخوارد، ئەوی پیاوماقولان ئەم خەونەم بۆ لیکدەنەوه، ئەگەر ئێوه مانای خەو لیکدەنەوه دەزانن، خودای گەوره ئەم خەو بینینی پاشای میسری کردە هۆکاری، بۆ هاتنە دەرەوهی یوسف (سەلامی خوای لیبی) لە بەندیخانە، بە سەرپەزنی و پەزیزەوه، چونکە پاشا ئەو خەونە بیینی، نۆز ئەو خەونە بە لاوه گرنگ بوو سەرقالی کردبوو، دەگیوت ناخۆ مانای ئەو خەونە چیه، فالچی و پیاوه گەوره کانی دەولەت و سەرکردە کانی کۆکردنەوه، ئەوهی لە خەوه کە یا دیتبووی بۆی گێرپانەوه، لێی پرسین کە لێکی بدەنەوه بۆی، ئەیانزانی لێکی بدەنەوه و داوای لێبوردنیان لێ کرد کە نازانن لێکی بدەنەوه ﴿ قَالُوا أَصَبَحْتَ أَحْلَمَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴾ گوتیان: خەوی تێکەل و پێکەلە ئێمە لەم جۆره خەونانە سەر دەرناکەین، واتە: ئەگەر خەونە کەیش پاست بێ و تێکەل و پێکەلێشی تیا دانە بێ، ئێمە هەر ناتوانین لێکی بدەینەوه، پاشان خودای گەوره ئەفەرمویت: ﴿ وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ ﴾ لەو دوو کەسە ئەوه یان کە پزگاری بوو، کە پاش ماوه یەک بیری کەوتەوه، دواي ئەوهی شەیتان لە بیری بردبوووه، کە یوسف پێی گوتبوو لە لای ناغات واتە (پاشا) باسم بکە، لەو کاتە داو بیری هاتەوه، کە ماوه یەک نۆز بوو پاسپاردە کە یوسفی لە بیر چووبووه، ﴿ بَعْدَ أُمَّةٍ ﴾ واتە: پاش ماوه یەک. هەنێکی تر بەم شیوه یە خوێندویانەتەوه (بعد امة) واتە: دواي لەبیر چوونەوه یەک، لەو کاتە دا کە پاشا ئەو خەوهی بیینی پاسپاردە کە یوسفی وەبیر هاتەوه، گوتی بە پاشا و ئەو کە سانە ی پاشا کۆی کردبوونەوه بۆ لیکدەنەوهی ئەو خەونە ﴿ أَنَا أَنْتُمْ تَأْوِيلُهُ فَأرْسِلُون ﴾ مەن بۆتان لیکدەدەمەوه بەمێرن بە دواي یوسفی پاسنگردا بۆ بەندیخانە، باسە کە وا دەگەینێ کە ئەو کەسە یان ناردووه بۆ لای یوسف، چووته لای و پێی گوتە ﴿ يَوْسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَمَّا لَمْ يَرْجِعْ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾ یوسف پیاوی هەمیشە پاست، حەوت مانگای قەلەو حەوت مانگای لەر

نه یانخوردن، حوت گوله ده خلی هیشتا شین و حوتی تریش وشکه لاتبوع ده خوران، نه م خونه مان بق لیکد ره وه، که من ده چمه وه لای خه لکی به لکو نه وانیش تی بگن له م باسوخواست.

یوسف (سهلامی خوای لیبی) له و کاتا خونه که ی بق لیکدایه وه، بیته وه ی توپه بیی له لاره که له سر نه وه ی پاسپارده که ی نه وی له بیر چوو بوو که پیی گوتبوو، وه هیچ مهرجیکیشی له پیش

لیکدانه وه ی خونه که دا دانه نا بق هاتنه دهره وه ی له به ندیخانه، به لکو ﴿قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَابًا﴾

گوتی: حو سال کشتوکال ده کن بی وچان واته: حوت سال زهویتان به بیت ده بی و باران به برده و می ده باری، مانی مانگا کانی به و سالانه لیکدایه وه چونکه مانگا زهوی نه کیلیت که ناماده ده کری و به کارده میتی بق به ربوبوم کشتوکال، که بیتین له گوله ده خله سه زه کان، پاشان پینمایی

کردن که پشت به چی بههستن له و سالانه دا، پاشان گوتی: ﴿فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا

نَأْكُونَ﴾ هر چه کتان دوریه وه که میک نه بی که لیی ده خون له گولی خویدا بیلنه وه. واته: هر چیتان

دوریه وه له گولی خویدا بییلنه وه له و حوت ساله د ا به گوله که ی وه هلی گرن، چونکه له گوله که ی ا

باشتر ده میتیته وه درهنگ خراب ده بی، نه و به شه نه بی که ده یخن، کم که میش لیی بخون، ده دست

بلاو مهن تا له و حوت (ساله) قات و قریه دا سوودی لیوه رگرن. حوت سالی زدر سهخته که به دوی

نه و حوت ساله به پیته دا دی، که مانگا له ره کانه مانگا قه له وه کان ده خون، چونکه له سالی قات و

قریدا نه وه ی له ساله به پیته کاند کزکراوه ته وه ده خوری، هه والیشی پیدان که هر شتیکیش

ده چینن و ده یکه نه توو هیچ لی هه لانه گرنه وه بویه یوسف ده لی وه خودای گوره فرمویه تی: ﴿

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُنْ مَا قَدَّمْتُمْ لَنْ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِلُونَ﴾ له پاش نه مه حوت سالی قات و

قریه که دیت، هر چیتان پاشه که وت کردوه بق نه م حوت ساله سهخته ده یخن، که می له وه نه بیت

که قایم هه لیدگرن. ﴿ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَيُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ﴾ له دوی نه م حوت ساله

سهخته سالیکی وا دی، بق هه موو که س باران و پوهه زدره و تییدا دوشوای میوه ده گرن. واته: بارانی

زدریان له و ساله بق ده باری و ولات به ربوبومی زدر ده بی و ده دست ده که نه وه به میوه گوشین و زهیت

گرتن و دوشوای تری و شتی تریش.

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ جَاءَهُ الرُّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَسَأَلَهُ مَا بَأْسَ الَّذِي قَطَعْتَ آيِدِيهِنَّ إِنَّ

رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَأَوْنَكُمْ يُوسِفُ عَنْ نَفْسِهِ قُلْ حَسْبُ لِلَّهِ مَا عَلَّمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوْرٍ

قَالَتْ أُمَّرَأَتُ الْمَرْبِزِ الْفَنِّ حَصَصَ الْحَيُّ أَنَا رَوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ

بِالْقَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾

لیکولینهوه لهو شتانهی له نیوان یوسفو ژنه که ی عه زیزو ژنه کانی میسرا پرویدا

خودای مهن باسی پاشای میسر دهکا، کاتی به مانای خونه که یوه گه پانه وه بژلای، لیکدانه وه که ی یوسفی به لاره سهرسورپهینه ر بوو، بهرهای ته وای پتی هه بوو، له ویدا ریزو زانیاری و چاک لیکدانه وه ی یوسفی (سه لای خوی لیبی) بژ ده رکوت، وه چنده یوسف خاوه ن په وشته

به رانبر ولات و خه لکی ولاته که ی، بویه پاشا کوتی وه ک خودای گوره فرموویه تی: ﴿وَقَالَ اَللّٰکِ اَنْتُوْنِ

یوه﴾ پاشا کوتی: بوم بهینن، واته: له به ندیخانه ده ریبهینن بوم بینن، ﴿فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُوْلُ﴾ کاتی

پاسپارده که هات بژلای یوسف له به ندیخانه ده ری بینن، قه بولی نه کرد بیته ده روه تا پاشا لیکولینهوه نه کاو خوی و ژیر ده سته کانی بیتاوانی و پاکداوتی نه ویان بژ ناشکرا نه بی، که ژنه که ی عه زیز بوی هه لبه سته بوو، نه م به ند کردنه یسی له سر کاریکی په وا نه بوو، به لکو نامه قی و ده سندرزی

بووه کراوه ته سه ری، ﴿قَالَ اَرْجِعْ اِلٰی رَبِّکَ فَسْأَلُهُ مَا بِالْاَلْسُوْۤا اَلَّتِیْ قَطَعْنَ اَیْدِیْہِۢنَّ اِنَّ رَبِّیْ بِکَیْدِہِۢنَّ

عَلِیْمٌ﴾ یوسف نه لی: بگه پتوه لای ناغات لای بیرسه، نه و ژنانه ی که ده سته خویانیان بری، نیازیان

چی بوو؟ په روه ردگارم له فروفیلان ناگاداره. فرمووده هاتوه وه سفی یوسف دهکا (سه لای خوی

لیبی) له سر نه و قسانه ی و باسی ریزو پله و قدرو خورگری نه و دهکا، له موسه دی نیمامی نه حمه دو

هه ردو سه حیچه که دا هاتوه له نه بوهوره بره وه (په زای خوی لیبی) نه لی: پیغه مبه ری خودا

فرموویه تی: [نیمه زیاتر هه قعانه به گومان بین له نیبراهیم (سه لای خوی لیبی) وه ختی کوتی:

﴿رَبِّ اَرِنِیْ کَیْفَ تَحٰی الْمَوْتِۃُ قَالَ اَوْلَمْ تُوْمِنُۢ قَالَ بَلٰی وَّلٰکِن لِّیَطْمِیۡنَ قَلْبِیۡ﴾^۱ په روه ردگارم تو چون

مردو زیندو ده که یته وه؟ نیشانم بده، فرمووی: نایا تو هیشتا باوه رت نیه؟ نیبراهیم کوتی: به لی

به لام من ده موی به ته وای دلنیا بم. وه خودای گوره په حم بکا به لووت، نه و په نای نه برد بژ

شوینیکی قایم، وه نه گه ر من نه و هنده ی یوسف له به ندیخانه دا بمایامه وه، وه ک یوسف تنیدا مابوه وه،

به قسه ی بانگه ره که م ده کرد^۲. وه ک له وته کی نیمامی نه حمه دا هاتوه له نه بوهوره بره وه له

پیغه مبه روه له م نایه ته دا ﴿سْأَلُهُ مَا بِالْاَلْسُوْۤا اَلَّتِیْ قَطَعْنَ اَیْدِیْہِۢنَّ اِنَّ رَبِّیْ بِکَیْدِہِۢنَّ عَلِیْمٌ﴾ پیغه مبه ری

خودا (ﷺ) فرمووی: (نه گه نه وه من بومایه، به په له قه بولم ده کردو به هانم نه ده گرت)^۳. پاشا

کوتی: وه ک خودای گوره فرموویه تی: ﴿قَالَ مَا خَطْبُکُنْ اِذْ رَاوَدُّنَّ یُوْسُفَ عَن نَّفْسِہٖ﴾ یانی:

^۱ البقرة (۲۶۰).

^۲ احمد (۳۲۶/۲)، فتح الباری (۲۱۶/۸)، مسلم (۱۳۳/۱).

^۳ احمد (۳۲۶/۲).

مه بهستان جي ٻوڙ کاتي ويستان يوسف بخه له ٽينزو ڪاري خرابي پئي بڪن، خوداي مه زن ليره دا
 باسي پاشا دهڪا، کاتي ٿو ڙنانهي ڪوگردهوهه ڪه دهستي خويان بپي له لاي ڙنهڪهي عهزيز، پوي
 قسهي ڪرديوه ڙنهڪان به لام زياتر مه بهستي ڙني وهه زيرهڪهي خوي بوو، گوتي: مه بهستان جي بوو ڪه
 ويستان توشي خرابهي بڪن، له پڙي ميواندريهڪه دا ﴿قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ شَيْءٍ﴾
 واته: نافره تهڪان ووتيان پاڪو بيگهردى بق خوا نيمه ڪاري شورهمان تي نه ديوهه. واته: ڙنهڪان
 وهه لاميان داوه، پاڪو بي عهبي هه بق خواهيه، يوسف هيچ تاوانتيڪي نه ڪردوهه سوئند به خوا
 خرابيه ڪمان تي نه ديوهه، ٿا له وڪا ته دا وهڪ خوداي مه زن نه فرمويٽ: ﴿قَالَتْ أَمْرَأْتُ الْعَزِيزِ الْفَن
 حَصَصَ الْحَقُّ﴾ ڙنهڪهي عهزيز گوتي: ٿا نيسٿا راستي ده رڪهوت. ٿي بنوعه بياس و مواهيدو ڪه ساني
 تروش نه ٿين: ڙنهڪهي عهزيز گوتي: ٿا نيسٿا راستي ناشڪرا بوو. پوون بووهه ده رڪهوت. ﴿أَنَا زَوَّجْتُهُ
 عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾ ڙنهڪه گوتي من ده مويست دهستي له ڪه لا تيڪه ل بڪم، هه رچي ٿو
 گوتي راسته، وهڪ يوسف له پيشا گوتي: ٿو ڙنه ده مويست دهستم له ڪه لا تيڪه ل بڪا، ﴿ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي
 لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ﴾ ڙنهڪه گوتي دانم نا به و تاوانه دا هه تا ميره ڪم بزاني من له پاشه مله ناپاڪيم تي
 نه ڪرديوهه ٿو ڪاره شورهميه ڪه ورهيه پوي نه داوه، ويستم دلئ ٿو لاهه بولاي خرم پاڪيشم، به لام
 ٿو پازي نه بوو، هه بڙيه دانم پيدانا بق ٿوهي بزاني بيٿاوانم، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ﴾
 به راستي خودا بيلاني تاوانباران سه رڪهوتو ناکا.

- ۱..... ۱ یدان به ناشکرا کردنی قسه‌ی خراب و نابرجای بۆ ستم لیکراو له‌گه‌ن هاندانی بۆ لیبورن
- ۲..... ۲ بپروا به هه‌ندی له پینغه‌مهران و بپروا نه‌بوون به هه‌ندیکی تریان
- ۴..... ۴ لاساری جوونه‌که
- ۷..... ۷ تاوانه‌کانی جوونه‌که
- ۷..... ۷ بوختان کردنیان بۆ مەریه‌م و بانگه‌شه‌یان به کوشتنی عیسا و راستو دروستی نه‌و پوداوه
- ۱۱..... ۱۱ هه‌موو مەسیحیه‌کان بپروا ده‌هینن به عیسا (سه‌لامی خوای ئییی) پیش مردن
- باسی نه‌و هه‌رمودانه‌ی هاتوه له باری دابه‌زینی عیسا‌ی کورێ مەریه‌مه‌وه له ناسانه‌وه بۆ سه‌ر‌زمین له کۆتایی
- ۱۱..... ۱۱ دنیا‌دا به‌ر له بۆژی قیامه‌تاو بانگ کردنی بۆ خوا پەرستی به تاكو و ته‌نیا و شه‌ریك داننه‌نان بۆی
- ۱۷..... ۱۷ سینه‌تی عیسا (سه‌لامی خوای ئییی)
- ۱۹..... ۱۹ قه‌دمه‌ه کردنی خواردنه‌ پاك و خاوینه‌كان له جوونه‌که به‌هۆی ستم‌مکاریانه‌وه
- ۲۱..... ۲۱ نیگا (وحی) کراوه بۆ پینغه‌مهران (ﷺ) و مەك کراوه بۆ نه‌وانه‌ی پیش خۆی
- ۲۲..... ۲۲ نه‌وانه‌ی له قورئاندا ناویان هاتوه بیست و پینج پینغه‌مهران (سه‌لامی خوایان ئییی)
- ۲۲..... ۲۲ بۆزی موسا (سه‌لامی خوای ئییی)
- ۲۳..... ۲۳ مەبه‌ست له پەوانه‌کردنی پینغه‌مهران (سه‌لامی خوایان ئییی) نه‌هینشتی بپروایانه‌وه
- ۲۶..... ۲۶ رێ نه‌دان به نه‌هلی کتیب که هه‌له‌بۆی له نایندا و پیا‌هه‌ندان به عیسا‌ی کورێ مەریه‌مدا نه‌که‌ن
- ۳۰..... ۳۰ کۆمه‌ر و پارته‌ مەسیحیه‌کان
- ۳۲..... ۳۲ نه‌ عیسا و نه‌ فریشته‌کان (سه‌لامی خوایان ئییی) له‌وه حاشایان نه‌کردوه که به‌نده‌یه‌کی خودان
- ۳۳..... ۳۳ وەسفی قورئان
- ۳۳..... ۳۳ بپیری (هوکمی) نه‌و که‌سه‌ی ده‌مری و باوک و مندایی نییه (که کۆتا نایه‌ته هاتوته خوار)
- ۳۵..... ۳۵ باسی وشه‌ به‌ پێی ماناکه‌ی به‌ پشت و په‌نای خودا
- ۳۸..... ۳۸ سوهرتی (المائدة)
- ۴۰..... ۴۰ باسی نه‌وه‌ی حه‌له‌ه و نه‌وه‌ی حه‌رامه‌ له ناژه‌نه‌کاندا
- ۴۱..... ۴۱ هه‌رماندان به‌ ریز لێنان له پیرۆزیه‌کان و مانگه‌ حه‌رامه‌کان
- ۴۲..... ۴۲ قوریانی کردن بۆ مانی خودا (بیت الله)
- ۴۳..... ۴۳ شه‌ر کردن له‌گه‌ن نه‌و که‌ساندا نیازی که‌عه‌بی پیرۆزیان هه‌یه حه‌له‌ن مه‌که‌ن
- ۴۴..... ۴۴ باوکردن حه‌له‌ه هه‌رکاتی له ئیهرامدا نه‌مان
- ۴۴..... ۴۴ دادگه‌ری له هه‌موو کاتی‌که‌دا پینۆسته
- ۴۵..... ۴۵ نه‌و ناژه‌لانه‌ی خواردنیان قه‌دمه‌هیه
- ۴۹..... ۴۹ قه‌دمه‌ه‌کردنی هه‌رشتی له‌سه‌ر قوماری تیر دابه‌ش ده‌کرئ
- ۵۱..... ۵۱ بی‌نومیندی خواره‌ناس و شه‌یتان له زیان‌گه‌یاندن به‌ نایینی موسولمانان
- ۵۲..... ۵۲ ته‌واوی نایینی نیسلام
- ۵۳..... ۵۳ رینگه‌دان دان به‌ خواردنی مرداروه‌ بوو له کاتی ناچاری و برسیه‌تی‌دا

- ۵۴ ..... بوون کردنهومی چه لالان .....
- ۵۵ ..... برپاری (حوکمی) پاوی گیانهومری فیبرکراو .....
- ۵۷ ..... ناوی خوا هینان نه سر نهو نازله پاوکه رانه نه کاتی ناردنیدا .....
- ۵۷ ..... چه لالی سر برپاوی نه هلی کتیب .....
- ۵۹ ..... دروستی هاوسه رگری نه گهن نافرمتی نازادو داوین پاک نه نه هلی کتیب .....
- ۶۱ ..... هرماندان به دستنویژ گرتن .....
- ۶۲ ..... نیهت هینان و بسم الله کردن نه دستنویژ گرتندا .....
- ۶۳ ..... دست خسته ناو ریش .....
- ۶۳ ..... چونیهتی دستنویژ گرتن .....
- ۶۵ ..... شوردنی هردوو پی واجیبه نهک دست پیدا هینان .....
- ۶۶ ..... باسی نهو هر موودانهی که هاتوون نه بارهی شوری هردوو پیدا و دمی هر بشوری .....
- ۶۷ ..... هرماندان به دست خسته نیو په نههگان .....
- ۶۷ ..... دست هینان به سر خوها (الضمین) سونه تیکی نه گورو جیگیره .....
- ۶۸ ..... هرماندان بو ته یه مم کردن نه کاتی نه بونی ناودا و بو نه خوشی .....
- ۶۹ ..... دووعای دواي دستنویژ گرتن .....
- ۷۰ ..... ریزو گه ورهیی دستنویژ .....
- ۷۱ ..... وعبیر هینانهومی چاکهی خودا نه ناردنی پدیام و نایی نیسلام .....
- ۷۱ ..... هرماندان به پابند بوون به دادوریهوه .....
- ۷۲ ..... دست نهگه یشتنی خوانه ناسان به موسولمانان به هر میه که نه لایمن خوداوه .....
- ۷۴ ..... به نینی نه هلی کتیب و نه فرین لیکردنیان نه سر شکاندنی : .....
- ۷۵ ..... سرکردمکانی یارمه تیدمرگان (الانصار) نه شوی عهقه بهدا .....
- ۷۶ ..... په یماندان و شکاندنی .....
- ۷۷ ..... په یمانی مسیحیه گان و نه بیر چوونهومی نهو په یمانه یان و نه نجامه کھی .....
- ۷۸ ..... بوون کردنهومی راستی به هوی پنه مبرو (ﷺ) قورنانهوه .....
- ۷۹ ..... شهربک دانانی مسیحیه گان بو خودا و خوانه ناسیان .....
- ۸۰ ..... وهلام دانهومی نه هلی کتیب که ده نین : نیمه هرزه ندانی خوداین .....
- ۸۳ ..... موسا (سلامی خوی نیی) چاکه کانی خودا وعبیر هوزمکی دهینیتتهوه هرمانیان پیدمکات که بهنه ناو زویه پیروزمکه و یاخی بوونی هوزمکی نه هرمانه کھی .....
- ۸۶ ..... وتاری یوشی کوری نون و کالی کوری یوهنا .....
- ۸۷ ..... وهلامی چاکي هاوه له کانی پنه مبر (ﷺ) نه رژی به دردا .....
- ۸۸ ..... دووعای موسا (سلامی خوی نیی) نه جوونه که .....
- ۸۸ ..... همدغه کردنی جوونه که نه چوونه ناو زویه پیروزمکه چل سال .....
- ۸۹ ..... رنگار کردنی (بیت المقدس) .....

- ۹۰..... خودای مدزن دننه‌وایی مووسا دمکات (سه‌لامی خوای لیبی)
- ۹۱..... به‌سهرهاتی قایبل و هایبل
- ۹۵..... پیش خستنی تۆله‌ی ستم و برینی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی
- ۹۵..... پیویسته له‌سەر مروّف ریز له مروّف بگری
- ۹۷..... هه‌ره‌شه له هه‌له‌رۆو سنوور به‌زیننه‌کان
- ۹۸..... سزای نه‌وانه‌ی که درّایه‌تی خودا و پیغه‌مبه‌رمکه‌ی دمکه‌ن و خرا په‌کارن
- سزای درّایه‌تی لاده‌چی کاتی که نه‌وانه‌ی درّایه‌تی دمکه‌ن په‌شیمان ببنه‌وه وه پیش نه‌ومی دست بگری به‌سهریانددا
- ۱۰۱.....
- ۱۰۳..... هه‌رماندان به له‌خوا ترسی و خو نزیك خستنه‌وه لیبی و غه‌زا کردن
- ۱۰۴..... بارته‌قا (هدیه) له خوانه‌ناس و مرناگری له رۆژی قیامتدا و هه‌میشه و به‌ردموام له‌ناو ناگردان
- ۱۰۵..... هه‌رماندان به برینی دهستی دز
- ۱۰۶..... که‌ی دهستی دز ده‌بری
- ۱۰۷..... نه‌و که‌سه‌ی دزی دمکات ته‌وه‌ی ئی قبوون دمکری
- ۱۰۹..... ناگادار کردنه‌وه به خه‌م و خه‌ه‌ت نه‌خواردن له‌سەر هه‌لسوکه‌وتنه‌کانی جووله‌که‌ی و دووربووکان
- ۱۰۹..... جووله‌که‌کان قسه‌کان دمگۆن و هه‌ولی خو لادان نه‌مدن له په‌جم کردن له به‌سهرهاتی دوو جووله‌که‌که‌دا
- ۱۱۳..... زمی نیازه خرا په‌کانی جووله‌که و ستایشی کتیبه‌که‌یان (ته‌ورات)
- ۱۱۳..... هۆیه‌کی تر له‌سەر هاتنه خوارومی نه‌م نایه‌ته پیرۆزانه
- ۱۱۷..... پیاو به ژن دمکوژی
- ۱۱۷..... تۆله‌ی زامه‌کان (برینه‌کان)
- ۱۱۸..... ده‌ستوریکی گرنگ
- ۱۱۸..... مه‌سه‌له‌یه‌ک
- ۱۱۸..... لیبوردیه‌ی ده‌بیته هۆی سرینه‌ومی گونا‌ه
- ۱۱۹..... باسی عیسا و (سه‌لامی خوای لیبی) ستایشی ئینه‌یل :
- ۱۲۱..... ستایش کردنی نه‌م خورنانه و پیا‌ه‌لدانی و هه‌رماندان به هه‌رمانه‌روایی کردن پیی
- ۱۲۶..... هه‌ده‌فی کردنی دۆستایه‌تی له‌گه‌ن جووله‌که و مه‌سیحی دۆزمانی نیسلاندا
- ۱۲۸..... هۆی هاتنه خوارومی نه‌م نایه‌تانه
- ۱۲۹..... هه‌ره‌شه کردن له خاومن باومپان نه‌گه‌ر پاشگه‌ز ببنه‌وه به هینانی کۆمه‌لیکی تر
- ۱۳۱..... هۆی هاتنه خوارومی نه‌م نایه‌تانه
- ۱۳۲..... هه‌ده‌غه کردنی دۆستایه‌تی خوانه‌نسان
- ۱۳۳..... گالته کردنی خوانه‌ناسان به نوێژو بانگدان
- ۱۳۴..... رقی نه‌هلی کتیب له خاومن باومپان له‌به‌ر نه‌ویه که بروایان به خوا هه‌یه
- ۱۳۴..... نه‌هلی کتیب شایه‌نی خرا پترین سزان له رۆژی قیامتدا
- ۱۳۵..... له به‌وشتی دووربووکان ناشکرا کردنی به‌روا و شاردنه‌ومی باومره

- ۱۳۶ ..... نافرمايي دمپرین له خواناسان و زاناکانیان له سر واز هینانیان له قدمغه کردنی خرا په
- ۱۳۷ ..... جووله که کان ده لین: خودا دستي به ستراوه
- ۱۳۸ ..... دستي خودا زور گوشاند
- ۱۳۹ ..... نهومی بو موسولمانان هاتوته خوارموه، خوانه ناسی و له نه اندازه لادانی جووله که کان زیاتر دمکات
- ۱۴۰ ..... نه گهره نه هلی کتیب کاریان به کتیبه که ی غویان بگردایه، خیری دنیا و قیامه تیان دست دمکوت
- ۱۴۲ ..... فرماندان به راگه یاندنی پدیماسی خودا و به لینی خودا به پاراستنی پنه مبهرا (ﷺ)
- ۱۴۵ ..... بزگار بوون نیه به براهینان به تورنان نه بی
- ۱۴۷ ..... له دین و مرگه رانی مه سیهه کان و بانگه وازی عیسا (سه لاسی خوی نیبی) بو یه کتا په رستی
- ۱۴۹ ..... عیسا (سه لاسی خوی نیبی) به ندمی خودایه و دایکیشی زور باستگویه
- ۱۵۰ ..... ریگری له بت په رستی و هه له رژی له نایندا
- ۱۵۰ ..... نه فرینی خودا له خوانه ناسانی نهومی نیسرائیل
- ۱۵۱ ..... چه ند فرموده یه که له باری فرماندان به چاکه و به رگری کردن له خرا په
- ۱۵۲ ..... زمی دوو پرومکان
- ۱۵۳ ..... هوی هاتنه خوارموئی نم نایه ته
- ۱۵۶ ..... گوشه گیری (رهبانیة) له نیسلامدا نیه
- ۱۵۷ ..... سه رزارمکی له سویندا (الفلوی الیمین)
- ۱۵۷ ..... بارت هتای (که فارمسی) سویند
- ۱۵۹ ..... قدمغه کردنی مه یغوری و قوماریزی
- ۱۶۰ ..... ته هسیری ﴿وَالْأَسَابُ وَالْأَزْكَمُ﴾
- ۱۶۰ ..... باسی نه و فرموده نه ی له باری حه رامکردنی مه یه وه هاتوه
- ۱۶۶ ..... قدمغه کردنی کوشتی نیچیر له مالی خودا له نیهرامدا
- ۱۶۸ ..... توله ی کوشتی نیچیر له حه رمدا یان له نیهرامدا
- ۱۷۱ ..... حه لاکردنی راوی دمرا بو نه وانه ی له نیهرامدان
- ۱۷۲ ..... قدمغه کردنی راوکردنی نیچیری وشکانی
- ۱۷۵ ..... زمی پرسیار کردن به بی سود
- ۱۷۸ ..... ته هسیری نه و نازه لانه ی ناویان هاتوه
- ۱۸۱ ..... فرماندان به چاکسازی له خودا هتا گومر یان زیان نه گه یه نن
- ۱۸۲ ..... شایه تیدانی دوو که سی جینی پرو له کاتی و سیهت کردندا
- ۱۸۵ ..... پنه مبهران (سه لاسی خودایان نیبیت) له باری گه له کانیانه وه پرسیاریان نی دمکرت
- ۱۸۶ ..... وه بی هینانهومی به هر مکان بو عیسا (سه لاسی خودای نیبیت)
- ۱۸۸ ..... باسی نارذنی خوان
- ۱۹۰ ..... رووداویکی میژووی سیه

عیسا (سلامی خودای لئیبت) حاشا له بی پیرستی و شهریک دانان دمکات بۆ خوداوان به یکتا پیرستی دادمنیت

- 191 ..... (التوحید) .....
- 193 ..... له رۆزی قیامت دا جگه له راستگویی هیچ شتیک سودی نیه .....
- 194 ..... تهفسیری سورتهی (الانعام) .....
- 194 ..... سوپاس و ستایش بۆ خودا لهسر گهورمی و تواناو مهزنی دسته لاتی .....
- 196 ..... لاساری بت پیرستان هه ره شه کردن لئیبان لهسهری .....
- 198 ..... زمی نه و خوانه ناسه لاسارانه و رازی نه بوونیان بهومی که پیغه مهران له مروءه بن .....
- 200 ..... هه ره خودا خۆی و مدیهینه نهرو خاومنی رۆزی و بههرمکانه پیوسته ملکه چی بۆبکریت .....
- 202 ..... هه ره خودا زیان گهینه رو سودگهینه رو زاله .....
- 204 ..... نه هلی کتیب پیغه مهران (ﷺ) دهناس و مک چون هه زنده مانی خۆیان دهناس .....
- 204 ..... بت پیرسته کان پرسیاریان لئیمکریت لهسهر بت پیرسته که یان .....
- 205 ..... بهدبخت بههره له قورنمان و مرناگریت .....
- 207 ..... کاتی بینینی سزا ناوات خواستن هیچ سودیکی نیه .....
- 210 ..... دنه وایی کردنی پیغه مهران (ﷺ) .....
- 213 ..... بت پیرستان داوای نیشانه دمکن .....
- 214 ..... مه بهست به نوممدت چیه .....
- 215 ..... خودانه ناس که بو لاله و له تاریکیدا خوول دهخوات .....
- 216 ..... به لگه هینانه وه لهسهر بت پیرستان که له کاتی سزادا ته نیا داوا له خودا دمکن .....
- 220 ..... پیغه مهران (ﷺ) خاومنی که نهینه مانی خودانیه و شتی نادیاریش نازانیت .....
- ..... ریگه نه دان به پیغه مهران (ﷺ) که هاوه له کهم دست و هه زارمکان دهریکات لهدموری خۆی، هه رمان پیدانی به
- 221 ..... ریزی لئیبان کاتی هاتنیان بۆلای .....
- ..... پیغه مهران (ﷺ) به لگه ی بتهوی به دسته و میه بو نهومی که بانگه وازی بۆدمکات، پاداشت و سزاش به دسته خودایه و
- 224 ..... به دسته نه و نیه .....
- 226 ..... جگه نه خودا هیچ که سیک له غهیب (نهینه مانی) نازانیت .....
- 227 ..... گیانی عه بهدمکان به دسته خودایه بهر له مردن و پاش مردنیش .....
- 230 ..... باسی چاکه و ریزی خودا و هیزو زهبروزنگی .....
- 234 ..... بانگه واز رینی شاندا نه به بی ناچار کردن .....
- 235 ..... ری نه دان بهدانیشتن له گه ل نه وانه ی که دهریاری نیشانه مانی خودا خراب دمدوین .....
- 237 ..... وینه ی نه و که سانه ی دمگه رینه وه بۆ خودانه ناسی دوا ی برهینان و ناکاری چاک .....
- 239 ..... باسی فووکردن به که نه شاخدا .....
- 240 ..... ئیبراهیم (سلامی خودای لئیبت) نامۆزگاری باوکی کرد .....
- 241 ..... دهرکه و تنی نیشانه مانی یکتا پیرستی (التوحید) له ئیبراهیمدا (سلامی خودای لئیبت) .....
- 244 ..... نه مه شوینی روویه روویونه و میه بهرامهر بت پیرستان .....

- ۲۴۷ ..... شاه‌قی زور گه‌وره شهریک دانانه بو خودا
- ۲۴۹ ..... به‌خشی نیسحاق و یه‌عقوب به‌ئیراهیم (سه‌لامی خودایان لیبیت) له‌کاتی پیریدا
- ۲۵۰ ..... تاییه‌تمندی نووح و ئیراهیم (سه‌لامی خودایان لیبیت)
- ۲۵۲ ..... بت‌پرستی هه‌موو کردارمکانی مه‌ردوم له‌ناودمات هه‌تا هی پیغه‌مبه‌رائیش
- ۲۵۴ ..... نادمیته‌تی پیغه‌مبه‌رو نارذنی قورئان بوی (ﷺ)
- ۲۵۷ ..... هیچ‌که‌سینک له‌وه ستم‌کارترینه که درو به‌دم خوداوه هه‌له‌به‌ستی و ده‌لی نیگام بو هاتووه
- ۲۵۸ ..... ژبانی نهم ستم‌کارانه له‌کاتی مردن و بوژی قیامت دا
- ۲۶۱ ..... ناسینی خودا به‌ه‌ندیک له‌نیشانه‌کانی
- ۲۶۷ ..... زمی بته‌رستان
- ۲۶۹ ..... مانای داهینەر (البدیع)
- ۲۶۹ ..... هه‌ر خودا په‌روم‌رگار تانه
- ۲۷۰ ..... بینینی خودا له‌بوژی قیامت دا
- ۲۷۱ ..... له‌فسیری (البصائر)
- ۲۷۴ ..... هه‌رماندان به‌شونک‌ه‌وتنی نیگ (الوحی)
- ۲۷۵ ..... قسه‌ی خراب به‌بته‌کانی نه‌وان مه‌ئین، تا نه‌وانیش قسه‌ی خراب به‌رامبه‌ر خودا نه‌که‌ن
- ۲۷۶ ..... بت‌پرستان سویند ده‌خون پاش هاتنی موه‌جیزه‌ برواده‌هینن
- ۲۷۸ ..... برواهینان به‌مه‌یلی خودایه
- ۲۷۹ ..... هه‌موو پیغه‌مبه‌ری دوژمنیکی هه‌بووه
- ۲۸۲ ..... زورینه‌ی خه‌لک له‌گومریدان
- ۲۸۳ ..... جه‌لان بوونی نه‌و ناژه‌لانه‌ی به‌ناوی خودا سه‌رده‌بیرن
- ۲۸۴ ..... قه‌دمه‌ کردنی خواردن گۆشتی نه‌و ناژه‌لانه‌ی ناوی خودایان له‌سه‌ر نابری له‌کاتی سه‌رپرنیدا
- ۲۸۵ ..... نیگای (وه‌ی) شه‌یتان
- ۲۸۷ ..... وینه‌ی خوانه‌ناس و خواناس
- ۲۸۸ ..... سه‌رکرده‌ تاواتکارمکان و فرۆه‌ئیلیان و پاشه‌بوژیان
- ۲۹۱ ..... خوانه‌ناسان دان‌دینن به‌به‌رزی و پله و پایه‌ی ره‌چه‌له‌کی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ)
- ۲۹۷ ..... هه‌ندئ له‌ستم‌کاران ده‌خه‌ینه ژیر دستی یه‌کت
- سه‌رمشت کردنی مروؤو جنۆکه به‌پرسیار کردن له‌بارمی نارذنی پیغه‌مبه‌ران و دانئانیان به‌په‌وانه‌ کردنی
- ۲۹۸ ..... پیغه‌مبه‌راند (سه‌لامی خویان لیبی)
- ۳۰۱ ..... هه‌رپشه‌ کردن به‌له‌ناویردنیان نه‌گه‌ر لاساریان کرد
- ۳۰۴ ..... باسی هه‌ندئ له‌کارو کرداری بته‌رستان
- ۳۰۶ ..... شه‌یتان گوشتنی مندالی جوانی په‌وا کرد بو بته‌رستان
- ۳۰۷ ..... هه‌ندئ له‌و ناژهن و مال‌تانه‌ی بته‌رستان قه‌دمه‌ه‌یان دمکرد
- ۳۱۱ ..... هه‌ر خودایه که به‌روبووم دانه‌ویل و مال‌تی و مدیه‌یناوه

- ۳۱۲ ..... باسی زیادرموی
- ۳۱۳ ..... بهر هرو سوودی ناژن
- ۳۱۴ ..... نهم ناژلانه بغون و شوینی بهرنامهی شهیتان مهکون تینیدا
- ۳۱۷ ..... باسی نهو شتانهی که حهرامکراون
- ۳۱۸ ..... نهو حه لالانهی نه جوولهکه حهرام کرا بههوی نه ری دمروچونیا نهوه بوو
- ۳۲۰ ..... فروهینلی جوولهکه و نه عنهت کردنی خودا نییان
- ۳۲۱ ..... خودا خامونی به زمیه و تاوانبارانیش له سزای دمریاز نابن
- ۳۲۲ ..... باسی هه لهی بتههرستان و وه لام دانهومی هه له کانیان
- ۳۲۴ ..... ده پاسپاردهکه
- ۳۳۳ ..... ستایش کردنی تهورات و تورن
- ۳۳۶ ..... تورن به لگی خودایه به سهر خه لکهوه
- ۳۳۷ ..... خوانه ناسان چاو منواری قیامت یان نیشانه کانی دهکن
- ۳۳۹ ..... زهم و گلهیی له ناکوکی
- ۳۴۱ ..... یهک چاکه به ده نهونده، یهک خرا پدیش به نه ندازهی خوی پاداشت و مردمگری
- ۳۴۳ ..... ههر نیسلام راسته ریبه
- ۳۴۴ ..... ههرمان کردن به پاکی و دلسوزی
- ۳۴۵ ..... ناینی گشت پینه مبهران ته نیا نیسلام بووه
- ۳۴۷ ..... ههرماندان به پاکی و دلسوزی پشت بهستن به خوا
- ۳۴۸ ..... هیج کهس باری گرانی هیج که سیکی تر هه نناگری
- ۳۴۹ ..... خودا خه لکی کرده جینشینن زمین و پله جیاواز له یه کتری تا تاقیان بکاتهوه
- ۳۵۲ ..... تهفسیری سورمتی (الاعراف)
- ۳۵۳ ..... جان و گوزمرانی نهم شارانهی هرپان تی خرا
- ۳۵۶ ..... باسی هه له سه تگاندنی کردارمکان
- ۳۵۸ ..... گشت بههرمکانی ناسمان و زهوی بو مهردمه
- ۳۵۸ ..... به سهرهاتی سوژده بردنی فریشته کان و خو به گهوره زانینی شهیتان
- ۳۶۰ ..... یه کهم کهس که پیوانه ی کرد نیلیس بوو
- ۳۶۷ ..... دابرزینیان بو سهر زهوی
- ۳۶۸ ..... نارذنی جل و بهرگو و پوشاک جوانیش له گه تیدا
- ۳۶۸ ..... ترساندن له هیتتهی شهیتان
- ۳۷۰ ..... خودا بو کاری پیس ههرمان نادات، به لکو ههرمانی به داد پهروموی و دلسوزی داوه
- ۳۷۰ ..... مانای دروست بوون و گه پانهوه
- ۳۷۳ ..... ههرماندان به خو رازاندنهوه له کاتی چوون بو مزگه وتدا
- ۳۷۴ ..... قهدهغه کردنی زیادرموی له خوراک و پوشاکدا

- ۳۷۸ ..... مردندا
- ۳۷۹ ..... مشت و مری خه لکی ناو ناگرو نه هرت کردنیان له یه کتری
- ۳۸۱ ..... بیرویان دمرگاکانی ناسمانیان لی ناگریته وه و هدرگیز ناچنه به ههشت
- ۳۸۳ ..... باسی چارموسی پیاوچاکان و گوزمرانیان
- ۳۸۴ ..... خه لکی جه هه نم بهشیان هه داغ و پدژرمیه له ناو ناگردا
- ۳۸۶ ..... نه عراف و خه لکی نه عراف
- ۳۸۸ ..... خوشگوزمرانی به ههشت قه دهغه یه بو خه لکی جه هه نم
- ۳۹۰ ..... ریگه نادری به بتهدست پاکانه بکات
- ۳۹۱ ..... دروست بوونی بوئه مور له شه ش رۇژدا
- ۳۹۲ ..... مانای (الاستواء) دامه زان
- ۳۹۲ ..... شه و رۇژ له نیشانه گانی خودان
- ۳۹۴ ..... هاندان بو پارانه وه له خوا
- ۳۹۴ ..... قه دهغه کردنی زیاد مرموی له پارانه ویدا
- ۳۹۵ ..... قه دهغه کردنی خراپه له زه ویدا
- ۳۹۵ ..... له نیشانه گانی خودایه که باران دهبارینی و به رویوم دمردینی
- ۳۹۸ ..... به سه رهاتی نووح و گه له که کی (سه لای خوای لیبی)
- ۴۰۱ ..... به سه رهاتی هوود و (سه لای خوای لیبی) ره چه له کی گه لی عاد
- ۴۰۱ ..... شوینه وارمکانی هوزی عاد
- ۴۰۲ ..... نهومی له نیوان هوود و (سه لای خوای لیبی) هوزمکه ییدا روویدا
- ۴۰۴ ..... چارمونوسی هوزی عاد
- ۴۰۵ ..... به سه رهاتی رهوانه کرانی عاد
- ۴۰۷ ..... جی و شوینی هوزی سه موود و ره چه له کیان
- ۴۰۸ ..... به سه رهاتی پینه مبهدر سالیج و (سه لای خوای لیبی) سه موود
- ۴۰۸ ..... هوزی سه موود داوای و شتریکیان کرد له بهردی بیته دمر و شتری هاته دمر
- ۴۱۱ ..... کوشتنی و شترمکه
- ۴۱۲ ..... ههولی به دهه بان بو کوشتنی سالیج و سه رمتهای سه ره له دانی سزا و پاشان دابارینی سزا بو هوزی سه موود
- ۴۱۴ ..... به سه رهاتی لووت (سه لای خوای لیبی) و هوزمکه کی
- ۴۱۷ ..... به سه رهاتی شوعه ییب و (سه لای خوای لیبی) مه دیهن
- ۴۲۲ ..... تاقیکردنهومی گه له پیشوومکان
- ۴۲۴ ..... خیرووینر له گه ل باومردایه و زه برورنه گیش له گه ل خودانه ناسیایدیه
- ۴۲۸ ..... به سه رهاتی مووسا و هیرعه ون
- ۴۲۹ ..... عه ساکه کی مووسا و دسته سپیه کی

- ۴۲۰..... فسەى ھۆزى ھىرعون لەبارەى موساوه، دەیانوت جادووگەرەو پىنکەھن لەسەر دژاىە تىکردنى بە جادووگەران
- ۴۳۲..... کۆیوونەوى جادووگەران و ڕووبەڕوو بوونەیان لەگەڵ موسادا و کردنى پەت و دار و دەستەکانیان بە مار.....
- ۴۳۳..... زانیوونى موسا (سەلامى خودای ئىبیئت) و ڕوایهینانى جادووگەران.....
- ۴۳۴..... ھەرەشەى ھىرعون لە جادووگەران دواى ڕوایهینانان، وەلامى ئەوان بۆ ھىرعون.....
- ھۆزى ھىرعون ھانى ھىرعونیان دەداو نامادەیی ھىرعون بۆ کوشتنى ئەوى ئیسرائیل و ھاواربەردنى ئەوى ئیسرائیل
- ۴۳۷..... بۆلاى موسا (سەلامى خودای ئىبیئت) بە ئىنى موسا بە یارمەتى خودا بۆیان.....
- ۴۳۸..... تاشیکردنەوى ھۆزى ھىرعون بە قات و قەرى.....
- ۴۳۹..... یاخی بوونى ھۆزەکەى ھىرعون و تۆلە ئیسەندەیان بە چەند نیشانەوه.....
- ۴۴۲..... تقویموونى ھۆزەکەى ھىرعون لە دەریادا و جیگىرپوونى ئەوى ئیسرائیل ئەو زەویە پیرۆزەدا.....
- ۴۴۴..... پەرىنەوى ئەوى ئیسرائیل لە دەریادا و داواکردنیان لە موسا کە پەرسراویکی بەرجەستەیان بۆ پەیدا بکات ...
- ۴۴۵..... وەبیرەینانەوى بە ھەرمەکانى خودا بۆ ئەوى ئیسرائیل.....
- ۴۴۵..... ڕۆژو گرتنى موسا غۇغریک کردنى بە خودا پەرسیتەوه تا چل شوو.....
- ۴۴۶..... داواکردنى موساکە پەرورەگارى بییئیت.....
- ۴۴۸..... خودا موسای ھەلبێژاردو ئەلواھەکانى دایە (سەلامى خودای ئىبیئت).....
- ۴۵۰..... بیبەشکردنى ھیز زلان لە نیشانەکانى خودا.....
- ۴۵۱..... بەسەرھاتى پەرسنى گۆرەکە.....
- ۴۵۵..... موسا کە تۆبیبەکەى دایردەوه ئەوھەکانى ھەنگرتەوه.....
- ۴۵۶..... ڕۆیشتنى ھەفتا کەس لە ئەوى ئیسرائیل بۆ خەزەت پەرورەگاریان و خودا ئەوى مەرانی.....
- بەزەیی خودا نوسراوه ئەو خوداناسانەى غۇپاک ڕاگرو ڕووادارن بە نیشانەکانى خودا و پینقەمبەرانى (سەلامى خودایان
- ئىبیئت).....
- ۴۵۹.....
- ۴۶۰..... سیفەتەکانى ئەو پینقەمبەرە.....
- ۴۶۳..... گشت پەيامى پینقەمبەران موحەمەد (ﷺ) بۆ ھەموو جیھانە.....
- ۴۶۵..... خودا باسى ھەندیک لە ئەوى ئیسرائیل دەکات کە ڕینمایى دەکەن و بە راستیش دادومى دەکەن.....
- ۴۶۸..... بى ھەرمانى کردنى جوولەکە لە ڕۆژى شەمەدا.....
- ۴۶۹..... گۆرپنى وینەیان بە مەیمون و ڕزگارپوونى ئەوانەى بەرگریان کردو ئەوانەش کە بى دەنگ بوون.....
- ۴۷۰..... زەلیلی بەردەوام بەشى جوولەکەى.....
- ۴۷۲..... بلاوکردنەوى ئەوى ئیسرائیل لەسەر زەمیندا.....
- ۴۷۴..... بەرزکردنەوى کۆیو توور بەبان سەرى ئەو جوولەکانەوه لەمەر یاخی بوونیان.....
- ۴۷۵..... باسى ئەویە ئینەى کە وەرگرا لە ئەوى ئادەم.....
- ۴۷۸..... بەسەرھاتى بەلھەمى کۆرى باعورا (الباعوراء) وینەى ئەو زانایەى کە لە زانیاریەکەى خۆى لابەت.....
- ۴۸۴..... بیباومى و چارەنووس.....
- ۴۸۶..... باسى ناوھەوانەکانى خودا.....
- ۴۹۰..... باسى ڕۆژى قیامەت و نیشانەکانى.....

- ۴۹۵ ..... ئەم پېئەمبەرە (ﷺ) غەیب نازانیت و توانای سودو زیاتیشی بۇ خودی غۇی نپە
- ۴۹۶ ..... ھەموو غەلکی ئەومی ئادەمن
- ۴۹۹ ..... خودای بئەپرستان نە و مدیھینەرەو نە یارمەتیدەرەو نە خواەنی هیچ شتیکە
- ۵۰۲ ..... ھەرماندان بە ئیپورەن
- ۵۰۵ ..... رییازی لە خوداترسان لە کاتی پارایی و دوودلیدا
- ۵۰۶ ..... برا شەیتانە کانیان یارمەتیان دەمن لە گومراپووندا
- ۵۰۷ ..... بئەپرستان داوای نیشانە دمکن
- ۵۰۸ ..... ھەرماندان بە گوێگرتن لە قورئان
- ۵۰۸ ..... ھەرماندان بە عیبادت و یادی خودا لە بەیانیان و ئیواراندا
- ۵۱۰ ..... تەفسیری سورەتی (الانفال)
- ۵۱۰ ..... مانای دەستگەوت (الانفال)
- ۵۱۱ ..... ھۆی ھاتتە خوارومی ئەم نایەتە
- ۵۱۱ ..... ھۆیکە تر لە ھاتتە خوارومی ئەم نایەتە
- ۵۱۳ ..... نیشانەکانی بروادارە پاستگۆیەکان
- ۵۱۴ ..... کاتیک نایەتەکانی قورئان خوینرا برۆا زیاد دمکات و بەھیز دەبیت
- ۵۱۵ ..... باسی غۇ سپاردن بە خودای گەرە
- ۵۱۵ ..... باسی کارمکانی خواەنباویران
- ۵۱۶ ..... باسی راستی باویر
- ۵۱۶ ..... بەروبوومی باویری تەواو
- ۵۱۷ ..... شوینکەوتی پېئەمبەر (ﷺ) مایە چاکەییە بۇ باویرداران
- ۵۲۰ ..... ھانا بردنی موسولمانان و بەھانا چونی خودا بۆیان و ناردنی ھریشتە بۆیان
- ۵۲۴ ..... موسلمانان لە پۇژ بەردا غەویان لی کەوت
- ۵۲۵ ..... شەوی بەدر باران یاری
- ۵۲۷ ..... خودا ھەرمانی دا بە ھەریشتەکان کە یارمەتی خواەنباویران بدن و لەگە ئیان بچەتگن دژی خودانەناسان
- ۵۲۸ ..... قەدەمھە کردنی ھەلاتن لە کاتی بوویربوونەومی ئورژەن و سزاکی
- ۵۳۰ ..... بەر خوردی خودا لە پۇژی بەدردا و کۆشتن و خۆل کردنە چاوی (خودانەناسان)
- ۵۳۲ ..... ھەلامدانەومی داوای بئەپرستان
- ۵۳۳ ..... ھەرماندان بە گوێرایەتی خودا و پېئەمبەرکە (ﷺ)
- ۵۳۵ ..... ھەرماندان بە ھەلامدانەومی خودا و پېئەمبەر (ﷺ)
- ۵۳۵ ..... خودا دەتوانیت لە مەھر دانیت لە ئیوان مرقۇو دلیدا
- ۵۳۶ ..... ترساندن لە ھیتەنی گشتگیر
- ناگادار کردەومی موسولمانان لە و زیانەنی کە تینیدا بوون لە کزی و لاوازی و پاشان چۆن بوونە خواەنی ھیزو دەستەلات
- ۵۳۹

- ۵۴۰..... هوی هاتنه خوارموی نهم نایه تده وه دهغه کردنی ناپاکی
- ۵۴۲..... له خودا ترسی هؤکاره بؤ جیا کردنهومی چاکه و خراپه
- ۵۴۳..... باسی نهو پلانهای که خه لکی مه ککه دایان رشت بؤ کوشتنی پیغه مبهرا (ﷺ)
- ۵۴۵..... قورمیشیه کان وایان دزمانی که ده توانن وک قورنان دانین
- ۵۴۶..... بتپهرستان داوای سزا دهکن
- ۵۴۷..... بوونی پیغه مبهرو (ﷺ) تهویه کردنی بتپهرستان دوو هؤکارن بؤ دنیابوون له سزا
- ۵۴۸..... ریگر نیه له سزادانی بتپهرستان دواى نه نجامدانی کاری خراپ
- ۵۵۱..... مان' خهرج کردنی خودانه ناسان بؤ ریگری له پئی خودادا داخ و که سرمه کی ههر بؤ خوئیانه
- ۵۵۳..... هاندانی خودانه ناسان بؤ تهویه کردن و ترساندن بیان له خودانه ناسی
- ۵۵۳..... ههرماندان به جهنگ بؤ کوتایى هینانی بیدینی و بتپهرستی
- ۵۵۶..... بپریاری شهرع دمیریاری (غه نیمهت بو) (هین)
- ۵۶۰..... ههندی له درپژمی پروداومکانی بؤژی بهدر
- ۵۶۳..... خودا ههر کؤمه لیکی به که متر نیشان دا له چاوی نهوی تردا
- ۵۶۴..... فیذبوونی رهوشته کانی جهنگ
- ۵۶۵..... ههرماندان به خوڤاگری له کاتی روویه پروویونه ودا
- ۵۶۶..... شیوازی هاتنه دمرموی موشریکه کان بؤ بؤژی بهدر
- ۵۶۷..... شهیتان موشریکه کانی هه نغه له تاندو کارمکانی لا جوان کردن
- ۵۶۸..... هه لوئستی دووروومکان له بؤژی بهدردا
- ۵۶۹..... لیئدانی فریشته کان له خوانه ناسان له کاتی گیانکیشانیاندا
- ۵۷۲..... ههرماندان به لیئدانی توندی نهوانه ی بیباومرن و په یمان دهسکینن
- ۵۷۳..... ههرماندان به هه لومه شاندهومی په یمان و دانهومی بهسهر دوژمندا پاش دمرکهوتنی ناپاکی لییان
- ۵۷۴..... ههرماندان به خو ناماده کردن به پئی توانا تا دوژمنی خواى پی بترسینرئ
- ۵۷۶..... ههرماندان به هه بولکردنی ناشتی له گه ن' دوژمن نه گهر داوای ناشتی کرد
- ۵۷۷..... ومیر هینانهومی بههری په گگرتن له نیوان دلی خامن باومرانداندا
- ۵۷۸..... هاندان لهسهر جهنگ کردن و مزدهیش بهوه که موسولمانان که میش بن زان دهبن بهسهر زورئ له خوانه ناساندا
- ۵۸۲..... به لیئندان بهو دیلانه به پاداشتی چاک، نه گهر غیریان تیدابیت
- ۵۸۵..... کؤچه ریان و یاریده دمیریه کان دوستی په کترین
- ۵۸۶..... دوستایه تی ناکرئ له گه ن' نهوانه ی پروایان هیناوه و کؤچیان نه کرده
- ۵۸۷..... خوانه ناسان دوستی په کترن، هیچ دوستایه ته کیان له گه ن' موسولماناندا نیه
- ۵۸۸..... خواوه نیباومرانی راسته هینه
- ۵۸۹..... میراتی بؤ کهس و کاره
- ۵۹۰..... بؤچی (بسم الله) له سه ره تای نهم سورمه توه نه نوسراوه؟
- ۵۹۱..... راگه یاندنی بیزارى دمیرپین بهرانهر بتپهرسته کان

- ۵۹۴ ..... هدرگه سی په یمانیک بیوه و لینی لا نمداوه، نهوه په یمانکلی تا (تهواو بوونی) ماومکه یه تی
- ۵۹۵ ..... نا نه مه نایه تی شم شیره
- ۵۹۶ ..... کاتی پتپهرستیک داوای په نای کرد، په نا نه دری
- ۵۹۸ ..... جد ختگردن هوه له سر بیژاری دمرپین له پتپهرستان
- ۶۰۰ ..... پینشوایانی خوانه ناسان بی په یمان
- ۶۰۱ ..... هاندان بو شهر کردن نه گه لیان و هندی له سوودمکانی
- ۶۰۳ ..... یه کی له پندمکانی جهنگ تاتیگردن هوی موسولمانانه
- ۶۰۴ ..... پتپهرستان مزگهوت هکانی خودا ناومدان ناکه نهوه
- ۶۰۵ ..... خدکی غاومنیابوم، نهوان مزگهوت هکان ناومدان دمکه نهوه
- ..... ناو به خشینه وه به حاجیه کان و ناومدانگردن هوی مالی خودا که عبه ی پیروز له به رانبهر بروا و جیهاد دا راناوستن
- ۶۰۶ .....
- ۶۰۸ ..... هدرماندان به وازهینان له دوستایه تی پتپهرستان با که س و کاریش بن
- ۶۱۰ ..... سرکهوتن ته نیا به یارمه تی خودایه
- ۶۱۰ ..... رووداوی غه زای حونه یین
- ۶۱۴ ..... تدهغه کردنی پتپهرستان له چوونه ناو که عبه ی پیروز (المسجد الحرام)
- ۶۱۵ ..... هاندان له سر جهنگ کردن نه گه گن نه هلی کتیندا تاسه رانه بدمن
- ۶۱۶ ..... سدرانه نیشانه ی زه نیلی و خوانه ناسیه
- ۶۱۸ ..... هاوه لدانانی گاورو جووله که و خوانه ناسیه که بیان بووه هوی نهومی شهر بیان نه گه لدا بکریت
- ۶۱۹ ..... ههولدانانی نه هلی کتیب بو کورن هوی روناکی نیسلام
- ۶۲۰ ..... نایینی نیسلام زال دهبی به سر هه موو نایینه کاندان
- ۶۲۱ ..... خو پیاریزی له زانایانی خراپ و عابیده گومراکان
- ۶۲۲ ..... سزای نهوانه ی زیرو زیو مؤل نهدمن
- ۶۲۵ ..... سال دوازه مانگه
- ۶۲۶ ..... نهو مانگانه ی شهری تیندا دموستی (الاشهر الحرم)
- ۶۲۷ ..... شهر کردن له مانگه حدرامه کاندان
- ۶۲۸ ..... زمی دستکاریکردنی شهرعی خوانه روه ی بیرو راکانی غویه وه
- ۶۳۱ ..... گله یی و هه رشه له نه بزوان و تهمه لی کردن له جیهاد کردن
- ۶۳۲ ..... خودا یارمه تیدمری پیغه مبه رکه یه تی
- ۶۳۴ ..... دهبی جیهاد له هه موو بارودوخیکدا بکری
- ۶۳۶ ..... هوی دواکوتنی دوورومکان و ناشکراکردنی فروقیلیان
- ۶۳۷ ..... گله ییکردن له پیغه مبه ر له سر نهومی نیزنی دان
- ۶۳۸ ..... ناشکرا کردن حالی دوورومکان
- ۶۴۳ ..... باسی ترس و شله ژانی دوورومکان

- ۶۴۴ ..... رهنه و گزاندن دوپرومکان سه بارت به دابهش کردن سده مقه و هه تمام ارییان بوی
- ۶۴۵ ..... باسی خدرجه کانی (مصاریف) زکات
- ۶۴۶ ..... کهدمستان
- ۶۴۶ ..... نه و کارمه ندانه ی زکات کؤ دمکه نه وه
- ۶۴۷ ..... نؤ موسولمان (دئراگیراومکان)
- ۶۴۸ ..... کؤیله کان
- ۶۴۸ ..... چاکه ی بهنده نازاد کردن
- ۶۴۸ ..... قهرزاران
- ۶۴۹ ..... له بی خوادا
- ۶۴۹ ..... بیواران
- ۶۵۰ ..... یه کی له خوومکانی دوپروو نازاردانی پیغه مبه ره (ﷺ)
- ۶۵۱ ..... یه کیکی تر له خوومکانی دوپروو هه ولدانه بؤ رازیکردنی خه لکی به سویندی درؤ
- ۶۵۱ ..... یه کیکی تر له خوومکانی دوپروو له ناشکرا بوونی نهینه کان دهرترن
- ۶۵۲ ..... یه کیکی تر له خوومکانی دوپروو هروفیل و پاکانه کردنه به شتی پرپوچ
- ۶۵۴ ..... باسی هندی تر له خووی دوپروومکان
- ۶۵۶ ..... نامؤگاریه ک بؤ دوپروومکان تا درس و مرگن له وانه ی پیش خویان
- ۶۵۷ ..... رهوشته باشه کانی برواداران
- ۶۵۸ ..... مژده دان به برواداران به خوشگوزمرانی هه میشه یی
- ۶۶۰ ..... شهرماندان به شهره له گهل خوانه ناس و دوپروواندا و توندی توانن به رانبه ریان
- ۶۶۰ ..... هوی هاتنه خوارموی نهم نایه ته
- ۶۶۱ ..... دوپروومکان خونیای کوشتنی پیغه مبه ریان (ﷺ) که و ته سر
- ۶۶۴ ..... یه کیکی تر له خووه خرا په کانی دوپروومکان داوا کردنی ماله و پاشان به خییلی کردنه له خیرو بییر کردندا
- یه کیکی تر له خووه خرا په کانی دوپروومکان تانه و ته شهردانه له و خاومنباو مرانه ی زیاتر زکات نهدمن و گاتنه ییش
- ۶۶۵ ..... دمکن به وانه ی کدم نهدمن
- ۶۶۷ ..... قهدهغه کردنی داوای لیبورن بؤ دوپروومکان
- ۶۶۸ ..... دوپروومکان به وه دغوش بوون که خویان لادا له چون بؤ غه زای ته بوک
- ۶۷۰ ..... دوپروومکان جاریکی تر نیزن نادرین دهرچن بؤ شهر
- ۶۷۰ ..... قهدهغه کردنی نویژ کردن له سر دوپروومکان
- ۶۷۲ ..... زمی دواکه و توان له جهاد
- ۶۷۳ ..... و مسفی خاومنباو مران و پاشه رؤژیان
- ۶۷۳ ..... باسی نه و عهده بانه ی بیانویان هه بو هاتن داوای نیزنیان کرد
- ۶۷۴ ..... باسی به هانه ی شهرعی بؤ هاویه شی نه کردن له جهاددا
- ۶۷۶ ..... باسی هروفیلی دوپروومکان

- ۶۷۷ ..... عدرببه دهمته کیهکان زور خوانه ناس و دوروون
- ۶۷۹ ..... هندیك له عدرببه دهمته کیهکان خواناس و هندی به خشنندن
- ۶۷۹ ..... ریزو همدری کوجهری و نه نسا ریبهکان و نهوانه ی شوین پیی نهوانیان گرته بهر به چاک
- ۶۸۰ ..... دهمته کیه دوروومکان و شاری مدینه
- ۶۸۲ ..... باسی نهو خاومن باومره دواکهوتووانه له جههاد بههوی تهمه لیهوه
- ۶۸۳ ..... همراندان به و مرگرتی زمکات و سوودمکانی
- ۶۸۵ ..... هدرمشه کردن له یاخیبووان
- ۶۸۶ ..... دواختنی همرانی سی به جیماوکه
- ۶۸۷ ..... مزگهوتی زیانیه خش و مزگهوتی خواناسی
- ۶۸۹ ..... ریزی مزگهوتی قویا و نویزگردن تییدا
- ۶۹۱ ..... جیاوازی نیوان نهم دوو مزگهوته
- ۶۹۲ ..... خودا، گیان و سامانی باومردارانی کریوه له جیاتیدا دمیا نغاته بهمه شتموه
- ۶۹۳ ..... وسمنی نهو خاومنباو مپانه کی گیان و سامانی خویان هرؤشتوه به خودا
- ۶۹۴ ..... ریگه نمدان بو پارانهوه بو بتپهرستان (نهوانه ی شهریک بو خودا دادمنین)
- ۶۹۶ ..... هیچ گازندمه یکه نیه دوا ی هینانهومی به لگه نه بیت
- ۶۹۷ ..... باسی همرای تهبووک
- ۶۹۹ ..... به سهرهاتی نهو سی کسه ی خویان له همرای لادا
- ۷۰۵ ..... همراندان به کردنی قسه ی راست
- ۷۰۶ ..... پاداشتی رؤشتن بو همرای
- ۷۱۰ ..... همراندان به جههاد دزی خوانه ناسه نزیکهکان و پاشان خوانه ناسانی تریش
- ۷۱۲ ..... باومری خاومنباو مزید دمکات و کمیش دمکات، به لام دوروومکان زیاتر بیس و چه پهل دمن
- ۷۱۳ ..... تاتیگردنهومی دوروومکان
- ۷۱۴ ..... رموانه کردنی پیغه مبر (ﷺ) چاکه یهکی گهوری خودایه
- ۷۱۷ ..... ته فسیری سورمتی یونس
- ۷۱۷ ..... نهم پیغه مبره دمی مزددر بی
- ۷۱۸ ..... خودا خاومنی بوونه و مرو پهرومردگارو هلسورینه ریته
- ۷۲۰ ..... گه پانهومی هه موو بو لای خودایه
- ۷۲۱ ..... هه موو شتی شایه ته له سر توانای خودا
- ۷۲۳ ..... شوینی نهوانه ی پروایان نیه به رژی قیامت جهه نهم
- ۷۲۴ ..... پاداشتی چاک بو پرواداران و ناکار چاکانه
- ۷۲۶ ..... خودا وه لاسی شهر ناداته وه وک دوعای غهیر
- ۷۲۷ ..... مروقه له کاتی ته تگانه دا یادی خوا دمکات، به لام له کاتی خوشیدا له بیری ده چی
- ۷۲۸ ..... باسی لاساری خوانه ناسانی قورمیش

- ۷۲۹ ..... چه سپاندنی راستی نهم تورنانه
- ۷۳۲ ..... نهموی بتپه‌رستان به تمامین له په‌رستراومکانیان
- ۷۳۲ ..... نهم بتپه‌رستیه داهینراوه
- ۷۳۳ ..... موشریکه‌کان داوای نیشانه دمکن
- ۷۳۶ ..... هه‌لویست گوزینی خه‌لکی کاتی که سوزیکی به‌رانبدر نه‌کرت دواي ناره‌ه‌تیبه‌ک
- ۷۳۸ ..... نمونوی نهم ژیانی دنیایه
- ۷۳۹ ..... هه‌لنان بؤ‌نوه به‌هرانه‌ی که به‌ردموامه و هه‌رگیز نه‌مانی به‌سردا نایه‌ت
- ۷۴۰ ..... پاداشتی ناکار چاکان
- ۷۴۲ ..... پاداشتی خراپه‌ی تاوانباران
- ۷۴۳ ..... حاشا کردنی په‌رستراوی موشریکه‌کان لییان له رۆژی قیامه‌تدا
- ۷۴۵ ..... دانپیانانی بتپه‌رستان به تاك و ته‌نهایی خوادا له په‌رومردگاریدا و هیئانه‌وی به‌نگه به‌وه له‌سهریان
- ۷۴۹ ..... بیگومان نهم تورنانه و ته‌ی خویبه و باسی هه‌ندی موصییزمکانی تورنایش
- ۷۵۲ ..... هه‌رماندان به بیژاری دهرپزین له بتپه‌رستان
- ۷۵۴ ..... هه‌ست کردن به کورتی ژیانی دنیا له کاتی هه‌شردا
- ۷۵۵ ..... بیگومان تۆله ده‌سینری له تاوانباران، له دنیا‌دا بی‌یان له دواپۆژگا
- ۷۵۶ ..... په‌له کردنی نه‌وانه‌ی که به‌روایان به رۆژی قیامه‌ت نیه و وه‌لام دانهمویان
- ۷۵۸ ..... نهم قیامه‌ته راسته
- ۷۵۹ ..... نهم تورنانه نامۆزگاری و شیفا و به‌زمیی و رینیشاندیره
- ۷۶۰ ..... نایا بؤ‌هیج که‌سی هه‌یه جگه له خودا یان که‌سی خوا نیزی بدا شتی حه‌لان بکات یا حه‌رامی بکات
- ۷۶۲ ..... هه‌موو گه‌وره و به‌وکی خودا ناگای نییته‌تی
- ۷۶۳ ..... ناسینی دۆستانی خودا
- ۷۶۴ ..... مه‌به‌ست نهم مژده‌یه خه‌ویینی راسته
- ۷۶۶ ..... گشت دسته‌لات هی خودایه و هه‌ر خوشی بوونه‌ور به‌رپۆه دمبات و هیج که‌سی له‌گه‌لدا نیه
- ۷۶۷ ..... خودا پاک و بی‌عه‌یبه و دووره نه‌وی که هاوسه‌رو مندانی هه‌بی
- ۷۶۸ ..... به‌سهرهاتی نوح (سه‌لامی خوای لی بی) له‌گه‌ل هۆزمکه‌یدا
- ۷۶۹ ..... نهم نیسلاسه نایینی (گشت) پیغه‌مبه‌رانه (سه‌لامی خوایان لی بی)
- ۷۷۱ ..... پاشه‌رۆژی خراپی نهم تاوانبارانه
- ۷۷۲ ..... به‌سهرهاتی موسا و فیرعه‌ون
- ۷۷۳ ..... توتویژی موسا له‌گه‌ل جادووگه‌رمکاندا
- ۷۷۵ ..... به‌هۆزی فیرعه‌ون که‌س به‌روای به موسا نه‌هیئا جگه له چه‌ند لاوی
- ۷۷۶ ..... موسا هۆزمکه‌ی هه‌لده‌نا که هه‌ر پشت به خودا ببه‌ستن
- ۷۷۷ ..... هه‌رمان پیکردنیان به نویژ کردن له‌ناو ماله‌کانی خوایاندا
- ۷۷۸ ..... زرای موسا له فیرعه‌ون و دارو دسته‌که‌ی

- ۷۷۹ ..... بزگار بوونی نەمەئى ئىسرائىل و نۆقۇمبۇنى ئالى فېرەھون
- ۷۸۳ ..... دامەرزاندنى بەرەئى ئىسرائىل نەمۇ زەمبەدا و بۇزى پاك و چاك پىندانىان.
- ۷۸۴ ..... لە كتيبة پيشوكاندا نەم تۇرئانە باسى ھاتوۋە .....
- ۷۸۵ ..... ھەر كاتى سزا ھاتبى باومر ھىنان ھىچ سۇدىكى نەبۋە تەنيا بۇ ھۇزى يولوس نەبى .....
- ۷۸۷ ..... دوورە لە كارزانى خوداۋە كە خەلكى ناچار بىكات بېرا پىئىن .....
- ۷۸۹ ..... ھەرماندان بە تىپرامان لە دروستكردنى ناسمانەكان و زمىن .....
- ۷۹۰ ..... ھەرماندان بە پەرستنى خودا بە تەنيا و خۇ سپاردن پىنى .....
- ۷۹۲ ..... تەفسىرى سورەتى ھود (سەلامى خۇاى ئىبنى) .....
- ۷۹۲ ..... نەم تۇرئانە و بانگەوازى بۇ لای خودا بە تەنيا .....
- ۷۹۴ ..... خودا ئاگادارى ھەموو شتىكە .....
- ۷۹۵ ..... خوداى مەزىن دەستەبەرى بۇزىۋى ھەموو دروستكاروكانى كر دوۋە .....
- ۷۹۶ ..... خودا ناسمانەكان و زمىنى لە شەش رۇژدا دروست كر دوۋە .....
- ۷۹۸ ..... مەشت و مېرى بىتپەرستان لەسەر زىندوۋىنەۋەئى پاش مردن و پە نەكردىان بۇ دابارىنى سزا بۇيان .....
- ۷۹۹ ..... ماناكانى ووشەئى نۇمەت (الامە) .....
- ۸۰۱ ..... پاراپى مروزە لە كاتى خۇشى و ناخۇشىدا .....
- ۸۰۲ ..... دلتەنگى پىئەمبەر (ﷺ) لەسەر قەسەئى بىتپەرستان و دلدانەۋەئى .....
- ۸۰۳ ..... باسى موعجىزەئى نەم تۇرئانە .....
- ۸۰۴ ..... ھەر كەسى ھەر نەم دىئاي وىست لە بۇزى قىيامەتا بەشى نىھ .....
- ۸۰۵ ..... كەسى بېرا بە تۇرئان دىكا كە بەنگەئى روونى لەلايدن پەرومىگارىۋە پىندرابى .....
- ۸۰۷ ..... بىشتىگىرىكردنى ھەموو ھەرومىدەك نەناو تۇرئاندا ھەيە .....
- ۸۰۸ ..... نەۋانەئى بوختان بەدم خوداۋە دىكەن و دىبەنە نەمبەر لە رىگەئى خودا، لە ھەموو كەس دۇۋاوترن .....
- ۸۱۱ ..... پاداشتى خەلكى خاۋەنباومر .....
- ۸۱۲ ..... نەۋنەئى خاۋەنباومر و خاۋەنناسان .....
- ۸۱۳ ..... بەسەرھاتى نوح (سەلامى خۇاى ئىبنى) و تۆۋىزى لەگەن ھۇزەكەيا .....
- ۸۱۵ ..... ۋەلامى نوح پىئەمبەر (سەلامى خۇاى ئىبنى) .....
- ۸۱۷ ..... داۋاكردىنى ھۇزى نوح كە سزاىان بۇ بىت، ۋەلامى نوحىش بۇيان .....
- ۸۱۷ ..... رۇسايدەك بۇ ۋوونكردەۋەئى راستى پىئەمبەر (ﷺ) .....
- ..... سەرھاتى دەستىپىكردنى (تۇغان) كەۋەلكرتنى نۇرومىيەك نەناو كەشتىكە دا لەھەموو شتەكان لەلايدن نوحوۋە
- ۸۱۹ ....
- ۸۲۰ ..... سواربوونى كەشتىكە و رۇشتنى نەناو نەمۇ شە پۇنە گەۋرانەدا .....
- ۸۲۲ ..... بەسەرھاتى خىكانى كۆرە خاۋەنناسەكەئى نوح پىئەمبەر (سەلامى خۇاى ئىبنى) .....
- ۸۲۳ ..... كۇتايى لافاۋمكە .....

که پانه وه بو سر به سره هاتی کورمکدی نووح و باسی نه و وتوویرمی که رویدا نه نیوان نووح و خودای مهزنا له بارمی

- کورمکدی نووح وه ۸۲۴
- فرماندان به دابیزین له که شتی که هاری له گه گن بدمکت وسه لامه تیدا ۸۲۵
- باسی نه م به سره هاته به لگه یه له سر نیگی خودا بو پیغه مبر (ﷺ) ۸۲۶
- به سره هاتی هوود و عاد ۸۲۷
- وتوویری نیوان هوود پیغه مبر و (سه لای خوی نیبی) هوزی عاد ۸۲۸
- له ناودانی هوزی عاد و سر نه نجای نه وانه ی خاومنیام و بوون له ناویاندا ۸۲۹
- به سره هاتی پیغه مبر صالح و (سه لای خوی نیبی) هوزی سه موود ۸۳۰
- وتوویری نیوان پیغه مبر صالح و (سه لای خوی نیبی) هوزی سه موود ۸۳۱
- هاتی فریشته کان بولای نیبراهیم و (سه لای خوی نیبی) مرده پیدانی به نیسحاق و یه عقیب (سه لای خویان نیبی) ۸۳۲
- مشموری نیبراهیم له سر هوزی نووت ۸۳۵
- هاتی فریشته کان بولای نووت و دژد امانی نووت و نه و وتوویرمی له نیوان نووت و هوزمکه یا رویدا ۸۳۶
- بیدسته لاتی نووت و خوزگه خواستن بوهیزیک و هوالی فریشته کان پینی به له ناویردنیان ۸۳۸
- ژیر و باتکردنی شاری هوزی نووت و له ناویردنیان ۸۴۰
- به سره هاتی مهدیه ن و باتگه وازی شوعه یب بویان ۸۴۱
- وه لای هوزی شوعه یب ۸۴۲
- وه لای شوعه یب بو هوزمکدی ۸۴۳
- وه لای هوزمکدی چاریکی تر بو شوعه یب ۸۴۵
- وه لای شوعه یب بو هوزمکدی ۸۴۵
- هر شه کردنی شوعه یب له هوزمکدی ۸۴۵
- به سره هاتی مووسا و فیرعون ۸۴۷
- په ندو ناموزگاری و مرگرتن له و شارانه ی که تیاچوون ۸۴۹
- له ناودانی شارمکان نیشانه ی هاتی رژی قیامته ۸۵۰
- حالی به دبه ختان و چارمنوسیان ۸۵۲
- حالی به خته و مران و چارمنوسیان ۸۵۳
- بتپهرستی گومراییه ، هیچ گومانی تیندا نیه ۸۵۴
- فرماندان به خوزاگری ۸۵۶
- دهبی کومه لی هدی به بریگریت له خراپه و به درموشتی ۸۵۹
- ته فسیری سورته ی یوسف (سه لای خوی نیبی) ۸۶۳
- وسفه کانی نه م تورنانه ۸۶۳
- خه و بیینی یوسف (سه لای خوی نیبی) ۸۶۴
- باوکی یوسف فرمانی دا خه و مکه بشاریته وه و ناشکرای نه کا له ترسی فروهیلی شهیتان ۸۶۵

۸۶۵

۸۶۶

۸۶۸

۸۶۸

۸۶۹

۸۷۰

۸۷۱

۸۷۳

۸۷۴

۸۷۸

۸۸۱

۸۸۱

۸۸۲

۸۸۴

۸۸۵

۸۸۶

۸۸۸

۸۹۰

به سهراتی یوسف په ندو ناموزگاری زوری تیدایه

نیزن خواستی براکان له باوکیان که یوسفیان له گه لا بنیری

وه لای باوکیان

خسته خوارومی یوسف بو ناو بیرمه که

فرویللی براکانی یوسف له گه ل باوکیاندا

د رهینانی یوسف له بیرمه که و فروشتنی

یوسف له میسردا

خوشه ویستی ژنه که ی عهزیزی میسر بو یوسف و فیلکردن نیی

که یشتنی نه وه وانه له لای ژنانی نه و شاره و فرویللیان به رانه به یوسف

بریاران به زیندانیکردنی یوسف و جیهه جیکردنی بریارمه که

دوو زیندانی له باری لیکدانهومی خهونه کانیانوه پرسیار له یوسف دمکن

یوسف دوو زیندانیه که ی بانگ کرد بولای نهومی که ته نیا خودا بناسن بیش لیکدانهومی خهومکه یان

لیکدانهومی خهونه که

یوسف گوتی به مه یگنرکه له لای پاشا باسم بکه

خهو بینینی پاشای میسر

لیکولینه وه له و شتانه ی له نیوان یوسف و ژنه که ی عهزیزی ژنه کانی میسرا روویدا

پیرست